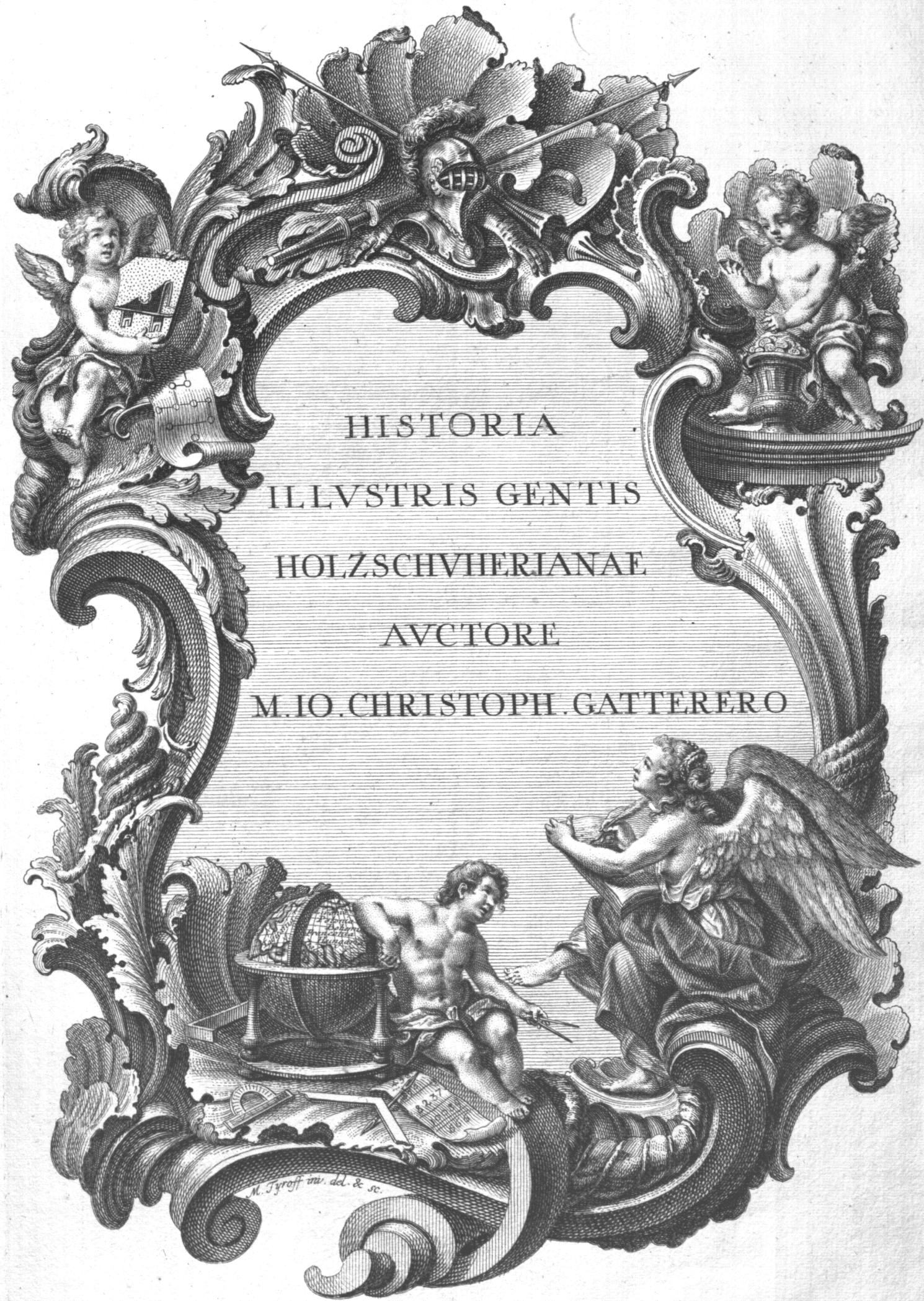

2° H. aut. 791. S. S. W. 791.

Munus
illustris familia
HOLZSCHNERUM.

HISTORIA GENEALOGICA
DOMINORVM
HOLZSCHVHERORVM

AB ASPACH ET HARLACH IN THALHEIM

CET.

PATRICIAE GENTIS

TVM APVD NORIMBERGENSES

TVM IN EXTERIS ETIAM REGIONIBVS

TOGA SAGOQVE

ILLVSTRIS

EX

INCORRVPTIS RERVVM GESTARVM MONIMENTIS

CONQVISITA

ACCEDVNT MVLTAE

TABVLAE IN AES INCISAE

ITEMQVE

C O D E X

OMNIS GENERIS DIPLOMATA

ATQVE DOCUMENTA

NONDVM PVBLICATA COMPLEXVS

A V C T O R E

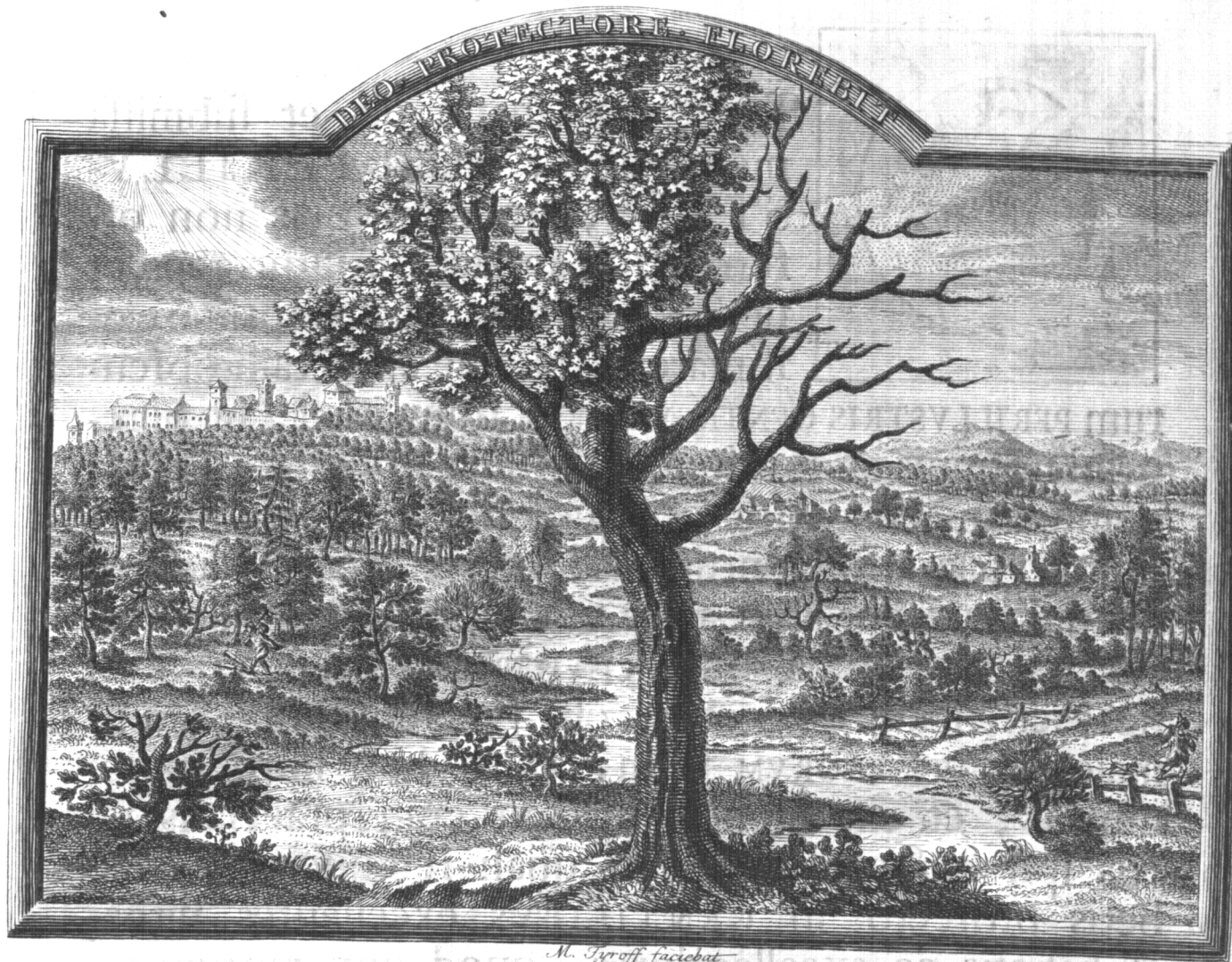
M. IOHANNE CHRISTOPHORO
GATTERERO.

NORIMBERGAE

APVD IOHANNEM IOSEPHVM FLEISCHMANNVM

SENATVS ET CANCELLARIAE TYPOGRAPHVM.

TYPIS EIVSDEM FLEISCHMANNI, MDCCLV.

M. Tyroff. fecit.

PERILLVSTRIS
 GENTIS HOLZSCHVHERIANAE
 SENIORI GRAVISSIMO
 CETERISQVE EIVS GENTILIBVS
 VIRIS
 MVNERVM DIGNITATE MERITORVMQVE LAVDE
 ILLVSTRIBVS
 REIPVBLICAE ET GENTIS SVAE ORNAMENTIS
 HISTORIAM HOLZSCHVHERIANAM
 DEMISSI ANIMI PIETATE
 D. D. D.
 IOHANNES CHRISTOPHORVS GATTERER.

TABVLAE
 ACCEDUNT MILITAE
 INCISAE

APVD IOHANNEM IOSEPHVM FLEISCHMANNVM
 SENATVS ET CANCELLARIAE TYPOGRAPHVS
 TYPIS EIVSDEM FLEISCHMANNI MDCCCXV.

ffero VOBIS manu pia et submissa mente opus, VIRI PERILLVSTRES, quod si VOBIS non offerrem, et audaciae insignis reus, et veri decoris ignarus iure optimo existimarer. Neque enim tam obscurum PERILLVSTRIS GENTIS VESTRAE nomen est, ut peregrini nominis inscriptione splendor, qui adest, aliunde demum quaeri debeat; neque operis ipsius tam alienum a VOBIS argumentum, ut longa serie caussarum docendum sit, cur illud a me VOBIS potissimum dedicaretur. Est HISTORIA HOLZSCHVHERIANA, cui VESTRVM HOLZSCHVHERORVM NOMEN est praescriptum. Sunt maiorum VESTRORVM facta, quae hoc libro exponuntur, et exponuntur ita, ut cum praeclaris factis ipsi auctores praeclari quasi reuiuiscant. Habetis profecto in GENTILIBVS excellentes viros, et habetis eo excellentiores, quod non tantum excellentes uideantur, sed etiam sint, nec sint solum excellentes, sed et multi. Quorum quidem ego et praestantiam, et multitudinem cum intueor, non possum, quin admirer. Augetur uero et crescit haec huius rei admiratio, cum cogito, qualis olim fuerat haec Gens, talem nunc quoque esse, et HOLZSCHVHEROS floruisse quidem longum tempus, sed non mutatos esse longo hoc tempore. Eadem uirtus Holzschvheriana hodie est, quae per tot saecula fuit. Sunt alii dumtaxat homines, in quibus illa enitescit. Reueriti sunt Deum, reuerentur: amarunt patriam, amant: tuiti sunt bonos, tuentur: liberales fuerunt, sunt: ut in pauca conferam, uirtuti studuerunt, student. Hoc scilicet plerumque singulare habent antiquae et meritis clarae gentes, ut maiorum facta in illustri loco posita exhibeant, quae posteris suo quasi lumine praelucent, ne a uirtute deflectentes, in uitia delabantur, sed ita per-

persequantur maiorum uestigia impressa, ut, quibus nomine et ortu simillimi sunt, iis praeclare gestis ac moribus similiores fiant. Possunt quidem, fateor, tam facile pessimi ab optimis, quam optimi a pessimis procreari: propterea quod non tantum educatio ac disciplina, sed etiam consuetudo, amicitia, aetas, ceteraque eiusmodi, nascendi conditionem ita immutare possunt, ut, quae bona fuit, mala, et quae mala, bona reddatur. Sed hoc magis cultu et amore digni sunt HOLZSCHVHERI, quod, quum a uirtute maiorum degenerare potuissent, non degenerarint, et quum liberum fuisset iis, esse, quales uellent, non uoluerint, nisi boni, id est, maioribus similes, esse. Hoc de VOBIS ego figillatim, quum de uirtutibus VESTRIS in hoc libro exponendi locus esset, quam uere potuisssem praedicare, quam libenter uoluisssem: si per vos idem mihi facere fuisset licitum, quod mihi facere libebat! Longa mihi cum modestia VESTRA pugna erat, a qua ego uictus tandem, quam coactus VOBIS parui, qui VOBIS aliis in rebus sine ulla reculatione pareo, quam inuitus VESTRO affectui cessi, qui alias nemini summa in vos obseruantia cedere soleo! Quam illustria enim facta, quot egregia et exemplo etiam profutura facinora reticenda mihi fuerunt, quia non tam mihi, quid praedicatione dignum ageretur, quam quid aures VESTRAE pati possent, considerandum erat! Magnum hoc VESTRAE moderationis argumentum, VIRI PERILLVSTRES, quod esse, quam uideri, boni malitis: nec umquam VESTRAS VOBIS res narrari patiamini, quas quotidie alii et sibi, et aliis, maxima cum uoluptate narrare solent. Eoque ipso magis ad narrandum impelluntur, quod nemo impellit: neque enim uoluntati VESTRAE dare hoc uideri possunt, qui dant ueritati. Hoc unum tamen, obsecro vos etiam atque etiam, VIRI PERILLVSTRES, hoc unum finite me

nunc a modestia VESTRA impetrare, ut, quantum vobis potissimum debeat haec Gentis VESTRAE historia, quae cum splendidi nominis VESTRI inscriptione diuulgatur, non tam vobis, quam aliis dicam. Iussistis me, ante hos tres annos, historiam Holzschuherianam componere. vos nempe iussistis, qui omnibus iis artibus, quae sunt libero dignae, perpoliti estis, inprimisque rebus patriae et Gentis VESTRAE cognoscendis non heri demum, aut nudius tertius, sed ab ineunte aetate, nauastis operam. Indignum enim vobis, Norimbergae natis, arbitrati estis, ignorare, quid ante memoriam VESTRAM Norimbergae factum sit; indignius uero HOLZSCHVHERIS, nescire, quibus rebus HOLZSCHVHERI nobilitatem primum acceperint, acceptam deinde decorarint, decoratam denique ad vos propagarint. Egregia huius rei praesidia vobis reliquerunt maiores laboriosissimi. Quid enim de optimo uiro, LAZARO HOLZSCHVHERO dicam, qui primus ex maioribus VESTRIS ita de maioribus scripsit, ut posterius haberent, quod imitarentur? Quibus uerbis laudem, aut quibus laudibus efferam beatissimi uiri, VITI HOLZSCHVHERI studium, quod in Stemmatologia Holzschuheriana contexenda uariisque picturis atque imaginibus illuminanda posuit? Quod dignum denique tanto labore praeconium iis summae laudis uiris deferam, qui in Stemmatologia Holzschuheriana, uel continuanda, uel emendanda, defudarunt? Quo quidem in numero VITVM HIERONYMVM HOLZSCHVHERVM, immortalis nominis uirum, doctrinaeque ac meritorum laude florentem, non commemorare, iniuria uirtutis fuerit. Atque horum tam bene instructus rebus uariis multisque apparatus, si forte in alios, eosque rei feliciter perficiendae minus aptos, incidisset; hi fortasse nihil inuenissent, quod uel adderent, uel emendarent: nunc quum vos, non indu-

dustrios magis, quam peritos quasi architectos esset nactus, quam felici successu alius ex alio mutatus est? vos enim ita maiorum omnium studia complexi estis, ut, qui ceteris fere nihil, hi vobis tam multa reliquisse uideantur, quam multa adiecistis: adiecistis autem tam multa, ut si ante vos nihil esset inuentum. vos omnes omnium fere templorum sacellorumque, quae tum in urbe sunt, tum extra illam, angulos partim ipsi, partim per alios, perscrutati estis: vos omnia Gentis VESTRAE monimenta, vos omnium monumentorum inscriptiones undique conquisiuistis. Conquisiuistis autem? Immo et pingi monimenta, nec pingi tantum, sed et, quo testatior esset memoria, in aes incidi quaedam iussistis. Percrebuit sic institutum VESTRVM, sed uix percrebuit, quum ab aliis etiam undique ad vos uaria operis futuri ueluti supellex; descriptiones monumentorum, inscriptiones, picturae, sigilla, imagines, literarum uetustarum exempla, immo et autographa, non tam mitterentur, quam confluerent. Nemo erat bonus, qui non sibi putaret negotium datum, ut VESTRVM desiderium pro uirili parte expleret. Vidimus etiam non nullos, qui aliis iam destinata vobis gratum faciendi prouinciam sua sibi sponte deposcerent, aut potius laudem istam aliis praeripere studerent. Tanta erat omnium bonorum contentio, ea, quae vos uelle, quaeque ad vos pertinere arbitrarentur, studiose diligenterque curandi! Tales nempe alios in vos experti estis, quales vos alii in se cognouerunt. Hic est fructus, hoc monimentum VESTRAE reuerentiae, cultus, amoris. Amatis inferiores, colitis pares, reueremini superiores. Quare vos uicissim superiores amant, pares colunt, inferiores reuerentur. Nec uero Norimbergae tantum, et in hac uicinia, sed in exteris etiam terris inuenistis, quibus VESTRVM institutum curae cordique erat. Maximam quidem difficultatem creauit Gentis

VESTRAE per uniuersam fere Europam diffusus splendor, cuius adeo radii non paruo dirimebantur interuallo, sed longe lateque dispersi, ex tot situ disiunctis locis atque regionibus colligi debebant: poterant tamen colligi, quoniam vos illos collegistis, quibus sollemne est, nec sumtui parcere, nec labori. Quot rerum gestarum monimenta, quam accurata exempla literarum ex Liuonia, Polonia, Hungaria, aliisque remotioribus terris, in quibus VESTRI maiores suarum quondam uirtutum theatra inuenerant, officiosi quidam uiri miserunt: quae quidem difficillimum erat, accipere, sed quam iucundum, accepisse? Quum sic instrueretis hoc opus, contigit mihi, ut VOBIS innotescerem, VIRI PERILLVSTRES. Senferam, quo me honore affeceritis, quum VESTRORVM me cultorum numero coepistis habere: sed magis tunc senferam, quum, hoc a VOBIS mihi munus historiae scribendae communibus suffragiis est delatum. Versatus sum eo tempore docendae Philosophiae causa in Academia Altorfina, atque ab urbe adeo proxime abfui. Abfui tamen, quamuis abessem proxime, et hoc longius abesse mihi uisus sum, quod a VOBIS abessem. Senti enim, quam aegre is, a quo fieret opus aliquod, iis, quibus fieret, careret. Quam mira uero mearum rerum, quam inopinata eo ipso tempore commutatio facta est, quo hanc ipse mecum tacitus difficultatem reputaueram? Auocarunt me ab Academia Perillustres rei literariae Moderatores, ac publice docendi in Gymnasio Norimbergensi prouinciam mihi clementissime dederunt. Veriti quidem estis initio, ne hoc tam plenum molestiae ac laborum munus paullulum me ab opere inchoato retardaret. Sed non potuit me retardare labor, in quo otium quaerere, ex VOBIS, quorum hoc esse proprium solet, discerem. Iam ipsa haec urbs clarissima, quam eandem incolimus, ipsa propinquitas Gentis, cuius historiam scri-

scribebam, et, quod maximum est, ipse dulcissimus uirtutum VESTRARVM aspectus, quo carebam antea, quantum sponte currenti mihi calcar addidere! Nunc praesentes vos uenerari, nunc adire, nunc alloqui, VESTRISQUE uti consiliis, mihi licebat. Commodius sic sub VESTRIS oculis res gerebatur, quae ex longinquo antea geri debuerat. Sic Tuo praesertim me auxilio adiuuare potuisti, VIR PERILLVSTRIS, DOMINE CAROLE SIGISMVNDE HOLZSCHVHER, quem uenerabilem reddit senectus, senem ueneratio. Eum enim, a quo tot uiri, dignitatibus meritisque illustres, et consilia petant, et exempla uirtutis, talem esse oportet, quales ii sunt, qui ab optimis optimi iudicantur. Vnum aliquem TE ex HOLZSCHVHERIS esse, nomen indicat: primum TE esse, non cani, sed auctoritas, prudentia, non anni, uolunt. SENIOREM ANTIQVISSIMAE GENTIS TVAE decet esse uirum, non aetate tantum primum, sed et dignitate, nec dignitate tantum, sed et sapientia, nec sapientia tantum, sed et uirtute, id est, TVI quam simillimum. Solet quidem Gens TVA suae fidei commissis bonis praediisque administrandis suos plerumque SENIORES praeficere, sed solet tantum, non debet, nec uult etiam, si alios habet, qui sint SENIORIBVS meliores. TE ergo quum Gentiles LEGATORVM HOLZSCHVHERIANORVM curae admouissent; declararunt, se non habere, qui TE esset melior: quumque sua sponte et communibus suffragiis hoc TIBI munus detulissent; eum TE esse ostenderunt, cui non tam esset necessarius hic honos, quam ipse necessarius honori. Nec fefellit exitus augurium, propterea quod, qui qualisque futurus esses, non uolatibus auium cantibusque, non pecudum extis, sed indiciis certioribus, cognita uirtute et spectata prudentia, declaratum est. Sic enim TVI secum ipsi taciti quasi loquebantur: Hic, qui tam bene rem publicam administrat, num is minus bene priua-

ram administrabit? Qui tanta sapientiae, tanta iustitiae laude in curia uersatur, num is minori aut sapientia, aut iustitia, domi uersabitur? Qui hac uirtutis indole est, ut optime de omnibus mereri studeat, num is suam ita naturam exuet, ut secus de nobis mereri possit? Qui iam adolescens, nondum electus, maturus tamen dignusque est habitus, qui Gentis suae commodis inferuiret, num is senex, ad id uocatus, aut immaturus erit, aut indignus, qui eandem Gentem suo praesidio fulciat? Haec quasi tacita TVORVM suffragia priuatis TE TVAE Domus gubernaculis admouerunt, quae cum clauo Reipublicae tractasti, et diuino munere nunc quoque tractas. At quomodo aut tractas, aut tractasti? Dicerem, optime: dicerem, prudentissime; nisi uerendum mihi esset, ne modestiam uiri laederem, qui laudabilia agere, quam laudes audire mauult. Quam carus es patriae, quam utilis ciuibus, nec bonis tantum, sed et malis, quorum illi TVAM uirtutem ita intuentur, ut cum uoluptate meliores fiant: hi ita reuerentur, ut, quantum sibi ad beatam uitam desit, cum pudore cognoscant! Neque uero ciuibus modo, uerum etiam peregrinis grata est TVA uirtus. Hoc recenti exemplo comprobauit iter, quod A. c̄l̄l̄cc̄xxxiii. mense Maio Eberacum feceras. Pertinet iter illud ad historiam historiae Holzschuherianae, quae ingenti incremento inde aucta est: eoque memoria eius neque TIBI molesta erit, neque aliis iniucunda. Eras nempe eo tempore, de quo dixi, Possenfeldae, ut subiectos TIBI TVAEque Genti homines in fidem acciperes, id est, ut munus ADMINISTRATORIS LEGATORVM HOLZSCHVHERIANORVM rite auspiciare. Hic uero impulerunt TE maiorum TVORVM magna et illustria in Monasterium Eberacense merita, ut, quoniam uix tria millia passuum a Possenfelda Eberacum abesset, propius intueri monimenta libe-

beralitatis Holzschuherianae placeret. Ingressus es ergo iter, et Genti TVAE utile, et TIBI satis honorificum. Nam Summe Venerabilis Eberacensis Abbatiae Praefectus quanto desiderio TE expectauit, quum TE audiisset uenturum, quanta laetitia excepit, quum TE uidisset praesentem? Praemisisti equitem, qui Abbatu TVVM aduentum nuntiaret. At qui erat non tam redeuntis, aut potius aduolantis ad TE equitis, quam ipsius Venerandi Abbatis sermo? TE nempe ac Gente TVA dignissimus, charum expectatumque sibi suisque omnibus eum uenire, cuius olim maiores tam benigne Eberaco fecissent. Qualem ex longinquo Abbatem noicebas, talem praesens etiam experiebaris, affabilem, humanum, liberalem. Antea Eberaco Gentis TVAE uirtus, nunc TVA quoque cultu et amore dignissima uisa est. Ostendebatur TIBI epitaphium FRIDERICI HOLZSCHVHERI aliorumque sanguine tecum coniunctorum hominum. Tradebatur in manus TIBI necrologium Coenobii, ut ipse legeres, quanta hic pietate maiorum TVORVM liberalium memoria quotannis recoleretur. Monstrabantur TIBI tot aliae spectatu dignissimae res, uenustum sacellum, uenustius templum, splendidae aedes, ut haereres incertus, ad quam partem oculos aut adiceres prius, aut ubi pasceres diutius. Iucundissimum uero TIBI spectaculum prae-buit aedificium Monasterii, a beatissimo Abbate Wilhelmo exstructum. Ad quod artificiosum opus quum postero die (pernoctare enim placuit in loco tam amoenno, totque TVORVM uestigiis illustri) deductus esses, quanta uoluptate oculorum, quanta oblectatione animi obseruasti Gentis TVAE calceum, summorum Principum insignibus adiunctum, id est, eo in loco positum, ubi munificentissimorum Abbatiae Euergetarum insignia collocata sunt. Habebas tum forte in comitibus eximium pingendi arte uirum, Iohannem Iacobum

Schvvarzium, qui omnia haec monimenta elegantibus picturis accuratissime exprimebat. Neque haec solum monimenta picta, quum redires, sed spem etiam certissimam domum reportasti, proxime futurum, ut plura obtineres. Obtinuisti etiam, quia is spem fecerat, qui spes omnium implere solet, TVAS quoque superare. Per multa TIBI missa sunt uetusta rerum documenta, partim integra, partim excerpta, nec exempla tantum, sed etiam autographa, et in his diploma Friderici, Abbatidis Eberacensis, A. dccccxviii. datum, cui FRIDERICVS HOLZSCHVHER impressum cerae rubrae figillum annexuit: quod quidem figillum filius TVVS generosissimus, TVARVMQUE uirtutum felicissimus aemulus, Dominus **CHRISTOPHORVS SIGISMVNDVS HOLZSCHVHER**, quum adhuc in Academia Gottingensi studiorum causa uersaretur, docte ac pro sua insigni harum rerum cognitione satis eleganter explicauerat. Dignissimum ergo TE, recens creato ADMINISTRATORE LEGATORVM HOLZSCHVHERIANORVM, iter, et hoc magis dignum, quod primo statim muneris suscepti anno eum locum uideris biduumque incolueris, in quo ante hos quadringentos quadraginta quatuor annos pius ac religionis amantissimus uir, FRIDERICVS HOLZSCHVHER omnem munerum, quae Norimbergae gesserat, splendorem deposuit, quo securius commodiusque, seiunctus quippe ab humanis rebus, res diuinas faceret! Vtilissimum etiam operi, quod moliebaris, iter, utpote quod proposito TVO Eberaci quoque adiutorem conciliauit, qui TIBI et poterat prodesse, et uolebat! His enim aliisque accessionibus magnum illum thesaurum rerum Holzschuherianarum locupletasti, in quo congerendo triginta amplius annos consumseras. Ne uero TIBI soli collegisse uidereris, quae omnibus profutura essent; tradidisti in manus mihi, historiam Holzschuherianam scripturo, egregium hunc futuri operis apparatus, et cum

cum eo simul tot monumentorum accuratissima exempla, tot picturas elegantissimas. Curasti deinde sedulo, ut in ceteris etiam huic operi, quod TVO potissimum iussu in me susceperam, sua, quantum fieri posset, integritas constaret. Reserasti inprimis roganti mihi Gentis TVAE Tabularium, documentorum atque literarum omnis generis copia affluens, quod apte dispositum magnoque studio in ordinem redactum TIBI uir beatissimus, VITVS HIERONYMVS HOLZSCHVHER reliquerat, cuius animus praesensisse uidetur, quantis usibus tantus hic labor profuturus esset. Taceo reliqua TVA in hoc opus merita, quae sane et multa sunt, et magna, dignissima etiam, quae publice a me praedicentur. Et praedicarem profecto, ac libenter quidem: sed uerendum mihi est, ne diutius res TVAS narrando, diutius TIBI molestus uidear. Magnum profecto est, VIR PERILLVSTRIS, quod tantos hos labores, et defatigatus iam publicae rei curis, et senex, exantlasti: maius tamen, quod exantlare potuisti: maximum uero, quod non timuisti, ne exantlare non posses. Experimento sic discebamus, TE omni oneri ferendo etiam in senectute parem esse, paucissimos autem TIBI pares in ferendo. Superfedere quidem potuisses magna horum laborum parte, si exemplis tantum uetustarum tabularum uti placuisset, quippe quae in promptu erant, et quorum magna multitudo TVIS ipsius manibus debebatur. Sed quum uidisses, quanta ego cupiditate arderem, ut ipsa mecum autographa communicarentur, quae exemplis, iisque uel accuratissime scriptis, meliora esse, TV ipse haud ignorabas; omni cura atque industria id egisti, ut mei me uoti compotem redderes. Praeclarum hoc, et TE dignum, quod hac etiam ex parte prouidisti, ne quid detrimenti caperet historia Holzschuheriana. Cuius prolixae TVAE in me uolun-

d tatis

tatis exemplum gloriose etiam imitati sunt PERILLVSTRES VIRI, AC LAVDE MEA LONGE SVPERIORES, DOMINVS VITVS AVGVSTVS, et DOMINVS IOHANNES SIGISMVNDVS GABRIEL HOLZSCHVHERI, quorum ille ex Vitino, hic ex Sigismundino Tabulario omnium documentorum atque literarum, quas institutum nostrum desideraret, abundantiam mihi suppeditavit. Laude dignissimum est hoc tantum eorum in me promeritum, et hoc magis laudandum, quod omnem in dando hoc beneficio moram, omnem cunctationem abiecerint, ne, differendo beneficium, aut negare uiderentur, quod tardi, aut certe imputare, quod saepius rogati dedissent. Sic materiam huic operi et VOBIS, DIGNISSIMI GENTE VESTRA HOLZSCHVHERI, et tot aliis uiris suggerentibus, ipsum opus, difficile sane atque arduum, VOBIS inspectantibus quasi ac moderantibus, feliciter tandem effectum est. Neque uero umquam vos, VIRI PERILLVSTRES, tot laborum atque impensarum poenitebit, si cogitaueritis, quantas utilitates publica iam auspiciis VESTRIS historia Holzschuheriana cum aliis, tum maxime PERILLVSTRI GENTI VESTRAE, praebitura sit. Alii enim discent inde uberius, quid de PATRICIIS, et eorum nobilitate sentiant. Inuenient etiam, quod ad explicandam rem diplomaticam, ad sphragisticam, ad doctrinam antiquitatum germanicarum, aliaque utilium disciplinarum genera, apprime faciat. VESTRAE Genti uero, dici non potest, quam salutare sit hoc VESTRVM institutum, quamque accommodatum. Sic enim de maioribus scriptum est, ut habeant posteris, quod discant: quae quidem discendi potius uoluptas est, quam labor. Multum molestiae habent praecepta, quibus non tam ducimur ad uirtutem, quam trahimur. Contra blandissime

diffime iubetur exemplis, quae hoc etiam in se boni habere solent, quod approbant, quae fieri iubent, fieri posse. Legimus res, ab aliis praeclare gestas, et legimus libenter quidem, deinde miramur, tum exprimere uita uolumus, et dum uolumus, possumus. Tam utile, tam iucundum est, aliorum facta nosse! Quanto iucundius autem, quanto utilius erit, maiorum suorum uirtutes recognoscere, quae hoc magis placent, quod sunt uirtutes maiorum, et hoc efficacius ad imitandum impellunt, quod, quidquid praeclare fecerint maiores, praecepisse posteris uidentur. Parum est enim, egregios habere maiores, nisi et agnoscas, te habere, parum agnoscere, nisi et facta eorum imiteris, parum imitari, nisi et eorum laudem assequare, parum assequi, nisi et cum iis de principatu contendas. Sed probos oportet esse maiores, quorum ita uestigia sequantur posteris, ne decipiantur. Perniciose enim merentur de posteris suis uitiosi maiores, quod non solum uitia concipiunt ipsi, sed ea infundunt in gentem, neque solum obfunt, quod ipsi corrumpuntur, sed etiam quod corrumpunt, plusque exemplo nocent, quam peccato. Talium maiorum scelera potius, quam facta, et offendicula potius, quam exempla, memoriae prodere uelle, idem esset, quod cauere pro uirili parte, ne gens, quae in maioribus pessima fuit, in posteris umquam bona euaderet. At maiores VESTRI, PERILLVSTRES VIRI, non sunt eorum numero habendi, quos fas sit, occidere, sed ii, quibus aeternitas debeatur. Non VOBIS hoc ego dico, qui VESTROS optime nostis, sed aliis, qui non ita eos norunt. Neque praedicare Gentem VESTRAM cupio, quamquam Gentem, quam uirtus nobilitate, principes amore, patriacultu, merita immortalitate dignissimam esse uolunt, eam qui laudat, num reprehendendus, aut qui reprehendit, num lau-

d 2 lau-

laudandus erit? Sed Gens VESTRA, per se laudabilis, non desiderat aliorum laudem: meam certe non desiderat. Hoc tantum me fateri decet, quod uersanti mihi in scribenda historia Holzschuheriana contigit, ut experirer, maiores VESTROS ita semper uixisse, ut numquam posteritatis memoriam reformidare debeant. Quare summo officio VESTRAM VOBIS Gentem deuinxistis, quod talium maiorum, qui recto itinere praeceperunt, uirtutes ad imitandum posteris proposueritis. Videor iam uidere HOLZSCHVHEROS felici et accelerato gradu per gloriosa maiorum uestigia ad summam laudem gloriamque festinare. Videor iam uidere progeniem VESTRAM maiorum pietate piam, iustitia iustam, fortitudine fortem, liberalitate liberalem, modestia modestam, fieri. Videor iam cernere, quam ardenti studio posterum VESTRI nunc togae, nunc sagi artibus de principatu cum maioribus contendat: quid? quod iam uideo, quantum VESTRIS ad uirtutem uirtutis domesticae recordatio profit. Frequentant Gymnasium nostrum tres iuuenes HOLZSCHVHERI, IOHANNES CAROLVS SIGISMVNDVS, VITVS CAROLVS, et SIGISMVNDVS ELIAS, omnes mihi ab OPTIMIS PARENTIBVS in disciplinam traditi, tam probi autem, tam praestantes ingenio, tam industrii, ut, cum aliis, ad discendi ardorem excitandum, bonorum discipulorum exempla proponenda sunt, nominare in primis soleam meos HOLZSCHVHEROS. Et testor DEVM IMMORTALEM, nihil me in hoc uel assentationi, uel beneuolentiae, sed ueritati omnia dare. Vnde uero iis praeclara haec uirtutis indoles ac singularis industria existit? Quibus flammis inflammatus hic ad gloriam mentis ardor excitatur, quibus alitur? Nempe imitatione, de qua dixi, hanc potissimum ingenii prae-

praestantiam consequuntur. Domi enim ipsi discunt, quam probos esse oporteat filios, qui tam probis utantur parentibus: in schola autem ex me saepe audiunt, quales deceat esse posteros, quum tales fuerint maiores. Digni posteri tam egregiis maioribus, felices maiores tam praestantibus posteris! Atque haec in ipsa adolescentia HOLZSCHVHERORVM studia sunt, quae tamquam in herbis significant, quanta uirtutis maturitas, quanta fruges industriae sint futurae: quum praesertim illi nunc, publicata historia HOLZSCHVHERIANAE GENTIS, facta SVORVM non ex aliis audire, non aliis credere debeant, sed ipsi ea legere, sibi credere possint. vos uero, PERILLVSTRES VIRI, qui posteritati serae hoc opus consecrastis, quam religiose opto, ut uideatis etiam, quantum posteritati serae profit! VESTRA enim uirtus necessarios vos VESTRAE Genti fecit, quam diutius uiuendo, diutius iuuabitis. Floreat Gens VESTRA et consistat, quoad consistet florebitque haec rerum uniuersitas. Sed vos interesse etiam huic flori necesse est, ac praesidere quam diutissime: neque enim Genti VESTRAE diu satis uixeritis, etiam si diutissime uixeritis. Permagni etiam Reipublicae interest, tam prudentes consilii publici auctores, tam egregios communis salutis adiutores, non nisi sero amittere. Amisit iam patria nimium, quum TRES INTEGRAS GENTIS VESTRAE LINEAS, et cum his tot uiros optimos, amisisset. Nunc vos solos, qui ex VIRIDI PROPAGINE superestis, respicit Respublica, nunc SIGISMVNDORVM, nunc VITORVM et GEORGIORVM suorum opem implorat: nec aliter, nisi diuturna uita VESTRA, et VIRIDIS PROPAGINIS incolumitate, damnum illud maximum, quod in extincta CAROLI, BERTHOLDI ac PAVLLI posteritate fecerat, resarci-

ciri posse credit. Viuite ergo patriae, uiuite Genti
VESTRAE, et uiuite tamdiu, quamdiu eos uiuere fas
est, qui, dum uixerunt, laudabilissime atque ex utili-
tate omnium uixerunt. Valete.

VIRI

PERILLVSTRES ET GENEROSISSIMI

GRAVISSIME DOMINE

SENIOR HOLZSCHVHERIANAE GENTIS

CETERIQVE DOMINI HOLZSCHVHERI

MVNERVUM DIGNITATE MERITORVMQVE GLORIA FLORENTISSIMI

SPLENDIDI NOMINIS VESTRI

Dabam Norimbergae

A. O. R. c1510cc1v.

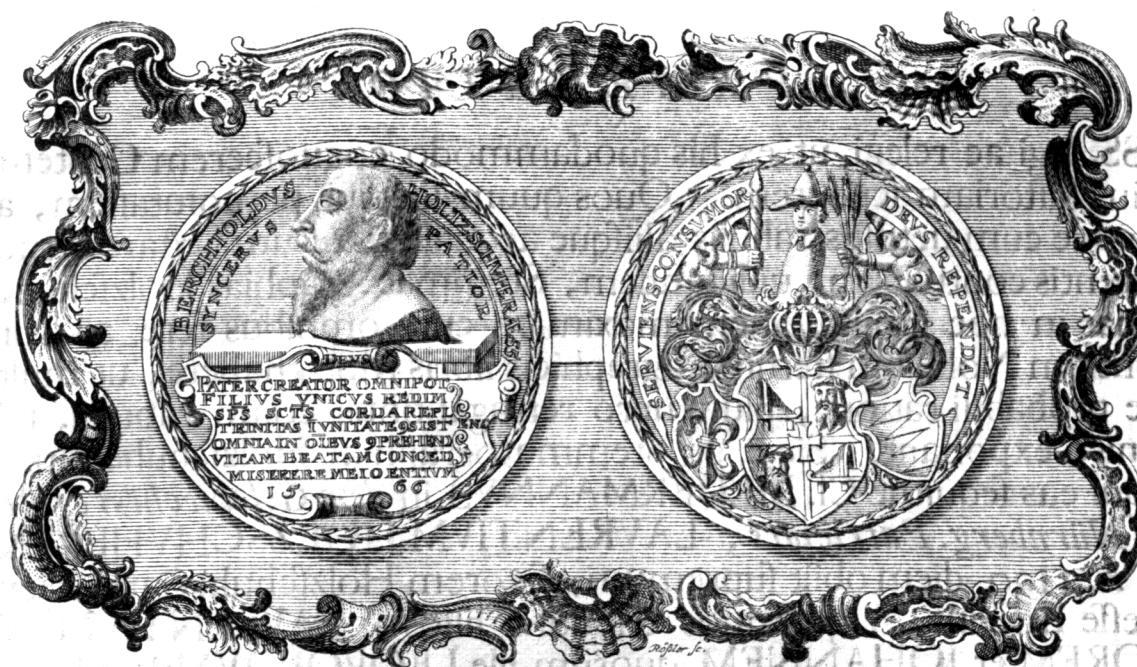
ipso die SIGISMVNDI, quem diem festum,

et feliciter, ut optamus,

uniuersa PROPAGO SIGISMVNDINA celebrat.

cultor obsequentiissimus
observantissimusque

IOHANNES CHRISTOPHORVS GATTERER.

LECTORI BENEVOLO S.

Iussu PERILLVSTRIS GENTIS HOLZSCHVHE-
RIANAE, inprimisque auctoritate et consilio Gra-
uissimi eius SENIORIS, Perillustri Viri, Domini
CAROLI SIGISMVNDI HOLZSCHVHERI ab Aspach et Harlach
in Thalheim rel. S. R. I. Liberae Reipublicae Norimbergenfis CON-
SVLIS SENIORIS ac REI MILITARIS PRAEFECTI, cet. Histo-
riam Holzschuherianam composui. Consecratus erat initio hic li-
ber priuatis tantum Gentis Holzschuherianae usibus. Sed mutatum
est postea hoc consilium, ita, ut opus ipsum, quum iam inibi esset,
ut in scriniis Holzschuherianis recondideretur, non indignum iudica-
tum sit, quod in lucem proferretur publicam. Vt hoc facerent
Holzschuheri, uariis rationibus inducti sunt, hac praesertim, quod
hoc modo, si edatur Holzschuheriana Historia, et ea, quae parata
sunt, ab interitu vindicentur, et quae desint huic operi, ex iis, quae
adsunt, cognosci possit. Atque sic tuum quoque factum est opus,
MI LECTOR, quod Holzschuherorum antea proprium erat. Vt
itaque recte ac sincere, quod ingenui ac sapientis est, de hoc labo-
re iudicare possis, instituti nostri ratio paucis tibi explicanda erit.
Opus ipsum, ut uides, in duas partes, generalem et specialem, di-
uisum est. Vtraque pars uero idoneis firmisque fundamentis inniti-
tur. Primum omnium stemmatographicos Holzschuherorum libros

PRAEFATIO

MSS. legi ac relegi, ut ex his quodammodo cognoscerem Gentem, cuius historiam scriberem. Quos quum saepius peruolutassem, ac subinde cum uetustis tabulis aliisque aequalibus rerum gestarum monumentis contulissem; uidi tandem, Stemmatographias Holzschuherianas in hoc similitudinem maximam cum omnibus fere aliarum Gentium Nobilium stemmatographicis libris MSS. habere, ut multa sine probabili ratione, plura uero refragantibus etiam tabulis, fide dignis, exponant. Sic e. gr. Stemmatographiae Holzschuherianae, et qui eas sequitur Cl. BIEDERMANNVS in *dem Geschlechtsregister des Nürnberg. Patriciats*, LAVRENTIVM HOLZSCHVHERVM, qui A. 1130. diem obiit supremum, fatorem Holzschuherianae Gentis esse tradunt, eique duos tribuunt filios, LAVRENTIVM IVNIOREM et IOHANNEM, quorum ille LEOPOLDVM I. et HERDEGENVM I. genuisset. Ex Leopoldo I. Holzschuhero, praeter alios, etiam HENRICVM I. procreatum esse aiunt, qui in filiis numerasset SIGISFRIDVM I. Ego uero quum eam rem ad uetusta rerum gestarum documenta examinassem; uixisse quidem hos uiros omnes, animaduerti: sed qua cognatione inter se contineantur, aut quibus usi sint parentibus, animaduvertere non potui. Quare illos quidem in hoc opere non praetermisi, ipsam uero genealogiam Holzschuherianae Gentis, annuentibus tabulis aequalibus, demum a SIGISFRIDO I. HOLZSCHVHERO, qui A. 1275 in caelestes sedes commigravit, repetendam duxi. Equidem non negauerim, esse posse, ut Sigisfridus I. Holzschuher ex prosapia Laurentii Holzschuheri, A. 1130. mortui, originem duxerit: sed eodem iure affirmare possum, eum fatu alius cuiusdam Holzschuheri, cuius memoria interciderit, ortum esse. Neque uero in his solum Stemmatographias Holzschuherianas, sed in aliis etiam rebus, a documentis, fide dignis, diffidere, animaduerti. Saepe enim ex uno Holzschuhero duo, aut etiam tres fabricati sunt; nec raro fratres et filios dictos esse inueni, quos fratres filiosue esse, tabulae uetustae aut non probant, aut etiam refellunt. Atque haec rerum et personarum confusio in Stemmatographiis Holzschuherianis usque ad Carolum I. Holzschuherum continuatur, adeo, ut ego, qui genuina tantum et aequalia rerum gestarum monumenta secutus sum, *toto Capite I. Partis Specialis* huius operis ab illis Stemmatographiis discedere coactus, in alia omnia discederem. Emendauit quidem Stemmatographias Holzschuherianas in permultis rebus beatissimus uir, VITVS HIERONYMVS HOLZSCHVHER, scripto elegantissimo libello, qui inscribitur: *Disquisitio in decem priores generationes Stemmatographiae Holzschuherianae*. Quum uero huic uiro, eminenti sane doctrina praedito, multa diplomata et monumenta ignota fuissent, quae nostra aetate Vir Perillustris, Dominus CAROLVS SIGISMVNDVS HOLZSCHVHER singulari studio atque indefesso labore con-

AD LECTOREM.

conquisiuit, mihique in manus tradidit; haud raro meus labor etiam a Viti Hieronymi Holzschuheri docta disquisitione, quamquam amicissimo diffidio, diffidet: quod quidem cum aliunde, tum maxime ex tabulis nostris genealogicis, cognosci potest, si haec cum tabula genealogica, *infra ad p. 105.* collocata, conferantur: quippe quae tabula ut aliorum genealogorum, ita inprimis Viti Hieronymi Holzschuheri et IO. CODEFREDI BIEDERMANNI sententiam de propagatione Gentis Holzschuherianae inde a Laurentio Seniore usque ad Carolum I. Holzschuherum repraesentat. Sed post Carolum I. Holzschuherum, qui A. 1422 e uita discessit, fides Stemmatographiarum Holzschuherianarum, sine maxima iniuria, non potest in dubium uocari: propterea quod illustres eorum auctores tempus illud, quo Carolus I. Holzschuher uixerat, uiuendo proxime attigerunt. Nam LAZARVS HOLZSCHVHER, qui primus Holzschuherorum de Gente sua haud inelegantem librum scripsit, iam A. 1487 in tabulis nostris commemoratur, uid. *infra Part. Special. Cap. III. §. LI. p. 240. sqq.* Hunc aliquot post annis secutus est VITVS HOLZSCHVHER, cuius liber stemmatographicus uulgo *das Rothe Sammete Holzschuberische Stambuch* appellatur, uid. *Part. Special. Cap. III. §. XXXVII. p. 207. sqq.* Viti Holzschuheri Stemmatographiam alii deinceps Holzschuheri partim continuarunt, partim emendarunt, in quibus b. VITVS HIERONYMVS HOLZSCHVHER, ut diximus, et Perillustris Vir, Dominus CAROLVS SIGISMVNDVS HOLZSCHVHER principatum tenent. Atque ita hi libri stemmatographici inde a saeculo XV. inter aequalia et fide digna monumenta iure optimo referuntur: neque ego dubitavi, iis ad probandas res huius operis interdum uti, tunc maxime, quum aut alia idonea argumenta deficiebant, aut in rebus parui momenti breuiori probatione opus esse uidebatur. Sed in contexenda genealogia eorum Holzschuherorum, qui nostra adhuc memoria uiuunt, inde a primo eorum fatore tam religiosus fui, ut nusquam sine ipsarum tabularum atque diplomatum, publicorumque monumentorum auctoritate loqui auderem. At fui quoque tam instructus idoneis documentis, ut, quum iis uti uoluisssem, etiam uti possem. Id uero ut tibi, LECTOR BENEVOLE, abunde ac primo statim intuitu pateat, ex tabulis nostris genealogicis fragmenta quaedam, quae ad hanc rem pertinent, huc transcribere, et suas singulis probationes, ex adiecto huic operi *Codice diplomatico* potissimum depromtas, subiicere placet. A SIGISFRIDO I. HOLZSCHVHERO, A. 1275 mortuo, totius Gentis Holzschuherianae genealogiam, tamquam a fonte, repeti posse ac debere, supra dictum est. Ab hoc ergo hic quoque exordium erit, et inde usque ad nostra tempora decurrendum.

P R A E F A T I O

Sigisfridus I.
|
Fridericus I. (a)
|
Sigisfridus II. (b)
|
Fridericus III. (c)
|
Carolus I. (d)
|
Fridericus V. (e)
|
Martinus I. (f)

P R O B A T I O N E S.

(a) *Infr. Part. Special. Cap. I. §. VI. not. 2. p. 115*, ubi ostendimus, Fridericum I in *Codice MS.* eodemque membranaceo, in quem olim fundationes redditusque templi Sebalдини referri consueverant, clavis uerbis Sigisfridi I filium appellari.

(b) Cod. dipl. docum. 23.
(c) Cod. dipl. doc. 28, 32 fqq.
(d) Cod. dipl. doc. 64. cet.
(e) Cod. dipl. doc. 101, cet.
(f) Cod. dipl. doc. 161 (*).

Martinus I.	
Martinus II. auctor lineae uiridis antiquioris f. Sigif- mundinae (a)	Georgius I. auctor lineae uiridis recentioris f. Vei- tinae (1)
Martinus III. (b)	Georgius II. (2)
Henricus X. (c)	Vitus. (3)
Hieronymus I. (d)	Vitus Georgius. (4)
Sigismundus Gabriel Senior. (e)	Georgius V. (5)

P R O B A T I O N E S.

(a) Cod. dipl. doc. 162, cet.
 (b) Infr. Part. Spec. Cap. I. §. XVIII.
 not. 4. p. 154, ubi *tabulam sponsaliorum*
 Martini III, itemque doc. 170 excitauimus.
 (c) Cod. dipl. doc. 237.
 (d) Cod. dipl. doc. 269.
 (e) Cod. dipl. doc. 278.

(1) Cod. dipl. doc. 162, cet.
 (2) Cod. dipl. doc. 228 et 240 (*).
 (3) Cod. dipl. Mantiff. Inscription. Lit.
 K. II. num. 1.
 (4) Cod. dipl. doc. 269 (***) fq.
 (5) Cod. dipl. doc. 286 (*).

Sigif-

AD LECTOREM.

Sigismundus Gabriel
Senior.

<p>Sigismundus Paullus. (1)</p> <p>↓</p> <p>Sigismundus Elias. (2)</p> <hr/> <table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"><tr><td style="width: 33%; text-align: center; vertical-align: top;"><p>Iohannes Sigismundus † A. 1742. (3)</p><p>↓</p><p>Carolus Sigismundus Elias.</p></td><td style="width: 33%; text-align: center; vertical-align: top;"><p>Carolus Sigismundus, Senior Familiae.</p><p>↓</p><p>Iohannes Carolus Sigismundus.</p></td><td style="width: 33%; text-align: center; vertical-align: top;"><p>Wolfgangus Sigismundus † A. 1752.</p><p>↓</p><p>Iohannes Sigismundus.</p></td></tr></table>	<p>Iohannes Sigismundus † A. 1742. (3)</p> <p>↓</p> <p>Carolus Sigismundus Elias.</p>	<p>Carolus Sigismundus, Senior Familiae.</p> <p>↓</p> <p>Iohannes Carolus Sigismundus.</p>	<p>Wolfgangus Sigismundus † A. 1752.</p> <p>↓</p> <p>Iohannes Sigismundus.</p>	<p>Sigismundus Gabriel Iunior. (4)</p> <p>↓</p> <p>Sigismundus Iacobus. (5)</p> <hr/> <table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"><tr><td style="width: 33%; text-align: center; vertical-align: top;"><p>Christophorus Sigismundus † A. 1742. (6)</p><p>↓</p><p>Iohannes Sigismundus Gabriel.</p></td><td style="width: 33%; text-align: center; vertical-align: top;"><p>Iohannes Sigismundus † A. 1744. (7)</p><p>↓</p><p>Christophorus Carolus Sigismundus.</p></td><td style="width: 33%; text-align: center; vertical-align: top;"><p>Burcardus Sigismundus † A. 1744. (8)</p><p>↓</p><p>Carolus Sigismundus.</p></td><td style="width: 33%; text-align: center; vertical-align: top;"><p>Sigismundus Iacobus † A. 1733. (9)</p><p>↓</p><p>Sigismundus Fridericus.</p></td></tr></table>	<p>Christophorus Sigismundus † A. 1742. (6)</p> <p>↓</p> <p>Iohannes Sigismundus Gabriel.</p>	<p>Iohannes Sigismundus † A. 1744. (7)</p> <p>↓</p> <p>Christophorus Carolus Sigismundus.</p>	<p>Burcardus Sigismundus † A. 1744. (8)</p> <p>↓</p> <p>Carolus Sigismundus.</p>	<p>Sigismundus Iacobus † A. 1733. (9)</p> <p>↓</p> <p>Sigismundus Fridericus.</p>
<p>Iohannes Sigismundus † A. 1742. (3)</p> <p>↓</p> <p>Carolus Sigismundus Elias.</p>	<p>Carolus Sigismundus, Senior Familiae.</p> <p>↓</p> <p>Iohannes Carolus Sigismundus.</p>	<p>Wolfgangus Sigismundus † A. 1752.</p> <p>↓</p> <p>Iohannes Sigismundus.</p>						
<p>Christophorus Sigismundus † A. 1742. (6)</p> <p>↓</p> <p>Iohannes Sigismundus Gabriel.</p>	<p>Iohannes Sigismundus † A. 1744. (7)</p> <p>↓</p> <p>Christophorus Carolus Sigismundus.</p>	<p>Burcardus Sigismundus † A. 1744. (8)</p> <p>↓</p> <p>Carolus Sigismundus.</p>	<p>Sigismundus Iacobus † A. 1733. (9)</p> <p>↓</p> <p>Sigismundus Fridericus.</p>					

<p>Sigismundus Elias.</p> <p>↓</p> <p>Iohannes Carolus Sigismundus.</p>	<p>Carolus Iohannes Sigismundus.</p> <p>↓</p> <p>Iohannes Carolus Sigismundus.</p>	<p>Henricus Godefridus Ernestus Sigismundus.</p> <p>↓</p> <p>Christophorus Antonius Sigismundus.</p>	<p>Christophorus Antonius Sigismundus.</p> <p>↓</p> <p>Iohannes Carolus Sigismundus.</p>	<p>Iohannes Carolus Sigismundus.</p> <p>↓</p> <p>Christophorus Gottlieb Sigismundus.</p>
---	--	--	--	--

nat. d. 13 Aprilis A. 1755. (10)

P R O B A T I O N E S.

(1) Cod. dipl. doc. 293, 294 et 296. (8) Cod. dipl. doc. 313 et 314.
(2) Cod. dipl. doc. 314. (9) Cod. dipl. doc. 313 et 314.
(3) Cod. dipl. doc. 314. (10) Infantem hunc, recens natum, in-
(4) Cod. dipl. doc. 293, 294, et 296. fra in *Hist. Holzsch.* Part. Spec. Cap. II.
(5) Cod. dipl. doc. 293, 294, 295 et 296. §. XXXI. num. II. p. 189. non commemo-
(6) Cod. dipl. doc. 314. rauimus, quia is, quum hoc opus sub pre-
(7) Cod. dipl. doc. 313 et 314. lo esset, nondum in hanc lucem prodierat.

Georgius V.		
Georgius VI. (1)	Vitus. (3)	
Georgius VII. (2)	Vitus Hieronymus † A. 1720. (4)	Vitus Georgius † A. 1741. (5)
Georgius VIII. † A. 1745.	Vitus Augustus. (6)	Georgius Fridericus. Georgius Wilhelmus.
Georgius Vitus Carolus Ernestus Georgius Fridericus.	Vitus Carolus.	

P R O B A T I O N E S.

(1) Cod. dipl. doc. 287 (*) fq. et 297 (**).
 (2) Cod. dipl. doc. 302, 303, 304, 305, cet.
 (3) Cod. dipl. doc. 287 (*) fq. 297 (**),
 et 302.
 (4) Cod. dipl. doc. 303, 304, 305, cet.
 (5) Cod. dipl. doc. 303 fqq.
 (6) Cod. dipl. doc. 316 fq.
 f 2

Ex

P R A E F A T I O

Ex his ergo perspicias, MI LECTOR, quam certa sit genealogia eorum Holzschuherorum, qui aetate nostra uiuunt, et quam facile inde a SIGISFRIDO I. HOLZSCHVHERO, A. 1275 mortuo, usque ad nostram memoriam deduci possit. Sed poteris etiam ex singulari typorum forma cognoscere, quot nostra aetate Holzschuheri uiuant: multi nempe, et, si numeraueris eos, ex sola *propagine Sigismundina* uiginti, ex *Vitina* autem septem, adeoque omnino *septem et uiginti*. Miraris hanc multitudinem, sed magis illam tunc mirabere, cum cogitaueris, totam hanc progeniem, quae sane permagna est, praesertim si Holzschuheros, pauculis abhinc annis uita defunctos, item feminas adhuc superstites in hunc quoque numerum referas, ab uno CAROLO I. HOLZSCHVHERO prouenire. Nam ineunte saeculo XV, quum omnes Holzschuheri partim pestis contagione infecti, partim aliis morbis correpti, uitam finiissent; solus Carolus I. Holzschuher singulari Dei munere ac beneficio seruatus est, cuius filii tanta fecunditate propagabant Gentem suam, ut A. 1575, praeter feminas, *triginta tres Holzschuberi*, mares, et in his septem, qui uxores habuerunt, in uiuis essent. Quod quidem cum ex hoc opere nostro, tum maxime ex *schedula quadam coeua* patet, quae in *Tabulario Holzschuberiano* sub rubrica: B. M. XIV. 3. exstat. Breue est argumentum huius schedulae, eoque illud huc transscribere placet:

Volgen die Holtzschucher welche
auff 2 April Ao. 1575 noch im Leben seinn

Von der Rotten Lini

Berthold Holtzschuber der Alt La-
tzarus Sun
Hanns Holtzschub' Sebastians von
Vispachs Sun
Christoff Holtzschuber Sebastian
Sun
Melchior Holtzschuber Sebastian
Sun
Gabriel Holtzschuber Sebastian
Sun
Carl Holtzschuber Sigmundt Sun
Jheronimus Holtzschub' Sigmundt
Sun

Von der Grienien Lini

Veit Holtzschub' Georgen Sun
Christoff Holtzschub' Bertholts Sun
Erasmus Holtzschub' Bertholts Sun
Paulus Holtzschub' Hainrichs Sun
Hieronymus Holtzschub' Hainrichs
Sun
Laserus Holtzschub' Hainrichs Sun
Georg Holtzschub' Georgen Sun
Bertrum Holtzschub' Georgen Sun
Hanns Holtzschub' Georgen Sun
Maximilian Veit Holtzschub' Wei-
ten Sun
Veit Philip Holtzschuber Veiten
Sun

Ber-

A D L E C T O R E M.

Berthold Holtzschuber Bertholts Sun	Alexander Holtzschub' Alexan- ders Sun
Leupolt Holtzschub' Leupolts Sun	Friederich Holtzschuber Alexan- ders Sun
Caspar Holtzschub' Caspars Sun	Caspar Holtzschuber Alexanders Sun
Sebastian Holtzschub' Caspars Sun	Johan Batista Holtzschub' Chri- stoff's Sun
Sebastian Carl Holtzschub' Carls Sun	Wolff Holtzschub' Christoffs Sun Jheronimus Holtzschub' Jeroni- m's Sun
Jeremias Holtzschub' Carls Sun	Veit Georg Holtzschub' Veiten Sun
Hans Bartl Holtzschub' Carls Sun	Sigmundt Gabriel Holtzschub' Je- ronim's Sun

Suma 14 drunder 3 V'beyrat

S. 19 Darunder 4 V'beyrat

Suma Summarum all Holtzschub' 33
Darunder 7 verbeyrat.

Declinauimus paullulum ab rerum ordine: nunc ad inceptum redeun-
dum. Qua ratione tabulis ac documentis, quae Codice nostro di-
plomatico continentur, ad probandas res huius operis usus sim, cum
ex iis clarum est, quae paullo ante dixi, tum etiam ipsa res satis do-
cet. Iam sequitur, ut de ipso Codice diplomatico non nihil expo-
nam. Complectitur uero Codex noster omnis fere generis diploma-
ta atque documenta, eaque, praeter tria quatuorue, nondum antea
publicata. Aperta mihi sunt Tabularia Holzschuherorum, ex qui-
bus potissimum maxima haec tabularum copia deprompta est. Sed
alii quoque, et in his peregrini, apparatus nostrum adaugere stu-
duerunt. Quo factum est, ut documenta et literae Codicis nostri
ex solis fere autographis describi possent. Rarissime exemplis tan-
tum literarum uti sumus, et quoties hoc factum est, toties ipsarum
tabularum atque documentorum inscriptionibus ac titulis aut ger-
manicam uocem: *Copie*, aut latinam: *Exemplum* adiunximus: adeo,
ut, quum haec uerba desunt, autographa haec ipsa esse, penitus ti-
bi persuadeas uelim. In describendis uero his diplomatibus ac lite-
ris tam religiosi, uel, si mauis, tam superstitiosi fuimus, ut nihil,
ac ne uitia quidem, mutare auderemus. Curauimus etiam, ut ty-
pothetae, quantum fieri posset, compendia scripturae, quas *abbre-
uiaturas* dicunt, singulari typorum artificio imitarentur. Quum
uero non semper fieri posset, ut omnia apte et pro conditione rei
ipsius exprimerentur; specimina quaedam scripturae ueteris, tam
latina, quam germanica, tabulis aeneis expressa tibi exhibemus, ut

PRAEFATIO

ex his, qualia sint cetera, possis iudicare. Vid. *Tabula aenea* XIII et XIII. Plura huius generis specimina, praesertim recentioris aevi, cumulare non placuit. Ut tamen ex aliis etiam autographis, quae non sunt in aes incisa, aliquem utilitatis fructum capias, permulta *figilla*, partim Holzschuheriana, partim peregrina, aere exscribenda curauimus, quae aut frontispicia et clausulas capitum huius operis ornant, aut singularibus tabulis repraesentantur. Delegi uero ex tanto sigillorum numero ea dumtaxat, quae partim integra esse, partim rei sphragisticae utilitatis aliquid allatura, obseruabam. Illud moereo, sigillum FRIDERICI HOLZSCHVHERI, Equitis Teutonici Ordinis, quod literis, A. 1389 datis, adiunctum est, in aes incidi non potuisse. Est enim illud usu ac uetustate ita attritum, ut ex Holzschuherianis insignibus non nisi particula quaedam, ex nomine uero tres ultimae tantum literae - - - VER, id est, HOLZSCHVER, supersint. Nec iniuria hanc fortunae acerbitatem doleo. Nam cereum hoc sigillum contra morem prisci aevi non pendulum est, sed ipsi chartae impressum. Quod quidem ego his duobus meis oculis uidi, tu uero, MILECTOR, idem ex clausula ipsarum literarum, in qua uox: *andrucken* (imprimere), non: *anhangen* (appendere) legitur, perspicere potes. *Dez zu vrkunt*, sunt postrema uerba earum literarum, *daz allen vorgeschriben stücken an guten und Gulten also sey dez drucke ich Bruder Friderich Holtzschuer Temtz Ordens mein aygen Infigeln vnten an disse schrift*. Vid. in *Cod. diplom.* docum. 74. p. 81. Sed tempus est, pauca etiam de *Mantissa Inscriptionum Holzschuberianarum* dicere, quae Codici nostro diplomatico subiuncta est. Inscriptiones hae magno studio undique conquisitae sunt, et accuratissime ex publicis monumentis descriptae. De ceteris nihil fere habeo, quod dicam: sed de *inscriptionibus clypeorum*, quae in *Mantissa*, *Lit. A. num. 1. et Lit. E.*, exhibentur, item de *inscriptionibus tabularum*, in *Sacello Holzschuberiano ad D. Iohannis suspensarum*, quae in eadem *Mantissa*, *Lit. K. num. IIII*, leguntur, non nihil hoc loco differendum uidetur. Quod primum ad *inscriptiones clypeorum sepulcralium* attinet, earum ideo hic potissimum mentionem faciendam duxi, quod illae, et Codicis nostri diplomata, aliaque monumenta haud raro inter se ratione *annorum emortualium* pugnant. Sic e. gr. clypeus funebris FRIDERICI II. HOLZSCHVHERI, Equitis Teutonici, *annum 1400* designat, quum is tamen adhuc *A. 1408* in literis, fide dignissimis, inter uiuos enumeretur, ac demum *A. 1409*, testantibus tribus aliis monumentis, diem suum obierit. Vid. infra *Part. Special.* Cap. I. §. VIII. not. 10 et 11. Praeterea SIGISFRIDVS II. HOLZSCHVHER, si clypei funebris inscriptionem sequamur, *A. 1354* mortuus est; sin tabulis fides habenda, demum *A. 1357* inter diem Paulli Eremitae et Gregorii

ex

AD LECTOREM.

ex hac uita discessit. Vid. *P. Sp.* Cap. I. §. X. not. 8. et 9. Sed sunt etiam exempla, e quibus apparet, clypeos sepulcrales nunc in numero, nunc in stirpe *uxorum* a documentis ac literis aliisque monumentis dissentire. Nempe clypeis sepulcralibus plerumque aut unum, aut plura, eaque parua, scutula affixa sunt, e quibus cognoscere licet, et quot uxores, et ex quibus gentibus, duxerint mariti. Inspice *Tabulam aeneam* XII, quae sex huius generis clypeos, una cum scutulis gentilitiis uxorum, aere exscriptos repraesentat. Antiquissimis uero clypeis, id est, iis, qui ante saeculum XIII in templis suspendebantur, talia scutula uix adiuncta inueneris: nostri certe clypei iis carent, ut ex *Tabula aenea* perspicis, quae frontem *Capitis I. Part. Special.* ornat. Conf. quoque in *Cod. diplom.* Mantiff. Inscription. Lit. A. I. num. 1, 2, 3, 4, 5, 6. Sed quibus clypeis eiusmodi uxorum scutula adhaerent, ii, ut diximus, uel numero uxorum, uel stirpe, a documentis literarum aliisque monumentis interdum discrepant. Sic e. c. clypeus funebris BERTHOLDI III. HOLZSCHVHERI sola Gentis Muffelianae insignia prae se fert: quum ille tamen tres uxores, si alia monumenta spectemus, in matrimonio habuerit. Vid. *Part. Special.* Cap. I. §. VIII. not. 2, 3, 4. Pari modo FRIDERICI III. HOLZSCHVHERI clypeus sepulcralis non nisi Poemerianae Gentis scutulum habet: contra ex *Cod. dipl.* doc. 40 et aliunde patet, Fridericum III. Holzschuherum, praeter *Gertrudem Poemeriam*, aliam quoque uxorem, uidelicet *Adelheidam*, filiam *Friderici Daerreri* domum duxisse. Vid. *Part. Spec.* Cap. I. §. XI. not. 7 et 8. Taceo nunc alia huius generis exempla. Sed quid faciendum in tanta clypeorum sepulcralium ac diplomatum aliorumque monumentorum discrepantia? Hic ego diu, nec quid agerem, nec quid caperem consilii, certo sciebam. Genuini uidebantur clypei esse, neque habere quicquam, quod non antiquitatem redoleret. Tabulis uero ceterisque rerum documentis uitiosi commentitiique aliquid inesse, nec uidi, nec mihi potui persuadere. At repugnant tamen haec monumenta, neque semel, sed saepius. Non possunt ergo utraque uera esse, sed unum dumtaxat uerum, alterum falsum esse, necesse est. Vtrum uero erit falsum? Clypeine, an tabulae ceteraque monumenta? Haesitavi diu, nec quo me uerterem, habui, donec, penitus perspecta cognitaque clypeorum sepulcralium conditione ac natura, si quid repugnaret, uitium in clypeis esse, animaduertir. Nempe clypeos interdum renouatos esse comperi, diplomata non item. In clypeis uero instaurandis peropportuna erat pictoribus data uarie errandi labendique occasio. Primum enim non omnes clypei eiusmodi inscriptiones habent, quarum literae insculptae sunt: multorum inscriptiones pictis, eoque mutabilibus, literis constant. Nonne ergo pictor, quum eiusmodi clypeos nouis obduxisset coloribus, pro genuina temporis nota peregrinam et falsam reponere potuit,

P R A E F A T I O

tunc praesertim, quum literae inscriptionum et notae chronicae ipsa uetustate iam attritae erant? Deinde uxorū scutula, quae clypeis sepulcralibus ope clauulorum affixa sunt, plerumque ab his, dum renouantur, seiungi solent. Maxima ergo hic cautione opus est, ne clypei, et, quae ad illos pertinent, scutula perturbentur et cum aliis confundantur. Quis uero tantam semper circumspeditionem ac prudentiam ab artifice expectabit, ut numquam erret, qui tamen uel ideo, quia est homo, facile errare potest? Quae quum ita esse cognoscerem; diplomata aliaque incorrupta monimenta clypeis sepulcralibus semper praetuli, quotiescumque hos cum illis pugnare animaduertissem. Atque haec fere sunt, quae de inscriptionibus clypeorum sepulcralium dicenda hic putarem. Videamus nunc stricte, quid de inscriptionibus illis censendum, quas *tabulae, in Sacello Holzschuberiano ad D. Iohannis suspensae* exhibent. Hae tabulae, ut titulus docet, demum A. 1566 a VITO HOLZSCHVHERO in Sacello Holzschuheriano suspendi coeptae sunt, quas alii deinceps Holzschuheri diligentissime continuarunt. Vid. *Cod. dipl. Mantiss. Inscription. Lit. K. III.* Recentiori ergo tempore magna illis fides est habenda: sed in uetustis rebus nihil probant, quia nimis ab ultima memoria remotae sunt, neque ab erroribus liberae. Nisi omnia me fallunt, antiquiores earum inscriptiones partim ex Stemmatographiis Holzschuherianis, partim ex inscriptionibus clypeorum sepulcralium sunt depromptae. Quare idem de illis existimandum, quod antea de his dictum est: eandemque ob causam antiquiores illae inscriptiones in Mantissa potuissent omitti, quia nihil fere noui tradunt; et omissem profecto, sed uerendum erat, ne, si antiquiores inscriptiones a recentioribus diuellerentur, ordo ipsarum inscriptionum turbaretur, aut certe aliquid huic operi uideretur deesse, quod publice exstaret. Multa haecenus uerba de Codice nostro diplomatico, itemque de Mantissa Inscriptionum Holzschuherianarum feci. Pergo nunc ad enarranda reliqua, ex quibus, tamquam ex fonte, Historia Holzschuheriana repetenda erat. Atque huc non tantum multi typis exscripti libri, sed manu etiam exarati pertinent: quos quum omnes ac singulos in hoc opere, suo quemque loco, indicassem, superuacaneum puto, ea, quae iam dicta sunt, hic repetere. Interea tamen temperare mihi non possum, quo minus ex impressis libris Clarissimi Viri, BIEDERMANNI *opera genealogica*, ex iis uero, qui sunt manu exarati, *Indices Senatorum Norimbergensium*, et IOHANNIS MVLLERI *Annales Noricos*, uel tribus uerbis attingam. Quum de Biedermanni operibus dico, non tantum illud opus, quod *de Patriciis Norimbergensibus* inscripsit, sed etiam *Stemmatographias Equestrium Familiarum Franconiae* intelligo, quia has pariter, atque illud in hoc opere interdum excitauī. Laudo Biedermanni opera, quae singulari studio elaborata sunt; sed si quid ego iudi-

A D L E C T O R E M.

iudicare possum, pleraque stemmata non tam ex ipsis diplomatibus aliisque idoneis rerum gestarum documentis contexta, quam ex stemmatographicis libris Familiarum nobilium, quas descripsit, hausta et deprompta esse, puto. Atque hoc exinde haud aegre intelligi potest, quod diplomata nostra atque documenta haud raro tabulis eius genealogicis aduersantur. Quare caute, nec sine maxima circumspeditione, Biedermanni operibus in hoc libro usus sum: usus sum tamen, tunc maxime, quum ex quatuor, aut quinque uerbis Biedermanni idem probari poterat, quod ex totidem uix tabulis ac literis constaret. Quum enim sic uerum, praesertim in rebus parui momenti, aeque patefceret, quam si ipsas tabulas aequales attulissem; non intelligebam, quid esset causae, cur diplomata cumulare, quae quum per se iam multa essent: non tam copia in iis colligendis, quam modus quaerendus erat. Praeter Biedermanni opera genealogica multis aliis libris, praesertim in *Parte generali* huius operis, usus sum, quos uero, ut dixi, ne longus sim, praetermitto. Id solum hic monendum, non omnes a me auctores, qui locum aliquem tractarunt, indicatos esse, sed eos tantum, qui plenius illum, et ita tractarunt, ut tuto ipsis fides haberi posset. Sic in doctrina de nobilitate eiusque praerogatiuis ac iuribus SCHEIDTIVM, RICCIUM et CRAMERVUM, Viros Celeberrimos, potissimum secutus sum, eosque solos fere commemorauī, quamquam reliquos omnes huius generis scriptores legerim relegerimque. Tunc uero, quum incomparabiles isti uiri locum quemdam, ab instituto suo quodammodo alienum, leuiter tantum attigerunt, alios etiam indicaui auctores, qui copiosius rem enarrarunt: sed itidem paucissimos tantum, eos nempe, qui instar omnium erant. Numquam enim, ut dicam, quod res est, morem illorum potui probare, qui, ut dixisse multa uideantur, multos auctores commemorant, quum tamen uiri cordatiores non spectare soleant, quot auctores rem dixerint, sed quam praecleari dixerint. Progredior nunc ad libros, manu exaratos, in quorum numero etiam sunt *Indices Senatorum Norimbergensium*. Indices hi non tantum munera senatoria enumerant, sed annos etiam designant, quibus Senatores dignitatem suam coeperint ornare, et quibus magistratu abierint. In annis uero designandis, praesertim antiquiori aeuo, illi indices Senatorum maxime inter se discrepant: neque ego semper certo definire potui, quibus potissimum fides habenda esset. Varia illorum exempla (nam ipso autographo uti mihi non licebat), quantum fieri poterat, diligentissime inter se contuli, uerique similiores temporis notas minus probabilibus praeposui. An uero semper acu rem tetigerim, ignoro: neque anxie illud scire cupio; propterea quod non tantum Holzschuherorum dignitas senatoria plerumque simul ex tabulis Codicis nostri diplomatici aliisque publicis monumentis probari potest: sed etiam indices illi, quoscum-

PRAEFATIO

que uiderim, in hoc omnes consentiunt, eos Holzschuheros, quos ego Senatores fuisse dixi, reuera Senatui fuisse adscriptos. At eo melius accuratiusque exemplum *Annalium Noricorum* Perillustri Gentis Holzschuherianae Senior, Dominus CAROLVS SIGISMVNDVS HOLZSCHVHER mecum communicauit, quod ipse beatissimus eius parens, Dominus SIGISMVNDVS ELIAS HOLZSCHVHER ex accuratissimo quodam exemplo diligentissime descripsit. Fide dignissimi sunt annales Norimbergenses, quippe quos perdoctus eorum auctor, IOHANNES MVLLERVS, Senatus Norimbergensis quondam a secretis intimis, ex publico ciuitatis tabulario confecerat. Circumferuntur quidem haud pauca eorum annalium exempla, quae multis in locis non nullorum partim negligentia et oscitatio, partim fraudulenta ac malitiosa audacia insigniter corrumpit atque interpolauit. Sed eo carius iucundiusque mihi illud exemplum erat, quo ego in praesens usus sum: cuius adeo uerba uel ideo plenius in hoc opere enumeranda duxi, quod primum non omnes Lectores hos MSS. annales possident, deinde qui possident, haud raro corruptos illos possident. Atque ex hoc uario apparatu, quem pluribus uerbis haecenus descripsi, Historia Perillustri Gentis Holzschuherianae composita est: cuius etiam externa facies non poterit non tibi probari. Noui typi sunt atque elegantes, charta munda. Sed uariis quoque ac multis *Tabulis aeneis* hoc opus condecorandum curarunt Holzschuheri, de quibus tabulis non possum, quin summam hoc loco exponam. Plerasque tabulas aeneas in ipso hoc opere explicauit: de non nullis uero nullus in eo dicendi locus fuit. Quare ne quid praetermisisse uideamur, has quidem nunc breuiter perstringam: illas uero quibus locis iam explicauerim, tantum indicabo. Primum de tabulis aeneis dicendum, quae frontispicia et clausulas sectionum ac capitum huius libri ornant.

I. Titulo huius operis duae Tabulae praemissae sunt:

- I. Tabula prior sistit *numum*, memoriae Grauiissimi Gentis Holzschuherianae Senioris, Domini CAROLI SIGISMVNDI HOLZSCHVHERI, Reipublicae Norimbergensium Consulis Senioris ac rei militaris Praefecti, cet. sacrum, quem consularis dignitatis insignia uariaque signorum militarium et armorum genera ambiunt. Aduersa pars huius numi repraesentat imaginem huius uiri, et senio, et auctoritate uenerabilis, quippe cuius potissimum iussu ac consilio Historiam Holzschuherianam composuimus. Pars auersa autem *Gentis Holzschuherianae ornamenta* exhibet. *Pyramis* nempe exprimitur, quam *Numinis diuini* praesentia illustrat et tuetur. Pars summa pyramidis *galeam*, nobilitatis indicium, ac *serpentem*, *spirae modo intortum*, quod symbolum aeternitatis, aut etiam rei, a memoria nostra remo-

AD LECTOREM.

remotissimae, esse solet, prae se fert. Simulacra haec significant, Holzschuheros DEI munere ac beneficio inde ab ortu suo, ipsa uetustate obscuro, nobilitatis laude floruisse, futurumque esse, ut perpetuo floreat. Vid. *infra* p. 103. sqq. Media pars *uetustiora et recentiora Holzschuherorum insignia*, togae saeque symbolis ornata, itemque *gladium*, ac *duas cruces*, ex fasciis pendentes, equestris dignitatis, qua illi exsplenduerunt, indicia, repraesentat. Vid. *infra* p. 21 sqq. et 57 sq. Infima pars denique *ludos equestres*, quos Holzschuheri quondam frequentarunt, et *proelium Lusitanorum*, cum Saracenis in Africa commissum, in quo, ut *infra* p. 261 dictum est, *Wolfgangus Holzschuber, Eques*, rem praeclare gesserat, depingit. *Infra* sedet puerulus, manibus tenens *schema geographicum*, in quo *praediorum* quorundam Holzschuherianorum nomina leguntur. Vid. *infra* p. 68 sqq. A tergo pyramidis, dextrorsum uidelicet, est aedificium splendidum, columnis innixum, cuius lateri aduerso duo Holzschuherorum monimenta affixa sunt. Prius est *monimentum Holzschuherianum*, quod in templo Ordinis Equestri Teutonici *Obereschbenbacensi* exstat; posterius *altare* est, quod Holzschuheri in aede D. Elisabethae, quam Equites Teutonici Norimbergae habent, quondam condiderunt, et *statua B. V. Mariae*, ex argento elaborata, exornandam curarunt, uid. *Tab. aen.* I et III, de quibus paullo post exponemus. Per fornicem aedificii huius conspicitur *Sacellum Holzschuherianum* in Coemeterio ad D. Iohannis extra urbem, uid. *infra* p. 98 et 207. Sinistrorsum denique est facies *Harlachii*, castri Holzschuheriani, de quo *infra* p. 76 exposuimus. Nunc de iis etiam imaginibus dicendum, quae a fronte pyramidis positae cernuntur. Ad dextram uero partem oculos nobis conuertentibus obuersatur *crucis* signum, itemque *ara, Holzschuherorum Furerorumque scutis gentilitiis* condecorata, in qua sacer ignis ardet: unde cognoscere licet, quam studiosi et amantes religionis ac rerum diuinarum sint Holzschuheri, et quanta inprimis pietate *Wolfgangus Holzschuber, Eques*, sacra puriora propaauerit, quippe qui Norimbergae in templo *Dominicanorum conciones sacras* singulis diebus dominicis feriisque statim a prandio haberi iusserat: quod quidem beneficium eius soror, *Barbara*, uxor *Sigismundi Fureri*, quodammodo auxit, eoque *insignia Fureriana* etiam aerae ipsi adiuncta sunt. Vid. *infra* p. 96 et 263. Iuxta aram, de qua modo diximus, est *piae Liberalitatis* simulacrum, quae fortis pauperioris hominibus *panes* diuidit, eoque ipso legata *Wolfgangi Holzschuberi, Equitis*, de quibus *infra* p. 100. not. 2 dictum est, exsequitur. Idem simulacrum simul ad duo illa *conuiuia* alludit, quibus quotannis *Fratres Gerontotrophii*

P R A E F A T I O

trophii Landaueriani et Mendeliani, postquam sacra obierunt, ab Holzschuheris recreantur, uid. *infra* p. 145. not. 30. Iam a dextra parte ad sinistram ueniamus, ubi proximam pyramidi imaginem *secundae sortis* obseruamus, quae dextra manu tenet uirgam, qua alma salus uiget, sinistra uero cornu, plenum uarii generis numorum, effundit: quo simulacro ad illas *pecunias* respicitur, quas singuli Holzschuheri, habita annorum, quos quisque habet, ratione, quotannis ex legatis Holzschuherianis accipere solent (*die Altergelder*). Alludit uero simul eadem imago partim ad illam pecuniae summam, quae feminis, ortu *Holzschuberius*, die, *Iohannis* memoriae in fastis sacro, quotannis ex legato *Iohannis Holzschuberi*, tamquam pecunia anniuersaria (*Altergeld*) datur; partim ad illud quasi *uiaticum*, quo *Holzschuberi*, *mares*, iique ciuitati Norimbergensi adscripti, cum aut in peregrinas terras iter suscipiunt, aut rei militari nomen dant, ex legato *Bertholdi Holzschuberi* instruuntur. Conf. ea, quae *infra* p. 100 dicta sunt. Huic denique imagini affidet *Saturnus*, dextra uetustum *Herdegeni Holzschuberi sigillum*, idque, praeter insignia Holzschuheriana, *aquila* etiam notatum, tenens, uid. *infra* p. 110. not. 3; ante pedes uero habet *scuta* quarundam *gentium*, *exterarum* pariter, atque *patriciarum*, quarum *connubia* Holzschuheriana Gens coniunxit. Conf. ea, quae *infra* p. 65 sq. hac de re exposuimus.

2. Tabula posterior est brevis *titulus huius operis*, aere exscriptus, quem sculptor undique elegantibus et ad rem appositis caelaminibus exornauit. In his est *globus terrestris*, praecipuas terras repraesentans, in quibus Holzschuheri uirtutum suarum theatra inuenerunt.

II. In fronte *Dedicationis* est *arbor*, cuius tres rami exsiccati sunt, reliqui duo uirent. Florem arboris augent solis radii, e nubibus prorumpentes, radices uero praeterfluentis Pegnesi aquae irrigant. E longinquo conspicitur antiqua facies Castris Norici, in alto monte positi, cum uicina regione, ubi potissimum Holzschuheri, quoad longissime potest mens nostra spatium praeteriti temporis respicere, se tenuerunt. Vid. *infra* p. 105. Ipsa arbor ad *quatuor Gentis Holzschuherianae propagines* respicit, quarum tres, uidelicet *Rubra*, *Caerulea* et *Punicea*, funeribus iam sunt exhaustae, quarta autem, eaque *Viridis*, in duos ramos diducta, Dei munere nunc quoque floret, perpetuoque, ut optamus, florebit.

III. In fronte *Praefationis* exhibetur *numus*, Bertholdi Holzschuheri nomini consecratus, quem *infra* p. 254. not. 8. paucis explicaui-
mus.

III.

A D L E C T O R E M.

III. In fronte *Partis Generalis* repraesentatur *monimentum publicum*, quod in exteriori parte aedis Sebaldinae, qua uergit ad meridiem, nunc quoque exstat. Vid. *infra* p. 136. not. 7.

V. Eidem Parti Generali coronidis loco tabula adiuncta est, quae *duos genios* sistit, quorum unus, galea tectus et thorace indutus, calceos, gentilitium Holzschuherorum insigne, pedibus alligat, alter uero, qui miratur hanc quasi insolitam rem, dicto refellitur, *moribus antiquis* hoc fieri.

VI. In fronte *Capitis I. Partis Specialis* est *chypus* uetustus Laurentii Holzschuheri Senioris, de quo *infra* p. 105. not. 1. dictum est.

VII. Coronidis loco eidem Capiti I subiecta sunt quatuor *sigilla galeata*, nimirum

1. Martini Holzschuheri, doc. 36	} appensa.
2. Georgii Holzschuheri, doc. 179	
3. Hieronymi Holzschuheri, doc. 193	
4. Friderici Holzschuheri, doc. 219	

VIII. In fronte *Capitis II.* conspicitur Sigismundi Gabrielis Holzschuheri *numus*, de quo *infra* p. 162. not. 7. diximus.

VIII. Eidem Capiti II. coronidis loco addita est *imago* Henrici Holzschuheri, Abbatis Langheimensis, uid. *infra* p. 127.

X. In fronte *Capitis III.* repraesentatur *numus maior* Viti Holzschuheri, de quo *infra* p. 208. not. 8. diximus.

XI. Coronidis loco huic III. Capiti *numum* quemdam *minorem* eiusdem Viti subiecimus. Vid. p. 208. not. 9.

XII. In fronte *Sectionis I. Capitis III.* exstant quatuor sigilla

1. Pancratii Holzschuheri, doc. 224 (*)	} adiuncta.
2. Iohannis Holzschuheri, doc. 224 (*)	
3. Sebastiani Holzschuheri, doc. 227 (+)	
4. Hieronymi Holzschuheri, doc. 228 (*)	

XIII. Eidem Sectioni I. Capitis III. coronidis loco *insignia Graeuenbergiana* tempore Wolfgangi Holzschuheri, qui luculentam opidi Graeuenberg partem possederat, subiuncta sunt, uid. *infra* p. 263. not. 8.

XIII. In fronte *Sectionis II. Capitis III.* est *monimentum* quoddam prope portam templi Sebaldini, qua ex schola in templum itur, quod imagines *Trium Regum*, quos uocant (*der heiligen 3. Könige*), exhibet. Vid. *infra* p. 134. not. 10.

XV. Coronidis loco eandem Sectionem II. ornat *frontispicium tabulae*, in templo D. Sebaldi suspensae, in qua, ut *infra* p. 94. not. 7. dictum est, uita defunctorum Holzschuherorum nomina et munera inscribi solent.

XVI. In fronte *Codicis diplomatici* collocata sunt quatuor *sigilla*, uidelicet

i

I. Her-

PRAEFATIO

1. Herdegeni Holzschuheri, Ministerialis Imperii, de quo *infra* p. 110. not. 3. diximus.
2. Leopoldi Holzschuheri, doc. 18
3. Friderici Holzschuheri, doc. 19
4. Sigisfridi Holzschuheri, doc. 54

} appensa.

XVII. Eundem Codicem diplomaticum coronidis loco ornant duo *sigilla*

1. Georgii Holzschuheri, cum *contrafigillo*, doc. 220
2. Wolfgangi Holzschuheri, Equitis, doc. 227 (††)

} adiuncta.

XVIII. In fronte *Mantissae Inscriptionum* repraesentatur interior facies *Sacelli Holzschuberiani* ad D. Iohannis extra urbem. Vid. *infra* p. 98 et 207.

XVIII. Coronidis loco huic *Mantissae Inscriptionum*, adeoque toti huic operi, subiecta est tabula quaedam maior, sistens *Historiam, nuntiam uetustatis*, sub imagine uirginis sedentis, eiusque alatae et coronatae, quae rerum gestarum monimenta, trium geniorum opera faucibus Saturni, quo *tempus, edax monimentorum genealogicorum*, repraesentatur, erepta, literis mandat.

Iam sequitur, ut Tabulas aeneas maiores, huic operi adiectas, suisque numeris distinctas, recenscam.

Tab. I. exhibet *monimentum publicum* in templo Ordinis Equestris Teutonici Obereichenbacensi, repraesentans statuam D. V. Mariae, ad cuius latera utriusque sexus homines genua flectunt. In his sunt duo mares, Fridericus Holzschuher, Eques Ordinis Teutonici, eiusque parens, Bertholdus Holzschuher, ferrea armatura, ut mos est nobilium uirorum, undique tectus, nisi quod galea seorsim a capite posita est. Ex feminis una est Bertholdi Holzschuheri nurus, ea nempe, quae a tergo eius est: reliquae tres sunt eiusdem Bertholdi uxores. Vid. *infra* p. 121. sq. not. 2. sqq. De inscriptione huius monimenti, uariis renouationibus corrupta, p. 126. not. 19. diximus.

Tab. II. exprimit *duo monimenta* in monasterio Ebracensi. Vid. *infra* p. 118. not. 17 et in *Cod. dipl.* *Mantissae Inscription.* Lit. S.

Tab. III. est facies *altaris*, quod Holzschuheri in aede D. Elisabethae, quam Ordo Equestris Teutonicus Norimbergae habet, condiderunt, ac statua B. V. Mariae, affabre ex argento elaborata, condecorarunt. Vid. in *Cod. dipl.* doc. 200 et 202.

Tab. IIII. sistit formam *arae principis* in templo D. Iohannis extra urbem, quam Fridericus Holzschuher Deo O. M. dedicauit. In posteriori inscriptione huius altaris, quae annum emortualem uxoris Friderici Holzschuheri designat, per sculptoris errorem pro anno 1521 positus est annus 1511. Vid. *infra* p. 260.

Tab.

AD LECTOREM.

Tab. V. repraesentat *tapetem* pretiosum ac summo artificio contextum, qui quondam celebrandis Holzschuherorum *sacris anniuersariis* consecratus erat, nunc uero in aedibus Grauiissimi Gentis Holzschuherianae Senioris custoditur. Elucet in eo ingenium artificis, qui etiam arbitrio suo totam rerum, ipso tapete expressarum, compositionem fabricatus est, suamque, ut fit, rerum quarundam ignorationem satis prodidit. Neque enim ego iis assentiri possum, qui putant, hoc tapete actum quemdam sacrum repraesentari, cui olim quidam ex Holzschuheris interfuisset; quamquam concesserim, non nullos in *Laicis*, ut aiunt, ex Gente Holzschuheriana ortos utriusque sexus homines esse posse. Neque forsitan erraueris, si ex tribus potissimum uiris duos illos, ad dextram aperto capite stantes, *Carolus* et *Paullus Holzschuberos*, eum uero, qui ad lacuam itidem nudo capite stans fingitur, ac manu sinistra ardentem cereum tenet, *Fridericum Holzschuberum*, esse dicas. Eadem enim fere ora, iidemque uultus his tribus uiris in aliis quoque monimentis tribuuntur. Nostrates uero eiusmodi tapetibus, qui ad excitandum pietatis animique religiosi ardorem accommodati erant, in celebrandis suorum sacris anniuersariis quondam usos esse, cum aliunde constat, tum etiam ex non nullis *Codicis nostri diplomatici* documentis cognoscimus. Vid. e. c. doc. 67. p. 72, d. c. 84. p. 96, doc. 161 (*). p. 171, doc. 184. p. 213 sqq. In his documentis modo panni (*eines Tuches*), modo panni, qui internebatur (*eines aufgebreiteten Tuches*), uel etiam panni sepulchralis (*eines Grabtuches*) mentio fit. Alias haec peristromata etiam tapetes sepulchrales (*Grabteppiche*) appellantur. Communicauit mecum Generosissimus Dominus *Christophorus Sigismundus Holzschuber* loca quaedam, ex *Iohannis Tezelii Libro Salico*, A. 1476 scripto, deprompta, ex quibus hoc *tapetis sepulchralis* nomen, et uarii etiam ritus, quibus olim Norimbergae sacra haec anniuersaria celebrabantur, illustrari possunt. In eo enim libro fol. 104, 105 et 107 hoc relatum legimus:

Jartag die ich aufrichten soll:

Item Jch Hanns tetzel, vnd Anthoni mein bruder vnd vnnser erben sullen bestellen zu sant Egidien das man alle Jar an sant Kathrein abent, so man vnnfers anherrn anfraw vnd vnnser vofarre tetzel Jartag beget, auf den selben tag, Auch vnnser muter vnd swester brigitta bege, vnd das die Hern zu sant Egidien ein grabtebich aufpreyten, vund iij. prynnend kertzen zu der vigily vnd selmeß auf stecken, auch ein opffer liecht darleihen, Auch die benanten vnnser muter vnd swester vor am suntag In allen kirchen verkunden lassen, vnd darvmb sullen wir in alle Jar vmb martini ein tag oder iij darnach geben ij guldin reinisch landswerung, vnd wenn wir In das gelt geben dopey beuelhen den Jartag wie obgeschriben stet also

PRAEFATIO

aufsrichten, Auch wenn ich mein bruder und vnnsere weiber mit tod abgen, so sol man vns auch mit disem Jartag begen, außgenommen das die Herren zu sant Egidien fürpaser vnnsere muter swester und vns mit schuldig sein zuuerkunden lassen, Sunder welcher vntter vns lebt, oder nach vnnsere tod vnnsere erben füllen solchen Jartag In allen kirchen selbs verkünden lassen durch ein zettel also lautend, Gedenckt durch got der Erbern frauwen Brigitta hanns tetzlin, und Brigitta Jrr tochter, hannsen und Anthoni Jrr sün, und elyzabeth hanns tetzlin Jrrer sün, der aller Jartag vwill man begen bis N. zu nacht mit der vigily und bis N. mit der selmefs zu sant Egidien mit einem Ave maria Auch so darff man In die kündzettel nymant sezen er sey dann mit tod verschyden, So darff man den Herren zu sant Egidien nit mer geben den ij gulden. Ich und mein pruder Anthoni und vnnsere erben füllen alle Jar Jerlich und ewiglich alhie zu den parfüßen geben ij Guldin reynisch landsverurung umb sant Michelstag, Also das sie steffan tetzels vnnsere anhern, elyzabeth sein vvirttin und alle Jre kind auch brigitta hanns tetzlin vnnsere mütter, und alle Jre kind, auch peter zollner sein vvirttin und Jrr tochter Jarzeit jerlich begen, vmb michaelis des nachts mit einer gesungen vigily, und des morgens mit einer gesungen selmefs, Also hat es vnser vater geordnet und geschickt ewiglich zu halten. Item Ich und mein pruder Anthoni füllen alle Jar die vveil vnnsere vater Im leben ist, und nit lenger dem Couent do er ye zutzeiten mit vvesen vvonhafft ist geben xx. guldin Nemlich x. Guldin an sant Agnesen tag, also das derselb Couent an dem xxix. tag des monetz January, oder vvo es an demselben tag nit gesein möcht, ein tag vor oder nach, ein löbliche mefs von der heiligenn driualtigkeit singen, und darzu xxx. mefs zu lesen bestellen, nemlichen iij von der heiligen driualtigkeit, vii. von dem leyden xsti, viij von dem heiligen geist, vij von vnnsere frauwen, j. von sant Dominicus, j. von sant agnes, j. von allen engeln, j. von allen heiligen, ij. selmefs mit der Collekten pro viuis et defunctis, Auch das der selb Couent auff den selben tag ydem pruder geb, zu vvey essen von vischen, j. pfenbert vveys prot, und vber Jr gewöhnliche pitanz ydem j. pecher mit vwein einschenck. Die andern x guldin sol man dem Couent vwie obgeschriben stet geben albeg vmb sant Michels tag, also das sie an sant dyonysius abent, oder vngeuerlich j. tag vor oder nach, die nachgeschriben personn begen füllen des nachts mit einer gesungen vigily und des morgens mit einer gesungen selmefs, und xxx gesprochen messen, Auch füllen sie ein Grab tebich und iij prynnend kerzen aufsteken, und zu der selmefs ein opfer liecht geben, und füllen den Jartag vor am suntag In allen kirchen da man predigt also verkünden lassen. Gedenkt durch Got des Erbern mans Steffan tetzels des eltern elyzabeth seiner eelichen vvirttin, Herren Jobsen und steffan Jrrer sün, Junckfrauwen agnesen Jrrer tochter und frauwen brigitta hanns tetzlin Junckfrauwen brigitta Jrrer tochter und Jrr aller vorfarren, Der Jartag vwill man begen bis N. zu nacht mit der vigily, und bis N. mit der selmefs zu den Predigern mit einem Ave maria, Auch füllen sie auf den selben tag ydem pruder von vischen prot und vweynn geben vwie vor oben dauon geschriben stet, und dartzu und des mer den prüdern et vvas von obs und so vnnsere vatter mit tod abget, so ist solches obgeschriben auch ganz ab und durffen der xx guldin auch nit mer geben.

Tab. VI. exprimit lapidem sepulcralem, quo hereditarium Holzschuherorum

AD LECTOREM.

- rorum sepulcrum in templo Sebaldino Norimbergenfi opertum est. Conf. *infra* p. 105. not. 2. In medio lapide expressa sunt antiquiora Gentis Holzschuherianae insignia, ex quorum inscriptione cognoscimus, hoc uetustum Holzschuherorum sepulcrum A. 1499. renouatum esse. In quatuor angulis huius lapidis scuto gentilitio Holzschuherorum iuncta conspiciuntur insignia Kressiana, Rummeliana, Grolandina et Halleriana, quibus respicitur ad uxores quatuor filiorum Caroli I. Holzschuheri, qui quatuor praecipuas Gentis Holzschuherianae lineas condiderunt, uidelicet *Friderici, Caroli, Bertholdi ac Paulli Holzschuherorum*, uid. *infra* p. 142, 233 et 258.
- Tab. VII. exhibet fenestram pictam Holzschuherorum, eamque uariis imaginibus eorum exornatam, in templo Sebaldino, qua spectat ad septemtriones.
- Tab. VIII. habet duas statuas, Holzschuherorum Muffeliorumque scutis gentilitiis ornatas, quas B. V. Mariae templum in foro Norimbergae seruat.
- Tab. VIII. est typus ludorum equestrium, A. 1446 Norimbergae celebratorum, quibus etiam Carolus Holzschuher, ut *infra* p. 235 not. 16. diximus, non sine maxima uirtutis laude interfuit.
- Tab. X. et XI. repraesentant poculum bipartitum, idque argenteum auroque obductum, quod nostrates nomine antiquo Scheuern insignire solent. Vna pars huius poculi compositi imagines eorum Holzschuherorum refert, quibus legata Holzschuheriana debentur, altera eorum, a quibus haec legata usque ad Viti Holzschuheri aetatem, qui haec pocula confici iussit, administrata sunt. Utuntur hoc ad inflammandam posteritatis uirtutem accommodato uase qui tannis Holzschuheri, quum conueniunt, tabulas accepti et expensi anniuersarias perlustraturi: quo quidem tempore inter scyphos liberalium maiorum uirtus ita laudari solet, ut superstites Holzschuheri, inprimisque iuniores, qui eiusmodi Gentilium suorum conuentibus primum interfunt, ad praeclara quacuis in posterum quoque audenda excitentur. Vid. *infra* p. 100. sqq. et p. 207. Hic unum hoc monendum uidetur, *numeros*, qui in utroque hoc poculo singulis nominibus proxime subiecti sunt, non ad paragraphos huius nostri operis, sed ad sectiones Stemmatologiae Holzschuherianae respicere.
- Tab. XII. sistit sex clypeos funebres Holzschuherorum, de quibus *supra* in hac praefatione dictum est.
- Tab. XIII. et XIII. specimina quaedam *ueteris scripturae*, tam latina, quam germanica, proponunt, quorum descriptiones in *Cod. nostro diplom.* num. 2, 16^a, 18, 19, et 54 exstant. Dolemus uero, *diploma primum Codicis nostri*, A. 1258 datum, exemplum tantum esse, quod si autographum fuisset, prae ceteris fuisset dignum, quod aere exscriberetur. Videtur autographum huius diplomatis,

P R A E F A T I O

quantum ego quidem iudicare possum, latina lingua exaratum esse, ac postero tempore, tunc fortasse, quum a Iudice Prouinciali Norimbergensi A. 1345 in iudicio descriptum exhiberetur, in germanicum e latino conuersum. Hoc ut statuam, duae me potissimum causae mouent. Primum constat, eo tempore, quo confectum erat hoc diploma, omnia rerum gestarum monimenta, ea imprimis, quae religiosis hominibus ac Clericis debentur, latine scripta esse. Deinde *datum* huius diplomatis, ut aiunt, *diem XV. Octobris* prae se fert, quod Romanorum *Idus Octobres* exprimere uidetur. Latina enim documenta interdum Latinorum fastos in designandis mensium diebus imitantur, ut e. gr. ex *Cod. nostri dipl. doc. 2.* patet; germanica uero saeculis superioribus semper dies mensium *nominibus Sanctorum*, quibus ipsi dies in fastis consecrati sunt, insignire solent.

Tab. XV. duodecim *figilla Holzschuberiana* exhibet. Conf. *infra* p. 25.

Tab. XVI. sex *numos*, Holzschuherorum memoriae sacros repraesentat, quos in hoc opere p. 240. not. 22, p. 208. not. 8, p. 253. not. 21, p. 168. not. 13, p. 171. not. 5. paucis explicauimus.

Tab. XVII. et XVIII. exprimunt *figilla* quaedam peregrina uarii generis. Quibus documentis Codicis nostri, et quibus annis, adiuncta sint haec *figilla*, in utraque tabula iam indicauimus.

Haecenus de tabulis aeneis dictum est: nunc addenda quaedam sunt operi nostro ex duobus documentis, quae, quum historia haec typis iam exscripta esset, nobiscum communicata sunt. Prius documentum, quod in *Codice diplom. num. 279 (*)* exstat, est instrumentum emtionis uenditionis, ex quo patet, *Birnthonium*, locum inter Fischbachium et Altorfium ad tertium ab urbe lapidem situm, A. 1611 in potestatem *Eustachii Caroli Holzschuberi* emtionis iure peruenisse. Pertinet hoc praedium ad *praedia Zeidelariorum immediata*, quae *matres* appellantur, de quibus b. SCHWARZIVS in *diff. de Butigulariis Norimbergensibus* p. 62 sqq. exposuit. Posterius documentum, A. 1277 datum, tam sero nobis traditum est. nihil ei loci in Codice nostro diplom. relinqueretur. Dignissimum uero est, quod uel huc transcribamus. En ipsa uerba huius tabulae:

„Ne ea, que geruntur in tempore, simul labantur cum tempore, necesse est, ut ea que fiunt ad perpetuam rei memoriam roborentur testimonio litterarum. Hinc nos *Fridericus & Herdegenus dicti Holzschuber* cives in Nurenberch universis presentem paginam inspecturis cupimus esse notum, quod nos nobilis viri, Domini nostri *Friderici Burcgrauij de Nurenberch* facti sumus *castrenses* in castro suo apud *Krafteshove*, qui ad *feodum castrense* nobis dedit, medietatem dicte Ville & decimam ibidem, cum vniuersis suis iuribus, & pertinenciis. Que omnia a prefato Domino nostro jure & titulo feodi castrensis possidebimus in hunc modum, quod si predictus Domi-

A D L F C T O R E M.

Dominus Burcgravius nobis dederit L. libras denariorum monete Nurenberchenfis ex tunc bona prefata ad eum transibunt, & nos de bonis nostris propriis ad valorem V. libr. denariorum antedictae monete assignabimus, quos prouentus a Domino nostro & heredibus suis in feodum castrense possidebimus. Deputauit etiam Dominus noster duas areas in prefato castro, ubi superius memoratum castrense feodum per *residenciam personalem* ibidem faciendam tenebimur fideliter deservire. In cujus rei testimonium presentem litteram dedimus & ego Fridericus predictus pro me & pro Herdegeno prefato, qui *proprio sigillo caret*, hanc paginam meo sigillo duxi roborandam. Actum & datum in *Nurenberch in castro Domini Burcgrauij VIII. Kal. Sept. M. CCLXXVII.* Testes huius sunt *strenui milites*:

Arnoldus Dapifer de Hoheneck.

Waltherus & Gutend de Seckendorf.

Ludevvicus de Willehelmsdorf.

Rudegerus de Flechsdorf.

Fridericus de Bruckeberg.

Gotfridus de Linthe.

Otto de Dietenhoven.

Heinricus de Vendebach.

Cunradus de Tanne.

Ramungus de Kammerstein.

Hermannus & Sifridus dicti Ebener.

Heinricus cognomine magnus (Gross).

Conradus dictus de nouo foro (von Neuenmarck).

Bertholdus dictus Pfinzing, *sculterus in Nurenberch.*

Conradus dictus Stromer.

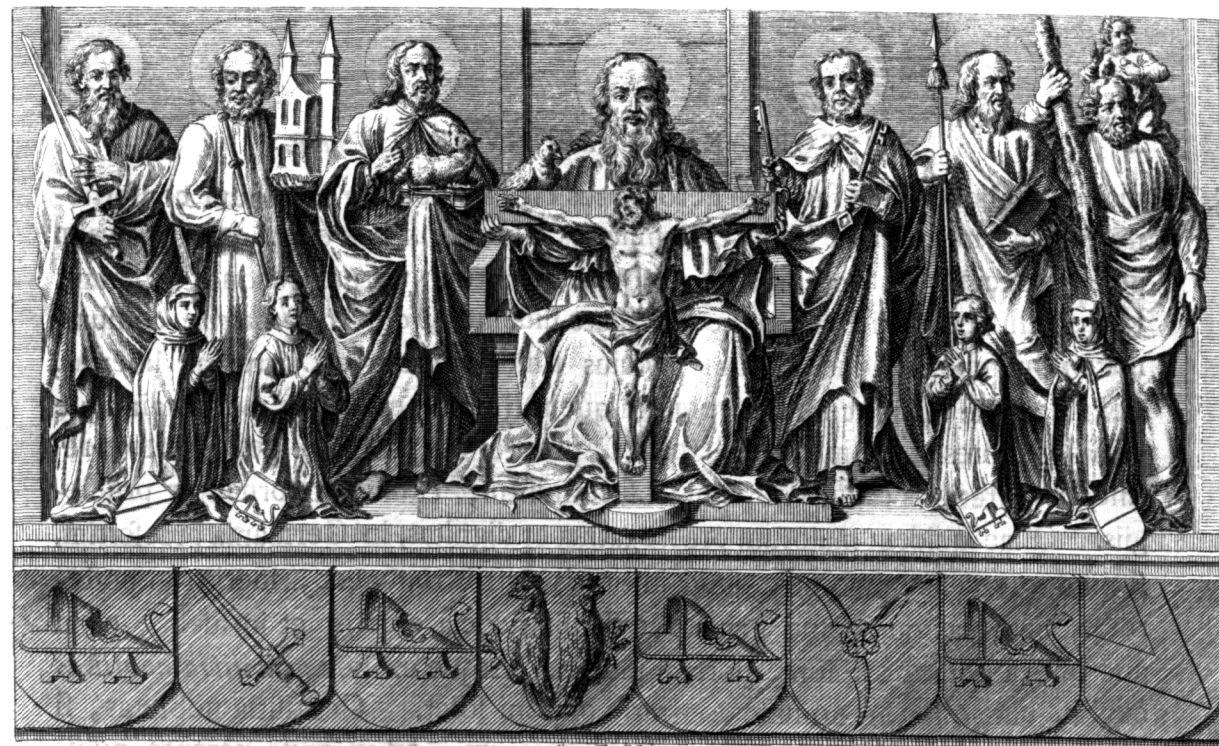
Werneberus dictus Nüzel cognati mei & alii quam plures. „

Multa habent hae literae, quae notatu digna sunt. Primum ex iis cognoscimus, Holzschuheros etiam *Castrensum* officio functos esse. Deinde Fridericus Holzschuher, is fortasse, qui, ut ex *Cod. nostri diplom. doc. 2 (*)* et *9 (*)* clarum est, inter *milites ac ministeriales* Burggrauiorum Norimbergensium enumeratur, ait, Herdegenum Holzschuherum *proprio sigillo carere*, quem locum *infra* p. 30 et 32 attigimus. In clausula denique harum litterarum *strenui militibus* septem Patricii Norimbergenses, et in his *Hermannus* et *Sigisfridus Ebneri*, *Bertholdus Pfinzing* et *Conradus Stromer*, quorum nobilissimae gentes DEI beneficio ac munere nunc quoque Norimbergae florent, annumerantur: quibus adeo *catalogus militum, ex Patriciis creatorum*, quem *infra* p. 34 sqq. exhibemus, augeri potest. His militibus adiungimus etiam *Franciscum Rummelium*, quem *infra*, citato loco, omisimus. Is enim in literis, A. 1447 datis, eques (*Ritter*) ap-

PRAEFATIO

pellatur, uid. *Cod. dipl. doc. 140*. Plura sine dubio huic operi nostro addi possent, si aut plura literarum uetustarum documenta in lucem proferrentur publicam, aut certe manu exarata nobiscum communicarentur. Quare omnes eos, qui eiusmodi rerum gestarum monumenta custodiunt, quibus antiquiores potissimum res gestae atque generationes Holzschuherorum confirmari emendarique possunt, decantissime oramus, ut suis accessionibus hoc opus locupletare haud grauentur: quod quidem insigne beneficium non ingratis dabunt. Tu uero, **BENEVOLE LECTOR**, quem non diutius in limine morabor, illud unum maiorem in modum es rogandus, ut tenuem hunc ingenii mei fetum bonam in partem accipias: qui si tibi non displicuerit, alios subinde a me expectabis. Vix septem et uiginti annos natus sum, libraria suppellectili ex amicorum quorundam et fautorum liberalitate abundo, libet semper discere aliquid, neque ullum umquam laborem, quamuis operosissimum, fugere soleo. Spero itaque, fore, ut, si diutius mihi huius lucis usuram concesserit **DEVS PROPITIUS**, et tu, **MI LECTOR**, assensu tuo meos qualescumque conatus comprobaueris, subinde a me aliquid ad communem utilitatem afferatur. Nunc meditor *historiam diplomaticam Henrici VII, Regis Romanorum, filii Friderici II. Imperatoris*, cuius res gestas iam ante hoc triennium breuiori quadam commentatione illustrare, eamque ad modum disquisitionis cuiusdam academicae in erudito circulo proponere constitueram. Aliis uero negotiis, inprimisque Historia Holzschuheriana, cuius scribendae munus interea mihi demandabatur, impeditus, laborem hunc in praesens tempus referuare debui. Praeoccupauit quidem interim hoc meum consilium Vir Celeberrimus **IOHANNES DANIEL RITTER**, quippe quo moderante Vir Clarissimus **M. CAR. BENIAMIN. ACOLUTHVS** dissertationem *de electione Henrici VII, eiusque regia potestate A. 1752* Vitembergae defendebat; sed reliquit tamen mihi haud contemnendum rerum notatu dignissimarum spicilegium, meque simul admonuit, ut ad conficiendos pleniores commentarios de rebus ab Henrico VII. gestis omnem cogitationem mentemque nunc conuertam, in quibus Ritterianis etiam inuentis commodissime interdum uti potero. Perfecto hoc libro, ad efficiendum opus arduum ac difficile, *Germaniam Sacram medii aevi*, aggrediar, in quo quidem saxo uoluendo reliquum omne uitae meae tempus consumere, si **DEO**, rerum humanarum summo arbitro, placuerit, decreui. Rationem huius instituti iam explicauim in *dissertatione* quadam academica *de Germania Sacra medii aevi adornanda*, quae Altorfii A. 1752 sub praesidio meo habita est. Atque haec te ignorare nolui, **MI LECTOR**, cuius beneuolentiae ac iuuandi studio cum omnes conatus meos, tum maxime hoc institutum, quam possum, diligentissime commendo. Vale.

HISTO-

HISTORIAE HOLZSCHVHERIANAE PARS GENERALIS

DE

HOLZSCHVHERORVM

IVRIBVS, PRAEROGATIVIS, PRAEDIIS,
DONATIONIBVS AC LEGATIS.

§. I.

i natalium illustriorum gloria haudquaquam uana existimari debet, quid aliud tum demum, nisi prorsus eximium aliquid ac singulare, existet, cum ad generis nobilitatem, tamquam apex, accesserit splendor uirtutis omnis? Ipsa enim nobilitas (loquor autem de uera) ab una uirtute, summisque erga Rempublicam studiis ac meritis originem ducit. Neque errabit, quisquis dixerit, uirtutem, uti omnibus ornamento est, sic praesertim in homine nobili uiam ad gloriam proximam esse et quasi compendariam. Nam, teste **SALLYSTIO**, gens seriem quaerit, maiorumque gloria posteris quasi lumen est. Iustam autem uenerationem quum habeat, quidquid excellit; dubitari profecto non potest, quin homines, et stirpis, et uirtutis laude florentissimi, inter omnes honoribus dignitatibusque iure suo emineant. Ea certe Germanorum consuetudo est, ut, quemadmodum morum uitaeque praestantia nobilitatis gloriam metiuntur, eosque cunctos, quorum sanguis aut proprio, aut

De nobilitate generatim & uariis eius speciebus.

A

ma-

§. I. maiorum aliquo turpi facinore deformatus est, a nobilium hominum consortione arcent; ita cultu et honore dignissimos arbitrentur eos esse, qui, quantum generis excellentia ceteris anteire solent, tantum uirtute reliquos superant. Haec mihi cogitanti bene recteque agere uidentur, qui *nobilitatem*, consummatam nempe uerique nominis, cuius fundamentum est uirtus ac libertas, definiunt esse eum locum altiore, in quem si homines, plebis multitudinisque fordidos mores atque instituta detestati, propter res praeclare gestas adscenderint, ab inferioris ordinis hominibus secernuntur, eximiisque ornantur privilegiis. Quae quidem maiorum praerogatiua et dignitas, in Germania praesertim, si nihil intercedat eiusmodi, quod institutis patriis repugnet, merito in posteros propagatur, qui, ueluti generosae stirpis fiducia erecti, et in suam, et in aorum, a quibus orti sunt, gloriam uiuunt. Atque ex hoc *gentilitia nobilitas* existit, cui *personalis* nomine contrario opponi solet. Gentilitia nobilitas, si continuata quadam, nec interrupta serie maiorum, ex utroque parente nobilium, nititur, *auita* appellatur, sin minus, *noua*. Magna illius & illustria sunt ornamenta, magnae praerogatiuae; neque tamen haec, quoniam praesertim aliquando itidem auita futura est, contemnenda. Sed alia etiam diuisio est nobilitatis: nam et *superior* quaedam *nobilitas* dicitur, et *inferior*. Superiori nobilitati annumerantur Principes, Comites ac Dynastae; inferior hodie Equestrem Ordinem complectitur, qui tam *ἀριστος*, quam *ἐμπεδος* ad Imperium pertinet. At olim Nobiles inferiores a reliquo hominum genere *Ingenuorum* nomine potissimum differebant, siue, ut alii interpretantur, praecipua Ingenuorum pars erant. Distinctio autem haec nobilitatis superioris et inferioris quando fit orta, magna hominum doctrina clarissimorum diffensione certatur, neque haec lis, quae adhuc sub iudice est, nostro diiudicari arbitrio debet (I). Iam placet, quia omnis disputatio de PATRICIORVM nobilitate futura est, pauca de *agrariis* et *urbanis Nobilibus* dicere, in quibus etiam *Patricios* numerandos esse, exquisitis rationibus et argumentis confirmabimus. Quum neque urbani Nobiles, neque adeo Patricii esse potuerint, antequam in Germania urbes essent conditae; de urbium Germanicarum origine et conditione non nihil exponemus. Sed distinguenda est Germania Magna ab ea, quae celeberrimi nominis fluuios, Rhenum et Danubium attingit; distinguenda etiam priora tempora a posterioribus. Olim Germani, admodum durus uita et in armis exercitissimus populus, urbanae uitae tranquillitatem respuebant, et uigentes animis corporibusque, quorum robora ac uires uix sustinere uis ulla potuit, pro moenibus terrori externo pectora impauida obiciebant.

TACI-
TVS

(1) Illustris STRVBEN in *Observatione de origine ac progressu Ordinis Equestris in Germania* (quae subiuncta est *Eiusd. Commentationi de iure Villicorum*) §. III. putat, nobilitatem inferiorem ortam esse illo tempore, quo militares honores et beneficia solis militum posteris sint tributa. Id quando factum sit, certo definire non audeat; credit tamen, monumentorum ueterum testimonio inductus, iam

aeuo Carolingico haud ignoratam esse nobilitatem inferiorem. Contra Cel. Dom. D. HEV. MANNVS in *Commentat. de sentibus et oeconomia Legum ciuilium* Sect. V. §. VI. p. 142. sqq. iam prius Francis nobilitatem inferiorem probatam fuisse putat; quamquam haec nobilitas a superiori non toto genere, sed gradu tantum, eo tempore fuisset seiuncta,

TVS de *Moribus Germanorum* c. xvij. ait: *Nullas Germanorum populis urbes habitari, satis notum est, ne pati quidem inter se iunctas sedes. Colunt discreti ac diuersi, ut fons, ut campus, ut nemus placuit.* At uix Romani, populus gentium uictor, Rheni et Danubii accolae subegerant armis et in suam ditionem redegerant; quum ea Germaniae pars, quam illi incolebant, urbibus pulcherrimis distingueretur. Germaniae Magnae populi ne tunc quidem ueteres mores aspernabantur, neque ullum urbis uestigium in finibus suis exstare uolebant. Sed immutata est postea rerum facies. Quum enim Francici Reges Romanorum iugum graue a ceruicibus Germanorum deiecissent, ut nouum iis, at leuius, possent imponere: quumque religio Christiana altiores egisset in Germania radices, ac Praefules sibi in urbibus ex decretis Conciliorum domos sedesque deligere debuissent; in Germania Magna etiam urbes extrui coeptae sunt. Quarum uero numerus quum perexiguus esset: multarum quidem urbium origines ad Imperatores ac Reges Carolingicos sunt referendae; sed longe plures condidit gens Saxonum Augusta. In primis oriundus a Saxonibus Henricus I. Auceps, quo facilius Hunnorum, omnia late uastantium, impetus reprimeret ac retardaret, non nuda tantum corpora hominum, sed firmissimos etiam urbium muros immanissimis barbarorum gentibus opposuit. Quas ea tempestate urbes necessitas, ultimum telum, condi, aut muniri iussit; earum numerum posteris temporibus fauor Imperatorum, Principum potentia, securitas populi, mercaturae incrementa, aliae causae, mirandum in modum adauxerunt: adeo, ut Germania, quae longissime olim ab urbanae uitae consuetudine & ciuitatum moribus abhorrebat, hodie nec multitudine urbium, nec celebritate, nec magnificentia ulli Regno cedat. Quemadmodum ortae sint urbes in Germania, satis iam, pro instituti ratione, explicatum arbitror. Sequitur, ut, qua arte, quibus magistratibus, quo discrimine, urbes Germaniae gubernatae fuerint, et adhuc gubernentur, summatim exponam. Atque in iis quidem urbibus, quas olim populus Romanus in Germaniae finibus condiderat, coloniisque deductis magna hominum celebritate auxerat, Romano etiam more erat uiuendum. In *l. uet. ff. de Cens.* haec uerba leguntur: *In Germania inferiore Agrippinenses iuris Italici sunt.* Quare urbium istarum magistratus ad similitudinem eorum, qui in aliis Romani populi prouinciis coloniisque erant, creati sunt; neque est dubium, quin Germanis etiam nobilibus aliquid loci in gerendis magistratibus fuerit relictum. Pergamus nunc ad tempora Francorum, et, qui ab iis orti sunt, Carolingicorum Regum atque Imperatorum. His regnantibus *Comites* potissimum praecipua Regni munera, iussu Regum, administrarunt. Ab iisdem urbes etiam Regum nomine regebantur; sed adiuncti iis quoque erant *Scabini*, ex Nobilium Ingenuorumque numero delecti. Bene etiam se habent, quae uir inexhaustae doctrinae, CONRINGIVS in *diff. de urbibus germanicis* §. XXVIII. p. 149. hunc in modum commemorat: *Magistratum (urbium) porro quod attinet, facile probatu est, Carolina aetate Consules et Senatores, ut et Scabinos, delectos esse, non quidem a populo, ex populo tamen, et quidem munia haec commissa solis primariis ciuibus, insigni*

§. I. *genere natis; opificum, institorum et operariorum plebe exclusa. Neque legas ad consultationes vocatam plebem.* His adiungi possunt ea, quae idem uir illustis iam in *eiusdem dissertationis* §. LXXV. p. III. hac de re dixerat. Non autem erat eo tempore urbium eiusmodi discrimen, ut aliae propius, aliae remotius cum Imperio essent coniunctae. Omnes ac singulae Regum atque Imperatorum potestati erant subiectae; nec ulla aut Principum, aut Episcoporum propria erat. At postea, conuersis rebus, exiit antiquos mores patria. Quum enim Otto I. Magnus, Imperator, Praefulis quibusdam, sanguine sibi iunctis, integras prouincias tantum non pleno iure dominii possidendas tradidisset, alique etiam Caesares postero tempore liberalitatem hanc atque indulgentiam essent imitati; multae urbes in potestatem Episcoporum, quid? quod Abbatum uenerunt, in quibus regendis illi *Aduocatorum* potissimum opera utebantur. Sed Duces etiam ac Comites, approbantibus Imperatoribus, uarias multaeque urbes in ditionem suam temporis progressu redegerunt. Quemadmodum uero non semper sua iura omnia, quae in urbes habebant, potestatis alienae fecerunt Imperatores, sed tantumdem interdum detinuerunt iuris, quantum dederunt; ita non omnes urbes ab Imperio auulsae, sub aliorum ceciderunt imperium ac ditionem. Sunt adeo non nullae urbes, quae inde ab origine sua arctissimis uinculis cum Imperio sunt coniunctae: sunt etiam, quae etsi olim sub Principum erant nutu atque arbitrio, postea tamen uariis modis in libertatem uindicatae, ad Imperium redierunt. Atque ex hoc inter *urbes immediatas*, seu *imperiales*, et *mediatas* existit discrimen (2). Quamquam uero ex his, quae dicta sunt, satis intelligitur, urbes immediatas nec uno eodemque tempore, nec simili modo libertatem esse consecutas; uestigia tamen & indicia urbium imperialium iam Ottonis I. aetate apparent: quippe quo tempore in tabulis *ciuitates regales a praefectoriis* seiungebantur (3). Ab initio imperiales urbes *Aduocatorum* et *Scultetorum* curae ab Imperatoribus committebantur: quorum socii adiutoresque in gerendis rebus *Scabini* aliquot fuerunt. Sed pleraeque ciuitates postea, ferius quidem aliae, aliae ocus, diuersis etiam modis, ei potestati subtractae, approbantibus atque confirmantibus Augustissimis Imperatoribus, suo arbitrio uiuere, sua instituta tenere, suisque magistratibus gubernari coeperunt (4). Postquam satis, ut opinor, de urbium origine et conditione dictum est, ad *urbanos Nobiles*, de quibus *supra* dicere institui, quasi a diuerticulo redeamus. Nobiles urbani ab *agrariis* non dignitate differunt, sed nomine tantum atque habitandi loco. Iam antiquissimis temporibus nobiles ingenuosque homines in urbibus habitasse, ii demum negabunt, qui expertes literarum germanicarum, ex libidine magis, quam ex uero, patriae instituta cele-

Iam ante
Henrici
Aucupis
aetatem
Nobiles
in urbibus
habita-
runt.

(2) Vid. CONRING. in exercitat. de *urbibus germanicis* et IAC. BRVNEMANN. in diss. de *incrementis urbium Germanicarum*. Adde Cel. RICCIUM in *Spicilegio Iuris Germanici* p. 235. sqq.

(3) Teste Cel. KOELERO in *der Reichs Historie* p. 89.

(4) Vid. ISAACI PEYERI diss. de *Aduocatis liberarum Ciuitatum Imperialium Circuli Franconici*, KRESSII *Vindictae Iustitiae Iudicii recuperatorii*, WILDVOGEL de *Superioritate territoriali Ciuitatum Imperii*, Add. prebat. 1. huius §.

celebrant obscurantque. (Si eas Germaniae urbes respiciamus, quas Romani olim extruxerant; putabimusne, solos infimae sortis homines, solos seruos fuisse, nec ullum loco nobili et equestri natum, qui iuxta cum colonis Romanis eas urbes incoluerint? Sed faciam fuisse illarum populi Romani in Germania coloniarum conditionem, quae ex ingenio magis fingatur, quam ex rerum gestarum commentariis confirmetur, fac, non nisi Reipublicae Germanicae sentinam a Romanis ciuitate receptam. Num censes, eandem etiam illarum urbium rationem fuisse, quas Franci, et inprimis Carolingici Reges atque Imperatores in Germania Magna condiderunt? Mihi certe dubium non est, quin maxima tunc temporis etiam multitudo ac celebritas hominum, bono genere natorum, fuerit in urbibus. Quis est, qui nesciat, Carolingicos Reges, qui non uno se tenuerunt loco, sed obeuntes imperii sui fines, mox hic, mox alibi, commorati sunt, in urbibus potissimum omnem apparatus aulicum constituisse? Fuerunt sane urbes inprimis amplissima illa theatra, ubi, in tot sollemnissimis Imperii ordinum conuentibus, omnis Germanorum nobilitas, qua praestantius nihil potest esse, omnem uim suam ac splendorem explicuerat (5). Multi adeo nobiles ingenuique homines in comitatu Regum, prouincias Imperii peragrantium, erant: sed multi etiam in urbibus haerebant, qui iura et regalia Imperatorum administrauerunt, et census redditusque curarunt (6.) Meminerimus modo Comites, meminerimus Scabinos, Consules, Senatores, omnes nobili claroque genere natos, quos in urbibus ius dixisse, *supra* scriptum est. Quae quum ita sint, nemo est, qui non intelligat, multos eo tempore Nobiles Ingenuosque in urbibus habitasse: immo ueri est simillimum, ciuitates tunc potissimum ex ingenuae dignitatis hominibus fuisse conflatas (7). Sed iam deueniamus ad aetatem Henrici I. Aucupis, Regis uel sola prudentiae laude immortalis, sub quo urbes eo maioribus creuerant auctibus, quo maiore belli apparatu res contra Hunnos, infensos nomini Germano hostes, fuerat gerenda. Henricum Aucupem multas urbes instaurasse ac muniisse, multas etiam, praesertim in Saxonia, condidisse, *supra* dictum est: quarum magnitudo ne aut uana esset, aut, ad resistendum hosti, defensoribus careret; adiiciendae multitudinis armatae splendorisque augendi causa nonnum quemque ex *agrariis militibus* delegit et in urbibus habitare iussit Rex gloriosissimus. Digna res est, quae WITICHINDI, aequalis fere temporum illorum scriptoris, testimonio comprobetur. Ita uero legimus in Witichindi *Annal.* L. I. ap. Meihom p. 639: *Ex agrariis militibus nonnum quemque eligens in urbibus habitare fecit, ut caeteris consamiliaribus suis octo habitacula exstrueret, frugum omnium tertiam partem exciperet seruaretque. Caeteri uero octo seminarent et meterent, frugesque colligerent nono, et suis eas locis reconderent.* Magni interest ad uerba haec intelli-

Vtrum
militis ag-
rariis, qui
Henrici
Aucupis
iussu in
urbes con-
cesserant,
Ingenui
fuerint,
an rustici
ac serui?

B

telli-

(5) Vid. Dom. HEVMANNI *Commentar. de Re diplomatica Imperator.* T. I. p. 127. sqq. p. 245. sqq. p. 305. sqq. p. 398. sqq. et T. II. p. 199. sqq. p. 280. sqq. et p. 315. sqq.

(6) Legas III. ESTORIS *Commentar. de Ministerialibus Cap. I.*

(7) Dom. RICCIUS in *Spicileg. Iur. Germ.* p. 247. ait: *Rheni uicinas et alias uetustiores urbes non modo ab ingenuis antiquiori aetate iam inhabitatas, sed etiam magna ex parte aedificatas fuisse, annales et historiatarum monumenta condocent.* conf. SPENER *Iur. Publ.* II. 7. §. 5. n. 5. et CASP. LERCH *von Dürmsch. d. Ord. Equ. Caesar.* erster Grundsatz. n. 89.

§. I. telligenda, non nescire, quinam fuerint illi *militēs agrarii*, de quibus tam uariae sunt hominum doctissimorum tamque discrepantes sententiae, ut alii eos dicant *militari*, id est, *nobili loco natos* fuisse; alii *rusticos* ac *seruos*, id est, infimae fortis homines eo nomine intelligi putent. Me haud poenitet, eorum sententiae esse, quibus milites agrarios ab Ingenuis, qui in agris degebant, genus duxisse placet. Quae quidem res quo clarius planiusque explicetur, primum nostra confirmemus rationibus et argumentis, deinde contraria modestissime refutemus. Prae ceteris, quae notio uerbo *Militis* olim subiecta fuerit, inuestigandum est. Ambigua est uox militis. Proprie olim eo uocabulo *rei militari dediti homines* significabantur: improprie autem ea uox clientes seu *Vasallos*, item *Militēs* *ναὶ ἐξοχῶν* sic appellatos, id est, uiros *cingulo equestri* ornatos, qui *Famulis* opponebantur, denotabat. Iam omnibus potestatem electionemque facio, ut eligant significationem, utram uelint. Vtraque enim huius uocis significatio ignobilem plebem de militum numero eximit. Quis clientelas olim possedit, quis dignitatem equestrem adeptus est? Non profecto alius quisquam, praeter Nobiles, aut Ingenuos: id quod *myra* §. V. et XI. pluribus demonstrabo. Si uero propriam significationem in hunc locum cadere malis, de quo tibi ego facile assentior; dispiciendum est, quale olim in Germania genus hominum castra secutum sit? Varium illud fuisse cerno atque multiplex. Certabant acie Nobiles, certabant Ingenui, sed plebi etiam suus dabatur locus. Scilicet pedestres copiae ex plebe potissimum legebantur: equitum turmae non item. Seruis enim atque ex plebe hominibus aditus ad equestrem militiam erat obstructus. Pedites etiam, quod caput rei est, quamquam in exercitu militarunt, milites tamen non sunt dicti. *Multitudo, plebs, populus* cet. haec consueta peditatus nomina erant. Quare distinguendus est eques ab iis, qui pedibus meruere. Soli equites digni erant iudicati, qui milites nominarentur. Milites ergo ea aetate, de qua loquimur, non facile alii, nisi nobiles ingenuique ac liberi fundorum praediorumque possessores fuerunt. Sed audiamus nunc ipsum etiam *WITICHINDVM*, optimum uerborum suorum interpretem, et, quos alibi milites appellet, cognoscamus! Cum monachus noster Corbeiensis *Annal.* L. I. p. 692. ritus, quibus Otto I. electus Imperioque consecratus est, describere cupit, inter alia haec uerba profert: *Cum illuc* (Aquisgranum) *uentum esset, Duces ac praefectorum principes, cum caetera principum militumque manu, congregati in Sistorio — collocarunt nouum Ducem in folio ibidem constructo, manus ei dantes ac fidem pollicentes, operamque suam contra omnes inimicos spondentes, more suo fecerunt eum Regem. Dum ea geruntur a Ducibus, ac caetero magistratu, Pontifex Maximus in basilica praestolabatur processionem noui Regis.* Seruine fuerint milites illi, an liberi ingenuique homines, qui in reliquorum Imperii Ordinum numero Regem creabant eique sacramentum dicebant, nemini profecto dubium esse potest. Quid? quod militum quondam nomen tam praeclarum erat, ut et Comites eo insignirentur. Id testantur haec uerba in *DITMARI Chron.* L. I. ap. *Leibnit.* p. 326: *Ex nostris autem duo abauī mei uno nomine, quod Luther sonat; signati, Mi-*

lites

lites optimi et genere clarissimi, *decus et solamen patriae — cum aliis oppetere.* Comites autem illos *optimos milites* fuisse, quorum mentionem facit Ditmarus, ex iis satis intelligitur, quae *ANNALISTA SAXO* ad an. 930. in *Eccardi Corp. Hist. med. aevi* T. I. p. 253. refert. *Ceciderant tamen, inquit, ex nostris in proelio duo Comites Lotharii dicti, Milites optimi, genere clarissimi, decus et solamen patriae et alii nobiles uiri nonnulli.* Quamquam denique *WIPPO* in *uita Conradi Salici* p. 428. *militēs primarios a militibus gregariis et ingenuis* seiungit; utrosque tamen ait Regi sacramentum dixisse. Quare quum tanta militum tamque eximia laus fuerit; quis est, qui existimet, agrarios illos milites, qui Henrici Aucupis iussu in urbes commigrarunt, rusticos fuisse ac seruos? Sed sunt aliae rationes, quibus nostra confirmare possumus. Primum cogitandum est, quo consilio, qua mente tot milites agrarios in urbes, partim recens conditas, partim instauratas ac munitas compulerit Rex sapientissimus. Hoc scilicet spectauit Henricus, hoc uoluit, ut ciuium uita opibus firma, gloria ampla, copiis locuples, uirtute honesta esset. At uero quae felicitas, quae uirtus, quod decus in tam abiecta tot seruorum turba et colluione esse potuit? Neque enim alios fere, nisi seruos, urbium istarum incolas relinqui uides, si uiolaueris militum agrariorum existimationem suamque iis decus detraxeris. Deinde Rex Henricus milites agrarios iussit octonas domos in urbibus aedificare, quae paterent, tamquam commune confugium, *confamiliaribus* suis, id est, iis militibus, qui in agris remansissent. Haereo hic (quid enim dissimulem?) neque intelligere possum, qui fieri potuerit, ut unus seruus, aut rusticus eo tempore octo domicilia, quamuis perexigua et perminuta, suo sumtu posset exstruere. Sed dic, eos loco nobili natos homines fuisse: nonne credibilius est, homines eiusmodi cum seruorum suorum turba octonas aedes potuisse suo impendio aedificare? Octo denique milites, qui refederant in agris, a Witichindo *confamiliares* eorum militum appellantur, qui sedem rerum omnium ac fortunarum suarum in urbibus collocauerant. Conuenitne autem confamiliarium nomen in seruos ac rusticos, qui sunt capite diminuti, an in liberos et ingenuos, quorum maiorum nemo seruitutem seruiuit? Solentne rustici ac serui colligere imagines, familiaeque nomen ac decus iactare? Quae quum ita sint, perspicuum sane est, milites agrarios, qui Henrici Regis iussu urbibus nomina dabant, non fuisse rusticos ac seruos, sed in numero Ingenuorum, id est, eorum, qui hodie Nobiles dicuntur, habendos esse (8). Sed agite, iam quid in refutandis contrariis humeri ualeant, quid recusent ferre, experiamur. Obiiciunt uero alii nobis (9), quales fuerint isti milites agrarii, ex ipso quasi contextu narrationis Witichindi satis patere. Tales nempe fuisse eos aiunt, quales ceteri *confamiliares* fuerint,

B 2

qui

(8) Conf. *RICCIVS* l. c. p. 238. sqq.(9) Multi sunt auctores, et hi quidem nobiles ac magni, qui *agrarios milites*, ab Henrico Aucupe in urbes commigrare iussos, non in numero *Ingenuorum* habent, sed *rusticis ac seruis* annumerant. Nos uero quoniam hic ea tantum,

quae sententiae nostrae obstant, propulsare studemus; nullum eorum, qui contrariam opinionem sequuntur, nominabimus, ut cognoscere omnes possint atque intelligere, nos non petere auctores celebres, quos ueneramur, sed rem ipsam refutare, quam falsam esse iudicamus.

§. I. qui *seminasse, messuisse, frugesque collegisse et suis eas locis recondidisse* dicantur: quae propria nunc quoque sint rusticorum munera et functiones. Retorquo primo argumentum hoc ad ipsos aduersarios. Milites agrarii, in urbes migrare iussi, octonas singuli domos aedificarunt. Quia uero eorum confamiliares, et quidem ipsi suis manibus, ex sententia aduersariorum, sementem fecerunt, messuerunt, fruges collegerunt: simili ratione dicendum est, milites etiam, qui in urbibus confederant, suis sibi ipsos manibus domicilia struxisse, quid? quod singulos octo struxisse domicilia. Fuit ergo eorum unusquisque simul architectus, simul faber lignarius, simul arcularius, simul murator, simul ferarius, ceteraque eiusmodi. Quot, quaeso! laborum ac munerum opificio-rumque onera uni homini, et eidem, si Diis placet, rustico ac seruo imponis! Sed pergo in ratiocinando. Quales erant milites agrarii, qui in urbibus fortunarum suarum sedem collocabant, tales etiam fuisse necesse est eos, quos reliquerant in agris. Iam illi erant architecti atque omnis fere generis opifices. Quare hos pariter architectos et opifices fuisse constendum est. Ex quo efficitur et illud, neutros fuisse rusticos: quum tamen utrique ex opinione aliorum rustici fuerint, quod repugnat. At fortasse hoc mihi regeris, potuisse milites agrarios in aedificandis domiciliis aliorum opera uti, potuisse ab aliis adiuuari. Perbelle dictum! Quidni ob eandem causam reliquos etiam milites agrarios in colendis agris seruorum opera usos dicamus? Vide sine propria te, ut aiunt, uineta caedere, proprio te ipsum iugulare gladio? Verum nempe hic etiam est tritum illud sermone: *Quod quis per alium facit, id ipse fecisse putandus est*. Sed aliis nunc argumentis agamus! Si rustici ac serui fuerint milites illi agrarii: sciscitor ab aduersariis, cur semper *milites agrarii* dicantur, numquam *homines agrestes*, quod nomen magis in rusticos, quam illud, caderet? Certe non WITICHINDVS tantum, sed et SIGEBERTVS GEMBLACENSIS, ANNALISTA SAXO, alique historici eos agrariorum militum, non rusticorum, nomine insigniunt. Quum scriptores illi res gestas clavis uerbis enarrare soleant; non possum intelligere, cur in hoc tam illustri argumento tam uoluerint obscuri esse, ut nemo, quid sibi uelint, coniectura assequi ualeat. Sed dilucide satis et ad rei propositae naturam apte locuti sunt. Quodnam uerius nomen et magis ad rem appositum, quam militum agrariorum, iis tribues, qui sunt militari genere nati, et in agris seu ruri uitam degunt? Accedit hoc etiam, quod milites agrarii diligentissime alias a scriptoribus ex rusticorum numero seiunguntur. Ita e. c. SIGEBERTVS ad an. 1160. ait: *Nolens vexare agrarios milites, nec Burgenses, nec rusticorum multitudinem*. Quibus uerbis quid clarius, quid dilucidius, quid distinctius esse possit, ego non uideo. Neque uero existimandum est, milites agrarios, si illos etiam ipsos coluisse agros singas, libertatis aut existimationis iacturam fecisse? Antiquis temporibus agricultura, qua utilius nihil datum est a Deo generi humano, nemini usquam turpitudini fuit. Omnium rerum, CICERONE teste, ex quibus aliquid exquiratur, nihil est *agricultura* melius, nihil uberius, nihil dulcius, *nihil libero homine dignius*. Deiotarus Rex diligentissimus agricola et pecuarius habebatur.

§. I. habebatur. Repete memoriam temporis illius, quo Romani Quintium Cincinnatum aliosque ab aratro adduxerunt, ut Dictatores essent, ut Consules fierent. Recordare ueterum Graecorum, recordare aliorum populorum instituta, in primisque illustria exempla eorum, quos agricolas assiduos fuisse, sacrae literae testantur. Veteres Germani suos quidem uillicos ac seruos habebant, qui in studio agri colendi uerlabantur. Sed ipsi etiam liberi ingenuique homines rei familiari frugaliter ordinandae operam dabant, et quidquid a bello otii fuit, id omne, ne nihil agendo, expertes fere literarum, tempus perderent, ad colendos agros conferebant (10). Cui rei argumento esse potest uetustum illud ac tritum sermone prouerbium: *Ein Edelmann mag vor Mittag zu Acker gehen, und Nachmittags im Turnier reiten*, siue, ut CRYSIVS in *Annal. Sueuic.* P. III. L. II. c. XIII. p. 97. hoc prouerbium explicat: *Licet nobili ante meridiem manu sua semen in agro spargere: sed a meridie cataphractum, hasta cum aduersario in ludo equestri concurrere*. In Polonia nunc quoque non est facile quisquam Nobilis, quem pudeat, suis manibus agros colere. Quare ne sic quidem de agrariorum militum nostrorum dignitate quicquam minuitur. Praeterea si serui ac rustici ab Henrico Rege in urbes commigrare iussi essent; dominorum, tot seruis suis priuatorum, conditio multifariam deterior esset facta: quum tamen nec tempus illud, nec necessitas tantam perturbationem uitae tantamque rerum omnium confusionem flagitaret. Maximum quidem et acerrimum cum Hunnis certamen instabat. De salute ac libertate prope desperatae Reipublicae dimicandum erat, bellumque adeo summa ope parandum. Sed sapiens Reipublicae moderator non ita temporis cedit, non ita necessitatis excusatione abutitur, ut, si alia incommodorum remedia supersunt, omnia infima summis paria faciat, ordinumque iura turbet. Quum ergo Henricus Rex melioribus remediis salutis Reipublicae subuenire potuerit; non est credibile, acrioribus eum usum fuisse. Ex quo manifestum est, tam iustum, tamque sapientem Reipublicae gubernatorem, qui huc omnia retulit, ut ii, qui in eius erant imperio, quam beatissimi essent, non fuisse commissurum, ut inuitis dominis tot serui iniuste erepti in libertatem uindicarentur. Vnum hoc addo. Agrarii milites, in urbes translati, octo illas domos sine cuiusquam dubitatione ideo aedificare iussi sunt, ut fugae eorum, qui in agris remanserant, portum quasi ac perfugium praebarent. Iam si singas, seruos ac rusticos homines, non ingenuos, in urbes demigrasse; seruorum incolumitas omni ex parte tuta fuisset, ingenuorum uita hostium arbitrio exposita. Incertus est exitus proeliorum, anceps fortuna belli. Si uicti proelio Germani Hunnis insequentibus terga dedissent, quam dispar fuisset fugientium fortuna! Serui ex agris undique effuso cursu confluxissent in urbes, ubi domus suas inuenissent, quae ipsis et locum ad tranquillitatem praebuissent, et ad uitam frumenti satis: Ingenui contra non habuissent, quo, tamquam in asylum, confugerent, sed in maximum atque multiplex periculum essent adducti.

C

Nam

(10) STRYBEN de *Iure Villicorum* C. I. §. V. p. 134. sqq. n. 1, item in *Commentat. vom Land* sqq. p. 13. sqq. et RICCIUS in *Specil. Iur. Germ. facisig. Adel* p. 328.

§. I. Nam si in hostium, crudelitate barbarorum, uenissent potestatem: uel misere trucidati essent, uel in seruitium, nece ipsa tristius, abstracti; sin eripuissent se hostibus: uel dispalati in agris, ferro flammaque peruasatis, fame tandem extabuissent, uel urbibus recepti, mancipiorum suorum fieri debuissent alumni ac domestici conuictores. Rem incredibilem et auditu acerbam! Atque haec est prima obiectio. Sequitur altera. Putant uidelicet alii, agrariorum militum nostrorum uitam urbanam belli Hunnici finibus fuisse circumscriptam: quo composito, eos ad aratrum, a quo adducti essent, rediisse. At uero etsi fortiter Germani, Regis sui auspiciis, contuderunt fregeruntque horum exultantium latronum audaciam ac furorem; non omne tamen Hunnorum nomen clade illa deletum est. Quare quum sit boni Regis, non solum uidere, quid agatur, uerum etiam prouidere, quid futurum sit; non est credibile, Henricum, Regem prudentem ac prouidum, uictis Hunnis, omnem belli apparatus sustulisse: sed potius ita rem tractasse, ut, si forte bellum Hunni repararent, non improvidos adorirentur Germanos. Nec diuturnam quietem Hunni, populus uinci infuetus, dederunt. Quamquam enim non sunt, superstiti Henrico, arma ab iis sumta: eo tamen uix dum mortuo, hostili iterum illi populatione aliquoties in Germaniam uenerunt (11). Deinde fac, temere omnia et negligenter egisse Henricum Aucupem, qui tamen, ut hostes omnis generis a finibus Imperii arceret, *Marchionatus* etiam non nullos constituit (12), fac milites urbanos, exsolutos militia, repetiisse agros. Quid uero ciuium dices in urbibus, praefertim recens conditis, remansisse; his eductis, quorum celebritate ac multitudine urbes adhuc florebant? Num uasta solitudo urbium postero tempore fuit, an alii sedes uacuefactas occuparunt? Vtrumque est incredibile, neutrum in rerum gestarum commentariis annotatum. Quaero etiam, unde repente exstiterint noui urbium habitatores? quales fuerint? ubi latuerint antea? Sed milites nostri, mihi crede, bello Hunnico composito, non sunt urbibus egressi. Primum enim dilucidis uerbis testatur WITICHINDVS, Henricum Aucupem *habitare*, non tantum aliquamdiu commorari in urbibus, tamquam in praefidiis, milites agrarios iussisse: deinde adhuc sub Henrico II, Imperatore, tam honorifica *urbanorum* mentio fit, ut nemini possit esse dubium, quin eo urbanorum nomine ingenui homines intelligantur. Prouoco ad testimonium DITMARI, Henrico II. Imperatori aequalis, qui in *Chronico* suo p. 9. haec commemorat: *Rex - - urbanos maiori gloria, quam hactenus habuerunt, uel comprouinciales hodie teneant, et ad haec, muneribus dignis honorat* (13). Ex his uerbis Ditmari, locupletissimi sane auctoris, haud aegre intel-

(11) KOELER in der *Reichshistorie* p. 74.

(12) Idem l. c. p. 65. sq.

(13) Cel. RICCIUS in *Spicil. Iur. Germ.* p. 242. ex his Ditmari uerbis colligit, *urbanos ingenuos iam tempore Henrici II. Imperatoris, cui aequalis est Ditmarius, contemni coepisse.* Ambigua uero mihi

uidentur haec uerba Ditmari: *Vel comprouinciales hodie teneant.* Possunt etiam ista uerba, quantum ego quidem existimo, ita accipi, ut Ditmarius dicere uoluerit, tempore Henrici Aucupis maiorem fuisse urbanorum gloriam, quam hodie, i. e. Henrici II. aeuo, prouincialium. Haec in *pag. 74.*

intelligitur, Ingenuos non modo extinctis belli Hunnici reliquiis in urbibus remansisse, sed dignis etiam ortu suo muneribus fuisse praefectos. Tollunt simul haec uerba omnem iis dubitationem, qui putant, militibus agrariis nimium oneris impositum, qui, Germania ab Hunnorum metu satis defensa, diffuentes iam otio urbanos suis haud modicis sumtibus alere debuissent. Ego enim sic statuo, sic induco animum, Ingenuos urbanos, post bellum Hunnicum, uersis ad rem familiarem a bello animis, non deseruisse agrorum cultum, sed, usos seruorum ministerio, tempus sibi atque otium ad recolenda rei rusticae studia sumsisse. Quemadmodum uero sic Ingenui urbani ea, quae ad uitam pertinent, aut exspectare ab Ingenuis agrariis, aut postulare, eo iminus habuerunt necesse: quo largiorem iis uictum nunc quoque, ut antea, praediorum fructus praebuerunt; ita, postquam commissi sunt iis magistratus, nemo dubitare potest, quin fructus etiam laborum iis ac merita praemia persoluta sint. Sed iam festinabimus ad reliqua, quae contraria sententiae nostrae alii esse arbitrantur. Prouocant uidelicet contrariae causae patroni ad GERSTENBERGERI *Franckenbergense Chronicon*, in quo ad annum 1277. relictum legimus, Henricum, Landgrauium Hassiae, edixisse, ut *omnes ac singuli potestatis suae mares, qui gladium, aut baculum possent gestare*, ad urbem Frizlarium, ubi tum erat Wernerus, Archiepiscopus Moguntinus, *armati* adessent (14). Ex hoc patere aiunt, non solum ingenuis, sed inferioris etiam ordinis hominibus, si res ipsa cogeret, arma sumere in Germania licuisse: quumque Henricus, Landgrauius, in minori periculo omnis generis homines contra hostem duxisset; eo credibilius esse, Henricum Aucupem, Regem, rusticorum studia militaria non fuisse contemtum, in quo maius aetate sua discrimen esset Germanorum res adducta. Videbimus nunc, quid ad ea, quae sunt nobis opposita, respondeamus. Primum uero hoc rehero aduersariis, multa eo tempore, quo ius erat in armis positum, sumsisse sibi Germanos, aliena ui pressos, quae Henrici Aucupis memoria aut ignorauerint, aut reiecerint. Deinde apparatus bellicum Henrici Regis ab Henrici Landgrauii apparatu multum differre puto. Ille enim publicus erat, hic priuatus: ille meditatus et praeparatus, hic repentinus ac temerarius: ille uniuersam Germaniam, hic unam tantum prouinciam ad arma uocabat: ille multorum annorum, hic exigui temporis spatio terminabatur. Ex quo efficitur, si Henricus Landgrauius contra morem consuetudinemque inferioris etiam sortis hominibus militandi potestatem dederit, non tantam omnium rerum perturbationem secutam fuisse, quanta ordinum confusio esset orta, si Henricus Rex contra Hunnorum crudelitatem rusticos armasset. Praeterea non inuenio, milites appellatos esse illud hominum plebeiorum genus, quod ductu Henrici Landgrauii militabat: contra defensores urbium, ab Henrico Rege ex agris collecti, ab omnibus scriptoribus honorifico militum nomine insigniti sunt. Denique in hoc loco mihi caput uidetur esse, ut quaeramus, cur non gladium tantum, sed etiam *baculo-*

C 2

rum

(14) GERSTENBERGERI *Franckenberg. Chronicon* ad an. 1277. quod in KVCHENBECKERI *Annal. Hassiae* Coll. V. n. 4. exhibetur.

§. I. *rum* ac fustium mentio in Chronico Gerstenbergeri facta sit? Vt nempe maximum erat ipsorum pugnantium discrimen: ita non minor differentia armorum, si baculos ac fustes arma dicere fas est. Nobilium ingenuorumque hominum gladius olim erat proprius: plebei nec gestare tunc temporis solebant gladios, nec possidebant. Quare optime fustes in plebeios conueniunt, gladii in Nobiles atque Ingenuos: neque adeo quisquam erit, qui plebeios homines, fustibus instructos, in numero militum Germanorum superioris temporis sit habiturus. Sed restat, ut de latronibus illis ac furibus pauca dicamus, quos Henricus Auceps, iusta et debita poena liberatos, militiae sacramento obligasse dicitur. Quum Henricus Rex (ita obloquuntur nobis aduersarii) temeritatem concitatorum latronum publica auctoritate non dubitauerit armare; ueri simile est, multo minus eum fuisse dubitaturum, seruorum agrestium eorumque lacertosorum ac robustorum multitudinem cogere, armare, instruere. At in hoc genere primum illud est obseruandum, non esse tantam rusticorum et latronum similitudinem, ut, quales hi fuerint, tales etiam illos fuisse, statuendum sit. Rustici enim in dominorum erant potestate, latrones capti in arbitrium Regis ueniebant. Latronum ergo uita unice in Regis uoluntate ac manu erat posita: atque illi adeo sine cuiusquam interpellatione milites fieri poterant. Rustici uero e dominis suis pendebant, eorumque nutum, non Regis iussa, expectabant. Quumque *supra*, non credibile esse, scriptum sit, tot seruos ac rusticos dominis suis per Regem fuisse liberatos; neque latronum, neque rusticorum turba agrariorum militum nostrorum uenerandum nomen profanum faciet. Deinde inuestigandum est, quo consilio Henricus Auceps poena scelerum latrones ceterosque homines perditos liberauerit. Omnem uero nobis scrupulum ex animo euellit WITICHINDVS, locuples auctor, in cuius *Annal.* L. II. p. 643. hoc relatum legimus: *Rex Henricus — quemcunque uidebat furem aut latronem, manu fortem et bellis aptum, a debita poena ei parcebat, collocans in suburbano Mersaburiorum, datis agris atque armis, iussit ciuibus quidem parcere, in barbaros autem, in quantum auderent, latrocinia exercerent.* Ex his uerbis haud aegre intelligitur, primum non omnes latrones ac fures capitali poenae ereptos fuisse, sed eos tantum, qui robusti erant et manu fortes; deinde eos in suburbio Martisburgenfi (15), non uero in urbibus ipsis collocatos; denique arma iis data, non ut iis more militum uterentur, sed ut latrocinii impune uexarent Hunnos atque omni eos crudelitate lacerarent. Iisdem paene uerbis eam rem quoque exponit SIGEBERTVS GEMBLACENSIS, cum ad an. 922. ait: *Rex Henricus,* quos-

(15) HAHNIVS in *Hist. Imperial.* P. II. c. II. p. 37. not. u) ab his latronibus ac furibus, in suburbio Martisburgenfi collocatis, Pfalburgeros nomen suum traxisse putat, cum scribit: *Weil dergleichen Leute (latrones ac fures), wegen ihrer vormals getriebenen sündlichen Handthierung, von den übrigen ehrlichen Bürgern durch die Mauer abgesondert waren, und sie in der Vorstadt bey den Pfählen*

oder Paktisaden des Stadt-Grabens ihre Hütten aufbauen, auch vielleicht die nicht weit von den Stedten gelegenen Phalas, oder Warten, besetzen und beschützen mußten, so glaube ich, sey daher der Name Pfal-Bürger und Phal-Bürger entstanden, woraus Iacobus Wenckerus zu suppliren und zu verbessern, in Diss. de Pfallburgeris, p. VII, VIII, p. 8. 9. 10.

quoscumque fures, aut latrones, aut sicarios manu fortes et bellis aptos esse *uidebat, indulta eis uenia, agros et arma dabat, et legionem ex eis faciens, ad debellandos barbaros exponebat.* Quamquam Sigebertus Gemblacensis non tam dilucide, quam Witichindus, illam rem nobis enarrauerit; hoc tamen satis est ex eius uerbis perspicuum, latrones ac ceteros profligatos homines non fuisse admistos militibus, sed tamquam segregatum a militibus agmen, extra moenia, primo hostium furori obiectos. Sed fac, quod uero nemo tibi rerum peritus dabit, fac, latronum atque sicariorum turbam cum militibus confociatam fuisse. Quid assequeris? Primum non uniuersum illud hominum genus morte liberatum est, ut iam diximus. Deinde non est existimandum, nullum in illorum latronum numero fuisse Nobilem aut Ingenium. Qui Germanorum ueterum mores atque instituta bene nouerit, is mihi facile assentietur. CAESAR de *Bello Gallico* L. VI. c. XXIII. de maioribus nostris haec memoriae prodidit: *Latrocinia nullam habent infamiam, quae extra fines cuiusque ciuitatis sunt: atque ea iuuentutis exercendae ac desidia minuendae causa fieri praedicant.* Idem TACITVS, idem alii quoque auctores testantur. Neque medio aeuo milites a latrocinii ac furtis abhorrebant. Sic e. c. in Doctiss. FALCKII *Codice Tradition. Corbeiens.* p. 221. ad an. 1145. charta quaedam exhibetur, in qua haec uerba legimus: *Eodem anno fames aspera et fures plures ex militibus fortioribus factione perniciose conglobati multos in hac terra durius angebant.* Quae quum ita sint, quid, quaeso! impedit, quo minus statuamus, in iis etiam furibus latronibusque, quibus Henricus Auceps parcebat, fuisse Nobiles atque Ingenuos? Quo minus erat eo tempore uerendum, ne, si qui latrones ac fures inter pugnantes essent recepti, pristina patriae consuetudo, quae ignobiles uetabat milites fieri, tolleretur. Minuitur etiam hoc modo militantium ex plebe numerus. Vna uero alteraue hirundo, si praesto est, non repente uer efficere solet. Perminuta exceptio non turbat regulam, tantum abest, ut tollat. Contra si rusticorum multitudinem, quae tanta fuit, ut maior esse non posset, in militum numero reposueris; uide, ne aut uertas in peiorem partem omnia, aut certe consuetudinem, ipsa uetustate robustam, tollas. Ergo hac etiam ex parte ab hominum obtreccatione dignitatem agrariorum militum nostrorum uindicauius (16). Sed satis de Nobilibus et Ingenuis, qui

D

auspi-

(16) Quaeri hoc loco potest, neque id forsitan intemptiue, quid egerint tantisper latrones ac fures, dum ipsum bellum Hunnicum ortum sit? Omnes fere reliqui homines induciarum tempus in apparando bello consumserunt. At quid susceperunt latrones ac fures? quid moliti sunt? Idemne, quod ceteri, egerunt, an ab omni prorsus curatione rerum uacauerunt? Eos nihil egisse in tam trepidis rebus, non est uerisimile. Sequitur ergo, ut munus aliquod effecerint. Quodnam uero munus in hoc tam mistum tamqueturbulentum genus hominum conuenit? Si quid ego in tam obscura re, quam silentio praetermit-

tunt scriptores, coniectura assequi ualeo, quidam ex latronibus sine dubio agros coluerunt, quos iis dederat Henricus Rex, alii ad operas publicas et ferenda onera condemnati, in fodiendo, aedificando ac muniendo occupati fuisse uidentur. Multae urbes aeuo Henrici Aucupis condebantur; multae operibus munitionibusque sepiebantur. Aditus hostium undique prohibebatur castellis et aggeribus. Tam graues autem tamque operosi labores, qui tunc temporis in futuri belli apparatus impendendi erant, nemini iustius, meo quidem iudicio, quam captis furbus, sicariis, latronibus imponi potuerunt.

§. I. auspicio Henrici Aucupis in urbes concefferant, dictum est. Pergamus iam De Nobilibus, qui ad posteriora tempora. Quemadmodum post Henrici Aucupis aetatem, ut post Henrici Aucupis aetatem, ut *supra* dictum est, multae adhuc urbes conditae sunt; ita urbes nouae pariter, atque uetustiores, Nobilium Ingenueorumque multitudine redundarunt. Primum Imperatores, qui usque ad Ludouici Bauari, Imperatoris, tempora nunc in his, nunc in aliis palatiis commorati, prouincias Imperii cum magna caterua Nobilium Ingenueorumque peragrarere consueuerant (17), multos secum Nobiles atque Ingenueos in urbes traxere. Deinde non Imperatores modo, uerum etiam Episcopi alique Imperii Principes, item Monasteria, officiales suos in urbibus, ut *supra* diximus, habuerunt, qui plerumque ibi domicilia etiam sedesque collocauerant. Quid praeterea de dubiis illis formidolosisque temporibus dicam, quibus ius erat in armis positum, et priuatis bellis, seu *diffidationibus*, miserandum in modum agri afflictabantur? Nemo est enim, qui nesciat, multos Nobiles atque Ingenueos difficillimo isto atque luctuosissimo Germaniae tempore in uicinas urbes fuisse compulso, ut tutam ibi tranquillamque pacem traherent, et quotidianas capitis insidias hac una ratione uitarent. Multi denique non inferiores tantum, sed superiores etiam Nobiles, agris relictis, sua sponte se in urbes contulerunt, nec in iis solum habuerunt domicilia, uerum etiam ciuium numero gregatim adscripti sunt (18). Neque uero hodie urbanae uitae tranquillitatem nobiles atque illustres uiri aspernantur, sed lubentissime in urbibus suarum rerum sedes collocant. Quoad igitur longissime potest mens mea respicere spatium praeteriti temporis, et germanicarum urbium originem recordari ultimam, inde usque repetens urbanos Nobiles uideo exstitisse.

§. II.

§. II. Haecenus de Nobilibus urbanis in genere. Nunc ad *Patricios*, tamquam De Patriciorum nomine et forma, ad reliquam partem propositae quaestionis, reuertamur. Patriciorum nomen sine dubio Romanum est. Quare hoc uerbum quid ualeat, non uident, qui, quos Romani olim appellauerint Patricios, ignorant. Sed nemo Romanorum, quam uim habeat hoc uerbum, LIVIO, auctore graui, planius clariusque significauit. Scriptor hic praestantissimus, *Historiarum* L. I. sub finem Cap. VIII. haec commemorat: *Quum iam uirum haud poeniteret* (loquitur de Romulo Liuius), *consilium deinde uiribus parat, centum creat senatores, siue quia is numerus satis erat: siue quia soli centum erant, qui creari patres possent. Patres certe ab honore, Patricique progenies eorum appellati.* Ex his uerbis haud aegre intelligitur, *Patricios* a Romanis appellatos fuisse *Patrum* siue *Senatorum* progeniem, ex quorum numero, tamquam ex seminario Reipublicae, futuri Senatores creabantur. Iam non erit difficile, formam et characterem *Patriciorum Germanicorum* exponere. Sunt uidelicet Patricii Germanorum,

(17) Teste ADLZREITERO in *Annal. Boicor.* P. II. L. VII. §. 85.

(18) Vid. III. SCHEIDTIVS l. c. p. 190. Ad-

de ea, quae nos ipsi *infra* s. V. de nobilibus atque illustribus uiris, qui in ciuium numerum cooptati sunt, disputauimus.

rum, aequae ac Romanorum, filii et *progenies Patrum*, siue eorum, quibus urbium commissi sunt magistratus, eamque ob causam, quia orti sunt a Patribus, Patres itidem fieri possunt. Olim non nisi Patricii Senatorum numero adscripti sunt. Sed ineunte saeculo XIII. plebs, opibus inflata atque insolens, commotis ubique locorum seditionibus, miseram sub dominatione Patriciorum uitam rata, in curiam sibi aditum patefacere conata est: nec sedati prius sunt plebeiorum tumultus, quam, aequatis omnium iuribus, de pristinae dignitatis gradu Patricii deicerentur, aut certe uulgarentur cum seditiosa plebe magistratus. Sola NORIMBERGA, uetus et clarissima urbs Imperii, Dei munere ac beneficio communia urbium fata effugit. Etsi enim in hac quoque urbe plebs, seditione facta, Patriciorum imperium subterfugere ausa est; laetatur tamen, Dei prouidentia et auspiciis Diui Imperatoris, Caroli III, factum esse, ut, pulsus seditionis auctoribus, Respublica Norimbergensis, casu graui concussa, in antiqua sede sisteretur. Vnde euenit, ut nunc quoque Norimberga pristina instituta teneat, neque alios, nisi patriciae gentis uiros ad gubernacula Reipublicae accedere patiatur (1). His expositis, non alienum uidetur esse instituto nostro, quaerere, *quo potissimum tempore orti sint Patricii in Germania*. Rem incertam faciunt diuersae hominum doctissimorum sententiae. Nam si quaeras ex eruditis uiris, quando Germani Patricios esse uoluerint, non uno modo ad quaesita respondere solent. Alii serius, alii ocus eos ortos esse contendunt. Maxima doctorum pars originem Patriciorum ad Henrici I. Aucupis tempora refert. Ea tempestate Ingenueos aiunt gregatim in urbes commigrasse, nec cuiquam dubium esse posse, quin iis etiam magistratus fuerint commissi (2). Sed alii iam ante Henrici Aucupis aeuum Patricios in Germania fuisse arbitrantur. Atque in eorum numero est III. MASCOVIVS, qui in *Originibus Iur. Publ. ex rebus Imperator. Saxon. illustr.* §. 29. n. 6. p. 45: *Perperam*, inquit, *nonnulli ex his Witichindi uerbis* (Lib. I. ap. MEIBOM. p. 639.) *originem Patriciorum ab hoc demum tempore deducere nituntur. Quae sententia neque ex loco DITMARI* Lib. I. p. 327. *roboratur.* Neque ita multo post ait: *Iam ante haec tempora et nunc quoque ab Henrici I. aeuo plures ingenui*

D 2 . in

(1) Testis est RICCIUS in *Spicil. Iur. Germ.* p. 251. sqq. p. 306. sq. et p. 308. num. 7, item MVL-
LER in *Annal. Noric.* MSS. ad an. 1349. Adde
ea, quae nos *infra* sub fin. s. VIII. annotauimus.

(2) Sequuntur hanc opinionem uiri magni ac docti, ut: HAHN. in der *Reichshistorie* P. II. c. II. p. 36. GYNDLING. in *Henrico Aucupe* p. 118. STRVV. in der *vollständig. Reichshistorie*, Period. V. Sect. I. §. 10. p. 175, TENZEL Suppl. II. *Hist. Goth.* CRAMER de *Nobilitate auita* T. I. p. 251 et p. 257, RICCIUS *vom Landessitz. Adel* P. I. c. V. §. II. p. 41. sq. et in *Spicil. Iur. Germ.* p. 238. sqq. item CRVSIVS in *Annal. Sueuic.* P. II. L. III. c. IX, POTGIESER de *orig. et natura Ser-*

uitut. L. I. c. II. §. 39, BITTNER in der *Vorrede der Genealogie von den Lüneburg. Adel. Patric. Geschlecht.* lit. b, et alii complures. Iam CONR. BOTHO in *Chron. Saxonie. ap. Leibnit. T. III. Scriptor. Brunswic.* p. 305. de origine Patriciorum ita scribit: *De wile hatte der Keyser tornay und stecken sel in den steden upp dat sick de lude in den Steden in den Wapen fußt bet wenden unde keren konten wann se echt to fryde scholden, unde gaff se fry und eddel dat se borger scholden heten, dan van sunt de schlechte in den Steden gekomen, de sick in dussen Stucken meyst bewisseden, in reuten unde in Striden, dat heten da vor rittermatsche menne unde heten de eddlinge der borger.* De auctoritate ac fide BOTHONIS uid. LEIBNITIVS in introductione, Tomo III, *Scriptor. Brunswic.* praemissa, p. 10.

§. II. *in urbibus morabantur; adeoque non mirum, tam splendorum imaginum series inter patricias gentes ab antiquissimis temporibus in urbibus Imperialibus reperiri* (3). Aliis denique placet, originem Patriciorum ad finem saeculi XII. reuocare: quia eo demum tempore urbes imperiales suos ipsae magistratus creare coeperint. In hanc sententiam potissimum iuit Ill. SCHEIDTIVS. Nam in libro suo doctissimo, nuper exscripto typis, qui inscribitur: *Historische und Diplomatische Nachrichten von dem hohen und niedern Adel in Teutschland*, §. 21. p. 182. sq. haec scribit: *Ich muss aufrichtig gestehen, dass ich bey allem Nachforschen, welches ich über den Ursprung derer Patricien angestellt habe, selbige nicht eher, als bey dem Ausgang des zwölften Jahrhunderts, und zwar zu der Zeit noch sehr sparsam in unserm Teutschen Vaterlande finden können.* Iam etsi ego mihi non sumo tantum, neque arrogo, ut in tanta opinionum discrepantia diiudicare me posse et distinguere uera a falsis credam; interea tamen quia omnibus in Republica literaria, quid sentiant, exprimere licet: breuiter nunc, qui sit meus de origine Patriciorum sensus, explicabo. Ante omnia hic iterum seiungendam puto Germaniam Magnam ab ea parte Germaniae, quae ad Rhenum et Danubium sita, sub Romanorum potestate et arbitrio erat. Urbium earum forma, quas Romani quondam in Germania suae ditionis extruxerant, sine dubio ad exemplar Reipublicae Romanae expressa est atque efficta. Quare in his urbibus Consules, Senatores, seu Patres, et Patrum progeniem, id est, Patricios fuisse, consistendum est. Ita e. c. saeculo III. sub Maximiano Imperatore *Palmatus Consul et Patricius Treuiren-sis ciuitatis* fuit, quem Ricthouarus, Maximiani Imperatoris Praefectus, cum omnibus eius ciuitatis principibus interfecerat (4). Similiter, teste Cel. RIC-CIO in *Spicilegio Iuris German.* p. 250, Colonia Agrippina aliaeque a Romanis conditae urbes suos Consules uetustis temporibus habuere. Num uero Germani etiam in his urbibus, quas ipsi postea extruxerunt, eandem publicae rei formam atque oeconomiam instituerint, haec res potissimum controuersa est, et plena dissensionis inter doctissimos. Vagatur oratio nostra et errare cogitur, nisi, quid sit illud, de quo disputatur, accurate ac diligenter explanetur. Iam *supra* diximus, Patricios esse Patrum siue Senatorum progeniem, qui ideo, quod orti sunt a Patribus, ad gubernacula Reipublicae accedere possunt. Quoniam uero eius rei uis, quam definire uolumus, sic exprimi debet, ut absit nihil; genus nunc, cui subesse Patricios, tamquam partem, cernimus, addere placet. Quo ergo numero sunt Patricii? Suntne Ingenuis, id est, iis, qui Nobiles hodie dicuntur, an ignobilibus annumerandi? Quum nemo adhuc doctorum, quantum ego quidem scio, ac ne inimici quidem patriciae nobilitatis affirmare ausi sint, primam Patriciorum originem reprehensionis aliquid habere, aut ignobilem esse; non est demum rationibus illud confirmandum, quod in controuersiam scio uocauisse neminem. Accipio ergo inimicorum confessionem. Sunt ab Ingenuis primi Patres orti. Quae quum ita sint,

Patricii
Species
Nobili-
um ur-
banorum
sunt.

(3) Conf. RICCIUS in *Spic. Iur. Germ.* p. 247. ad an. 1072. ap. PISTOR. T. I. edit. Strun. p. 251.
(4) Vid. LAMBERT. SCHAFFNABURGENS. Conf. RICCIUS l. c. p. 246.

sint, Patricios esse definimus Nobiles urbanos, qui orti sunt a Patribus siue Senatoribus, eamque ob causam itidem in urbibus magistratus gerere possunt. Videamus nunc, quae sint ei, quam modo proposuimus, definitioni consequentia? Sequitur uero primum illud, ut is, qui Patriciorum originem exponere conatur, ostendat, eo tempore, quo Patricios ortos esse dicit, Nobiles seu Ingenuos urbanos fuisse: deinde, ut doceat, magistratus atque Senatorum munera urbanis Nobilibus tunc fuisse commissa: et denique, ut, quod caput rei est, demonstret ac planum faciat, non Patres tantum, sed Patrum etiam progeniem ea aetate, de qua disputat, ad gubernacula Reipublicae accessisse. Haec omnia qui fecerit, eum accurate ac sincere explanasse originem Patriciorum, omnes fatebuntur. His propositis, ad id, quod exorsus sumus dicere, reuertamur. Ac primum quidem §. *praeced.* luculenter docuisse uidemur, inde ab urbium germanicarum incunabulis urbanos Nobiles exstitisse. Deinde Consules ac Senatores Carolina etiam aetate fuisse, eosque ex Ingenuorum urbanorum ordine delectos, id quoque demonstratum a nobis *supra* est. Adiungimus nunc, etiam Henricum Regem, teste DITMARO in *Chronico* p. 9, Ingenuis urbanis digna ortu suo munera mandasse. At tertium caput, in quo cardo rei uertitur, progeniem uidelicet Patrum iam Carolidarum, aut etiam Henrici Aucupis aeuo, ad Rempublicam accessisse, dubium quibusdam controuersumque uidetur: propterea quod res neque satis explorate cognita sit, neque argumentis probabilibus confirmata. Rem ergo incompertam atque dubiam pronuntiant. Unus scilicet est scrupulus, qui non nullos pungit ac stimulat. Sero urbes imperiales suis institutis uti coeperunt, sero suos ipsae magistratus creauere. Iam quaerunt, sitne credibile, eo etiam tempore, quo urbes creandorum magistratuum potestatem aut nullam, aut exiguam certe, habuerant, senatoriam dignitatem, mortuis patribus, ad heredes aut progeniem esse delatam? Si mihi in hoc genere de meo sensu iudicare licet, rem eam, quae in controuersiam est adducta, non esse incredibilem arbitror. Primum enim illae quoque dignitates esse possunt hereditariae, immo sunt saepissime, in quibus deferendis aliquid loci datum est alieno arbitrio et electioni. Eliguntur etiam hodie Senatores, etsi senatoria dignitas in iis familiis haereat, quas in Senatum legi necesse est. Scilicet non singuli et omnes Patricii fieri solent Patres. Olim homines, militari genere nati, equestre cingulum obtinendi ius ideo habuerunt, quia erant a militibus orti. Erat igitur, quod iam Ill. STRYBEN in *Observat. de Origine ac progressu Ordinis Equestr. in Germania* §. III. obseruauit, cinguli equestris impetrandi ius hereditarium. At primum non omnes militares uiri cingulo ipso ornati sunt, sed multi in *famulorum* ministerio consenuerunt. Deinde nemo militarium se ipse militem creauit. Omnes dignitatem equestrem uel a Principibus, uel a militibus ueteranis expectarunt. Quidni ergo credamus, Patrum et Senatorum progeniem etiam tum, cum nondum sui plane iuris fuerunt urbes imperiales, magistratuum gerendorum ius habuisse? Persuasissimum deinde est mihi, si qua in urbe olim noui Senatores erant creandi, eos non facile ex agris, aut ex aliis urbi-

§. II. bus arcessitos fuisse, sed sumtos ex eorum Ingentium numero, qui in illa ipsa urbe aetatem degebant. Quocirca non potuit aliter fieri, quam ut semper fere ex iisdem familiis Patres crearentur. Nec praeterea dixerim, progeniem Senatorum, bene de Republica meritum, praesertim si apparuerit, talem eam futuram, quales erant cogniti maiores, fuisse ab hereditate muneris exclusam. Germani semper curarunt, ut maiorum merita posteris essent usui atque emolumento. Iam TACITVS de *Moribus Germanorum* C. XIII. ait, *magna patrum merita principis dignationem etiam adolescentulis assignare.* Nec aliunde, nisi ex eadem opinione, tota gentilitiae nobilitatis gloria fluxit. Quare ualde suspicor, Patriciis quoque parentum et maiorum merita multum ad honores profuisse. Constat denique, aevo medio plerumque Ingenuos pariter atque Nobiles bellicae uirtutis laudem studiis literarum anteposuisse. Quo factum est, ut Ingenui, qui ruri uitam agebant, plerumque expertes essent eruditionis atque optimarum artium, quarum tamen aliqua saltem cognitio ad Rempublicam feliciter gubernandam necessaria semper est habita. Contra ueri simillimum est, Senatorum filios, qui, si rei militari se non dederant, non nisi togae artibus excellere potuerunt, innutritos esse parentum studiis atque ad maiorum disciplinam institutos. Quanto praestantiores ergo doctrina, usu, ac praecipue paternis consiliis fuere Patricii; tanto digniores eos iudicatos esse puto, qui bene et e Republica magistratus gererent. Atque haec quasi uestigia patriciae dignitatis iam Carolidarum et Henrici Aucupis aevo cernere licet (5). Ex iis uero initiis et tamquam feminibus sensim ac sine sensu maior tandem Patriciorum orta est praerogatiua, quum praesertim urbes imperiales, sublati Aduocatorum potestatibus, ius creandorum magistratuum obtinuissent. Iam si quem fortasse ea, quae de origine Patriciorum disputauimus, non moueant, ut nobis assentiat; is meminerit, nos de origine uetustae rei hoc loco exposuisse. Obscurae sunt plerumque uetustarum rerum origines; propterea quod homines eo tempore, quo res aliqua orta est, immemores posteritatis, non semper considerauerunt, rem, ab exiguis profectam initiis, eo tandem crescere posse, ut operae pretium esset futurum, origines, aut certe pro-

(5) ODILO CLVNIACENSIS in *Vita S. Adelheidis* c. VII. p. 265. ait: *Ante duodecimum circiter annum obitus sui (Adelheidis) in loco, qui dicitur Salsa, urbem decreuit fieri, sub libertate Romana, quem affectum postea ad perfectum perduxit effectum.* Ex his uerbis Odilonis patet, Adelheidam, alteram uxorem Ottonis M. Imperatoris, urbem Saletionem sub libertate Romana condidisse. Si uerba; sub libertate Romana, planius fuissent ab Odilone explicata, de statu urbium germanicarum sub Imperatoribus Saxonicae propaginis certiores fortasse essemus. SIGONIVS quidem de *Regno Ital.* L. XVII. ad an. 973. de libertate urbium Italicae hanc memoriae prodidit: *Imp. Otto ciuitatum libertatem in eo fere posuit, ut leges, consuetudines, iurisdictionem, Magistratus, uetigalia sui ferme iuris atque*

arbitrii haberent; ita tamen ut sacramentum Regibus dicerent. Quos uero populi ad regendam ciuitatem et iura moderanda post hac creauerunt, illi consules duo aut plures fuerunt, ex antiqua Romanae Reipublicae consuetudine sumti; qui quotannis ex singulis ciuitatibus creati aut apud Episcopum ciuitatis, aut apud nuncium Regis iurarent. An uero haec ipsa libertas Romana fuerit, sub qua Saletio et aliae urbes Germaniae sunt exstructae, in medio relinquimus. Fortasse urbes Germaniae, consentientibus quidem Imperatoribus et eorum Aduocatis, potestatem inferiorum magistratuum creandorum, quales sine dubio tunc Patricii fuerunt, iam eo tempore habebant, ita tamen, ut magistratus superiores, scilicet Aduocati et Sculteti, ab Imperatoribus crearentur.

proxima originum cognoscere. Quare quum incertis obscurisque uestigiis ad §. II. caput rerum antiquarum perueniri soleat; detur haec uenia originem rerum percontanti, ut ne illud lucis, etsi paullulum sit, quod per caliginem ille uidens obseruauerat, temere contemnatur. Sed haec, quae dixi, et his similia, utcumque animaduersa, aut existimata erunt, haud in magno equidem ponam discrimine. Nihil enim ad honorem Patriciorum hodiernorum interest, quando orti sint primi Patres: quoniam genealogiae Nobilium inferiorum, ut *infra Part. II. Cap. I. §. 1.* ostendemus, non supra septingentesimum annum, nisi fabellarum auditione ducaris, repeti possunt. Etsi uero discrepantes ac uariae sunt auctorum sententiae de origine Patriciorum; in eo tamen, quantum ego quidem noui, omnes una consentiunt, *primos Patres* ingenuae dignitatis homines, et, ut nostri aeui more loquar, Nobiles fuisse. Sed hodie admodum paucae supersunt Patriciorum domus, quae a primis Nobilium urbanorum incunabulis genus suum deriuare possint. Plurimae funeribus exhaustae sunt, temporisque progressu defecerunt. Quarum numerus ut supple-

(6) Quum Septemuiri Ciuitatis Norimbergensis A. 1521. decernerent, quas familias in curia, more antiquo, saltare ius fasque esset; omnes gentes Patriciae, quae eo tempore Norimbergae floruerant, in ipsius decreti formula recensebantur, ita quidem, ut *primi Patres* a *Cooptatis*, quorum duo genera, uetustius alterum, alterum recentius, ea tempestate erant, diligentissime discernerentur. Primi Patres sunt uocati, quorum familiae iam A. 1332. in uetustioribus numerabantur. Quae quidem res quo clarius pleniusque intelligatur, non nulla huc ex illo decreto transferere placet. Anno. 1521. *Ist bey den Eltern Herren in der Stadt Nurnberg, Erklert vnd gemacht worden welche Geschlecht auff dem Rathaus vonn gar alters hero getamntz haben vnd noch Tamntzen sollen, Vnd ist zuuordest verordnet, das die gar alten Geschlecht welche Anno. 1332. Fur alte Geschlecht zugelassen erckennet auch im alten Rathsbuchlein beschriben gefunden worden sint, wie dieselben Nacheinander benennt,*

Erste Alte geschlecht

Pfintzing die alten
Ebner
Keller

Gruntherren
Tucher
Koler
Holzschuchner
Behaim
Stromair
Nitzel
Muffel
Schopper
Schiffstab
Mendel
Volkamer
Großen

Andere Geschlecht so zu den alten zugelassen

Geuder
Grolands
Tetzl
Derr
Paumgartner
Pirckamer
Rummel
Pömer
Kieck
Im Hoff
Kreiser

Dritte

De Patri-
ciis, qui
recentiori
tempore
cooptan-
tur, eo-
rumque
conditio-
ne.
Norim-
bergae
non nisi
Nobiles
ciurum
ordinem
recipiun-
tur.

§. II. multis retro saeculis cooprandi in Senatum alias nobiles familias, cum res ipsa cogit, potestatem habere, neque nostra aetate de hoc iure suo, ipsa uetustate robusto, decedere, nisi quod inde ab A. 1696. nouo more ab Imperatoribus Augustissimis rei gestae confirmatio sit imploranda (7). Tam nobilis ac praeclara est Patriciorum tam ueterum, quam cooplatorum, origo! Sed aequae honorifica est dignitas eorum cooplatorum Patrum, qui Caesarum diplomatis suam originem debent, utpote quae ex fonte omnis nobilitatis hausta est. Id enim paene praeterii, dignitatem patriciam cooprandis familiis non secus, ac nobilitatem, ab Imperatoribus per diplomata interdum etiam concedi. Traetauit hunc locum diligenter ac docte Cel. RICCVS in *Spicilegio Iuris German.*

Patricia dignitas etiam per diplomata Caesarum familiis cooprandis conceditur.

An Patricii nobilitatis illibatae decus conseruant? p. 289. sqq. Quare nolo nunc eandem rem pluribus persequi. Nec quicquam in praefens moror illorum opinionem, qui, etiam si Patricios ab equestribus ordinis hominibus ortos esse concedant; eos tamen nobilitatis decus multiplici ratione commaculasse rentur, atque adeo nobilitatis auitae iuribus ac praerogatiuis frui posse, negant. Quae quidem quam falso ac temere dicantur, testes sunt permultae Patriciorum familiae, quae inde ob ortu suo dignitatem equestrem omni tuentur laude, omniaque iura nobilitatis germanicae absque ulla aliorum interpellatione participant (8). Sed, instituti causa, una potissimum

Dritte geschlecht So Hernach zu gelassen

Löffelholz
Hegner
Prunfser
Meichsner
Reichel
Zingel
Harstörffer
Hirschvogel
Zelner
Rölinger
Topler
Wolffen
Fietterer
Welfer
Füerer
Schlüßfeld

Diese Nebenn verzäigte Geschlecht, So dem Rath vnnnd gemainer Statt diennn, Sollen vor anndern denn vorgegang habenn vnnnd geehrt werden Solcher gestalt, daß sie vnnnd ire nachkumen dieser altenn vnderhergebrachten ehrenn sich gebrauchen mögenn cet.

(7) Excerpta ex Privilegio Leopoldino, d. 18. No. uemb. A. 1696. Magistratui Norimbergensi dato: Et ideo adhibito maturo consilio, animoque deliberato, ex certa scientia, et de Caesarum potestatis nostrae plenitudine, dictis Consulibus et Senatoribus prae cum illum et antiquissimum, alias Familias cooprandi morem, quatenus in illius quiete possessione per multorum saeculorum decursum habemus fuisse, et hodiernum sunt, Imperiali hoc nostro Diplomate, confirmamus, cor-

roboramus, statuimus, volumus et decernimus, ut quoties in locum extinguarum Familiarum Senatoriarum, (quas die Rathsfähige Geschlechter lingua uernacula uocant) alias substituere necesse fuerit, superstitibus uti habemus, sic imposterum, quoque ius fasque esse debeat, alias Familias, Nobiles, de Republica bene meritas, imprimis uero Nobis, Successoribus nostris et Sacro Romano Imperio fideles, denotaque in Coetum suum cooprandi, recipiendi et Matriculae Familiarum Senatoriarum adscribendi. Quod tamen hoc modo intellectum uolumus, ut illae nouiter receptae Familiae, reliquarum senatoriarum iure et Praerogatiuis gaudere, aut in Collegium Senatus assumi et recipi minime debeant, nisi praecua decenti sua et Magistratus Norimbergensis petitione, a Nobis, Nostrisque in Sacro Romano Imperio Successoribus elementissime confirmatis et praestitis in Cancellaria nostra Imperiali praestentis, solemniter Patriciatus Diplomate fuerint insignitae, cet.

(8) Nobilitatem Patriciorum ab omnibus aduersariorum telis fortiter et magna cum circumspectione defendit RICCVS in *Spicil. Iur. Germ.* p. 284 - 313, et passim in erudita commentatione vom Landtaessigen Adel. Add. Cl. OETTER in dem zweyten Versuch einer Geschichte der Herren Burggrauen zu Nürnberg p. 702. sqq. De Patriciis tum in genere, tum sigillatim de Patriciis quorundam urbium commentati sunt multi uiri doctissimi. Conf. DRACO de Patriciis, PRAVN de Patriciis superioris Germaniae, FELWINGER in *diff. de Patriciis*, RESOLD in *Theatro pract. su. Geschlechter*, ACHAT. CHRIST. RANGER in *diff. de Patriciis*, defendente

§. II. mum HOLZSCHVHERORVM contenti erimus Familia Illustri, cuius praerogativas atque iura in *Parte hac generali* operis nostri recensere, animus est.

§. III.

Inter illustrium nobiliumque uirorum decora uel principem locum obtinent *imagines* seu *insignia*. Namque olim Nobilibus solis ac dignitatis equestris hominibus ius armorum erat proprium. Vnde euenit, ut uiri, generis nobilitate fulgentes, idemdem appellarentur *Schiltgenossen*, *Schiltbürtige*, zum *Schilt gebohrene*, zu *Schilt und Helm gebohrene*, zu den *Wappen gebohrene*, Wap-

§. III. De iure insigni-

dente PHIL. IAC. HALLERO ab Hallerstein A. 1684. in illustri Borussia academia habita, et A. 1739. Lipsiae recusa, RITTNER in der Genealogie von den Lüneburg. Adel. Patricien Geschlechtern, CRVSIVS in *Annal. Suevic.* P. III. L. II. et L. IV, MOSER in dem Reichsständischen Handbuch, FELLER in *Monimentis ineditis* p. 245, WIBEL in der Hohenlob. Kirchen-Historie P. II, Dom. a STETTEN in der Augspurg. Histor. Dom. de LERSCHNER in der Franckfurt. Chronick, Autor anonymus (III. ORTH) in den Anmerkungen über die Reformation der Stadt Franckfurt am Mayn p. 902 - 952, IOANNES in Tom. nouo Scriptor. Rer. Mogunt. n. XII, pag. 448, LEHMANN in der Speyr. Chronick, SCHANNAT in *Hist. Wormat.* KOENIGSHOVEN in der Elsass. und Strasburg. Chronick, cum Observationib. SCHILTERI. De Patriciis Norimbergensibus eorumque insignibus exponit liber, qui NORIS inscribitur. Add. BIEDERMANNI Geschlechtsregister des Nürnberg. Patriciats. Pertinent etiam huc ea, quae Dominus de LVDEWIG, qui ceteroqui Norimbergensibus non admodum fauere solet, in Praefat. ad Reliqu. MSS. T. VIII. p. 40. in addita nota de quibusdam patriciis gentibus apud Norimbergenses hunc in modum commemorat: Familiae, in quarum originibus, historia et genealogia in dagandis, auctor (Lexiarchici seu Albi Patriciorum, des Nürnbergischen Geschlechter - Buchs de quo in ipso §. I. c. copiose exponit) plenior quam in aliis; quasi de illis ageret ex instituto, sunt quidem, quae sequuntur: Loeffelholz; Ebner; Schlüsselfeld; Mendlin; Imhof; Rumelt; Schreier; Kress; Nuzelt; Holzschuheri; Baumgertneri, quorum omnium rationes innumeranda nobilitate atque ita rationes habet prorsus singulares, munitas idoneis rerum monumentis. Sed non est aliis testibus probanda et firmanda nobilitas Patriciorum Norimbergensium, quippe quibus fons omnis nobilitatis, Diuus LEOPOLDVS Imperator, certissimus sane ac locupletissimus testis, in diplomate, A. 1697. dato, et a Carolo VI. gloriosissimo Imperatore, A. 1721. confirmato, grauissimum hoc

illibatae nobilitatis testimonium impertitus est: Wann wir nun gnädiglich angesehen - das uralte adelich und Ritterliche Herkommen, der allort (Norimbergae) befindlichen Rathsfähigen Familien, als mit denen es die kundbare Beschaffenheit hat, daß einige von vielen Saeculis her, und zwar lang zuvor, ehe Sie sich in die Stadt Nürnberg begeben, in einem adelichen und Rittermässigen Stande gelebet, dergestalt, daß Sie nicht allein, wie aus denen öffentlichen Historien, authentischen Urkunden und verhandenen vielen Monimentis publicis erhellet, nicht nur zu denen vor diesem im Gebrauch gewesen öffentlichen Turniren und Ritter-Spielen gelassen, und von Unserm in Gott ruhenden Vorfahren am Römischen Reich Kayser Heinrich dem Siebenden, als Sie demselben von dem zu Nürnberg gehaltenen grossen Turnier in stattlicher Anzahl nach Donawerth begleitet, wegen ihrer sonderbaren Treu, Tugend und Tapfferkeiten in ihren hergebrachten adelichen Stand Anno ein tausend ein hundert sieben und neunzig noch-mahlen bestättiget, sondern auch in die hohen Stifter den Teutschen und Maltheser - Orden aufgenommen, auch viele unter denenelben von verschiedenen Römischen Kaysern und Königen zu Rittersn geschlagen und zu verschiedenen ansehnlichen sowohl Kriegs- als Civil- Bedienungen mit grossen Ruhm gebraucht worden, wie dann auch die gegenwertige amnoch lebende Familien biß auf diese Stunde ihrem erlangten Adelstand allerdings gemäss leben, sich aller Handelschafft und anderer Bürgerlichen Gewerbe gantzlich enthalten, hingegen aber in allen Ritterlichen Tugenden und wohlstandigen Adelichen Uebungen sich dergestalt rühmlich und tapffer hervorthun, daß Sie nicht nur je und allezeit biß auf diese Stunde, bey verschiedenen Königlichen Chur- und Fürstlichen Höffen, wie auch bey gemeiner Stadt Nürnberg sich in ansehnlichen Civil- und Militar-Chargen und Diensten befunden, sondern auch in dem bishero obgeschriebten Reichs- und amnoch fortwährenden Türken-Krieg ihre Tapfferkeit und vor das gemeine Vaterland tragenden Effer rühmlich erwiesen, auch eine ziemliche Anzahl derselben ihr Leben vor dem Feind Ritterlich verlohren haben, cet. uid. *Hist. diplomat. Norimberg.* p. 1071, et III. MOSERI Reichs- Statistisches Handbuch P. II. c. XXXIV. n. 73. p. 415.

§. III. *Wappengenossen*. Quorum nominum quae alia fuit causa, quam quod nobilium ingenuorumque dumtaxat uirorum quondam erat, scutis galeisque uti? Iam ipsum nomen germanicum *Wappen* folis Nobilibus atque Ingenuis insignium ius uidetur asserere ac uindicare. Quodsi enim, uti dudum obseruauerunt uiri doctissimi, uocabulum *Wappen* idem, quod uox *Waffen*, significat; quos alios dicamus imaginum capaces esse, nisi homines ingenuos locoque nobili natos, quippe qui soli quondam, excluso reliquo hominum genere, castra fecuti, scuto galeaque corpus tegebant? Ex quo simul intelligitur, qui factum sit, ut beneficia Nobilium *feudascutifera*, *Schiltleben*, cognominarentur, et ipsa clientum seu uasallorum studia officiaque militaria insignirentur *Scutagii* nomine. Nemo est enim, qui nesciat, nobiles ingenuosque uasallos in bellis proeliisque dominis suis scutatos seruisse. Insignia denique quam propria sint Nobilium atque Ingenuorum, ex eo etiam cognoscimus, quod antiquitus fieri solet, ut, quotiescumque aliqua gens illustis, aut nobilis funeribus exhausta fuerit, arma eius gentilitia frangantur; et cum eo, in quo stirps uirilis defecerit, simul terrae mandentur. At nihil est, quod longus sim in re apertissima (1).

Nunc de PATRICIIS dicendum. Patricios autem iam prisco aevo insignium gentilitiorum iure gauisus, neminem esse arbitror, qui ignoret (2). In his etiam NORIMBERGENSES PATRICII sunt, quorum insignia, praeter alios, WAGENSEIL de *Ciuitate Norimberg*. p. 183. in *tabula* quadam *aenea* repraesentauit. Multorum etiam insignium huius generis forma ex *tabulis aeneis*, huic operi nostro adiectis, cognosci potest. Etsi uero alienum est hoc loco, omnium Patriciorum Norimbergensium arma gentilitia explicare; hoc unum tamen non est silentio praetermittendum, eos *Patricios*, in quibus stirps uirilis omnino defecerit, inde ab antiquis temporibus iuxta *cum armis* suis *gentilitiis* *efferr*i et *humari* solitos. Atque hoc CONRADVS RITTERSHVSIVS in *uita Bilibaldi Pirckheimeri* fol. 38. sigillatim de familia Pirckheimeriana, quae A. 1530. extincta est, his uerbis testatur: *Quod ad stirpem et nomen familiae Pirckheimeri nostri attinet, jam supra diximus, illam in ipso omnem defecisse, ut more maiorum eodem tumulo, quo corporis exuviae, etiam insignia et arma gentilitia ipsius obruenda fuerint*. Quoniam Rittershusius addit, Bilibaldum Pirckheimerum, ultimum stirpis suae stirculum, *more maiorum* iuxta cum insignibus gentilitiis sepultum esse; illa sepulturae consuetudo sine controuersia inde a uetustis temporibus repetenda est. Sed recentiori quoque aevo idem mos est seruatus. Quum enim A. 1688. GENS KOLERIANA in Georgio Sigefrido Kolero ab et in Neuhof, A. 1709. SCHLÜSSELFELDERIANA in Iohanne Carolo Schlüsselfeldero ab et in Kirchensittenbach

(1) Legantur RICCIUS *vom Landfessigen Adel* 1708. habita.

P. II. c. XVIII. p. 369. sqq. item c. XXXVIII. (2) Conf. *Bericht wie die Geschlechter in den Reichs-*
S. V. p. 496, et in *Spicil. Iuris German.* p. 199. sqq. *städten als Wappengenossen gegen den Reichsritterl. Adel*
CRAMER de *Nobilitate uita* T. I. p. 74. sqq. et *gegründet* ap. LERCH de *Ordin. Equestr.* fol. m. II.
P. 371. sqq. alique. Add. IO. GEO. FICHT. fac. 2. §. *Wann nun die Erfahrung bringt*. Add. in
NERI diss. de *fratitione Insignium*, Altorfii An. Cod. nostro dipl. doc. 68. (*)

bach et Roetenbach, itemque A. 1726. PAVMGAERTNERIANA in Iohanne §. III. Paulo Paumgaertnero ab et in Hohenstein, Lonerstadt et Grünsberg, defecissent; earum Gentium Patriciarum insignia, id quod conciones funebres, typis exscriptae, satis testantur, simul tumulis sunt illata: ut iam TEZELIOS atque NÜZELIOS taceam, quorum uirilis stirps paucis abhinc annis exstinguebatur. Atque ex hoc nobili sepeliendorum insignium ritu quamquam Patriciorum Norimbergensium nobilitas haud aegre intelligi potest; optamus tamen cum omnibus bonis, ut nobilitas earum Gentium Patriciarum, quae adhuc Norimbergae florent, non ex fractis humatibusque armis gentilitiis, cum aliunde satis constet, simul intelligatur, sed ut illae gentes, ex tot aliis reliquae, usque ad ipsum interitum atque occasum uniuersi terrarum orbis durent, earum uero insignia non nisi concidentis mundi ruina opprimantur atque sepeliantur. Sed agite iam propius ad institutum ueniamus. Erit hic sigillatim nobis de HOLZSCHVHERORVM insignibus dicendum, quorum et in urbe ipsa, et in agro Norimbergensi, et alijs in locis, quam plurima exempla monumentis clarissimis consignata suppeditantur. At non heri demum, aut nudius tertius Illustris haec Familia ornari armorum iure coepit. Altius nobis ascendendum est, et ad ipsa insignium germanicorum incunabula accedendum. Quodsi enim alia Gens nobilis inter antiquissimas referri debet, ea certe HOLZSCHVHERIANA est. Saeculo undecimo ac duodecimo cum sollempni equestrium ludorum pompa frequentiore imaginum certarum, suisque regulis adstrictarum, usum in Germaniam inuectum esse, inter omnes constat (3). Atque hoc ipso tempore Familia Holzschuheriana insignium hereditariorum ornamentis florere coepit. Sed ad arma gentilitia Holzschuherorum clarius pleniusque intelligenda magnum utique momentum affert, si antiqua tempora a recentioribus seiungamus. *Vetustiora* Holzschuherianae Gentis insignia simplicitate maxime ab hodiernis dissident. Quod enim ad prisca tempora attinet, scutum simplicissimum obseruatur, neque ullis areolis distinctum. Illa nimirum consuetudo maiorum nostrorum erat, illud institutum, ut, una imagine contenti, plurium figurarum coagmentatione clypeos non facile impedirent (4). Ac in Holzschuheriano quidem clypeo omnem locum, omne spatium, *calceus* unus capit. Neque enim, ex reliquo uestimentorum genere, calceos indignos esse constat, quibus scuta gentilitia ornentur. Sic, teste SPENERO (5), *gestat calceum ex argento et nigro tessellatum in sanguinea parma Calatayud, s. similes calceos (zapatas) in concolori clypeo ob nomen Zapata*. Eckhardus, Comes de Scheyern, Bauariae Dux, *Herzog Buntschuch* uulgo cognominatus, rubeis corrigiis ligatum calceamenti genus, ut ante in uexillis, ita et postea

F 2

in

(3) Vid. CRAMER l. c. pag. 364. sqq. et III. ESTOR in *der Anleitung zur Anen-Probe* P. III. c. VI. p. 437. sqq.

(4) CLVVER in *Germania antiqua* L. I. c. XLIV: *Nobiles, inquit, homines apud priscae Celtas*

lectissimis tantum coloribus sua singuli distinxerunt scuta, unde etiamnum ea omnium antiquissima ac maxime genuine nobilitatis ducuntur apud Germanos insignia, quae omnium simplicissima, et rel.

(5) SPENER *Op. Heraldici Part. general.* c. V. sect. III. membr. II. §. XII. p. 293.

§. III. in armis ostentavit, posterisque reliquit (6). Quid? quod ipsi olim Imperatores Constantinopolitani calceis puniceis siue coccineis insignium loco usi sunt: sandalia autem nunc quoque in Pontificis Romani ceterorumque Praesulum ornamentis numerantur, neque in Augusta supellectili infimo loco sunt ponenda (7). Calceus Holzschuherorum in aureo scuto ligneus est, et ad priscum Hollandiae morem comparatus. Interior calcei pars rubra apparet, exterior autem atrii est coloris, et fimbriis albis siue argenteis undique circumsepta. Id praeterea observare licet, obstragulum calcei foramen in medio habere, corrigiis traiciendis aptum: basin uero siue soleam in extremitates duas proëminentiores definere, et ad progressus faciendos comparatam esse. Cerno etiam, cuspidem istius calcei curuo rostro esse instructam, quod mox in longitudinem porrigitur, mox contrahitur arctius. Clypeo huic insidet galea clausa, ostentans supra se *hermam Aethiopis imberbis*, rubra ueste induti et collari albo redimiti, cuius etiam caput, idque crispatum, pileo rubro praecelso, et, praeter cuspidem longe protentam, marginem aureum habente, tegitur (8). In galeis praecipuam armorum laudem positam esse, tam clarum certumque est, ut hoc certe loco uerborum multitudine superfedere facile possimus. Id uel ex hoc uno fati intelligitur, quod sola etiam galea in sigillis nobilium illustriumque uirorum sine ullo clypeo non numquam expressa est (9). Nec reiicienda prorsus uidetur esse CLAVDII FRANCISCI MENESTRIERI sententia, qui, uti clypeos nobilitatis, ita galeas dignitatis equestris, arbitratur olim indicia fuisse (10). In seriis certaminibus pugnisque cassidum clausarum ad tutandum os et caput insignior erat usus, quam apertarum, quas post annum 1450. demum ab equestri ordinis hominibus frequentius adhibitas esse, quis est, qui ignoret (11)? E quibus omnibus haud aegre intelligere licet, quam eximia sit nobilitatis Holzschuherianae laus, quam luculentus honor! Antiquissimum insignium Holzschuherianorum monumentum est clypeus funebris, in honorem LAVRENTII HOLZSCHVHERI, qui A. 1130. pio mortis genere mortalitatem suam finiit, in templo Sebaldino, eodemque nunc certe primario Norimbergae, suspensus (12). Clypeus hic quo antiquior, eo simplicior est: caret etiam galea (13). Contra alii sex clypei sepulcrales A. 1371, 1422, 1431, 1447, 1456, 1483, in aede Sebaldina suspensi, galeis galearumque tegumentis et apicibus, seu *clinodiis*, ornati sunt: adeo, ut ex

iis

(6) Vid. HOEPINGK de *Iure Insignium* p. 198. col. b. num. 34.

(7) HOEPINGK l. c. p. 134. col. b. num. 752. Add. Dom. de LVDEWIG in *diff. de Norimbergae Insignium Imper. tutelari* p. 144.

(8) De Hermis uid. SPENER *Op. Herald.* Part. gener. c. VI. §. XXXIII. p. 326. Aethiopum imagines quam saepissime in armis gentilitiis occurrere, multis exemplis comprobavit b. BITTNER, Pastor Lauffensis bene meritis, in *Manuologia compendiaria* p. 16. sqq.

(9) Conf. KOELERI *Historia Wolffstein.* c. II.

§. X. not. 14. p. 298, et auctores ibidem laudati.

(10) MENESTRIER de *l'Origine des ornemens des Armoiries* p. 19. Add. CRAMER de *nobil. auita* T. I. c. V. §. III. not. e. p. 399. sqq.

(11) Vid. SPENER *Op. Herald.* Part. gen. c. VI. §. X. p. 308. sq. item MAVRITIVS de *Nobilitate german.* §. 18, BURGERMEISTER *Theatr. Iur. Equestr.* Vol. I. XI. p. 214. alique.

(12) Clypei huius sepulcralis formam exprimit *Tabula aenea*, quae in fronte cap. I. Part. Special. collocata est.

(13) Conf. *infr. Part. Special.* c. I. §. II. not. 1.

§. III. iis integra insignia, quibus Holzschuheri olim utebantur, plenius possint cognosci (14). Sed non nihil etiam hoc loco de *Sigillis Holzschuherianis* exponendum uidetur, quibus admodum mature (15) arma sua inseruit Gens Holzschuheriana. In his primum commemoro sigillum HERDEGENI HOLZSCHVHERI, A. 1235. caelo repetiti, quod in scuto triangulari, saeculis uetustioribus proprio (16), praeter aquilam, muneris imperialis testem, exhibet calceum gentilitium (17). Eandem formam triangularem alia duo sigilla A. 1315. et 1318. prae se ferunt (18). Ex sigillis autem rotundis, quorum usus post triangularia Nobilibus inferioris ordinis sollempnis erat (19), primum mihi innotuit MARTINI HOLZSCHVHERI sigillum, literis, A. 1356. datis, annexum (20). Huius formam SIGEFRIIDI HOLZSCHVHERI sigillum, chartae, A. 1366. datae, adiunctum, aliaque compluria certatim imitantur (21). Quod alii bene in uniuersum observant, in sigillis nobilium uirorum ante saeculum XIII. aut nullas, aut raras admodum, galeas apparere (22); idem ego sigillatim in allatis Holzschuherorum sigillis animaduerto. Quemadmodum enim sigilla uetustiora casside prorsus carent (23); ita posterioris aetatis sigilla et galeas exhibent, et galearum ornamenta: ex quorum numero primum oculis obuersatur sigillum MARTINI HOLZSCHVHERI A. 1356. (24), cuius scuto, pro consuetudine Nobilium priscorum, et ad ludos equestres admissorum, inclinato (25), imposita est galea clausa, herma Aethiopis imberbis, mitra induti, superne condecorata. Atque ab huius quidem sigilli artificio non abhorrent reliqua, quae attuli, Holzschuherorum sigilla, chartis A. 1399, 1408,

1441,

(14) Vid. *Tab. aen.* XII.

(15) De tempore, quo ordinis inferioris Nobiles uti sigillis coeperunt, haec scribit b. HEINECCIUS in opere erudito de *Sigillis* P. I. c. XI. §. II. p. 137. sq. Frustra a me expectabis, ut antiquiora tibi Nobilium sigilla hic describam. Paulo sepius enim priuatos sigilla adhibere coepisse, admodum obseruauit Ioachim Vadianus (lib. 2. de collegiis et monast. Germ. p. 32. ap. GOLDAST t. 3. Rer. Alam.): Et notandum est (ita inquit) ueteres cartas priuatorum hominum non adpensis signis sigillisque, sed tantum crucibus ad nomina testium inscriptis confirmatas fuisse. Hinc plura se mihi (sunt uerba Heineccii) obtulerunt diplomata saeculo duodecimo exarata, in quibus uiri nobiles ad ecclesias et monasteria nonnihil se elargitos testantur, quae tamen non ipsi, sed episcopi ordinarii, aut principes suis sigillis confirmarunt. Ex quo uero propria sigilla usurparunt, duo praecipue eorum genera deprehendo. Aut enim sigillis triangularibus, scuta gentilitia insculpere sunt soliti, aut, quod recentiore factum est aeuo, eadem arma gentilitia rotundis et quidem cerac plerumque uiridi impressere, cuius rei quum plura ubique exempla essent, non est, ut hic diutius illi immoremur.

(16) HEINECCIUS de *Sigillis* P. I. c. VII. §. V. p. 59. ait: Sequuntur ea (Sigilla), quae uoco triangularia, eaque uel cordis figuram prae se ferentia, uel scuti, uel denique folii. Horum quoque usus ante saeculum XII. non inualuit, quippe quo primum insignia ac scuta gentilitia in sigillis ostentare coeperunt illustres familiae. Nec est, quod de his sigillis notem, nisi id, quod principes hac sigillorum figura rariis, comites uero et nobiles, imo et urbium patricii frequentissime usi sint. Conf. etiam not. praeced. huius §. nostri et SPENER *Op. Herald.* Part. general. c. III. §. XVIII. p. 84.

(17) Sigillum hoc, quod *Tabula aenea*, in fronte *Codicis* nostri diplom. collocata, exprimit, pluribus explicavi in *Epistola de Ludo Equestri* ab Henrico VI. Imp. A. 1197. Norimbergae celebrato p. 32. sqq. Conf. etiam *infr. Part. Special.* c. I. §. III. not. 3.

(18) Vid. *Tab. aen.* quae frontem *Codicis* diplom. ornat.

(19) Conf. *probat.* 15. huius §.

(20) Vid. *Tab. aen.* quae Part. Special. Capiti I. coronidis loco subiuncta est.

(21) Vid. *Tab. aen.* qua frontispicium *Codic. dipl.* item Part. Spec. cap. III. ornatum est. Add. *Tab. aen.* XV. cet.

(22) Conf. KOELERI *Histor. Wolffstein.* c. II. §. X. not. 10. p. 296. sqq.

(23) Vid. *Tab. aen.* in fronte *Cod. dipl.* collocata.

(24) Vid. *Tab. aen.* Part. Spec. Capiti I. coronidis loco addita.

(25) Lege KOELERVM l. c. c. II. §. X. not. 8. et 9. p. 290. et 296.

§. III. 1441, 1457, 1473, 1483, 1484, 1488, 1496, cet. datis, adiuncta, nisi quod unum SIGEFREDI HOLZSCHVHERI sigillum A. 1503. galea destituatur (26). Qui Holzschuheriana insignia, in *Tabulis aeneis*, libro huic nostro adiectis, repraesentata, uel obiter tantum ac uelut in transcurſu contemplatur; is calcei situm maxime uariare, facili negotio animaduertet. Calcei enim rostrum modo dextrorsum spectat, modo sinistrorsum. In sigillis omnibus, de quibus exposui (27), et in non nullis aliis monumentis (28), calceus dextrorsum uergit. Sed monumentum quoddam in aede Sebaldina (29), epitaphium FRIDERICI HOLZSCHVHERI A. 1339. mortui et in monasterio Ebracenſi humati (30), fenestra Holzschuherorum picta in templo Sebaldino Norimbergae, A. 1399. facta et A. 1480. renouata (31), et rel. calcei situm ita immutatum exhibent, ut eius pars anterior sinistrorsum conuerſa ſit. Eandem calcei collocandi rationem hodierna quoque Holzschuherorum arma ſequuntur. Quidquid alii ad intelligendam hanc uariationem uel ex ueteribus ludorum equeſtrium institutis, uel aliunde, arceſſant (32), ego quidem omnem huius rei cauſſam in uno arbitrio cum ipſius Holzschuherianae Gentis, tum pictorum ſculptorumque, ponendam exiſtimo, nec quidquam innui ſingulare: praefertim quum in iſſdem monumentis ſitu duplici calceus exprimitur (33). At uero nec ſitum modo, ſed ipſam etiam ſpeciem formamque calcei uariam eſſe, ex omnibus fere monumentis perſpicuum eſt: quam diuerſitatem eadem pariter cauſſa effeciſſe uidetur. Ex his ergo qualia ſint uetuftiora Holzschuherorum insignia, luculentiffime patet. Nec de eo ullum eſt dubium, quin teſſera Familiae Holzschuherianae inter *arma loquentia* (les armes parlantes), ſeu *aequiuoca*, referri debeat. Sed unde Holzschuheri et nomen, et ſymbolum gentilitium antiquius, acceperint, altioris res indaginis uidetur eſſe. Oedipo ſane hic coniectore opus eſt: quo quoniam in praefens uti non licet, ipſe ego, quo me coniectura duxerit, aperiam, de aliorum iudiciis, in tanta rei obſcuritate, plane ſecurus. Sic autem ſentio, ſic induco animum, non tam calceum Gentis ligneum a nomine Holzschuherorum, quam potius a calceo Familiae ipſius nomen eſſe deriuandum. Id uero ut ſtatuam, ſimilis me aliarum plurium familiarum fors mouet (34). Sed unde calceus iſte ligneus? Haec eſt noua difficultas, et maior quidem, quae hic nos circumſtat. Vnde? inquis.

Ego

(26) Vid. *Tab. aen.* XV. Add. *Tabulae*, partim Capiti I. *Part. Spec.* partim *Codici dipl.* coronidis loco ſubiectae, item *Tab.* in fronte *Cap. III.* collocata.

(27) Inſpice *Tabulas aen.* not. praeced. excitatas, item *Tab.* quae frontispicium *Cod. diplom.* ornat.

(28) Vid. *Tab. aen.* III, V, XII. cet.

(29) Vid. *Tab. aen.* in fronte huius *Partis generalis* collocata.

(30) Vid. *Tab. aen.* II.

(31) Vid. *Tab. aen.* VII. add. *Tab. III.*

(32) Habent non nulli opinionem, tanta olim praefertim, homines fuiſſe ſuperſitione imbutos, ut, quotieſcumque fieri potuerit, clypeos fune-

bres, picturas, et alia monumenta, quae in templis erant collocanda, ad aram principem conuerterent: quaſi haec altaris ueneratio pius eſſet Dei ipſius atque hominum ſanctorum cultus. Etſi uero monumenta Holzschuheriana, ſi quando fieri commode potuerit, in templis ita plerumque collocata eſſe uideo, ut primarium altare conſpiciant; nescio tamen, an ea, quae ex aliorum opinione ad hanc rem illuſtrandam modo dixi, firma ſint ac uera.

(33) Inſpice *Tab. aen.* I. et VI, item *Tab. aen.* quae frontem *Praefationis* ornat.

(34) Vid. HOEPINGK de *Iure Inſignium* c. V. num. 48-56. p. 200. ſq. et SPENER *Op. Herald.* Part. gen. c. VIII. §. 17. p. 368.

Ego quidem arbitror, calceum hunc ligneum ab expeditionibus ſacris, in Pa. §. III. laeſtinam olim ſuſceptis, quam commodiſſime arceſſi poſſe. Eſt haec utique ſententia ad ueri ſimilitudinem propenſior. Quamquam enim permulta insignia ſollemniori ludorum equeſtrium pompae ſua debent incrementa (35); itinera tamen, in Terram Sanctam instituta, haud paucis Nobilium familiis occaſionem inueniendorum inſignium dediſſe, conſtat, quae primum ſingulis perſonis propria fuerunt, deinde uero tranſierunt etiam in poſteros (36). Quae quum ita ſint, ego aut nescio, quid coniectem, aut ſuſpicor, quemdam ex Maioribus Holzschuherorum, quum pro more temporum ſuperiorum, religione perſuſus, pietatiſque uinculo obſtriſtus Deo, in Terram Sanctam proficiſceretur, in itinere calceo eiſmodi ligneo fuiſſe uſum, et in perpetuam iſtius proſectionis memoriam hoc ipſum calcei genus ſcuto gentilitio intuliſſe. Quo factum uidetur, ut aut ille ipſe Holzschuher, quiſquis hoc calceamenti genus alligauerit ad pedes, uſum calcei perpetuum poſteris commendauerit; aut poſteri ipſi, tanta uiri religione moti, calceum cuius imaginum aliarum ſplendori praetulerint, et ad uſum traduxerint perennem. Cui ſententiae meae haud leue inde firmamentum affertur, quod ſimilem fere armorum atque ipſius cognominis cauſſam in *Eckhardo Comite de Scheyern, Bauariae Duce*, habemus. Is enim quia urbem Hieroſolymam *ordinae pedestri* receperat, perpetuae rerum bene geſtarum memoriae ita conſulendum ratus eſt, ut et ipſe, et poſteri ipſius, rubeis corrigiis adſtriſtum calceamenti genus primum uexillis, deinde armis etiam inderent. Eamque ob cauſſam accidit, ut is uulgo *Herzog Buntſchuch* cognominaretur (37). Sic ne inſolito quidem more fieri uidemus, ut

G 2

cogno-

(35) Vid. *probat. 3. huius §.*

(36) PETRVS PITHOEVS L. I. *des Memoires de Comtes hereditaires de Champagne et Brie*, in *Opera* eius Pariſ. A. 1609. editis, p. 494. ſcribit: *Auſſi il y a tres grande apparence, que les entreprises d'outre mer, nous ont apporté la plus part de ces armes et blasons, pour le moins en ont elles rendu l'usage plus commun et depuis plus religieusement observé, qu'il n'avoit été auparavant.* Add. SPENER l. c. c. II. §. XXXV. ſq. pag. 49. ſq. CHIFLET in *Lilio Franc.* p. 45. CHRISTINAEVS *Iuriſprud. hereticae* T. I. p. 76. RICCIUS in *Spicil. Iuris German.* p. 199. ſqq. et CRAMER de *Nobilit. antiq.* T. I. p. 365. not. i.

(37) HOEPINGK de *Iure Inſignium* c. V. num. 34. p. 198. col. b: *Atque ita*, inquit, *ob futuram rei memoriam*, quod *Ierusalem ordine pedestri per Eckhardum Comitem de Scheyern Bauariae Ducem*, modo *vulgari Herzog Buntſchuch dictum*, recuperata fuit, *factum eſt*, ut ipſe et poſteri eius rubeis corrigiis ligatum calceamenti genus, ut ante in vexillis, ita et deinceps in armis deferrent. *And. Presbyt. ind. Chron. Bau. Rub. de quibusdam Rom. Imp.* pag. 49. Nec uero eſt, quod repugnem, ſi quis dicere malit, quemdam ex Holzschuherorum maioribus eiſ-

modi calceorum genus in deliciis habuiſſe, iſſque uſum eſſe perpetuo, nec ſolum cognomen, ſed ipſa etiam insignia gentilitia, hinc retuliſſe. Quis eſt enim, qui ignoret hominum priſcorum ingenia et mores, qui ad nomina effingenda aliſſique imponenda cura omni ſtudioque rapiebantur? Vid. *Epistoſa noſtra de Ludo Equeſtri ab Henrico VI. Imp. A. 1197. Norimb. celebrato*, ubi p. 40. ad tuendam hanc ſententiam ex III. de GVDEN. *Praefat. Syllog. I. Vartor. diplomatarior.* pag. 17. ſq. non nulla huius generis exempla attulimus. Vnum hic addere licebit exemplum *Familiae Mendelianae*, quae olim Norimbergae floruit, et in ſuis maioribus aliquem numerauit, qui, quoniam proprio pallii genere, quod ab aevi ſui abludebat conſuetudine, peculiariter delectabatur, nomen Mendelii, idcirco ſibi ab aliis inditum, poſteris propagauerat. Id autem calcei lignei genus, qualis Holzschuherorum eſt, a ſaeculi XII. et XIII. moribus abhoruiſſe, uidetur ex iis clarum eſſe, quae Dom. ECCARDVS in *der Erklarung eines alten Kleinodien-Kaſtens aus dem Ebneriſchen Cabinet* p. 21. ſqq. commemorat. Quoniam *cognomina* ſaeculo XII. et XIII. demum ſollemnia fieri Germanis coeperunt (uid. *infr. Part. Special. Cap.*

§. III. cognomen ipsum a calceis repetatur. Ac quod sigillatim nunc ad Holzschuheros attinet, eos nomen *Holzschuch* seu *Holzschuher* (38), a calceo ligneo petum, uel sibi ipsos posterisque uindicasse, uel, ab aliis sibi tributum, calculo demum suo comprobasse, necesse est. Atque haec quidem uetera sunt Holzschuherorum insignia, quibus usque ad A. 1503. usa est Gens haec Illustris. Reliquum est, ut de *recentioribus armis*, quantum fieri potest, breuissime exponam. Sicut antiquius scutum Holzschuherianae stirpis simplicissimum, ut uidimus, erat; ita nouum ac hodiernum quatuor areis distinguitur. In areola prima et quarta, eademque aurea, est uetus Holzschuherorum calceus, rostro seu anteriore parte sinistrorsum conuersus. Secunda uero et tertia areola eademque caeruleo colore tincta, exhibet *Mauri albi* (39) et barbati caput cum dimidia pectoris, aurea ueste induti brachiisque carentis, parte. Capiti imposita est, instar pilei, fascia seu cidaris Aethiopica alba, eaque striis rubris ac caeruleis distincta, cuius extremitates a tergo dependent. Interordinia et quasi confinium quatuor sectionum Parmae prae ceteris egregie ornat symbolum Ordinis Iesu Christi, *crux rubra*, quae uacuata in medio interpositam circumquaque ambit aliam *crucem albi coloris* (40). Clypeo huic quadripartito infidet galea aperta, quae olim clausa erat. Vtrumque nobile et egregium (41). Apicis loco hermam Aethiopis ex antiquiore tessera retinuerunt Holzschuheri. Laciniola denique tegumenta eademque aurea et rubra galeam circumcludunt (42). Iam quod ad originem insignium recentiorum Gentis Holzschuherianae, quae modo descripsimus, attinet, ea utique est certior, quam antiquiorum.

Tam

Cap. I. §. I.); patet, nomen Holzschuherorum ea etiam tempestate primum apud nos fuisse auditum. In antiquissimo LAURENTII HOLZSCHVHERI clypeo funebri, A. 1130. in aede D. Sebaldi suspenso, solum praenomen Laurentii legitur, nomen gentilitium prorsus est omisum, uid. *Tabula aenea*, in fronte *Part. Special.* cap. I. collocata. Quamquam uero in monumentis rerum gestarum, aetati huic proximis, cognomen Holzschuher additum praenominibus est; plerumque tamen uocabulum *dictus* adiungi est solitum, ut intelligatur, ipsum hoc nomen Holzschuherorum recens ab ea aetate fuisse, uid. e. gr. in *Cod. dipl. docum.* 2, 2 (*), 3, 10. cet.

(38) Nomen scilicet Holzschuherorum, in antiquis praesertim documentis, uarie scriptum reperitur: modo *Holzschuch*, modo addita syllaba *cr*, *Holzschucher*, aliquando extrusis literis *c* et *h*, *Holzschuher* seu *Holzschuer*, aut mutatis literis *ch* in *g*, *Holzshuger*, alibi, at fortasse corrupte, *Holzschub* cet. Hodie illud nomen plerumque Holzschuher scribitur, quam scribendi rationem nos etiam secuti sumus. Cel. KOELER in *Hist. Wolfstein.* p. 12. et 13. testatur, tabulam se uidisse, tam in conclauis magno capitulari, quam in sacrario *Coenobii Canonico. Regularium.* S. Augusti-

ni in *Rebdorf* suspensam, in qua post Comites in numero *Benefactorum* seu *Euergetarum* ac *Fundatorum* huius monasterii commemorantur *Calceatores*, *Norimbergenses nobiles*, *Henricus et Ermengardis* A. 1369, uid. in *Cod. dipl.* Mantissa Inscription. Lit. W. Vnde intelligimus, Holzschuheros etiam *Calceatorum* nomine fuisse insignitos.

(39) De Mauris exponit SPENER *Op. Herald.* Part. gen. c. V. sect. II. §. II. p. 204. Mauri seu Aethiopes albi coloris perraro in illustrium nobiliumque uirorum insignibus apparent.

(40) De Equestri Ordine Iesu Christi haec tradit SPENER l. c. c. VII. §. XXXI. p. 337: *Dionysius Rex Portugalliae ordinem instituit, qui speciatim Portugallicus s. Iesu Christi appellatur. Habitu nigro induti equites gestabant ex triplici torques aureo dependentem crucem pedatam rubeam (aliqui atram dicunt) oblongiori pede, imposita crucicula alia argentea. Ioannes XXII. 1328. eos obligauit regulae Benedicti. Alexander VI. matrimonii dedit licentiam. Officium erat, ut in Baetica Mauros oppugnarent. Ad summam deinde diuitias peruenit Ordo in Europa, Africa, Asia et Brasilia, unde demum coronae insertus est.*

(41) Vid. in primis RICCIVS in *Spicil. Iur. German.* p. 203. et 310.

(42) Vid. *Tab. aen.* III, VII, aliaeque, item in *Cod. dipl. docum.* 205.

Tam praeclaram nimirum atque luculentam armorum gentilitiorum accessio- §. III. nem uirtuti bellicae rebusque praeclare gestis WOLFGANGI HOLZSCHVHERI, Equitis, potissimum debet Familia Holzschuherorum, ipsa ornamento hoc illustri dignissima. Wolfgangus enim quia in bello, cum Mauris in Africa gesto, pulcherrime steterat; hunc fructum tulit eximium, ut ab Emanuele, Portugalliae Rege, A. 1503. et inter Equites Ordinis Iesu Christi recipere- retur, et auctum auitorum insignium ornatum obtineret. Arma haec hominis aetatem duratura fuissent, nisi huic malo prospexisset Carolus V, Imperator Gloriosissimus. Tanti enim tamque indulgentis Augusti maiestatem ueneratus HIERONYMVS HOLZSCHVHER, Foederis Sueuici a consiliis, et Norimbergensis Reipublicae Septemuir, tantum precibus demississimis ualuit, ut A. 1547. d. 28. Septembris in S. R. I. Comitibus, Augustae Vindelicorum eo tempore celebratis, perpetuus insignium istorum usus omnibus singulisque Holzschuheris, eorumque posteris legitimis clementissime concederetur (43). Atque haec quidem gentilitia arma Illustris Holzschuherorum Familia inde usque ad memoriam nostram eo lubentius gloriosiusque retinuit, ac perpetuo retinebit, quod illa non pretio aliquo, ut saepe fieri uidemus, emta esse constat, sed perspecta uirtute meritisque ingentibus comparata: quorum adeo contemplatione in dies magis Holzschuherorum ingenia ad fortunae magnae cultum excitantur, et ad praeclara quaeuis audenda cura omni studioque rapiuntur.

§. III.

Venio ad decus aliud nobilitatis germanicae. Quemadmodum olim ius §. III. imaginum, ut §. praecedenti diximus, solis Nobilibus erat concessum; ita nec cuiquam temere, nisi qui nobilitatis illibatae laudibus coruscaret, quondam libilibus, rerum gestarum causarumque testibus. cuit, in causis ac litibus aliorum Nobilium firmum ualidumque testimonium dicere. Quam quidem rem in dubitationem puto adducturum neminem, qui Germanorum mores atque instituta haud ignoret. Iniquitatis esse arbitrati sunt homines, summo ac nobili loco nati, si causae suae hominibus, humili ac infimo genere natis, disceptandae darentur; neque facile sua iura ab aliis aut diiudicari passi sunt, aut comprobari, nisi quorum sanguis ex aequo nobili fonte fluxisset. Haec enim leguntur in *Iure Feudali Saxonico* c. II: *Wenn zweien Mann ein Lebenguth zugleich ansprechen und beyde gezeugen darzu führen; der eine einen, der zu dem Heerschildt nicht geboren ist, noch vom Adel ist, und der ander einen, der Edel, und am Leben-Recht vollkommen ist, des gezeugen, so am Lehenrecht vollkommen findt, sollen vorgehen und des andern sollen vertadelt und abgelegt sein.* Idem etiam testatur der *Richtsteig des Sächsischen Leben-Rechtes* c. XIII. p. 82: *Wil a-ver de Mann sick weren yegen den tüch (zeugen). So vrage he. Sint dat de Man N. de dar tügen (zeugen) u-vil in des rykes (Reiches) achte is (bannitus), edder (oder) sint he tho banne gekundiget is (excommunicatus) — edder sint he tho deme*

H

her-

(43) Vid. in *Cod. dipl. docum.* 205.

§. III. *herfschilde nicht geboren en is, als he is, rel.* Nec denique ab his diffidet *Ius Feudale Alamannicum* c. III. edit. Meichsner. *Ob zwueen Mann ein Gut ansprechen, vnd das verzeihen vor einem Herrn zu Leben* (id est, si duo uasalli de uno eodemque feudo contendunt et uterque illud sibi uindicat coram eodem domino) *vnd gleich Gezeugen bitten, vnd ist der ein zu dem Heerschild geboren, vnd der ander nicht, der Herr soll des Gezeugen nemmen, der zu dem Heerschild geboren, vnd des andern nicht, der mag nicht geuwaren* (1). Quod monumenta haec uetusta de causis feudalibus seu clientelaribus tradere tantum uidentur, id patere latius, ac seodem modo ad quaeuis alia causarum ac conuentionum Nobilium genera pertinere, nemo est, qui nesciat. Praeclare Reuerendiss. Dom. ab HÖNTHEIM in *Historiae Treuirense*. T. II. p. 7. ait: *Neque quod additur na iherer Manne Orteil ad feudales tantum causas referendum uenit. Parium enim Curiae iudicio etiam ciuiles controuersiae illustrium minuebantur* (2). Neque id obscurum cuiquam potest esse, Nobiles inferioris ordinis aeuo prisco, nullis adiunctis sigillis, nomina tantum cum consueto crucis signo literis subscripsisse (3). Postea uero quam illi etiam sigillorum sibi ius uindicauerant, haud contemnendum illibatae nobilitatis argumentum inde posse depromi arbitror, si quis proprio sigillo chartas atque diplomata munierit. Nam etsi eorum sententiae non possum suffragari, qui putant, illos tantum proprio sigillo usos fuisse, qui iam, pro more patriae, sollemniter cingulo militari induti essent; eos uero, qui nondum essent hunc honorem consecuti, ab aliis equestri ordinis hominibus mutatos esse sigilla; id ego tamen aliis libenter assentior, non plebeios olim, sed Nobiles solos utendi sigillis potestatem habuisse (4). Illud uero superioribus saeculis plane egregium ac singulare fuit, si *galeis ornata sigilla* essent (5). Nec fuit perinde, quo quis *cerae* genere olim in signandis literis uteretur. *Cerae uiridi* plerumque impressere typaria Nobiles ex ordine inferiori (6). Omnium autem praestantissima fuit *cera rubra*, quippe cuius usum non omnibus promiscue liberum fuisse, nouimus, sed iis tantum, qui aut eximia generis excellentia florent, aut indulgentia Principis singulari adiuuarentur (7). At quorsum haec disputo? Quorsum? Ut intelligant omnes, quam praeclara fit

De iure
Sigillorum.

Patricii,
in primis

(1) Conf. Cel. CRAMER de Nobilit. ant. T. I. p. 438. not. e.

(2) Vid. etiam III. ESTOR de Ministerialibus p. 523. sq. et Cel. RIGGIUS vom Landseß. Adel P. I. c. XXII. p. 177. sq.

(3) Conf. uerba HEINECCIUS supra, §. III. not. 15, a nobis commemorata.

(4) Etsi omnes fere auctores, qui hunc locum de iure sigillorum tractarunt, pro certo affirmant, non Famulos olim, sed Milites solos, id est, Equites sigillis usos esse; attamen III. SCHEIDTIVS in den Nachrichten von dem hohen und niedern Adel in Teutschland §. 26. sq. p. 218. sqq. et Cl. OETTER

in der Geschichte der Herren Burggraven zu Nürnberg P. II. p. 194. sqq. permulta eiusmodi exempla attulerunt, e quibus plane ac dilucide intelligitur, et Famulos fuisse, qui sigillis utendi potestatem habuerint, et Milites, qui propriis caruerint sigillis. Quare non dignitas equestri, sed alia, eaque nondum satis explorata causa ius sigillorum effecerit, necesse est.

(5) Teste b. RINCKIO in diss. de eo, quod institum est circa galeam c. II. §. 2.

(6) HEINECCIUS de Sigillis P. I. c. VI. §. VIII. p. 53, et c. XI. §. II. p. 137. sq.

(7) HEINECCIUS l. c. P. I. c. VI. §. V-VIII. p. 52, sq. et STRYK de cera rubra.

fit *Patriciorum* nobilitas, ut qui omnibus, quarum mentionem feci, praerogatiuis iam eo ipso tempore fruebantur, quo illarum praerogatiuarum ad illustrandum genus gloria maxime comparata erat, et ad probandam nobilitatem uis praesentissima. Ego in praesens, ne longius a proposito recedam, ea, quae dixi, ad GENTEM HOLZSCHVHERIANAM sigillatim accommodabo. Quod primum ad illud testimonii pondus attinet, quod Nobiles quondam aliorum Nobilium codicillis adiecerunt, iam A. 1263. in literis Bertholdi, *Sculteti* Norimbergensis, quibus Conradus de Reysach bona sua in Reysach *Sororibus* D. Mariae Magdalenae in urbe Norimbergensi addixit, HENRICVS et ARNOLDVS HOLZSCHVHERI inter testes hunc in modum commemorantur: *confirmant, sigillisque, galeatis etiam, utendi ius habuerunt.*

Huius rei testes sunt. Vlricus de Geroltsdorf. Vlricus filius suus Heinrichus Hegge. Heinrichus de Talmeringen. Cunradus dictus Geimer. Vlricus de Seligenstat, Vlricus filius suus. Kerlingus prepositus de lapide. Bertholtus scultetus Nurenbergensis. Waltherus dictus Maler, Vlricus dictus de Swinnenbach. Otto dictus Kelberbar, Burkardus de Rutmarsperge. Cunradus forchtelin, Heinrichus de alta domo, Heinrichus dictus Holschub.

Arnoldus dictus Holschub Rudolfus Carnifex et alii quam plures (8). FRIDERICVS HOLZSCHVHER A. 1270. in literis clientelaribus Friderici, Burggrauii Norimbergensis, inter hos adscriptos testes enumeratur: *Testes huius sunt Arnoldus Dapifer de Hohenek, Waltherus et Burchardus fratres de Seckendorff, Heinrichus et Hilpoldus de Lapide, Ramungus de Kamerstein — Fridericus dictus Holschuber, ministeriales et milites nostri, item Conradus Dapifer de Sibenbrunn, Gerungus Pincerna de Oringen alique plures* (9). Idem nomen FRIDERICI HOLZSCHVHERI legitur in alio diplomate eiusdem Friderici Burggrauii hunc in modum subsignato: *Acta sunt in Nurenberch Anno Domini M. CC. nonagesimo septimo Kal. Maij. Testes autem huius rei fuerunt Johannes filius noster primogenitus, Waltherus Dapifer de Hohenek, Burchardus de Vendebach, Dietericus de Willhelmsdorf, Cunradus Scultetus, Sifridus Ebner, Fridericus Holschuber, milites et alii plures* (10). Quum Conradus, Burggrauus Norimbergensis, tres filios Ordini Equitum Teutonicorum A. 1294. addidisset, eamque ob causam eidem Ordini Equestri Castrum Viernspersense tradidisset, in literarum clausula hi testes afferuntur: *Der Edel Herre her Friederich von Truhendingen, Her Gottfried von Heydeckge, her Ludeu-vick von Seckendorff, her Wolfram von Geysendorff, her Sifriet der Ebner, her Friederich der Holschuer, Cunrad der Junge Ebner* cet. (11). Idem FRIDERICVS HOLZSCHVHER cum fratre HERDEGENO, itemque HENRICO HOLZSCHVHERO literis, quibus Conradus Senior, Burggrauus Norimbergensis et uxor eius, Agnes, *aduocatiam* et bona sua in Fürth monasterio S. Georgii Bambergae A. 1314.

H 2

donat-

(8) Vid. infr. in Cod. dipl. docum. 2.

(9) Cod. dipl. doc. 2. (*)

(10) Cod. dipl. doc. 9. (*)

(11) Cod. dipl. doc. 7.

§. III. donauerant, inter testes subscripti: *Dieser vorgeschrieben Sach und Rede und Gesez sind Gezeugen die erbern Leut Herr Cunrad der Eßler, Schultheiß zu Nürnberg — Friederich Holzschuber, Herdegen Holzschuber, — Heinrich Holzschuber, — und andere erber Leut genug* (12). A. 1296. quum Rüdigerus de Brand, Iudex prouincialis Caesareus et Butigularius Norimbergensis, litem, inter Henricum Diuitem et Ottonem Forestarium de quodam censu coortam, diiudicaret, in codicillis, propter hanc causam exaratis, hi testes nominantur: *Herr Ulrich von Kuedorff — Herr Leupolt der Holtzschuber, Herr herdegen, sein Brueder* cet. (13). In tabulario monasterii Ebracenensis exstat charta emtionis, A. 1297. in peruigilio conuersionis Paulli data, cui testes subiunguntur: *Der Edel Her her Cunrad der Jung Burggraff von Nurmberg, her Eberhart von Schluffelberg, her Lud-vig von Seckendorff, her Cunrad der Eßler Schulthais ze Nurmberg, her Bertholt Pfintzing der alt Schulthais ze Nurmberg, her Herman der Koler, her Herdegen und her Friderich die Holtzschuber, her Ortlieb und Hainrich sin Aiden der Holtzschuber, her Ulrich der Halter*. Plura hic exempla, praecipue temporum insequentium, cumulare possemus; nisi ex his iam satis Holzschuherorum decus patefceret. Qui harum rerum cognoscendarum cupiditate tenentur, eos ablegabo interim ad *Codicem diplomaticum*, libro huic nostro adiunctum, ubi Holzschuheros identidem inter testes legi, facili negotio animaduertent. Iam sequitur, ut disquiram, an Illustris Holzschuherorum Gens iure sigillorum, et in his praecipue galeatorum, sit gauisa. In qua quidem re peruestiganda nihil est, quod diutius inhaerescam. Namque Holzschuheri, ut §. praecedenti dictum est, iam exeunte saeculo XII, aut certe sub auspicia saeculi XIII, sigillis libere utendi habuerunt potestatem, itemque saeculo XIII. sigilla et galeis, et ornamentis galearum instruere consueuerunt (14). Quemadmodum uero non omnes ac singuli Nobiles olim propriis sigillis usi sunt; ita Holzschuheros etiam interdum *propriis sigillis caruisse*, ex tabulis nostris cognoscimus (15). At ne illud quidem decus singulare, quod in *cerae rubrae* usu ponitur, seiunctum ab Holzschuherorum Familia est: quamquam, ut, quod res est, aperiam, fateor, non nisi unum mihi huius generis exemplum in oculos incurrisse. Est illud sigillum FRIDERICI

HOLZ-

(12) *Cod. dipl. doc. 17. b.*(13) *Cod. dipl. doc. 9.*(14) Vid. e. c. *Tab. aen.* in fronte *Codicis dipl.* collocata, et *Tab. quae Capiti I. Part. Special.* coronidis loco subiuncta est, item *Tabula XV.* Recte itaque RINCKIUS in *disq. de eo*, quod iustum est circa galeam, animaduertit, non eas solum Patriciorum Norimbergensium familias illustres, quarum ipse mentionem fecit, sed alias etiam galeatis sigillis olim usas fuisse.(15) Ita e. gr. in *Cod. dipl. doc. 174. ad an. 1480.* relatum legimus; *Des zu Vr kund haben wir vorge-**nant Jeremias und Gabriell (Holzschuheri) Vnsere aygne Insigel Vnd wir Jacob und Karl vnsers Vaters seligen Insigell des wir fur uns und unser pruder geprauschen an diesen brieff gehangen.* Eadem fere in literis, A. 1509. datis, hunc in modum commemorantur: *Des zu waren vrkunt vnd merer siecherhait So hab ich obgenannter Jheronimus Holzschuber mangels halb ein aigenes Insigel mit Vleys erpetten die Erbern Herren Jheronimus Ebner vnd Friderich Tetzell — das jeder sein aigen angeporen Insigel an diesem brieff gehangen hatt.* Vid. doc. 211.

HOLZSCHVHERI, quod literis A. 1318. datis est annexum (16). Qua in re §. III. illud praeclarum est ac singulare, quod duorum Abbatum sigilla, eidem tabulae appensa, ex cera uiridi constant. Talis etiam charta, iam A. 1315, die S. Nicolai data, cui sigillum, constans itidem ex cera rubra, Albertus Ebnerus annexuit, in tabulario Illustris Ebnerorum Familiae exstat (17). Etsi uero, unde Fridericus Holzschuher utendi eiusmodi sigillo potestatem acceperit, ignoramus; illud tamen certum est, haud exiguum inde Holzschuheris decus existere. Ad extremum nunc hoc unum addo, quod instituto meo non uide-
tur alienum, Holzschuheros etiam in eo sponforum genere, quos *Salmannos* ^{De Holzschuheris Salmannis.} (18) appellant, commemorari. Sic e. c. HERDEGENVS HOLZSCHVHER Alberti Bohemi Salmannus fuit: id quod ex charta, A. 1288. data, satis intelligitur, in cuius tabulae extrema parte haec uerba legimus: *Testes sunt Bertholdus dictus Vorchtel et Herdegenus dictus Holschuer, nec non Otto dictus Muffel, Salmanni mei super aream prenominatam, quorum manu praemissa omnia sunt signata* (19). Idem Herdegenus, et frater eius, FRIDERICVS HOLZSCHVHER salmannica fide literas, A. 1298. scriptas, corroborarunt, quarum haec est clausula: *Testes sunt Seifridus Ebner, Herdegenus et Fridericus fratres dicti Holschuer Salmanni iusticiarum predictarum* cet. (20). Praeterea HENRICVS HOLZSCHVHER in diplomate quodam A. 1359. his uerbis inter Salmannos enumeratur: *Für uns kom in geribt. Hainrich klüglein* (domum suam uendens) *und bracht als recht vraz mit seinen Saller-vuten. Hern Albr. Ebner dem eltern. Hern Hainr. Holtzschub und Hern Hainrich ge-vuder. die sagten bey Salmans tre-vv. daz rel.* (21). Salmannis etiam SIGEFRIDVVS HOLZSCHVHER in charta, A. 1364. in iudicio exarata, annumeratur, in qua haec leguntur uerba: *Für uns kom in geribt — und bracht als recht vraz mit seinen saller-vuten, Hn Seytzze Holtzschuber und Hn Conr Smugenhofer, die sagten bey salmans tre-vv daz — bracht bet mit einem guten salbrief* cet. (22).

§. V.

Fieri a multis retro saeculis consuevit, ut uiri nobiles in diplomatibus aliis-
que rerum documentis non nisi honorificentissime appellarentur, atque a reli-
quis

§. V.

De Militibus et

quo Famulis

I

(16) Sigillum exhibet *Tab. aen.* in fronte *Codicis dipl.* collocata: ipsum uero diploma et in *Tab. aen. XIII.* et in *Cod. dipl. num. 19.* exstat.(17) Vid. exemplum eius in *Cod. dipl. doc. 18.* et *Tab. aen. XIII.*(18) Salmannorum fidem olim constat, aliorum negotiis securitatis causa accessisse. Idem appellantur etiam *Delegatores, Mediatores, Advocati et Defensores, Conservatores et Executores, Fideiussores.* Hodie, apud nos praesertim, Salmannorum muneri aliud sponforum genus, qui *Denominati* (dieGenannten) appellantur, successit. Vir eminenti doctrina, Dom. D. HEVMANNVS in peculiari quadam *commentatione de Salmannis* eorumque nomine pariter atque officio, more suo, id est, eleganter ac erudite, exposuit, quae quidem commentatio in *eiusdem* uiri celeberrimi *Opusculis* p. 28. sqq. recusa uariisque accessionibus locupletata exstat.(19) Vid. in *Cod. dipl. doc. 3.*(20) *Cod. dipl. doc. 10. Add. doc. 13. (*)*(21) *Cod. dipl. doc. 41.*(22) *Cod. dipl. doc. 50.*

§. V. quo seiungerentur hominum genere. Dicebantur alii *Milites* (Ritter), alii *Famuli* et *Armigeri* (Knappen, Knechte, Waffenträger). Non nulli etiam honorifico *Dominorum* (der Herren) nomine insigniebantur, quid? quod interdum se ipsi insigniebant. Alii praeterea uoculam *de* (von), aut aliam ei similem, nominibus addebant, alii nudis nominibus contenti erant. Neque insolenter ac raro *Ciuium* nomen in tabulis legitur. Atque huc plerumque alia adhuc praeconia, quae *tituli* proprio nomine appellantur, accesserunt. De singulis sigillatim nunc dicendum aliquid uidetur, eo quidem consilio, ut, quid inde emolumenti *PATRICIIS*, et in primis *GENTI HOLZSCHVHERIANAE*, iure sit sperandum, intelligatur. Primum omnium de *Militibus* et *Famulis* summam exponamus. Quoniam olim in Germania, praeter Nobiles, nemo equis militabat; laudi Nobilibus ducebatur, castra uidere, in acie stare, hostem uincere. Quocirca omnes fere Nobiles, quorum corporis species roburque uirium aptum militiae uidebatur, ad nomina danda praesto fuere: immo adolescentuli statim castrensis stipendiis imbuti, didicerunt militiae artes. Erat autem magnum inter Nobiles, rei militari deditos, discrimen. Alii uidelicet *cingulo equestri* erant sollemniter ornati, alii uirtute demum atque egregiis facinoribus summum hunc honoris militaris gradum assequi studebant. Atque illi quidem *Milites*, id est, Equites, appellabantur, hi *Famuli* atque *Armigeri*. Quare non nascebantur Milites, sed fiebant ex Famulis bene meritis: quamquam multi Famuli in ministerio suo, neque id sua semper culpa, consenuerunt, quos etiam in matrimonio uixisse, ac liberos suscepisse, grauiusque interdum officiis, ut Castellatorum, Burggrauiorum cet. functos esse, constat. CAROLVS DV FRESNE, et multi alii putant, eos, quorum aetas ad unum et uicesimum annum processisset, Milites creatos. Sed falluntur, quia multi Famuli plurimum aetatis in famulatu uersati sunt, multi etiam prius animam efflarunt, quam adepti erant dignitatem equestrem. Interea tanta tamque praeclara fuit cinguli equestris dignitas, ut non inferiores tantum Nobiles, sed summi etiam Imperatores, Reges, Principes, Comites, Dynastae, id est, uniuersa Germanorum nobilitas, insigni illo ac splendido cognitae uirtutis praemio decorari studerent (1). Ecquos uero *Patricios* in Militum numero commemorabimus? Distincte atque distribute ad quaesita respondendum est. Patricii, ut *supra* §. II. ostendimus, et per totam hanc *partem generalem* nostri operis pluribus demonstrabimus, ad *urbanos Nobiles* pertinent, quibus contrario nomine opponuntur *Nobiles agrarii*. Partes generis communione quadam similes sunt, specie autem differentes. Quum ergo genere eadem sit nobilitas patricia et agraria; specie et parte quadam differat utraque, necesse est. Sed quidnam erat illud, quo olim (nam de nostra aetate hic non loquimur)

An Patricii in Militibus numerentur?

(1) Vid. III. SCHEIDT in den Nachrichten vom hohen und niedern Adel in Teutschland §. 6, sqq. p. 27-94. Cel. RICCIUS vom Landessigen Adel P. I. c. XXXVIII. p. 220. sqq. Cl. IOACH. HENR. SCHROEDER in diss. de Iuribus ex statu militari Germanorum pendens, sub praesid. III. GEO.

LVD. BOEHMERI habita; add. V. C. BERNH. CLEM. METTINGH de statu militiae German. Sollemnem Equitum creandorum ritum ex antiquitatibus egregie illustrauit Cel. CRAMER de Nobilitate auita T. I. c. V.

mur) Patricii ab agrariis Nobilibus differebant? Si quid ego iudicare possum, §. V. hoc quondam inter agrarios Nobiles et Patricios intererat, ut illi, uitam ruri agentes, potissimum castra sequerentur, ac fortiter cum hostibus gererent bella: horum uero maxime proprium esset, magistratus urbanos gerere, consiliisque et egregie factis Reipublicae dignitatem sustinere. Ex his diuersis studiis meritisque diuersa existisse puto praemia, ut illi fagi, hi togae honores summos gradatim assequerentur. Regulariter ergo, ut ita dicam, Nobiles tantum agrarii erant uel Famuli, uel Milites; contra Patricii uel in urbibus sine magistratu manebant, uel Patres creabantur. At subinde aberrarunt ab hac regula Germani. Saepissime enim haec utraque Nobilium species ita miscebatur, ut, immutato more, Nobiles agrarii *Ciuium*, immo et Patriciorum numero adscriberentur, contra Patricii castra secuti, Milites fierent. Vtrumque exquisitis rationibus et argumentis, illud quidem paullo post, hoc uero statim, confirmabimus, ut sole clarius pateat, Nobiles agrarios et Patricios aequae bonos uiros esse, nec genere toto, sed specie tantum, inter se differre. Ac primum quidem uberrime tractari posset locus de Patriciis, balteo ornatis, si id nostri pateretur instituti ratio. Quare non nulla tantum huius generis exempla, et quidem breuiter strictimque, proponamus. Ante omnia ad KOENIGSHOVII et BERNH. HERZOGII *Chronica* prouoco, e quibus manifeste intelligitur, nullum fere Consulem *Argentorati* fuisse, qui non cingulo equestri decoratus sit. Sed in aliis etiam urbibus uitam agentes Patricii balteo non sunt indigni iudicati. Sic, teste BOTHONE in *Chronico picturato* p. 390, *Hermannus de Feggelde*, Consul Brunswicensis, item *Henricus Viscule*, Consul Lunenburgensis, ut ex *Chronico Luneburg.* ap. LEIBNIT. p. 201. cognoscimus, sollemni ritu equestrem dignitatem acceperunt. In Perill. Dom. de SENCKENBERG. *Select. Iur. et Histor.* T. II. p. 132. *Iohannes zum Stein*, Senator Moguntinus, inter Equites commemoratur. Praeterea PFEFFINGER in *Vitriar. illustrat.* T. III. p. 275, testatur, *Nicolaum Brombs*, Consulem Lubecensem, adhuc A. 1531. a Diuo Imperatore, Carolo V, Equitem creatum esse (2). At nimis longe res petitur. Veniamus ad *Patricios Norimbergenses*. Nulla fere gens patricia Norimbergae floret, quae non in maioribus suis Equites numerare possit. Speciminis loco nunc quaedam huius generis exempla proferre placet. Dignitate equestri inclaruerunt u. gr. *Wernerus im Hof* A. 1119, *Gerhardus Stromer* A. 1197, *Conradus Gugel* A. 1206, *Henricus Waldstromer* A. 1223, *Bigenotus Ebner* A. 1235, *Conradus Waldstromer* A. 1250, *Reinwaldus Führer* A. 1273, *Reinholdus* et *Conradus Führer* A. 1274, *Bertholdus Pfinzing* A. 1281, *Conradus Pfinzing* A. 1306, *Eberhardus Ebner* A. 1306, *Fridericus Behaim* A. 1340, *Fridericus Ebner* A. 1377, *Cunzmannus Stromer* A. 1390, *Erhardus* et *Paullus Haller* A. 1433, *Gabriel Muffel* A. 1498, *Andreas Tucher*, *Georgius Haller* et *Wolfgangus Poerner* A. 1504, *Wolfgangus Haller* A. 1510, *Bartholomaeus Haller* A. 1520, *Wolfgangus Haller* A. 1521, *Martinus Pfinzing* A. 1532, *Conradus Haller* A.

I 2

1539,

(2) Conf. SCHEIDT l. c. p. 183. not. q.

§. V. 1539, *Wolfgangus Haller* A. 1571, *Christophorus Haller* A. 1574. cet. (3). In subiecto huic operi nostro *Codice diplom.* nonnulla etiam exempla Militum, ex Patriciis creatorum, occurrunt. Ita e. gr. in *Codice* nostro *diplom.* num. 2. (*) exstat diploma Friderici, Burggravii Norimbergensis, A. 1270. datum, in cuius clausula haec nomina leguntur: *Arnoldus Dapifer de Hoheneke, Waltherus et Burchardus fratres de Seckendorf — Bertholdus et Marquardus fratres dicti Pfinzineb, Sifridus dictus Ebener, FRIDERICVS dictus HOLZSCHVHER, ministeriales et milites nostri, item Conradus Dapifer de Sibenbrunn, Gerungus Pincerna de Oringen aliique plures.* Ex his literis simul cognoscimus, HOLZSCHVHEROS etiam equestri cingulo dignos iudicatos. Praeterea in literis Rudigeri de Brand, Iudicis Prouincialis et Butigularii Norimbergensis, A. 1296. exaratis, in testibus commemorantur: *Herr Ulrich von Kuedorff, Herr Hainrich von Brunste, Herr Conrad Pfsntzing, die drey Ritter* (4). In diplomate Friderici, Burggrauii Norimbergensis, A. 1297. dato, *Bertholdus dictus Pfinzic, miles*, decimas in Heroldsberg Friderico Burggrauio resignauisse scribitur, ita quidem, ut sub finem illius tabulae hi rei gestae spectatores ac testes laudentur: *Iohannes filius nojter (Burggrauii) primogenitus, Waltherus Dapifer de Hoheneke, Burchardus de Venaebach, Dietericus de Willhelmsdorf, Cunradus Scultetus, Sifridus Ebner, FRIDERICVS HOLZSCHVHER, milites et alii plures* (5). Huc etiam pertinent literae Sigefridi de Kammerstein, Sculteti Norimbergensis, A. 1308. scriptae, ex quibus intelligimus, Bigenotum Ebnerum, nepotem *Bigenoti Ebneri, Militis seu Equitis*, beneficia quaedam Godefredo Schoppero uendidisse (6). Hic Bigenotus Ebner, miles, auus Bigenoti Iunioris, qui se A. 1308. Norimbergensi iudicio fistebat, sine dubio iam circa A. 1250, aut etiam antea, Norimbergae inclaruit. Nec denique *Paullus Haller* praetermittendus est, quippe qui in charta quadam, A. 1356. data, *der Gestrenge her Paulus Haller Ritter* dilucidis uerbis appellatur (7). Quae quum ita sint, nemini erit dubium, quin Patricii etiam *equestri cingulo* sint ornati. Patricii scilicet, ut nunc quoque militiae interdum nomina dare solent; ita eo etiam tempore, quo non nisi illibatae nobilitatis uiri equis merue-

Censor qui- rant, castra sunt secuti. Priusquam hoc argumentum de Patriciis, equestri dignitate claris, prorsus dimittam, uel tribus uerbis ea diiudicabo, quae contra me *Censor* quidam in *den Hallschen Zeitungen* A. 1753 num. 41. p. 164. dixit. Edideram ego uidelicet A. 1752, quum me adhuc Altorfii docendae Philosophiae causa tenuissem, tres *dissertationes epistolares*, in quarum altera *diploma* ab Imperatore Henrico VI. Patriciis Norimbergensibus *nobilitatis confirmandae causa datum*, pro uirili defendebam. Iam nihil mihi suauius, nihil

(3) Teste Cl. BIEDERMANN in *praefat.* des *Geschlechtsregisters des Nürnberg. Patriciats* p. 6. num. 4.

(4) Vid. in *Codice* nostro *diplom.* document, 9.

(5) *Cod. dipl. doc. 9. (*)*.

(6) *Cod. dipl. doc. 16. a.*

(7) *Cod. dipl. doc. 36.*

hil iucundius potuisset accidere, quam si Cenfori meo placuisset, eas rationes examinare, quibus ego *nobilitatis codicillaris* antiquitatem confirmare ausus sum. At Cenfor ille me a tergo adoriri, quam coram agere maluit. Videamus nunc, quid affecutus sit. Affert ille ex Dom. de FALCKENSTEIN *Cod. diplom. antiquitat. Nordgau.* p. 58. clausulam chartae cuiusdam, A. 1269. datae, in qua hi testes nominantur: *Marquardus de Wilhelmsdorf, Winhardus de Rorbach, Arnoldus de Seckendorf, Heinrichus de Maiental, Heinrichus de Hildebach, Bruno de Schonenberg, Cunradus de Kurenborg, Wolkoldus de Nurenberg, milites, Marquardus Phinzinc, Cunradus Stromaier, Albertus Ebener, Fridericus Vngler, Hermannus Sleiker, ciues Nurenburgenses et quam plures alii fide digni.* Iam quia praecipuae Gentes Patriciae apud Norimbergenses adhuc A. 1269. accuratissime (*so gar sorgfältig*) a Militibus fuissent seiunctae, consequi putat, ut Patricii Norimbergenses ab Henrico VI. Imperatore, non fuerint nobilitati, siue, ut potius scribere debuisset, *nobilitatis confirmationem* obtinere non potuerint. Omni ex parte claudicat haec argumentatio. Primum sumuntur ea ad concludendum, quibus concessis nihilo minus efficiamus, quod uelimus. Fac enim, eos non esse Nobiles, qui in tabulis antiquis a Militibus seiuncti sunt: quid aliud sequitur, nisi ut *Famuli* pariter atque *Ministeriales* ad ignobilium classem depressantur; siquidem utrumque hoc genus, in tot mille diplomatibus, quam diligentissime fieri potuit, a Militibus separatur? Scilicet non sequitur, ut, qui Miles non sit, Nobilis esse non possit. Sunt etiam Famuli, sunt Ministeriales Nobilibus annumerandi, immo multi Principes, Comites, Dynastae, ut *supra* dictum est, in Famulis distincte numerantur, atque adeo a Militibus in uetustis rerum gestarum documentis coniunguntur. Ex quo simul conficitur, non illico ad ignobilium classem ciues referri posse, qui a Militibus separati sunt. Deinde non tam uile atque abiectum nomen *Ciuum* superioribus saeculis fuit, ut, qui in ciuium numero commemorabatur, is repente plebeius existeret. Nam non inferiores tantum Nobiles, sed etiam summae dignitatis uiri, ut *sub finem huius* §. ostendemus, in tabulis superiorum temporum, ciues appellabantur. Luculenter denique paullo ante demonstraſſe uideor, Patriciis, si uoluerint, numquam non, atque adeo iam ante annum 1269, aditum ad dignitatem equestrem patuisse. Quare frustra est nifus et operam perdidit bonus ille Cenfor, qui, ut dixisse aliquid uideretur, probris me et maledictis uexauit. Quid, quaeso! impedit, quid obstat, quo minus etiam sine conuiciis uerum dicamus, aut errantes homines alios, ipsi homines imbecilli, ex diuerticulis in uiam deducamus! Satis de Militibus et Famulis dictum est. Iam de titulo *Domini* (Herr) non nihil exponam. Euentissimis autem testimoniis comprobari potest, tam praeclarum huius tituli quondam fuisse decus, ut non nisi Satrapae, Primores, Principes, Dynastae et terrarum possessores ante saeculum XIII. Domini appellarentur. Nobiles ergo inferiores tunc temporis hoc nomine caruerunt. At saeculo XIII. illa consuetudo introducta est, ut etiam ordinis inferioris Nobiles honorifico nomine *Domino-*

§. V. *rum* (der Herren siue *Ern*, qui posterior titulus nunc quoque Sacerdotibus in terris Saxoniciis tribuitur) et insignirentur ab aliis, et se ipsi insignirent. Quo in genere illud simul obseruandum est, non omnes promiscue Nobiles inferiores Dominos uocatos, sed eos fere solos, qui cingulo equestri sollempniter ornati erant. Raro Famuli, rarius Ministeriales hoc titulo condecorati sunt. Militum filii *domicelli* (Junckern) appellari solebant (8). Haec in eam sententiam disputo, ut, quae sit inter agrarios Nobiles, et *Patricios* similitudo, intelligatur. Id enim licet obseruare, Patricios etiam inde a saeculo XIII. temporibus insigni *Dominorum* titulo esse compellatos. Quemadmodum uero non omnes olim Nobiles ordinis inferioris, qui ruri uitam agebant, sed soli fere Milites, Domini sunt uocati; ita nec indiscriminatim Patriciis omnibus honor ille habitus est. Considerandum hic uidetur, quam ob rem alii Patricii Domini appellati sint, alii non item. In Nobilibus agrariis Domini titulus equestris dignitatis nota et indicium solet esse. At uero quoniam incredibile est, omnes Patricios, qui Domini uocabantur, dignitatem equestrem esse consecutos; aliam simul huius rei causam quaeramus. Quantum ego quidem existimare possum, Domini titulus Patribus tantum, id est, iis, qui ad gubernacula Reipublicae sedebant, tributus est; ceteri uero Patricii, qui nondum ad Rempublicam accefferant, honorifico isto nomine caruerunt. Atque haec coniectura, quam ex collatis inter se uariis tabulis monumentisque feceram, utcumque animaduersa aut existimata erit, haud in magno equidem ponam discrimine: quum illud satis constet, non plebeios in Dominorum eiusmodi numero repositos esse. Longius prouehere, quam nostri instituti ratio patetur, si nunc multa exempla eorum Patriciorum, qui Domini uocati sunt, cumularemus. Remittendi sunt lectores ad *Codicem diplom.* huic libro nostro adiectum, ubi innumerabilia fere huius generis exempla animaduerti poterunt (9). Interea non possum tamen, quin paucis ostendam, HOLZSCHVHEROS inprimis inde usque a saeculo XIII. Dominorum titulo fuisse ornatos. Sic in literis Conradi Essleri, Sculteti Norimbergensis, A. 1291. commemorantur: *Her Friederich der Holtzschuber, Her Herdegen der Holtzschuber, Her Leupolt der Holtzschuber* (10). In charta Conradi Iunioris, Burggrauii Norimbergensis, A. 1294. data, testibus adscriptus est *Her Friederich der Holtzschuer* (11). In literis Rudigeri de Brand, Iudicis Prouincialis Caesarei et Butigularii Norimbergensis, A. 1296. inter testes occurrunt: *Herr Leupolt der Holtzschuber, Herr herdegen sein Brueder* (12). Sed et literis monasterii

Patricii quoque inde a saeculo XIII. Domini appellati sunt.

Holzschuheri in primis Dominorum titulo sunt condecorati.

(8) HEINECCIUS de *Sigillis* L. I. c. XI. §. I. p. 137. TREVER in der *Münchhausischen Geschlechts-Historie*, et quidem in der *Vorrede des Anhangs* Sect. I. §. 5. ESTOR de *Ministerialibus* p. 227. sqq. SCHEIDT l. c. p. 67. sqq. CRAMER de *Nobilitate antiq.* T. I. p. 310. not. t. RICCIUS l. c. p. 259. sqq. Add. Cel. FRID. CAR. MOSER de *titulo Domini*.

(9) Patricii, qui ruri uitam agebant, Domini

celli (Junckern) interdum appellati sunt, uid. in *Cod. nostro dipl. doc. 269. (*)*, ubi commemoratur *Der Ernst Junckherr Hannß muffel*, qui *Wolfgangi Holzschuheri* Equitis filiam, *Vrsulam*, domum duxit et in *Ermrent* habitauit, uid. *doc. 252, 255, 256.*

(10) *Cod. dipl. doc. 6.*

(11) *Cod. dipl. doc. 7.*

(12) *Cod. dipl. doc. 8. et 9.*

Ebracensis A. 1297. subscripti sunt *Her Herdegen und her Friderich die Holtzschuber* (13). Similiter A. 1298. in formula emtionis Virginum Sanctarum in coenobio Vallis Angelicae nominantur: *Her hainrich der Holtzschucher, her Leupolt der holtzschucher, her herdegen der holtzschucher* (14). Eodem anno charta alia monasterii Vallis Angelicae hunc in modum subsignata est: *Daruber sind Gezeugen — herr Herdegen der Holtzschuber* cet. (15). Similis literarum clientelarium Gottfridi de Haydeck, A. 1300. exaratarum, clausula est: *Des sint gezeuge. her Chunrat der alt Probst von Haydeck — her Herdegen der Holtzschuber und ander erber leut genüge* (16). In charta Seyfridi de Kammerstein, Sculteti Norimbergensis, A. 1309. haec uerba leguntur: *Der ersam man Her Friederich Holtzschuber, des Gotsharvus ze sant Sebolt Pfleger, her Herdegen der Holtzschuber, Her Leupolt Holtzschuber — Her Heinrich Holtzschuber* (17). In literis Conradi Pfinzingii, Sculteti Norimbergensis, A. 1323. datis, commemorantur: *Her Seytz Holtzschuber, her Heinrich holtzschuber an dem Saltzmarkt, her Leupolt Holtzschuber* (18). A. 1342. Sigefridus Holtzschuber, qui appellatur *der ersame mann her Seifrit holtzschuber*, Conrado Grossio, Sculteto Norimbergensi, in iudicio se sistebat (19). In charta Friderici Holtzschuberi, *hern Seyfridez sun* cognominati, quae A. 1343. data est, nominatur *Her frid Holtzschuber an der Pruck* (20). A. 1350. in codicillis Conradi Grossii, Sculteti, occurrit *Her fritz der Holtzschuber, Hern seifrid Holtzschubers sun* (21). In literis Henrici Grossii, Sculteti, A. 1357. exaratis, memorantur: *Her Friderich Holtzschuber, Hern Seifritz sun, Her Heinrich Holtzschuber Hern Leupoltz sun und Her Heinrich Holtzschuber Hern Ortlitz aiden* (22). In charta alia eiusdem Sculteti, eodem anno scripta, asferuntur: *Die ersam frau vñ Elpet hern Seitzen Holtzschubers selig witwe, — her heinr. holtzschuber und her Vrich holtzschuber sein bruder* (23). In tabula Conradi Grossii, Sculteti, A. 1365. in iudicio exarata, *her Berbtolt Holtzschuber, her Seytz Holtzschuber, her Hainrich Holtzschuber Hern Leupoltz sun, Her Berbtolt Holtzschuber, her Seufried Holtzschuber selliger*, item in alia membrana eiusdem generis et eodem anno scripta, *her Berbtolt Holtzschuber, Her Seytz Holtzschuber, her hartman Holtzschuber, her Seyfrid Holtzschuber*, excitantur (24). A. 1374. in diplomate Friderici de Egloffstein, Commendatoris Ellingenensis et Praefecti praediorum in ditionem Ordinis Teutonici in Franconia descriptorum, commemorantur: *Her Heinrich Holtzschuber und Her Fryderich sin Bruder* (25). In literis Henrici Geuderi, Sculteti Norim-

K 2

ber.

(13) Vid. *supra* §. III. p. 32.

(14) *Cod. dipl. doc. 12. Add. doc. 11.*

(15) *Cod. dipl. doc. 13. Add. doc. 13. (*)*

(16) Vid. Dom. de FALCKENSTEIN *Cod. diplom. Antiquit. Nordgau*, p. 109.

(17) *Cod. nostr. dipl. doc. 17. a. Add. doc. 16. a.*

(18) *Cod. dipl. doc. 21.*

(19) *Cod. dipl. doc. 27.*

(20) *Cod. dipl. doc. 28.*

(21) *Cod. dipl. doc. 31.*

(22) *Cod. dipl. doc. 37.*

(23) *Cod. dipl. doc. 38.*

(24) *Cod. dipl. doc. 51. et 52.*

(25) *Cod. dipl. doc. 67.*

§. V. bergensis, A. 1385. datis, aliquoties *Her Herdegen Holtzschuber* laudatur (26). Longum est, plura hic huius generis exempla cumulare, praesertim quum ex *Codice nostro diplom.* quilibet, cui haec res curae cordique est, reliqua possit supplere. Vnum hoc addere lubet, HOLZSCHVHERIS etiam sollemne fuisse, patres suos, itemque fratres et agnatos, *Dominorum* elogio ornare. Ita e. gr. literae A. 1321. datae exordiantur: *Joh Heinrich, ich Cunrat vnd ich herdegen di Holtzschucher gepruder Hern Herdegen Holtzschubers Sun* rel. (27). Simile exordium habet charta A. 1343. scripta: *Joh Fritz holtzschuber hern Seyfridez sun* cet. (28). Sicut praeterea Bertholdus Holzschuber in testamento suo; A. 1372. facto, non solum *Henricum Holzschubrum*, sed et fratres suos, *Henricum* et *Fridericum Holzschuberos*, dominos appellavit; ita Dorothea Holzschuberia marito suo, *Hieronymo Holzschubero* A. 1518. eundem titulum tribuit (29). Alia huius rei specimina, ne longus sim, silentio nunc praetermitto. Est enim nobis ad commemoranda reliqua titulorum genera festinandum. *Supra* diximus, alios Nobiles uoculam *de*, aut aliam huic similem, nominibus addere solere, alios eandem omittere. Quoniam prius nemo negabit, posterius confirmandum erit, eo quidem consilio, ut diiudicare possimus, utrum uocula *de* nobilitatis nota et insigne esse possit, nec ne? Iam si opus esset, ex omnibus diplomatum uoluminibus specimina huius rei arcessere, innumerabilia possemus afferre exempla eorum Nobilium, qui ab hac uocula *de* abstinerunt. Sed, instituti causa, quaedam tantum exempla huius generis apponere placet. Forte incidimus in b. TREVERI *Historiam Munchbausanam*, ubi in appendice diplomatum et documentorum inter alia, haec quoque exempla obseruari animaduertique possunt: p. 10. ad an. 1244. *Erpo miles dictus santreiger. thetboldus. Jordanijs. thidericus* filii sui, p. 11. ad an. 1245. *Nicolaus friedag. Arnoldus stuve, milites*, p. 12. ad an. 1249. dominus *Johannes gallicus miles*. — dominus *Albertus lichte-kanna*. et dominus *Johannes caput milites*, p. 15. ad an. 1261. *Borchardus Flos, Henricus Sprung famuli*, p. cit. ad an. 1265. *Sifridus Friling, Armiger, Henricus Sieder*, p. 16. ad an. 1274. *Johannes Camerarius. Euerardus Kroch — milites*, p. 17. ad an. 1286. *Johannes camerarius — Euerhardus Rumescotele milites — heynricus Moyecop. Johannes Camerarius famuli*, p. 18. ad an. 1295. *Hermannus dictus Ribo, Emecke Hake, Heio Schacke, Johannes Balck, nostri milites*, p. 19. ad an. 1304. *Johannes dictus Dbume, Rabodo dictus Scele milites, Wedekindus dictus Oldenborger, Ludolf dictus Westfal, Johannes dictus Selcop famuli*, p. 23. ad an. 1319. *Hen. et Ar. fratres dicti Vridag, famuli*, p. 23. ad an. 1325. *Hinricus Vrydach, Hermannus et Hinricus Bredenbeke fratres, famuli*, p. 24. ad an. 1329. *Euerhardus et Conradus dicti Rumescotelens, Gherardus Clewere famuli*, p. 26. ad an. 1342. *Ludolf Span, Knap*, p. 27. ad an. 1344. *Her Hinrike Corlebake, Her Johann Clenkoke, Gherede Spade unde Roleu Neucl Knapen*, p. 27. ad an. 1344. *Arnoldus*

Nobiles
alii uocu-
lam *de* no-
minibus
suis ad-
scripse-
runt, alii
non item.

(26) *Cod. dipl. doc. 70.*
(27) *Cod. dipl. doc. 20.*

(28) *Cod. dipl. doc. 28.*
(29) *Cod. dipl. doc. 64. et 228. (*)*

noldus vrydach miles, Hyndrikus coerlebake iunior miles, Nycolaus vrydach famulus, p. 30. ad an. 1357. *Her Alard Clenckoc Ridder*, p. 34. ad an. 1369. *Temme Rumescottele, Bertold Gheverding, Knapen*, p. 37. ad an. 1373. *Her Afswin Schencke, Her Hinrick Bulav, Her Hinrik Knighe, Riddere, Hans Knighe Knap*, p. 62. ad an. 1435. *Otte Grote, Harneyd Meltzinge, Hinrike und Ludeleve Knigen, Knapen*, p. 64. ad an. 1435. *Johan Neucl Knap*, p. 103. ad an. 1491. *Tymme Bock, knape*, p. 107. ad an. 1492. *Thomas Gropelingk, Knap*, p. 115. ad an. 1513. *Ulrick Beere, knabe*, p. 123. ad an. 1517. *Flörke Komel, wilcke und Johann Gebrüder die Klencken, Hinrich Ledebur, — Herren Jaspars (von Monnichausen) Respective Vetter, Oheime Schwager und Brüder*, p. 133. ad an. 1524. *Wilcke Klencke*, p. 134. ad an. 1524. *Here Johann Frydach, Here Hinrick Berenn, Olrick Grothe, Clawes Fridach, Jochim Goltacker, Olrick Fridach, Hinrick Beere, Harmen Bock*, p. 140. ad an. 1527. *Wy Dirick Bock — Johan Rebock — Bekennhen openbar — als Erlike vprichtede Edellude*, p. 143. ad an. 1527. *Rebode Semele und Clawes Büsche*, p. 145. ad an. 1528. *Hinrich Honhorst, Ludolf Klencke Ludolfs zelligen Shon vnd Jobjt Gropeling*, p. 150. ad an. 1530. *Her Ludolf klencke, Her Johann Fridach, Her Dirick Slepegrelle, Otto Doringeloe, Johann Hermelingk, Akverich Slepegrelle, Johann Klencke, Arends Sone, Johann Doringeloe*, p. 151. ad an. 1530. *Toniess fhrese, Johan Klencke, Beruvertt Berner, Jochim Bock, Godert thorney*, p. 157. ad an. 1532. *vvier die vom adel, Claus vritag, frantz Kersthenbruch, ordenberg bock, Rutchere krebes*, p. 165. ad an. 1544. *Dyderich Frygdach*, p. 187. ad an. 1557. *Vndersass vom adell Claus Büsche*, p. 247. ad an. 1579. *Jorge von Holla Oberst, Diethrich Behre, vnd Ernst von Reden als vorordnete Vormund, vndt gnedige Herrn und vervvanten des Seligen Herren Obersten Hilmer von Munighausen Man Erben*, p. 248. ad an. 1581. *aus der Ritterschafft Wir Dieterich Freitag, Boldevwein Hermeling, Arnd Klencke, Dieterich Frieze, Engelbert Frieze, vor sich und seine Bruder Jost und Wilken — Arndt Queitters Erben — Jürgen klenke, Heinrich Wakemann, Jürgen Varenhorst, Jesaias Preuse, Johann Koch*, p. 336. ad an. 1616. *Levin Hacke*, p. 340. ad an. 1618. *Die Ehrwirdigen vnd Ehrbarn vnser gewesene Landtsassen vnd liebe getrewe (Ducis Brunswic.) Ehre Wilcke, Henninge, Ludolf vnd Georg, gebüedere die Klencken*, p. 371. ad an. 1631. *Elisabeth von Munichausen, Jürgen Spiegelss feligen Wittwe, Dortie von Munnichausen, Claus Spiegelss ehliche Haus Frawe. Eiusmodi etiam Nobilium exempla compluria depromi possunt ex iis rerum gestarum documentis, quae Ill. SCHEIDTIVS in den Nachrichten von dem hohen und niedern Adel exhibet. Vid. e. c. p. 14, 15, 17, 23, 32, 43, 57, 58, 60, 61, 84, 85, 90, 91, 97, 105, 120, 121, 122, 123, 135, 136, 150, 156, 209, 238. Neque nostra aetate omnes Nobiles uoculam *de* nominibus praemittere solent. In his sunt, uti doctiss. uir, CAR. FERD. HOMMEL in Commentat. de particula *vom* p. 34. obseruat, Loeserii, Tritschlerii, Bossi, Grotii, alique uetustissimi stirpes*

§. V. stirpes. Idem testatur Ill. ESTOR, qui etiam adiungit, permultas olim nobiles gentes in Austria fuisse, quae particulam *de* omisissent. Ita enim uir ille, doctrina meritisque praestantissimus, uerba facit in *den auserlesenen kleinen Schriften* Vol. I. p. 822: *In Oesterreich haben sich vor Zeiten gar viele Geschlechter gerade weg und nicht von geschrieben, wie aus Duellius Schriften zu erlernen stehet. Jedoch bedienen sich auch heutiges Tages noch einige adeliche Familien des Wortes von nicht, als das alt adeliche Geschlecht derer Groten in dem Luneburgischen.* Ex his omnibus conficitur, eos, qui nuda nomina ponebant, uel adhuc ponunt, non illico, praesertim si cetera non sint paria, ad ignobilium sortem deprimi posse. Caute itaque ac pedetentim in hac caussa uersandum est, ne quid festinatio improuida de laude ac honestate nobilissimarum gentium detrahat. Sed uidendum est etiam, ne altera ex parte uoculae *de* nimium tribuere uideamur: id quod nobis tunc certe eueniret, si eos omnes, qui hac uoce in nominibus scribendis uti solebant, uel nunc quoque solent, Nobilibus annumerandos esse diceremus. Quum enim satis constet, multos ignobiles, patriam aut habitandi locum significaturi, uoculam *de* usurpasse, uel nostra etiam memoria usurpare; nimis indulgenter, et simul iniuste, falsam nobilitatis laudem multis plebeiis hominibus affingeremus, si promiscue omnes diceremus Nobiles esse, quorum nominibus uoculam *de* adscriptam uideremus. Praeclare hac de re uir rei diplomaticae peritissimus, Perill. Dom. a GVDEN. in *Praefat. Syllöges I. uariorum diplomatariorum* p. 15: *Respectu ignobilium, inquit, nascuntur erronea praesupposita, et occulti errores: utpote qui uel a loco natiuitatis, uel ab aedibus, quas inhabitauerunt, aut primam in eis aspexere lucem, (idque saepissime) nomina deriuauerunt sua; indeque de se scribentes ideam lectori, nescio iterum quam, ingerunt de clara aliqua stirpe, re ipsa ciuicae ac plebeiae conditionis homines, adeoque ad humiliores cancellos referendi.* Quae si ita sunt, ut etiam sunt, perspicuum nunc erit, uoculam *de*, salua nobilitate, et addi et omitti solere, neque adeo istud uocabulum propriam esse posse ac perpetuam nobilitatis notam atque indicium. Sed haec haecenus: nunc de *Patriciis* dicendum. Obseruamus autem, *Patricios* hac etiam ratione a Nobilibus agrariis non differre. Nam quidam eorum itidem uoculam *de*, aut aliam ei similem, cognominibus addiderunt, alii nuda posuerunt nomina. Si standum est iudicio IO. CONR. DIETERICHII in *Heinrico Aucepe* p. 40. sq. milites, ab Henrico Aucepe in urbibus collocati, a pagis et praediis, quorum redditibus alebantur, postero tempore cognomina acceperunt. Huic assentitur BÜNTINGVS, qui in *Chronico Brunswic.* fol. 22. pro certo affirmat, *Patricios* non nullos, ut Brunswicenses dictos *de Peina* et *a Fehelt*, item Hannoueranos cognominatos *ab Anderten*, *a Lüde*, *a Winten*, nomina sibi a uicinis locis, iisque cognominibus, asciuisse. Idem praeterea de urbe Gotha tradit TENZELIUS, qui, quum in *Supplem. II. Histor. Goth.* dixisset, ab Henrico Aucepe nonum quemque ex agrariis militibus in urbes demigrare iussum, haec adiunxit: *Videre mihi uideor nonum quemque ex agrariis militibus, de Mittehusen, de Sibeleyhen, Wigeleyhen, de Tuteley-*

Ignobiles etiam uoculam *de* nominibus addere solent.

Vocula *de* non est perpetua nobilitatis nota. *Patricii* partim uocula *de* usi sunt, partim eam omiserunt.

ben, de Seberche, de Wandisleyben, de Vfhufen, de Malsleyben, de Vlleyben, de Tullistete, de Swabehufen, de Lina, de Trugeleyben, de Goldbach, de Wechmar, de Beringen similibusque uillis uicinis in nouam urbem Gothanam ex Imperatoris mandato concedentem, et sibi suisque posteris nomen inde imponentem. His denique adiungendus est, quia idem fere testatur, ADAM. VRSINVS, qui in *Chron. Thuringiae* ap. Menck. S. R. Germ. T. III. p. 1241. ita uerba facit: *Die erbare Leute, die empfangen sieder ihre Nahmen von den Dörffern, darynnen sie geseßen waren, und die Tnnamen cet. (30).* Iam Norimbergenses *Patricii* Norimbergenses, et in his *HOLZSCHVHERI* etiam *Holzschuberi*, antiquis temporibus plerumque a uocula *de* abstinentur. *Norimbergensibus* tantum, et in primis de GENTE *HOLZSCHVHERIANA* dicere placet. Norimbergenses autem *Patricii*, et in his *HOLZSCHVHERI* etiam, temporibus antiquis a uocula *de*, siue alia huic simili, ut testantur *tabulae Codicis nostri diplom.* plerumque abstinerunt; quod quidem salua nobilitate fieri potuisse, ex iis, quae paullo ante dicta sunt, haud aegre intelligitur. Sunt quoque in *Patriciis Norimbergensibus*, qui cognomina sua non a praediis, quae possederant, sed aliunde, acceperunt, ut *Holzschuheri*, quorum cognomen, ut supra §. III. suspicatus sumus, a *calceo ligneo*, quem insignia Gentis *Holzschuherianae* prae se ferunt, repetendum uidetur. Atque huius quidem generis *Patricii* eo libentius, quantum ego existimare possum, uoculam *de* omiserunt. Recentiori autem tempore Norimbergenses *Patricii* ad unum omnes ea uoce, uel simili alia, uti coeperunt, ita tamen, ut plerique eam non tam gentilitio nomini, quam nominibus praediorum, praefigerent, ut *Holzschuheri de* siue *a Neuenbürg, ab Aspach* cet. Id illi sine controuersia aliorum Nobilium exemplis inducti fecerunt, uel ideo etiam, ut omnem iis scrupulum ex animo euellerent, qui de nobilitate patricia inique sentire non uererentur. Nam alioqui non possum intelligere, quid sit causae, cur *Patricii Norimbergenses* non prius se a praediis cognominari uoluerint, quum anti-quitus tot praediis amplissimis florissent: id quod sigillatim de *Holzschuheris* infra §. XI. ostendam. Quando autem in primis *Holzschuheri* uoculam *de*, uel aliam eiusmodi, praediis suis praefigere coeperint, definire arduum ac difficile est. Equidem iam inde a uetustis temporibus huius rei quaedam quasi uestigia et indicia cerno. Ita e. c. Herdegenus *Holzschuher*, quia in *Stein*, loco ad primum lapidem ab urbe sito, uitam agebat, in literis, A. 1372. datis, *Herdegen ze dem Stein* appellatur (31). Testamentum Sigefridi *Holzschuheri, Schmichenfis Dynastiae* possessoris, A. 1509. scriptum, hoc exordium habet: *Ich seyfrid Holtzschuer zu schmihen Ro: kays. Mt. vnser aller gnedigstenn Herren, Diener* cet. (32). Georgius *Holzschuher*, pagi *Artelsbouen* dominus, qui ineunte saeculo XVI. uixit, *Georg Holtzschuher zu Artelsbouen*, et Pancratius *Holzschuher*, A. 1525. mortuus, *Pangratz Holzschuher von Vischpach*, cognominantur (33). Wilhelmus *Holzschuher*, qui A.

§. V. *Patricii Norimbergenses, et in his etiam Holzschuberi, antiquis temporibus plerumque a uocula de abstinentur.*

Recentiori tempore *Patricii Norimbergenses, et Holzschuberi* etiam, uoculam *de* plerumque nomini gentilitio subiungunt et a praediis suis cognominari uolunt.

L 2

1573.

(30) Conf. RICCIUS l. c. p. 41. not. (*).

(31) Cod. nostr. dipl. doc. 64.

(32) Cod. dipl. doc. 213.

(33) Vid. infr. §. XI. sub uoce *Artelsbouen*, item Part. Special. Cap. III. §. LIII. probat. 1.

§. V. 1573. diem obiit supremum, *Wilhelm Holtzschuber auf Teichdorf* dicitur (34). Erasmus Holzschuher A. 1593. mortuus, in duobus monumentis sepulcralibus, quae Rosenauiae in Hungaria exstant, quia heredium *Kislawiz*, a patre sibi relictum, tenuerat, appellatur *Erasmus Holzschuer de Kislawitz* (35). A. 1607. obiit Georgius Holzschuher, qui *Georg Holtzschuber, Erbsas zu Bremen, Domberr des Stifts Dorpt* uocatur (36). At uero haec, et his similia exempla singularia sunt, neque ad uniuersam Gentem Holzschuherianam pertinent. Latius quidem patere uidetur *Holtzschuberorum a Moegeldorf Familia*, ex qua Anna Maria Holzschuheria in monumento sepulcrali Iacobi Starkii ab et in Reckenhof, mariti sui, A. 1617. uita defuncti, orta esse scribitur (37): quoniam uero nullos ego umquam eiusmodi codicillos reperire potui, in quibus *Holtzschuberorum a Moegeldorf* mentio iniiciatur; ortus rei, de qua quaeritur, a fonte repeti non potest. Certiora autem et clariora ab A. 1613. exponi possunt, quippe quo anno *Neuenbürg*, praedium equestre ad riuum Seebach situm et Nobilitatis Immediatae Franconicae Pago ad fluuium *Altmühlam* insertum, ad Holzschuheros emtionis iure transiit (38). Ex hoc tempore Holzschuheri a uel *de Neuenbürg* cognominati sunt, cui quidem praedio alia simul, ut *Steinbergium, Thalhemium* cet. in scribendis nominibus interdum adiungebantur. Ita e. gr. Vitus Philippus Holzschuher A. 1615. in clypeo sepulcrali dicitur: *Veith Phillip Holtzschuber von Neuenburg auf Steinberg* (39). Bertramus Holzschuher in epistola, d. 1. Februarii A. 1616. data, Sigismundo Gabrieli Holzschuhero significat, omnibus se literis et conuentionibus ita nomen subscribere solere: *Bertram Holtzschuer zu Newbürg und Stolberg. der Kon. polin Senator und Castellan zu Derbt in Liflandt. Starost und Pfandtherrn an dem konlichen Schloss Cremon. Erbgeseßsen zu Bremen und Billenbasse*: quamquam Wilhelmus Holzschuher, filius Bertrami, omisso praedio Neuenbürg, tantum appellatur: *Herr Wilhelm Holtzschucher, Starost zu Crimonen und Obolinken, Erbherr zu Debenau* (40). Sigismundus Gabriel Holzschuher a Ferdinando II. Imperatore in diplomate A. 1622. dato, *Sigmundt Gabriel Holtzschueher zur Newemburg* uocatur (41). Idem in literis Iohannis Wilhelmi de et in Parsberg, A. 1626. exaratis, dicitur *Sigmundt Gabriel Holtzschueher Auff Neuenbürg und Thalheim*, et hoc fere modo ipse Sigismundus Gabriel Holzschuher literis nomen subscripsit (42). Neque tamen omnes Holzschuheri *Thalhemium* nominibus suis addunt, quia Sigismundus Gabriel Holzschuher illud praedium sibi tantum ac suis posteris acquisiuit. Quo factum est, ut e. c. Vitus Georgius, item Georgius Holzschuheri, quia ab altera

(34) Infr. in *Part. Special. Cap. II. §. XV. probat. 19.*

(35) Vid. in *Cod. dipl. Mantissa Inscript. Lit. Z.*

(36) Vid. in *Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. A. I. num. 31, coll. doc. 275.*

(37) In *Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. H. III.*

(38) Vid. *Part. Special. Cap. II. §. XXI. sub fin.*

(39) In *Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. A. I. num. 32.*

(40) Vid. *Part. Special. Cap. III. §. XXXVI. not. 12, et 14.*

(41) *Cod. dipl. doc. 285.*

(42) *Cod. dipl. doc. 286, 292. cet.*

tera propagine *lineae uiridis Holzschuherianae Gentis*, quae recentior dicitur, §. V. orti sunt, in literis A. 1664. datis, omisso *Thalhemio*, appellarentur *Veit Görg Holtzschuber von Neuenbürg et Görg Holtzschuer von Neuenbürg* (43). Hodie tantum Sigismundi Eliae Holzschuheri progenies *Thalhemium* possidet, ideoque suis illud titulis subiungit (44). Postquam ineunte hoc saeculo praedium *Neuenbürg* a Georgio Holzschuhero Genti Stettnerianae uenditum est; Holzschuheri *Aspachium*, praedium equestre prope *Vffenhemium*, Nobilitatis Immediatae Franconicae Pago *Odenwaldt* insertum, primum concedente Georgio Holzschuhero, *Aspachii* possessore, deinde quum id ipsum praedium sibi uindicassent, propria auctoritate, gentilitio nomini subiungere coeperunt: ita quidem, ut non nulli *Thalhemium*, plerique etiam *Harlachium*, quod opidulum *Landfassicum*, idque *Palatino-Neoburgicum* a *Seckendorfiis* et *Rieteris* ad Holzschuheros emtionis iure delatum est, nostris temporibus addere soleant (45). Sed quomodo cognominentur *Patricii Norimbergenses*, si quae causae in *summis Imperii iudiciis* orandae sunt, id breuiter nunc tangendum uidetur. Atque in *iudicio Imperii aulico*, cum dicenda est causa, *Patricii Norimbergenses* praediorum nomina nomini gentilitio subiicere solent, cuius generis haec sunt exempla: *Holtzschubere von Aspach, Pfinzing von Henjensfeld, Volkamer von Kirchensittenbach* cet. *Camerae autem Imperialis iudicium* etsi hoc plerumque institutum tenet, ut usum uoculae *de* nemini concedat, nisi cuius antea nobilitas uel prolato nobilitatis diplomate, uel alio modo, euidenter ac rite probata fuerit; tam exploratam tamen ac certam habet *Gentis Holzschuherianae nobilitatem*, ut Holzschuheros, antequam eorum nobilitas trutina quasi fuerit examinata, uoculam *de* nomini gentilitio praefigere facile patiat, id quod ex rubricis causarum *Imperialis Camerae* fatis superque intelligitur, cuius generis hoc exemplum est: *Von Holtzschuber contra Reichenbachische Erben*, ceteraque eiusmodi. Iam profecto tempus est, de *Ciuum* nomine cogitare, quod *Patriciis* plerumque tribui solet. Sunt autem, qui *Patriciorum* nobilitati obesse putent, quod illi in diplomatibus rerumque aliarum documentis identidem *Ciues* appellentur: quasi turpe sit nobilitati ac perniciosum, magistratus gerere, ius dicere, ceteraque eiusmodi munia obire. Nihil nunc de eo dicam, quod iam alii summae laudis uiri euidentissime demonstrarunt (46), non tantum *Nobiles inferiores*, sed summae etiam

De nomine *Ciuis*, Nobilibus agrariis pariter atque *Patriciis* tributo.

M

digni-

(43) *Cod. dipl. doc. 298.*

(44) *Cod. dipl. doc. 299.*

(45) *Cod. dipl. doc. 299, 300, item Mant. Inscript. Lit. A. I. num. 58. sqq. et Lit. K. III. num. 4.*

(46) Vid. *Dom. de LVDEWIG Erlauter. der A. B. P. II. Tit. 15. p. 122, ESTOR l. c. p. 521. sqq. RICCIUS l. c. p. 213, sq. Add. III. auctor Singularium Norimbergens. pag. 147. sqq. not. 1, SCHEIDT l. c. p. 21. not. q. et p. 184. sq. CRAMER l. c. p. 251, WIBEL in der Hohenloheischen Kirchen- und Reformationen - Historie, et quidem in*

Repertorio duarum priorum partium, Ind. I. num. 8. sub titulo: Adelsche Personen von der Ritterchaft und Patriciat in Städten, OETTER in der Geschichte der Herren Burggrauen zu Nürnberg P. II. p. 702. sqq. Sicut uarium olim et multiplex hominum genus incoluisse constat antiquas Germaniae urbes; ita intelligitur etiam ex uetustis urbium imperialium documentis, quae in KOENIGSHOV'I Straßburgischer Chronik, LANGMANTLII Historie des Regiments zu Augsburg, LEHMANNI Speyrischer Chronik, et alibi, exhibentur, antequam in omnibus fere urbibus Imperii Germanici cum plebe uul-

§. V. dignitatis uiri, numquam dubitasse, in urbibus, praesertim imperialibus, rerum omnium suarum sedem collocare, aut etiam admoueri publicis muneribus. Id unum temperare mihi non possum, quo minus obseruem, si uiris, quorum nobilitas neque ulla potest ratione labefactari, neque ab ullo uspiam in dubitationem adducta est, licuit, ciues se in chartis monumentisque appellare; non satis causae patere, cur non idem, salua nobilitatis laude, Patriciis liceat? Iam constat certissime, homines, illibatae nobilitatis gloria florentes, quam frequentissime literis tamquam ciues subscriptos esse. Nihil est ergo, quod uereamur, ne Patriciorum dignitas inde aliquid detrimenti capiat, quod eos idemtidem uidemus ciuibus aut annumerari ab aliis, aut se ipsos annumerare.

§. VI.

§. VI.
De titu-
lis Nobi-
lium, pro-
prio sic
dictis.

His propositis, eum tandem quaestionis locum, quem ex quinque locis extremum §. *anteced.* proposui, nunc exponam. Omnis uidelicet haec disputatio de honorificis illis uocabulis, quae proprio nomine *tituli* appellantur, futura est. Nihil hic attinet, multis monere, mirum in modum uariare ista nomina honorum. Alios scilicet titulos Principes, Comites ac Dynastae, alios ordinis inferioris Nobiles sustinere solent. Neque inferioris quidem nobilitatis eadem semper fuit appellatio. Quis est enim, qui nesciat, in humanis rebus nihil usquam perpetuum esse, nihil constans, sed aetatem succedere aetati, resque, ab exiguis profectas initiis, eo interdum crescere, ut incrementa originibus dissimillima fiant? Eadem titulorum uicissitudo est, eadem ex aliis in alios mutatio. Cel. RICCIUS, quum in erudita Commentatione *vom Land-sässigen Adel* P. I. c. XXXI. §. 1—III. dixisset, saeculo XIII. inferiores Nobiles *Dominorum* titulo ornari coeptos; de titulis sequentium saeculorum §. V, VI, et VII. haec adiunxit: *Im vier und funfzehenden Jahr hundert, war nichts gewöhnlicher, als das unsern jetzigen Adel, damahls von Grafen und Herrn dieser Titel beygelegt wurde: Veste und erbare, item gute Manne, erbare Manne, Erbare und Streng, Strenge und Vest — Im sechzehenden Jahr-hundert wurden unsere jetzige Herrn von Adel fast durchgängig betitelt: Edel und Gestrenge, Edel und Vest, Edle und Ehren-vest — Im siebenzehenden Saeculo kam es endlich dahin, das man unsern jetzigen Herrn von Adel das Ehren-Wort: Hoch-und Wohl Edel, Wohlgebohrn beylegte. Und im*

vulgarentur magistratus, eos dumtaxat nomine *Ciuium* insigniri solitos, qui ex honestioribus gentibus orti, ad capeffendam Rempublicam idonei essent; opifices autem et ex plebe homines susque deque habitos, non nisi *incolas* audiisse. Memini etiam, legisse me, in Italiae urbibus, nostra quoque aetate, nomine *Cittadini* honestiores tantum ciues, id est, eos denotari, qui generis antiquitate et gloria maiorum florentes, ex agrorum fructibus praediorumque redditibus uiuant. Quam temere autem habitandi locus exprobrari

et oblici soleat Patriciis, uel ex hoc perspicuum est, quod nobiles ingenuique homines, ut aliis Imperii urbibus; ita in primis Ciuitati Argentoratensi iam saeculi XIII. et XIII. temporibus nomina certatim dederunt, ita quidem, ut de imminutione dignitatis suae, inde metuenda, ne per somnium quidem, umquam cogitarent. Vid. WENCKER de *Pfalburgeris*, *Viburgeris* et *Gleuenburgeris* p. 16. sqq. Conf. PREVENHBERI *Annals Styrenses* p. 9.

im achtzehenden ist mit dem Hoch-Wohlgebohrnen auch der Anfang gemacht worden (1). Ex his perspicuum est, suos cuius prope saeculo titulos esse, ita quidem, ut uetustiores plerumque simplices ac tenues, recentiores autem largi et maiori pondere esse soleant. Dabo interim, ac libenter quidem, numquam Germanos in titulorum ratione tam religiosos fuisse tamque teretes, ut ad unam semper regulam et normam eos dirigerent. Sic e. c. in literis, A. 1342. datis, commemorantur *de Ersamen Vorsten Herttoge Otte und Hertoge Wilhelme van Brunswich und Lüneborch*, quum tamen in iisdem literis non nulli Comitum filii *nobiles* dicantur (2). Iidem Duces Brunswicensis in aliis codicillis, A. 1351. exaratis, *de Erbaren Vorsten* appellantur (3). Nolo hic plura huius generis exempla cumulare, praesertim quum ea, quae attuli, nemini dubia futura sint, et hunc locum iam alii uiri doctissimi tractauerint, ut Cel. SCHEIDTIVS in *den Nachrichten vom hohen und niedern Adel* p. 67. not. m, et p. 148. not. i. Hoc unum obseruare liceat, multum interesse ad cognoscendos diiudicandosque honorum titulos, si uideris, quinam sint illi, qui aliis titulum tribuunt, sintne inferiores, an pares, an superiores. Deinde illorum etiam ratio habenda, quibus datur titulus. Maior quondam honor militibus habitus est, quam Famulis (4). Tum diuersus etiam diuersorum locorum ac prouinciarum loquendi modus attendendus. Nec denique respicias tantum priuatorum blanditias, sed ad stilum curiarum publicarum etiam animum aduertat. Aliter literae, publica auctoritate scriptae, aliter monumenta priuatorum loquuntur. Nostra etiam aetate publicus stilus et priuatorum scripturarum genus multum inter se differunt; propterea quod publicae curiae ueterem loquendi modum nunc quoque retinere solent: priuati autem homines mirum in modum se augendis titulis fatigant. Apprime nobis ea placent, quae RICCIUS l. c. p. 264. hac de re scribit: *Indessen mögen die Privat-Personen die Titulatur so hoch treiben als sie wollen, so werden die Fürstl. Cantzleyen, die in Nahmen ihrer hohen Herrschafften, Rescripta, Diplomata und Briefe ausfertigen, es doch wol bey ihren gewöhnlichen Curialien bewenden lassen, und einen Grafen, das Hoch-Wohlgebohrn, einen Freyherrn das Wohlgebohrn, einen von Adel, der würcklich in Diensten, Vest, einen Hof und andern Rath Ehren-vest cet. nur beylegen; Welche Ehrenworte man bis dato aus denen vorigen Zeiten in Cantzeleyen beybehalten.* Iam sequitur, ut de titulis Pa-

M 2

De titulis
tri-Patricio-

(1) Locum de titulis Nobilium etiam tractauit PFEFFINGER in *Vitruar. illustr.* T. II. p. 871. sqq. De uoce *Nobilis* exponunt singulari studio BESOLDVS in *not. ad Documenta redin. Monaster. Wirtemberg.* p. 39. et OETTER l. c. p. 201. sqq. coll. *Vorbericht* p. 15. sqq. Add. EYBEN de *titulo Nobili.* p. 1.

(2) Diploma ipsum in TREVERI *Histor. Münchhaus.* Append. documentor. p. 26. exhibetur.

(3) Vid. TREVER l. c. p. 29.

(4) Milites plerumque titulum *Gestrenge* aut *Ehrhaftig* obtinebant, Famuli autem *die Tüchti-*

gen uulgo appellabantur, uid. TREVER l. c. p. 32, 58, 61. sqq. item in *Cod. nostro diplom. doc.* 36. Milites etiam, ut §. *praeced.* diximus, praeteris digni iudicati sunt, qui *domini* uocarentur. Praeterea Milites in plerisque documentis, a Famulis seiuncti, primo loco commemorati sunt. Immo patri filius praeponebatur, si hic Miles, ille uero adhuc Famulus erat; cuiusmodi exemplum TREVER l. c. p. 27. in literis A. 1344. datis exhibet, ubi memorantur *Her Clawse van dem Horne Riddere, und Clawse van dem Horne sin Vadere Knappe.*

§. VI.
rum No-
rimber-
gensium
ac potif-
simum
Holzschu-
herorum.

trictiorum Norimbergensium, et in primis *HOLZSCHVHERORVM*, non nihil exponamus. Norimberga, quoniam aristocratia est, antiquitus restrictior ad largiendos honorum titulos esse consuevit. Quare Norimbergenses Patricii, etsi a reliquo ciuium genere, ut honoribus, ita titulis etiam differunt; numquam tamen titulos effusos consecrati sunt, sed moderatis ac tenuibus, eamque ob causam gloriosis contenti, claram et stabilem laudem, quum inanes gloriae umbras fugerint, sibi comparauerunt. Sed quales tituli Patriciorum Norimbergensium sint ac fuerint, si plane intelligere uelimus; *quinque* potissimum *temporis spatia discernenda* sunt, in quibus describendis monimenta et tabulas *Codicis nostri diplom.* sequemur: quamquam egomet aperte et ingenue confiteor, si maiori nunc monumentorum et literarum apparatu res agenda esset, minutas temporis particulas accuratius, quam a nobis fit, posse distingui ac separari. Ac primos quidem titulos chartae nostrae ad an. 1289. exhibent. Quare ab hoc anno 1289. *primum temporis spatium computandum* est, quod inde usque ad annum 1483, secundum tabulas nostras, decurrit. Atque hoc tractu temporis Patricii mox *Erbare Manne* siue *Leut*, mox *Ersame Manne*, dicuntur. Ita in literis Marquardi, Sculteti Norimbergensis, A. 1289. datis, commemorantur: *Die Erbern Manne Berthalt Pfintzing Schultheis vnnnd sein Vatter Cunrad Pfintzing, vnnnd Herman vom Stain, vnnnd Hainrich staudigel* (5). A. 1291. in charta Conradi Esleri, Sculteti Norimbergensis, nominantur: *Die Erbern burger des Rates vnd die Schepphen, her Sifrit der Ebener, — her Herdegen der Holzschuber, vnd her Chunrat der Stromer* (6). In literis Conradi Streckfaden, A. 1303. exaratis, afferuntur hi testes: *Die erbar Leut her herdegen der holtzschuber, her Vlrich der haller, vnd her heinrich der Gletzelman vnd ander erbar Leut genug* (7). Diploma Conradi Senioris, Burggrauii Norimbergensis, A. 1314. datum, ita subsignatum est: *Dieser vorgeschrieben Sach und Rede und Gesez sind Gezeugen die erbern Leut Herr Cunrad der Esler, Schultheis zu Nurnberg, Conrad der alt Vichtlein, Vlrich der Haller, Friederich Holzschuber, Herdegen Holzschuber, Conrad der Katterbecke — Heinrich Holzschuber — und andere erber Leut genug* (8). De titulo *Ersam* exempla haec afferre placet. In codicillis Sigefridi de Kammerstein, Sculteti, A. 1309. exaratis, primum in exordio nominatur *der ersam mann Her Friederich Holtzschuber*, et in clausula testibus adscripti sunt: *Die ersamen Leut Her Ott Muffel, Her Heinrich Eysvogel, Her Heinrich Holzschuber, Her Heinrich Weigel vnd ander genug* (9). Idem titulus in aliis quoque chartis, u. c. A. 1317, 1321, 1327, 1332, 1343. cet. Holzschuheris tribuitur (10). Praeterea summae dignitatis uiri, ut Ludouicus et Fridericus Comites Oettingenses A. 1405, Fridericus Rex Romanorum A. 1442, Iohannes Comes Oettingensis A. 1447, Holzschuheros, clien-

(5) Vid. in Codice nostro diplom. document. 4.

(6) Cod. dipl. doc. 6.

(7) Cod. dipl. doc. 14.

(8) Cod. dipl. doc. 17. b.

(9) Cod. dipl. doc. 17. a.

(10) Cod. dipl. doc. 18 (*), 20, 23, 25 (*), 28, cet.

tes suos siue uasallos, in literis clientelaribus *die Ersame* appellarunt (11). Alii contra beneficiorum domini Holzschuheros *dilectos fideles suos* sine alio elogio dicere consueuerunt (12). Etsi uero Patricii Norimbergenses eo tempore, de quo loquimur, cum titulis ornabantur, nunc *Ersame Manne*, nunc *Erbare Manne*, indiscriminatim dicti sunt; testes tamen, in iudicium uniuersitatis Ciuium Norimbergensium adducti, inde ab anno 1325. usque ad annum 1482. semper *die Ersamen Manne*, numquam uero *die Erbare Manne*, sunt uocati. Hoc enim tum erat perpetuum fere exordium, quo Sculteti Norimbergenses in exarandis literis utebantur: *Joh N.N. der Schultheiz vnd v-vir di Scheppfen der Stat ze Nurnberg, veriehen offentlich an disem brif daz für vns kom in geriht N. N. vnd erzewgt als reht vvas, mit den ersamen mannen Herrn N. N. vnd Herrn N. N. di sagten auf ir aide daz si dez geladen Ze-v-ge v-vern, daz cet.* (13). Sed Patricii, dignitate senatoria clari, a reliquis seiungendi sunt. Nam *Senatores* ea tempestate *Prudentes uiri*, in uernaculo autem fermone *die Erbare vnd Weise*, *die Ersame vnd Weise*, item *die Fürsichtige Erbare vnd Weise*, *die Fürsichtige Ersam vnd Weise*, appellabantur (14). Si quis uero ex Patriciis equestrem dignitatem adeptus est; more institutoque maiorum *Strenui* (Gestrenge) titulum sustinebat (15). Iam sequitur altera epocha, inde ab anno 1483. usque ad annum 1542. decurrens. Ex ea tempestate titulus *Ersam* uix in tabulis nostris reperitur: siquidem in eius locum uox *Erbar*, superiori quidem aetati non incognita, sed nunc sollempnis ac perpetua, successit (16). *Testes iurati*, qui in iudicium Sculteti adducebantur, *die Erbern Herren*, aut simpliciter *die Erbern* (17), *Senatores* autem interdum *die Erbern vnd Weise*, saepius *die Fürsichtigen Erbern vnd Weise*, uocati sunt (18). At non omni exceptione maior est regula nostra. Nam WOLFGANGVS HOLZSCHVHER, Eques, iam A. 1503. ab Emanuele, Portugalliae Rege, *Nobilis Vir*, item A. 1522. a Ludouico, Rege Bohemiae, *der Ern-veste*, appellabatur (19), ut alia nunc exempla singularia taceam.

(11) Cod. dipl. doc. 93, 136, 143.

(12) Cod. dipl. doc. 86, 88, 94, 97. b, 100, 102, cet.

(13) Cod. dipl. doc. 22 (*), 24, 26, 27. cet. Iam A. 1324. charta Conradi Pfintzingii simile exordium habet, nisi quod testes iurati *die bescheidenden manne*, dicuntur, uid. doc. 22. Sed ante annum 1324. haec formula initialis in tabulis nostris non occurrit. Testes enim in res gestas citati, non in exordio literarum memorantur, sed in extrema parte, ita quidem, ut eorum nomina nunc sine titulis, nunc cum elogio *der Ersamen Leut*, aut etiam *der bescheidenden manne* chartis subscripta cernantur, uid. doc. 4, 6, 17. a, 17 (a*) 21. (14) Cod. dipl. doc. 15, 125. a 125. b 163, 167, 169.

(15) Cod. dipl. doc. 36.

(16) Cod. dipl. doc. 176, 179, cet. Add. Mantiss. Inscript. Lit. E. num. 11 = 16. Equidem in-

uenio, Sebaldum Reichium et Sebaldum Schreyerum adhuc A. 1483. *die Ersame* dictos, uid. doc. 177. sq. At proxime sequentibus annis uterque honorabilis (*des Erbern*) titulo ornabatur, uid. doc. 183, 185, 186. cet. Ex quo conficitur, titulum *Ersam* in alterum *Erbar*, circa A. 1483. mutatum esse.

(17) Cod. dipl. doc. 181, 182, 185, 192, 196, 197, 210, 214, 224.

(18) Cod. dipl. doc. 189, 194, 235, item 198, 209, 224 (*) 227 (†), 227 (††), 228, 228 (*), 233 (*), 239. cet. Immo iam A. 1487. Denominati numeri Senatoris *die Erbern vnd Weisen* uocabantur, uid. doc. 183. Add. doc. 206, 233.

(19) Cod. dipl. doc. 205 et 236. Eundem tamen Wolfgangum Holzschuherum Vladislaus, Rex Bohemiae, titulo honorabilis (*des Erbern*) A. 1515. ornauit, uid. doc. 225.

§. VI. ceam. Pergimus ad *tertiam epocham*, quae ab A. 1542. usque ad A. 1648. computanda erit. Nihil eo tempore usitatus, nihil sollemnius, quam ut *Patricii die Erbare und Veste, Edle und Veste, Ern-veste, Erbare und Ern-veste, Edle und Ern-veste*, item *Gestrenge Edle und Ern-veste* dicerentur (20). *Testium iudicialium* titulos si ea aetate exquiras, frustra niteris, propterea quod nulla testium mentio post annum 1514, in iis certe Scultetorum tabulis fit, quae in *Codice nostro diplom.* exhibentur (21). *Senatorii* autem *ordinis uiri* tum temporis *die Ern-veste Fürsichtige und Weise, Edle Veste Fürsichtige und Weise*, et ab an. 1598. *die Edle Ern-veste Fürsichtige und Weise*, siue *Wol-weise*, item, si Seniores Patrum (id est, *Septemuii* Reipublicae et *Consules Seniores*) erant, *Hoch-weise*, siue *Hoch- und Wohl-weise* appellabantur (22). Sed sunt alii etiam tituli, praesertim ab exteris dati, qui ab hac regula aberrant. Sic GEORGIVS HOLZSCHVHER, Cancellarius Dorpatensis, A. 1553. ab Imperatore Carolo V. *der Ersame*, immo in Reuisione Generali Priuileg. Nobil. Liun. A. 1599. *Generosus*, item *Nobilis Francus*, uocatus est (23). In diplomate Wilhelmi, Archiepiscopi Rigenfis, ortu Marchionis Brandenburgensis, A. 1560. dato, *der Ern-veste unser lieber besunder seliger Wolff Holtzschuber*, itemque *der Ern-veste unser lieber besunder Veit Holtzschuber, der Elter, Herr des Radts zu Nurenbergk* commemorantur (24). Henricus, Dux Brunsvicensis ac Lunaeburgensis BERTHOLDVM HOLZSCHVHERVM in diplomate A. 1565. scripto *den Ersamen* appellauit (25). In primis tituli, quibus BERTRAMVS HOLZSCHVHER, Castellanus Dorpatensis, inde ab A. 1582. a Regibus, Principibus aliisque summae dignitatis uiris ornabatur, non sunt silentio praetermittendi, quales sunt, qui sequuntur: *Generosus, Generosus Dominus, Wolgeborner Edler und Gestrenger Herr, Generosus et Nobilis, Magnificus et Generosus Dominus* (26). Bertrami filius, WILHELMVS HOLZSCHVHER, Starosta seu Praefectus Cremonensis atque Obelincensis, in literis, ad ipsum perscriptis, uocabatur: *Der Wohlgebohrne Wohl Edle gestrenge Herr* (27). GEORGIVS HOLZSCHVHER, Canonicus Ecclesiae Cathedralis Dorpatensis, A. 1607. *der Gestrenge Edle und Ehrwürdige Herr* dictus est (28). SIGISMVND GABRIELI HOLZSCHVHERO, Regis Hispanici auspiciis Vexillifero, titulus: *Der Wohl Edel Gestrenge und Mann-veste*, A. 1617. est tributus (29). ERASMVVS HOLZSCHVHER, qui A. 1593. Rosenauiae in Hungaria obiit, in duobus monumentis, A. 1624. Rosenauiae in templo D. Elisabethae positus, nunc *Nobilissimus amplissimus*

(20) In *Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. E.* num. 16, sqq. doc. 255, sq. 264, 267, 268, sq. 273; *Mant. Inscript. Lit. A. I.* num. 26, 27, 32, 34, 35, 36, 37, 40, doc. 284, 286, 297; doc. 263 (*), 278; doc. 265, 267; *Mant. Inscript. Lit. L. I et Lit. O.*

(21) Conf. in *Cod. dipl.* doc. 229, 230, 232 (*).

(22) In *Cod. dipl. Mant. Inscr. Lit. L. II.* num. 2, *Lit. A. I.* num. 25, 28, 29, 30, 38, 39, item doc. 279, 283, 286, 290, 292, 295.

(23) *Cod. dipl.* doc. 258 et 276.

(24) *Cod. dipl.* doc. 262.

(25) *Cod. dipl.* doc. 266.

(26) *Cod. dipl.* doc. 270, sqq. 280, 281, 282.

(27) *Vid. Part. Special. Cap. III. §. XXXVI. not. 14. sub fin.*

(28) In *Cod. dipl. Mantiff. Inscript. Lit. A. I.* num. 31.

(29) *Mant. Inscript. Lit. A. I.* num. 33.

mus Prudentissimus Vir, Dominus Erasmus Holzschuber, nunc *Nobilissimus §. VI. et Prudentissimus Vir, Dominus Erasmus Holzschuber*; et SIGISMVNDVS GABRIEL HOLZSCHVHER, A. 1641. a Georgio Holzschuhero, e Soc. Iesu, *Magnificus et Generosus Dominus*, item A. 1645. a V. Praeposito Provinciali Soc. Iesu in Polonia *Generosus Dominus*, appellati sunt (30). Iam ad *quartam* titulorum *epocham* uenimus, quae ab A. 1656. usque ad A. 1684. procurrit. Atque hoc tractu temporis *Patricii* titulum *WolEdelgestreng*, aut etiam *WolEdelgestreng und Vest*, obtinuerunt (31). Qui rei militari operam nauabant, ii *WolEdelgestreng und Mann-veste* appellati sunt (32). *Senatoria dignitate uenerabiles uiri*, si Seniores Patrum erant, *WolEdelgestreng Fürsichtige und Hochweise*, sin Iuniores, *WolEdelgestreng Fürsichtige und Wolweise* uocabantur (33). Sed A. 1688. titulum *Hoch-Edelgeborn* primum animaduertimus. Quare ab hoc anno *quintam epocham* computabimus. Ex ea tempestate *Patricii*, ut diximus, titulum *HochEdelgeborn* sustinere solebant (34). Seniores Patrum *HochEdelgeborne und Hochweise*, Iuniores *HochEdelgeborne und Wolweise* dicebantur. Septemuiorum autem, siue Primorum Patrum, erat proprium, *bis repetito Dominorum praeconio* condecorari (35). Atque hi tituli inde ad nostram memoriam retineri solent. Et quamquam ex *Patriciis* ac *Senatoribus* non nulli summorum Principum *Consiliarii Intimi* et nunc sunt, et olim fuerunt: immo tres principes Senatus Norimbergensis, siue, ut patrio loquendi genere utar, *tres urbis Capitanei primarii* (die drey Vordersten Stadt-Häuptleute), A. 1721. a Diuo Imperatore Carolo VI, tam illustri priuilegio sunt ornati, ut ipsis non secus, ac *Capitaneis Pagorum Ordinis Equestris Immediati*, inde usque liceat, *Consiliarios Actuales Sacrae Caesareae Maiestatis* se in omnibus literis ac monumentis scribere (36); publice tamen neque his, neque illis, alios honorum titulos, praeterquam eos, quos commemorauimus, nunc quoque impertiri constat. Nec uero existimandum est, uiles esse hos titulos et non satis dignos personis nobilium uiro- rum. Nam quia Norimbergae nostris temporibus nemini, nisi *Patriciis*, illi tituli auctoritate publica tribuuntur; non possunt esse uulgares, et quia non sunt iis Norimbergae maiores, illi sine dubio summi sunt. Interea tamen *priuatum dicendi scribendique genus* ab hoc *stilo publico* plurimum differt. Quemadmodum enim reliquorum ordinum homines priuatim maioribus amplioribusque titulis, quam publice, ornantur; ita aequum est, *Patricios* a priuatis impetrare, ut, quoniam ipsorum ordo summus Norimbergae est, ipsi etiam illustrioribus, quam ceteri, condecorentur laudum praeconiis. Quare nihil hodie apud nos usitatus est, quam ut *patriciae dignitatis* homines *Illustres, Wolgeborne*, aut etiam *Perillustres, Hochwolgeborne*, appellentur. Atque haec

N 2

mihi

(30) *Mant. Inscript. Lit. Z*; item doc. 291 et 296.

(31) *Mant. Inscript. Lit. A. I.* num. 41 – 51.

(32) *Vid. probat. praeced.*

(33) *Vid. probat. 31. huius §.*

(34) *Mant. Inscript. Lit. A. I.* num. 51. sqq. item *Lit. K. III.* num. 3 et 4.

(35) *Vid. probat. praeced.*

(36) Diploma ipsum exstat in *Historia Norimb. Diplomatica* fol. 1075.

mihi fere in mentem ueniebant, quae de titulis Patriciorum Norimbergensium, ac potissimum HOLZSCHVHERORVM dicenda hoc loco putarem.

§. VII.

§. VII. Ludorum equestrium, quos proprio nomine *Torneamenta* uocant, ea quondam in Germania seueritas fuit, is rigor, ut nemo, nisi qui et nascendi forte eximius, et morum sanctitate insignis fuerit, in hanc nobilissimorum hominum consortionem cooptaretur. Frustra nitebantur homines, loco infimo nati, qui emendicatae nobilitatis specie fallere se posse arbitrarentur pugnae socios. Nemo enim, falso decore assumpto, certantium gregi se impune immiscere potuit. Aderant in circo, qui genus, qui insignia, qui mores, tam accurate scrutarentur, ut uix ac ne uix quidem aut gratiae quicquam loci esset, aut errori. Aderant etiam matronae, aderant uirgines nobilissimae, quae in diiudicandis insignibus uersarentur tam ingeniose ac sollerter, ut, si quid in armis uitiosi, si quid portenti simile inesset, illud tempestiue, id est, more suo, iis suboleret. Conuenerunt undique nobiles uiri, ut homines, umbras falsae gloriae confectati, undecumque essent, uehementer errauerint, qui putarent, se a tanta multitudine detegi non posse atque agnosci. Arcebantur, qui sanguinem suum ex auis auisque nobilibus deriuare non possent, repudiabantur noui homines, inaequabili matrimonio prognati, latrones, spurii, proditores, adulteri, et quouis genere facinorum turpes, dignisque poenis, si in circo comparuissent, affliciebantur. Atque hoc quidem exploratum est omnibus certumque, egregium prorsus nobilitatis uirtutisque auitae inde peti posse argumentum, si cui ad ludicra eiusmodi certamina aditus patuerit (1). At illud incertum, aut falsum potius non nullis uidetur, PATRICIOS olim ad Torneamenta seu ludos equestres fuisse admissos. Quod quidem ne inconsulte ac temere dixisse uideantur, certatim ad *Ordinationes Torneamentorum*, tamquam ad sacram ancoram, confugiunt. Ac sane fatendum est, eos magna ueri specie suam tueri sententiam. Haec enim dilucidis uerbis testatur *Ordinatio Torneamenti Heidelbergensis* A. 1481, condita: *Es soll auch keiner, der in den Statten geburgert ist, zum Turnier zugelassen werden, er hab denn sein Burger-Recht zu-vor aufgesaget, und ob derselbe nach gehaltenen Turnier wieder Burger-würde, der soll hinführo zum Turnier nimmermehr zugelassen werden.* Id ipsum, at clarius, tradit *Ordinatio Torneamenti Heilbrunnensis* A. 1485. promulgata: *Welcher aus freyen Willen in einer Statt sitzt, Steuer und Wacht gibt, oder beampt, und das zu thun verbunden ist, so dann gemein eingeseffene Burger zu thun schuldig seynd, die sollen zum Turnier nicht zugelassen werden. Fügt sich aber, dass einer Schirm aus Nothdurfft gesucht hätte, oder suchen müste, des soll er nicht entgelten.* Nonne ex his, aiunt

(1) Id uiri eruditionis laude celeberrimi ex euidentissimis testimoniis iam satis abunde demonstrarunt. SCHVBART *de Ludis equestribus* c. VI. p. 144. sqq. ENGAV in *Iur. German.* §. 131. p. 82. sqq. RICCIUS *vom Landess. Adel* p. 325. sqq. et in *Spicil. Iuris German.* p. 213. sqq. GRAMMER *de Nobil. ant.* T. I. p. 332. sqq.

aiunt, manifestum et sole clarius est, excludi eos ludorum equestrium hono-ribus, qui in urbibus habitent, ibidemque publicos gerant magistratus, id est, Patricios? At dispulerunt iam uiri acutissimi ab animo bonorum omnium hanc caliginem, ac satis euidenter demonstrarunt, non esse tam exploratam istam rationem ad id, quod uelint aduersarii, confirmandum, quam esse uideatur. Primum enim constat, Patricios, antequam edicta ista, quae attuli, sancita fuerint, sine aliorum interpellatione huius generis certaminibus frequentes interfuisse. Quem latere possunt ea, quae LEHMANNVS in *Chronico Spirensi* (2) hunc in modum refert: *Der Rath zu Speier hat viel auf den Thurnier nach Augspurg geschickt; dabey zu gedencken ist, dass damahls allein aus der Stadt Regenspurg 112. Helm erschienen, vvoraus zu sehen, vvas für eine grosse Menge der Adelichen Geschlechter damahls in den Reichs-Staedten gewohnet.* Deinde, ut bene recteque obseruat b. RINCKIVS (3), indubium antiquissimae et ad torneamenta admissae nobilitatis indicium est, quod sigillatim Patricii Norimbergenses, et in his etiam Holzschuheri (4), iam saeculo XIII. figilla galeis exornauerint. Adhaec quamquam Nobilium urbanorum iura disturbata ordinatione illa Heidelbergensi uidentur; Nobiles tamen agrarii, facinoris iniusti conscientia moti, A. 1485. Bambergae conuenerunt, et prius edictum, Patriciis detrimentosum, noua constitutione ita abrogarunt, ut Patricii splendori pristino uelut restituti, liberam potestatem adeundorum certaminum equestrium reciperent (5). Satis denique ex hoc liquet, ordinationem illam numquam fuisse in more ac usu positam, quod postero etiam tempore aditus Patriciis ad equestres ludos patuit (6). Nec desunt nobis exempla Patriciorum, qui ad *hodierna bastiludia* sunt admissi. Sic e. gr. *N. Peutinger* et *Hieronymus Im Hof*, Patricii Augustani, item *Georgius Volckamer*, Patricius Norimbergensis, interfuerunt ludis equestribus, qui Monachii A. 1568. d. 21. Februarii, id est, eo tempore celebrabantur, quo Wilhelmus, Comes Palatinus Rheni et Dux Bauariae; Renatam, Lotharingiae Ducem, faustis sibi nuptiis iunxerat (7). Adhaec quum Ernestina Elisabetha Iohanneta,

O

Prin-

(2) LEHMANN. *Chron. Spir.* L. VII. c. 69. p. 768. ad an. 1394.

(3) RINCK in *diff. de eo, quod iustum est circa galeam* c. II. §. 3.

(4) Vid. *supr.* s. III. p. 25. et *Tab. aen.* XV.

(5) Vid. IO. LIMNAEI *Additiones ad Ius Publicum* L. VI. c. V.

(6) Conf. SCHVBART l. c. p. 123. sq. et p. 155. DRACO *de Patriciis* L. III. c. IV. n. 41. sq. PRAVN *de Patric.* c. IX. §. 198. et c. VIII. §. 161 - 171.

(7) Hoc patet ex libro quodam rhythmico, Augustae Vindelicorum A. 1568. in fol. edito, qui inscribitur: *Ordnliche Beschreibung der Fürstlichen Hochzeit, die da gehalten ist worden, durch den Durchleuchtigen Hochgebornen Fürsten und Herrn, Herrn Wilhelm Pfalzgraf beim Rhein, Hertzog im Obern und Nidern Bayern etc. Mit dem Hochgebornen*

Erwölin Renatta, geborne Hertzogin auß Lutringen, den 21. tag Februarij, des 1568. Jars, in der Fürstlichen Statt München - in teutsche Carmina gestellt, durch Hainrichen Wirre, Teutscher Poet, und Obrister Prütchenmeister im Osterreich, - Hierinn wirdt auch begriffen, alle Fürsten, Grauen, Freyen, Herren, Ritters und Edlen, mit irem Namen und Stämmen, Dessgleich wie stark ain jeder ankommen, mit sampt aller Zier, Es sey Einritt, Kirchgang, Maalzeit, Schatzung, Tantz, Thurniern, vnd andern Ritterspielen, was sich die zeit der Hochzeit verlauffen hat. Ibi enim fol. 19. sq. supra et infra insignia gentilitia Peutingeriana, Imhofiana et Volckameriana hi uersiculi leguntur:

*Herr Peutinger zu diser Frist,
Stathalter Er zu Augspurg ist.
Frumm treu auffrecht woiß und gerecht,
Fürt dises Wappen von seinem geschlecht.*

Hier:

§. VII. Princeps Palatino-Solisbacensis, in manus Wilhelmi, Principis Hassio-Rheinfelsici, propaginis Wanfriedensis, A. 1719. d. 20. Septembris auspicio conveniret, et ad illustrandam earum nuptiarum sollemnitatem Solisbaci hastiludia instituerentur; ad hos ludos equestres etiam *Sigismundus Christophorus Harlhofer* a Fischbach et Enderndorf, itemque *Christophorus Elias Oelhafen* a Schoellenbach in Eismannsberg, Patricii Norimbergenses, adhibiti sunt. Praetermitto alia exempla, quia nunc sigillatim de HOLZSCHVHERIS dicendum est. Sicut uero Illustris Holzschuherorum Familia viros permultos tulit, qui belli artibus inclaruerunt; ita nec destituitur exemplis eorum, qui ludicris bellandi exercitationibus seu Torneamentis, cum noua semper laudis accessione, interfuerunt. Iam A. 1197, quum Henricus VI, Imperator, Norimbergae ludos exercitiaque equestria celebraret, IOHANNES HOLZSCHVHER insignem inde agilitatis ac roboris laudem retulit. In huius etiam gloriae societatem quodammodo uenit LAVRENTIVS HOLZSCHVHER, qui, etsi non ipse decertaret in circo, attamen in Torneamenti eiusdem Praefectus erat, ac iussu Incluti Senatus Norimbergensis ad certamen decore placideque ineundum haud parum conferebat (8). Praeterea A. 1387. BERTHOLDVS HOLZSCHVHER hastiludio cuidam, ad demonstrandam cum animi, tum corporis etiam uirtutem, interfuit (9). Quum A. 1446. sollemne hastiludium Norimbergae institueretur, cui multi provincialis patriciaeque nobilitatis uiri intererant; in his etiam CAROLVS HOLZSCHVHER eximiam sibi peperit uirtutis laudem (10). Similiter SIGEFRIDVVS HOLZSCHVHER, uir propter animi sui praesentiam ac fortitudinem singularem uiris etiam principibus percarus, affuit exercitationi ludoque equestri, A. 1498. Norimbergae celebrato, tamque gloriose cum Stephano Paumgaertnero, pugnae socio, congressus est, ut tam acre ac uehemens certamen eo tempore uix audiretur (11). Plura sine ulla dubitatione fortitudinis specimina in ludis equestribus Holzschuheri ediderunt, quorum uero intercidit memoria. Nam maiores nostri res praeclare gerere maluerunt, quam res praeclare gestas memoriae prodere.

§. VIII.

§. VIII. Quamquam ab initio ea Ecclesiarum Germaniae conditio fuit, ut sacerdotum ac Clericorum munia et plebei, et nobiles homines, indiscriminatim obirent; quum tamen saeculo X et XI Ecclesiae maiores, siue cathedrales, a minoribus, siue collegiatis, seiungi coepissent: factum progressu temporis est,

ut

Hieronymus im Hofghaimer Rbat,
Zu Augspurg in der bbrümbten Statt.
Für dieses Wappen also schon,
Wie man hier sieht vor Augen ston.

* * *
Das halbe Rad und Gilgen (lilium) schon,
Gehört aim Herren wol gethon.
Jerg Volkamer ist für genandt.
Zu Nürnberg gar wol erkannt.

siue ut Poeta noster fol. 14. canit;

Jerg Volkamer ist für genandt,
Aim Edler Herr und wol erkannt.

(8) Vid. Part. Special. Cap. I. §. III.

(9) Vid. Cap. I. Part. Special. §. VII. not. 8.

(10) Formam huius hastiludii accurate repraesentat Tab. aen. VIII. Conf. infr. Part. Special. Cap. III. §. L. not. 16.

(11) Vid. infr. Part. Special. Cap. II. §. XIII.

ut Canonici maiorem sibi assererent dignitatem, et in collegia sua non nisi ho- §. VIII. mines reciperent, quorum genus iam in maioribus nobile esset ac praestans. Ex quo conficitur, eos non esse posse infimo loco natos, qui eo tempore, quo Canonici ex nobilissimis quibusque hominibus deligebantur, ad hanc dignitatem amplissimam essent euecti (1). Nec uero minorem generis praestantiam De dignitate Ordinum equestrium Teutonici et Iohannitici tam rigidum seruant morem, ut omnibus aditum ad equestrem dignitatem obstruant, qui nobilitate auita destituantur. Non possum, quin ea, quae modo dixi, uerbis Cel. RICCI confirmem (3); In die geistliche Orden der Teutschen Marianer oder Creutz-Herrn, und Johanniter oder Maltheser-Ritter wird kein Ordens-Glied aufgenommen, welches nicht seine Adeliche Geburt von beyden Seiten bis auf das vierde Glied zurück von seinen Eltern zulänglich erweislich machet. Wer diesemnach seine 16. Abnen rechtmässiger, ehrlich- und Christ- adelicher Geburt nicht aufzuzeigen und zu erweisen, der handelt vwohl, wann er sich die Lust zu diesen Orden vergehen laßt. Die Vnbescholtenheit dieser heil. Ritterschafft zu erhalten, hat Pabst Sixtus IV. (A. 1483) dem Gros-Meister bey Straffe des Bannes untersaget ein Glied aufzunehmen, welches nicht von alten Geschlecht und vom Vater und Mutter vollkommen adelich — Die Teutschen Creutz-Herrn sind hierinnen so strenge, daß sie die rechtmässigen Printzen der Könige und Teutschen Reichs-Fürsten deswegen in ihre Gesellschaft aufzunehmen sich vweigern, vvenn et-van die Ober-Elter-Mutter nur burgerlichen Standes ge-vvesen, vwie durch ein illustres Exempel der Herr Canzlar von Lude-vvig in Opusc. Misc. p. 1163. in not. d. anführet. Die Johanniter-oder Maltheser-Ritter verlangen z-vvar auch, daß einer von Vater und Mutter bis ins vierde Glied zurück echt-adelicher Geburt seye; aber sie können doch, vermöge ihres Gesezes, eine Exception in Ansehung der Fürstl. Gräfl. und Herrn-Standes Söhne machen, vvenn diese nur ex-ingenuea matre und von keinem Leibeignen erzielet cet. Nec PATRICII, umquam nocuit, esse Patricios, siue ad dignitates ecclesiasticas aspirarent, si- et in his Holzschuheri, dignitatibus ecclesiasticis inclaruere, ue inter ordines militares cooptari cuperent. Quod primum ad dignitates ecclesiasticas attinet, quam plurima huius generis exempla excitare possem, nisi hoc ab instituto esset alienum. Sic e. e. in Catalogo Augustanorum Canonico-rum, qui in P. CHAMI Hierarch. August. P. I. L. X. Cl. III. extat, sequentes Patricii, partim Augustani, partim exteri, et in his etiam Norimbergenses, commemorantur: A. 1274 Hartmannus Langenmantel, A. 1371 Iohannes

O 2

Rie-

(1) Legantur CRAMER de nobil. ant. T. I. p. 100. sqq. ENGAV. in Iur. German. §. 139. p. 85, qui Canonici interdum etiam fieri solent, iam nihil attinet dicere.

RICCIVS vom Landfess. Adel p. 322. sqq. et in Spicil. Iur. German. p. 219. sq. Receptionem in numerum Canoniceorum Ecclesiae cuiusdam Cathedralis, antiquiori tempore, nobilitatem generis non semper innuere, testatur Ill. STRYVEN in den Ne-ben-Ständen, P. III. p. 508. sqq. De Doctoribus,

(2) Vid. CRAMER l.c. p. 330. sub finem not. tt.

(3) RICCIVS vom Landfess. Adel p. 328. sqq. Addatur eiusd. Spicil. Iur. German. p. 218. sq. et CRAMER de nobil. ant. T. I. p. 328. sq. not. 55.

§. VIII. Riederer, A. 1409 Conradus Rott et Henricus Neidhardt, A. 1425 Iohannes Guerlich, A. 1431 Rudolphus Arzet, A. 1440 Vricus Riederer, A. 1464 Thomas Pirckhaimer, A. 1466 Henricus Neidhardt, Iohannes Rott, A. 1482 Georgius Neidhardt, A. 1488 Antonius Baumgartner, A. 1494 Vricus Riederer de Parr, A. 1497 Bernhardus Arzet, A. 1519 Iohannes Schad, A. 1531 Wolfgangus Rhem a Köz. Dignitas Monasteriensium Patriciorum in controuersiam quidem a Capitulo Monasteriensi adducta est, sed illi tamen auctoritate Caesarea in numerum Canonicorum cooptari debuerunt (4). Ad haec pro Patriciis Argentoratensibus BOECLER in diff. de iure Patriciorum in Praebendas, pro Augustanis Ill. Dom. a STETTEN in der Augspurg. Geschichte, pro Francofurtanis Dom. de LERSCHNER in Chronic. Francofurt. T. II, pro aliis alii, causam dixerunt. Sed et Norimbergenses Patricii ad Canonicorum dignitatem admissi sunt. Eberhardus Ebner, qui A. 1348. diem obierat supremum, Decanus Ecclesiae Cathedralis Augustanae fuit: id quod ex hac lapidis sepulchralis inscriptione satis dilucide apparet: Anno Domini MCCCXLVIII. Kal. mens. Julii obiit Dominus Eberhardus Ebner, Decanus Ecclesiae Augustensis. Circa A. 1470 Thomas Pirckheimer, Protonotarius Apostolicus, Ecclesiae Collegiatae B. Mariae Virginis ad duodecim Gradus Praepositus apud Moguntinos erat: qui quum sponte, et fortasse in gratiam cognati sui, Praepositi dignitate sese in Curia Romana abdicasset; ad locum hunc uacuefactum A. 1471. adspirauit Georgius Pfinzingius. Duo alii, ex eadem Pfinzingiorum familia orti, Moguntiae dignitatibus ecclesiasticis inclaruerunt. Alter est Vricus Pfinzing, Praepositus Ecclesiae Collegiatae Equestris ad S. Albanum apud Moguntinos; cuius nomini in tabulis Praepositorum haec adscripta sunt: Nobilis Patricius Norimbergensis, S. Caes. Maest. Consiliarius. In locum Henrici, Comitis Palatini Rheni et Ducis Bauariae A. 1499. successus est. Alter est Melchior Pfinzing, eiusdem Ecclesiae Collegiatae Equestris S. Albani, item et Norimbergae S. Sebaldi Praepositus, ac Tridentinae Cathedralis, et Collegiatarum B. M. V. ad Gradus Moguntiae, et S. Stephani Bambergae, Canonicus (5). Sixtus Tucher Praepositi aedis D. Laurentii Norimbergae et Canonici Ratibonensis partes, quibus ultro eius se abdicauerat patruelis Laurentius Tucher, A. 1496. capeffluit. Eodem fere tempore Henricus Tucher Canonici Bambergensis dignitatem adeptus est (6). Huc etiam pertinent Georgius Laeffelholz Canonicus Passauiensis A. 1491, Margareta Musselia Abbatisa Princeps Collegii Canonissarum Superioris Ratibonae, Conradus Haller Praepositus Monasterii S. Magni in pede montis Ratibonae A. 1380, Iohannes Scheurl Canonicus Vratislauensis et Glogauensis A. 1470, Bartholomaeus Scheurl Canonicus Vratislauensis, A. 1498 mortuus, Iohannes Scheurl Canonicus Vratislauensis, Augustanus et Tridentinus, item ad S. Sepulcrum Lignitii,

(4) Conf. RICCIUS in Specul. Iur. Germ. p. 311.

(5) Teste b. SCHWARZIO in progr. de Norimbergensibus quibusdam, qui quondam Moguntiae inclaruerunt, Altorfii A. 1729. in 4. edito.

(6) Vid. eiusd. SCHWARZII progr. de Norimbergensibus quibusdam, qui olim in Academia Ingolstadtensi inclaruerunt, Altorfii A. 1723. in 4. typis exscriptum.

tii, et Praepositus Oppolienfis, A. 1517 uita defunctus, Ludouicus Hack de §. VIII. Sul Canonicus ad D. Stephani Bambergae A. 1444, Iacobus Hack de Sul, cognominatus Thill, Canonicus Herbipolitanus, A. 1557 mortuus, Antonius Welser Capituli Passauiensis Praepositus A. 1619, Antonius Welser Capituli Frisingensis Praepositus A. 1612, Christophorus, Antonius, et Hieronymus Welseri Capituli Ratibonensis Praepositi A. 1511, 1548 et 1563, Antonius Kresius Canonicus Ratibonensis A. 1500, Anna Maria im Hof Abbatisa in Kuebach A. 1619, Christianus Augustus et Alexander Albertus Geuderi Canonici Halberstadienses et Brandenburgenses, A. 1739 cet. (7). Exempli causa paucos nominaui ex Patriciis Norimbergensibus, qui dignitatibus ecclesiasticis inclaruere. Sed uel ex his, quae attuli, exemplis, quanti nobilitas Patriciorum nostrorum aestimetur, cognosci potest. Et quamquam post tempora instauratae religionis Patricii raro in Canonicorum numero sunt: propterea quod plerique repurgatae religionis sacra deferere et ad Catholicorum coetum se conuertere nolunt; numquam tamen ius suum, ipsa uetustate robustum, amiserunt, sed eam tantum conditionem ac fortunam subiere, quam ceteros Nobiles, sacra repurgata profitentes, subiisse constat. Quare in INSTRVM. PACIS WESTPHAL. Artic. V. §. 17. etiam in gratiam Patriciorum haec scripta et decreta sunt: Opera detur, ne Nobiles, PATRICII, gradibus academicis insigniti, aliaeque personae idoneae, ubi id foundationibus non aduersatur, excludantur, sed ut potius in iis conseruentur. Iam quod sigillatim ad HOLZSCHVHEROS attinet, fateor, nullum ex iis reperiri, quem antiquis temporibus satis constet, in Canonicorum numero fuisse. At eo plures, ut in Partis huius Generalis §. XII. ostendi, ex hac familia orti sunt Abbates seu Antistites sacrorum utriusque sexus, aliique religiosi homines, qui perpetuae castitati, obedientiae, ac paupertatis cultui se religione uoti obstrinxerant. Neque interea est, quod dubitemus, quin Holzschuheri, si qui recipi in Collegia cathedralium Ecclesiarum uoluissent, recepti etiam sine mora essent. Nam et antea satis demonstraui, et pluribus adhuc commonstrabo, eos aliis, nec minus honestis egregisque uitae nobilitatis iuribus nullo non tempore esse fruitos. Adhaec quoniam Holzschuheri connubia omnium eorum Patriciorum, qui, ut supra diximus, Canonicorum dignitatem sunt adepti, coniunxerant; in probatione nobilitatis uitae ceterorum Patriciorum sine dubio simul Gentis Holzschuherianae nobilitas explorata, capeffendisque dignitatibus ecclesiasticis apta iudicata fuit. Neque uero haec sunt eam in partem interpretanda, quasi nullus umquam ex Holzschuheriana Gente Canonicorum ordini fuerit adscriptus. Id enim explorare perceptum est, GEORGIVM HOLZSCHVHERVM, qui A. 1607 in caelestes sedes commigravit, Canonici Ecclesiae Dorpatensis in Liuonia dignitate floruisse (8). Iam ad ordines equestres progredior. Sed bre-

(7) Vid. Dom. BIEDERMANNI Praefat. des Geschlechtsregst. des Nürnberg. Patriciats p. 8.

(8) Vid. infra Part. Special. Cap. III, §. XXXVI.

De Holzschuheris, qui ordinibus equestribus adscripti sunt.

§. VIII. HOLZSCHVHERIANA tantum nobis dicendum erit. Atque hic primum animo obuerfatur ALBERTVS HOLZSCHVHER, quem Ordini Equitum Iohanniticorum adscriptum fuisse, ex literis Henrici Geuderi, Sculteti Norimbergensis, A. 1368 exaratis, perspicue intelligimus (9). Similiter Philippus Flach de Schwarzenburg, supremus Ordinis Iohannitici in Germania Magister, IOHANNI HOLZSCHVHERO circa A. 1574 spem fecit, certo euenturum esse, ut is aliquando inter Equites Ordinis eiusdem Iohannitici allegeretur. Sed, eheu! mors immatura optima destinata interuertit. Nam Iohannes noster, quum ad dignitatem promissam rectis se studiis rebusque praeclare gestis praepararet; in Hungaria, bello cum Turcis gesto, gloriose quidem, at intempestive, occubuit mortem (10). Nec defunt Genti Holzschuherianae Equites Ordinis Teutonici. Hac enim dignitate equestri iam ab A. 1374 inclaruit FRIDERICVS HOLZSCHVHER, qui simul Ordinis Teutonici auspiciis Nosocomii Norimbergensis ad D. Elisabetae Praefectus erat annoque 1409 diem obierat supremum (11). Praeterea HENRICVS HOLZSCHVHER inter Equites eiusdem Ordinis A. 1374 commemoratur (12). Non est denique praetereundum, WOLFGANGVM HOLZSCHVHERVM, qui Emanueli, Portugalliae Regi, in Africa contra Aethiopes et Saracenas stipendia quondam fecerat, animique sui praesentiam et corporis robur atque agilitatem ita Capitaneo Regio de Alcatzer approbauerat, ut hic luculentam partem praedae, et uictoriae ipsius, fortitudini Wolfgangi Holzschuheri fateretur deberi, a Rege Gloriosissimo A. 1503 Equitibus Ordinis Iesu Christi adscriptum esse, et insignia auita mirum in modum aucta, praeclarisque accessionibus locupletata, inde retulisse (13).

§. VIII.

§. VIII. Pergo nunc ad enarranda munera, quibus functi sunt Holzschuheri: quae si fortasse non plene probent nobilitatem, insigniter tamen ornant (1). Iam HERDEGENVS HOLZSCHVHER, qui A. 1235 debitum naturae reddidit, Ministerialis Imperii in Castro Norimbergensi fuit (2). Deinde circa A. 1260 BERTHOLDVS HOLZSCHVHER Imperatoris auspicio supremi ianuae Custodis partibus, itidem fortasse in Castro Norico, functus est, et FRIDERICVS HOLZSCHVHER, miles, in literis feudalibus A. 1270 inter ministeriales Friderici II, Burggrauii Norimbergensis, commemoratur (3). Praeterea SIGEFRIDVVS HOLZSCHVHER A. 1509 Imperatoriae Maiestatis administer fuit (4). Eodem fere tempore WOLFGANGVS HOLZSCHVHER eandem dignitatem honestissime tuebatur, adeo, ut Maximilianus I, Imperator Gloriosissimus, fidelibus eius crebrisque officiis commotus, eidem, ex aulica functione clementissime dimisso, quadringentorum florenorum summam, ex collectis Imperii Norimbergae

(9) Vid. in Cod. dipl. docum. 56.

(10) Part. Special. Cap. III. §. XXXVI. sub fin. sqq.

(11) Part. Special. Cap. I. §. VIII.

(12) Vid. in Cod. dipl. docum. 67.

(13) Cod. dipl. docum. 205.

(1) Conf. RICCIUS vom Landf. Adel p. 362.

(2) Vid. infra Part. Special. Cap. I. §. IV.

(3) Cap. I. §. IV. et in Cod. dipl. docum. 2 (*).

(4) Vid. Cap. II. §. XIII. et in Cod. dipl. docum. 213.

§. VIII. gae accipiendam, designaret, aliaque praemia tribueret (5). Huc etiam pertinent HENRICVS et ARNOLDVS HOLZSCHVHERI, qui A. 1263 Scabini seu Affectores Iudicii Sculteti Norimbergensis fuerant (6). Pari laude sub finem saeculi XIII HERDEGENVS et LEOPOLDVS HOLZSCHVHERI Iudicio Prouinciali Caesareo affecerunt, quid? quod CAROLVS HOLZSCHVHER A. 1415 Sculteti Norimbergensis officia atque partes suscepit (7). Plura huius generis exempla hic possem cumulare, si opus esset. Interea nemo est, qui nesciat, non alios olim, nisi qui illibata nobilitate fulgerent, immo ne Ministeriales quidem, ad ius dicendum in iudiciis cuiuscumque generis fuisse admissos (8). Sed et aliis dignitatibus inclaruerunt Holzschuheri. Ita FRIDERICVS, CAROLVS, SEBALDVVS et HENRICVS HOLZSCHVHERI saeculo XIII, XV et XVI. inter Apiarios siue Zeidelarios commemorantur, quibus ius mellicidii in siluis Norimbergensibus cum quibusdam praediis connexum, nomine Imperatoris ac Imperii, certis conditionibus fuerat conceditum (9). Nec praetereundi sunt hoc loco GEORGIVS I et HIERONYMVVS HOLZSCHVHERI, qui Foederis Sueuici Sociorum a consiliis, ille quidem ab A. 1504, hic ab A. 1546, fuerunt (10). Georgii I Holz-

(5) Cod. dipl. docum. 216.

(6) Cap. I. §. IV.

(7) Cap. I. §. VI. et Cap. II. §. XII.

(8) RICCIUS vom Landf. Adel P. I. c. XXXV. §. I. p. 208. sq. Wir haben oben c. 2. §. 9. nicht sonder Wahrscheinlichkeit erwiesen, daß in denen uralten Zeiten die Freygebornen zu Schoppen oder Beyßern im Gerichte seyn erworbet worden — Ein Ministerial, als Ministerial, erlangte diese Würde nicht, sondern er blieb von dieser Bedienung so lange ausgeschlossen, als er sich in dem Stande seiner Ministerialität befand. Denn ein Dienstmann stunde in der Ordnung einen Stufen niedriger, als ein Schöppe, indem die Dienstleute zum Sechsten: Schöppenbare Leute aber zum Fünften Heer-Schild gerechnet wurden — Wolte nun ein Dienstmann zu dieser Würde gelangen, so mußte er sich bemühen, daß er von der tragenden Dienerschaft sich befreiete — Die Schöppen des Nürnbergschen Land- Gerichts und Schultheissen-Amtes müssen entweder milites oder boues sein. Denn Kayser Heinrich der VII. sagt do. 1313. nach Joann Müllers des Nürn. Raths-Schreibers Berichte, in seinen geschriebenen Relationibus, Rel. X. Nemo sententiam in iudicio prouinciali promulget, nisi milites et honesti ciues iurati dicitur ciuitatis Norimbergensis existant. Aus dieser Verordnung ersehen wir, daß das Schöppen-Amt nur militair Personen, oder erbaren geschwornen Bürgern anvertrauet worden, erbare aber hießen damals die in Städten wohnende Edelleute. Dabey meldet auch belobter Io. Müller, daß man ao. 1263. Heinrich und Arnold die Holzschuher als Schöpfen des Schultheissen-Amtes findet. Adhanc sententiam quoque, praeter alios complures, accedit CRAMER de nobil. aut. T. I. c. V. §. VII. p. 446. sqq: Non feudalibus solum, inquit, sed et ciuilibus

criminalibusque Germaniae iudiciis soli olim praesue-runt nobiles et equestres ordinis uiri, suam ab auis et auis deducentes nobilitatem et ingenuitatem — Tot praesant medii aui monumenta, luculentissime ostendentia, ad iustitiam in iudiciis Germaniae quibuscumque admi-nistrandam non alios admissos fuisse, quam uiros ex nobili aut equestri prosapia oriundos — Quid? quod idem ius Saxonicum manifestum reddit, maiores nostros in examinandis Scabinorum suorum nobilitate et ingenuitate adeo scrupulosos fuisse, ut ne ministerialibus quidem aditum ad scabinatus concederent, nisi antea a nexu, quo dominis suis adstringebantur, sollemni manuissione fuis-sent liberati — Est igitur in aprico positum, munerum iudicialium minime olim capaces fuisse nouos acque as-plebeios homines. Seruauit hos mores Germania ad re-centiora usque tempora, adeo ut saeculo adhuc XV. et XVI. Principes Imperii Caesarea expeterent priuilegia, si iudiciis suis prouincialibus praeficere uellent homines re-centioris nobilitatis, aut ignobiles — Huc etiam spectat Codicillorum Caesareorum formula, a temporibus Caroli V. Imp. usitata, quae nouos nobiles diserte habiles pro-muntiat ad adipiscendam iudicandi in causis quibuscum-que potestatem. De dignitate Scultetorum uid. RICCIUS vom Landf. Adel P. I. c. XXXVI. §. I. p. 212 sq.

(9) Vid. infra Part. Special. Cap. I. §. V. not. 8. Cap. II. §. XII, Cap. IV. §. LVIII. not. 7, et Cap. II. §. XVIII. not. II. De Zeidelariis No-rimbergensibus copiose exponunt Generos. Dom. SCHEVRELIVS in diss. de Iure mellicidii et b. SCHWARZIVS in diss. de Butigulariis Norimbergens. Add. III. BVRI in der ausführ. Erläuterung des in Teutschland üblichen Lehenrechts p. 1302. sqq.

(10) Cap. III. §. XXXIII, et Cap. IV. §. LV.

§. VIII. Holzschuheri nepos, GEORGIVS III HOLZSCHVHER primum Ducis Würtenbergici auctoritate Praefecti Heddingensis et Dornstadiensis spartam ornauit, deinde, rerum omnium suarum sede A. 1540 in Liuania collocata, Episcoporum Dorpatensium Cancellarius et Consiliarius intimus, isque primarius, euasit, legationesque grauissimas Episcopi sui, aliorumque S. R. I. Principum nomine obiit (11). Eius filii, GEORGIVS III et BERTRAMVS HOLZSCHVHERI, paternae laudis aemuli felicissimi exstiterunt. Nam GEORGIVS III HOLZSCHVHER Wilhelmi Comitis Nassouiensis, Praefecti supremi Frisiae Occidentalis, auctoritate, stabuli Magister et Praetorianae cohortis Centurio fuit; Liuaniaeque redditus, Canonici Ecclesiae Dorpatensis dignitate, ut §. praecedenti dictum est, eluxit (12). Alter filius, BERTRAMVS HOLZSCHVHER A. 1579. Philippi Ernesti, Comitis Mansfeldini, morum studiorumque moderator constitutus est, postero autem tempore tantis honoribus ornatus, ut Regni Poloniae Senator, Castellanus Dorpatensis, *Starosta* et Praefectus arcis regiae Cremonensis a Rege ac Proceribus Regni Poloniae crearetur (13). Ac in Praefectura quidem seu *Starostia* Cremonensi ei filius, WILHELMVS HOLZSCHVHER succcessit, qui simul Praefectus Obelincensis erat (14). Praeterea CHRISTOPHORVS HOLZSCHVHER circa A. 1546. inter iuuenes cubicularios Regis Suedici fuit, et WOLFGANGVS HOLZSCHVHER A. 1554 eodem honore ab Hermanno, Episcopo Dorpatensi, dignus est habitus, neque ita multo post Halae ad Cocherum PAVLLVS HOLZSCHVHER Principis Electoris Moguntini auspiciis Sculteti munus administravit (15). Huc etiam referendi sunt illi, qui ex Holzschuherorum numero castra secuti, uirtute duce ac comite fortuna, ad *militiae* altiores gradus ascenderant. Quorum genus quia multiplex est ac uarium, non nullos tantum quasi delibare narrando lubet. In his primum commemoro MELCHIOREM HOLZSCHVHERVM, qui primum Carolo V, Imperatori Augustissimo, strenuam in militia operam nauauit, deinde rebus in bello Turcico praeclare gestis, gratiam Maximiliani II, Imperatoris Pii, promeritus, A. 1565 spartam Tribuni militum Legati obtinuit, ac denique A. 1570 Friderici, Episcopi Würzburgensis, auspicio, Praefecti Würzburgensis propugnaculi munus suscepit (16). CAROLVS HOLZSCHVHER, eius frater, Centurio fuit, et ab Episcopo Dorpatensi A. 1557. arci Kirnte in Liuania praefectus est (17). Similiter LAZARVS HOLZSCHVHER, qui sub Lazaro de Schwendi, Tribuno militum Caesareo, de uniuersa re Christiana optime merito, in expugnatione propugnaculi Tokay egregie steterat, A. 1570 in cohorte quadam militum Germanorum Centurionis munus, et praefecturam propugnaculi Erla seu Agriae in Hungaria, administravit (18). Nec praeteriri debet CHRISTOPHORVS IACOBVS HOLZSCHVHER, qui Inclutorum Franconiae Ordinum auspicio summus excubiarum Tribunus fuit, et Praefectus Hohensteiniensis ac Veldensis, uitamque A. 1703 in proelio, prope locum, Krüten-

(11) Cap. III. §. XXXV.

(12) Cap. III. §. XXXVI.

(13) Cap. III. §. XXXVI.

(14) Cap. III. §. XXXVI.

(15) Cap. II. §. XV, Cap. IV. §. LV, et Cap. II. §. XIX.

(16) Cap. IV. §. LII. num. VI.

(17) Cap. IV. §. LII. num. V.

(18) Cap. IV. §. LIV. num. VI.

Krütensee dictum commissio, publicae salutis causa gloriose profudit (19). §. VIII. Adhaec CHRISTOPHORVS SIGISMVNDVS HOLZSCHVHER, qui A. 1742 mortalitatem expleuerat, Ducis Saxo-Gothani auctoritate Tribuni militum Legatus fuit (20). Denique BYRGARDVS SIGISMVNDVS HOLZSCHVHER S. R. I. Ordinum Circuli Franconici auspicio summi excubiarum Praefecti partes obiit; postea uero, militari munere solutus, Norimbergae ad dignitatem Scholarchae ac Curatoris Academiae Altorfinae A. 1737 processit, et A. 1744 tranquille leniterque exspirauit (21). Quemadmodum ergo ex his, quae diximus, praestantia stirpis Holzschuherianae, ex qua tot uiri, toga saepeque illustres, orti sunt, dilucide apparet; ita eiusdem Gentis nobilitas exinde etiam intelligitur, quod ei usque a sexcentis annis Norimbergae semper *aditus ad dignitates senatorias* patuit. Namque Norimbergensium Respublica, quod nemo, peritus rerum, ignorat, omni tempore ab iis regebatur, quos illibatus natalium splendor salutis publicae gubernaculis commendabat. Et quamuis per uniuersam Germaniam, ineunte saeculo XIII, plebs ferox et fastu opibusque turrida uiam sibi aperuerit in curiam, rerumque administrandarum partem, Patriciis temerario ausu ereptam, sibi vindicauerit; Patricii tamen Norimbergenses antiqua iura sua tam feliciter fortiterque et accurate a *Geisbarthiorum* et *Pfauentritiorum* moliminibus machinationibusque seditiosis defendebant, ut iis A. 1340 a Carolo III, Imperatore Indulgentissimo, purgata urbe ab hac sentina hominum et colluie, repudiatisque tribubus cunctis, summa rerum ac status pristinus restitueretur (22). Vt uero cuius abunde pateat, Holzschuheros tam ante turbas commemoratas, quam postero tempore, clauum Reipublicae Norimbergensis tenuisse, et nostra etiam aetate tenere; quemdam quasi catalogum eorum, qui ex Holzschuheris in Senatum recepti sunt, conexam. Fuerunt autem *Senatores* Norimbergae:

1. Laurentius Holzschuher, A. 1197 (23).

2. Sigefridus Holzschuher, circa A. 1261 (24).

3. Herdegenus Holzschuher, ab A. 1290 (25).

4. Fridericus Holzschuher, A. 1291, primarius urbis Capitaneus (26).

5. Leopoldus Holzschuher, circa A. 1296 (27).

6. Sigefridus Holzschuher, ab A. 1342 usque ad A. 1353, Duumuir (28).

Q

7. Fri-

(19) Cap. III. §. XLIX.

(20) Cap. II. §. XXIX.

(21) Cap. II. §. XXXI.

(22) Legantur MVLLER in *Annal. Noric.* MSS. ad an. 1349. et RICCIUS in *Spicil. Iuris German.* p. 251. sqq. p. 306. sq. et p. 308. num. 7.(23) Vid. infra *Part. Special.* Cap. I. §. III. not. 5.(24) Sigefridum Holzschuherum Senatorem Norimbergae fuisse, pro certo affirmare non auesim, uid. *Part. Special.* Cap. I. §. VI. not. 1.

(25) Cap. I. §. VI.

(26) Cap. I. §. VI.

(27) Cap. I. §. VI.

(28) Cap. I. §. X. Si *catalogo* cuidam MS. *Senatorum Norimbergensium* esset fides habenda, A. 1345. etiam *Sigismundus Holzschuher* in Senatorum numero fuisset. Ipsum catalogum non uidi, nec ideo, quantum ei sit fidei tribuendum, scio. Hoc uero haud ignoro, in documentis saeculi XIII et XIV nullum ex Holzschuheris commemorari, cui nomen Sigismundi fuerit. Quosimul sit, ut ualde suspicer, Sigismundum istum ex *Sigifrido Holzschuhero*, qui A. 1345, Senator erat, tempore recentiori esse fictum, eumque errorem nominis similitudinem creasse. Permirum

- §.VIII. 7. Fridericus Holzschuher, ab A. 1340 usque ad A. 1357, Duumuir (29).
 8. Bertholdus Holzschuher, ab A. 1350 usque ad A. 1365 (30).
 9. Sigefridus Holzschuher, ab A. 1359 usque ad A. 1382, Duumuir (31).
 10. Iacobus Holzschuher, ab A. 1368 usque ad A. 1371 (32).
 11. Carolus Holzschuher, ab A. 1383 usque ad A. 1422, Duumuir (33).
 12. Fridericus Holzschuher, ab A. 1422 usque ad A. 1431 (34).
 13. Carolus Holzschuher, ab A. 1427 usque ad A. 1456, Duumuir primarius et arcis Imperialis Praetor (35).
 14. Bertholdus Holzschuher, ab A. 1432 usque ad A. 1449 (36).
 15. Martinus Holzschuher, ab A. 1450 usque ad A. 1467, Septemuir (37).
 16. Carolus Holzschuher, ab A. 1456 usque ad A. 1480, Duumuir primarius ac Praetor arcis imperialis (38).
 17. Antonius Holzschuher, ab A. 1468 usque ad A. 1484 (39).
 18. Gabriel Holzschuher, ab A. 1481 usque ad A. 1493, Consul Senior (40).
 19. Georgius Holzschuher, ab A. 1484 usque ad A. 1513, Septemuir (41).
 20. Lazarus Holzschuher, A. 1497, A. 1514 usque ad A. 1523 (42).
 21. Hieronymus Holzschuher, ab A. 1499 usque ad A. 1529, Septemuir (43).
 22. Lazarus Holzschuher, ab A. 1524 usque ad A. 1544 (44).
 23. Hieronymus Holzschuher, ab A. 1530 usque ad A. 1552, Septemuir (45).
 24. Bertholdus Holzschuher, ab A. 1548 usque ad A. 1552 (46).
 25. Ludouicus Holzschuher, ab A. 1552 usque ad A. 1559 (47).
 26. Sigismundus Holzschuher, ab A. 1561 usque ad A. 1567 (48).
 27. Hieronymus Holzschuher, ab A. 1567 usque ad A. 1598 (49).
 28. Maximilianus Vitus Holzschuher, ab A. 1581 usque ad A. 1604, Consul Senior (50).
 29. Vitus Georgius Holzschuher Senior, ab A. 1602 usque ad A. 1606 (51).
 30. Si-

rum enim mihi (nescio, an aliis), immo portenti simile, uidetur, uirum senatorem tam inclusum atque abditum latuisse in occulto, ut neuestigium quidem eius in antiquis rerum gestarum monumentis cernere liceret, ex quo, eum uixisse umquam, cognosceremus.

(29) Cap. I. §. XI.

(30) Cap. I. §. VIII. sub fin. Ex Indicibus MSS. Senatorum Norimbergensium intelligimus, A. 1358 etiam Henricum Holzschuherum Senatui Norimbergensi adscriptum fuisse. Sed multitudo Henricorum rem dubiam facit, ut, in quem hoc conueniat, non satis certo liceat definire. Fortasse Henricus VI, aut etiam huius nominis VII, de quibus Part. Special. Cap. I. §. VII, exponimus, intelligi potest.

(31) Cap. I. §. X.

(32) Cap. I. §. V. not. 15.

(33) Cap. II. §. XII.

(34) Cap. II. §. XIII.

(35) Cap. IV. §. L.

(36) Cap. IV. §. LVII.

(37) Cap. II. §. XIII.

(38) Cap. IV. §. L.

(39) Cap. II. §. XIII.

(40) Cap. IV. §. L.

(41) Cap. III. §. XXXIII.

(42) Cap. IV. §. LI.

(43) Cap. IV. §. LI.

(44) Cap. IV. §. LVI.

(45) Cap. IV. §. LV.

(46) Cap. IV. §. LVI.

(47) Cap. IV. §. LV.

(48) Cap. IV. §. LIV. num. I.

(49) Cap. II. §. XIX.

(50) Cap. III. §. XXXVIII.

(51) Cap. III. §. XXXIX.

- §.VIII. 30. Sigismundus Gabriel Holzschuher, ab A. 1606 usque ad A. 1642, Duumuir (52).
 31. Eustachius Carolus Holzschuher, ab A. 1611 usque ad A. 1639 (53).
 32. Vitus Georgius Holzschuher, Junior, ab A. 1639 usque ad A. 1665, Consul Senior (54).
 33. Georgius Holzschuher, ab A. 1658 usque ad A. 1679, Septemuir (55).
 34. Vitus Holzschuher, ab A. 1670 usque ad A. 1684 (56).
 35. Vitus Engelhardus Holzschuher, ab A. 1683 usque ad A. 1697, Septemuir (57).
 36. Vitus Hieronymus Holzschuher, ab A. 1698 usque ad A. 1720, Consul Senior (58).
 37. Sigismundus Elias Holzschuher, ab A. 1707 usque ad A. 1709 (59).
 38. Iohannes Sigismundus Holzschuher, ab A. 1710 usque ad A. 1742, Septemuir (60).
 39. Burcardus Sigismundus Holzschuher, ab A. 1725 usque ad A. 1744, Consul Senior (61).
 40. CAROLVS SIGISMVNDVS HOLZSCHVHER, ab A. 1742, Consul Senior (62).
 41. Wolfgangus Sigismundus Holzschuher, ab A. 1744 usque ad A. 1752 (63).
 42. GEORGIVS WILHELMVS HOLZSCHVHER, ab A. 1753 (64).

Ex his CAROLVS SIGISMVNDVS et GEORGIVS WILHELMVS HOLZSCHVHER, num. 40 et 42, nostra aetate clauum Reipublicae tenent, quibus fortunatissimos omnium consiliorum euentus, et prosperam semper ualeitudinem, secundumque ac diuturnum uitae sine ulla offensione cursum omnes boni mecum exoptant.

§. X.

Quanta prudentia quantoque studio inaequabilia *matrimonia*, fugiant ac detestentur Germani, ii tantum, qui nihil sciunt, ignorant. Leges uidelicet Germanorum, et, quae uim legum habent, consuetudines atque instituta, sicuti requirunt, ut uir nobilis nobilem feminam, ingenuamque ingenuus, uitae fortunaeque confortem expetat; ita etiam cauent, ne feminae imparis conditionis dignitatisque uiris nuptui collocentur (1). Ex quo conficitur, inaequabilibus connubiis mirum in modum nobilium familiarum splendorem turpificari, aequalibus autem, si cetera paria sint, illibatam innui nobilitatem. Inter ea, quae PATRICIIS quam frequentissime exprobrari solent, praecipuum hoc De Patriciorum connubiis.

Q 2

(52) Cap. II. §. XXI.

(53) Cap. II. §. XX.

(54) Cap. III. §. XL.

(55) Cap. III. §. XLI.

(56) Cap. III. §. XLIII.

(57) Cap. III. §. XL, num. VI.

(58) Cap. III. §. XLIV.

(59) Cap. II. §. XXIII.

(60) Cap. II. §. XXIV.

(61) Cap. II. §. XXXI.

(62) Cap. II. §. XXV.

(63) Cap. II. §. XXVII.

(64) Cap. III. §. XLVI.

(1) Testes sunt RICCIUS *vom Landfaff*, Adel p. 465. sqq. et CRAMER *de Nobilit. antea* T. I. p. 115 sqq.

§. X. hoc est, quod illi ad uxores plebeias subinde animum appellere, promiscueque in connubia ruendo, summam labem dignitati natalium aspergere dicantur. Sed errant uehementer, qui, inducti hac ratione, uel potius decepti, Patricios negent in nobilium uirorum numero haberi posse, iuriumque auitae nobilitatis esse capaces. Fac enim, esse in Patriciis quosdam, fac, esse multos, qui plebeia connubia inierint. Quid, quaeso! assequeris? Num ideo Patriciorum ordinem uniuersum ad infimam hominum classem iure deprimes? Minime gentium! Ita enim ne illorum quidem effugies reprehensionem aut calumniam, qui, quae sint Philosophiae Rationalis praecepta, uel adhuc per caliginem uident. Quid ergo? Nonne aequè multos Nobiles, qui ruri uitam agunt, quid? quod Viros Principes, animaduertis, imparia contrahere matrimonia (2)? Num eorum etiam nobilitatem in uniuersum labefactabis, aut destrues? Itaque manifestum est, ea ratione non Patricios reprehendi, sed omnem omnino tolli nobilitatem Germanicam. Imparia scilicet connubia non uniuersae cuidam familiae singulisque gentilibus, sed solis posteris coniugum imparis conditionis, nocent: neque omnem prorsus generis praestantiam obscurant, sed tantum iura quaedam nobilitatis auitae hominibus, ex inaequali matrimonio prognatis, adimunt. Sicut uero in reliquorum Nobilium familiis, multae reperiuntur, quae sanguinem nullo turpi commacularunt matrimonio; ita nec pauciores inter patricias sunt, quae gentilitium decus ab hac labe integrum conseruarunt. Nam Patricii cum ex aliis patriciis stirpibus, tum ex reliquo nobilium uirorum ordine promiscue uxores duxerunt, et hodie ducunt. Nec raro ceteri Nobiles, qui ruri agunt uitam, connubia patriciorum coniungunt (3). Quare uanescit ac tollitur discrimen illud, quod tam magnum inter agrarios et urbanos Nobiles non nulli esse existimant, uel potius comminiscuntur. Quod sigillatim ad *Patricios Norimbergenses* attinet; euidentissimis comprobari testimoniis posset, eos sibi ab inaequalium matrimoniorum dedecore sedulo cauere, si id nostri pateretur instituti ratio. Id unum nunc obseruare liceat, si apud nos neque patricii uiri, neque feminae, quorum societate matrimonia coniunguntur, ignobiles sunt; consequi, ut imparia matrimonia Patriciorum Norimbergensium existere non possint. Sed nemo, nisi qui sit nobilitatis laude illustris, Norimbergae Patricius fit, ut *supra* §. II. diximus: uxores autem uel ex Patriciorum ordine, uel ex nobilitate agraria ducuntur. Quare quum Patricii, mares et feminae, aequè boni sint, aequè nobiles; Patricios Norimbergenses iusta et legitima connubiorum foedera ini-re, confitendum est. Adhaec dignitas nuptiarum patriciarum apud Norimbergenses ex pulcherrimo uestitu et *ornatu Caesareo sponсарum patriciarum* dilucide planeque intelligitur. Bene se habent, quae WAGENSEIL. in *Commentat. de Ciuitate Norimberg.* p. 275 hac de re annotauit. *Ex antiquo Imperatorum priuilegio*, inquit, *Patriciorum filiae, in nuptiali solemnitate, corona margaritata, catenis armillisque aureis, et violacea, cui hermelinae pelles*

(2) Conf. HUNDIUS in *Praefat. Part. I. des Bayerischen Stammbuchs.*

(3) Vid. CRAMER l. c. p. 254. not. 2 et 22.

*pelles subsunt, talari tunica, prorsus habitum et cultum referunt priscarum Germaniae Augustarum, atque illarum se conspiciendas praebent uera imagine. Neque unus tantum habetur Ornatus ejusmodi, sed proprius est variis Familiis. Qui nunc subiectos populos imperio regit, COSMVS III. Magnus Hetruriae Dux, cum in itinere, quo, Patre adhuc imperante, praecipuas Europae regiones ille lustrabat, Noribergam quoque deferretur, post uisacetera, non contentus aspexisse Ornatum hunc Nobilium Sponсарum, requirebat uehementer, ut Virgo aliqua eas vestes, Sponsaeque personam indueret. Hac in re cum illi mos gestus esset, magnam exinde cepit voluptatem, senio amplissimo Virginem primariam et eximiae venustatis, quae tantisper pro Sponsa se gesserat, prosequens. Tam plenae sunt dignitatis nuptiae Patriciorum Norimbergensium, tam plenae splendoris augusti! Iam sigillatim de connubiis HOLZSCHVHERORVM dicere aliquid, animus est. At uero, ne longum, nihil hic de *Patriciis Gentibus* exponam, quibus mutua cum Holzschuheris connubia et sunt, et fuerunt. Nam Holzschuheros ceterorum Norimbergensium Patriciorum uel consanguineos esse, uel affines, intelligent omnes, qui historiam hanc nostram peruolutare manibus, non pigrabuntur. Sed ego in praesens de exteris quibusdam familiis loquar, quibus Holzschuheri sanguine cohaerent. Ad quamcumque autem oculos adiicio partem, nobilissimas quasque stirpes obseruo atque ueneror. Ex *Nobilitate Franconica* hic commemorandi sunt: GOTTMANNI (4), de MAYENTHAL (5), HASSI de DORNDORFF (6), de WILDENSTEIN (7), BILGRAMI ab Eyb (8). Ex *Sueuicorum Equitum* numero huc pertinent: KECHLERI de SCHWANDORFF (9), et GIENGERI (10). Ex *Rhenanis Nobilibus* occurrunt: Nobiles de ROSSAW (11), de EFFERN in STOLLBERG (12). His ex *Palatina et Bauarica Nobilitate* annumerari debent: Domini de AMMERNTHAL (13), SAVERZAPFFH (14), LOENEYSSII (15), de BYLLING (16), de FLOSS (17). Nec praetereundi sunt ex *Nobilibus Saxonis, Thuringicis ac Megalopolitanis*: HILEPRANDI prope Halam (18), BODENSTEINI (19), Domini de VIPPACH (20), LOEHNERI (21), HAHNI (22), Domini de SEHE (23). Sed huc etiam ex *Silesiae Nobilibus* debent referri: Domini de BRIESEN (24), de ALTENGOLSSSEN (25), de LARYSCH (26), de POBSCHÜZ (27). Ex *Liouonica Nobilitate* Holzschuherorum connubia coniunxerunt: Nobiles de ORGENS, dicti de RYTTENBERG (28), MEYDELII de ERBSTEVRN (29), VOL-*

R

CKER-

(4) Vid. *Part. Special. Cap. I. §. IV.*

(5) Cap. I. §. IV.

(6) Cap. III. §. XXXIV.

(7) Cap. III. §. XLI.

(8) Cap. I. §. V et VIII.

(9) Cap. II. §. XIX.

(10) Cap. IV. §. LII. num. VII et IX.

(11) Cap. IV. §. LI.

(12) Cap. III. §. XXXVI.

(13) Cap. II. §. XII.

(14) Cap. II. §. XIII.

(15) Cap. IV. §. LIII.

(16) Cap. III. §. XXXV.

(17) Cap. III. §. XXXVIII.

(18) Cap. IV. §. LIV.

(19) Cap. IV. §. LIV. num. III.

(20) Cap. II. §. XXIX.

(21) Cap. II. §. XV.

(22) Cap. III. §. XXXV.

(23) Cap. II. §. XV.

(24) Cap. II. §. XV.

(25) Cap. II. §. XV.

(26) Cap. II. §. XIV.

(27) Cap. II. §. XV.

(28) Cap. III. §. XXXV.

(29) Cap. IV. §. LV.

§. X. CKERSAMI in NEVENHOF (30), Domini de NOEDING in KALTENBURG (31). His accesserunt ex *Bohemiae, Lusatiae et Moraviae Nobilibus*: RINGSMAYLI siue RINDSMAYLI (32), KRAMERI de BOCHRACH (33), ZKOZLAWIZII (34), MALIKOWZKII (35), ANDOPOWIZII (36), Domini de HOBECK in FALCKENBURG (37). Ut taceam Dominos de WERTHA, de STERNBERG., de BERGA in Wechmar cet. de SIEBACH in Klein-Fahnen, de SEIBOTH in Roetelsche, de PRIORTH, de GRASS, de DAMNIZ, HOFEROS de Lobenstein, de NELEFIN, de STETTEN in Bodenhof, de FECHENBACH in Sommerau cet. (38). Ex huius generis exemplis, quorum plura, si uisum mihi fuerit, excitare potuissem, luculentissime patet, stirpi Holzschuherianae, quae tot amplissimae dignitatis necessitudinibus per fortunata connubiorum foedera inclaruit, hac etiam ex parte suum decus ac nobilitatem constare.

§. XI.

§. XI. Nobiles ex praediorum redditibus potissimum uiuere solent. Soli quondam Nobiles atque in genui feudorum possessores erant. Patricii, inprimis Norimbergenses, et in his Holzschuheri, feudis aliisque praediis amplius ornati, mercaturae non student.

Ad tutandum generis auitaeque nobilitatis decus multum esse in *praediis* possessionibusque praesidii, tam perspicuum esse iudico, ut res non coniectura, sed oculis ac manibus teneatur. Nobiles enim, fundorum praediorumque redditibus contenti, maxime ab illiberali ac sordido quaestu abhorreere solent. Quare si quis suam dignitatem sartam tectam, ut aiunt, ab omnique detrimento sinceram integramque conseruare cupiat; opus est praediis, unde se suamque alere familiam honeste possit. Olim certissime constat, *feuda*, siue beneficia, non nisi homines ueteris prosapiae multarumque imaginum possedisse. Feuda enim ob militiam equestrem data sunt, ad quam soli quondam Nobiles Ingenuique admittebantur. Aevo autem recentiori etsi homines inferioris etiam ordinis interdum ad feudorum possessionem admittuntur; in plerisque tamen Germaniae prouinciis uetera instituta, et mores a maioribus traditi, nunc quoque seruantur (1). Si, quod idonea ratione nulla potest negari, PATRICIUS neque antiquis temporibus, neque hodiernis, ad feuda equestria est aditus obstructus, iidemque adeo uictus quaerendi causa numquam necesse habuerunt, eiusmodi uitae sectam, quae Nobilium ordini minus conueniat, sequi;

(30) Cap. III. §. XXXVI.

(31) Cap. III. §. XXXV.

(32) Cap. IV. §. LIII.

(33) Cap. II. §. XX.

(34) Cap. IV. §. LIII.

(35) Cap. IV. §. LIII.

(36) Cap. II. §. XIV.

(37) Cap. II. §. XV.

(38) Cap. II. §. XX et §. XXIX, num. I et II, item Cap. III. §. XLII, num. I, II, VIII et IX.

(1) Vid. RICCIUS *vom Landsass. Adel* p. 419 sqq. et in *Spiegel. Iuris German.* p. 206 sqq. ENGAV in *Iure German.* §. CXXVI, p. 30, CRAMER *de Nobilitate auita* T. I. p. 399-430, ESTOR in *Comment. de Ministerialibus* passim, IOACH. HENR. SCHROE-

DER in *diff. de Iuribus ex statu militari Germanorum dependentibus*, sub praesid. III. GEO. LVD. BOEHMERI habita, p. 57 sq. De praediis equestribus eorumque speciebus commentatur Dom. WERNER de ROEHNEN, Eques Bremens. in *diff. de praediis Nobilitatis Bremensis equestribus*, moderatore III. GEO. HENR. AYRERO habita, p. 151 sqq. V. C. HOMMEL in *Commentatione de Particula: Von*, ostendere conatur, eos, qui ab antiquis temporibus beneficium non teneant, licet nouiter adquisiuerint, plebeios nihilominus esse: quamquam opinionem hanc refellere studet Cel. PAVL in *der Vorrede zur Einleit. in die Kenntniß des Deutschen Adels*. Add. RICCIUS *vom Landsass. Ad.* p. 265 sqq. ubi negat, originem nobilitatis germanicae a feudorum possessione, tamquam a fonte repeti posse.

qui (2); quis eorum subscribet sententiae, qui Patricios in mercatura (3) uilioribusque artibus uersari, generisque splendorem insigniter ac miserandum in modum obscurare, pro certo affirmant? Equidem largiar, non nullos Patricios ab hac macula non esse immunes. At cum de omnibus omnino Patriciis Germaniae idem contendis, uitiumque, quod quibusdam inesse uideas, non sine maxima iniuria ordini attribuis uniuerso; quem tibi hoc daturum putas? Ac *Patricios* quidem *Norimbergenses* quaestuosis artibus, nostra certe aetate, operam dare, nec probatur experimento, et exteri etiam, qui rerum Norimbergensium periti sunt, diffitentur (4). Nec intelligo, quid sit causae, cur Patricii Norimbergenses mercaturis faciendis rem quaerant. Nihil nunc de amplissimis illis et opimis etiam muneribus dico, quibus ii funguntur. Paucissimi enim ab omni curatione muneris cuiusdam atque administratione rerum uacant. Multi cooptantur in Senatrum ordinem, non nulli iudiciis assident, alii praefecturas cum in urbe, tum in agro gerunt, ceteri aut rei militari dediti, castra sequuntur, aut in aulis uitam honeste agunt. Sed sunt etiam Patricii Norimbergenses tam fructuosae tamque amplae possessiones, ut ex praediorum redditibus satis liberaliter possint uiuere. Illi enim antiquitus *praedia libera, clientelaria, landsassica* possident, tamque illibata nobilitate iudicantur esse, ut non solum inter *Nobiles Landsassios*, sed etiam inter *Immediatos S. R. I. Nobiles*, praesertim *Franconicos*, quam lubentissime recipiantur. Neque existimandum est, quemadmodum ignobiles interdum, sic etiam Patricios Norimbergenses sine ulla praerogatiua Ordini Equestri Immediato adscribi. Satis enim constat, Patricios pariter atque reliquos Equites, non modo conuentibus conciliisque equestribus interesse, et suffragia de rebus propositis ferre, sed etiam *Directorum, Capitaneorum, Assessorum* partes ex ordine obire (5). Quid? quod *Patriciis Norimbergensibus tamquam Valuasoribus Maioribus* (sunt uerba WAGENSELII *de Ciuitate Norimberg.* p. 183) *Nobiles etiam ac Barones uasallagii nexu obstricti uiuunt, et fidem ac obsequium suum profitentur*. Ita e. gr. HOLZSCHVHERIS Domini de Schrottenberg lege beneficiaria nunc quoque deuincti sunt. At uicissim Patricii quoque Norimbergenses non solum aliis Nobilibus, sed etiam S. R. Imperio et summis Imperii Prin-

R 2

cipi-

(2) Vid. CRAMER l. c. p. 254. not. aa.

(3) De nobilitate Mercatorum singulari studio commentatus est Dominus de LOEN. Add. eiusd. *Commentatio vom Adel* p. 77 sqq. itemque RICCIUS l. c. p. 453 sqq. In *der Erweiterung des Erkenntnis und des Vergnügens*, I Band, 6. Stück, etiam disquirunt: Ob die Adelichen Handlung treiben kennen? Omnia hic, quantum ego quidem existimo, suis cuiusque terrae institutis iudicari debent. Laudo nobiles Germanos, qui sordidas artes cane et angue peius fugiunt. Ceteroquin haec communis fere omnium est sententia, mercaturam, si tenuis sit, sordidam putandam esse; sin magna et copiosa, multa undique apportans,

multisque sine uanitate impertiens, non esse admodum uituperandam; atque etiam, si satiata quaestu, uel contenta potius, ut saepe ex alto importum, ex ipso portu se in agros possessionesque contulerit, uideri iure optimo posse laudari. Conf. CICERO de *Offic.* L. I. c. XLII.

(4) Vid. BIEDERMANNI *Geschlechtsregister des Nürnbergischen Patriciats* et Dom. de LOEN *vom Adel* p. 126 sq. Add. *Excerpta ex diplomate Leopoldino*, quae *supra* in §. II. not. 8. sub fin. p. 21. extant.

(5) Conf. LVNIGII *Reichs-Archiv Part. Spec. Contin. III. 2. Absaz von der Freyen Ritterschaft in Franken* p. 35.

§. XI. cipibus Comitibusque fide clientelari sunt obstricti (6), quae quidem res, si opus esset, multis exemplis testimoniisque posset comprobari. Nunc uero ne longus sim in re apertissima, prouoco tantum ad Cel. KOELERI *Historiam Wolfsteinianam*, ubi Cap. II. §. VIII. p. 275 haec commemorantur: *Ille* (Feudalia nobilia) *dicuntur in libris feudalibus Wolfsteinianis Germanice: Helm Lehn, seu feuda galeata, et non nisi sanguine nobili et equestri oriundis destinantur, qua in classe nunc sunt illustris Magistratus S. R. I. Liberae. Reipublicae Norimbergensis, et aliquot olim et nunc in eadem florentes generosissimae Familiae.* Et in addita probat. 9. p. 278. haec leguntur: *Nobilium beneficiariorum syllabus in curia feudali Wolfsteiniana hic est: Fureri, Geuder, Grolandi, quibus ob datam expectatiuam successuri sunt Ebneri, Halleri, Harsdærferi, HOLTZSCHVHERI (uid. infr. in hoc §. sub uoce Neufes) Imhofii, Kressii, Nutzeli, Pæmeri, Rieteri, Tezelii, Thillii, Tucher, Volckammeri, cet. Comparuerunt ex uasallis equestribus semper nonnulli in exequiis Wolfsteiniis solennioribus. Pictura enim pompae funebris Io. Adami L. B. in Sulzburgo sup. ostendit, eiusdem funus An. 1617. suis humeris extulisse: 1. Sigismundum Hallerum, Praefectum Altdorfinum, 2. Carolum Nutzeli, 3. Leonhardum Harsdærferum, 4 et 5. Fridericum et Wolf. Iacobum Poemer, 6. Io. Wilhelmum Kressium, cet. (7). Sed iam in tempore memini, sigillatim mihi hoc loco de HOLZSCHVHERIANA GENTE esse dicendum. Holzschuheri quoniam inde ab antiquiori tempore amplis possessionibus praediisque cum liberis tum clientelariis florent, numquam uictus quaerendi causa animum ad mercaturam et quaestuosas artes appellere necesse habuerunt. Quod quidem quo facilius clariusque intelligatur, uisum est, non nihil hic uelut per compendium de *bonis praediisque*, quae Holzschuheri tum in agro Norico, tum in aliis regionibus, et olim possederunt, et nunc possident, exponendum, et quemdam quasi contexendum catalogum Holzschuherianarum possessionum, quae in rerum gestarum incorruptis monumentis atque in annalibus recensentur. Nec uero, ut opinor, errauero, si ad *ordinem seriemque literarum Alphabeti* huius instituti rationes accommodandas duxero. Quid multa? En ipsam bonorum designationem!*

Catalogus
praediorum
ac
possessionum
Holzschuherianae
Gentis.

Affalterbach non procul ab opido Graeuenberg. Praediolum ac uillam in Affalterbach A. 1357 Fridericus Holzschuher possedit. Idem Fridericus celebrando sibi suisque in Aede Sebaldina Norimberg. anniuersario praedium aliquod in Affalterbach legauit. Carolus I Holzschuher A. 1399 in eodem loco praedium habuit (8). Sed et A. 1553 Carolus Hieronymus et Wolfgangus, item

(6) Patricii Norimbergenses eam ob causam Feudorum Dominis etiam officia militaria praestare debent; cuius rei exemplum in Iohanne Godofredo, Episcopo Herbipolitano, habemus, qui A. 1688 a singulis Holzschuheris, feuda Herbipolitana possidentibus, postulauit, ut binos equites armatos, aut quaternos pedites mitterent Kizingam, aut singula uirorum capita uicinis thaleris quasi redimerent. Holzschuheri au-

tem, nimium sibi oneris imponi existimantes, diligentissime illud deprecari studebant, sed nescio, an uicerint. Legantur haec de re in *Cod. dipl. doc.* 306, 307, 308.

(7) De Holzschuheris, ad celebranda exequiarum Wolfsteinianarum sollemnia inuitatis, exemplum habes in *Cod. dipl. doc.* 297 (***).

(8) *Cod. dipl. doc.* 39, 40, 67 (*), 83.

item A. 1560 Bertholdus et Vitus Holzschuheri uillam in Affalterbach ex beneficio Dominorum de Pappenheim adepti sunt: quumque Bertholdus Holzschuher partem suam Vito Holzschuhero A. 1568 uendidisset; inde usque ad nostram memoriam uilla ista a progenie Viti Holzschuheri possidetur (9).

Affalterthal prope opidum Graeuenberg. Praedium quoddam in Affalterthal Holzschuheriana Gens A. 1472 sibi comparauit (10).

Aichach prope Reichenecum. Decimarum partem tertiam A. 1638 ex beneficio Episcoporum Aichstadiensium Sigismundus Gabriel Holzschuher possedit, posterisque suis reliquit (11).

Almeshof seu *Malmeshof* apud Norimbergam. Bona per ampla fundique ornatissimi in Almeshof antiquitus in potestate Holzschuherorum fuerunt: quae maximam partem nunc quoque ab iis possidentur. Ita e. gr. praedia in Almeshof seu Malmeshof, quae a Dominis de Berg lege beneficiaria dependebant, Fridericus et Bertholdus Holzschuheri iam saeculo XIII habuerunt (12). Carolus I Holzschuher, tot aliis praediis tamque pulchris ornatus uir, omnia fere bona Friderici, parentis, et Bertholdi, cognati, in Almeshof hereditatis nomine accepit: quae quum luculentis praeclarisque accessionibus ipse locupletasset, permulta praedia in eo loco et amoena satis, & fructuosissima, partim ex Imperatoris et Imperii, partim ex Dominorum de Berg, beneficio possedit (13), posterisque suis colenda ac tuenda tradidit (14). Hodie ma-

xima

(9) *Cod. dipl. doc.* 252 (*), 261 (**), 262 (***), 267 (*), 269 (***), 301.

(10) *Cod. dipl. doc.* 164 (*).

(11) *Cod. dipl. doc.* 288.

(12) *Cod. dipl. doc.* 40, 64, 65.

(13) *Cod. dipl. doc.* 64, 65, 82 (*), 86, 103. Clarius autem pleniusque Caroli I Holzschuheri satis amplae possessiones ac praedia in Malmeshof seu Almeshof ex eorum indice intelliguntur, quem ipse in libro suo consuali membranaceo fol. 38 - 56 exhibet. Quare mihi temperare non possum, quo minus ea, quae ad hoc nostrum institutum pertinent, huc transferibam. En ipsum indicem bonorum!

Malmeshof
Item das gut zu Malmeshof (da) hupuchel auf sitzt - Item das gut do selbst do h'man stammmaisel auf sitzt - Item ein gutlein do selbst - Item das gut do selbst do die ehuntz hert weigin auf sitzt - Item ein halb tagherk wiesen und ein gertlein wu ain aker das alles vor der rewtgassen zu malmeshof ligt. Item ain acker do selbst vor der logassen - Item ain aker am purkgeben do selbst - Item ain acker vor der statgassen do selbst - Item ain acker do selbst - Item das gut do selbst do Crisan droker auf sitzt - Item ein wiesen wu ain gut do selbst - Item das gut do selbst do der prensfritz auf sitzt - Item das gut do selbst do der stark auf sitzt - Item ein garten do selbst an dem truhelgesel bey dem puehbeig - Item ein gut do selbst do der kircher auf sitzt - Item der pullin gut do selbst - Item das Erb anden puehbeig gitten het der seherwer dem kircher von geribtz wegen v'kauft do behilt ich den kauf selber und macht p'way gut dor aus der vererbt ich ains dem fritzen wilen als am andern plat geschrieben stet so las ich das ander hin. Item ein acker ist des Cuntz ainsfolks Erb - Item das gut do selbst do der wols auf sitzt - Item das gut do selbst do der flaischman auf sitzt - Item das gut do selbst do der snieder auf sitzt - Item zwei ecker do selbst - Item das gut do selbst do der sehuber auf sitzt - Item das gut do selbst do der plest auf sitzt - Item das gut do selbst do der heintz pehaim auf sitzt - Item ein wiesen do selbst die ist der stening Erb - Item das gut do selbst do der Reife auf sitzt - Item selbs morgen akers do selbst gen dem stainharn am rewtbeig sint des seherwerers Erb - Item die vorgehriben gut zu dem Malmeshof gen ze lechen von dem heiligen reitoh. Item heintz hertbeig von malmeshof gibt von dem gut do er auf sitzt - Item das gut da selbest das der kircher von der p'wlin kauft mit samt dem obern garten gen der loc da fritz v' auf sitzt - It das gute daselbst das des Nachparvor seitzen erb ist - It das gut daselbst das des Cuntzen henikeins erb ist - It das gut daselbst das des Hansen Hirten erb ist - It das gute daselbst das fritzen Herossen erb ist - It und ein wiese die desselbn Herossen erb ist - It ein acker der desselbn Herossen erb ist - It ein acker der desselbn Herossen erb ist - It aber ein wiese und ecker die desselbn Herossen erb sein - It ein gute daselbst das des Liepharts erb ist - It ein Hofreit und ein acker die auch sein erb sein - Item

§. XI.

§. XI. xima pagi huius pars a progenie Sigismundi Eliae Holzschuheri possidetur. Nec praetereundum est hoc loco, Sigismundum Eliam Holzschuherum, ineunte hoc saeculo, uetustam arcem Holzschuherianam in Almshof reaedificari amplificarique curasse, atque eo consilio alia coëmisse bona, quae arcem attingunt (15.)

Altenfelden apud Allersbergam, opidum Palatinum. Decimas A. 1405 Carolus I Holzschuher emit, filiisque reliquit. A. 1480 Iacobus Holzschuher eiusque fratres easdem decimas ex Imperatoris et Imperii beneficio possederunt. Quae quum tandem ad Leopoldum Holzschuherum peruenissent; concedente Ferdinando II, Imperatore, A. 1622 factum est, ut eas sibi Gens Holzschuheriana emtionis iure uindicaret (16), quae adhuc easdem possidet.

Artelshofen. Pagus hic, ad Pegnesum ultra Heresbruccum situs, cum arce sub initium saeculi XVI in potestate Georgii II Holzschuheri fuit (17).

Aspach, praedium equestre prope Vffenhemium, Nobilitatis Immediatae Franconicae Pago *Odenwaldt* insertum, nunc quoque ab Holzschuheris possidetur.

Aurach ad fluuium Aurach. Bona quaedam in *Vrach* (Aurach) Arnoldus, Episcopus Bambergensis, Friderico Holzschuhero et Henrico Vorthloni A. 1269 pro pignore tradidit (18).

Azegal, pagum Liuniaie, dictum alias *Bellenhof* seu *Billenhof*, in praefectura Cremonensi situm, cum iurisdictione Bertramus Holzschuher, Castellanus Dorpatensis Regnique Poloniae Senator, A. 1592 emit (19).

Bal-

Item das gute do selbst daz des Ruppers erb ist - It daz gut daselbst daz des Jordans erb ist - It ein gart daselbst der dez Ottil Sneyders erb ist - It daz gute do selbst das dez Speien erb ist - It daz gut do selbst daz der Zimmermenn erb ist - It ein wuise do selbst die der Reyssin erb ist - Item ein acker daselbst der der künnen trockerin erb ist - It ein acker daselbst der dez Otten Hertvveigs erb ist - It die vorge gut czum Malmshof geen alle eze lehen von dem Reiche Item so han ich die hofreit darauff der Cuntz Schubster sitzt den garten czum hyttenlohe an pücher Esplan ij tagvverek wuissen czu Pach ein wuissleek und ein acker hinter der Affalttern und ein morgen ackers an der Statgassen alles czum Malmshofe gelegen daz han ich dem Cuntzen Schubster in sein erbe gelaßen daz er vor von mir daselbst hat. It die hofreit und als vorgeschriben steet get eze lehen von dem von Berge. Item aber ein gut eze Malmshof daz des heintz Sobevurers erb ist - und get zu Lehen von Eberharten vom Berg. Item ein gut daselbst dar-auf Ott hertvveigin sitzt - und leicht der vom Berg. Item ein gut do selbst daz der hering parvt - und leicht der vom Berg. Item ein gut daselbst das des Tyemen erb ist - und leicht der vom Berg. Item ein gut do selbst zu Malmshof daz des Erengast erb ist - und leicht der vom Berg. Item Einfeldengut daselbst czum Malmshof das des hülpubels erb ist - Item hans tucher gibt

alle iar von einem stadel - und leicht der vom Berg - Item ein selden gut zu Malmshof daz dez Reinhardt Trüllers Erb ist - und leicht der vom Berg. Item Ein gut zu malmshof daz der drockerin Erb ist - und leicht der vom Berg. Item ein gut eze malmshof daz dez Pützlers erb ist - und leicht der vom Berg. Item Hans Sudarm gibt alle iar - von einem gartten der posselgart genant und ein wuissleeklein dor an pey dem logeslein zu dem malmshof gelegen und leicht der vom Berg. It die vorgeschribn gut zu dem malmshof - hab wuir fm ab kauft und gen non fürbas auch zu lehen van dem heiligen Reich.

(14) Cod. dipl. doc. 110, 125, 127, 129, 136, 174, 175, 178, 191, 217, 227 (†), 239, 260 (*), 269 (†††††), 19. 269 (**), 270 (*), 285, 300.

(15) Vid. Part. Special. Cap. II. §. XXIII. not. 10.

(16) Vid. in Cod. dipl. doc. 91 a, 121 b, 174, 175, 269 (†††††), 270 (*), 285.

(17) Vid. MÜLLER Annal. Norie. T. IV. ad an. 1504. p. m. 479. Ideo Georgius Holzschuher uulgo etiam cognominatur Georg Holzschuher zu Artshouen, uid. Holzschuher. Stammbuch fol. 143.

(18) Vid. in Cod. dipl. docum. 2 (†).

(19) Cod. dipl. docum. 277.

Balzenstein, arcem Silesiae, cum opidis quibusdam et pagis Alexander §. XI. Holzschuher saeculo XVI tenuit (20).

Beerbach, prope Windspachium. Praedium mancipi ibi Carolus I Holzschuher saeculo XIII habuit (21).

Beringersdorf non procul ab urbe Norimberga. Decimas milii uniuersas in et circa Beringersdorf, aliisque in locis Maximilianus Vitus Holzschuher eiusque tres fratres ex beneficio Marchionum Brandenburgensium, Onoldinae propaginis, A. 1602 adepti sunt, postquam partem tertiam earum decimarum, quam omni clientelari nexu liberam antea iam possederant, iidem Marchionibus feudi loco obtulerunt. Eadem decimae nunc quoque a Linea Veitina Gentis Holzschuherianae simili ratione possidentur (22).

Bochrachii, praedii apud Egram siti, Hieronymus Holzschuher sub initium saeculi XVII possessor fuit (23).

Boxdorfii prope Norimbergam duo praedia mancipi Carolus I Holzschuher saeculo XV habuit (24).

Braunspach non procul a Norimberga. Praedium in Braunspach, quod ab Imperatore et Imperio lege beneficiaria dependet, Carolus I Holzschuher saeculo XIII, eiusque filii, Carolus, Bertholdus, Paullus, item Martinus Holzschuheri A. 1436 et 1442, similiterque Iacobus, Carolus, Paullus, Leonhardus, Hieronymus et Lazarus Holzschuheri A. 1480 sqq. possederunt (25). Idem praedium Bertholdus et Leopoldus Holzschuheri, filii Lazari, saeculo XVI tenuerunt; quod quum ab his ad Leopoldum Iuniorum, filium Leopoldi Senioris, translatum esset, factum est, ut Gens Holzschuheriana illud ex indulgentia Ferdinandi II, Imperatoris, A. 1622 sibi uindicaret (26). In eodem loco Sigismundus Gabriel et Eustachius Carolus Holzschuheri ab Hieronymo Oertelio A. 1620 uillam quamdam emerunt, quae primum a Seckendorffis, deinde a Sperreutis, tum a Pückleris, post a ciuitate Norimbergensi et Comitibus de Zeil, hodie uero a Marchionibus Brandenburgicis, Onoldinae propaginis iure beneficiario dependet (27).

Bremensem Curiam, pagosque ad eam pertinentes *Patwis*, *Tileman*, *Kasti*, *Sern* et *Karnemeck*, in Liunia Georgius Holzschuher, Cancellarius Dorpatensis, saeculo XVI filiis reliquit (28).

Buch prope Norimbergam. Praedium in Buch ex beneficio Burggrauiorum Norimbergensium Carolus I Holzschuher eiusque filii A. 1408, 1423, 1435,

S 2

1441,

(20) Vid. Part. Special. Cap. II. §. XIV. probat. 13.

(21) Carolus I Holzschuher in *libro suo censuali membranaceo* fol. 63. b. Item daz gut ze perbach do der pfaffen Eberlein auf sitzt - und ist eygen.

(22) Cod. dipl. doc. 278 (*) et 311.

(23) Vid. infra Cap. II. §. XX. Part. Special.

(24) Carolus I Holzschuheri *liber censualis membranaceus* fol. 64: Item daz gut ze poxdorf do der Revvsch auf sitzt - ist eygen. Item ein gut eze Poksdorff das des Nütchen erb ist - und ist eygen.

(25) Vid. in Cod. dipl. docum. 129, 136, 174, 175, 239. De praedio Caroli I Holzschuheri in Braunspach haec leguntur in eius *libro censuali membranaceo* fol. 54. b. sq: Item Ein gut zu prawnspach das des pülshers erb ist - und leicht der vom perg - It die vorgeschribn gut - zu prawnspach hab wuir fm ab kauft und gen non fürbas auch zu lehen van dem heiligen Reich.

(26) Cod. dipl. doc. 269 (†††††), 270 (*), 285.

(27) Cod. dipl. doc. 284 (†) et 313.

(28) Cod. dipl. doc. 270, 275.

§. XI. 1441, item Gabriel Holzschuher et eius filii A. 1480 et sqq. possederunt. Mortuis reliquis filiis Gabrielis Holzschuheri cum progenie sua, superstites duo filii Iohannes et Sebastianus A. 1537 totum praedium adepti sunt: quorum filii, Hieronymus et Iohannes illud A. 1550 Henrico Holzschuhero uendiderunt. Quo facto, praedium in Buch a Linea Rubra Gentis Holzschuherianae ad Lineam Viridem antiquiorem, siue Sigismundinam, translatus est, a qua nunc quoque possidetur (29).

Büchenbach prope Erlangam. Praedium suum in Büchenbach Elisabeta Holzschuheria, uxor Libhardi Nüzeli, A. 1370 Sigifrido Holzschuhero, fratri suo, legauit (30).

Bürg. Castellum, fundis luculentis ornatum, inter Moegeldorfum et Lauffenholzium prope Norimbergam situm, quod ab Imperatore et Imperio lege beneficiaria dependet, Iacobus et Carolus Holzschuheri, eorumque fratres, a matertera sua, Agnete, Iohannis Volcameri uxore, A. 1473 adepti sunt; sed litibus implicati, A. 1482, accepta quingentorum florenorum summa, possessione castelli Doerreri et Stromeri cesserunt. Quoniam uero hoc nimis paruum esse pretium uidetur; credo, Holzschuheros iam antea partem aliquam iurium suorum uendidisse, aut alio modo alienasse (31).

Burg siue *Burgweissach* ad riuum Weissach inde ab A. 1489 ad Gentis Holzschuherianae Fideicommissa et Legata pertinet (32).

In *Praefectura Liuoniae Cremonensi*, praeter alia praedia, A. 1597 bona, *Kars* et *Hifegal* dicta, Bertramus Holzschuher, Castellanus Dorpatensis ac Senator Regni Poloniae, sibi comparauit (33).

Debenauiensis clientelae in Liuonia saeculo XVII heres fuit Wilhelmus Holzschuher, Starosta seu Praefectus Cremonensis atque Obelincensis (34).

Debringenses decimas Sigefridus Holzschuher A. 1366 Monasterio Ebraensi donauit (35).

Dietersdorfium, pagus non procul a Schlüßelfelda situs, inde ab A. 1489 ad Holzschuherianae Gentis Fideicommissa pertinet (36).

Dormitz apud Erlangam. Praedium ibi Carolus I Holzschuher saeculo XIII, et Iohannes Holzschuher A. 1483 habuerunt (37).

Eberhardstein apud opidum Graeuenberg. Bona quaedam in Eberhardstein nunc quoque in Gentis Holzschuherianae potestate sunt.

Ebersbach apud Abenbergam. Septem hic praedia ex Imperatoris et Imperii beneficio Carolus I Holzschuher, eiusque filii, Carolus, Bertholdus et Paulus Holzschuheri, item Martinus, Iohannes, et Fridericus Holzschuheri, ac denique

(29) *Cod. dipl. doc. 97, b. 117, 126, 135, 174, 245, 253, 294.*

(30) *Cod. dipl. doc. 61.*

(31) *Cod. dipl. doc. 169 (*), 175 (*), 179 (*).*

(32) *Cod. dipl. doc. 187.*

(33) *Cod. dipl. doc. 277.*

(34) *Vid. infr. Cap. III. §. XXXVI, probat. 14. sub fin.*

(35) *Vid. infr. Cap. I. §. X, probat. 20. coll. in Cod. dipl. doc. 54.*

(36) *Vid. in Cod. dipl. doc. 187.*

(37) *Cod. dipl. doc. 178. De praedio Caroli I Holzschuheri haec traduntur in eius libro censuali membranaceo fol. 69, b. Item das gut zu dormitz da die Leuypoltin auf sitzt des erb es ist und ist eygen.*

denique Wolfgangus Holzschuher, filius Friderici, saeculo XV et XVI possederant (38).

Effelterich prope Bairsdorfum. Decimas Episcopus Bambergensis, Arnoldus, Friderico Holzschuhero et Henrico Vorthloni A. 1269 pro pignore tradidit (39).

Egensdorfii siue *Egersdorfii* apud Cadolzburgum duo praediola iure beneficiario ab Imperatore et Imperio Carolus, Bertholdus, Paullus ac Martinus Holzschuheri A. 1436 et 1442 tenuerunt. Ibidem etiam sub finem saeculi XV tria praedia eademque beneficiaria possedit Carolus Holzschuher (40).

Ellenbach prope Heresbruccum. Villam ibi ex beneficio Comitum Schoenbornensium inde ab A. 1620 habent Sigismundi Gabrielis Holzschuheri heredes.

Eltersdorfii citra Erlangam Fridericus Holzschuher duo praedia, quae iure beneficiario a Dominis de Berg dependent, A. 1345 acquisiuit, idemque uillam, quam lege beneficiaria ab Imperatore et Imperio tenuerat, A. 1357 heredibus suis reliquit. Praeterea ibidem ex beneficio Burggrauiorum Norimbergensium uillam ac duodecim praediola Carolus I Holzschuher, eiusque filii, pariter atque Fridericus Holzschuher cum filio Wolfgango, saeculo XV et XVI possederunt (41). Denique Carolus I Holzschuher alia quatuor praedia in Eltersdorf, quae a Dominis de Praunck iure beneficiario dependent, habuit (42).

Emmelsdorfsenses decimas, quae a Burggrauis Norimbergensibus lege beneficiaria dependent, Carolus I Holzschuher a Vito Pfünzingio, affine suo, A. 1405 emit, filiisque reliquit. Idem Carolus Holzschuher praedium mancipi in Emmelsdorf possedit (43).

Enckendorf, hodie *Senckendorf*, prope Cadolzburgum. Ibi praedium quoddam Adelheida, Friderici Holzschuheri uidua, habuit, quod Nosocomio ad D. Iohannis extra urbem A. 1361 legauerat (44), unde muliercula quaedam pauperioris fortis nunc quoque in isto Nosocomio alitur.

Erlbach prope Neostadium ad fluuium Aisch. Praedia hic sub initium saeculi XVI Fridericus Holzschuher habuit, atque ad heredes, quum moreretur, detulit (45).

Ezelschwinden siue *Etlaswind* prope opidum Graeuenberg. Quae hic praedia

(38) *Cod. dipl. doc. 86, 103, 129, 136, 178, 217.*

(39) *Cod. dipl. doc. 2 (†).*

(40) *Cod. dipl. doc. 129, 136, 199, 208.*

(41) *Cod. dipl. doc. 30, 40, 100, 117, 126, 135, 177, 117.*

(42) De his beneficiis Praunckianis Carolus I Holzschuher in *Libro suo censuali membranaceo* fol. 32 haec annotauit: *Item Ein gut zu Eltersdorff do der Ketzsch auf sitzt - Item Ein Selden gut do selbst ist des Seldens erb - Item Ein Selden gut do selbst daa*

des Sneyders vvas - Item Ein Seldengut do selbst ist der Kraeußheimerin erb - Item die vorgefriben gut zu Eltersdorff gen zu leben von der hertschaft zu Praunck

(43) *Cod. dipl. doc. 92, 94, 117, 126, 135. Liber censualis membranaceo. Caroli I Holzschuheri fol. 86b. Item ein gut zu Emmelsdorff daa des Stertzels erb ist - und ist eygen.*

(44) *Cod. dipl. doc. 45.*

(45) *Cod. dipl. doc. 233.*

§. XI. praedia Fridericus Holzschuher possederat, ea heredibus suis A. 1357 reliquit (46).

Fach siue *Vach* non procul ab Herzogaurachio ad Regnesum. Praedium aliquod in *Fach* A. 1357 Fridericus Holzschuher hereditatis nomine accepit (47). Carolus I Holzschuher saeculo XV septem praedia in *Fach* habuit, quorum duo a Dominis de Prauneck, reliqua a Putendorferis, lege beneficiaria dependent (48). Praeterea Bertholdus Holzschuher praedia aliquot in eodem loco possedit, quae A. 1447 Friderici Holzschuheri, fratris sui, filiis, Martino, Antonio et Herdegeno Holzschuheris legauerat (49). Denique A. 1480 Ieremias Holzschuher uillam in *Fach* cum praediolis quatuor paternae hereditatis nomine adeptus est (50).

Farnbach prope Norimbergam. Carolus I. Holzschuher duo praedia in *Farnbach*, quae a Capitulo Bambergensi beneficiario iure dependent, saeculo XIII possedit. Eius filius, Bertholdus Holzschuher, Caroli Holzschuheri, fratris sui, filiis, Carolo, Ieremiae et Gabrieli Holzschuheris eadem praedia cum aliis bonis A. 1447 legauit (51).

Fembach seu *Vennbach* prope Langenzennam. Praedium quoddam ibi ex beneficio Praefulum Herbipolitanorum sub initium saeculi XVI Sigiffridus, item Georgius ac Fridericus Holzschuheri possederant (52).

Fischbach. In hoc pago, ad primum lapidem ab urbe Norimberga sito, Carolus I Holzschuher aedes, piscinas, hortos, prata, aliaque praedia, quae iure beneficiario a Burggrauis Norimbergensibus dependent, A. 1405 sibi comparauit. Eius filii eadem bona possederunt, qui ea itidem posteris suis reliquerant (53). Alia praediola in *Fischbach* A. 1435 Paullus Holzschuher acquisiuit (54). Sebalus Holzschuher praedium *Zeidelarium*, arcem et alia bona in eodem loco possedit, quae A. 1497 liberi eius Michaeli Behaimio uendide-

(46) Cod. dipl. doc. 40.

(47) Cod. dipl. doc. 37.

(48) Caroli I Holzschuheri liber censualis membranaceus fol. 66. b. sq: Item ein gute czu Vach, da Hans Ruppenpawuch auf sitzt — Item ein seldengut daselbst daz des Dietrichs erb ist — Vnd daz vorgeit gute vnd seldengute zu leben geen von der herschaft von Praynuegk. Item ein gut czu Vach da der Potzhan auf sitzt — Item ein Seldengut gehört czu dem vorgeit gute da der Smid auf sitzt — Item ein gut czu Vach da der Degen auf sitzt — Item ein Seldengut daselbst das der Nodelfeiderin erb ist. Item die vorgeit gute czu Vache leibt der Putendorffer.

(49) Cod. dipl. doc. 142. Holzschuher. Saalbuch fol. 3: Zum ersten des Fritz Holzschuheris seligen Sinen mit namen Mertin Anthonj vnd Herdegen geprüdren ist nach Innhalt Bertholt Holzschuheris des eltern seligen geschefft worden ein hof zu Vach gelegen — Item mer ein gut zu Vach — Item mer ein gut zu Vach — Item mer ein gut zu Vach etc.

(50) Vid. in Cod. dipl. doc. 174.

(51) Caroli I Holzschuheri liber censualis membranaceus fol. 66: Item ein gute zu Vaxembach gelegen do die Gerstnerin auf sitzt der erb er ist — Item vnd ein selden gut daselbst daz des Snerusings erb ist — Vnd daz vorgeit gut vnd selden gute czu Varnbach czu leben geen von dem Tumprobst zu Bamberg. Holzschuher. Saalbuch fol. 5: Item Karl Holzschuheris seligen Sinen mit namen Karl Jeremias vnd Gabriel geprüdren sind die hernachgeschriben leben worden von Bertolt Holzschuher seligen, ein hof zu Varnpach — Item mer ein gut zu Varnpach — Item mer ein gut zu Varnpach Item vier morgen Acker zu Varnpach — Item den halben hof zu den hofen — vnd die selden gütten zu den hofen — Die vorgefchreiben leben leicht ein thum bropst zu Bamberg etc. Conf. Cod. dipl. doc. 142.

(52) Vid. in Cod. dipl. doc. 215.

(53) Cod. dipl. doc. 92, 94, 100, 105, 106, 117, 120, 126, 135, 174, 177, 183, 199, 208, 217, 224 (*), 239.

(54) Cod. dipl. doc. 125. b.

diderant (55). Neque hic praetereundum est, Carolum I Holzschuherum saeculo XV in *Fischbach* praedium aliquod *Zeidelarium* et pascua, culturae apum destinata, possedisse (56). In eodem denique loco Wolfgangus Holzschuher A. 1517 arcem, a patre, Friderico Holzschuhero, sibi relictam habuit (57).

Fischbrunn supra Herefbruccum ad riuum Hirschbach. Decimarum dimidiam, et subiectorum hominum tertiam partem Sigismundus Gabriel Holzschuher A. 1629 acquisiuit, atque ad posteros detulit.

Foerrenbach seu *Voerrenbach* apud Reichenecum. Decimarum dimidiam partem, quae hodie a Comitibus de Schoenborn lege beneficiaria dependet, Sigismundus Gabriel Holzschuher a Iohanne Philippo Geudero A. 1620 emit et ad posteros transmissit. Hodie a Sigismundi Eliae Holzschuheri progenie illae decimae possidentur.

Fobrenbergii siue *Fürbergii*, prope Traiectum ad Pegnesum seu *Fürth*, Carolus I Holzschuher saeculo XIII praedium mancipi possedit. Idem praedium Carolus Holzschuher Iunior A. 1457 Ieremiae Holzschuhero, filio suo, reliquit (58).

Fürth siue *Traiectum ad Pegnesum* apud Norimbergam. Villam quamdam in *Fürth* ex Imperatoris et Imperii beneficio Arnoldus Holzschuher A. 1259 possedit (59). Prata ibidem Fridericus et Carolus Holzschuheri, item Gabriel, Caroli filius, alique A. 1357 et A. 1457 sqq. habuerunt (60).

Gschaid ad primum lapidem ab urbe Norimberga prope Eschenauum. Aliquot praedia in *Gschaid* Fridericus Holzschuher, Ordini Teutonico adscriptus, saeculo XIII Xenodochio Norimbergensi ad D. Elisabetae, quod in potestate Ordinis Teutonici est, donauit (61).

Goezenbergii apud Reichenecum praediolum aliquod ex beneficio Praefulum Bambergensium A. 1638 Sigismundus Gabriel Holzschuher impetrauit, et ad posteros detulit (62). In eodem loco Sigismundus Elias Holzschuher praedium quoddam mancipi A. 1697 et A. 1707 emit, a cuius posteris adhuc possidetur.

Grauenberg. Opidi huius partem luculentam iure beneficiario a Regno Bohemiae tenuerat Wolfgangus Holzschuher, Eques, cuius etiam rogatu il-

T 2

lud

(55) Cod. dipl. doc. 196, 197, 198.

(56) Ipse Carolus I Holzschuher de praedio hoc *Zeidelario* haec tradit in libro suo censuali membranaceo fol. 70: Item das Zeidelgut czu Fischpach darauß der Herman vreck sitzt — Item so han die ezeidelwaide auf dem Walde selber vnd ditz ist alles erb von dem Reich vnd man gibt alle Jar dem Reiche davon viij möß hönigs auf obersten vnd vvenn die Zeidler dem Reich dyenen vvas dann einem Schützen angeparte dierueil man dem Reiche also dient daran piirt mich ein vierteil ezegeben.

(57) Cod. dipl. doc. 227 (††), coll. doc. 177 et 179.

(58) Cod. dipl. doc. 152. a. In libro censuali mem-

branac. Caroli I Holzschuheri fol. 62 b. haec annotata legimus: Item ein vnteil an dem gut zu Fobrenberg pey sitzt das dez Garolenhofers erb ist — Item die andern dreu teil deselben gutz sein der perchtolt hallerin — Item die vorgenant dreu teyl an demselben gute die vorzeiten der Berchtold hallerin seligen geuue sen sind. vnd die se mir geschickt hat. also daz daselb gut nu gantz mein ist. vnd steet in derselben Berchtold hallerin gultpuch, daz das vorgefchribn gut alles eygen sey.

(59) Vid. infr. Cap. I. S. IV. probat. 11.

(60) Vid. in Cod. dipl. doc. 37 et 152. a.

(61) Cod. dipl. doc. 79 (*).

(62) Cod. dipl. doc. 289.

§. XI. lud opidum Vladislaus, Rex Bohemiae, eximiis priuilegiis iuribusque A. 1515 ornauit. Hodie opidum Graeuenberg haud infimo loco in Praefecturis Reipublicae Norimbergensis ponendum est. Nam sicut Wolfgangus Holzschuher partem suam ciuitati Norimbergensi A. 1536 uendiderat; ita postero etiam tempore reliqua pars in eiusdem Reipublicae uenerat potestatem (63).

Grub prope Höchstattium. Praediolum quoddam in Grub Bertholdus Holzschuher A. 1361 sibi comparauit, et A. 1372 posteris reliquit (64).

Gründlach prope Norimbergam. Praedia hic Fridericus Holzschuher sub initium saeculi XVI habuit (65).

Gustenuelden non procul a Schwobaco. Decimas Gustenueldenses Fridericus Holzschuher A. 1309 a Monasterio Ebracensi emit (66).

Haidelbach ad riuum cognominem prope Vallem Angelicam. Praedium in Haidelbach ex Imperatoris et Imperii beneficio Carolus I, Carolus II, Bertholdus, Paullus, Martinus, Iohannes Holzschuheri, item Fridericus cum filio Wolfgango, Equite, saeculo XV et XVI possederant (67).

Hammer ad Pegnesum inter Norimbergam et Lauffam. Decimas milii uniuerfas in hoc loco et alibi Maximilianus Vitus Holzschuher eiusque tres fratres ex beneficio Marchionum Brandenburgensium, Onoldinae propaginis, A. 1602 obtinuerunt, postquam partem tertiam earum decimarum, quam antea iam omni nexu clientelari liberam possederant, iisdem Marchionibus feudi loco obtulerunt. Easdem decimas simili ratione nunc quoque Linea Veitina Gentis Holzschuherianae possidet (67*).

Harrlach, opidulum Landsassicum, idque Palatino-Neoburgicum, a Seckendorffis et Rieteris ad Holzschuheros emtionis iure transiit, a quibus nunc quoque possidetur.

Hartdrunkberge (Hartenberg) apud Vallem Angelorum. Ibi Conradus Holzschuher praedium aliquod mancipi habuit, idque A. 1325 Virginibus sanctis, in monasterio Vallis Angelicae uitam degentibus, uendidit (68).

Haußen ad Regnesum prope Forchhemium. Bertholdus, designatus Episcopus Bambergensis Henrico Holzschuhero domicilium atque piscinas in pago Haußen, item agros, prata, siluas ac pascua, cum aliis praediis ibidem sitis commutanda, lege beneficiaria A. 1258 concessit. Praedia etiam eaque libera, in eodem pago Fridericus Holzschuher habuit, quae A. 1357 heredibus suis reliquerat. Ibidem denique Carolus I Holzschuher praedia libera possedit, quae A. 1423 filia eius, Christina, Bertholdi Tucher uxore, adepti est (69).

Heldmannsberg prope Reichenecum. Decimarum partem aliquam ex bene-

(63) Cod. dipl. doc. 225, 227 (*), 229, 230, 232 (*), 233 (*), 234, 236, 241 (*), 243 (*), 250. c. Add. Doctiss. Dom. Lic. VOGELII *Scinographia Curiae Prouincialis Norimbergensis* p. 19.

(64) Cod. dipl. doc. 46 et 64.

(65) Cod. dipl. doc. 235.

(66) Cod. dipl. doc. 16. b.

(67) Cod. dipl. doc. 103, 119, 136, 178, 217.

(67*) Cod. dipl. doc. 278 (*), 311.

(68) Cod. dipl. doc. 22 (*).

(69) Cod. dipl. doc. 1, 40, 118.

beneficio Comitum Schoenbornensium nunc quoque Sigismundi Eliae Holzschuheri heredes possident.

Hermansdorf, uicus ad riuum Weissach haud procul ab Höchstattio situs, inde ab A. 1489 ad Familiae Holzschuherianae Fideicommissa pertinet (70).

Hezel, fortasse *Hezles* non procul a Bairsdorfio. Decimas Arnoldus, Episcopus Bambergensis, Friderico Holzschuhero et Henrico Vorthloni A. 1269 pro pignore tradidit (71).

Hinterndorf fortasse *Niederndorf* apud Herzogaurachium. Ibi praedium aliquod A. 1487 Carolus Holzschuher possedit (72).

Hoefen prope Norimbergam. Bertholdus Holzschuher bona sua in Hoefen, quae a Capitulo Bambergensi beneficiario iure dependent, Caroli Holzschuheri, fratris sui, filiis, uidelicet Carolo, Ieremiae et Gabrieli Holzschuheris A. 1447 legauit (73).

Hohenschwarz prope opidum Graeuenberg. Pagi huius partem aliquam Wolfgangus Holzschuher, Eques, A. 1520 tenuit (74).

Horbach apud Langenzennam. Praedium mancipi Carolus I Holzschuher ibi saeculo XV habuit. Praeterea uillam quamdam in Horbach, quam antea Gens Holzschuheriana possederat, Carolus Holzschuher Iunior A. 1469 sibi suisque posteris comparauit. Villam ibi etiam Hieronymus Holzschuher A. 1487, eiusque filii A. 1545 habuerunt (75).

Hüll apud opidum Graeuenberg. Partem quamdam huius pagi Wolfgangus Holzschuher A. 1520 possedit (76).

Hüttendorf prope Herzogaurachium praedium aliquod mancipi Carolus I Holzschuher sub initium saeculi XV habuit (77). Ibidem aliquam uillam Carolus Iunior, item Hieronymus et Ludouicus Holzschuheri saeculo XV et XVI possederunt (78).

Kalchreuth ultra Gründlachium. Decimas ex beneficio Dominorum ab Eyb A. 1545 Hieronymus et Ludouicus Holzschuheri participarunt (79).

Karnemeck, Liouoniae pagus, in potestate Georgii Holzschuheri, Cancellarii Dorpatensis, eiusque posterorum, saeculo XVI fuerat (80).

Kasse, uillam in Liouonia sitam, Georgius Holzschuher, Cancellarius Dorpatensis, saeculo XVI possedit (81).

Kesswasser prope Kalchreuth. Praedia ibi ex Imperatoris et Imperii beneficio Carolus I Holzschuher, et filii eius, item Martinus, Iacobus, Carolus, Paullus, Leonhardus, Hieronymus et Lazarus Holzschuheri, saeculo XV possederunt.

V

fede-

(70) Cod. dipl. doc. 187.

(71) Cod. dipl. doc. 2 (*).

(72) Cod. dipl. doc. 183.

(73) Vid. probat. 51. huius §. sub fin.

(74) Cod. dipl. doc. 232 (*).

(75) Cod. dipl. doc. 160 (*), 162, 183, 250. a. De praedio suo in Horbach ipse Carolus I Holzschuher haec in libro suo censuali membranaceo fol. 63. b. exponit: Item das gut zu horbach do der

gavukler aussitz ist eygen.

(76) Cod. dipl. doc. 232 (*).

(77) Caroli I Holzschuheri liber censualis membran. fol. 86: Item das gut zu hüttendorf da der herman Götz auf sitzt - das ist eygen.

(78) Cod. dipl. doc. 199, 208, 250. a.

(79) Cod. dipl. doc. 250. a.

(80) Cod. dipl. doc. 270, 275.

(81) Cod. dipl. doc. 270.

§. XI. federant. Similiter ibi Lazari filii, Bertholdus et Leopoldus Holzschuheri saeculo XVI praedium aliquod habuerant, quod quum ab iis ad Leopoldum Iuniorem, filium Leopoldi Senioris, esset translatum; factum est, ut illud sibi Gens Holzschuheriana sub initium saeculi XVII, concedente Ferdinando II, Imperatore, assereret (82). In eodem loco etiam Vitus Holzschuher praedium aliquod mancipi possedit, quod Iacobo Hallero pro alio praedio, eoque clientelari in *Lauffenholz* A. 1566 tradiderat (82*).

Kislawiz, pagum Lusatiae, Bertholdus Holzschuher saeculo XVI tenuit incoluitque, atque ibidem in arce sua A. 1546 diem obiit supremum (83).

Kleinreuth apud Norimbergam. Villam quamdam in Kleinreuth cum aliis fundis, quae primum a Seckendorfiis, deinde a Sperreutiis, tum a Pückleris, post a ciuitate Norimbergensi et Comitibus de Zeil, nunc uero a Marchionibus Brandenburgicis, propaginis Onoldinae, lege beneficiaria dependent, Sigismundus Gabriel et Eustachius Carolus Holzschuheri A. 1620 ab Hieronymo Oertelio emerunt (83*).

Curiam, *Kohufs* dictam, cum granario dicto *Pregel*, in Liuania saeculo XVI Georgius Holzschuher, Cancellarius Dorpatensis, eiusque heredes tenebant (84).

Kraftshof prope Norimbergam Carolus I Holzschuher saeculo XIII praedium mancipi possedit. Idem praedium in Kraftshof Carolus Holzschuher Iunior habuit, idque Gabrieli Holzschuhero, filio suo, A. 1457 reliquit. Ibi etiam ineunte saeculo XVI praedium aliquod possedit Fridericus Holzschuher (85).

Kreppelndorf siue *Kreppendorf*. In hoc loco, iuxta fluuium Zennam ad alterum ab urbe lapidem sito, Fridericus Holzschuher duas uillas sub initium saeculi XVI habuit (86).

Kürsperg prope Reichenecum. Decimarum Kürspergensium partem aliquam ex beneficio Comitum Schoenbornensium heredes Sigismundi Eliae Holzschuheri inde ab A. 1721 participant.

Lauffenholz non procul ab urbe Norimberga. Pro praedio quodam mancipi in Kesswasser praedium aliquod in Lauffenholz, quod ab Imperio lege beneficiaria dependet, a Iacobo Hallero A. 1566 Vitus Holzschuher, facta permutationis ratione, adeptus est, cuius posterius hoc praedium nunc quoque possident (87). In eodem loco et alibi eiusdem Viti Holzschuheri progenies inde ab

(82) *Cod. dipl.* doc. 91b, 103, 129, 136, 174, 175, 239, 269 (†††††), 270 (*) 285.

(82*) *Cod. dipl.* doc. 166 (*) 19.

(83) *Vid. Part. Special.* Cap. II, §. XIV. not. 10 et §. XV. not. 6.

(83*) *Cod. dipl.* doc. 284 (*) et 313.

(84) *Cod. dipl.* doc. 270.

(85) *Cod. dipl.* doc. 152, 217, 235. Carolus I Holzschuherum praedium mancipi in Kraftshof possedisse, ipse in *libro suo censuali* fol. 63 his uerbis testatur: *Item das gut zu dem kraftshof da der ernoelt aussitzt - und ist eigen.*

(86) *Cod. dipl.* doc. 204 (*) et 19.

(87) *Cod. dipl.* doc. 266 (*), 19, 269 (****), 297 (*), 318.

ab A. 1602 decimas milii ex beneficio Marchionum Brandenburgicorum, Onoldinae propaginis, capit (88).

Leonrod non procul a capite fluuii Biberis. Decimas in Leonrod a Praepositis Monasterii S. Gumberti apud Onoldinos iure beneficiario Carolus I Holzschuher eiusque filii A. 1417 et A. 1422 acceperunt (89).

Lichtenauum, locus ad primum lapidem ab urbe Onoldino situs. Fridericus Holzschuher, Ordini Teutonico adscriptus, iura quaedam habuerat in Lichtenauum, quae A. 1408 Ciuitati Norimbergensi tradidit (90).

Limbach. Decimas huius loci, prope Schwobacum siti, Fridericus Holzschuher A. 1309 a Monasterio Ebracenfi emit (91).

Lind ad fluuium Biberis non procul a Cadolzburgo. Praedium aliquod in hoc loco Fridericus Holzschuher ex beneficio Dominorum ab Eschenau saeculo XIII possedit ac heredibus suis tuendum tradidit (92). In eodem loco Carolus I Holzschuher uillam quamdam, quae ab Imperatore et Imperio lege beneficiaria dependet, sibi suisque fratribus A. 1379 acquisiuit (93).

Lindach prope Weisnachim. Villam decimasque in Lindach, quae a Praefule Bambergensi ac Dominis de Praunec iure beneficiario dependent, A. 1356 Fridericus Holzschuher a Bertholdo Holzschuhero emerat (94).

Lirzhofen prope Reichenecum. Decimarum partem ex beneficio Episcoporum Aichtadiensium Sigismundus Gabriel Holzschuher A. 1629 possedit, atque ad posteros detulit (95).

Lonnerstadt prope Hochstattum ad riuum Weiffach. Carolus Holzschuher A. 1499 filias et agros, Lonnerstadii sitos, heredibus reliquit. Villam quamdam etiam in Lonnerstadt Sigisfridus Holzschuher sub initium saeculi XVI habuerat, quam una cum aliis *feudis* siue beneficiis Georgio et Friderico Holzschuheris A. 1509 legauit (96).

Malmeshof uid. supr. *Almeshof*.

Malmespach ad Pegnesum inter Norimbergam et Lauffam. Decimas in hoc loco pariter atque in *Schweig*, quae a Gente Schürstabiana iure beneficiario dependebant, Lazarus Holzschuher a Iacobo Hallero A. 1561 emit, postea uero Vito Holzschuhero uendidit: cuius filius, Vitus Engelhardus Holzschuher cum duobus filiis fratris sui, Viti Georgii, eas a nexu Schürstabiano A. 1627 pecunia liberauerat. Quo factum est, ut Linea Veitina Gentis Holzschuherianae illas decimas nunc quoque iure mancipii teneat (97). In eodem loco et alibi eadem Linea Veitina decimas milii ex beneficio Marchionum Brandenburgensium, propaginis Onoldinae, inde ab A. 1602 habet (98).

(88) *Cod. dipl.* doc. 278 (*) et 311.

(89) *Cod. dipl.* doc. 107 et 112.

(90) *Cod. dipl.* doc. 97. Add. *MVLLER Annal.* Noric. T. III. ad an. 1406. p. m. 47.

(91) *Cod. dipl.* doc. 16b.

(92) *Cod. dipl.* doc. 40.

(93) *Cod. dipl.* doc. 67 (**).

(94) *Cod. dipl.* doc. 35.

(95) *Cod. dipl.* doc. 287.

(96) *Cod. dipl.* doc. 199 et 213.

(97) *Cod. dipl.* doc. 262 (*) et 286 (*).

(98) *Cod. dipl.* doc. 278 (*) et 311.

§. XI.

Meersdorf prope opidum Freystaettlein. Praedium suum in Meersdorf Fridericus Holzschuher, Eques Ordinis Teutonici, Xenodochio Norimbergensi ad D. Elisabetae saeculo XIII donavit (99).

Moegeldorf apud Norimbergam bona Georgius Holzschuher habuit, quae partim A. 1512 Genti suae uendebat; partim suis relinquebat nepotibus, quorum tutores ea Hieronymo Ebnero A. 1528, consensu parentis superstitis, uendiderunt (100). In eodem loco sitam uillam ac duo praediola Hieronymus Holzschuher a Christophoro Radneckero A. 1546 emit, filiisque suis duobus, Carolo Hieronymo et Wolfgango Holzschuheris reliquit: quae quidem bona Lauffenholzii ex beneficio Marchionum Brandenburgicorum, Onoldinae propaginis, tenuerunt, eodemque iure in alios, et in Holzschuheros etiam, transtulerunt. Postquam isti filii duo Hieronymi Holzschuheri, emtoris, sine liberis uita erant defuncti; beneficia Moegeldorfina ad Lauffenholzios reciderunt: a quibus ea Bertholdus et Vitus Holzschuheri A. 1560 adipiscabantur. Quum uero Bertholdus Holzschuher A. 1568 Vito Holzschuhero partem suam uendidisset; Vitus Holzschuher solus in possessionem uenit, non abnuentibus rem eam Marchionibus Brandenburgicis, a quibus uilla ista in Moegeldorff cum duobus praediolis, post extinctam interea Lauffenholziorum gentem proxime dependebat. Ac simili ratione ea bona Viti Holzschuheri progenies inde usque possidet (101). Eadem Viti propago Moegeldorfii etiam decimas maiores ac minores ex beneficio eorundem Marchionum Brandenburgicorum capit: quas Hieronymus Holzschuher itidem a Christophoro Radneckero A. 1546 emit, moriensque ad filios suos transiit. Quibus sine prole, ut paulo ante dictum est, mortuis A. 1560 Andreas Musmannus ex indulgentia Georgii Friderici, Marchionis Brandenburgici, cuius a literis camerae et consiliis erat, successit. Is uero, nescio, quibus rationibus inductus, eodem anno eas decimas Bertholdo et Vito Holzschuheris uendidit. Sic Vitus Holzschuher dimidiam partem decimarum Moegeldorfinarum sibi comparauit: reliquam uero partem A. 1568 a Bertholdo Holzschuhero emit. Atque ex hoc satis intelligitur, quo pacto illae decimae ad Lineam Veitinam Gentis Holzschuherianae propagatae sint (102). In eodem denique pago Moegeldorf, et alibi, Linea Veitina inde ab A. 1602 ex beneficio Marchionum Brandenburgensium, propaginis Onoldinae, decimas milii habet (103), ut taceam alia genera decimarum, quas Viti Holzschuheri progenies ab A. 1570 usque ad nostram memoriam ex certis quibusdam agris Moegeldorfinae regionis colligit (104).

Morach siue *Morbhof*. Villam huius nominis, prope Neuenbürgum sitam, cum luculentis appendicibus A. 1642 Sigismundus Gabriel Holzschuher sibi posterisque suis comparauit (105).

Mos-

(99) *Cod. dipl. doc. 79 (*)*.(100) *Cod. dipl. doc. 220, 221, 240 (*)*.(101) *Cod. dipl. doc. 250, d. 258 (**), 261 (**), 267 (*), 269 (††), 287 (*) 305, 316*.(102) *Cod. dipl. doc. 250, d. 257 (*), 261 (*), 262 (*), 267 (*), 287 (**), 297 (***)*, 299, 303.(103) *Cod. dipl. doc. 278 (*)* et 311.(104) *Cod. dipl. doc. 269 (†)* et 269 (†††).(105) *Cod. dipl. doc. 292*.

Mosbach non procul a Windspachio. Non nulla in hoc loco praedia §. XI, nunc quoque Holzschuheriana Gens tenet.

Mosshof, domum, ubi molitur apud Reichenecum sitam, una cum aliis bonis Herdegenus Holzschuher, Presbyter, Xenodochio Norimbergensi ad Spiritus S. aedem sub finem saeculi XIII donauit (106).

Mühlhausen ad fluuium Reicheberach prope Schlüßelfeldam. Decimas huius loci ex beneficio Praefulum Herbipolitanorum Lazarus Holzschuher A. 1578 possedit (107).

Münchhofen. In hoc loco, non procul ab opido Schwarzbergensi Marckbreit in media Franconia sito, quem hodie Gens Münsteriana possidet, olim Fridericus Holzschuher bona quaedam habuerat, quae A. 1327 Monasterio Ebracensi tradidit (108).

Neudorf prope Bezensteinium Holzschuheriana Gens hodie quoque praedia habet.

Neuenbürg, praedium equestre ad riuum Seebach situm et Nobilitatis Immediatae Franconicae Pago ad fluuium Altmühlam insertum, quod diu Holzschuheri possederant, hodie in potestate Gentis Stettnerianae est (109).

Neunkirchen inter Graeuenbergium et Erlangam. Hofmarcham, ut aiunt, in Neunkirchen Arnoldus, Bambergensis Episcopus, Friderico Holzschuhero et Henrico Vorthloni A. 1269 pro pignore tradidit (110).

Neunhof prope Norimbergam Fridericus Holzschuher A. 1355 bona quaedam sibi comparauit. Ibi etiam alius Fridericus Holzschuher sub initium saeculi XVI praedia tenuit (111).

Neufes supra opidum Graeuenberg. Dimidiam huius pagi partem, quae a Marchionibus Brandenburgicis, propaginis Baruthinae, iure beneficiario dependet, Bertholdus et Vitus Holzschuheri ab Oerteliis A. 1564 emerunt. Sed Bertholdus Holzschuher A. 1570 parte sua Vito Holzschuhero cessit. Quo factum est, ut inde usque sola Viti Holzschuheri progenies pagum illum dimidium teneat (112).

X

Neufes

(106) *Cod. dipl. doc. 85, 108, 132*.

(107) In der Rechtsgegründeten Vertheidigung der alt hergebrachten Fränkisch. Lebensgewohnheit, vermög deren die Agnati collaterales die Succession in den Fränkisch so wohl alt als neuen Leben ohne Unterschied ob sie von dem primo acquirente herkommen oder nicht, auf gleichen Nahmen, Stammen, Schild und Helm zu behaupten berechtigt sind, A. 1733, in fol, edit. pag. 180 haec annotata legimus:

L V.

Truchsessischer Lebens-Fall.

Philipp Truchseß von Pommersfelden hat von Lazarus Holzschuher den Zehenden zu Mühlhausen mit seiner zugehörigen, desgleichen von Otto Großen von Trockau zu Wingersdorff verschiedene Zinsen und Gütern, welches alles von dem Hochstift Würzburg zu Le-

hen rühret, an sich erkaufft und von weiland Herrn Bischoff Melchior zu Würzburg die Investituren darüber erhalten, vermög Lehenbriefs d. d. Montag nach Quasimodogeniti A. 1578, folgenden Inhalts: Wir Lorenz — bekennen — daß wir dem Vestein Philippson Truchseß von Pommersfelden zu rechten Mannlehen haben — mehr einen Zehenden zu Mühlhausen, den er von Lazarus Holzschuher — an sich erkaufft hat etc.

(108) Vid. in *Cod. dipl. doc. 23*.(109) *Cod. dipl. doc. 315*.(110) *Cod. dipl. doc. 2 (†)*.(111) *Cod. dipl. doc. 33, 34. Add. doc. 40, 217, 235*.(112) *Cod. dipl. doc. 262 (**), 264 (*), sq. 269 (††), 297 (**), 302, 304, 310, 317.*

§. XI.

Neufes ad fluuium Schwarzach prope Schwobacum. In hoc pago Iacobus et Carolus Holzschuheri, item Caroli huius filii, Sigismundus et Balthasar, ex beneficio Imperatoris et Imperii quinque praedia et cauponam A. 1471 et A. 1494 fqq. possederant. Quibus mortuis A. 1557 successerunt Sigismundi filii, Carolus, Lazarus, Sigismundus, Iacobus et Hieronymus. Ex his Hieronymus Holzschuher, qui in Polonia rerum omnium suarum sedem collocauerat, praedia illa in Neufes filio suo, Hieronymo Iuniori, A. 1602 reliquit. Is ea similiter filiis suis Georgio, Andreae et Hieronymo possidenda ac tuenda tradidit. Quoniam uero hi tres Holzschuheri Societati Iesu in Polonia nomen dederunt, et cum iis simul Rubra Linea Gentis Holzschuherianae defecit; bona illa in Neufes sine dubio ad Imperium recidissent, nisi Ferdinandus III, Imperator Gloriosissimus A. 1638 Lineam Viridem antiquiorem Gentis Holzschuherianae, siue, ut hodie dicitur, Sigismundinam in locum extinctae Rubrae clementissime substituisse. Atque hoc ideo, ut literae clientelares loquuntur, factum est, quod non tantum ipsa praedia iam ducentos fere annos in potestate Holzschuherorum fuerant, eoque tempore maximam partem incendio erant deleta, sed etiam quod Sigismundus Gabriel Holzschuher, effector huius muneris, summa semper fide erga sacrum Imperium cum Gente sua fuerat, quumque ad inaugurandum Ferdinandum III, S. R. I. insignia Ratisbonam deportaret, uenerabundus in conspectum Imperatoris, recens creati, ueniens, tantae Augustissimi Caesaris maiestati se suamque Gentem sancta demississimi animi pietate commendauerat. Sic Linea Sigismundina, quae ab illo Holzschuhero nomen habet, bona ista in Neufes obtinuit: quamquam eorum ususfructus tum demum adipisceretur, cum illi tres Holzschuheri, qui, ut paullo ante diximus, Societati Iesu nomen dabant, uita essent defuncti (113). Eodem fere modo alia duo praedia, in hoc pago Neufes sita, quae, tamquam *feuda galeata*, siue, ut in literis clientelariis dicuntur, *Helmleben*, a Gente Wolfsteiniana dependebant, a Linea Rubra Gentis Holzschuherianae, quae istis beneficiis inde ab A. 1486 fruebatur, ad Lineam Viridem antiquiorem, siue Sigismundinam, itidem A. 1638 translata sunt (114).

Niedermessing ad fluuium Schwarzachium citra Gredingam. Bona quaedam in hoc loco Georgius Holzschuher habuit, quae A. 1512 Familiae suae uendiderat (115).

Niedernfembach siue *Vnterfembach* non procul a Langenzenna. In hoc loco Carolus I Holzschuher saeculo XV praedium aliquod ex beneficio Wilhelmi de Ryenhofen possedit (116).

Oebeth, fortasse *Ebnet*, uicus in Episcopatu Bambergensi situs. Praedium quod-

(113) Cod. dipl. doc. 164, 190, 259 (*), 284 (**), et 287 (***) coll. cum doc. 291 et 296.

(114) Cod. dipl. doc. 180 () et 287 (***), coll. cum doc. 291 et 296.

(115) Cod. dipl. doc. 220 sq.

(116) Carolus I Holzschuher in lib. censuali fol. 69 b. ait: *Item ein gut zu Nydernfempach darauff der Markhart Sabar sitzt - get zu leben von hern Wilhelm von Ryenhofen.*

quoddam in Oebet heredibus suis A. 1372 Bertholdus Holzschuher reliquit §. XI. (117).

Ockersmühl apud Allersbergam. Carolus I Holzschuher sub initium saeculi XV duo praedia libera in hoc loco habuit (118). Adhaec redditus quindecim florenorum, qui quotannis ex domo in Ockersmühl ubi molitur, atque ex fabricis ferrariis ad eam pertinentibus, proueniunt, Georgius Holzschuher A. 1497 sibi comparauit (119).

Odensofi prope opidum Lauffam Iohannes Holzschuher aliquod praedium sub initium saeculi XVII tenuit incoluitque (120).

Oeden-Haßlach apud Reichenecum. Bona sua in Oeden-Haßlach Herdegenus Holzschuher sub finem saeculi XIII Xenodochio Norimbergensi ad Spiritus S. aedem donauit (121).

Patwis, pagum Liouoniae in tractu Odempeñsi situm, Georgius Holzschuher, Cancellarius Dorpatensis, saeculo XVI possedit (122).

In *Pernauensi praefectura* bona, *Raunin* et *Koikul* dicta, in eiusdem Georgii Holzschuheri ac heredum ipsius potestate fuerunt (123).

Pettensiedel in uicinia opidi Graeuenberg. Praedia hic saeculo XIII et XV Fridericus et Bertholdus, item Carolus I Holzschuheri habuerant, atque ad suos detulerant heredes (124).

Polanden prope Reichenecum. Decimarum partem aliquam in hoc loco, tamquam beneficium Reichenecense, A. 1747 Sigismundi Eliae Holzschuheri posterius sibi comparauerunt.

Poppenreuth prope Norimbergam. Villam ibi Carolus I Holzschuher, quae a Dominis de Praunck lege beneficiaria dependebat, A. 1421 emerat (125).

Possenfelden non procul a Schlüsselfelda. Praedia non nulla ibi inde ab A. 1473 Gens Holzschuheriana possidet. Item alia ibidem praedia A. 1508 eadem Familia Holzschuherorum acquisiuit (126).

Praunspach uid. supra *Braunspach*.

Purg uid. supra *Burg*.

X 2

Rebe-

(117) Cod. dipl. doc. 64.

(118) Liber censualis Caroli I Holzschuheri fol. 86 b. *Item ein gut zu Ockersmühl das des Prachts erb ist - und ist eygen. Item aber ein gut zu Ockersmühl das des Görzen erb ist - und ist eygen.*

(119) Cod. dipl. doc. 194.

(120) Cod. dipl. doc. 233 et 297.

(121) Cod. dipl. doc. 70, 85, 108, 132.

(122) Cod. dipl. doc. 270 et 275.

(123) Cod. dipl. doc. 276.

(124) Cod. dipl. doc. 40 et 64. De praediis, quae Carolus I Holzschuher in Petensiedel ex beneficio Praefulum Bambergensium possedit, in libro eius censuali fol. 59 haec commemorantur: *Item das gut zu Pettensidel do der folkel aufsit - Item*

das gut doselbst do der folkel sin auf sitz - Item der zehent aus dem vorgeantien hof auf dem feld zu dorff von Rossen kuen schein genen bunern klain vñ grozzen wote der genant sey ist auch mein. Item das gut doselbst do der fassch auf sitz - Item die vorgefriben gut zu petensidel gien ze lechen von ein pisehof zu Bamberg.

(125) Caroli I Holzschuheri liber censualis fol. 72 b. *Item Ein hof zu poppenreuth do der Kuntz Hoffmann auff sitz gibt alle iar xiiij sumer korns und xxiiij kes zu drein ezeitten und ij fuder Ruben unabgeschnitten und xxiiij aimer krautz gesotten und iij herbst hünr und iij fasnacht hünr den kauft ich von dillig peme am freitag noch sant deonys tag año xiiij und xxj iar - leith der von praunck.*

(126) Cod. dipl. doc. 169 et 209.

§. XI. *Rebedorfii* in uico prope riuum Creūzbach ad primum ab urbe Norimberga lapidem sito, praedium aliquod ex beneficio Comitum Oettingensium A. 1405 Carolus I Holzschuher adeptus est, filioque suo Friderico Holzschuhero A. 1422 reliquit. Idem praedium A. 1447 Pauli Holzschuheri filii possederant (127).

Reichelsdorf ad Regnesum apud monasterium Pillenreuth. Elisabeta Holzschuheria, uxor Libhardi Nüzeli, praedia quaedam in Reichelsdorf (fortasse Reichelsdorf) possederat, quae A. 1370 Alberto et Hartmanno Holzschuheris, fratribus suis, item sorori suae, Kunigundae, uxori Leopoldi Nüzeli legauit (128). Octo praedia in Reichelsdorf, quae ab Imperatore et Imperio beneficiaria lege dependent, Carolus I Holzschuher, eiusque filii, item Martinus Holzschuher, saeculo XV habuerunt. Ibi etiam praedia aliquot Ieremias Holzschuher A. 1480 possedit (129).

Reinersdorf ad riuum Seebach, uicus diu possessus ab Holzschuheris, cum praedio equestri Neuenbürg, cui est annexus, in potestatem Gentis Stettnerianae uenit (130).

Reutles apud Weismannsdorfium. Vogtiam in Reutlein, quae a Praeposito Elwangenensi lege beneficiaria dependet, Fridericus I Holzschuher a Stehelino quodam ineunte saeculo XIII emit. Fridericus III Holzschuher A. 1357 ibidem bona quaedam habuit. Adhaec Carolus I Holzschuher, eiusque filii, item Martinus Holzschuher lege beneficiaria ab Imperatore et Imperio praedium aliquod saeculo XV ibi tenuere. Duo etiam praedia in Reutles, quae ad Legata Holzschuheriana pertinerant, Carolus Holzschuher A. 1469 emtionis iure sibi uindicauit. Praeterea Paullus Holzschuher tria praedia, item Hieronymus Holzschuher, eiusque filii, unum praediolum, saeculo XV et XVI in eodem pago possederant. Ita etiam Gens Holzschuheriana duo praedia in Reutles A. 1497 a Paulo Holzschuhero emit. Denique ibi praedium Fridericus Holzschuher sub initium saeculi XVI possedit, quod ad uxorem eius, Barbaram, transferat (131).

Roethenbach apud Norimbergam. Praedium aliquod mancipi in eo loco Carolus I Holzschuher sub initium saeculi XV possedit (132). Paullus Holzschuher praediis suis in *Roethenbach* et *Steinbühl* Xenodochio Norimbergenfi ad D. Elisabetae A. 1435 permutationis lege cesserat, sed ita, ut a Praefecto eius Xenodochii bona quaedam in Fischbach reciperet. Carolus Holzschuher Iunior A. 1480 ex beneficio Capituli Bambergensis ibidem uillam possedit. Similiter nunc quoque aliquot praedia in Roethenbach Holzschuheriana Gens habet (133).

Roethenbach ad D. Wolfgangi. In hoc uico, ad alterum ab urbe Norimberga lapidem, qua spectat in meridiem, sito, Henricus Holzschuher, cum

(127) Cod. dipl. doc. 93, 114, 115, 143.

(128) Cod. dipl. doc. 61.

(129) Cod. dipl. doc. 86, 103, 129, 136, 174.

(130) Cod. dipl. doc. 315.

(131) Cod. dipl. doc. 19, 37, 86, 103, 129, 136,

160 (*), 161, 183 (coll. 250 *), 195, 217.

(132) Liber censualis Caroli I Holzschuheri fol. 86: Item das gut czum Rothenbach daz des Pleyein er ist — und ist eygen.

(133) Cod. dipl. doc. 125, b. et 172,

Iohanne Tetzelio, arcem, domos, filuas, agros, prata et permultos alios eodemque ornatissimos fundos, quorum quaedam sunt praedia mancipi, quaedam ab Imperatore et Imperio iure beneficiario dependent, possederat, et A. 1539 Sigismundo Fürero uendiderat. In his etiam sunt non nulla praedia Zeidelaria. Quapropter in literis uenditionis horum praediorum legimus, possessores eorum triginta sex lagenas mellis Feuchtenfi Zeidelariorum Praefecto, tamquam annuam pensionem, tradere debere, simulque Iudicio Mellitidii Feuchtenfi, ius habere affidendi (134).

Robenfees siue *Raubensaes* praedium mancipi, prope Dachsbacum ad Aischam, nec procul ab Hochstattio situm, ab Holzschuheris ad Kreflianam Gentem A. 1664 transit (135).

Ror prope Schwobacum. Villam in Ror a Praefule Aichstadiensi lege beneficiaria Carolus Holzschuher, eiusque fratres A. 1379 impetrarunt (136).

Rotendorfii apud Vlesfeld bona olim habuit Gens Holzschuheriana (137).

Rückersdorfii, in pago ad Pegnesum prope Lauffam sito, decimas ac tria praedia ex Imperatoris et Imperii beneficio Carolus I Holzschuher, eiusque filii, pariter atque Martinus Holzschuher, saeculo XV possederant. Ibidem etiam A. 1480 Ieremias Holzschuher uillam ac tria praedia habuit (138).

Rummelsbergium prope Feuchtam cum adiunctis ei piscinis ac filuis Carolus Holzschuher, item Lazarus et Carolus, eius filii, sub finem saeculi XV tenuerunt (139).

Rüßelbach citra opidum Graeuenberg. Adelheida, Friderici Holzschuheri uidua, natalibus Ortlibia, praediolum aliquod et uillam in Rüßelbach A. 1361 perpetuo alendae flammae lampadis in templo Sebaldino super sepulcro Ortlibiorum legauit (140).

Bona *Sarnow* dicta cum colonis et appendicibus in tractu Liunionae Altdorfensi saeculo XVI possedit Bertramus Holzschuher, Castellanus Dorpatensis ac Poloniae Regni Senator (141).

Schlüßelfeld ad fluuium Reicheberach. Vectigalium Schlüßelfeldensium dimidiam partem Georgius Holzschuher A. 1512 Genti suae uendidit: Alteram partem eodem tempore Fridericus Holzschuher, eius frater, possedit, ex qua octo annuos florenos simili ratione A. 1519 ad Gentem Holzschuherianam detulerat. A. 1550 Henricus Holzschuher partem eorum uectigalium a Brigitta

Y

Do-

(134) Cod. dipl. doc. 245 (*).

(135) Cod. dipl. doc. 298.

(136) Cod. dipl. doc. 68.

(137) Holzschuher. Saalbuch fol. 261q:

Rotendorff pey Vlesfeld

Item man hat mer kauft zu Bertoltz holtzschuherers seling stiftung dy hernachgeschriben eigen güter zu Rotendorff gelegen vonn Heinrich geuder und frauwen agnesen seynen celichen wirtin — und ist geschecen am mittwoch vor sant katherina tag vierezehnhundert und jm funf und sibentzigsten jare. etc.

(138) Vid. in Cod. dipl. doc. 162, 129, 136, 174.

(139) Cod. dipl. doc. 183, 199, 208.

(140) Cod. dipl. doc. 45. Holzschuher. Seelgeratbuch fol. 275: Item ein yder kirchen maister zu Sarnnd Sebald soll ein ewige lampen allain des nachts premen In der abseytten gegen dem marckt ob der ortlich begrebnus. Die Lampen hat gestiftet Alhait Fritz holtzschuherin die ein Ortliebin gewesen ist, vnnnd darzu geben ain hof zu vnnndern Rüßelbach bey Eschenaw gelegen — Mer ein Seldengut doselbst — Solchs ist eingeschriben aufm Rathaus Im puch mit E bezeichent am 129 plat.

(141) Cod. dipl. doc. 276.

§. XI. Dopleria, Friderici Holzschuheri nepte, emerat. Denique Schlüsselfeldensium uectigalium pars aliqua Paulo Holzschuhero pendebatur, quam itidem ille A. 1565 Genti suae uendiderat (142).

Schmichenfis Dynastiae, ad Licum in Bataria prope Moeringam sitae, possessor sub finem saeculi XV Sigisfridus Holzschuher, Imperatoriae Maiestatis administer, fuerat. Hodie illa Dynastia ab Illustrissima Fuggerorum Gente possidetur (143).

Schoellenbacum superius et inferius, duo uici ad fluuium Schwabacum prope Erlangam siti, quos Bertholdus Pfinzing a Burggrauis Norimbergensibus A. 1405 emerat. Eisdem uicos postea dotis loco acceperunt *Holzschuheri* et Halbwachsi. Ab his Schoellenbacum utrumque ad Andream Rechium transiit. Eius filii, Sebaldus et Hieronymus Rechii A. 1512 eos uicos Oelhafis uendiderant, a quibus illi ad hunc usque diem possidentur (144).

Schoenbrunn non procul ab Allersperga. Praedium aliquod liberum in Schoenbrunn Bertholdus Holzschuher A. 1372 heredibus suis reliquit (145).

Schwaerzelohe prope Schwobacum iuxta fluuium Schwarzach. Decimas in hoc loco Fridericus Holzschuher A. 1309 a Monasterio Ebracensi emit. Ibidem etiam heredium, a patre Carolo I Holzschuhero relictum, quod ab Imperio lege beneficiaria dependet, Carolus, Bertholdus, et Paullus Holzschuheri saeculo XV habuerunt. Eodem denique saeculo ex beneficio Imperatoris et Imperii in Schwaerzelohe praedium aliquod possederant Martinus et Iohannes Holzschuheri (146).

Schweig inter Norimbergam et Lauffam. Decimas huius loci, quae a Gente Schürstabiana beneficiario iure dependebant, Lazarus Holzschuher a Iacobo Hallero A. 1561 emit, postea uero Vito Holzschuhero uendidit, cuius filius Vitus Engelhardus Holzschuher cum duobus filiis fratris sui, Viti Georgii, eas a nexu Schürstabiano A. 1627 pecunia liberauit. Qua de causa Linea Veitina Gentis Holzschuherianae illas decimas hodie quoque iure mancipii colligit (147). In eodem loco et alibi eadem Viti Holzschuheri progenies ex beneficio Marchionum Brandenburgensium, propaginis Onoldinae, decimas milii inde ab A. 1602 habet (148).

Villam in *See*, apud Schoppershofium in uicina Norimbergae situm, Herdegenus Holzschuher, Presbyter, sub finem saeculi XIII Xenodochio Norimbergensi ad Spiritus S. aedem donauit (149).

See prope Reichenecum. Decimas in *See*, quae a Dominis de Parsperg iure beneficiario dependent, Sigismundus Gabriel Holzschuher A. 1626 a Poemeris emit, atque ad posteros detulit (150).

(142) *Cod. dipl. doc. 219, 232, 257, 264.*

(143) *Cod. dipl. doc. 213.* Conf. etiam ea, quae infr. *Part. Special. Cap. II. §. XIII. not. 29.* hac de re exponimus.

(144) Vid. *MVLLER Annal. Noric. T. II, ad an. 1313. p. m. 248.*

(145) Vid. in *Cod. dipl. doc. 64.*

(146) *Cod. dipl. doc. 16b. 103, 129, 136, 178.*

(147) *Cod. dipl. doc. 262 (**)* et 286 (*).

(148) *Cod. dipl. doc. 278 (*)* et 311.

(149) *Cod. dipl. doc. 85.*

(150) *Cod. dipl. doc. 256.*

Seitt-

Seittmer, fortasse *Seitmayr* supra opidum Graeuenberg. Villam ibi A. 1487 habuit Lazarus Holzschuher (151).

Senckendorf uide supra *Enckendorf*.

Sendelbach non procul ab Erlanga. Decimas in hoc loco Arnoldus, Episcopus Bambergensis, Friderico Holzschuhero et Henrico Vorthloni A. 1269 pro pignore tradidit (152).

Sernx, pagus Liuniaie, in Georgii Holzschuheri, Cancellarii Dorpatensis, potestate saeculo XVI erat (153).

Seuboldstetten apud Reichenecum. Decimas maiores ac minores huius loci ex beneficio Praesulum Aichstadiensium Henricus, item Sigismundus Gabriel, Eustachius Carolus atque Hieronymus Holzschuheri saeculo XVI et XVII possederant, suisque reliquerant heredibus (154).

Sighardsdorf, fortasse *Siegelsdorf* non procul a Langenzenna. Duo praedia in Sighardsdorf celebrando sibi suisque maioribus anniuersario Adelheida, Friderici Holzschuheri uidua, A. 1361 legauit (155).

Sigersdorf prope Castrum Rotenberg (aut fortasse etiam prope Rostall) praedium aliquod ex beneficio Imperatoris et Imperii A. 1442 Carolus, Bertholdus, Paullus atque Martinus Holzschuheri possederant (156).

Speickern apud Lauffam opidum. Bona in hoc loco sub initium saeculi XVI habuit Lazarus Holzschuher (157).

Steinbach ad fluuium Schwabacum non procul ab opido Graeuenberg. Praedium in Steinbach A. 1372 Bertholdus Holzschuher heredibus suis reliquit. Carolus I Holzschuher ibidem saeculo XV praedium mancipi possedit. In eo denique loco etiam praedia Fridericus Holzschuher, eiusque filius Wolfgangus, Eques, sub initium saeculi XVI tenuerant (158).

Steinbergium, praedium suum, Vitus Philippus Holzschuher, tamquam Landsassius Palatinus, incoluit, ibidemque A. 1615 mortalitatem expleuit (159).

Steinbühel prope Norimbergam. Carolus I Holzschuher sub initium saeculi XV duo praedia libera in hoc loco possedit (160). Praeterea Paullus Holzschuher aliquod praedium mancipi in Steinbühel habuit, quod iuxta cum praediis suis in *Roetenbach*, facta permutationis ratione, A. 1435 Xenodochio Norimbergensi ad D. Elisabethae pro nonnullis praediis in *Fischbach* tradiderat. Idem Paullus Holzschuher A. 1441 praedium aliquod in Steinbühel, quod ab Imperio lege beneficiaria dependet, sibi comparauit. Similiter etiam in eodem loco

Y 2

Caro-

(151) *Cod. dipl. doc. 183.*

(152) *Cod. dipl. doc. 2 (†).*

(153) *Cod. dipl. doc. 270 et 275.*

(154) *Cod. dipl. doc. 254 et 293.*

(155) *Cod. dipl. doc. 45.*

(156) *Cod. dipl. doc. 136.*

(157) *Cod. dipl. doc. 239.*

(158) *Cod. dipl. doc. 61 et 217.* De praediolo

Caroli I Holzschuheri in Steinbach haec relata legimus in eius *libro censuali* fol. 69: *Item ein sel-den gut czu Steynbach das des Wenigen erb ist - und ist eigen.*

(159) Vid. infr. *Cap. III. s. XXXVIII.*

(160) *Liber censualis* Caroli I Holzschuheri fol. 86: *Item das gut czum Steinpühell das der Gostenhofe-rin erb ist - und ist eygen. Item aber czum Steinpühell ein gut das der Steicherin erb ist - und ist eygen.*

§. XI. Carolus, Bertholdus, Paullus, Martinus, Iacobus, eiusque fratres, item Iohannes ac Fridericus Holzschuheri, et huius filius, Wolfgangus, saeculo XV et XVI bona quaedam habuerunt (161).

Stollbergensis Dynastiae possessor fuit Wilhelmus ab Effern, socer Bertrami Holzschuheri, Castellani Dorpatensis ac Senatoris Regni Poloniae. Qui quidem Dominus ab Effern quum A. 1616 decessisset, nec quidquam stirpis masculi, praeter duo puerulos, Dominis ab Effern superaret; convenit pacto, ut, si pueri isti sine heredibus fuissent defuncti, Dynastia Stollbergensis ad Bertrami Holzschuheri uxorem ac sorores eius, earumque liberos recideret, ipsi autem Bertramo, ad significandum illud ius futurae hereditatis, scribere se liceret Dynastiae Stollbergensis dominum (162).

Tennenlobe prope Eltersdorfum. Heredium ibi sub initium saeculi XIII Sigiffridus Holzschuher habuerat. Dimidiam uillae cuiusdam partem ibidem iure beneficiario, exeunte saeculo XV, tenuit Carolus Holzschuher (163).

Thalhemium, praedium Landsassicum Norimbergense, prope Reichenecum situm, Sigismundus Gabriel Holzschuher a Iohanne Sigismundo de Preysing A. 1621 emit. Eius nepos, Sigismundus Elias Holzschuher arcem Thalhemiensem, quae subito coorta tempestate fere prociderat, A. 1707 reaedificandam curavit. Hodie Thalhemium ab heredibus eiusdem Sigismundi Eliae Holzschuheri possidetur.

Thon siue *Thon* prope Norimbergam. Praedia in hoc loco beneficiaria lege ab Imperatore et Imperio Carolus I Holzschuher, eiusque filii, itemque Martinus, Iacobus, Carolus, Paullus, Leonhardus, Hieronymus & Lazarus Holzschuheri saeculo XV possederunt (164). Simili ratione praedium in Thon Bertholdus et Leopoldus Holzschuheri Lazari filii, saeculo XVI tenuerunt et ad filios cognomines transfulerunt; ex quibus Leopoldus Iunior illud sub initium saeculi XVII, concedente Ferdinando II, Imperatore, Genti suae uendiderat (165). Hodie a Sigismundi Eliae Holzschuheri posteris praedium in Thon possidetur.

Tulnau. Locum hunc, prope suburbium Wehrdam situm, Hieronymus Holzschuher A. 1502 sibi comparavit, moriensque Polyxenae et Sibyllae, filiabus suis, reliquit, quarum tutores eum A. 1554 Bernhardus Buffzy uendiderant (166).

Vach, uid. sup. *Fach*.

Vntersfembach uid. supra *Niedernfembach*.

Vnternmistelbach, fortasse *Vnternmichelbach* prope Herzogaurachium, aut etiam *Mistelbach* citra Oelingam prope castrum Sansee. Henricus Holzschuher praedium quoddam in Vnternmistelbach ex beneficio Episcoporum Bambergensium A. 1557 possederat (167).

Vocken-

(161) *Cod. dipl. doc. 125, b. 134, 136, 174, 175, 178, 217, 239.*

(162) Vid. infr. *Cap. III. §. XXXVI, not. 12.*

(163) *Cod. dipl. doc. 26, 199, 208.*

(164) *Cod. dipl. doc. 103, 129, 136, 175, 239.*

(165) *Cod. dipl. doc. 269 (††††), 270 (*), 285.*

(166) *Cod. dipl. doc. 258 (**).*

(167) *Cod. dipl. doc. 259.*

Vockendorfium, ad Aischam non procul ab Hochstattio, nunc quoque ad §. XI. Gentis Holzschuherianae Fideicommissa pertinet.

Vrspring ultra opidum Graeuenberg. Hic itidem praedia quaedam ad hunc usque diem possidet Holzschuheriana Familia.

Waizenfeld prope Reichenecum. Decimarum Waizenfeldensium partem aliquam, quae a Comitibus Schoenbornensibus lege beneficiaria dependet, A. 1737 heredes Sigismundi Eliae Holzschuheri acquisuerant.

Walckersbrunn iuxta opidum Graeuenberg. Bertholdus Holzschuher A. 1372 praedium quoddam in Walckersbrunn habuerat suisque reliquerat heredibus (168).

Weierhaus, arx uelut parua insula quaedam in mediis piscinis apud Norimbergam sita, ab Holzschuheris ad Halleros saeculo XVI transit (169).

Weiersbuch siue *Oberbuch* ultra pagum Stein prope Norimbergam. Praedia quaedam in hoc loco, itemque decimarum partem dimidiam, Sigismundus Gabriel Holzschuher A. 1640 sibi suisque posteris acquisiuit: in quibus praedia a Marchionibus Brandenburgicis, propaginis Onoldinae, decimae autem a Leonrodiana Gente, iure beneficiario dependent (170).

Weinzierl ad fluuium Biberis prope Cadolzburgum. Praedium hic ex beneficio Dominorum ab Henfenfeld A. 1357 habuit Fridericus Holzschuher (171).

Weltendorf non procul a Lichtenauio. Carolus I Holzschuher praedium in Weltendorf, quod ab Episcopis Herbipolitanis lege beneficiaria dependet, A. 1422 filiis reliquit (172).

Wezendorfii prope Norimbergam praedium aliquod, a Schürstabiis emptum, Ieremias Holzschuher eiusque fratres, Christophorus, Stephanus, Thomas et Sebastianus ex beneficio Dominorum ab Eyb A. 1481 sqq. possederunt. In his Sebastianus Holzschuher praedium illud ad filios, et ab his tandem ad nepotem, Casparem Holzschuherum propagavit. Qui quum sine liberis A. 1620 esset mortuus; opera Sigismundi Gabrielis Holzschuheri factum est, ut Linea Viridis antiquior, siue Sigismundina Gentis Holzschuherianae in locum extinctae Lineae Rubrae substitueretur: quae nunc quoque illud praedium ex beneficio Comitum ab Eyb possidet (173).

Willersdorf ad Aischam prope Forchhemium. Partem aliquam decimarum Willersdorfsium inde ab A. 1723 ex beneficio Comitum Schoenbornensium posteris Sigismundi Eliae Holzschuheri possident.

Winberg in praefectura Noricorum Hiltboldsteinensi. Praedia quaedam in hoc loco Bertholdus Holzschuher ex beneficio Dominorum de Stein habuit, quae A. 1372 ad heredes suos transmiserat (174).

Z

Win-

(168) *Cod. dipl. doc. 64.*

(169) Vid. in *Cod. dipl. doc. 228 (*)* sq. item *Part. Special. Cap. IV. §. LI. probat. 23, et §. LV. probat. 15.*

(170) *Cod. dipl. doc. 290 et 314.*

(171) *Cod. dipl. doc. 37.*

(172) *Cod. dipl. doc. 113, 133, 138.*

(173) *Cod. dipl. doc. 175 (†). 186 (*), 309.*

(174) *Cod. dipl. doc. 64.*

§. XI. *Winckelhaid* prope Altorfium. Decimas hic Sigismundus Gabriel et Eustachius Carolus Holzschuheri ex beneficio Episcoporum Herbipolitanorum ineunte saeculo XVII possederunt, posterisque reliquerunt (175).

Windisfengeltal, fortasse idem, quod *Winn disseits Engeltal*, id est, *Winn* citra Vallem Angelorum. In *Windisfengeltal* Bertholdus Holzschuher praedia quaedam iure mancipii tenuit, quae A. 1372 ad heredes suos propagauerat (176).

Woffenbach, praedium in Palatinatu Superiore situm, Sigismundus Gabriel Holzschuher ineunte saeculo XVII sibi suisque posteris comparauit (177).

Wolckersdorf non procul a Schwobaco. Vogtiam in *Wolckersdorf*, quae ab Elwangenensi Praeposito lege beneficiaria dependet, Fridericus Holzschuher a Conrado Weigelio, genero suo, circa A. 1318 emerat (178).

Bona, *Woral* dicta, in Liunia saeculo XVI Georgius Holzschuher, Cancellarius Dorpatensis, eiusque heredes possederant (179).

Zirndorf inter Norimbergam et Cadolzburgum. Villam ibi permagnam, luculentisque appendicibus ornatam, ex beneficio Episcoporum Aichstadiensium Carolus Sigismundus Holzschuher nunc quoque possidet.

Atque haec fere sunt, quae de bonis praediisque, quae Holzschuheri partim tenuerunt, partim adhuc possident, exponenda duxi. De reliquo etsi, ne longior essem, multas uillas, aedes, agros, prata, aliaque genera posselliuncularum (180), item ea praedia, quae non nulli inter Holzschuheros separatim a reliquis nostro aevo possident, in tanta bonorum multitudine sciens prudensque praetermisi; ex his tamen, quae strictim a me breuiterque dicta sunt, satis iam, ut opinor, perspicueque intelligetur, Holzschuheris, tot praediis ornatæ Genti, numquam fuisse opus, ad fordidas artes animum appellere, sed eos semper habuisse, unde uiuere digne satis, atque, ut decet homines loco nobili natos, honeste possent.

§. XII.

§. XII.

De Holzschuherianarum uirtutum laudibus.

Nunc tandem nactus occasionem hanc magis idoneam, quam umquam antea, uiderer, dicendi aliquid de Holzschuherorum uirtutibus, ut, si lateret, hunc in modum patefceret, suum eos decus, suam dignitatem, suas denique praerogatiuas, non caeco cuidam casui, non fortunae, quae numquam a temeritate seiungi potest, sed uirtuti rebusque praeclare gestis unice debere. Id uero quo minus hic faciam, plura sunt, quae me impediunt. Primum enim multa

(175) *Cod. dipl.* doc. 279, 284.

(176) *Cod. dipl.* doc. 64.

(177) *Vid. Part. Spec. Cap. II. §. XXI.*

(178) *Cod. dipl.* doc. 19.

(179) *Cod. dipl.* doc. 275.

(180) *Vid. passim in Codice diplom. Solus* CAROLVS I HOLZSCHVHER habuit in urbe plus centum et triginta domos partim proprias, partim censiticas; itemque satis ampla bona, quae proprio nomine *Leibgedinge* (Mutua palliata) appellantur, aliosque annuos redditus, unde ad fortunas suas reliquas magis mille floreni quotannis ac-

cesserant. *Vid. infr. Cap. II. §. XII. probat. (7°).*

multa iam in praecedentibus §. §. dixi, quae huc pertinent: deinde uereor, ne, si, ut par est, de uirtutibus Holzschuherianis dixerò, in adulationem progressus, aut deceptus amore negotii suscepti, uidear: multo denique lectoribus beneuolis, quantum ego quidem existimo, iucundius erit, ea ipsa, quae hic dicenda forent, ex Historia Holzschuheriana conquirere, ubi rebus aliis sua uiter permixta sunt et probationibus suis communita. Sed quid opus etiam est, plura de uirtutibus eius Gentis praedicare, cui summi Principes orbis terrarum, Augustissimi Imperatores, ac Reges Gloriosissimi testes commendatoresque contigerunt, quorum sane testimonium a specie adulationis tantum absit, necesse est, quantum abest a necessitate. Ita e. gr. Sigismundus, Rex Romanorum Sacratissimus, in literis clientelaribus, A. 1414 datis, Caroli Holzschuheri et maiorum eius magna in S. R. Imperium merita praedicare haud indignatus est: *Wir Sigmund von gotes gnaden Römischer künig czu alien czytten merer des Riche — haben angesehen soliche sin* (Caroli Holzschuheri) *demüthige bete. vnd ouch getreue vnd willige dinste, die des vngen. karls vordn Vnsn vorsehn an dem Riche oft vnd dicke getan haben, derselbe karl vns vnd dem Riche teglichen tut, vnd fürbaz tun soll, vnd mag inkünfftigen czytten cet. (1).* Hoc praeterea est graue et uerum Emanuelis, Portugalliae Regis Potentissimi, de Holzschuheris iudicium: *Notum facimus quod Nobilis Vir, Wolfgangus Holtzschuecher Alemanus cupiens parentum suorum et progeniej nobilitatem augere, ad munitiones nostras quas cum Barbaris Sarracenis habemus in Aphrica, ultro venit, ut animi sui corporisque Vires ostenderet, Visusque est, ut accepimus fidelj testimonio Capitaney nostri de Alcatzer, nec non aliorum Militum nostrorum Inter Mauros strenue et viriliter dimicare hostibusque deuictis, victorie atque praedae partem suam non modicam sortitus est. Quapropter volentes personam dicti Wolfgangi Holtzschuecher fauoribus et honoribus prosequi et digna pro meritis impendere commercia, propria manu eum militem fecimus, ad laudem omnipotentis Dej et gloriosae Virginis Mariae matris eius, cum omnibus solemnitatibus et ceremonijs in talibus fieri consuetis cet. (2).* Sed et, uirtutum semper amantissimam fuisse Gentem Holzschuherianam, ex his Caroli V, Imperatoris Gloriosissimi, uerbis cognoscimus: *Das haben wir angesehen solch sein diemüettig zimlich pitt, auch das allt Erbar herkommen vnd wesen des Geschlechts der Holtzschuecher, vnd Insonders, die Erbarkeit, Redlichkeit, fromkait, adenlich guet Sitten, Tugent vnd vernunft, so wir an vorgedachtem Hieronimussen Holtzschuecher erkennen, vnd dar In seine Vettern vnd Geschlecht, vor vnser Kaiserlichen Maiestat berüemt werden, Auch die getreuen nutzlichen vnnnd fleissigen dienst, so Jre Voreltern vnnsern Vorsehn Römischen Kaisern vnnnd Königen löblicher gedechtnuss, vnnnd Sy, vnns, vnd dem hailigen Reiche, vnd Insonderhait gemelter Jheronimus Holtzschuecher, vnd seine Vettern, Jheremias vnd Melchior, Jnn vnsern Kriegssachen, mit darstreckung Jres Leibs vnd vermögens, auch In ander weg, Redlich, trewlich,*

Z 2

(1) *Vid. in Cod. diplom. docum. 102 sq.*

(2) *Cod. dipl.* doc. 205.

§. XII. und vleiffig gethan haben, noch täglich thun vnnnd hinfuran vvol thun mögen und sollen, Vnd darumb auch, damit sich dasselb Geschlecht der Holtzschueher solher Jrer Fromkait, adenlicher Tugenden, und getreuen dienste (vwie pillich) empfinden zu genießen, vnd dardurch hinfuran andere gegen vns und dem hailigen Reiche, auch zu gueten Thaten geraitzt, vnd dar Jnn zuuerharren geursacht vwerden, so haben vvir mit vvolbedachtem mueth rel. (3). Aequae honorificum denique iudicium Sigismundus III, Rex Poloniae potentissimus, de Holzschuheris tulit. Commendatam habentes, inquit, Generosi Bertrahami Holzschuer fidem, dexteritatem ac in omni actione industriam quem inter Equestri ordinis illius Provinciae, hominem nobili in primis familia natum nec minus majorum suorum, quam sua virtute clarum, tum vere de nobis bene merendi cupidum accepimus, volentes ut hanc praeclaram industriam suam ex domesticae ac umbratilis vitae consuetudine ad Solem et pulverem Reipubl. transferat et in hoc exercendo virtutis suae studio expedita quam maxime via ad decus et laudem contendat, faciendum esse putavimus ut illi hoc idem officium Succameriatum daremus et conferremus praesentibus literis nostris ad extrema vitae illius tempora aut ad alicujus majoris dignitatis assecutionem etc. (4). In Holzschuherorum virtutibus commemoranda in primis est singularis eorum pietas atque munificentia. Illi enim, ut §. §. seqq. dicemus, non modo erga fortis pauperioris homines numquam non fuerunt satis liberales; uerum etiam ad extruenda multisque redditibus ac praediis dotanda templa, monasteria aliaque loca sacra multum contulerunt. Quid? etiam religione se obligarent, pro more temporum suorum uitam monasticam professi, nomina sua certatim dederant monasteriis, et partim praefuerant. Atque de huius quidem generis hominibus, qui ex hac patricia Gente orti, sacros ordines sequebantur, summatim nunc exponemus. Breui autem sic habeto:

Ex HOLZSCHVHERIS hominum sanctorum instituta et sectam persecuti sunt:

1. Henricus, Burfarius Heilsbrunnensis ab A. 1363 usque ad A. 1380. Eodem tempore aut hic, aut alius Henricus Holzschuher, monasterium Langheimense Abbatis, seu Antistitis, auctoritate rexit (5).
2. Fridericus, Prior Sodalitatis Norimb. Dominicanorum A. 1371 et A. 1373 (6).
3. Henricus, Gardianus seu Praepositus Sodalitatis Norimb. Franciscanorum Discalceatorum A. 1372 (7).
4. Conradus, primum Monachus ac Sacerdos Ebracensis, deinde Sacerdos in Neunkirchen am Brand, A. 1380 circa diem Viti Martyris uita defunctus (8).
5. Herdegenus, Presbyter sub finem saeculi XIII (9).

6. Geor-

(3) Cod. dipl. doc. 205.

(4) Cod. dipl. doc. 272.

(5) Vid. infr. Part. Special. Cap. I. §. VIII not. 24 sq.

(6) Part. Special. Cap. I. §. V, not. 14.

(7) Vid. ibid. §. VIII not. 21.

(8) Ibid. §. XI.

(9) Ibid. §. V.

6. Georgius, Andreas et Hieronymus, qui ineunte saeculo XVII Societati Iesu in Polonia nomen dederunt (10).

Nec paucae VIRGINES, ex illustri HOLZSCHVHERORVM prosapia prognatae, se in uarias sacrarum Deo uirginum domos, uoti gratia, dicarunt, quas figillatim nunc commemorabimus.

Monasterio Norimbergensi ad D. Catharinae nomen dederunt:

1. Clara, A. 1439 (11).
2. Kunigunda, A. 1443 (12).
3. Clara, A. 1444 (13).
4. Catharina, A. 1453 (14).
5. Helena, A. 1490 (15).
6. Clara, A. 1498 (16).
7. Magdalena, A. 1521. Haec Magdalena quum partibus Abbatissae siue Antistitis per triginta annos esset perfuncta, maior annis octoginta d. 25 Ianuarii A. 1589 diem obiit supremum (17).

8. Cor-

(10) Vid. in Cod. dipl. doc. 291 et 296, itemque Part. Special. Cap. III. §. LIII. num. III.

(11) Exstant in Tabulario Holzschuberiano sub Rubrica B. M. XII. 5 duae schedae uetustae, in quibus aliquot uirgines sacrae, ex Holzschuherorum stirpe prognatae, hunc in modum annotatae sunt:

Schwester Clara Carol Holzschucherin kam jn das kloster zu Santt katharena jn Nuernberg bredtjger ordens da man zallt von Crijstus geburt 1400 vndt jn dem 39 jar Nach vnser lichen frauentag als sje uer das gepjrg geng genant wjßjtacjo

S Kunigundt Holzschucherin das frjtz holzschuchers dochter kam jn das kloster da man zallt 1400 vndt 43 jar an Santt thomas das hejligen apostels tag

Schwester Clara paulus holzschucherin kam jn das kloster da man zallt 1400 vndt 44 jar Nach ostern

Schwester katharena holzschucherin kam jn das kloster da man zallt 140053 jar

S Ellena holzschucherin kam jn das kloster da man zallt 1400 vndt 90 jar an Santt ursula tag

S Clara Holzschucherin kam jn das kloster da man zallt 140098 jar an Santt augustinus abent an einem manttag

S Magdalena holzschucherin kam jn das kloster da man zallt 1500 vndt jn dem 21 jar an Santt Martinus octaff den nesten tag nach santt bricej Episcupe jr licher vatter seliger hies laferus holzschucher jr mutter hies katharena pabelin eines docters dochter von lantzbut von jrer Mutter ein ballerin sje wardt jn predtjger orden 68 jar war 30 jar priorin vndt jres altters jn 82 jar starb jn 1589 jar an santt paulus bekerung tag ein stundt nach mitttag das war der 25 januarius der gott genedtijs seij amen

Katherina

Dijse Holzschucherin sint jn vnserm closter gewest predi-

ger ordens weis jrer eltern nit aller

Jt Schwester clara Holzsch. kom in das clost er als man

zallt 1439 jar jr vatter hat Karol Holzsch. geheissen

Schwester Kunigunt Holzschuch. kom jn das closter jn 1444 jar

Schwester clara Holzschuch. kom jn das closter jn

1444 jar jr vatter hat paulus Holzschucher geheissen

Schwester Katerina Holzschuch. kom jn das closter jn

1453 jar

Schwester elena Holzschucherin kam jn das closter jn

1490 jar jr vatter hat Martin Holzschuch. geheissen

Schwester clara Holzschuch. kom in das closter jn 1498

jar jr vatter hat Sebolt Holzschuch. geheissen

jch Schwester magdalena Holzschuch. kom jn das clo-

ster jn 1521 jar mein lieber vatter seliger hat laferus

Holzschuch. geheissen mein miter selige katerina pabelin

eines Docters tochter von lantzbut von jrer mütter ein

ballerin

Pilln Reuth

Herr Carl Holzschucher Jst der Viertte pfleger zu pilln

Reuth gewest

Herr Gabriel Holzschucher Jst der Sechhte pfleger zu

pilln Reuth gewest und hatt zwun Tochter jn diß Clo-

ster gethann Als mitt Namen Barbara die ander Brigit-

ta Holzschucherin

Clara

Madalena Sevvold Holzschuchers Tochter

Doratheo gabriel holzschuchers Tochter

(12) Vid. probat. praeced.

(13) Vid. not. 11. huius §.

(14) Vid. ibid.

(15) Vid. ibid. et in Cod. dipl. docum. 161 (*).

(16) Vid. not. 11 huius §.

(17) Vid. ibid. et in Cod. dipl. doc. 238, 242,

260, 269 (*).

Aa

§. XII. 8. Cordula, ultima Virginum Deo sacrarum in hoc monasterio, A. 1595 in caelum recepta (18.)

Virgines Sacrae, quae in *Coenobio Norimbergensi ad D. Clarae Dei* cultus et honoris causa uixerunt:

1. Gertrudis, Antistes monasterii huius A. 1324 (19).
2. Agnes, itidem Praefecta monasterii ad D. Clarae ab A. 1373 usque ad A. 1380 (20).
3. Magdalena, saeculo XV (21).
4. Dorothea, saeculo eodem (22).

In *monasterio Pillenreuthensi* castitatem pia mente coluerunt:

1. Barbara, saeculo XV (23).
2. Brigitta, saeculo eodem (24).
3. Agnes, saeculo eodem (25).

In *monasterio Frauen - Auracensi*, uirginitate in perpetuum uota, Christo se dicarunt:

1. Gutta, A. 1370 (26).
2. Elisabetha, saeculo XIII, inde Bambergam in Coenobium S. Sepulcri iuxta cum aliis uirginibus sacris translata, cui monasterio postea Abbatissae seu Antistitis nomine praefuerat (27).
3. N. Holzschuheria, A. 1459 (28).

Ratisbonae in Coenobio Sanctae Crucis

Magdalena inter ceteras uirgines sanctas summa Deum religione sub initium saeculi XVI coluit (29).

In *Coenobio Felicis Portae*

Irmengardis, A. 1321, uirginitatis perpetuae amantissima, rebus diuinis operam nauauit (30).

In *Bambergenfi Coenobio ad S. Sepulcri*

Elisabetha sub finem saeculi XIII Abbatissae siue Antistitae partibus magna cum laude perfuncta est (31).

§. XIII.

§. XIII. Non intempestiuum fuerit, pauca nunc de HOLZSCHVHERORVM *donationibus* proponere: quarum numerus quia ingens est, non tam copia mihi, quam modus

(18) *Cod. dipl. Mantissa Inscriptionum Lit. F. II.*

(19) *Part. Special. Cap. I. §. V. sub fin.*

(20) *Vid. ibid.*

(21) *Vid. probat. 11 huius §.*

(22) *Vid. probat. 11, huius §.*

(23) *Ibid. sub fin.*

(24) *Ibid. sub fin.*

(25) *Part. Special. Cap. II. §. XIII.*

(26) *Vid. in Cod. dipl. doc. 61.*

(27) *Part. Special. Cap. I. §. XI.*

(28) *Vid. in Cod. dipl. doc. 153.*

(29) *Part. Special. Cap. IV. §. L. not. 26.*

(30) *Cod. dipl. docum. 20.*

(31) *Vid. BRVSCHE Chronolog. Monasterior. Germaniae p. 493, et infr. Part. Special. Cap. I. §. XI.*

§. XIII. modus in dicendo est quaerendus. Vt ratum in narrando ordinem, quo nihil pulchrius in omni re agenda solet esse, conseruemus, primum uidetur mihi de sacris aedibus, quas Norimberga tum intra moenia sua, tum foris in agro habet, deinde de aliis domiciliis diuinis, esse dicendum. De *aede D. Sebaldi*, primaria Norimbergae, a qua merito et optimo iure auspicamur, Holzschuheriam pridem bene mereri studuerunt. FRIDERICVS HOLZSCHVHER, primus Ephorus templi Sebaldini, latus illud huius aedis sacrae, quod e regione Scholae Sebaldinae positum est, reaedificandum, ineunte saeculo XIII, curauit (1). Eius filius, SIGISFRIDVS HOLZSCHVHER templo Sebaldino domum quamdam et alia bona donauit (2). FRIDERICVS HOLZSCHVHER filius Sigisfridi, celebrando sibi suisque in hac aede sacra anniuersario A. 1357 legauit praedium aliquod in Affalterbach (3). ADELHEIDA, UXOR FRIDERICI HOLZSCHVHERI, qui ad Pontem Longum Norimbergae habitauerat, natalibus ORTLIBIA, uillam ac praediolum uectigale in Vnter - Rüsselbach templo Sebaldino A. 1361 donauit, ita quidem, ut aedituus ex annuis eorum praediorum fructibus perpetuo aleret lucernam, quae nocturno tempore in ea aede sacra super sepulcro Ortlibiorum inflammari deberet (4). In eodem domicilio diuino Gens Holzschuheriana A. 1399 fenestram pictam pro more illius temporis splendide ornari iussit (5). Donis denique ac muneribus Holzschuheri tantum profecerunt, ut antiquitus in aede Sebaldina non modo propria subsellia, eademque editiora, sed etiam sepulcrum hereditarium cum in coemeterio, tum in ipso templo habeant (6), clypeique ipsorum funebres inde ab A. 1130 in uariis templi eiusdem locis afferuerunt (7). D. *Laurentii templum* antiquissimum beneficiis etiam affecerant Holzschuheri (8), in quo sicut olim HERDEGENVS HOLZSCHVHER, qui in proelio, apud Pillenreuthum A. 1450 commisso, fortiter dimicauerat, sepultus est (9); ita nunc quoque Gentis Holzschuherianae subsellia exstant. *Templo Spiritus S. MARGARETA*, filia CAROLI HOLZSCHVHERI, Iohannis Rieteri uxor, A. 1459 du-

Aa 2

cento-

(1) *Vid. infr. Part. Special. Cap. I. §. VI.*

(2) *Cap. I. §. X.*

(3) *Vid. in Cod. dipl. docum. 40 et 67 (*).*

(4) *Vid. supr. §. XI. not. 140. p. 85.*

(5) *Vid. Tabula aenea VII.*

(6) *Forma lapidis sepulcralis exhibetur in Tabula aenea VI.*

(7) *Inscriptiones eorum clypeorum habet Mantissa Cod. diplom. Lit. A. I: formas autem nonnullorum sistit Tabula aenea XII, adde Tab. aen. quae frontispicium Cap. I. Part. Special. ornat. Quum templum Sebaldinum tot clypeos capere amplius non potuisset, dupliciter est incommodo huic prouisum. Primum enim antiquiores iidemque maiores clypei, inde remoti, hodie in aede Dominicanorum seruantur; deinde tabula quaedam spatiosior, uariis sculpturis, itemque insignibus Holzschuherianis ornata, in templo Sebaldino, qua uergit ad meridiem, A. 1746 suspensa est, in qua uita defunctorum Holzschuher-*

rorum nomina et munera inscribuntur. Vid. tabulae huius frontispicium et inscriptio in Tab. aen. quae Part. Special. Capiti IV coronidis loco addita est, item in Cod. dipl. Mantissa Inscription. Lit. A. III.

(8) *Haud transmissit ad nos ea monumenta aetas maiorum, quibus Holzschuherianae in D. Laurentii templum liberalitatis modum accuratius definire liceat: illud uero non obscurum est, Holzschuheros ad exstruendam eam partem huius templi, qua in occasum solis spectat, non nihil quondam contulisse; propterea quod insignia eorum, lapidibus incisa, eo in loco aedis Laurentianae, qui inter duas altissimas turres interiectus, quoniam in figuram globi, aut sideris cuiusdam maioris, est formatus, uulgo der Stern appellatur, olim collocata sunt, quae uero, saeculae tempestatis magna ui haud ita pridem deiecta, perierunt.*

(9) *Vid. Part. Special. Cap. II. §. XIII.*

§. XIII. centorum florenorum summam, et IOHANNES HOLZSCHVHER A. 1499 centum florenos, donauerunt (10). *Nofocomio ad Spiritus S.* HERDEGENVS HOLZSCHVHER, Presbyter, ut haberentur ibi ad aegrotos homines conciones sacrae fibique dies anniuersarius pia mente celebraretur, bona sua in Oeden-Haßlach apud Reichenecum, itemque domum, ubi molitur, et uillam in See prope Schoppershofium sitam, exeunte saeculo XIII tradidit (11). FRIDERICVS HOLZSCHVHER, Ordini Teutonico adscriptus, ea fuit liberalitate in uetustum *Xenodochium ad D. Elisabethae*, quod Norimbergae Ordo Equestris Teutonicus habet, ut, animae suae salutis prospecturus, ei praedia aliquot in Gschaid, ac Meersdorf, item pratum in Schwarzach, Nötlichen dictum, saeculo XIII donaret. Tam incredibili etiam studio defunctorum animas iuuandi exarserat, ut quotidie aliquot piacularia sacrificia in aede sacra Xenodochii D. Elisabethae pro eis fieri iuberet (12). Ex eiusdem Friderici Holzschuheri munificentia nunc quoque muliercula quaedam sortis pauperioris in Xenodochio illo ad D. Elisabethae alitur, ita quidem, ut, quoties eiusmodi alumna Holzschuheriana, quae sola inter reliquos Xenodochii homines purioribus sacris operatur, decedit, toties aliam in defunctae locum surrogandi potestatem Holzschuheriana Gens habeat (13). Exstat denique in Aede sacra commemorati Xenodochii D. Elisabethae, altare, quod Holzschuheri olim B. Mariae Virgini dedicauerant, atque imagine Virginis Mariae, affabre ex argento facta, ornauerant (14). HOLZSCHVHEROS etiam in aedem B. V. Mariae, quae in foro est, liberales fuisse, ex monumentis Holzschuherianis, quae cum in ipso illo templo, tum extra illud, nunc quoque exstant, haud aegre intelligitur (15). WOLFGANGVS HOLZSCHVHER, Eques, A. 1547 partem opum suarum concioni sacrae, in templo *Dominicanorum* singulis diebus dominicis feriisque statim a prandio habendae, legauit, hoc consilio, ut homines, qui, tamquam fluctu, sic multitudine negotiorum domesticorum obruti, sacra antemeridiana neglexissent, doctrina caelesti, cuius lumen, maxime diuturnis tenebris oppressum, diuino spiritu excitatus uir, Lutherus, paullo ante splendori suo, felicissimo successu, restituerat, erudirentur, neque dies eos, qui pietatis ac religionis debentur operibus, aliud agendo consumere necesse haberent. Wolfgangi Holzschuheri, Equitis, filia, MAGDALENA, UXOR WOLFGANGI KAEMMERERI, paternum hoc beneficium ita quasi amauit, ut, quum sine liberis esset mortua, salarium Orato-

(10) *Cod. dipl.* doc. 153, 200, et Mantissa Inscription. Lit. B.

(11) *Cod. dipl.* doc. 70, 85, 108, 132.

(12) Cap. I. §. IX. Conf. etiam *Extrakt. Abotum in Sachen zwischen dem Teutschen Orden und der Stadt Nürnberg* fol. 144.

(13) Cap. I. §. IX. Conf. etiam in *Cod. dipl.* doc. 204.

(14) Altare hoc in *Tabula aenea III.* repraesentatur. Add. in *Cod. dipl.* doc. 200 et 202.

(15) In ipsa aede B. Mariae cernuntur e. gr. *duae fenestrae pictae*, Holzschuherorum insignibus

antiquis pariter, atque recentioribus condecoratae, quarum altera prope *ὀργανον πνευματικόν* templi est, altera iuxta chorum siue stationem Musicorum. Ac posterior quidem fenestra partim Bertholdi Holzschuheri, A. 1371 mortui, nomen, antiquioribus Holzschuherorum, item Poemerianae gentis insignibus subscriptum, partim notam anni 1559, supra Holzschuherorum arma recentiora positam, exhibet. Sed et extra hoc templum Mariae, qua ad meridiem uergit, exstat quaedam statua, cui calceus gentilitius Holzschuherorum adiunctus est, uid. *Tab. aen.* VIII.

ris sacri, quem plerumque, hodie certe, ex numero *Candidatorum Reuerendi Ministerii* Norimbergensis Holzschuheri deligere solent, accessione quadam locupletaret (16). In eodem templo Dominicanorum uetustissimi etiam clypei funebres Holzschuherorum custodiuntur (17). In *aede sacra*, quae a sodalitate *Franciscanorum Discalceatorum* nomen habet, ut olim non pauci, ex illustri Holzschuherorum prosapia prognati homines sepulti sunt (18), quorum uero monimenta sepulcralia et clypei, quum deflagrauisset illud templum, uiolentia ignis, qui confector est et consumtor omnium, interierant; ita SIGISFRIDVS HOLZSCHVHER A. 1509 tertio quoque mense anniuersarium diem, defunctorum Holzschuherorum memoriae sacrum, celebrandum curauit, sed ita ut in conuiuium, eodem tempore apparandum, sedecim ex numero consanguineorum suorum adhiberentur (19). Hodie uero quoniam Coenobium ad D. Francisci in statum saecularem mutatum est, egregie Gens Holzschuheriana, ne periret illud beneficium, constituit, ut *Fratres Gerontotrophii Landaueriani* et *Mendeliani* statis diebus, postquam sacra obierant, quotannis opipare apparato conuiuio exhilarentur (20). Praeterea in fornice porticus antiquae, templo D. Francisci annexae atque imminentis, qua itur ex Brephotrophio Norimbergensi in Ergastulum uicinum, nunc quoque uetustiora Gentis Holzschuherianae insignia exstant. Vnde perspicuum est, Holzschuheros olim ad exstruendam illam aedem haud parum contulisse. *Familiae Carthusianorum Norimbergensium* FRIDERICVS HOLZSCHVHER, Eques Teutonicus, saeculo XIII sex annuos florenos ad celebrandum sibi suisque anniuersarium, itemque centum et quinquaginta florenos, quibus ad condendum cubiculum aliquod uterentur, donauit (21). Idem Fridericus Holzschuher celebrando sibi suisque in *aede D. Catharinae* anniuersario legauit duo annuos florenos (22). Similiter IACOBVS HOLZSCHVHER ad celebrandum sibi suisque anniuersarium monasterio ad D. Catharinae pratum quatuor iugerum A. 1488 tradidit (23). Multis denique beneficiis monasterium illud affecit MARTINVS HOLZSCHVHER, aequalis fere Iacobi Holzschuheri, tantumque etiam donis ac muneribus profecit, ut anniuersarius dies ibidem sibi ac suis pio festoque ritu celebraretur (24). In templo *D. Aegidii*, quod pauculis abhinc annis ex flammis feralibus Dei munere ac beneficio assurgebat, suggestum splendide exstructum, item subsellia quaedam editiora, Gentis Holzschuherianae liberalitati debentur (25). Sa-

Bb

cellum

(16) Vid. in *Cod. dipl.* doc. 251 et *Part. Special.* Cap. IV. §. LIX. not. 5.

(17) Vid. in *Cod. dipl.* Mantissa Inscription. Lit. E. Olim clypei hi maximam partem in templo D. Sebaldi erant suspensi: quum uero ibi ad recipiendos omnes clypeos non satis esset loci, pars in aede Dominicanorum hodie asseruatur.

(18) Vid. e. c. *Part. Special.* Cap. I. §. VIII. not. 1, 6, 21, Cap. II. §. XIII. not. 30, Cap. IV. §. L. not. 21, §. LI. not. 3. Add. MÜLLERI *Annali Norici*, T. I. ad an. 1250 p. 617 sqq. ROETENBECCI *Descriptio Monumentorum et Inscriptionum ad D. Fran-*

cisci, et OETTERI *Historische Bibliotheca* P. II. p. 50 sq. ubi Necrologium Coenobii ad D. Francisci exhibetur.

(19) *Cod. dipl.* doc. 213 et 222. Add. *Part. Special.* Cap. II. §. XIII. not. 30.

(20) Conf. infr. Cap. II. §. XIII. not. 30.

(21) Vid. in *Cod. dipl.* doc. 79 (*).

(22) *Cod. dipl.* doc. 79 (*).

(23) *Cod. dipl.* doc. 184.

(24) Vid. *Part. Special.* Cap. II. §. XIII. et in *Cod. dipl.* doc. 161 (*).

(25) Vid. infr. Cap. III. §. XLIV.

§. XIII. *cellum* uetustum, ei templo uicinum, immo continens, insignia Holzschuheriana, Schürstabianis iuncta, tamquam aliquod monumentum munificentiae Holzschuherorum, in fornice exhibet. Rebus diuinis in templo D. Aegidii faciendis MARIA HELENA SCHEVRLIA, uxor altera IOHANNIS SIGISMVNDI HOLZSCHVHERI, A. 1713 duo candelabra, ex argento facta, consecrauit (26). Ab aedibus sacris, quae in urbe sunt, uenio ad eas, quae sunt extra urbem. In templo D. Iohannis ara princeps, in quam sacrae reliquiae sunt inclusae, ex munificentia FRIDERICI HOLZSCHVHERI, qui A. 1511 diem obiit supremum, condita est (27), quam A. 1727 IOHANNES SIGISMVNDVS HOLZSCHVHER duobus candelabris, affabre ex argento elaboratis, ornauerat (28). *Nofocomio ad D. Iohannis* ADELHEIDA, uxor FRIDERICI HOLZSCHVHERI, A. 1361 praedium aliquod in Enckendorf siue, ut hodie dicitur, Senckendorf donauit, ut ex fructibus eius praedii femina quaedam paupercula sustentaretur (29). In Coemeterio D. Iohannis exstat uetustum *Holzschuherorum Sacellum*, in quo Holzschuheri, funeribus elati, ut olim, ita nostra etiam aetate sepeliri solent (30). In templo D. Leonhardi nunc quoque fenestra picta, insignibus Holzschuherianis, iisque recentioribus, condecorata, tamquam aliquod liberalitatis Holzschuherianae monumentum, conspicitur. *Coenobio Vallis Angelicae* A. 1411 benigne fecit FRIDERICVS HOLZSCHVHER (31). *Altorsii* quum construeretur aedificium academicum, ut omnibus fere Patriciorum Norimbergensium familiis, a quibus Altorsinae Musae liberali sumtu sustentantur, ita Holzschuheris etiam, pari liberalitatis studio Academiae patriae prouidentibus, datus est proprius habitandi locus, qui ne cum reliquis habitationibus commisceretur, Holzschuherianae Gentis insignia supra ianuam depicta sunt (32). BERTHOLDVS HOLZSCHVHER A. 1372 partem aliquam suarum opum faciendo sacrificio piaculari in templo *Ober-Eschenbaci*, quod opidum in ditionem Ordinis Equestris Teutonici est descriptum, legauit (33). *Templum D. Iacobi in Vnter-Neubrunn* A. 1490 GEORGIVS HOLZSCHVHER et Vricus Ercker condiderunt (34). Idem Georgius Holzschuher A. 1518 liberalitate sua effecerat, ut sibi suisque in domicilio diuino in *Ror*, qui locus apud Schwobacum, Onoldinum opidum, est, dies anniuersarius pro more istius aeui celebraretur (35). Quem-

(26) Cap. II. §. XXIV.

(27) *Tabula aenea* IV. formam speciemque huius altaris exhibet.

(28) Vid. infr. Cap. II. §. XXX.

(29) *Cod. dipl. doc. 45.*

(30) Interiorem huius sacelli partem repraesentat *Tab. aen.* quae in fronte *Mantissae inscriptionum* collocata est; inscriptiones uero lege in *Cod. dipl. Mant. Inscription. Lit. K.*

(31) Vid. in *Cod. dipl. doc. 99.*

(32) Pertinet sane ad immortalem Gentis Holzschuherianae laudem, quod ex ea semper nati sunt homines, qui non tantum magnos

sumtus in literas earumque cultores faciebant, sed ipsi etiam praeclara quauis uel scientiae peruestigatione, uel ratione differendi comprehendebant. De quo quidem genere utroque, si nostri pateretur instituti ratio, multa dicenda forent: sed quia plura persequi tum magnitudo partis huius generalis prohibet, tum festinatio, ut ad propositum ueniamus; rogandi sunt lectores, harum rerum cupidi, ut ipsi hanc historiam peruolutare non pigrentur.

(33) Vid. in *Cod. dipl. doc. 67 et 74.*

(34) Vid. *Part. Spec. Cap. III. §. XXXIII.* probat. 7.

(35) *Cod. dipl. doc. 228.*

admodum haud parum quondam Holzschuheri pecuniae ad condendum *Sacellum in Altenfelden* prope Allersbergam, opidum Palatinum, quod incendio haud ita pridem conflagrauit, contulerant (36); ita quum paucis abhinc annis templum Allersbergense extrueretur, Sigismundi Eliae Holzschuheri posteris satis liberales sumtus perducendo ad culmen huic operi egregio suggesserunt. De monasterio *Heilsbrunnensi* BERTHOLDVS HOLZSCHVHER, GERTRVDIS HOLZSCHVHERIA, item BERTHOLDVS HOLZSCHVHER Iunior, eiusque coniux, ELISABETA, saeculo XIII bene mereri studuerunt (37). *Collegio Canonorum Regularium S. Augustini in Rebendorf* ad Altmühlam prope Aichstadium HENRICVS HOLZSCHVHER et IRMENGARDIS HOLZSCHVHERIA A. 1369 benigne fecerant (38). *Bambergae in monasterio ad D. Clarae* piacularare sacrificium FRIDERICVS HOLZSCHVHER A. 1410 faciendum perpetuo, curauit (39). Denique monasterium *Ebracense* Ordinis Cisterciensis in Franconia tot tantisque beneficiis HOLZSCHVHERI, inprimis FRIDERICVS, eiusque filii SIGISFRIDVS et HENRICVS, item ELISABETA, filia Sigisfridi, Libhardi Nüzeli uxoris, saeculo XIII affecerant, ut nunc quoque inter amplissimos eius Coenobii Euergetas referantur (40). Mitto nunc alia liberalitatis Holzschuherianae (41) documenta, quae nemini obscura esse possunt, qui hanc nostram *Historiam*, et adiunctum ei *Codicem diplomat.* peruolutare non pigretur. Id unum addo, ex donationibus numerosis Holzschuherorum luculentissime patere, quam facili negotio illi sibi ab omni fordido ac illiberali quaestu cauere potuerint. Ego enim sic existimo, qui tot bonis praediisque florent, ut ex iis partem luculentam in sacrum secernere possint, nec tamen ipsi egeant; eos profecto uiuere pro dignitate satis posse.

Bb 2

§. XIII.

(36) Lapis praecipuus, qui fornitem Sacelli huius olim continebat, et nunc quoque in destructi Sacelli dissipatis reliquiis reperitur, antiquioribus Holzschuherorum insignibus condecoratus, Holzschuherianae munificentiae testis est locupletissimus. Accedit eodem etiam uulgi opinio: nam incolae pagi Altenfelden uno ore Sacelli sui origines, aut certe conseruationem ad Holzschuheros auctores referunt.

(37) *Cod. dipl. doc. 64.* In *Calendario membranaeo Annuversariorum cum Solatiis Monasterii Heilsbrunnensi*. haec annotata sunt: FEBRUARII D. VII. annuversarius Bertholdi Holzschuheri, Civis Norimbergensis VI. (libras) de Nordlingen, XI. per Burfarum et II. de prato in Gunzenhausen. pis. (i. e. pisces) pa. (i. e. panes) VI. (i. e. uinum). IVLII d. IX. est annuversarius Gertrudis Holzschuherin, et Mariti ejus, ne

heredum eorum. pis. pa. VI. dantur d. 11. Sra. Siliginis in Sreckhausen et 1. Sra. Silig. et 1. Sra. avent in Zeechendorf. SEPT. D. XX. Bertholdi Holzschuheri et Gertrudis, uxoris sue, Bertholdi, filii sui, et Elisabethae, uxoris sue, et heredum suorum, qui dederunt nobis LII. ad emptionem 1. 2. Sra Sil. cas. VIII. pul. III. ova LX. annuorum reddituum in Iswolzdorf, post obitum Fr. Henrici Holzschuheri pro consolatione infirmorum decumbentium. Vid. etiam III. IVNGII *Miscel. Lancor.* T. II. p. 34.

(38) Vid. in *Cod. dipl. Mantissa Inscription. Lit. W.*

(39) *Cod. dipl. doc. 98.*

(40) Vid. *Part. Special. Cap. I. §. VI, VIII, X.* Add. in *Cod. dipl. docum. 16b, 19, 23, 25, 61, 63* cet.

(41) Locum hunc de liberalitate Gentis Holzschuherianae

§. XIII.

§. XIII. Restat, ut de *Gentis Holzschuberianae Fideicommissis ac Legatis eorum-que Administratoribus* non nihil differam. Legata Holzschuberiana, quae non ipsorum tantum Holzschuherorum commodis salutique inferuiunt (1), sed prolixae etiam perpetuaeque Holzschuherorum erga pauperes uoluntatis quasi fons largus atque scaturigo sunt (2), a BERTHOLDO HOLZSCHVHERO, exemplari antiquae religionis ac munificentiae, proficiscuntur: qui ante quam in caelestem patriam abiisset, testamento A. 1447 scripto, mille et quingentorum florenorum summam, in quaestum, ac potissimum in fundos ac praedia transferendam, Gentilium fidei commisit (3). Haec res, ab exiguis profecta initiis, quum ingenti posthaec incremento esset aucta, eo creuerat, ut faciendis nunc magnis sumtibus sufficiat. Inter eos, qui Bertholdi Holzschuheri uestigia postea gloriose secuti, magnis accessionibus Gentis Holzschuberianae Fideicommissa, quum uita essent defuncti, cumularunt, prae ceteris enumerandi sunt IOHANNES Senior, SIGISFRIDVS, WOLFGANGVS, et IOHANNES Iunior HOLZSCHVHERI (4). Mitto nunc alios, in quibus etiam IOHANNES et LVDOVICVS GRVBERI sunt, qui affinitatis uinculis cum Gente Holzschuberiana coniuncti, magnis auctibus Legata Holzschuherorum locupletauerant (5). Quorum Legatorum administratio quoniam fidei curaeque Holzschuheri cuiusquam et in primis *Seniorum Holzschuberianae Gentis* committi solet (6); aequum sane est, ut ueneranda Admi-

berianae diligenter etiam tractauit Cel. KÖBLER in den Münzbelustigungen 23. Stück den 9 Iunii A. 1745. p. 177 sqq.

(1) Vid. in *Codice dipl.* docum. 312.

(2) Conf. in *Cod. dipl.* docum. 200, 251. rel. Sic e. gr. ut *testamento Wolfgangi Holzschuheri*, Equitis, fiat satis, quotannis die, Wolfgango in fastis Christianorum sacro, pecuniae fortis pauperioris hominibus in aedibus Administratoris Legatorum Holzschuherianorum diuiduntur. Sic etiam ex *Legatis Gruberi - Holzschuberianis* quotannis Festo Purificationis B. V. Mariae ex adoris sex modiis confecti panes pauperculis hominibus distribuuntur. Quod quidem beneficium insigne quo latius diffeminetur et ad plures pertineat; singulis Holzschuheris, uxores habentibus, uiginti panes et sex floreni, totidemque panes singulis etiam uiduis Holzschuberianis, in manus traduntur, ut inde impeditis malis domesticis hominibus, quorum ipsi rerum omnium attenua-

tam inopiam certis auctoribus compertam habeant, facere benigne possint.

(3) Vid. in *Cod. dipl.* docum. 142, item 162. Imago Bertholdi exhibetur in *Tab. aen. X*, quippe quae tabula eorum imagines refert, quibus Holzschuberiana Legata debentur.

(4) Vid. in *Cod. dipl.* docum. 200, 213, 222, 251, 283, 312. Imagines horum Euergetarum exhibentur in *Tab. aen. X*.

(5) Conf. in *Cod. dipl.* docum. 218, 226. cet. Add. *Tab. aen. X*, quae etiam Gertrudis Gruberiae imaginem refert.

(6) De *Administratoribus Legatorum Holzschuberianorum* haec annotata reperimus in dem Holzschuber. Saalbuch fol. 15: Es ist zu wissen das unser heiliger Vater der pabst Sixtus ein beßliche bullen gegeben und erklet bat nach dem bertold holzschuher In dem artikel der XVe gulden In seinem gescheft gesetz bat darumb man zins und

Administratorum eorum nomina hic recenseam. Praefuerunt autem his Le-§. XIII. gatis:

1. Carolus Holzschuher, ab A. 1440 usque ad A. 1480 (7).
2. Antonius Holzschuher, ab A. 1480 usque ad A. 1483 (8).
3. Georgius Holzschuher, ab A. 1483 usque ad A. 1508 (9).
4. Paullus Holzschuher, ab A. 1508 usque ad A. 1532 (10).
5. Lazarus Holzschuher, ab A. 1532 usque ad A. 1544 (11).
6. Henricus Holzschuher, ab A. 1544 usque ad A. 1559 (12).
7. Vitus Holzschuher, ab A. 1559 usque ad A. 1580 (13).
8. Hieronymus Holzschuher, ab A. 1581 usque ad A. 1598 (14): quo mortuo, *Sigismundus Gabriel Holzschuher*, filius ipsius, usque ad A. 1600 curae Legatorum Holzschuherianorum uacauit (15).
9. Carolus Holzschuher, ab A. 1600 usque ad A. 1608 (16).
10. Sigismundus Gabriel Holzschuher, ab A. 1609 usque ad A. 1642 (17).
11. Vitus Engelhardus Holzschuher, ab A. 1643 usque ad A. 1656 (18).
12. Vitus Georgius Holzschuher, ab A. 1657 usque ad A. 1665 (19).
13. Wolfgangus Christophorus Holzschuher, ab A. 1666 usque ad A. 1688 (20).
14. Vitus Iacobus Holzschuher, ab A. 1688 usque ad A. 1696 (21).
15. Sigismundus Iacobus Holzschuher, ab A. 1696 usque ad A. 1701 (22).
16. Sigismundus Elias Holzschuher, ab A. 1701 usque ad A. 1709 (23).

Cc

17. Vi-

und Rent kauffen und den armen freunden seins namen damit zu hilff komen solich Rent der eldest seins namen ferlich einemen 2c. Daß nun hinfur dye freund seins namen einen darzu welen mugen der sje tuglich dartzu bedunck und ob derselbe nicht der eldest vnter In were In laßt derselben beßlichen bullen vmd dopcy solich gescheft in den andern artikeln bestettigt. Imagines Administratorum antiquiorum exhibet *Tabula aenea XI*.

- (7) Vid. *Part. Special.* Cap. IV. §. L.
- (8) Cap. II. §. XIII.
- (9) Cap. III. §. XXXIII.
- (10) Cap. IV. §. LI.

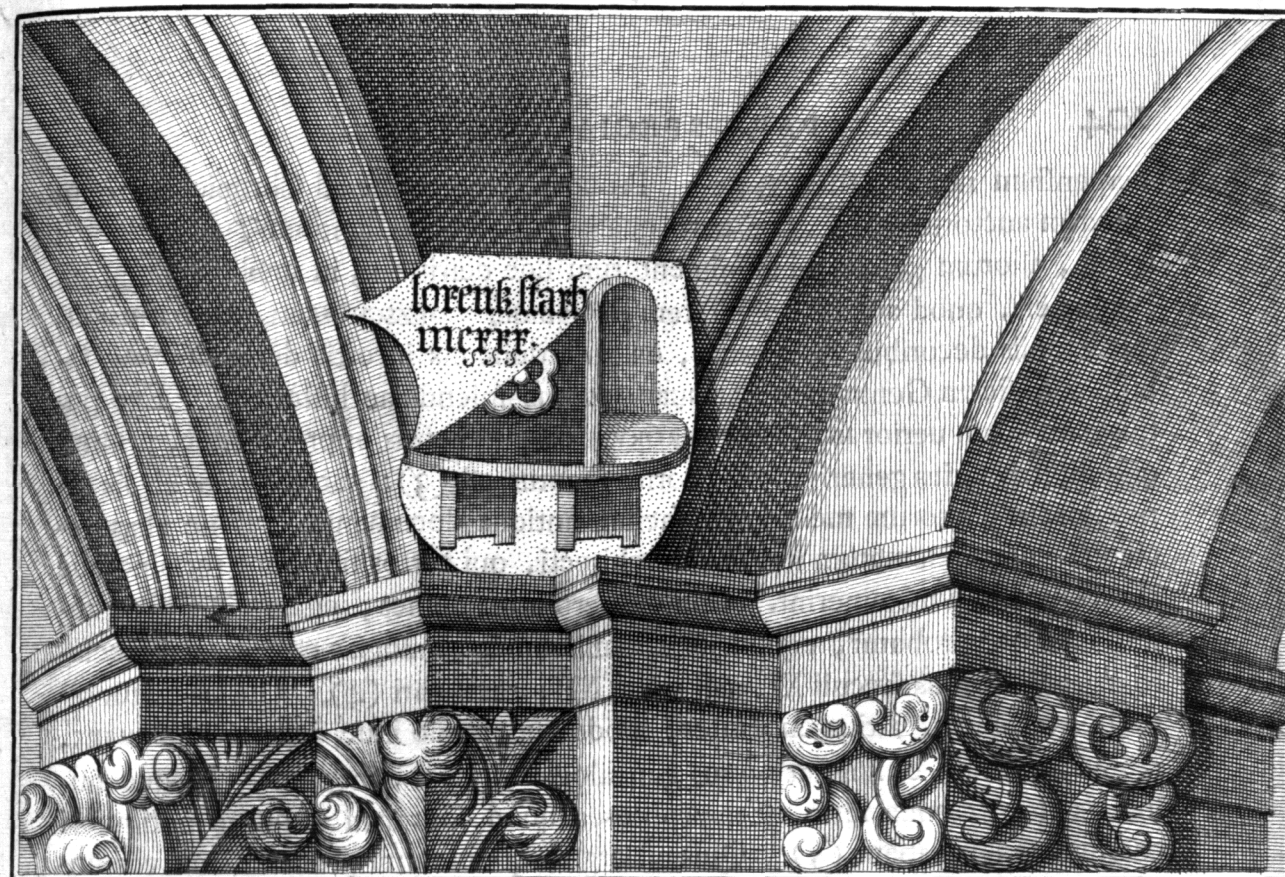
- (11) Cap. IV. §. LVI.
- (12) Cap. II. §. XVIII.
- (13) Cap. III. §. XXXVII.
- (14) Cap. II. §. XIX.
- (15) Cap. II. §. XXI.
- (16) Cap. IV. §. LIV. num. II.
- (17) Cap. II. §. XXI.
- (18) Cap. III. §. XLVII.
- (19) Cap. III. §. XL.
- (20) Cap. III. §. XLVIII. num. I.
- (21) Cap. III. §. XLVIII. num. II.
- (22) Cap. II. §. XXXVIII.
- (23) Cap. II. §. XXIII.

- §. XIII. 17. Vitus Hieronymus Holzschuher, ab A. 1710 usque ad A. 1720 (24).
 18. Vitus Georgius Holzschuher, ab A. 1720 usque ad A. 1735 (25).
 19. Burcardus Sigismundus Holzschuher, ab A. 1736 usque ad A. 1744 (26).
 20. CAROLVS SIGISMUNDVS HOLZSCHVHER, ab A. 1744, pro cuius uiri optimi perenni felicitate atque diuturna uita, quotquot uirtuti meritisque fauent, pia uota nobiscum faciunt (27).

(24) Cap. III. §. XLIV.
 (25) Cap. III. §. XLVI.

(26) Cap. II. §. XXXI.
 (27) Cap. II. §. XXV.

PARS

PARS SPECIALIS
 HISTORIAE HOLZSCHVHERIANAE
 CAPVT PRIMVM
 EXPONENS
 GENERATIONES HOLZSCHVHERORVM
 AB ORIGINE GENTIS
 VSQVE AD CAROLVM I HOLZSCHVHERVM.

§. I.

Quod contingere omnibus fere iis solet, qui historiam scribunt, ut, dum aut imperiorum, aut urbium, aut gentium illustrium nobiliumque origines cupiunt peruestigare, has plerumque uideant incertas tenebrisque circumfusas; id iam mihi, Historiam Holzschuherianam composito, euenire sentio (1).

Nobilissima enim ac peruetusta Gens HOLZSCHVHERORVM unde originem traxerit, nullo idoneo satis argumento constat. Equidem si habenda fides sit Auctori anonymo der historischen Nachricht von dem Ursprung und Wachsthum der Stadt Nurnberg; iam saeculo VIII HOLZSCHVHERI in Patriciorum Norim-

Cc 2

ber-

(1) Conf. Dom. de LVDEWIG de historia sine parente et Cel. KOELER in Historia Wolffstein. p. 1.

§. I. bergensium numero fuerunt (2). Prouocat quidem iste ad Chronicorum quorundam auctoritatem: quae uero qualia sint, quum ignorem; narrationem ipsam, aliorum gestae rei monumentorum fide destitutus, in medio relinquam. Neque est, quod auitam nobilitatem gloriamque HOLZSCHVHERORVM natiuis iisque eximiis decoribus florentium, ex narratiunculis incertis deriuem, aut fabulis turpificem Gentis tam antiquae tamque splendidae historiam. Ego potius, quoniam uerior HOLZSCHVHERORVM origo tenebris oppressa latet, primusque illustris huius generis Sator prorsus ignotus est (3); narrationem ab iis uiris exordiar, quorum mentionem faciunt antiqua documenta. Bene alias recteque agunt stemmatum nobilium architecti, qui certos sibi fines terminosque constitutos esse meminerint. Constat uero inter omnes, euidentissimisque testimoniis comprobatur, equestrium familiarum genealogias certas, si praeclare agitur, finibus saeculi XI, uel etiam XII, terminari (4). Qui uagantur ultra hos terminos, altius euolantes; modo huc, modo illuc, incerti quo ruant, rapide feruntur, et fingunt potius genealogias, quam contexunt. Neque huius rei alte petenda ratio est: propterea quod Germani tempore antiquiori cognomina ignorabant (5). Quis est ergo, qui in tanta praenominum eorundem multitudine gentes uarias diuersasque agnoscat? Quis est, qui, cum Henricorum, Bertholdorum, Conradorum, cet. nomina in diplomatum clausulis, uel in ipso literarum argumento legit, certo ac fidenter, nisi aliunde constet, affirmare possit, nominibus illis Steinios, Vestenbergeros, Mayenthalios, cet. denotari? Quare ego Gentis Holzschuherianae originem scrutatus, lubentissime in confinio saeculi XI et XII substiti: quippe quo tempore coeperunt Germani additis cognominibus personas accuratius definire. Quum uero non ex terra homines, instar fungorum, extuberare soleant, sed sui similes habeant parentes, e quibus nascantur; clarum est, HOLZSCHVHEROS iam ante illud tempus floruisse, eorumque etiam nomina in chartis documentisque prisca aevi commemorari, quae uero, quoniam gentilitia nomina omissa sunt, a reliquis seiungi non possunt. Id unum addo, ex hoc etiam haud obscure Holzschuherianae Gentis prae-

(2) Historische Nachricht von Nürnberg ad an 899. p. 7 sq: Von den Geschlechtern, so sich dieser Zeit nach Nürnberg gewendet, findet man in den Chroniken folgende aufgezeichnet: die Graffen von Nassau, die Grundherren, die HOLZSCHVHER etc.

(3) PVTEANVS Histor. Insubr. L. I ait: Illustris Antiquitatis signum est, originem nescire, nec pulchriori monumento durat memoria, quam cum quaeri ea debent, quae secretiori loco temporum lapsus abstrusit.

(4) B. TREVER in der Geschlechts-historie der Herren von Münchhausen p. 15. §. XIII, haec annotauit: Man kan bey der Genealogie einer adelichen Familie wenn sie gründlich seyn soll, nicht mehr verlangen, als daß man ihre Vorfahren bis an das elffte saeculum mit Urkunden darthue, nehmlich bis an die Zeit wo man erst angefangen, durch Annnehmung der Beynahmen von den Gütern sich von andern zu unterscheiden, Vie-

len hundert Häusern wird es an dergleichen Beweisen fehlen. Cum hoc consentit Vir Celeberrimus, CAR. FRID. PAVLI in der Einleit. in die Kenntniß des Deutschen Adels, dum p. 40. §. 89 ita scribit: Die vom hohen Adel verlickren meistens im X saeculo ihre Vorfahren in deren Vornahmen, so wie die vom niedern Adel im XII. Wer aber vom niedern Adel seine Vorfahren bis ins XII saeculum erweisen kan, hat das höchste Alter seines Geschlechts erwiesen, wenn solches nicht etwa vormals zum hohen Adel gehört hat.

(5) Vid. Dom. de LVDEWIG von den Geschlechts-Namen, in den gelehrten Anzeigen P. II. p. 274, et Perill, GVDENVS in praefat. Sylloges I diplomat. p. 10. Add. III. ESTOR in der Anleitung zur Anenprobe P. III. c. I. p. 423 sqq. et PFEFFINGER in Vatriar. illustr. T. II. L. I. Tit. XX. §. III. not. d. p. 842.

Univ. Libr.
München

TABVLA

Genealogorum aliorum in primisque Cl. Biedermanni
sententiam de propagatione Gentis Holzschuherianae, inde a Laurentio Seniore
usque ad Carolum I. Holzschuherum repraesentans.
LAVRENTIVS †A. 1130.

LAVRENTIVS, Praefectus Torneamenti, A. 1197 instituti. IOHANNES, interfuit ludis equestribus, A. 1197 celebratis.
LEOPOLDVS †A. 1231. HERDEGENVS †A. 1235.

IOHANNES HENRICVS †A. 1267. ARNOLDVS, Scabinus Iudicii Sculteti A. 1263. †A. 1269. HENRICVS, Scabinus Iudicii Sculteti et Senator A. 1263. Vx. N. (sec. Biedermannum ANNA) de MAYENTHAL. BERTHOLDVS, Supremus Ianuae Custos Caesareus circ. A. 1261. Vx. N. (sec. Biedermannum ELISABETA) GOTTSMANNA.

HENRICVS A. 1289 — 1298. SIGISFRIDVS A. 1261 — 1273. Vx. incerta. HERDEGENVS, Praefectus Nofocomii ad D. Iohannis A. 1307.

Vx. I. MARIA EBNERIA,
II. KVNIGVND A ORTLIBIA,
secundum non nullos sola
N. EBNERIA.

KVNIGVND A. 1289. Maritus:
WERNERVS GRVNDHERR.

HERDEGENVS A. 1288 — 1314.
Senator et Affessor Iudicii Provincialis. Vx. incerta.

LEOPOLDVS A. 1291 — 1315 Senator et
Affessor Iudicii Provincialis. Vx. MECH-
THILDIS, fil. WERNERI GRVNDHERRI et
HEDWIGIS PFINZINGIAE.

FRIDERICVS, A. 1291. †A. 1339 Primarius Civitatis Capitaneus ac primus templi Se-
baldini Praefectus, et denique A. 1311 inter Fratres Conuersosque Monasterii Ebra-
censis, quod uariis beneficiis affectus, receptus. Vx. GVTTA, fil. CONRADI STRO-
MERI et N. FARRENBACHERIAE.

HENRICVS A. 1321 Vx. ENGEL-
BVRGA. CONRADVS A. 1321 Vx. GVTTA. HERDEGENVS A. 1321 Vx. CATHARINA, in Coenobio Felicis Portae A. 1321.

HENRICVS secundum Biedermannum Abbas Langheimensis, secundum alios maritus. MECHTHILDIS, Maritus HERMANNVS EBNER. Hanc Biedermannus, nescio quo argu-mento usus, addidit.

HENRICVS A. 1303 — 1315. Vx. EISVOGELIA, quam Biedermannus ELISABETAM uocat, et filiam HENRICI EISVOGELII, Senatoris, fuisse perhibet.

SIGISFRIDVS A. 1315 †A. 1334. Vx. ANNA, fil. ERKENBERTI KOLERI et ANNAE STROMERIAE. Filia avouus (quam Biedermannus GVTTAM uocat) Maritus CONRADVS WEIGEL A. 1318.

FRIDERICVS, Friz bey dem Lang-
hamer cognominatus,
A. 1372. Vx. (sec. Biedermannum) ADELHEIDIS, fil.
FRIDERICI DOERRERI.

HENRICVS A. 1372. Vx. GERTRV-
DIS, fil. HENRICI (sec. Biederm.
WOLFRAMI) PILGRAMI
ab EYB.

BERTHOLDVS †A. 1372. Vx. ALBERTI KRAFTII
filia avouus, quam Bie-
dermannus HELENAM
uocat.

FRIDERICVS ad Pontem
Longum A. 1343
† circ. A. 1357 Vx.
ADELHEIDA ORTLIBIA.

ADELHEIDA, Maritus
CONRADVS KRESSIVS
circ. A. 1347.

SIGISFRIDVS A. 1336. Sena-
tor A. 1342 †A. 1354
Vx. ELISABETA WEIGELIA.

CHRISTIANVS FRIDERICVS IACOBVS
Senator
A. 1368 sqq.

HENRICVS
†A. 1363.

NICOLAVS A. 1372. BERTHOLDVS, GERHUSA
Senator, †A. 1372. Maritus
1334 (sec. Bie-
derm. A. 1357) IOHAN-
NES PIL-
GRAMVS
— 1385. Vx. I. N. MVF-
FELIA II. N. ab EYB. GRAVIA de
WOLFSBERG (sec.
Biederm. de WOLFSEGG)
III. GERHUSA PILGRAMIA.

SIGIS-
FRIDVS Senator A. 1340 †A. 1359 Vx. I. ADELHEI-
DA, fil. FRIDERICI
DOERRERI
II. GERHVS-
SA POEMERIA.
inuenimus. Biederman-
nus solam Ger-
hufam Poemeriam
commemoratur.

ELISABETA
†A. 1370 (falso Bie-
derm. 1380) in Mo-
nasterio
Frauen-
aurach
A. 1370.

GVTTA KVNIGVND A. 1370. Ma-
ritus LEON-
POLDVS 1361
NÜZEL — A.
1370. 1372.

HART-
MAN-
NVS A. 1361
Vx. ELI-
SABETA. 1370.

ALBERTVS
Eques Ordinis
S. Iohannis
A. 1368.

BERTHOLDVS Senator A. 1350
Iussit missam perpetuam
in templo Ober-Eschenba-
censi fieri †A. 1371. Vx.
ELISABETA fil. FRIDERICI
POEMERI et CATHARINAE
de SECKENDORF.

CHRISTINA A. 1362
— 1370. Maritus
I. ALBERTVS EBNER
II. HERMANNVS NÜZEL.

HENRICVS
Bursarius Mona-
sterii Heils-
bronnensis
A. 1372.

FRIDERICVS
Eques Ordinis
Teutonici
et Praefectus
Nofocomii ad
D. Elisabethae
A. 1374
†A. 1400.

HERDE-
GENVS A. 1357
— 1370. Mon-
asterii in
Neunkir-
chen am
Brand.
†A. 1380.

CONRA-
DVS Sacerdos
in Monaste-
rio Frauen-
aurach post-
eaque Bam-
bergae in
Coenobio S.
Sepulcri.

ELISABETA A. 1350 sqq. Propa-
gator †A. 1394
Gen- sine prole
1390. Vx. N. RVZIA.
ROTHEA
VETTERIA.

CAROLVS IOHAN-
NES †A. 1394
Vx. N. RVZIA.
ROTHEA
VETTERIA.

MARGARETA, FRAN-
CISCVS TINVS
A. 1379 (Hic ex
dem ortu
Stromeria
Gente
uid. l.c.)
p. 137.
not.
16.)

ALBERTVS
A. 1370
et 1372.

ELISABETA,
† in iuuentute.

praestantiam intelligi, quod, quum origines multarum nobilium Gentium in §. I. quam plurimis Chronicis, nescio, quo iure, qua iniuria, uel ad rusticos auctores, uel ad alios inferioris ordinis homines, referri soleant; nihil tamen eiusmodi de Holzschuheris uspiam legatur, sed communis haec fama sit atque sermo omnium, Gentem Holzschuherianam, quoad eius res ex antiquissimis analibus rerumque gestarum incorruptis monumentis repeti possint, omni tempore illibatae nobilitatis dignitate coruscasse, et mirifico sese extulisse magnorum ingeniorum praestantissimorumque hominum prouentu (6). Nec aliunde Norimbergam recentiori tempore concessisse Holzschuheros, constat. Quare hanc Gentem, quae quo pluribus saeculis iam Norimbergensis Reipublicae gubernacula tractat, eo maioribus meritis inclytum habet nomen, inter *indigenitales*, quae cum ipso quasi solo patrio sunt natae, iure optimo commemoramus. Hoc certe ex iis, quae *supra* (7) diximus, clarum est, Holzschuheros in eorum Patriciorum numero esse, quorum gentes iam A. 1332 in uetustioribus numerabantur.

§. II.

Primus, qui mihi ex antiquo Holzschuherorum genere innotuit, est LAV- §. II. RENTIVS HOLZSCHVHER Senior. Dolendum uero est, historiam istius aeui, quo De Laurentio Holzschuhero Seniore. is uixerat, tantis tenebris esse inuolutam, ut omnia gesta Laurentii sint obscura. Id unum ex clypei sepulcralis inscriptione (1) intelligitur, animam illum effluisse A. 1130, atque in templo Sebaldino, eoquenunc primario, Norimbergae humatum esse (2). Is ergo sine dubio uixit aduersis iis temporibus, quibus totum fere Imperium Romano-Germanicum propter bellum, quod Henricus V aduersus Henricum III, Imperatorem, parentem suum, gesserat, multis

(6) Hoc in *Parte generali* huius operis luculenter copioseque demonstrasse uidemur.

(7) Conf. *Part. General.* §. II. not. 6.

(1) Vid. *Tabula aenea*, quae *frontem* huius *Capitis* I ornat, et *Cod. diplom.* Mantissa Inscriptionum Lit. A. I. num. I. Multa habet hic clypeus, quae antiquitatem redolent. Abest galea, absunt galeae ornamenta seu clinodia. Omnia sunt simplicissima. Dextrum latus clypei pro more istius aeui excavatum est. Calceus gentilitius omne fere clypei spatium sua magnitudine complet; neque ulla inscriptio animaduertitur, nisi quod in angulo dextro, eoque superiori, haec uerba legantur: *Lorenz. starb. M. C. XXX.* Ipsa haec uerba nomen gentilitium reticent, quod omnino lateret, nisi ex addito calceo intelligeretur. Quare ne sic quidem ille clypeus abhorret a consuetudine saeculi XII, quo raro, ut not. 4. et 5. praeced. §. dictum est, inueneris nobilium gentium cognomina. Sed idem clypeus habet etiam non nulla, quae aliorum animum in hac

caussa dubium facere possint. Inscriptio enim clypei eiusmodi literarum formas ductusque exhibet, qui a scribendi ratione, saeculo XII usitata, abhorreere uidentur. Neque illud minorem habet dubitationem, quod epigramma, huic clypeo additum, lingua germanica exaratum sit, quum tamen inscriptiones monumentorum eius aeui latinae esse soleant. An uero haec, quae modo diximus, eiusmodi sint, ut fidem atque auctoritatem illius clypei sepulcralis imminuant, meum non est, iudicare. Hoc pro certo affirmare possum, Holzschuheros in tabulis rerumque gestarum incorruptis commentariis demum A. 1242 commemorari, uid. Ill. IVNG, *Miscellaneor.* T. I. in *Matricula Patriciorum Norimbergensium* p. 32, cuius uerba nos *infra* §. III huius Capituli I afferemus.

(2) In templo Sebaldino prope D. Catharinae chorum, qui proxime a baptisterio abest, itemque extra hoc templum in coemeterio, antiquitus habet Gens Holzschuheriana sepulcrum hereditarium.

§. II. multis calamitatibus afflictum fuit, quarum nec expers erat Norimberga. Nam clarissima haec urbs, et Imperatoribus Augustissimis numquam non fidelis, ab Henrico V primum obsidione cincta, deinde capta, omnique clade belli peruaftata, et annos aliquot in ruderibus suis quasi sepulta iacuisse, perhibetur (3). Nec meliorem fortunam Norimberga sub Lothario II, Imperatore, experta est (4). Quocirca Laurentium Holzschuherum, aequalem temporum istorum infeliciū, aduersa multa pertulisse, atque ipso hoc difficillimo urbis tempore uel in Castro Imperiali, quod immune ab expugnatione fuisse, non nulli tradunt, uel certe in uicina hac, commoratum esse, omnino est credibile. Id saltem nemo est, qui non intelligat, Laurentium genere nobili natum esse, meritorumque gloria floruisse, cui tantum decoris tantumque honoris adiunctum est, ut is et in templo sepeliretur (5), et ornaretur clypeo sepulcrali (6), indubio quondam nobilitatis insigni (7).

§. III.

(3) Quantis difficultatibus ea tempestate Norimbergenes affecti fuerint atque afflicti, commemorant ii, qui *Historiam Norimbergensem* contextuerunt. Conf. OTTO FRISINGENS. apud *Vrslif. T. I. p. 144*, cum quo, at non omnino, consentit *Auctor uitae Henrici IV, Imperatoris*, apud *Vrslif. T. I. p. 387*.

(4) Vid. DODECHINVS in *Append. ad Mariani Scoti Chron.* ad an. 1127 et 1130, atque OTTO FRISING, de *gestis Friderici I. Imp.* Lib. I. Cap. 16. sq.

(5) Quam honesta sepultura sit in templis, nemo est, qui ignoret. HACHENBERGIVS in *Germania Media Diss. XII, de Re Funebris* ueter. Germanor. § XIX. p. m. 305. sq. Sed, inquit, *Seculo septimo apud Francos passim receptum est, ut in Templis sepulchra illustrium hominum essent. Praeterea Monasteria Sepulturae eorum dicata, qui aut opibus, aut clientis Monachos adiunxissent.* Hoc ipsum testimoniis comprobatur euidentissimis Cel. RICCIVS *von dem Landessigen Adel in Teutschland*, P. I. C. XXIII. *von den Begräbnissen derer Ministerialen* p. 203 sq. *Der Dienstleute und Militum Vorzugs-Recht äußerte sich auch darinnen, daß sie ihre Grabstätte in der Kirche haben konnten etc.* Add. GVNDELINGII *Observationes Select.* T. I. Obf. VI. *de origine sepulcrorum in templis* p. 137 sqq.

(6) Consueuerunt longissimis abhinc temporibus Patricii Norimbergenses, suspendendo clypeos sepulcrales et alia monumenta in aedibus sacris, iisque potissimum primariis, Sebaldina et Laurentiana, sui memoriam transmittere ad posteror. Conf. WAGENSEIL *de Ciuitate Norimb.* p. 64. Id uero in primis hic commemorandum ui-

detur, hos eosdem Patricios sedulo diligenterque de eo semper laborauisse, ut nemo, qui non esset claro Patriciorum sanguine genitus, hoc ius praeclarum Patriciisque solis proprium, indigne ad se raperet, sibiue uindicaret iniuriose. Cuius rei illustre exemplum habemus in *Conrado Hornio*, Mercatore amplis opibus florentissimo, qui ineunte saeculo XVI uixerat. Is quum pretiosissimum de marmore simulacrum, in quo erat imago Sanctissimae Trinitatis formata, collocare uoluisset in ara S. Rochi, quae est in templo Laurentiano; quoniam sua pariter atque uxoris suae arma gentilitia adiungebat; publica auctoritate prohibitus est, uid. RIEDERERS *illustre Negotianten* P. I. p. 49, TELGMANN, *von der Abnen-Zahl* p. 263, MVLLER *Annal. Noric.* T. I. ad an. 1001. p. 327.

(7) Cel. CRAMER *de iuribus et praerogatiis nobilitatis auitae*, T. I. C. V. §. III. p. 355-378, inter cetera, quae huc pertinent, ueterum monumentorum auctoritate nifus, haec scribit p. 371 sqq. *Moris fuit a longis retro temporibus, ut militaris generis homines appellarentur Schiltgenossen, Schiltbürtige, zum Schild geborne etc., non alia ex ratione, quam quod insignium in scutis et galeis illi soli olim in Germania capaces essent, qui auita eminebant nobilitate, ingenuitateque. Proinde insignia gentilitia non potuerunt non haberi pro certis et indubitatis generis atque prosapiae argumentis, et inoleuit propterea consuetudo, ut nobilitatem auitam probaturi ad ostendenda parentum, auiorum, auiarumque insignia compellerentur.* Add. RICCIVS l. c. P. II. C. XVIII. *von dem Rechte der Adeliichen, Insignia zu führen*, p. 369 sqq.

§. III.

Praeter Laurentium Holzschuherum Seniore, de quo §. *anteced.* exposuimus, utriusque stirpis homines, ex Gente Holzschuheriana orti, in antiquioris aevi documentis commemorantur, de quorum ortu ac parentibus itidem nihil certi adhuc indagare mihi licuit. Quare temperare mihi non possum, quin eos etiam in exordio huius Capituli perbreuiter attingam. Quemadmodum enim plane illos praeterire, nefas puto; ita ex hoc instituto, quantum ego quidem existimo, hic potissimum fructus capi potest, ut, si quando futurum sit, ut plura rerum gestarum monumenta in aspectum lucemque proferantur, apertis obscura assequamur, et quos seiunximus Holzschuheros, necessitate sic exigente, a Gente sua, eos, tamquam auulsos ramusculos, colligamus aliquando, spatiofoque stipiti suo inferamus. Iam animo obuolutur egregium Holzschuherorum par, LAURENTIVS Iunior, et IOHANNES I, qui fuerintne Laurentii Senioris, (§. praeced.) filii, an ex fratre incognito nepotes, mihi non satis liquet. Interim uix est, cur non existimem, inter Laurentium Seniore et hos duo Holzschuheros uixisse non nullos, quorum nomina pariter atque res gestae, temporis iniuria, ad nos non peruenerint. Si credibile est, Henricum VI, Imperatorem, A. 1197 Norimbergae ludos equestres celebrauisset (1); Laurentius Iunior in duodecim *Torneamenti* praefectorum numero fuit, quos

(1) De his ludis equestribus magna hominum, doctrina clarissimorum, dissensione certatur. Sunt enim uiri eruditi, et fuerunt, qui hoc ludicrum certamen negarent ullo modo fieri potuisse, ut institueretur: quod Henricus VI, Imperator, qui ei interfuisse dicitur, neque A. 1197, neque A. 1198, in Germania esset uersatus. In horum numero est IO. MVLLERVS, qui quondam Senatus Norimbergensis a Secretis Intimis fuit, uid. *Eius Discours: Ob Georg Rixners Thurnier-Buch pro Scripto authentico zu halten, und wie weit demselben Glauben zuzustellen*, in Cel. CRAMERI *commentar. de nobilitate auita* T. I. p. 502 sq. Sunt autem alii uiri, et hi quidem magni atque nobiles, qui nihil absurdi habere censeant horum ludorum equestrium defensionem: quorum ego quidem sententiam pro uirili tuitus sum in *Epistola de his ludis equestribus*, Altorfii 1752, 4. typis exscripta. Qua in causa id mihi potissimum arbitratus sum negotii datum esse, ut ex Itinerario quodam Henrici VI, diplomatum scriptorumque auctoritate confirmato, ostenderem, falli eos, qui abfuisse tunc temporis a Germania existimant Imperatorem Augustissimum. Quoniamque RIXNERVS, ex cuius libro *de Torneamenti* alii narrationem de hoc equestri certamine depromunt, propter fabularum, quibus librum suum referat, multitudinem multos offendit; ego quidem, ne

ullum suspicioni locum aperiā, ea omnia, quae comprobandis rebus nostris inferuire possint, excerpam ex *Stemmatographia Viri Illustris, CONRADI HALLERI*. Quae quidem *Stemmatographia*, uti iam in *Epistola* cit. monuisse me memini, A. 1526 contexta est: quo tempore nondum exstabat Rixneri commentatio de *Torneamenti*. Quod si quis uero nihilo minus obstinatione quadam sententiae repudiare malit hos ludos equestres, eosque in rerum fictarum commentitiarumque numero habere; illud me sciat minime stomachari, quia fundamento huic, quod ipsi lubricum uidetur esse, Gentis Holzschuherianae dignitas, ut ex *Parte generali* huius operis patet, non innititur. Ea tamen, quae ego in *Epistola* mea de his ludis equestribus dixi, tam diu rata erunt ac firma, quam diu non certioribus refellentur argumentis, quam ea sunt, quibus *Censor* quidam, in *den Heilschen Zeitungen* A. 1753 num. 41. p. 164, ad probanda contraria usus est. *Censor* hic, cuius fallacissimam argumentandi rationem iam supra *Part. General.* §. V. p. 36 sq. notavi, hoc loco etiam maxime iniuriosus contumeliosusque in me fuit. Quum enim ego in dissertatione prima *Epistolae* meae p. 16 haec uerba posuissem: *Iam tempore maxime inopportuno codicillorum nos praesidium deserit, nec prius ex hoc tempore ullum nobis*

§. III. quos Consul ac Senatus Norimbergensis ex Patriciis, nobilitate uetusta florentibus, sumferant, ac primariis ludorum equestrum adiunxerant Praefectis, ut procurarent ea cuncta, quae ad certamen feliciter honesteque ac tranquille ineundum necessaria uiderentur (2). Is quoque, et Iohannes I, alique Holzschuheri, qui tunc temporis fortasse uixerant, equestri certamine finito, Imperatorem, Donawertham proficiscentem, cum duodecim equis, in reliquorum Patriciorum Norimbergensium, aliorumque amplissimae dignitatis uiro- rum, societate, comitati (3), eximiam laudem ac nobilitatis auitae confirma- tionem promeruerunt (4). Interim quamquam reliqua fata Laurentii huius igno-

bis genuinum innotuit diploma, quam illud, A. 1197. d. 18 Iulii in Sicilia datum, de quo deinceps: *quoniam ergo silent codicilli, scriptores loquantur*; is contra, sed inuita sane, ut aiunt, Minerua, induxit me querentem lamentantemque, quod et codicillorum et scriptorum me praesidium deseruerit. Praeclaram interpretationem! Codicillos tantum rem silece dixi, scriptores non item. Quo enim con- filio in Epistola mea p. 17 usque ad p. 21 tot scrip- tores, ut Iob. de Ceccano, Richardum de S. Germano, Ottonem de S. Blasio, Conradum Vrsperg. Chronicon Weingartense, Arnoldum Lubecense, Robertum Antistod- dor. Chronicon Sicardi, cet. commemorauit? Estne hoc factum a me, ut chartae uacuae spatium de- center expleretur, an potius, ut testibus illis lo- cupletissimis grauiissimisque probaretur res eius- modi, quam diplomata, ut alias saepe fieri ui- deamus, silent?

(2) Excerpta ex b. CONRADI HALLERI Stem- matographia, A. 1526 scripta, p. 7 sq: Verordnet der stat Nürnberg: Die verweiser der stat Nurnberg halenn kaiserlicher Maiestat zu Eren und gefallen auch dem loblichen Ritterspill des thürniers zu aller für- derung, zwölff von Jn verordnet, wie die mit namen nach folgen: Fridrich Haller Hauptmann, Sebolt Waldstromer Jagermeister, Wilhelm koller vorstmeister, Niclas Pfinzing, LORENZ HOLZSCHÜHER, Wolff Döcher, Hanns Ebner, Hillprand Haller, Ernst gründ- herr, Heinrich Müßell, Bylgram von Eijß, Sebolt volka- mer. Die alle notdurfft, was gemaine stat zu sol- chen erenn fürdern mag, Sollen sie erstenn, gründtherrn zu wissen thun als der stat Baumeister, damit kain mangell bey in erfunden würde, daß in zimpt an Jre Herrn zübringen, damit kain saumung darin wäre, Sollen allweg zuwen auß Jnn an Jr Oberkhait langen lassen, damit kain saumung darin sey.

(3) Excerpta ex Stemmatographia Halleriana p. 27 sq: Vnd als der kaiser des abentz abscheiden vult beschickt er bürgermeister vnd Rathe vnd begrüßt sie, Nachdem etliche Fürsten in Verwillen abgescheiden vuer-
 auch andre Jrrung Jm Reich vverre, So hett er dießer Zeit mit Leütt bej Jm damit er verschen vware, be- geht von ihn daruff Jm etliche pferdt zuu leihen, vnd in damit uff daß sterckst zu beleitten, daß sagten sie Jm zuu damit schied der kaiser den abent gnedig- lich von Jnn auch Frauen vund Junkfrauen ab: Am montag Raidt der kaysler von Nürnberg auß mit fünf- Furst, vund der von Nürnberg reißigen Gezeug, - Auch komen die von Nürnberg vvoll mit vier Hundert pferden uff Jren aigen zaume vnd Hettten kain soldner bej Jnn dan vvas sie in der stat von ihren Bürgern auffsitzen betten Einer acht, Sechs, fünf vier oder drej pferdt nach eines ieden Vermögen vnd vvolgefallen vvan sie der Zeit mit Handelten hieltten sich allain Jrer stenden geültten andern adel gleich, darumb sie auch vwie ander vom Adel gehalten vwürden, - vnd rit- ten also all mit Jm gen schwebtschenn vverd - Vnd stunden in der Futter zetteln 404 Pferde. Auf dieß Zug sindt Nachvolgende Geschlechte selb mit geritten. - DYE HOLZSCHVCHER mit 12 pferden.

(4) Excerpta ex Halleriana Stemmatographia p. 31 sq: Dießenn hievor angezeigt, Geschlecht, allem vnd jedenn besonder hat die kay. Mt. geert vnd erhoben mit, sonndern Freyheyten vnd gnaden, Also vnn sie sich sol- cher Adelicher tugend vnd Freyheit Jres adelichei Stän- des, firbas hin halten vollen, Als sie bißhero gethan haben, Sich Jrer eygen Remthen, Gültten vund gütter erhalten haben, vund der gemajn Bürgersehafft in der Stadt Nurnberg all Jrenn Hamdel vnd geuwerb frey ge- lassenn vnd sich der nichts bekhumert vnd angenommen etc. Jn solcher maß vnd freyheit erhöcht die kays- liche Maiestat diese Geschlecht alle Jnn Jrem Adelnben standt vund Erhebt sie von Neiden zu allen erlichem A- delichenn tugenden, das sie allem Adel gleich gehalten vwerden solln Sie mogen auch mit allen Rittermessigen geschlechtten Rennen, stechen vund thürniern vund sich zu schimpf vund ernst Jnn ernst Jnn gleich halten. Sie sollen auch zu allen Adelichenn sachem, gezogen vund gebraucht vwerden vnder vnderhindert aller Menigklichs. bey kay. Mt. schvvere Vgenad vund straff, vvi sol- liche Jr Hober Freybreiff das klerlichen anzeigt in seiner bestettigung. Quae huic nobilitatis diplomati obici possunt ac solent, ea expendere conatus sum at- que

ignoremus; id tamen certum est, fuisse illum Senatui Norimbergensi adscrip- tum (5), et A. 1201 mortem Norimbergae oppetiisse (6). Quod ad IOHAN- NEM I HOLZSCHVHERVM attinet, is quoque pugnae huius equestris tempore uixit, atque ipse interfuit certamini, tantaque cum laude inter ceteros certaminis so- cios pugnavit, ut eius eximia uirtus, ac praeclarae animi corporisque dotes ipsi Henrico VI, Imperatori, prae primis probarentur, ipseque praemio existima- retur dignissimus (7). Fuisse eum in comitatu Imperatoris, Donawertham tendentis, atque ab ipso nobilitatis confirmationem obtinuisse, modo comme- morauimus (8).

§. III.

Ab his uenio ad LEOPOLDVM I HOLZSCHVHERVM, qui quo patre natus sit, §. III. non magis constat, quam quos liberos genuerit. Is quum esset A. 1231 mor- tuus, in templo Sebaldino, in quo peruetustum est Holzschuherorum sepul- crum, humatus est, eiusque clypeus funebris, in fornice templi suspenfus, ad- huc cernitur (1). Aequalis eius fuit HERDEGENVS I HOLZSCHVHER. Afferua-

que refellere in Epistola cit. de Ludo equestri Henrici VI, p. 22 sqq. Ea uero, quibus Censor quidam Halensis hunc quoque locum Epistolae nostrae impugnare uoluit, iam supra Part. General. §. V. p. 36 sq. excussa sunt ac refutata.

(5) Vid. not. 2. huius §.

(6) Vid in Cod. dipl. Mantissa Inscription. Lit. A. I. num. 2.

(7) Excerpta ex Stemmatographia Halleriana p. 27: Darnach sieng man an zuu renne vnd stechen Bes- onders von den alten geschlechten die thetten vill gü- ter treffen Jm Rennen vnd Jm stechzeug, daß der kais- ser selb Drey vor andern Jrer geschicklichkait halb lobt vnd meint vvan sie beyn Fürsten erzogen vverü, So thet- ten sie Jm genüg. Das Ein vvas Ein Haller mit namen Georg, der ander ein Tücher mit namen Sigmund, Vnd der dritt ein Holzschüer mit name Hans, die behielten uff den tag denn preys. Darnach gieng man vvider zuu der maltzeit vund darnach zum abent- dantz, da schüß der kaysler selb, den dreien Jr iedem ein vordamtz, nachdem die Fürsten gedantz betten, damit er sie sehen möcht Also vward der abent mit freuden vnd aller kurtzweill vertriben.

(8) Videantur ea, quae not. 3. et 4. huius §. ex- posuimus.

(1) Vid. Cod. dipl. Mant. Inscription. Lit. A. I. num. 3. III. Auctor Stemmatologiae Holzschuberianae fol. 4. tradit, Leopoldi huius nomen in literis Rüdigeri de Brand, Iudicis Prouincialis Caesa- rei, A. 1226 commemorari. Sed falso. Etli enim exemplar, ut aiunt, uidimatum chartae hu-

ius, quod in scriniis custoditur ab Holzschu- ris, in subscriptione annum clxxxvi designat; id tamen fieri non potest, cum Rüdigerum de Brand demum ab A. 1290 Iudicio Prouinciali praefuisse, certo constet. Quod quidem aper- te, prae ceteris, duo documenta, A. 1290 et 1296 in iudicio exarata, testantur. Vid. Cod. dipl. doc. 5 et 8. Accedit etiam, quod ante A. 1255 nullus equestris dignitatis homo, sed ipsi Burggrauii Norimbergenses, Imperatoris et Im- perii auspiciis Iudicio Prouinciali Norimbergen- si praesidebant. Primus autem ex Equitum nu- mero, qui ei Iudicio a Burggrauis inde ab A. 1255 praeficiebantur, erat Conradus ab Asch. Huic A. 1282 Otto a Dietenhofen successit, Qui quum magistratu, quem gesserat, abiisset, Ru- digerum nostrum de Brand A. 1290 Iudicio Pro- uinciali praefisse uoluerunt Incluti Burggrauii Norimbergenses. Ab anno denique 1296 Hen- ricus de Berg munere huic peramplo erat prae- positus. Vid. prae ceteris Cl. SAM. WILH. OET- TERI Versuch einer Geschichte der durchleuchtigsten Her- ren Burggrauen zu Nürnberg Part. I. p. 79 sqq. Quae quum ita sint, maxime est credibile, Notarium, quem uocant, uidimantem, id quod saepius usu uenire solet, in describendis notis chronicis me- morati documentis errasse, et forsitan pro uoce ger- manica Neunzig uocem Zuvainzig, quae secundum hanc ueterem scribendi rationem eundem fere in pronuntiando sonum refert, substituisse: uel etiam, si temporis nota non uerbis, sed numeris desig- nata fuerit, pro A. MCCXXVI legisse A. MCCXXVI, eamque ob causam pro ultimo C rescripsisse X. Atque haec quidem coniecturae nostrae

§. IV. tur in scriniis ab Holzschuheriana Gente *sigillum* perantiquum *Herdegeni* cuiusdam *Holzschuheri*, quo nomine hunc Herdegenum credibile est intelligi. In hoc sigillo expressa est imago aquilae, *μονοκεφαλου* alis expansis, cui subiuncta sunt uetustiora Holzschuherorum insignia (2). Videtur autem aquila ista, quippe quae non frustra est addita, non tam signum esse gratiae acquisitionis Caesareae, quam potius tessera et symbolum maiestatis auctoritatisque Imperialis, quo usi olim sunt ii, quibus muneris cuiusdam grauioris partes, Imperii nomine, erant demandatae. Ex quo efficitur et illud, Herdegenum Holzschuherum, qui hoc sigillo usus est, ampla dignitate Officialis aut Ministerialis Imperii claruisse, splendidoque munere quodam, ab Imperatore sibi concredito, in Castro Norimbergensi functum esse (3). Herdegenus noster

A. 1235

nostrae confirmantur aliarum descriptionum huius chartae auctoritate, quae dilucidis clarisque uerbis annum 1296 designant. Inde etiam nostrum existit earundem literarum exemplum. Vid. in *Cod. dipl. doc. 9.* Haec igitur testimonia si sequimur, non hic Leopoldus I, qui A. 1231 diem obiit supremum, sed potius eius nominis II, de quo equidem paullo post (§. VI.) exponemus, literis istis Rüdigeri de Brand, testis loco, nomen subiecit.

(2) Vid. *Tabula aenea*, in fronte *Codicis diplomo*, collocata.

(3) Sigilli Herdegeniani explicationem copiosam Epistolae meae de Ludo equestri ab Henrico VI, Imperatore, A. 1197 Norimbergae celebrato p. 32 sqq. subiunxi. Qua quidem in causa id ego potissimum operam dedi, ut uariis multisque exemplis, in primisque sigillo Henrici de Lapide, Butigularii Caesarei apud Norimbergenses, demonstrarem, haud raro aquilam imperialis cuiusdam muneris notam esse atque indicium: eamque ob causam HERDEGENVM HOLZSCHVHERVM in Ministerialibus Imperii numerandum, quia sigillum eius itidem aquilam, eamque cum calceo gentilitio Holzschuherorum coniunctam, prae se ferret. Quae ego dum scribebam, commoui quemdam hominem, qui in *den Heftischen Zeitungen* A. 1753, num. 41. p. 164 in me impetum fecit, meamque opinionem explodere conatus est. Censor hic *avermus*, cuius uicem doleo, quod sine conuiciis uerum dici non posse arbitratur, l. c. inter alia, haec maxime scribit: *Der einköpfige Adler macht dem Verfasser mehr zu schaffen. Er führet daher an, daß nicht allein ein jeder von den weltlichen Churfürsten, seines Erzantes wegen, ein besonderes Wapen habe, sondern man finde auch solches bey vielen fürstlichen und graeflichen Familien, welche in den mittlern Zeiten ein Erz- oder Erbamt geführt, (de archi-officialibus nihil ego hoc loco dixi) und der Keyser habe afters Herzogen und Fürsten (addidi etiam No-*

*biles) die Erlaubniß gegeben, einen Adler im Wapen zu führen. Da wir dieses lesen, glaubten wir, die Geschichte der mittleren Zeiten füglich mit einem neuen Erzante vermehren zu können. Ex his uerbis, extremis potissimum, nemo est, qui non intelligat, Censorem nostrum indolem atque conditionem Ministerialium Imperii prorsus ignorare. Is enim si nouisset, quam uarium olim atque multiplex hominum genus ea notione significaretur; non sane potuisset committere, ut eum statim *Archiofficialibus Imperii* annumerandum censeret, quem quis in Ministerialium Imperii numero fuisse affirmauerit. Butigularii Norimbergenses pariter atque Sculteti sine controuersia Ministeriales Imperii fuerunt. Quis uero eos umquam inter *Archiofficiales Imperii* referendos existimauit? Sic e. gr. *Formula donationis*, ab Virico, Ministeriali de Kungestein, uirginibus sanctis in monasterio Valis Angelicae uitam degentibus A. 1240. factae, subscripta est: *Testes sunt, qui praefatae donationis interfuerunt, MINISTERIALES IMPERII: scilicet* Luitpoldus de Grundelach, Ormandus de Eschenau, Rupertus de Nietsteine, Albertus de Rugerstorff, Marquardus Butigularius de Norimberg, Bertoldus Scultetus de Norimberg. Vid. b. SCHWARZII *diff. de Butigulariis Norimbergensibus* p. 20. Nemo profecto, qui rei, de qua quaeritur, notitiam habet, hos Ministeriales Imperii cum *Archiofficialibus* confundet. Quare oratio Censoris nostri re multo magis, quam uerbis, refutatur. O utinam Noster, antequam aduersus me stilum prehenderit, in praeclarum librum III. ESTORIS de Ministerialibus incidisset, in quo p. 76. sq. haec potuisset uerba legere: *Qui igitur paralogismos abominantur, illi, certus sum, ministeriales imperii omnes crude atque indistincte in posterum nobiles (scil. superioris ordinis) non vocabunt infirmite. Quibus etiam de meliori luto Titan praecordia finxit, ita incedent, ut, quum ministeriales imperii audiunt, eos vel in palatio regis ministrasse, vel extra illud in prouinciis vel in bello fuisse quaerendo statuunt. Illosque distinguunt exquisitè et perscrutante in mini-**

A. 1235 ē uita quum discessisset, in templo Sebaldino Maiorum suorum tumulo est receptus, ubi etiam clypeus eius funebris asseruatur (4). Suppares his duobus erant IOHANNES II, HENRICVS I, ARNOLDVS, et BERTHOLDVS I HOLZSCHVHERI. Ex his IOHANNES II HOLZSCHVHER A. 1267 in caelestes fedes commigrauit (5). Alter uero HENRICVS I HOLZSCHVHER iam A. 1242 in uetusto quodam literarum documento commemoratur (6). De Ecclesia Bambergensi insigniter meritis, A. 1258 a Bertholdo, Episcopo Bambergensi designato, aedes atque piscinas in pago Haußen, item agros, prata, filuas, pascua, cum aliis bonis praediisque, in eodem loco sitis, commutanda, lege beneficiaria accepit (7). Fuit *Scabinus* et Assessor Iudicii uniuerstitatis ciuium Norimbergensium A. 1263: quo munere olim non nisi uiri, nobilitate gentis conspicui, fungebantur (8), literisque, in quibus Conradus de Reysach bona sua in Reysach Sororibus ad D. Mariae Magdalенаe Norimbergae A. 1263 tradiderat, inter testes subscripsit (9). In matrimonio habuit ANNAM, filiam HENRICI de MAYENTHAL (10). Quo anno uita sit defunctus, item quos liberos ex ea tulerit uxore, incompertum est. ARNOLDVS HOLZSCHVHER, cuius A. 1259 mentio primum fit (11), itidem fuit *Scabinus* Iudicii Norimbergensis A. 1263 (12),

E e 2

mor-

ministeriales primores et archiofficiales, germanice: *Die Reichs- Erz- Beamten*, vel horum subofficiales, *die Reichs- Erb- oder Viter- Beamten*, et eos, qui imperatori semper praesto fuerunt, *officiarios, kaiserliche Hof- Beamten*, quos aurea bulla Caroli IV. quotidianos *ministros imperialis vel regiae curiae* adpellat. Quibus, si *Schwarzii* contesturam audimus, alii sunt iungendi, qui certis palatiis haerentes, ubi imperator ueniebat, ipsi ministrabant, atque eum non semper comitabantur regnum peragrantem, uti illi. Haec de ministerialibus palatinis. Inter illos, qui in prouinciis regni morabantur, atque sua exercebant ministeria, iterum differentiam obseruato horum ministerialium imperii. Alii enim vel ex nobilium ordine, vel ex ministerialium seu militum erant lecti, et per ratio atque distinctio notanda inter illos, qui bellicas praestabant operas. Adsummam, qui haec omnia confundunt temere, necesse est, in eorum capite totum uabohu mirumque chaos existat, quum illis *περατορλεν* magis perplaceat, ac erroribus delictari. Et per me licet, fursure ac sarcinibus putredis soli uescantur pro lubitu.

(4) Vid. *Cod. dipl. Mant. Inscription. Lit. A. I.* num. 4.

(5) Vid. *Cod. dipl. Mant. Inscription. Lit. A. I.* num. 5. Iohannes hic uulgo *Hans Heinrich* scribitur, uide inscriptionem clypei sepulchralis modo cit. et *Holzschuherisch. Stammbuch* fol. 10. At uero quia his antiquis temporibus non facile exemplum uiri binominis inueneris; eo me coniectura ducit, ut existimem, huius Iohannis, et Henrici I Holzschuheri, qui ei aequalis fuerat, nomina per errorem quemdam coniuncta esse, ea-

que ratione Iohannem II factum esse binominem. Fortasse Iohannes II et Henricus I Holzschuheri uno eodemque anno mortui sunt, atque ideo utriusque annus emortualis in uno eodemque clypeo funebri est annotatus, praesertim quum in honorem Henrici I nullus uspiam clypeus sepulchralis suspensus cernatur, ex quo quidem, quo anno is mortem oppetierit, constat.

(6) III. IVNGIVS *Miscellancor. T. I. in Matricula Patriciorum Norimbergensium* p. 32 ex antiquo aliquo rerum gestarum monumento haec uerba affert: A. 1242. *Conradus Pigenot, HENRICVS HOLZSCHVHER, Bertoldus Turbreche Cives Nuremberg. E. Scultetus Nuremberg.*

(7) Vid. *Cod. dipl. doc. 1.*

(8) Legatur Cel. RICCIUS *von Landseßig. Adel Part. I. c. XXXV. von dem heutigen Adel, welcher in vorigen Zeiten das Schöppen- Amt verwaltet*, §. I. p. 208 sq. itemque Cel. CRAMER de *Nobilitate aut. T. I. c. V. §. VII. p. 446 sqq.* quorum uerba plenius supra iam *Part. General. §. VIII. not. 8. p. 59* attuli.

(9) Vid. *Cod. dipl. doc. 2.*

(10) Vid. Cl. BIEDERMANNI *Geschlechtsregiß. der Fränkischen Ritterschaft des Orts Steigerwald Tab. 25.*

(11) A. 1259 haben 2 Bürger von Nürnberg, Arnold von Wendelstein und ARNOLD HOLZSCHVHER zu Fürth einen Maierhof oder heimgefallenes Lebergut vom Kaiser pachtsweise innengehabt, laut eines bei dem

§. IV. mortalitatemque A. 1269 expleuit (13). BERTHOLDVS I HOLZSCHVHER circ. A. 1260 Augustissimi Imperatoris auctoritate supremus ianuae Custos erat (14). Domum duxerat ELISABETAM GOTTMANNIAM, ex qua quidem an liberos, quosue procreauerit, ignoramus (15). Nec denique hic praetermittendus est HENRICVS II HOLZSCHVHER, qui in literis A. 1289, 1298, 1310 et 1314 commemoratur (16). Fidem coniugii MARIAE EBNERIAE dedisse scribitur, ex eaque filiam suscepisse, CYNIGVNDAM, in matrimonium WERNERO GRVNDHERRO Iuniori A. 1289 datam (17).

§. V.

dem Hochpreisl. Reichs-Hofrath in der Kernischen Haus-Bau-Sach in Replis sub N. 13, übergebenen Documenti. Vid. Kurze Vorstellung, was eine Löbl. Dom-Probstey zu Bamberg durch den Vertrag mit Anspach de A. 1717. für Vortheil gezogen.

(12) Vid. not. 8, huius 9. Eius nomen etiam in literis A. 1263 legitur, uid. Cod. dipl. doc. 2.

(13) Vid. Cod. dipl. Mant. Inscription. Lit. A. I. num. 6.

(14) Illustris Vir, LAZARVS HOLZSCHVHER, in Libro eo, in quem, dum uiuebat (uixit autem A. 1487), uaria rerum gestarum monumenta, quae ad illustrandam cum Patriae, tum Gentis suae, historiam apprimere facerent, congeffit; fol. CXI, testatur, se uidisse chartam Turrigeliorum (quibus et Gottmannis, uti ex armorum gentilitiorum similitudine patet, una eademque origo fuit, conf. MVLLERI Annal. Noric. T. III. ad an. 1448. p. m. 380 sq.), in iudicio aulae Caesariae A. 1260 datam, in qua Bertholdus Holzschuher, Imperatoris Augustissimi supremus ianuae Custos, inter testes scribatur. Idem Bertholdus in Tabula quadam peruetusta, ferrea armatura, more nobilium uirorum (Conf. Cel. CRAMER de Nobilit. auita T. I. p. 313 not. u) undique testus, flectensque genua, iuxta uxorem, effingitur, cui tabulae, praeter designationem A. ccccxi, adiuncta etiam sunt Gentis Holzschuherianae et Gottmannianae insignia. Quae quum ita sint, perspicuum sane est, Bertholdum Holzschuherum ex amplissimo GOTTMANNORVM genere uxorem duxisse, eamque ob causam ab Turrigeliis, quos cognatione et affinitate contingebat, testem in res suas citatum esse.

(15) Vid. Dom. BIEDERMANNI Geschlechtsregister der Fränkischen Ritterschafft Orts Gebürg Tab. 305, et not. praeced. huius nostri s. sub fin.

(16) Vid. Cod. dipl. doc. 4, 10, 12, 17 (a*) et 17. b. In literis, A. 1329 et 1332 in iudicio provinciali Norimbergensi datis, immo iam A. 1325, commemoratur Heinrich der alte Holzschuher. Fortasse Henricus II Holzschuher hoc nomine significatur; praesertim quum, quo anno is ui-

ta sit defunctus, ignoremus. Vid. in Cod. dipl. doc. 24 (*), et 25 (*), item III. IVNGH Miscellaneor. T. III. in Matricula Patricior. p. 286.

(17) Grundherrsch. Stambuch MS. fol. 8: Werner Grundherr nam A. 1289 Kunigunda, Heinrich Holzschuhers und Maria Ebnerin Tochter zeugen 5. Kinder. Ist A. 1265. vermög besigelter Vrkunden Einer des Rathes gewesen, bis 1303 in welchem Jar er gestorben. Add. Cod. dipl. doc. 4. Charta haec, quam modo excitauimus, haud parum obscuritatis habet. Si auctoritatem plenarumque Stemmatographiarum sequamur, Cunigunda, Werner Grundherri Iunioris uxor, quae in ea charta commemoratur, fuit Henrici Holzschuheri filia. Neque nos uidemur a ueritate deflectere, si suspicemur, Kunigundam Turprechtiam, testatricem, fuisse Werner Grundherri, Senioris, sororem. Rei illustrandae causa addere hoc schema genealogicum placet:

Wernerus Grundherrus Senior		Cunigunda Turprechtia, testatrix.		
Wernerus Iunior,	Mechthildis, Leopoldi	Bertholdus,	Viricus,	Kunigunda.
cuius uxor erat Cunigunda, Henrici Holzschuheri filia.	poldi Holzschuheri uxor.			

Iam si uerba documenti memorati respiciamus; Bertholdus, Viricus, Cunigunda et Mechthildis, Leopoldi Holzschuheri uxor, heredes bonorum a Cunigunda Turprechtia, amita sua, instituti sunt. Wernerus autem Grundherrus Iunior, quoniam fortasse nimium erat ad liberalitatem propensus, ab amita exheredatus est. Quod quidem institutum ne quid detrimenti eius liberis, si qui essent futuri, inferret, uxorem eius, Cunigundam Holzschuheriam, testatrix uoluit legatariam esse, atque in eam rem fidem quatuor uirorum, integrorum uitae scelerisque purorum, interposuit.

§. V.

Superfunt non nulli de Gente Holzschuheriana, quorum parentes in antiquis rerum documentis non commemorantur. In his est FRIDERICVS HOLZSCHVHER (1), qui, quoniam ad Pontem Longum Norimbergae habitauerat, Friderich Holzschuher an der Brücke, siue an der Langen Bruck in documentis A. 1341, 1343 rel. cognominatur (2). In mortuis A. 1357 numeratur (3). Nuptiarum sollemnibus sibi pactus est ADELHEIDAM ORTLIBIAM (4), quae A. 1357, quum iam esset uidua, Friderico Holzschuhero, Sigisfridi filio, uillam quamdam in Affalterbach uendidit (5), et A. 1361 testamentum composuit, in quo etiam beneficiis demereri studebat Nosocomium ad D. Iohannis (6). Per hos coniuges lucem hanc suauissimam aspexit una filia, quantum constat, GERHVSA, quam IOHANNES BILGRAMVS ab EYB circa A. 1360 in matrimonio habuerat (7). Ab hoc Friderico, de quo modo exposuimus, non uidetur is diuersus esse, qui A. 1302 inter Zeidelarios seu Apiarios Norimbergenses enumeratur (8). Friderici enim reliqui uel aetate posteriores erant, uel aliis muneribus fungebantur. Eodem fere tempore MARTINVS et HENRICVS HOLZSCHVHER

RI

(1) Hic Fridericus ex Sigisfrido Holzschuhero, qui A. 1334 mortuus sit, ab aliis prognatus esse dicitur, uid. Tab. genealog. altior. quae supra ad p. 105. collocata est. Sed falso. Primum enim in nullo usquam documento Fridericus noster Sigisfridi filius uocatur. Commemoratur quidem in tabulis nostris inde ab A. 1343 usque ad A. 1357 Fridericus Holzschuher, Sigisfridi filius, sed hic ab illo Friderico, qui ad Pontem Longum habitauerat, diligentissime seiungitur, uid. e. gr. Cod. dipl. doc. 28 et 39. Deinde infra s. X. not. 1. ostendimus, Sigisfridum Holzschuherum, qui A. 1334 obiisse dicitur, commentitium esse, ideoque parentem Friderici nostri esse non posse.

(2) III. IVNGH. Miscellaneor. T. I. p. 37 ad A. 1341 ex antiquo aliquo rerum gestarum monumento haec refert: Mit den chrisamen mannen Berold Tucher, Fritz Holzschuher an der Bruck. Vid. etiam infra in Cod. dipl. doc. 28 et 45.

(3) Vid. Cod. dipl. doc. 39.

(4) Cod. dipl. doc. 39 et 45. Adelheidam Ortlibia gente ortam esse, ex iis patet, quae supra Part. General. §. XI. not. 140 p. 85 dicta sunt.

(5) Cod. dipl. doc. 39.

(6) Cod. dipl. doc. 45.

(7) Vid. BIEDERMANNI Geschlechtsregist. der Fränkischen Ritterschafft des Orts an der Altmühl Tab. 5. A. Idem etiam ex Cod. nostri dipl. doc. 45 con-

firmari potest, si id cum doc. 43. conferatur. In doc. 45. Adelheida, mater Gerhusae, Henricum Bilgramum, nepotem suum, commemorat, ex quo perspicuum est, Gerhusam, filiam Adelheidae, cuidam Bilgramo fuisse nuptam. Hunc Bilgramum BIEDERMANNVS l. c. Iohannem uocat, cui quidem sententiae etiam tabulae nostrae suffragantur. Nam sine dubio ille Iohannes Bilgramus, qui in doc. 43. fater Brandam Grossi et Conrad Feuchteri dicitur, Gerhusae Holzschuheriae maritus fuit, propterea quod Adelheida, Gerhusae mater, Agnetem Grossam et Feuchteriam quamdam, teste doc. 45, heredes ex dimidia parte fecerat: quae quidem mulieres Adelheidae neptes ex Gerhusa fuisse uidentur, et in defunctae iam uita matris locum substitutae. Neque enim aliter intelligi potest, cur Adelheida illis mulieribus, nisi ipsius neptes fuissent, tam luculentam opum suarum partem legauerit.

(8) Fridericus Holzschuher, Zeidelarius Norimbergensis, commemoratur in quodam indice Forestariorum atque Zeidelariorum, eorumdemque Praefectorum, qui A. 1302 Sculteto et Consulibus ciuitatis Norimbergensis fidem iureiurando dederunt, se officio suo rite legitimeque perfunduros, operamque daturus, ut filia imperialis, in agros destructa, instauraretur. Indicem hunc ex antiquo libello membranaceo, qui quasdam res Norimbergenses saeculi XIII et XIII compleretur, descriptum exhibet b. SCHWARZVS in diss. de Butigulariis Norimbergensibus p. 44.

FF

§. V. RI uixerant, quorum ille in charta, A. 1356 data, commemoratur (9), hic uero in literis, A. 1357 exaratis, gener cuiusdam *Ortlibii* dicitur (10). Refero huc etiam HERDEGENVM HOLZSCHVHERVM, Presbyterum, qui, exeunte saeculo XIII, iuxta cum Cerdone, uulgo *Lederer* dicto, itidem Presbytero, Xenodochium Norimbergense ad Spiritus S. aedem uariis beneficiis affecit, habendaeque ibidem concioni sacrae partem aliquam suarum opum legauit (11). His denique ex libro peruetusto b. VLMANNI STROMERI, qui A. 1329 primum in hanc lucem prodiit (12), adiungendi sunt FRIDERICVS HOLZSCHVHER, uulgo *Friz Holzschuber bey dem Langhamer*, ubi habitauerat, cognominatus, eiusque filii tres, CHRISTIANVS (13), FRIDERICVS (14), et IACOBVS (15), item

HER-

(9) Cod. dipl. doc. 36.

(10) Cod. dipl. doc. 37. Iam A. 1297 quidam *Henricus Holzschuber, Ortlibii gener*, commemoratur in charta quadam emtionis monasterii Ebracensis, cuius haec clausula est: *Dabei sein geweest der Edel Her her Cunrat der jung Burggraff von Nurmberg, her Eberhart von Schlüsselberg, her Ludwig von Seckendorff, her Cunrat der Eßler Schulthais ze Nurmberg her Bertholt Pfintzing der alt Schulthais ze Nurmberg her Herman der Koler, her Herdegen und her Friderich die Holzschuber, her Ortlieb und Hainrich sin Aiden der Holzschuber, her Vrich der Haller — Das geschach als man zalt Thausent zweihundert Siben und neunzig Jar an sant paulus obent bekerung.*

(11) Cod. dipl. doc. 70, 85, 108, 132 et 231.

(12) VLMANNVS STROMER, locuples sane auctor, quippe qui saeculo XIII, cuius res exposuit, aequalis fuerat, in libro suo *von seinem Geschlecht*, cuius exemplum aliquod in Curia Norimbergensi ab Illustribus Patriae Patribus custoditur, non tantum de Gente sua peruetusta exposuit, sed eos etiam patriciae gentis uiros recensuit, quos de facie nouerat, et ad quorum se applicauerat familiaritatem. Quare mihi temperare non possum, quo minus ea in primis, quae ille de Holzschuheriana Gente tradidit, quoniam illis et hoc loco, et alias, commode uti possimus, huc transferam:

Joh Vman Stromer schreib hernach alle Erbar Leut, die bey meinen Zeiten Tod seint und die ich erkant hab, aber ich hab Jr gar vil vergessen, der ich in meiner Jugend nicht gemerkht hab —

HOLZSCHVGER

Seitz Holzschuger an der Langen bruckh.

Friz Holzschuer sein Sun.

Seiz Holzschuer sein Sun.

Herdegen Holzschuer sein Sun.

Albrecht Holzschuger.

Friz Holzschuger bey dem Langhamer.

Christap sein Sun.

Friz sein Sun.

Jacob Holzschuger sein Sun.

Herdegen und Jacob Holzschuger bey dem neuen Tor.

Heinrich Holzschuger.

Vrich sein Sun.

Heinz Holzschuger Vngelter.

Cunrat Holzschuger in der Frosharw.

Brechtolt und Vrich Holzschuger der Schopperin Bruder.

Brechtolt Holzschuger des Krafftis Ayden.

Friz Holzschuger der Vetterin Ayden.

Hans Holzschuger starb 1394.

SCHOPPER

Friderich Schopper der alt het ein Holzschugin. etc.

STAINLINGER

Stainlinger an Sannt Dieligen Gaß deß Holzschuers aiden.

(13) Quoniam, exeunte saeculo XIII, ut in omnibus fere urbis annalibus relatum legimus, (uid, infra Cap. II. §. XII not. 1.) afflicta ciuitas pestilentia erat; sine ulla dubitatione hi tres filii, praefertim uero *Christianus Holzschuber*, cuius res omnes tenebris circumfusae sunt, pestiferi morbi contagio infecti, diem obierunt supremum. Fortasse illorum etiam aedes, aut certe res ac scrinia cum monumentis rerum gestarum, pestis contagione infectis, ne latius, ut fit, malum illud serperet, incensa sunt, uel alio modo, in tanta rerum omnium perturbatione, perierunt.

(14) Fortasse hic Fridericus noster fuit ille, qui ab A. 1371 usque ad A. 1390 Prioris auctoritate Norimbergae sodalitatem *Dominicanorum* moderatus est. Qua de re haec habet *MVLLER Annal. Noricor. T. I.* ad an. 1250 p. 634: *Die Priores des Prediger Closters finden sich in des Closters Urkunden in nachfolgender Ordnung:*

A. 1312. Friederich von Ziplingen ceter.

A. 1361. Heinrich Hillebrand.

A. 1371.

TABVLA I.

LAVRENTIVS Senior
† A. 1130. §. II.

LAVRENTIVS Junior
A. 1197 † A. 1201
§. III.

IOHANNES I.
A. 1197
§. III.

LEOPOLDVS I.
† A. 1231. §. III.

HERDEGENVS I.
† A. 1235 §. III.

IOHANNES II.
† A. 1267 §. III.

HENRICVS I.
A. 1242 et 1263
§. III.

ARNOLDVS
A. 1259 † A. 1269
§. III.

BERTHOLDVS I.
A. 1260 sq.
§. III.

HENRICVS II.
A. 1289 et 1314
§. III.

SIGISFRIDVS I.
A. 1261 † 1275
§. VI.

FRIDERICVS
ad Pontem Longum.
A. 1341.
In mortuis numeratur
A. 1337. §. V.

CYNIGVNDI.
A. 1289 §. III.

HERDEGENVS II.
A. 1280
A. 1321
§. VI.

LEOPOLDVS II.
A. 1289
A. 1324
§. VI.

FRIDERICVS I.
A. 1269
† A. 1339
§. VI.
Vid. Tab. II.

GERHVA.
A. 1360
§. V.

HENRICVS III.
A. 1321 sqq.
§. VII.

CONRADVS I.
A. 1321
Eius soboles
incerta.
§. VII.

HERDEGENVS III.
A. 1321
Eius proles
incognita.
§. VII.

IRMENGARDIS.
A. 1321
§. VI.

HENRICVS IIII.
A. 1340
A. 1364
§. VII.

FRIDERICVS
cognominatus
Friz bey dem Langhamer.
§. V.

HENRICVS VI.
A. 1357
§. VII.

VLRICVS I.
A. 1357
A. 1363
§. VII.

HENRICVS VII.
† A. 1359
§. VII.

CHRISTIANVS, FRIDERICVS, IACOBVS.
§. V.

BERTHOLDVS II.
† A. 1394
§. VII.

Duae filiae avaymoris
§. VII.

Observatio: In hac tabula genealogica usque ad SIGISFRIDVM I HOLZSCHVHEAVM personae chronologice tantum, non genealogice, collocatae sunt.
Rationem huius instituti Cap. I. §. VI. p. 115. indicavimus.

HERDEGENVS et IACOBVS HOLZSCHVHERI, qui ad portam urbis nouam habitauerant. Ab Holzschuheris ordine uenimus ad HOLZSCHVHERIAS, quarum parentes ignorantur. In earum numero sunt GERTRVDIS, Praefecta seu Abbatissa monasterii Norimbergensis ad D. Clarae A. 1324 (16), AGNES, itidem Antistes monasterii D. Clarae ab A. 1373 usque ad A. 1380 (17), item duae HOLZSCHVHERIAE, quae A. 1372 *Gründelaci* (foran in coenobio) uixerunt, ac denique tres aliae HOLZSCHVHERIAE, quae eodem tempore *Gründelaci* uixisse scribuntur (18).

§. VI.

Postquam hactenus eos Holzschuheros recensuimus, qui qua cognatione inter se contineantur, aut quibus orti sint parentibus, incertum est; nunc uenimus ad SIGISFRIDVM I HOLZSCHVHERVM, a quo nobilissimus Holzschuherorum sanguis in omnem reliquam progeniem feliciter est deriuatus. Inclaruit is Norimbergae circa A. 1261: quo tempore etiam fuisse dicitur Senator Norimbergensis, A. 1275 mortuus (1). Quamquam exploratum fatis atque certum est, eum uerorem esse omnium Holzschuherorum satorem; nihil tamen adhuc certi de uxoris ipsius nomine habemus, ex qua ei nati sunt HERDEGENVS II, LEOPOLDVS II et FRIDERICVS I (2). Ex his HERDEGENVS II HOLZSCHVHER, qui ab A.

1280

A. 1371. FRIEDERICH HOLTZSCHVHER.

A. 1390. Conrad Auerbach cet.

Idem T. II. ad an. 1291 p. 151. ait: A. 1373 hat Friedrich Holzschuher, Prior, u. der Convent des Prediger-Closters zu N. Sich gegen dem Convent des Closters St. Catharina verrieben, daß Sie alle Tag in des Closters Kirchen durch einen Bruder wollen eine Meß lesen lassen, dafür sollen Sie dem Prediger Convent jährl. geben 24 fl.

(15) Iacobus Holzschuher, aut hic, de quo loquimur, aut is certe, qui, teste VLMANNI STROMERI libello, ad portam urbis nouam habitauit, A. 1364 in *Catalogo Denominatorum* (der Genannten), item A. 1367 in literis Henrici Genderi, Sculteti Norimbergensis (*Cod. dipl. doc. 55*), ac denique ab A. 1368 usque ad A. 1371 in *Senatorum Norimbergensium Indicibus*, commemoratur.

(16) Vid. ERDMANNI *Norimberga in flore Catholicae Religionis* p. 59. Add. MVLLERVS *Annal. Noric. T. I.* ad an. 1106 p. 405. Imprudentia labitur BRVSCHIVS *Centur. monasterior.* in *Catalogo Abbatissarum Coenobii S. Clarae* num. 13, qui eam appellat *Gertrudem Schulchurerin*: nisi hic forte sit typhothetarum error.

(17) BRVSCHIVS l. c. p. 392 ait: *Abbatissa 26. 12 Agnes Holzschuherin Patria eligitur. Ao. 1373, resignauit ao. 1380.* Conf. etiam ERDMANNVS et MVLLERVS locis citatis.

(18) *Cod. dipl. doc. 64.*

(1) De anno emortuali testatur clypeus funebris, qui in templo Sebaldino quondam suspensus est, hodie uero in aede Dominicanorum custoditur, uid. *Cod. dipl. Mantiss. Inscription. Lit. E. num. 1.* Illustris uir, LAZARVS HOLZSCHVHER, qui A. 1487 uixerat, in *dem Buch von seinem Geschlecht* fol. 8. b et fol. 197. scribit, Sigisfridum Holzschuherum circa A. 1261. floruisse, et adhuc A. 1275 Senatorem Norimbergae fuisse, idque ex *Indicibus*, in quos antiquitus Senatores Norimbergenses referuntur (*Rathsbüchlein*), patere. Quoniam uero Indices isti ea parte, quantum nos quidem audierimus, deficient, ac demum ab A. 1340 ordiuntur, rem omnem, quia incerta est, nec ullo argumento fatis idoneo constat, in medio relinquimus. Illud uero haud obsecurum est, quod idem etiam LAZARVS HOLZSCHVHER testatur, in uetusto illo codice, eodemque membranaceo, in quem olim fundationes reditusque templi Sebaldini referri consueuerant (in *St. Sebalds alten grünen Pergamenten Stiftbuch*) tres Holzschuheros, uidelicet hunc nostrum Sigisfridum I, cum filio Friderico I, Ephoro primo templi Sebaldini, ac nepote Sigisfrido II, commemorari, ita quidem, ut claris etiam uerbis, e primo alter, et ex altero postremus, natus esse dicatur.

(2) Fridericum I ex Sigisfrido I esse prognatum, modo in *probat. praeced.* diximus. In char-

Ff 2

ta

Univ. Bibl.
München

§. VI. 1280 usque ad A. 1321 in rerum gestarum documentis commemoratur (3), fuit A. 1290 Senator Norimbergensis, et Assessor Iudicii Prouincialis Caesarei (4): ut satis intelligatur, hoc etiam tempore Gentem Holzschuherianam nobilitatis auitae iuribus fuisse fruitam (5). A. 1314 testimonio suo literas confirmavit, quibus Conradus, Burggravius Norimbergensis, et uxor eius, Agnes, aduocatiā et bona sua in Fürth-Bambergenfi monasterio ad D. Georgii tradiderant (6). Ex coniuge ignotae gentis procreauit HENRICVM III, CONRADVM I, et HERDEGENVM III, de quibus §. sequ. exponemus, itemque IRMENGARDEM HOLZSCHVHERIAM, quae coenobio Felicis Portae nomen dederat (7). LEOPOLDVS II HOLZSCHVHER, alter filius Sigisfridi I, itidem fuit Norimbergae Senator, et Assessor Iudicii Prouincialis Caesarei (8). Eius nomen in documentis ab A. 1289 usque ad A. 1324 legitur (9). Ex uxore, MECHTHILDE,

WER-

ta quadam conuentionis, A. 1291 data, non tantum in exordio Herdegeni Holzschuheri mentio iniicitur, sed in extrema etiam parte Leopoldus Holzschuher diuicidius clarisque uerbis nominatur Friderici frater, uid. *Cod. dipl. doc. 6*. Sic etiam in III. IVNGII *Miscellaneor.* T. I. in *Matricula Patricior. Norimb.* ad an. 1305 p. 35 commemoratur: *Frider. et Leopoldus fratres dicti Holzschuher.* Quemadmodum uero in his documentis Leopoldus Friderici frater dicitur; ita in aliis monumentis rerum gestarum Herdegenus Holzschuher Leopoldi et Friderici frater audit, uid. *Cod. dipl. doc. 9, 10 et 19*. Monendum est hic, falli Auctorem Illustrum *Stemmatologiae Holzschuherianae*, cum ad probandam hanc genealogiam b. VLMANNI STROMERI Libello *von seinem Geschlecht* intempestiue abutitur. Nam Vlmannus Stromer, teste exemplo libelli sui, quod in Curia Norimbergensi asseruatur, demum A. 1329 natus, eos tantum Patriciae Gentis uiros recensere solet, quibus est familiariter usus, et qui aeuo suo diem obierunt supremum. Quid? quod ipse ille Stromerus fatetur, se grandem natu huius instituti rationem iniisse, multorumque cogitationem, quos puerulus nosset, sibi, iam seni, excidisse. Accedit etiam, quod Stromerus, cum de filiis Sigisfridi Holzschuheri loquitur, non Fridericum, Leopoldum et Sigisfridum Holzschuheros, sed Fridericum, Sigisfridum atque Herdegenum, commemorat, uid. *excerpta ex hoc libello Stromeriano*, quae supr. not. 12. §. V. p. 114. exhibuimus. Quare in confesso est, non huius Sigisfridi I, sed potius Sigisfridi II, liberos ab Vlmanno Stromero recenseri.

(3) MVLLER *Annal. Noric.* T. II. ad an. 1288. p. 30 ait: *In einem Brief, so datirt vor Mariae Himmelfahrt, A. 1280 die Altmühl, so damals die Bachmühl genennet worden, betreffend, werden nachfolgende Zeugen benennet, so ohne Zweifel alle des R. gewest: Herman vom Stein am Markk — Herdegen Holz-*

Schuher etc. Vid. etiam *Cod. nostr. dipl. doc. 3, 5, 6, 9, 10, 11, 12, 13, 13 (*), 14, 16. a 17. a 19, 20.* Praeterea Dom. de FALCKENSTEIN in *Cod. dipl. antiquit. Nordgauens.* p. 109 ad an. 1300 chartam hanc exhibet, in qua etiam inter testes Herdegeni nostri nomen legitur: *Joh. Gotfride von Hatdekke vergibe an diesem Brief daz ich — han verloben ze rechten Leben dem bescheiden Manne, hern Sifrit dem Ebner — die Vogtey ze Welckendorf über wirdhalb hube — des sint gezeuget, her Chunrat der alt Probst von Haiddek, her Bertholt Phinzine der alt Schult haiz, her Eberhart Ebner. her Herdegen der Holtzschuher, und ander erber leut genueg. Ditz ist geschehen und ist auch dieser brief gegeben ze Nurenberch nach Christes Geburt in dem dreizehenten hundertsten Jar. an der heiligen Einleustent Maide tage.* Eundem denique Herdegenum Holzschuherum in literis, A. 1300, 1302 et 1314 datis, commemorari, testatur IVNGIVS *Miscellaneor.* T. I. in *Matricula Patricior. Norimb.* p. 34 sq.

(4) Vid. *Cod. dipl. doc. 5, 6, 9.* IVNGIVS *Miscellaneor.* T. I. in *Matricula Patricior. Norimb.* ad an. 1300 p. 34 haec ex antiquo aliquo documento recitat: *Conradus Scultetus. Peroldus Pfincinc quondam Scultetus — ceterique Cives et Consules Civitatis in Nurenberg. Cunr. Meurlin — Herdegenus Holzschuher.*

(5) Legantur Cel. RICCIVS *vom Landessig. Adel* P. I. c. XXXV. §. 1. p. 208 sq. et Cel. CRAMER *de Nobilitate auita* T. I. c. V. §. VII. p. 446 sqq.

(6) Vid. *Cod. dipl. doc. 17. b.*

(7) *Cod. dipl. doc. 20.* Fortasse Herdegenus II Holzschuher ex Gēte Ebneriana uxorem duxit, quia in *doc. 16a.* inter propinquos Conradi Ebneri enumeratur.

(8) *Cod. dipl. doc. 6, 8, 9.*

(9) *Cod. dipl. doc. 4, 6, 8, 9, 11, 12, 17a, 18, 21, 22.* Huc etiam pertinent, quae MVLLERVS *Annal. Noric.*

WERNERI GRVNDHERRI Senioris filia (10), HENRICVM III HOLZSCHVHERVM (de §. VI. quo §. seq.) tulerat (11). Tertius denique filius Sigisfridi I, FRIDERICVS I HOLZSCHVHER, cui, pariter atque Henrico Vorthloni, Arnoldus, Episcopus Bambergensis, A. 1269 bona quaedam in *Vrach* et *Hofmarcham* in *Neunkirchen* et in *E* — item *decimas* in *Hezel*, et in *Pago*, et in *Sendelbach*, et in *Effeltrich* pro pignore tradiderat (11*), A. 1291 Senatoris dignitate inclaruit Norimbergae, hortique sui, iuxta Pratum Rosarum siti, partem ad ampliandum Pegnesi fluminis alueum ciuitati Norimbergensi tradidit (12). Testis loco A. 1294 subscripsit diplomati, quo Conradus, Burggravius Norimbergensis, castrum Virnspergenſe Ordinis Teutonici Equitibus donauerat (13). Inde ab A. 1300 Ephorus Praefectusque templi Sebaldini fuit, isque primus ex eorum numero, quos Senatus, postquam rerum huius aedis sacrae procurandarum nactus erat potestatem, creauit (14). Quo quidem munere amplo olim non nisi primarii ciuitatis Norimbergensis *Capitanei* fungebantur (15). Vnde conficitur, Fridericum nostrum primarium fuisse urbis patriae Capitaneum, summaque auctoritate apud Norimbergenses ualuisse. Satis etiam constat, eum templi Sebaldini latus illud, quod e regione scholae Sebaldinae positum est, reaedificandum curasse, atque ad opus hoc efficiendum domum quamdam, quae in potestate Ecclesiae Sebaldinae fuerat, Herdegeno II Holzschuhero, fratri suo, A. 1309 iussu et consensione Senatus Populique Norimbergensis uendidisse (16). Quemadmodum uero dum Norimbergae habitauerat,

mona-

Noric. T. III. ad an. 1404. p. 38. memoriae prodidit: *Die Schützen sind ein altes Fränk. Adeliches Geschlecht, haben im Stift Bam. zu Hachenbach gewohnt, u. sind mit Stifter des Closters Neunkirchen auf dem Brand, — Von denen haben sich etl. ins Bürgerrecht zu N. begeben; Heinrich von Hachenbach ist zu N. Bürger worden A. 1310. Seine Bürger sind gewest Leopold Holzschuher, und N. Gosperger.* Idem T. II. ad an. 1288. p. 31: *Vrich Turbroch ist zu N. Bürger worden A. 1314. seyn Wernherr Grundherr und Leopold Holtzschuher Seine Bürger gewest.*

(10) Vid. *Cod. dipl. doc. 4.* coll. cum not. 17. §. III. huius Capituli.

(11) *Cod. dipl. doc. 27 et 51.*

(11*) *Cod. dipl. doc. 2 (*).* Noli mihi obiicere, fieri non posse, ut Fridericus I Holzschuher, quippe qui demum A. 1339 obiit, is Fridericus Holzschuher fuerit, cui Arnoldus, Episcopus Bambergensis A. 1269 bona illa pro pignore tradidisset. Quid enim impedit, quo minus Fridericum I Holzschuherum nonagenario maiorem uita defunctum fuisse statuamus: praesertim quum is in epitaphio suo, quod Ebraci nunc quoque exstat, Fridericus Holzschuher *Antiquus*,

id est, prouectae ac decrepitae aetatis senex, appelletur? Vid. *Cod. dipl. Mantiff. Inscription.* Lit. S, et *Tabula aen. II.* Eiusdem Friderici Holzschuheri nomen quoque ad an. 1281, 1302, 1304, 1305 et 1310 legitur in IVNGII *Miscellaneor.* T. I. in *Matricula Patricior. Norimb.* p. 33. sqq.

(12) Vtrumque intelligitur ex *Cod. dipl. doc. 6.* Conf. etiam MVLLERVS *Annal. Noric.* T. II. ad an. 1321. p. 314 et ad an. 1332. p. 336.

(13) Vid. *Cod. dipl. doc. 7.*

(14) Vid. *Cod. dipl. doc. 17.* et not. 21. huius S. MICH. ROETENBECCIVS, Medicinae Doctor, in *descriptione Monumentorum et Inscriptionum templi Sebaldini* p. 111: *Nahmen der Pfleger dieser Pfarr-Kirche, so von altershero verordnet gewesen.*

A. 1300: *Friederich Holtzschuher. ist der Erst gewesen, nachdem der Rath alhie, die Kirch inn sein Verwaltung bekommen.*

Idem testatur MVLLERVS *Annal. Noric.* T. I. p. 188 sqq. cuius uerba infra Cap. III. §. LI. not. 28 recitabimus.

(15) Illustris uir, IAZARVS HOLZSCHVHER, locuples auctor, id testatur in *dem Buch von seinem Geschlecht* fol. 9, 18 et 199.

(16) Vid. *Cod. dipl. doc. 17.*

G g

§. VI. monasterium Ebracense Ordinis Cisterciensis in Franconia tantis tamque uariis ornauit beneficiis (17), ut ipse iuxta cum Burggrauis Norimbergensibus, et Comitibus de Castell, Henneberg atque Rhienneck, item Fuchsis, Franconiae Nobilibus, inter eos, qui de Abbatia Ebracensi bene ac insigniter meriti sunt, enumeraretur (18); ita posteaquam ab Ebracensi Abbate *Conuersis Fratribusque Monasterii* A. 1311 adscribebatur, uitam monasticam, quamuis liberiolem paullo, neque omnibus ordinis sacri legibus adstrictam, in eodem monasterio profiteri coepit (19): quumque ibidem A. 1339 d. 20 Martii mortalitatem senex decrepitus finiisset, iuxta sacellum D. Catharinae sepultus est (20). Conubio sibi iunxit GVTTAM, filiam CONRADI STROMERI, Senatoris atque Aedilis Norimbergae et N. FARRENBACHERIAE (21), ex eaque tres filios, BERTHOLDVM III, HENRICVM V et SIGISFRIDVM II, de quibus §. VIII et X. commentabimur (22), unamque filiam, quae CONRADO WEIGELIO in matrimonium data est (23), suscepit.

§. VII.

(17) *Cod. dipl. doc. 16b, 19, 23, 25.* Hanc Friderici Holzschuheri beneficentiam erga monasterium Ebracense imitati etiam alii sunt, ex illustri Holzschuherorum gente prognati homines. Qua refactum est, ut ibidem Holzschuheri quotannis in amplissimorum Euergetarum numero commemorentur. Quumque Wilhelmus, summe uenerabilis Abbas coenobii Ebracensis, Fundatorum Euergetarumque sui monasterii insignia lapidibus pergulae, quae ex aedibus coenobii, qua spectant in septemtriones, eminet, incidiuheret; Principum, Comitum ac nobilium uiro- rum armis gentilitiis Holzschuherorum etiam calceum adiunxit. Vid. *Tabula aenea* II. Atque haec quidem illustrari etiam et confirmari possunt iis, quae in *Breui Notitia Monasterii B. M. V. Ebracensis* p. 12 annotata sunt: Non minori liberalitate profecti sunt Ebracum alii Comites, Dynastae, Nobiles Patritii et homines inferioris quidem conditionis, sed non benevolentiae, quos inter censendi sunt Guilielmus Comes quidam de Henneberg, Ludovicus Comes de Rieneck, Erhardus Vulpes, Iohannes et Fridericus Burggrauis Norimbergenses, Nobiles de Windheim, vel ut alii scribunt Windeck, Nobiles Teuffelt, PATRITII HOLZSCHVHERI NORIMBERGENSES et alii quam plurimi quorum Nomina in Mortuologio Ebracensi conscripta sunt, sitque eorum commemoratio per annos singulos in Capitulo Monachorum designatis eorum obitus anniversariis. Add. MVLLERI *Annal. Noric. T. I.* ad an. 1137. p. 438.

(18) Legatur CASPARIS BRVSCII *Chronologia Monasterior. Germaniae illustrum* p. 145. Add. probat. nostr. praeced.

(19) Vid. *Cod. dipl. doc. 16b. et 19.* De *Conuersis* haec habet b. 10, ANDR. SCHMIDIVS in *Lexi-*

co Ecclesiast. p. 184: CONVERSI, monachi, qui a seculari uita, quam aliquamdiu professi fuerant, uitam monasticam amplectebantur et ad morum conuersionem ueniebant, differabantque et a Nutritis, quos ob infantiam in monasteriis innutriti eandem uitam amplectati erant. Dicuntur ita etiam in monasteriis laici monachi, laici exereitii et monachorum obsequiis additi. Sic autem appellati, quod primitus uiri laici pietatis, seu etiam quacrendi uictus gratia monasteriis totos se darent, operam suam locantes ad uitam: unde et laici, oblati et donati saepe dicti leguntur. Hinc conuersio denotat monachismum. Vid. *Capit. Car. M. L. r. c. 63.* His addere liceat, uiros etiam, quorum uxores adhuc uiuebant, eiusmodi conuersorum numero adscribi solitos esse: cuius uero consilii maxima uis in consensu uxoris uiuae erat.

(20) Vid. *Cod. dipl. Mantissa. Inscription. Lit. S.* et *Tabula aen. II.*

(21) *Cod. dipl. doc. 19.* Altes Stromerbuch MS: *Cunrat Stromer vor den Predigern, was sin Aiden Friderich Holtzschuher. Dieser Friderich Holtzschuher, ist zu sant Sebalt Pfleger gewesen, als man zalt hat von Cristi geburt 1300. Jar, Inhalt des großen Kirchenbuchs zu sant Sebalt. Cunrat Stromer, vor den Predigern, was meines Vatters Bruder, und des Conrat Stromers Sun von der Eslerin geporen, der bet zu der. Ee ein Walzenhöferin, die starb, darnach nam er zu der Ee eine Varrenbacherin bey der Fracten bet er Cunzman Stromer und Ortolff Stromer, Vnd ein Tochter bet den Friderich Holtzschuher — Dieser Cunrat Stromer ist gemeiner Stat Parwmeister gewesen, und in sinem Ampt, die inwendig Statmawvern Volpracht, A. 1320.*

(22) Friderico I Holzschuhero ante me non nisi

§. VII.

Herdegeno II Holzschuhero (§. praeced.) ex coniuge tres filii nati sunt §. VII. HENRICVS III, CONRADVS I et HERDEGENVS III (1). Ex his natu maximus filius, HENRICVS III HOLZSCHVHER, A. 1321 Norimbergae floruit (2). Fortasse is fuit Henricus Holzschuher, qui, testibus literis, A. 1323, 1324 et 1331, datis, ad *Forum Salis* habitauit et A. 1344 inter mortuos enumeratur (3). In

nisi duo filii tributi sunt Henricus V et Sigefridus II Holzschuheri, qui in *Cod. dipl. doc. 16b et 23*, itemque in *IVNGII Miscellaneor. T. I. in Matricula Patricior. Norimb.* ad an. 1304 et 1310. p. 25, Friderici filii dicuntur. Vid. *Tab. genealog. alior. quae supr.* ad p. 105 collocata est. Ego uero iis Bertholdum III Holzschuherum adiungendum dixi, quem alii ante me ex Friderico Holzschuhero, qui ad Pontem Longum habitabat, et Adelheidā Ortlibia, de quibus §. V *huius Capituli* I exponitur, prognatum esse statuerant. Atque hoc quidem ex *doc. 47* facile cognoscimus, Bertholdum nostrum Friderici cuiusdam filium fuisse. In hoc enim documento Bertholdus Holzschuher, postri, siue, ut in literis dicitur, Senioris Bertholdi filius, commemoratur, qui auum habuerit Fridericum Holzschuherum. Est ergo exploratum, Bertholdum nostrum Friderico patre natum esse. Num uero ille Fridericus intelligi debet, qui Adelheidam Ortlibiam in matrimonio habuerat, an Fridericus I, de quo in *hoc* §. diximus? Nodum hunc expediat testamentum Adelheidae Ortlibiae, A. 1361 scriptum, uid. *doc. 45*. Si aduersarios nobis genealogos audiamus, Adelheidis Ortlibia, quae testamentum fecerat, fuit Bertholdi nostri mater. At cur nulla sit mentio filii in matris testamento? Si regeris, Bertholdum nostrum eo tempore, quo testamentum scribebatur, iam uita defunctum esse, non erras quidem, sed nunc quaero ex te, cur eius liberi in hereditatis partem non sint uocati? Nam Bertholdus noster, ut *infra* §. VIII ostendamus, quinque filios, Bertholdum Iuniorum, Albertum, duos Henricos et Fridericum, unamque filiam, Christinam, primum Alberto Ebnerō, deinde Hermannō Nüzeliō nuptam, reliquit. Quid commiserunt hi nepotes, ut ab auia exheredarentur? Qua in culpa fuerunt, ut neque nummolorum aliquid, neque suppellectilis particulam, quamuis perexiguam, acciperent? Si fortasse tibi sit persuasum, auiam, cum adhuc esset in uita, cumulatissime nepotibus suis uel praesenti pecunia, uel alia ratione satisfacere potuisse; esto, concedatur hoc quoque, sed tantum de maribus, qui omnes fere sacris initiati, hominum sanctorum

uitam atque instituta persecuti sunt. Cur uero auia neptem, Christinam, testamento neque heredem, neque exheredem nominatim scripserit, ne sic quidem intelligo, praesertim quum solas fere neptes instituisset heredes. Atque haec sunt, quae me moueant, ut statuiam, Bertholdum III Holzschuherum Friderici Holzschuheri, qui ad Pontem Longum habitabat, filium esse non posse. At eo tempore alii duo Friderici uixerant, quorum unus in ea urbis parte, quae *der Langhamer* dicitur, habitauit, alter Sigifrido Holzschuhero patre usus est, uid. §. V. et *XI huius Capituli*. Putasne fortasse, horum alterutrum Bertholdi III Holzschuheri parentem fuisse? Falso. Vterque enim alios filios, neuter Bertholdum quemdam procreauit. Atque illi quidem VI-MANNVS STROMER, aequalis horum temporum, tres filios, Christinam, Fridericum et Iacobum, tribuit, uid. §. V not. 12; huius autem filii fuerunt Herdegenus, Conradus, Carolus, Iohannes et Fridericus, uid. *infra* §. XI. In his ego nullum Bertholdi cuiusdam ne uestigium quidem cerno. Addo etiam hoc. Si Fridericus, Sigifridi filius, Bertholdum III genuerit, illum etiam Bertholdi III, qui A. 1372 testamentum scripsit, auum fuisse, confitendum est. Nam Bertholdus III Bertholdum III patrem coluit, ut §. VIII uidebimus. Sed Fridericus, Sigifridi filius, auus Bertholdi III esse non potest, quia hic illum in testamento suo, teste *doc. 64*, non auum, sed cognatum, siue, ut dicam, quod res est, patrualem nominauit. Quae quum ita sint, ueri est simillimum, quod supra scripsimus, Bertholdum III esse Friderici I Holzschuheri filium.

(23) Vid. *Cod. dipl. doc. 19.*

(1) Vid. *Cod. dipl. doc. 20.*

(2) *Cod. dipl. doc. 20.*

(3) *Cod. dipl. doc. 21, 22 et 28 (*).* IVNGIVS *Miscellaneor. T. I. in Matricula Patricior. Norimb.* ad an. 1331 p. 35: *Heinrich Holzschuher am Salz-Markt.* Ex cit. *doc. 21 et 22 Cod. nostr. dipl.* fit credibile, quod supra suspicati sumus, Henricum nostrum fuisse eum, qui ad Forum Salis habitauerit, quoniam

§. VII. manum eius conuenit ENGELBYRGIS (4), ex qua, ut suspicor, tulerat HENRICVM VI, qui A. 1357 in literis commemoratur, et VLRICVM I (5). VLRICVS I HOLZSCHVHER, cuius nomen in iisdem literis A. 1357, item in charta, A. 1363 data, legitur (6), ex coniuge incertae gentis procreauit BERTHOLDVM II, qui ex uxore, MARGARETA, filia MICHAELIS BEHAIMII, duas filias suscepisse dicitur, quarum altera WEIGELIO GRASSERO, altera CASPARO NVZELIO, nupserit, annoque 1394 animam efflasse (7). Quum A. 1387 Norimbergae *bastiludium* quoddam institueretur; ex Holzschuheris etiam aliquis, nomine Bertholdus, in circo comparuit (8). Fortasse hic noster Bertholdus isti ludicro certamini interfuit, praesertim quum reliqui Bertholdi, quorum mentio in tabulis nostris iniicitur, eo tempore, de quo loquimur, aut e uita iam decesserint, aut certe fuerint senectute confecti. Alter filius Herdegeni II, CONRADVS I HOLZSCHVHER A. 1321 GVTTAM in matrimonio habuit, ex eaque liberos aliquot genuit, quorum tamen nomina latent (9). Minimus denique natu filius Herdegeni II, HERDEGENVS III HOLZSCHVHER, cuius nomen in documento A. 1321 laudatur, quamquam CATHARINAM sibi connubio iunxit, ex eaque sobolem procreauit; liberi tamen, his parentibus orti, quales fuerint, incertum est (10). Floruit etiam A. 1307 Herdegenus quidam, qui fuerat *Praefectus Nosocomii ad D. Iohannis* (11). Si sequamur *Stemmatologiam Holzschuberianam* num. 19, Herdegenus noster, Herdegeni filius, intelligendus est hoc nomine: quod qui-

niam is pariter atque pater eius, *Herdegenus* (uid. doc. 16. a), in *propinquos Ebnerianae Gentis* reponitur.

(4) *Cod. dipl. doc. 20.*

(5) *Cod. dipl. doc. 38*, in quo Henricus et Vlricus Holzschuheri fratres fuisse dicuntur. Vlricus uero Holzschuher dilucidis uerbis Henrici filius in VLMANNI STROMERI *Lib. von seinem Geschlecht* appellatur, uid. *supr.* s. V. not. 12. Quoniamque haec in reliquos Henricos non conueniunt, Henricus autem noster, siue III, teste doc. 20, liberos aliquot, quorum nomen adhuc incognitum erat, genuit; eundem Henricum III patrem Henrici VI et Vlrici I, non sine probabili causa, esse suspicamus.

(6) *Cod. dipl. doc. 38 et 49.*

(7) *Behaimisch. Stammbuch. fol. 23: Margaretha, Michael Behaims Tochter von der Stromerin geborn, hat gehabt Berthold Holzschuher, Vlrichs seel. Sohn. A. 1394. Ist im Buch der Geschlechter im Holzschubers Stammen also verzeichnet, so in der Lösung Stuben ist, wie ich es gefunden hab cet.* In CONRADI HALLERI *Stemmatographia* fol. 159, haec leguntur: *Berthold, Vlrich Holzschubers Sun hat zu der Ehe ein Behaimin, hat keinen Sun, sondern eine Tochter die hat den Weigel Graßer, mehr eine Tochter die hat Caspar Nützel. Obgemelter Berthold ist verschieden A.*

1394. Nescio, quibus rebus factum sit, ut Bertholdus Holzschuher a Dom. BIEDERMANNO in *den Geschlechtsregist. des Nürnberg. Patriciats* Tab. 4 et 167 *Laurentius* diceretur.

(8) MÜLLER *Annal. Noric. T. II. ad an. 1387 p. 704 sq. A. 1387 wurde von den alten Adel. Geschlechtern ein Gefellenstücken und Tantz angestellt, auf Sonntag der Herren Fastnacht und wurde auf dem Markt ein Schranken aufgeschlagen — Der Stecher waren zwölff:*

Ludwig Schenck von Reichenegg Ritt. und Schultheiß zu Nürnberg. cet.

Berthold Holtzschuber cet.

(9) Vid. *Cod. dipl. doc. 20.* In literis, A. 1325 datis, commemoratur etiam Conradus Holzschuher, qui ad Forum Foeni Norimbergae habitauerat, et in matrimonio habuerat Agnetem, incertae stirpis feminam. Si hic noster, de quo in hoc s. diximus, Conradus intelligi debeat; eum duas uxores, alteram Guttam, alteram Agnetem habuisse, necesse est. Vid. *Cod. dipl. doc. 22 (*)*. Conf. quoque IVNGII *Miscellaneor. T. I.* ubi in *Matricula Patricior. Norimb. p. 36. ad an. 1332* commemoratur Cunrat Holzschuber an *heumarecht*.

(10) *Cod. dipl. doc. 20.*

(11) *Cod. dipl. doc. 15, et Mantissa Inscription. Lit. H. I.*

TABVLA II.

FRIDERICVS I.

† A. 1339.
Vid. Tab. I.

BERTHOLDVS III.
† A. 1354.
§. VIII.

HENRICVS V.
A. 1307.
In mortuis
numeratur
A. 1356.
§. VIII.

SIGISFRI-
DVS II.
A. 1315
† A. 1357
§. X.

Filia ἀνονυμος
§. VI.

BERTHOL- DVS III. A. 1361. † A. 1372. §. VIII.	HENRI- CVS VIII. A. 1372. <i>Gardianus</i> siue Praepositu- tus Fran- ciscanor. §. VIII.	CHRISTINA A. 1353 §. VIII.	ALBER- TVS I. Ordini equestri S. Iohan- nis adscri- ptus A. 1368 §. VIII.	HENRI- CVS VIII. Eques Teu- tonicus A. 1374 §. VIII.	FRIDERI- CVS II. E- questri Ordini Teutoni- co adscri- ptus A. 1374 † A. 1409 §. VIII.	VLRI- CVS II. A. 1340 §. VIII.	BERTHOL- DVS V. A. 1340 † A. 1371 <i>ἀπαις</i> . §. VIII.	<i>Duae filiae ἀνονυμοι</i> . §. VIII.	FRIDERI- CVS III. A. 1332 † A. 1357 §. XI.	ELISA- BETA. † A. 1370 §. X.	GVTTA. A. 1370 §. X.	CVNI- GVNDA. A. 1370 §. X.	CVNI- GVNDA A. 1364 † A. 1392 §. cit.	SIGISFRI- DVS III. A. 1357 A. 1385 Eius so- boles incog- nita. §. cit.	ALBER- TVS II. A. 1361 † inter A. 1370 et 1372 Eius libe- ri igno- rantur. §. cit.	HARTMAN- NVS. A. 1363 A. 1372 §. cit.	HERDEGE- NVS III. A. 1370 in mor- tuis com- memo- ratur. §. cit.																																																																																																																																																
<hr/>																																																																																																																																																																	
<div>1</div> <div>NICOLAVS A. 1372 † imber- bis. §. VIII.</div>																		<div>1</div> <div>HERDE- GENVS V. A. 1357 A. 1372 † fine prole. §. XI.</div>																		<div>1</div> <div>CONRA- DVS II. A. 1357 † A. 1380 caelebs. §. cit.</div>																		<div>1</div> <div>ELISA- BETA. A. 1357 §. cit.</div>																		<div>1</div> <div>CARO- LVS I. propa- gator gentis. Vid. Tab. III.</div>																		<div>1</div> <div>FRIDERI- CVS III. A. 1372 † A. 1390 §. cit.</div>																		<div>1</div> <div>IOHAN- NES III. A. 1372 † A. 1394 fine li- beris. §. cit.</div>																		<div>1</div> <div>ELISA- BETA. §. XI.</div>																		<div>1</div> <div>ALBER- TVS III. §. X.</div>																	

quidem ego neque affirmare ausim, neque negare. Pergo nunc ad HENRICVM §. VII. III HOLZSCHVHERVM, filium Leopoldi II (§. praeced.). Is A. 1340, 1360 et sqq. inter *Nominatos* (*die Genanten*), quos uocant, enumeratur (12). Fuit etiam fortasse is Henricus, qui Praefectus tributorum, ex uino aliisque potionum generibus conferendorum (*Vngelder*) dicitur (13). Quum A. 1359 Henricus Klüglein domum suam uenderet, in eam rem Noster suam *Salmanni* fidem interposuit (14). Postremo eius nomen A. 1364 in documentis legitur (15). Optandum sane esset, ut, quo is anno uita sit defunctus, non nesciremus. Obruimur enim hoc tempore tot nominibus Henricorum, quos alias quoque Historicorum Scyllam et Charybdin non iniuria dixeris, ut eum Argo perspicaciorem, immo totum oculeum oporteat esse, qui ad hos scopulos non offendat. Illud tamen certum est atque exploratum, Henricum nostrum, si fuerit Praefectus tributorum, ex uino aliisque potionum generibus conferendorum, reliquisse *filium cognominem*, ex incertae stirpis coniuge natum, qui in literis, A. 1359 datis, commemoratur (16).

§. VIII.

BERTHOLDVS III HOLZSCHVHER, filius Friderici I (§. VI) debitum naturae §. VIII. A. 1354 d. 3 Iulii reddidit, ac Norimbergae apud Franciscanos Discalceatos in Sacello, D. Iosepho sacro, humatus est (1). Fuerunt ei tres uxores, BARBARA De Bertholdo III et Henrici V MVFFELIA (2), N. N. GRAVIA DE WOLFSBERG (3) et GERHYSA siue GERTRVDIS, filia heris, filiiis Friderici I, eorumque posteris.

(12) Vid. *Catalogus MS. Nominatorum*. Conf. WAGENSEIL, *de Ciuitate Norimberg*, p. 196.

(13) Vid. *Cod. dipl. doc. 42*, et *Electa ex VLMANNI STROMERI Lib. von seinem Geschlecht*, quae in not. 12. §. V exhibuimus.

(14) *Cod. dipl. doc. 41*.

(15) *Cod. dipl. doc. 51*.

(16) *Cod. dipl. doc. 42*, in quo legitur *Heinrich Holzshuber* (Heinrichs) *des Vngelder's Sun*.

(1) *Necrologium Coenobii Norimbergensis ad D. Francisci*, A. 1258 a Monachis inchoatum: *Mense Julio obierunt — Anno Domini 1354. 3. Iulii obiit Bertholdus Holzshuer, Gertrudis eius Vxor, sepulti sunt in Capella S. Ioseph. Necrologium, hoc exhibetur in b. ROETENBECCI Descriptione Monumentorum sepulchralium, quae exstant in Monasterio D. Francisci, itemque in MVLLERI Annal. Noric. T. I. ad an. 1250 p. 622. Idem necrologium typis exscribendum curauit Cl. OETTERVS in der Historischen Bibliothec P. II. p. 51. Si Stematologiam Holzshuberianam, item inscriptiones tabularum, in Sacello Holzshuber, ad D. Iohannis suspensarum, et picturae cuiusdam Obereichenbacensis, sequamur; Bertholdus noster iam A. 1334 diem*

obiit supremum, uid. *Cod. dipl. Mantissa Inscriptionum Lit. K. III. num. 8*, et *Lit. V, item Tab. aen. I. Inscriptio clypei sepulchralis, in templo Sebaldino suspensi, mortem Bertholdi ad annum 1338 refert, uid. Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. A. I. num. 7. BIEDERMANNVS in dem Geschlechtsregist. der Fränkisch. Ritterschaft des Orts an der Altmühl Tab. 5. A, et in dem Geschlechtsregist. des Nürnberg. Patriats Tab. 168. D, et Tab. 475, eius mortem ad annum 1357 reicit, nisi quod forte sit in eo typothetarum *φωτα*. Nos in tanta opinionum discrepantia necrologii Franciscani habendam esse rationem duximus, quod in aliis quoque rebus fide dignum deprehendimus.*

(2) Vid. Monumentum Ober-Eschenbacense in Tabula aenea I et eius inscriptio in *Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. V, item Lit. K. III. num. 8. Add. BIEDERMANNI Geschlechtsregist. des Nürnberg. Patriats Tab. 475. Clypeus funebris Bertholdi Holzshuberi, in templo Sebaldino suspensus, unam ei diuinitat uxorem, Barbaram scilicet Muffeliam, tribuit. Quod quidem quam falsum sit, ex laudatis modo monumentis commentariisque non minus, quam ex infrequentibus probationibus huius §. intelligitur. Quare aberit non longe, quin ego eum clypeum, cuius fidem iam*

Univ. Libl.
München

§. VIII. filia HENRICI BILGRAMI ab Eyb (4), ex quibus ultima A. 1362 in mortuis numeratur (5). Haec Gerhusa Bilgramia Bertholdo Holzschuhero duos filios peperit BERTHOLDVM III et HENRICVM VIII (6), itemque unam filiam CHRISTINAM,

iam in praeced. not. in suspicionem adduxi, falsum iudicem atque commentitium.

(3) Eius nomen ignotum est, genus uero ac stirps ex insignibus Grauianis, monumento Oberger-Eschenbacensi adiunctis, quae piscem in scuto nigro exhibent, cognoscitur, uid. *Tab. aen. I. Add. Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. K. III. num. 8*, et *MVLLER Annal. Noric. T. II. ad an. 1297 p. 170*.

(4) Vid. *Tabula aenea I* et supra *Part. General. §. XIII. not. 37. p. 99*, item in *Cod. dipl. doc. 67*, et *Mant. Inscript. Lit. K. III. num. 8*. Maxime uero huc pertinet *doc. 47*, in quo Bertholdi Holzschuheri parentes, Bertholdus uidelicet hic noster et Gerhusa, item duo aui, Fridericus Holzschuher et Henricus Bilgramus, commemorantur. Ex quo manifestum est, Gerhusam, uxorem nostri Bertholdi, filiam Henrici Bilgrami fuisse. Quare non intelligo, cur BIEDERMANNVS in *dem Geschlechtsreg. der Fränkisch. Rittersch. des Orts an der Altmühl Tab. 5. A. Gerhusam istam ex Wolframo Bilgramo ab Eyb* prognatam esse dicat.

(5) Vid. *Cod. dipl. doc. 47*.

(6) Bertholdum III ex Bertholdo III et Gerhusa natum esse, ex *Cod. dipl. doc. 47* et *67*, item ex inscriptione *Tab. aen. I.* intelligimus. Ex iisdem parentibus, quantum ego quidem existimo, etiam Henricus VIII procreatus est, idque ex necrologio monasterii ad D. Francisci satis abunde patere puto, in quo haec uerba leguntur: *Menſe Junio obierunt — Anno Domini 1363 d. 6 Jun. obiit Domina Gertrudis Holzschuherin, filia Henrici Bilgrami sepulta in Capella S. Iosephi. Et Henricus Holzschuher obiit post praedictam Dominam et sepultus est in Sepulchro Matris.* Vid. OETTERI *Historische Bibliothec. P. II. p. 50*, ubi hoc necrologium exhibetur. Etsi uero necrologium Franciscanum in designando anno emortuali Gertrudis siue Gerhusae Holzschuheriae errat, quippe quae, teste *doc. 47*, iam A. 1362 in mortuis commemoratur; hoc tamen nemini dubium esse potest, quin Henricus Holzschuher filius Gertrudis Holzschuheriae fuerit, quoniam in huius, suae matris, sepulcro sepultus esse dicitur. Eadem Gertrudis in necrologio Franciscano filia Henrici Bilgrami appellatur; quae quum, ut ex *not. 4 huius s.* inprimisque ex citato ibi *doc. 47*, clarum est, Bertholdi III Holzschuheri uxor fue-

rit; sole clarius patet, Henricum nostrum ex Bertholdo III et Gerhusa, Henrici Bilgrami filia, esse prognatum. Alii ante me hanc Gertrudem, filiam Henrici Bilgrami, quae in necrologio Franciscano commemoratur, Henrico Holzschuhero, filio Henrici V, nepoti Friderici I, nuptam esse, ex eoque filium, Henricum, genuisse, tradiderunt. Idem alio loco dicunt Gertrudem, filiam eiusdem Henrici Bilgrami, aliam fortasse ac diuersam ab Henrico Holzschuheri uxore, in manum Bertholdi III Holzschuheri conuenisse. Vid. *Tab. genealog. alior. quam supra ad p. 105* exhibuimus. Quae quidem quibusrationibus confirmari sint (nondum enim confirmarunt), ego non intelligo. Primum enim Henricus ille, quem Gertrudis Bilgramiae maritum fuisse, uolunt, ex *doc. 64*, perperam intellecto, natus est, aut potius fictus, ut infra *not. 16. huius s.* ostendemus. Deinde nullo argumento satis idoneo constat, Henricum Bilgramum duas habuisse filias, quibus unum idemque fuerit Gertrudis nomen. Fac denique, Henricum istum Holzschuherum inter homines unquam fuisse, fac, Henricum Bilgramum aliam genuisse Gertrudem, quae a Bertholdi III Holzschuheri uxore diuersa fuerit. Qua uero ratione planum facies, aut tibi ipse persuadebis, hanc Gertrudem Bilgramiam Henrico ibi Holzschuhero nuptam esse? Rerum gestarum monumenta rem silent omnia. Et necrologium Franciscanum commemorat quidem Henricum Holzschuherum, filium Gertrudis Bilgramiae, sed de Henrico Holzschuhero, marito, magnum est et constans silentium. Ut uero nemo sit, quin hanc rem, per se euidentem et claram, clarius adhuc cognoscat, uerba necrologii Franciscani, *not. 1. huius s.* iam citata, quae de obitu Bertholdi III Holzschuheri (quem maritum eius esse censemus) exponunt, hoc loco repetamus. Bertholdus Holzschuher, sunt uerba necrologii, et Gertrudis (filia Henrici Bilgrami, teste *doc. 47*) eius uxor, sepulti sunt in Capella S. Iosephi. Ex his uerbis patet, Bertholdi Holzschuheri uxorem fuisse Gertrudem, filiam Henrici Bilgrami, quae in Sacello D. Iosephi sepulta sit. Quum uero secundum necrologii Franciscani uerba, quae sub initium huius notae 6, recitauimus, illa Gertrudis Bilgramia, quam alii in manus Henrici Holzschuheri conuenisse dicunt, simili modo Gertrudis, filia Henrici Bilgrami appelletur, atque in Sacello D. Iosephi

STINAM, quae primum ALBERTO EBNERO, Duumuiro Reipublicae A. 1353 mor-§. VIII. tuo, nupsit (7), uotisque secundis in manus HERMANNI NÜZELII uenit (8). Praeter hos liberos Bertholdus III Holzschuher adhuc tres filios genuit, ALBERTVM I, HENRICVM VIII et FRIDERICVM II (9), quos merito in ornamentis suis numerat Gens Holzschuheriana. Sed incertum est, qua matre inter tres Bertholdi uxores hi posteriores filii ufi sint, ideoque eos a Gerhusae liberis seiungendos esse duxi. De duobus filiis Gerhusae Bilgramiae primum exponamus. In his est BERTHOLDVS III HOLZSCHVHER, qui inde ab A. 1361 in literarum documentis commemoratur (10). A. 1363 Alberto II et Hartmanno Holzschuheris, Sigisfridi II filiis, sexcentos et quinquaginta florenos mutuos dedit (11), eorumdemque hereditatis portionem A. 1365 sibi emtionis iure comparauit (12). Apud Ludouicum, Pannoniarum Regem, A. 1370 tantum auctoritate precibusque ualuit, ut eius opera Mercatores Norici eximiis ornarentur priuilegiis (13). Habuit ornatissimos fundos in *Malmeshof*, seu *Almeshof*, *Winberg*, *Windisengeltthal*, *Oebeth*, *Petenfidlin*, *Walckersbrunn*, *Steinbach*, *Schönbrunn* et *Grub* (14). Ex opibus partem in sacrum fecernebat, ita quidem, ut

D. Iosephi sepulta fuerit; caecus sit oportet, qui non uideat, eam fuisse Bertholdi III Holzschuheri uxorem, et quoniam additum sit, Henricum Holzschuherum sepulcro eiusdem Gertrudis, matris suae, illatum esse, eum ex Bertholdo Holzschuhero et Gertrude Bilgramia natum. Hanc Charybdin uitare uoluit BIEDERMANNVS, sed in Scyllam incidit. Quum enim uidisset, Genealogos duas Gertrudes, Henrici Bilgrami filias, iactare, quarum una Bertholdo Holzschuhero nupsit, altera Henrico Holzschuhero: neque inuenisset, Henricum Bilgramum duas ex se Gertrudes genuisse, ex *Wolframo* autem Bilgramo aliquam Gertrudem esse prognatam; incommodo huic et malo ita conatus est mederi, ut Gertrudem, filiam Wolframi Bilgrami, Bertholdo Holzschuhero uxorem daret, alteram uero Gertrudem, Henrici Bilgrami filiam, Henrico Holzschuhero nuptis iunctam esse traderet. Vtrumque sine ueterum tabularum praesidio: illud etiam refragantibus tabulis, ut *not. 4. huius s.* iam monuimus. Sed forte fortuna euenit, ut Biedermannus *Wolframi Bilgrami* filiam Bertholdo Holzschuhero uxorem assignaret: quam si tribuisset Henrico Holzschuhero, non tam certo scire licuisset, narrationi eius fidei aliquid ac commentitii inesse.

(7) Sequor hoc loco BIEDERMANNVM in *dem Geschlechtsreg. des Nürnb. Patriats Tab. 25*; quamquam ex nullo rei gestae documento constet, Christinam Holzschuheriam, antequam Hermanno Nüzelio nupsisset, Alberto Ebnero fuisse in matrimonium datam. Neque ergo tam exploratam eam rem iudico, quam aliis esse uideatur.

(8) Vid. *Cod. dipl. doc. 47*.

(9) *Cod. dipl. doc. 56, 67, 74*, in quibus quum Bertholdus III (filius Bertholdi III, teste *doc. 47*) mox Alberti, mox Henrici et Friderici, frater dicatur; patet, Albertum, Henricum et Fridericum, si non eadem matre, at eodem tamen parente usos esse.

(10) *Cod. dipl. doc. 46, 47, 49, 51, 52, 53, 55, 56, 62*.

(11) *Cod. dipl. doc. 49*.

(12) *Cod. dipl. doc. 52, 53, 55*.

(13) *MVLLER. Annal. Noric. T. II. p. 611 ad an. 1370: Der Bürger zu Nürnberg Handtierung in Ungarn hat sich dieser Zeit je länger je mehr gestärket, der wegen Berthold Holzschuher den Burgern zu N. bey König Ludwig in Ungarn nachfolgende Freyheit erlangt: 1) Wai die Burger zu N. Mit der Cron Ungarn Unterthanen um Wahren handeln, daß sie mit Münz, deren Sie Sich in Kauff vergleichen, zahlen mögen, darauf sollen die Richter, für welche die Sach kommt, verhelffen. 2) Wai sich Krieg im Land erhebt, sollen die Kauffleuth dessen nicht zu entgelten haben, sondern, wai der König ihnen die Hanthierung nicht länger gestatten will, soll er ihnen solches 6 oder 7 Wochen zuvor ankünden, und sie sicher aus den Land belaiten. 3) Ein jeder Kauffman, der von seinem Wahren den guten Pfenning bezahlt hat, mag mit einem diener und 2 Pferden, was die gleichwerth seyn, aus dem Land reuten, doch das der Zoll darvon bezahlt werde. Datum zu Damas 8 tag nach St. Johannis des Tauffers 1370.*

(14) *Cod. dipl. doc. 64. Add. doc. 46. Hh 2*

§. VIII. in templo Ober-Eschenbaci, quod opidum est in ditionem Ordinis Equestris Teutonici descriptum, *Missam perpetuam*, seu piaculare sacrificium, quapottissimum religione tum temporis apud nos etiam diuinus cultus continebatur, fieri iuberet (15). A. 1372 scripsit testamentum (16), de quo postea focui suae,

(15) *Cod. dipl. doc. 67 et 74.*

(16) *Cod. dipl. doc. 64.* Testamentum hoc Bertholdi III Holzschuheri praeposere ab aliis genealogis, nec ad rem istis apposite explicatur. Quos quidem si audiamus, Bertholdus Holzschuher, testator, filius Henrici V, de quo *sub finem huius s.* exponemus, fuit, ac diuersus ab eo Bertholdo Holzschuhero, qui *missam perpetuam* in templo Oberefschenbacensi fieri iusserat. Ex hoc errore, ut fit, rapti sunt in alium. Bertholdus Holzschuher in testamento suo *Henricum et Fridericum Holzschuheros* fratres suos nominat. Quum uero Bertholdus, testator, Henrici V filius, ut sibi persuaserunt, fuerit, ex eodem parente fratres eius, Henricum et Fridericum, natos esse existimarunt. Nec decere arbitrati sunt, Henricum istum atque Fridericum caelibes esse, ideoque Henrico *Gertrudem*, filiam *Henrici Bilgrami*, uxorem assignarunt, Fridericum uero eum esse tradiderunt, qui, teste VLMANNO STROMERO in *Lib. von seinem Geschlecht* in ea urbis parte, quae *der Langhamer* appellatur, habitabat, ac tres filios, *Christianum, Fridericum et Iacobum* ex incertae stirpis coniuge suscipiebat. Vtrumque falsum, neutrum ex rerum gestarum commentariis intelligitur: eorum etiam sententiam, qui Henricum Holzschuherum in matrimonio Gertrudem, filiam Henrici Bilgrami, habuisse credunt, iam supra in *not. 6 huius s.* explosimus. Ita alii testamentum Bertholdi Holzschuheri, quod in *Cod. dipl. num. 64.* exhibetur, interpretati sunt. Vid. *Tab. genealog. alior.* quam *supra* ad p. 105 collocandam curauimus. Nos contra in alia omnia discedimus. Atque hoc loco mihi caput illud uidetur esse, ut quaeramus, quis fuerit Bertholdus Holzschuher, qui testamentum A. 1372 composuit, fueritne filius Henrici V Holzschuheri, an is, qui *missam perpetuam* in templo Oberefschenbacensi fieri iussit, ac propterea Bertholdi III filius? Illud aliis aridet, sine ullo argumento; hoc nobis probatur, tabulis rem firmantibus. Exponemus nunc rationes, quibus induci credimus, Bertholdum Holzschuherum, testatorem, fuisse Bertholdi III filium. Primum argumentum ab iis quatuor uiris repetimus, quos Bertholdus Holzschuher, teste *doc. 64*, ultimae suae uoluntatis defensores tutoresque esse uoluit. Fuerunt illi *Eberhardus Vorchtel, Sigefridus Holzschuher, Nicolaus Muffel et Iohannes Ebner*. Atque

iidem uiri quatuor, ut ex *doc. 67* perspicimus, de uoluntate Bertholdi III, filii Bertholdi III, tamquam *exsecutores testamentarii* curarunt, ut *missa perpetua* in templo Oberefschenbacensi fieret. Quamquam enim in *doc. 67* pro Sigisfrido Holzschuhero *Sigismundus* legitur; hic tamen non est error ipsius tabulae, sed Notarii, ut aiunt, uidimantis, qui in describenda ea peccauit, et pro uoce *Sifr.* aliam, eique similem *Sigm.* legit. Nam hoc satis exploratum ac certum est, in tabulis saeculi XIII et XIII nullum ex Holzschuheris commemorari, cui nomen fuerit Sigismundi. Quare confitendum est, Bertholdum III, Bertholdi III filium, in *doc. 67* eisdem extremae suae uoluntatis exsecutores esse uoluisse, quos Bertholdus ille, quem alii a Bertholdo III diuersum fuisse credunt, secundum *doc. 64* elegerat. Casus autem ac temere euenit, ut duo illi Bertholdi, si diuersi fuerint, eosdem exsecutores testamentarios eligerent, an duo illi non fuerunt duo, sed unus atque idem? Deinde Bertholdus, testator, in *doc. 64* inter fratres suos commemorauit *Henricum et Fridericum*. Eiusdem uero nominis fratres Bertholdus III, Bertholdi III filius, teste *doc. 67*, habuit. An hoc itidem casui cuidam caeco tribuendum est? Praeterea Bertholdus, testator, in *doc. 64* *Henricum et Fridericum*, fratres suos, ornauit *Dominorum* titulo: reliquos uero Patricios, quibus opum suarum aliquid legauerat, praeter duos, qui muneris sacri auctoritate uenerabiles erant, Henricum uidelicet Holzschuherum, monachum Ordinis D. Francisci, et *Διονυσιον* sacerdotem ad aedem S. Crucis, sine ullo elogio commemorauit. Nonne ex hoc clarum est, fratres Bertholdi aut amplitudine muneris cuiusdam sancti, aut alia certe singulari dignitate inter ceteros eminuisse? Si statuerimus, Bertholdum, testatorem, esse Bertholdi III filium, intelligemus haud aegre, cur fratres suos *Dominos* appellauerit. Vterque enim, ut ex *doc. 67* patet, equestri Ordini Teutonico adscriptus, ideoque isto elogio dignissimus erat. Sed hoc etiam studiose attendendum est, cur Bertholdus, testator, nihil legauerit Henrico et Friderico, fratribus suis, eorumque liberis, quum tamen aliis cognatis, cum quibus non tam arcto erat propinquitatis uinculo coniunctus, aut praedia, aut pecuniae certe aliquid lega-

suae, Elisabethae Krafftiae cum Carolo I Holzschuhero (cuius res gestas *infra* §. VIII. Cap. II. §. XII pluribus persequemur) magna erat altercatio, quae non nisi iudicis

legauisset? Si Bertholdum, testatorem, filium Henrici V fuisse dixeris, ac propterea fratres eius et liberos, et uxores habuisse; indues te in laqueos, ex quibus te numquam expedias: sin autem eundem Bertholdo III parente natum esse, mecum statueris; habebis semper, quod quaerentibus te, cur is suis fratribus ac liberis eorum nihil legauerit, respondeas. Nemo est enim, qui, nisi ipse iniustus esse cupiat, Bertholdum iniustitiae insimulet, quod fratribus suis, Equitibus Teutonicis, quibus alieno auxilio nihil opus erat, nihil etiam legauerit. Sed alia quoque capita testamenti Bertholdini melius commodiusque explicari poterunt, si illud ad Bertholdi III filium auctorem retuleris, quam si statueris, filium Henrici V illud composuisse. Bertholdus e. gr. luculentam opum suarum partem *Bilgramis* legauit. Iam dicas mihi uelim, quibus rebus adductus fuerit Bertholdus, ut tam propensus in gentem esset, quam nulla cognatione, si filius Henrici V fuerit, attingebat? Nam Henricus V, quem alii parentem eius esse uolunt, ex gente *Eisnogiolorum*, ut in *not. 33. huius s.* monebimus, uxorem duxit. Testator ipse *Elisabetam Krafftiam*, si alios etiam, eosque aduersarios nobis genealogos, sequimur, in matrimonio habuit, uid. *not. 19 huius s.* Filius eius, *Nicolaus*, eo tempore, quo testamentum scriptum est, nondum ex ephebis excessit, tantum abest, ut *Bilgramiam* quamdam in matrimonium duxerit, uid. *doc. 64*. Neque alios liberos, teste eodem *doc. 64*, Bertholdus ex coniuge tulit. Si fortasse mihi obicias, Henricum, fratrem Bertholdi, testatoris, Gertrudem, filiam Henrici Bilgrami connubio sibi iunxisse; scias, supra in *not. 6. huius s.* hanc a nobis fabulam reiectam esse. Quare nemini potest esse dubium, quin Bertholdus, testator, si fuerit Henrici V filius, propinquis suis ac gentilibus peregrinam gentem, quam nulla cognatione attingebat, in testando praeposuerit. Quares, quoniam uirum, quem sui generis amantissimum fuisse, ex *doc. 64* constat, liberalem in peregrinos facit, in suos uero iniustum; danda est opera, ut a uiro iustissimo haec etiam iniustitia propulsetur. Propulsabitur autem, si Bertholdum, testatorem, filium Bertholdi III fuisse dixeris. Is enim, si Bertholdo III patre usus est, matrem coluit Gertrudem Bilgramiam, uid. *not. 6. huius s.* atque adeo Bilgramis, qui aut conforini eius fuerant, aut certe propinqui, sine iniustitiae crimine benigne facere potuit. Praeterea in testamento Bertholdi legimus, eum cen-

tum libras *Hallensium* monasterio Heilsbrunnensi legauisse, quae ei pecuniae summae, quam antea iam in sacrum aut ipse, aut alius ex Holzschuheris secreuerit, addendae essent, et fratrem ipsius probe scire, quo consilio, qua mente legata esset haec pecunia. Quis uero accuratius hoc scire, quis melius ipsum institutum prosequi potuit, quam Henricus Holzschuher, qui, ut ex *doc. 67* cognoscimus, *Bursarius* monasterii Heilsbrunnensis fuerat? At uero Henricus iste, frater Bertholdi, non Henrico V, sed Bertholdo III parente usus est, ut eadem tabula *67* testatur. Quare credibile est, Bertholdum, testatorem, ex eodem Bertholdo III prognatum esse. Hactenus probabilibus tantum rationibus ad probandam sententiam nostram usi sumus. Nunc certum atque euidentem afferemus argumentum, ex quo nemo sit, qui non intelligat, Bertholdum, testatorem, esse filium Bertholdi III. Diximus paullo ante, Bertholdum Holzschuherum testatorem, monasterio Heilsbrunnensi libras centum *Hallensium* legauisse. Atque hoc ipsum nos ad ueri fontem propius deducit. Euoluentibus enim nobis *Calendarium monasterii Heilsbrunnensis*, in quo anniuersarii dies, iique memoriae defunctorum monasterii Euergetarum sacri, designari solebant, haec de Holzschuheris exposita uerba ostendunt se et occurrunt:

- I) D. VII FEBRUARII *Anniuersarius Bertholdi Holzschuhers* cet.
- II) D. IX IULII. *Est Anniuersarius Gertrudis Holzschuherin et Mariti ejus ac heredum eorum* cet.
- III) D. XX SEPTEMBRIS. *Bertholdi Holzschuhers et Gertrudis Vxoris sue, Bertholdi filii sui et Elisabethae uxoris sue et heredum suorum* cet.

Vid. III. IVNGIT *Miscellan. T. II. p. 32 et sqq. et Part. gener. Hist. Holzschub. §. XIII. not. 37. p. 99*. Iam sequitur, ut paucis uerba haec Heilsbrunnensis calendarii explicemus. Bertholdus Holzschuher num. III), ut inuerso ordine ad propositum ueniamus, est Bertholdus III, quippe cuius uxor erat Gertrudis (Bilgramia) et unus ex filiis Bertholdus III, maritus Elisabethae (Krafftiae) ut hoc s. ostendimus. Quamquam uero d. XX Septembris in celebrando die anniuersario Bertholdi III Holzschuheri simul memoria uxoris suae, Gertrudis Bilgramiae et filii Bertholdi III renouabatur; Monachi tamen Heilsbrunnenses peculiaribus etiam diebus, uidelicet d. IX Iulii et d. VII.

§. VIII. dicis auctoritate praesidioque poterat decidi (17); eodemque anno in caelestes sedes commigravit (18). Ex uxore, ELISABETA, ALBERTI KRAFFTII et ELISABETAE KRAFFTIAE filia (19), procreatus est NICOLAUS HOLZSCHVHER, qui A. 1372 commemoratur, ac sine dubio imberbis obierat (20). Alter filius Bertholdi III HENRICVS VIII HOLZSCHVHER, fuit A. 1372 *Gardianus* seu Praepositus Franciscanorum Discalceatorum apud Norimbergenses, quumque diem suum

d. VII Februarii, num. II) et I) sacra anniuersaria Gertrudis Bilgramiae pariter, atque Bertholdi III, filii Bertholdi III, sollemni ritu ac religione coluerunt. Quare *Bertholdus Holzschuher* num. I) est *Bertholdus III*, filius Bertholdi III, num. III). Iisdem mensibus, quin et iisdem fere diebus sacra anniuersaria cum Bertholdi III, eiusque uxoris Gertrudis, tum Bertholdi III et uxoris eius Elisabethae, in templo D. Iacobi Norimbergae celebrata sunt: quo, tamquam nouo argumento, nostra sententia confirmatur. Nam in *doc. 67* haec relata legimus: *Auch sol man geben von der Cistercy deselbs alle Jar der Pytanz zwei Pfundt Heller ein Pfundt von Berthold Holzschuhers Jar Zit seligen und von Elisabeth seiner Wirtin das sol man geben in der Wochen als Unser Frayden Tag gewellt Lichtmeß. Und das andere Pfund Heller von Berthold Holzschuhers seligen sins Vatters und Frayden Gerthusen selige seiner Mutter und aller irer alt vordern sele, das Jarzit sol man geben in der Wochen als Matthai Aposteln gewellet* cet. Quoniam ergo in *Calendario Heilsbrunnensi* Bertholdus III non solum num. I) ad d. VII Februarii, sed iterum etiam num. III) ad d. XX Septembris cum patre Bertholdo III commemoratur; sequitur, ut ibi non trium, sed duorum tantum Bertholdorum, parentis et filii, mentio fiat. Vter uero illorum monasterio Heilsbrunnensi, teste *doc. 64*, centum libras *Hallensum* A. 1372 legauerit, siue, quod idem est, eo anno testamentum scripserit, facile nunc diiudicare possumus. Quum enim Bertholdus III, ut *not. 1. huius s.* demonstraui, iam A. 1354 diem obierit supremum; eius filium, Bertholdum III, A. 1372 testamentum composuisse necesse est. Quare Bertholdus Holzschuher, testator, non est filius Henrici V, ut alii sine ullo argumento affirmant, sed Bertholdi III, ut nos haec rationibus multis docuimus. Quae quum ita sint, Bertholdi Holzschuheri, testatoris, fratres Henricus et Fridericus, itidem Henrici V filii esse non possunt, ideoque de Henrico et Friderico, filiis Henrici V, in hoc opere nostro nihil legitur, quippe quos alii genealogi ante me, ut uidimus, ex testamento Bertholdi III Holzschuheri, perperam explicato, sinxerant.

(17) Vid. *Cod. dipl. doc. 65*, coll. cum *doc. 64*.

(18) *Cod. dipl. doc. 64* et *sq.*

(19) Vid. *Cod. dipl. doc. 67* et *65*, coll. cum *doc. 64*, itemque *Calendarium anniuersariorum Heilsbrunnensis monasterii et VLMANNI STROMERI Lib. von seinem Geschlecht*, quorum illud *not. 16 huius s.* sub fin. item *Part. General. §. XIII*, *not. 37 p. 99*, hunc uero *§. V*, huius *Capitis I. not. 12* exhibuimus. Alii genealogi ante me *Elisabetam Poemeriam* Bertholdo III, filio Bertholdi III, nuptam fuisse tradiderunt, uid. *supra* ad p. 105 *Tab. genealog. alior.* Sed testamento Bertholdi nostri, perperam intellecto, ut in *not. 16 huius s.* ostendimus, rapti sunt in errorem. Quum enim illud testamentum ad Bertholdum, filium Henrici V, auctorem retulissent; coacti sunt, *Elisabetam Krafftiam*, eidem Henrici V filio uxorem assignare, quam tamen Bertholdus noster, Bertholdi III filius, quippe qui testamenti Bertholdini auctor est, in matrimonio habuerat. Ex eodem fonte, ut opinor, insignia *Poemeriana* fluxerunt, quae monumento Ober-Eschenbacensi, in *Tab. gen. I*, adiuncta sunt, ac sine dubio uxorem Bertholdi nostri significant. Sed monumento huic, quod crebris renouationibus corruptum esse uidetur, parum in ceteris etiam fidei habendum est. Plenum enim illud aliorum quoque errorum esse reperimus. Nam primum inscriptio eius Bertholdum III, Bertholdi nostri parentem, A. 1334 mortuum esse tradit, cum is demum A. 1354 ex hac uita discessisset, ut sub initium *huius s.* probauimus: deinde mortem Friderici Holzschuheri, Equitis Teutonici, ad A. 1400 reiiicit, quem tamen A. 1409 obiisse, certo constat, uid. *infra s. IX*: ac denique uxorem Bertholdi nostri falso *Gerhusam* nominat; quamquam falsum hoc nomen in uerum *Elisabetae* paucis abhinc annis, quum monumentum illud renouaretur, mutatum est.

(20) *Cod. dipl. doc. 64*. Alii genealogi Bertholdum nostrum sine prole commemorarunt, *Nicolaum* uero ex Bertholdo, filio Henrici V, prognatum esse statuerunt, sed peccarunt in eo, quod Bertholdum, filium Henrici V pro auctore testamenti Bertholdini, A. 1372 scripti, habuerant, uid. *not. 16 huius s.*

obiisset, in Franciscanorum Sacello, D. Iosepho sacro, humatus est (21). Ex §. VIII. reliquis filiis Bertholdi III ALBERTVS I HOLZSCHVHER A. 1368 amplissima *Equitis Iohannitici* dignitate exsplenduit (22). Eius frater, HENRICVS VIII HOLZSCHVHER, fuit A. 1374 *Frater Ordinis Equestris Teutonici* (23), itemque ab A. 1363 usque ad A. 1380 *Bursarius* in monasterio Heilsbrunnensi (24). In *iconibus Abbatum Langhemensium*, aere exscriptis, nona est imago Henrici Holzschuheri, cui haec addita sunt uerba: *Dns. Henricus Holtzschuber Abbas in Langheim* (25); quo nomine hic noster fortasse intelligi potest. FRIDERICVS II HOLZSCHVHER, Eques Ordinis Teutonici, quem supra in liberis Bertholdi III ultimo loco commemorauimus, dignus est, de quo §. *sequenti* singulari studio exponamus. Nunc ad HENRICVM V HOLZSCHVHERVM, alterum filium Friderici I (§. VI) reuertamur. Is, quum A. 1307 Conradus a Seckendorff (26), et A. 1311 Leopoldus a Fürenberg (27), itemque A. 1312 Henricus Vismer (28), ciuitate donarentur, in eam rem suam sponoris fidem interposuit. Eius etiam in literis, A. 1304 et 1308 (29), itemque A. 1309 ac *sq.* datis

(21) *Cod. dipl. doc. 64*. MVLLER *Annal. Noric.* T. I. ad an. 1250 p. 628 scribit: *Von den Guardianen zu den Parfüßern findet man nachfolgende mit Namen, deren doch viel mehr gewesen:*

1322. Hartwig.

1332. Jacob Vöegardian.

1372. Heinrich Holzschuher. cet.

Eum apud Franciscanos Discalceatos, quibus praefuerat, humatum esse, per se clarum est, sed lege etiam illa, quae *not. 6. huius s.* haec de re diximus.

(22) *Cod. dipl. doc. 56*. Quanto numero sint atque honore *Frates Ordinis S. Iohannis*, nemo est, qui ignoret. Vid. *Cel. RICCIUS von dem Landfäßigen Adel* P. II, C. VIII. §. 1. *sqq.* p. 328 *sqq.* quem locum supra *Part. General. §. VIII. p. 55* exhibui.

(23) *Cod. dipl. doc. 67*. Quam honorificum sit, quamque indicium nobilitatis auitae manifestum, *Ordini Teutonico adscribi*, *Cel. RICCI* uerbis *Part. General. §. VIII. p. 55* declarauit.

(24) *Cod. dipl. doc. 67*. Ex commentariis rationum *Monachorum Heilsbrunnensium antiquioribus cognoscimus*, *Fratrem Henricum Holzschuherum* inde ab A. 1363 tamquam *Bursarium*, rationibus subductis, summam fecisse expensarum, anno autem 1380 huius muneris onere exsolutum, rationes deposuisse. In charta conuentionis Wilhermsdorfforum, A. 1387 data, inter testes scribitur Henricus quidam Holzschuher, cognominatus *Bruder Heinrich Holzschuher der Weinschlüßer*: qui quidem an Henricus noster fuerit, nescimus, uid. *Cel. CHRIST. WIBELH Historische Beschreibung von Wil-*

hermsdorff p. 57. *Bursarii* nomen a *bursa* ducitur: quod quidem aevi medii uocabulum ex graeco *βύρα* est, et idem, quod Gallorum *bourse* et Belgarum *beurse* siue *boerse*, id est, si auctores ueteris Latii sequare, *crumenam*, uel etiam *forum mercatorum* significat. Ipse autem *Bursarius*, qui in *Regula S. Benedicti Cellarius* appellatur, post *Abbatem* seu *Praefectum*, praefertim in *Coenobiis Ordinis Cisterciensis*, quantum ad res temporales humanasque attinet, principem tenet locum; et in Clericorum, quos uocant, numero habendus omnino est. Prouidet ille atque administrat ea cuncta, quibus opus est suo monasterio, moderatur ouarias, siluisque ac piscinis praest, et totam quasi rem familiarem uniuersae societatis sacrae curat.

(25) Imago haec repraesentatur in *Tab. gen.* quae capiti secundo, coronidis loco subiuncta est. Conf. etiam *not. 31. huius s. Lit. h.*

(26) MVLLER *Annal. Noric.* T. II. ad an. 1399. p. 825: *Cunrad v. Seckendorff ist zu N. Burger worden A. 1307 Sein Bürg ist gewesen Heinrich Holzschuher.*

(27) Id quod declarant *Indices uetustiores ciuium Norimbergensium*, qui etiam testantur, Henricum nostrum *Eisvogelii* cuiusdam *affinem* fuisse.

(28) MVLLER *Annal. Noric.* T. III. ad an. 1448. p. 392: *Heinrich Vismer ist zu Nürnberg Burger worden 1312. Sein Bürg ist gewesen Heinrich Holzschuher.*

(29) IVNGIVS *Miscellaneor.* T. I. in *Matricula Patriar. Norimb.* ad an. 1304 p. 35: *Heinricus filius*

§. VIII. tis (30), fit mentio. Parentis uestigia secutus, benigne Ebracenfi monasterio fecit (31). Tandem in documento A. 1356 inter mortuos refertur (32). Vxorē duxerat ex Gente EISVOGELIORVM (33), quae peperit duos filios VLRI-CVM II et BERTHOLDVM V (34), totidemque filias *anonymas*, quarum altera FRIDERICI SCHOPPERI coniux fuit (35), altera LVDOVICO STEINLINGERO nupsit (36). Ex filiis VLRI-CVS II HOLZSCHVHER, qui incerto tempore decesserat, A. 1340

Ius Friderici Holzschuber. Churr. Craynz. Chunnrad Katerbeke. Ch. et B. filii eiusdem. MVLLER Annal. Noric. T. II, ad an. 1288 p. 31: Seyfrid Streckfaden hat 3 Söhne gehabt, — unter welchen er etl. Güter wegen zu Lindenberg eine Abtheilung Pfingsttag vor Lucia an. 1308 gemacht, des waren Zeugen Otto Muffel — Heinrich Holzschuber ohne Zweifel damals alle des R. zu N.

(30) Vid. Cod. dipl. doc. 17^a. IVNG. I, c. adan. 1310; Heinrich Holzschuber des Friderichs Sun.

(31) In III. Dom. CAR. SIGISM. HOLZSCHVHERI Apparatu Gentis suae Genealogico ad fol. 10, haec annotata legimus, e quibus tamen non nisi initia huc pertinent: Rev. Pater Panthaleon Douschon Professor Ebracensis und Cassarius hat in seiner zierlich geschriebenen und selbst componirten Musa Proaenetica, die er mir 1747 selber präsentiret und den 9. Jul. huius an. mit mehreren zugeschrieben hat, in denen notis sich also vernehmen lassen:

a) Henricus et Syfridus Holzschueri pro Praebenda more Conuerforum perpetua sibi a Patre Friderico Ebraci fundata, eidem autem Monasterio postea donata, Fraternitate nostra et fructibus bonorum Operum participes facti sunt.

b) Eius (Friderici nimirum) Epitaphium hic visitur, ex aere versus Coemeterium retro Capellam S. Catharinae ab eadem Familia, scilicet Dominq. Carolo Sigismundo Nobili de Holzschuber, p. t. Seniore Familiae anno 1745 renovatum.

c) Obiit ille 24. Martij et ejus memoria cum uxore fuit et filijs in nostro Necrologio recolitur 20. Martij.

d) Frider. Holzschuber 1327 permisit Ebraco census Munchoffanos et Seifrid Holzschuer 1366 decimas Debringenses et 1311 alias pensiones.

e) Idem Frider. Advocatus in Wolckolzdorff et Rütlin Abbati Ebracensi dono dedit.

f) cum una Caratta melioris vini.

g) pro sumendo exinde butyro annuo ad pulmentaria temperanda, ut autographa nostra testantur.

h) multi ex hac familia Sacros ordines ingressi dicuntur, ut D. Henricus, qui fuit Abbas in Mrio Lang-

heimensi, Item Henricus Bursarius in Heilbron, et alius Fridericus Presbyter et alii: Et quidem in Necrologio Ebracensi quotannis decima Junij memoria fit Conradi Holzschuer Monachi Ebracensis et Sacerdotis.

i) Scutum gentilitium Holzschuerorum prostat in Abbacia nostra versus Septentrionem ab Abbate Guillelmo positum.

(32) Vid. Cod. dipl. doc. 35.

(33) Vid. not. 27. huius s.

(34) Vid. Cod. dipl. doc. 35, in quo commemoratur Bertholdus Holzschuber, filius beati Henrici. Quoniam in VLM. STROMERI Lib. von seinem Geschlecht, ex quo excerpta supr. §. V. not. 12 p. 114. exhibuimus, Bertholdus et Vlricus Holzschuber fratres N. Holzschuberiac, uxoris Schopperi, dicuntur; perspicuum sane est, eos ipsos fraternitatis seu germanitatis uinculo esse deuinctos. Clarius idem ex his uerbis intelligitur, quae III. IVNGIVS Miscellancor. T. I. p. 36. in Matricula Patricior. ad an. 1340 ex antiquo documento commemorat: Vlrich Holzschuber mit gesamter hand fraxen Elfen seiner elichin wirtin und Bertold Holzschuber, sin bruder mit vollen gewalt den er hat von fraxen Elsbeten sin elichin wirtin. Alii genealogi ex Henrico V. Holzschuhero Fridericum, Henricum et Bertholdum prognatos esse censent, nec eorum quemquam prole caruisse. Eos enim si audiamus, Fridericus Christianum, Fridericum et Iacobum, Henricus Henricum, ac denique Bertholdus Nicolam genuit, uid. Tab. genealog. alior. quae supr. ad p. 105 exstat. Sed utrumque est falsum. Ac illud quidem errorem testamentum Bertholdinum, perperam explicatum, hunc coniectura improbabilis creauit. Vid. not. 16. huius s.

(35) Vid. supr. §. V. not. 12 excerpta ex VLM. STROMERI libello, ubi N. Holzschuberiac, uxor Schopperi, dicitur soror Bertholdi et Vlrici Holzschuberorum. Qui quum fuerint, ut praeced. not. huius §. docuimus, Henrici Holzschuberi filii; dubitari profecto non potest, quin illa ipsa ex eodem Henrico sit prognata. Eam uero nupsisse Friderico Schoppero, ex iisdem uerbis memorati libelli Stromeriani sole clarius patescit.

(36) Vid. supr. §. V. not. 12 p. 114. excerpta ex

1340 ELISABETAM, incognitae stirpis feminam, in matrimonio habuit (37). §. VIII. Frater eius, BERTHOLDVS V HOLZSCHVHER, cuius nomen A. 1340, 1356, 1360, 1361 et 1363 in literarum documentis legitur (38), ab A. 1350 usque ad A. 1365 Senatoria dignitate excelluit (39). A. 1356 Friderico Holzschuhero, Sigisfridi filio, uillam suam in Lindach uendidit (40). Quamquam quo anno uita sit defunctus, non satis constat; si tamen liceat dicere, quo me duxerit coniectura, eum A. 1371 mortuum esse suspicor (41). Vxorē duxit ELISABETAM (42), quae fortasse ex Gente POEMERORVM orta est (43).

§. VIII.

ex VLM. STROMERI Lib. von seinem Geschlecht, MVLLER Annal. Noric. T. II, ad an. 1397 p. 780 ait: Obgedachter Heinrich Stainlinger der Erste des R. ist geuvest Ludwvig Stainlingers Sohn, der vielleicht der Erste geuvest, so zu N. geuohnt, hat Heinrich Holzschubers Tochter zur Ehe gehabt. In Aede Dominicanorum Norimbergenfi prope chorū primae columnae affixa est uetusta pictura, in qua formata cernitur imago Christi, humeris crucem ad supplicium trahentis, cum hac inscriptione:

Aspice peccator, si non sis uerus amator,
Respice qui transis, tu mihi causa doloris,
Vt uiuas, morior, non est dilectio mator,
En morior, pro te, uideas homo, quid agas, pro me.

In picturae huius angulo inferiore, eoque sinistro, conspiciuntur Ludouicus Steinlinger et Holzschuheria, uxor eius, genua submittentes, insignibus Steinlingerorum et Holzschuherorum subiunctis, quorum illa gallum, haec calceum, exhibent. Atque ex his monumentis perspicuum est, Ludouicum Steinlingerum Henrici cuiusdam Holzschuheri filiam in matrimonium duxisse: illam uero patre Henrico V Holzschuhero, de quo hic loquimur, natam esse, pro certo affirmare non ausim.

(37) Vid. in not. 34 huius s. ea, quae ex IVNGII Miscellancor. commemorauimus.

(38) Vid. ibid. et in Cod. dipl. doc. 35, 43, 44, 48.

(39) Vid. Indices MSS. Senator. Norimberg. et in Cod. dipl. doc. 48. Sed iam A. 1332 Bertholdus quidam Holzschuher, fortasse noster, Scabinus Norimbergae fuit. Haec enim scribit IVNGIVS Miscellancor. T. I. in Matricula Patricior. Norimberg. ad an. 1332 p. 36: Consules Civitatis huius anni. Bertoldus Phincinus Senior — Scabinus huius anni. Al-

bertus Ebner. Hermannus de Lapide — Bertoldus Holzschuber Chunnrat Phincinus filius Friderici, Churr. Diabolus. Herm. Weigel.

(40) Cod. dipl. doc. 35.

(41) Exstat in aede Sebaldina Bertholdi Holzschuheri, A. 1371 mortui, clypeus funebris, cuius formam Tab. acn. XII exhibet, uid. etiam Cod. dipl. Mant. Inscription. Lit. A. I. num. 10. et Lit. E. num. 2. Hunc clypeum alii genealogi Bertholdo III Holzschuhero, filio Bertholdi III, de quo sub initium huius §. dictum est, tribuerunt. Sed falso. Nam Bertholdus III demum A. 1372 diem obiit supremum. Quare quum ille clypeus in reliquos Bertholdos non conueniat, uerisimile esse puto, eum in honorem Bertholdi V, de quo hic loquimur, in templo Sebaldino A. 1371 suspensum esse, eodemque anno Bertholdum V ex hac uita discessisse.

(42) Vid. ea, quae in not. 34 huius s. ex IVNGII Miscellancor. descripta exhibuimus.

(43) Si clypeus ille funebris, de quo not. 42 huius s. diximus, in honorem Bertholdi V Holzschuheri quondam suspensus est; nemini potest esse dubium, quin Elisabetha, Bertholdi V uxor, ex gente Poemerorum orta sit. Nam clypeo isti Poemeriana insignia addita sunt. Id si est uerum, huc quoque referenda est fenestra picta in aede B. V. Mariae iuxta stationem Musicorum posita, quippe quae et nomen Bertholdi Holzschuheri, et insignia, eaque Poemerianis iuncta, exprimit. Alii genealogi Elisabetham Poemeriam Bertholdo III Holzschuhero, filio Bertholdi III, uxorem assignant, contra Bertholdum V N. Krafftiā in matrimonio habuisse dicunt. Quibus rationibus induci, uel decepti potius, hoc statuunt, not. 13 huius s. dictum est.

§. VIII.

§. IX.
De Friderico II
Holzschuhero, E-
quite Teu-
tonico.

FRIDERICVS II HOLZSCHVHER, filius Bertholdi III (§. praeced.), quem merito in ornamentis suis Gens Holzschuheriana numerat, *Frater Ordinis Equestris B. Mariae Teutonicorum, Domus Norimbergensis, huiusque Dioeceseos Praefectus, et Administrator Nosocomii ad D. Elisabethae*, Norimbergae A. 1374 sqq. fuit (1). Quemadmodum uero quoad anima spirauit sua, eum uitae cursum tenuit, ut in salute Xenodochii, cui praefuerat, omnes curas suas defigeret; ita cum alia diuina domicilia, tum maxime aedem D. Elisabethae et adiunctum ei Xenodochium maximis affectit beneficiis, quorum memoriam non immemor posteritas memoria immortalitatis prosequitur. Sic munifico ac liberali eius impendio nunc quoque in Nosocomio ad D. Elisabethae femina quaedam fortis pauperioris alitur (2). Atque haec alumna Holzschuheriana, cum reliquae omnes, quae in hoc Nosocomio publice sustentantur, Pontificis Romani castra, sequi debeant, una est sola, cui emendatae religionis sacra profitendi copia datur. Quae quidem cum moritur, sumtibus Gentis Holzschuherianae efferrī solet: in locum autem defunctae alia femina a Seniore Holzschuherianae Gentis, qui eo tempore Legata Holzschuheriana administrat, surrogatur (3). Eidem praeterea Nosocomio ad D. Elisabethae Fridericus noster, ut salutē animae suae prospiceret, aliquot praedia in *Gschaid* ac *Meersdorf*, item pratum in *Schwarzach*, die *Noethchen* dictum, tradidit (4). Tantum denique donis muneribusque profecerat, ut in aede sacra commemorati Xenodochii S. Elisabethae pro altari, B. Mariae Virgini dicato, singulis hebdomadibus unum piacularare sacrificium, seu missa, a Carmelitis, et pro altari S. Thomae, e regione posito, sex quotidie piacularia sacrificia, seu missae, a Fratribus Ordinis Franciscanorum Discalceatorum perpetrarentur (5). Nec uero minor eius munificentia in alia etiam domicilia diuina fuit. Nam Carthusianorum Norimbergensium fodalitati sex florenos, ex agrorum fructibus, aut aliunde, quotannis redeuntē, ad anniuersarium sibi suisque maioribus ac poste-

(1) In RAYM. DVELLII *Hist. Ord. Equit. Teuton.* P. II. n. LII, p. 27. ex instrumento quodam Notarii publ. de A. 1454 super VII Bullis Papal. quibus uariae Indulgentiae Ord. Equit. Teutonici concessae fuere, haec uerba afferuntur: FRIDERICVS HOLZSCHVHER de Nuernberg, Presbyter, Fr. Ord. B. Mariae Theotonicorum, Domus Nuernbergensis praelibate Dioeceseos Provisor, et Magister Hospitalis S. Elizabeth ibidem, 1382. et 1387. Hoc ipsum etiam manifestum est ex incorruptis rerum gestarum monumentis, quae in Cod. dipl. exhibemus, uid. e. gr. doc. 66, 67, 72, 74, 79 (*), 84, 97^a, 173. Add. Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. A. I. num. 11, Lit. D. Lit. V, itemque not. 11, huius §.

(2) Cod. dipl. doc. 204. In III. Dom. CAROLI SIGISM. HOLZSCHVHERI *Apparatu Gentis suae Genealog.* in *Manissa Documentor.* fol. 79, haec annotata legimus: Herr Friderich Holzschuher *Teutsches Ordens*

vnnd Spittalmeister in Sant Elspetten Spittal alhie hat geschafft Anno 1339 (1393) laut des rotten Seelbuchs fol. 85. so in vnserer Stiftung truben veruwart ligt vnnd Copia des Stifts-Briefs, als nemlich ein Pfründ-Beth, so man der Holzschuher Pfründ-Beth heist, vnnd der Holzschuher Wappen hat beim Fenster bey der Thür gegen dem Teutschen Hoff zu vnnd so das Geschlecht der Holzschuher Jr Stiftung-Pfeger je vnnd alwegen so zuuor von Jhnen keine hinein geordnet macht hat dasselbig Bett zu belegen vnnd dieselbigen Person gleich andern Pfrundtnerin erhalten vverden müssen vnnd darzu 7m Orden geschafft jerlich 67 fl 1 lb 6 Sch. ewig Gelts, Mehr 19½ Summer Habern, 8 Summer Korn, 109 Keff, 7 Hennen, 18 Herbsthüner vnnd 2 Weihnachtswack.

(3) Cod. dipl. doc. 204.

(4) Cod. dipl. doc. 79 (*).

(5) Cod. dipl. doc. 80 et 84.

posteris honesto nobilique ritu d. 6 Decembris celebrandum, item centum ac §. IX. quinquaginta florenos, quibus ad condendam cellam, quam uocant, seu cubiculum uterentur, donauit; eosdemque Carthusianos alium diem, defunctorum Holzschuherorum memoriae sacrum, tertio quoque mense agere iussit (6). Monasterio ad D. Catharinae itidem duo annuos florenos legauit, ut anniuersarius dies Holzschuheris, die S. Benedicti, more perfollemni celebraretur (7). Tutor factus testamenti, quo frater ipsius, Bertholdus III Holzschuher, ut §. praecedenti annotauimus, in templo Ober-Eschenbacensi fieri piacularare sacrificium, seu missam, uoluerat, id ipsum beneficium ipse sua liberalitate adauxit (8). Piacularare denique sacrificium cum Bambergae in monasterio D. Clarae, tum in coenobio Vallis Angelicae, in ditionem Reipublicae Norimbergensis descripto, testamento facto constituit, cui ultimae uoluntati suae A. 1410 et sq. satisfactum est (9). Mors eius plerumque ad annum 1400 referatur (10), cum tamen satis constet, eum adhuc A. 1408 superstitem fuisse, quippe quo anno iura sua, quae habuerat in *Lichtenau*, Ciuitati Norimbergensi tradidit, ac demum A. 1409 d. 25 Martii rebus humanis ereptum, in caelestem abiisse patriam (11). Illud etiam certum atque exploratum est, eum sepultum esse in choro templi D. Elisabethae, cuius res, dum inter uiuos uersabatur, quam diligentissime administrauerat (12), eius uero clypeum funebrem tum in templo D. Iacobi suspensum, tum in aede Sebaldina, reliquis clypeis Gentis suae additum, ab interitu uindicari (13).

§. X.

(6) Cod. dipl. doc. 79 (*).

(7) Cod. dipl. doc. 79 (*).

(8) Cod. dipl. doc. 67 et 74.

(9) Cod. dipl. doc. 98 sq.

(10) Vid. Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. A. I. num. 11, Lit. D, Lit. V.

(11) III. IVNGII *Fortsetzung der Genealogie der Herrn Marggrafen* p. 18: *Friderich Holzschuher, Teutsch-Ordens* zu Nürnberg hat Kund-Brief gesandt auf alle Guth und Recht, die der Edel Wohlgeborne Herr Friderich, Herr zu Heydeck hat zu Haydeck, und mit Namen die Behausung dasselbst und was er gehabt hat zu Littenau, und was er sonst icht hat, weil er ihn nicht halten will, als er sein Bürg ist. Der von Haydeck hat sein Anlait wieder genommen. *Judic. in Nürnberg*, ser. tertia post Georgii 1408. Chartam traditionis, A. 1408. datam, uide in Cod. dipl. doc. 97^a. Add. MÜLLER. *Annal. Noric.* T. III. ad an. 1406. p. 47. De anno et die emortuali Friderici Holzschuheri haec annotauit CAROLVS I HOLZSCHVHER, testis aequalis (de quo infra §. XII.), in libro suo censuali eodemque membranaceo fol. 6b. *Jtem daz eigen bei dem leder Türlein an dem Grefenberger — dor von gib ich zwai pfunt*

baller meinem fetern hern Fridreich zu dem deuuzschawus sein lebtig. starb an vnser Frayvntag inder Fasten Anno xiiij iar. Ibidem fol. 7. haec commemorantur: *Jtem daz eigen an der pfansmidgassen so neht an der Eberacher hof — ist meins fettern hern fridreichs zuden deuuzschawus leipding. der starb an vnser Frayvntag inder Fasten xiiij viij iar.* Ibidem denique fol. 10b. haec legimus: *Jtem drew herwer hof gertten und stedel vñ was dorzu gehort zwvischen dez mendels und der obgescriben mein beuueren und hof gelegen — und den vorgeanten zins ist meins fettern hern fridreich holzschuhers zu deuuzschawus sein lebtig. Jtem her Fridreich starb an vnser frayvntag inder vasten xiiij viij iar.*

(12) Vid. Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. D. et Lit. K. III. num. 17; quamquam monumenta haec, ut supra dixi, in designando Friderici nostri anno emortuali errant.

(13) Vid. inscriptio clypei huius in Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. D. et Lit. A. I. num. 11.

§. X.

§. X.
De Sigif-
frido II
Holzschu-
hero et
eius libe-
ris.

SIGISFRIDVS II HOLZSCHVHER, filius natu minimus Friderici I (§. VI), habitauit Norimbergae propter Pontem Longum (1). Eius nomen ab A. 1315 usque

(1) Conf. *supr.* in §. V. not. 12. p. 114 excerpta ex VLM. STROMERI Lib. *von seinem Geschlecht*. Ex hoc Sigisfrido II Holzschuhero alii genealogi duos Sigisfridos, parentem et filium, fabricati sunt. At duo hi Sigisfridi, quantum nos quidem existimamus, non fuerunt duo, sed unus atque idem. Vt nemo sit, qui non intelligat, quibus rationibus inducti, in illam opinionem discesserimus; primum aliorum genealogorum sententiam tabula quadam repraesentare placet, deinde quid ei ueri insit, quid falsi, diiudicare.

FRIDERICVS
primus Ephorus
templi Sebaldini
† A. 1339.

SIGISFRIDVS
A. 1315.
† A. 1334.
Vx. ANNA,
filia ERKENBERTI
KOLERI.

FRIDERICVS ad Pontem Longum A. 1343. † circ. A. 1357. Vx. ADELHEIDA ORTLIBIA.	ADELHEIDA coniux CONRADI KRESSII circ. A. 1347.	SIGISFRIDVS A. 1336. † A. 1354. Vx. ELISA- BETHA WEI- GELIA.
--	---	---

BERTHOLDVS † A. 1334. Vx. I. N. MVFVELIA, II. N. GRAVIA de WOLFSBERG, III. GERHVSIA BILGRAMIA.	SIGISFRIDVS A. 1357. A. 1385. Vx. GYTTA N.	FRIDERICVS A. 1340. † A. 1357. Vx. I. ADEL- HEIDA DOER- RERIA, II. GERHVSIA POEMERIA.
---	---	--

Hoc est fragmentum eius tabulae genealogicae, quam *supra* ad p. 105 integram collocauimus. Vt primum ego hanc tabulam aliorum genealogorum inspexi, in eo statim illos, et quidem maxime, sum admiratus, quod dicerent, Fridericum Holzschuherum, primum Ephorum aedis Sebaldinae, pronepoti suo, Bertholdo Holzschuhero, licet hic tres habuisset uxores, et quinque filios, unamque filiam, ut §. VIII dictum est, procreasset, quinque tamen annis superstitem uixisse. Atque hoc me mouerat, ut reliquam partem huius tabulae accuratius examinarem. Qua-

re quum peruolutissem rerum gestarum monumenta, quae *Codice nostro diplomatico* continentur; facili quidem negotio animaduerti, Fridericum Holzschuherum, primum Ephorum templi Sebaldini, non modo filium genuisse Sigisfridum, sed nomen etiam Sigisfridi ab A. 1315 usque ad A. 1357 in omnibus fere tabulis commemorari; at hoc nusquam reperire potui, Sigisfridum Holzschuherum, cuius nomen in literis, post A. 1334 datis, legitur, diuersum esse ab eo Sigisfrido, cuius mentionem tabulae, ante commemoratum annum exaratae, faciunt, nedum alterum eorum filium dici, alterum parentem. Id quum obseruasset, primum dubitare coepi de ueritate tabulae genealogicae, paullo ante propositae, deinde, re multum ac saepe excussa et considerata, eam plane reiicere. Etsi enim tabulae, in *Sacello Holzschuberiano ad D. Iohannis suspensae*, aliorum genealogorum opinioni suffragari uidentur, quippe quae claris uerbis tradunt, Sigisfridum quemdam Holzschuherum A. 1334 esse mortuum, et in matrimonio Annam, filiam Erkenberti Forstmeisteri siue Koleri habuisse (uid. *Cod. dipl. Mantiss. Inscription. Lit. K. III. num. 7*); ex iis tamen solis nemo, quantum ego quidem iudicare possum, rem A. 1334 gestam facile probauerit, propterea quod tabulae istae demum A. 1566 in *Sacello Holzschuberiano* suspendi coepit, et, si qua iis fides rerum antiquarum est habenda, ea omnis uetustioribus rerum gestarum commentariis, clypeis sepulchralibus, aliisque aequalibus monumentis, e quibus illae haustae sunt, debetur. Accedit huc etiam, quod, quum Illustris auctor earum tabularum, VITVS HOLZSCHVHER, in conficiendis iis primum paucioribus, deinde uitiosis interdum et corruptis documentis usus esset; nos contra in iis examinandis et pluribus, et puris incorruptisque chartis ac monumentis adiuuaremur; non raro ipsas tabulas Viti Holzschuheri a ueritate, in rebus praesertim antiquioris aevi, deflectere obseruauimus. Quoniam ergo nullo idoneo fatis argumento constat, Sigisfridum Holzschuherum, Friderici, Ephori aedis Sebaldinae, filium A. 1334 esse uita defunctum; nihil sane est, quod nos mouere possit, ut eum diuersum esse statuamus ab illo Sigisfrido, qui A. 1334 superstes fuit, ac demum A. 1357, ut *not. 9. huius §.* ostendimus, in mortuis numeratur. Neque prius de hac sententia discedere animus est, quam contraria eius ex incorruptis

ac

§. X.

usque ad A. 1357 in rerum gestarum monumentis legitur (2). Fuit Norimbergae inde ab A. 1342 Senator (3), tandemque A. 1347 gubernacula patriae Reipublicae Duumuiro auctoritate moderari coepit (4). Postquam a concitata plebe Norimbergensi, quae nobilium Patriciorum mite imperium recusabat, omnes Senatores urbe expellebantur; factum est, ut noster eandem acciperet calamitatem: sed A. 1349 a Diuo Carolo III, Imperatore, in pristinam dignitatem restitutus, optime mereri de patria perrexit (5). Tam liberalis in monasterium Ebracense fuit, ut *Praebendam*, quam uocant, a parente suo, Friderico I Holzschuhero, Ebraci fundatam, eidem monasterio summa sua uoluntate donaret (6). Pari modo liberalitatis riuiolos ad templum D. Sebaldi Norimbergense deriuauit. Quum enim non modo illa domus, quae in potestate Ecclesiae D. Sebaldi erat, quamque Herdegeno II Holzschuhero A. 1309 Fridericus I Holzschuher, Ephorus aedis Sebaldinae, publica auctoritate uendebat, sed alia quoque bona, testamento scripto, ad eum peruenissent; ea cuncta templo Sebaldino A. 1332 benigne liberaliterque reddidit atque largitus est (7). Etsi eius post A. 1353

ac fide dignis rerum gestarum documentis confirmata fuerit: qua de re ne alios quidem aliter sensuros esse arbitror, qui nondum occupato animo tabulas Codicis nostri diplomatici inter se conferre et examinare uelint. Sed quid nunc de *Friderico Holzschuhero ad Pontem Longum*, quid de *Adelheida, Conradi Kressii uxore*, quid denique de *Bertholdo Holzschuhero* dicamus, quorum illos alii genealogi ex Sigisfrido Holzschuhero, A. 1334 mortuo, prognatos; hunc uero Friderici Holzschuheri ad Pontem Longum filium esse, statuerunt? Facile iam ad ea, quae quaesita sunt, respondere possumus. Nam Fridericus Holzschuher ad Pontem Longum, ut *supra §. V. not. 1.* pluribus dictum est, in nullo usquam documento filius Sigisfridi, nedum Sigisfridi illius, quem A. 1334 ex hac uita discessisse ferunt, nominatur. Bertholdum uero Friderico Holzschuhero ad Pontem Longum patre natum esse non posse, sed fuisse filium Friderici, primi Ephori aedis Sebaldinae, *supra §. VI. not. 22* non sine probabili causa diximus. Quod uero ad Adelheidam, uxorem Conradi Kressii attinet; fateor, et libenter quidem, me, neque quod fuerit, neque quod non fuerit, habere, quod dicam. Si fides habenda est BIEDERMANNO in *den Geschlechtsregist. des Nürnberg. Patriciats* Tab. 271; Adelheida ista utique filia Sigisfridi Holzschuheri et Annae Koleriae fuit. Idem quoque testatur b. SCHWARZIVS, qui in *Programmate* quodam de *helfsta Kressiorum Gente*, Altorfii A. 1734 in 4. edito, p. 5: *Conradus Kressius*, inquit, *A. 1347 parte sua hereditaria Kraftshof et Neuhofu matri ad dies uitae cessit. Deinde, secundis uotis, domum duxerat Adelheidam Holzschuberiam, ex Seyfri-*

do Holzschuhero et Anna Koleria prognatam. Quoniam uero duo hi auctores, unde sua hauserint, non indicarunt; res ipsa qualis sit, diiudicari non potest. Interea tamen non negauerim, Adelheidam Holzschuberiam, si quando uixerit, filiam Sigisfridi fuisse; sed tunc probandum est, Sigisfridum, antequam *Elisabetham Weigeliā* duxisset domum, *Annam Koleriam* in matrimonio habuisse, ex eaque genuisse Adelheidam istam, quae Conrado Kressio nupsisse dicitur.

(2) Vid. *Cod. dipl. doc. 16b, 18* (1), 20 - 24, 26, 27, cet. In IVNGH *Miscellan. T. I. in Matricula Patricior. Norimb.* p. 37 haec extant ad an. 1343: *Discreti viri Chunradus dictus Groz Scultetus. Conradus dictus Pfinzing antiquus Scultetus. Viricus dictus Kuderfer. Sifridus dictus Holzschucher. Albertus dictus Sunghofer* cet. itemque ad an. 1344. *Cunrat Pfinzing der Schultheiz zu Nuremberch - die eheliche samten matre - Seitzze Holzschucher. Herman Ebner. Herman Eysvogel.*

(3) Vid. *Indices MSS. Senator. Noric.*

(4) In curia inferiore, in qua ciues Norici tributa ex censu quotannis conferunt (*in der Vn-tern Lesungstube*), inter ceterorum Duumuiro- rum insignia reposita sunt Holzschuherorum arma, quibus hoc epigramma additum est: *Seitz Holzschuher 1347.*

(5) Legantur MÜLLERI *Annal. Noric.* ad an. 1349, et RICCIUS in *Spicileg. Iuris Germanici* p. 251 sqq.

(6) Vid. §. VIII. *hatus Cap. not. 31. Lit. a. p. 128.*

(7) *Cod. dipl. doc. 17a.* Ipsa haec donatio Sigisfridi.

L1

§. X. A. 1353 nulla amplius in Senatorum Indicibus fit mentio; non satis tamen exploratum est, eum A. 1354, ut clypei funebris inscriptio indicat, humanis rebus esse ereptum (8). Id saltem pro certo affirmare possumus, eum A. 1357 inter mortuos enumerari (9). In matrimonio habuit ELISABETAM WEIGELIAM siue MVFFELIAM (10), quae A. 1365 mortua in monasterio Ebracensi sepulta est (11). Ex ea procreauerat FRIDERICVM III, ELISABETAM, GVTTAM, duas KVNIGVNDAS, SIGISFRIDVM III, ALBERTVM II, HARTMANNVM, et HERDEGENVM IIII (12). De FRIDERICO III HOLZSCHVHERO §. sequ. dicemus. ELISABETA HOLZSCHVHERIA, quae nupserat LIEBHARDO NÜZELIO, monasterioque Ebracensi A. 1370 *sexaginta libras Halensium* ad celebrandum sibi suisque parentibus anniuersarium legauerat (13), Ebraci eodem anno naturae satisfecit, ibidemque humata est (14). GVTTA HOLZSCHVHERIA A. 1370 uitam monasticam in coenobio Frauen-Auracensi est professa (15). Ex duabus KVNIGVNDIS altera A. 1370 commemoratur (16), altera A. 1364 uxor fuit LEOPOLDI NÜZELII, et A. 1392 naturae debitum reddidit (17). SIGISFRIDVS III HOLZSCHVHER fuit Norimbergae Senator ab A. 1359 usque ad A. 1382 (18), et Duumuir A. 1360 (19), itemque Scabinus et Affessor Iudicii Norimbergenfis A. 1369 (20).

Eius

giffredi Holzschuheri commemoratur in dem Se-
balder Stiftbuch MS.

(8) Vid. *Cod. dipl. Mantiss. Inscription. Lit.*
A. I. num. 8.

(9) Vid. *Cod. dipl. doc.* 38, die Saturni post Gregorii datum; in quo Sigisfridus Holzschuher, addito uocabulo *Seelig*, quo uita defunctos homines denotari, fatis constat, dilucide inter mortuos commemoratur. At illa ipsa uox germanica *Seelig* in literis A. 1355 et 1356, quid? quod in charta, A. 1357 die Paulli Eremitae in iudicio data, cum Sigisfridi nostri mentio sit, omittitur, uid. *doc.* 33, 34, 35 et 37. Quare uidetur Sigisfridus II Holzschuher eo ipso anno 1357, inter diem Paulli Eremitae et Gregorii in caelestem abiisse patriam. Atque adeo praeferenda esset clypei inscriptioni inscriptio tabularum, in Sacello Holzschuheriano suspensarum, in qua itidem Sigisfridi nostri mors ad annum 1357 reicitur, uid. *Cod. dipl. Mant. Inscript.* Lit. A. I. num. 8, et Lit. K. III. num. 10.

(10) Vid. *Cod. dipl.* doc. 38 et 51, itemque Mant. Inscription. Lit. A. I. num. 8, Lit. K. III. num. 10, et Lit. S. Idem etiam ex insignibus Weigelianis seu Muffelianis intelligitur, quae adiuncta sunt Sigisfridi huius armis in monimen-

to quodam prope portam templi Sebalchini, die
Schulthür dictam, quod imagines trium Regum
(der 3. Könige), quos uocant, exhibet, uid. Tab.
acn. quae frontem Cap. IIII. Sect. II. ornat.

(II) Vid. *Cod. dipl. Mant.* Inscription. Lit. S.

(12) *Cod. dipl. doc.* 28, 32, 33, 34, 35, 49, 51, 52, 53, 61. *Add. supr. in s. V. not.* 12. p. 114. excerpta ex VLM. STROMERI Lib. von seinem Ge-
schlecht.

(13) *Cod. dipl. doc. 61 et 63. Conf. etiam*
doc. 51.

(14) Inspice monumentum Ebracense in *Tab. aen.* I, cuius inscriptio etiam in *Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit.* S exhibetur, item doc. 61.

(15) Vid *Cod. dipl.* doc. 61.

(16) *Cod. dipl. doc. 61.*

(17) *Cod. dipl.* doc. 51 et 61, item doc. 77.

(18) Conf. Indices MSS. Senatorum Norimbergen-
sum.

(19) In curia inferiore, in qua quotannis ciues Norici ex censu tributa conferunt (*in der Untern Losungstuben*), Duumvirorum insignibus adiuncta cernuntur arma Holzschuheriana cum inscriptione: *Seitz Holzschuher 1260*.

(20) *Conf. dipl. doc. 58.*

Eius etiam in literis A. 1357, 1363, 1364, 1365, 1366, 1368, 1370, cet. §. XI. datis (21), fit mentio. Monasterio Ebracenſi A. 1366 decimas Deberingenſes donauit (22), et Carolo I Holzſchuhero A. 1385 uendidit hereditatem ſuam paternam (23). Liberi eius, ex incognita uxore nati, ſuprema fata parentum anteuertiſſe uidentur (24). ALBERTVS II HOLZSCHVHER, cuius nomen in documentis A. 1361, 1363, 1365 et 1370 occurrit (25), inter A. 1370 et 1372 uita defunctus fit, neceſſe eſt (26). Vxorem duxit, ELISABETAM nomine, incertae ſtirpis (27), matrem non prorfus ſterilem, quamquam eius liberorum et nomen et numerum tenebris inuoluerit temporum ſuperiorum iniuria (28). HARTMANNVS HOLZSCHVHER ab A. 1363 uſque ad A. 1372 Norimbergae floruit (29). HERDEGENVS IIII denique HOLZSCHVHER inter mortuos reſertur A. 1370 et 1372, filiumque reliquit ALBERTVM III, ex ignota coniuge natum (30).

§. XI.

FRIDERICVS III HOLZSCHVHER, Sigisfridi II (§. X) filius natu maximus, qui, §. XI.
ne cum aliis Fridericis commisceatur, plerumque in documentis dicitur *Friz* De Friderico III
Holzschuber, *Seyfridens Sun* (1), dignitatem Senatoriam ab A. 1332 usque *Holzschu-*
ad A. 1357 multis ornauit meritis (2), Reique publicae Duumviri auctoritate *hero et*
liberis
eius.
inde

(21) *Cod. dipl.* doc. 39, 40, 48, 50, 51, 52, 53, 53(*), 57, 59.

(22) *Cod. dipl. doc. 54*, Conf. supr. etiam s. VIII. not. 31. Lit. d. p. 128.

(23) *Cod. dipl. doc. 71.*

(24) Vid. *Cod. dipl.* doc. 61.

(25) *Cod. dipl.* doc. 46, 49, 53, 60.

(26) Namque in testamento Bertholdino, A. 1372 scripto, in locum huius Alberti liberi ipsius surrogantur, ut magno argumento esse debeat, ipsum Albertum eo tempore iam ex his tenebris in lucem illam excessisse. Vid. *Cod. dipl. doc. 64.*

(27) *Cod. dipl.* doc. 51, 53 et 69.

(28) *Cod. dipl.* doc. 61 et 64.

(29) *Cod. dipl. doc.* 49, 52, 55, 61, 64.

(30) *Cod. dipl. doc. 61 et 64.*

(1) *Cod. dipl.* doc. 28, 30, 31, 33, 34, 34 (*), 35, 37, 39.

(2) Vid. *Indices MSS. Senator, Noric.* In IVNGU

*Miscellan. T. I. in Matricula Patricior. Norimb. ad an. 1332. p. 36 haec leguntur: Consules Civitatis huius anni, Bertholdus Phincinus Senior, Heinr. Pilgrein = **Frider. Holzschuber**. Iohannes Muffel cet. Fridericum Holzschuherum Senatui adscriptum fuisse, patet etiam ex diplomate hoc, quo Senatus Populusque Norimbergensis *fundationem Xenodochii ad Spiritus S. A. 1341 ratam habebant.**

Wir die purg' von dem Rat die Schepphen vñ di gemein d' Stat ze Nurnb'ch, vñ ichen offentlich an disem brif, Daz wir sind leich durch got vnd auch vns vñ unsern nachkomē zu einē Ewigē Selgeret habē angesehen di getwen dienst vñ = Dez gebē wir disen brif durch Bez willē des vörg. unsers Herē des Schulth' verfigelt vñ gesezt mit vnser Rat sin gel dar dar anhangt, des sein gezwēg wir rat vñ Schepphen dar ist Her Eckenbrecht Coler H' Pehbold Pfincig der alte Her Chun' Pfincig der alte Schulth' Her Wolfram Stromeyr Her Vñ' kudorf' Her Albr' Smugēhouer Her kun' Mentellein H' Gūrgē Vörschel Her kun' Stromeyr Her H'man Ebner Her Hans mūffel Her kun' Pilgrein **Her fritz Holzschuber** Her kun' kar'pek Her Būhart Her Hermē

§. XI. inde ab A. 1352 praefuit (3). Vixit ergo nubilis asperisque iis temporibus, quibus Norimberga intestinis turbis miserandum in modum lacerabatur, deque sua dignitate deturbatus a seditiosa multitudo, in eandem a Diuo Carolo III, Imperatore, restitutus est (4). Amplis opibus praediisque cum clientelaribus, tum mancipi floruit, u. gr. in *Eltersdorf, Neunhof, Lindach, Fach, Reutles, Weinzierl, Fürth, Affalterbach, Haussen, Pettenfeld, Lind, Malmeshof, Ezlaswind, Fronhof, Boxdorf*, cet. (5). Mortalitem A. 1357, die Veneris ante festum Michaelis, Norimbergae pie placideque expleuit, deposito, quidquid mortale habuerat, in coemeterio D. Seibaldi iuxta portam templi, quae *die Schultbür* appellatur (6). Quamquam non nulla monumenta unam ei tantum uxorem, GERTRVDEM POEMERIAM, assignant (7); certum tamen est atque exploratum, eum, praeter hanc Gertrudem Poemeriam, antea in matrimonio habuisse ADELHEIDAM, FRIDERICI DOERRERI Senioris et ADELHEI-

DIS

Hermö Eyvogel Her Fritz Schopp' H' Heim' Grunther' Her Fritz Peheim H' kum' Ebner Her Hans Ortlib H' Hnr' Vorbtel Her Bertholt Haller H' P'chtolt Tuch' vñ and' gnuk. Der brif ist gebü an sand agnesen tag von Getz gepurd dreytzehbündt Jar vñ in dē einem vñ firtzigste Jar. Dixi supra in contextu narrationis, Fridericum nostrum ab A. 1332 usque ad A. 1357 curiam frequentasse, idque ex Indicibus MSS. Senatorum Norimbergensium didici. Quoniam vero Friderici nostri parens, Sigisfridus II Holzschuher (§. praeced.) demum A. 1342 in Senatum receptus est, nec filius parente prior curiam intrare solet; exemplum huius catalogi Senatorum, quo ego usus sum, hac ex parte uitiosum esse puto, suspicans, aut Friderico alii et fortasse ei, qui, ut supra §. V. dictum est, ad Pontem Longum habitauit, priores annos tribui debere, aut certe Friderici nostri patrem, Sigisfridum II iam ante A. 1342 Senatui adscriptum esse. Id enim ex IVNGII *Miscellaneis* pariter, atque ex diplomate Senatus Norimbergensis, A. 1341 dato, quae paullo ante commemorauimus, patet, Fridericum quemdam Holzschuherum iam A. 1332 et 1341 senatoria dignitate exsplenduisse.

(3) Inter insignia Duumvirorum Norimbergensium in *der Vntern Losungstaben* reperiuntur Holzschuheriana insignia, quibus haec scriptura addita est: *Friderich Holzschuher 1352.*

(4) Legantur MÜLLERI *Annal. Noric.* ad an. 1349, et RICCI *Spicileg. Iuris German.* p. 251. 199.

(5) *Cod. dipl.* doc. 30, 33, 34, 35, 37, 39, 40, 67 (*).

(6) Vid. *Cod. dipl.* Mant. Inscript. Lit. A. I. num. 9, et docum. 40, coll. cum doc. 37 et 39.

(7) E. gr. *clipeus funebri* Friderici nostri, in templo Sebaldino prope rostra sacra suspensus, uid. *Cod. dipl.* Mant. Inscript. Lit. A. I. num. 9; *fenestra picta*, Genti Holzschuherianae in eodem templo sacra, uid. *Tabula aenea VII*; ac denique documentum 67 (*) in *Codice diplom.* Publice etiam exstat monumentum quoddam lapideum extra aedem Sebaldinam, qua uergit ad meridiem, isti uidelicet lateri adiunctum, ad quod reaedificandum conseruandumque non parum, ut e. gr. §. praeced. not. 7. p. 133 ostendimus, Holzschuheri contulerant. In hoc autem monumento uetusto, pietatisque Holzschuherianae locupletissimo teste, ad dextram collocati sunt Fridericus noster Holzschuher, et eius coniux altera, Gertrudis Poemeria, genua submittentes, omissa priore coniuge, Adelheida nimirum Doerreria. E regione spectant genua Carolus I Holzschuher, filius huius Friderici, nouus quasi illustris Gentis suae sator, eiusque uxor, Christina Pfünzingia. His denique subiuncta sunt quatuor filiorum huius Caroli I, ipsorumque uxorum, arma gentilitia, a quibus omnis Holzschuherorum posteritas progenit, quae fulgentissimo uirtutum suarum meritumque lumine et patriam et exterarum regiones non modo olim perfuderat, uerum nostra etiam aetate magis magisque illustrat, et in perpetuum, quae omnium bonorum uota sunt, illustrabit. Vid. *Tabula aenea*, quae in fronte *Partis generalis* huius operis collocata est.

DIS BEHAIMIAE, filiam (8). Ex priore coniuge, ADELHEIDA DOERRERIA nati §. XI. sunt HERDEGENVS V et CONRADVS II, itemque ELISABETA (9). HERDEGENVS V HOLZSCHVHER in literis A. 1357, quo anno iam adulta aetate fuerat, item A. 1372 commemoratur (10). CONRADVS II HOLZSCHVHER, qui A. 1357 nondum ex ephebis excefferat, cuiusque nomen etiam in literis A. 1368 occurrit (11), fuit Monachus ac Sacerdos Ebracensis, itemque Sacerdos Monasterii in *Neunkirchen am Brand*, quo posteriore loco A. 1380 circa diem Viti Martyris uita est defunctus (12). ELISABETA HOLZSCHVHERIA monasterio Frauen-Auracensi nomen dedit (13), indeque Bambergam euocata, coenobium S. Sepulcri recens conditum Abbatissae siue Antistitis auctoritate prudentissime rexit (14). Altera uxor Friderici III Holzschuheri, GERHUSA, siue GERTRVDIS POEMERIA, peperit CAROLVM I, FRIDERICVM III, ac IOHANNEM III (15), et post obitum mariti sui, Friderici Holzschuheri, uotis secundis in manus FRANCISCI STROMERI Senioris uenit (16). Quod uero ad eius liberos attinet, de CAROLO I HOLZSCHVHERO, nouo quasi Gentis suae illustris propagatore, sub initium *Capitis sequentis* commentabimur. FRIDERICVS III HOLZSCHVHER A. 1372 commemoratur (17), uitaeque extremum diem A. 1390 morte confecit (18). Nuptiis sibi adiunxit DOROTHEAM VETTERIAM, ex qua genuerat ELISABETAM

HOLZ-

(8) Vid. *Cod. dipl.* doc. 40. Add. BIEDERMANNI *Geschlechtsreg. des Nürnberg. Patriats* Tab. 605. Error monumentorum, not. praeced. commemoratorum, inde facile excusari potest, quod, quum Adelheidis Doerreria, eiusque posteris morte iam consumti essent, et Gertrudis tantum Poemeria cum liberis suis esset superstes; haec, tamquam communis mater omnium Holzschuherorum, semper commemoraretur, illa uero non numquam praetermitteretur.

(9) Vid. *Cod. dipl.* doc. 40.

(10) *Cod. dipl.* doc. 40 et 64. In posteriori documento Herdegenus noster *Herdegen zu dem Stein* nominatur, quia in *Stein*, qui locus ad primum ab urbe lapidem situs est, habitauerat.

(11) *Cod. dipl.* doc. 40 et 56.

(12) Secundum *Necrologium Ebracense* quotannis decima Iunii, in monasterio Ebracensi mentio fit Conradi Holzschuheri cet. conf. sup. §. VIII not. 31. Lit. h. p. 128. In *Catalogo defunctorum sacerdotum Monasterii in Neunkirchen am Brand* num. 64. haec leguntur: *Dñs Chunradus Holzschuher obiit año LXXX^a circa festum Viti Martyris.*

(13) Vid. *Cod. dipl.* doc. 31 et 40. Add. BRVSCHIVS in *Chronologia monasterior. Germaniae* p. 493.

(14) Vid. BRVSCHIVS l. c.

(15) Vid. *Cod. dipl.* doc. 64, 67 (*), 69 (**), 68, 73.

(16) Quam ob causam Carolus I Holzschuher *Franciscum Stromerum Iuniorem* appellat fratrem suum, uid. *Cod. dipl.* doc. 111. Praeter Franciscum hunc, Stromero Seniori Gertrudis Poemeria etiam peperit Martinum Stromerum et Margaretam Stromeriam, coniugem Bartholomaei Grölandi, uid. *Cod. dipl.* doc. 67 (**), 68 et 73. Atque huius quidem rei mentionem ideo facien- dam duxi, ne quis documentorum citatorum auctoritate deceptus existimet, Franciscum et Martinum Stromeros, item Margaretam Stromeriam, esse Friderici III Holzschuheri liberos.

(17) *Cod. dipl.* doc. 64.

(18) *Cod. dipl.* doc. 75.

Mm

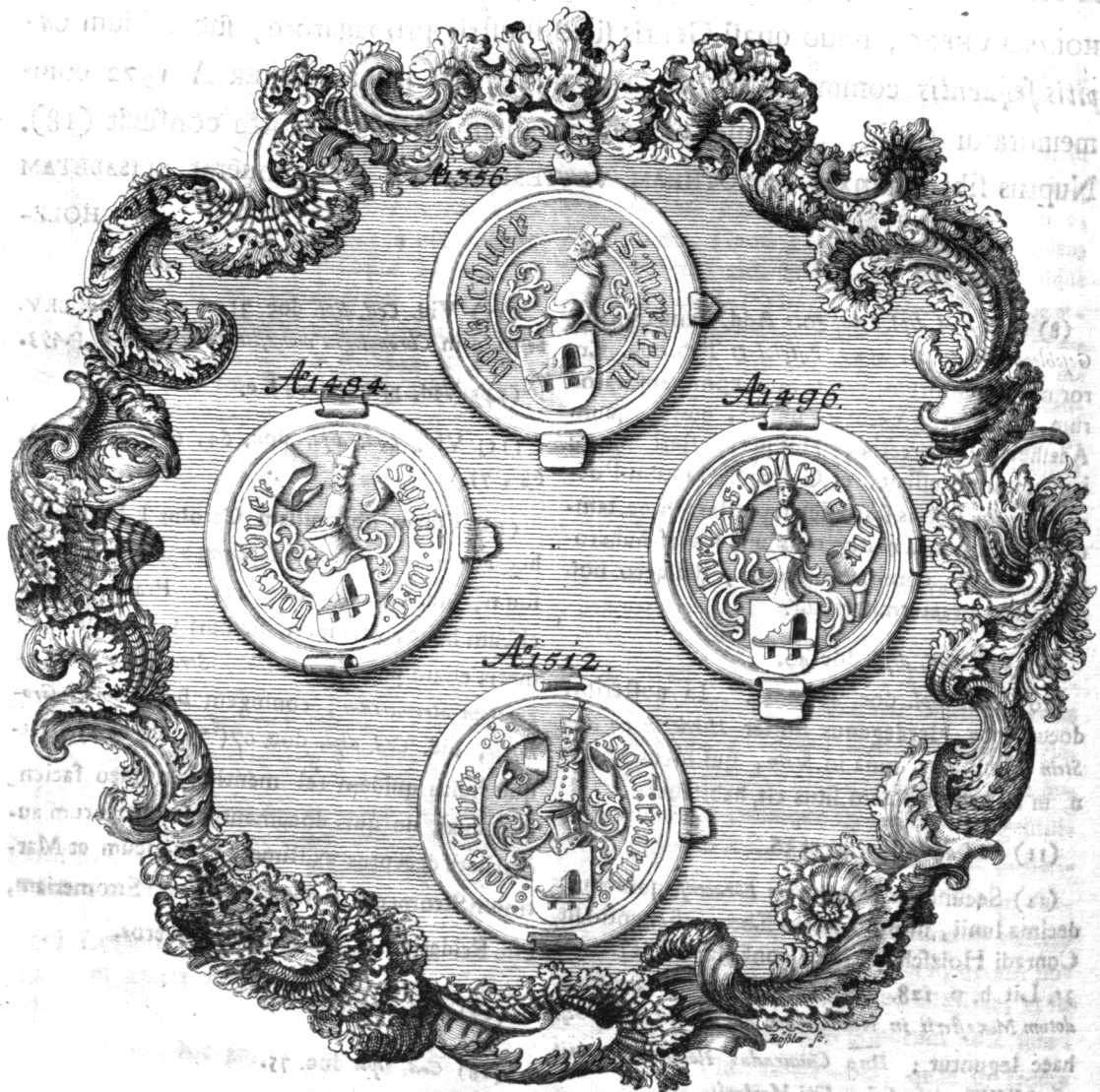
§. XI. HOLZSCHVHERIAM, quae, antequam adoleuerat, mortem oppetiit: ipsa autem Dorothea Vetteria, mortuo coniuge priore, MICHAELI BEHAIMIO uotis secundis nupsit (19). Denique IOHANNES III HOLZSCHVHER, qui mihi ex literis, A. 1372, 1379, 1388, et 1390 datis, innotuit (20), uxorem duxit ex nobili RVTZIORVM gente (21), atque A. 1394 mortuus est (22).

(19) *Cod. dipl.* doc. 75 et 81. Add. excerpta ex III. num. 16, et MÜLLERI *Annal. Nor. T. II.* ad an. VLM. STROMERI *Lib. von seinem Geschlecht*, quae 1399. p. 823. *supra* §. V. not. 12. p. 114. exstant.

(20) *Cod. dipl.* doc. 64, 67 (*), 68, 73, 75. (22) Vid. *Cod. dipl.* doc. 81, et *Mant. Inscript.* Lit. K. III. num. 16. Add. excerpta ex VLM. STROMERI *Lib. von seinem Geschlecht*, quae *supra* §. V. not. 12. p. 114. exhibita sunt.

(21) Vid. *Cod. dipl.* *Mantissa Inscript.* Lit. K. §. V. not. 12. p. 114. exhibita sunt.

PARS

TABVLA III.

CAROLVS I.
Vid. Tab. II. p. 121.
n. A. 1332.
† A. 1422.
§. XII.

FRIDERICVS V. <i>auſtor Lineae viridis.</i> A. 1413 † A. 1431. §. XIII.	CAROLVS <i>auſtor Li- neae rubrae.</i> Vid. Tab. XI.	BERTHOLDVS <i>auſtor Li- neae caery- leae.</i> Vid. Tab. XVI.	PAVLVS <i>auſtor Lineae puniceae.</i> Vid. Tab. XVI.	SEBALDVS † A. 1426 fine li- beris §. XII.	CHRISTINA. §. XII.
---	--	---	--	---	-----------------------

CAROLVS II. † circ. A. 1459 caelebs §. XIII.	HERDEGENVS VI. A. 1450 † A. 1488 innuptus. §. XIII.	MARTINVS I. A. 1450 † A. 1467 §. XIII.	ANTONIVS I. A. 1459 † A. 1484 §. XIII.	BEATRIX §. XIII.	HELENA † A. 1464 §. XIII.	MARGARETA A. 1440 † A. 1450 §. XIII.	VRSVLA A. 1459 §. XIII.	CLARA A. 1459 §. XIII.	AGNES §. XIII.	KVNIGVND A. 1443 † A. 1478 §. XIII.	CATHARINA A. 1453 §. XIII.
--	---	--	--	---------------------	---------------------------------	---	-------------------------------	------------------------------	-------------------	--	----------------------------------

FRIDERI- CVS VI. A. 1474 † A. 1533 §. XIII.	VRSVLA † A. 1507 §. XIII.	MAGDALENA A. 1472 † A. 1531 §. XIII.	HELENA A. 1490 §. XIII.	MARTINVS II. <i>auſtor Lineae Viri- dis antiquioris, ſive Sigismundinae.</i> Vid. Tab. V.	GEORGIVS I. <i>auſtor Lineae Vi- ridis recentioris, ſive Veitinae.</i> Vid. Tab. VIII.	SIGISFRI- DVS III. A. 1498 † A. 1509 §. XIII.	ELISABETA A. 1490 §. XIII.
---	---------------------------------	---	-------------------------------	---	--	---	----------------------------------

MAGDALENA A. 1503 † A. 1536 §. XIII.	VRSVLA A. 1512 §. XIII.	BARBARA A. 1515 §. XIII.	IOHANNES † A. 1523 <i>ἀνευνος</i> §. XIII.	BERTHOL- DVS † A. 1546 §. XIII.	IOHANNES in puericia mortuus §. XIII.
---	-------------------------------	--------------------------------	---	--	--

ALEXANDER † A. 1564 §. XIII.	STANISLAVS † A. 1521 ſine prole. §. XIII.	CHRISTOPHORVS n. A. 1521 † A. 1591 §. XV.	ERASMVS A. 1569 † A. 1593 §. XV.	WILHELMVS n. A. 1524 † A. 1573 §. XV.	SOPHIA. §. XV.	REGINA n. A. 1529 §. XV.	CAROLVS † A. 1557 caelebs. §. XV.
---------------------------------------	--	--	---	--	-------------------	--------------------------------	--

Vid. Tab. III. p. 150.

CATHARINA A. 1559 §. XIII.	ROSINA A. 1562 † A. 1572 §. cit.	ANNA † A. 1569 §. cit.	ALEXANDER A. 1564 † A. 1589 §. cit.	FRIDERICVS A. 1564 † A. 1574 §. cit.	CASPAR A. 1564 † A. 1596 caelebs §. cit.	EVA A. 1597 §. XV.
			ALEXANDER §. XIII.	Filia ἀνε- υνος §. XIII.		

IVLIANA
A. 1593
§. XV.

PARS SPECIALIS
HISTORIAE HOLZSCHVHERIANAE
CAPVT SECVNDVM
DE
GENTIS HOLZSCHVHERIANAE LINEA VIRIDI
EADEMQVE ANTIQVIORE SIVE SIGISMVNDINA

A CAROLO I HOLZSCHVHERO, filio Friderici III Holzschuheri et Ger-
trudis Poemeriae (§. XI) haud immerito secundi huius capituli
primordia capimus. Quum enim omnes Holzschuheri pestilen-
tia, quae et exeunte saeculo XIII, et sub initia saeculi XV, per
urbem Norimbergam incedebat (1), nullis heredibus relictis, deuorati essent
ac consumti; singulari Dei beneficio atque munere contigit, ut is solus ex reli-
quorum numero stirpi suae nobili propagandae superesset, eique perennitatem

M m 2

ac

(1) MVLLER Annal. Noric. ad an. 1393 p. m. 760
scribit: Diß Jahr hat sich zu N. und fast durch das
ganze Teutschland, eine neue zuvor unerhörte Plag er-
hoben, und bey 12 Jahr lang an einander regiert, daß
Menschen und Viehe große Drüß, Peulen und Blattern,
aufgefahren, und welche damit behaftet worden, die
hat man in den Städten ausgeschlossen, wie die Aufsa-

zeigen. B. VLMANNVS STROMER in Lib. von sei-
nem Geschlecht idem tradit p. m. 11. sq: In densel-
ben Zeiten (A. 1406 et 1407) was ein sterb hic, da
starb Merten Stromer, meines Bruders Son — also star-
ben 3. Stromer in einem halben Jar. End mein Son Vl-
man starb auch Pestilentia am gailen Montag, was dies
7 febr. A. 1407.

§. XII.

§. XII.

De Caro-
lo I Holz-
schuhero,

§. XII. ac stabilimentum perpetuumque decus ita adderet, ut sanguis eiusdem nobilissimus per quatuor filios superstites in omnem Holzschuherorum progeniem felicissime sit deriuatus. Editus ille auspiciato in hanc lucem A. 1332, quum adoleuisset, habitauit Norimbergae ad Forum Vini in aedibus, in quarum deinceps hereditatem gener eius, Bertholdus Tucher, ueniebat (2). Senatoris Norici spartam ab A. 1383 usque ad A. 1422 egregie ornauit, et A. 1388 amplissima etiam Reipublicae Duumviri et primarii urbis Capitanei prouincia functus est (3). A. 1415 grauissimas *Sculpteti* partes Imperatoris ac Imperii nomine suscepit (4). Eius nomen etiam in literarum documentis inde ab A. 1372 commemoratur (5). Quemadmodum uero summis, quos habet Norimberga, honoribus peruiguerat; ita etiam fortunis praediisque cum mancipi, tum beneficiis redundauit. Namque praeter *Zeidelarium praedium in Fischbach* (5*), et bona in *Malmeshof*, seu *Almehof*, a parente suo pariter atque a Bertholdo III Holzschuhero ad se hereditario iure transmissa praeclarisque a se accessionibus aucta (6), praedia in *Affalterbach*, *Keeswasser*, *Rückersdorf*, *Reutles*, *Ebersbach*, *Reichelsdorf*, *Tann*, *Haidelbach*, *Schwaerzelobe*, *Fischbach*, *Emmelsdorf*, *Eltersdorf*, *Rehdorf*, *Leonrod*, *Altenfelden*, *Buch*, *Weltendorf*, *Beerbach*, *Boxdorf*, *Braunspach*, *Dormitz*, *Fach*, *Farnbach*, *Fohrenberg*, *Haussen*, *Horbach*, *Huttendorf*, *Kraftshof*, *Niedernfembach*, *Ockersmühl*, *Pettenriedel*, *Poppenreut*, *Roetenbach*, *Steinbach*, *Steinbühl* cet. possedit, quae posteris maximam partem transniserat (7). Habuit praeterea in urbe domos plus centum et triginta, partim proprias, partim censiticas; item satis opima bona, quibus sibi suisque, quoad uixerint, satis prouidebat (*Leibgedinge*), aliosque annuos prouentus, unde ad fortunas suas magis mille floreni quotannis accesserant (7*): ut taceam praediola, decimas, hortos, alia-

(2) Iconi eius, aere exscriptae, haec subiuncta sunt: CARL HOLZSCHVHER Reipubl. Norib. Duumvir. Nat. Ao. 1332. denat. Ao. 1422. Vid. etiam Cod. dipl. docum. 118.

(3) Conf. not. praeced. et Catalogus MS. Senatorum Noricor. Inter insignia Duumvirorum Norimbergens. in Curia exstat etiam tessera Gentis Holzschuherianae, additis his uerbis: Carl Holzschuher 1388. Hoc itaque munus Carolus noster, raro exemplo, quatuor et triginta annos administrauerat.

(4) Vid. Cod. dipl. docum. 104. Add. MÜLLER Annal. Noric. T. III. ad an. 1415 p. 91.

(5) Cod. dipl. doc. 64, 65, 67(**), 68, 69, 71, 73, 75, 76, 77, 78, cet.

(5*) Vid. supr. Part. general. s. XI, not. 56. p. 75.

(6) Cod. dipl. doc. 40, 64, 65, 86, 103. Addatur imprimis not. 13, §. XI Part. general. p. 69 sq.

(7) Cod. dipl. doc. 83, 91b, 101, 103, 92, 94, 100, 105, 93, 107, 91a, 97b, 117, 113, cet. De praediis Caroli I Holzschuheri in Beerbach, Boxdorf, Braunspach, Dormitz, Fach, Farnbach, Fohrenberg, Haussen, Horbach, Huttendorf, Kraftshof, Niedernfembach, Ockersmühl, Pettenriedel, Poppenreut, Roetenbach, Steinbach, Steinbühl, uid. supr. in Part. general. §. XI. Catalogus alphabeticus praediorum Holzschuherianorum sub his uocibus.

(7*) Aedium atque domiciliorum Caroli I Holzschuheri subinde mentio fit in nostro Codice diplom. Vid. e. gr. docum. 78, 87, 89, 90, 95, 96, 118. Plenius uero copiosiusque habitationes illae ac domus earumque annuae mercedes ab ipso Carolo I Holzschuhero in libro suo censuali membranaceo fol. 1-27. recensentur. In eodem libro censuali ideim etiam Carolus Holzschuher fol. 91-95 de Mutuis palliatis, quae proprio nomine die Leibgedinge appellantur, huncinmodum exponit: Von erst so bon ich die von der stat ze nürnberg zehen pfunt halber leipdings alle iar - Item und

aliaque possessiuncularum genera, quae quidem si singula existimentur momento suo ponderentur, parua et exigua sunt, uniuersa tamen dici non potest, quam praeclarae sint bonorum accessiones (8). Denique A. 1422 die Iouis post festum Pentecostes fortunatus iste uir, quum et naturae satis diu, et gloriae uixisset, annis meritisque grauis, animam, Christi sanguine expiatam, summo rerum omnium Moderatori placidissime reddidit, corpore humi in coemeterio templi Sebaldini abito (9). Ex duabus uxoribus, quas domum duxerat, altera FELICITAS de AMMERNTHAL (10), circa A. 1391 fine liberis mortua est, altera CHRISTINA, filia FRIDERICI PFINZINGII et CATHARINAE PFINZINGIAE, A. 1391 nupta (11), peperit FRIDERICVM V, CAROLVM, BERTHOLDVM, PAVLLVM, SEBALDVM (12), et CHRISTINAM, nuptum locatam BERTHOLDO TVCHERO (13). Natu minimus filiorum, SEBALDVS HOLZSCHVHER, A. 1426 testamentum scripsit, sine liberis eodem anno uita defunctus (14). Quatuor autem reliqui filii, felicissimi stirpis suae illustris propagatores, condiderunt quatuor praecipuas Gentis Holzschuherianae Lineas, Viridem (die grüne Linie), Rubram (die rothe Linie), Caeruleam (die blaue Linie), et denique Puniceam (die braune

hon aber die von der stat freizige guldein leipdings alle iar - It und hon von den von Lankheim funfzig guldein leipdings alle iar die gibt man mir die inder stat - und fur daz obgeschriben leipding hot versigelt der Bischof von Babenberg und daz kapitel do selbst. It so hon ich von der Eptessin ze kiezing und dem Convent alle iar vier fuder weins kiezinger fuder - (Vid. in Cod. dipl. docum. 82) Item Joh han von der Stat zu Rotemburg auf der Tawber Lij guldein leipgedings - Item Joh han aber von der Stat zu Rotemburg auff der Tawber. L guldein leipgedings - It so han ich von der Stat die zu Nuremberg XL guldein leipgedings - Item Joh han von der Stat zu Schweinfurt L guldein leipgedings Statverung - It so han Joh XL guldein leipgedings unger und Beheim von dem Tawtischen hawse zu Ellingen die man alle Jar gibt auf sant Walpurgentag - It so han Joh von dem Capitell zu Wirczburg hundert guldein leipgedings - It so han ich einen halben vierteil an den hundert und LXX guldein leipgedings die von der Stat die ich kaufft han umb meinen swoger Gorgen Pfinczing It und hab dann einen vierteil an denselben hundert und LXX guldein den mein wirtin von ir muter meiner swiger seligen anverstorben ist Item so han ich aber die von der Stat lxxx guldein leipgedings der Stat verung - Item so han ich von der stat zu weiffenburg hundert guldein reinisch lanczverung leipgedings - Item so bon ich von der Stat zu Eger. L. guldein Reinisch lanczverung leipgedings cet. Ibidem denique fol. 30 alii annui redditus his uerbis commemorantur: Item so bon ich von der stat zu nordling hundert reinischer guldein Ebigs geloz halb vualpurgis und halb michellis lanczverung - cccc° xjx Jar. Item so bon ich von der stat zu

swweinfurt funfzig Reinischer guldein Ebigs geloz halb zu sant meretins tag und halb zu sant vualpurgis tag lanczverung - cccc° xjx Jar. It so bon ich von der stat ze Eger LX guldein Ebigs geloz halb vualpurgis und halb Michl swweibisch verung. It so hab ich aber XL guldein ebigs gelt von der stat ze Eger halb vualpurgis und halb Michlis swweibisch verung. It und aber L guldein halb Michl und halb vualpurg von der stat ze Eger swweibisch verung cccc° xviij Jar.

(8) Vid. e. c. in Cod. dipl. doc. 86, 88, 91a, 92, 94, 103, 110, cet.

(9) Vid. in Cod. dipl. doc. 111 et 113, item Mantissa Inscr. Lit. A. I. num. 12, Lit. E. num. 3, Lit. K. IIII, num. 19. Add. not. 2. huius §.

(10) Vid. in Cod. dipl. doc. 67(*), et Mant. Inscript. Lit. A. I. num. 12. ac Lit. E. num. 3. Add. Fenefta picta, quae est in templo Sebaldino, in Tab. aen. VII. Auctor inscriptionis tabularum, in Sacello Holzschuheriano ad D. Iohannis suspensarum, in enumerandis Caroli Holzschuheri uxoribus alucinatur, uid. Mant. Inscr. Lit. K. IIII, num. 19.

(11) Cod. dipl. doc. 76. Conf. etiam docum. 67(*), 82, 91a, 91b, 92, 106, 111.

(12) Cod. dipl. doc. 101, 109, 111, 112, 113, 116, 117, 118, 121a, 121b, 122, 126, 129 et rel.

(13) Cod. dipl. doc. 111, 116, 118, 121a et 122.

(14) Cod. dipl. doc. 121a et 122.

§. XII. *braune Linie*): e quibus *Linea Viridis*, in duas propagines, *antiquiorem* (*die ältere grüne Linie*) siue, ut hodie dicitur, *Sigismundinam*, et *recentiorem* (*die jüngere grüne Linie*) siue *Veitinam*, diuisa, beneficio diuino adhuc felicissime floret, reliquis tribus lineis sensim sensimque extinctis (15). Quapropter, ut hoc nostrum scripturae genus ad ipsius rei pertractandae conditionem naturamque accomodemus, hoc *capite II* et *sequenti III* exponemus de Linea Viridi tam antiquiore, quam recentiore: *quarto* autem, eoque ultimo, *capite* tres Lineas, funeribus exhaustas euacuatasque, Rubram uidelicet, Caeruleam, et Puniceam, recensibimus.

§. XIII.

§. XIII. FRIDERICVS V HOLZSCHVHER, filius natu maximus Caroli I (§. praeced.), *auctor Lineae Holzschuberianae*, quae *Viridis* appellatur, in Senatum A. 1422, tamquam *Antiquus Nominatus* (alter Genannter), est receptus: quam dignitatem quum annos nouem tenuisset (1); A. 1431 rebus humanis ereptus est, et in templo Sebaldino ad D. Catharinae chorum sepultus (2). In manum eius A. 1413 conuenerat MARGARETA, filia CONRADI KRESSII (3), quae peperit quatuor filios CAROLVM II, HERDEGENVM VI, MARTINVM I, et ANTONIVM I (4), itemque octo filias, BEATRICEM, VDALRICO STROMERO, Senatori, nuptam (5); HELENAM, A. 1464 Solisbaci mortuam, ibidemque in templo humatam, quae, dum uiuebat, coniux fuit IACOBI SAVERZAPPII, A. 1478 uita defuncti; et in uxoris suae tumultum illati (6); MARGARETAM, A. 1440 CONRADI ZINGELII, Senatoris, et, post huius obitum, A. 1447 GEORGII TEZELII, uxorem, ex hac uita A. 1450 euocatam (7); VRSVLAM, coniugem ANTONII RIEDLERI A. 1459 (8); CLARAM, quam A. 1459 IOHANNES HELCHNER in matrimonio habuerat (9); AGNETEM, uirginem Deo sacram in coenobio Pillenreuthensi (10);

KVNIG-

(15) Iam antiquitus nomina haec *Linearum Gentis Holzschuberianae* in Stemmatalogiis Holzschuberorum commemorantur; quamquam nullas ueridicas huius rei causas possum adiungere.

(1) Imagini eius, aeri incisae, haec subscripta sunt: FRIDERICH HOLZSCHVHER *fn Nurnb. Senator starb 1430*. MVLLER *Annal. Noric. T. III. p. 187* scribit: *Die steuer von denen Untertanen, um die Unkosten wegen des Hussiten-Kriegs zubestreiten, einzufordern, sind 1430 von Rathe wegen verordnet gewesen Hanns Groland u. Friderich Holzschuber. Add. Designatio Senator. Noricor. MS.*

(2) Vid. *Cod. dipl. doc. 124*, et *Mant. Inscript. Lit. A. I. num. 13*, *Lit. E. num. 4*, *Lit. K. III. num. 21*.

(3) Vid. *Cod. dipl. doc. 67 (*)*, 101, 111, 124. In inscriptione tabularum, in Sacello Holzschuberiano ad D. Iohannis suspensarum, per er-

rorem dicitur esse *filia Friderici Kressii Iunioris*, uid. *Mant. Inscript. Lit. K. III. num. 21*.

(4) *Cod. dipl. doc. 67 (*)*, 136, 154, 154 (*), 155, 162.

(5) *Cod. dipl. doc. 154 (*)* et 162.

(6) Vid. *Cod. dipl. doc. 154 (*)*, item *Mant. Inscript. Lit. Y. I*.

(7) Vid. *Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. C. I. num. 1* et 2. *Holzschuber. Stammbuch fol. 292*: *Conradt Zingel von Sulzbach der Junger hat des vorgenannten Fritz Holzschubers Tochter zur Ehe gehabt do. 1440*. Et fol. 294: *Georg Tetzl A. 1447*.

(8) *Cod. dipl. doc. 154 (*)* et 162.

(9) *Cod. dipl. doc. 154 (*)* et 162.

(10) *Agnes Holzschuberia* ex Ill. Dom. CAROL SIGISM. HOLZSCHVHERI *Apparat Genis suae Genealogico fol. 42* mihi innotuit.

KVNIGVNDAM, quae A. 1443 monasterio D. Catharinae nomen dederat, et A. 1478 d. 25 Decembris diem obierat supremum (11); et denique CATHARINAM, uirginem sanctam in eodem D. Catharinae monasterio A. 1453 (12). In filiis Friderici V Holzschuheri primo loco nominandus est CAROLVS II HOLZSCHVHER, qui se Vratislauiam contulit, et circa A. 1459 uitam cum morte ibi commutauit, honorifica sepultura in coemeterio ad D. Elisabethae affectus (13). HERDEGENVS VI HOLZSCHVHER, qui A. 1450 interfuerat pugnae apud locum Pillenreuth, maximam uirtutis laudem promeritus (14), ex hac uita A. 1488 excessit, et sepultus est Norimbergae in medio templo D. Laurentii (15). MARTINVS I HOLZSCHVHER, Senatui Norimbergensi adscriptus, fuit A. 1450 *Antiquus Nominatus*, A. 1453 Consul, A. 1455 iterum *Antiquus Nominatus*, A. 1458 Consul Senior, A. 1461 Septemuir, itemque sigilli secreti Custos ac censuum Praefectus (*Zinsmeister*). A. 1463 iuxta cum Andrea Tucherio primus illi ciuium Noricorum tribui praefuit, quae ad *Forum Laßis* habitat (16). Multis beneficiis affectus monasterium D. Catharinae, ibidemque anniuersarium, sibi, uxori, et parentibus suis pio festoque ritu die S. Luciae celebrandum, instituit (17). Mortem A. 1467 d. 7 Iulii oppetiit, in coemeterio aedis Sebaldinae humatus (18). In matrimonium duxit MAGDALENAM, IOHANNIS LOEFELHOLZII, qui senex decrepitus Carthusianorum sodalitati Norimbergae nomen dederat, filiam, ex qua susceperat (19) FRIDERICVM VI (de quo §. sq.), VRSVLAM, quae primum PAVLLO IMHOFIO nupsit, deinde uotis secundis in manum NICOLAI TEZELII conuenit, et A. 1507 animam efflauit (20), MAGDALENAM, uxorem PETRI IMHOFII A. 1472, mortuam A. 1531 (21), HELENAM, quae A. 1490 coenobio D. Catharinae nomen dederat (22), MARTINVM II (§. XV III),

(11) Vid. supra in *Part. General. §. XII. not. 11*, p. 93 et in *Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. F. I. num. 2*. sunt: MARTIN HOLZSCHVHER *fn Nurnb. Senat. Obijt 1467*. Vid. etiam *Indices Senator. Norimberg. MSS.*

(12) Vid. supra in *Part. General. §. XII. not. 11*, p. 93.

(13) Vid. *Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. K. III. num. 25*, quamquam ibi per errorem A. 1461 designatus est. Sed ex *doc. 154 (*)* satis perspicue cognoscimus, Carolum nostrum iam A. 1459 in mortuis numerari. Idem etiam ex scuto eius gentilitio intelligitur, quod Vratislaviae lapidi sepulchrali est impressum.

(14) Lege MVLLERI *Annal. Nor. T. III. ad an. 1450 p. 479 sqq.* Saucius ex ea pugna excessit Noster. Inprimis caput eius ex uulneribus aegrum erat. Vnde factum est, ut is per reliquum aetatis suae tempus infirmo animo et corpore esset. Conf. *Cod. dipl. doc. 154 (*)*.

(15) Docet hoc *elypens* eius, supra lapidem sepulchralem positus.

(16) Iconi eius, aeri incisae, haec subscripta

(17) *Cod. dipl. doc. 161 (*)*.

(18) Vid. *not. 16*, huius §. et *Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. A. I. num. 17*, ac *Lit. E. num. 8*.

(19) *Cod. dipl. doc. 67 (*)*, 161 (*), 162, 163, 170, 215, 219.

(20) Vid. *Cod. dipl. doc. 162*, et *Mant. Inscript. Lit. A. II*.

(21) Vid. *Cod. dipl. doc. 219* et sq. in quibus Georgius Holzschuber, frater Magdalenae, *Petrus Imhofium* affinem suum dicit. Add. BIEDERMANNI *Geschlechtsregist. des Nürnberg. Patriciats Tab. 221*.

(22) *Cod. dipl. doc. 161 (*)*, et supra *Part. General. §. XII. not. 11*, p. 93. Exstat in coenobio D. Catharinae *tella* quaedam siue cubiculum, in cuius murum lapis, ornatus Holzschuberorum calceo gentilitio, compactus cernitur, eo quidem fornicis loco, ubi lapides multa sustentatione

§. XIII. XVIII), *Satorem Lineae Viridis antiquioris*, siue *Sigismundinae*, quae hodie in nouem ramos diducta felicissime floret, et denique GEORGIVM I, *Auctorem Lineae Viridis recentioris*, siue, ut nunc dicitur, *Veitinae*, de qua *Capite III* exponemus. Minimus natus filius Friderici V, ANTONIVS I HOLZSCHVHER, A. 1463 cum Iohanne Imhofio primus fuit ex eorum numero, qui ciuium Norimbergensium tribui in uicinia Carthusianorum, quindecim centurias completenti, praeficiebantur. Adscribebatur etiam A. 1468 Norimbergensium Senatui, et Consul Iunior A. 1470 creabatur (23). Eius nomen iam in literis, A. 1459 datis, itemque A. 1473, 1476, 1484 cet. legitur (24). Legatis Holzschuherorum administrandis ab A. 1480 non sine maxima laude operam dedit (25), mortuus A. 1484 et in coemeterio D. Sebaldi ad sepulturam datus (26). Matrimonio secum iunxit BARBARAM, IOHANNIS KOLERI filiam, ex qua genuerat SIGISFRIDVM IIII, et ELISABETAM, A. 1490 LVDOVICO IMHOFIO nuptam (27). SIGISFRIDVS IIII HOLZSCHVHER, quem modo commemoravi, ut animi robore fortitudinisque ac rerum bene gestarum laude inter Nobiles aetatis suae maxime excellebat, Principibusque Viris admodum carus gratissimeque erat; ita sigillatim in *Hasludio*, a Patriciis Norimbergensibus A. 1498 instituto, cum Stephano Paumgartnero de principatu tantopere contendit, ut appareret, uix eo tempore inuentum, qui ei par esset uirtute (28). Tenuit sub finem saeculi XV, aut certe ineunte saeculo XVI, *Dynastiam Schmichensem* (28*), in Bauaria ultra Moeringam ad Licum sitam, quam postea sibi Comites

tione deinde sunt. Hoc itaque cubiculum ab Holzschuheris conditum esse, nemo est, qui non intelligat. Id fortasse illo factum est tempore, quo Helena Holzschuheria monasterio huic nomen dederat: quum praesertim eius parens, Martinus I Holzschuher coenobium D. Catharinae multis beneficiis, ut hoc s. diximus, ornauerit. Conf. *Cod. dipl. docum.* 161 (*), iam excitatum.

(23) Vid. *Indices MSS. Senator. Noricor.*

(24) *Cod. dipl. doc.* 154 (*), 168, 180, cet. IVNGIVS *Miscellaneor.* T. III. in *Matricula Patriciorum* ad an. 1476. p. 287 ex antiquo aliquo documento haec nomina refert: *Sebolt und Peter die Rieter, Gebrüder, Stephan Coler, Erasim. und Leupolt die Haller Gebrüder — Antoni Holzschuher. Antoni Ridler* cet.

(25) Vid. *Cod. dipl. doc.* 176 et *Tab. aen.* XI.

(26) Vid. *Cod. dipl. Mantiff. Inscript. Lit. A. I.* num. 19, *Lit. E.* num. 10, *Lit. K. III.* num. 31.

(27) Vid. *probat. praeced.* et *Cod. dipl. docum.* 67 (*), 188 (*), 189, 206, 213, 222, et 227.

(28) MÜLLER *Annal. Nor.* T. III. ad an. 1498 p. 235: *Antich haben Seyfried Holzschuher und Steffan*

Paumgartner zugleich auf einmahl geremet und gestochen, vvelches nicht viel gehört worden. Der Holzschuher führte im Stechzeug einen scharffen Spieß und der Paumgartner im Rennzeug eine Stange mit einem Crönlein, zogen auf die Bahn aus Martin Holzschuhers Behausung an St. Lorenzer Kirch, thäten viel guter Treffen und wurden im Dank verglichen, waren beide an Fürsten-Höffen ihrer Ritterl. Thaten halben, vwohl bekannt.

(28*) Est etiam in Marchionatu Burgauiae ad Danubium pagus, cui pariter, atque adiunctae ei arcis, idem est nomen *Schmichen* siue *Schmiben*. Hunc uero locum a Schmichenio, cuius possessor erat Sigisfridus Holzschuher diuersum esse, ex literis Cel. BRVCKERI, Augustae Vindelico- rum d. 9 Decembris A. 1751 datis, cognoui. De- center rogatus est uir iste doctissimus, ut incorrupta rerum gestarum momimenta indagaret, ex quibus, qua ratione Sigisfridus noster illam Dynastiam acceperit, aut quibus eam uel moriens, uel uiuus reliquerit, certo intelligere liceret. Is uero etsi in exquirendis eiusmodi rerum docu- mentis multum operae studii-que consumserat; nihil tamen adhuc certi explorare potuit, prae- ter hoc unum, teneri Dynastiam Schmichensem a multis retro annis ab Illustrissima Fuggerorum

Gente

tes Fuggerienses comparauerant, et in testamento suo d. 18 Iulii A. 1509 §. XIII. scripto, Sacrae Caesareae Maiestatis Administrum se ipse appellauit (29). Augendis ornandisque Holzschuherorum Legatis intentus, A. 1509 circa Fe- stum Iacobi Augustae Vindelico- rum uita excessit, sepultusque est Norimbergae in coenobio Franciscanorum Discalceatorum, ubi singulis trimestribus cele- brandum sibi anniuersarium instituerat, ita quidem, ut simul epulis, eodem tempore, quo anniuersarius dies celebraretur, instruendis sedecim ex iis adhi- berentur, qui ipsi essent sanguine coniuncti (30). Filiolum moriens reliquit, nomine IOHANNEM, ex ignotae stirpis coniuge natum, qui quoniam postea in nullo alio documento commemoratur, uitam immatura morte finisse uide- tur (31).

§. XIII.

FRIDERICVS VI HOLZSCHVHER, filius primus Martini I (§. XIII), quem §. XIV. nominant literae A. 1496, 1512 et 1519 datae (1), fuit A. 1474 *Nominatus*, et A. 1508 usque ad A. 1517 *Scabinus* Iudicii Prouincialis Norimbergensis (2). Naturae satiffecit A. 1533 d. 14 Augusti, annum aetatis alterum et nonagesimum agens (3). In matrimonium duxit primum DOROTHEAM, HENRICI LINCKII Schwobacensis, et DOROTHEAE, ex FRIDERICO WVRMIO prognatae, filiam, de- inde BARBARAM, filiam IOHANNIS GAERTNERI et WALBURGIS MEICHSNERIAE, tum BRIGITTAM, filiam IACOBI GAERTNERI, ac denique KOCHIAM quamdam (4). Ex con-

Gente, eamque iure beneficiario ab Augustissima Stirpe Austriorum dependere, cuius inuestitura a feudali curia, quae Oeniponte est, decentissime sit petenda. Traducta ergo tota hac causa ab argumentis ad coniecturam, si mihi nunc, quid de re incerta ac paene desperata coniciam, expro- mere licet; suspicor, nescio, an probabiliter et ad aliorum opinionem, Sigisfrido Holzschu- hero, qui, teste *doc.* 213, Sacrae Caesareae Maie- statis administer fuerat, clientelam hanc, quasi praemium uirtutis ac insigne meritum, ad dies uitae datam esse: eo autem uita defuncto, uel Fuggeros statim, uel alios interea, in possessio- nem uenisse caducam. An coniectura hac asse- cutus sim rem dubiam, tempus forsitan docebit.

(29) Vid. *Cod. dipl. doc.* 213.

(30) Vid. *Cod. dipl. doc.* 213 et 222, item Man- tiff. Inscript. Lit. K. III. num. 47. Quoniam hodie Franciscanorum Discalceatorum coeno- bium in statum saecularem mutatum est, atque ideo nec anniuersaria celebrari possunt, nec con- iuiua cum monachis iniri; egregie constitutum est, ut *Frates Gerontrophii Landaueriani et Mendeli- ant*, rebus diuinis peractis, illi d. 13 Iulii, hi d. 15 Septembris, quotannis rebus omnibus instru- to paratoque conuiuio recreentur.

(31) Etsi alias Sigisfridus Holzschuher eae- lebs ac sine liberis decessisse scribitur (uid. *Holz- schuher. Stambuch* fol. 111. et in *Cod. dipl. Mantiff. Inscript. Lit. K. III.* num. 47); eum tamen ex ignota coniuge filiolum, nomine Iohannem, susce- pisse, ex *Cod. dipl. docum.* 213 sole clarius pa- tescit.

(1) *Cod. dipl. doc.* 193, 220, 221, 212.

(2) Vid. *Catalogus MS. Nominatorum et Assesse- rum Iudicii Prouincialis.*

(3) Vid. *Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. K.* III. num. 68, conf. etiam *probat. sq. huius s.*

(4) Vid. *Cod. dipl. Mantiff. Inscript. Lit. K.* III. num. 68. Holzschuher. *Stambuch* fol. 110: *Fritz Holzschuher — Het zu der Ehe erstlich ein Linckin von Schwabach Dorothea genannt, deß Hainrich Linckhen und Dorothea Fritz Wurms von Onoltzbach Tochter, zum andern Barbara Hannsen Gartners Tochter von Walburgkb Hainrich Meichsners Tochter ertzeugt, zum dritten Brigita Petter Kötzlers (Iacobi Gaertneri) vmd Ka- therina Petter Stainbergers von Nordlingen Tochter, Letztlich ein Kochin. Dieser — hat mit gedachter seiner*

§. XIV. coniuge secunda procreavit tres filias, MAGDALENAM, primum A. 1503 IACOBO KRAVSIO, et post eius obitum A. 1510 IOHANNI GREVLL, VOIT cognominato, qui erat Praefectus Reicheneccensis, in matrimonium datam, annoque 1536 mortuam (5); VRSVLAM, ERHARDI PLECHII, Ambergenfis, uxorem A. 1512 (6); et BARBARAM, A. 1515 d. 23 Februarii GEORGIO WINCKLERO nuptam (7); itemque duos filios IOHANNEM et BERTHOLDVM (8). IOHANNES HOLZSCHVHER Posnaniae in Polonia A. 1523 sine heredibus decessit (9). Eius frater, BERTHOLDVS HOLZSCHVHER, patriis sedibus relictis, domicilium in Lusatia collocauit, habitauitque in arce, quam in pago suo *Kislawitz* habuerat, et ibidem A. 1546 diem obiit supremum (10). Duas habuit uxores, N. BARTHIAM, Pragae natam, et DOROTHEAM, filiam GEORGII IMHOFII, Senatoris Rothenburgensis, et VERONICAE WERNIZERIAE (11). Ex priore coniuge nati sunt ALEXANDER et STANISLAVS seu STENTZEL (12). ALEXANDER HOLZSCHVHER Gottesbergae habitauit, eodemque loco pariter atque in *Kupfferberg* ad fines Bohemiae metallifodinas constituit. Quo factum est, ut magnam auri argentique uim cumularet, ac, praeter opida non nulla pagosque, in Silesia etiam teneret arcem *Balzenstein*. Stabilem rerum suarum sedem postea Letowizium in Morauia transfuit, ubi se suis alebat prouentibus, diuitiasque suas rei metallicaе studiis operibusque impendebat (13), ibidem d. 28 Decembris A. 1564 mortuus, et sepultus

seiner andern Haußfrauen der Gartnerin zuuven Sun erzeugt, nemlich Hannsen vnnnd Bertholden Holzschuber, vnnnd ist gestorben Ao. 1533 den 14 tag Augusti seines alters 92 Jar — Für obgemelte Brigitta petter Kötzlers tochter soll verstanden werden, Iacob Gartners tochter, so Er Fridrich Holzschuber zu der dritten Ee gehabt, vnnnd ist geßirt worden, von wegen das solch Gartner vnnnd Kötzler vast gleiche Wappen führen.

(5) Vid. Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. I. num. 3. Holzschuher. Stambuch fol. 301 et 304: Hanns Voyt, sein Ehegemahl Magdalena Fritz Holzschubers Tochter bey den zwölff Brüdern Ao. 1510 het zuuor Jacob Kraußen Ao. 1503, starb Ao. 1536 — von Barbara Hannsen Gartners Tochter geboren.

(6) Holzschuh. Stambuch fol. 305: Erhart Plech von Amberckh, sein Ehegemahl Vrsula Fritz Holzschubers Tochter bey den zwölff Brüdern Ao. 1512 — von Barbara Hannsen Gartners Tochter geboren.

(7) Legatur BIEDERMANNI Geschlechtsregister der Ritterschafft zu Francken Orts an der Altmühl. Tab. 151.

(8) Vid. not. 4. huius §. et in Cod. dipl. doc. 232.

(9) Cod. dipl. Mantiff. Inscript. Lit. K. III. num. 60.

(10) Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. K. III. n. 77. Holzschuh. Stambuch fol. 145: Berthold Holzschuber — ist gestorben A. 1546, Am Fastnacht Montag zu Kislawitz im Lamdt zu Lausnitz uff seinem Hauß vnnnd Dorff vnnnd ligt daselbst begraben — mit der Bertin seiner ersten Haußfrauen hat er zuuven Sun getzeuget, den Alexander vnnnd den Stentzel — etc. Bertholdum Holzschuherum Kislawitzii possessorem fuisse, ex eo etiam patet, quod filius eius, Erasmus Holzschuher de quo s. sequi dicemus, in monimento quodam Rosenauensi Erasmus Holzschuher de Kislawitz appellatur, uid. Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. Z. et s. sequentis not. 6, ab initio.

(11) Vid. Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. K. III. num. 77, et BIEDERMANNI Geschlechtsregist. des Nürnberg. Patriciats Tab. 215.

(12) Vid. not. 10. huius §. sub fin.

(13) Holzsch. Stambuch fol. 180: Alexander Holzschuber — wohnet vnnnd bauet das bergkverckh zum Gottesberg, auch auf dem Kupfferberg in der Cron Behaim, ward ein sehr reicher Mann, also das er Stettlein vnnnd Dorfflein het wuelchs er aber nachmals alles wider in das Bergkverckh verbauet, vnnnd

pultus in templo (14). Domum duxit MARGARETAM, filiam GEORGII LINDNERI, §. XIV. Posnaniensis (15), ex qua suscepit (16) CATHARINAM, ANDREAE SALESKY A. 1559 Warsouiae nuptum datam (17); ROSINAM, nuptam Warsouiae IOHANNI COSCHWIZ A. 1562, mortuamque Cracouiae A. 1572 (18); ANNAM HOLZSCHVHERIAM, quae primum CASPARI HARRVS seu LARYSCH, Nobili Silesio nupsit, deinde uotis secundis in manus GVNDERSIZII (Henrici) ANDOPOWIZII, Nobilis Morauu uenit, annoque 1569 animam efflauit (19); ALEXANDRVN, qui A. 1564 nondum pubes fuerat, mortalitatemque A. 1589 mense Februario Brinni in Morauia expleuerat, ductis duabus uxoribus, quarum unius et nomen et genus ignoratur; altera ANNA RYGNOWSKY de Iarloneckh in Morauia, A. 1573 nupta, filium, nomine ALEXANDRVN peperit (20); FRIDERICVM, qui A. 1564 nondum ex ephebis excessit, relictaque filia, quam ex coniuge ignotae stirpis sustulerat, A. 1574 Hekeludwarfelii in terra Iazygum uita defunctus dicitur (21); ac denique CASPARVM, qui A. 1564 tener nec dum matura pueritia fuerat, castraque posthaec secutus in proelio, cum Turcis in Hungaria prope Dre-

vnnnd hat sein Wohnung teglich im Lamdt zu Mehrern gehabt, lebet seines einkomens, vnnnd zeuget drey Sun mit gedachter seiner Ehevurtin, sindt aber noch gar Jung, Nemlich Alexander, Friderichen, vnnnd Caspar. Exstat in Tabulario Holzschuberiano B. F. IV. 9. epistola huius Alexandri Holzschuberi, ex Silesia Norimbergam sine mentione temporis perscripta, in qua haec reperiuntur: Die weil mich dann der ewig güttig barmhertzig Gott mit 3 Söhnen vnnnd drey Töchtern begabet, darzu mein libes Weib in kurzen Wochen noch Eines hoffend ist, und meine liebe Tochter von Einem Ehrlichen Geschlechte in dem Ehlichen Stand in kurz verschienen Zeiten von mir gefördert worden — auch der löbl. Ritterschafft in Fürstenthum Schvveidnitz vnnnd Jauer in Schlesiens vnnnd vniuersendlicht ist, vnnnd vnnnd durch ich Mein Schloß Balzenstein, zusamt den andern Besitzen und Gütern daselbst gelegen. cet.

(14) Vid. Cod. dipl. Mantiffa Inscript. Lit. K. III. num. 92.

(15) Vid. probat. praecedent.

(16) Vid. probat. 13. huius §.

(17) Holzsch. Stambuch fol. 320: Endres Salleski zu Warscha in der Maß in Poln, Sein Ehegemahl Katerina Alexander Holzschubers von Posen Tochter, so von Margareta Jorgen Lindners Tochter erzeugt, Heten Hochzeit Ao. 1559.

(18) Holzsch. Stambuch fol. 321: Hanns Coschwitz zu Warscha in der Maß in Poln, Sein Ehegemahl Rosina Alexander Holzschubers

von Posen Tochter — het Hochzeit Ao. 1562. Bede Ebelent starben zu Crackaw Ao. 72.

(19) Holzsch. Stambuch fol. 326, 19: Gundersitz Andopowiz einer vom Adel im Mehrern, Het zu der Ee Anna Casp. Harrus oder Larysch, eines vom Adel uff der Schlesieng, Witfravv, Alexander Holzschubers vnnnd Margareta Lindnerin Tochter, starb Anna 1569.

(20) Holzsch. Stambuch fol. 213: Alexander Holzschuber, deß Alexander Holzschubers Sun, vonn Margaretha Lindnerin — Lebet Ao. 1564, aber noch gar Jung, Gott geb im Gnadt vnnnd Segen. Verheurat sich Ao. 1573 zu einer vom Adel Anna Rygnoffitzky von Jarloneckh im Mehrern, vnnnd starb Ao. 1589, in Monath Februario zu Prunn in Mahren. Er hat einen Sohn erzeugt auch Alexander genannt, vnnnd soll noch ein Weib gehabt haben. Haec posteriora uerba Continuatori Stemmatalogiae Holzschuberianae adiunxit.

(21) Holzsch. Stambuch fol. 214: Friderich Holzschuber deß Alexander Holzschubers Sun — Lebet Ao. 1564, aber noch gar Jung, Gott geb im gnadt vnnnd Segen — hat sich in Siebenbürgen zu Beckeludwarhely, 14 Meilen jenshalb Clausenburg gelegen, gesetzet, lebet daselbst verehlicht vnnnd erzeugte ein Töchterlein, er soll Ao. 1574, in bemeldter Stadt seelig verschieden seyn. Posteriora uerba rursus addidit Continuator Stemmatalogiae Holzschuberianae.

Drewizium A. 1596 dimicato, ceciderat (22). STANISLAUS HOLZSCHVHER, frater Alexandri, ANNAM, filiam ARNOLDI ab ECKENDORF, Pragensis, in matrimonio habuit, et A. 1521 Pragae diem obiit supremum (23).

§. XV.

§. XV.
Liberi
Bertholdi
Holzschu-
heri ex II
coniugio.

BERTHOLDVS HOLZSCHVHER (§. antec.) ex altera coniuge, Dorothea Imhoffa, quae, marito mortalitate intercepto, ex Lusatia Norimbergam concesserat, tulit (1) CHRISTOPHORVM, ERASMVM, WILHELMVM, SOPHIAM, HENRICO de BRIESEN nuptam, REGINAM, quae adspexerat hanc lucem A. 1529, d. 21 Martii, et VLRICI de ALTEN-GOLSEN uxor fuerat (2), ac denique CAROLVM, qui Philippo II, Hispaniarum Regi, fecerat stipendia, glorioseque in bello, quum S. Quintini Fanum oppugnaretur, A. 1557 occubuerat (3). CHRISTOPHORVS HOLZSCHVHER huius lucis usura frui coepit A. 1521 (4). Fuit circa A. 1546 Regis Sueciae a cubiculo (5). Secessit A. 1552 in Hungariam, et Ferdinando, Regi Romanorum, in bello Turcico tribus equis instructis meruit, tam aduersa in proelio fortuna usus, ut a Turcis captus Constantino-
polin abduceretur. Ibi quum integrum annum in custodia asseruatus esset; precibus Comitissae Stanislai Tentchin, Oratoris Polonici, A. 1553 e uinculis emerfit, atque ab Imperatore Turcorum Sigismundo Augusto, Regi Poloniae, missus est dono. A quo Rege liber inuolutusque Vindobonam ad Caesarem Augustissimum cum literis commendatitiis missus, auspiciato sedem Augustam adiit,

(22) Holzsch. Stambuch fol. 215: *Caspar Holzschuher, deß Alexander Holzschuhers Sun* — Lebet A. 1564. Ist aber noch gar Jung, Gott verleihe jm gnade vnd Segen. — Ao. 1580 starb Caspar Holzschuher vor Dreuwitz jm vngern jm Krieg. Narrationis huius partem ultimam itidem debemus Continuatori Stemmatol. Holzschuherianae.

(23) Vid. Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. K. III. num. 57.

(1) Epistola Dorotheae Imhoffae, Bertholdi Holzschuheri uiduae, ad Henricum Holzschuherum rex Silesiae Norimbergam perscripta: — Joh klag Euch mein Groß Leid und Betrübnus, daß mir Gott meinen Liben Herren, den GG: Euren Liben Vettern vweggenommen bat, vnd. mich Eine Verlassene Wittuwe mit meinen Waisen gemacht bat, dann Er am Fastnacht Montag verschiden ist um Vesper Zeit, vnd am Freytag davor bat Er mich gebetten, so Er stirbe sollt ich Euch heraus schreiben als seinen Hertzliben Vettern gesegnen — Auch hat Jhr in Euren Schreiben Begehrt zu wviesen wie viel wir *Süne* haben, So habe ich den ältesten Son *Christof* in Schweden an des Königs hof ist 25 Jahr alt, der ander ist in Vngarn, heist *Erasmus* und zeugt dem Bergwerck nach ist 23 Jahr alt, der dritte hat Mein lieber Herr dahim behalten Seiner

Schwachheit halben, heist *Wilhelmus* ist 21 Jahr alt. Der viert Sohn ist stetz zur Schul gangen heist *Carolus* ist alt 14. Jahr. So habe ich auch zwv Töchter, die älteste heist *Sophia* ist 19 Jahr, die ander heist *Regina* ist 17. Jahr alt. Dat. Schwveidnitz Ao. 1546 & ante Misericordiae. Vid. in Tabulario Holzschuher, B. N. II. n. I.

(2) Vid. probat. praeced. Holzsch. Stambuch fol. 323: *Hainrich von Briessen* Caspar von Briessen zu der Zybele — Sun vvonhafft jm Trübsen bet zu der Ee Jungkfravv *Soffie Bertholt Holzschuhers vnd Dorothea jm Hoff's Docter. Vlrich von Altten Golsen* zu Storckau — bet zu der Ebe *Regina Bertholt Holzschuhers vnd Dorothea jm Hoff's Dochter*.

(3) Vid. probat. 1. huius s. Holzsch. Stambuch fol. 185: *Carl Holzschuher deß Bertholden Holzschuhers zu Possen Sun* — ist als ein Kriegerman jm konig Phillipen aus Hispanien Diensten vor *Quintin* in Franckreich Ao. 1557. am Sturm vmbkhomen.

(4) Vid. probat. 1. huius s.

(5) Vid. ibid.

adiit, indeque, conciliata sibi Imperatoris Indulgentissimi gratia (6), contulit §. XV. fe

(6) CHRISTOPHORI HOLZSCHVHERI, a Turcis capti, literae, ad Mercatores Germanicos Venetias missae: — Vnd füge E: G. Joh armer Gefangener gantz Ellendester Mensch, mein gantz Erbärmliches und bertzliches Ellend, jañer und höchste Noth freundlichen wvissend daß ich in verschienenen 52 Jahr in diensten Roms Konl. Majestätt mit 3. Pferden am Tag Laurentij, im Land zu Ungarn von dem Erbfeind dem Türcken nach verlohner Schlacht gefangen, und grausam Tyrannischer Gestalt an Ketten neben vielen andern von Ofen aus biß gen Constantinopel zu Fuß geführt, und dem Türckischen Kaiser übergeben vworden, vverde nun alda Groß: liebe Herren neben unzehligen grossen schvvehren Vihischen Arbeit Hätiglichen gehalten — nun vwill mann mich vnd andere mehr die so 100. Ducaten oder Kronen zu geben hätten vviderum frey zehlen vnd loß lassen, dieseligen Ducaten oder So Ein Geld Hof ob Gott vwill oder Ein Mehrers zu geben vwohl vermögen, allein daß mir der vweg zu vweit vnd fern ist in Mein und meiner Fr. Mutter und Brüder Be-
haufung zu schicken, vvelche gefesen sind in der Schließung auf Einen Land-Gutt *Kislavvitz* genamnt mir und denen Meinen zu gehörig — Datum in Eyl Constantinopel aus der Gefängnuß hart an deß Kayßers hof, schier gegen der Schloß Porten über am Tag Johannis Baptistae Ao. 1553. Alia Epistola eiusdem argumenti a Christophoro Holzschuhero ad consanguineos suos perscripta: — Und füge Euch also lieben Herren Vettern freundlichst wvissend daß mich der Allmächtig Gott aus schvvehren harten und gantz erbärmlicher Gefängnuß des Türckischen Kayßers aus Constantinopel, durch Eine Königl. Pottschafft aus Polen mit Namen *Grave Stentzl von Tentchin* vwuunderbahrlicher Weiß erlediget, vvelcher Löbl. Grav mich also als mein liebster Vatter, des Wohlthaten mir auszusprechen fast Unmöglichen, dem König zu Polen zu Ehren derer Jhrer Majestätten Unterthan Er mich vor dem Kayser angezogen, und also durch solche Behändigkeit mich der schvvehren Gefängnuß und Panden erbetten, gleich also vviderum mit Sich in die Christenheit und libes Vaterland gebracht und in die libertät restituirt — Datum Kul. h post Quasimodogeniti Ao. 1554. Rursus aliae generis eiusdem et argumenti literae: — Ungezvveisset freundliche Liebe Vettern Euch sey vorlängst von mir Ein Schreiben zukommen, darinnen Euch meine vvunderliche und freudenreiche Erledigung der Türckischen Gefängnus wvievvöl aufs allerkürtzste ercläret, vvas maßen durch des allmächtigen Ewigen Gottes Schickung der Edl fromme Grav und Hohegelobte Stattliche Königlich Legat, (mit Namen *Jllustris ac Magnificus Baro ac Dominus Dñs Stanislaus Comes in Tentchin Castellanus Leopoliensis, Capitaneus Lublensis, Belz-nensis ac Vrazdeviensis* an mir so herrliche und vätter-

liche Wohlthaten begangen, und also mein Hertzlibster Herr und Vatter gevworden, vvelcher mich nicht allein aus den Graußamen Banden des Türckischen Kaisers und Rachen des Teufels heroisch gerissen oder auch vwie gemeld mit allen Wohlthaten biß in die Christenheit aufs fleißigst gefördert, sondern mich letzlichen auch auf Türckisch mit Roß und Kleidungen von seinem Hof aus der Kron Polen biß gar hinein in die Littau der Konigl. Majestätt in Pollen gleich zu Einen Triumph durch Jhren Cammer-Botten zugeschockt von vvelcher Hochlöbl. Königl. Majestätt dergleichen Jhrer Majestätt Libsten Gemahl eigener Königl. Hand ich dann allergnädigst empfangen bin vworden, und nach vollendeten 14 Tagen mich Jhre Majestätt, samt ihren gelibsten Gemahl zum gnädigsten Abzug und Abschied mit ihrer beider gnädigsten Vorschrift Lateinischer und Teutscher Sprach, an die Röm. Königl. Majestätt hinvviderum hochrühml. begabet, und von ihren Königl. Hof abgefertiget — Die Röm. Königl. Majestätt zu Wn als dem Tag trium Regum des 54 jahrs antroffen und Solchs Königl. bede Schreiben also in meinen Türckischen Habit gleich, wie Jhr Majestätt das Gratiastobend vor dem Tisch vollbracht praesentiret, darauf mir Jhre Römisch Königl. Majestätt allergnädigst mein gnädigster Herr zu seyn und zu bedencken persönlich zugesagt — Dieweil ich auch freundliche liebe Herren Vettern meinen Hochschmerzlichen und erbärmlichsten Zug gen Constantinopel vvelchen ich neben vielen andern Kriegsleuten meinen mitgetesellen zu Fuß Sechs gantzer Wochen je an Einer Ketten 20. 30. Personen, wie die Hund gekupelt getrieben viel zu schreien hätte und Einen solchen weiten Weg zu Fuß tag bey tag bey lautern Waisfer und Brod neben erlidener Tyrancy und Täglicher Niederhaue der Sabel zu vollbringen wie das Mögliche oder Menschlich? auch mit was Einen sonderlichen Türckischen Triumph Sie Uns dem allergroßmächtigsten Herrn überlieffert und übergeben haben, da Sie die 1. Fahnelein so Sie Uns genommen altvweg so oft Sie Uns durch Eine Statt oder Flecken getrieben dieselben auf Jhren Kosten vor Uns hergeführt und gepranget, lanter Stimm geschrien, hala, balla hala hnd etc. biß gen Constantinopel. Ein solchen Triumph davon nicht zu sagen mit uns gehabt, daß von Vierthalbhundert Gefangenen kaum 200 hinein kommen, vvelcher Körper so niedergebunden oder gestorben, wir haben müssen schinden, und die Haut mit Heu oder Stroh ausfüllen und dem Kayser praesentiren. Die wir dann alle so viel Unser gen Constantinopel ankornen Unsern Harnisch den Sie Uns noch ließen führen, haben müssen anthun, und Uns also in dem Harnisch in dem Kayserl. Hof aufs Elägligst, sein auf die Fleißbanck, mit Unsern vor Uns hergeführten Fahnelein also gekupelt geführt, und dar Einen neben dem andern also für dem Kayser gestellet wie Einen

§. XV. fe Stetinum, ac tandem Seuerini d. 8 Ianuarii A. 1591 e uita excessit (7). Vxor eius, LVCRETIA, OSWALDI LOEHNERI et ELISABETAE de PLESSEN filia, quam Stetini A. 1570, d. 8 Octobris domum duxerat (8), peperit filiam, EVAM nomine, CHRISTOPHORO de SEE, Nobili Megalopolitano, A. 1597 nuptum collocatam (9). ERASMVVS HOLZSCHVHER, alter filius Bertholdi Holzschuheri, aetatem egit in Hungaria, et A. 1570 Rudawaniae, in opido metallico, ad sextum ab urbe Cassiouiensi lapidem sito, habitauit, ubi possederat metallifodinas, agros, prata et uineta. Ciuitate Rosnauienfi receptus, Imperatori Turcico quotannis pendit quatuor florenorum tributum, quod Praefecto arcis opidique Filliciensis tradebatur. Norimbergam A. 1569 d. 9 Nouembris propinquos suos conueniendi causa uenit (10). Rosnauiae tandem, quum annum septuagesimum secundum ageret, d. 13 Nouembris A. 1593 morbo naturae debitum reddidit, ac sepultus in templo D. Elisabethae est (11). In matrimonio habuit CATHARINAM de KYRALI, quae sexagenaria maior, A. 1616 d. 16 Martii animam efflauerat (12). Ex ea hi liberi nati sunt: SVSANNA, quae A. 1568 uenerat in uitam, et, quum adoleuisset, uiro, nescio cui, nupta, A. 1597 ex partus difficultate decesserat (13); DAVID, qui A. 1590 Rosnauiae, quum aetatis duodeuiginti annos haberet, diem obierat supremum, Holzschuheriano tumultu receptus

Ring geschlossen. Aus welchen Mittel vor allen Asmus Tessel schnell genohmen, und niedergebauen, das Hertz ausgeschnitten, Ein Creutz auf die Lincke Brust gerissen und drey Tag lang bloß die Helfft des Leibs also gelegen, darnach ins Meir geworffen und also Unser Oberster Uns, die wir des Johannis Trunks gleichfalls Uns gantzlichen versehen, mit solchen gelöst, und sein Lohn genohmen etc. Datum Kuel am Tag Simonis et Judae Ao. 1554. Vid. Tabular. Holzschuher. B. N. II. n. 2, 5 et 6.

(7) Holzschuher. Stambuch fol. 182: Christoff Holzschuher — verheyrat sich den 8 October Ao. 1570 vnd het uf datto Hochzeyt zu alten Stettin in Pomern mit der Edeln Junckfraw Lucrecia des Edeln vnd vhesten Oswaldts Löheners vnd Elisabeth von Plessen Tochter vnd diser wonet jetzt zu Schwerin im Lanndt zu Mecklburg, starb den 8. Jener des 1591 Jahrs.

(8) Vid. probat. praeced. et proxime sequ.

(9) Epistola LVCRETIAE, natalibus LOEHNERIAE, CHRISTOPHORI HOLZSCHVHERI uiduae: — Ich mag aber denen Herren jetzo nicht verhalten das ich unterdeß meine Tochter Euen einen jungen Gesellen von Adel Christoff von Sehe genand ehrlich verlobt und zugesagt, welche ich Ihme darum nicht zu versagen gewußt, in Betrachtung, das Er Eines Ehrlichen Geschlechts, zimlichen Vermögens in Kriegen etwas versucht und eines fromen Aufrichtigen Gemüths ist — Und vverden die Herren Vettern auch betrachten, das

diese Hairath Jhren Gantzen Geschlecht zu Ruhm und Ehren gereicht, dann das Geschlecht der von Sehe Ein Ehrlich Uralt-Adelich Geschlecht dieses Landes ist, und nicht wenig Vervandnus und Freundschaft mit andern und fast den vornehmsten von Adel alhier hat etc. Dat. Schwerin 27. Juli Ao. 1597. Vid. Tabular. Holzsch. B. F. V. n. 10.

(10) Vid. probat. r. huius s. Holzschuher. Stambuch fol. 183: Erasmus Holzschuher des Bertholden Holtzschubers zu Posen Sun — wvont A. 1570 uf der Rudawvania das ist ein Ertz Berckvvergk vnd bergkstat — alda paut er Bergkvvergkh Ackerlanndt Wismat vund Weingarten vund ist Burger zu Rosnawu — gibt dem Türckischen Kayser Tribut vier gulden ein Jar das nimpt der Becke uf dem Schloß vund Statt Filleckh ein vvelcher sein Herr ist vund ist uf 9 November Ao. 69 hic in Nurmberg gewest seines alters vber 50 Jar hat noch kein Sun alain ein Tochter Sasanna genannt — Vff. 20. Febrer Ao. 1579, Schreibt obgemelter Erasmus Holzschuher aus Rosnawu, das er hab drey Kinder mit Namen Sasanna ist. 11. Jar alt. David. 6. Jar, Merta. 4. Jar — davon Sasana verhey Rath vund alsbaldt — on demselben Kindt mit Todt abgangen etc.

(11) Vid. Cod. dipl. Mantiss. Inscript. Lit. Z.

(12) Vid. ibid.

(13) Vid. not. 10. huius s. sub fin.

Univ. Erl.
München

TABVLA III.

ERASMVVS

†A. 1593.

Vid. Tab. III. p. 139.

		SVSANNA n. A. 1568 †A. 1597 §. XV.		DAVID †A. 1590 caelebs §. XV.		MARTINVS III. n. A. 1575 †A. 1645 §. XVI.		CATHARINA A. 1584 †A. 1590 §. XV.																							
DAVID n. A. 1598 †A. 1636 §. XVI.		SVSANNA A. 1619 §. XVI.		CASPAR. §. cit.		CATHARINA §. cit.		ERASMVS n. A. 1607 caelebs adhuc A. 1637 uixit. §. XVI.		MARIA. §. cit.		IOHANNES. §. cit.		REBECCA n. A. 1610 §. cit.		IVDITH n. A. 1613 §. cit.		Filia ano- nyma. §. cit.		MARTINVS V. n. A. 1627 †A. 1677 §. XVII.		IOHANNES † in pueritia. §. XVII.		SOPHIA † in primo aetatis flore. §. XVII.							
MARTI- NVS VI. §. XVI.		DAVID §. cit.		CHRISTO- PHORVS §. cit.		SVSANNA. §. cit.		ANNA MARIA. §. XVI. §. XVI.		SOPHIA. §. cit.		CATHA- RINA. §. cit.		BARBARA. §. cit.		IVDITH. §. cit.		CASPAR. §. cit.		STEPHANVS n. A. 1647 §. XVII.		MARTINVS VII. n. A. 1649 §. XVII.		IOHANNES n. A. 1652 §. XVII.		DAVID n. A. 1654 † fine prole. §. cit.		CLARA haud ita diu super- stes. §. cit.		Filiola mox de- functa. §. cit.	
Filius et Filia anonymi. §. XVI.		IOHANNES n. A. 1669. §. XVII.		IVDITH n. A. 1672 †A. 1692 §. cit.		DAVID n. A. 1675 †A. 1692 §. cit.		MARTINVS VIII. n. A. 1677 §. cit.		SVSANNA et BARBARA sorores gemellae A. 1679 natae. §. cit.		CATHARINA n. A. 1687 §. cit.		IVDITH n. A. 1669 §. cit.		ANNA MARIA n. A. 1689 §. cit.		SVSANNA n. A. 1674 †A. 1743 §. cit.		MARTI- NVS IX. n. A. 1679 super- stes A. 1702 §. cit.		CATHA- RINA n. A. 1685 Maritus Princeps LVBOMIRSKY §. cit.		IVDITH, CATHARINA, IOHANNES, IVLIANA, liberi aevi breuioris uitam sortiti. §. XVII.							

ceptus (14); MARTINVS III, de quo §. *sq.* et CATHARINA, quae in manus ABRAHAMI WAISSERI, Rosnauiensis, A. 1584 uenit et A. 1590 ex hominum uita demigrauit (15). Bertholdi Holzschuheri filius tertius, ex altero matrimonio A. 1524 prognatus, fuit WILHELMVS HOLZSCHVHER (16). Hic se in Lusatia tenuit, his corporis custodiis d. 21 Decembris A. 1573 in pago Teichdorf liberatus (17). Post CATHARINAM HOBBOECKIAM de Falckenburg, caelitum fedibus incerto anno illatam, uotis secundis sibi rite iunxit ELISABETAM de POBSCHÜTZ (18), ex eaque filiam, nomine IULIANAM, uxorem PAVLLI STERNII de Drossen, A. 1593 nuptam, reliquit (19). §. XV.

§. XVI.

MARTINVS III HOLZSCHVHER, alter filius Erasmi Holzschuheri (§. XV), A. 1575 Rosnauiae primam lucem hauit. Primo in numerosiorem, ac deinde A. 1604 mense Ianuario in interiorem etiam Senatū Rosnauensem cooptatus est, reique metallica Praefectus summus A. 1614 euasit. Auctoritate publica d. 26 Octobris A. 1609 ad Comitā prouinciālia Posonium, et d. 5 Septembris A. 1610 ad conficienda urbis patriae negotia Vindobonam ablegatus, rem ita feliciter gessit, ut A. 1638 ad iura priuilegiaque opidi Rosnauiae, in conuentu prouinciali confirmanda, denuo Posonium mitteretur. Norimbergam A. 1593 profectus est, Pannoniaeque redditus commercium literarium ab A. 1609 usque ad A. 1637 cum Sigismundo Gabriele Holzschuhero habuit, atque ex Gentis suae Legatorum annuis redditibus ad sedem fortunarum suarum in Hungaria constituendam aliquoties accepit certam pecuniae summam. Rosnauiae A. 1645 septuagenarius, tamquam Praefectus rei metallica, Senatus sacramento adstrictus, Ecclesiaeque Ephorus, per triginta quatuor annos optime meritus, de uita migrauit. Duas coniuges domum duxerat, ANNAM, VALENTINI GRAVII et HELENAE, ex PETRO DIACK prognatae, filiam, nuptam A. 1597 d. 29 Iunii, fatoque A. 1623, d. 14 Aprilis perfunctam, et FIDEM, filiam CASPARIS CRAMERI, Letschauiensis. Coniux prior decem liberos enixa est, DAVIDEM, SVSANNAM, uxorem GALLI DOBASCHI A. 1619, CASPAREM, CATHARINAM, nuptam N. GROOSIO, ERASMVM, MARIAM, IOHANNEM, REBECCAM, d. 25 No-

Pp 2

uem-

(14) Vid. *Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. Z.*, et *probat. 10.* huius §.

(15) Holzschuher. *Stambuch* fol. 329: *Abraham Waysser* Nam Anno 15.84 zu der Ehe des *Erasmus Holzschuchers Tochter Katharina* welche er mit *Katherina Kiroli* erzeugt. Jst Anno 1590 Jn Gott endschlafen.

(16) Vid. *not. 1.* huius §.

(17) *Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. K. III.* num. 101.

(18) Vid. *ibid.*

(19) *Paulus Stern von Drossen* aus der Mark Brandenburg hat sich © nach Galli A. 1593: Eblichen verhairat mit Jungfrau *Juliana Holtzschuherin Wilhelm Holtzschuhers auf Teichdorf Tochter*, und Sich mit derselbigen zu Sonnenberg in der Mark Brandenburg — niedergelassen. Laut Einer Urkund de dato 7. post Egidii Ao. 1596. dasß Ihme all Sein patrimonium bey seinem Bruder zu Drossen verbrühen, und derowegen alhier geuvest und Hülff begehret. Haec ex scheda quadam commemorauimus, quae exstat in *Tabulario Holzschuher.* B. M. XII. n. 12.

§. XVI. uembris A. 1610 natam, et N. WAISERO in matrimonium datam, IVDITHAM, editam in lucem hanc d. 5 Ianuarii A. 1613; et denique *filiam anonymam*. DAVID HOLZSCHVHER hanc a natura lucem A. 1598 d. 8 Maii Rosnauiae accepit. A parente suo missus est Norimbergam, ut bonis artibus ac disciplinis eius animus imbueretur. Quo consilio A. 1613 Academiam Altorfinam salutauit, ibique usque ad A. 1616 Gentis suae sumtu impendioque est studiorum causa uersatus. Postero tempore quum iam Rosnauiae in patria sua uersaretur; anginae doloribus afflictus, ut morbo curationem adhiberet, Leutschauiam, urbem Regiam liberam, in Comitatum Cepusiensem descriptam, petiit: at ui morbi oppressus paullo post, uidelicet A. 1636 d. 23 Augusti, uitam amisit et Rosnauiae humatus est. Vitae fortunaeque sibi sociam sollempni nuptiarum ritu pactus est CATHARINAM FUCHSIAM, ex qua genuerat MARTINVM VI, (qui quidem nuptiarum foedera sanxit, filiumque reliquit ac filiam, sed neque uxorem, neque liberos nominare possumus,) DAVIDEM, et CHRISTOPHORVM, itemque SVSANNAM: quorum omnium res gestas ignoramus. Nec quicquam adhuc certi habemus de CASPARO HOLZSCHVHERO, altero filio Martini IIII, eiusque liberis, ANNA MARIA, SOPHIA, CATHARINA, BARBARA, IVDITHA HOLZSCHVHERIIS, et CASPARO HOLZSCHVHERO Iuniore. ERASMVS HOLZSCHVHER, Martini IIII filius tertius, natus est A. 1607, atque adhuc A. 1637, quamquam caelebs, uixit (*).

§. XVII.

§. XVII. FIDES CRAMERIA, altera uxor Martini IIII Holzschuheri (§. praeced.), perierit MARTINVM V, IOHANNEM, et SOPHIAM: e quibus Iohannem et Sophiam mors imminuta in primo aetatis flore occupauerat; MARTINVS autem V HOLZSCHVHER Rosnauiae A. 1627 d. 27 Februarii natus est, Praetorisque urbani munus administravit, morte ibidem A. 1677 absumtus. Connubio sibi iunxit primum A. 1646 d. 18 Martii IVDITHAM, STEPHANI de VYVARI, Equitis, filiam, deinde A. 1658 BARBARAM, filiam IMELII de Rosnau et uiduam *Matthiae Bakos* Iudicis Rosnauiensis, ac denique A. 1673 MARIAM de VYVARI, *Stephani Deak*, Comitis uicarii Palatinatus Borfordiensis, uiduam. Ex qua ultima uxore quemadmodum *filiolam*, mox defunctam, procreauerat; ita prima coniux, Iudith de Vyuari, familiam quinque liberis STEPHANO, MARTINO VII, IOHANNE, DAVIDE

(*) Dicit non potest, quam manca sit quamque sterilis historia Holzschuherorum, qui in Hungaria inclauere. De cetero quum eorum alii Norimbergam profecti, de rebus suis ac suorum certiores fecerint Holzschuheros Norimbergenses; alii quamquam domi se ipsi continuissent, uocem tamen suam non prorsus continuauerint parietibus suarum aedium, sed absentiam literarum assiduitate correxerint; tum ex sermonibus illorum, tum ex horum epistolis, ea sunt contexta, quae de istis in hoc et sequ. §. exposui-

mus. Vide huius generis epistolas permultas in *Tabulario Holzschuher*. B. O. n. I. sqq. add. *Geschlechts-regist. der Holzschuher von Nürnberg, welche in dem Königreich Ungarn sich niedergelassen, alles aus einem Stamm-Büchlein, so der sel. Herr Erasmus Holzschuher mit eigener Hand verzeichnet, und genuine beschrieben*: quae Expositio genealogica in eodem *Tabulario* exstat n. 10. Conf. etiam *das Holzschuher. Stammbuch* fol. 232 etc. itemque Illustr. Dom. CAROLI SIGISMVNDI HOLZSCHVHERI *Apparatus Gentis Holzschuherianae Genealogicus* fol. 95b. etc.

VIDE et CLARA auxit, in quibus CLARA HOLZSCHVHERIA uitam breuioris aevi sortita est. Ex filiis STEPHANVS HOLZSCHVHER, natus A. 1647 d. 15 Februarii, sociam uitae curarumque sibi adoptauit SVSANNAM, IOHANNIS DIERNERI, Rosnauiensis, filiam, ex eaque tulit IOHANNEM, A. 1669 natum, IVDITHAM, natam A. 1672, defunctam A. 1692, DAVIDEM, editum in hanc lucem A. 1675, mortuum A. 1692; MARTINVM VIII, A. 1677 natum, SVSANNAM, itemque BARBARAM, sorores gemellas A. 1679 natas, et CATHARINAM, quae A. 1687 in lucem uitamque communem exiit (1). MARTINVS VII HOLZSCHVHER, alter filius Martini V, editus in lucem d. 5 Augusti A. 1649, fuit Neocomii in Hungaria superiore Senator et postea Principis Lubomirskii auctoritate Praefectus tredecim eorum opidorum, quae in Comitatu Cepusiensi Princeps Lubomirsky tenuerat. Mortuus est incerto tempore, atque ex coniuge MARIA, filia ANDRAEAE THERNII, itidem Senatoris Neocomini, genuit quinque liberos: IVDITHAM, A. 1669 natam, quam domum duxerat ANDREAS TOPORTYR, et hoc mortuo, MICHAEL SCHWARTZ; ANNAM MARIAM, quae primum A. 1689 IOHANNI de LANY, Senatori Caesareopolitano nupsit, deinde uotis secundis conuenit in manus IOHANNIS de GROTKOVSKY, uiri amplissimis muneribus quondam praefecti et in primis *Tabulae*, ut uocant, *iudiciariae* in Comitatu Cepusiensi Assessoris; SVSANNAM, A. 1674 natam, quumque adoleuisset, TOBIAE de IONY, Praetori Neocomino, tandemque Comiti tredecim opidorum in Comitatu Cepusiensem descriptorum, in matrimonium datam, et A. 1743 d. 17 Aprilis caelitum sedibus receptam (2); MARTINVM VIII, qui A. 1679 d. 10 Nouembris hanc a natura lucem accepit, et A. 1702 Norimbergae aliquamdiu se tenuit, posteaque etsi in Academia Lipsiensi operam nauasset literis, castra tamen secutus est, ac Centurio tandem factus, in bello mortem oppetiit; ac denique CATHARINAM, A. 1685 natam, quae quoniam eximia dignitate formae et mirifica oris morumque suauitate inter omnes eminebat, digna fuit, quam Celsissimus Princeps, LVBOMIRSKY, matrimonii pacto rite sibi quondam iungeret, ex eaque quinque filios principes, quamquam haud ita diu superstites, fusciperet (3). IOHANNES HOLZSCHVHER, tertius filius Martini V, natus A. 1652 d. 30 Augusti, fuit Neosolii et Munkatschii in Hun-

(1) Vid. not. s. praeced.

(2) Ex Tobia Ioniio et Susanna Holzschuheria prognatus est IOHANNES de IONY, amplissimae dignitatis uir et Assessor Tabulae, ut aiunt, Iudiciariae in Comitatu Cepusiensi adscriptus, qui literis Neocomii d. 24 Martii A. 1754 datis propinquos suos Norimbergenses de Hungarica Holzschuherorum familia, praesertim quod ad progeniem Martini VII Holzschuheri attinet, certiores faciebat. E quibus literis haud aegre intelligimus, uirilem quidem Holzschuherorum stirpem in Hungaria haud ita pridem funeribus omnino esse exhaustam, femineam autem, late propagatam, adhuc ibi felicissime florere.

(3) Haec commemoro ex epistola IOHANNIS de IONY, quam in not. praeced. huius §. laudauimus. Sed custodiuntur etiam in *Tabulario Holzschuher*. B. O. n. VIII. *litterae* Generos. Dom. *Georgii Sigismundi Poemeri*, Vexilliferi, d. 5 Aprilis A. 1714 datis, in quibus locutum se esse scribit Neocomii siue Neudorfii cum Holzschuhero quodam (Martino VII), Principis LVBOMIRSKII *supremo*, quem dicunt, *Commissario*, cuius filiam (Catharinam) ille ipse Princeps Lubomirsky, quoniam una longe ante alias feminas dignitate formae ac pulchritudine morumque suauitate esset insignis, in matrimonium duxisset, ex eaque procreasset res (quinque) filios.

§.XVII. Hungaria superiore *Tricesmator* Caesareus, ut appellant (*Kayserlicher Dreyfiger*) et Praefectus bonorum ad Fiscum Imperatoris pertinentium. Matrimonio secum iunxit MARIAM, filiam MICHAELIS LOCHINSKY, qui Domini de Spangau, Ducis bellici, a secretis bellicis fuerat, ex qua prognati sunt IVDITH; CATHARINA, IOHANNES ET IVLIANA, qui liberi in iuuentute morti occubuerunt. Minimus denique natus filius Martini V, DAVID HOLZSCHVHER, d. 21 Decembris A. 1654 lucem primam hausit. Fuerunt ei duae uxores, altera SVSANNA, GABORIS (Gabrielis) GIEZEI, Palatinatus Comorreensis in Hungaria Comitatus uicarii, filia; altera SVSANNA, ex GEORGIO VASSIO prognata: e quibus nullos liberos uidetur reliquisse. Atque haec quidem sunt, quae de *Hungarica propagine Holzschuberorum* nostra aetate cognita sunt atque explorata.

§. XVIII.

§.XVIII. Iam uenio ad MARTINVM II HOLZSCHVHERVM, filium Martini I (§. XIII), *auctorem Lineae Viridis Antiquioris*, siue, ut hodie nominatur *Sigismundinae*. Eius nomen in literis A. 1458 (1) et 1473 (2) inter testes legitur. Profectus est Bernam, ibique in aedibus Benedicti Kraemer A. 1476 d. 16 Martii extremum uitae spiritum edidit (3). Clypeus eius funebris Norimbergae in aede Sebaldina iuxta rostra sacra suspensus cernitur. In matrimonio habuit BARBARAM, filiam PETRI HARSZDORFERI ET CATHARINAE SCHVLERIAE, ex eaque MARTINVM III ET PETRVM procreauit (4). PETRVS HOLZSCHVHER, quum Calecutium nauigaret, in itinere A. 1504 uitam profudit (5). Eius frater, MARTINVS III HOLZSCHVHER d. 1 Februarii A. 1501. domum duxerat CATHARINAM, filiam HENRICI MEICHSNERI ET VRSULAE DRATZIEHERIAE, quae peperit HENRICVM X (6). Ob discordiam, inter ipsum et focerum suum ortam, A. 1506 Norimbergam reliquit, nec quicquam de eo posthac auditione famaue acceptum est (7). Filius eius, HENRICVS X HOLZSCHVHER, fuit A. 1528 *Scabinus* Iudicii Prouincialis, ab A. 1529 usque ad A. 1533 *Affessor* Dicasterii Urbani et Matrimonialis (8), et A. 1533 redituum sacrorum eorumque prouincialium primarius

(1) Vid. *Cod. dipl. doc. 152b.*

(2) *Cod. dipl. doc. 168.*

(3) *Cod. dipl. doc. 170 et Mantissa Inscript. Lit. A. I. num. 18, Lit. E. num. 9, Lit. K. III. num. 28.*

(4) Vid. *probat. praeced.* et BIEDERMANNI *Ge-schlechtsregister des Nürnberg. Patriciats* Tab. 148, item in *Cod. dipl. docum. 170.* Martinum III Holzschuberum filium Martini II esse, patet etiam ex *tabula sponsaliorum* Martini III, A. 1501 d. 1 Februarii in iudicio exarata. Martino III Petrum, fratrem, adiungit *Stemmatologia Holzschuberiana* fol. 108.

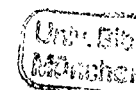
(5) Vid. *Cod. dipl. Mant. Inscription. Lit. K. III. num. 43.*

(6) Vid. in *Cod. dipl. doc. 233. et 237. Add.*

literae sponsaliorum Martini III Holzschuberi, A. 1501 d. 1 Februarii in iudicio datae. Idem quoque *Stemmatologia Holzschuberiana* fol. 141 testatur: *Martin Holtzschuber, deß Martin Holtzschubers Sun, so von Barbara Petter Harsdorffers-Dochter ertzeugt, Sein Ehegemahl Katharina Meichsnerin, Heinrich Meichsners Tochter, von Vrsula Drodzieherin geborn, Vnd Ao. 1506 Riet er hinweg, ist bißher nit wider kommen, er ertzeuget mit gedachter seiner Haußfrauen ein Sun Hainrich genannt.*

(7) Vid. ea, quae in *not. praeced.* ex *Stemmatologia Holzschuberiana* descripta exhibuimus.

(8) Vid. *Designatio MS. Affessorum Iudicii Prouincialis et Urbani.*

TABVLA V.

MARTINVS II.
Vid. Tab. III. p. 139.

A. 1458

† A. 1476

audor Lineae Viridis
antiquioris, siue Lineae Sigismundinae.
§. XVIII.

MARTINVS III.

A. 1501

§. XVIII.

HENRICVS X.

A. 1528

† A. 1559

§. XVIII.

PETRVS

† A. 1504

caelebs.

§. XVIII.

CHRISTOPHORVS

A. 1558

† A. 1569

§. XVIII.

IODOCVS

† A. 1529

in pueritia.

§. cit.

PAVLLVS

A. 1577

† A. 1601

fine liberis.

§. cit.

GABRIEL

† A. 1554

caelebs.

§. cit.

HIERONYMVSI

n. A. 1538

† A. 1598

§. cit.

seq.

LAZARVS

† A. 1595

innuptus.

§. cit.

CATHARINA

A. 1573

§. XVIII.

HELENA

A. 1568

in mortuis

numeratur.

§. XVIII.

CHRISTOPHORVS

n. A. 1558

† A. 1566

§. XVIII.

ANDREAS

† A. 1562

§. cit.

IOHANNES

BAPTISTA

† A. 1596

caelebs

§. cit.

WOLFGANGVS

† A. 1585

caelebs.

§. cit.

HIERONY-

MVS II.

n. A. 1570

† A. 1642

§. XX.

ELIAS

n. A. 1572

† eod. an.

§. cit.

MAGDALENA

n. A. 1574

† A. 1632

§. cit.

SIGISMVNDVS

GABRIEL

n. A. 1577

Senior

n. A. 1575

† A. 1642

§. XXI.

ELIAS

n. A. 1577

† A. 1580

§. XX.

VRSVLA

§. XX.

HELENA

n. A. 1581

† A. 1650

§. cit.

EVSTACHIVS

CAROLVS

n. A. 1584

† A. 1639

§. cit.

GEORGIVS

CHRISTOPHORVS

n. A. 1623

† A. 1673

fine prole

§. XX.

ANNA

ROSINA

n. A. 1626

† A. 1688

§. XX.

SIGISMVNDVS

PAVLLVS

n. A. 1604

† A.

1671

§. XXII.

SIGISMVNDVS

GABRIEL

Junior

n. A. 1607

† A. 1633

§. XXII.

MARIA

SALOME

n. A. 1609

† A. 1669

§. XX.

EVSTACHIVS

CAROLVS

n. A. 1610

† eod. an.

§. cit.

SOPHIA

MAGDALENA

n. A. 1614

† paullo post.

§. cit.

CAROLVS

n. A. 1615

† eod. an.

§. cit.

CAROLVS

SIGISFRIDVS

n. A. 1617

† A. 1638

caelebs.

§. cit.

MARIA SIGISMVNDVS

CLARA GABRIEL

n. A. 1631

† an. sq.

§. XXII.

SIGISMVNDVS

PAVLLVS

n. A. 1632

† A. 1657

caelebs

§. XXIII.

SIGISMVNDVS

MARTHA

n. A. 1634

† A. 1684

† an. sq.

§. XXIII.

MARIA

HEDEVICA

n. A. 1637

† post tres

menses

§. cit.

MARIA

SVSANNA

n. A. 1638

† A. 1715

§. cit.

SVSANNA

MARIA

n. A. 1640

† A. sq.

§. cit.

ANNA

MARIA

n. A. 1641

† an. eod.

§. cit.

MARIA

HELENA

n. A. 1642

† A. 1727

§. cit.

SIGISMVNDVS

CONRADVS

n. A. 1645

† A. 1664

caelebs

§. XXIII.

SIGISMVNDVS

ELIAS

n. A. 1647

† A. 1709

§. XXIII.

SIGISMVNDVS

MAGDALENA

n. A. 1631

† A. 1689.

§. XXII.

SIGISMVNDVS

IACOBVS

Vid. Tab. VII.

MARIA

MAGDALENA

n. A. 1631

† A. 1689.

§. XXII.

SIGISMVNDVS

Vid. Tab. VI.

rius Praefectus (Landalmos-Pfleger): quo quidem officio quum fungeretur, §. XVIII A. 1540 et insequenti *cellas* ac domicilia in monasterio Carthusianorum publica auctoritate in statum saecularem mutauit aliarumque rerum usui destinauit (9). A. 1544 Legata Holzschuheriana eius fidei curaeque committebantur, quam prouinciam annos quindecim fideliter administrauerat (10). Roetenbachii *ad D. Wolfgangi*, uico ad alterum lapidem ad urbe Norimberga, qua uergit ad meridiem, sito, iuxta cum Iohanne Tezelio, arcem, domos, filuas, agros, prata, quaedam praedia Zeidelaria et permultos alios ornatissimos fundos, quorum alia sunt praedia mancipi, alia ab Imperatore et Imperio lege beneficiaria dependent, possedit, et A. 1539 Sigismundo Fürero uendit (11). Tandem A. 1559 d. 28 Ianuarii interceptus mortalitate, in Sacello Holzschuheriano, quod est extra urbem Norimbergam in coemeterio ad D. Iohannis, terrae mandatus est (12). Coniugii fidem A. 1527 d. 11 Februarii dedit CATHARINAE, filiae IODOCI HALLERI ab Hallerstein, Senatoris, et BARBARAE TEZELIAE, quae quum A. 1564 e uita exiisset, in mariti tumulum illata est (13). Per hos coniuges lucem hanc adspexerunt CHRISTOPHORVS, IODOCVS, PAVLLVS, GABRIEL, HIERONYMVS et LAZARVS, (de quibus §. sq.), itemque CATHARINA, quae HENRICO SCHWABIO d. 4 Februarii A. 1573 nupsit, et HELENA, quae A. 1568 in mortuis commemoratur (14).

§. XVIII.

Ex filiis Henrici X Holzschuheri (§. praeced.) CHRISTOPHORVS HOLZSCHVHER ab A. 1560 usque ad A. 1569 Affessor iudicii Prouincialis, ab A. 1561 usque ad A. 1569 Index Aeditius, et ab A. 1560 usque ad A. 1569 *Scabinus* Dica-
§. XIX.
Fili Hen-
rici X
Holzschu-
heri,

(9) *Almospfleger auf dem Land:*

1525. Sebast Schedel.

1528. Endres Reeb.

1532. Georg Geuder.

1533. Heinrich Holzschuher.

1559. Hanns Winckler, etc.

Conf. MÜLLERI *Annal. Noric. T. V.* ad an. 1525.

Vid. etiam die alte Beschreibung des Carthausers - Klosters p. 16.

praeced. et BIEDERMANNI *Gefchlechtsregister des Nürnberg. Patriciats Tab. 125.* Huc etiam pertinent ea, quae MÜLLERVS de sollemnibus earum nuptiarum commemorat in *Annal. Noric. T. V.* ad an. 1527. p. 135. Zur Fastnacht, inquit, ist *Heinrichen Holzschuher* ein *Gesellendantz* auf dem Rathshaus zu halten, u. darzu die *Stadtspieß* vergönnet, wie auch erlaubet worden, an statt des Obs, *Conseil* aufzutragen.

(10) Vid. *Tab. aen. XI.*(11) Vid. in *Cod. dipl. doc. 245 (*)*.

(12) *Cod. dipl. Mantiss. Inscript. Lit. E. num. 24, et Lit. K. III, num. 86.* Eius nomen etiam in literis, A. 1544, 1550, cet. datis, commemoratur, uid. doc. 249 et 255. Add. III. IVNGH *Miscellaneor. T. I.* ubi in *Matricula Patricior. Norimb.* ad an. 1549. p. 98. eiusdem Henrici nomen legitur.

(13) Vid. *Cod. dipl. doc. 269*, itemque probat.

(14) *Cod. dipl. doc. 264, 269, 272, 278.* Iodocus et Gabriel Holzschuheri, quia, ut §. sequ. not. 5 et 7 ostenditur, iam diem obierant supremum, in documento 269 et rel. omittuntur. Holzschuher. *Stammbuch* fol. 327: *Heinrich Schwab* - nam zu der Ehe *Junkfräw Katharina weylundt Heinrich Holzschuhers Tochter*, so er mit *Katharina Jobsten Hallers* - Tochter erzeugt hat, Gemelte *Junkfräw* het hochzeit in herrn Hieronimus Holzschuhers Haus vfm Spittalkirchof am Aschermitzwoch den 4 Februarij A. 73.

§. XIX. Dicafterii Inferioris fuit (1), eodemque tempore, auctoritate Praepositi Capituli Bambergensis, munere Quaestoris Norimbergae functus est (2). Adit ualeitudinis causa thermas ferinas in Silua Nigra, indeque rediens, d. 23 Aprilis A. 1569 Selufii seu Weissenburgi in Alsatia Inferiore expirauit (3). Vxor eius ANNA, ANDREAE FLICKII filia, quam A. 1558 connubio sibi iunxerat, peperit CHRISTOPHORVM, A. 1558 natum, annoque 1566 d. 2 Augusti mortuum, et in aui sui, Andreae Flickii sepulcrum ad D. Iohannis illatum; ANDREAM, A. 1562 d. 5 Aprilis uita defunctum; IOHANNEM BAPTISTAM, qui d. 27 Augusti A. 1596 caelebs e uita cesserat, et denique WOLFGANGVM, qui itidem caelebs d. 14 Maii A. 1585 obierat mortem, et in Sacello Holzschuheriano ad D. Iohannis humatus est (4). Alter filius Henrici X, IODOCVS HOLZSCHVHER, A. 1529 defloruit in primo aetatis flore (5). Eius frater, PAVLLVS HOLZSCHVHER, Halam ad Cocherum concessit, eique ciuitati adscriptus, Principis Electoris Moguntini auctoritate Sculteti munus ibidem sustinuit, ac ne quid res familiaris detrimenti caperet, uitae curarumque sibi sociam publico nuptiarum ritu A. 1577 d. 20 Septembris pactus est CATHARINAM de SCHWANDORF, *Melchioris Pincernae de Winterstetten* uiduam, ex qua tamen, quum A. 1601 d. 27 Martii humanis rebus eriperetur, nullos reliquerat heredes (6). GABRIEL HOLZSCHVHER, filius quartus Henrici X, A. 1554 d. 16 Augusti Vercellis in Pedemontio innuptus letum oppetiit (7). Eius frater, HIERONYMVS I HOLZSCHVHER, A. 1538 natus (8), sicut A. 1564, caelebs adhuc, exigendae pensioni, uino aliisque potionum generibus impositae, praefuit Norimbergae (9), et in Senatum A. 1567 receptus, *Antiqui Nominati* partes obiit, annoque 1576 res illius

(1) Vid. Catalogus MS. Affectuum Iudicii Provinc. Aedilitii et Inferioris.

(2) Vid. Stemmatologia Holzschuheriana fol. 200, cuius uerba not. 4 huius §. exhibemus.

(3) Cod. dipl. Mantiss. Inscript. Lit. E. num. 29, et Lit. K. III. num. 96.

(4) Vid. not. praeced. et in Cod. dipl. doc. 273. Holzschuher, Stambuch fol. 200: *Christoff Holtzschuher, des Hainrichen Holtzschubers Sun* — Nam zu der Ehe Endres Flickens Tochter — Anna genannt — hielt Hochzeit A. 1558 — zu Nürnberg, vnd hat daselbst das Caftenampt, des Herrn Thumbroßts von Bamberg. mit obuermelter seiner Hausfrau hat er vier Sun erzeugt, nemlich Christoff, Endres, Johann Baptista vnd Wolfgang. Ibidem fol. 216 sq: *Christoff Holtzschuher des Christoff Holtzschubers Sun* — starb am Freytag d. 2 Augusto Ao. 1566. seines alters 8. Jar, ist begraben in seines Anheirn Endres Flickens begrebnus auf dem Kirchhof bey S. Johannes. Endres Holtzschuher des Christoff Holtz-

schubers Sun — Starb den 5. April, Ao. 1562 Gott genodt fm. De annis emortualibus IOHANNIS BAPTISTAE et WOLFGANGI HOLZSCHVHERORVM uid. in Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. K. III. num. 119 et num. 129.

(5) Cod. dipl. Mantissa Inscript. Lit. K. III. num. 66.

(6) Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. K. III. num. 122. Holzschuher, Stambuch fol. 201: *Paulus Holtzschuher* — so diser Zeit des Churfürsten von Meintz Schultheis zu Niedern Hall ist, nam zu der Ehe, vnyland des Edlen vnd Vesten Melchior Schencken von Winterstetten Wittfrau, Katharina ein geborne Kechlerin von Schwundarff, eine von Adel d. 20 Septemb. A. 1577.

(7) Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. K. III. num. 83.

(8) Iconi Hieronymi huius, aere exscriptae, uerba haec subiuncta sunt: HIERONYMVS HOLZSCHVHER, Act. 48. Anno 1586.

(9) Vid. das Verzeichnis der Herren Engelters, MS.

lius ciuium Noricorum tribus, quae ad Forum Salis Norimbergae habitat, procurauit; ita non solum ab A. 1580 usque ad A. 1584 Iudex Aedilitius, itemque A. 1584 Reipublicae Aedilis et Praefectus Kornburgenfis lapicidinae constitutus est, sed etiam Antiqui Nominati, eiusque supremi, spartam A. 1590 ornare coepit, et aliquoties ab A. 1571 usque ad A. 1597 in eorum fuit numero, qui, pro laudabili consuetudine patriae illustris, nouos quotannis Senatores eligere solent (10). Partes Administratoris Legatorum Holzschuherianorum ei A. 1581 delatae sunt, quas quum per septemdecim annos insigni cum laude sustinisset; hinc demigrauit d. 26 Septembris A. 1598, sepultus ad D. Iohannis in Holzschuheriano Sacello (11). Minimus denique natus filius Henrici X, LAZARVS HOLZSCHVHER, exfors matrimonii Kimbergae in Stiria superiore d. 25 Decembris A. 1595 e uita exiit, humatus in coemeterio Christianorum, emendatam religionem profitentium (12).

§. XX.

HIERONYMVS I HOLZSCHVHER (§. antec.) duas duxerat domum uxores, nominatim ANNAM, filiam AVGVSTINI GABISHAVPTII seu HABELHAVPTII, uiduam *Paulli Ebneri*, d. 8 Augusti A. 1565 nuptam, mortuamque d. 17 Decembris A. 1567, et parentum suorum tumulo receptam in coemeterio ad D. Iohannis; itemque MAGDALENAM, SIGISMVNDI OERTELII et CLARAE TEZELIAE filiam, A. 1569 d. 18 Ianuarii nuptam et post mortem ad mariti latus sepultam (1). Ex hac posteriore coniuge prognati sunt (2): HIERONYMVS II (de quo paullo post), ELIAS, d. 14 Iulii A. 1572 natus, eodemque anno d. 29 Iulii uita defunctus (3), MAGDALENA, quae A. 1574 nata, quum adoleuisset, primum LVCAE de WERTHA, nupsit, deinde hoc mortuo, A. 1616 d. 9 Ianuarii uotis secundis in manum IACOBI WELSERI, Senatoris, uenit, ac d. 22 Octobris A. 1632 ex hominum uita

(10) Vid. Catalogus MS. Senator. Norimb. et probatio sequ. item in Cod. dipl. doc. 278.

(11) Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. A. I. num. 28, et Lit. K. III. num. 120.

(12) Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. K. III. num. 118.

(1) Vid. probat. 11. §. praeced. et BIEDERMANNI Geschlechtsreg. des Nürnb. Patriciats Tab. 27. Holzschuher, Stambuch fol. 204: *Hieronimus Holzschuher des Hainrichen Holtzschubers Sun* — verheyrat sich Ao. 1565. zu Anna Herr Paulus Ebners verlassne Wittfrau so von Augustin Kabishaupt — erzeugt, Hielt Hochzeit den 8. August. Gemelte Sein Hausfrau Starb uf 17 Decembris Ao. 1577 vnd liegt in fies Vatters begrebnus uf dem Kirchhof bey S. Johannes begraben, Obuermelter verheyrat sich vviderumb mit Sigmund Oertl vnd Clara

ra Tetzlin Tochter Junckfravn Magdalena Oertlin, het Hochzeit den 12 Jenner Ao. 69. Erzeuget einen Sun Hieronimus Anno 1570. Elias vvard geboren, d. 14. Julii Anno 1572. starb den 29. Julii Anno 1572. Sigmund Gabriel ist geboren den 19. Februarij, Anno 1575. Elias, vvard geboren, den 29 Martii Anno 1577. den 1 Junij Ao. 1580, ein vierthl stundt nach mittag in Got seliglich entschlafen. Er zeigete auch, Magdalena, Vrfulam, Helena, vnd Eystachius Carl.

(2) Vid. probat. praeced. HIERONYMVS, SIGISMVNDVS GABRIEL, et EVSTACHIVS CAROLVS in Codic. diplom. docum. 278 et 293, item SIGISMVNDVS GABRIEL, et EVSTACHIVS CAROLVS in doc. 283 et 284 (*), commemorantur.

(3) Vid. probat. 1. huius §.

§. XX. uita demigravit (4), SIGISMUNDVS GABRIEL, de quo §. *sequenti* dicemus, ELIAS, d. 29 Martii A. 1577 natus, et mortalitate interceptus d. 1 Iunii A. 1580 (5), VRSULA, HIERONYMO OERTELIO, in matrimonium data (6), HELENA, quae A. 1581 ortum habuerat, et innupta d. 12 Iunii A. 1650 expirauerat (7), ac de-
nique EVSTACHIUS CAROLVS (de quo sub fin. huius §.). HIERONYMVS II HOLZSCHVHER A. 1570 d. 30 Aprilis natus (8), postquam bonis artibus ac discipli-
nis animum satis confirmauerat, A. 1585 Libero Baroni de Tanhausen Trautmansdorf aliisque Austriae Nobilibus, morum studiorumque moderator adiunctus, in Italiam iter suscepit. A. 1592 a patre suo in Stiriam missus est, ut curaret ibi eius metallifodinas, quas partes magna industriae laude usque ad annum 1598 obierat. Quo tempore in castra profectus, animi sui praesentiam atque fortitudinem in uariis bellis proeliisque, in Hungaria commissis, satis testabatur. Post tot labores exantlatos in praedium suum *Bochrach*, prope Egram urbem situm, secessit, et quum inde religionis causa A. 1629 aufugisset; Norimbergae, quod reliquum erat aetatis, exegit, ad huius uitae exitum uocatus d. 30 Septembris A. 1642, et in Sacello Holzschuherorum ad D. Iohannis sepultus (9). In matrimonio habuit HELENAM, ex ADAMO KRAMERO de BOCHRACH, et MAGDALENA PAVMGAERTNERIA prognatam, quam d. 5 Februarii A. 1605 duxerat domum, praediumque *Bochrach* dotis loco acceperat. Quae quidem uxor postquam d. 17 Maii A. 1615 sine liberis Egrae excesserat uita; secundis uotis Noster A. 1621 d. 27 Februarii Ambergae secum coniunxit ANNAM ROSINAM, filiam IOHANNIS CHRISTOPHORI CASTNERI de SCHEITERBACH in Vt-
telhofen et SUSANNAE TRAVNERIAE, fatoque d. 6 Nouembris A. 1673 in Schwarzenbruck perfunctam ac tumulatam in Sacello Holzschuheriano ad D. Iohannis (10). Ex posteriore coniuge tulerat GEORGIUM CHRISTOPHORVM (11), et ANNAM ROSINAM, d. 13 Ianuarii A. 1626 natam annoque 1672 d. 17 Iunii ANTONIO SALOMONI SCHMIDMAIERO nuptam et d. 28 Maii A. 1688 mortuam. GEORGIVS CHRISTOPHORVS HOLZSCHVHER, A. 1623 d. 14 Maii editus in hanc lucem (12), quum Altorfium A. 1642 missus, doctissimorum uirorum ductu utilissi-
mas

(4) Vid. probat. 1. huius §. et BIEDERMANNI *Geslechtsregister des Nürnberg. Patriciats* Tab. 565. B. In templo Sebaldino Norimbergensi exstat clypeus, in quo circa Welferiana, Holzschuheriana, et alia duo insignia leguntur haec uerba: *Jacob Welfer Sabina Imhof Magdalena Holzschuherin* rel.

(5) Vid. probat. 1. huius §.

(6) Vid. probat. 1. huius §. Coniugii testis est haec inscriptio lapidis sepulchralis in coemeterio ad D. Iohannis: Anno 1549, der Edlen und Ehrwürdigen Frauen *Vrsula Hieronymus Oerttlin* Begräbnus. Adhaerent arma Gentis Oertelianae et Holzschuherianae. Vid. TRECHSELII *Gedächtnis*

des Nürnberg. Johannis-Kirch - Hof's p. 172; et in *Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. I. num. 6.*

(7) Vid. probat. 1. huius §. Add. Illustr. Dom. CAROLI SIGISM. HOLZSCHVHERI *Apparatus Gentis suae Genealogicus* fol. 88b.

(8) Vid. probat. 1. huius §. et uitae curriculum Hieronymi nostri in *dem Holzschuher. Stammbuch* fol. 223.

(9) *Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. A. I. num. 40, et Lit. K. III. num. 139.*

(10) Vid. probat. *praece.*

(11) *Cod. dipl. doc. 294.*

(12) Infra imaginem Georgii Christophori, aere exscriptam, haec uerba leguntur: *Georg Christoph*

mas sapientiae disciplinas percepisset; animum eius intrauit militaris gloriae cupiditas: ex quo quidem uitae genere hoc quasi praemium uirtutis retulerat, ut Vexillarius euaderet turmae equestris, quae sub auspiciis Imperatoris Augustissimi in legione Blierina militabat (13). Debitum naturae A. 1673 d. 16 Ianuarii reddidit, eiusque exuuiae d. 20 eiusdem mensis in Holzschuherorum Sacello sunt conditae (14). Vxor eius BARBARA HOLZSCHVHERIA, VITI ENGELHARDI HOLZSCHVHERI (§. XXXVII) et ANNAE TAVBERIAE filia, d. 20 Iunii A. 1666 sine prole diem obiit supremum, et d. 24 mensis commemorati, in sepulcrum mariti illata est (15). EVSTACHIUS CAROLVS HOLZSCHVHER, Hieronymi I natu minimus filius, A. 1584 d. 26 Martii primo inter homines colere coepit (16). A. 1600 cum Carolo Nüzelio, Imperatoris Legato, in Frisiam Orientalem est profectus. Inde quum redisset, A. 1603 in Hungariam abiit, castraque secutus, in legione Comitum Hohenlohici Vexilliferi prouincia functus est. Ex Hungaria redux, quemadmodum A. 1611 Ordini Senatorio Norimbergae adscriptus est, tanquam *Antiquus Nominatus*; ita A. 1614 Consul fuit, iterumque Antiquus Nominatus, ac Praefectus Kornburgensis lapidinae. Adhaec A. 1615 Reipublicae Aedilis constitutus est: quam spartam egregiis meritorum accessionibus ornauerat. Namque publica auctoritate non tantum arcem Heresbrucci, opidi Norici, publicumque Aedilis Norimbergensis domicilium in eo loco Norimbergae situm, qui uocatur *die Peunt*; sed et, quod ad immortalem nominis sui gloriam pertinet, Curiam Norimbergensium hodiernam, splendidum illud atque artificiosissimum opus, splendidius renouauit amplificauitque (17). Dignus denique A. 1617 et 1619 habitus est, qui nouos Reipublicae Senatores eligeret. Fato cessit d. 12 Februarii A. 1639, et d. 16 mensis eiusdem in sacello Holzschuheriano humatus est (18). Nuptiarum foedus d. 14 Decembris A. 1607 pactus est cum SALOME, filia MICHAELIS STEINHAVSERI, ex SALOME VOGTIA prognata, quae d. 3 Ianuarii A. 1642 animam am-
fit

stoff Holzschuher von Neuenburg, Unter dem Röm. Kayserl. May. Hochlöbl. Blierischen Regiment gewesener Cornet. Geb. den 14. May A. C. 1623. Starb den 16. Januarius A. 1673. Vid. etiam eius curriculum uitae in *dem Holzschuher. Stammbuch* fol. 245.

(13) Vid. probat. *praece.*

(14) Vid. probat. 12. huius §. et in *Cod. dipl. Mantiss. Inscript. Lit. A. I. num. 46, et Lit. K. III. num. 147.*

(15) Vid. probat. *praece.*

(16) Vid. probat. 1. huius §. et *Leich-Sermon Herrn Eustachii Carl Holzschuher - des Jünnern Rath's zu Nürnberg und Baumeisters, welcher den 12 Febr. verschied und den 16 eusd. in die Capell zu St. Johannis begraben worden. Gedruckt zu Nürnberg bey Job. Friederich Sartorius, A. 1639.* Eius iconi, aeri incisae, haec subscripta

sunt: EVSTACHIUS CAROLVS HOLZSCHVHER, Neuenburg Reipublicae Norimbergensis Senator et Aedilis. Natus A. 1584. denat: Anno 1639.

(17) Vid. Summe Reuerendi Viri, Dom. IO. CONR. SPOERLI *Oratio academica de curia Norimbergensi ante hos centum annos splendidius renouata atque amplificata*, Altorfii A. 1719 Nonis April. publice habita, item Cel. SCHWARZII *Programm* ea occasione scriptum. Caroli Eustachii Holzschuheri nomen et insignia prae se ferunt etiam duo numismata, publice tunc excusa, quae exhibentur in fronte *Programmat's Schwärzians*, modo laudati. Add. *Cod. dipl. doc. 284*; item probat. 16. et 18. huius §.

(18) Vid. probat. 18. huius §. et in *Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. A. I. num. 38, Lit. K. I, et Lit. K. III. num. 138.*

§.XX. fit, et mariti tumulo d. 6 Ianuarii recepta est (19). Per hos coniuges lucem hanc adspexerunt: MARIA SALOME, quae nata est d. 9 Aprilis A. 1609, primumque d. 11 Augusti A. 1630 SIGISMUNDO PFINZINGIO de Henfenfeld, Senatori reique militaris Praefecto, nupsit, deinde A. 1642 d. 10 Ianuarii uotis secundis in manum ANDREAE HENRICI HVLSII de Rathsborg conuenit, et A. 1669 d. 17 Maii caelitum sedibus est recepta (20); EVSTACHIUS CAROLVS, d. 15 Iunii A. 1610 natus, eodemque anno mortuus; SOPHIA MAGDALENA, d. 15 Martii A. 1614 nata et paullo post defuncta; CAROLVS, d. 27 Aprilis A. 1615 in hanc lucem editus, et ad exitum uitae d. 10 Augusti eiusdem anni uocatus; ac denique CAROLVS SIGEFRIDVVS, qui uitam d. 28 Februarii A. 1617 auspicatus, Altorfii, quum adoleuisset, literis operam dabat, sed aeger factus translatusque inde Norimbergam, d. 4 Nouembris A. 1638 mortem oppetierat, sepultus in Sacello Holzschuheriano prope sanctum sepulcrum, ubi parens ipsius nouum bustum fieri iusserat (21).

§. XXI.

§. XXI. SIGISMVNDVS GABRIEL HOLZSCHVHER, Hieronymi I filius tertius (§. antec.), A. 1575 d. 19 Februarii uitam auspicatus (1), cum Altorfii doctrinae liberaliori operam dedisset, et felici successu uirorum, recondita rerum scientia praestantissimorum, affuisset recitationibus; A. 1595 per Hamburgum iter in Belgium ac Britanniam suscepit, atque in praecipuis harum terrarum locis ea, quae suis putauerat rationibus conducere, magna cura studioque obseruauit. In patriam postquam incolumis redierat; caelebs adhuc A. 1600 auctoritate Incluti Senatus Norimbergensis euasit Seui Laniorumque Praefectus, itemque Vexillifer in cohorte quadam iuuentutis delectae. A. 1603 Iudicio Prouinciali affedit, et A. 1605 Senatui numerosiori adscriptus est. Altero anno post in Senatum interiorem, ac sigillatim in ordinem *Scabinorum*, cooptatus per omnes fere Senatoriae dignitatis gradus postea iuit. Quemadmodum enim A. 1608 ciuium recipiendorum saluti singulari studio sub nomine *eines Burger-Herrn* prospexit, deputatusque etiam A. 1611 a Senatu est, ut zythopeptarum, pistorum

(19) Vid. probat. praeced.

(20) Vid. BIEDERMANNI *Geschlechtsreg. des Nürnberg. Patriciats* Tab. 415.

(21) Vid. *Leich-Sermon Herrn Carl Seyfrid Holzschuher von Neuenbürg*, vvelcher d. 4. Nov. gestorben, und den 7. einst. begraben worden. Gedruckt zu Nürnberg bey Wolfgang Endtern A. 1638. Add. *Epicedia Dni Caroli Sigefridi Holzschuheri*, et in *Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. A. I. num. 37, Lit. K. I.*, et *Lit. K. III. num. 136*.

(1) Vid. probatio 1. §. praeced. Circa imaginem Sigismundi Gabrielis, aere exscriptam, haec uerba leguntur: SIGMVND GABRIEL HOLZSCHVHER A NEVENBURG ET TALHEIM REIP, NORIBERG,

DVVMVIR AETATIS SVE LXVII. ANNO MDCXXXXII. Eidem iconi b. Dilherrus duo haec disticha subiunxit:

Haec Holzschuheri, Patriae vigilantis, imago.

Patris; qui longum vivere dignus erat.

Sed nos indigni digno vixisse videmur.

Gratia quem dederat, praeripit ira, Dej.

Observantiae in pie defunctum Patr.

M. P. Johannes Michael Dilherrus.

Conf. etiam *Leich-Sermon Herrn Sigmund Gabriel Holzschuher* etc. des Innern Geheimen Raths und Losungern zu Nürnberg, vvelcher den 15 Novemb. A. 1642 gestorben, und den 18 einst. in die Capell bey St. Johannis begraben worden. Gedruckt bey Joh. Friedr. Sartorio 1643.

storum molitorumque res moderaretur; ita non tantum A. 1613 in curia, in §. XXI. qua opificum dissidentium lites contentionesque sopiuntur, rixis omnibus ac similitudinibus prudenter occurrit, rebusque prouincialibus et Iudicio Aedilitio A. 1617 praefuit: sed et A. 1620 Consul Senior, Praefectusque illius classis ciuium, quae Forum Salis Norimbergae accolit, et A. 1619 Director rei monetariae, fuit. Adhaec A. 1620 Iudicium Mercatorium, et uestigalia ac tributa Reipublicae, itemque A. 1621 res fori magno consilio gubernauit. Sed inter septemuiros Reipublicae A. 1622 receptus, grauiorum negotiorum expeditionibus distringebatur. Siquidem A. 1625 pro armamentario, ac nosocomio ad D. Iodoci, urbisque publico sigillo uigilabat. Praeterea A. 1627 administrandis redditibus sacris, et altero anno post, siluarum procuratori cum potestate summa praeficiebatur. Anno denique 1633 admouebatur etiam curae censuum, pascuorumque ac frumenti. Quo magis uero eius prudentia et dexteritas iam tum spectata erat; eo maiori Reipublicae bono, hoc ipso anno 1633 ad Triumuiro, et quadriennio post, ad Duumuiro dignitatem splendidam processit (2), ita, ut et Monasterium Pillenreuthense et ad D. Clarae praecipua auctoritate regeret. Nec mirum adeo est, eum ab A. 1628 usque ad A. 1641 subinde in eorum numero fuisse, qui nouos Reipublicae Senatores eligebant. Is ergo quot quamque incredibiles labores in tot tantisque muneribus administrandis exantlauit, mente comprehendere facilius, quam oratione satis explicari potest: praesertim quum nubila illa et aspera tempora uiuendo attigisset, quibus Germania diuturno grauissimoque bello ardebat, calamitasque excipiebat calamitatem, in cuius acerbissimi et ingentis mali societatem etiam rapiebatur Incluta Respublica Norimbergensis. Inter tot uero res praeclaras ei, pariter atque Andreae Imhofio et Christophoro Behaimio, A. 1620 datum est negotium, ut centuriatim describerent ciues, pecuniarumque summas ac tributa definirent, quae imperarentur hominibus, in agro Norico uitam degentibus (3). Nec inutilem patriae operam Noster in obeundis grauissimis legationibus nauauit. Nam sicut propter insignem, qua excelebat, rerum metallicarum peritiam in aulam Electoris Saxonici in causa metallica Mansfeldina missus, eidemque discutiendae adhibitus est; ita non solum A. 1635 ad potentissimum Hungariae ac Bohemiae Regem accessit, pacis confirmationem Reipublicae nomine demississimo cultu oraturus: sed etiam A. 1636, ubi Ferdinandus III, Imperator Gloriosissimus, Ratibonae sollempnissimo ritu inaugurabatur, illuc deportauit S. R. I. Insignia, quorum custos dignissima est Respublica

(2) Vid. probat. praeced. et §. huius §. Add. *Cod. dipl. doc. 284 (*)*, 286, 287, 287 (**), 288, 290, 291.

(3) Neque praetermittenda sunt, quae in *Continuat. Annal. Noric.* ad an. 1612 p. 289 hunc in modum commemorantur: *Herrn Sigm. Gabr. Holzschuher* ist 1612 bey Kaiß. Mat-

thiae Einzug in N. neben Herrn Martin Pfintzing, Jeronym. Titzel u. Carl Schlüsselfelder befohlen worden; die alte Einmähungen zur Huldigung auf jehige zu quältschieren, trucken u. durch die Gassen Hauptleuth der Burger-schafft vorhalten zu lassen. Item p. 254: *durch ist Herr S. G. H. einer von denen 2 Herren, und vuvur der fünfte von denen jüngern Herren Bürgermeist. gewest, die bey gedachten Einzug den Händel getragen.*

§. XXI. ca Norimbergensis (4). Taceo iam, eundem, quum rem monetariam et mercatoriam suprema auctoritate moderaretur, deprauationem monetarum, latius iam serpentem, cohibuisse fortiter, et rem numariam in integrum restituisse (5). Neque opus est, opinor, ut pluribus exponam, quam insigni beneficio patriam affecerit, quum Norimbergae *Montem pietatis*, ut appellant, (*das Ley-Haus*) seu aerarium, e quo, tamquam ex promo condo, ciues, cum necessitas postulat, dato pignore, mutuas sumere possint pecunias, ad formam eorum Pietatis Montium, qui florent Venetiis et Augustae Vindelicorum, A. 1618 institueret. Nihil praeterea de Iudicio Mercatorum (*Banco publico*), qualia sunt Venetiis, Amstelodami et Hamburgi, dico, quod is ad conatus mercatorum egregie adiuuandos A. 1621, mense Iulio, constituit Norimbergae: quo factum est, ut ipse primus huic Iudicio Praeses daretur. Longum denique foret, copiosius enumerare, quantum ille, quum suis temporibus Curia Norimbergensis, itemque in diuersis locis moenia urbis, ac macellum, reaedificarentur, ad haec opera feliciter perficienda suo consilio suaque prudentia contulerit. Etsi uero in Republica administranda omnem fere cogitationem studiumque collocasse uidetur; nihil tamen operae nihilque consilii reliquum faciebat, ut etiam rationibus Gentis Domusque suae, quae et ipsa imaginem quamdam Reipublicae gerit, optime consuleret. Nam Legatis Holzschuherianis d. 5 Februarii A. 1609 praefectus, partes Administratoris triginta tres annos summa fide atque industria obiit (6). Cui rei praeter cetera argumento esse potest, quod is A. 1613, die quidem, Philippo et Iacobo Apostolis in factis Christianorum sacro, a Iohanne Alberto Hallero et Hieronymo Murrio praedium equestre, *Neuenbürg*, cum pago *Reinersdorf* ei annexo, aliisque fundis, Genti suae comparauit, eo quidem consilio, ut reliqua praedia, quae ad Legata et Fideicommissa Gentis Holzschuherianae pertinent, ut *Hermansdorf*, *Dietersdorf*, *Burgwaisach*, *Possensfelden*, *Vockendorf* cet. isthinc eo commodius administrari gubernarique possent. Sibi uero suisque posteris, praeter alia bona, A. 1621 d. 5 Iunii a Iohanne Sigismundo de Preussing *Thalhemium*, praedium nobile, idque *Landsassiale*, situm ultra Heresbruccum, opidum in ditionem Reipublicae Norimbergensis descriptum, praediumque *Woffenbach* in Superiore Palatinatu emit. Quibus rebus factum est, ut posterius eius, tantorum beneficiorum memores, ab eo *Lineam Sigismundinam* auspicarentur, tantique uiri memoriam numismate etiam, publice tunc excuso, perpetuum uellent esse (7). Tandem uero hic uir praestantissimus A. 1642 d. 15 Nouembris

(4) Cod. dipl. doc. 287 (****).

(5) Der Nympe Noris andere Tags - Zeit p. 133:

Der Verhütende.
Was Unheil falsches Schrott im Münzen bringt dem Lande,
ist keütlieh, dieses ich gebracht zum rechten Stande,
Durch meine Müß; die Stadt des Kaisers milde Gnad
zur Unfrieds Zeit erlangt, und mir zu dancken hat,

(6) Vid. Cod. dipl. doc. 285 et Mant. Inscript. Lit. K. III, num. 140.

(7) Numi huius formam repraesentat tab. acc. quae in fronte huius Cap. II. collocata est. Pars aduersa exprimit imaginem Sigismundi Gabrielis cum perigraphe: SIGM. GABRIEL HOLZSCHVHER. Act. 67: auersa autem insignia Holzschuherorum exhibet, ita quidem, ut margini additum sit Nostri symbolum onomasticum: SPE GLORIAE HVMLIS 1642.

bris mortalitatem pie placideque expleuit, eiusque exuuiæ d. 18 eiusdem mensis in Sacello Holzschuheriano conditæ sepultæque sunt (8). Primum A. 1602 d. 2. Maii in matrimonium auspicio duxit MARIAM, filiam WOLFGANGI BRAEVNINGII de Romersheim, Consilarii Caesarei, et VRSVLAE GREIFFIAE, uiduam *Georgii Gwandschneideri* (9), ex eaque SIGISMVNDVM PAVLLVM, et SIGISMVNDVM GABRIELEM Iuniorem (de quibus §. sq.) procreauit (10). Quae quum A. 1635 animam expirauisset; uotis secundis A. 1636 d. 21 Nouembris in manum eius conuenit ANNA MARIA, IEREMIAE HARSORFERI et SVSANNÆ GWANDSCHNEIDERIAE filia, *Maximiliani Imhofi* uidua, quod quidem posterius matrimonium, etsi fecunditate destituebatur; mira tamen coniugum concordia felicissimum fuit (11).

§. XXII.

SIGISMVNDVS PAVLLVS HOLZSCHVHER, Sigismundi Gabrielis (§. antec.) filius natu maior, primam lucem d. 23 Iunii A. 1604 hauserat, quem mox nato De Sigismundo mundo Paullo et Sigismundo Gabriele Iuniore Holzschuheris, tum parentes optimi Deo et sacrae ciuitati, teste ac sponfore *Paullo Heugel*, christiano ritu consecrarunt (1). De patris uoluntate, ut moribus studiisque rectis et ortu suo dignis fingeretur, A. 1615 Egram, ac deinceps A. 1618 Altorfium abiit. Sed rei militaris studio captus, sub Packhausio, Centurione, *Heresbrucci* A. 1621 militiae nomen dedit. A. 1623 Regi Hispaniarum in Castello Starckenburg fecit stipendia. At biennio post militia solutus in Galliam excurrit, nec quicquam ibi praetermisit, quo magis magisque animum iis perpoliret rebus, quarum cognitione et usu laus decusque nobilitatis uerae continetur. Inde in Italiam A. 1627 cursum auspicio direxit, ut linguae Italicorum noscendae usurpandaeque diligentiore tribueret cultum: quo tempore etiam auspiciis Reipublicae Venetae Vexillifer constitutus, et Vicentiae in praesidiis collocatus est. Anno autem 1628, honesta dimissione impetrata, insigniores Italiae urbes ac terras perlustrauit, atque sigillatim adiit Neapolin, Siciliam, Meliten, Liburnum Portum, Lucam, Genuam et Veronam, tandemque A. 1629 d. 13 Septembris saluus in patriam reuenit. Norimbergae A. 1631 Vexilliferi spartam suscepit: sed cum rusticari, quam uiuere in urbe, mallet; frugaliter ordinandae rei familiari nauauit operam, et Thalhemium, in praedium paternum secessit, quod conduxerat ab initio, uerum, mortuo parente, hereditatis iure acceperat. Tandem correptus hydrope, cui accedebat apoplexiae insultus, A. 1671 d. 19 Martii in caelestem abiit patriam, eiusque exuuiæ Thalhemio Norimbergam d. 26 Martii aduectæ, in Sacello Holzschuheriano decenter reconditæ sunt (2). Sollemni ritu laetisque auspiciis

S s 2

Norim-

(8) Vid. Cod. dipl. Mantiff. Inscript. Lit. A. I. num. 39, et Lit. K. III. num. 140. Conf. *schlechtsregister des Nürnberg. Patriciats* Tab. 157.

(9) Vid. probat. praeced.

(10) Cod. dipl. doc. 293, 294 et 296.

(11) Vid. probat. §. huius §. et BIEDERMANNI Ge-

(1) Vid. Sigismundi Paulli Holzschuheri uitae curriculum MS. in dem Holzschuher. Stammbuch fol. 236.

(2) Vid. Cod. dipl. Mantiff. Inscript. Lit. A. I. num. 45 et Lit. K. III. num. 146.

§. XXII. Norimbergae A. 1630 d. 1. Nouembris HEDEVICAM, filiam ELIAE OELHARTI de Schoellenbach, Norimb. Reipubl. a consiliis primariis aerarii, et HEDEVICAE LOEFFELHOLZIAE, domum duxit: quae A. 1684 d. 2 Martii animam Deo Creatori et Seruatori reddiderat, et in mariti sepulcrum d. 6 Martii erat illata (3). Ex hoc felici matrimonio prognati sunt quatuor filii, paternae auitaeque gloriae heredes dignissimi (4), itemque septem filiae: nominatim MARIA CLARA, in hanc lucem A. 1631 d. 28 Iulii edita, et altero anno post caelesti ciuitate recepta; SIGISMUNDVS GABRIEL (§. sq.); SIGISMVNVS PAVLLVS (§. sq.); MARIA MARTHA, quae A. 1635 d. 28 Nouembris uenerat in uitam, annoque 1661 d. 17 Iunii IACOBO PFINZINGIO ab Henfenfeld nuptum collocata erat, et A. 1701 d. 10 Octobris mortua (5); MARIA HEDEVICA, nata d. 1 Maii A. 1637, et post tres menses caelitem sedibus illata; MARIA SVSANNA, quae A. 1638 d. 10 Iulii lucem hauserat primam, et d. 23 Nouembris A. 1657 in manum IACOBI CHRISTOPHORI WALDSTROMERI de Reichelsdorf in Hirschbach conuenerat, tandemque A. 1715 d. 30 Maii finierat uitam (6); SVSANNA MARIA, d. 4 Augusti A. 1640 nata, et A. 1641 d. 11 Septembris mortua; ANNA MARIA, quae A. 1641 d. 11 Septembris hanc a natura lucem acceperat, eodemque anno d. 29 Septembris efflauerat animam; MARIA HELENA, quae in hanc lucem A. 1642 d. 31 Septembris uenerat, et primum A. 1666 d. 10 Maii WOLFGANGO FRIDERICO MÜHLHOLZERO de Kirchenreimbach A. 1680 d. 10 Maii ad exitum uitae uocato, nupserat, deinde uotis secundis A. 1695 d. 20 Augusti conuenerat in manum LAZARI HOLZSCHVHERI (§. XXXXVIII), fatoque A. 1727 d. 7 Aprilis erat perfuncta; SIGISMUNDVS CONRADVS, et denique SIGISMUNDVS ELIAS (de quibus §. sq.). SIGISMUNDVS GABRIEL HOLZSCHVHER Iunior, filius natu minor Sigismundi Gabriellis, Senioris (§. antec.), A. 1607 d. 24 Iunii auspiciato in hanc lucem editus est (7). Quum, primis optimarum artium tirociniis feliciter depositis, iam ad altiora eniteretur; A. 1618 Altorfium missus est, ubi praeclaros in literarum studiis progressus faciebat. Deinde, ut pluribus disciplinarum ornamentis instrueretur; contulit se Tubingam, Argentoratum et Basileam: penetratisque Galliae et Britanniae finibus, in praecipuas Belgii, tam Hispanici, quam Foederati, prouincias excurrit. Peregrinatione feliciter perfunctus, A. 1632 non tantum Assessor Iudicii Prouincialis Norimbergae, sed et eodem anno Praefecturae Herefbruccensis Quaestor constitutus est. Morte immatura A. 1635 d. 22 Augusti anno aetatis undetricesimo Herefbrucci absumtus, ibidemque sepultus est (8). Matrimonio sibi d. 3 Maii A. 1630 iunxit MARIAM MAGDALENAM, filiam IOHANNIS IACOBI STARCKII a Reckenhof, Reipublicae Norimbergensis Duumuii, et MAGDALENAE RIETERIAE de Kornburg, A. 1641 d. 18 Ia-

(3) Vid. *probat. praeced.* et BIEDERMANNI *Genealogisches Register des Nürnberg. Patriats* Tab. 347.

(4) Vid. *Cod. dipl. doc. 314*, in quo Sigismundus Paulus Iunior et Sigismundus Elias filii Sigismundi Pauli Senioris dicuntur.

(5) BIEDERMANN I. c. Tab. 413.

(6) BIEDERMANN I. c. Tab. 551. B.

(7) Vid. Sigismundi Gabriellis Holzschvheri uitae curriculum MS. in *dem Holzschvher. Stammbuch* fol. 239.

(8) Vid. *Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. A. I. num. 35*, et *Lit. K. III. num. 123*.

§. XXII. 18 Ianuarii mortuam (9): ex qua non nisi duo sustulerat liberos, MARIAM MAGDALENAM, quae d. 2 Iunii A. 1631 fuscipiebatur in lucem, primumque A. 1651 d. 8 Maii nuptiarum foedere cum WOLFGANGO MARTINO IMHOFIO, Dicafterii urbani et matrimonialis Assessore, coniungebatur, uotisque secundis A. 1673 d. 8 Septembris conueniebat in manus IODOCI WILHELMI EBNERI ab Eschenbach, Septemuii Norimbergensis Reipublicae, rerumque militarium Praefecti, ac tandem A. 1689 d. 19 Maii in caelestes sedes commigrabat (10); itemque SIGISMUNDVM IACOBVM, de quo infra (§. XXVIII) exponetur (11).

§. XXIII.

SIGISMUNDVS GABRIEL HOLZSCHVHER, Sigismundi Pauli (§. antec.) filius natu maximus, Thalhemi d. 8 Octobris A. 1632 uitae huius curriculum iniiit (1). Norimberga d. 21 Maii A. 1649 cum Iacobo Innesio, Nobili Scoto Regisque Suecorum auspiciis Tribuni militum Legato et Praefecto Greiffenhagenensi, digressus, per Stetinum Stralsundiamque Hafniam se contulit, indeque traiecit in Scotiam, ubi A. 1650 apud Alexandrum Innesium, Scotum nobilem, se tenuerat. Forte tunc accidit, ut Carolus II Edenburgi Rex crearetur, quos sollemnes inaugurationis ritus non sine maxima iucunditate spectabat. Posthaec in legione equestri Roberti Innesii, recens instructa, stipendia fecit, proelioque, inter Anglos et Scotos A. 1651 d. 7 Iulii prope Innerkinenum commisso, interfuit. Sed, bello composito, dimissionem impetrauit honestissimam, Leithumque per Edenburgum secessit. Quum nauigare in Angliam pararet; rebus suis per nauigium Dunquercense exspoliatus est, tandemque A. 1652 d. 13 Martii per Roterodamum, Amstelodamum et Hamburgum Dei beneficio in patriam peruenit. Quod quidem iter suum ipse sua manu descripsit, adiectisque uariis picturis et imaginibus elegantissime illustrauit. Et si uero aliquamdiu Thalhemi esset commoratus, multaque assiduitate in expediendis rebus domesticis patri suo affuisset; tantum tamen abest, ut ab amore et cupiditate rei militaris quicquam remiserit, ut potius in cohorte Adami Christophori Hessi susceperit Vexilliferi partes, ac per Viennam et Tergestem in regnum Neapolitanum cum sua manu abierit, ubi pestis, A. 1657 mense Augusto, eum, uiginti tres annos natum, consumserat (2). Eius frater, SIGISMUNDVS PAVLLVS HOLZSCHVHER, A. 1634 d. 14 Februarii Thalhemi, in praedio paterno, lucem primam hausit (3). Vbi adhuc in domo paterna uersabatur, parenti gratam acceptamque domesticis rationibus conficiendis operam praestitit: at postea rerum suarum sedem collocauit Habburgi, ibidemque mortem A. 1684 d. 30 Iulii oppetiit, et in templo d. 3 Augusti humatus est (4). Sociam ui-

T t

tae

(9) Vid. *probat. praeced.*

(10) Vid. BIEDERMANN I. c. Tab. 551. et Tab. 35.

(11) Vid. *Cod. dipl. doc. 293, 294, 295, 296*.

(1) Vid. eius uitae curriculum MS. in *dem Holzschvher. Stammbuch* fol. 251.

(2) *Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. K. III. num. 142*.

(3) Vid. eius uitae curriculum MS. in *dem Holzschvher. Stammbuch* fol. 252.

(4) *Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. A. I. num. 50*, et *Lit. K. III. num. 151*.

§.XXIII tae sibi nuptiarum sollemnibus A. 1672 d. 29 Iulii pactus est MARIAM HELENAM, filiam IODOCI HENRICI ROGGENBACHII de Oedenreuth et BARBARAE KOEZLERIAE, uiduam *Georgii Ernesti Poemeri* de Diepoldsdorf, Praefecti Reicheneccensis, quae d. 7 Iulii A. 1694 Habburgi sine liberis ex hac uita discessit, et in templo itidem est sepulta (5). SIGISMVNDVS CONRADVS HOLZSCHVHER, filius tertius Sigismundi Paulli (§. antec.), A. 1645 d. 13 Februarii natus est, et Decurionis prouincia in cohorte Georgii Vlrici Grundherri functus, Fürstenfeldii in Hungariae finibus A. 1664 d. 28 Iulii, iuuenis annorum undeiginti, honeste occubuit (6). Minimus denique natus filius Sigismundi Paulli (§. antec.), SIGISMVNDVS ELIAS HOLZSCHVHER, Thalhemi A. 1647 d. 1. Februarii auspicata huius lucis usura frui coepit, christianaeque ciuitati sacro ritu adscriptus, teste quidem et sponsore Sigismundo Gammerffeldero, in caelestium beneficiorum possessionem missus est (7). Ut teneris ab annis pietate uera morumque sanctitate imbueretur, ac sensim ad humanitatis liberaliumque artium perduceretur culturam; mature in disciplinam traditus est hominibus spectatae doctrinae, qui ad domesticam eius institutionem honestis conditionibus Thalhemi euocabantur. Quum uero praeter docilitatem ingenii, ardorem discendi haud uulgarem proderet; florentissimo Norimbergensium Gymnasio destinabatur. Quo consilio in domum conuictumque Seinsheimeri, qui tertiam huius Gymnasii classem meritis suis ornabat, A. 1662 d. 3 Augusti dimissus, et Seinsheimero, et reliquis Gymnasii Praeceptoribus, industriam suam et mores suauissimos facile cumulateque approbavit, et, uariis orationibus publice habitis, eximiam laudem promeruit, usque dum A. 1665 in anniuersario disciplinae scholasticae scrutinio dignus maturusque iudicatus est, qui in auditorio publico celebriores istius aevi Professores audiret. Sic praeclare instructus praeparatusque, A. 1666 d. 2 Iunii abiit Tubingam, eodemque anno d. 21 Nouembris Argentoratum se contulit, et in celebri hac Musarum sede per quadriennium commoratus, publicis priuatique recitationibus Boecleri, Erhardi et Rebhahni felici affuit successu. Neque tamen in his acquieuit animus eius, rerum laudabilium percupidus, quippe quem mirum tenebat desiderium, ut ex peregrinis etiam terris plura instruendae prudentiae subsidia repeteret. Qua mente A. 1670 d. 2 Maii contendit in Galliam, ac sigillatim Lutetiam Parisiorum adiit, aulaeque magnificentiam per aliquot menses admiratus, Biturigum Auaricos inuisit. Vbi quum nouem mensibus confedisset, et usurpando sermoni Gallico, aliisque honestis artibus exercitiisque dedisset operam, atque etiam Bibliotheca-

(5) Vid. *probat. praeced.* et BIEDERMANNI *Geschlechtsreg. des Nürnbr. Patriciats* Tab. 588.

(6) *Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. A. I. num. 42.* Conf. etiam *Holzschuber, Stammbuch* fol. 255.

(7) Vid. *Leich- Predigt Herrn Sigmund Elias Holzschubers von Aspach und Thalheim* rel. des *Jnnern Geheimen Raths und Administratoris der Löbl. Holzschuber. Stiftungen*, welcher d. 27 Sept. A. 1709 begraben

worden. Gedruckt Nürnberg mit Endterischen Schriftsen. Circa imaginem Sigismundi Eliae, aeri incisam, haec scripta sunt: SIGISMVNDVS ELIAS HOLZSCHVHER AB ASPACH IN THALHEIM, REIP. NORIB. SENATOR. NAT. DIE I. FEBRVAR. MDC. XLVII. DENAT. DIE XX. SEPT. MDCCIX. Cf. etiam in *Cod. dipl. Mantissa Inscript. Lit. A. I. num. 58, Lit. K. III. num. 4, Lit. K. III. num. 159.*

TABVLA VI.

SIGISMVNDVS ELIAS

n. A. 1647

† A. 1709

§. XXIII.

Vid. Tab. V. p. 154.

ANNA ROSINA n. A. 1675 † eod. an. §. XXIII.	ANNA MARIA n. A. 1676 † A. 1753 §. XXIII.	IOHANNES SIGISMVNDVS n. A. 1677 † A. 1742 §. XXIII.	MARIA HEDEVICA n. A. 1678 † A. 1713 §. XXIII.	IODOCVS SIGISMVNDVS n. et † A. 1680 §. XXIII.	MARIA HELENA n. A. 1681 † A. 1752 §. XXIII.	CATHARINA HELENA n. A. 1682 † eod. an. §. XXIII.	WOLFGANGVS SIGISMVNDVS n. et † A. 1683 §. XXIII.	MARIA CHRISTINA n. A. 1684 §. XXIII.	ANNA ROSINA n. A. 1686 §. XXIII.	CAROLVS SIGISMVNDVS n. A. 1687 §. XXV. fq.	<i>Filius ex animis</i> n. A. 1689 §. XXIII.	WOLFGANGVS SIGISMVNDVS n. A. 1695 † A. 1752 §. XXVII.						
ANNA BARBARA n. A. 1704 † A. 1708 §. XXIII.	<i>Duo filii</i> in utero extincti §. cit.	CAROLVS SIGIS- MVNDVS ELIAS n. A. 1713 §. cit.	MARIA HELENA n. A. 1724 † A. 1743 §. cit.	MARIA HELENA n. A. 1713 † an. fq. §. XXVI.	SIGIS- MVNDVS GABRIEL n. A. 1715 † an. fq. §. cit.	HELENA CLARA n. A. 1716 † eod. A. §. cit.	IOHANNES CAROLVS SIGIS- MVNDVS n. A. 1717 §. cit.	ANNA SOPHIA n. A. 1718 † A. fq. §. cit.	IACOBVS CAROLVS SIGIS- MVNDVS n. A. 1720 † an. fq. §. cit.	SVSANNA MARIA n. A. 1723 † an. eod. §. cit.	CHRISTO- PHORVS SIGIS- MVNDVS n. A. 1724 † eod. an. §. cit.	SIGIS- MVNDVS ELIAS n. A. 1726 † an. eod. §. cit.	SIGIS- MVNDVS FRIDE- RICVS n. A. 1728 † an. fq. §. cit.	CHRISTO- PHORVS SIGIS- MVNDVS n. A. 1729 §. cit.	ROSINA HELENA n. A. 1731 §. cit.	IACOBVS CHRISTO- PHORVS SIGIS- MVNDVS n. A. 1732 † eod. an. §. cit.	MARIA HEDEVICA n. A. 1735 † eod. an. §. cit.	MARIA MAGDA- LENA MARGA- RETA n. A. 1737 §. cit.
SVSANNA HELENA MARGARETA n. A. 1741 §. XXVI.	IOHANNES CAROLVS SIGISMVNDVS n. A. 1742 † A. 1747 §. cit.	SIGISMVNDVS ELIAS n. A. 1744 §. cit.	ANNA MARIA n. A. 1745 † an. fq. §. cit.	CHRISTOPHORVS CAROLVS SIGIS- MVNDVS GABRIEL n. A. 1748 † an. eod. §. cit.	IOHANNES CAROLVS SIGISMVNDVS n. A. 1749 §. cit.	SVSANNA REGINA n. A. 1751 §. cit.	HELENA MARIA n. A. 1753 §. cit.	GEORGIVS SIGISMVNDVS n. A. 1724. † eod. an. §. XXVII.	SIGISMVNDVS GABRIEL n. A. 1725 † A. fq. §. cit.	IOHANNES SIGISMVNDVS n. A. 1727 §. cit.	MARIA MAGDALENA n. A. 1730 §. cit.	CAROLVS IOHANNES SIGISMVNDVS n. A. 1754 §. XXVII.						

thecarii et Oratoris Germanicae Nationis partes non sine maximo utilitatis gloriaeque fructu obiisset; per Aureliam et Blefas perrexit Turonum, Salmurium, Andegauum, Nannetum, Fanum S. Maclouii et Brestiam. Inde in Britanniam traiecit, et aliquamdiu substitit Londini, spectatisque Vindeforio, Hamptoni Curia, Oxonio et Cantuaria, per Dubrim et Caletum discessit Grauelinam, Dunquercam et Ostendam. Adhaec per Brabantiam Batauos salutatum iuit, quumque Hollandiam, Prouinciam Vltraiectinam, Geldriam, aliasque terras Foederati Belgii obiisset, ac sigillatim uidisset Dordracum, Roterodamum, Hagam Comitum, Lugdunum Batauorum, Amstelodamum et Vltraiectum; tandem A. 1671 d. 30 Octobris per Cliuiam, Coloniam Agrippinam, Moguntiam et Francofurtum saluus laetusque in patriam reuertit. Tantis laudum ac uirtutis accessionibus locupletatus, ad nauandam illustri Norimbergenfium Reipublicae operam digne sese parabat, et A. 1678 ab Incluto Senatu exigendae pensioni, quae auenae imposita est, praeficiebatur. Praeterea A. 1682 Iudicio Prouinciali affedit, et altero anno post Monasteriis Pillenreuthensi et ad D. Clarae praefuit, ac denique A. 1689 inter Consiliarios aerarii est cooptatus (8). Quorum munerum partes uti magna fide et sollertia obiit; sic non potuit non singularis eius uirtus atque dexteritas, ad patriae utilitatem comparata, maioribus etiam praemiis honoribusque ornari. A. 1707 festo Paschatos, tamquam *Antiquus Nominatus*, interiori Senatu adscriptus (9); deputatusque etiam a Senatu est, ut non solum A. 1708 tributum, ex uino aliisque potionum generibus conferendum, sed etiam anno sequenti ciuium cuiusdam tribus res, auctoritate sua moderaretur. Nec minus interea, A. 1701, curae Legatorum Holzschuherianorum, tamquam Senior Familiae suae illustris, admouebatur; quam spartam per octo annos tanto maiore cum laude ornabat, quanto erat ad res praeclare agendas doctrinae prudentiaeque ornamentis, ac consiliis salubribus instructior (10). Namque arcem Holzschuherorum Thalhemiensem, quae uenti uehementioris motu labefactata paene conciderat, mira arte refecit. Aliam quondam Gens Holzschuheriana arcem, in Almshof sitam, habuit, quae inde usque ab eo tempore, quo copiae Marchionum Brandenburgicorum, quacumque inceserant, late populatae sunt tecta agrosque, ipsius belli impetu perculsa atque prostrata iacebat. Quare Noster facturum se operae pretium ratus, si haec auita domus reaedificaretur: praesertim quum ea ratione testamento aui sui fieri satis uideret; socio quidem atque adiutore *Sigismundo Iacobo Holzschuhero*, quo commodius splendidiusque perficeretur praeclare inchoatum opus, pratum aliquod arci imminens, aliaque praedia in Almshof coëmit; atque adeo non tam ueterem arcem instaurauit, quam nouam aliquam eamque praestantissimam faxisque constantem quadratis ex ipso fundamento extruxit (11). Denique Sigismundus Elias, postquam diutius hydropis doloribus erat

T t 2

con-

(8) *Cod. dipl. doc. 313.*(9) *Vid. probat. 7. huius §.*(10) *Vid. ibid.*

(11) In arce hac ad introitum uelut rei gestae monumentum ponebatur, in quo est haec sententia:

DEO

Univ. Erl.
München

§. XXIII conflictatus; A. 1709 d. 20 Septembris ad aeternam consuetudinem optimi maximi Seruatoris et beatarum mentium non sine communi omnium bonorum luctu et moerore euocabatur, eiusque exuuiae d. 27 Septembris in hereditarium Holzschuherorum sepulcrum, quod est in Sacello Holzschuheriano ad D. Iohannis, decenti ritu inferebantur (12). Cuius praeclara in Rempubicam pariter atque in Gentem suam merita, ut et posteritati commendarentur; numus, facer eius nomini, percussus est, quem pro more suo, id est, docte atque eleganter, explicauit Io. David Koeler, illustre Gottingensis Academiae ornamentum (13). Deo auspice A. 1674 d. 24 Martii domum duxit HELENAM ELISABETAM, filiam IOHANNIS LEONHARDI FÜRERI de Haimendorf et Renzenhof, Praefidis Dicafterii primarii Iudicisque Criminalis Caesarei, et ANNAE ELISABETAE SCHLÜSSELFELDERIAE, quae fecunda procreandae sobolis mater sollertissimaque educatrix, in caelestes sedes A. 1725 d. 13 Augusti commigravit (14). Per hanc coniugem lucem hanc suauissimam tredecim liberi adspexerunt, nempe: ANNA ROSINA, d. 22 Februarii A. 1675 nata eodemque anno d. 2 Martii mortua; ANNA MARIA, quae auspicio in hanc lucem d. 28 Maii A. 1676 edita est, et A. 1701 d. 7 Iunii IOHANNI SIGISMUNDO HOLZSCHVHERO, Reipublicae Norimbergensis a consiliis primariis aerarii (§. XXX), nupsit, annoque 1753 d. 26 Februarii mortem oppetiit; IOHANNES SIGISMUNDVS, de quo §. sequ. exponemus (15), MARIA HEDEVICA, d. 15 Nouembris A. 1678 nata, et A. 1713 d. 6 Septembris ad uitae exitum uocata; IODOCVS SIGISMUNDVS, d. 28 Aprilis A. 1680 ortus, eodemque anno d. 22 Maii morte absurtus; MARIA HELENA, quae d. 28 Maii A. 1681 auspiciata huius lucis usura frui coepit, et A. 1728 d. 12 Octobris conuenit in manus IOHANNIS FRIDERICI LOEFFELHOLZII de Colberg, supremi uestigalium Praepositi, annoque 1752 d. 22 Martii naturae satisfecit (16); CATHARINA HELENA, d. 24 Septembris A. 1682 nata, fatoque d. 12 Decembris eiusdem anni perfuncta; WOLFGANGVS SIGISMUNDVS, d. 21 Octobris A. 1683 editus in hanc lucem, rebusque humanis eodem anno d. 24 Decembris ereptus; MARIA CHRISTINA, quae hanc a natura lucem d. 31 Decembris A. 1684 accepit; ANNA ROSINA, quae A. 1686 d. 30 Aprilis uiuendi habuit initium; CAROLVS SIGISMUNDVS (§. XXV); Filius exanimis, A. 1689 mense Ianuario natus; ac denique WOLFGANGVS SIGISMUNDVS (§. XXVII).

§. XXIII.

DEO OPTIMO MAXIMO

Fortunaeque meliori
Sigismundus Iacobus et Sigismundus Elias
Holzschuheri Patruces
postremae Aui optimi voluntatis memores
Domum aruitam
et ultra III. secula gentilitiam
ex dirutione
intra C. annorum spatium ab hostibus iterata
e fundamento excitatam
restituerunt
A. O. R. MDCCXIII.

(12) Vid. probat. 7. huius §.

(13) Vid. Cel. KOELERI *Münzbelustigungen* 23 Stück d. 9 Iunii A. 1745. p. 127. Idem numus exhibetur etiam in *Tabulis aeneis*, operi nostro adiunctis, Tab. XVI.(14) Vid. *Cod. dipl. Mantiff. Inscript. Lit. A.* I. num. 58, et *Lit. K. III.* num. 159. Add. BIEDERMANN l. c. Tab. 388.(15) Vid. *Cod. dipl. doc.* 314.

(16) Vid. BIEDERMANN l. c. Tab. 312.

§. XXIII.

IOHANNES SIGISMUNDVS HOLZSCHVHER, filius natu maximus Sigismundi §. XXIV Eliae Holzschuheri (§. antec.), A. 1677 d. 13 Septembris nascendi habuit auspicia (1). Initiatus sacris, teste ac sponse Iohanne Ioachimo Hallero ab Hallerstein, Norimbergensis Reipublicae Senatore, Christo nomen dedit. Simul ac per aetatem liceret, animus ad colendas literas appulit: quumque Scholae Laurentianae pariter atque Liceo Xenodochii ad Spiritus S. traditus, praeceptores utrobique fidelissimos nancisceretur; tanto feliciores in liberalibus studiis fecit progressus: quanto melior erectiorque indoles iam in puero eluxerat. Nec parum ceperat utilitatis ex domestica Seypeli, *Dispositoris* Laurentiani, disciplina. Cui rei argumento esse potest, quod ille, postquam A. 1693 publicis recitationibus uirorum praestantissimorum in auditorio Aegidiano interesse coepisset; non ita diu post arenam iniit doctrina certantium, et dissertationem, moderatore quidem Vnglenckio, *de mendis Concilii Tridentini* in eodem auditorio habitam, apte alacriterque disputando impugnavit. Dignus itaque habitus est, qui A. 1695 Altorfinam Academiam peteret: dignus etiam, qui haberet ibi duas disputationes, alteram, adiutore Wagenseilio, *de Banno Imperii*, alteram, Praefide Donauero, *de conuentionibus publicis*. A. 1698 contulit se Halam Magdeburgicam, quumque duobus ibi annis omnia, quae sperauerat, doctrinae praesidia comparasset, sub finem quinquennii academici A. 1700, moderatore Stryckio, *de liberis naturalibus Regum et Principum* magna cum omnium laude et gratulatione disputauit: quamuis in dissentientium numero quatuor *I. V. Licentiati*, et praeter hos, etiam celeberrimi nominis uir, Medicorumque facile princeps, *Hofmannus*, fuerint. Ut maiore animum scientia cultuque ornaret, ultra peregrinandi cepit consilium. Quod quum prosequi cuperet, forte tunc accidit, ut Regis Borussiae filia princeps, Louisa Dorothea Sophia, in manus Friderici, Principis hereditarii Landgrauatus Hassio-Cassellani, qui postea Rex Suecorum factus est, sollemni ritu Berolini conueniret. Quarum nuptiarum regiam pompam quum spectauisset; gradu inde accelerato per Magdeburgicas, Halberstadienses, Brunswicenses et Luneburgicas terras, adiit Hanseaticas urbes, Lubecam, Hamburgum et Bremam. Per Oldenburgensem Comitatum et Frisiam Orientalem in Belgii Foederati prouincias delatus, Hagae Comitum aliquamdiu confedit. Hinc Galliam introiit, soluitque etiam in Britannias. Britannis relictis haud praetermisit in Italiam excurrere. Quum Romae esset, opera et adiumento Sacripantii, Purpurati Patris, in congressum colloquiumque Clementis XI, Pontificis Romani, uenit, cunctisque illius functionibus sacris per hebdomadam, quae memoriae mortis beneficiorumque Christi, pia meditatione recolendae, consecra-

(1) Vid. *Leich-Predigt Herrn Johann Sigismund u. a. m. so den 11 Febr. A. 1742 gestorben, und den 16 Holzschuher von Aspach und Harrlach in Thalheim etc. einzul. zu St. Johannis begraben worden. Nürnberg gedruckt mit Festschriften. Add. in Cod. auch Pflegers des Pilgrim-Hospitals zu St. Marthas, dipl. Mant. Inscript. Lit. K. III. num. 164.*

§.XXIV fecrata est, interfuit. Inde Venetias processit, ubi ipsi contigit, ut, praeter alia memoratu digna, uideret etiam anniuersarios eosque sollemnes ritus, quibus festo Ascensionis Christi Venetorum Dux mare Adriaticum matrimonii ueluti pacto, ope annuli, qui in mare prolicitur, sibi iungere solet. Post haec, Pataui, Vicentia, Verona, Tridento, transitis, aliquantisper Vindobonae se tenuit spectauitque aulae Caesareae splendendam maiestatem. Ac denique A. 1702 d. 8 Septembris per Bohemiam et Solisbacum ad patrios penates incolumis saluusque reuertit. Quum sic praeclaris sapientiae doctrinaeque incrementis animum satis formasset, paucis post annis ad Rempublicam accessit. Namque A. 1709 ab Incluto Senatu Norimbergensi curandis eleemosynis, quae in pauperes ciues erogari solent, praeficiebatur, et A. 1710 Senatui adscribebatur interiori, tamquam Antiquus Nominatus. Altero post anno inter Consules Iuniores allegebatur, annoque subsequenti Scabini dignitatem obtinebat. A. 1713 ordini Quinquenorum Senatorum, qui in curia opificum res causasque disceptant, adscriptus est, ita quidem, ut huic ipsi collegio A. 1723 Praeses daretur. Sed hoc munus graue cum alio non minus graui permutauit. Namque A. 1724 inter Praefectos rerum prouincialium cooptabatur: et, quemadmodum interea, A. 1726, Consul Senior fiebat; ita communi Patrum patriae concentu factum est, ut non modo A. 1729 cum omnium bonorum exultatione et applausu moderator summus ac Praeses rerum prouincialium, Reique publicae Septemuir eligeretur, praetereaque curae admoueretur reddituum sacrorum agri Norici: sed etiam A. 1732 hospitalis domus, quae Norimbergae ad D. Marthae est, Praefectus constitueretur (2). Quae munera tantis tamque egregiis ornauit meritis, ut ex hac una re maximam laudem capere studeret, si urbem, si agrum Noricum, et aequitate, et iustitia, et fide defendisset. Similiter suam sibi Gentem illustrem summo officio, summa dexterritate, consilio summo in perpetuum deuinxit. Atque haec omnia is eo potuit facilius expedire, quo instructior omnibus literis ingenuisque artibus erat. Si quis enim alius, Noster profecto, dignissimus est, qui in animis magnis splendidisque ingeniis numeretur. Gaudium illi erat et solatium in literis, nihilque tam laetum, quod his laetius, nihil tam triste, quod non per has esset minus triste. Abundabat doctrina et quadam incredibili uarietate rerum atque copia. Iuris, et historiarum, et antiquitatis erat peritissimus. Linguis multis loquebatur, plures nouerat. Humanissimam in primis delectationem ex studio latinae linguae capiebat, in qua tantos tamque egregios fecerat progressus, ut omnia fere, quae literis mandauit, latine scriberet: cuius rei testes esse possunt, praeter commentarios rerum, ab ipso singulis diebus gestarum, permultae epistolae, eaeque eleganter scriptae, quas ad clarissimos aevi sui uiros, et in his ad immortalem humanitatis statorem, b. Schwarzium (3), de re quauis doctissima miserat. Erat etiam

(2) Cod. dipl. Mant. Inscription. Lit. A. I. num. 60, et Lit. K. III. num. 164.

(3) Quanti Nostrum b. SCHWARZIVS aestimauerit, is lessus declarat, quem piis eius manibus

dicauerat uir ille celeberrimus. Quod quidem poema elegantissimum et Schvarziana Musa dignum si quis legerit; quasi Musas ipsas acerbè querulantes Nostrique morti illacrumantes se uidere

iam poeta disertissimus, magnumque numerum optimorum uersuum, quibus nihil fieri potest argutius, relinquebat (4). Satis diu gloriae uixit, et fortasse etiam naturae, sed patriae parum. Maximum enim sui desiderium, quum mortalitatis exuias deponeret, reliquit apud bonos omnes. Talem uero exitum uitae habuit, qualis decebat uirum, qui in ipsa adolescentia digne se rectisque studiis ad futuram mortem praeparabat. Immortuus fere (quanta gloria!) grauioribus iis negotiis est, quorum expeditionibus pro patriae salute semper distringebatur. Namque in ipsa curia subito in febrim incidit, ut aeger domum deportari necesse haberet: quumque uix triduum lecto teneretur; inter grauiissimos de re christiana sermones ad aeternam consuetudinem Seruatoris Optimi Maximi A. 1742 d. 11 Februarii euocatus est (5). Nuptias mira fortunae uicissitudine quater celebrauit (6). Namque primum A. 1703 d. 20 Nouembris MARIAM BARBARAM, filiam IOHANNIS IACOBI PELLERI a Schoppershof et SOPHIAE VRSVLAE, natalibus HALLERIAE, nuptiis sibi adiunxit, quae A. 1710 d. 16 Iunii naturae satisfaciebat (7). Deinde A. 1711 d. 30 Iunii MARIAE HELE-

NAE

uidere et audire fatebitur. Vid. Nostri uitae curriculum, typis, ut not. 1. huius s. dixi, exscriptum, fol. 119 sqq. ubi lessus etiam Schvarzianus exhibetur. Alibi Cel. Schvarzianus ita de Nostro cecinit:

*Ibinus: illustris sic mandant iussa Patroni,
Quem sapiens Pallas doctaque Suada colit;
Vir, cuius Gentis lignumque et calceus addit
Nomina, quae tenuis non Elegia capit;
Vir, quem Noris amat, patriae venerata Parentem:
Is vocat; et nobis otia grata facit.
Legantur Schvarziana poemata, ab APINO coniunctim edita, p. 266.*

(4) In ornatissimi huius uiri curriculo uitae, typis exscripto fol. 77 haec relata legimus: So kam unser Wohlfeeliger Herr Holzschuher mit der reichsten Erkenntnis vieler Sprachen, unzähllicher Sachen, und fast aller gelehrter Wissenschaften wieder (von den Reisen) zurück; und die Liebe zu dem, was künstlich und gelehrt heist, war in seinem Gemüth so tief eingewurzelt, daß ihre Kraft sich nur mit dem letzten Hauch Seines Ruhmvollen Lebens endigte. Alle Stunden, welche von den häufigen Regierungs-Geschäften übrig geblieben, brachte Er in Gesellschaft der todten Rathgeber, nemlich in Lesung der besten Scribenten, zu. Seine wohl eingerichtete, und mit dem besten Auszug der vortreflichsten Bücher reichlich versehene Bibliothek, ist ein unverwerfliches Zeugnis von Seinem reinsten Geschmack. Er unterhielt mit denen gelehrtesten Männern unserer Zeiten einen vertrauten Briefwechsel in verschiedenen Sprachen über wichtige gelehrte Arbeiten, und eine zahlreiche Sammlung von so vielen Briefen würde ebenfalls den Nutzen und das Vergnügen gewähren, den wir aus andern Schriften dieser Art schöpfen, wosferne sie das Licht dieser Welt erblicken sollten. Es ist fast keine einzige

Wissenschaft, wovon Er nicht das Gründliche und Reine eingesehen hat. Dabero war es Seine Speise und die Ergözung Seines Herzens, so oft nur ein gelehrtes und gründliches Werk zum Vorschein kam. Vor allen andern Übungen liebte unser gelehrter Herr Holzschuher eine nette, reine und zierliche Lateinische Schreibart. In dieser Absicht hatte Er die alten Muster der Römischen Beredsamkeit fleißig, und zu wiederholten malen durchgesehen, alle Seine Aufsätze verfertigte Er in dieser Sprache, und der Fertigkeit im Schreiben war die Übung im Reden vollkommen gleich. Was am meisten zu bewundern; so wird es wohl beständig zuweifelhaft bleiben, ob die Stärke Seines Lateinischen Vortrags größer und lebhafter in gebundener oder ungebundener Schreibart gewesen sey. In dieser letztern brachte Er es so weit, daß Er unter den zierlichen Lateinischen Poeten billig Seinen Platz verdient. Der so viele Jahre unterhaltene Briefwechsel mit dem größten Lateinischen Redner und Dichter unserer Zeiten, unserm Welt-berühmten Herrn Prof. Schvarzen, enthält von diesem Fleiß unverwerfliche Proben, und bestätigt zugleich das öffentliche Urtheil dieses Polyhistor von unserm Seeligen Herrn Holzschuher.

(5) Vid. probat. 2. huius s. Cusus est numus, eius nomini facer, qui gratae piaque in eum uoluntatis ad posteros monumentum esset. Auerfa pars Nostri imaginem ac nomen exhibet: auersa autem insignia eius pariter, atque uxorum quatuor repraesentat, quibus, inscriptionis loco, tria haec uerba: OB INCREMENTA GENTIS, subiuncta sunt. Vid. Tab. aen. XVI.

(6) Vid. not. 2. huius s.

(7) Vid. probat. 2. huius s. et BIEDERMANNI Geschlechtsregister des Nürnberg. Patriciats Tab. 432.

§.XXIV NAE, filiae CHRISTOPHORI WILHELMI SCHEURLII de Defersdorf et ANNAE ROSINAE, ortu SCHLÜSSELFELDERIAE, fidem coniugii dedit, quae A. 1713 d. 9 Augusti ex hac uita discesserat (8). Tum A. 1715 d. 2 Iulii SVSANNAM SABINAM, CHRISTOPHORI ANDREAE TVCHERI a Simmelsdorf, Consulis Senioris ac Scholarchae, et ANNAE FELICITATIS HALLERIAE filiam, matrimonii pacto sibi iunxit, quae eodem anno d. 17 Augusti mortem cum uita commutabat (9). Ac denique A. 1720 d. 29 Ianuarii CLARAM MARIAM, filiam ALBERTI CHRISTOPHORI GVGELII a Diepoldsdorf et MARIAE IACOBINAE LOEFFELHOLZIAE, uiduam *Christophori Bonauenturae Tucher* de Simmelsdorf, sociam uitae sibi publico ritu pactus est, quae A. 1730 d. 16 Octobris oppetiit mortem (10). Ex prima uxore nati sunt tres liberi, una filia, nomine ANNA BARBARA, quae A. 1704 d. 17 Octobris lucem primam hausit et A. 1708 d. 18 Aprilis edidit animum, itemque *duo filio* *li*, iam in matris utero extincti. Ex altera uxore procreatus est CAROLVS SIGISMVNDVS ELIAS, de quo statim exponetur. Quarta denique uxor (nam tertia carebat prole) MARIAM HELENAM A. 1724 d. 28 Februarii peperit (11), quae A. 1742 d. 26 Iunii IODOCO WILHELMO EBNERO ab Eschenbach, Senatori Consulari, nupsit, et A. 1743 d. 2 Nouembris animam efflauit (12). CAROLVS SIGISMVNDVS ELIAS HOLZSCHVHER, Iohannis Sigismundi filius, ex altero matrimonio, ut paulo ante dixi, prognatus, auspicio in hanc lucem A. 1713 d. 2 Februarii edebatur. Nobilis ex doctrina et clari parentis uestigia gloriose secutus, non pueritiam tantum per omnium honestarum artium cultum transegit, sed etiam, quum adoleuisset, totum se ad studia literarum, nec earum uulgarium, sed interiorum quarundam et reconditarum, contulit. Quum Altorfii studiorum causa esset uersatus, A. 1732, ut luculentum aliquod ac publicum industriae suae doctrinaeque specimen ederet, grauitatis plenissimam orationem *de Comitibus, Norimbergae A. 1356 celebratis, in quibus Caroli III, Imperatoris, Aurea Bulla fuit condita*, apte alacriterque recitauit. Nouam anno insequenti laudis solidae

(8) Vid. probat. 2. huius §. et BIEDERMANN l. c. Tab. 456. Altera haec Iohannis Sigismundi Holzschuheri uxor, in templo D. Aegidii, quod Norimbergae est, Deo O. M. consecrauit duo candelabra, ex argento affabre elaborata, quorum alterum Holzschuherorum Scheurliorumque insignia refert, alterum his uerbis inscriptum est:

A
Patre Luminis illustrata,
Spe rutilatura V. D. Lucerna,
in resurgente e feralibus flammis
Aede Aegidiana
mente Diuinis amoribus flagrantissima
Par hoc Candelaborum
sacris uisibus
ultimo, sed luculento elogio
nuncupauit.
Maria Helena Holzschueria,
nata Scheurelia,
A. O. R. clb lccc xlii.

(9) Vid. probat. 2. huius §. et BIEDERMANN l. c. Tab. 515. *Schlechtsregister des Nürnberg. Patriats* Tab. 515.

(10) Vid. probat. 2. huius §. et BIEDERMANN l. c. Tab. 90.

(11) In memoriam et honorem huius natalis numus aureus cudebatur, in cuius aduersa parte conspiciuntur utriusque parentis insignia, Holzschuheriana uidelicet atque Gugeliana: in auctsa autem parte haec uerba inscripta sunt:

A. MDCCXXIV.
D. XXVIII. FEBR.
NAT. NORIBERGAE
MARIA HELENA
HOLZSCHVHERIN.

(12) Vid. BIEDERMANN l. c. Tab. 41.

§.XXIV lidae materiem quaerens, moderante b. *Schwarzio*, publica sollemnique disputatione disquisiuit: *An omnia Pandectarum exemplaria, quae adhuc exstant, e Florentinis manauerint*. Quam quidem dissertationem quum ab omnibus aduersariorum telis fortiter strenueque defendisset; laus omnium et gratulatio eum secuta est, nec fuit quisquam, qui non intelligeret, eum disputando non tam periclitatum esse uires suas, quam ex asse omnibus approbauisse. Nihil iam praeclare inchoato huic tantae laudis cursui deerat, nisi ut ex animi sententia is tandem conficeretur. Quare discedens Altorfio Noster, alia quoque Musarum domicilia et peregrinas terras inuisit. Neque uero quaesitam Altorfii gloriam aliis in locis obscurari est passus, tantum abest, ut perdiderit. Multa, antequam adisset exteros, nouit; plura his, quum in ipso itinere esset, addidit; omnia deinde, quae cognouerat, ad patriae commodum conuertit. Sic magna prudentia et usu praeditus, quum domum rediisset; A. 1743 Assessor et Scabinus Iudicii Prouincialis euasit, et A. 1752 Dicasterio urbis primario assidere coepit, quam spartam egregiis meritorum accessionibus adhuc ornat. Quidquid a muneribus negotiisque otii est, id omne ad studia doctrinae recolenda conferre solet, ut habeat animus, quo ex strepitu forensi reficiatur, et quasi a lassitudine acquiescat. Vt uero in ceteris, ita in poetica imprimis felicissimus est parentis sui, dulcedine quadam carminum memorabilis poetae, imitator atque aemulus. Quo fiebat, ut eum celeberrimi Poetae *Societatis Florigerae ad Pegnesum* A. 1748 d. 5 Februarii choro suo, tamquam praecellentem ingenio et facundia poetam, et Musis ipsis percarum, adiungerent. Literarum iucundissimum oblectamentum mirum in modum auget lectissima eius coniux, HELENA CATHARINA, filia IOHANNIS FRIDERICI LOEFFELHOLZII de Colberg in Zerzabelshof et MARIAE CATHARINAE, ortu IMHOFIAE, cum qua nuptiarum foedera A. 1736 d. 12 Iunii auspicio sanciuuit. Et si enim huic matrimonio fecunditas deest; reliqua tamen oblectamentorum uitae genera non desunt: quibus ut diuturnitas etiam accedat, omnes boni mecum exoptant.

§. XXV.

Iam ad uirum, munerum dignitate meritorumque gloria splendidum, §.XXV. CAROLVM SIGISMVNDVM HOLZSCHVHERVM, filium Sigismundi Eliae (§.XXIII) ordine quartum, uenio, qui, uti totum se iam pridem ad tuendam paternae uitaeque uirtutis laudem omni cura, et labore, et industria, contulit; ita maximus natu ex iis Holzschuheris est, qui nostra aetate honoribus meritisque florent. Atque huius quidem ornatissimi uiri rebus gestis enarrandis tanto lubentius immoramur; quanto aequius decentiusque omnino est, non extremum ei locum in Historia Holzschuheriana tribuere, a quo totum hoc scribendi institutum ab initio profectum est, quique tot curis, tot laboribus, tot impensis effecit, ut, quae sine ipsius adiumento praesidioque aut nulla, aut sterilis certe ac manca fuisset historia, eius infinitis fere studiis undique nunc sibi ipsa constet, neque aut ueritate rerum gestarum, aut copia, ulli cedat huius generis

sub nom. ALCAN.
DRS

§.XXV. Carolus Sigismundus Holzschuher, Senior Gentis Holzschuherianae eiusdemque Legatorum Administrator.

§.XXV. ris historiae. Fatendum profecto est, quod dissimulari nequit, si qua in re datum esset generi humano, perfectum aliquid numerisque suis ac partibus expletum moliri; summa huius uiri laboriosissimi industria fuisse factum, ut Historia Holzschuheriana proxime a perfectione abfutura esset. Sed agite, iam propius ad intuentum hoc laudis Holzschuherianae exemplar accedamus. Auspicata huius lucis usura Carolus Sigismundus A. 1687 d. 15 Iunii frui coepit. Eius uitae primordia statim fontis sacri mysteriis initiata sunt, cui ritui christiano testis sponsonisque loco interfuerat Carolus Sigismundus Grundherr, Reipublicae Septemuir et Scholarcha. Quamprimum disciplinae capax erat, primo ad cultum et honorem, Deo immortalis adhibendum, deinde ad literarum rudimenta, cura maxime studioque domesticorum praeceptorum tempestive traductus est. Quum uero scholis publicis nihil ad inflammanda bonarum artium studia efficacius esse soleat, nihil ad excitandum alendumque discendi ardorem accommodatius; hoc etiam genere felix ille fortunatusque fuit, quod Gymnasio Norimbergensi destinatus, peritis industriisque doctrinae auctoribus utebatur, qui animum eius tanta imbuerunt doctrina, ut, dum Gymnasium ualere iubebat, orationem *de uera idea Principis, iustum bellum gerentis, ex titulis Marti in numis attributis*, magno auditorum plausu habere posset. Iam altioris doctrinae capax in studiorum lucem exiit, maiorem doctrinae liberalioris ornatum ad decus gentilitium allaturus. Quo consilio per Bambergam, Arnstadium, et Gotham A. 1707 d. 17 Aprilis Halam Magdeburgicam contendit, et in Fridericiana studiorum uniuersitate nihil praetermisit, quod uirum egregium, futurumque consilii publici auctorem, instrueret, deditus in primis Iurisprudentiae et Politicae studiis. Sed nondum hic substitit eius animus, rerum laudabilium et peregrinationis cupidissimus. Nam Dresda, Berolino, Hanouera, Lunaeburgo, Lubeca, Hamburgo, transitis, auspicio iter in Daniam adornauit, indeque in Sueciam contendit, ubi etiam insigniores metallifodinas contemplantur. Cum in Belgium Foederatum cogitaret; Bremam, et per Episcopatum Paderbornensem Frisiamque Orientalem, Amstelodamum adiit. Posthaec, Traiecti ad Rhenum et Lugduni Batavorum aliquamdiu commoratus, in Angliam traiecit. Sic innumerabilibus auctus decoribus, quae in usum Reipublicae collegerat, per Roterodamum, Hagam Comitum, Düsseldorfium, Coloniam Agrippinam et Francofurtum ad Moenum, munere diuino beneficioque incolumis Norimbergam rediit. Nec diu singularis eius uirtus et prudentia, ad utilitatem patriae comparata, publicis carere praemiis honoribusque poterat. A. 1713 auctoritate Senatus Perillustris Iudicio Prouinciali affedit: et quadriennio post Dicasterio Inferiori datus est Assessor; quas Assessoris partes A. 1723 in Dicasterio urbis primario itidem suscepit. Adhaec ab A. 1733 filuae Sebalдинаe Reipublicae nomine praefuit. Quum uero sic in dies maioribus sibi patriam meritis deuinxisset; Patrum consensu factum est, ut A. 1742 in Senatum interiorem reciperetur, tamquam Antiquus Nominatus, et A. 1744 inter Consules Iuniores Scabinosque cooptaretur. Has dignitates A. 1752 cum peramplo munere Praefecti rei militaris Consulisque Senioris

pioris auspiciatissime et applaudentibus bonis omnibus commutauit: cui etiam §.XXV. eodem anno primarii filuarum Praefecti Iudicii Appellationum Assessoris dignitas accesserat. Longum foret, copiosius hic enumerare, quanta prudentia, assiduitate ac sollertia in Republica procuranda uersatus sit, et adhuc uersetur. Nec pluribus exponam, quae qualesue *deputationes*, ut appellantur, eidem praeter illa munera, quae modo commemorauimus, publice commissae fuerint. Si uere alias dici potest, magistratum bonum legem esse loquentem; quid de Nostro dicamus, qui non solum lex loquens, sed uiua etiam recte existimatur? Tantus est in illo concentus, tanta concordia, omnis uirtutis, omnium laudum, omnis gloriae! Si uerum decus in uirtute positum est, quae maxime illustratur magnis in Rempublicam meritis; quid praeclarius Nostro, aut praestantius esse potest, qui se esse arbitrat ea lege natus, ut bonos tueatur, improbos cohibeat, extollat iacentes, incolumes seruet, miseris opuletur, amplifcet fortunatos, uirtutem denique ornet, uitium percellat? Iam quanta est eius humanitas, quanta continentia, quanta moderatio animi? Quid multa? Id unum si dixerō, omnia dixi, eum esse Numinis diuini reuerentissimum, studiosissimumque pietatis, quae princeps est ac procreatrix uirtutum reliquarum omnium. Sed talem oportet esse, qui et in publico, et domi nihil agat, nihil moliat, nihil suscipiat, nisi quod singularem animi religiosi ardorem spiret. Talem etiam esse oportet, qui Gentem Holzschuherianam, uerae nobilitatis decore coruscantem, et grauitate aetatis, et consilii prudentia, et, quod maximum est, auctoritate exempli, regat atque moderetur. Namque id paene praeterii, quod minime praetereundum est, eum communi gentilitium suffragatione A. 1744 d. 5 Martii administrandis procurandisque Gentis suae Fideicommissis Legatisque esse praefectum: quum iam inde ab A. 1727 in augendis Familiae suae commodis multum operae studique consumsisset. Exploratum ergo erit omnibus, qui aut nostra haec legunt, aut ipsum hunc uirum egregium penitus et domi inspicere possunt, eum semper in tanta grauissimorum negotiorum multitudine meminisse, non sibi soli se natus, sed patriae, sed suis, ut perexigua pars ipsi relinquatur. Neque uero umquam minus otiosus est, quam cum est otiosus. Quantum enim ei uel res publica, uel priuata tribuit otii, ad legendos libros potissimum conferre solet, quorum nec delectus ei, nec copia, deest. Maximam inprimis atque incredibilem uoluptatem ex conquirendis colligendisque *tabulis, aere exscriptis*, capit, iis praesertim, quibus omnis generis historiae illustrari possint. Quare tam splendida est eius collectio, tamque instructa, ut nullam fortasse usquam inuenias, quae si numerum spectes, copiosior, si uenustatem, pulchrior, si fructum, utilior illa futura sit. Liceat in hoc etiam genere huius tantae laudis uiri eximias uirtutes admirari. Est ille in colligendo hoc thesauro tam lautus atque liberalis, ut nulli sumtui parcat; in custodiendo autem tam obuius atque humanus, ut eum omnibus patere patiat. Quae quum ita sint; nemo erit bonus, qui non mecum Deum immortalem casta piaque comprecatione ueneretur, ut singulare hoc Reipublicae pariter atque Gentis Holzschuherianae ornamentum quam

diutissime factum tectumque seruet, ac inprimis senectutem eius, paullatim appropinquantem, suo ipse leniat solatio, perpetuoque robore sustentet.

§. XXVI.

§. XXVI

Vt CAROLVS SIGISMVNDVS HOLZSCHVHER, de quo §. *antec.* dicere institui, certum uitae curarumque alleuamentum haberet; A. 1712 d. 6 Septembris cum CLARA SABINA, filia lectissima CHRISTOPHORI WILHELMII TVCHERI a Simmelsdorf, Reipublicae Norimbergensis a consiliis aerarii, et CATHARINAE SOPHIAE, ortu OELHAFFIAE, connubium coniunxit, quae, nouem liberis procreatis, adauxerat suauitatem coniugii, sed A. 1726 d. 26 Octobris immatura morte assumpta, acerbissimo maritum luctu afflixerat. Quo factum est, ut ille A. 1727 d. 21 Octobris secundis uotis ex splendido et peruetusto BEHAIMIORVM genere uxorem duceret, nempe SVSANNAM HELENAM, filiam IOHANNIS FRIDERICI BEHAIMI a Schwarzbach, Consulis Senioris reique militaris Praefecti, ex MARIA HELENA TEZELIA prognatam, quae sex liberis feliciter editis mariti animum mirum in modum exhilarauit, et curas eius adhuc suauissima consuetudine temperat. Numerosae huius prolis haec designatio est.

Ex matrimonio priori orti sunt:

- I. MARIA HELENA, A. 1713 d. 3 Octobris nata, et A. 1714 d. 20 Iulii mortua.
- II. SIGISMVNDVS GABRIEL, in lucem A. 1715 d. 4 Februarii susceptus, et A. 1716 d. 8 Martii caelitem sedibus illatus.
- III. HELENA CLARA, quae A. 1716 d. 12 Augusti et coepit inter mortales esse, et desit.
- III. IOHANNES CAROLVS SIGISMVNDVS, A. 1717 d. 21 Septembris auspato in hanc lucem editus, et ex sobole tam numerosa Dei singulari beneficio solus adhuc superstes. Quum per septennium studiis in Gymnasio patrio operam dedisset, et Ienae per triennium doctrinis liberalibus operatus, satifque ornatus iis rebus esset, quarum scientia et usu solida nobilitatis laus continetur; exterarum regiones inuisit, lustratisque insignioribus Germaniae locis, in Heluetiam, Geneuam, Galliam, ac Belgium utrumque discessit, et ubique locorum cum ingenti commodo uersatus, honorificeque ac honeste satis acceptus est. Quo fiebat, ut A. 1744 ab Incluto Senatu Praefectus tributorum, ex uino aliisque potionum generibus conferendorum, renunciaretur: in quo munere gerendo adhuc non sine maxima industriae atque prudentiae laude uersatur. Coniugii fidem A. 1740 d. 4 Octobris MARIAE HELENAE, ornatissimae filiae IOHANNIS PAVLLI TVCHERI a Simmelsdorf, Senatui interiori adscripti, et MARIAE HELENAE, natalibus PELLERIAE, dedit: ex qua ei nascebantur SVSANNA HELENA MARGARETA, quae A. 1741 d. 12 Iulii in uitam uenit, IOHANNES CAROLVS SIGISMVNDVS, A. 1742 d. 21 Septembris prolatus in lucem, et A. 1747 d. 11 Februarii mortalitate interceptus, SIGISMVNDVS ELIAS, bonae indolis puer doctrinaeque

que cupidissimus, qui A. 1744 d. 20 Februarii laetum uiuendi habebat initium, ANNA MARIA, A. 1745 d. 18 Aprilis nata, et A. 1746 d. 16 Iunii caelo recepta, CHRISTOPHORVS CAROLVS SIGISMVNDVS GABRIEL, qui A. 1748 d. 24 Martii nascendi omen habuit, eodemque anno d. 13 Aprilis ex hac uita excessit, IOHANNES CAROLVS SIGISMVNDVS, A. 1749 d. 5 Octobris uitam auspatus, SVSANNA REGINA, nata A. 1751 d. 3 Ianuarii, et HELENA MARIA, nata A. 1753 d. 17 Aprilis.

- V. ANNA SOPHIA, d. 12 Nouembris A. 1718 nata, et altero post anno d. 2 Martii fato perfuncta.
 - VI. IACOBVS CAROLVS SIGISMVNDVS, natus A. 1720 d. 30 Decembris, et mortuus A. 1721 d. 5 Februarii.
 - VII. SVSANNA MARIA, nata A. 1723 d. 26 Februarii, et d. 23 Martii eiusdem anni caelo repetita.
 - VIII. CHRISTOPHORVS SIGISMVNDVS, A. 1724 d. 14 Augusti natus et paullo post extinctus.
 - VIII. SIGISMVNDVS ELIAS, qui lucem primam A. 1726 d. 21 Octobris hauriebat, et diebus septem post ad uitae exitum uocabatur.
- E posteriori coniugio sunt procreati:
- I. SIGISMVNDVS FRIDERICVS, natus A. 1728 d. 12 Nouembris, et A. 1729 d. 18 Februarii uita defunctus.
 - II. CHRISTOPHORVS SIGISMVNDVS, qui Reipublicae commodis augendis A. 1729 d. 27 Nouembris Dei beneficio natus est. Eximiis doctrinae praesidiis, quae sibi et in Academia Gottingensium, et in itinere, non sine maxima ingenii industriaeque laude comparauit, satis instructus, A. 1753 uectigalium Praefecti partes atque officia suscepit, strenuamque nunc cum patriae, tum genti suae, operam nauat.
 - III. ROSINA HELENA, quae auspato uitae huius curriculum A. 1731 d. 17 Ianuarii iniiit.
 - III. IACOBVS CHRISTOPHORVS SIGISMVNDVS, natus A. 1732 d. 29 Aprilis, et eodem anno d. 12 Augusti ciuitate caelesti receptus.
 - V. MARIA HEDEVICA, quae A. 1735 d. 2. Aprilis in hanc lucem ueniebat, et anno eodem d. 7 Augusti ad beatarum mentium consortionem properabat.
 - VI. MARIA MAGDALENA MARGARETA, quae A. 1737 d. 21 Iulii auspata uiuendi habebat initia.

§. XXVII.

WOLFGANGVS SIGISMVNDVS HOLZSCHVHER, filius Sigismundi Eliae (§. XXIII) natu minimus, hanc suauissimam lucem A. 1695 d. 11 Iulii adspexit (1). Qui Wolfgangus Sigismundus

Y y

(1) Vid. in *Cod. dipl.* Mantissa Inscript. Lit. A. Holzschuheri, in aëis incisam, haec scripta sunt: her, eius. III. Infra imaginem Wolfgangi Sigismundi WOLFGANGVS SIGISMVNDVS HOLZSCHVHER AB que liberi. ASPACH

§. XXVII quum Christi sacris initiaretur, sponsoris partes ad sanctum fontem obiit Wolfgangus Albertus Stromer, Reipublicae Septemuir. Deinde, ubi sensim adoleuit, prae ceteris ad morum sanctitatem diligenter institutus est, et propter ingenii praestantiam ad studia bonarum artium, ductu maxime sollertique industria praeceptorum domesticorum, nauiter se applicauit. Altiorum disciplinarum capax A. 1714 Athenas Noricas adiit; ibidemque uirorum, doctrina clarissimorum, institutione interiore per quadriennium usus, permagnam ad utilissimas quasque artes ac disciplinas progressionem fecit. Altorfio ualere iussu, A. 1718 d. 6 Septembris, per Stutgardiam, Durlacum et Rastadium, Argentinam sese contulit. Hic, uti opes doctrinae, hucusque laudabilissime partas, maiore cultu locupletabat; ita cum primis excolendae linguae Gallicae et Musicae arti discendae operam dedit. Neque interea praetermisit, propugnacula munitissima, Philippoburgum et Landauium, itemque metallifodinas, finibus Lotharingiae proximas, spectare. Post haec A. 1720 per Lotharingiam introiit Lutetiam Parisiorum. In hac urbe primaria per septem menses commoratus, non tantum noscendae usurpandaeque Gallorum linguae, aliisque artibus, nobili homine dignis, diligentiorum tribuit cultum, sed Versaliam etiam, ceteraque arces regias, et inprimis Fanum S. Dionysii, locum, sepeliendis Galliarum Regibus destinatum, admiratus est. Hinc per Siluanectum, Nouiodunum, Cameracum, Valentianas et Montem Hannoniae discessit Bruxellas: lustratissimeque adhuc Silua Ducis, Traiecto ad Mosam et Aquisgrano, per Antwerpianam, Wilhelmoftadium, Dordracum, Roterodamum, Delphos, Hagam Comitum, Harlemum, Amstelodamum, Arenacum, Vesaliam, Düsseldorfium, Coloniā Agrippinam, Moguntiacum, Francofurtum ad Moenum, feliciter tandem in patriam reuenit. Sic multiplici rerum eximiarum cognitione et usu auctus, A. 1724 Iudicio Prouinciali assidere coepit. Biennio post suscepit Assessoris partes in Dicasterio Inferiori, iisdemque ab A. 1732 in Dicasterio primario urbis functus est. Quemadmodum uero A. 1744 sub titulo Antiqui Nominati in Senatum interiorem, et A. 1746 inter Consules cooptabatur; sic A. 1752 cum applausu omnium ad dignitatem Curatoris Academiae Altorfinae et Scholarchae itemque Cancellariae et Curiae tutelarum Praefecti, processit (2). Nihil iam attinet, pluribus commemorare, quae *deputationes*, ut patrio dicendi genere utar, auctoritate publica curae ipsius sint commissae. Neque est, quod pietatem eius eximiam, dexteritatem ac fidem in obeundis munerum partibus singularem, et studium ardens, de omnibus optime merendi, collaudem: quum is tot habeat uirtutis suae meritorumque monimenta, quot sunt pectora bonorum. Vtinam uero de grauissima iactura, quam in praematura huius uiri praestantissimi amissione Respublica A. 1752 d. 23 Maii fecerat (3), nondum dicere necesse haberem: qui omnibus quidem flebilis occidebat, nemini tamen flebilior, quam splendidae Genti suae et propinquis, a quibus Deus uolens pro-

ASPACH ET HARRLACH IN THALHEIM S. R. I. R. S. MDCLXXXV. OBIT, D. XXIII. MAII. A. R. S.
 LIB. REIP. NORIMBERGENS. SENATOR CONSULARIS MDCLII.
 REIQVE SACRAE ET LITERARIAE, NEC NON ACA. (2) Vid. *probat. praeced.*
 DEMIAE ALTORF. CVRATOR. NAT. D. XI. IUL. A. (3) Vid. *probat. 1. huius §.*

TABVLA VII.

SIGISMVNDVS IACOBVS

Vid. *Tab.* V. p. 154.

n. A. 1634

† A. 1701

§. XXVIII,

FRIDERICVS GABRIEL n.A. 1661 †eod.an. §.XXVIII.	CHRISTO- PHORVS IACOBVS n.et† A. 1662 §.XXVIII.	MARIA FELICITAS n.A. 1663 †A. 1705 §.cit.	MARIA MAG- DALENA n.A. 1664 §.cit.	CHRISTO- PHORVS SIGIS- MVNDVS n.A. 1666 †A.1742 §.XXVIII.	IOHANNES IACOBVS n.A.1668 †eod.A. §.XXVIII.	CHRISTOPHORVS GABRIEL n.A. 1671 †eod.an. §.XXVIII.	IOHANNES SIGISMVNDVS n.A. 1673 †A.1744 §.XXX.	BVRCARDVS SIGISMVNDVS n.A.1673 †A.1744 §.XXXI.	MARIA SABINA n.A.1676 †eod.an. §.XXVIII.	SIGISMVN- DVS IACOBVS n.A.1679 †A.1733 §.XXXII.	MARIA HELENA n.A. 1681 †A. 1709 §.XXVIII.					
IOHANNES SIGIS- MVNDVS n.A.1706 §.XXVIII.	GEORGIVS ERNESTVS n.A.1708 §.cit.	ELISABETA MARIA DOROTHEA n.A.1710 §.cit.	IOHANNES CHRISTO- PHORVS SIGISMVNDVS n.A.1713 †A.1719 §.cit.	MARIA IVLIANA n.A.1715 §.cit.	SOPHIA CLARA n.A.1716 §.cit.	IOHAN- NES SIGIS- MVNDVS n.A.1703 GABRIEL n.A.1702 §.XXX. num.I.	ANNA MARIA HE- LENA n.A. 1703 †eod. an. §.cit.	IV- BVS SV- SANN- SIGIS- SA- n.A. 1704 DVS n.et †A. 1707 n.et 1713 †A. 1709 §.cit.	FRI- DERI- NA ELI- SA- BETA n.A. 1719 num.I. §.cit.	MARIA IACO- BINA n.A. 1719 num.I. §.cit.	MARIA LVCIA n.A. 1719 num.I. §.cit.	CHRI- STO- PHORVS n.A. 1707 CARO- LVS †A. 1729 §.cit. n.A.1709 n.II.	ANNA MARIA BARBARA n.A. 1711 1713 †eod.an. n.IV. 1715 n.VI. 1717 n.VII.	MARIA HELENA SIGIS- MVNDVS n.A. 1716 GOTT- LIBIVS n.et n.VIII. 1721 n.IX.	SIBYLLA BARBARA BINA CHRISTO- PHORVS n.et†A. LVCIA PHORVS n.et SIGIS- MVNDVS n.A.1722 §.cit. n.X.	IACO- CAROLVS CHRISTO- PHORVS n.A.1722 §.cit. n.X.
CHRISTOPHORVS ERNESTVS GIVS n.et†A.1740. §.cit.	MARIA HELENA n.et †A.1727 §.XXX.	CHRISTO- PHORVS IOHANNES SIGIS- MVNDVS n.A.1730 §.cit.	SIGISMVNDVS FRIDERICVS n.A.1733 †A.1749 §.cit.	ANTONIUS VLRICVS n.A.1736 §.cit.	CHRISTO- PHORVS SIGISMVN- DVS FRIDERICVS n.A.1739 †A.1745 §.cit.	CHRISTO- PHORVS GODEFREDVS SIGISMVNDVS n.A.1742 †A.1744 §.cit.	IOHANNES SIGISMVNDVS ANNA n.A.1748 §.cit.	MARIA CAROLINA n.et†A. 1741 §.XXXI. num.II.	IOHANNES CAROLVS SIGISMVNDVS WILHEL- MVS n.A.1742 §.cit.	MARIA HELENA †A.1744 §.cit.	ANNA LVCIA n.A. 1747 §.cit.	CAROLVS SIGIS- MVNDVS n.A.1743 †A.1745 §.cit.	SVSANNA MARIA WILHELMVS n.A.1750 §.cit.	IOHANNES SIGIS- MVNDVS n.et†A.1753 §.cit.		
CAROLVS CHRISTO- PHORVS SIGISMVNDVS n.A.1738 †A.1740 §.XXVIII.	MAGDALENA FRIDERICA SOPHIA n.A.1740 †A.1742 §.cit.	HENRICVS SEBASTIANVS WILHELMINA n.A.1743 §.cit.	SOPHIA FRIDERICA n.A.1747 §.cit.	GODEFREDVS ERNESTVS SIGISMVNDVS n.A.1750 §.cit.	ANNA IVLIANA CAROLINA n.A.1753 §.cit.	SIGISMVNDVS IACOBVS n.A.1710 †A.1740 caelebs. §.XXXII. n.I.	SVSANNA MARIA n.et† A.1713 §.XXXII.	ANNA MARIA n.A.1714 §.cit.	CAROLVS SIGISMVNDVS FRIDERICVS n.A.1717 §.cit. n.V.	GVSTAVVS SIGISMVNDVS n.et†A.1719 §.cit.	ANNA ROSINA n.A.1720 †A.1747 §.cit.	MARIA HELENA n.A. 1722 §.cit.	MARIA ANNA n.A. 1728 †an.fq. §.cit.			
MARIA HEDEVICA n.A.1746 §.XXXII. num.V.																

propitius funestos in posterum casus prohibebit, ac, quae inflixit unne-
ra, sua ipse uirtute sanare instituet. Inprimis in luctu et squalore diu uer-
santem uidimus eius uiduam, MARIAM HELENAM, ex CHRISTOPHORO
BERTHOLDO TVCHERO, S. R. I. Ordinum Circuli Franconici auspiciis
Tribuno militum in legione pedestri ac Reipublicae Norimbergensis Senatore,
et MARIA CLARA MAGDALENA IMHOFIA prognatam (4), quam beatus uir A. 1723
d. 7 Septembris duxerat domum, ex eaque liberos quatuor, tres filios et filiam
unam, genuerat. Ex his filius natu maximus, GEORGIVS SIGISMVNDVS, A. 1724
d. 18 Iulii ortum habuit, et eodem anno d. 3 Septembris in caelestes sedes com-
migravit. Alter filius SIGISMVNDVS GABRIEL, A. 1725 d. 4 Nouembris uitae huius
curriculum iniit, et sequenti anno d. 19 Decembris ad uitam caelestem diuini-
tus euocatus est. Minimus natu filius, IOHANNES SIGISMVNDVS, A. 1727 d.
15 Septembris laetum prosperumque nascendi omen habuit, finitoque studio-
rum academicorum cursu, et confecto ex animi sententia itinere, connubium
cum REGINA HELENA CHARLOTTA, filia IOHANNIS IOACHIMI NÜZELII de Sünders-
bühl, ultimi gentis suae furculi, et ELISABETAE CHARLOTTAE GEYDERIAE de He-
roldsberg, dictae *Rabensteiner*, A. 1753 d. 27 Martii auspicio coniunxit; et
sicut eodem anno prouinciam Assessoris Dicafterij Inferioris ornare coepit; ita
A. 1754 d. 23 Iunii ex coniuge suauissima filiolum, CAROLVM SIGISMVNDVM, tu-
lit. Filia denique unica Wolfgangi Sigismundi, MARIA MAGDALENA, auspicio
in hanc lucem A. 1730 d. 22 Nouembris prodiit.

§. XXVIII.

SIGISMVNDVS IACOBVS HOLZSCHVHER, filius Sigismundi Gabrielis (§. XXII), §. XXVIII
A. 1634 d. 21 Augusti uitam auspicatus est (1). Quum sacri fontis lauacro ab-
luendus adduceretur, fidem eius nomine Christo, salutis humanae instaurato-
ri, Hieronymus Elaias Kleewein spondit. Parentum praesidio A. 1635 et
1640 orbatus, ex tutorum instituto potissimum rectis moribus et christiana im-
buebatur religione: traditusque uiris, docendi fide ac peritia spectatis, per om-
nem honestarum artium cultum pueritiam transiebat. A. 1651 idoneus dignus-
que iudicatus est, qui Beerii, doctissimi Antistitis, aliorumque Professorum
lectionibus publicis in auditorio Aegidiano interesset, donec A. 1654 Altorfium
commearet. Hic uiris, eruditionis laude insignibus, inprimisque Ludwello,
assiduus affuit, et publice priuatimque docentibus perpetuum discendi ardorem
ex asse approbavit. Sed et, D. Ernesto Cregelio rem moderante, dissertatio-
nem *de Iuris Retorsione* publice defendit. Quo facto A. 1657 iter in Belgium
suscepit, lustratisque insignioribus illius terrae locis, inprimis Vltraiecto, cur-
sum in Britannias, indeque in Galliam direxit, ac sigillatim Lutetiae Parisiorum

Y y 2

(4) Vid. *Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. A. III.*(1) Vid. *Leich. Predigt Herrn Sigmund Jacob Holzschubers von Neuenbürg, Pflegers zu Herspruck und Administratoris der Löbl. Holzschuber. Stiftung, wovon er den 13 May A. 1701 gestorben, und den 20 eiusdem**zu Herspruck begraben worden. Gedruckt Nürnberg bey Adam Jonathan Felsceker. Circa effigiem eius aeneam haec scripta sunt: SIGISMVNDVS IACOBVS HOLZSCHVHER DE NEVENBURG PRAEFECTVS HERS. PRVCCENSIS. NATVS. 21 AVG. A. 1634 DENATVS 13 MAI A. 1701.*

§XXVIII aliquantisper se tenuit. Omnibus uero in locis magna cura studioque obseruauit ea, quae suis rationibus conducere intelligebat. Postquam saluus in patriam peruenerat, accidit, ut A. 1667 Incluti Senatus auctoritate Quaestor Praefecturae Herefbruccensis, itemque A. 1668 et 1669 Praefectus Graeuenbergenfis ac Coenobii Vallis Angelorum, constitueretur. Quibus muneribus summa cum laude functus, A. 1672 Praefecturam opidi agrique Herefbruccensis, unanimi Patrum patriae consensu sibi delatam accepit, eiusque rationes per undetriginta annos; praesertim difficillimo isto tempore, quo Germania graui ac diuturno bello ardebat, perpetuoque militum transitu haec uicinia affligebatur, fidelissime prudentissimeque administravit (2). Pari laude, nec industria minori, curandis Holzschuherorum Legatis ab A. 1696 per quinquennium praefuit: quippe cuius potissimum opera perfectum est, ut distributio anniuersaria eius pecuniae, quam *das Alter-Geld* uocant, certis adstringeretur regulis, atque ad singulos, ex nobili Holzschuherorum Gente oriundos, habita annorum, quos quisque habet, ratione, extenderetur (3). A. 1701 d. 13 Maii apoplexia correptus, in caelestem abiit patriam, eiusque exuiuae in templo Herefbruccensi reconditae sunt (4). In matrimonium A. 1660 d. 7 Maii auspiciato duxit ANNAM MARIAM, filiam CHRISTOPHORI PELLERI de Schoppershof et MARIAE MAGDALENAE TEZELIAE, quae naturae debitum A. 1709 d. 14 Decembris reddebat, et in Sacello Holzschuherorum ad D. Iohannis d. 19 mensis eiusdem sepeliebatur (5). Per hos coniuges lucem hanc suauissimam duodecim liberi adspexerunt (6):

I. FRIDERICVS GABRIEL, A. 1661 d. 1 Februarii natus, et duobus post mensibus d. 8 Aprilis in caelum receptus.

II. CHRISTOPHORVS IACOBVS, A. 1662 d. 21 Februarii uitam auspiciatus, et die sequenti mortalitate interceptus.

III. MARIA FELICITAS, nata A. 1663 d. 13 Ianuarii, nuptumque A. 1684 d. 12 Maii collocata GEORGIO CHRISTOPHORO KRESSIO, Reipublicae Septemuiro rerumque prouincialium Praefecto summo, et A. 1705 d. 25 Ianuarii facta perfuncta (7).

III. MARIA MAGDALENA, quae A. 1664 d. 14 Septembris lucem primam hausit, et A. 1684 d. 2 Decembris PHILIPPO IACOBO SCHEVRLIO de Defersdorf, Reipublicae Norimbergensis a primariis consiliis aerarii, nupsit (8).

V. CHRISTOPHORVS SIGISMVNDVS, de quo §. sequ. dicemus.

VI.

(2) Vid. not. praeced. et in Cod. dipl. doc. 314, item Mantiss. Inscript. Lit. A. I. num. 56, Lit. K. III. num. 157, Lit. R. num. 2.

(3) Vid. Cod. dipl. doc. 312. Conf. etiam not. praeced.

(4) Vid. not. 2. huius §.

(5) Vid. not. 2. huius §. et BIEDERMANNI Geschlechtsreg. des Nürnb. Patriciats Tab. 428.

(6) Vid. Cod. dipl. doc. 313 et 314, in quibus Christophorus Sigismundus, Iohannes Sigismundus, Burcardus Sigismundus et Sigismundus Iacobus Iunior, quatuor filii superstites Sigismundi Iacobi, Senioris, commemorantur.

(7) Vid. BIEDERMANN l. c. Tab. 282.

(8) BIEDERMANN l. c. Tab. 452.

VI. IOHANNES IACOBVS, natus A. 1668 d. 15 Iulii, eodemque anno d. 25 Sep. §XXVIII tembris mortuus.

VII. CHRISTOPHORVS GABRIEL, qui in hanc lucem uenit A. 1671 d. 10 Martii, et tribus mensibus post ad aeternam Seruatoris optimi consuetudinem festinauit.

VIII. IOHANNES SIGISMVNDVS, de quo infra §. XXX. exponemus.

VIII. BVRCARDVS SIGISMVNDVS, de quo §. XXXI. commentabimur.

X. MARIA SABINA, quae uiuendi habuit initium A. 1676 d. 22 Maii, et d. 22 Augusti eiusdem anni e uita excessit.

XI. SIGISMVNDVS IACOBVS, de quo §. XXXII. dicetur.

XII. MARIA HELENA, quae A. 1681 d. 25 Ianuarii in hanc edita est lucem, annoque 1702 d. 21 Nouembris in manus GVSTAVI PHILIPPI FVRERI de Haimendorf, primarii Praefecti suburbii Gostenhofiensis Assessorisque Iudicii urbani ac matrimonialis, conuenit, et A. 1709 d. 10 Martii partus difficultate uitam amisit (9).

§. XXVIII.

CHRISTOPHORVS SIGISMVNDVS HOLZSCHVHER, Sigismundi Iacobi filius (§. §. XXIX antec. num. V.), primum in hanc lucem A. 1666 d. 22 Octobris prodiit (1). Fuit Ducis Gothani auspiciis Tribuni militum Legatus, et A. 1742 d. 30 Maii Ordruffii mortalitatem finiit (2). A. 1696 ANNAM ELISABETAM, filiam GEORGII HENRICI de VIPPACH et SOPHIAE ELISABETAE de BEVLWITZ, uiduam Iohannis de Affeburg, fociam uitae sibi sumsit (3). Quae postquam, nulla prole edita, A. 1704 d. 9 Februarii mortem oppetierat, uotis secundis A. 1705 d. 20 Maii in manus illius uenit MAGDALENA SIBYLLA, IOHANNIS CASPARIS KREIZIGERI, Ducis Saxonici a commissis stabuli rebus, et CATHARINAE ROSINAE PRAWNIAE filia, quae A. 1746 d. 24 Decembris diem obiit supremum (4).

Ex altero coniugio prognati sunt:

I. IOHANNES SIGISMVNDVS, qui A. 1706 d. 2 Septembris ortum habuit, et Ducis Gothani auctoritate Centurio constitutus est, quam spartam hodie etiam multis uirtutis fortitudinisque speciminibus auget. Matrimonio secum A. 1737 d. 30 Iulii iunxit CHRISTIANAM THERESIAM SOPHIAM, VALENTINI PAULLI de STERNBERG, Comitis Schoenburgenfis a consiliis aulicis, filiam, ex qua tulit CAROLVM CHRISTOPHORVM SIGISMVNDVM, natum A. 1738 d. 10 Iunii, et mortuum A. 1740 d. 4 Maii, MAGDALENAM FRIDERICAM SOPHIAM, A. 1740

(9) BIEDERMANN l. c. Tab. 377.

mit Regherischen Schriften.

(1) Vid. Trauer- und Lob-Rede, welche bey Beerdigung, des, den 30 Maii 1742. verstorbenen — Herrn Christoph Sigismund von Holzschubers, Hochfürstl. Sachsen-Gothaisch Obrist Lieutenant über das Löbl. Land-Regiment zu Fuß, gehalten worden. Gotha gedruckt

(2) Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. K. III. num. 165.

(3) Vid. probat. praeced.

(4) Vid. probat. 2. huius §. ZZ

§. XXIX

A. 1740 d. 20 Ianuarii natam, et A. 1742 d. 10 Maii uita defunctam, HENRICVM SEBASTIANVM SIGISMVNDVM, qui A. 1743 d. 8 Maii hanc a natura lucem accepit, SOPHIAM FRIDERICAM WILHELMINAM, d. 23 Aprilis A. 1747 natam, GODOFREDVM ERNESTVM SIGISMVNDVM, qui A. 1750 d. 1 Februarii laeta uiuendi habuit initia, et ANNAM IVLIANAM CAROLINAM, A. 1753 d. 23 Augusti auspiciato natam.

II. GEORGIUS ERNESTVS SIGISMVNDVS, qui in hanc lucem A. 1708 d. 28 Nouembris editus est, et Ducis Gothani auspiciis partibus Centurionis non sine magna laude nunc quoque fungitur. Nuptiarum ritu publico A. 1733 d. 8 Septembris fociam sibi pactus est FRANCISCAM ELEONORAM ERNESTINAM, filiam GEORGHII OTTONIS de BERGA in Wechmar, Vargel et Weidensee, Comitis Hohenloico-Neuensteinensis a consiliis et Praefecti Ordruffiensis, et ANNAE MARGARETAE de THÜNA propaginis Molzdorffensis. Qua quidem A. 1745 d. 23 Februarii humanis rebus erepta, animum ad alteram uxorem appulit, sibiue A. 1746 d. 17 Nouembris uotis secundis iunxit DOROTHEAM CHARLOTTAM, GEORGHII FRIDERICI de SEEBACH in Klein-Fahern, Regis Poloniae et Electoris Saxonici auctoritate Centurionis, filiam. Ex priori matrimonio suscepit filium, nomine CHRISTOPHORVM ERNESTVM GEORGIUM SIGISMVNDVM, A. 1740 d. 15 Octobris natum, et eodem anno d. 23 Octobris mortuum.

III. ELISABETA MARIA DOROTHEA, quae A. 1710 d. 26 Martii ortum habuit, et A. 1740 d. 13 Octobris GEORGIO CASIMIRO HERMANNO, Comitis Hohenloico-Neuensteinensis auspiciis Praefecto Ordruffensi, et Camerae Consiliario, nupsit. Quum A. 1753 d. 27 Nouembris opidum Ordruff totum fere acerbissimo incendio conflagrauisset; ita tulit casus infestus, ut, quemadmodum tot alii homines rem suam paene omnem ac fortunas amittebant; ita cum illis etiam hi coniuges, et quae apud eos aetatem degunt, *Maria Iuliana* et *Sophia Clara Holzschuberiae* (de quibus num. V et VI in hoc §. exponitur) in eandem calamitatem traherentur (§).

III. IOHANNES CHRISTOPHORVS SIGISMVNDVS, natus A. 1713 d. 2 Martii, et ad uitae exitum A. 1719 d. 29 Augusti uocatus.

V. MARIA IVLIANA, A. 1715 d. 16 Februarii in hanc lucem prolata.

VI. SOPHIA CLARA, quae uitae huius curriculum A. 1716 d. 7 Septembris iniiit.

§. XXX.

§. XXX.

IOHANNES SIGISMVNDVS HOLZSCHVHER, filius Sigismundi Iacobi (§. XXVIII num. VIII.), quem mater A. 1673 d. 26 Februarii iuxta cum fratre *Burcardo Sigismundo Holzschubero* (§. sequ.) Herefbrucci uno partu ediderat, initiatus sacris, interprete ac sponse Iohanne Iacobo Hallero ab Hallerstein, Septem-
uiro

(§) De incendio hoc Ordruffensi legatur Cel. tions-Historie T. III, p. 363. 399.
WIBEL in der Hohenloischen Kirchen- und Reforma-

uiro Reipublicae et Consule, nomen ciuitati christianae dedit (1). Vbi paul-§. XXX.
lo adoleuerat, necessariis pietatis et bonarum artium elementis primum Herefbrucci in patria, institui coepit. Deinde in Gymnasium Norimbergense A. 1686 dimissus, tam felices in liberalibus studiis progressus fecit, ut praeexercitamentis scholasticis finem impositurus, orationem *de Inuidia, perpetuo uirtutis comite*, A. 1690 promte recitaret. Hinc Professores publicos in auditorio Aegidiano per biennium diligentissime affectatus, eniti altius parauit. Antea uero quam in Academiam Altorfinam abiret, A. 1692 in acroaterio publico Norimbergae orationem *de tribus Ordinibus Equestribus S. R. I. immediatis, itemque sub finem de Patriciatu Norico*, cum omnium approbatione habuit. Iam in ipsa Academia dici non potest, quam impigre in optimarum artium scientiarumque studiis processerit. Neque ibidem lucem publicam, qui non nullorum peruersus mos est, fugiebat: siquidem in oratione sollemni *de corrupto statu rei monetariae* conquestus est, et A. 1696, sub praesidio Spiziano, *de successione lineali in feudis*, alacri paratoque animo disputauit. Cursu studiorum academicorum ex animi sententia confecto, iter in peregrinas terras auspiciatissime suscepit. Ac primo quidem adiit Heluetiam, et figillatim Lausonii et Genouae aliquantisper commoratus est. Deinde omnem fere Italiam peragrauit. Expedito autem laboris immensi, at non utilitatis minoris, itinere, A. 1698 per Oenipontem, Monachium et Ratibonam saluus in patriam peruenit. Nec uero admodum diu substitit domi, quum denuo peregrinandi cupido eius animum incessisset. Quapropter inflammato studio per Sturgardiam, Argentoratum et Nanceium in Gallias contendit. Quam incertae autem fallacesque sunt res hominum ac destinata! Pictauii tanto aestu febrique correptus est atque iactatus, ut omnem conualescendi spem abiiceret. Sed praeter omnem opinionem expectationemque diuina ope, quae humanae spatio immenso antecedit, effectum est, ut grauitate ualitudinis leuatus, A. 1700 sub uernum tempus per Lotharingiam et Sueuiam ad patrios penates reuerteretur. Sibi suisque redditus, fidelissimam utilissimamque patriae Reipublicae operam addixit. Nam non modo A. 1702 Iudicio Prouinciali Assessor Scabinusque datus, ac quinquennio post exigendae pensioni, uino aliisque potionum generibus impositae, praefectus est; sed et ab A. 1714 Incluti Senatus a consiliis aerarii fuit, ita quidem, ut A. 1728 in amplissimo Consiliariorum aerarii Norimbergensis ordine principem locum obtineret. In quorum munerum partibus administrandis quanta fide, et industria, et dexteritate, uersatus sit, nemo est, qui nesciat. Atque utinam animo eius satis erecto ac firmo par corpus esset datum! Sed debilitas corporis fracti grauioreque calculi, quo inde ab A. 1726 laborabat, dolores ita tandem ingrauescebant, ut propter ualitudinem incommodam A. 1739 sua se sponte cunctis abdicaret muneribus. Quumque ipsi, ceu Seniori Gentis suae, partes administrandorum Holzschuherianae Gentis Legatorum a Gentilibus A. 1736 deferrentur; eas, infirmitatis excusatione usus, diligenter deprecatus est. At hoc non interpretandum est eam in partem, quasi omnem

Zz 2

is

(1) Vid. Cod. dipl. Mant. Inscription, Lit. K. III, num. 167.

§. XXX. is curam ornandae Familiae ex animo dimisisset; quippe qui, quantum poterat, decus eius tuebatur. Ceterum uti eximiis aliarum uirtutum ornamentis enituit in uita; ita inprimis liberalitatis laude floruit. Vt iam alia praetermittam, ex quibus, quam liberalis fuerit, intelligi possit: haud parum sane ad perennem eius memoriam confert, quod is A. 1727 in templo D. Iohannis, quod proxime ab urbe Norimberga abest, duo maiora candelabra, ex argento affabre confecta, Deo O.M. dedicauit, quae singulis diebus festis in ara templi maiore, a Friderico Holzschuhero quondam fundata et condita, collocarentur. Tandem A. 1744 d. 24 Octobris, quum annum aetatis septuagesimum primum ageret, pio placidoque mortis genere suam finiit mortalitatem, summae ac undique numeris suis partibusque expletæ felicitatis apicem consecutus (2). Nuptiarum foedus A. 1701 d. 7 Iunii auspico sanxit cum ANNA MARIA, filia SIGISMUNDI ELIAE HOLZSCHVHERI et HELENÆ ELISABETAE FRIDERICÆ (§. XXIII), quae felici fecunditatis argumento octo tulit liberos, et A. 1753 d. 26 Februarii laeta ex his tenebris in lucem illam excessit (3). Ipsa praeclara soboles hunc nascendi ordinem habuit:

I. IOHANNES SIGISMUNDVS GABRIEL A. 1702 d. 22 Martii auspico uitae huius curriculum iniit. Prima eius aetas dedita disciplinis fuit, iisque artibus, quibus instruuntur homines ad praesidium et usum patriae. Postquam feliciter adoleuerat, cum Altorfii, tum in Academia Fridericiana, literarum studia ita exercuit, ut doctrina satis liberaliter institueretur. Rectissimis itaque studiis atque optimis artibus praeditus, in Galliam et Belgium Austriacum iter fecit, insignioresque Germaniae urbes atque aulas spectauit. Ex itinere quum saluus rediisset, exactioni tributorum, ex uino ceterisque potionum generibus conferendorum, praefectus fuit. In quo munere fungendo laudabiliter uersatus, A. 1744 in amplissimum Consiliariorum aerarii collegium cooptatus est; quam prouinciam egregiis prudentiae uirtutisque accessionibus nunc quoque locupletat. Nuptiarum sollemnibus A. 1726 d. 15 Octobris sibi pactus est MARIAM HELENAM, filiam WOLFGANGI ADAMI FRIDERICI STRÖMERI de Reichenbach, Reipublicae Septemuiri, reique militaris Praefecti, et SVSANNÆ HELENÆ, ortu LOEFFELHOLZIAE, quae A. 1727 d. 18 Iunii filiolarum, nomine MARIAM HELENAM, quamuis post duos menses caelo receptam, enixa, probauit fecunditatem, et A. 1727 d. 24 Iunii tranquille leniterque expirauit. Cuius suauissimae coniugis interitum acerbum lacrimis iustoque comploratu profecutus est uiduus, nouisque iam nuptiis intentus, A. 1728 d. 23 Nouembris ANNAM LYCIAM, CHRISTOPHORI FRIDERICI de Haimendorf, Praetoris et Castellani Caesarici in arce Norimbergenfi, et MARIAE BARBARAE POEMERIAE filiam, matrimonii pacto sibi iunxit, ex eaque septem liberos feliciter procreauit. Ex his CHRISTOPHORVS IOHANNES SIGISMUNDVS, A. 1730 d. 23 Ianuarii natus, quum, finitis in Academia Altorfina literarum studiis, et itinere per utrumque Belgium ac pra-

(2) Vid. probat. praeced. et in Cod. dipl. Mant. Inscript, Lit. A. I, num. 62.

(3) Vid. probat. praeced.

cipuas Germaniae aulas confecto, animum, paternae auitaeque laudis §. XXX. audum, liberaliter excoluisset, et uiam sua sibi uirtute ad praemia industriae adipiscenda feliciter muniisset; A. 1754 d. 28 Maii MARIAM SALOMEN, lectissimam filiam SIGISMUNDI PFINZINGII ab Henfenfeld, Septemuiri, rerumque prouincialium Praefidis, et BARBARAE HELENÆ NÜZELIAE, domum auspico duxit: ex qua d. 25 Februarii A. 1755 filiolarum suauissimam HELENAM MARIAM, fuscipiebat. SIGISMUNDVS FRIDERICVS A. 1733 d. 26 Aprilis auspico in hanc lucem editus est et A. 1749 d. 28 Octobris mortuus. ANTONIVS VLRICVS SIGISMUNDVS A. 1736 d. 26 Octobris diuinitus est datus. CHRISTOPHORVS SIGISMUNDVS FRIDERICVS A. 1739 d. 26 Iunii ortum habuit, et A. 1745 d. 9 Ianuarii uitam reliquit. CHRISTOPHORVS GODEFRIDVS SIGISMUNDVS A. 1742 d. 25 Iulii natus est et A. 1744 d. 17 Nouembris mortuus. IOHANNES SIGISMUNDVS GABRIEL A. 1747 d. 12 Ianuarii in hanc uenit lucem, et post dies undeuiginti uitam morte immatura finiuit. Vnica denique filia, MARIA ANNA, d. 28 Nouembris A. 1748 uenit in uitam.

II. ANNA MARIA, A. 1703 d. 16 Februarii nata, et eodem anno d. 9 Martii defuncta.

III. ANNA HELENA, A. 1704 d. 1 Aprilis uitam auspico, et d. 11 Decembris anni eiusdem in caelum recepta.

III. IACOBVS SIGISMUNDVS A. 1705 d. 1 Octobris lucem hanc adspexit, et d. 25 Decembris eodem anno animam efflauit.

V. IULIANA SVSANNA, A. 1707 d. 2 Februarii in lucem prolata, et triduo post humanis rebus erepta.

VI. FRIDERICVS SIGISMUNDVS, A. 1709 d. 14 Ianuarii natus, et d. 3 Februarii eodem anno morte absumtus.

VII. HELENA ELISABETA, A. 1713 d. 12 Aprilis in hanc lucem edita, et A. 1714 d. 17 Maii demortua.

VIII. MARIA IACOBINA A. 1719 d. 6 Iunii hanc a natura lucem accepit, eodemque anno d. 18 Iulii de uita migravit.

§. XXXI.

BVRCARDVS SIGISMUNDVS HOLZSCHVHER, filius Sigismundi Iacobi (§. XXVIII. §. XXXI num. VIII.), A. 1673 d. 26 Februarii Herefbrucci, in opido Norico, uno par- Burcardus Sigismundus Holzschuher et eius posterum cum fratre Iohanne Sigismundo (§. antec.) in lucem hanc editus est (1). Quum in ciuitatem, Christi numini deuotam, adscriberetur; sponsoris uicem ritu christiano praestitit Georgius Burcardus Loeffelholz, Inclutae Reipublicae Norimbergenfis auspicio siluae imperiali D. Laurentii Praefectus. Religionis

Aaā

chri-

(1) Vid. Cod. dipl. Mantiff. Inscript, Lit. A. I. num. 61, et Lit. K. III. num. 166.

§.XXXI christianae literarumque fundamenta primum Herefbrucci, deinde in Gymnasio Norimbergensi, ductu praeceptorum fidelissimorum, iecit. Quoniam uero cupiditate mira rei militaris ardebat; corporis exercitationibus simul uacauit, bellicae artibus mature imbutus est. His pueritiae rudimentis praeclare positus, A. 1693 Philippoburgum contendit, uoluntariam militiam professus, annoque subsequenti ad exercitum Caesareum se contulit, qui tum temporis, duce quidem belli Ludouico, Marchione Badensi, longe maiores Gallorum copias prope Heilbrunnam fundebat, fusasque ultra Rhenum persequabatur. Ab A. 1695 usque ad pacis Ryfwicensis tempora in legione Schnebeliana pedestri Vexilliferi partibus laudabilissime functus est. Bello isto composito, Academiam Argentoratensem adiit. Hic in discenda lingua Gallica scientisque aliis multum temporis consumpsit, inprimis uero artes mathematicas et rem castrensem singulari studio excoluit. Inde Alsatia peragrata, Basileam, Solodurum, Scaphusiam, Friburgum, Brisacum, Landauiumque spectauit. A. 1701 Centurionis Legatus Secundus in cohorte Waldstromeriana constitutus est, ac deinde obsidioni Landauensi pariter, atque pugnae, prope Friedelingam A. 1702 commissae, magna cum fortitudinis laude interfuit. In bello Bauarico, paullo post exorto, missus in Palatinatum Superiorem est, ibidemque in praefidiis collocatus, ita quidem, ut simul ad uaria belli negotia, atque etiam ad oppugnandum castrum Rotenberg, adhiberetur. Inter tot uero res praeclare administratas, nihil ad nominis sui memoriam perennius egit, quam quum A. 1703 extra ordinem muneris sui, sola auctoritate suafque Iani, egregii belli Ducis, commotus, hostium copiis, quae ad soluendam propugnaculi obsidionem mittebantur, imperterrito animo iuisset obuiam easque fortiter repulisset. Quo facto Centurionis Legati Primarii spartam promeritus, in proelio, apud locum Hoechstædt facto, animi sui praesentiam satis testatus est. At in hoc tum temporis fortunae expertus est inconstantiam, quod utensilibus farcinisque omnibus exutus est. Nec ita diu post eandem iterum calamitatem accepit. Nam quum Wembdingam, Bauariae opidum, praefidio teneret, eumque locum aliquantisper ab hostium impetu defenderet, tandem multitudine superatus, uictas manus dedit, atque inter captiuos abductus est. Sed, Vlma feliciter expugnata, uindicatus est in libertatem. Hinc se Landauium, ad propugnaculum obsessum, recepit. A. 1705 Centurionis munus in legione Tucheriana obtinuit. In Bauariam iterum dimissus, opido Rain tuendo praefectus est. Quum uero A. 1711 legio Tucheriana, cui, ut diximus, adscriptus erat, cum militia Caesarea, quae tum in regionibus, Rheno uicinis, se tenuit, coniungeretur; ipsum eodem cum cohorte sua proficisci oportuit. Propter eximias bellicae uirtutis laudes A. 1713 Inclutorum Franconiae Ordinum auspicio factus est superior excubiarum Praefectus. Quoniam uero ipso hoc anno d. 26 Ianuarii ab Illustri Senatu Norimbergensi Praefectura Reicheneccensis fidei curaeque eius committebatur; relictis castris, quae per uiginti annos alacriter secutus est, in Rempublicam omni cogitatione logatus incubuit, palam testa-

testatus, se patriae nulla in re umquam deesse. Neque ab ardore pristino studioque de omnibus bene merendi quicquam tunc remisit, quum A. 1725 in Senatum interiorem, ceu Antiquus Nominatus, reciperetur, et quadriennio post ei curiae, in qua res caussaeque opificum disceptantur, praeesse coepisset, simulque consulari fungeretur potestate. Eandem praeterea curiam, in qua opificum dissidentium lites contentionesque, ut modo diximus, sopiri solent, ab A. 1732 Praefidis auctoritate moderatus est. Sed nemo erat bonus, qui non et patriae, et sibi gratularetur, quum audiisset factum esse, ut is A. 1737 Academiae Altorfinae Scholarumque Curator, et Praefectus Gerontotrophii Landaueriani constitueretur, itemque A. 1742 inter Consules allegeretur Seniores (2). Praetereo nunc, ne longus sim, *deputationes*, quas permultas obtinuit. Quamquam uero nihil prius habuit, nihil antiquius, quam ut concedita sibi munera dignitatesque honestissime et magna cura tueretur; tantum tamen abest, ut neglexerit Gentis suae Illustris commoda, ut eam sibi potius, quum praefertim A. 1736 d. 18 Ianuarii curae Legatorum Holzschuherianorum admoueretur, summa fide ac sedulitate deuinxerit. Vitam subito finiit A. 1744 d. 6 Ianuarii, non tam morbo, quam senili infractarum iam bello uirium defectu exsolutus (3). Matrimonio secum A. 1706 d. 17 Maii iunxit BARBARAM LVCIAM, CAROLI GOTTLIBII FÜRERI ab Haimendorf, Duumuii Reipublicae, et SVSANNÆ SIBYLLÆ LOEFFELHOLZIAE filiam, omni laude florentem (4), ex eaque decem liberos suscepit, quorum designatio haec est:

I. MARIA LVCIA A. 1707 d. 18 Iulii auspicio in hanc lucem edita est.

II. CHRISTOPHORVS CAROLVS SIGISMVNDVS A. 1709 d. 27 Ianuarii auspiciata huius lucis usura frui coepit. Eximiis naturae dotibus, pulchrisque generis sui imaginibus excitatus, et patriae et stirpi suae exoptatos retulit fructus, hodieque cumulatissime refert. Is quum pueritiam per omnem honestarum artium cultum transegisset, felicesque in optimis studiis fecisset progressionem; bene recteque praeparatus, A. 1730 iuxta cum *Sigismundo Iacobo Holzschubero*, fidissimo iucundissimoque itineris socio, de quo §.sq. num. I. dicemus, Academiam Halensem adiit. Vbi sicut uirorum celeberrimorum scholas ardenti studio frequentauit; ita A. 1731 in stadio scientiarum ultra progressurus, Lipsiam se contulit. Interea temporis non modo castra statua, quae potentissimus Rex, Augustus II, ad Mühlbergam habuerat; sed etiam non nullas Saxoniae aulas, spectauit. Quum medio anno 1733 domum redire necesse habuisset, perstitit in patria usque ad A. 1735;

A a a. 2

quo

(2) Vid. probat. praeced.

(3) Vid. probat. 1. huius §.

(4) Vid. probat. 1. huius §. et BIEDERMANNI *Geslechtsregister des Nürnberg. Patriciats* Tab. 379.

§. XXXI

quo ipso anno Viennam Austriorum profectus, comitem se dedit Christophoro Friderico de Appold, qui hodie in aula Onoldina Consilarii spartam ornat, Iudicioque Prouinciali assidet. Vindobonae aliquantisper commoratus, A. 1736 insigniores Germaniae prouincias peragrauit, eodemque anno saluus incolumisque Norimbergam reuertit. Peregrinationis opera haud segniter perfunctus, ex mandato Incluti Senatus Norimbergensis curam inspectionemque Tabularii Superioris suscepit, et simul parenti suo, in administrandis Holzschuherianae Familiae Legatis occupato, suam pro uirili parte locauit operam. Quemadmodum uero ab A. 1741 Iudicio Prouinciali; item ab A. 1744 Dicafterio Inferiori, magno cum patriae commodo affedit; ita A. 1748 Patrum patriae consensu factum est, ut praeponeretur muneri peramplo, quod uulgo appellatur *das Land-Almofen-Amt*, et in procurandis administrandisque praediis, redditibus ac subditis, ad Monasteria, Praepositorum, aliaque legata ad pias causas, pertinentibus, uersatur: quam spartam adhuc egregie ornat. Fidem coniugii A. 1738 d. 8 Iulii dedit MARIAE MAGDALENAE, filiae GVSTAVI PHILIPPI FÜRERI ab Haimendorf, Senatoris amplissimi, et ANNAE MARIAE IMHOFIAE: ex qua quidem septem liberos genuit, nempe MARIAM CAROLINAM, natam A. 1741 d. 1 Martii, eodemque anno d. 17 Aprilis mortuam, IOHANNEM CAROLVM SIGISMVNDVM, adolescentulum indole erectiore praeditum maximeque industrium, qui A. 1742 d. 4 Aprilis auspiciata uiuendi habuit initia, CHRISTOPHORVM WILHELMVM SIGISMVNDVM, uitam A. 1743 d. 7 Maii auspiciatum, et A. 1745 d. 16 Decembris morte absumtum, MARIAM HELENAM, quae lucem primam A. 1744 d. 8 Octobris haussit, et A. 1745 d. 6 Aprilis ex hac uita discessit, ANNAM LVCIAM, quae A. 1747 d. 22 Martii laetum nascendi omen habuit, CAROLVM SIGISMVNDVM, d. 1 Iunii A. 1748 natum ac repente uita defunctum, et denique SVSANAM MARIAM, quae d. 26 Martii A. 1750 in lucem uitamque communem exiit. Ipsa uero coniux haec fecunda, quod incredibilem marito, fortuna quam amplissima digno, attulit dolorem, A. 1750 d. 18 Octobris ex hac uita caduca in coetum beatarum mentium euocata est. Iam quum aliam uitae fortunaeque consortem circumspeceret; nullam inuenit sua consuetudine digniorem, quam HELENAM FELICITATEM, praestantissimam pietate ac modestia filiam CHRISTOPHORI WILHELMI TVCHERI de Simmelsdorf, Academiae Altorfinae Scholarumque Curatoris, et MARIAE FELICITATIS IMHOFIAE, quae in manus eius A. 1752 d. 22 Februarii conueniebat. Matrimonium hoc fuit ceteroqui felicissimum, nisi quod ei diuturnitas deesset.

§. XXXI

deesset. Namque uxor haec fidelissima iam A. 1753 d. 17 Februarii uitam amisit, cum difficili partu d. 8 Februarii eiusdem anni filiolum, IOHANNEM WILHELMVM SIGISMVNDVM, haud ita diu superstitem, esset enixa; ex cuius morte quantam plagam acceperit uir optimus, sentiri facilius, quam uerbis exprimi potest; praesertim quum nondum obductae sanataeque essent prioris uulneris cicatrices, quo is ante duos annos uehementer percutiebatur. Sed Deus immortalis, cuius consilio et prouidentia mundus administratur, ipse hanc domum, tot funestis casibus concussam, in antiqua fede sistebat, remque totam gubernabat sapientissime. Quum enim uiduus rem suam familiarem pristina iactura non parum afflictam animaduerneret; Dei munere ac beneficio factum est, ut A. 1754 d. 22 Ianuarii connubio sibi tertium iungeret SVSANAM MARIAM, CHRISTOPHORI GOTTLIBII SCHEVRLII de Defersdorf, Senatoris, et MARIAE BARBARAE LOEFFELHOLZIAE filiam dignissimam, IOHANNIS WILHELMI EBNERI ab Eschenbach, Assessoris Dicafterii Inferioris, uiduam.

- III. ANNA LVCIA A. 1711 d. 27 Ianuarii nata est, et A. 1729 d. 28 Decembris mortua.
- III. MARIA BARBARA uitae huius curriculum A. 1713 d. 22 Octobris iniiit et eodem anno d. 10 Decembris naturae satisfecit.
- V. IACOBVS SIGISMVNDVS A. 1715 d. 27 Maii susceptus est in lucem et d. 13 Iunii eiusdem anni humanis rebus ereptus.
- VI. MARIA HELENA A. 1716 d. 21 Octobris primo inter homines colere coepit eodemque anno d. 30 Octobris mortalitatis exuias deposuit.
- VII. CHRISTOPHORVS GOTTLIBIVS natus est A. 1717 d. 5 Octobris, et post dies uiginti exstinctus.
- VIII. SIBYLLA BARBARA A. 1719 d. 13 Iulii in hanc lucem uenit et eodem anno d. 31 Augusti uiuere desit.
- VIII. IACOBINA LVCIA A. 1721 d. 26 Februarii ortum habuit et d. 4 Martii memorati anni diem obiit supremum.
- X. CAROLVS CHRISTOPHORVS SIGISMVNDVS Dei beneficio in lucem uitamque communem A. 1722 d. 22 Septembris exiit. Castra Martis fecutus, in militia Caesarea, sub legione Schulenburgico-Oynhaufiana Vexilliferi munus A. 1746 d. 24 Iulii obtinuit, easdemque partes inde ab A. 1746 d. 12 Nouembris auspicio Inclutorum Franconiae Ordinum in legione pedestri Varelhiana sollertissime obit.

§. XXXII.

§XXXII
Sigismundus Iacobus Holzschuher eiusque poster.

SIGISMUNDVS IACOBVS HOLZSCHVHER, Sigismundi Iacobi Senioris (§. XXVIII. num. XI.) filius, A. 1679 d. 19 Iulii auspico in hanc lucem prodiit Herefbrucci, ac, teste quidem Iohanne Iacobo Pelleri de Schoppershof, auunculo suo, fonte sacro ablatus est (1). Vbi paullo adoleuerat, liberaliter parentes eum educauerunt, et, quum indoles in puero satis erecta appareret, primum uera Dei immortalis cognitione pioque eius cultu, deinde bonis artibus, imbuendum curarunt. Neque Herefbrucci tantum, sed et postea Norimbergae, nactus est praeceptores, fide ac doctrina praestantissimos: in quorum numero etiam *Nicolaus Hieronymus Gundlingius* erat, qui postea Fridericianam Halensium Academiam meritis immortalibus illustrauit. Vbi sic Noster bene feliciterque profecerat, A. 1699, moderatore quidem studiorum socioque itineris eodem uiro excellentissimo, Gundlingio, in Academiam Halensem recens natam discessit. Atque nobilissimum hoc domicilium Musarum quemadmodum Cel. Gundlingio largam materiam crescendi deinceps per summam gloriam supeditauit; ita Sigismundo Iacobo Holzschuhero hunc attulit fructum, ut altiori doctrinae, cuius erat percupidus, quam poterat diligentissime, studeret. Verum A. 1701 tristi calamitate afflictus, magnum spei praesidium, optimum parentem, amisit, ac redire domum necesse habuit. Leuatus paullulum aegritudine, cuius maximum leuamentum in ipsis literarum studiis inesse animaduertebat, iterum se Halam Magdeburgicam recepit, ibidemque usque ad A. 1703 commoratus est. Deinde, adscito comite, homine nobili de Dieskau, iter in peregrinas terras facere instituit, spectatisque aulis quibusdam Saxonis, in Belgium descendit: ubi inuenerat loca insigniora, et uiros eruditos aliosque summae dignitatis homines salutauerat. Post haec soluit in Britanniam, et Londini, quidquid erat claritate eximium, salubre exemplo, magnitudine excelsum, animo attento contemplatus est. Ex Britannia, traiecto mari, in Belgium reuertit; quumque etiam Belgii Hispanici prouincias obisset, et regiones, Rheno finitimas, perlustrasset, saluus tandem atque incolumis cum perpetuo itineris socio per Francofurtum ad Moenum et Herbipolin in patriam peruenit. Satis iam iis instructus artibus uirtutibusque, quae, si cum natura eximia et in primis cum genere nobili feliciter coniunguntur, tunc, nescio quid, praeclarum ac singulare existere solet; mature arduis rebus expediendis ad moueri coepit, et ut alias legationes graues, quas Reipublicae nomine multa cum laude obiit, praeteream, iis etiam uiris summis adiunctus est comes, qui

(1) Vid. in *Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. K. III. num. 161.*

qui ad inaugurandum gloriosissimum Imperatorem, Carolum VI, S. R. I. in §XXXII signia ornamentaque augustalia Francofurtum ad Moenum deportauerant. Ab A. 1712 Praefecti reddituum sacrorum eorumdemque prouincialium (*Land-almospflegger*) munus praeclare et cum insigni prudentiae laude administravit: quum iam antea Senatui numerosiori esset adscriptus. Pio tandem placidoque mortis genere A. 1733 d. 31 Maii finiit communis huius uitae miseriam, aeternae felicitatis heres certissimus (2). Reliquit uxorem, morti suae illacrimantem, MARIAM HELENAM, filiam PHILIPPI IACOBI HALLERI ab Hallerstein, Senatoris grauissimi, et SVSANNAE SABINAE TEZELIAE, quam A. 1709 d. 20 Augusti domum auspico duxerat (3). Ex felici hoc matrimonio nouem liberi procreati sunt:

- I. SIGISMUNDVS IACOBVS, qui A. 1710 d. 8 Maii natus, quumque adoleuisset, Halae Magdeburgicae, item Lipsiae, literis studuit, et feliciter confecto itinere, in patria tandem A. 1740 d. 13 Ianuarii lenta morte obiit. Fuit omni uirtute ornatissimus homo, doctrina liberali excultus, artibus, nobili homine dignis, perpolitus, et in primis poeta suauis mentisque uiribus excitatus. Quare omnes boni eius immaturae morti toties illacrimari solent, quoties egregias eius uirtutes recordantur. Maximum uero sui desiderium reliquit apud celeberrimos Poetas *Florigerae Societatis ad Pegnesum*, quippe cui societati, laude illustri celebratae, A. 1728 sub nomine *Rosamoris* adscribebatur (4).
- II. SVSANNA MARIA, A. 1713 d. 7 Aprilis in lucem edita, et A. eodem d. 15 Augusti caelitem fedibus illata.
- III. ANNA MARIA, quae A. 1714 d. 13 Iulii prosperum nascendi omen habuit.
- III. CAROLVS SIGISMUNDVS, qui A. 1716 d. 14 Februarii ortum habuit, eodemque anno d. 31 Maii de uita decessit.
- V. SIGISMUNDVS FRIDERICVS, qui auspico A. 1717 d. 28 Martii primum in hanc lucem prodiit. A. 1751 Iudicio Prouinciali non sine maxima laude assedit, eodemque anno Praefectus *Montis Pietatis*, seu aerarii, pecuniae mutuandae causa instituti, Procerum auctoritate constitutus est. Artissimum connubii uinculum A. 1745 d. 11 Maii contraxit cum MARIA SOPHIA, filia WOLFGANGI FRIDERICI KRESSII de Kressenstein, uectigalium

Bbb 2

tribu-

(2) Vid. *probat. praeced.*

(4) Legatur eius uitae curriculum in der *Hist.*

(3) Vid. *not. 1. huius §. et BIEDERMANNI Geschlechtsregister des Nürnberg. Patriciats Tab. 123, A.*

Nachricht des löblichen Hirten- und Blumen-Ordens an der Pegnitz p. 739 sqq.

§XXXII tributorumque Praefecti Primarii, et MARIAE SABINAE FÜRERIAE, ex qua
 MARIAM HEDEVICAM A. 1746 d. 18 Augusti feliciter procreabat.

VI. GYSTAVVS SIGISMVNDVS, in lucem A. 1719 d. 22 Maii susceptus, et eo-
 dem anno d. 1 Augusti mortalitate interceptus.

VII. ANNA ROSINA, quae A. 1720 d. 30 Septembris laeta nascendi auspicia
 habuit, et A. 1747 d. 25 Augusti e uita excessit.

VIII. MARIA HELENA, quae A. 1722 d. 8 Nouembris lucem hanc suauissimam
 adspexit.

VIII. MARIA ANNA, d. 21 Septembris A. 1728 nata et anno subsecuto d. 24
 Iulii defuncta.

PARS

TABVLA VIII.

GEORGIUS I.
Vid. Tab. III. p. 139.

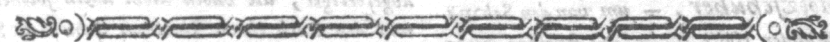
A. 1483
† A. 1526.
auſtor Lineae Viridis
Recentioris, ſine Lineae Veitinae.
§. XXXIII.

GEORGIUS II.
A. 1510
† A. 1543
§. XXXIII.

GEORGIUS III. A. 1529 † A. 1559 §. XXXV.	CATHARINA A. 1549 † A. 1563 §. XXXIII.	WALBURGIS A. 1541 † A. 1553 §. cit.	HELENA A. 1546 A. 1569 §. cit.	ANNA A. 1554 † A. 1600 §. cit.	VITVS n. A. 1515 † A. 1580 §. XXXVII.	Duo IOACHIMI in pueritia mortui. §. XXXIII.	CHRISTOPHORVS † in primo aetatis flore. §. cit.	IOHANNES † A. 1541 caelebs. §. cit.								
MARIA BARBARA GEOR- A. 1551 A. GIVS III. MVS † A. 1556 A. 1559 A. 1573 1569. §. cit. † A. † circ. 1567 1578 §. XXXV. 1607 A. 1616 caelebs. caelebs. mortui. §. cit. caelebs. §. cit. §. XXXV. §. XXXV. §. XXXVI. XXXVI.	BERTRA- HER- IOHAN- MANNVS NES † A. † A. in iuuen- 1567 1578 tute 1581 §. cit. §. cit. §. cit. §. XXXV. §. XXXV. §. XXXVI. XXXVI.	Duo MARGA- DORO- GER- RETAE TRVDIS. A. A. 1570 A. 1586 §. cit. §. cit. §. cit. §. cit.	ANNA, ELISA- BETA, RINA, immatura morte absumtae. §. cit. §. cit. §. cit. §. cit.	CATHA- LIANVS VITVS A. 1595 A. 1580 † A. 1615 † A. 1604 §. XXXVIII.	VITVS GEORGIUS CLARA HELENA VITVS VITVS A. 1593 n. A. 1568 † A. 1627 † A. 1621 §. XXXVII. §. cit. A. 1599 §. XXXVIII. XXXVII. §. XXXVIII.	CHRISTOPHORVS FRIDERI- CVS † A. 1566 §. XXXVII. §. XXXVIII.	IOHANNES GEOR- ENGEL- GIVS HARDVS † A. 1599 Vid. † A. 1606 Tab. X. §. XXXVIII.									
WILHELMVS n. A. 1600. §. XXXVI.	DORO- THEA. §. cit.	MARIA. AGNES. §. cit.	GEORGIUS FRIDERICVS n. A. 1609 §. cit.	ELISA- BETA §. cit.	MAXI- MILIANVS n. A. 1581 † A. 1590 1626 §. XXXVIII. §. cit.	ANNA MARIA † A. 1609 † A. 1621 §. cit.	VITVS CHRISTO- PHORVS † A. 1587 §. cit.	<i>Filiolus</i> in utero exstinctus. §. cit.	MAGDA- LENA A. 1608 † A. 1628 §. cit.	CATHA- RINA A. 1609 † A. 1621 §. cit.	ANNA MARIA A. 1615 A. 1641 §. cit.	CLARA CATHA- RINA §. cit.	ANNA REGINA n. A. 1601 † A. 1630 §. XXXVIII.	GEORGIUS V. n. A. 1602 † A. 1636 §. cit.	BARBARA CATHARINA n. A. 1604 † A. 1613 §. cit.	VITVS GEORGIUS n. A. 1606 † A. 1665 §. XXXX.
VITVS FRIDERICVS n. A. 1634 † A. 1638 §. XXXX. num. I.	MARIA REGINA n. A. 1636 † A. 1638 §. cit. n. II.	VITVS GEORGIUS n. et † A. 1638 §. cit. n. III.	VITVS GEORGIUS n. A. 1639 † A. 1666 caelebs. §. cit. n. IIII.	<i>Filiolus</i> † in utero. §. cit. n. V.	VITVS ENGELHARDVS n. A. 1642 † A. 1697 §. cit. n. VI.											
					MARIA HELENA n. A. 1668 † A. 1697 §. XXXX. num. VI.											

PARS SPECIALIS
HISTORIAE HOLZSCHVHERIANAE
CAPVT TERTIVM
DE
LINEA VIRIDI RECENTIORE SIVE VEITINA
GENTIS HOLZSCHVHERIANAE.

§. XXXIII.

GEORGIVS I HOLZSCHVHER, filius Martini I (§. XIII.), *Auſtor Lineae* §. XXXIII
uiridis recentioris, ſive *Veitinae*, Holzſchuherianae Gentis, in De Geor-
Senatum Norimbergensem A. 1484 eſt receptus, fuitque A. 1486 gio I
Conſul Iunior, itemque ab A. 1489 Praefectus eius ciuium Nori- Holzſchu-
hero.

corum tribus, quae ad Forum Vini et in Templi Aegidiani uicinia habitat. A.
1508 allegebatur inter Reipublicae Septemuiros, ita quidem, ut et A. 1509 et
1510 curam ſiluarum, cuſtodiamque ſigilli publici et ſecreti in ſe ſuſciperet,
et A. 1511 nouos Reipublicae eligeret Senatores (1). Idem A. 1504, tam-
quam Conſiliarius Foederis Sueuici, in bello, quod Albertus et Wolfgangus,
Bauariae Duces, aduerſus Philippum, Comitem Palatinum, filium Ruperti
Electoris, gesserant, omnibus proeliis, in Sueuia et Bauaria commiſſis, inter-
fuit,

Ccc

(1) Vid, *Indices Senatorum Noricorum* MSS. et doc, 1,4 et 209.
inſcription. Tab. aen. XI. Add. in *Codice diplom.*

§.XXXIII. fuit, praefuitque copiis Norimbergensium auxiliaribus. Pari laude rebus quam maxime arduis expediendis, conficiendisque negotiis grauioribus subinde a Senatu adhibebatur (2). Iam A. 1483 administrandis Holzschuherorum Legatis praefectus est (3): quas partes sibi concreditas incredibili cura et cautione per uiginti quinque annos obierat, adeo, ut inter alia etiam controuersiam, quae de lecto beneficiario (*Pfründbett*), ab Holzschuheris in nosocomio ad D. Elisabethae fundato, mouebatur, bene ac sapienter A. 1502 dirimeret sedaretque (4). Eius nomen etiam in literis, A. 1484, 1487, 1492, 1497, cet. datis, commemoratur (5). A. 1487 in Curia Norimbergensi sollemnibus tripudiis indulgendi potestatem nactus est (6). Templum D. Iacobi in *Vnter-Neubrunn* A. 1490 iuxta cum *Ulrico Erckero*, Norimbergensi, fundauit (7), atque

(2) MVLLER *Annal. Noric.* T. III. p. m. 296: *Im Monat Octobr. 1501, ist zu den gr. Bundstag zu Elwangen gehalten, allda Marggr. Friederich unter andern 10 Klagpunkten wider N. aufgebracht, abgeschicket worden Dr. Joh. Letzher, Anthoni Tezel, Geo. Holzschuher und Wolf Haller.* Idem p. 369 sq. *Geo. Holzschuher hat im Nahmen des R. zu N. den Tag zu Augsp. (A. 1504) als Bunds-Rath beygewohnt.* Idem p. 371: *So ist auch Georg Holzschuher, als ein Bundsrath, mit der Anzahl seiner Pferdt, laut des Bunds Ordnung mitgeritten.* Id. p. 407: *Bey der Belagerung Landau in Bayern (A. 1504) ist Jörg Holzschuher am Fieber krank worden.* Id. p. 452: *Der R. zu N. hat auf den angefassten Bundstag zu Ulm Montag nach Lichtm. 1506 wegen der Stndt Velden u. des Marckts zu Bezenstein, so der Pfalzgraff wieder haben wolte, abgeordnet Anthon. Tezel, Geo. Holzschuher, — um von den Schwäbischen Bunds-Ständen Hilfe wider den Pfalzgr. zu begehren.* Id. p. 455: *A. 1507: um Obersten sind auf einen Bundstag zu Augsp. wo Pfalzgr. Philipp wider den R. zu N. geklagt hat, abgeschicket worden: Geo. Holzschuher — Id. p. 108: Als Herz. Albr. in Bayern 1484 nach N. kommen und ihm ein Tanz gehalten worden, sind selbigen zu veranstalten verordnet worden: Jac. Grolandt, Marqu. Mendel, Sebald Reich, Nic. Groß der jüngere, Geo. Holzschuher.* Id. p. 236: *Herman Abbt zu Lanckheim und die Abbtissen des Closters Gründlach haben um St. Ambrosiustag (A. 1498) fürgenommen das Closter zu reformiren und zu sperren; Der R. zu N. als Schutzherr hat Ulr. Grundherrn, Wolf Stromer, und Geo. Holzschuher, samt etl. vverockleuthen darzu hinaus geordnet, das Closter zu besichtigen, was an den Gebäuden zu ändern oder zu verbessern.* Id. p. 240: *Ulr. Grundherr, Ulm. Stromer, und Geo. Holzschuher sind 498 wegen etl. Jrrungen und wegen Veröfßigung der Wälder zu Herz. Otten in Bayern; Ferner gedachter Geo. Holz-*

schuher und Wilib. Pirkamer gen Neumarckt, und hernach gen Landsbut — geschickt worden. Idem p. 268: *An Kön. Maxim. u. an Pfalzgr. Philipp Churfürsten sind, wegen der Strittigk. der St. Nürnberg. mit Marggr. Friederich die neugebaute Blockhäuser und Thürlein betreff. 1499 als Raths- bottschaften abgefertiget worden, Erasim. Toppler, Probst zu St. Sebald — und Geo. Holzschuher.* Id. p. 292: *Um Laurentii 1501 ist der Cardinal Raimundus nach N. kommen, dem sind der Probst zu St. Laurenzen, Geo. Holzschuher, u. Endres Geuder entgegen geritten.* Id. p. 446: *Weil Herz. Albr. in Bayern vor Anfang des Kriegs dem R. zu N. wegen der Flecken so der Rath erobern würde, allerley Versprechen gethan, auch 10000 fl. an Kriegskosten zu erstatten sich erbotten, als hat der R. Georg Holzschuher, und Ulr. Reblein Camellisten, an Herz. Albrecht und Wolffgang gen München abgefertiget, die haben nicht allein solches ratificiret, und den Rath ihren Theil an Schloß u. Stadt Lauff, wie auch die Stadt Hersbruck lediglich übergeben, an St. Georgentag 1505; sondern haben auch beide Schloßer Reichenegg u. Hohenstein, so Herz. Georgen geuusst, kauffsvveiß eingeräumt an h. Pfingsttag gedachten Jahr.*

(3) Videatur Inscriptio Tabulae aeneae XI, et in *Cod. dipl. doc. 206.*

(4) Vid. in *Cod. dipl. doc. 204.*

(5) *Cod. dipl. doc. 179, 182, 189, 194, et rel.*

(6) MVLLER *Annal. Noric.* T. III. p. 122: *Erichtag nach Dorothea (1487) ist Geo. Holzschuher ein Gefellen-tanz auf den Rathhaus zu halten erlaubt, u. ihm die Stadt-Pfeiffer darzu vergünnt worden.*

(7) V. C. HOENN in der *Sachsen-Coburg. Histor.* P. II. p. 110. ait: *In diesem Jahr (1445) ist die Trät-Hütten zu Untern-Neuenbrunn, und darauff 1490 die Kirche zu St. Jacob daselbst zu bauen angefangen worden. Dessen Fundatores waren Georg Holdschur und Ulrich Ercker von Nürnberg.*

que A. 1518 sua liberalitate effecit, ut sibi suisque in *Ror*, qui locus prope §.XXXIII Schwobacum, opidum Onoldinum, est, dies anniuersarius celebraretur (8). Is uero etsi uirtute meritisque Rempubicam egregie ornauerat; tam aduersa tamen percussus est fortuna, ut *Iohannes Haller* A. 1510 dicam ei grandem in Dicafterio ciuitatis impingeret. Quae quidem molimina sui accusatoris Noster omnia irrita fecit. At enim factio aduersariorum in eo nondum acquieuit, sed longius progressa, nouo eum periurii crimine accusauit. Quam atrocem iniuriam ut a se propulsaret, maximopere contendit. Diu agitata haec caussa in foro eum denique exitum habuit, ut cumulate Georgio Holzschuhero satisfieret (9): qui post anxiferas eas lites controuersiasque A. 1526 d. 23 Octobris in caelestem patriam abiit, ubi meliori beatarum mentium perfruitur consuetudine, ac tutissimo in loco uersatur, uitamque colit tranquillissimam. Exuuias eius hereditariis Holzschuherorum sepulcræ in Sacello Holzschuheriano ad D. Iohannis receptae sunt (10). In manum eius conuenerat WALBVRGIS, filia IOHANNIS GARTNERI, quae peperit GEORGIVM II HOLZSCHVHERVM, de quo §.sequ. exponetur (11).

§. XXXIII.

GEORGIVS II HOLZSCHVHER, Georgii I filius (§. antec.), possessor Artels- §.XXXIV hofii (1), ab A. 1510 usque ad A. 1516 fuit Assessor Iudicii Prouincialis (2), De Georgio II et ab A. 1516 usque ad A. 1520 Iudicio Urbano et Matrimoniali assedit (3). Holzschu- Procerum Reipublicae permittu A. 1513 in Curia Norimbergensi choreas egit hero. (4). Eius nomen etiam in literis A. 1512 et 1515 reperitur (5). Extra patriam Planitiae in Variscia A. 1543 d. 18 Decembris ex hac uita discessit (6). Matrimonio secum iunxerat MARGARETAM, filiam LEONHARDI de PLAVEN (7). Ex hac coniuge ei decem liberi nascebantur (8), GEORGIVS III (de quo §. sequ.),

CATHA-

(8) Vid. *Cod. dipl. doc. 228.*

(9) Exstant in *Tabulario Holzschuheriano Lit. N. Fasc. I. Num. 1, 2, 3: Relatio Herrn Lazari Holzschubers, des Herrn Hanns Hallers contra Herrn Georg Holzschubern gerichtl. geführte Schaden und Injurien-Klag belangend; Einige Fragmenta Altorum zu dieser Handlung gehörig; Klag-Puncten und Beschwernissen contra Herrn Wiltbald Pirkheimer, darunter einige Articuli Herrn Georg Holzschubers Unschuld betreffend.*

(10) Vid. *Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. A. I. num. 22, et Lit. K. III. num. 63.*

(11) Vid. in *Cod. dipl. doc. 228, 240 (*) et probat. preced. Add. Mant. Inscript. Lit. K. II. num. 1.*

(1) Vid. MVLLER *Annal. Noric.* T. III. ad an. 1504 p. 479. Ideo appellatur etiam uulgo *Georg Holzschuher zu Artlschouen*, uid. *Holzschuher. Stambuch fol. 143.*

(2) Vid. *Catalogus MS. Scabinorum et Assessorum Iudicii Prouincialis Norimbergensium.*

(3) Hoc, praeter *Catalogum MS. Scabinorum Iudicii urbani et matrimonialis*, testantur eius insignia, quae reliquis Dicafterii urbani Assessorum insignibus in curia Norimbergensi adiuncta sunt.

(4) MVLLER *Annal. Noric.* T. III. p. 596: *Zur Fastnacht 1513 ist Georgen Holzschuher ein Gefellentanz auf den Rathhaus zu halten vergönnet worden.*

(5) Vid. *Cod. dipl. doc. 220 et 227.*

(6) Vid. in *Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. E. num. 18, et Lit. K. III. num. 74: quo posteriore loco Georgius Holzschuher d. 2 Decembris uita defunctus scribitur.*

(7) *Cod. dipl. doc. 228, et Mant. Inscript. Lit. K. III. n. 74, Lit. K. II. n. 1, Lit. E. n. 18.*

(8) *Cod. dipl. doc. 262, et Mant. Inscript. Lit. K. II. num. 1.*

Ccc 2

§. XXXIV CATHARINA, quae primum A. 1549 IOHANNI ZATZERO, Gündersthalienfi, nupsit, uotisque secundis A. 1552 in manus FRIDERICI WISENDT de Aurbach, conuenit, et mortem A. 1563 oppetiit (9); WALBYRGIS, A. 1541 IOHANNI HASSIO de Dorndorf, Praefecto Graeuenbergenfi et Hilpoltsteinensi, nupta, et A. 1553 mortua (10); HELENA, quam A. 1546 d. 10 Maii IODOCVS STEGER, Senator Solisbacensis, sociam sibi sumfit, et post eius obitum, A. 1569 d. 22 Nouembris FRANCISCVS KOELER, Praefectus Reichenecensis, uotis secundis domum duxit (11); ANNA, primum GEORGIO HASSIO de Dorndorf, Praefecto Münchauracensi et Lichtenauensi, A. 1554, deinde IVSTINO MÜLLERO, Medicinae Doctori, A. 1568 d. 23 Martii, in matrimonium data, et A. 1600 d. 5 Iunii in caelum recepta (12); VITVS, de quo infra (§. XXXVII) dicitur; duo IOACHIMI, item CHRISTOPHORVS, in primo aetatis flore extincti, ac denique IOHANNES, qui in Hungariam et Turciam Europaeam se contulit, ac Vindobonae ad uitae exitum A. 1541 d. 20 Iulii est euocatus (13).

§. XXXV.

§. XXXV. GEORGIUS III HOLZSCHVHER, filius Georgii II (§. antec.), quamquam ab initio in literis bonisque artibus excolendis tantum operae studiiue consumferat, ut summos in utroque Iure honores iure suo consecutus sit (1); postea tamen, Musarum sacris relictis, castra est secutus, et in Hungaria A. 1529, quo tempore maximae Turcorum copiae Vindobonam oppugnauerant, strenuam in

(9) Vid. in Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. K. II, num. 1. Holzschuher, Stambuch fol. 317: *Friderich Wisendt von Aurbach*, Sein Ebegemahl *Katherina Georgen Holzschubers* bey den Predigern Tochter, So von Margareta Linbarten von Plobens — A. 1552, Sie het zuvor *Hannsen Zatzner* von Gündertal, Ao. 1549, Sie starb Ao. 1563.

(10) Vid. in Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. K. II, num. 1. Holzschuher, Stambuch fol. 313: *Hanns Haß von Dorndorff* — Sein Ebegemahl *Walburgk Georgen Holzschubers* bey den Predigern Tochter — Het hochzeit Ao. 1541. Er ist pfleger zu Grevenberg vnnnd Hilpoltstain, auch veruualter zu Barcut geuueft, vnnnd für Edel gehalten worden, Ao. 1553.

(11) Vid. Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. K. II, num. 1, ubi ei unus tantum maritus tribuitur. Holzschuher, Stambuch fol. 315: *Johst Steger* Hanns Stegerers von Sulzbach sin vnnnd einer deß Raths alda Sein Ebegemahl *Helena Georgen Holzschubers* bey den Predigern Tochter, so von Margareta Linbart von Plobens vnnnd Barbara Petter Harstorfers

Dochter ertzeuget het hochzeit den 10 May Ao. 1546. Er starb Ao. 1558. Et fol. 325: *Frantz Köler* Pfleger auf dem Schloß Reichenek — het zu der Ehe *Helena Johsten Stegerin* Georgen Holzschubers — dochter hielt hochzeit zu Reichenek jm Schloß den 22 November Ao. 1589.

(12) Vid. Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. K. II, num. 1, item Lit. I, num. 5. Holzschuher, Stambuch fol. 318: *Georg Haß de Dorndorff* Pfleger zu Munchaurach vnnnd Lichtenau, Sein Ebegemahl *Anna Georgen Holzschubers* bey den Predigern Tochter — het hochzeit jm 1554 — Der verschied in Gott als pfleger zu Lichtenau, den donerstag zu Nacht den 7 November A. 1566 etc. Et fol. 324: *Herr Justianus Müllner* der Artzney Doctor — het zu der Ehe *Anna Georg Hesin* Georgen Holzschubers — dochter heten fren hamdschlag den 4ten tag Martij Ao. 68 Vnd hochzeit uf Erichstag denn 23 Martij jm 1568.

(13) Vid. Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. K. III, num. 71.

(1) Georgius noster in subscriptionibus omnium fere epistolarum, quas ad fratrem suum, Vitum

in militia operam Imperatori nauauit (2). Militari munere solutus, Vlrici, §. XXXV. Württembergensium Ducis, auspicio Hedigiensis et Dornstadiensis Praefectus fuit: Christophorum uero, itidem Ducem Württembergensem, in bello Gallico cum tribus equis est comitatus (3). A. 1540 in Liuoniam discessit, et Episcopatus Dorpatensis Cancellarius, Consiliariusque Praefulus intimus, isque primarius, factus est (4). Ab Hermanno, Episcopo Dorpatensi, pariter atque a Magistro Ordinis Teutonicorum Liunorum, itemque a Friderico, Episcopo Reuallienfi, et a Iohanne, Curienfi Episcopo, Bruxellas A. 1553 ad Carolum V, Imperatorem, ablegabatur, ut horum summae dignitatis uirorum nomine, qui tunc in Principum S. R. I. numerum cooptati sunt, inuestituram et regalia acciperet: quo legationis munere feliciter perfunctus, et ab Imperatore Augustissimo clementissime dimissus (5), quum in Liuoniam rediisset, prolixè luben-

Vitum Holzschuherum, Seniore, ex Liuonia Norimbergam misit, et e quibus non nullas in notis huius §. afferemus, Doctorem se appellat. Vid. etiam in Cod. dipl. doc. 268.

(2) Holzschuh, Stambuch fol. 174: Er (Georg Holzschuher) vvar erstlich ein Student, nachmals ein Kriegsman zu Fuß vnnnd Roß in Osterreich, Ungern vnnnd Franckreich, er zog Ao. 1529 gehn Wien, als der Türckisch Kayser mit zwey hundred Tausent man vor bemelter Statt Wien lag, Hernachmals vvvurdt er Hertzog Ulrichen von Wirttemberg Amptman zu Hedingen vnnnd Dornstatt im Landt zu Wirttemberg, vnnnd am Schvuartzvvaldt mit drey vnnnd vier Pferdten, zog mit Hertzogen Christoffen vom Wirttemberg mit drey Pferdten in Krieg jm Franckreich, vvar beider Rechten Doctor.

(3) Vid. probat. praeced.

(4) Vid. in Cod. dipl. doc. 258, 268, 270, 275, et rel. Literae Georgii nostri, ad Vitum Holzschuherum ex Liuonia Norimbergam scriptae: Mein freundtlichen gruß vnnnd alles guths zuuor Erbar vnnnd vvester freundtlicher lieber pruder — damit aber dir etwas meiner gelegenheit berichte gib der selben ich fründtlichen zuuernemen das sichs zugetragen in des Hochvvürdigem meines gnedigen herrn zu Derpt stiftte ein Edelman genandt Keskute one Leibs erbenn verschiden, der vvegeß Hauß hont habe vnnnd guter vff zwey tausent sechs hundred guldin vverdt an s. f. g. verfallenn vvelche guter s. f. g. mir auß sonderem gnadenn vnnnd gunsten verthan erblichen auch darhinm Ingesetzt — Datum Vondt Berpt tags Margaretha Anno xliij

D. W. Pruder
Jerg Holzschuer D. Canzler
zu Derpt.

Alia epistola huius generis: — Der vvegeß mein gnediger herr — mich zum theil vmb gelt zum theil, vmb gnade mit einem stuckhs guths vnnnd zimlichen Pauwen

verlehnnet erblichen für mich vnnnd meine Kinder auch das Cancellariath ampt bestiget vnnnd versiget also guter hoffnung In etlichen Jarñ mich vviderumb zuuor befern vnnnd mein leben in Lifflandt endigen vvelchs so ein freundtlich holtelig volck ist vnnnd die frembden liebet ich habe mich auch mit rath meines gnedigen herren vnnnd der Landtschafft mit einer ehrlichen Junckfrawen deß geschlechts vnnnd den Orges eines guten adels ehlichen vertrauet vvcinaechtem vergangenn beigeschlaffenn — deren vrsachen ich gedenck In diesem lande zu pleibenn — Datum In meinem haus zu Kasse montags den 25 May anno xliij.

Eum a consiliis intimis Episcopi Dorpatensis fuisse, ex uariis epistolis, ab ipso ad eundem fratrem suum missis, intelligitur. E. gr. Mein freundtlichen Dienst, mit vermogung alles liebs vnnnd guths zuuor, Edler vnnnd Erenvvester freundtlicher lieber Brnder Joh hab vnlengst an E. E. sambt andern Vetteren vnnnd Schvvuogern aus Lifflandt uf Antorff Schreiben vberschicket, guther Zuversicht dieselben euch zu khomen So Jhr aber solche Brief nicht empfangen, Bin Joh euch Berichten, Das gott lob Joh, mit gesundem leib zu haus an khomen Weib vnnnd Kindt frisch vor mir gefunden, bey meinem Gn. herrn vnnnd Stiftes Stenden ehrlichen empfangen, Der almechtig vvoll es alles nach seinem Willen In genaden stercken, Vetter Wolf Jst bey meinen gnedigen herrn Bischofen zu Derpt jm Dienst, mit dreyen oder vier Pferdten Angenomen — Datum eylents Derbt Freytags nach Johannis Evangelist Anno Liiij.

Jorgenn Holzschuher D. Rbat Canzler
der deß Stiffts zu Derbt in Lifflandt
euer freundtvulliger Brnder allezeit.

Conf. etiam notae seqq. huius §. et in Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. A. I, num. 26.

(5) Vid. in Cod. dipl. doc. 258 et Cl. ARNDTIVS in Ddd

§. XXXV. bentissimeque a commemoratis Principibus, inprimisque ab Hermanno, Episcopo Dorpatensi, acceptus est (6). Quemadmodum uero splendidam Cancellaria-

in der Liefländisch. Chronik P. II. p. 216 ad an. 1553. Ex epistolis Georgii nostri, ad Vitum Holzschuherum, fratrem suum, datis, huc pertinent sequentes:

I) — So ich dan nun geliebter Bruder durch Euch so ehrnstlichen vermonet einmals zu Euren personen vnnnd kindern zu begeben hab ich in Namen des Allmechtigen gottes — ein so weitte Reife angenommen — vnnnd ietzt lenger dan sechs wochen uff dem Wege, da dan M. g. H. zu Derpt vnnnd alle gemeine Stifftes Stende, mich vermogt zu einer Botschaft bey der Röm. Kay. Mai. vnnnd wo von nöthen auch abn pabstliche heyligkeit geprauch zu lassen in Lifflandt aber nicht anders gewußt dann Ihre Kay. Mai. sollten zu augspurg anzutreffen gewesen, so ich aber alhier ankommen erfaren Ihre Maiestat zu prussell sein der vrsachen das gemeine beste meinen eignen Sachen fürzusetzen vnnnd mich von hier aff nach prussell begeben, Nach vollendung der Sachen nachst gottlicher hülffe an das Oberlandt versuegen — Datum Dantzka, den 6. tag May Ao. 53.

Jurgenn Holzschuher Canzler D.
Euer williger Bruder.

II) — Welchermaßen ich mich — auf den wege begeben, nach außgerichtet bey Keiserlicher Mai. Sachen an E. E. v. Nürnberg, vnnnd so fort ins Lande zu Württemberg meiner Kinder halber abzuweisen, hab ich der selben von Lubek ab zu geschriben — Dirweil ich dan ob Gott will meine Sachen alhier zu Prussell in kurtz verrichten, vnnnd alsdan stracks v. Speier vnnnd so fort v. Nürnberg zu reiten bedacht, Bitte ich E. E. ganz steyßig freundlich, bis auf meine Zukunft wo fröher möglich anheimlich sich zuerhalten — Datum ejlents Prussell den 23 Junij Ao. 53.

Jorge Holzschuher Canzler
zu Derpt.

III) — ich wirt in mittler Zeit ehr dan die Antwort gefeldt von Brussel auff Speir abreisen Dan bei der Kaiserliche maiestat ich got lob fast alle Sachen außgerichtet hab ire maiestat gesehen gesprochen gestirigs dags bei der handt gehabt vnnnd ganz gnedigen Bescheid auf ire maiestat aigne mundt bekumen — Datum Brussel den 23 Julij Anno 1553.

Jorg Holzschuher D. Canzler
zu Derpt.
euer williger Bruder.

III) — Ich gib E. Ehrnf. zuuernemen, das dem Allmechtigen sey lob vnnnd Danck bey der Röm. Kayf. Mai. meiner gnedigen herrn zu Lifflandt Sachen, ich alle nach allem Meinem willen vnnnd besten Wolgefällen

expedirt vnnnd außgerichtet, Bin dernalber bedacht, ob gott zu komenden Dienstag, von hier noch Speyer mich zu begeben, hochgedachter Fürstenn handlungh auch in gute entschafft zubringen, noch verfertigten handlungen aber entschlossen, vor allem Andern an E. E. noch Nurmberg mich zubegeben — Dat. Antorf eilendt den 12 tag augusti Ao. 53.

Jorg Holzschuher D. Canzler
Euer freuntvulliger Bruder.

(6) Epistola Georgii nostri ad Vitum Holzschuherum, fratrem suum, Norimbergam missa: — Edler vnnnd Erntzester fruntlicher lieber Bruder, der erzeigten languerenden Ehren vnnnd Woltbuden, mich in Frer Behausung gehalten, dartzu mit allen Dingen vnnnd gepflogen, ich mich zum hogsten bedancken, neben erbietung, diß jeder Zejt freuntlichen zu uordien, kha darneben Euvvern Erentuestenn, Bruderlicher Walmeinnung nicht bergen, das der Almechtig ewig Got dem sey lob, ehr, vnnnd danck, in erwicheyt, mit allen bey mir habenden Frundenn, vnnnd Diennern, glücklich vnnnd vnnnd zu hauß gebolffenn, daselbst ich dann meyne gnedige Fürsten vnnnd Herrn zu Lifflandt Weib vnnnd Kint gesundt vor mir gefunden, dartzu meyne hauffordnung, durch gottes gnaden, ab vnnnd von meynen lieben Hauffrauwenn, also bestelt, das ich darann keynen mangel — Darbey auch vnderuegen, Als ich von Euch in das Stiff Münster, zu dem Abgetredenn herrn zu Derpt, soß von der Reck, v. sein hauß zu hern ankumen, bin ich von Jme erlichen entpfangen, vnnnd wirtzueben tag lang vnnnd traditret vnnnd aber treflich viel muhe vnnnd arbeyt haben müssen, damit der frzige mein gnediger Herr, vnnnd der gewessen Herr soß von der Reck, aller Anspruch vnnnd furderung des Stiffs betreffende sindt vortragen vnnnd, dann herr Reck fur seymen abstandt, thette erfordern, acht tausend Daler, oder vnnnd in die Confirmation nicht vnnwilligen, darentgegen prachte ich meyne exceptionen vnnnd Jrede auch fur, das Jme das Stiff Darbt einne solche Summa zugeben, nicht verpflcht, entlich one Raun, vormeine Person allein, die Sachen dermaßen geschlichtet, das Herr soß von der Reck, aller Furderung ann das Stiff, fallenn vnnnd Jnn die Confirmation gevnnilliget, in massen dieselbe außgebracht, meine frzigen gnedigen Herrn zu Darbt, mit einer seuberlichen gulden Ketenn, samlt einem edlen geschmuck, vnnnd mit einem grofen vnnngulden sulbern Stoflegeß, meine Hauffrauw mit einem gulden Kettlein vnnnd geschmuck auch mich mit einem frischen gutem hengst vnnnd begabet. So ich nun durch hilff Christi mit solcher Pottschaft zu hauß gelaßiget, alles vnnverlegten Bevelchs, Jm Reich außzurichten, wie dan beschehen, Relation gethann, dartzu die außgebrachten gulden Bullen, Privilegien vnnnd Regalien, den Fürsten vnnnd herrn des Landes vnnntvortet, haben Sie darab

cellarii Dorpatensis spartam non sine maxima laude meritisque per annos un-§. XXXV. deinginti obiit (7); ita etiam diues opum fuit, opulentisque floruit praediis. Ac in Liuania quidem Curiam Bremen, pagosque ad eam pertinentes Patris, Tileman, Kast, Serx et Karnemeck, willam Kasse, curiam Kobus cum granario dicto Pregel, item bona, Worol dicta, et bona Raunin ac Koikul, sita in Pernauensi Praefectura, cet. possedit (8). Tandem Habsaliae, urbe in Provincia Liuaniae Esthoniensi sita, A. 1559 d. 6 Septembris placido mortis genere mortalitatem suam finit, eiusque exuuiae Habsaliae iuxta portam templi cathedralis in coemeterio honorifica sepultura sunt affectae (9): quamquam uirum

darab gnedigs gefallen, der Rechnung Jnnemens vnnnd Außgebens, vnnlehs sich vber die sechs tausent Daller erstreckt, ganz gutlich approbirt vnnnd angenommen, darumb quitirt vnnnd entlich schadtloß halten neben Zinsag vnnnd Vortrostung, das ob got künftige Oßern, der es erleben, entvveder mit einem Landgudt oder stadtlicher pfleg vnnnd Ampt vnnnd Belonung nure vnnnd arbeyt soll vnnvorsehen vnnwerden, dar Jnn ich allenthalber gottes gutten gnedigen Willenn spur vnnnd besinde vnn Jst diß begangenn Handlung, mein bruderlicher Bericht — Datum Auß meinem Sitz zu Bremen den 22 Novembris anno Liiij.

Jorgen Holzschuher D. Rath
vnnnd Canzler deß Stiffes
Derbt in Lifflandt euer lieber
Bruder allezeit.

Vid. etiam not. 4. huius §. sub finem.

(7) Electa ex Reuisione Polonica de A. 1599: Jdem (scil. Generosus Bertramus Holzschuer) patre quidem extraneo, Nobili Franco, Generoso Georgio Holzschuer, bene tamen de Livonia et Republica merito natum se esse probavit. Vid. in Cod. dipl. doc. 276.

(8) Vid. in Cod. dipl. doc. 270, 275 et 276. Ipse Georgius noster idemdem in epistolis suis, ad Vitum Holzschuherum, fratrem suum, missis, aliorum etiam praediorum, quae uel emerat, uel dono acceperat, meminit, quae in praesens, ne longior sim, praetereo. Sed conf. not. 4 et 6 huius §. etc.

(9) Epistola uiduae Georgii nostri ad Holzschuheros Norimbergenses data: Glückvnnnschung van Got dem Almechtigen viel glücksaliger Zeit, des Leibs gesuntheit vnnnd der Sehelenn heyl, Edle vnnnd Erntueste, Gröfgunstige Herren Schwuegere, vnnnd zugethane Freunde, — Weill Gödt der Almechtiger meinen lieben Egaten den ich mit allem Eussersten mugligsten fleiß meinen kindern vnnnd mir frau zum Besten hertzlich gerne errettet vnnnd behalten, vnnn muglich vnnieder mit den henden aus der grubenn zu hōlen, den ich ewiglichs mit vnnruhigen hertzen beclage vnnnd berrueche, Durch einen sanfften Ende vnnnd Seligen Schlaff Jnn des Hochvnnvird-

digen Jnn göd fuersten vnnnd herren, herrn zu Oßell vnnnd Chur-landt, M. g. En. vnnnd herr, Herlichkeiten vnnnd gebiten zu Hapsell, Auß tiefem Jamertal Jnn ewig freud genommen — Dat. Hapsell den funfften tagk Novembris Anno C. LIX.

Saligen Gorgen Holzschuers
nachgelassene Withfravv,
Döröthia Orgeß.

Vid. etiam Cod. dipl. Mantiss. Inscript. Lit. K. III. num. 87 et Lit. A. I. num. 26. Si scriptores quosdam rerum Liuanicarum audiamus, GEORGIVS III HOLZSCHVHER, quod consilia cum Liuaniae, tum sibi inimica cepisset, et cum Principe Moscovitarum, Iohanne Basilde, habuisset sceleratissimam societatem; prodicionis damnatus, in uinculis morte occubuit ignominiosa uiolentaque, ac partam uirtutis gloriam turpi uitae exitu maculauit. In hoc numero sunt TILEMANN, BREDENBACH in Historia belli Liuanici, quae exstat in Collectione Scriptorum rerum Mosconitarum, Francofurti A. 1600 in fol. edita, p. 229, THOM, HIAERNE in den Esth - Lief - und Lettlandischen Geschichten MSS. p. m. 480, 481, sq. BALTHASAR, RVSSOVIVS in Chronicis der Provinz Liefland, Rostochii A. 1578. 4. editis, p. 63, FRID. MENIVS in Prodromo Histor. des Liefländischen Rechts und Regiments, Dorpati A. 1633. in 4. typis exscripto, p. 19 §. 34, CHRISTIAN, KELCH in der Liefländischen Historia, Reualiae A. 1695, 4. edita, p. 214 sq. et HENR. LEONH. SCHVRZFLEISCH. in Historia Enssiferorum Ordinis Teutonici Liuanorum p. 144. Nulla omnino est tanta uirtus, tanta prudentia, quam non in summam adducere inuidiam ac reprehendere possint homines, alienis bonis moerentes, et ipsi adeo reprehensione dignissimi. Nulla tam modesta felicitas est, quae uitare dentes malignitatis possit. Quare mirum non est, Georgium nostrum infamatum esse a multis, in quo laudando consentire debuissent omnes. Salua tamen res est, quoniam tanta uis ipsius ueritatis ostenditur, ut contra hominum non nullorum ingenia, festinationem improvidam, calidi-

§. XXXV. uirum hunc, bonis animi ac uirtutibus egregium, magnisque in Liunioniam meritis

lilitatem, maleuolentiam, contraque fides omnium insidias, facile se per se ipsa possit defendere. Criminati Georgium sunt scriptores, si numerum spectes, multi; si auctoritatem, uix unus. Adeo nemo eorum, ex quo fonte hauserit sua, indicat, sed alter alterius expilat scripna, et uocem praeuocentem seu negligenter, seu maligne, sequitur, inueterataeque, at falsae, opinioni temere inconsiderateque indulget. Atque hoc quidem cum res ipsa docere quemlibet potest, tum etiam dilucidis uerbis testatur Clariss. uir, ARNDTIUS in *der Liefländischen Chronik* Part. II. p. 228. not. d. et p. 240. sqq. not. k, cuius uerba paulo post recitabimus. Vah! excellentes auctores, qui etiam religionis praeiudicio abrepti, uerum non uident, neque illos arbitrantur recte ac honeste laudabiliterque uiuere posse, qui emendatae religionis sacra profitentur, sed totos esse ex mendacio et fraude factos. Ego uero ne ipse in diluendo isto crimine fraude agere uidear; en ipsam confessionem BREDENBACHII, cuius uis lubricis non sine casu aliquo et prolapsione reliquos scriptores ingredi uides. Cancellarius Torpatensis, ait l. c. p. 234, cum quibusdam Consiliariis et nobilibus Episcopum accedunt, simulant se urbe egressuros, et cum hoste constitutos. Illi portis emissi, deserto Episcopo, derelicta ciuitate, perfidi et profugi Rigam omni celeritate se recipiunt. Eam patriae, parentibus, amicis, conuiciis, aris et focis fidem prestare, ex *lutherana fide* didicerant cet. Huc etiam referenda sunt, quae in PISTORII *Polonica Historia* T. III. p. 56, leguntur: Habebat id temporis Episcopus, Cancellarium Lutheranis dogmatibus impense fauentem, qui et postea cet. Quis est, qui in his uerbis non calliditatis ac malitiae notas et uelutigia inesse, fateatur? Quae si quem fortasse non mouere possint, is, quae so! ad illa oculos et animum aduertat; quae in praecedenti nota 7. huius §. ex *Reuisione Polonica* attulimus: ubi Generosus Georgius Holzschuher, quamquam extraneus fuisset, bene tamen de Liunia et Republica meritis esse, scribitur. Hic ego qua demum ratione meritorum praedicatio in proditorem patriae, non superflitem, sed mortuum, conueniat, non intelligo. Huc accedit, quod ipse Rex Poloniae, Sigismundus III, Bertramum Holzschuherum, filium Georgii nostri, qui eo tempore iam mortem. et, si Diis placeat, mortem ignominiosam, oppetit, non a sua magis, quam a maiorum suorum, uirtute his uerbis commendat: Commendatam habentes, Generosi Bertrami Holzschuher fidem, dexteritatem ac in omni actione industriam

quem inter Equestris ordinis illius Provinciae, hominem nobili inprimis familia natum nec minus maiorum suorum, quam sua uirtute clarum, tum uere de nobis bene merendi cupidum accepimus cet. Vid. in *Cod. dipl. doc.* 272. At non habuit Bertramus alios maiores, quorum uirtus in Liunia cognita esset atque experta, nisi ipsum parentem, Georgium, quippe qui, ut ex *Historia nostra* cognosci potest, primus omnium Holzschuherorum in ea terra suarum rerum sedem collocabat, magnisque ornabatur honoribus. Virtus ergo est Georgii, quam laudandam potissimum duxit Rex potentissimus. Egregia sane uirtus, nec satis umquam praedicanda, quae, ut scriptores illi, quos commemorauimus, non deserunt, sed somniant, non carcere tantum digna, uerum etiam nece reperitur. Sed sunt alia quoque, a quibus petere testimonium ueritatis possumus. Quis, nisi aut improbus insigniter, aut plane caecus, eum hominem dicat ob proditorem ac perfidiam a carcere ad necem raptum esse, cuius filii pauculis post annis in eadem terra propter maiorum ac sua merita in tantum adscendissent honorem, ut possent cum amplissimae dignitatis hominibus de principatu contendere? At Georgii nostri filius, GEORGIO III et BERTRAMO, HOLZSCHVHERIS, amplitudo parentis ac merita tantum decoris, tantum dignitatis adiungere, ut, mortuo patre, ille inter *Canonicos Ecclesiae Dorpatensis* reciperetur, hic *Scabinus Dorpatensis* euaderet, tandemque per alios honorum gradus ad dignitatem *Cassellani Dorpatensis* ac *Senatoris Regni Polonici* efferretur, uid. §. sequ. Quoniam ergo Georgius III et Bertramus Holzschuheri, non magis per se cogniti, quam commendati uirtute paterna, in altiore locum adscenderunt; quis erit tam amens, ut ad istam opinionem ueniat, Georgium III, parentem eorum, turpi morte fuisse absutum. Nec obscure inde etiam eius innocentia intelligitur, quod uidua ipsius, quum esset mortua, in ipsa Aede Cathedrali Rigensi honorifica sepultura afficiebatur, uid. not. 11. huius §. Quid? quod ne in Georgii quidem confessionem, quasi caducam atque uacuam, inuolauerunt alii domini, sed omnia eius bona, tranquillatis Liunioniae rebus, Sigismundi III, Regis Poloniae, indulgentia praesidioque ad Bertramum Holzschuherum, filium eius, redierunt, uid. §. sequ. not. 7. Praeterea nisi ille non tantum uero crimine, sed etiam suspitione caruisset; qui esset factum, ut in Liunia resideret, nec se, quum potuisset, in fidem atque clientelam Principis Moscouitarum, a cuius partibus stitisse dicitur,

con-

ritis clarum, historici non nulli ita infamauerint, ut dicerent, eum, quia so-§. XXXV. cieta-

conferret? Quare in confesso est, qui perfidiam illius coarguant, eos ipsos indicare suam. Sed iam, ut nemo sit, qui non cognoscat atque animaduertat, quam sint in Georgium Holzschuherum iniuriosi scriptores, ponam in medio ea, quae ad hanc rem clarius planiusque intelligendam attulit Cl. ARNDTIUS l. c. p. 228. Quo quidem loco uidentur conuocandi omnes, qui non liuore conscelerataque mente, quo minus recte ac sincere iudicare possint, impediuntur. Bey dieser Gelegenheit, scribit Arndtius, bey diesem allgemeinen Stillstehenden, bey der Eilfertigkeit des russischen Botschafters trat endlich der bischöfliche Kanzler, Herr Georg Holzschuher auf und sagte: Lieben Herren, so reifliche Ueberlegung dieser Handel sonst erfordert, so müssen wir uns doch diesmal in die Zeit schicken, wir wollen durch unsere Notarien und den Orator dem Großfürstlichen Gesandten vorstellen: Wir hätten uns dieser Uebereilung nicht versehen; wir könnten nichts ohne Einruilligung Sr. römischen Kaiserlichen Majestät als unsers obersten Lehnsherrn thun; wir protestirten aber indeffen gegen den Zins. Was aber die Versiegelung betrifft, so können wir uns derselben unmöglich entschließen. Dieser Entschluß fand durchgängigen Beyfall, und es wurde gleich ein besonderer Bote an den römischen Kayser abgefertiget, damit durch dessen höchste Vermittelung und Gesandtschaft die Ungnade des Czaars von Liefland abgewendet würde. Et in addita nota d) ait: Dieser vobüberlegte Holzschuherische Rath, welcher von allen genehm gehalten wurde, und für Liefland am heilsamsten geuuesen wäre, wenn man denselben seit etlichen Jahren beygepflichtet und nachgekommen wäre, ist hier aus der Feder des Herrn Neustädts nachgeschrieben. RVSSOV, der gegen die gemeine Sage gar zu leichtgläubig ist, giebt dem Bischof so uol als seinem Kanzler ein Verstandnis mit Rußland schuld, da hingegen HENNING solches vobüberlegt übergeben. BREDENBACH bemüht sich, den Holzschuherischen Rath lächerlich und ungerecht zu machen, und giebt Holzschuher für einen großen Gönner der lutherischen Parthey aus. Weil nachher so viele Schriftsteller diesen Rathschlag nach dem Sin des Pöbels gebäsig vorgestellt, so ist er in Liefland beinahe zum Spruchworte eingeführet. Wer den Zusammenhang der Dörptischen Veränderungen einsieht, wird die gemeinen Vorurtheile fahren lassen. Henning schreibt S. 25 von den Liefländern, es sey durch ihre Sünden schon so weit gekommen, ut salus ipsa, etiamsi uoluisse, eos seruare non potuisse, und doch suchte man den verzweifeln Schaden in Kleinigkeiten. Nunc denique publicam huius ipsius causae ac iudiciariam indagationem cognitionemque ex eodem Cl. ARNDTII libro pag. 240 sqq. afferam. Der Ordensmeister

Fürstenberg, inquit, bey welchem der gegen den Bischof gefasste Argwohn bey diesem Verlust gleichsam von neuem aufwachte, ruhete nicht eher, bis er die vermuthete Verrätherey entdeckt hatte. Man nahm den bischöflichen Bedienten Christoph Lustvern in Verhaft, und brachte ihn nach Wenden in den Peinthurm. Dieser der Tortur ungewohnte Höfling that eine ziemlich unordentliche Aussage, und mußte sie nach empfangenem Abendmahl den 25ten Jul. (A. 1558.) in Gegenwart des römisch-kaiserlichen Notarii Thomas Tarnow in der hauscomturlichen Kammer Vormittages um 8 Uhr gültlich bekräftigen, worüber der Ordenssecretarius Bastian Dittmarschen das Protocol führte. Die Aussage des Weinschenken in Wenden, Reinhold Fackers, hieng nicht ordentlicher zusammen; gleichwol machte des ersten Bekenntnis, daß man den ecklichen Kanzler Georg Holzschuher in Hapsal einzog, dessen Aussage man wieder so drehete, als ob der Bischof mit Fleis und Vorsatz die Russen ins Land eingelocket, und ihnen die Festungen in die Hände gespielt habe. Dis Verfahren machte den übrigen Dörptischen Kapitelsherren geschwinde Füße nach ihrem Vaterlande, damit sie nicht auch das Unglück hätten, unschuldiger weise mit in die Inquisition über die so genannten Landesverräther zu gerathen. Lustver selb selbst über seine Aussage in Verzweiflung und erbieng sich im Gefängnis. Lustver bekante unter der Marter, daß ihn der Bischof mit Briefen nach Moskau geschickt, wo ihm der russische Kanzler eröffnet, der Bischof wolle sich unterwerfen, wann ihm der Kaiser aller Reussen bey seiner Religion und Freiheiten lassen wolte. Lustver flochte den Stiftskanzler Holzschuher mit in den Handel, als ob der Bischof mit diesem alles verabredet. Holzschuher, sagte er, habe ihn vor den Bischof geführet, alsdenn habe ihm der Bischof 55 Thlr. und 45 Mark Ferdinge zum Reisegelde gezahlet, 40 Thlr. nachgeschicket, ihm die Hand drauf gegeben, daß er ihn wegen der Reise gegen allen Ankläger schützen wolte, mit den angehengten Worten: Ich will dich zum Manne machen. Er führte auch die Worte an, welche sich der Bischof sol haben verlauten lassen, daß der Czar Gewalt brauchen, und die Dörptischen Deutschen mit helfen solten, im Fall der Herrmeister sich nicht gegen den Czar demüthigen und unter seinen Schutz begeben wolte. Von sich gestand Lustver noch, daß er dem Czar den schwachen Zustand der Stadt Dörpt und den Mangel an Soldaten entdeckt, und die Anschläge auf Kyraneb angegeben, weil er sich auf seines Bischofs Schutz verlassen; die Stadt habe aus ihrem Mittel einen Bürger, Gert Bock, ein gleiches dem Czar zu hinterbringen, nach Moskau abgeschickt. Der Weinschenke in Wenden, Facker, sagte aus, daß ihn die Lübschen zur Verrätherey verführet, weil Sie im Na-

Ecc

men

§. XXXV. ciuitatem cum Principe Moscovitarum, *Iohanne Basilde*, ad Liouoniam opprimendam fecisset, prodicionis damnatum, in uinculis uitam ignominiosa morte finisse. Fidem coniugii Noster primum dedit MARIAE, natalibus HEIMINGERIAE, quae A. 1537, die conceptionis Mariae animam efflauit (10). Deinde A. 1542 uotis secundis domum duxerat DOROTHEAM, filiam BERTRAMI de ORGES, dicti de RYTTEMBERG, et CATHARINAE de VIETINGHOF, quae A. 1576 d. 8 Martii mortem

men der Hansestädte durch ihn an den Knefen zu Jwanogrod unterschiedene Geschenke gesandt, auch eigne Boten über Schweden oder Pohlen, oder Narwa nach Rußland abgeben lassen, um zu Jwanogrod ein Contoir zu errichten. Bey dieser Aussage schrieb Eack unter der Marter ohn Unterlas: Mein Blut wird schreiben über die Lübschen bis zum jüngsten Tage, die mich dazu gebracht. Er bekante noch auf einen Amsterdamer, ingeleichen auf einen Undeutschen bey Riga Namens Melleke, wie auch auf einen deutschen Kaufgesellen, der sich zu Pleskow umtaufen lassen, und dessen Mutter zu Riga betteln gehe, zuletzt auf 10 Stk. große Oliven, die Krumhausen aus Narwa an den Czaar mitgenommen, welche aber so wenig des Hochverraths überwiesen waren, als die andern Mitschuldigen. Man sprengte so gar im Lande aus, daß der Kanzler selbst gestanden, er und sein Bischof hätten den Russen Dörpt in die Hände gespielt. Dieses Gerüchte kam dem Bischof zu Ohren, als er schon nach Moskau gefangen geführt worden, welcher denn zur Rettung seiner Ehre und Unschuld 2 Briefe, unterm 15ten Jun. und 12ten Jul. 1559 an den Ordensmeister sandte, beide fast gleiches Inhalts. (Harum literarum exemplum infra in Codice diplom. doc. 261 exhibemus). Er schreibt, er könne unmöglich glauben, daß sein Kanzler von sich und ihm eine Verrätherie ausgesaget, wem selbiges nicht aus Verwirrung und verrücktem Gemüthe hergestossen. Des Kanzlers Abzug aus dem Stifte beweise, daß er keines Verständnisses mit Rußland zu beschuldigen sey, da er ja sonst in Dörpt bleiben und bey dem Czaar Schutz suchen können. Luftvers Bekenntnis sey durch die Tortur ausgepreßt, und hätte er, der Bischof, ihn selbst gefänglich gehalten, weil Luftver fälschlich vorgegeben, daß er auf der Wolmerischen Tageleistung von dem Bischof einen verdächtigen Brief empfangen und dem Czaar überbracht; Luftver würde nicht dem Herrn Meister seyn ausgeliefert worden, wenn nicht der Bischof sich seiner eigenen Unschuld bewußt wäre; er habe aber wie Judas, den Lohn seines bösen Gewissens in Verrathung der Unschuldigen empfangen. Der Bischof entschuldigt sich wegen des Schreibens, so Luftvern eingehändiget worden. Es sey durch seine Rätbe, Kapitel und Ritterchaft durch Anreizung und Bewilligung des ritterlichen deutschen Ordens abgefaßt, des etwanigen Inhalts, es möchte der Czaar wegen der langen Verweilung keinen Argwohn fassen, massen die wolmerische Versammlung zur Einschickung einer Ritterchaft vorgenommen sey, welchen Brief er zum Beweis seiner Unschuld aus der

Czaarischen Kanzley wieder auszuwickeln und vorzuweisen verspricht. Und weil der Czaar ihm Versicherung gegeben, daß er nach geschlossenem Frieden wieder in sein Bistum kommen sollte, so bittet er für alle seine Bedienten, daß man mit solchen nicht zum Tode eile, weil sie so wenig als er Schuld haben. Zu seiner eigenen Unschuld führt er sein jetziges Elend an, welches ihm unmöglich betreffen können, wenn er mit dem Czaar in einem Verständnus gewesen wäre. Der Kaiser und andere Potentaten gaben sich schon vorher Mühe, den Kanzler Holzscher durch ihre Entschuldigungsschreiben an Fürstenbergen und Kettlern auf freien Fuß zu setzen. Ja man glaubte die in der ersten Hitze so gros gemachte Verrätherie in Lief-land selbst nicht mehr, daher die pohlischen Revisionsherren 1597 diesen Kanzler Generosum Georgium Holzscher, nobilem Francum, extraneum quidem, bene tamen de Livonia et republica meritum nomen. Ob nun gleich dieser berühmte Man seines Arrests entlediget ward, so zog er sich doch diese Kränkung dergestalt zu Gemüthe, daß er zu Hapsal, am 6ten Sept. 1559 früh morgens zwischen 3 und 4 Uhr, nicht im Gefängnis, noch vielweniger morte non honesta, wie Bredenbach und andre ihm nachschreiben, sondern in seinem eigenen Hause verschied, und auf dem Domkirchhof zu Hapsal vor der Kirchenthür begraben wurde. Ein noch vorhandener Brief, in welchem Seine Gemahlin an dessen Verrwandte nach Deutschland sein sanftes und gelassenes Ende berichtet, macht ihn zu einem Schutzgenossen des hochwürdigen Fürsten und Herrn zu Oesl und Curland etc.

(10) Vid. Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. K. II. num. 1, Lit. K. III. num. 87, Lit. A. I. n. 26. Epistola Georgii nostri ad Vitum Holzscherum, fratrem suum, data: Mein fruntlich willig Dienst zuvor lieber pruder ich füg dir mit betrübten herzen zu wissen das mein herzliche Haußfrau am tag Empfangnus marie verschiden mir zuwai Kindt got behut die verlassen - Dat. zuwvingen am Sontag nach Marie conceptionis Anno 37.

D. W. Pruder Jörg Holzscher.

mortem oppetiit, et d. 12 eiusdem mensis Rigae in templo cathedrali sepulta est (11). Prior coniux peperit duas filias, MARIAM et BARBARAM, quarum una IEREMIAE GOEDELMANNO, Praefecto Rosseccensi in Ducatu Würtembergico, d. 22 Iulii A. 1551 nuptum erat collocata, et A. 1569 diem obierat supremum: altera uero d. 7 Nouembris A. 1556 CHRISTOPHORO BVLLINGERO de *Drachelfingen* nupserat (12). E posteriore coniuge ei liberi duodecim, filii sex, totidemque filiae, nati sunt (13), nempe: GEORGIVS IIII, BERTRAMVS (de quibus §. sq.), HERMANNVS, qui A. 1567 in Liouonia morti occubuerat innuptus (14), IOHANNES, duo IODOCI, in iuuentute mortui, MARGARETA, A. 1581 MELCHIORI HAHNIO, heredi clientelae Solensis, nuptu locata (15), DOROTHEA, quam A. 1570 HENRICVS NOEDING, heres Kaltenburgi, domum duxerat (16), GERTRVDIS,

(11) Vid. Cod. dipl. doc. 268, 276 cet. item Mant. Inscript. Lit. K. II. num. 1, Lit. K. III. num. 87, Lit. A. I. num. 26. Conf. praecedentes not. 4, 9 ab initio, et 10. Cl. ARNDT in der Lief-land. Chronik Part. II. p. 242 in not. Seine (Georgii nostri) Gemahlin war Dorothea von Orgies, eine Tochter Bertrams von Orgies genant Rutenberg, und Catharinen von Vietinghof. Sie starb 1576 am 8ten Merz und ward am 12ten eben des Monats in der Domkirche zu Riga beerdiget. Der ältere Sohn Georg Holzscher kam als Capitain von der Garde des Grafen Wilhelm von Nassau, Feldmarschals der vereinigten Niederlande, zurück, ward Domherr des Stifts zu Dörpt, und starb 1607 auf dem königlichen Schlos zu Cremona. Der jüngere Bertram, den Keloß S. 385 unrichtig Bernhard schreibt, war Succamerarius von Dörpt, königlich-pohlischer Revisionsherr, hernach Senator des Reichs, Castellan der Weyvodschaft Dörpt, Erbherr zu Bremen und Billen Hof, Hauptmann, Pfleger und Pfandherr des Schlosses Cremona. Er vermählte sich mit Gerdruta Völkersam, Walthers von Rein Witwe, und zum andernmal mit Agnes, Wilhelms von Effern auf Stollberg, Burggrafens von Dörpt und Elisabetha von Bilinck haus Tochter.

(12) Vid. Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. K. II. num. 1, et probat. 10. huius s. sub finem. Ipse Georgius, parens, filiarum suarum nuptias in epistolis suis commemorat, et inprimis aegrefert, quod filia natu maior, Maria, dum uix erat matura toro, Ieremiae Goedelmanno nupsert. Vid. in Tabulario Gentis Holzscherianae B. P. num. 1. Epist. 8, 18 et 28. Holzscherisch. Stambuch fol. 317: *Jeremias Gödelman* - Pfleger zu Roschek in Wirttemberg, Sein Ehegemaal *Maria Georgen Holzschers Canntzlers in Lyfflandt Tochter* - Het Hochzeit zu Th-

bingen uff 22 Julit Jm 1551. Starb Ao. 1569. Et fol. 319: *Christoff Bullinger von Drachelfingen*, Sein Ehegemaal *Barbara Georgen Holzschers Canntzlers in Lyfflandt Tochter* - het Hochzeit zu Tübingen uff 7 November Jm 1556.

(13) Vid. in Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. K. II. num. 1, ubi ei quatuor tantum filii et filiae quinque tribuuntur, quia duo Iodoci, itemque una ex filiabus, praematura morte absumebantur. Conf. etiam not. 11. huius s. et in Cod. dipl. doc. 263, 270, 275 sqq. Georgius noster subinde liberorum suorum meminit in epistolis, quas, ut saepius dixi, ad Vitum Holzscherum, fratrem suum, exarauerat, uid. in Tabulario Holzscheriano B. P. num. 1. Epist. 6, 8, 27 etc.

(14) Holzscherisch. Stambuch fol. 208: *Herman Holzscher*, deß Herr Georgen Holzschers Canntzlers Sun - starb Ao. 1567 unuerheyrat in Lifflandt.

(15) III. Dom. CAROL SIGISM. HOLZSCHVHER in Apparatu Gentis suae Genealogico fol. 78: *Margaretha Holzscherin*, so An. 1581 mit *Melchior Hahn*, Erbsassen zu Sola ist copuliret worden.

(16) Holzscherisch. Stambuch fol. 318: *Mathias Reder* einer von Adel, nam zu der Ehe Jungfrau *Dorothea, Georgen Holzschers Canntzlers und Dorothea von den Orges tochter*, het Hochzeit zu Riga Jm Lifflandt uff der grossen Stuben den 21 April Ao. 1577. III. Dom. CAR. SIGISM. HOLZSCHVHER in Apparatu Gentis suae Genealogico, quem librum hic secuti sumus, aliter hanc rem commemorat. Ibi enim fol. 78 haec legimus: *Dorothea Holzscherin*, ward An. 1570 an *Heinrich Nöding*, Erbsassen zu Kaltenburg verheyrahtet.

Ecc 2

§.XXXV. DIS, A. 1586 PHILIPPO de RVTTENBURG, Nobili Westphalo, et heredi clientelae Ideliensis in Liuania, in matrimonium data (17), ANNA, ELISABETA, et denique CATHARINA, quas tres posteriores sine dubio immatura mors absumferat.

§. XXXVI.

§.XXXVI
De filiis
tribus
Georgii
III Holz-
schuheri.

GEORGIUS III HOLZSCHVHER, filius Georgii III (§. antec.) natus maximus, amplo beneficio ecclesiastico, nomine Worral, ex quo ipsi quotannis quadringenti fere *thaleri* redibant, in Episcopatu Dorpatensi perfruebatur. De quo beneficio, tempore infelicis belli Moscovitici per vim hostium deturbatus, Norimbergam se A. 1559 ad Vitum Holzschuherum, patrum suum, contulit (1), indeque discedens in Hungaria pariter ac in Belgio castra secutus, animi sui robur ac vires saepenumero demonstravit. Neque enim solum cum Philippo, Libero Barone de Winneberg et Beilstein, Iudicii Aulici Imperialis Praefide, cuius filio adiungebatur vitae studiorumque moderator, in bello Hungarico uariarum locorum expugnationibus interfuit (2); sed etiam postero tempore a Wilhelmo, Comite Nassouensi, et Praefecto Frisiae Occidentalis supremo, stabuli Praefectus et praetorianae cohortis *Capitaneus* constitutus est, quae munia maxima cum laude sustinuerat (3). Tranquillatis interea Liuaniae rebus, belloque ex his regionibus depulso, in Liunioniam reuersus, *Canonicus* Ecclesiae Dorpatensis creatus est, et A. 1607 d. 12 Aprilis in arce Regia Cremonensi uita excessit (4). BERTRAMVS HOLZSCHVHER, alter filius Georgii III, turbatis Liuaniae rebus, quum omnia in hostium arbitrium ac potestatem uenissent, beneficium ecclesiasticum, quo in Episcopatu Oeseliensi perfruebatur, amisit (5). Quae quidem iniuria non fregit eum, sed erexit, admonuitque, ut clarius sibi perenniusque nomen rebus praeclare gestis pareret. Rei militari deditus non in Carinthia modo A. 1573 in legione Auerspacensi, sed etiam A. 1578 in Belgio, ductu Sigismundi Kurzbachii, Imperatori tribus equis instructis meruit. A. 1579 Philippi Ernesti, Comitis Mansfeldensis, fuit morum studiorumque moderator, et A. 1581 Vexilliferi partes in

(17) Holzschuherisch. Stambuch fol. 335: *Holzschuher heutigs tags bey seinem Vetter, Veithen Holzschuher alhie In Nurnberg noch ledig. Nachmals an der Kayserlichen Maj. Maximilianus des andern Ao. 1568 Hoff bey Jrer Maj. Hoff President Herrn Philipps Freyherrn zu Winneberg vnnnd Peylsain Jrer gnaden Hoffmayster. Mit vvelchem seinem Herrn er Ao. 1566 der Belägerung Rab in Vngarn beygeuohnet etc.*

(1) Holzschuher. Stambuch fol. 206: *Georg Holzschuher des Georgen Holzschuhers Cammzlers zu Derbt - Sun - het ein Brehent Jm Stiff Derbt, heiff Worral - vvelche Jerschlich dreyhundert biß zu Vierhundert Teller getragen, aber auff dato ditu Buchs alberait vom Moscovitter eingenommen, Jst dieser Jung Georg*

(2) Vid. probat. praeced.

(3) Vid. not. 11. §. praecedentis.

(4) Vid. Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. A. I. num. 31, et Lit. K. III. num. 126, itemque not. 11. §. praecedentis.

(5) Cod. dipl. doc. 263.

in turma equitum Germanicorum obiit, animique sui praesentiam ac fortitudinem, ut alibi, ita sigillatim in obsidione Plescouiana satis testatus est (6). Quum sic illustrioribus in dies prudentiae ac fortitudinis speciminibus eluxisset; factum est, ut a Stephano, Poloniae Rege, A. 1583 *Scabinus Dorpatensis Perpetuus* crearetur, et bona paterna, a Moscis direpta, Regio iussu auxilioque recuperaret (7). Fuit etiam Praefectus seu *Capitaneus* arcis Cremonensis in Liuania, et A. 1592 a Sigismundo, Rege Poloniae, ad dignitatem *Succamerarii* ditionis Dorpatensis est euectus (8). Ad haec Germanicae et Polonicae nationis nomine graues legationes obiit, uariisque interfuit Procerum Polonicorum conuentibus, inprimis celebribus illis Regni comitiis, A. 1612 Warsouiae celebratis, in quibus Princeps Elector Brandenburgicus lege beneficiaria Prussiam accipiebat. Quae quidem comitia non parum ipsi Bertramo Holzschuhero attulerunt dignitatis, sed eius ita amplitudinem illustrarunt, ut is eodem A. 1612 in inclutum Senatorum Regni Polonici ordinem, Regis Poloniae Procerumque auctoritate et consensu, ascisceretur, et Palatinatui Dorpatensi daretur *Castellanus* (9). A. 1613 una cum aliis Regni Polonici Optimatibus a Rege iussus est tractationem pacis, inter Polonos et Moscouitas conciliandae, ratam facere ac firmam (10). Norimbergam A. 1608 profectus est, ut inuideret ibi gentiles ac propinquos, a quibus summa cum laetitia hospitaliter exceptus, amplissimisque decoratus est donis. Liuaniae redditus, inde usque ad A. 1616 perpetuum literarum commercium cum Sigismundo Gabriele Holzschuhero habuit. Praeter bona paterna, quae, ut paullo ante diximus, recuperabat auctoritate Regia, possedit etiam bona *Sarnaw* in Altendorfiensi tractu sita, item bona *Kars* atque *Hifegal* in praefectura Cremonensi, & pagum *Billenbof* siue *Azegal* cum iurisdictione (11). Quum socer eius, WILHELMVS de EFFERN, Dynastiae Stollbergensis possessor, A. 1616 e uita discessisset, nec quicquam stirpis masculae, praeter duo pueros, Dominis de Efferen superaret; in Germaniam se Noster ex Liuania contulit, ut cum iis, quos affinitate sibi deuinxerat, de hereditate pacisceretur. Conuenit autem pacto, ut, si duo pueri superstites sine heredibus essent defuncti; Stollbergensis Dynastia ad Bertrami uxorem ac sorores eius recideret, ipsi uero Bertramo, ad significandum illud ius futurae hereditatis, se scribere liceret istius Dynastiae pos-

(6) Vid. in Cod. dipl. doc. 276. Holzschuher. Stambuch fol. 207: *Anno. 1573. ist er (Bertramus) in Kernten bey Herrn von Auersbach, Kayserlichen Kriegsobersten, mit 3. pferten geuueßen, Anno 1578 In Nederland vnter Sigmund Kurtzbach, Roth rücklein mit 3. pferten geritten, Anno. 1579. vward er Hofmaister, bey Grav von Mansfeld, Anno. 81. bey belägerung der Statt Pleskau, ist er Fendrich, vber ein Fenlein teutsche Reiter vworden. Exstant in Tabulario Holzschuher. B. P. N. III, 13 literae A. 1579 datae, quae inscribuntur: Bertram Holzschuher in Niederländischen Kriegsdiensten, berichtet vweiläufig sein und des Niederländischen Kriegs Beschaffenheit.*

(7) Cod. dipl. doc. 271, item 270, 275, 276, cet.

(8) Cod. dipl. doc. 272, 274, 275, 276, 277. Conf. not. 11. §. praeced.

(9) Vid. Cod. dipl. doc. 276, 280, 281, 282, itemque not. 12. huius §. et not. 11. §. praecedentis, Conf. Erläutert. Preussen T. III, p. 532, Preussischer Geschichtskalender p. 57, et LENGENICH Preussische Gesch. T. V. p. 52.

(10) Cod. dipl. doc. 281 et 282. Add. not. 11. §. praeced.

(11) Cod. dipl. doc. 276 et 277. Conf. etiam probat. 11. §. antec. et not. sequ. huius §.

FFF

§.XXXVI possessorem (12). Ex quo tempore quia nihil amplius de eo fama et auditione acceptum est; haud temere credimus, eum hac ipsa tempestate, aut certe non ita multo post, mortalem caduci aevi conditionem morte finivisse. Nuptiarum sollemnibus sibi pactus est GERTRVDEM, ORTU VOLCKERSAMIAM, viduam *Waltheri de Rein* (13). Quae postquam diem obierat supremum; A. 1599 d. 3 Iunii uotis secundis AGNETEM, WILHELMI de EFFERN in Stollberg, Burggravi Dorpatensis, et ELISABETAE de LVLINCKHAVSEN, filiam, secum coniunxit; ex eaque sex liberos procreavit, WILHELMVM, d. 24 Martii A. 1600 natum, huius clientelae Debenauiensis ac *Starostam* siue Praefectum Cremonensem atque Obelincensem, DOROTHEAM, MARIAM, AGNETEM, GEORGIVM FRIDERICVM, natum d. 24 Martii A. 1609, et ELISABETAM: de quibus omnibus, praeter ea, quae modo attulimus, nihil certi habemus (14). Bertrami huius Holzschuheri frater, IOHANNES contulit se in Hungariam, et Nicolao, Comiti de Serini, egregiam in militia operam nauavit. Sed auspicio infausto a Turcis A. 1578 inter-

(12) Epistola Bertrami, ad Sigismundum Gabrielem Holzschuherum Norimbergam missa: *Edler geliebter herr Vetter, und Bruderlicher freunt — weil nur 2 kleine Knaben, der ein von 10 Jahr der ander von 12 Jahren, sein des S. H. Adam von Effern Cursfürstlichen Marschalkh Son sein, von der Lynni zuweber Bruder-Kinder mit unsren herrn Schwuocher Vatter, Allß ist mit bewillliche aller Freundschaft, nach lautt, des S. H. Vatter testamentt. Also fur Abscheitt, daß nach der 2 Knaben, und ihr menliche Erben, nit mehr wueren, so soll, solche herrschaft Stollberg, wider zu Ruckh fallen, an unsrer sembtliche Weiber, und Erben, so von unsrer Weiber Ellich geboren sein, zur mehrren gezeichnet dieß haben wir uns mit dem herrn Ryschoff, zu Wormis, und der gantzen Freundschaft fargeluehen, und furschreiben, Daß wir, S. Schwuocher in Liflandt wuechen unsrer Weiber Anruartt, uns, von der herrschaft schreiben mugen, wie ich denn Alle Contrahen, und Furschreibung so vnder uns ist auffgericht mich Also unterschrieben habe (Bertram Holzschuer, zu Neuburg und Stolberg, der Konig, poln Senator und Castelan zu Derbt in Liflandt, Starost und Pfandtherrn an dem Konlichen Schloß Cremon. Erbgesessen zu Bremen und Billenboffe) bin Also mit gutter Willen und ihr freundschaft, von dem Furswandt gescheitt, Vnd von Colln abgezogen, den Ersten Februarj — Datum den 27 Februarj Ao. 616.*

E. gunsten

Dienst willlicher Vetter

B — Holzschuer.

(13) Vid. not. 11, s. praecedentis.

(14) Vid. not. 11, s. praeced. et not. 12, huius §.

Electa ex T. II. Codicis MS. quo privilegia bonorum Nobilitatis Liouonicae continentur, quae ex Liouonia ad nos patronus quidam misit: *Eheftiftungs brief den 19 Jan. 1599. Herr Bertram Holzschuer bringet an gedachte Jungfrau Agnes von Effern zum gewissen Heirathsgut erstl. Seine angeborne väterlichen Erbsize Bremen Billen und Sernoru samt andern an sich erkaufften Erbgiutern so wol als habender Gerechtigkeit an dem Königl. Hause Cremon mit allen dazu gehörigen Landen und Leuten, inmaßen er dieselbe bisher inne gehabt und noch besitzt. Item: Herr Wilhelm Holzschuer Starost auf Cremon, oder wie er sich unterschreibet, Starosta Cremonsky, verpfändet das Gut Bremen in Dörptischen auf 3 Jahr an Herrn Andreas Scharffenberg für 700 floren à 30 gl. polnisch, von 1624 — 1627. Holzschuherisch. Stambuch fol. 207: Anno 99. den 3. Junij verheyrath er (Bertramus) sich zum 2. mahl, mit Jungfrau Agnes, des Wohl Edlen und Gestr. Herrn Wilhelm von Effern — Tochter, So er mit Frau Elisabeth von Lulinckhausen erzeugt. Anno 1600. den 24 Martii, erzeugte er mit ihr, zu Premen im Stifft Derbt, nach Seinem Herrn Großvatter Burgkgrauen, Wilhelm genant. Von jetzt bemelten Jahr, bis 1608. erzeugte er 3. Tochter Namens Dorothea, Maria, und Agnes. Georgius Fridericus et Elisabetha, quos commemoravi ultimo loco, ab III. CAR. SIGISM. HOLZSCHVHERO in Apparatu Gentis Holzschuher, Genealogico fol. 90b. nominantur. Exstant literae in Tabulario Holzschuher. B. P. Num. III. 21, quarum haec est inscriptio: Dem Wohlgebornen, Wohl Edlen, gestrengen, Herrn Wilhelm Holzschuher Starosten zu Crimonen und Obolinken Erbheirren zu Debenau.*

interfectus est. Atque huius quidem uiri praematura fata eo magis dolemus, §.XXXVI quod ille prius leto oppetierit, quam in illum altiore locum Equitis Iohannitici ascendisset. Ei enim A. 1574 Philippus Flach de Schwarzenburg, Magister Ordinis Iohannitici, praesente quidem et audiente Philippo, Barone de Winneberg, Iudicii Aulici Imperialis Praefide, spem fecit, fore, ut, si ipsi officia sex annorum praestitisset, in Equites Ordinis Iohannitici cooptaretur. At uero huius amplae dignitatis spem omnem, non is, qui fecerat, sed immatura mors, ut diximus, ei uno ictu abscidit (15).

§. XXXVII.

VITVS HOLZSCHVHER, Senior, filius Georgii II (§. XXXIII.) uitam d. 15^{XXXXVII} Iunii A. 1515 auspicatus est (1). Is etsi nulli muneri publico praefuit; tan-^{De Vito Holzschu-} tum tamen abest, ut in otii desidio et inertis confugerit portum, ut egregia hero Se-^{niore.} potius animi bona in familiam suam ornandam atque amplificandam contulerit. Quum enim A. 1559 curae Legatorum Holzschuherianae Gentis admoueretur, et per annos uiginti unum ei prouinciae praeesset (2); dici non potest, quanta is suam sibi Gentem fide, quanto studio, quanta industria, in perpetuum deuinxerit. Dexteritati eius diligentiaeque debetur pretiosus iste liber de Holzschuheriana Gente, uulgo *das Roth-Sammete Holzschuherische Stambuch* appellatus, quem ille A. 1563 auspicatus, pertinaci opera ad Wolfgangum Holzschuherum continuauit, tandemque A. 1565 d. 10 Augusti ad umbilicum feliciter deduxit. Adhaec duo pocula argentea, eademque inaurata, confici, atque imaginibus eorum Holzschuherorum, a quibus illustris huius Gentis Legata partim profecta sunt, partim administrata, circumquaque ornari, curauit: quibus poculis Holzschuheriana Gens, nostra etiam aetate, ad recolendam maiorum suorum liberalium memoriam utitur (3). Sed et A. 1566 *Sacellum Holzschuherianum* (4), quod situm est extra urbem Norimbergam in coemeterio D. Iohannis, et partim a sancto Christi sepulcro, quod affabre ibi lapidibus

(15) Holzschuherisch. Stambuch fol. 209: *Hanns Holzschuher ist Ao. 1574. auf Recommendation Hr. Philippen Freyherrns von Wineberg und Peylstein, von Herrn Philippen Graven von Schwartzenburg Johanneßer Ordens-Maister in Teutischen Landen, in Dienste aufgenommen worden, mit dem Versprechen vnd Zusagen, daß, wann Er sich wohl halten würde, vnd bey ihm sich 6. Jahr lang leiden kündte, Er sodann ihn Holzschuher auch in den Orden fördern und aufnehmen wollte; Es ist aber derselbige, als er sich A. 1578. vnter Grav Nicolaus Serini in Vngarische Kriegs-Dienste begeben, auf einen Anschlag neben andern vielen Hysaren von denen Türcken erlegt und niedergehauen worden.*

(1) Iconi eius, aeri incisae, haec subscripta sunt: VITVS HOLTZSCHVHERVS A NEVBVRG NATVS

NORIMBERGAE ANNO MDXV. DIE XV IVNIJ DENATVS MDXXC DIE XXI NOV. Vid. etiam not. 8. huius §.

(2) Vid. in Cod. dipl. doc. 264, et Mant. Inscript. Lit. A. I. num. 27, item Tab. aen. XI. aliaque monumenta.

(3) Figuram horum poculorum follester exprimunt Tabulae aeneae X et XI.

(4) *Sacellum Holzschuherianum*, locus ille, Holzschuheris sepeliendis consecratus, eleganter copioseque describitur a b. Doct. IO. MART. TRECHSELIO in dem verneuertem Gedächtnis des Nürnbergischen Johannis-Kirchhofs, p. 89 — III. Interior huius Sacelli forma speciesque ex Tab. aen. perspicui potest, quam in fronte Mantissae Inscription. Cod. dipl. collocandam curauimus.

Fff 2

§XXXVII dibus constructum conspicitur, partim a D. Rocho, cui dedicata quondam est haec aedicula, nomen habet, opera et iussu eius pristino splendori restitutum est, multisque ac uariis Holzschuherorum monumentis atque insignibus condecoratum, et turris eius destructa; lateri etiam interno muri tabula quaedam affixa, quae inscribitur: *Der Erbar und Vebst Veit Holtzschuer, dieser Zeit Pfleger der löbl. Holtzschucher Stiftung, bat neben vernewrung des Kirchleins dises Werck zu Christlicher gedechtnus der abgestorbenen Holtzschucher zu beschreiben angefangen, der freundlichen Bitt und Zuversicht, seine liebe Vettern und nach-volgende Pfleger, wollen dasselbig also mit Fleiß continuiren und alle Holtzschuch so künfftig absterben die 18 Jar Jres alters erraichen werden, ordenlich hierein verzeichnen* cet. De cuius quidem sapientis consilii sententia, cum erat opus, aliae huius generis tabulae sunt eodem loco suspenae, adeo, ut harum tabularum inscriptionibus, tamquam historia quadam Holzschuherorum, in compendium missa, uti nobis liceat (5). Idem etiam Vitus Holzschuher A. 1567 suo sumtu tabulam quamdam pingi, et in eodem Holzschuherorum Sacello suspendi iussit, quae adhuc ibi exstat, et, praeter imaginem Christi Seruatoris nati, cruci affixi et a mortuis excitati, nomina et imagines aui, auiae, parentum, fratrum, sororum, consobrinorum, itemque uxorum ac liberorum Viti nostri exhibet (6). Tandem ille A. 1580 d. 21 Nouembris ex hac uita caduca in caelitem numerum coetumque pio mortis genere euocatus est (7). Ad memoriam eius posteritati commendandam A. 1562 duo numismata, maius alterum, alterum minus, cusa sunt, ex quibus quam liberali uultu, quam serena fronte fuerit, fatis abunde cognoscitur (8). Quatuor habuit uxores: e quibus prima erat ANNA, SIXTI OELHAFII, Senioris, de Schoellenbach, trium Imperatorum Augustissimorum, Friderici III, Maximiliani I, et Caroli V, a consiliis, et BARBARAE RIETERIAE, filia, quam A. 1542 d. 27 Decembris matrimonii pacto sibi iunxit. Quae quum enixa filium, MAXIMILIANVM VITVM HOLZSCHVHERVM (de quo §. sq.), A. 1551 d. 17 Maii de uita migrasset (9); A. 1562 d. 13 Ianuarii secundis uotis domum duxit CLARAM, filiam

(5) Inscriptiones harum tabularum exhibentur in *Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. K. III.*

(6) Legantur inscriptiones huius tabulae in *Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. K. II. num. 1.*

(7) Vid. in *Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. A. I. num. 27, Lit. K. II. num. 2, Lit. K. III. num. 106, Lit. M. Add. not. 1. huius §.*

(8) Aduersa pars horum numorum effigiem Viti nostri refert, circa quam haec leguntur uerba: VEIT HOLZSCHVHER, NATVS M. D. XV, DEN, XV. JUNY. AN. 1562: auersa autem pars recentiora Gentis Holzschuherianae insignia repraesentat. Maioris numi formam exhibet *Tab. aen.* quae frontem huius *Cap. III.* ornat: minor uero numus qualis sit, ex *Tab. aen. XVI.* cognosci potest.

(9) Vid. in *Cod. dipl. doc. 269 (***)* sq. 278 (*), 311, et *Mant. Inscript. Lit. K. II. num. 1 et 2, item Lit. A. I. num. 27. Add. BIEDERMANN Ge. schlechtsreg. des Nürnberg. Patriats Tab. 338 sq.* In templo Moegeldorfino exstat *fenestra picta*, in qua circa Holzschuherorum insignia leguntur uerba haec: VEIT HOLZSCHVER VND S. VIER .. HGMAH.. (i. e. Ehgmahl) 1579. In circuitu posita sunt quatuor uxorum arma gentilitia. Earumdem quatuor uxorum memoria seruata etiam est in numo quodam, cuius formam, aere exscriptam, huic *Capiti, III.* coronidis loco, subiecimus. In aduersa eius parte Gentis Holzschuherianae insignia recentiora conspiciuntur, cum inscriptione: 1579 (quo anno cudebatur numus) VEIT HO. (i. e. Holzschuher). Auerfa pars quatuor uxorum

§XXXVII filiam PAVLLI GRVNDHERRI ab Altenhann, Septemuii, et MARGARETAE IMHO- §XXXVII FIAE, quae eodem anno d. 27 Octobris, pestis contagione infecta, diem obiit supremum (10). Tum CLARAM, natalibus TEZELIAM a Kirchenfittenbach, A. 1564 sollempni ritu sibi pactus est, ex eaque suscepit (11) VITVM PHILIPPVM (de quo §. sq.), GEORGIVM FRIDERICVM, A. 1566 mortuum (12), CLARAM, quae primum IOHANNI EBNERO ab Eschenbach A. 1593 d. 21 Augusti nupsit, deinde A. 1599 d. 17 Septembris in manus CAROLI FEINZINGII ab Henfenfeld, Affessoris Iudicii Prouincialis, uenit, annoque 1627 d. 12 Martii e uita cessit (13), ac HELENAM, quae A. 1568 d. 26 Iunii ortum habuit, et primum SILVESTRO de GEISSENDORFF, dicto GROESER, nuptum locata est, deinde A. 1613 d. 2 Augusti CAROLO SCHEVRLIO a Defersdorf, Praefecto Lichtenauensi, nupsit, ac tandem A. 1621 d. 24 Octobris animam efflauit (14). Vitus noster, mortua A. 1571 d. 4 Septembris tertia uxore, A. 1573 ad quartam appulit animum, CATHARINAM uidelicet, ortu RIETERIAM a Kornburg, quam A. 1617 morte amisit; postquam ex ea duos adhuc filios, VITVM GEORGIVM (§. XXXVIII) et VITVM ENGELHARDVM (§. XXXVII) tulerat (15).

§. XXXVIII.

MAXIMILIANVS VITVS HOLZSCHVHER, natu maximus Viti filius (§. antec.), in §. XXXVIII Senatū A. 1581 receptus, Consulibus Iunioribus adscriptus est: causisque XXXVIII opificum diiudicandis A. 1587 praefuit, ac tandem Consul Senioris spartam A. 1603 ornauit (1). Ex hac uita d. 11 Iulii A. 1604 discessit (2). Matrimonio Vito, et Vito Philo- fecum d. 21 Iunii A. 1580 iunxit CATHARINAM, filiam GABRIELIS NÜZELI de Sün- liopo dersbühl, Septemuii ac rei militaris Praefecti, et ANNAE SCHEVRLIAE (3): her's ac liberis ac libris eorum, 15 Fe-

rum scuta gentilitia, *Oelshannum, Grundherrnnum, Tezelianum* ac *Rieterianum* exprimit, ita quidem, ut singulis scutis nota nuptialis anni sit adiuncta, Oelshanno 42 (i. e. an. 1542), Grundherriano 52 (i. e. an. 1562), Tezeliano 64 (i. e. an. 1564), et Rieteriano 73 (i. e. an. 1573). In margine denique leguntur haec uerba: SEINE VIER GEMAHEL.

(1) Vid. *probat. anteced.* et in *Cod. dipl. doc. 263 (*)*. Add. BIEDERMANN l. c. Tab. 65.

(11) Vid. *probat. 9. huius §. et Cod. dipl. doc. 269 (***)* sq. 278 (*), 311.

(12) *Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. K. II. num. 1 et 2.*

(13) *Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. K. II. num. 1 et 2, item Lit. L. III. Add. BIEDERMANN, l. c. Tab. 28 sub finem et Tab. 409.*

(14) Vid. in *Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. K. II. num. 1 et 2, item Lit. I. num. 1. Add. BIEDERMANN Tab. 447 B.*

(15) Vid. *probat. 9. huius §. et Cod. dipl. doc.*

(1) Vid. *Catalogus MS. Senator. Noricor. et in Cod. dipl. doc. 269 (***) et 278 (*)*, item *Mant. Inscript. Lit. A. I. num. 29.*

(2) Vid. in *Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. A. I. num. 29, Lit. K. II. num. 2, et Lit. K. III. n. 123.*

(3) Vid. *probat. anteced.* Holzschuher. Stam- buch fol. 210. b: *Vorgemelter Veit Maximilian Holzschuher heit auf Freitag S. Seruatus tag den 13 May Ao. 1580. Seinen Handschlag uff dem Rath- haus und in der Rathstuben, mit der E. vmd Tugent- haften Juckstrawen Katarina, Des Ernuesten Herrn Gabriel Nützels, des eltern Raths vmd Kriegs. herr — auch Fray Anna, Albrecht Scheurls tochter. Sind die Zeugen Herr Clement Volkhamer, vmd herr Carl Grundherr. Hernach uff 21 Junio, Eratags, S. Alhans tag ist die Hochzeit ge- weest, in des herrn Gabriel Nützels seligen behausung uff S. Egidienhof am Eökg, gegen herren Doctor Gugels behausung über.*

§. 15 Februarii mortuum (4), et ANNAM MARIAM, quae primum A. 1609 d. 12 Septembris GOTTLIBIO VOLCAMERO nuptum data est, deinde secundis nuptiis in manus IACOBI STARCKII de Reckenhof, Duumviri primarii Reipublicae ac Sculteti imperialis, conuenit, ac denique A. 1621 d. 2 Septembris IOHANNI FRIDERICO LOEFFELHOLZIO de Colberg, Septemuiro ac Scholarchae, nupsit, annoque 1626 d. 26 Augusti mortem oppetiit (5). Maximilianus Vitus quum uxorem hanc priorem A. 1584 amisisset (6); secundis uotis A. 1585 MAGDALENAM, filiam CHRISTOPHORI GROLANDI ab Oedenberg et CATHARINAE TVCHERIAE, uiduam *Iohannis Ebneri* ab Eschenbach, domum duxit (7); ex qua suscepit VITVM CHRISTOPHORVM, A. 1587 d. 21 Aprilis mortuum (8), *filium* quemdam, in utero matris extinctum, MAGDALENAM, d. 2 Augusti A. 1608 HECTORI POEMERO a Diepoldsdorff nuptam, et A. 1628 d. 21 Septembris uita defunctam (9), ac denique CATHARINAM, quae SEBALDO TVCHERO de Simmelsdorff, Senatori, A. 1609 d. 28 Martii nupsit, et A. 1621 d. 30 Augusti debitum naturae reddidit (10). Ipsa uero coniux haec altera A. 1615 tranquille exspirauit (11). VITVS PHILIPPVS HOLZSCHVHER, Viti alter filius (§. antec.), sua se sponte a numero ciuium Noricorum segregauit, et inter *Landsassios* Palatinos in praedio suo *Steinberg* uixit, ibidemque A. 1615 d. 26 Octobris uitam cum morte commutauit, in templo Schwandorffino sepultus (12). Conubio sibi A. 1595 iunxit MARIAM MAGDALENAM, filiam IOHANNIS IACOBI HALLERI ab Hallerstein et POLYXENAE HOLZSCHVHERIAE, uiduam *Ioachimi Hegneri* in Alten Weyer, quae A. 1654 Norimbergae uita excessit (13). Ex hac coniuge natae sunt filiae duae, altera ANNA MARIA, quae A. 1615 d. 25 Iunii FRIDERICO de FLOSSEN in Püchersreuth nupsit, ac uotis secundis A. 1641 in manus CAROLI OTTONIS de STANGEN conuenit; altera CLARA CATHARINA, quae dum uixit, ABRAHAMO OETTINGERI, Ratibonensis, fuerat uxor (14).

§. XXXVIII.

(4) Holzschuherisch, Stambuch fol. 210b. sq: *Dochter erzeugt. Starb den 21 Aprilis A. 1587. dem Mit gemelter Nützlin erzeugt einen Sohn, Maximilian Georg und eine Tochter Anna Maria genant, Anno: 1584. Ist gemelte Sein Hausfrau gestorben, der Gott genadt. Et fol. 229: Maximilian Georg Holtzschuher Maximilian Veit Holtzschuher's Sohn - Dieser ist Ao. 1581 den 3. Junij geboren - Am 15. Februarij Ao. 1590. Starb Maximilian Georg Holtzschuher cet.*

(5) Vid. in *Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. H.* num. III, et BIEDERMANNI *Geflechtsregister des Nürnberg. Patriciats* Tab. 535, item Tab. 309.

(6) Vid. *probat. 4. huius s.*

(7) Vid. *probat. 2. huius s.* et BIEDERMANN I. c. Tab. 614.

(8) Holzschuher. Stambuch fol. 230: *Veit Christoff Holtzschuher, Maximilian Veit Holtzschuher's Sohn mit Magdalena Christoff Grolands Seeligen*

(9) Vid. BIEDERMANN, I. c. Tab. 577.

(10) BIEDERMANN I. c. Tab. 522.

(11) Vid. *probat. 7. huius s.*

(12) Vid. *Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. A. I.* num. 32, *Lit. K. II.* num. 2, et *Lit. K. III.* num. 131.

(13) Vid. *probat. praeced.* et BIEDERMANNI *Geflechtsreg. des Nürnberg. Patriciats* Tab. 220.

(14) Holzschuh. Stambuch fol. 337: *Friedrich von Floss - auf Püchersreuth - nam zu der Ehe, Anna Maria, Veit Philip Holtzschuher's Tochter. hielten hochzeit zum Steinberg den 25 Junij Anno 1615. Alterius mariti mentio fit in III. Dom. CAR. SIGISM. HOLZSCHVHERI Apparatu Gentis suae Genealogico fol. 92: ubi etiam Clara Catha-*

§. XXXVIII.

VITVS GEORGIVS HOLZSCHVHER, Senior, tertius Viti filius (§. XXXVII), §. XXXIX. in studio literarum diligenter uersatus, Belgium, Britannias, Galliam Italianam-De Vito Georgio Seniore et Georgio V Holzschuheris. que peragravit, et linguas harum terrarum probe nouit (1). Iudicio Prouinciali A. 1601 Affessor datus, et tamquam Antiquus Nominatus A. 1602 Senatui adscriptus, tandemque A. 1604 inter Consules Iuniores cooptatus est (2). Inter uiuos A. 1606 d. 26 Septembris esse desiit (3). Vitae sociam A. 1599 d. 19 Nouembris sibi delegit REGINAM, ANDREAE IMHOFII, Duumviri Reipublicae, et BARBARAE MANLICHIAE, Augustanae, filiam (4), ex qua tulit ANNAM REGINAM, d. 19 Maii A. 1601 natam, et A. 1630 mortuam (5), GEORGIVM V, de quo paullo post dicitur (6), BARBARAM CATHARINAM, quae A. 1604 d. 17 Iunii in hanc lucem uenit, et A. 1613 e uita excessit (7), ac denique VITVM GEORGIVM, *Iuniorem* (8), de quo §. sequ. exponemus. Inter duo filios Viti Georgii Senioris natu maior, GEORGIVS V HOLZSCHVHER, auspicata huius lucis usura d. 27 Augusti A. 1602 frui coepit (9). Primum A. 1617 Tubingae, deinde A. 1620 Gissae, post A. 1622 Argentorati, ac denique Basileae literis studuit. Quo facto adiit Galliam, Angliam et plerasque Belgii prouincias. Inde A. 1625 in Italiam transiit, ubi ritus ac sollemnia iubilei anni, quem Urbanus VIII, Pontifex Romanus, celebrari iussit, spectauerat. Quum rediisset in patriam, A. 1627 Iudicio Prouinciali, A. 1628 Dicafterio Inferiori, et A. 1632 Dicafterio urbis Primario, affedit (10). Ex hac uita A. 1636 d. 1 Septembris euocatus est (11). Fidem coniugii A. 1626 d. 17 Aprilis dedit MARIAE, filiae CAROLI SCHEVRLII a Defersdorff, Praefecti Lichtenauensis, et SIBYLLAE EHEIMIAE, quae peperit MARIAM, natam A. 1627 d. 22 Februarii, eodemque anno d. 3 Iunii mortuam, MARIAM aliam, in hanc lucem A. 1628 d. 5 Februarii editam, rebusque humanis A. 1679 d. 28 Maii ereptam, GEORGIVM VI (12), de quo *infra* §. XXXXI dicemus, REGINAM, quae A. 1630 d. 9 Aprilis, in uitam

Catharinae coniux, Abraham Oettinger zu Regensburg, commemoratur.

(1) Vid. eius uitae curriculum MS. in dem Holzschuher. Stambuch fol. 225.

(2) Vid. *Catalogus MS. Affessor. Iudicii Prouincialis, item Senatorum Noric.* Add. in *Cod. dipl. doc.* 278 (*) et 286 (*), ac *Mant. Inscript. Lit. A. I.* num. 30.

(3) *Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. A. I.* num. 30, *Lit. K. II.* num. 2, *Lit. K. III.* num. 125.

(4) Vid. *probat. antec.* et BIEDERMANNI *Geflechtsregister des Nürnberg. Patriciats* Tab. 247.

(5) Holzsch. Stambuch fol. 225: *Er (Vitus Georgius) zeigt Anno 1601, den 19 May eine Tochter Anna Regina, verstorben Am 1630 - den 27 Augusti, 1602, ward ihm ein Sohn Georg genant ge-*

born, Den 17 Juny 1604. ward ihm ein Tochter Barbara Catharina geboren, so Anno 1613. in Gott verschieden. Año. 1606. den 3. Martij, ward ihm wieder ein Sohn Veit Georg geboren.

(6) Vid. *Cod. dipl. doc.* 286 (*).

(7) Vid. *not. s. huius s.*

(8) *Cod. dipl. doc.* 286 (*), et 297 (**).

(9) Vid. *probat. s. huius s.* et eius uitae curriculum MS. in dem Holzschuher. Stambuch fol. 235.

(10) *Cod. dipl. Mantiff. Inscript. Lit. A. I.* num. 36.

(11) *Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. A. I.* num. 36, *Lit. K. III.* num. 135.

(12) *Cod. dipl. doc.* 287 (*) sq. 297 (**).
Ggg 2

§XXXIX tam uenit, et A. 1657 mense Octobri debitum naturae reddidit, et VITVM, *huiorem* (13), de quo *infra* §. XXXXIII agemus. Votis secundis (prior enim uxor A. 1632 d. 10 Octobris tranquille ueniterque exspirauerat). Georgius noster A. 1633 d. 29 Octobris domum duxit IULIANAM, IACOBI SCHEVRLII a Defersdorff, Consilarii primarii Norimbergensis, et IULIANAE LOEFFELHOLZIAE, filiam, quae A. 1643 d. 16 Iulii sine liberis mortua est (14).

§. XXXX.

§. XI. De Vito Georgio Holzschuherio Junior, Viti Georgii Senioris (§. antec.) filius natus minor, d. 3 Martii A. 1606 ortum habuit (1). Liberalibus studiis Altorfii, Tubingae, Argentorati ac Basileae operatus est. Per Heluetiam A. 1628 iter in Galliam suscepit, et Auaricis *Consiliarius Germanicae Nationis*, Aureliae autem *Procurator Germanorum* constitutus est, quo posteriori munere quum se abdicasset, orationem latinam magno applausu recitauit. Inde Rupellam processit, et, spectata huius urbis obsidione, quam fame ad dedicationem coegerat Ludouicus XIII, Rex Galliae, Lutetiam Parisiorum reuertit. Vbi quum sedisset aliquamdiu, per insigniores Galliae urbes in Britannias cursum direxit, perlustratisque horum regnorum locis praecipuis, Londino praefertim et Oxonia; per Flandriam, Brabantiam, et Belgium Foederatum, ubi quasi in transcurso oppugnationem Siluae Ducis, quam moderabatur Henricus, Princeps Arausionensis, spectauerat, incolumis Norimbergam A. 1629 reuenit. Quum A. 1632 Gustauus Adolphus, Rex Sueciae, Norimbergam inuideret, incessit eius animum belli cupido. Quo factum est, ut in copiis uictoricibus huius Regis bellicosissimi, ac quidem inter pedites, sub ductu Balthasaris de Schlamersdorf, munus Vexilliferi fusciperet, uariisque expeditionibus et grauissimis proeliis magna cum laude interesset. Militari munere, quod gesserat, solutus, Norimbergam rediit, et quemadmodum A. 1634 Iudicio Prouinciali, ac triennio post Dicasterio Inferiori, datus est Assessor: ita A. 1639 Antiquus Nominatus, A. 1643 Senator Consularis, A. 1647 Praefectus rerum militarium, A. 1653 Assessor Iudicii Prouincialis Onoldini, A. 1654 Praefectus Cancellariae et Curiae tutelaris ac Scholarcha, itemque Assessor Iudicii Appellationis, A. 1655 iterum rei militaris Praefectus, A. 1656 Consul Senior,

(13) *Cod. dipl. doc. 287* (*) *sq. 297* (**), 302.

(14) *Vid. not. et. huius §. et BIEDERMANN. Tab. 445 et 455.*

(1) *Vid. instar omnium Leich-Predigt Herrn Veit Georg Holzschuher von Neuenbürg, des Aeltern geheimen, auch Kriegs- und Appellations-Raths zu Nürnberg, und Pflegern der Holzschuher. Stiftung. So den 4 Aug. A. 1665 zu St. Johannis gehalten worden. Gedruckt bey Wolff Eberh. Felscher. A. 1666. Iconi eius, ac iunctae, haec adita sunt: VITVS GEORGIVS HOLZSCHVHERVS DE NEVENVRG REIP. NORIMBERGENSIS SENATOR, ET REI MILITARIS*

PRAEFECTVS, NAT9 ANNO DN: MDCVI. III MARTII. DENAT9 ANNO MDCLXV. I AVGVSTI. *Infra eandem imaginem aeneam tria haec disticha leguntur:*

*Cum varios hominum mores lustrasset et urbes,
Holzschuherus Avis profatus egregius;
et simul ingenuas didicisset alacriter artes,
atque exanlasset Martis atrocis onus:
ornauit Patriam fidus vigilansque Senator;
Sola cui requies lectio sacra fuit.*

Memoriae magni Meconatis, Patris de uniuersa Patria sua meriti optime scribcb. Norimb. Joh. Michael Dillherus, P. et P. P.

Senior, et rel. constitutus est. Multas etiam, easque grauissimas, obliit legationes, ac figillatim S. R. I. Insignia, quae ad inaugurandum Caesarem Augustissimum, D. Leopoldum, exposcebantur, A. 1658 Francofurtum ad Moenum una cum Iodoco Christ. Kressio deportauit. Nec praetereundum est, Legatis Holzschuherianis eum A. 1657 praefectum esse, multisque meritis suam sibi deuinxisse familiam, et inter reliqua praeclare facta, Sacellum in primis Holzschuherianum, in quo sunt Gentis Holzschuherianae sepulcra hereditaria, in coemeterio ad D. Iohannis extra urbem, A. 1664 renouandum instaurandumque curasse (2). Denique A. 1665 d. 1 Augusti ex hac uita caduca ad meliorem Seruatoris Optimi ac caelitum consuetudinem euocatus est (3). Matrimonio secum A. 1634 d. 10 Februarii iunxit MARIAM HELENAM, filiam IOHANNIS FRIDERICI LOEFFELHOLZII de Colberg, Septemuii ac Scholarchae, et MARIAE LOEFFELHOLZIAE, quae A. 1675 d. 30 Augusti diem obierat supremum (4). Ex hoc matrimonio prognati sunt (5):

I. VITVS FRIDERICVS, natus d. 26 Nouembris A. 1634, et mortuus d. 28 Augusti A. 1638.

II. MARIA REGINA, d. 29 Martii A. 1636 uitam ingressa, et d. 29 Augusti A. 1638 extincta.

III. VITVS GEORGIVS, qui d. 26 Aprilis A. 1638 habuit ortum, et d. 9 Septembris eiusdem anni lucis hanc usuram reddidit.

III. VITVS GEORGIVS, in hanc lucem A. 1639 d. 14 Iunii editus (6). Rudimentis bonarum artium laudabilissime positus, A. 1657 mense Maio Academiae Altorfinae nomen dedit, in qua uti publicis doctoribus assiduus affuit; ita in luce academica uersatus, non tantum A. 1659 d. 23 Maii Doctissimo Georgio Philippo Harldorfero latine parentauit, sed anno etiam sequenti propria industria elaboratam dissertationem *de Iure Monetae*, non sine magna laudis accessione, defendit. Sic bene instructus, locupletandae doctrinae causa A. 1660 Argentoratum et Basileam adiit, indeque per Heluetiam, Geneuam et Lugdunum discessit Parisios. Hic ubi diutius commorandum decreuerat; linguae Gallicae discendae uariisque honestarum exercitationum generibus, quae in homines nobiles conueniunt, operam dedit. Hinc, perlustratis Galliae urbibus praecipuis, in Britannias traiecit, ac Londini et Oxoniae per trimestre spatium uersatus, Lutetiam Parisiorum reuertit, ut adeo in uniuersum annos duo se in Gallia

(2) *Vid. in Cod. dipl. doc. 298, et Mant. Infer. Lit. A. I. num. 43, Lit. K. III, num. 144, item Lit. K. III. num. 1.*

(3) *Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. A. I. num. 43, et Lit. K. III, num. 144. Add. probat. 1. huius §.*

(4) *Vid. probat. praeced.*

(5) *Vid. Cod. dipl. doc. 299, in quo duo filii*

superflites, Vitus Georgius et Vitus Engelhardus, commemorantur, item doc. 303, 304, 305, 310 et sq. in quibus tantum Viti Engelhardi mentio fit, quia Vitus Georgius mortem iam oppetierat.

(6) *Vid. Leich-Predigt Herrn Veit Georg Holzschuher von Neuenbürg, welcher den 30 Aug. 1666 bey St. Johannis begraben worden, Gedruckt bey Wolff Eberh. Felscher. 1666.*

§. XL. lia teneret. Iam in patriam cogitans, Belgii Foederati prouincias peragrauit, et A. 1663, mense quidem Maio, saluus Norimbergam reuenit. At uero haud ita multo post a Friderico, Duce Würtembergico, inter nobiles aulae iuuenes cooptatus est, quumque Stutgardiam iuxta cum eo proficisceretur, auctoritate et iussu Eberhardi, Ducis Würtembergici, commotus est, ut in cohorte praetoriana militiam profiteretur, ac Ducem, Ratibonam ad S.R.I. Comitum sollempni cum pompa euntem, comitaretur. Impetrata deinceps honestissima dimissione, cum Principe Oettingensi Neoburgicam aliasque aulas inuisit, statuitque etiam iter in Italiam fuscipere: quod sine ulla dubitatione fecisset, nisi et parentis, et sua ipsius morte fuisset impeditus. Nam fatali morbo hydropis oppressus, A. 1666 d. 26 Augusti, quum ageret annum aetatis uicesimum septimum, Deo Creatori animam reddidit, et in Sacello Holzschuheriano humatus est (7).

V. *Filiolus* quidam, in utero matris exstinctus.

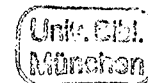
VI. VITVS ENGELHARDVS, A. 1642 d. 14 Aprilis uitam auspicatus (8). Hic quemadmodum A. 1671 Iudicio Prouinciali, A. 1672 Dicasterio Inferiori, et A. 1675 Iudicio Aedilitio, itemque A. 1682 Dicasterio urbis Primario affedit, ita, quum A. 1683 in Senatum interiorem Norimbergensium, tamquam Antiquus Nominatus, reciperetur: primum A. 1691 inter Consules Iuniores ac Scabios est allectus, deinde A. 1692 disceptandis opificum causis, rebusque prouincialibus praefuit, tum A. 1693 Consul Senioris spartam ornauit, praeterea A. 1694 Praefectus Cancellariae et Curiae tutelaris ac Scholarcha, ac denique A. 1697 Ephorus censuum uectigaliumque, simulque Septemuir Reipublicae, constitutus est. Vitam A. 1697 d. 14 Iulii finiit (9). In matrimonium d. 14 Octobris A. 1667 duxit IOHANNAM CATHARINAM, filiam MICHAELIS IMHOFII, Regis Suecici auspicio supremi Excubitorum Tribuni, et Reipublicae Norimbergensis auctoritate Praefecti Siluae Laurentianae, ac REGINAE HARSDFERIAE (10), quae A. 1694 d. 13 Ianuarii diem obiit Supremum, postquam A. 1668 d. 4 Septembris filiam enixa erat, MARIAM HELENAM, PAVLO TVCHERO de Simmelsdorf, qui erat Caesaris Augustissimi auspiciis Supremi castrorum Praefecti Legatus, A. 1687 d. 4 Aprilis nuptui collocatam, et A. 1697 d. 4 Aprilis uita defunctam.

§. XXXI.

(7) *Cod. dipl. Mant. Inscription. Lit. A. I. n.* Inscript. Lit. K. III. num. 155.
44, et Lit. K. III. num. 145.

(8) Vid. curriculum uitae MS. in *dem Holzschuh. Stammbuch* fol. 254, et in *Cod. dipl. Mantiss.* (9) *Cod. dipl. Mantiss. Inscript. Lit. A. I. num.* 54, et Lit. K. III. num. 155.

(10) Vid. *probat. praeced.*

TABVLA VIII.

GEORGIUS V.
† A. 1636.
Vid. *Tab. VIII.*

MARIA n.A.1627 †eod. an. §.XXXVIII.										MARIA n.A.1628 †A.1679 §.XXXVIII.										GEORGIVS VI. n.A.1629. †A.1679 §.XXXI.										REGINA n.A.1630 †A.1657 §.XXXVIII.										VITVS n.A.1631 †A.1684 §.XXXIII.																																					
ANNA CATHARINA n.A.1657 †A.1676 §.XXXI.			MARIA BARBARA n.A.1658 †A.1677 §.cit.			SVSANNA REGINA n.A.1660 †A.1675 §.cit.			ANNA FELICITAS n.A.1662 †A.1712 §.cit.			GEORGIVS VII. n.A.1664 †A.1730 §.cit.			MARIA REGINA n.A.1666 †eod. an. §.cit.			MARIA DOROTHEA n.A.1661 †A.1731 §.XXXIII.			GEORGIVS HIERONYMVS n.A.1663 †eod. an. §.cit.			VITVS HIERONYMVS n.A.1664 †A.1720 §.XXXIII.			ANNA REGINA n.A.1665 †A.1737 §.			VITVS CHRISTOPHORVS n.A.1666 †an.eod. §.cit.			MARIA SIBYLLA n.A.1667 †eod. an. §.cit.			VITVS HELENA n.A.1668 †A.1741 §.XLVI.			CLARA CATHARINA n.A.1674 †A.1731 §.cit.																																						
																														§.XLIII.																																	§.XLIII.														
ANNA MARIA MARGA- RETA ROSINA n.A. 1691 §.XXXII.			GEOR- GIVS VIII. n.A. 1692 †A.1745 §.cit.			DAVID RICVS n.A.1693 §.cit.			FRIDE- RICVS CAROLVS n.A. 1694 †eod. an. §.cit.			IOHAN- NES CHRISTO- PHORVS n.A. 1695 †A. 1702 §.cit.			CHRI- STINA DORO- THEA n.A. 1696 †A. 1702 §.cit.			IOHAN- NES GEOR- GIVS n.A. 1698 †A. 1723 §.cit.			ANNA CATHA- RINA n.A.1698 †A.1723 §.cit.			REGINA CORDVLA n.A. 1700 §.cit.			GEOR- GIVS CHRISTO- PHORVS n.A. 1689 †A. 1690 §.XLV.			SV- SANNA FELI- CITAS n.A. 1691 †A. 1693 §.cit.			VITVS CARO- LVS n.A. 1692. †a.eod. §.cit.			HELENA DORO- THEA n.A. 1693 †A. 1712 §.cit.			VITVS MAXIMI- LIANVS n.A. 1694 †an.fq. §.cit.			CARO- LVS NYMVS n.A. 1696. †A. 1703 §.cit.			MARIA CATHA- RINA n.A.1697 §.cit.			VITVS WIL- HELMVS n.A. 1699 §.cit.			MARIA SVSANNA n.A.1700 §.cit.			VITVS AV- LEO. n.A. 1701 n.X. §.cit.			VITVS HIERO- NYMVS n.A. 1702 †an.fq. §.cit.			VITVS POL- DVS n.A. 1703 †a.fq. §.cit.			GEORGIVS EHREN- REICH n.A.1705 §.cit.			VITVS CHRISTO- PHORVS n.A. 1708 §.cit.			GEOR- GIVS FRIDE- RICVS n.A. 1698 §.XLVI. num. I.			GEOR- GIVS WILHEL- MVS n.A. 1700 §.cit. n. II.			HELENA FRIDERICA DORO- THEA n.A.1703 §.cit. n. III.		
IOHANNA PAVLLINA MARIA REGINA n.A.1715 §.XXXII.			GEORGIVS VITVS n.A.1721 §.cit.			CAROLVS ERNESTVS FRIDERICVS n.A.1742 §.cit.			GEORGIVS FRIDERICVS n.A.1744 §.cit.																																	ANNA HELENA n.A.1727 §.XXXV. num. X.			MARIA ELEONORA n.A.1739 §.cit.			MARIA HELENA n.A.1741 §.cit.			VITVS CAROLVS n.A.1744 §.cit.																										

§. XXXXI.

GEORGIVS VI HOLZSCHVHER, Georgii V (§. XXXVIII) filius natu maior, § XLI. d. 14 Ianuarii A. 1629 uitam auspicatus est (1). Altioris doctrinae capax A. 1646 Altorfinam petiit bonae mentis officinam. Hic quum per quadriennium in literis bene feliciterque profecisset; A. 1650 d. 4 Aprilis per Sueuiam, Heluetiam, Geneuam, Lugdunumque introiit Lutetiam Parisiorum, ibidemque omnia, quae arbitrabatur suis rationibus conducere, cupide ac diligenter obseruauit. Hinc per Blesas, Turonum, et Salmurium, discessit Massiliam et Portum Teloniensem, ubi nauem conscendens uento secundo in Italiam transuectus est. Egressus autem e nauis, ad Niceam accessit. Cum Romam contenderet, Principatum Monoeci, Genuam et Florentinum agrum transiit. Roma digressus, Neapolin, Anconam, Bononiam, Mediolanum, Venetias, inuisit. Patavii constitit aliquantisper, ac partes *Procuratoris della Nazione Todefca* obiit. Ex Italia per Tridentum, Oenipontem, Augustam Vindelicorum, Monachium Ingolstadtumque, A. 1652 d. 8 Septembris in patriam incolumis ac saluus peruenit. Norimbergae A. 1656 Dicafterio urbis primario Affessor datus, A. 1658 in ordinem Consulum Iuniorum adscitus, et A. 1664 disceptandis cognoscendisque opificum causis praefectus est. Adhaec A. 1667 Iudicio Appellationis affedit, A. 1670 rei militari praefuit, eodemque anno d. 18 Nouembris creatus est Consul Senior. Denique A. 1677 ad dignitatem Septemuiralem processit, et supremus armamentarii Praefectus constitutus est. Is quia egregiis prudentiae speciminibus clarebat, nec ad iudicandum magis subtilis erat, quam ad explicandum disertus; subinde rebus arduis expediendis admotus est, grauesque legationes Incluti Senatus auctoritate obiit. Eo etiam tempore, quo uixerat, quum permulti summae dignitatis homines Norimbergam aduentarent; Nostro magis idoneus digniorque habitus est nemo, qui illos nomine Senatus rite exciperet, iisque decentem cultum testaretur. Quare dici non potest, quanto gemitu eiulatuque omnes boni mortem eius defleuerint. E uita autem A. 1679 d. 24 Martii cessit (2). Nuptiis sibi d. 3 Martii A. 1656 adiunxit ANNAM CATHARINAM, SEBALDI WELSERI, Senatoris ac Scholarchae, et ANNAE CATHARINAE HOLZSCHVHERIAE filiam, quae A. 1666 d. 31 Iulii mortalitatem expleuit (3). Qua de causa uotis secundis A. 1667 d. 8 Octobris

Univ. Bibl.
München

(1) Vid. *Leich-Predigt Herrn Georg Holzschuhers von Neuenbürg, des Aeltern Geheimen- und Kriegs-Raths auch Zeug-Herrn, u. a. m. so den 24 Martii gestorben und den 28 ejusd. in die Capell zu St. Iohannis begraben worden. Gedruckt Nürnberg bey Wolff Eberh. Felscher. A. 1679.* Circa effigiem eius, aeri incisam, haec leguntur: GEORGIVS HOLTZSCHVER A NEVENBURG INCLYTAE REIP. NORIMBERG. SEPTEMVIR AC REI MILIT. PRAEFECTVS NAT. A. MDC. XXIX. XIV. IAN. DEN. MDCLXXIX. XXIV. MARTII. Infra istam effigiem haec scripta infra sunt:

*Pietatis exemplar, ac Decus Gentis,
Themidos asylum, Patriaeque tutelam,
Gemmamque Patrum, civiumque Patronum
eloquitur, et, ebuccinat Norimbergam.
Heroicis Manibus, aeternae memoriae, meritisq. inscripsit.
J. A. B. Secundus.*

(2) Vid. in *Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. A.* I. num. 47 et *Lit. K. III. num. 148.* Add. not. praeced. et docum. 298.

(3) Vid. *probat. anteed.*
Hhh 2

§. XLI. Octobris domum duxit ANNAM ELISABETAM, filiam CAROLI FINCKERI ab Erckheim et ANNAE IACOBINAE KELLERIAE, uiduam *Georgii Koechelii*, quae A. 1705 d. 10 Ianuarii sine liberis mortua est (4). Ex priore autem coniuge sex liberi prognati sunt, ANNA CATHARINA, d. 1 Ianuarii A. 1657 nata, et A. 1676 d. 14 Maii defuncta, MARIA BARBARA, quae A. 1658 d. 24 Iunii ortum habuit, atque eo ipso tempore, quo IOHANNI IACOBO PELLERO de Schoppershof desponsa erat, priusquam conuenissent, A. 1677 d. 5 Iunii, tamquam sponsa, animam Christo, mentium bonarum sponso optimo, reddidit, SVSANNA REGINA, d. 25 Septembris A. 1660 uitam ingressa, et A. 1675 d. 14 Aprilis optimis parentibus praematurae mortis fato erepta, ANNA FELICITAS, quae A. 1662 d. 26 Aprilis hanc a natura lucem accepit, et A. 1683 d. 26 Februarii IACOBO WILHELMO IMHOFIO, Reipublicae Norimbergensium a consiliis aerarii, nupsit, annoque 1712 d. 9 Augusti diem obiit supremum, GEORGIVS VII (5), de quo statim exponetur, ac denique MARIA REGINA, d. 21 Iunii A. 1666 in lucem suscepta, eodemque anno d. 28 Iulii caelitum sedibus illata. GEORGIVS autem VII HOLZSCHVHER, quem modo commemorauimus, lucem hanc suauissimam d. 3 Iunii A. 1664 adspexit (6). Aetatem fere degit in praedio suo *Aspach*. A. 1696 d. 1 Februarii a Gentilibus praedium equestre *Neuenbürg* emit. At uero id ipsum A. 1703 Iohanni Godefrido Erico Stettnero de Grabenhof uendidit, a cuius posteris adhuc possidetur (7). Vitam cum morte A. 1730 d. 6 Augusti commutauit. Nuptiarum sollemnibus A. 1691 d. 20 Ianuarii sibi pactus est ANNAM MARIAM, filiam CAROLI CHRISTOPHORI a WILDENSTEIN in Strahlenfels, Inclutorum Franconiae Ordinum auspicio Supremi excubitorum Tribuni, et Concilii Ordinis S. R. I. Equestris eiusdemque Franconici in pago ad Altmühlam Assessoris, et ANNAE REGINAE a WILDENSTEIN, quae A. 1719 d. 7 Nouembris animam efflauit (8).

§. XXXXII.

GEORGIO VII HOLZSCHVHERO (§. anteced.) ex Anna Maria de Wildenstein, uxore sua, nouem liberi nati sunt:

§. XLII.
De liberis
Georgii
VIII Holzschuheri.

- I. ANNA MARIA MARGARETA ROSINA, quae A. 1691 d. 17 Octobris in hanc lucem uenit, et A. 1710 ADAMO GODOFREDO SALATHINO de SEIBOTH in Roetelsche, Inclutorum Franconiae Ordinum auspiciis Centurioni equitum, nupsit.
- II. GEORGIVS VII HOLZSCHVHER, d. 13 Nouembris A. 1692 in hanc lucem auspiciato editus. Serenissimi Marchionis Brandenburgico-Onoldini auctoritate Centurio militum prouincialium fuit, et A. 1745 d. 21 Nouembris diem obiit supremum. In matrimonium A. 1714 d. 20 Nouembris duxit ANNAM SIBYLLAM de PRIORTH, quae A. 1719 de uita decessit. Deinde A.

1720

(4) Vid. probat. 2. huius §.

(5) Cod. dipl. doc. 302, 303, 304, 305, 310, 311.

(6) Vid. eius uitae curriculum MS. in dem Holzschuh. Stambuch fol. 261.

(7) Cod. dipl. doc. 315.

(8) BIEDERMANNI *Geschlechtsregist. der Fränkisch. Ritterschaft Orts an der Altmühl* Tab. 118.

1720 uotis secundis in manus eius uenit MARIA HELENA ANTOINETTA de §. XLII. GRASS. Hanc etiam quum A. 1722 d. 24 Februarii amisisset Noster; tertium connubium A. 1741 Goldsthalii cum AMALIA FRIDERICA de DAMNIZ coniunxit. E prima uxore tulit IOHANNAM PAVLLINAM MARIAM REGINAM, natam A. 1715 d. 5 Octobris, quumque adoleuisset, IOHANNI CHRISTIANO ERNESTO HOFERO de Lobenstein in matrimonium datam. Ex altera coniuge GEORGIVS VITVS HOLZSCHVHER A. 1721 d. 8 Decembris procreatus est, qui A. 1745, mense Octobri, MARIAE HELENAE, ANTONII HENRICI de NELEFIN, Episcopi Leodiensis a consiliis ac secretis intimis, filiae, coniugii fidem dedit, et Hasselati in Episcopatu Leodiensi hoc, quod a natura datum est, uitae traducit. Ex tertio denique matrimonio Goldsthalii duo filii prodierunt, CAROLVS ERNESTVS FRIDERICVS, et GEORGIVS FRIDERICVS HOLZSCHVHERI, quorum alter d. 12 Nouembris A. 1742 hanc a natura lucem acceperat, alter A. 1744 d. 25 Octobris exierat in lucem uitamque communem.

III. DAVID, A. 1693 natus et mortuus.

III. FRIDERICVS CAROLVS, A. 1694 d. 1 Februarii uitam auspicatus eodemque anno rebus humanis ereptus.

V. IOHANNES CHRISTOPHORVS, A. 1695 in lucem editus, et anno eodem mortalitate interceptus.

VI. CHRISTINA DOROTHEA, quae d. 5 Nouembris A. 1696 ortum habuit, uitamque aevi breuioris sortita A. 1702 d. 2 Ianuarii debitum naturae reddidit.

VII. IOHANNES GEORGIVS, d. 12 Iulii A. 1698 uno eodemque partu cum forore ANNA CATHARINA num. VIII editus, eodemque anno d. 10 Octobris uita defunctus.

VIII. ANNA CATHARINA, quae uno partu cum fratre Iohanne Georgio num. VII edita est, annoque 1714 d. 13 Nouembris IOHANNI CHRISTOPHORO de STETTEN in Bodenhof nupsit, et A. 1723 d. 12 Iulii animam efflauit.

VIII. REGINA CORDVLA, quae in hanc lucem A. 1700 d. 17 Ianuarii uenit, et A. 1721 d. 3 Martii IOHANNI GODEFREDO LAVRENTIO de FECHENBACH in Sommerau, Electoris Moguntini auctoritate dimacharum Centurioni, nuptui collocata est: ex quo autem maritus ipsius inter uiuos esse desiit, uitam solitariam *Aschbaci*, in praedio Holzschuherorum, degit.

§. XXXXIII.

VITVS HOLZSCHVHER, *Junior*, Georgii V (§. XXXVIII) filius natu minor, §. XLIII. d. 19 Martii A. 1631 laetum prosperumque nascendi omen habuit (1). Prae-

De Vito
Holzschu-
clare
hero In-
nore eius.

(1) Vid. *Leich. Predigt Herrn Vito Holzschuhers* sunt; DN: VITVS HOLZSCHVHER DE NEVENBURG que libe-
von Neuenbürg, des innern geheimen Raths und Land-
pflegers. Gedruckt Nürnberg bey Joh. Mich. Spörlin. ILLVSTR: REIPVB: NORIMBERG: SENATOR, AC RIS.
CIRCA effigiem eius, in aes-incisam, haec scripta legimus: PROVINCIALIS, NAT: MDCXXXI. DENAT. MDC.
LXXXIV. Infra illam uero effigiem hoc distichon
legimus: HOLZ.

§. XLIII. clare in studiis humanitatis atque literarum uersatus, A. 1649 Academiae Altorfinae nomen dedit, ubi per quadriennium totum se ad studia doctrinae conferebat. Ut uero laudis cursum initum feliciter conficeret, A. 1653 iter in exterarum regiones, Deo auspice, suscepit. Quo consilio per Augustam Vindelicorum petiit Venetias. Hinc A. 1654 per Bononiensem agrum Romandiolam Umbriamque Romam adiit, ubi confederat duo menses, posteaque Neapolin deuenerat. Neapoli digressus, per Romam, Senam, Florentiam, Lucam, Pisas, Liburnum Portum ac Genuam in Gallias perrexit, et per Prouinciam, Comitatum Auenionensem atque Delphinatum contendit Lugdunum. Hic tres fere menses commoratus, per Aureliam discessit Parisios, in qua urbe splendidissima nihil praetermiserat, quod ad prudentiam et uitae cultum pertineret. Inde Ligeris accolae inuisit, tandemque per Lugdunensem agrum, Heluetiam Alsatiamque A. 1656 d. 22 Aprilis saluus incolumisque in patriam reuertit. Tot rerum cognitione ornatus, paucis post annis ad Rempubicam accessit, magnisque meritis patriam sibi deuinxit. Namque A. 1662 Iudicio Prouinciali, A. 1663 Dicasterio Inferiori, et A. 1668 Dicasterio urbis Primario affedit. Quemadmodum uero patriae, ubicumque industriam ipsius artesque desideraret, numquam defuerat; ita etiam tum omni cogitatione in Rempubicam incubuit, quum A. 1670, tamquam Antiquus Nominatus, in Senatum recipe-retur, et A. 1676 consulari ornaretur dignitate, itemque quum A. 1676 cognoscendis disceptandisque opificum causis, et A. 1682 rebus prouincialibus praeesset, tandemque A. 1683 res fori filuarumque auctoritate sua moderaretur (2). Quoniam ipse sua se uirtute meritisque fecerat immortalem, quum A. 1684 d. 13 Iunii moreretur; non nisi mortalitatis deposuit exuias (3). Artissimum connubii uinculum A. 1660 d. 22 Octobris cum DOROTHEA MARGARETA, filia IOHANNIS HIERONYMI IMHOFII, Caesaris Augustissimi auspicio Iudicis Urbani et Criminalis Norimbergensium, et DOROTHEAE BECKIAE, coniunxit, quae A. 1717 d. 28 Nouembris ad uitam caelestem diuinitus euocata est (4). Ad huius coniugii suauitatem accessit etiam fecunditatis felicitas. Ex eo enim nouem liberi prodierunt (5), nimirum MARIA DOROTHEA, d. 30 Octobris A. 1661 nata, A. 1686 d. 25 Ianuarii ANDREAE IMHOFIO, Tribuno militum, et Praefecto Hilpoltsteinensi, nupta, et A. 1731 d. 5 Maii mortua, GEORGIVS HIERONYMVS, A. 1663 d. 23 Ianuarii in lucem susceptus, eodemque anno, mense quidem Martio, uita defunctus, VITVS HIERONYMVS (de quo §. sq.), ANNA REGINA, quae d. 21 Aprilis A. 1665 uenit in uitam, et A. 1693 d. 2 Maii IOHANNI PEYERO de FLACH nuptum locata est, annoque 1737 d. 3 Iunii ex ho-minum

HOLZSCHVERI ex oculis Pietas, Prudentia, Iustum not. 1. proxime anteced.

luet. Quantus erat Patria testis erit.

Hoc elogium inmortali Nomini Illustris Patriae Patris
Dn: Holzschuheri, consecrat M. Simon Bornmeister,
Reli. ad S. Sebaldi.

(3) Vid. probat. praeced.

(4) Vid. probat. 2. huius §.

(5) Vid. Cod. dipl. doc. 303, 304, 305, 310,

(2) Vid. Mant. Inscription. in Cod. dipl. Lit. 311, 317, in quibus duo filii superstites, Vitis Hieronymus et Vitis Georgius, commemorantur.

§. XLIII. minum uita demigrauit, VITVS CHRISTOPHORVS, qui A. 1666 d. 25 Augusti ortum habuit, eodemque anno d. 19 Octobris diem obiit supremum, MARIA SYBYLLA, A. 1667 d. 22 Septembris prolata in lucem, caeliturque fedibus tribus post mensibus illata, VITVS GEORGIVS (de quo §. XXXXVI), HELENA SABINA, quae in hanc lucem A. 1670 d. 17 Martii uenit, annoque 1695 d. 15 Iulii ANDREAE ELIAE HARSCHDORFERO de Fischbach nupsit, et A. 1731 d. 17 Martii uitam reliquit, ac denique CLARA CATHARINA, d. 13 Decembris A. 1674 uitam ingressa, annoque sequenti, mense quidem Februario, in caelum recepta.

§. XXXXIII.

VITVS HIERONYMVS HOLZSCHVHER, Viti Holzschuheri Iunioris (§. antec.) §. XLIV. filius alter, auspiciato in hanc lucem A. 1664 d. 11 Ianuarii edictus est (1). Si-De Vito Hieronymo Holzschuhero. mul ac disciplinae capax esset, primum sub haud poenitendo magistro, Bornmeistero, qui tunc erat scholae Xenodochianae Norimbergensium Rector, ingenuas artes didicit, deinde Gymnasio Norimbergensi publicoque auditorio traditus, ita doctrinae liberali dedit operam, ut, quum pararet in Academiam patriam abire, orationem eleganter scriptam *de Gallorum in Germaniam Germanorumque in Galliam incursionibus* A. 1682 d. 22 Augusti alacri et erecto animo in auditorio maiori recitaret. In Academia Altorfina dici non potest, quam studiosus fuerit doctrinarum omnium, quamque successu felici publicis priuatique recitationibus uiuorum, recondita rerum scientia praestantissimorum, quibus Altorfium, si quando alias, tunc certe abundabat, affuerit. At uero hic nondum substitit animus eius, ad praeclara quaeuis audenda factus, sed iter in remotiores politioresque terras adornauit, ut sapientia prudentiaque fatis muniret pectus egregium. Quare A. 1686 d. 13 Iunii Norimberga per Dunkelspilan Stutgardiamque Argentoratum discessit, ibique non nihil commoratus, per Philippoburgum et Spiram se Heidelbergam contulit. Accidit eo tempore, ut Serenissimus iuuentutis Princeps, Iohannes Wilhelmus, Comes Palatinus Rheni, et coniux eius Archiducalis, magna cum pompa urbem istam ingrederentur. Gauisus sibi est Noster, quod huius aduentus sollemnia spectare sibi contigisset. Heidelbergam digressus, per Francofurtum, Moguntiam et Coloniam Agrippinam in Belgium Foederatum perrexit, quumque praecipua eius terrae loca obisset, per Bruxellas Galliam ingressus est. Lutetiam Parisiorum eo tempore uenit, quo propter restitutam Ludouici XIII, Regis, ualitudinem dies festus regio apparatu celebrabatur, quas sollemnes pompas non sine maxima iucunditate propius collustrauerat. Parisiis et in uicinia primariae huius urbis, praesertim Versaliae, quum omnia fatis esset contemplatus, quae suis conducebant rationibus; Blesas A. 1687 d. 10 Maii contendit, ubi se per quinque menses tenuerat, non quidem otiosus, uti multi solent, sed ut linguae Gallicae discendae exercitationibusque corporis honestis diligenter

I ii 2

tiozem

(1) Vid. eius uitae curriculum in dem Holzschuher. Stambuch fol. 260. Iconi eius, aeri incisae, haec subiuncta sunt: VITVS HIERONYMVS HOLZSCHVHERVS, AB ASCHBACH, REIPUBLICAE NORIMBERGENSIS SENATOR AC PROVINCIALIS, NAT. D. 11. IAN. 1664. DENAT. D. 30. August. 1720.

§. XLIV. tiorem cultum tribueret. Hinc denique, transitis Lugduno, Geneua, Lausonio, Berna, Soloduro et Scaphusia, per Alsatiam A. 1687, d. 30 Nouembris incolumis felixque Norimbergam reuenit. Hic quemadmodum ad Rempublicam iuuandam ornandamque omni cura studioque rapiebatur; sic non potuit non dexteritas eius atque singularis uirtus publicis etiam honoribus ornari. A. 1691 Iudicio Prouinciali, A. 1694 Dicafterio Inferiori, et A. 1696 Dicafterio urbis Primario datus est Assessor. In Senatum A. 1698 tamquam Antiquus Nominatus, itemque A. 1705 inter Consules Iuniores, et altero anno post inter Scabinos cooptatus est. Ad haec A. 1707 Gerontotrophio Landaueriano, et A. 1708 cognoscendis disceptandisque causis opificum est praefectus. Praeterea A. 1711 Iudicio Appellationis assedit, rebusque prouincialibus praefuit, et ad Consulis Senioris dignitatem prouectus est (2). Varias etiam *deputationes* sibi delatas accepit, quas, ne longus sim, praetermitto. Iam A. 1710 curae Legatorum Holzschuherianorum est admotus (3). Quemadmodum ad gubernacula Reipublicae ita sedit, ut partes sibi concreditas incredibili cura prudentiaeque obiret; ita suae etiam Gentis res magna fide ac singulari dexteritate moderatus est. Neque obscuram tunc dedit pietatis significationem, quum in templo D. Aegidii recens condito rostra sacra, splendidum illud ac singulari artificio elaboratum opus, Gentis suae sumptibus exstruenda curaret: quo quidem liberalitatis genere et nominis suae memoriam posteritati piae satis commendauit, et sibi suaeque stirpi propria subsellia, eademque celsiora, in eodem domicilio diuino meruit. Denique A. 1720 d. 30 Augusti, cogitatione omni in Deum conuersus, pio placidoque mortis genere mortalitatem suam finiit (4). Domum auspiciato duxit A. 1688 d. 22 Octobris SVSANNAM CATHARINAM, filiam ANDREAE IMHOFFII de Ziegelstein, Reipublicae Septemuiri rerumque prouincialium Praefecti summi, et HELENAE CATHARINAE SCHLÜSSELFELDERIAE, quae d. 19 Februarii A. 1728 rebus humanis erepta est (5).

§. XXXV.

§. XLV. Ex coniugio VITI HIERONYMI HOLZSCHVHERI et Susannae Catharinae Imhofiae (§. antec.) quatuordecim liberi, filiae quatuor ac decem filii, procreati sunt:

- I. GEORGIUS CHRISTOPHORVS, natus d. 11 Augusti A. 1689 et A. 1690 d. 2 Martii mortuus.
- II. SVSANNA FELICITAS, d. 14 Ianuarii A. 1691 in lucem prolata et A. 1693 d. 9 Decembris fato praepropero extincta.
- III. VITVS CAROLVS, d. 12 Februarii A. 1692 in uitam ingressus, eodemque anno d. 17 Martii mortalitate interceptus.

III. HE-

(2) Vid. in *Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. A. I.* num. 59, *Lit. K. III.* num. 160, et *not. praeced.*

(3) Vid. *not. praeced.*

(4) Vid. *not. 2. huius §.*

(5) Vid. *not. 2. huius §.*

- III. HELENA DOROTHEA, d. 23 Maii A. 1693 in lucem edita, et A. 1712 d. §. XLV. 4 Decembris ex hac uita diuinitus euocata.
- V. VITVS MAXIMILIANVS, d. 19 Decembris A. 1694 natus, et A. 1695 d. 15 Augusti rebus humanis ereptus.
- VI. CAROLVS HIERONYMVS, qui d. 10 Septembris A. 1696 in uitam introiit, et A. 1703 d. 21 Maii diem obiit supremum.
- VII. MARIA CATHARINA, d. 18 Augusti A. 1697 suscepta in lucem, et anno eodem d. 6 Octobris ad uitae exitum uocata.
- VIII. VITVS WILHELMVS, d. 5 Aprilis A. 1699 uitam auspicatus, et eodem anno d. 19 Iulii caelo repetitus.
- VIII. MARIA SVSANNA, d. 24 Iunii A. 1700 nata, eodemque anno d. 2 Octobris caelitem sedibus illata.
- X. VITVS AVGVSTVS HOLZSCHVHER (*), qui A. 1701 d. 20 Augusti diuino beneficio hanc suauissimam lucem adspexit. Quum praeclara indoles in puero appareret, mature traductus est ad cultum literarum, nactusque optimos formandae iuuentutis magistros, qui uim, animo ipsius generoso insitam, prolicerent, sollertique cultu magis magisque corroborarent, in bonis artibus egregios fecit progressus. Iam quum dignus iudicaretur, qui altioris studii rationes iniret; A. 1720 in ciuitatem Academiae Altorfinae adscriptus, praeclaris doctrinae ornamentis animum instruxit. Altorfii per triennium Musis operatus, A. 1723 d. 20 Martii per Francofurtum ad Moenum, Moguntiam, Bonnam, Coloniam Agrippinam, et Düsseldorfium, in Germaniam Inferiorem descendit, ibidemque Ultraiectum, Amstelodamum, Harlemum, Lugdunum Batavorum, Hagam Comitum, Delphos ac Roterodamum spectauit. Hinc facto per Antwerpiam, Bruxellas, Montem Hannoniae, Valentianas et Cameracum itinere, A. 1723, exeunte mense Maio, Lutetiam peruenit. Hic quum se se aliquamdiu tenuisset, eaque omnia, quae suis conducere putaret rationibus, sedulo diligenterque obseruasset; Aureliam et Blesas mense Nouembri discessit. Reuersus inde Parisios, quum iam domum spectaret, et ad suos cuperet redire; per Lotharingiam delatus est Argentoratum. Vnde discedens per Rastadium, Stutgardiam, Ulmam, Augustam Vindelicorum, Monachium et Salisburgum, contendit Vindobonam. Quam sedem Augustam admiratus per aliquot menses, incolumis tandem ac saluus per Ratisbonam A. 1724, mense Iulio, Norimbergam rediit. Sic literarum et prudentiae praesidio munitus, magnaeque utilitatis iter emensus, ut A. 1727 Iudicio Prouinciali, et A. 1732 Dicafterio Inferiori, item A. 1737 Dicafterio urbis Primario datus est Assessor; sic A. 1753 Praefecti Primarii Gostenhofensis prouinciam, a Senatu Incluto sibi destinatum, suscepit: quam eximiiis nunc quoque meritorum accessionibus ornat. Auspicatum connubium

Kkk

A. 1726

(*) Vid. *Codic. diplom. doc. 316, 317, 318.*

§. XLV.

A. 1726 d. 26 Martii coniunxit cum ANNA MARIA, uirgine primaria filiaque CHRISTOPHORI ALBERTI HALLERI ab Hallerstein, Senatoris, et MARIAE BARBARAE HARSCHDORFERIAE, ex eaque suscepit filiam suauissimam, ANNAM HELENAM, quae auspiciato in hanc lucem A. 1727 d. 1 Nouembris uenit, et matrimonii pacto d. 6 Nouembris A. 1752 iuncta est GEORGIO CHRISTOPHORO LEONHARDO KRESSIO de Kressenstein, eleemosynarum in egenos ciues erogandarum Praefecto. Sed Vitus Augustus diem 9 Augusti A. 1736 sibi suisque rebus ualde inimicum habuit, quo eum acerbissima coniugis mors suauis amoris perpetuaeque concordiae fructu priuabat. Quod damnum grauissimum, et in eo, quod iucundissimum homini in uita solet esse, factum, refarcire concupiscens, A. 1738 d. 19 Augusti ELEONORAE SOPHIAE, IODOCI WILHELMI EBNERI ab Eschenbach, Praefecti Coenobiorum D. Clarae et Pillenreuthensis, ex MARIA SOPHIA NYZELIA, filiae lectissimae, fidem coniugii dedit, quae A. 1739 d. 7 Septembris MARIAM ELEONORAM, A. 1741 d. 26 Decembris MARIAM HELENAM, ac denique A. 1744 d. 8 Aprilis VITVM CAROLVM, praestanti ingenio puerum, felicissimumque paternae uitaeque laudis heredem, Dei munere pariebat.

XI. VITVS LEOPOLDVS, natus d. 9 Octobris A. 1702, annoque sequenti d. 10 Aprilis mortuus.

XII. VITVS HIERONYMVS, d. 1 Nouembris A. 1703 editus in lucem, et A. 1704 d. 25 Iulii caelesti ciuitate receptus.

XIII. GEORGIVS EHRENREICH, qui d. 13 Ianuarii A. 1705 huius lucis usura frui coepit, eodemque anno d. 8 Iulii ex hac uita euocatus est.

XIII. VITVS CHRISTOPHORVS, in uitam A. 1708 d. 22 Octobris ingressus, et anno eodem d. 9 Nouembris rebus humanis ereptus.

§. XXXXVI.

§. XLVI.
De Vito
Georgio
Holzschu-
hero eius-
que po-
steris.

VITVS GEORGIVS HOLZSCHVHER, filius Viti nati minimus (§. XXXXIII), A. 1668 d. 15 Nouembris auspiciato in hanc lucem editus est (1). Ab ineunte aetate uirorum eruditorum et docendi fide insignium curae concreditus, tanto feliciores in studiis doctrinae progressiones fecit, quanto maiori ingenii cultui capeffendo par erat inuentus. A. 1688 copia ei facta est, Carolo Gustavo, Marchioni Badena-Durlacensi, officia aulica praestandi. Quo uero munere quum abcessisset, A. 1689, ut animum, uberioris doctrinae cupidum, expleret, Ienensem studiorum Vniuersitatem adiit. Literarum praesidio peregrinandi studium adiungendum ratus, in Italiam processit. Hic ei Tusciae magnificentia iustam iniecit moram. Quare facultatem consecutus, per integrum annum, in praetoriana Magni Ducis cohorte, sagi pariter atque togae artibus

(1) Vid. eius uitae curriculum in *dem Holzschub, Stambuch* fol. 263 et in *Cod. dipl. Mant.* In-

artibus excellens, rem praeclare fecit. Florentia digressus, Romam, postea-que Neapolin, iter flexit, et ad omnia, quae notanda erant atque animaduertenda, et aures, et oculos, et animum, admouit. Sed et alias Italiae urbes prouinciasque transiit, nominatimque Venetos salutauit, tandemque per Oenipontem A. 1693 saluus et incolumis ad patrios penates reuertit. Norimbergae A. 1697 Iudicio Prouinciali, A. 1707 Dicafterio Inferiori, et A. 1710 Dicafterio urbis Primario laudabilissime affedit. Deinde A. 1722 Praefecturam Suburbii Gostenhofiensis praecipua auctoritate administrauit, ac biennio post Iudicis amplo munere in Dicafterio Suburbii Werdensis cum omnium approbatione functus est. Denique A. 1727 ad Iudicis Criminalis Caesarei dignitatem processit (2). Ab A. 1720 Holzschuherianae Gentis Legata administrauit. Tandem A. 1741 d. 7 Ianuarii tranquille leniterque uitam finiit (3). Iam A. 1696 d. 7 Decembris uitae sociam delegit sibi HELENAM REGINAM, IOHANNIS WILHELMI EBNERI ab Eschenbach, Senatoris, et IULIANAE ESTHERAE LOEFFELHOLZIAE filiam, quae A. 1734 d. 20 Februarii e uita excefferat. Ex hoc felici matrimonio tres liberi nati sunt:

I. GEORGIVS FRIDERICVS HOLZSCHVHER, qui A. 1698 hanc a natura lucem accepit, et ab A. 1751 Cenforis munus industria magna, et fide non minori gerit.

II. GEORGIVS WILHELMVS HOLZSCHVHER, qui A. 1700 d. 28 Septembris auspiciata uiuendi habuit initia. Praeceptorum fidelissimorum institutione usus, omni animi contentione id egit, ut mentem utilissimis quibusque artibus ac scientiis nauiter perpoliret. In Academia Altorfina, cui A. 1720 nomen dederat, praestantis ingenii indolem incredibili sollertia confirmauit, altioresque disciplinas aggressus, feliciter tandem confecit laudabilis industriae curriculum. A. 1724 Altorfino domicilio Musarum ualere iusso, per Lotharingiam se Parisios contulit, ibidemque dimidiam anni partem in spectandis cognoscendisque rebus maximi momenti consumpsit. Hinc, facto per Louanium, Bruxellas, Traiectum ad Mosam, Coloniam Agrippinam, Francofurtum ad Moenum, Manhemium, Fridbergam et Rastadium itinere, septem menses Argentorati haesit. Commodum accidit, ut ea tempestate Ludouicus XV, Rex Galliarum, Mariam, filiam Stanislai, Regis Poloniae, nuptiarum sollemnibus per procuratorem sibi pacisceretur. Quas caerimoniarum sollemnium festiuitates uti quam maxime intentis oculis contemplabatur; ita publice eidem, non utrique tantum Regiae Maiestatibus religiosissimi animi pietatem summamque obseruantiam testandi, sed quotidie etiam in aula comparendi, copia fiebat. Argentorato discedens per Stutgardiam accessit Vlmam, indeque per Ratibonam, Danubio uectus, Vindobonam peruenit: ubi mox sollemnes uirorum summae dignitatis aduentus, mox dies festos, omni caerimoniarum genere celebres, uiderat, ac subinde conuiuanti Augustissimo Imperatori fuerat

Kkk 2

praesto.

(2) Vid. *Codicis diplom. doc.* 317.

(3) Vid. *probat. 1. huius §.*

§. XLVI.

praefecto. Vindobona in Bohemiam delatus, adiit Pragam, tandemque A. 1726 d. 1 Ianuarii saluus incolumisque in patriam rediit. Omnibus ergo doctrinis, quae in homines, nobili genere natos, conueniunt, eruditus, et peregrinatione ex animi sententia perfunctus, A. 1733 Iudicii Prouincialis Assessor, eodemque anno librandarum mercium uectigaliumque Praefectus constitutus est, et A. 1734 primas eiusdem muneris partes sibi concreditas accepit. Is uero sicut in tuendis his officiis omnibus omnem curam studiumque omne consumserat; ita A. 1753 cum communi omnium bonorum gaudio in Senatum cooptatus est: quam dignitatem Senatoriam ut quam diutissime ornet, a Numine caelesti numquam non petimus. In uxore praestantissima, MARIA SABINA, IOHANNIS WILHELMI POEMERI, Senatoris, curiaeque, in qua res causaeque opificum disceptantur, Praefecti Summi, et ANNAE MARIAE EICHLERIAE, Baronissae de Auriz, filia, quam A. 1731 d. 10 Iulii auspiciato domum duxerat, optimum uitae leuamentum inuenit.

III. HELENA FRIDERICA DOROTHEA, nata d. 29 Aprilis A. 1703, et A. 1729 d. 30 Augusti CAROLO WILHELMO EBNERO ab Eschenbach, supremo Praefecto Suburbii Gostenhofiensis, nuptum data.

§. XXXXVII.

§. XLVII.

De Vito Engelhardo Holzschuhero eiusque liberis.

VITVS ENGELHARDVS HOLZSCHVHER, Viti Senioris (§. XXXVII) filius natus minimus, A. 1581 d. 22 Ianuarii in lucem susceptus est (1). Postquam Norimbergae a prima aetate cupide et laboriosissime exercuerat studia liberalia, et deinceps in Altorfino Musarum domicilio per reliqua disciplinarum, sibi necessariorum, genera pari studio iuerat; A. 1599 in Gallias, ac postea in Italiam iter suscepit, quumque harum terrarum illustriora loca non sine iucunditate ac fructu spectauisset; A. 1603 Norimbergam reuenit. A. 1605 partes Assessoris Iudicii Prouincialis suscepit, easque per quadriennium optime obiit: quum interea etiam A. 1606 Vexilliferi spartam in cohorte quadam ciuium Noricorum ornaret, ac simili prouincia A. 1610 in cohorte Backhausiana militum, mercede conductorum, fungeretur. Quum A. 1612 Matthias, Imperator Augustissimus, sollemni cum pompa Norimbergam aduentaret, eidemque Patricii Norimbergenfes, concolori ueste induti, cum octingentis circiter equis obuiam procederent; Noster in hoc equitum nobilium coetu Paumgartnerianae turmae Subcenturio fuit. Denique A. 1625 Siluae Sebaldinae praefectus, et A. 1643 Legatorum Holzschuherianorum rector ac moderator constitutus est (2). Diem suum A. 1656 d. 21 Aprilis pio mortis genere Moegeldorfii, in uico, prope

(1) Conf. Viti Engelhardi Holzschuheri curriculum uitae MS. in dem Holzschuh. Stambuch

fol. 228 sq. Iconi eius, aeri incisae, haec sub-

scripta sunt: Viti Engelhardi Holzschuher von der

Neuenbürg Amtmann des Walds Sebaldj. Natus Ao.

1581. Denat 21 Apr. Ao. 1656.

(2) Vid. probat. anteced. et Cod. dipl. doc.

286 (*), itemque Mant. Inscript. Lit. A. I. num.

41, Lit. K. III. num. 141.

Univ. Sta.
München

TABVLA X.

VITVS ENGELHARDVS

Vid. Tab. VIII.

n. A. 1581

† A. 1656

§. XXXXVII.

GEORGIUS	ANNA	SIBYLLA	ANNA	IOHANNES	BARBARA	PAVLVS	VITVS	WOLFGANGVS	VITVS	ANNA	LAZARVS	MARIA		
MAGNVS	CATHARINA	n.A.1609	SABINA	ENGELHARDVS	n.A.1616	n.A.1618	IACOBVS	CHRISTOPHORVS	IACOBVS	MARGARETA	n.A.1629	HELENA		
n.A.1606	n.A.1607	†A.1628	n.A.1611	n.A.1613	†A.1666	†A.1622	n.A.1619	n.A.1623	n.A.1624	n.A.1626	†A.1700	n.A.1634		
†A.fq.	†A.1686	§.cit.	†A.1675	†A.1639	§.cit.	§.cit.	†A.1621	†A.1688	†A.1696	†A.1703	§.XXXXVIII.	†A.1674		
§.XXXXVII.	§.cit.		§.cit.	caelebs.			§.cit.	§.XXXXVIII.	§.cit.	§.XXXXVII.	n.III.	§.XXXXVII.		
				§.cit.				num.I.	n.II.					
						CHRISTOPHORVS	CHRISTOPHORVS	GODO-	CHRISTO-	MARIA	<i>Filiolus</i>	ANNA	CLARA	ROSINA
						ENGELHARDVS	ENGELHARDVS	FREDVS	PHORVS	HELENA	<i>anonym.</i>	IACOBINA	SABINA	MAGDA-
						n.et†A.1649	n.A.1651	ENGEL-	IACOBVS	n.A.1664	n.A.	n.A.1663	n.A.	LENA
						§.XXXXVIII.	†A.1680	HARDVS	n.A.1662	†A.1738	1661	†A.1702	1666	n.A.1668
						num.I.	caelebs.	n.A.	†A.1703	§.XLVIII.	§.cit.	§.cit.	†eod.an.	†A.1684
							§.cit.	1657	§.cit.	n.II.	n.III.		§.cit.	§.cit.
								†A.1691						
								caelebs.						
								§.XLIX.						
								MARIA		MARIA				
								CLARA		CATHARINA				
								n.A.1689		n.A.1691				
								†A.1736		§.cit.				
								§.XXXXVIII.						

prope urbem Norimbergam sito, obiit, et in Sacello Holzschuheriano ad D. §. XLVII Iohannis sepultus est (3). Matrimonii pacto sibi A. 1605 d. 21 Ianuarii iunxit ANNAM, ortu TAVBERIAM. Quae postquam de uita decesserat, uotis secundis A. 1622 d. 12 Martii domum duxit ANNAM MARGARETAM, WOLFGANGI HARS-DORFFERI ab Artelshofen, Reipublicae Septemuii, et HELENAE HALLERIAE filiam, quae A. 1670 d. 30 Decembris oppetierat mortem (4). Vtrumque hoc matrimonium fecunditate non destituebatur. Liberorum autem, *ex priori coniugio* procreatorum, haec designatio est:

I. GEORGIUS MAGNVS, natus d. 7 Maii A. 1606, et A. 1607 d. 15 Februarii mortuus.

II. ANNA CATHARINA d. 26 Septembris A. 1607 in hanc uitam introiit, et A. 1630 d. 9 Augusti SEBALDO WELSERO nuptu est locata, annoque 1686 d. 29 Aprilis animam efflauit (5).

III. SIBYLLA, A. 1609 d. 13 Martii in lucem edita, et A. 1628 d. 15 Ianuarii fato perfuncta.

III. ANNA SABINA d. 30 Ianuarii A. 1611 nascendi habuit auspicia, annoque 1649 d. 2 Octobris IOHANNI HIERONYMO OELHAFIO de Schoellenbach nuptum data est, et A. 1675 d. 30 Ianuarii in aeternam patriam, relicto hoc commorandi diuerforio, commigrauit (6).

V. IOHANNES ENGELHARDVS A. 1613 d. 18 Septembris ortum habuit (7). Domestica usus institutione, mentem bonis artibus instruxit, quumque ita inter quotidiana paternae uirtutis exempla feliciter adoleuisset, Suecico bello in legione Kheuenhülleriana cum duobus equis militiam professus, rem bene gessit. Dimissis autem huius legionis militibus, militia ipse exsolutus, in Galliam abiit; ubi quidem, ut cognosceret Gallorum instituta et mores, eorumque linguam disceret usurparetque, ultra biennium commoratus, Norimbergam reuertit. At biennio nondum consumto, Norimberga iterum discessit, et in Gussmanni, militum Tribuni, aula iuuenum nobilium numero adscriptus, ac subinde ab eo ad expediendas res grauissimas Vindobonam, Pragam Posoniumque missus, in ipsius Sacra-

tissimi

(3) Vid. not. 1. huius §. et *Cod. dipl. Mantissa* Inscript. Lit. A. I. num. 41, et Lit. K. III. num. 141.

(4) Vid. *probat. anteced.* et *Cod. dipl. Mant.* Inscript. Lit. K. II. num. 2. In templo Moegeldorffino exstat fenestra picta, in qua circa Holzschuheriana insignia, quibus subiuncta sunt insignia Tauberorum Harsdorfforumque, haec uerba leguntur: VEIT ENGELHARDT HOLZSCHVHER VON NEINEVRG.

Welsorum et Holzschuherorum scutis gentilitiis ornata, in cuius margine uerba haec legitur: *Sebaldt Welfer Anna Catharina Holzschuherin. A. 1631.* Conf. etiam BIEDERMANNI *Genealogisches Register des Nürnberg. Patriciats* Tab. 566.

(5) Vid. BIEDERMANN l. c. Tab. 362. Huius etiam coniugii testis est tabula picta in templo Sebaldino, quae Oelhafianum scutum Holzschuheriano iunctum refert.

(7) Vid. eius curriculum uitae in *dem Holzschub. Stammbuch* num. 211. fol. 242.

(5) In templo Sebaldino tabula picta exstat,

§. XLVII

tissimi Imperatoris congressum colloquiumque, negotiorum sibi datorum causa, bis uenit. Id dum agebat, Vindobonae in febrim incidit, et A. 1639 d. 19 Ianuarii caelebs diem obiit supremum, ibidemque humatus est (8).

VI. BARBARA in uitam d. 22 Augusti A. 1616 ingressa est, et A. 1661 d. 22 Aprilis GEORGIO CHRISTOPHORO HOLZSCHVHERO (cap. II. §. XX) nupsit, annoque 1666 d. 20 Iunii, his corporis custodiis liberata, in confortio mentium beatarum peruenit.

VII. PAVLLVS, d. 23 Ianuarii A. 1618 in hanc lucem editus, et A. 1622 rebus humanis ereptus.

VIII. VITVS IACOBVS, d. 31 Decembris A. 1619 uitam auspiciatus, et A. 1621 caelo repetitus.

Ex posteriori matrimonio hi quinque liberi prognati sunt (9):

I. WOLFGANGVS CHRISTOPHORVS, de quo §. sequ. dicitur.

II. VITVS IACOBVS, de quo itidem §. sequ. exponemus.

III. ANNA MARGARETA A. 1626 d. 14 Augusti in lucem uitamque communem exiit, annoque 1673 d. 13 Octobris in manus PHILIPPI IACOBI GROLANDI Erlastegae conuenit, et A. 1703 d. 20 Ianuarii naturae satisfecit (10).

III. LAZARVS, de quo §. sequ. dicemus.

V. MARIA HELENA d. 7 Decembris A. 1634 primo inter homines colere coepit, annoque 1658 d. 8 Martii CHRISTOPHORO GODEFREDO PFINZINGIO ab Henfeld, Senatori ac rerum prouincialium Praefecto, in matrimonium data est, et A. 1674 d. 30 Iulii laeta ex his tenebris pia morte in lucem illam excessit (11).

§. XXXXVIII.

§. XLVIII

VITVS ENGELHARDVS HOLZSCHVHER, (§. antec.) ex altera uxore tres tulit filios, WOLFGANGVM CHRISTOPHORVM, VITVM IACOBVM, et LAZARVM, de quibus nunc sigillatim exponendum est.

I. WOLFGANGVS CHRISTOPHORVS HOLZSCHVHER A. 1623 d. 6 Februarii primo inter homines colere coepit (1). A. 1664 curandis rebus aerarii, pecuniae mutuan-

(8) Vid. in *Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. K. III. num. 137.*

(9) Trium filiorum, ex hoc posteriori matrimonio procreatorum nomina recensentur in *Cod. dipl. doc. 297 (**)* sq. 302, 303, 304, 305, 310, 311.

(10) Vid. BIEDERMANN, Tab. 617.

(11) Existat in templo Sebaldino tabula picta,

in qua cum Pfinzingianis insignibus Holzschuheriana coniuncta sunt, his uerbis additis: CHRISTOPHORVS, GODOFR. PFINZING, AB. ET. IN. HENFELD. R. P. SEN. ET. PROV. 1683. conf. etiam BIEDERMANN, Tab. 422.

(1) Vid. eius uitae curriculum in *dem Holzschuher. Stambuch fol. 244.*

mutuandae causa instituti, seu *Monti Pietatis*, praefectus est, ac bien-§. XLVIII nio post curae eius demandata sunt Holzschuherianae Gentis Legata (2). Rebus omnibus praeclare administratis, A. 1688 d. 25 Februarii pie placideque diem obiit supremum (3). Matrimonii foedere A. 1648 d. 18 Septembris cum SVSANNA VRSVLA, filia MAXIMILIANI OELHAFII de Schoellenbach et BARBARAE GROESERIAE, coniunctus fuit (4), ex eaque duo filios suscepit: CHRISTOPHORVM ENGELHARDVM, Seniore, A. 1649 natum, eodemque anno, mense quidem Nouembri, mortuum, et CHRISTOPHORVM ENGELHARDVM, Iuniorem. Atque hic quidem natu minor filius A. 1651 d. 17 Iunii lucem primam hausit. Literis et Ienae, et Altorfii, operam quum dedisset, A. 1673 in legione Glanndorfiana Vexilliferi partes obiit, posteaque Ducis Brunsvicensis auspicio cohortis Bülauianae Subcenturio fuit. Profectus Norimbergam parentis ac gentilium conueniendorum causa, fatali morbo tentari coepit, et A. 1680 d. 16 Iunii, quum recte et honeste curriculum uiuendi, a natura datum, confecisset, Norimbergae de mortuis, in patriam caelestem abiit (5). At mater eius, SVSANNA VRSVLA OELHAFIA iam A. 1653 d. 18 Martii ad perpetuam uitam aeternamque ex hac caduca atque exigua diuinitus euocata est. Quare Wolfgangus Christophorus Holzschuher, parens eius, A. 1656 d. 3 Septembris secundis uotis domum duxit ANNAM REGINAM, FRIDERICI POEMERI et CLARAE SCHWABIAE de Bislohe filiam, quae A. 1658 d. 13 Decembris enixa *filiolem* est, in ipso utero extinctum, et A. 1680 d. 14 Nouembris inter uiuos esse desiit (6).

II. VITVS IACOBVS HOLZSCHVHER d. 12 Ianuarii A. 1624 hanc a natura lucem accepit (7). Eruditus iis artibus, quibus aetas iuuenilis ad humanitatem informari solet, Regi Sueciae A. 1647 strenuam in militia nauauit operam, ita quidem, ut in legione pedestri Forbusiana Signifer, ac non ita multo post Subcenturio crearetur. Tranquillatis Germaniae rebus, Norimbergam rediit, et in patria ornanda multum operae studiique consumpsit. Ac initio quidem in cohorte quadam militum, mercede conductorum, Centurionis Legati prouincia functus est; at A. 1669 cohortibus ciuium Noricorum Tribuni nomine (*Stadt-Maior*) praeesse coepit, quam spartam per uiginti sex annos ornauerat (8). Nec minus laudabiliter Holzschuherorum Legata, quorum curae A. 1688 admovebatur, per octennium administravit (9). A. 1696 d. 27 Februarii in caelestes sedes commigravit (10).

L II 2

In

(2) Vid. *Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. A. I. num. 51*, et *Lit. K. III. num. 152.*

(3) Vid. *probat. praeced.*

(4) Vid. *not. 2. huius §. et BIEDERMANNI Geschlechtsreg. des Nürn. Patriats Tab. 346.*

(5) *Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. A. I. num. 48*, et *Lit. K. III. num. 149.*

(6) Vid. *not. 2. huius §. et BIEDERMANN l. c. Tab. 590. C.*

(7) Vid. eius uitae curriculum in *dem Holzschuher. Stambuch fol. 246*, et in *Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. K. III. num. 154.*

(8) *Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. A. I. n. 53*, et *Lit. K. III. num. 154.*

(9) Vid. *probat. antec.*

(10) Vid. *not. 8. huius §.*

§. XLVIII

In matrimonium d. 22 Octobris A. 1655 duxit MARIAM HELENAM, filiam ERASMI DILLHERRI de Thumenberg et MARIAE MAGDALENAE GRVNDHERRIAE (11), quae postquam tres liberos pepererat (12), GODEFREDVM ENGELHARDVM (de quo §. sq.), CHRISTOPHORVM IACOBVM (de quo itidem §. sq.), atque MARIAM HELENAM, d. 25 Februarii A. 1664 natam, annoque 1738 d. 25 Octobris mortuam, ipsa A. 1700 d. 8 Decembris extremum uitae diem morte confecit.

III. LAZARVS HOLZSCHVHER A. 1629 d. 7 Octobris ortum habuit (13). Castra fecutus, Regis Sueciae auctoritate in legione Forbusiana ordinum Ductoris (*Führer*) provincia functus est. Solutus militia, Neuenbürgi in praedio Holzschuheriano aliquamdiu se tenuit. Quum uero istud praedium ab Holzschuheriana Gente GEORGIO VII HOLZSCHVHERO A. 1696 esset uenditum (14); alibi, ac maxime quidem ruri, hoc, quod datum erat, uitae tranquille placideque traduxit, et A. 1700 d. 8 Octobris Wellerstadii prope Bayersdorfium animam efflauit (15). Connubium A. 1659 d. 19 Septembris Moegeldorfii coniunxit cum IACOBINA MAGDALENA, filia SEBASTIANI WELSERI a Neunhof et MARTHAЕ de THILL (16): ex qua liberos quatuor procreauerat, filium *Διονύσιον*, A. 1661 natum, ANNAM IACOBINAM, d. 1 Martii A. 1663 Deberndorfii in lucem editam, et GEORGIO STOLLIO A. 1682 nuptam, annoque 1702 mortuam, CLARAM SABINAM, Neuenbürgi A. 1666 mense Decembris natam, eodemque anno morte absumtam, et in templo Kairlindachienfi humatam, ac denique ROSINAM MAGDALENAM, quae A. 1668 d. 6 Februarii in hanc lucem uenit, annoque 1684 d. 28 Iulii Neuenbürgi e uita excessit, et d. 1 Augusti in sepulcrum Truchsessianum, quod est Kairlindachii in templo, illata est (17). Noster quum priorem uxorem A. 1693 d. 24 Decembris amisisset; uotis secundis A. 1695 d. 21 Augusti Almeshoffii in arce Holzschuheriana secum coniunxit MARIAM HELENAM, filiam SIGISMUNDI PAULI HOLZSCHVHERI (cap. II. §. XXII.) ac HEDWIGIS, natalibus OELHAFIAE, uiduam *Wolfgangi Friderici Mühlholzeri* de Kirchen-Rimbach, quae A. 1727 d. 7 Aprilis naturae debitum reddiderat (18).

§. XXXXVIII.

§. XLIX.

De Godefredo Engelhardo et Christophoro Iacobo Holzschuheris. GODEFREDVS ENGELHARDVS HOLZSCHVHER, Viti Iacobi (§. antec. n. II.) filius natu maior, d. 1 Ianuarii A. 1657 nascendi habuit auspicia (1). Gymnasio Norimbergensi traditus, ingenium docile industriamque singularem et uim mentis

(11) Vid. not. 8. huius §.
(12) Vid. Cod. dipl. doc. 310 et sq. in quibus non nisi *Christophorus Iacobus Holzschuher*, natu minor filius Viti Iacobi, commemoratur: quia filius maior natu *Godefredus Engelhardus* eo tempore, quo illa rerum gestarum documenta, quae modo laudauimus, exarata sunt, iam uita erat defunctus.

(13) Vid. eius curriculum uitae in *dem Holzschub. Stambuch* fol. 248, et in Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. K. III, num. 156.

(14) Vid. *supr.* §. XXXXI, p. 216.

(15) Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. A. I. num. 35, et Lit. K. III, num. 156.

(16) Vid. *probat. antec.*, et BIEDERMANN Tab. 570. A.

(17) Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. X.

(18) Vid. not. 15. huius §.

(1) Vid. eius curriculum uitae in *dem Holzschub. Stambuch* fol. 258.

mentis excitatam ut omnibus, ita doctrinae praesertim auctoribus, approbavit. §. XLIX. A. 1676 Academiae Altorfinae dedit nomen, in quo Musarum domicilio quemadmodum nullam Philosophiae atque Iurisprudentiae partem negligebat; ita praecipue in Historiarum, Chronologiae ac Genealogiae studiis operae plurimum studiique collocabat; cuius rei testis est farrago ampla schedularum, ad illas disciplinas pertinentium, quam studiose asseruat Gens eius illustris. Per triennium fere studiorum causa Altorfii uersatus, A. 1679 in Belgium Foederatum iter suscepit, perlustratisque insignioribus huius terrae prouinciis urbibusque, Lugduni Batauorum, ut feliciter conficeret tantae laudis cursum, per integrum annum se tenuit. Hinc per Belgium Hispanicum in Gallias abiit, neque magis Lutetiae Parisiorum et Versaliae, quam Blesis, aliisque in locis, ad Ligerim sitis, aliquantisper commoratus, Gallorum linguae, honestisque corporis exercitationibus, uacauit. Denique per Lotharingiam, Alsatiā, Sueuiamque, A. 1680 incolumis ac saluus ad patrios penates reuertit. Feliciter perfunctus peregrinatione, parenti, in rebus Familiae suae expediendis occupato, dici non potest, quanta industria et assiduitate affuerit. Haec uero quum ageret, A. 1691 d. 16 Decembris, longiore uita dignissimus, pia placidaque morte exspirauit (2). Eius frater, CHRISTOPHORVS IACOBVS HOLZSCHVHER, natu minor filius Viti Iacobi (§. antec. n. II.), A. 1662 d. 9 Augusti beneficio diuino in lucem uitamque communem exiit (3). In Gymnasio Norimbergensi fidei disciplinaeque publicorum magistrorum concreditus, animum bonis literis excoluit. Nec dubium est, quin ille pro ingenii sui felicitate ad altius doctrinae fastigium fuisset enisus, nisi eius animum mature intrasset militaris gloriae cupido. Quare iuuenis quindecim annorum Ulmae inter milites praefidiarios prima militiae rudimenta laudabiliter posuit. Quemadmodum uero A. 1681 Philippoburgi in Arighettiana cohorte ordinum Ductor factus est; ita quum, ingruente bello Turcico, Incluti Franconiae Ordines in Vngariam copias subsidiarias misissent; Noster A. 1684, Vexilliferi munere in cohorte Imhofiana functus, eodem contendit. Hic inter alia expugnationi Budae interfuit, ac rem bene gessit, quamquam in magnum uitae discrimen adductus: siquidem eius uexillum graui tormentorum ictu trinis uicibus percutiebatur, et ipse bis obruebatur cuniculis, magna ui erumpentibus. Nec minus se strenuum bellatorem A. 1687 in pugna, prope Mohatium commissa, Centurionis Legati seu Locum tenentis nomine, praestitit. Quum Galli A. 1688 in prouincias Imperii Germanici fecissent irruptionem; cohorti militum prouincialium Centurio datus, fines Franconiae ab hostium insultibus in uicinia urbis Rotenburgi studiose defensauit; cuius quidem bellicae uirtutis eum tulerat fructum, ut non tantum A. 1691 agri arcisque Hohensteinensis Praefecturam, ab illustri Norimbergensium Senatu sibi delatam acciperet (4), sed et A. 1698 agri opidique Veldensis et Hauffseccensis Praefectus ab iisdem Reipublicae Norimbergensis Proceribus constitueretur (5). Vtrobique rem praeclare et cum maxima nominis sui

M m m

laude

(2) Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. A. I. num. 52, et Lit. K. III, num. 153.

(3) Vid. eius curriculum uitae in *dem Holzschub. Stambuch* fol. 269.

(4) Cod. dipl. doc. 310 et 311.

(5) Vid. in Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. A. I. num. 57, et Lit. K. III, num. 158.

(6) Vid. *probat. antec.*

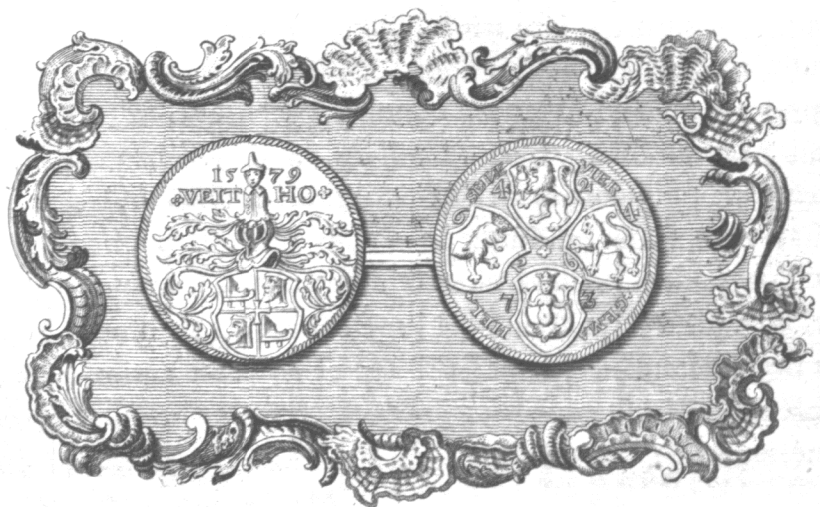
§.XLIX. laude gessit. Eo tempore accidit, ut Germania graui iterum coepisset bello ardere. Quare Noster, qui interea S.R.I. Ordinum Circuli Franconici auctoritate summus excubiarum Praefectus renuntiabatur (6), militem prouincialem ducere contra hostes iussus, non modo Neomarchiam, opidum Palatinatus Superioris haud ignobile, expugnauit, castrumque Rotenbergense obsidione cinxit; sed etiam Gallorum Boiorumque copias, ad liberandum propugnaculum *Krütensee* aduentantes, et animo imperterritito inuasit, et repulit fortissime. At hoc ipsum facinus egregium atque insigne uitae finem ei, quamquam satis honestum, attulit. Nam traiectus glande plumbea est, quae emissâ ex hostili sclopeto, per humerum transierat in corpus, totumque pectus perforauerat. Vulnere hoc grauissimo ictus ex acie cessit, Veldamque quum rediisset, in aedibus suis d. 24 Maii A. 1703, gloriose, utpote pro patria mortuus, animam efflauit (7). In matrimonio habuit CLARAM SVSANNAM, filiam IOHANNIS SIGISMVNDI de FVRTENBACH et CLARAE IVLIANAE PFINZINGIAE, quae A. 1688 d. 29 Augusti in eius manus conueniebat, et A. 1718 d. 19 Iunii maritum secuta, in caelestes sedes commigrabat (8). Ex ea suscepit duas filias ornatissimas, MARIAM CLARAM, quae A. 1689 d. 20 Iunii uenit in hanc lucem, et d. 21 Decembris A. 1736 in aeternam patriam, tori exsors, abiit; et MARIAM CATHARI- NAM, d. 1 Nouembris A. 1691 natam, et A. 1724 d. 24 Octobris CHRISTOPHO- RO FRIDERICO PRAVNIO, tunc Inclutorum Franconiae Ordinum auctoritate, hodie Reipublicae patriae auspiciis Werdae, in Suburbio Norimbergenfi, Centurioni, nuptum collocatam.

PARS

(7) Vid. probat. 3. huius §. MERCYRE HISTORI- QUE et POLITIQUE le Mois de Juin 1703. p. 618 : En attendant que l'Armée Francoise et celle du Duc de Baviere fussent en etat de former quelque entreprise, en- viron quatre mille Bavarois tant de troupes réglées que de Milices s'avancerent avec cinq piéces de canon pour occuper la petite Ville de Felden, qui depend de Nurm- berg. On tira d'abord quatorze a quinze cens hommes des Places voisines avec quelques Compagnies de Dragons qui allerent attaquer les ennemis; ce fut le 21 de May. Les Bavarois étoient commandez par le General Maffay et les troupes de Franconie par le General Janus. Les

derniers plierent un peu au commencement, mais ayant reçu un petit renfort, ils retournerent à la char- ge avec tant de vigueur qu'ils demeurèrent en fin Maitres du Champ de Bataille. Il resta sur la place environ deux cens Bavarois, outre les blesez, on leur fit cent quatre prisonniers et on leur prit les cinq piéces de canon. Les Imperiaux n'eurent de leur côté que trente morts et environ soixante blesez, entre les quels fut leur Gene- ral et le MAJOR HOLZSCHVER Baillif de Felden qui s'étoit extrêmement distingué et qui est mort de ses ble- sures, l'action se passa près de Crottensee.

(8) Vid. not. 5. huius §.

TABVLA XI.

CAROLVS
auſtor Lineae Rubrae
 A. 1406
 †A. 1456
 §. L.
 Vid. Tab. III. p. 139.

BARBARA n. A. 1422 †A. 1447 §. L.	CAROLVS n. A. 1423 †A. 1480 §. cit.	MARGARETA n. A. 1424 †A. 1459 §. cit.	IOHANNES n. A. 1425 † paullo poſt §. cit.	CLARA n. A. 1426 A. 1439 §. cit.	IACOBVS n. A. 1428 † eod. an. §. cit.	IEREMIAS n. A. 1430 †A. 1488 §. cit.	GABRIEL n. A. 1431 †A. 1493 §. cit.	ANNA n. A. 1433 §. cit.	BENIGNA n. A. 1435 †A. 1463 §. cit.
--	--	--	--	---	--	---	--	-------------------------------	--

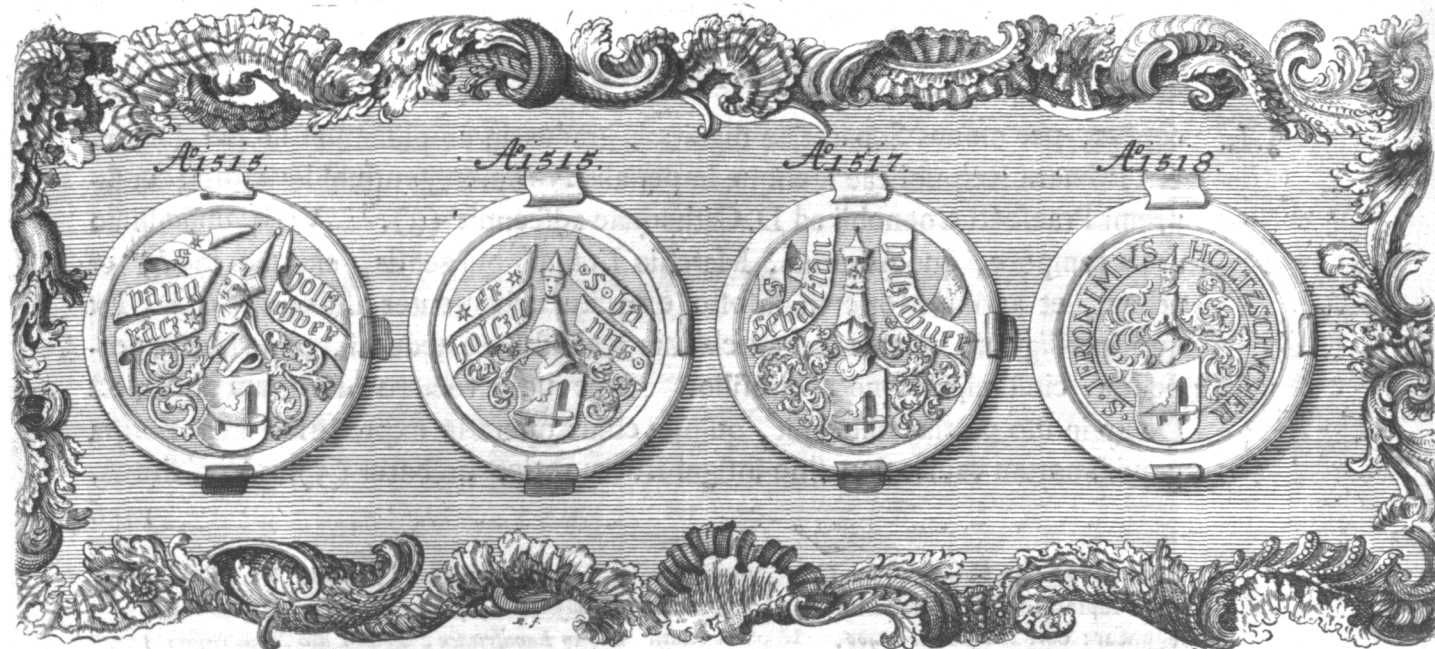
Vid. Tab. XII. p. 245.

IACOBVS A. 1471 †A. 1512 caelebs §. LI.	CAROLVS A. 1486 †A. 1499 §. cit.	PAVLLVS A. 1508 †A. 1532 caelebs §. cit.	LEONHARDVS †A. 1482 caelebs §. cit.	HIERONYMVS n. A. 1469 †A. 1529 §. cit.	LAZARVS A. 1487 †A. 1523 §. cit.	<i>Filia</i> anonymos §. L.	MARGA- RETA A. 1459 §. cit.	MAGDA- LENA †A. 1537 §. cit.	BRIGITTA A. 1501 †A. 1522 §. L.	IEREMIAS †A. 1505 §. cit.	CHRISTOPHORVS †A. 1489 §. cit.	STEPHANVS †A. 1505 §. cit.	THOMAS †A. 1523 caelebs. §. cit.	SEBASTIANVS †A. 1535 §. LII.
---	---	--	--	---	---	-----------------------------------	--------------------------------------	---------------------------------------	--	---------------------------------	--------------------------------------	----------------------------------	---	------------------------------------

Vid. Tab.
XIII. p. 250. XV. p. 254.

CAROLVS †A. 1515 fineprole §. LI. XIII. p. 248.	SIGIS- MVNDVS †A. 1515 caelebs §. LI.	ANDREAS †A. 1515 caelebs §. cit.	BALTHASAR †A. 1534. caelebs §. cit.	MAGDA- LENA A. 1508 §. cit.	VERO- NICA A. 1510 §. cit.	BARBARA †A. 1500 §. cit.	SEBASTIA- NVS †A. 1542 caelebs §. LII.	CHRISTO- PHORVS †A. 1591 caelebs §. cit.	IEREMIAS †A. 1542 caelebs. §. cit.	CASPAR A. 1546 †A. 1570 §. cit.	CAROLVS A. 1546 †A. 1577 §. cit.	MELCHIOR n. A. 1523 †A. 1576 caelebs §. cit.	ANNA A. 1557 §. cit.	BALTHA- SAR †A. 1551 fineprole §. cit.	MAGDA- LENA A. 1560 §. cit.	FELICITAS n. A. 1530 †A. 1581 §. cit.	BARBARA A. 1567 A. 1577 §. cit.	GABRIEL n. A. 1535 †A. 1609 caelebs §. cit.
--	---	---	--	--------------------------------------	-------------------------------------	--------------------------------	--	--	---	--	---	--	----------------------------	--	--------------------------------------	--	--	---

EMERENTIA A. 1608 §. LII. n. III.	ANNA A. 1570 §. cit.	DRVSIANA A. 1594 §. cit.	MARIA A. 1608 §. cit.	MARGARETA §. cit.	CASPAR †A. 1556 caelebs §. cit.	SEBASTIANVS †A. 1579 caelebs §. cit.	CASPAR †A. 1620 fine liberis §. cit.	SEBASTIANVS CAROLVS †A. 1586 caelebs §. LII. n. V.	IEREMIAS †A. 1594 caelebs §. cit.	IOHANNES BARTHO- LOMAEVS †A. 1595 caelebs §. cit.	REGINA §. cit.	MARGARETA §. cit.	ANNA §. cit.
--	----------------------------	--------------------------------	-----------------------------	----------------------	--	---	---	---	--	--	-------------------	----------------------	-----------------

PARS SPECIALIS
HISTORIAE HOLZSCHVHERIANAE
CAPVT QVARTVM
DE
GENTIS HOLZSCHVHERIANAE LINEIS TRIBVS, RV-
BRA, CAERVLEA, ET PVNICEA, QVAE FVNERIBVS
IAM EXHAVSTAE SVNT.

SECTIO I.
DE GENTIS HOLZSCHVHERIANAE LINEA RVBRA,

§. I.

osteaquam de *Linea Viridi* Holzschuherorum, quae in duos ra-
mos diducta, singulari Dei beneficio atque munere, ad haec
usque tempora felicissime propagata est, et ut perpetuo floreat,
Reipublicae causa exoptant omnes, *duobus praecedentibus ca-*
pitibus commemoravi; nunc ad reliquas tres *Lineas* huius Gentis, *Rubram* ui-
delicet, *Caeruleam* et *Puniceam* progredior: quae quidem etsi funeribus du-
dum sunt exhaustae, praetermitti tamen sine iniuria non possunt. Ordiendum
autem est a *Linea Rubra*, cuius auctor fuit CAROLVS HOLZSCHVHER, *Senior*, al-
ter filius Caroli I (1). Is primum Norimbergae ab A. 1406 Iudicis Criminalis
Caesarei functus est munere (2); deinde A. 1427 in Senatum interio-
rem re-
Mmm 2 ceptus,

(1) Vid. supra Part. Special. Cap. II. §. XII, p.
141 sq.

(2) In eo conclavi Norimbergensis curiae,
quod appellatur: die Stadtgerichts-Stuben, in reli-
quorum

§. L. ceptus, per omnes Senatoriae dignitatis gradus in amplissimum locum Duumviri Primarii Reipublicae arcisque Imperialis Norimbergensium Praetoris, et supremi Praefecti Coenobii ad D. Catharinae ascendit (3). Vixit difficillimo urbis tempore, quo Albertus, Marchio Brandenburgensis, eiusque focii, et urbem, et agrum Noricum infesto exercitu uehementer affligerant (4). Ex quo intelligitur, quanta ei, ad clauum Reipublicae sedenti, opus fuerit prudentia, circumspeditione, consilio. Nec uero temere plurimum spei post Deum in illo patria collocauit, quippe cuius opera in expediendis negotiorum grauissimorum causis non sine insigni fructu toties utebatur (5). Vita ille A.

1456

quorum Iudicium Criminalium Caesareorum numero supra Holzschuheriana insignia haec uerba leguntur: Carl Holzschuher 1406. Id patet etiam ex hoc diplomate Imperatoris RUPERTI, A. 1405 dato: Wir Ruprecht von Gots gnaden Römischer Künig zu allen zeiten merer des Reichs, bekeimen und thun kundt öffentlichen mit diesem Brieff, allen den, die ihn sehen oder hören lesen. Daz wir von besundern gnaden, und Römischer Küniglicher mechte von bete wegen der Rates der Stat zu Nürnberg, unsern und der Reichs lieben getreuen den Paß über das Gerichte zu Nürnberg verliehen haben, und verleihen in Crafft diß Brieffs, unsern lieben getreuen Carl Holzschuher, Burger zu Nürnberg. Mit urkundt diß Brieffs versiegelt, mit unserm Küniglichen Maiestat Inseigel, Geben zu Heydelberg auff unser Frayen Abend als sie geboren wardt, Natiuitas zu Latine, Jnn dem Jare als man zaltet nach Cristi geburt vierzehenhundert und fünf Jare unsers Reichs in dem sechsten Jare.

(3) Vid. Indices MSS. Senatorum Norimbergens. Infra imaginem eius aeneam haec scripta sunt: CARL HOLZSCHVHER, II. Reipubl: Norimb: Duumvir. Nat: A: — denat: A: 1456. In curia inferiore, in qua quotannis ciues Norici ex censu tributa conferunt (in der Vntern Loßungstuben), Duumvirorum insignibus adiuncta etiam sunt Holzschuherianae Gentis arma cum inscriptione: Carl Holzschuher 1410. Denique in templo D. Catharinae, in quo Summorum Coenobii ad D. Catharinae, Praefectorum nomina et insignia exarata sunt, exstat clypeus Holzschuherorum, cui uerba haec adscripta leguntur: Carl Holzschuher 1454.

(4) Vid. MVLLER Annal. Noric. T. III, ad an. 1449. p. m. 400 sqq. et Hist. Nachricht von Nürnberg ad an. 1448. p. 228. sqq. Add. IO, ab INDAGINE Beschreib. der Stadt Nürnberg p. 612 sqq.

(5) MVLLER in Annal. Nor. T. III. ad an. 1434. p. 243: Diesen Tag zu Nördlingen hat der R. zu N. durch Paulus Vorchtel, Cunrad Paumgärtner, und Carl Holzschuher, besuchen lassen. Idem l. c.

p. 277. ad an. 1438: Nach der Wahl Kaiß. Albert hat bey den ersten Königl. Hoff zu N. auch 1) von gemeinen Landfrieden, 2) von den Münzwesen, 3) von Anstellung eines rechten Gerichts im Reich traktirt werden sollen. Der König hat denen Nürnb. Gesandten bey der Crönung befohlen, solches den andern Städten anzukünden, welches der R. zu N. gethan und sie ermahnet hat, etliche Tage zuvor zu N. einzukommen, damit Sie ihre Sachen zeitl. mit einander berathschlagen können und hat aus ihren Mittel beschiednen Ulrich Halter Paulus Vorchtel, Berthold Volckamer und Carl Holzschuher. Idem p. 289. ad an. 1439: Es hat auch das Concilium zu Basel an den R. zu N. geschrieben, Sich zwischen Vatter und Sohn (inter Ludouicum, Ducem Bauariae, et eius filium cognominem) als Schiedsleute gebrauchen zu lassen, der R. hat auf eine tagsfarth gen Eichstatt zur gut. Handlung, abgefertiget Berthold Volckamer, Paulus Vorchtel, und Carl Holzschuher. Id. p. 306. ad an. 1441: Es ist ein anderer Reichstag gen Maintz geleet worden, dahin hat der R. zu N. Carl Holzschuher abgefertiget. Id. p. 315. ad an. 1442: Nachdem Kön. Friederich ein Furstentag gen N. geleet und von Augsp. dahin gelangen sollen, hat der R. zu N. dem König bis gen Weissenburg, um den König zu empfangen, entgegen geschicket Carl Holzschuher und Paulus Grundherrn. Id. ad an. 1442. p. 320: Der Rath zu N. hat aus ihren Mittel Carl Holzschuher und Berthold Volckamer auf des Königs Friederichs Begehrt zur Crönung nach Aach mitgeschicket, die den Kaißerl. Ornat dahin geführet und am Sonntag nach St. Veits - Tag bey der Crönung im Chor zunächst bey den Altar gestanden, vor welchen die Crönung geschehen, haben auch die dazu gehörige Cleinot mit ihren Händen dargereicht und nachdem man Sie gebraucht wieder zu ihren Händen genommen. Id. p. 322 ad an. eundem: Dieterich Pfingern, Freygraf der Krönen Grafschaft hat den R. zu N. und alle ihre Burgere Maisterpersonen, die zu ihren Lahren kommen allein die Geistlichen aufgenommen, auf Anklagen Dieterichs von Sinckenhofen, in die Acht erklärt; der R. hat dagegen vorgewendet, daß Sie darwider befreiet, und hat an den Kaißerl.

1456 die S. Dionysii defunctus est (6), et ex uxore, BARBARA, IOHANNIS RMELII de Zanth filia, quam A. 1420 domum duxerat, decem liberos tulit (7):

BARBA-

Kaißerl. Hoff appelliret, allda auch die Appellation angenommen worden, und hat der R. zu prosequirung des Proceß, Carl Holzschuher dahin abgefertiget. Id. ad an. 1443 p. 326 sq: In der Wochen vor Pfingsten hat der R. zu N. Carl Holzschuher, und Berthold Volckamer, zu König Friederich gen Wien abgefertiget, um Belehnung gemeiner Stadt Reichs - Lehen, auch um Bestättigung derselben Freyheiten, sonderlich der Brieff über das Heilum anzufuchen; Und ist zur derselben Zeit eben ein großes Erdbeben zu Wien gewesen: der König aber hat die Bestättigung der Heilums Brieffe abgeschlagen, und begehrt, ihm, das Heilum gen Regensburg zu liefern, daß es ihm, als einem Röm. König zustehe. Und ist also die Sach biß in das nachfolgende Jahr angestanden, in welchem der R. Carl Holzschuher, und Haßten Kolern, in Kärnthen zu dem König abgefertiget, und sich entschuldigt, daß Sie das Heilum nicht aus Handen geben dörfsten, weil es ewig zu N. deponiret worden; Und als solche Entschuldigung nicht Statt finden wollen, haben Sie die Sach an die Churfürsten gelangen lassen, welche Sich erbotten, den König davon abzunehmen oder einen Churfürstentag deswegen außzuschreiben. Id. p. 342. ad an. 1444: Carl Holzschuher, Berthold Nützel und Berthold Volckamer, sind mit etl. Reissigen dem König (Friederich) wie er zu einem Reichstag nach N. kommen auf 1. Meilwegs entgegen geritten. Id. p. 371 sqq. ad an. 1447: Es hat diß 1447te Jahr die Burgererschaft zu Schweinfurt Sich wider den R. daselbst empöret, denselben gefangen genommen, und einen Neuen Rath erwöhlet — Derwegen König Friederich im nachfolgenden 1448 Jahr den Städten N. und Rothenburg Commission aufgetragen, beide Theil gegen einander zu verhören, und Seiner Mayt. wie Sie die Sach befunden, zu referiren; Von N. wegen sind subdelegirt und abgefertiget worden Carl Holzschuher, und Berthold Volckamer — und ist darauf Ao. 1449. ein Decret erfolgt, dadurch der alte Rath allerdings wieder restituirt, und Wilhelm Gr. zu Henneberg, Cunrad Herr zu Limburg, und beide Stadt N. und Rothenburg, zu Executoren verordnet worden. Id. p. 405 sq. ad an. 1449: Zu hinlegung einer Veld, so zwischen den Bischoff zu Würzburg und Seinen Helffern, an einem, und Herz. Wilhelm zu Sachsen, Gr. Sigmund von Gleichen, Apel Vitztham, und Ihren Helffern, anders Theils sich enthalten, ist von beeden Partheyen ein Tag zu gut. Handlung, auf den Sonntag Reminiscere, gen Bamb. bevulliget worden, und der Bischoff zu Bamb. hat etl. Stadt ersucht, zu solcher Handlung ihm etliche Ihre treffliche Rathsfreunde zu Beyständen zu leyhen, wie daß auch von R. zu N. Carl Holzschuher, Berthold Volckamer, und Georg

Deyrer dahin verordnet worden. Id. p. 408. ad an. eundem. Zu der zwischen Marggr. Albrecht und der Stadt N. entstandenen Irrungen wegen Cunn. von Haideck wurde zu der Tagsfarth nach Bamberg aus des R. zu N. Mittel abgeordnet, Carl Holzschuher, Berthold Volckamer Cunrad Baumgartner, und Anthoni Thabner, Kurßner. Id. p. 428. ad an. eundem; Der R. hat aus Ihrem Mittel (hoc bello) 5. Kriegsberren oder Kriegs Rathe, samt einem von der Gemein, oder den Genanten des kleinern Raths von Handvercken, geordnet, die sind täglich vor und nachmittag in einer darzu verordneten Stuben zusamen kommen, haben Kundtschaft eingenommen, und in allen Sachen notzuwendige Anordnung gethan, oder dieselben für den R. gebracht; und sind gewesen Carl Holzschuher, Berthold Volckamer, Erhard Schürstab, Cunrad Paumgärtner, Vman Hegner, Anthoni Thallner.

(6) Vid. in Cod. dipl. Mantiss. Inscript. Lit. A. I. num. 16, Lit. B. num. 7, Lit. K. III, num. 24. Conf. etiam docum. 150 et 152.

(7) Vid. in Cod. dipl. doc. 109. Add. doc. 111, 139, 147, 171, et not. praeced. huius §. Obseruandum est hoc loco, auctorem inscriptionis tabularum, in Sacello Holzschuheriano ad D. Iohannis suspensum, (uid. in Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. K. III, num. 14) focerum Caroli Holzschuheri Senioris falso appellare Sebaldum. De liberis Caroli Holzschuheri multa Codicis dipl. documenta testantur, uid. e. c. doc. 137, 139, 140, 141, 144, 147, 149, 152, 153, 162, et rel. Iohannis Holzschuher, unus ex filiis Caroli, in docum. 139 et 141 per errorem Hieronymus scribitur. Ipse CAROLVS HOLZSCHVHER in principio Lib. sui Sallii de liberis suis haec annotauit:

Jt mir gelobt mein Swogher hant Ramel Sein dochter Inuchfrau vvarbra (i. e. Barbara) zu einem elichen vucib zu geben am samstag vor sant Kattrein tag Anno M^{iiij}xx iar

Jt dar nach vuart Sie fowanger eins kindleins den glag sie am neschten Sontag noch oftern, ior vor nachtes daz vvar ein dochter bis vvarbra anno M^{iiij}xxj iar die hub gred mentlin Leftravv

Jt die gab ich hant Pirkamer und starb am Ertag frii ij or vor tags vor sant margreten dag Anno 1447 Jar

Jt dar nach vuart sie aber Swanger eins kindleins den gelag Sie an sant weitz oben zu acht vren auff den tag daz vvar ein Sun bis Karl Anno M^{iiij}xxij iar

Jt dar nach vuart sie aber Swanger eins kindleins den gelag

Naa

§. L. BARBARAM, quae in uitam A. 1422 ingressa est, annoque 1436 IOHANNI PIRCKHEIMERO nupsit, et A. 1447 diem obiit supremum (8), CAROLVM Iunior, de quo paullo post dicemus, MARGARETAM, A. 1424 natam, A. 1444 IOHANNI RIETERO de Kornburg nuptam et A. 1459 mortuam (9), IOHANNEM, A. 1425 in lucem editum, nec ita multo post rebus humanis ereptum (10), CLARAM, quae A. 1426 in hanc prodiit lucem, et A. 1439 monasterio ad D. Catharinae, quod Norimbergae est, nomen dedit (11), IACOBVM, A. 1428 in hanc lucem susceptum, neque ita diu superstitem (12), IEREMIAM et GABRIELEM, de quibus *sub fin. huius* §. dicitur, ANNAM, A. 1433 natam (13), ac denique BENIGNAM, quae lucem primam A. 1435 hausit, quumque feliciter adoleuisset, EMMERANO ZINGELIO, Senatori, nuptu est locata, et A. 1463 uita excessit (14). Ex filiis Caroli Holzschuheri Senioris, quem modo commemoravi, primus erat CAROLVS HOLZSCHVHER Iunior, qui A. 1423 in hanc lucem uenit (15). Quum A. 1446 d. 28 Februarii sollempne hastiludium Norimbergae celebraretur: quae pugna equestris laqueari porticus superioris in Curia Norimbergenfi affabre insculpta est; Noster in circo fortiter pugnavit, suumque aduersarium, nobilem quem-

gelag sie am freitag noch sant peters und sant pavulus tag zu einer or auff den tag das vraz ein dochter his gred. Anno dno M^oliij^oxxiiij^o iar

It dar nach vward sie Svanger aber eins kindleins den gelag sie an sant peters tag ketten feir umb ii or auff den tag das vraz ein sun der his hanns. Anno dno M^oliij^oxxv^o iar.

It dar nach vward sie Svanger aber eins kinds den gelag sie am freitag nach sant kungunten tag umb viij or auff den tag das vraz ein dochter und his klar. Anno dno M^oliij^oxxvi^o iar in der Fasten

It dar nach vward sie aber Svanger eins kinds den gelag sie an dem nehten Samstag nach unsser liben Erarven tag concepio Fünff or in die nacht das vraz ein sun his Jacob. Anno dno M^oliij^oxxvii^o iar

It darnach vward sie Svanger eins kindes den gelag sie am ertag inder nacht an sant Ambrosius tag zu nacht nach mitternacht das vraz ein son his Jeramyas. Anno M^occcc^oxxx^o iar

It dar nach vward sie Svanger eins kindes den gelag sie am sonntag vor sant merceins tag zu nacht iij or vortags das vraz ein sun der his gabriel. Ao. M^occcc^oxxxij^o iar

It darnach vward sie aber Svanger eins kindes den gelag sie am freitag vor sant Urbans tag für or vor tag das vraz ein dochter die his Anna. Anno M^occcc^oxxxiiij^o iar

It darnach vward sie aber Svanger eins kindes den gelag sie am aschermittwoch In der wachen noch mitternacht das vraz ein dochter die his beningna die hub kün mentlin. Anno M^occcc^oxxxv^o iar In die dno amen anno 1436 iar

It es starb mein vweib Selig vvarbara den hans Rumels Seligen dochter Amarek (i. e. ad forum) an sant peters und pavuls tag um mitendag der vraz auf ain freitag als man ezalt nach cristes gepurt vrsachen hundert und fudem sechs und dreissigstem jar der Got genod und allen vnder Peder eltern und allen geleuoligen Sellen Amen Requiem eternam dona ejis domine et lux perpetua luceat ejis

It als mein vweib Selig starb als oben geschrieben stett do lis sie mir newun lebendige Kint mit namen vvarbra, Karl, Gred, klar, Iacob, Ieromias, Iabriel, Anna, beningna.

(8) Vid. probat. praeced. et in Cod. dipl. doc. 128, 139, 153. Hoc coniugium comprobant etiam duo monumenta in templo D. Laurentii Norimbergae, quorum alterum inde ab A. 1693 iniuria temporis remotum est.

(9) Vid. probat. 7. huius §. et in Cod. dipl. doc. 139, 147, 150, 153. Add. BIEDERMANNI Geschlechtsregister der Ritterschaft zu Francken Orts an der Altmühl Tab. 72.

(10) Vid. probat. 7. huius §.

(11) Vid. probat. 7. huius §. et supra Part. Gener. §. XII. not. II. p. 93.

(12) Vid. probat. 7. huius §.

(13) Vid. probat. 7. huius §.

(14) Vid. in Cod. dipl. doc. 147, 149, 153, et Mantiss. Inscript. Lit. C. I. num. 3. Add. probat. 7. huius §.

(15) Vid. probat. 7. huius §.

quemdam extraneum, Herdegenum nomine, qui tunc Norimbergenfi Reipublicae stipendia fecerat, tanto animo aggressus est, quanta uirtute superavit (16). Inter Senatores Reipublicae Norimbergenfis Consulares A. 1456 allectus fuit, et inde usque ad annum 1479 idemtidem nouo Senatui legendo uacauit (17) Coenobiique Pillenreuthensis praefecturam, A. 1462 sibi delatam a Senatu, suscepit (17*). Ut uero interdum graues legationes nomine Senatus obiit (18), quumque A. 1471 Septemuirorum numero adscriberetur, et aliquanto post *Capitaneus* urbis Primarius ac Praetor Imperialis in arce Norimbergenfi fieret, praecipuas capeffuit Reipublicae curas (19); sic priuatis etiam Gentis suae uti-

litati-

(16) MÜLLER *Annal. Nor. T. III. ad an. 1446. p. 351*: Den 28. Februarit hielte zu N. Hochzeit Wilhelm Löffelholz mit Cunigund Conr. Paumgartners Tochter; Denen zu Ehren und Gefallen, haben die Jungen Gesellen von alten adel Nürnb. Geschlechtern ein Gesellenstechen gehalten, darein 39. helm eingeritten, deren jeder ein Rüstmeister, einen Stangenführer, und 2 Knecht zu Fuß gehabt, in seine Farb gekleidet. Die Stecher sind alle geritten in hohen Zeugen, und hat ein jeder sein Wappen, mit Schild und Helmeinot, geführt. Die Braut hat den Stechern 3. Kleinot aufgevorrffen, neml. 1. Hefflein 12 fl. vwehrt, 1. guldenen Ring 8. fl. vwehrt, 1. schönen Granitz 4. fl. vwehrt; Und sind die Stecher diese nachfolgende geuvest: — Carl Holzschuher, Carl Holzschubers Sohn von der Pfintzingin — Hanns Heerdegen, mit vvelchem Carl Holzschuher gerennet. Dieser letzte ist vwar von keinem Nürnb. Geschlecht, sondern dieser Zeit mit etl. Pfürden in des R. zu N. Sold geuvest. Carolus Holzschuherum, qui in hoc certamine bene gesserat, Müllerus dicit esse ex Pfintzingia prognatum. Id si esset uerum, non Carolus Iunior, quod quidem nos putamus, sed Carolus Holzschuher, parens eius, equestri huic ludo interfuisset. At sine ulla dubitatione in matris nomine errauit Müllerus. Eo namque tempore, quo haec pugna ludicra pugnabatur, Carolus Holzschuher, Pfintzingiae filius, erat maritus magno natu, quippe qui iam A. 1406, ut hoc §. dictum est, ad Rempubicam accessit, ac decimo anno, postquam ea ludicra pugnandi exercitatio erat instituta, diem obiit supremum. Iam ipse Müllerus iuuenes tantum ait, non uiros senio confectos, comparuisse in circo. Est ergo nemo, qui non intelligat, Carolo Holzschuhero Iuniori, qui matre utebatur Barbara Rumelia, gloriam eius certaminis esse tribuendam. Quod quidem certamen quale fuerit, ex Tabula aenea VIII. cognosci potest, quae concinne etiam exprimit ac sistit Carolum nostrum, cum Herdegeno, aduersario suo, gloriose et cum uincens animo congreredientem. Aeraria haec sculptura ad similitudinem eius sculpturae efficta est, quae,

ut supra diximus, in curia Norimbergenfi laqueari porticus superioris est impressa. Hoc unum, tamquam singulare adhuc obseruamus, Carolo Holzschuhero tres seruos praesto esse, quum tamen reliqui pugnae focii duos tantum habeant: quod quidem cum ex *tit. tab. aen. VIII*, tum maxime ex archetypo perspicui potest, ubi singulorum dominorum serui singulari ac proprio uestium colore discernuntur.

(17) Vid. Designatio MS. Senatorum Noricor.

(17*) Catalogus MS. Praefectorum Monasterii Pillenreuthensis:

1356. Heinrich v. Cronach. cet.

1453. Hieronymus Krefe.

1464. Carl Holzschuher.

1466. Endres Tücher, etc.

Vide etiam supra Part. General. §. XII. not. II. p. 93.

(18) MÜLLER *Annal. Noricor. T. III. ad an. 1467. p. 677*: Auf Simonis und Judas Tag hat Keyser Friedrich einen Tag gen Regensburg bestimmet, hat den Türkenzug, und den Böhmen betreffen, dahin sind Nicolas Groß, Iohst Haller, und Carl Holzschuher, abgefertiget worden. Idem T. III. ad an. 1470 p. 24 sq. Hertz Ludwig in Bayern, hat mit Marggr. Albrecht eines Tags gen Eichstatt sich verglichen, und den R. zu N. um eine Raths Bothschaft zum Bestand gebetten, dahin Carl Holzschuher geschickt worden. So hat gedachter Bischoff dem R. zu N. und den Waldstromern etl. Sachen halben, einen Tag gen Eichstatt bestimmet, welchen, von des R. vgen Iohst Tetzl, und Wilhelm Löffelholz besucht. Und ist in folgenden Jahr, dieser Sachen halber, wiederum ein Tag zu Eichstatt gehalten, und zu demselben Carl Holzschuher abgefertiget worden.

(19) Vid. Tab. aen. XI. Idem testatur imago Caroli nostri, aere exscripta, infra quam haec uerba leguntur: Herr Carl Holzschuher vörderster Hauptmann fl. 1500.

Nnn 2

§. L. litatibus inuigilauit, primusque sua auctoritate consilioque inde ab A. 1440 moderatus est Bertholdi Holzschuheri, patris sui, Legata (20). Finit uita A. 1480, et in templo Franciscanorum Discalceatorum Norimbergae sepultus est (21). In manum eius A. 1447 conuenit GERHVS A, filia IOHANNIS GRVBERI (22), quae sex filios, quantum constat, peperit, IACOBVM, CAROLVM, PAVLLVM, LEONHARDVM, HIERONYMV, et LAZARVM, de quibus §. sequ. dicemus (23): itemque tres filias (24), e quibus non nisi duas nominare possumus, MARGARETAM, quae quoniam A. 1459 puella pauculorum annorum erat, nec in ullo documento postea commemoratur, sine ulla dubitatione morte immatura uitam finit (25), et MAGDALENAM, Virginem religiosam seu Conuentualiam in Coenobio S. Crucis Ratibonensi, A. 1537 mortuam (26). Caroli Junioris frater, IEREMIAS HOLZSCHVHER, uitam A. 1430 auspicatus est (27), eandemque cum morte A. 1488 commutauit, et in templo Sebaldino, in quo etiam clypeus eius funebris suspendebatur, est sepultus (28). Vxorem primo ex SIGWEINIORVM gente duxerat (29). Quam quum morte amisisset, secundis uotis BRIGITTAM, IACOBI HARSORFERI et MARGARETAE HVBNERIAE filiam, domum duxit, quae A. 1503 naturae fatiffecerat (30). Per hos coniuges lucem hanc suauissimam sex liberi adspexerunt, una filia, BRIGITTA, A. 1501 VITO WOLCKENSTEINIO nupta et A. 1522 d. 15 Octobris fato perfuncta (31), item quin-

(20) Vid. Tab. aen. XI, et in Cod. dipl. doc. 142, 160(*), 162, 164(*), 169, 209.

(21) Vid. Cod. dipl. doc. 174, et Mant. Inscript. Lit. K. III. num. 29. Imago Caroli nostri, in aen. incisa, de qua diximus not. 19, huius §. in subiuncta ipsi scriptura designat annum 1500: qui sine dubio sculptoris error est. Dolemus autem, clypeum Caroli funebrem, in templo Franciscanorum suspensum, eo tempore, quo commemorata aedes sacra deflagrauerat, incendio absumtum esse.

(22) Vid. Cod. dipl. doc. 140, 145, 146, 158, 166, 169(*), 171, 182, 183, 185. Auctor inscriptionis tabularum, in Sacello Holzschuheriano suspensarum, focerum Caroli nostri per errorem appellat *Ludeuicum*, uid. in Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. K. III. num. 29.

(23) Vid. Cod. dipl. doc. 153, 169(*), 174, 175, 175(*), 179(*), 180(*), 183, 185, et rel. Exstat in templo Sebaldino inter clypeos Holzschuherorum funebres *pictura* quaedam elegantissima, quae artificiosis manibus ALBERTI DVRERI, pictoris celeberrimi, debetur. Exhibet ea imaginem Christi de cruce sublati et sudario incumbens, ad quem unguento perungendum partim accedunt, partim prosternunt se utriusque sexus homines, in quibus Iosephus Arimathaeensis est et Nicodemus. Inferius genua flectit Carolus noster cum uxore et progenie. Vxori adfunt tres filiae, marito autem filii nouem, e quibus

non nisi sex, ut diximus, nominari possunt, tres reliqui ignorantur, immatura morte sine dubio absumti, quoniam eorum nulla in literarum monumentis mentio fit.

(24) Vid. descriptio picturae Dürerianae in not. praecedente.

(25) Cod. dipl. doc. 153.

(26) Cod. dipl. doc. 183, 185, 188. Imagini eius, aeri insculptae, addita haec est scriptura: *S. Magdalena Holzschuherin Conuentualis zum Heiligen Creutz in Regensburg Ao. 1537.*

(27) Vid. probat. 7. huius §.

(28) Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. E. num. 12. Lit. K. III. num. 34. Eius nomen etiam in documentis A. 1466, 1457, 1480, 1481, siq. legitur. Vid. Cod. dipl. doc. 147, 152, 174, 175(*) et rel.

(29) Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. E. num. 12, et Lit. K. III. num. 34.

(30) Vid. Cod. dipl. doc. 67(*) et probat. praeced. Add. BIEDERMANNI *Gefchlechtsregister des Nürnberg. Patriciats* Tab. 148.

(31) Vid. in Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. I. num. 4. Holzschuherisch. Stambuch fol. 300: *Feyt Wolckenstain, sein Ehegemahl Brigitta Jeremias Holzschubers hinter S. Gilgen Tochter Ao. 1501 Die starb Ao. 1522.*

quinque filii (32): IEREMIAS, A. 1505 rebus humanis ereptus (33), CHRISTOPHORVS, A. 1489 uita defunctus (34), STEPHANVS, A. 1505 mortuus (35), THOMAS, qui caelebs A. 1523 mortem oppetierat (36), ac denique SEBASTIANVS, de quo *infra* §. LII. exponemus. Minimus denique natus filius Caroli Senioris, GABRIEL HOLZSCHVHER A. 1431 uitae huius inuit curriculum (37). In Senatum A. 1481 lectus, mox Antiqui Nominati, mox Consulis Iunioris partes obiit: nec raro inde ab A. 1483 in eorum Senatorum numero fuit, qui nouum Senatum eligebant: praefuit etiam A. 1490 curiae, in qua opificum causae disceptantur, simulque siluarum rationes sua rexit auctoritate: praeterea A. 1491 Consul Senioris spartam ornauit, et cum Iacobo Grolando ei ciuium Noricorum tribui, quae in uicinia templi Aegidiani habitat, praefectus est (38). Fuit denique ab A. 1490 unus ex Duumuiris curandarum rerum tutelarum, eo tempore, quo nondum, ut hodie, tutelare iudicium seiunctum a reliquis Norimbergae iudiciis erat (39). Excessit e uita A. 1493 d. 22. Septembris, et in templo Sebaldino, ubi eius quoque clypeus sepulcralis seruatur, humatus est (40). Ex coniuge, BRIGITTA, filia BERTHOLDI VOLCAMERI (41), sedecim liberos suscepit, nimirum septem filios (42): PANCRATIVM, GABRIELEM, SEBASTIANVM, IOHANNEM (de quibus §. LIII. dicemus), NICOLAVM, A. 1503 mortuum (43), IACOBVM, qui A. 1504 Lisbonae in Portugallia caelebs uitam reliquit (44), ac denique MARTINVM, A. 1480 natum, nec ita diu superstitem (45), item nouem filias: BARBARAM, primum A. 1504 GABRIELI KALBERSBERGERO, deinde

(32) Vid. Cod. dipl. doc. 186(*) et 191, coll. cum doc. 67(*).

(33) Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. K. III. num. 44.

(34) Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. K. III. num. 35.

(35) Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. K. III. num. 45.

(36) Cod. dipl. Mantissa Inscript. Lit. K. III. num. 19.

(37) Vid. probat. 7. huius §.

(38) Vid. Designatio MS. Senator. Norimbergens. Patet etiam ex MÜLLERI *Annalibus Noricis*, Gabrielem Holzschuherum ordini Senatorio Norimbergae fuisse adscriptum. Ita e. gr. T. III. horum annalium ad an. 1487 p. 131 memoriae hoc est proditum: *Und sind zu diesemmal, wie auch sonst jährlich am Fron Leichnams Tag, 6 aus des R. Mittel beschieden worden, welche einen Sarntenen Hirtel in solcher Procession ob den Brodgötzen getragen, die sind dissmal gewest Märquard Mendel, Sebald Reich, Hector Pömer, Jacob Groland, Gabriel Holzschuher.* Item p. 194, ad an. 1493: *Der Rath zu N. hat Ulrich Grundherrn zu Hertz. Jörgen in Bayern geschickt und begehren lassen, den Liechtenfeiner zu Char und Abtrag anzuhalten; Und ist deswegen ein Tag gen Lauff*

bestimmt worden, welchen von des R. zu N. wegen besucht gedachter Ulrich Grundherr, Peter Harsdorffer, und Gabriel Holzschuher.

(39) Vid. Doctiss. Dom. Lic. BIRCKNERI *Diss. de iudicio tutelari Reipubl. Norimbergens.* p. 6, ubi Duumiri tutelares ex antiquis diplomatibus recensentur, in quibus etiam Gabriel Holzschuher est. Eius quoque nomen A. 1456, 1457, 1480, rel. in documentis commemoratur, uid. in Cod. dipl. doc. 147, 152, 174, et rel.

(40) Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. A. I. num. 20, Lit. E. n. 13, Lit. K. III. num. 36.

(41) Vid. in Cod. dipl. doc. 67(*) et probat. praeced.

(42) Vid. Cod. dipl. doc. 224(*) et 245. Martini Holzschuher, in primo aetatis flore exinctus, omittitur in his documentis pariter atque in *Stemmatologia Holzschuheriana*. Sed. III. Dom. CAR SIGISM. HOLZSCHVHER in *Apparatu Genis* suae Genealogiae eius mentionem facit, fol. 49.

(43) Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. K. III. num. 41.

(44) Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. K. III. num. 42.

(45) Vid. not. 42, huius §.

§. L. deinde A. 1510 IOHANNI RADNECKERO nuptam, CATHARINAM, A. 1494 PETRO RIETERO in matrimonium datam, MARGARETAM, A. 1493 ANTONIO COBERGERO nuptui collocatam, CVNIGVNDAM, quae A. 1504 IOHANNI LOCHNERO, Medicinae Doctori, nupserat (46), BARBARAM et BRIGITTAM, quae in Coenobio Pillenreuthensi uirginitatis amorem pie colebant (47), DOROTHEAM, uirginem Deo sacram in monasterio Norimbergenfi ad D. Clarae (48), BARBARAM, quae in literis A. 1500 adolescentula dicitur (49), ac denique HELENAM, A. 1488 in hanc lucem editam (50).

§. LI.

§. LI. IACOBVS HOLZSCHVHER, natu maximus filius Caroli Iunioris (§. praeced.), cuius nomen in documentis A. 1471, 1486, 1487, 1488 legitur (1), Monasterio ad D. Catharinae, in cuius uicinia Norimbergae habitauerat, ut sibi dies anniuersarius ibidem pio ritu celebraretur, pratum quatuor iugerum A. 1488 donauit (2), ac caelebs A. 1512 mortuus, in templo Franciscanorum Discalceatorum humatus est (3). CAROLVS HOLZSCHVHER, alter filius Caroli Iunioris (§. antec.), possessor Rummelsbergii, in literis, A. 1486 datis commemoratur (4). Ab A. 1497 usque ad A. 1499, quo anno diem obierat supremum (5), Iudicio Prouinciali Norimbergenfium affedit (6). Ex coniuge, AGNETE, SEBALDI GROLANDI filia, septem liberos suscepit (7): CAROLVM, qui se Posnaniam in Polonia contulit, ibidemque, ducta uxore BARBARA LANDECKERIA, Warfouiae nata, A. 1515 sine prole ex uita decessit (8), SIGISMVNDVM, de quo §. LIII. exponetur, ANDREAM, qui caelebs A. 1515 die Michaelis Francofurti ad Viadrum animam Deo reddebat (9), BALTHASAREM, qui caelebs A. 1534 uita defun-

(46) Holzschuherisch, Stambuch fol. 298 sqq. *Hanns Radnecker. Sein Ehegemahl Barbara Gabriel Holtzschubers Tochter auff St. Gilgenhof Ao. 1510. Het zuvor den Gabriel Kalbersperger A. 1504. Petter Rieter am Markt, sein Ehegemahl Katherina Gabriel Holtzschubers Tochter auff Samt Gilgenhof Ao. 1494. Anthoni Koberger auff Samt Gilgenhof sein Ehegemahl Margaretha Gabriel Holtzschubers Tochter Ao. 1493. Iohann Lochner Doctor der Ertzney. Sein Ehegemahl Kunigundt Gabriel Holtzschubers Tochter auff S. Gilgenhoff Ao. 1504.*

(47) Vid. supra Part. General. §. XII. not. II. p. 93.

(48) Vid. ibid.

(49) Vid. Cod. dipl. doc. 203.

(50) Helena Holzschuheria hunc in modum commemoratur ab Ill. Dom. CAR. SIGISM. HOLZSCHVHERO in Apparatu Gentis suae Genealogico fol. 49.

(1) Vid. Cod. dipl. doc. 164, 180 (*), 182, 186.

(2) Vid. Cod. dipl. doc. 184.

(3) Vid. Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. K. III. num. 70. Iconi eius, aere exscriptae, haec uerba sunt adiecta: IACOB HOLTZSCHVHER STARB. LEDIG. 1512. Clypeus funebris, in aede Franciscanorum Discalceatorum quondam suspensus, incendio huius templi deflagrauit.

(4) Vid. Cod. dipl. doc. 180 (*), 199 et 208.

(5) Vid. in Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. E. n. 14, et Lit. K. III. num. 37, coll. cum docum. 199.

(6) Vid. Designatio MS. Affectuum Iudicii Prouincial. Norimberg.

(7) Vid. Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. E. n. 14, et Lit. K. III. num. 37, itemque docum. 199, 203, 208, 243, 259 (*).

(8) Cod. dipl. Mantiff. Inscript. Lit. K. III. num. 52.

(9) Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. K. III. num. 51.

defunctus et in Sacello Holzschuheriano ad D. Iohannis sepulturae datus est §. LI. (10), MAGDALENAM, A. 1508 SEBALDO WVNDERERO nuptam (11), VERONICAM, quae nuptui data est A. 1510 LEONHARDO PAFVRT, DIETERICH dicto (12), et BARBARAM, quae innupta A. 1500 exspirauit (13). PAVLLVS HOLZSCHVHER, tertius filius Caroli Iunioris (§. antec.), inde ab A. 1508 administravit Holzschuherorum Legata (14). Quoniam libero lectulo quicquam negauerat iucundius esse, numquam ad uxorem appulit animum, sed caelebs A. 1532 d. 9 Nouembris, quum aetatis annum alterum et septuagesimum ageret, mortem oppetiit, sepultusque est in Holzschuherorum Sacello ad D. Iohannis (15). Quartus filius Caroli Iunioris (§. antec.), LEONHARDVS HOLZSCHVHER, quum iter in Galliam fecisset, Lugduni, antequam in patriam rediret, A. 1482 caelebs exspirauit (16). HIERONYMVS HOLZSCHVHER, quintus filius Caroli Iunioris (§. antec.), A. 1469 uitae huius iniit curriculum (17). Senatoriam dignitatem A. 1499 tamquam Antiquus Nominatus ornare coepit: deinde A. 1500 Senator Consularis, itemque A. 1509 Consul Senior creatus est, ciuiumque Noricorum tribui, quae ad Forum Salis habitat, A. 1514 praefuit (18). Eodem anno d. 16 Maii inter Septemuiros Reipublicae cooptabatur (19). Fuit praeterea A. 1517 Praefectus Nosocomii ad D. Petri extra urbem; itemque Praepositus templi B. Mariae Virginis, quo quidem officio sua se sponte A. 1525 abdicaue- rat (20). Sed in aliis etiam rebus expediendis Reipublicae satisfaciebat (21). Mortalitem denique A. 1529 d. 9 Maii expleuit, ac sepultus in Holzschuherorum

(10) Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. K. III. num. 69.

(11) Vid. Cod. dipl. doc. 210.

(12) Holzsch. Stambuch fol. 305: *Leonhart Pafurt Dieterich Sein Ehegemahl Fronica Carl Holtzschubers Tochter an der Bindergasten Ao. 1510. Sie ist von Agnes Grolantin geboren.*

(13) Vid. Cod. dipl. doc. 103.

(14) Vid. Tab. aenea XI. et in Cod. dipl. doc. 209, 219, sqq. Paulli Holzschuheri etiam in documentis A. 1488, 1496, 1512 et 1515 mentio fit. Vid. Cod. dipl. doc. 186, 193, 218, 226 etc.

(15) Vid. Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. K. III. num. 67. Imago eius, aere exscripta, ita inscribitur: PAVLVS HOLZSCHVHER STARB LEDIGSTAND 1532.

(16) Vid. in Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. K. III. num. 30. Iconi eius, in aes incisae, uerba haec addita sunt: *Leonhard Holtzschuber. starb zu Lion in Frankreich Ao. 1482.*

(17) Hoc patet ex inscriptione imaginis eius, aeri incisae, cuius uerba haec sunt: HIERONYMVS HOLZSCHVHER, Reipublic: Nor: Septemvuir Nat. 1469. denat. 1529.

(18) Vid. Catalogus MS. Senator. Noricor. et in Cod. dipl. docum. 217 et 228 (*).

(19) Vid. probat. 17. huius §. et in Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. A. I. num. 23.

(20) Catalogus MS. Praefectorum Nosocomii ad D. Petri:

A. 1517 *Fheronymus Holtzschuber.*

A. 1527 *Sebastian Schnöd et.*

B. MICH. ROETENB. CCIVS in Descriptione Monumentorum Norimbergenfium sub titulo: *Monimentz ad D. Virginem ait: In der Capellen Urkunden wird nachfolgender Probst gedacht — Hieronymus Holtzschuber bat die Probstey 1525 aufgeben, und ist Georg Lochinger an seine statt praesentiret worden. Idem etiam tradit MVLLER Annal. Noric. T. II. ad an. 1355. p. 335.*

(21) MVLLERVS Annal. Noric. ad an. 1499. T. III. p. 252: *Es sind auch Ulman Stromer, und Feronimus Holtzschuber, dann wiederum Ulrich Grundherr und Ulman Stromer, des Schotten (eines Plackers) halben, gen Neuenmarkt geschicket worden. Idem T. I. p. 323: A. 1513. Georg Behem, ist durch Feronimus Holtzschuber und Georg Fiederer, als des R. zu N. Gevollmächtigten, in kraft der* Pappst. O 0 0 2

§. LI. rorum Sacello ad D. Iohannis est (22). Ex uxore DOROTHEA, filia HIERONYMI MVNZERI de Veldtkirchen, tres filios procreavit (23), HIERONYMVVM (de quo §. LV), WOLFGANGVM, qui A. 1529 caelebs diem suum obierat (24), et LVDOVICVM de quo §. LV. dicemus. Minimus denique natu filius Caroli Iunioris (§. praeced.), LAZARVS HOLZSCHVHER, praeter alia praedia, possedit A. 1487 castrum Rummelsberg cum appendicibus cunctis (25). Erat primum, A. 1497, Norimbergae Senator, deinde Affessor Dicasterii Urbani, iterum denique, A. 1514, Senatui adscribebatur (26). Quum Iudicium Tutelare A. 1507 a Senatu illustri esset institutum; Iohannes Stromer, Lazarus Holzschuher, et Hieronymus Tetzl primi creabantur Supremi Tutores (27). Fuit etiam Noster eo tempore, quo Antonius Tucherus primarius Reipublicae Duumvir Ecclesiarumque Ephorus erat, Praefectus templi Sebaldini (28). Adhaec iussu et rogatu

Papst. Freyheit durch den Probst zu unserer Frauen Saal, nominirt und praesentirt, und Ihme von demselben Possession gegeben, Freytag nach Kunigundis 1513. Hieronymus Holzschuher etiam in documentis A. 1488, 1496, et 1512 celebratur. Vid. Cod. dipl. doc. 186, 193, 218, 221.

(22) Vid. in Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. A. I. num. 23, Lit. K. III. num. 64, et probat. 17. huius s. Adrecolendam Hieronymi Holzschuheri memoriam numus cudebatur, cuius pars aduersa effigiem eius exprimit cum perigraphie; HIERONYMVS. HOLZSCHVHER. SENIOR. AETATIS SVAE. LX; auersa autem exhibet insignia uetustiora Holzschuherorum, circa quae leguntur haec uerba: MVNIFICENTIA. AMICOS. PATIENTIA. INMICOS. VINCE. M. DXXIX. Vid. Tab. aen. XVI.

(23) Vid. in Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. A. I. num. 23, Lit. K. III. num. 64, et docum. 203, 228 (*), 228 (**), 241, 246, 247, 248, 250. Wolfgangus Holzschuher, quoniam iam A. 1529 mortem oppetierat, in his documentis omittitur. Breue eius uitae curriculum exstat in dem Holzschuherisch. Stambuch fol. 153. Dotis nomine, adeptus est Hieronymus Holzschuher arcem illam, quae, uelut parua quaedam insula, in mediis piscinis haud procul a Nosocomio ad D. Petri, extra urbem sita est, et postea per eius nepotem, Polyxenam Holzschuheriam; Iohanni Iacobo Hallero de Hallerstein nuptam, ad illustrem Hallerorum Gentem transiit. Vid. docum. 228 (*) sq. Cuius possessionis memoria ne umquam exolefceret, muri lapidibus incisa sunt Holzschuherorum insignia, quae adhuc ibi conspiciuntur. Huc pertinent etiam ea, quae MVLLER, in Annal. Nor. T. II. p. 270. hunc in modum commemorat: Das Weyerhauss ist nachmals der Holzschuher geuueft, die es um das Jahr 1518

wieder neu aufgebauet, wie dann Dorothea Hieronymi Holzschuhers Eheuuehlin, in gedachtem Jahr, etlicher puncten halben, dem R. zu N. einen Revers geben, den hat Hanns Iacob Haller, vvelcher das Haus bey unsern Zeiten besessen, wiederhollet, auch dabey Oeffnung, und daß es in Burgers Händen verbleiben solle, verfehrieben, den 2 Iener Ao. 1513.

(24) Vid. Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. K. III. num. 65.

(25) Vid. in Cod. dipl. doc. 183 cet. Eius nomen etiam in rerum gestarum monumentis, A. 1488, et 1496 exaratis legitur, uid. docum. 186 et 193.

(26) Vid. Doct. Dom. Lic. BIRKNERI diff. de Iudicio Tutelari Norimbergens. p. 20, not. (2. e) et Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. A. I. num. 21.

(27) MVLLER Annal. Nor. T. III. ad an. 1507. p. 554: Um Ostern bey der Rathsvwahl, ist das Vormund-Amt zu N. angerichtet, und in eine Ordnung gebracht worden, die ersten Vormund Herren sind geuueft Hanns Stromer, LAZARUS HOLZSCHUHER, Hieronymus Tetzl. Conf. etiam Dom. BIRKNERI diff. cit. p. 19.

(28) MVLLER Annal. Nor. T. I. p. 138 sqq. Es ist auch von altersher dieser Pfarrkirch (Sebald) von Einem E. R. ein Pfleger, und ein Kirchenmeister, verordnet worden, und findet man die Pfleger in dieser Ordnung: 1300. Friderich Holzschuher; Ist der Erste geuueft, nachdem der R. alhie die Kirch in Seine Veruvaltung empfangen - 1505. Anthoni Tucher - Kirchenmeister seynd in dieser Kirchen von Altersher, so viel man deren wißens hat, geuueft: 1333 Berthold Tucher - 1503. LAZARUS HOLZSCHUHER: 1523 Leo Schürstab, 1524. Caspar Busch. Nach geant-

rogatu Antonii Tucher, Antonii Tetzlii, Iacobi Grolandi, Georgii Holzschuheri, Martini Geuderi, Leonhardi Grundherri et Hieronymi Ebneri, Septemuirorum Reipublicae, A. 1511 Libros Salicos, in quos annui templorum facellorumque redditus et foundationes referri solent, renouare coepit atque in ordinem redigere (29). Quoniam ergo publice ei copia erat facta, peruolutandi uetusta rerum monumenta; Gentis suae illustris memor, ea omnia collegit, quae ad confirmandum illustrandumque Holzschuherianae Gentis splendorem pertinere intellexerat. Vnde satis magnum exstitit uolumen documentorum et historiarum, quod, tamquam cimelium, in Tabulario Holzschuherorum communi feruatur. Vita defunctus est A. 1523 d. 6. Maii, eiusque exuuiae in Sacello Holzschuherorum ad D. Iohannis sunt sepultae (30). Matrimonio fecum A. 1496 iunxerat CATHARINAM, IOHANNIS BVHLII, Baruthensis, Medicinae Doctoris, qui Landshuti uitam degebat, filiam, ex eaque filias quatuor, totidemque filios procreauerat (31), nempe: GERTRVDEM, quae primum A. 1521 IODOCO CHRISTIANO nupsit, deinde secundis uotis A. 1526 in manus ANDRAEAE GEVDERI ab Heroldsberg uenit; annoque 1541 d. 31 Octobris ex hac uita discessit (32), CATHARINAM, primum A. 1524 NICOLAO HALLERO de Hallerstein, deinde A. 1533 IOHANNI GEORGIO de ROSSAW nuptam, et A. 1556 mortuam (33), MAGDALENAM, quae A. 1521 monasterio D. Catharinae nomen dedit, eidemque monasterio inde ab A. 1559 Antistitis auctoritate praefuit, et A. 1589, his partibus per triginta annos perfuncta, quum aetatis annum ageret octogesimum secundum, mortalitatem finiit (34), LAZARVM (de quo §. LVI), BERTHOLDVM (de quo §. cit.), CAROLVM, qui caelebs A. 1520 hinc demigravit et in

derter Religion seynd schlechte gemeine Leuth zu Kirchen an statt der Kirchenmeister gebraucht worden.

Idem testatur MICH. ROETENBECCVS in Descriptione Monumentorum et Inscriptionum ad D. Sebaldi pag. 114: Kirchenmeister seynd in dieser Kirch, von altershero, so viel man deren wißens hat, gewest: A. 1503. LAZARUS HOLZSCHUHER.

(29) Historische Nachricht von Nürnberg p. 315: Anno 1511. Sind gemeiner Stadt Saalbücher erneuert und beschriben worden durch Hanns Stromer und LAZARUM HOLZSCHUHER, die habens in 50. Büchern gebracht. Nec minus praeclare de Iure Norimbergensium Statutario, quod uulgo dicitur Die Nürnbergsche Reformation, meritis est. Quare ita MVLLERVS scribit Annal. Nor. T. III. ad an. 1514. p. 607: Der R. zu N. hat diß Jahr verordnet Dr. Ulrich Nadler, Dr. Peter Dötzer, Dr. Johann Protzer, Dr. Christoff Scheurl, und Dr. Marsilius Pleningger, Jr. 3. des Raths, neml. Cuntz Jm Hoff, LAZARUS HOLZSCHUHER, Niclas Haller, wie auch 3. Schöpffen am Stadtgericht, Sebald Schreyer, Wilhelm Derrer und Berthold Haller, daß Sie gemeiner Stadt Re-

formation revidiren, und bedencken solten, was an derselben zu bessern.

(30) Vid. Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. A. I. num. 21, et Lit. K. III. num. 58.

(31) Vid. probat. praeced. et in Cod. dipl. doc. 192, 203, 238, 239, 269 (TTTT).

(32) Vid. Cod. dipl. doc. 238 et 239, itemque BIEDERMANNI Geschlechtsregister des Nürnberg. Patriciats Tab. 49. A.

(33) Vid. Cod. dipl. doc. 238 et 239. Holzschuher. Stambuch fol. 309: Herr Niclas Haller sein Ehegemahl Katherina Herrn LAZARUS HOLZSCHUHERS des eltern am Weinmarkt Tochter von Katherina Puchlin von Lantzen geborn het Hochzeit A. 1524 nach diesem Haller hat Sie Hanns Georgen von ROSSAW zu Mergerheim zur Ehe gehabt, het Hochzeit Ao. 1533 Starb Ao. 1556.

(34) Vid. Cod. dipl. doc. 238, 242, 260, et supra Part. General. §. XII. not. 11. p. 28.

in templo Sebaldino humatus est (35), LEOPOLDVM, (de quo §. LVI), ac denique MARTHAM, quae in literis, A. 1525 datis, commemoratur (36).

§. LII.

§. LII.
De Sebastianus
Holzschuheri
eiusque libe-
ris duodecim.

SEBASTIANVS HOLZSCHVHER, Ieremiae filius natus minimus (§. L.), A. 1535 rebus humanis est ereptus (1), atque ex coniuge sua, ANNA, filia MATTHAEI SAVERMANNI (2), duodecim liberos procreavit, octo filios et filias quatuor (3), quorum haec est designatio:

I. SEBASTIANVS ex hac uita A. 1542 d. 18 Augusti in Hungaria euocatus est (4).

II. CHRISTOPHORVS A. 1591 d. 8 Ianuarii Norimbergae est mortuus (5).

III. IEREMIAS, quum Regi Romanorum, Ferdinando, A. 1542 mitterentur ab Ordinibus S. R. Imperii auxilia, quae effrenatam Turcorum audaciam in Hungaria pro uirili parte contunderent, eodem contendit, Vexilliferi officio in cohorte Pancratii Zollneri functus (6). Atque hic quidem quum praeclare rem gessisset, factum est, ut eius merita in diplomate, quo Gentis Holzschuherianae insignia uetusta uariis accessionibus aucta sunt, ab ipso Carolo V, Imperatore, praedicarentur (7). Diem suum A. 1542 d. 20 Octobris in Hungaria prope Kockherum, locum e regione Strigonii situm, obiit (8).

III. CASPAR Norimbergae inde ab A. 1546 usque ad A. 1554 Iudicio Prouinciali et Dicasterio Inferiori, itemque ab A. 1548 usque ad A. 1554 Iudicio Aedilitio affedit (9). Deinde militaris rei cupiditate incensus, castra fecutus est; at uero post pugnam, haud procul a Pictauio commissam, morbo correptus, d. 11 Ianuarii A. 1570 prope Tolosam ex hac uita discessit (10). VXOR eius, EMERENTIA, filia WOLFGANGI SAVERMANNI et HELENAE TYCHERIAE (11), peperit octo liberos, quinque filias: EMERENTIAM, quae adhuc

(35) Vid. *Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. K. III. num. 56*. Quo factum est, ut in testamento matris suae, A. 1525 scripto, praetermitteretur. Vid. in *Cod. dipl. doc. 238*. Eum uero Lazari filium esse, ex Holzschuher. *Stemmatographia* fol. 118 et 157 intellexi.

(36) Vid. in *Cod. dipl. doc. 238 et sq.*

(1) Vid. in *Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. K. III. num. 70*.

(2) Vid. *probat. praeced.*

(3) Octo filiorum nomina in *Cod. dipl. doc. 242* (*) commemorantur. Add. *doc. 260* (*), 269 (†††††), et 269 (**).

(4) Vid. *Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. E. n. 17*, et *Lit. K. III. num. 73*.

(5) *Cod. dipl. Mantissa Inscript. Lit. K. III. num. 115*.

(6) MÜLLER *Annal. Noric. T. V. p. 355* ad an. 1542: Den 19 Aprilis ist das erste Nürnbergische Faendlein aufgezogen, dessen Hauptmann gewesen Pancratius Zollner, Sein Fahndrich Jeronymus (Ieremias) Holzschuher, welcher in Ungarn gestorben.

(7) *Cod. dipl. doc. 295*.

(8) *Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. E. num. 16*, et *Lit. K. III. num. 72*.

(9) Vid. *Designatio MS. Iudicum Noric.*

(10) *Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. E. num. 30*, et *Lit. K. III. num. 97*.

(11) Vid. *probat. praeced. item nos, 12 et 13 proxime seqq.*

adhuc A. 1608 uiuebat, ANNAM, SEBALDO GRVNERO A. 1570 d. 8 Maii §. LII. nuptu locatam, DRVSIANAM, quae A. 1594 MAVRITIO PVCHERO in praedio eius, ROHENSEES dicto, nupserat, MARIAM, A. 1608 adhuc superstitem, et MARGARETAM, in primo aetatis flore extinctam (12), item tres filios: CASPAREM, qui A. 1556 caelebs obiit, SEBASTIANVM, qui quum Regi Hispaniarum inter duplicarios in militia nauaret operam, A. 1579 apud Traiectum ad Mosam uita excesserat, ac denique CASPAREM, qui uectigali, auenae imposito, praefectus est, et A. 1620 d. 19 Martii diem obiit supremum, nec prolem a se genitam reliquit: quamquam duas uxores, HELENAM MAYRIAM, et ANNAM HELDIAM, duxisset (13).

V. CAROLVS militiae dedit nomen, et bello Schmalcaldico Wittenbergae A. 1546 in praesidiariis fuit. Deinde in Liunioniam discessit, ac Hermanno, Episcopo Dorpatensi, tribus equis instructis meruit, eiusdemque Episcopi auctoritate A. 1557 Praefectus arcis Kirnte in Liunia constitutus est. Non ita multo post militatum in Italiam abiit, multisque in locis, Vexilliferi munere functus, in militia Caesarea, fortitudinem suam animique robur satis est testatus (14). Reuerfus inde in patriam, A. 1563 Coenobio Vallis Angelicae praefectus est (15), annoque 1565 Hilpoltsteinensis

(12) Holzschuherisch. *Stambuch* fol. 326 et 335: *Sebolt Grüner* het zu der Ehe *Junckfraw Anna Casper Holzschubers* und Emerentia Saurmenin Tochter hielt Hochzeit uf 8. May A. 1570. *Moritz Pucher* weiland Moritzem Puchers Son namt zur Ehe *Junckfraw Drußianam* des Erbarn und westen *Casper Holzschubers Tochter* welche er mit *Emmerentia wolffen Saurmans Tochter* Erzeugt hielt Hochzeit fm. 1594. *Jar uf Seinem Gut zum Rohensees*, Er starb Anno. 1595. den 31. Augusti dem Gott genadt. Emerentiae, Mariae et Margaretae, quae innuptae decesserant, mentionem facit III. Dom. CAR. SIGISM. HOLZSCHVHER in *Apparatu Gentis suae Genealogico* fol. 73.

spas Holzschubers Sun — Starb vor Mastrich fm Nederland, Als ein Doppelsöldner zu Fus fm Kön. Maytt. aus Hispania diensten A. 1579. *Casper Holzschuher* Desß *Casper Holzschubers Sun* — ward E: E: Rathshier zu Nurnberg habher Vngelder und starb den. 19 Marty Anno. 1620. De duabus uxoribus et tempore emortuali huius Casparis Holzschuheri uid. in *Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. E. num. 36*. et *Lit. K. III. n. 132*.

(14) Holzschuher. *Stambuch* fol. 168: *Carl Holzschuher* desß *Sebastian Holzschubers Sun* — Sein Ehegemahl *Anna*, *Gumprechts von Weigenhorst* und *Hellena Habitzin* von Onoltzbach Tochter — war ein Kriegsmann fm Schmalckaldischen Krieg, lag in der besatzung zu Wittenberg A. 1546, da es beleget wardt, — Darnach zog er in Lifflandt, Dienet Bischoff Herman von Derbt als ein Hauptman mit dreyen Pferden uff einem Schloß Kirnte genannt, Nachmals war er ein Kriegsmann zu Fuß vund ein Fenderich zu Florenz in Piemont uff hohen Sena vund andern orten in Jtalia, auch in Neaplis — alles in Kayßer Carolj desß Fünfften Dienst A. 1559.

(15) *Catalogus MS. Praefectorum Coenobii Vallis Angelicae*:
1531. *Hanns von Kreußen*.
1536. *Hanns Holzschuher, etc.*
1554. *Sigmund Holzschuher*,
P pp 2 1557.

TARVILA XII.

GABRIEL
† A. 1493
Vid. Tab. XI. p. 231.

PANORA- TIVS A. 1515 † A. 1525 §. LIII.	GABRIEL † A. 1517 §. cit.	SEBA- STIANVS † A. 1544 §. cit.	IOHANNES A. 1515 † A. 1549 §. cit.	NICOLAUS † A. 1503 §. L.	IACOBY † A. 1504 caelebs n. A. 1480 † paulo post §. cit.	MARTI- NVS A. 1504 A. 1510	BARBARA A. 1494	CATHA- RINA A. 1493	MARGA- RETA A. 1504	OVNI- GVNDA §. cit.	BARBARA §. cit.	BRIGITTA §. cit.	DORO- THEA §. cit.	BARBARA A. 1500 §. cit.	HELENA n. A. 1488 §. cit.
MAGDA- LENA A. 1536 A. 1546 §. LIII.	IOHANNES † A. 1614 fine prole §. LIII.	GABRIEL † in iuventute §. cit.	Duo IOHANNES in primo aetatis flore extincti. §. cit.	HIERONYMVS A. 1550 † A. 1562 fine prole §. cit.	MARGARETA A. 1550 † A. 1586 §. cit.	DOROTHEA A. 1549 §. cit.	VRSVLA §. cit.								
CHRISTOPHORVS † A. 1520 caelebs §. LIII.	SIGISMVNDS † A. 1520 caelebs §. cit.	HIERONYMVS † in primo aetatis flore §. cit.	IOHANNES † in pueritia §. cit.	ANNA A. 1524 A. 1540 §. cit.											

§. LII.

sis praefecturae partes obire coepit (16). Mortuus Norimbergae d. 16 Maii A. 1577 (al. d. 9 Martii A. 1574), in Sacello Holzschuherorum ad D. Iohannis humatus est (17). Ex uxore, ANNA, filia GUMBERTI de WEIGENHORST et HELENAE HABLIZIAE, Onoldinae (18), tres filios totidemque filias suscepit, SEBASTIANVM CAROLVM, qui Hispaniarum Regi stipendia fecerat, annoque 1586 d. 26 Martii Antwerpiae oppetierat mortem, IEREMIAM, qui Imperatori, Rudolpho II., duobus equis instructis meruit, et A. 1594 in obsidione Iaurini occisus est, IOHANNEM BARTHOLOMAEVM, qui A. 1595 d. 11 Februarii diem suum Altorfii obiit (19), REGINAM, MICHAELI SCHMUCKERO de Auerbach nuptam, MARGARETAM, coniugem MICHAELIS RAMINGERI, et ANNAM, quae caelebs hinc incerto tempore demigravit (20).

VI. MELCHIOR in hanc lucem A. 1523 d. 7 Martii editus est. Castra fecutus cum Gallis A. 1542 pugnauit, et Luxemburgi expugnationi interfuit. Deinde in praetoriana cohorte Imperatoris Caroli V, sagi togaeque artibus per sex annos idoneum se praestitit, assiduoque in omnibus proeliis expeditionibusque affuit Imperatori. Quare factum est, ut uirtuti eius meritisque ipse testis atque commendator contingeret Carolus V, Augustus. A. 1552 inter duplicarios Caesareos militatum in Hungariam abiit. Sed captus a Turcis quinto milliario a Buda Pestoque est, ac per uim Budam abductus; ubi eum tredecim mensibus custodia asseruatum, quadringentorum *thalerorum* pretio redimebant Gentiles. Sic in libertatem vindicatus, in Italiam discessit, strenuamque ibi Carolo V, Imperatori, per annos aliquot operam in militia nauauit, munere Subcenturionis functus. Tum A. 1565 in copiis pedestribus Maximiliani II, Imperatoris, primum Centurio, postea Tribuni militum Legatus factus est. Denique A. 1570 Friderici, Episcopi Würzburgensis, auctoritate fuit Centurio, itemque arcis Herbipolitanae Praefectus (21). Quas partes sibi concreditas quum dili-

1557. *Jeronymus Holzschuher.*1563. *Carl Holzschuher.*1565. *Sebald Lang.* etc.

Eius nomen etiam atque insignia cum additis notis chronicis in arce Vallis Angelicae adhuc exstant. Conf. quoque MVLLERI *Annal.* Noric. T. III, ad an. 1504. p. 514.

(16) Designatio MS. Praefectorum Hilpoltsteinensium:

1556. *Sebald Lang.*1565. *Carl Holzschuher.*1574. *Hanns Groland.* etc.

Conf. etiam MVLLER l. c. T. III. ad an. 1503. p. 358 sq. et not. proxime sequ. huius §.

(17) Vid. in *Cod. dipl.* Mant. Inscript. Lit. E. num. 34, Lit. K. III. num. 104, coll. cum num. 100.

(18) Vid. *probat. praeced.* et 14. huius §.

(19) Vid. in *Cod. dipl.* doc. 269 (†††††) et 269 (**), itemque Mant. Inscript. Lit. K. III. num. 110, 116, 117.

(20) Holzschuherisch. Stambuch fol. 331 sq: *Michael Schmucker von auerwach* Namb zu der Ehe die Erbar vnnnd Tugentsamb Junckfrun *Regina weilandt Carl holtzshuhers* Pfleger zu *Engel Thal vnnnd hilpoldstain Tochter* die er mit *Anna Gumprechtin von Weijgenborcht* Erzeugt. *Michael Raminger* Namb zu der Ehe die Erbar vnnnd Tugentsamb Junckfrun *Margareta weilandt Carl holtzshuhers* Pflegers zu *Engelthal vnnnd hilpoldstain Tochter* die er mit *Anna Gumprechtin von weijgenborcht* erzeugt. Anna commemoratur in III. Dom. CAR. SIGISM. HÖLZSCHVHERI *Apparatu Gentis suae Genealogico* fol. 73b.

(21) Vid. in *Cod. dipl.* doc. 205, et Mant. Inscript. Lit. E. num. 33, Lit. K. III. num. 102. Vita

diligentissime obiisset, caelebs A. 1576 d. 9 Februarii mortalitatis exuias §. LII. Herbipoli deposuit (22).

VII. ANNA A. 1557 ANDREAE GIENGERO, Vlmenfi, nupfit (23).

VIII. BALTHASAR in Transyluania prope Mühlbachium A. 1551 occubuit honeste. In matrimonio habuit CATHARINAM, filiam PETRI GEIGERI, Sangalensis, ex qua tamen nullam prolem genitam reliquerat (24).

VIII. MAGDALENA d. 30 Maii A. 1560 IOHANNI COSMANNO GIENGERO, Vlmenfi, in matrimonium data est (25).

X. FELICITAS A. 1530 nata et A. 1581 tori exfors mortua (26).

XI. BARBARA primum A. 1567 d. 4 Februarii SEBALDO LANGIO, Praefecto Hilpoltsteinensi Coenobiique Vallis Angelicae, nupfit, deinde uotis secundis A. 1577 in manus BALTHASARIS PAVMGAERTNERI, Praefecti Altorfini agri opidique uenit (27).

XII. GABRIEL A. 1535 ortum habuit. Multa loca adiit, nominatimque in Galliam se contulit atque Hispaniam. Longius uero iter periculosiusque emensus est, quum A. 1578 Lisbona in Indiam nauigaret. Quod quidem iter sex mensibus et quadriduo feliciter confecit. Egressus e naui, Goam, urbem primariam Lusitanorum, aliquamdiu spectauit. Inde Cochinum terra petiit: ubi annos sedecim commoratus, A. 1598 Norimbergam saluus reuenit, et A. 1609 d. 27 Ianuarii caelebs ex hac uita discessit (28).

§. LIII.

PANCRAIUS HOLZSCHVHER, Gabrielis (§. L.) filius natu maximus, cuius §. LIII. nomen literae A. 1515 datae primum commemorant, in pago Fischbach, qui

Gabrielis
primus Holzschu-
heri Pan-
cratius,
Gabriel,
Sebastianus,
et
Iohannes.

Vita eius satis copiose exponitur in dem Holzschuher. Stambuch fol. 166.

(22) Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. E. num. 33, et Lit. K. III. num. 102.

(23) Holzschuherisch. Stambuch fol. 318: Endres Gienger von Ulm sein Ehegemal Anna Sebastian Holzschuhers am Zottenberg Tochter von Anna Mathes Saurmans-Dochter ertzengt, betten Hochzeit Ao. 1557.

(24) Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. E. num. 21, et Lit. K. III. num. 31, itemque doc. 260 (*).

(25) Holzschuherisch. Stambuch fol. 319: Hanns Cosman Gienger von Vlmen bet zu der Ehe Madalena Sebastian Holzschuhers am Zottenberg Tochter bet Hochzeit den 30 Mey Ao. 1560.

(26) Felicitas Holzschuheria innotuit mihi ex III. Dom. CAR. SIGISM. HOLZSCHVHERI Appa- ratu Gentis suae Genealogico fol. 60.

(27) Holzschuherisch. Stambuch fol. 322 et 328: Sebald Langg Pfleger zum Hilpoltstein vnnnd Engelthal = Nam zu der Ehe Junckfraw Barbara Sebastian Holzschuhers vnnnd Anna Saurmenin Tochter bet Hochzeit auff 4. February Ao. 1567. Balthasar Baumgartner Pfleger zu Altorff = Nam zu der Ehe, weilund Sebald Langgen Wittib Barbara Sebastian Holzschuhers vnnnd Anna Saurmännin Tochter, bet Hochzeit A. 1577.

(28) Vid. in Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. K. III. num. 128. De itinere suo, in Indiam suscep- to, ipse Gabriel Holzschuher pluribus uerbis ex- ponit in literis, quae inscribuntur: Laus Dei 1580 den . . . Ichmir in Cochim in India.

§. LIII. primo milliaro ab urbe abest, hoc, quod datum erat uitae, tranquille placideque traduxit, ibidemque A. 1525 d. 12 Octobris animam efflauit (1). Ex uxore, BARBARA, FRANCISCI STRAVSSII, Nordlingensis, filia, non nisi unam filiam procreauit, MAGDALENAM, quae A. 1536 SEBASTIANO SCHEDELIO, et A. 1546 IACOBO LEMONI, Doctori Medicinae, nupsit (2). GABRIEL HOLZSCHVHER, Gabriellis (§. L.) filius et Pancratii frater, in Bohemiam se contulit, ac Pragae A. 1517 uitam finiit (3). Ex amplissimo RINGSMAYLIORVM siue RINDSMAYLIORVM genere uxorem duxit (4), ex eaque liberos quinque suscepit (5): CHRISTOPHORVM, qui caelebs A. 1520 diem obierat supremum (6), SIGISMUNDVM, qui etiam exors tori A. 1520 ediderat animam (7), HIERONYMVVM et IOHANNEM, in primo aetatis flore extinctos (8), item ANNAM, quam A. 1524 MARTINVS ZKOTZLAWITZ, Regiae Hungaricae et Bohemicae Maiestatis a consiliis, itemque Reginae, Mariae, a cubiculo, domum duxit, uotisque secundis A. 1540 GVNDERZICH MALLIKOWZKY de Zwifine secum coniunxit (9). SEBASTIANVS HOLZSCHVHER, itidem filius Gabriellis (§. L.), placidum tranquillumque uiuendi genus amplexus, Leimburgi, qui locus haud longe ab opido Altorfino abest, rerum suarum sedem collocauit (10), et Fischbaci A. 1544 d. 16 Maii mortuus est eiusque exuiuae Leimburgum aduectae, honeste ibi sepultae sunt (11). Ex coniuge, MARGARETA, filia CASPARIS LOENEISII, Kupferbergensis (12), non nisi unum tulit filium, IOHANNEM (13), qui cum uxore sua FELICITATE, ortu SCHÜRSTABIA, Odensofi in praedio suo aliquamdiu uixit, postea uero in praedium equestre Neuenbürg, paullo ante ab Holzschuheris emtum, secessit, ibique A. 1614 d. 8 Iulii ex hac uita migravit, ita quidem,

(1) Vid. in *Cod. dipl.* doc. 222 (*), item *Mant. Inscript. Lit. K. III.* num. 61. Quare uulgo cognominatur *Pangratz Holzschuher von Fischpach* uid. *Stemmatologia Holzschuh.* not. proxime sequ. excitata.

(2) Vid. *Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. K. III.* num. 61. Holzschuher. *Stambuch fol. 314: Jacob Lemonij Doctor der Erztney Sein Ehegemahl Magdalena Pangratz Holzschuhers von Fischpach Tochter, So von Barbara Adam (Franz) Straußen von Nördling Tochter erzeugt, A. 1546. Si het zuvor Sebastian Schedel Ao. 1538.*

(3) *Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. K. III.* num. 53.

(4) Vid. *probat. praeced.*

(5) Holzschuher. *Stambuch fol. 123: Gabriel Holzschuher deß Gabriel Holzschuhers Sun — hat mit gemelter seiner Hausfrauen vier Sun erzeuget, Nemlich Christoff, Sigmundt Hieronim vnd Hannsen aber die letzten zwen sind also noch jung abgestorben. Item fol. 309 et 313: Martin*

Zkotzlawwitz — zu Hungern vund Beheim Rath vund Königin Mariae Caizerer, Sein Ehegemahl Anna Gabriel Holzschuhers Tochter, So von einer Ringsmeulin geboren, Ao. 1524. Gunderzich Mallikowuzky von Zwifine het zu der Ehe Anna Gabriel Holzschuhers Tochter, A. 1540. Sie het zuvor Martin Zkotzlawwitz A. 1514.

(6) Vid. *Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. K. III.* num. 54.

(7) *Cod. dipl. Mantissa Inscript. Lit. K. III.* num. 55.

(8) Vid. not. §. huius §.

(9) Vid. not. §. huius §.

(10) Vid. in *Cod. dipl. doc. 253.*

(11) *Cod. dipl. Mantiss. Inscript. Lit. K. III.* num. 75.

(12) Vid. *probat. praeced.*

(13) III. IVNG *Mischlan. T. I. in Matricula Patriciorum Norib.* p. 97 ad an. 1548. haec habet: *Hans Holzschuher und Sebastian Holzschuhers Söhnelein, Hanslein genannt. Vid. etiam in nostro Cod. dipl. doc. 253.*

ut, quum ipse caruisset liberis, Gentem suam ex affe heredem testamento faceret (14). IOHANNES HOLZSCHVHER, natus minimus filius Gabriellis (§. L.), cuius nomen literae, A. 1515 datae, primum memorant (14*), A. 1536 Coenobio Vallis Angelicae et A. 1541 agro opidoque Herefbruccensi praefectus a Senatu Norimbergensi est (15). In caelestem patriam A. 1549 d. 24 Septembris abiit, eiusque exuiuae in templo Herefbruccensi conditae sepultaeque sunt (16). Matrimonii pacto sibi iunxit VRSLAM, IOHANNIS FRANCKII, Solifbacensis, et DOROTHEAE LOENEISIAE filiam (17), ex eaque septem liberos suscepit, nimirum quatuor filios (18): e quibus GABRIEL ac duo IOHANNES immatura morte uitam finierunt, HIERONYMVS autem ducta uxore, ANNA, filia CONRADI HALLERI, Equitis, ex qua tamen nullam prolem genitam reliquerat (19), A. 1550 Praefectus Bezensteinensis ac Stierbergensis (20), item A. 1557 Monasterii Vallis Angelorum factus est (21), et A. 1562 d. 30 Maii Goepplingae, in opido Sueviae, quo se uoletudinis causa contulerat, mortalitatem suam finiit (22), item tres filias: MARGARETAM, quae A. 1550 d. 25 Februarii WOLFGANGO TVCHERO nupsit, uotisque secundis A. 1556 d. 22 Septembris in manus LADISLAI DOERRERI uenit, annoque 1586 d. 1 Octobris mortua est (23), DOROTHEAM, A. 1549 IOHANNI SCHMIDTERO, Senatori Solifbacensi Iudiciiue rerum prouincialium a secretis, nuptam (24), ac denique VRSLAM, quae incerto tempore diem obiit supremum (25).

§. LIIII.

(14) Vid. in *Cod. dipl. doc. 283 et 297, itemque Mant. Inscript. Lit. K. III.* num. 129.

(14*) *Cod. dipl. doc. 224 (*).*

(15) Vid. not. 15. §. praecedentis. *Catalogus MS. Praefectorum Herefbruccensium:*

1534. *Sebastian Schedel.*

1541. *Hanns Holzschuher.*

1549. *Jacob Haller. etc.*

Add. in *Cod. dipl. doc. 253 et Mant. Inscript. Lit. Q. et R. num. 1. item MVLLERI Annal. Noric. T. III.* ad an. 1504. p. 499.

(16) Vid. in *Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. K. III.* num. 80, *Lit. Q. Lit. R. num. 1.*

(17) Vid. in *Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. K. III.* num. 80. Holzschuher. *Stambuch fol. 124: Hanns Holzschuher Pfleger zu Herspruckh — Sein Ehegemahl Vrsula Frenckin Hannsen Franckens von Sultzbach Tochter, Geborn von Dorothea Sigmundt Loneyssens Tochter — Er hat mit gedachter seiner Eherwirthin vier Sun gezeuget, nemlich Gabrieln Hieronymum Hanns vund aber Hanns, Die weil aber Gabriel vund bede Hannsen also jung vvider abgestorben vuirde allein der Hieronimus jm Stamen einuerleibt.*

(18) Vid. *probat. praeced. et in Cod. dipl. doc. 253.*

(19) Vid. in *Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. K. III.* num. 89.

(20) Designatio MS. Praefectorum Bezenstein. et Stierbergensium:

1540. *Sebald Rieder.*

1550. *Jeronimus Holzschuher.*

1555. *Franz Schürstab. etc.*

Conf. *MVLLERI Annal. Noric. T. III.* ad an. 1504. p. 523.

(21) Vid. *probat. 15. praeced. §. et in Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. E. num. 25.*

(22) *Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. E. num. 25, et Lit. K. III.* num. 89.

(23) Vid. *BIEDERMANNI Geschlechtsregister des Nürnberg. Patriciats Tab. 513. et 609.*

(24) Vid. in *Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. Y. II.* Holzschuher. *Stambuch fol. 315: Hanns Schmidtner — het zu der Ehe Dorothea Hannsen Holzschuhers Tochter — bei Hochzeit zu Sultzbach jm 1549.*

(25) Vrsulam Holzschuheriam commemorat III. Dom. CAR. SIGISM. HOLZSCHVHER in *Apparatu Gentis suae Genealogia fol. 61.*

Qqq 2

§. LIII.

§. LIII. SIGISMUNDVS HOLZSCHVHER, Caroli (§. LI.) filius, ab A. 1539 usque ad A. 1549 Iudicio Prouinciali affedit (1). Deinde A. 1549 Praefectus Schwarzenbruccensis (2), itemque A. 1552 Hohensteinensis (3), et A. 1554 Monasterii Vallis Angelicae (4), factus est. Quum A. 1552 Marchio Brandenburgicus tam graue bellum iterum inferret Norimbergensibus, ut passim diriperentur atque incenderentur uillae ac opida, hostiumque copiae praedabundae ad arcem Schwarzenbruccensem etiam peruenirent; Noster, qui eo tempore adhuc praefecturae Schwarzenbruccensis partes obierat, incredibilis constantiae magnique animi significationem dedit (5). Tandem A. 1556 d. 26 Decembris ex hac uita caduca in caelitem numerum coetumque euocatus est, eiusque exuiae in Sacello Holzschuheriano ad D. Iohannis decenter conditae sunt atque sepultae (6). Ex coniuge, CATHARINA, filia HENRICI HILDEBRANDI, octo liberos suscepit, filios quinque ac tres filias (7), quos iam sigillatim commemorabimus:

I. si-

(1) Vid. Designatio MS. Iudicium Prouincialium. Eius nomen in documento A. 1537 legitur. Vid. in Cod. dipl. doc. 243.

(2) MVLLER Annal. Nor. T. II. p. 275: Nachdem Marggr. Friederich das Schloß Schwarzenbruck dem Rath zu N. 1502 in einem Vertrag übergeben, hat es Kaiß. Maxim. das Schloß mit f. Zugehörung als ein Reichs-Lehen zu Schwabach Wörth 2. Nov. 1502 verliehen und von solcher Zeit hats der R. zu N. durch einen Pfleger oder Amtmann verwalteten lassen, und zuwar 1549. Sigm. Holzschuher, nachdem aber das Schloß an: 1552 durch Marggr. Albr. ausgebrannt hat der R. an. 1561 bey Kaiß. Ferdinand erlangt diß Schloß zu Astter und Erb-Lehen zu verleyhen und es samt 9 Mannschafften Sigm. Pfünzing pro 2200 fl. verkauft, und zu Erblehen verliehen, doch darauf vorbehalten die hohe Obrigkeit und Herrlichkeit, Steuer, Reiß Folg, item daß es der Stadt offen Hauß seyn solle etc.

(3) Catalogus MS. Praefectorum Hohensteinensium:

1517. Hanns von Kreussen, etc.

1549. Endres Dorn.

1552. Sigmund Holzschuher.

1554. Fritz Oerlein, etc.

Conf. MVLLER Annal. Nor. T. III. ad an. 1504. p. 473. sq.

(4) Vid. supr. §. LII. not. 15. p. 243. Idem etiam testatur tabula in arce Vallis Angelicae, cui nomen Sigismundi et temporis nota, itemque insignia Holzschuherorum adiecta sunt.

(5) MVLLER Annal. Nor. T. VI. p. 90 sq: Sigmund Holzschuher Pfleger zu Schwarzenbruck

hat anfangs der Belägerung N. sein Weib und besten Hausrath in die Stadt gefand und ist er im Schloß verblieben, vorhabens, daßelbe mit Hülff seiner Bauern zu erhalten. Nachdem aber die Bauern den streiffenden Feind gesehen, sind sie von ihm gewichen, darauf er bey dem Rath um Hülff angesucht, dann er verhoffte das Schloß mit gewuchter Hand zu erhalten, Das hat zuwar dem R. von ihm woblgefallen jedoch nach aller Sachen Gelegenheit ihm befohlen, sich an ein sicher Ort aus dem Schloß zu thun und den 6. Knechten, so er bey sich gehabt 100 fl. Verehrung versprochen, wann Sie das Schloß vor den Brand sichern könnten. Es hat aber der Feind den 30ten May 1552 das Schloß eingeworfen, und folgenden Tag ausbrennen, auch die Knecht schwören lassen, in 6. Monat nicht wider den Marggr. zu dienen, sie sind aber dessen ungeachtet in die Stadt kommen, aber der R. hat sie abgewiesen und gleichmäßig schwören lassen, wider die Stadt nicht zu dienen. Auctor anonymus der Histor. Nachricht von Nürnberg quum ad an. 1552 p. 407 sq. eadem fere, quae ex Mülleri Annalibus modo recitavi, dixisset, adiunxit: SIGISMUND HOLZSCHVHER, Pfleger zu Schwarzenbruck, hat vor allen Nürnbergischen Pflegern das Lob der Großmütigkeit und Standhaftigkeit erhalten.

(6) Vid. in Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. K. III. num. 84.

(7) Vid. probat. praeced. et in Cod. dipl. docum. 259 (*), in quo documento Carolus, Lazarus, Sigismundus, Iacobus et Hieronymus Holzschuheri, fratres, ac parens eorum, Sigismundus, commemorantur. Diuersus est hic ordo filiorum Sigismundi ab eo, quem nos, Stematologiam Holzschuherianam fol. 148 secuti, in narrando tenuimus. Incertum enim esse uidimus, quem ordinem in nascenti-

ad Cap. III. §. LIII. p. 248.

TABVLA XIII.

SIGISMUNDVS

A. 1539

† A. 1556

§. LIII.

Vid. Tab. XI. p. 231

SIGISMUNDVS	CAROLVS	HIERONYMVS	IACOBVS	ELISABETHA	LAZARVS	MARIA	CORDVLA
A. 1560	A. 1600	† A. 1600	† A. 1563	BETA	† A. 1571	n. A. 1543	† A.
† A. 1567	† A. 1608	§. cit.	caelebs	† A. 1585	caelebs	† A. 1603	1595
§. LIII.	§. cit.	§. cit.	§. cit.	§. cit.	§. cit.	§. cit.	§. cit.
SABINA	CATHARINA	COR-DVLA	HIERONYMVS				
A. 1601	A. 1593	§. cit.	A. 1596				
† A. 1629	§. cit.		† A. 1604				
§. LIII.	n. II.		§. cit.				
num. I.			n. III.				
		GEORGIVS	ANDREAS	HIERONYMV9			
		Soc. Iesu	Soc. Iesu	Soc. Iesu			
		A. 1646	† A. 1645	† A. 1630			
		§. LIII.	§. cit.	§. cit.			
		n. III.					

- I. SIGISMYNDVS HOLZSCHVHER in Senatum interiorẽm A. 1561, tamquam Anti-§. LIII. quus Nominatus, est receptus (8), et A. 1567 d. 6 Aprilis in caelestes sedes commigravit (9). Domum duxit A. 1560 GERTRVDEM, *Antonii Schlüßelfelderi*, Iudicis criminalis Caesarei, uiduam, filiamque ANDREAE GEVDERI de Heroldfberg et GERTRVDIS HOLZSCHVHERIAE (10), ex eaque non nisi unam tulit filiam, SABINAM, quae primum WOLFGANGO KAEMMERERO, et post eius obitum A. 1601 d. 4 Maii BALTHASARI DOERRERO ab Vntern-Bürg nupsit, annoque 1629 d. 8 Februarii diem obiit supremum (11).
- II. CAROLVS HOLZSCHVHER inde ab A. 1600 Holzschuherorum Legata administravit, et d. 1 Decembris A. 1608 rebus humanis ereptus est (12). Vxor eius, CATHARINA, ortu KOEZLERIA (13), peperit duas filias, CATHARINAM, A. 1593 IOHANNI HENRICO OESTERREICHERO nuptui collocatam (14), et CORDVLAM, quae caelebs diem suum obierat (15).
- III. HIERONYMVS HOLZSCHVHER in Poloniam secessit, ac Pofnaniae stabilem sedem certumque domicilium habuit, et ibidem A. 1600 d. 29 Ianuarii mortuus est (16). In matrimonium A. 1565 d. 28 Februarii Pofnaniae duxit ANNAM BODENSTEINIAM, uiduam *Valentini Demii*, ex qua ei natus est HIERONYMVS HOLZSCHVHER Iunior (17). Hic itidem Pofnaniae habitavit, et eodem loco d. 11 Decembris A. 1604 naturae satisfecit (18). Nuptiarum sollemnibus d. 27 Martii A. 1596 sibi pactus est ANNAM, filiam GEORGII GELHORNII et ANNAE SCHÜRBECKIAE (19), ex qua tres filii prognati sunt: GEORGIVS, Societatis Iesu Presbyter A. 1646, ANDREAS, qui etiam societati Iesu nomen dederat, et A. 1645 d. 25 Septembris diem obiit

rat

nascendo hi quinque filii Sigismundi habuerint. Tres filiae autem Sigismundi ex III. Dom. CAR. SIGISM. HOLZSCHVHERI *Apparatu Gentis suae Genealogico* fol. 66. mihi innotuerunt.

(8) Vid. *Indices MSS. Senator. Noricor.* et in *Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. E.* num. 28.

(9) Vid. in *Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. E.* num. 28 et *Lit. K. III.* num. 93.

(10) Vid. *probat. praeced.* et BIEDERMANNI *Genealogie des Nürnb. Patriciats* Tab. 49. A.

(11) Vid. BIEDERMANN l. c. Tab. 611. B.

(12) *Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. E.* num. 35, et *Lit. K. III.* num. 127.

(13) Vid. *probat. praeced.*

(14) Holzschuher. *Stamb.* fol. 334: *Hanns Heinrich Oesterreicher* — *namb zu der Ehe Katherina weilandt Carl Holtzschubers Tochter von Katterina Körzlerin geborn het Hochzeit Anno. 1593. 74r.*

(15) Cordulae Holzschuheriae mentionem facit III. Dom. CAR. SIGISM. HOLZSCHVHER in *Apparatu Gentis suae Genealogico* fol. 84.

(16) *Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. K. III.* num. 121.

(17) Vid. *probat. praeced.* Holzschuh. *Stamb.* fol. 189: *Hieronimus Holzschuher* — *verheyraht sich A. 1565 zu Anna Valentin Deins verlassene Wittfrau von Posen so von Bottenstein geborn. Hielt Hochzeit den 28. Februarii Ao. 1565 zu Posen — Sie verließen beide einen einigen Sohn auch Hieronimus genant, welcher sich Ao. 1596. den 27 Martz zu Jungfer Anna Gellhornin, Georg Gellhorns vnnnd Anna Schurbeckin Tochter verheyrahtet.*

(18) *Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. K. III.* num. 122.

(19) Vid. *probat. 17. et 18. proxime praecedentes.*
Rrr

§. LIII. rat supremum, ac denique HIERONYMVS, itidem Socius Iesu, qui A. 1630 mortem cum uita commutauerat (20).

III. IACOBVS HOLZSCHVHER, quum Dantiscum proficisci uellet, in itinere haud procul a pago Weiskittel seu Weiskirchen, qui decimo septimo milliaro a Pofnania abest, in lacum delapsus, A. 1563 d. 6 Iunii interiit et in sacello quodam uicino sepultus est (21).

V. ELISABETA HOLZSCHVHERIA caelebs A. 1585 mortua est (22).

VI. LAZARVS HOLZSCHVHER in Transylvania pariter atque Hungaria ductu Lazari de Schwendi, militum Tribuni, pro Maximiliano II, Imperatore, fortiter pugnavit, multorumque locorum, in primis Tockaei, expugnationibus interfuit. A. 1570 cohorti militum Germanorum Centurio datus est, Praefectusque Agriae, quod opidum munitum a Buda milliaro duodecimo abest, constitutus. Accidit autem casu, ut, quum uix eam provinciam ornare coepisset, A. 1571 d. 18 Decembris mortifero uulnere ictus, septiduo post caduci aevi conditionem finiret (23).

VII. MARIA HOLZSCHVHERIA, A. 1543 nata et A. 1603 mortua (24).

VIII. CORDVLA HOLZSCHVHERIA A. 1595 diem suum obiit, et ultima fuit Virginum sacrarum, quae Monasterio Norimbergenfi ad D. Catharinae nomen dederant (25).

§. LV.

§. LV. HIERONYMVS HOLZSCHVHER, Hieronymi (§. LI.) filius, ab A. 1527 usque ad A. 1530 Dicafterio urbis Primario, itemque ab A. 1529 usque ad A. 1535 Iudicio Aedilitio affedit (1). A. 1530 inter Senatores Reipublicae Confulares allectus, tandem A. 1544 ad dignitatem septemuiralem processit (2). Fuit etiam Aedilis Curulis, Primarius filuarum Ephorus, rerumque militarium Prae-

(20) Vid. in *Cod. dipl. doc.* 296. Add. docum. 284 (**), 287 (***), 287 (***), 291.

(21) *Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. E. num. 26*, et *Lit. K. III. num. 91*. Add. *Holzschuh. Stammbuch* fol. 188.

(22) Vid. not. 7. huius §.

(23) Vid. in *Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. E. num. 32*, et *Lit. K. III. num. 99*. *Holzschuher. Stammbuch* fol. 190: *Lazarus Holtzschuher*, des Sigmundten Holtzschuhers Sun — ist ein Kriegsman zu fuß In Siebenbürgen Rom. Kayf. May. Maximilian des andern diensten wider den Wayda, und helffen Dockey sturmen und erobern sampt etlichen Flecken vnd Schlössern in Siebenbürgen. Vnd ist sein oberster dazumal gewesen Herr Lazarus von Schwenden Ritter A. 1570 ist er ein Hauptman über ein Fendlein Tentcher

knecht uf ein Schloß vnd Bistumb vnd das Stettlein Erla genannt — vnd an St. Lazarus Tag den 18. Decembris Ao. 1571. Iar von Ioachim von Wietfeldt tzeugwart zu Erla vnterschiedens mit einem Dolchen gestochen vnd hernach den 8. Tag am Christag den 25. Decembris in Gott seliglich verschieden etc.

(24) Vid. not. 7. huius §.

(25) Vid. not. 7. huius §. et in *Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. F. II*.

(1) Vid. Designatio MS. *Affessorum Dicafterii Urbani et Iudicii Aedilitii*.

(2) Vid. *Indices MSS. Senatorum Noric. et not. 8. huius §.* itemque in *Cod. dipl. doc.* 250d. et 262 (), et *Mant. Inscript. Lit. A. I. num. 25*, *Lit. E. num. 22*, *Lit. L. II. num. 2*.

ad Cap. III. §. LV. p. 250.

TABVLA XIII.

HIERONYMVS

A. 1529
Vid. *Tab. XI. p. 231*.

HIERONYMVS	WOLFGANGVS	LVDOVICVS
A. 1526	† A. 1529	A. 1523
† A. 1552	caelebs	† A. 1567
§. LV.	§. LI.	§. LV.
HIERO- CAROLVS WOLF- HERDE- POLY- SIBYLLA MAGDA- HIERO- LVDO- MAGDA-		
NYMVS HIERO- GANGVS GENVS XENA † A. 1570 LENA NYMVS VICVS LENA		
† A. 1528 NYMVS † A. 1559 † in † A. 1589 §. cit. † A. † A. 1537 † A. A. 1551		
in primo † A. 1557 <i>ἀρετῆς</i> pueritia §. cit. 1554 in pue- 1567 † A.		
aetatis caelebs §. LV. §. cit. §. cit. §. cit. ritia fineprole 1571		
flore §. LV. §. cit. §. cit. §. cit. §. cit. §. cit. §. cit.		
§. LV.		

Praefectus, ac denique Ordinum Foederis Sueuici Consiliarius (3). Quemadmodum graues multas Reipublicae nomine legationes obiit (4); ita sigillatim a Senatu Augustam Vindelicorum ablegatus est, ubi Carolus V, Imperator Augustissimus, A. 1547 comitia habuerat (5). Ei potissimum debetur hodiernus insignium Gentis Holzschuherianae splendor. Is enim, quum, ut diximus, Augustae Vindelicorum sollemnibus Imperii comitiis praesens affuisset; tantum gratia ualuit apud Carolum V, ut luculentae armorum gentilitiorum accessiones, quas sua sibi uirtute paullo ante pepererat Wolfgangus Holzschuher, ab Imperatore Gloriosissimo uniuersae Holzschuherorum Genti, scripto diplomate, A. 1547 d. 28 Septembris concederentur (6). Denique A. 1552 d. 27 Decembris pia placidaque morte animam exspirauit, et exuuiæ illius in templo D. Petri extra urbem terrae sunt redditae (7). Cuius quidem funus, quum sollemni exsequiarum ritu efferretur, quadringenti pedites persecuti sunt, cum quibus se ad portam alia ingens hominum multitudo, et in iis octoginta equites, in unum luctu conglobati, coniunxerant (8). Ex quo quidem quam carus ille et gratus exstiterit omnibus bonis, quantumque apud ciues sui desiderium

(3) Vid. not. praeced.

(4) MÜLLER in *Annal. Noric. T. V. ad an. 1533. p. 235*: Mit Marggr. Georgen hat man dieß Jahr auch etliche Tagelistung zu Schwabach gehalten, fürnemlich wegen des Walds Gebrechen, und daß die Marggräfl. Unterthanen so übel im Nürnberg. Wald gehauet, der R. zu N. hat Jhren Gesandten, Hans Rietter, und Hieronymus Holzschuher, denen hernach Christoff Kress und Clement Volkamer zugeordnet worden, Befehl gegeben etc. Idem ad an. 1545 p. 426: Den Reichstag zu Würmbs haben von der Stadt N. wegen beygewohnt Hieronymus Holzschuher und Erasmus Ebner. Id. ad an. 1546 p. 468: Von der Stadt N. wegen haben dem Reichstag zu Regensburg beygewohnt Hieronymus Holzschuher und Sebald Haller. Id. ad an. 1547 p. 499: Als aber der Keyser (Carolus V) herbey genahet, sind Ihme von Rathswegen, auf 1. Tagreiß bis gen Guntzenhausen entgegen geritten Hieronymus Holzschuher, und Sebald Welscher. Id. ad an. 1549 p. 546: Als bald im Eingang diß Jahrs, der junge Printz aus Hispanien, Keyserl. Mayt. Sohn, in Teutschland komen, hat der R. zu N. Hieronymus Holzschuher und Sebastian Welscher, Ihme gen Augspurg unter Augen geschicket, Ihn von gemeiner Stadt wegen anzusprechen, und zu ersuchen, den Weg auf N. zu nehmen, der Keyserl. Mayt. Residenz zu besuchen, und den Rath und gemeine Stadt gnädigst heimzusuchen; Wie dann die gedachte Abgesandte, den 22 Febr. bey Ihme Audienz gehabt, und mit ganz gnädigsten Erbietten abgefertiget worden.

(5) MÜLLER l. c. ad an. 1547. p. 519: Der Reichs-

tag zu Augsburg hat auf die bestimte Zeit seinen Fortgang gehabt, also daß den 1. Sept. die Proposition eröffnet worden; dem haben von N. wegen abwechselndt weiß, beygewohnt Hieronymus Holzschuher, Sebald Haller, Jacob Muffel, und Dr. Christoff Gugel.

(6) Vid. in *Cod. dipl. doc. 205*, in quo ab Augustissimo Caesare Hieronymus Holzschuher est mirifice laudatus.

(7) *Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. A. I. num. 25. Lit. E. num. 22. Lit. K. III. num. 82. Lit. L. II. num. 2.*

(8) *Der Nymphen Noris andere Tagszeit p. 128:*

Der Geliebte

Wie mein getreuer Dienst gemeiner Stadt genutzt, und wie der Schwaben-Bund auf meinen Rath getrützet;

Betruget die bittere Klag der übergroßen Menge, die sich aus Liebe fand bey meinem Leich-Gepränge.

MÜLLERVS etiam in *Annal. Noric. T. V. ad an. 1551. p. 592*, non nulla de hoc funere Hieronymi Holzschuheri, quamquam errauerit in anno emortuali designando, annotauit. Hieronymus Holzschuher, inquit, des Eltern Rath zu N. ist diß Jahr, Sonntag nach dem Christtag, mit Tod abgangen, der hat vor Seinen Tod verordnet, daß Ihn die Stadtknecht nicht zur Begräbnus tragen sollten. sondern daß man Ihn auf einem Wagen gen St. Peter führen, und zu seiner verstorbenen Hausfrauen in die Kirch begraben sollte, und sollten 8. alte Reifige Söldner mit brennenden Windlichtern neben dem Wagen hergehen, doch sollte den Stadtknechten ihr Gebühr nichts desto weniger gereicht werden. Das ist vom Rath also zugelassen worden.

Rrr 2

Unk. D. L.
München

§.LV. rium reliquerit, satis intelligi potest. Connubio sibi A. 1526 iunxit APOLLONIAM, filiam IACOBI WELSERI, A. 1535 d. 19 Iulii mortuam, ex eaque tres procreavit filios (9), HIERONYMVM, in primo aetatis flore A. 1528 extinctum (10), CAROLVM HIERONYMVM, A. 1557 d. 19 Nouembris mortuum et in templo D. Petri extra urbem sepultum (11), et WOLFGANGVM, qui A. 1554 Hermanni, Episcopi Dorpatensis, a cubiculo fuit, ac deinceps A. 1559 Ordinis equestris Teutonici auctoritate, Signiferi munere functus, cum Moscouitis pugnauit, quumque despondisset sibi GERTRVDEM MEYDELIAM de ERBSTEVERN, quae antequam in manum eius conueniret, A. 1558 mortem oppetiit, ipse sponsam secutus A. 1559 d. 4 Februarii in arce Hackelberg, in agro Reualiensis prope Weissensteinium sita, diem obiit supremum (12). Hieronymus noster, coniugis prioris amore ac praesidio spoliatus, A. 1544 MAGDALENAM, filiam WILHELMISCHLÜSSELFELDERI de Kirchenfittenbach et MAGDALENAE IMHOFIAE, uotis secundis domum duxit (13), ex eaque tulit quatuor liberos: HERDEGENVM in pueritia mortuum (14), POLYXENAM, quae IOHANNI IACOBO HALLERO ab Hallerstein, rerum forestalium Praefecto, nupsit, et A. 1589 d. 17 Iulii animam reddiderat Deo conditori (15), SIBYLLAM, IOHANNI EBNERO de Eschenbach, Senatori Norimbergensi, nuptam, mortuamque A. 1570 d. 7 Iunii, et in templo

(9) Vid. probat. 7. huius §. et in Cod. dipl. doc. 257 (*), 258 (*), 259 (**), 261 (*), 262 (*). In AVNGII Miscellaneor. T. I. in Matricula Patricior. Norimb. ad an. 1553 p. 98. commemorantur: Sebastian Welser, Hieron. Holzschuchers sön, Hieronymus, Carl (Carolus Hieronymus) und Wolfgang. Natus medius filius Hieronymi Holzschuheri Carolus Hieronymus non raro, ut ex allatis documentis cognoscimus, inuerso ordine Hieronymus Carl, dicitur. Holzschuher. Stamb. fol. 150: Hieronymus Holzschuher — Nam erstlich Ao. 1526 Junckfravv Appolonia Herrn Jacoben Wessers In der Tiling gassen Dochter — Sie verlies Im zuuen Sun, so er mit ir ertzeugt, Nemlich Carl Hieronymum und Wolff Gangolff, vwie wol sie sunst noch einen Sun Hieronimum genannt mit ihm ertzeugt, der aber gar jung nemlich Ao. 1528 abgestorben ist, Darnach A. 1544. Nam er Junckfravv Magdalena Herrn Wilhelm Schlüsselfelders bey den Parfüßern Dochter, vonn Magdalena Sebastian Jm Hoff's Dochter geboren — Und wie wol er mit mehrgedaechter Magdalena seiner andern Hauffravn auch einen Sun mit namen Herdegens ertzeugt hette, so ist doch Derselb Jung abgestorben.

(10) Vid. probat. praeced.

(11) Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. K. III. num. 85.

(12) Vid. supra Part. Special. Cap. III. §. XXXV. not. 4. sub fin. p. 197 et in Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. E. num. 23 ac Lit. III. num. 88. Add. Holzschuher. Stambuch fol. 192. Wolfgangus hic uulgo appellatur Wolff Gangolff, uid. uerba Stemmatologiae Holzschub. in not. 9. huius §. et loca Codicis dipl. quae modo excitauimus. Nescio, an huc ea referam, quae Cl. M. IO. IAC. VOGEL in dem Leben des Abt's Crämers Johann Tetzel's p. 40. hunc modum commemorat: Dieser Tetzel habe sich 1483 seinen Namen im Academischen Bürgerbuch (Lipsiae) einzuverleiben angemeldet, und wären besag der Matricul'nachgeschickte 10 Leipziger immatriculiret worden: Gangolph Mokner, Gangolph Holtzschuher, Joh. Tetzel etc. Certe nec nomen, nec tempus in hunc nostrum Wolfgangum prorsus conueniunt. Neque est tamen alius Holzschuher, cui haec possint commodius attribui.

(13) Vid. probat. 7. et 9. huius §.

(14) Vid. not. 9. huius §.

(15) Vid. in Cod. dipl. doc. 258 (*), et Mant. Inscript. Lit. L. 1, itemque BIEDERMANNI Geschlechtsregister des Nürnberg. Patriciats Tab. 119. B. Iohannem Iacobum Hallerum, Polyxenae Holzschuheriae maritum, arcem in medio piscinarum haud procul a Nosocomio ad D. Petri sitam, eamque ob causam uulgo das Weyherhaus appellatam, dotis nomine accepisse, iam supra §. 22. not. 27. p. 240. annotaui.

plo D. Petri extra urbem parentum sepulcro illatam (16), et MAGDALENAM, A. 1554 praematura morte absumtam (17). Ipsa uero horum liberorum mater, Magdalena Schlüsselfelderia, A. 1551 d. 22 Septembris mortalitatem expleuit et in templo D. Petri extra urbem sepulta est (18). LUDOVICVS HOLZSCHVHER, Hieronymi, de quo modo exposui, frater, et Hieronymi (§. LI.) filius natus minimus, Iudicio Prouinciali A. 1523 affedit, et A. 1552 ordini Senatorio inter Antiquos Nominatos adscriptus est, filiarumque Praefectus summus A. 1555 fuit, itemque inde ab A. 1553 aliquoties nouum Senatum legit (19). Quoniam uero aurium tarditate laborabat, A. 1559 sua se sponte abdicauit magistratu. His corporis custodiis liberatus A. 1567 d. 25 Iulii, in caelestes sedes commigravit (20). Ex coniuge, CATHARINA, filia MATTHAEI EBNERI de Eschenbach, quam A. 1530 domum duxerat (21), tres liberos suscepit (22), HIERONYMVM, in pueritia A. 1537 rebus humanis ereptum (23), LUDOVICVM, qui fidem coniugii dederat MARIAE, filiae ANTONII MAVRERI, et A. 1567 d. 27 Augusti sine liberis excesserat e uita (24), ac denique MAGDALENAM, quae primum, A. 1551, ANTONIO TVCHERO nupsit, deinde uotis secundis A. 1570 d. 4 Aprilis uenerat in manus PHILIPPI HARSDFERER de Fischbach, et A. 1571 diem suum obierat (25).

§. LVI.

(16) Vid. in Cod. dipl. doc. 258 (*), et Mant. Inscript. Lit. L. 1. et II. num. 1.

(17) Haec commemoratur ab Ill. Dom. CAR. SIGISM. HOLZSCHVHERO in Apparatu Gentis suae Genealogico fol. 68.

(18) Vid. in Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. L. II. num. 2.

(19) Vid. Designatio MS. Iudicum Prouincialium et Senator. Noric. itemque in Cod. dipl. doc. 258 (*) Iconi eius, aeri incisae, haec uerba subscripta sunt: LUDWIG HOLZSCHVER Reipub. Noriberg: Senator. A. 1550. Habitauit Ludouicus Holzschuher Norimbergae in aedibus, ad Pegnesum flumen sitis, quae hodie der Harsdorfers Hof appellantur, et olim, antequam Norimbergae ampliaretur, ipsis moenibus urbis orientem uersus adiacebant. Multis abhinc annis incoluerant eam domum Holzschuheri. Pertinent huc etiam ea, quae auctor anonymus der Histor. Nachricht von Nürnberg p. 103 ad an. 1333 memoriae prodidit: Ist auch sein (scil. Conradi Grossii) eigen gewesen das Haus an der Pegnitz sampt dem Thurm gegen dem Clösterlein Himmelsthor über, da vor alten Jahren die Schosgattern gehangen, und nun der Holtzschuher Haus ist. Hodie uero illae aedes, etsi Ludouicus iunior Holzschuher, nostri filius, de quo statim dicetur, in testamento suo, A. 1567 scripto (uid. in Cod. dipl. doc. 267) sapienter cauit atque prospexit, ne quis alius unquam, praeter Holzschuheros, in possessionem ueniret, a Kressiis possidentur, ad quos haec domus ab Harsdorferis haudita pridem transiit.

(20) Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. K. III. num. 94.

(21) Vid. in Cod. dipl. doc. 241 et probat. antec. huius §. Nuptiarum testis etiam esse potest numus quidam, cuius pars aduersa imaginem Ludouici Holzschuheri, auersa uxoris, Catharinae exhibet, ita quidem, ut circa illam imaginem legantur haec uerba: LUDWIG. HOLZSCHVER XXXI. IAR. ALT: circa hanc autem scripta sint: KATTERINA LVDVIG HOLZSCHVERIN XXI. IAR. ALT. Existat alius quoque numus, cuius aduersa pars eiusdem Ludouici Holzschuheri effigiem eandemque inscriptionem refert, auersa autem uetustiora Gentis Holzschuherianae insignia praesentat, circa quae haec uerba legimus: ICH, LASZ. MIR. NIT. GRAVSSSEN. IM. (Iar) M.D. XXXIII. Vid. Tab. den XVI.

(22) Holzschuherisch. Stambuch fol. 152: Herr Ludwvig Holtzschuher — hat zuuen Sun mit gedächter seiner Hauffravn ertzeugt Hieronimum und Ludwvig, aber Hieronimus ist A. 1537 gestorben etc. Vid. etiam in Cod. dipl. doc. 267.

(23) Vid. probat. praeced.

(24) Vid. in Cod. dipl. doc. 267, et Mant. Inscript. Lit. K. III. num. 95.

(25) Vid. in Cod. dipl. doc. 267. Holzschuher. Stambuch fol. 316 et 325: Herr Anthoni Tucher — Sein Ehegemahl Magdalena Herr Ludwvig Holtzschuher's beim Neuen Spittal Dochter — bet Hochzeit Jm 1551. Jar. Philip Harsdorfer

§. LVI.

§. LVI. LAZARVS HOLZSCHVHER, filius Lazari (§. LI.), A. 1524 Senator Consularis, et aliquanto post Antiquus Nominatus, simulque tutelar Curiae Praetor, et factus, constitutus est. Praeterea sicut ei diuersae *deputationes* functionesque a Senatu mandabantur, et in his cura opificiarum rerum (1); ita is etiam, quum A. 1532 Holzschuheriana Legata coepisset administrare, nullam umquam per duodecim annos occasionem de Illustri Gente sua optime merendi praetermisit (2). In matrimonio habuit VRSVLAM, VITI IMHOFII filiam: sed nullam ex ea genitam prolem, quum A. 1544 d. 10 Octobris oppetiisset mortem, reliquit (3). BERTHOLDVS HOLZSCHVHER, alter filius Lazari (§. LI.), ab A. 1530 usque ad A. 1542 Iudicio Prouinciali, et ab A. 1542 usque ad A. 1548 Dicasterio urbis Primario assedit (4). At hoc ipso anno in Senatum interiorem tamquam Antiquus Nominatus receptus est, ac triennio post Consul Iunior factus (5). Quum A. 1552 Albertus, Marchio Brandenburgicus, Norimbergam obsideret, ac deinde res ueniret ad pacem; Noster, quia erat Consul, formulam conuentionis debuerat subsignare. At uero eiusmodi pacem in coitione ea factas esse ratus, quae Reipublicae turpes, sibi autem perniciosae essent; subtrahere se maluit a curia, quam literas eas signare (6). Submotus itaque ab officio, rei metallica operam dedit, tantasque in ea arte fecit progressiones, ut principum etiam uirorum reditus, ex metallis prouenientes, auctitare nosset (7). Naturae debitum Norimbergae A. 1582 d. 15 Ianuarii reddidit (8). In matrimonio habuit BRIGITTAM, ORTU WELSERIAM: quae d. 15 Nouembris A. 1549 fine liberis mortua est (9). Quapropter A. 1551 uotis secundis VRSVLAM,

Harstorffer — bet zu der Ee *Magdalena Anthonj Tuchers* seligen *Wittib Herrn Ludwigen Holzschuhers* — *Dochter*. hilt Hochzeit 4 April Ao. 1570. vnd starb Ao. 1571 ligt in Jres Hauswirts des Harstorffers begrebnuß vfm Gottsacker bey Sait Johanes etc. BIEDERMANNVS l. c. Tab. 499 et 153. C. ubi Magdalene Holzschuheriae mentionem iniicit, uarie peccat.

(1) Vid. *Indices Senator. Noricor. MSS.*, et in *Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. A. I. num. 24.*

(2) Vid. *Tab. aen. XI.*

(3) Vid. in *Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. A. I. num. 24* et *Lit. K. III. num. 76.*

(4) Vid. *Designat. MS. Iudicium Prouincialium et Assessorum Dicasterii Urbani.*

(5) Vid. *Indices MSS. Senator. Noricor. et in Cod. dipl. doc. 234 et 255.*

(6) Conf. *MULLER in Annal. Noric. T. VI. p. 143.*

(7) Vid. e. gr. in *Cod. dipl. doc. 266.*

(8) Vid. in *Cod. dipl. Mantiff. Inscript. Lit. K. III. num. 108.* Exstat numus, Bertholdi Holzschuheri memoriae consecratus, cuius pars aduersa caput eius barbatus exhibet, circa quod

leguntur haec uerba: BERTHOLDVS HOLTZSCHVHER AE (etatis) 55. SYNCERVS PATIOR. Infra positi sunt hi uersiculi:

DEVS

PATER CREATOR OMNIPOT.
FILIVS VNICVS REDIM.
SPIRITVS SANCTVS CORDA REPL.
TRINITAS IN VNITATE CONSIST.
OMNIA IN OMNIBVS COMPREHEND.
VITAM BEATAM CONCED.
MISERERE MEI O ENTIVM

15

66.

Auersa autem pars huius numi recentiora Gentis Holzschuherianae insignia repraesentat, quibus utrimque duarum uxorum, Brigittae Welsariae et Vrsulae Ebneriae scuta, illud a dextra, hoc a sinistra iuncta sunt. Apici Holzschuherianorum insignium duae manus, ex nubibus quasi prorumpentes, imminet, quarum dextra lumen, sinistra tres culmos cum spicis florentibus, tenet. Illi adscripta sunt uerba: SERVIENS CONSUMOR; huic: DEVS REPENDAT. Formam elegantissimi huius numi, quem paucis modo explicavi, accurate exprimit *tabula aenea*, quam Praefatio huius nostri operis prae se fert.

(9) Vid. in *Cod. dipl. doc. 249*, et *Mant. Inscript. Lit. K. III. num. 2.*

ad Cap. III. §. LVI. p. 254.

TABVLA XV.

LAZARVS

† A. 1523

Vid. *Tab. XI. p. 231.*

GERTRVDIS	CATHARINA	MAGDA-	LAZARVS	BERTHOL-	CAROLVS	LEOPOL-	MARTHA
A. 1521	A. 1524	LENA	A. 1524	DVS	† A. 1520	DVS	A. 1525
† A. 1541	† A. 1556	A. 1521	† A. 1544	A. 1530	caelebs	n. A. 1512	§. LI.
§. LI.	§. cit.	† A. 1589	fine	† A. 1582	§. LI.	† A. 1571	
		§. cit.	liberis	§. LVI.		§. LVI.	
			§. LVI.				

BERTHOLDVS	VRSVLA	CATHARINA	LEOPOLDVS
† A. 1590	n. A. 1551	A. 1593	† A. 1615
caelebs	† A. 1602	§. cit.	§. cit.
§. LVI.	§. cit.		
	CATHARINA.	BARBARA	VRSVLA.
	§. LVI.	† A. 1616	§. cit.
		§. cit.	
			SVSANNA
			† A. 1649
			§. cit.

LAM, filiam IOHANNIS EBNERI ab Eschenbach, Triumviri Norimbergensis Rei-§. LVI. publicae, et VRSVLAE HARSDFERIAE, domum duxit, quae d. 8 Martii A. 1557 ex difficultate partus finierat uitam (10). Ex hac altera uxore prognati sunt tres liberi (11), BERTHOLDVS, qui Ordinum Foederati Belgii auspiciis Vexilliferi munere laudabilissime functus, quum domum redire cogitaret, Brucci in quodam diuerforio ad primum lapidem ab urbe Brema uulnere mortifero ictus, A. 1590 d. 14 Martii animam efflauit (12), VRSVLA, quae A. 1551 d. 11 Decembris in hanc lucem uenit, et innupta A. 1602 naturae satisfecit (13), et CATHARINA, quae post obitum IOHANNIS PHILIPPI KORNBERGERI, mariti sui prioris, A. 1593 uotis secundis in manus ABRAHAMI GREISSII, iuris utriusque Doctoris et Praefecti Dünckelspilensis, conuenit (14). Denique LEOPOLDVS HOLZSCHVHER, natus minimus filius Lazari (§. LI.), A. 1512 natus, segregauit se a numero ciuium Noricorum, et Annabergae Principum Electorum Saxoniae auspiciis fuit Explorator monetarum seu Argyrognomon (15). Schnaittachii tandem A. 1571 d. 16 Octobris mortuus, in aede D. Cunigundae mortalitatis exuias deposuit (16). Ex uxore VRSVLA, filia GEORGII RIEGERI et ANNAE BORNEMANNIAE unum procreauit LEOPOLDVM HOLZSCHVHERVM (17). LEOPOLDVS hic

(10) Vid. BIEDERMANNI *Geschlechtsreg. des Nürnberg. Patriciats* Tab. 28. Conf. etiam probat. sequ.

(11) Filius Bertholdi Holzschuheri Senioris, Bertholdus Iunior in diplomate Rudolphi II, Imperatoris, A. 1582 dato, commemoratur. Vid. *Cod. dipl. doc. 270* (*). Holzschuherisch. Stambuch fol. 155: Herr Berthold Holtzschuher — verheyratet sich anderweit zu Junckhfrauen Vrsula des Herrn Hannßsen Ebners Tochter — die Starb auff Acht Martij A. 1557 In Kindtsnoten vnnnd blieb das Kindlein welchs ein Maidlein gewesen ist Todt bey Jr, Sie verlies Jrn aber noch einen Sun Bertholt genannt, sampt zwuayen Döchtern Vrsula vnnnd Katherina.

(12) Vid. in *Cod. dipl. Mantissa Inscript. Lit. K. III. num. 114*. Add. das Holzschuher. Stambuch fol. 194. Exstat praeterea in Tabulario Holzschuheriano libellus, qui inscribitur: Hanns Neumers Aufßag Bertholt Holtzschubers zu Bruck bey Bremen den 14 Martij Ao. 1590 gefchehenen Entleibung betreffend, den 11 Julij Ao. 1590.

(13) Vid. not. 11. huius §. et III. Dom. CAR. SIGISM. HOLZSCHVHERI *Apparatus Gentis suae Genealogicus* fol. 70b.

(14) Holzschuherisch. Stambuch fol. 329 et 333: Hannß Phillip Kornberger — Namb zu der Ehe — Junckhfrau Katharina — Bertholdt Holtzschubers Tochter — Abraham Greiß beyder Rechten Doctor vnnnd der Reichstatt dünkelspilh

Stattaman Namb zu der Ehe — Frau Katharina weilandt Hannß Phillip Kornbergers hinderlassene Wittib hatt hochzeit A. 1593.

(15) Iconi huius Leopoldi Holzschuheri, aere exscriptae, subiuncta sunt haec uerba: LEVPOLD HOLZSCHVHER Churfürstlicher Sachßischer Wardein und Münzmeister auff St. Annaberg, geb. zu Nurnb. 1512. Starb zu Schnaittag Ao. 1571. Multi nostra etiam memoria reperiuntur thaleri, Electorum Saxoniae auspiciis cusi, in quibus Leopoldi Holzschuheri signum, calceus uidelicet ligneus, conspicitur. Vid. TENZEL in *Saxonia Numismatica* Lin. Albert. P. I. p. 106, ubi thaleri eiusmodi exemplum in tabula aenea exhibetur.

(16) Vid. in *Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. E. num. 31, Lit. K. III. num. 98, Lit. T.* Add. probat. praeced. Verkund dieses bezeuge ich ends gesetzter, das weiland der edle und rechte Herr Leypold Holzschur Anno 171 den 16ten Octobr. gestorben, den 18ten begraben worden in die Kirchen S. ae Cunigundis; So ich alles aus der bey hiesiger Pfarr uffgehaltenen matricul herausgezogen, und nebst beygetruckten meinen gewöhnlichen Pettschafft eigenhändig attestire. Schnaittach den 26. Septembr. 1732.

(L.S.) Johann Michael Dippold
J. C. L. Pfarrer in pr.

(17) Vid. in *Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. E. num. 31, Lit. K. III. num. 98, Lit. T.* et doc. 269 (†††††), itemque not. 19. huius §.

§. LVI. hic Dresdae BARBARAM, filiam HENRICI de BYDISSIN, matrimonii pacto sibi iunxit (18). Peperit haec uxor quatuor filias, CATHARINAM, praematura morte absumtam, BARBARAM, quae A. 1616 tori exfors diem suum obiit, VRSVLAM, festinato fato perfunctam, et denique SVSANNAM, quae A. 1649 d. 24 Augusti Norimbergae mortua est, et in Holzschuherorum Sacello ad D. Iohannis sepulta (19). Ipse Leopoldus noster quum omnia praedia, quae in *Malmeshof, Than, Braunsbach, Kesswasser* et *Altenfelden* ex Imperatoris et Imperii beneficio possedit, Genti suae Illustri uendidisset (20); Pragam profectus est, ut istud assentiretur feudi dominus: at ibi oppressus ui morbi A. 1615 d. 9 Septembris uitam amisit, et in coemeterio repurgata sacra profitentium sepultus est (21).

PARS

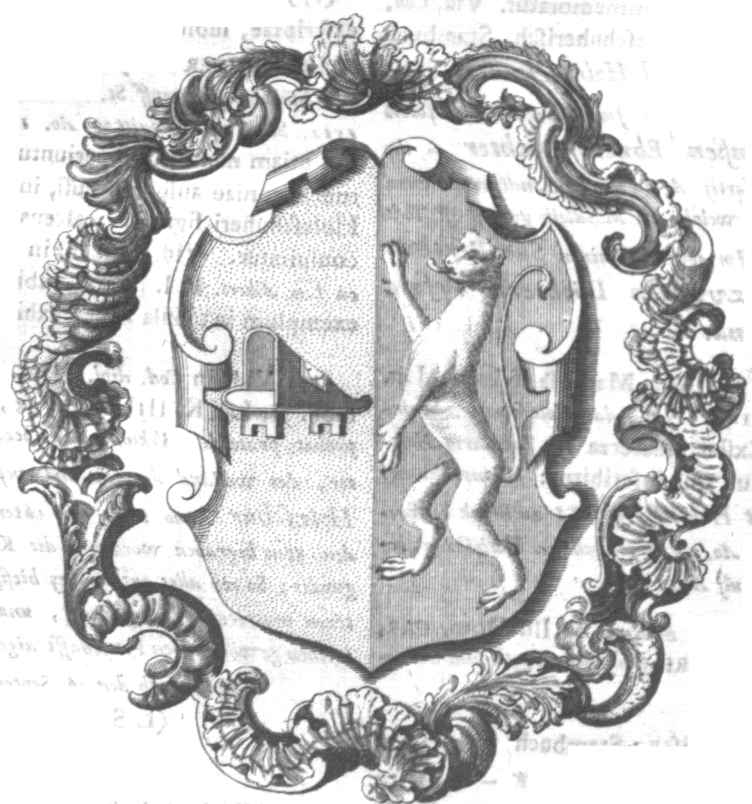
(18) *Cod. dipl. Mantiss. Inscript. Lit. K. III.* num. 130.

(19) Holzschuher. Stambuch fol. 195: *Leopold Holzschuher, desß Leupolden Holzschuher's Sun von Vrsula Georgen Ruegerin von Dreßen, vmd Anna Bornmenin geborn 7ff Ao. 1564 noch ein Junger Knab — erzeugte Drey Töchter Nemlich Barbara, Vrsula, vmd Susanna, vmd entlich, als er die Belehning seiner der Holzschuher's Stifftung verkaufft Reichslehen sölicitirt,*

vmd sich bis in die 12 Wochen vnuerrichter suchten, zu Prag aufgehalten hette, ist er daselbs den. 9. Septembris. 1615, See: in Gott verschieden, vmd den. 11. dieses Monats auf den Evangelischen Kirchhof, vf der kleinen seiten, nahe bey der Maur begraben vworden. Add. III. CAR. SIGISM. HOLZSCHVHERI Apparat. Gentis suae Geneal. fol. 86b. ubi etiam primae filiae, CATHARINAE, quae breuioris aevi uitam fortita est, mentio iniicitur.

(20) Vid. in *Cod. dipl. doc. 285.*

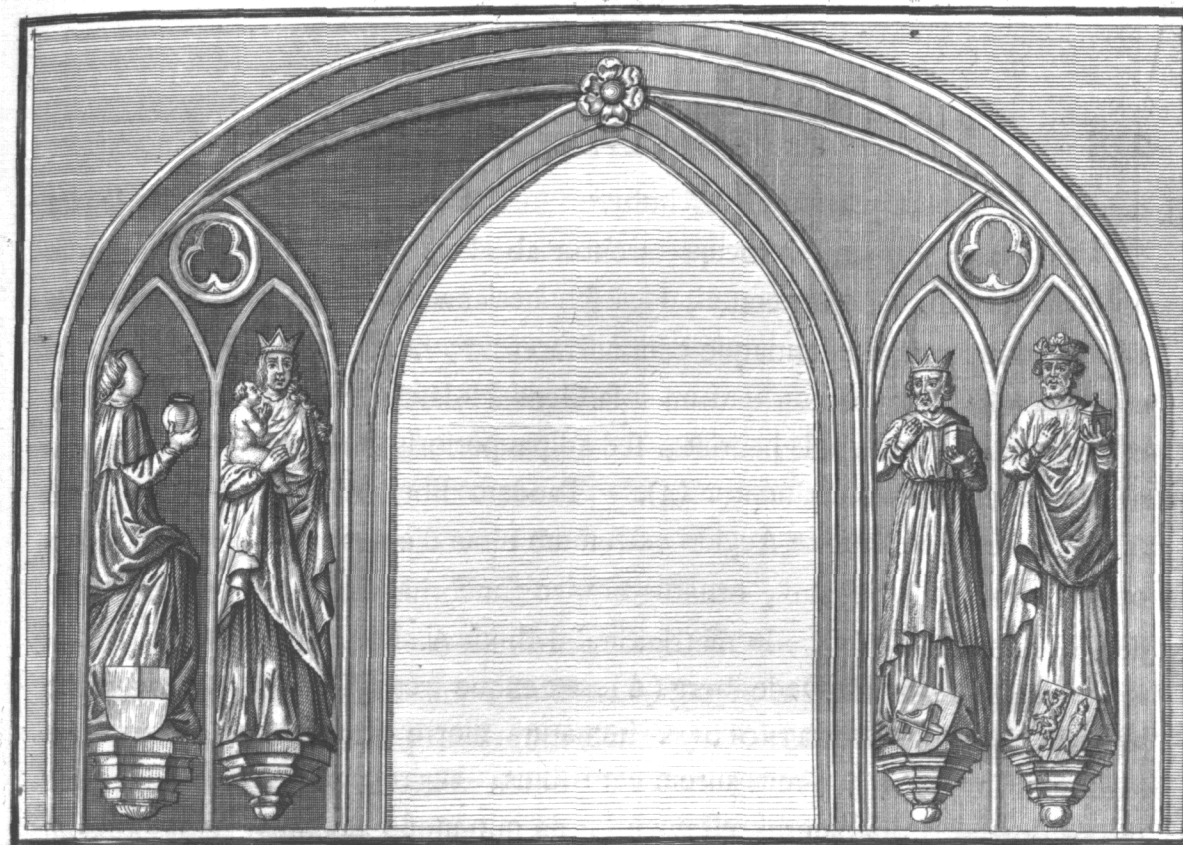
(21) Vid. not. 18. et 19. huius §.

TABVLA XVI.

CAROLVS I.
Vid. Tab. III. p. 139.

BERTHOLDVS A. 1424 † A. 1449 <i>autor Lineae caeruleae</i> §. LVII.					PAVLVS <i>autor Lineae puniceae</i> † A. 1447 §. LVIII.									
SEBALDVS † in pueritia §. LVII.	BERTHOLDVS † in pueritia §. cit.	BERTHOLDVS † A. 1467 caelebs §. cit.	PAVLVS † caelebs §. LVIII.	SEBALDVS † A. 1487 §. cit.	VDALRICVS † A. 1470 caelebs §. cit.	FRIDERICVS A. 1472 † A. 1511 §. cit.	IOHANNES A. 1483 † A. 1499 caelebs §. cit.	CLARA A. 1444 §. cit.	ANNA. §. cit.	MARGARETA. §. cit.				
SEBALDVS † A. 1501 caelebs §. LVIII.	MAGDALENA A. 1497 §. cit.	HIERONYMVS † A. 1525 caelebs. §. cit.	ANDREAS † A. 1502 caelebs §. cit.	CLARA A. 1498 §. cit.	MARGARETA A. 1513 §. cit.	HELENA A. 1523 §. cit.	<i>Duo filii</i> <i>divorui</i> §. LVIII. A. 1503 † A. 1547 §. LVIII.	WOLF- GANGVS A. 1503 † A. 1547 §. LVIII.	CATHARINA. §. LVIII.	BARBARA §. cit.	APOL- LONIA. §. cit.	CLARA. §. cit.	FELICITAS † A. 1533 §. cit.	VRSVLA. §. cit.
						VRSVLA † A. 1547 §. LVIII.	MAGDALENA. §. cit.	HELENA † A. 1536 §. cit.						

PARS SPECIALIS HISTORIAE HOLZSCHVHERIANAE CAPVT QVARTVM

SECTIO II. DE LINEA CAERVLEA ET PVNICEA GENTIS HOLZSCHVHERIANAE.

§. LVII.

Progreior ad *Lineam Caeruleam Gentis Holzschuherianae*, cuius auctor §.LVII.
fuit BERTHOLDVS HOLZSCHVHER, filius Caroli I (1). Receptus il- De linea
le in Senatum est A. 1432, saepiusque nouos legit Reipublicae Se- caerulea
natores (2). Fuit etiam A. 1448 Praefectus Xenodochii ad Spiritus Gentis
S. (3). Quemadmodum uero bene Rempubicam atque ex utilitate omnium Holzschu-
rexit, ita singularem etiam totius Gentis suae fauorem promeritus est, nomi- herianae,
nisque sui memoriam gratae posteritati commendauit, quum haud contemnen- uidelicet
dam de Ber-
tholdo
Holzschu-
hero eius-
que tribus
filiis.

(1) Vid. supra Part. Special. Cap. II, §. XII.
p. 141.

(2) Vid. Designatio Senator. Noricor. MS.

(3) Catalogus MS. Praefectorum huius Xe-
nodochii:

1331. Conrad Groß, der Stifter etc.

1431. Matthes Ebner.

1448. Berthold Holzschuher.

1449. Erhard Schirfstrab. cet.

Conf. etiam MVILERI Annal. Noric. T. II, ad an.
1340. p. 365. sq. et ROETENRECCI Descriptio MS.
monimentorum ad Spiritus S.

§.LVII. dam opum suarum partem Holzschuherorum Familiae legauisset. Quae legata et fidei commissa quum et locupletarentur ab aliis, uestigia Bertholdi gloriose posthaec secutis, et a uenerandis Holzschuherianae Gentis Senioribus summa fide ac dexteritate prudentiaque administrarentur; factum est, ut ex hoc perenni liberalitatis fonte non tantum ipsa Gens Holzschuheriana, quantum satis et aequum est, quotannis hauriat, sed ad pauperioris etiam sortis homines pleni benignitatis riuuli deriuentur (4). Tandem liberalissimus hic Bertholdus A. 1449 die Veneris ante Aegidii extremum uitae diem morte confecit, et in coemeterio ad D. Sebaldi, ornatus clypeo funebri ad rostra sacra templi suspensus, humatus est (5). In matrimonium duxit A. 1424 CUNIGVNDAM, filiam IOHANNIS GROLANDI ab Oedenberg (6), ex eaque tres filios tulit: quorum duo priores, SEBALDVS et BERTHOLDVS, immatura morte praerepti, fata parentis anteuenterunt (7); minimus autem natus filius, BERTHOLDVS *junior*, in cuius morte firmamentum paterni testamenti, de quo modo diximus, erat positum (8), quum nec diu parenti maneret superstes, sed A. 1467 festo Epiphaniae caelebs moreretur (9): cum ipso simul expirauit iam omnis haec posteritas, nec fuit quicquam, quod Bertholdi Holzschuheri Senioris testamentum aut tolleret, aut distineret.

§. LVIII.

§. LVIII. Restat, ut de *Linea Punicea Gentis Holzschuherianae* dicamus, cuius fator quondam fuit PAVLLVS HOLZSCHVHER, Caroli I filius (1). Ille *Fischbachii* hoc, quod datum est, uitae tranquille placideque traduxit (2), tandemque A. 1447 die Veneris ante Viti inter uiuos esse desiit, ac Norimbergae in coemeterio ad D. Sebaldi sepultus est (3). Matrimonio secum iunxit CLARAM, filiam VDALRICI HALLERI (4), ex eaque procreauit quinque filios, PAVLVM, SEBALDVM, VDALRICVM, FRIDERICVM, et IOHANNEM, de quibus paullo post dicemus, itemque tres filias, CLARAM, quae A. 1444 Monasterio ad D. Catharinae nomen dederat, ANNAM, nuptam HIERONYMO RVMMELO de Zanth, ac denique

(4) Vid. in *Cod. dipl.* doc. 142, 160 (*), 162, 312.

(5) Vid. in *Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. A.* I. num. 15, Lit. E. num. 6, Lit. K. III. num. 23, et *Tab. ann. X.*

(6) Vid. in *Cod. dipl.* doc. 119, 161, 162. Add. doc. 67 (*), item *probat. praeced.*

(7) Vid. in *Cod. dipl.* doc. 67 (*), coll. cum *not. seq.*

(8) Vid. in *Cod. dipl.* doc. 142 et 160 (*).

(9) Vid. in *Cod. dipl.* doc. 160 (*), et 161.

(1) Vid. supra *Part. Special. Cap. II. §. XII. p. 141.*

(2) Conf. in *Cod. dipl.* doc. 125b, 126, 135.

(3) Vid. in *Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. A.* I. num. 14, Lit. E. num. 5, Lit. K. III. num. 22.

(4) Vid. *probat. praeced.* et in *Cod. dipl.* docum. 154.

denique MARGARETAM, quae NICOLAO GROSSIO, Duumuiro Reipublicae, nupta §. LVIII. erat locata (5). Ex filiis PAVLLVS HOLZSCHVHER caelebs tempore incerto diem suum obiit (6). Eius frater, SEBALDVS HOLZSCHVHER fuit Apiarius seu *Zeidelarius*, et Praefectus templi Fischbachienfis (7). Possedit *Fischbachii* arcem, praedium Zeidelarium aliaque bona, quae liberi eius A. 1497 Michaeli Behaimio uendiderant (8). Mortuus est die Solis post Martini A. 1487, et in coemeterio ad D. Sebaldi humatus est (9). Domum duxit MARGARETAM, filiam THOMAE REICHII, ex eaque duos liberos suscepit: SEBALDVM, qui A. 1501 caelebs mortuus, et in templo D. Sebaldi sepulturae datus est, itemque MAGDALENAM, Virginem Deo sacram in Monasterio D. Clarae A. 1497 (10). Quae quidem uxor prior quum uitam finiisset, in manus Sebaldi Holzschuheri uotis secundis (11) uenit CLARA, femina incertae stirpis, ex qua quinque liberi prognati sunt (12): HIERONYMVS, caelebs A. 1525 uita defunctus (13), ANDREAS, itidem caelebs A. 1502 Lugduni ex hac uita euocatus (14), CLARA, quae Coenobio ad D. Catharinae A. 1498 dedit nomen (15), MARGARETA, quae A. 1513 ANDREAE OERTELIO nupsit (16), ac denique HELENA, A. 1523 IOHANNI LETSCHERO nupta, (17). Tertius

(5) Vid. in *Cod. dipl.* doc. 143, 154, 155, 157, 160, 162, 177, 178, 179, 200 et rel. De *Clara Holzschuheria*, uirgine Deo sacra in monasterio ad D. Catharinae, uid. supra *Part. General. §. XII. not. 11. p. 93.*

(6) Eum iam ante A. 1459 mortuum esse, ex literis huius anni patet, in quibus quamquam ceterorum Paulli Holzschuheri liberorum mentio fit, hic tamen praetermittitur, uid. in *Cod. dipl.* doc. 154.

(7) Vid. in *Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. N.* De *Zeidelariis* siue *Apiariis*, quorum officia et iura in mellicidio uersabantur, exponunt Genealog. Dom. SCHEVRLIVS in *diff. de Iure Mellicidii*, et Cel. SCHWARZIVS in *diff. de Butigulariis Norimb.* p. 35. fqq. Add. III. BVRI in *der ausführl. Erläuterung des in Teutschland üblichen Lebensrechts* p. 1302 fqq.

(8) Vid. in *Cod. dipl.* doc. 196, 197 et 198.

(9) Vid. in *Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. E.* num. 11, et Lit. K. III. num. 33.

(10) Vid. *probat. praeced.* et in *Cod. dipl.* doc. 196 et 197, item *Mant. Inscript. Lit. K. III. n. 39.* Add. docum. 200 et supra *Part. General. §. XII. not. 11. p. 93.*

(11) Si inscriptiones, in *not. p. huius s.* excitatas, sequamur, una dumtaxat uxor tribuenda est

Sebaldo Holzschuhero. Cum his etiam consentit *das Holzschub. Stambuch* fol. 105. At in errore uersantur haec: duae namque uxores Sebaldi Holzschuheri dilucidis clarisque uerbis commemorantur in *Cod. dipl.* doc. 196 et 197. Eadem documenta seiungunt etiam accurate liberos, ex utroque hoc coniugio procreatos, quos confundit *Genealogia Holzschuheriana* l.c. Conf. etiam doc. 200.

(12) Vid. in *Cod. dipl.* doc. 196, 197, 200, 214.

(13) Vid. in *Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. K.* III. num. 62. Eius nomen etiam in literis A. 1509 datis legitur, uid. docum. 211.

(14) Vid. in *Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. K. III. num. 40.* Hunc *Andream* inter filios Sebaldi Holzschuheri enumerat *das Holzschub. Stambuch* fol. 105; documenta uero 196 et 197 in *Codice diplom.* quamquam reliquos liberos Sebaldi commemorant, eum tamen praetermittunt.

(15) Vid. in *Cod. dipl.* doc. 201, et supra *Part. general. §. XII. not. 11. p. 93.*

(16) Holzschuher. *Stambuch* fol. 306: *Andreas Oerttel Sein Ehegemahl Margaretha Seboldt Holtzschuhers Tochter* Ao. 1513, etc.

(17) Holzschuher. *Stambuch* fol. 308: *Hanns Letscher — Sein Ehegemahl Helena Seboldt* Holzschuher.

§LVIII. Tertius filius Paulli, VDALRICVS HOLZSCHVHER A. 1470 Cracouiae innuptus excessit e uita (18). FRIDERICVS HOLZSCHVHER, quartus Paulli filius, A. 1508 Iudicio Prouinciali affedit (19). Tenuit posseditque ex beneficio Burggrauiorum Noricorum praedia non nulla in *Eltersdorf*, item *Fischbachii* arcem Holzschuherianam cum aliquot praediis (20). Aram principem in templo D. Iohannis prope Norimbergam, qua spectat in occasum solis, statuit Deoque Maximo consecrauit. Quam ob rem infra eam aram ipse et uxor eius cum sobole satis numerosa, genua flectentes ante statuam Seruatoris Optimi, cruci affixi, nostra etiam aetate conspiciuntur (21). Commigravit ille A. 1511 d. 7 Ianuarii in caelestes sedes, et ad D. Seibaldi sepultura est affectus (22). Vxor eius BARBARA, filia FRIDERICI KRESSII, A. 1472 nupta, et A. 1521 d. 13 Septembris caelitem sedibus illata (23), peperit tres filios et sex filias (24). E filiis solum WOLFGANGI HOLZSCHVHERI, Equitis, de quo §. sequ. dicetur, nomen celeberrimum est atque notissimum: quum nec maximi natu filii, nec minimi, nomen in antiquis rerum gestarum monumentis commemoretur (25). Inter filias autem CATHARINA nupsit IODOCO VLSTATIO (26), BARBARA est SIGISMUNDO FVRERO de Haimendorf, Senatori, nuptum data (27), APOLLONIA in matrimonium

PETRO

Holtzschubers Tochter — Ro. 1523, etc. Exstat in coemeterio ad D. Iohannis lapis sepulchralis, in quo insignibus Letscherianis scutum Holzschuherianae Gentis adiunctum est cum inscriptione: *Hanns Letscher 1534*.

(18) Vid. in *Cod. dipl. Mantissa Inscript. Lit. K. III.* num. 27.

(19) Vid. *Designatio MS. Iudicium Prouincial. Norimb.*

(20) Vid. in *Cod. dipl. doc. 177 et 179*.

(21) Forma huius altaris ex *Tabula aenea III.* cognosci potest.

(22) Vid. *Tab. aenea cit.* et in *Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. H. II, Lit. I. num. 2, Lit. K. III.* num. 49. Imagini eius, aere exscriptae, adiuncta sunt uerba haec: FRIDERICH HOLZSCHVHER. *Starb. A.C. 1511. den. 7. Janu.* Adhaerent etiam insignia Holzschuheriana et Kressiana.

(23) Vid. *probat. praeced.* et in *Cod. dipl. doc. 165, 167, 200, 212, 217, 233 (*)*, 235, item *Mant. Inscript. Lit. H. II. et Lit. I. num. 2*.

(24) Vid. *Tab. aen. III.* quae exhibet aram in templo D. Iohannis, et in *Cod. dipl. docum. 200, 212, 214, 217, 233 (*)*, 235.

(25) Etiam *Stemmatologia Holzschuheriana*, unius tantum Wolfgangi Holzschuheri, Equitis, meminit. Sed Fridericum nostrum tres filios habuisse, manu docet *Tab. aen. III.* Ibi enim inter duo fratres Wolfgangus Holzschuher, Eques, thorace indutus gladioque accinctus, genua fle-

xit. Suum quisque scutum gentilitium ante se habet. Sed inter cetera splendore eminet scutum Wolfgangi, utpote solum quadripartitum egregisque accessionibus, quas ipse sua sibi uirtute, ut §. sequ. docebimus, peperit, auctum. Reliqui duo filii Friderici uitam immatura morte finisse uidentur, quoniam eorum nulla mentio fit in *Cod. dipl. docum. 200, 212, 217 et 235*, in quibus omnes superstites liberi Friderici commemorantur.

(26) Vid. in *Cod. dipl. doc. 212, 217, 235*. Scutum Catharinae Holzschuheriae, iunctum mariti insignibus, exhibet *Tab. aen. III.* cit.

(27) Vid. in *Cod. dipl. doc. 212, 217, 233 (*)*, 234, 235. Conf. etiam *Tab. aen. III.* cit. Coniugii eius testes praeterea sunt tres fenestrae pictae, duae ad D. Seibaldi, et una ad D. Iacobum, quarum unaquaeque scutum Holzschuherianum Fureriano coniunctum sistit, prima etiam prae se fert annum 1505. Immortaliter Barbara Holzschuheria de pauperioribus literarum cultoribus merita est, quum stipendium ad leuandos studiorum sumtus constitueret. De qua quidem liberalitate haec annotata sunt in *des Löbl. Lösung- amts ewigen Geld-Buch über der Gotts- Häuser, Pfründen, Almosen und andern ad pias causas gehörigen Stiftungen* de A. 1555. N. 4. fol. 102: *Stipendium Barbara Sigmund Furerin. Verleihen die zuwey Lösungser, mit Wissen der zuwen elstisten Fürer, oder vwo deren nicht mer in Leben waren, mit vvißsen der zuweyen elstisten Holtzschuber, Jres Geschlechts auf 5. Jar lang.*

PETRO HARSDFORERO, Senatori, collocata est (28), CLARA coniux fuit IOHANNIS NÜZELII (29), FELICITAS in manus IOHANNIS HÜBNERI conuenit, et A. 1533 festo Paschatos mortua est (30), VRSULA denique CASPARI LETSCHERO in matrimonium est data (31). Minimus natu filius Paulli, IOHANNES HOLZSCHVHER, cuius nomen in literis A. 1483, 1486, sqq. datis legitur (32), insigni Gentem suam caritate profecutus, Legata Holzschuheriana laudabili accessione A. 1499 locupletauit (33), eodemque anno, die Martis ante Viti, caelebs ad uitae exitum uocatus, et ad D. Seibaldi sepultus est (34).

§. LVIII.

Non praetereundus est hoc loco WOLFGANGVS HOLZSCHVHER, Eques, filius Friderici (§. antec.), in quo *Linea Punicea* Holzschuherorum defecit. Merito in suis eum ornamentis numerat Gens Holzschuheriana, utpote cuius merita longe lateque exsplenduerunt. Vir enim iste, rerum domi forisque bene gestarum laude insignis, ut non minus luminis afferret gloriae maiorum suorum, quam acceperat ab iis, omnem dedit operam magnoque nisu laborauit. Quum uero nihil magno et praeclearo uiro dignius intellexisset, quam aut in castris proeliisque uersari, aut consilio prudentiaque ornare generis humani societatem; ad utramque gloriam, quia utraque praecleara esset, maximis laboribus periculisque contendit, nec minus sagi se, quam togae artibus idoneum praestitit. Primum animi sui robur fortitudinemque periclitatus est inter Lusitanos, quorum Regi, Diuo Emanueli, cum albis Aethiopibus seu Saracenis in Africa belligeranti, strenuam in militia nauauerat operam. Quam fortiter autem ille tunc certauerit acie, quamque animo uirili rem gesserit, uel ex hoc potest iudicari, quod non modo eum Rex Emanuel A. 1503 Equitis Lusitanici

(28) Vid. in *Cod. dipl. doc. 212, 217, 235*. Conf. *Tab. aen. III.* cit. Exstat Norimbergae prope Armamentarium in loco, qui dicitur *der Zeughausgraben*, monumentum lapideum, exhibens imaginem Christi, ad supplicium crucem trahentis, cui adhaerent insignia Harsdorferiana et Holzschuheriana. Additae sunt notae chronicae: *Anno 1506. Renouirt A. 1662. A. 1687*. Sed quoniam annus 1500. non omnino in nuptias Apolloniae Holzschuheriae, A. 1552 celebratas, conuenit, nescio, an huc referri commode possit hoc monumentum.

(29) Vid. in *Cod. dipl. doc. 217 et 235*, itemque *Tab. aen. III.* Sed et incorruptus atque integer huius coniugii testis est *elypens sepulchralis*, insignibus Nüzelianis et Holzschuherianis nota-

tus, et in templo Sebalino suspensus, qui inscribitur: *Hanns Nüzl. 1534*. Huc etiam pertinet *fenestra picta*, quae exstat in aede D. Mariae Virginis, ubi circa Nüzeliana et Holzschuheriana scuta, inter se iuncta, leguntur haec uerba: *Hanns Nüzel. Anno Domini 1520*.

(30) Vid. in *Cod. dipl. doc. 233 (*)*, 235, 240, et *Mant. Inscript. Lit. G.* itemque *Tab. aen. III.*

(31) Vid. in *Cod. dipl. doc. 235 et Tab. aen. III.*

(32) *Cod. dipl. doc. 178 et 181*.

(33) *Cod. dipl. doc. 200*.

(34) *Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. E.* num. 15 et *Lit. K. III.* num. 38. Add. docum. 200.

Vuu

§.LVIII. ci honore dignatus est, sed eius etiam auita insignia honorificis egregiorum ornamentorum accessionibus auxit (1). His primis militiae rudimentis laudabilissime positus, haud quaquam ille substitit in laudis curriculo, sed, ut alibi etiam inclytum uirtute sua meritisque nomen consequeretur, cupide elaborans, Romanorum Imperatori, Maximiliano I, stipendia per aliquot annos fecit. Cuius quidem Augustissimi Imperatoris gratiam egregiis belli meritis adeo sibi deuinxit, ut, quum A. 1511 honestissimam impetrasset dimissionem, inter cetera liberalitatis Caesareae specimina, decernente Augustissimo Caesare, quadringenti ei floreni, ex communi Ordinum Imperii collatione redeuntes, Norimbergae soluerentur (2). Sic liber solutusque munere militari, quum Norimbergam reuertisset, ab illustri Senatu Praefectus Haimburgensis, atque Altorfinus, item Gründelachienensis constitutus est (3). Quas partes sibi concreditas cura incredibili obiit, tantoque maiore cum laude ornauit, quanto erat ad gerendas res plurimo rerum usu consiliisque salubribus instructior; nec dici potest, quanta fide suo sit officio functus, quamque diligenter patriae commodis inferuerit. Fuerunt eo tempore, quo uixerat, permulti pacis publicae turbatores, qui omnia miscebant. Quos quidem ille tanta ingenii sollertia confectatus est, quanta uirtute nefarios eorum conatus repressit. Quum *Ius patronatus* Ecclesiae Altorfinae, item Kornburgensis, Feuchtenfis, Moegeldorfinae et Leimburgensis, olim ad Heidelbergensem Academiam spectaret; is sua prudentia effecit, ut Ciuitas Norimbergensis illud ius uocandi Sacerdotes adipisceretur. Nec minori alacritate et fortuna alia patriae ciuitatis iura defendenda suscepit. Quum enim de silua, opido Altorfino propinqua, quae *der Fürstenschlag* appellatur, inter Comites Palatinos et Rempubicam Norimbergensem contendere coepisset; huic ille controuersiae intercessit, fortiterque eam filuam patriae uindicauit (4).

Is

(1) Vid. in *Cod. dipl. doc. 205*.

(2) Vid. in *Cod. dipl. doc. 216*.

(3) Vid. in *Cod. dipl. doc. 240*, et *Mant. Inscript. Lit. O. et P.* Add. docum. 250^b. Iconi eius, aere exscriptae, uerba haec subscripta sunt: HERR WOLF HOLTZSCHVR RITTER GEWESNER PFLEGER ZV HAIMBURG, ALTDORF, VND GRVNDLACH STARB DEN 25. IVNJ A. 1547. De castro Haimburg hoc relatum legimus in b. BAIERI Beschreibung der Nürnberg. Vniversität Altdorf p. 4. Bey diesem Recht und Possession hat sich Nürnberg conseruiert bis 1521 auf den von Kaiß. Carl V. angestellten Reichstag die Sache zwischen Pfalzgraf Friederich und Ludwig eines theils, und der Stadt Nürnberg andern

theils dahin verglichen worden, daß unterschiedene von bemeldter Stadt in vorigen Krieg eroberte Ort und Aemter, gegen eine merckliche Summa Gelds ihr verbleiben solten, doch mit Vorbehalt der Kauffs-Gerechtigkeit, was der Rath derselben Güter eines oder mehr verkaufen wolte. Sind also in diesem Vertrag das Schloß Heimburg (darauf bis zu der Zeit der Pfleger von Altdorf gewohnt) das Closter Gnadenberg mit denen Gerichten zu Semdelbach und Berg, samt andern zu obgedachten Schloß gehörigen der Pfalz wieder gegeben und eingerammet, hergegen das Städtlein Altdorf bey Nürnberg verbleiben.

(4) Testatur de his omnibus in *Cod. dipl. doc. 250^b*.

Is praeterea non modo Deum Optimum Maximum religiosissime semper reueritus §.LVI. est, sed etiam erga alios quosuis humanus fuit atque obuius, et inprimis erga pauperes afflictosque liberalis ac misericors. Neque enim tunc obscuram eximiae in Deum pietatis significationem dedit, quum A. 1547 partem opum suarum concioni, in Aede sacra, quae a sodalitate *Dominicanorum* nomen habet, singulis diebus dominicis feriisque statim a prandio habendae, legasset. Quod consilium salubre eo potissimum ualebat, ut homines, qui domesticarum occupationum onere ualde pressi, antemeridiana sacra negligere necesse haberent, doctrina caelesti, cuius lux paullo ante Norimbergensibus etiam, discussa feliciter, quae Dei benignitas est, pristinorum errorum caligine, renouato splendore affluerat, erudirentur (5). Similiter bonorum suorum aliam partem, tamquam cumulum, Noster addidit Holzschuherorum Legatis: unde quotannis, die quidam *Wolfgangi*, benigne fit indigentibus (6). Tandem in beneficentiae cursu A. 1547 d. 25 (aut d. 26. ut alii uolunt) Iunii uitam bene honesteque actam finiit (7). In matrimonium A. 1514 duxit MARGARETAM, filiam IOHANNIS HELCHNERI ET MARGARETAE TEZELIAE, dotisque nomine tertiam partem opidi Graeuenberg accepit: qui quidem locus, A. 1515 ab Vladislao, Bohemiae Rege, a quo lege beneficiaria dependet, Wolfgangi nostri opera et intercessione eximiis priuilegiis ornatus, posthaec emtionis iure ad Rempubicam Norimbergensem transiit, nec postremum hodie locum inter praefecturas opidaeque Noricae ditionis tenet (8). Ex uxore autem, quae A. 1534 d. 1. Decembris animam efflauit (9), Wolfgango Holzschuhero tres nascebantur filiae, nimirum VRSULA, primum ANTONIO SCHEDELIO, Medicinae Doctore, deinde IOHANNI MVFFELIO ab Ermreut nupta, et A. 1547 mortua (10), MAGDALENA, WOLFGANGO KAEMMERERO in matrimonium data (11), et HELENA, quae caelebs A. 1536 diem suum obiit (12).

Atque

(5) Vid. in *Cod. dipl. doc. 251*. Quum Wolfgangi Holzschuheri filia, Magdalena, quae Wolfgango Kaemmerero nupsit, sine liberis esset mortua; oratoris sacri salarium accessione locupletatum est. Obseruamus hic etiam, muneri huic pro sacris rostris dicendi, cum uacuum est oratore, ab Holzschuheriana Gente alium, et eum plerumque ex numero Candidatorum Rev. Ministerii Norimberg. praefici solere.

(6) Vid. in *Cod. dipl. doc. 251 et 312*. Eius imago exhibetur in *Tab. aen. X*, quippe quae tabula omnium eorum imagines refert, a quibus Legata Holzschuheriana proficiscuntur.

(7) Vid. *probat. 3. huius s.* et in *Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. E. num. 20, Lit. K. III. num. 79, Lit. O. et P.*

(8) Vid. *probat. praeced.* et in *Cod. dipl. docum. 224, 225, 227 (*), 229, 230, 232 (*), 233 (*), 234, 236, 241 (*), 243 (*), 250^c*. Add. docum. 207 et 223, itemque Doctiss. Dom. Licentiatu VOGELII diss. quae *Seiagraphiam Curiae prouincialis Norimbergensis* continet, u. XIX. Idem etiam testatur MVLLERVS in *Annal. Noric.* ad an. 1503. T. IV. p. 347 sqq. Insignia opidi Graeuenberg eo tempore erant insignia Holzschuherorum, Tezelianis iuncta. uid. *Tab. aen.* quae *Seditioni I. huius Cap. III.* coronidis loco subiuncta est.

(9) Vid. in *Cod. dipl. Mant. Inscript. Lit. P.*

(10) Vid. in *Cod. dipl. doc. 244, 251, 252, 255, 256*.

(11) Vid. *probat. praeced.*

(12) Vid. III. Dom. CAROLI SIGISM. HOLZSCHVHERI *Apparat. Gentis suae Genealog.* fol. 63. Vuu 2

Atque haec fere sunt, quae in hoc libro de GENTIS HOLZSCHVHERIANAE origine et fati dicenda putarem. DEVS IMMORTALIS, summus Gentium Nobilium auctor et stator, cuius prouidentiae maxima et illustra in hanc Gentem Antiquissimam argumenta exstant, eam in posterum quoque fartam rectam, ab omni que detrimento sinceram integramque conseruet, nec prius eam, quam ipsum mundum, interire patiatur.

INDEX

INDEX

PRAECIPVARVM RERVM

ATQVE
PERSONARVM

I N HISTORIA HOLZSCHVHERIANA OCCVRRENTIVM.

A.

Abbas Langhemensis Henr. VIII. Holzsch.	217	Amalia Friderica de Damniz, ux. III. Geo.	217
Abrah. Greiff.	255	VIII. Holzsch.	217
— Oettinger.	210	Ammerthal (Felicitas de)	141
— Waiffer.	151	Andopowiz (Gundersiz)	147
Adam. Godofr. Salathin. de Seiboth	216	Andreas Elias Harsdorfer.	219
Adelheida, F. Frid. Doerreri, ux. I. Frid. III.	136	— Geuder	241
Holzsch.	136	— Giengerus	245
— Ortlibia, ux. Frid. Holzsch. ad	113	— Henr. Hulsius	160
Pontem Longum	113	— Holzsch. F. Caroli	238
Administratores Legatorum Holzsch. referuntur	101 sq.	— — F. Christoph.	156
D. Aegidii templum beneficiis affecerunt	97	— — F. Hieronymi	249
Holzschuheri	97	— — F. Sebaldi	259
Agnes, F. Sebaldi Grolandi, ux. Caroli	238	— Imhof	218
Holzsch.	238	— Oertelius	259
— F. Wilh. de Effern, ux. II. Bertrami	206	— Salefky	147
Holzsch.	206	— Toportyr	153
— Holzsch. Abbatisa	115	Anna Barbara Holzsch. F. Ioh. Sigism.	172
— — F. Bertrami	206	— Bodensteinia, ux. Hieron. Holzsch.	249
— F. Frid. V.	142	— Cathar. F. Sebaldi Welferi, ux. I. Geo.	215
ux. Conr. Holzsch. ad Forum Foeni	120 not. 9	VI. Holzsch.	215
Agrarii milites ab Henr. Aucupe in urbes translati, quinam fuerint?	5 sqq.	— Holzsch. F. Geo. VI.	216
nobiles quomodo differant ab urbanis?	4	— — F. Geo. VII. ux. Ioh.	217
Albertus Ebner.	123	Christoph. de Stetten	217
I. Holzsch. Eques Iohanniticus	127	— — F. Viti Engelh. ux.	225
II. —	135	Sebaldi Welferi	225
III. —	ibid.	— Elisabera, F. Caroli Finckeri, ux. II. Geo. VI. Holzsch.	216
Alexander Holzsch. F. Alexandri	147	— — F. Geo. Henr. de Vippach, ux. I. Christoph. Sigism. Holzsch.	181
— — nepos Alexandri	147	— Felicitas Holzsch. F. Geo. VI. ux. Iac. Wilh. Imhof.	216
— — F. Bertholdi	146 sqq.	— F. Andr. Flickii, ux. Christoph. Holzsch.	156
Alphabetica designatio bonorum Holzsch.	68 — 90	— F. Arnoldi ab Eckendorf, ux. Stanislai Holzsch.	148
Altenfeldense sacellum beneficiis ornarunt Holzschuheri	99	— F. Augustini Gabis Hauptii f. Habelhauptii, ux. I. Hieron. I. Holzsch.	157
Alten. Gollfen (Vlric. de)	148	— F. Conradi Halleri, ux. Hieron. Holzsch.	247
		— F. Geo. Gelhornii, ux. Hieron. Holzsch.	249

INDEX PRAECIPVARVM RERVM

Anna F. Gumberti de Weigenhorst, ux. Caroli Holzsch.	244
— F. Henr. de Mayenthal, ux. Henr. I. Holzsch.	111
— F. Matthaei Sauermanni, ux. Sebast. Holzsch.	242
— F. Sixti Oelhaßi, ux. I. Viti Holzsch. Sen.	208
— F. Valentini Grauii, ux. I. Mart. III. Holzsch.	151
— Heidia, ux. II. Casp. Holzsch.	243
— Helena Holzsch. F. Ioh. Sigism.	185
— — F. Viti Augusti, ux. Geo. Christoph. Leonh. Kressii	222
— Holzsch. F. Alexandri, ux. Casp. Harri f. Larysch et Gunderfizzi Andopowizii	147
— — F. Casp. ux. Sebaldi Gruneri	243
— — F. Caroli	244
— — F. Caroli Sen.	234
— — F. Gabr. ux. Mart. Zkotslawitz et Gunderzich Mallikowzky	246
— — F. Geo. II. ux. Geo. Hassii de Dorndorf et Iustini Mülleri	196
— — F. Geo. III.	204
— — F. Paulli, ux. Hieron. Rummel.	258
— — F. Sebast. ux. Andr. Giengeri	245
— Jacobina Holzsch. F. Lazari, ux. Geo. Stollii	228
— Juliana Carolina Holzsch. F. Ioh. Sigism.	182
— Lucia F. Christoph. Füreri, ux. II. Ioh. Sigism. Gabriel, Holzsch.	184
— — Holzsch. F. Burc. Sigism.	189
— — F. Christoph. Caroli Sigism.	188
— Margar. F. Wolfg. Harßdorf, ux. II. Viti Engelh. Holzsch.	225
— — Holzsch. F. Viti Engelh. ux. Philipp. Iac. Grolandi	226
— Maria, F. Caroli Christoph. a Wildenstein, ux. Geo. VII. Holzsch.	216
— — F. Christoph. Alberti Halleri, ux. I. Viti Augusti Holzsch.	222
— — F. Christoph. Pelleri, ux. Sigism. Iac. Holzsch. Sen.	180
— — F. Ierem. Harßdorf, ux. II. Sigism. Gabr. Holzsch.	163
— — Holzsch. F. Casp.	152
— — F. Ioh. Caroli Sigism.	177
— — F. Ioh. Sigism.	185
— — F. Mart. VII. ux. Ioh. de Lany et Ioh. de Grotkovsky	153
— — F. Maximil. Viti, ux. Gottlieb. Volcameri, Iac. Starckii et Ioh. Frid. Loeffelholzii	210
Anna Maria Holzsch. F. Sigism. Eliae, ux. Ioh. Sigism. Holzsch.	168, 184
— — — F. Sigism. Iac. Iun.	191
— — — F. Sigism. Paulli	164
— — — F. Viti Philippi, ux. Frid. de Flossen et Caroli Ottonis de Stangen	210
— — — Margar. Rosina Holzsch. F. Geo. VII. ux. Adami Godofr. Salathini de Seiboth	216
— — — Regina F. Frid. Poemeri ux. II. Wolfg. Christoph. Holzsch.	227
— — — Holzsch. F. Viti Geo. Sen.	211
— — — F. Viti Iun. ux. Ioh. Peyer de Flach	218
— — — Rosina F. Ioh. Christoph. Castneri de Scheiterbach, ux. II. Hieron. II. Holzsch.	158
— — — Holzsch. F. Hieron. II. ux. Anton. Salom. Schmidmaieri	ibid.
— — — F. Sigism. Eliae	168
— — — F. Sigism. Iac. Iun.	192
— Rygnoffsky, ux. Alexandri Holzsch.	147
— Sabina Holzsch. F. Viti Engelh. ux. Ioh. Hieron. Oelhaßi	225
— Sibylla de Priorth, ux. I. Geo. VIII. Holzsch.	216
— Sophia Holzsch. F. Caroli Sigism.	177
— Tauberia, ux. I. Viti Engelh. Holzsch.	225
Antonius Coberger	238
— Holzsch. F. Frid. V.	144
— Riedler	142
— Salom. Schmidmaier.	158
— Schedelius	203
— Tucher	253
— Vlr. Sigism. Holzsch. F. Ioh. Sigism. Gabr.	185
Apiarii f. Zeidelarii ex gente Holzsch.	59
Apollonia F. Iac. Welferi, ux. I. Hieron. Holzsch.	252
— — Holzsch. F. Frid. ux. Petri Harßdorf.	260
Armigeri opponebantur Militibus	34
Arnoldus Holzsch.	111. sq.
Affessores Iudicii Prouincialis Caesarei ex gente Holzsch.	59
— — Sculteti Norimb. ex gente Holzsch.	ibid.
S. Augustini Canonicois Regularibus in Rebdorf benigne fecerunt Holzschuheri	99
Balthaf. Doerr	249
— Holzsch. F. Caroli	238. sq.
— — F. Sebast.	245
Balthaf.	

B.

ATQVE PERSONARVM.

Balthaf. Paumgaertner	245
Barbara Cathar. Holzsch. F. Viti Geo. Sen.	211
— F. Francisci Straußii, ux. Pancrat. Holzsch.	246
— F. Frid. Kressii, ux. Frid. Holzsch.	260
— F. Henr. de Budiffin, ux. Leopoldi Holzsch.	256
— F. Ioh. Gaertneri, ux. II. Frid. VI. Holzsch.	145
— F. Ioh. Koleri, ux. Anton. Holzsch.	144
— F. Ioh. Rummelii, ux. Caroli Holzsch. Sen.	233
— F. Petri Harßdorf. ux. Mart. II. Holzsch.	154
— Holzsch. F. Caroli	239
— — F. Caroli Sen. ux. Ioh.	234
Pirckheimeri	152
— — F. Casp.	260
— — F. Frid. ux. Sigism. Füreri	260
— — F. Frid. VI. ux. Geo.	146
Winckleri	238
— — F. Gabr.	238
— — F. Gabr. ux. Gabr. Kalberbergeri et Ioh. Radneckeri	237. sq.
— — F. Geo. III. ux. Christoph. Bullingeri	203
— — F. Leopoldi	256
— — F. Sebast. ux. Sebaldi Langgii et Balthaf. Paumgaertneri	245
— — F. Stephani	153
— — F. Viti Engelh. ux. Geo. Christoph. Holzsch.	159, 226
— Imelia, ux. II. Mart. V. Holzsch.	152
— Landeckeria, ux. Caroli Holzsch.	238
— Lucia, F. Caroli Gottlieb. Füreri, ux. Burc. Sigism. Holzsch.	187
— Muffelia, ux. I. Berth. III. Holzsch.	121
Barthia (N. N.), ux. I. Berth. Holzsch.	146
Beatrix Holzsch. F. Frid. V. ux. Vlr. Stromeri	142
Behaimiae Holzschuheris nuptae	120, 176
Benigna Holzsch. F. Caroli Sen. ux. Emerani Zingelii	234
Berga (Francisca Eleonora Ernestina de)	182
Berthold, I. Holzsch.	112
— II. —	120
— III. —	121, sq.
— IIII. —	123, sqq.
— V. —	129
— Holzsch. F. Bertholdi, Lazari nepos	255
— — F. Caroli I. Lineae Holzschuherorum caeruleae auctor	257, sq.
Berthold. Holzsch. F. duo Bertholdi, Caroli I. nepotes	258
— — — F. Frid. VI.	146
— — — F. Lazari	254. sq.
— — — Tucher	141
Bertramus Holzsch. F. Geo. III. Castellanus Dorpatensis et Starosta Cremonensis	204, sqq.
Bilgramia ab Eyb (Gerhufa f. Gertrudis)	121, sq.
Bilgramus ab Eyb (Ioh.)	113
Bodensteinia (Anna)	249
Bona Holzschuherorum enumerantur	68-90
Braeuningia (Maria)	163
Briesen (Henr. de)	148
Brigitta, F. Berth. Volcameri, ux. Gabr. Holzsch.	237
— — F. Iac. Gaertneri, ux. III. Frid. VI. Holzsch.	145
— — F. Iac. Harßdorf. ux. II. Ierem. Holzsch.	236
— — Holzsch. F. Gabr.	238
— — F. Ierem. ux. Viti Wolckensteinii	236
— — Welferia, ux. Berth. Holzsch.	254
Budiffin (Barbara de)	256
Bühlia (Cathar.)	241
Bullinger (Christoph.)	203
Burcard. Sigism. Holzsch. F. Sigism. Iac. Sen.	185, sqq.
Burfarius Heilbrunnensis Henr. VIII. Holzschuher.	127
— — quis?	ibid. not. 24
C.	
Caerulea gentis Holzsch. linea	257, sq.
Cancellarius Dorpatensis Geo. III. Holzsch.	197
Canonicus Dorpatensis Geo. III. Holzsch.	204
Carol. Christoph. Sigism. Holzsch. F. Burcardi Sigism.	189
— — — F. Ioh. Sigism.	181
— — Ernest. Frid. Holzsch. F. Geo. VIII.	217
— — Hieron. Holzsch. F. Hieron.	252
— — — F. Viti Hieron.	221
— — I. Holzsch. Scultetus Norimb.	139, sqq.
— — II. —	143
— — Holzsch. F. Bertholdi	148
— — — F. Caroli Iun.	238
— — — F. Caroli, Caroli Iun. nepos	ibid.
— — — F. Eustach. Caroli	160
— — — F. Lazari	241, sq.
— — — F. Sebast.	243, sq.
— — — F. Sigism.	249
Xxx 2	Carol.

INDEX PRAECIPVARVM RERVM

Carol. Holzsch. Iun. F. Caroli Sen. 234, fqq.	Catharina Holzsch. F. Erasmi, ux. Abrah.
— Sen. F. Caroli I. auctor li-	Waiffieri 151
neae Holzsch. rubrae 231, fqq.	— F. Frid. V. 143
— Ioh. Sigism. Holzsch. F. Ioh. Sigism.	— F. Frid. ux. Iodoci Vl.
179	statii 260
— Otto de Stangen 210	— F. Gabr. ux. Petri Rieteri.
— Pfinzing 209	— F. Geo. II. ux. Ioh. Za.
— Scheurl ibid.	tzeri et Frid. Wifendt 196
— Sigefr. Holzsch. F. Eustach. Caroli	— F. Geo. III. 204
160	— F. Henr. X. ux. Henr.
— Sigism. Elias Holzsch. F. Ioh. Sigism.	Schwabii 155
172, fqq.	— F. Ioh. 154
— Holzsch. F. Christoph. Car.	— F. Lazari, ux. Nicol. Hal-
Sigism. 188	leri et Ioh. Geo. de Roffaw 241
— F. Sigism. Eliae 173, fqq.	— F. Leopoldi 256
— F. Sigism. Iac. Iun. 191	— F. Mart. III. ux. N. N.
— Wilh. Ebner. 224	Groosii 151
Carthusianis bene fecerunt Holzsch.	— F. Mart. VII. ux. Lubo-
97	mirskii, Principis 153
Caspar. Harrus f. Larysch 147	— F. Maximil. Viti, ux. Se-
— Holzsch. F. Alexandri 147, fqq.	baldi Tucheri 210
— F. Casp. 152, 243	— F. Stephani 153
— F. Mart. III. 152	— Koezleria, ux. Caroli Holzsch. 249
— F. Sebast. 242, fqq.	— Rieteria, ux. III. Viti Holzsch.
— Letscherus 261	Sen. 209
— Nüzelius 120	— ux. Herdegeni III. Holzsch. 120
Castellanus Dorpatensis Bertram. Holzsch.	D. Catharinae monasterium testis est libera-
205	litis Holzsch. 97
Castneria de Scheiterbach (Anna Rosina)	Cerae rubrae in signandis literis praestantia
158	— sigillo usi sunt Holzschuheri
Catharina de Kyrati, ux. Erasmi Holzsch. 150	— 32, fqq.
— de Schwandorf, ux. Paulli Holzsch.	Christiana Theresia Sophia, F. Valentini
156	Paulli de Sternberg, ux. Ioh. Sigism. Holz-
— F. Gabr. Nüzeli, ux. I. Maximil.	schuheri 181
Viti Holzsch. 209	Christianus Holzsch. F. Frid. ad Langhame-
— F. Henr. Hildebrandi, ux. Sigism.	rum 114
Holzsch. 248	— (Iodocus) 241
— F. Henr. Meichneri, ux. Mart. III.	Christina Dorothea Holzsch. F. Geo. VII. 217
Holzsch. 154	— F. Frid. Pfinzing, ux. II. Caroli I.
— F. Ioh. Bühl, ux. Lazari Holzsch.	Holzsch. 141
241	— Holzsch. F. Berth. III. ux. Alberti
— F. Iodoci Halleri, ux. Henr. X.	Ebneri et Herm. Nüzeli 122, fqq.
Holzsch. 155	— F. Caroli I. ux. Berth. Tu-
— F. Matthaei Ebneri, ux. Ludou.	cheri 141
Holzsch. 253	Christophorus Bullingerus 203
— F. Petri Geigeri, ux. Balth. Holz-	— Carol. Sigism. Holzsch. F.
schuh. 245	Burc. Sigism. 187, fqq.
— Fuchfia, ux. David. Holzsch. 152	— Gabr. Holz-
— Helena Holzsch. F. Sigism. Eliae	schuh. F. Ioh. Carol. Sigism. 177
168	— de See 150
— Hobboeckia, ux. I. Wilh. Holzsch.	— Engelh. Holzsch. Iun. F. Wolf-
151	gang. Christoph. 227
— Holzsch. F. Alexandri, ux. Andr.	— Sen. ibid.
Salefky 147	— Ernest. Geo. Sigism. Holzsch.
— F. Berth. ux. Ioh. Philipp-	F. Geo. Ernesti Sigism. 182
pi Kornbergeri et Abrah. Greiffii 255	— Frid. Praun. 230
— F. Caroli, ux. Ioh. Henr.	— Gabr. Holzsch. F. Sigism. Iac.
Oesterreicher 249	Sen. 181
— F. Casp. 152	Christo-

ATQVE PERSONARVM.

Christophorus Godefr. Pfinzing 226	Conradus I. Holzsch. 120
— Sigism. Holzsch. F. 185	— II. — 137
Ioh. Sigism. Gabr. 185	— Holzsch. ad Forum Foeni 120, not. 9
— Gottlieb. Holzsch. F. Burc.	— Weigelius 118
Sigism. 189	— Zingelius 142
— Holzsch. F. Berth. 148, fqq.	Confiliarii Sociorum Foederis Suenici ex
— F. Christoph. 156	gente Holzsch. 59
— F. David. 152	Confiliarius Episc. Dorpatens. intimus, isque
— F. Gabr. 246	primarius Geo. III. Holzsch. 197
— F. Geo. II. 196	Conuersi monachi qui? 118, not. 19
— F. Henr. X. 155, fqq.	Cooptati patres qui? 19
— F. Ierem. 237	Cordula Holzsch. F. Caroli 249
— F. Sebast. 242	— F. Sigism. 250
— Iacob. Holzsch. F. Sigism.	Cofchwiz (Ioh.) 147
Iac. Sen. 180	Crameria (Fides) 151
— F. Viti Iac. 229, fqq.	Cunigunda F. Ioh. Grolandi, ux. Berth.
— Ioh. Sigism. Holzsch. F. Ioh.	Holzsch. 258
Sigism. Gabr. 184, fqq.	— Holzsch. F. Frid. V. 143
— Sigism. Frid. Holzsch. F. Ioh.	— F. Gabr. ux. Ioh. Loch-
Sigism. Gabr. 185	neri 238
— Holzsch. F. Caroli Si-	— F. Henr. II. ux. Wer-
gismundi 177, n. II et n. VIII	neri Grundherri 112
— F. Sigism. 181	— F. Sigifr. II. 134
Iac. Sen. 181	— ux. Leo-
— Wilhelm. Sigism. Holzsch. F.	poldi Nüzeli 112
Christoph. Car. Sigism. 188	Custos supremus ianuae Caesareus Berth. I.
Cingulo equestri ornabantur Nobiles 34	Holzsch. 112
— Patricii et in his	
Holzschuheri. 35, fqq.	D.
Ciues nominabantur Nobiles agrarii atque	David Holzsch. F. Davidis 152
Patricii 45, fqq.	— F. Erasmi 150
Clara Cathar. Holzsch. F. Viti Iun. 219	— F. Geo. VII. 217
— F. Viti Philippi, ux.	— F. Martini III. 152
Abrah. Oettingeri 210	— F. Martini V. 154
— F. Paulli Grundherri, ux. II. Viti Holz-	— F. Stephani 153
schuheri Sen. 208, fqq.	Voculae De usus uarius 40, fqq.
— F. Vlrici Halleri, ux. Paulli Holzsch. 258	— qua Patricios, et prae-
— Holzsch. F. Caroli Sen. 234	fertim Holzschuheris 42, fqq.
— F. Frid. ux. Ioh. Nüzeli 261	Dierneria (Sufanna) 153
— F. Frid. V. ux. Ioh. Helchneri	Dillherria (Maria Helena) 228
142	Discalceatorum templo beneficia tribuerunt
— F. Mart. V. 153	Holzschuheri 97
— F. Paulli 258	Dobasch (Gallus) 151
— F. Sebaldi 259	Doerreria (Adelheida) 136
— F. Viti Sen. ux. Ioh. Ebneri et	Doerreri Holzschuheriis matrimonio con-
Car. Pfinzingii 209	iuncti 247, 249
— Maria, F. Alb. Christoph. Gugelii, ux.	Domicelli uocati sunt filii Militum 18
III. Ioh. Sigism. Holzsch. 172	— Patricii interdum, qui
— Sabina, F. Christoph. Wilh. Tucheri,	ruri uitam agebant ibid. not. 9
ux. I. Car. Sigism. Holzsch. 176	Dominicanorum templum testis est liberali-
— Holzsch. F. Lazari 228	tatis Holzsch. 96, fqq.
— Sufanna, F. Ioh. Sigism. de Furtenbach,	— afferuat quoddam
ux. Christoph. Iac. Holzsch. 230	Holzsch. clypeos funebres 97, not. 17
— Tezelia, ux. III. Viti Holzsch. Sen. 209	Domini titulus 37, fqq.
— ux. II. Sebaldi Holzsch. 259	— uocati sunt Milites 38
Clypei Patriciorum Norimbergae in templis	— Patricii et in his Holz-
suspenduntur 106 not. 6	schuheri 38, fqq.
Coberger (Anton.) 238	Yyy Dona.

INDEX PRÆCIPVARVM RERVM

Donationes Holzsch. percensentur	94	Elisabeta Maria Dorothea Holzsch. F. Christi	182
Dorothea Charlotta, F. Geo. Frid. de Seebach, ux. H. Geo. Ernest. Sigism. Holzsch.	182	— stoph. Sigism. ux. Geo. Casim. Hermani	129
— F. Bertr. de Orges, dicti de Ruttenberg, ux. II. Geo. III. Holzsch.	202	— Poemeria, ux. Berth. V.	135
— F. Geo. Imhof, ux. II. Berth. Holzschuheri	146	— ux. Alberti II, Holzsch.	129
— F. Henr. Linckii, ux. I. Frid. VI. Holzsch.	145	— ux. Vlrici II. —	134
— F. Hieron. Münzeri, ux. Hieron. Holzsch.	240	— Weigelia f. Muffelia, ux. Sigisfr. II. Holzsch.	134
— Holzsch. F. Bertr.	206	Emerentia F. Wolfg. Sauermanni, ux. Casp. Holzsch.	242
— — F. Gabr.	238	— Holzsch. F. Casp.	234
— — F. Geo. III. ux. Henr. Noeding	203	Emmeranus Zingelius	120
— — F. Ioh. ux. Ioh. Schmidteri.	247	Engelburgis, ux. Henr. III. Holzsch.	58
— Margareta, F. Ioh. Hieron. Imhofi, ux. Viti Holzsch. Iun.	218	Eques ordinis Iesu Christi Wolfg. Holzsch.	55
— Vetteria, ux. Frid. III. Holzsch.	137	Equestribus ordinibus adscribuntur Nobiles	57, 34
Dorpatenf. Ecclesiae Canonicus Geo. III. Holzsch.	204	— — — Patricii, in primis Holzschuheri	34
— Episcop. Cancellarius et Consiliarius intimus, usque primarius Geo. III. Holzsch.	197	— — — Patricii et in his Holzschuheri.	35, 38
— Scabinus perpetuus, Succamerarius et Castellanus Bertram Holzsch.	205	Equites ordinis Iohannitici ex gente Holzsch.	58
Drusiana Holzsch. F. Casp. ux. Mauritii Pucheri	243	— — — Teutonici — — — ibid.	150
		Erasmus Holzsch. F. Bertholdi	152
		— — — F. Martini	146
		Erhardus Plechius	150
		Eua Holzsch. F. Christoph. ux. Christoph. de See	160
		Eustachius Carol. Holzsch. F. Eustach. Caroli	160

E.

Ebneriae Holzschuheris nuptae	112, 222,	Eyb (Gerhufa, f. Gertrudis Bilgramia ab)	121, 122,
	223, 253, 255		123, 124,
Ebneri Holzschuherias in matrimonium du-		— (Ioh. Bilgramus ab)	113

F.

tis Holzsch.	99	Familiae externae, quarum connubia Holz-	
Eckendorf (Anna ab)	148	schuheri coniunxerunt	65, sq.
Effern (Agnes de)	206	Famuli opponebantur Militibus	34
Eifuogelia (N.N.)	128	Famulorum titulus	47, not. 4
Eleonora Sophia, F. Iod. Wilh. Ebneri, ux.		Fechenbach (Ioh. Godefr. Laurentius de)	
II. Viti Augusti Holzsch.	222		217
Eliae Holzsch. F. duo Hieron. I.	157, 158	Felicitas de Ammerntal, ux. I. Caroli I.	
Elisabeta de Pöbschütz, ux. II. Wilh. Holz-		Holzsch.	141
schuheri	151	— Holzsch. F. Frid. ux. Ioh. Hübneri	261
— F. Alb. Kraftii, ux. Berth. III.		— — F. Sebast.	245
Holzsch.	126	— Schürftabia, ux. Ioh. Holzsch.	246
— Gottsmannia, ux. Berth. I. Holzsch.		Feuda olim non nisi Nobiles possidebant	66
— Holzsch. F. Anton. ux. Ludou. Im-	112	Feudis aliisque praediis ornatu Patricii, et in	
hof.	144	his Holzschuheri, quorum catalogus Al-	
— — F. Bertrami	206	phabeticus exhibetur	66 — 90
— — F. Frid. III.	137	Fidei commissa Holzschuherorum	100
— — F. Frid. III.	137 sq.	Fides, F. Casp. Crameri, ux. II. Mart. III.	
— — F. Geo. III.	204	Holzsch.	151
— — F. Sigisfr. II. ux. Liebhar-		Finckeria (Anna Elisabeta)	216
di Nüzellii	134	Flach (Ioh. Peyerus de)	218
— — F. Sigism.	250	Flickia	

ATQVE PERSONARVM.

Flickia (Anna)	156	Georg. Christoph. Holzsch. F. Hieron. II.	178, lq.
Flossen (Frider. de)	210	— — — F. Viti Hieron.	220
Francisca Eleon. Ernestina F. Geo. Ottonis		— — — Kress.	189
de Berga, ux. I. Geo. Ernest. Sigismund.	182	— Ehrenreich Holzsch. F. Viti Hieron.	222
Holzsch.	97	— Ernest. Sigism. Holzsch. F. Christoph.	182
Franciscanorum Discalceatorum templum	196	— Sigism.	206
beneficii ornarunt Holzsch.	247	— Frid. Holzsch. F. Bertrami	217
Franciscus Koeler	217	— — — F. Geo. VIII.	223
Francia (Vrfula)	219	— — — F. Viti Geo.	209
Frider. Carol. Holzsch. F. Geo. VII.	189	— — — F. Viti Sen.	196
— de Flossen	117	— Hassius	218
— Gabr. Holzsch. F. Sigism. Iac.	130, lq.	— Hieron. Holzsch. F. Viti Iun.	
— I. Holzsch.	135, lq.	— I. Holzsch. auctor lineae Holzsch.	
— II — Eques Ordinis Teutonici	137, lq.	uiridis recentioris, f. Veitinae. atque Con-	
— III —	142, lq.	siliarius Foederis Sueuici	193, lq.
— IIII. —	145, lq.	— II. Holzsch.	195
— V. — auctor lineae Holzsch. uiri-		— III. — Cancellarius ac Confi-	
dis		liarius Episcopus Dorpatens. intimus, i-	
— VI. —		que primarius, cet.	196, lq.
— Holzsch. ad Pontem Longum, Zeide-		— IIII. Holzsch. Ecclesiae Dorpatens.	
larius Norimb.	113	Canonicus	204
— — ad Langhamerum	114	— V. —	211
— — F. Alexandri	147	— VI. —	215, lq.
— — F. Frider. ad Langhamerum	114	— VII. —	216
— — F. Paulli	269	— VIII. —	216, lq.
— Schopperus	128	— Holzsch. F. Hieron.	249
— Sigism. Holzsch. F. Ioh. Sigism.	185	— Magnus Holzsch. F. Viti Engelh.	
— Wisendt	196	— Sigism. Holzsch. F. Wolfg. Sigism.	225
Fuchfia (Catharina)	152	— Stollus	179
Füreriae Floschuheris nuptae	168, 184,	— Vitus Holzsch. F. Geo. VIII.	217
	187, 188	— Wilh. — F. Viti Geo.	223, lq.
Füreri Holzschuheris matrimonio coniuncti	181, 269	— Witzncker	146
Furtenbach (Clara Susanna de)	239		

G.

Gabihauptia f. Habelhauptia (Anna)	157	F. Henr. Bilgrami	ab
Gabriel Holzsch. F. Caroli Sen.	237	Eyb, ux. III. Berth. III. Holzsch.	121
— — F. Gabr.	246	— F. Ioh. Gruberi,	ux.
— — F. Henr. X.	156	Caroli Holzsch. Jun.	236
— — F. Ioh.	247	— Holzsch. Abbatissa	115
— — F. Sebast.	245	— F. Frid.	ad
— Kalberberger	237	Pontem Longum, ux. Ioh. Bilgr.	ab Eyb
Gaertneriae Holzschuheris nuptae	145, 195	— — F. Geo. III.	113
Galeata figilla	30	ux. Philipp. de Ruttenberg	203, sq.
— Nobilibus, ideoque Holzschu-		— F. Lazari,	ux.
heris licita	30, 32	Iod. Christiani et Andreae Geuderi	241
Gallus Dobasch	151	— Meydelia de Erbsteurn,	
Gardianus f. Praepositus Franciscanor. Henr.		sponsa Wolfg. Holzsch.	252
VIII. Holzsch.	126	— Poemeria, ux. II. Frid.	136
Geigeria (Catharina)	245	III. Holzsch.	
Geissendorff, dictus Groefer (Siluester de)	209	— Bertr. Holzsch.	206
Gelhornia (Anna)	249	Geuderia (Gertrudis)	249
Georg. Casim. Hermannus	182	Geuderus (Andreas)	241
		Yyy 2	Gien

INDEX PRAECIPVARVM RERVM

Giengeri Holzschuheris matrimonio con-	Heilbrunnense monasterium beneficiis
iuncti	245
Giezea (Sufanna)	154
Godefredus Engelh. Holzsch. F. Viti Iac.	228, 142
— Ernest. Sigism. Holzsch. F. Ioh.	182
Sigism.	203
Goedelmannus (Ieremias)	210
Gottlieb. Volcamer	212
Gottsmannia (Elisabeta)	120
Grassus (Weigelius)	217
Graff (Maria Helena Antoinetta de)	151
Graua (Anna)	121
— de Wolfsberg (N. N.)	255
Greiffius (Abraham.)	146
Greull, Voigt cognominatus (Ioh.)	188
Groeser (Siluefter de Geissendorff, dictus)	209
Grolandiae Holzschuheris nuptae	210, 238, 258
Grolandus (Philipp. Iacob.)	226
Groffius (N. N.)	151
Groffius (Nicol.)	259
Grotkovsky (Ioh. de)	153
Gruberia (Gerhufa)	236
Grubero Holzschuh. Legata	100, not. 2
Grundherriae Holzschuheris nuptae	116, 142
Grundherrus (Wernerus)	112
Grunerus (Sebaldus)	243
Gugelia (Clara Maria)	172
Gunderfiziuz Andopowizius	147
Gunderzich Mallikowzky	246
Gustau. Philipp. Fürer.	181
— Sigism. Holzsch. F. Sigism. Iac. Iun.	192
Gutta, F. Conr. Stromeri, ux. Frid. I. Holz-	118
schuheri	134
— Holzsch. F. Sigisfridi II.	120
— ux. Conr. I. Holzsch.	

H.

Habelhauptia f. Gabihauptia (Anna)	157
Hahnus (Melchior)	203
Halleriae Holzschuheris nuptae	155, 191, 210, 222, 247, 258
Halleri Holzschuherias in matrimonio habentes	241, 252
Harrus f. Larysch (Casp.)	147
Harsdorferiae Holzschuheris nuptae	154, 163, 225, 236
Harsdorferi Holzschuheris matrimonio coniuncti	219, 253, 261
Hartmannus Holzsch.	135
Hassius de Dorndorf (Ioh.)	196
Hector Poemer.	210
Hedeuica F. Eliae Oelhafii, ux. Sigism. Paulli Holzschuheri	164
Heilbrunnense monasterium beneficiis	99
affecerunt Holzsch.	202
Heimingeria (Maria)	263
Helchneria (Margar.)	142
Helchner (Ioh.)	243
Heldia (Anna)	173
Helena Catharina F. Ioh. Frid. Loeffelholzii, ux. Car. Sigism. Eliae Holzsch.	176
— Clara Holzsch. F. Caroli Sigism.	221
— Dorothea Holzsch. F. Viti Hieron.	168
— Elisabeta, F. Ioh. Leonh. Füreri, ux. Sigism. Eliae Holzsch.	185
— Holzsch. F. Ioh. Sigism.	137
— Felicitas F. Christoph. Wilh. Tucher, ux. II. Christoph. Car. Sigism. Holzsch.	143
— F. Adami Kramer de Bochrach, ux. I. Hieron. II. Holzsch.	115
— Friderica Dorothea Holzsch. F. Viti Geo. ux. Car. Wilh. Ebneri	252
— Holzsch. F. Frid. V. ux. Iac. Sauerzapfii	114
— F. Gabr.	203
— F. Geo. II. ux. Iod. Stegeri	123
et Francisci Koeleri	156, 158
— F. Henr. X.	239
— F. Hieron. I.	246
— F. Martini I.	249
— F. Sebaldi, ux. Ioh. Letsche-	250
ri	252
— F. Viti Sen. ux. Siluestri de Geissendorff, dicti Groeser, et Car. Scheurlii	249
— F. Wolffg.	263
— Maria Holzsch. F. Christoph. Ioh. Sigism.	185
— F. Ioh. Car. Sigism.	177
— Mayria, ux. I. Casp. Holzsch.	243
— Regina, F. Ioh. Wilh. Ebneri, ux. Viti Geo. Holzsch.	223
— Sabina Holzsch. F. Viti Iun. ux. And. Eliae Harsdorferi	219
Henricus de Briesen	148
— I. Holzsch. Scabinus Iudicii Norimb.	111
— II. —	113
— III. —	119
— IIII. —	121
— V. —	127, 129
— VI. —	120
— VII. —	121
— VIII. — Gardianus f. Praepositus Franciscanor.	126
— VIII. — Eques Ordinis Teutonici, Burfarius Heilbrunnens. et Abbas Langhemens.	127
Henri-	

INDEX PRAECIPVARVM RERVM

Henricus X. Holzsch. Zeidelarius Norimb.	154, 113, 142
— Holzsch. parum notus	113, 142
— Noeding	203
— Schwab	155
— Sebast. Sigism. Holzsch. F. Ioh. Sigism.	182
Herdegenus I. Holzsch. Ministerialis Imperii	109, 115, 120, 135, 137, 143
— II. — Affessor Iudicii Provincialis Caes.	115, 120, 135, 137, 143
— III. —	120, 135, 137, 143
— IIII. —	135, 137, 143
— V. —	137, 143
— VI. —	143
— Holzsch. ad Portam Nouam	115
— F. Hieron.	252
— Prefbyter	114
Hermannus (Geo. Casimir)	182
— Holzsch. F. Geo. III.	203
— Nüzeliuz	123
Hieronymus I. Holzsch.	156, 158
— II. —	158
— Holzsch. F. Car. Iun.	239
— F. Gabr.	246
— F. Hieron. nepos Caroli Iun. Consiliarius Foederis Suenici	250, 143, 144
— F. Hieron. pronepos Caroli Iun.	252
— F. — nepos Sigism.	249
— F. — pronepos Sigism.	250
— F. Ioh.	247
— F. Ludou.	253
— F. Sebaldi	259
— F. Sigism.	249
— Oertelius	158
— Rummelius	258
Hildebrandia (Catharina)	248
Hobboeckia (Catharina)	151
Hoferus (Ioh. Christian. Ernest.)	217
Holzschuheriae Holzschuheris nuptae	159, 184, 228
— quaedam, quarum parentes ignorantur	115
— Virgines sacrae commemorantur	93, 141, 142
Holzschuherianae gentis lineae quatuor	141, 142
Holzschuheri dignitatibus militiae altioribus exsplenduerunt	60, 142
— Domitorum titulo condecorati sunt	38, 142
— donationibus conspicui	94, 142
— equestribus ordinibus adscripti	57, 142
Holzschuheri exteris quoque ex familiis nobilibus uxores duxerunt et ex quibus?	65, 142
— Holzschuherias in matrimonio habentes	164, 168, 226
— in Salmannis commemorantur	33
— interfuerunt torneamentis	54
— Milites creati sunt	36
— muneribus clari nobilibus	58, 142
— ob uirtutis studium laudantur	90, 142
— Praebendas f. beneficia ecclesiastica adepti sunt	57
— praediis, feudisque ornati sunt, quae ordine Alphabetico percententur	68—90
— quidam, quorum parentes ignorantur	113, 142
— Senatores	61, 142
— testes rerum gestarum, causarumque aliorum Nobilium	31, 142
— uitam monasticam professi	92, 142
— uoculam De antiquis temporibus plerumque omiserunt	43
— recentiori tempore nomini plerumque gentilitio subiungunt	43, 142
— ufi sunt cera rubra in literis obfignandis	32, 142
Holzschuherorum Fideicommissa atque Legata, eorumque Administratores	100, 142
— Insignia antiquiora	23, 142
— recentiora	28, 142
— nominis origo	26, 142
— uaria scribendi ratio	28, not. 38
— origo obscura	103, 142
— Sacellum in Coemeterio ad D. Ioh. situm	98
— sepulcrum hereditarium in templo et in coemeterio Sebaldino	105, not. 2
— figilla et in his etiam gateata	32
— tituli	48, 142
Hübnerus (Ioh.)	261
Hülfiuz (Andr. Henr.)	160
I.	
Iacobina Lucia Holzsch. F. Burc. Sigism.	189
— Magdal. F. Sebast. Welferi, ux. I. Lazari Holzsch.	228
— D. Iacobi	

INDEX PRAECIPVARVM RERVM

D. Iacobi templum in Vnter-Neubrunn ab Holzschuheris fundatum	98	Iohanna Paullina Maria Regina Holzsch. F. Geo. VIII. ux. Ioh. Christian. Ernest. Ho. feri	217
Iacobus Carol. Sigism. Holzsch. F. Car. Sigism.	177	Iohannes Baptista Holzsch. F. Christoph.	156
Iacobus Christoph. Sigism. Holzsch. F. Car. Sigism.	177	Iohannes Bartholom. Holzsch. F. Caroli	244
— Waldstromer	164	— Bilgramus ab Eyb	113
— Holzsch. ad Portam Nouam	114, sq.	— Carol. Sigism. Holzsch. F. Caroli Si. gism.	176, sq.
— F. Caroli Iun.	238	— F. Christo.	188
— F. Caroli Sen.	234	— phor. Car. Sigism.	176, 177
— F. Frid. ad Langhamerum	114	— Car. Sigism.	176, 177
— F. Gabr.	237	— Christian. Ernest. Hofer	217
— F. Sigism.	250	— Christoph. Holzsch. F. Geo. VII.	ibid.
— Kraufius	146	— Sigism. Holzschuh. F.	182
— Lemoni	246	— Christoph. Sigism.	217
— Pfinzing	164	— Coschwiz	147
— Sauerzapfius	142	— Cosmannus Giengerus	245
— Sigism. Holzsch. F. Burc. Sigism.	189	— de Grotkovsky	153
— F. Ioh. Sigism.	237	— de Lany	ibid.
— Starckius	210	— Ebner	209, 252
— Welfer	157	— Engelh. Holzsch. F. Viti Engelh.	225, sq.
— Wilh. Imhof.	216	— Frid. Loeffelholz	168, 210
Jeremias Goedemannus	203	— Geo. de Rossaw	241
— Holzsch. F. Caroli	244	— Holzsch. F. Geo. VII.	217
— F. — Senior.	236	— Godofr. Laurent. de Fechenbach	ibid.
— F. Ierem.	237	— Greull, Voit cognominatus	146
— F. Sebast.	242	— Hassius de Dorndorf	196
Iesu Christi ordinis Eques ex gente Holzsch. Wolfgangus	58, 261	— Helchner	142
Ignobiles quoque uoculam De nominibus suis addere solent	42	— Henr. Oesterreicher	249
Imelia (Barbara)	152	— Hieron. Oelhafen	225
Imhofiae Holzschuheris nuptae	146, 211, 214, 218, 220, 254	— I. Holzsch.	107, sqq.
Imhoffii Holzschuheris matrimonio coniuncti	143, 144, 165, 216, 218	— II. —	111
Ingenuis annumerantur Patricii	16, sq.	— III. —	138
Ingenuorum conditio	2	— Holzsch. F. Caroli Sen.	234
Insignia Holzschuherianae gentis antiquiora	23, sqq.	— F. Frid. VI.	146
— recentiora	28, sq.	— F. Gabr.	246, 247
Insignium ius	21, sq.	— F. Geo. II.	196
— habent Nobiles	ibid.	— F. Geo. III.	206, sq.
— Patricii	22, sq.	— F. Ioh. duo, Gabr. nepotes	247
Ioachimi Holzsch. F. duo Geo. II.	196	— F. Ioh. nepos Mart. V.	154
Iodoc. Christianus	241	— F. Mart. III. duo	151, 152
— Holzsch. F. duo Geo. III.	203	— F. Mart. V.	153, sq.
— F. Henr. X.	156	— F. Paulli	261
— Sigism. Holzsch. F. Sigism. Eliae	168	— F. Sebast.	246
— Steger	196	— F. Sigifr. III.	145
— Vltatius	260	— F. Stephani	153
— Wilh. Ebner	164, 172	— Hübnerus	261
Iohanna Cathar. F. Michael. Imhof. ux. Viti Geo. Holzsch. Iun.	214	— Iac. Haller	252
		— Holzsch. F. Sigism. Iac.	181
		— Peller	216
		— Letfcherus	259
		Iohan-	

ATQVE PERSONARVM.

Iohannes Lochner	238	Kornberger (Ioh. Philipp.)	255
— Muffelius	263	Krafftia (Elisabeta)	126
— Nüzeli	261	Krameria de Bochrach (Helena)	118
— Peyer de Flach	218	Kraufius (Iacob.)	146
— Philipp. Kornberger	255	Kreizigeria (Magdal. Sibylla)	181
— Pirckheimer	234	Kressiae Holzschuheris nuptae	142, 191, 260
— Radnecker	238	Kressius (Georg. Christoph.)	180
— Rieter	234	Kyrati (Cathar. de)	150
— Schmidterus	247		
— Sigism. Gabr. Holzsch. F. Iohan. Sigism.	184, sq.		
— F. Ioh. Si-	185		
— gism. Gabr.	185	Ladiflaus Doerrer	247
— Holzsch. F. Christoph. Si-	181, sq.	Landeckeria (Barbara)	238
— F. Sigism. Eliae	169, sqq.	Langhemensis Abbas Henr. VIII. Holzsch.	127
— F. Sigism. Iac.	182, sqq.	Langius (Sebald.)	245
— F. Wolfg. Si-	179	Lany (Ioh. de)	153
— gism.	179	Larysch f. Harrus (Casp.)	147
— Wilh. Sigism. Holzsch. F. Chri-	189	Latrones, ab Henr. Aucupe capti, quid egerint, dum bellum Hunnicum ortum sit?	13, not. 16
— stoph. Car. Sigism.	196	Laurentianum templum beneficiis affecerunt Holzsch.	95 et not. 8
— Zatzerus	196	Laurentius Holzsch. Iun.	107, sq.
D. Iohannis templum, eique adiacens Nofocomium atque Coemeterium, item Sacellum Holzschuherianum uaria ostendunt gentis Holzsch. monumenta	98	— Sen.	105, sq.
Iohannitici ordinis Equitibus adscribuntur Nobiles et in his Holzschuheri	55, 57 sq.	Lazarus Holzsch. F. Caroli Iun.	240, sq.
Iony (Tobias de)	153	— F. Henr. X.	157
Irmengardis Holzsch. F. Herdegeni II.	116	— F. Lazari	254
Iuditha F. Steph. de Vyuari, ux. I. Mart. V. Holzsch.	152	— F. Sigism.	250
— Holzsch. F. Casp.	ibid.	— F. Viti Engelh.	228
— F. Ioh.	154	Legata Grubero - Holzschuheriana	100, not. 2
— F. Mart. III.	151	— Holzsch. eorumque Administratores	100, sqq.
— F. Mart. VII. ux. Andr. To-	153	Legatus Episcopi Dorpatens. alicumque S. R. I. Principum Geo. III. Holzsch.	197
portyr et Michael. Schwarzii	ibid.	Lemoni (Iacob.)	246
Iuliana, F. Iac. Scheurlii, ux. II. Geo. V. Holzsch.	212	Leonhard. Holzsch. F. Caroli Iun.	239
— Holzsch. F. Ioh.	154	— Pafurt, Dieterich dictus	ibid.
— F. Wilh. ux. Paulli Ster-	151	Leopoldus I. Holzsch.	109
nii	185	— II. Affessor Iudicii Pro-	116, sq.
Sufanna Holzsch. F. Ioh. Sigism.	196	uincialis Caesar.	225
Iustinus Müller	196	— Holzsch. F. Lazari	225, sq.
		— F. Leopoldi	225, sq.
		— Nüzeli	134
		Letfcheri Holzschuherias in matrimonio habentes	259, 261
		Liebhardus Nüzeli	134
		Linckia (Dorothea)	145
		Lindneria (Margareta)	147
		Lineae gentis Holzschuherianae quatuor	141
		Linea Holzsch. caerulea	257, sq.
		— punicea	258, sqq.
		— rubra	231, sqq.
		— uiridis	142, sqq.
		— eaque antiquior f.	154, sqq.
		Sigismundina	154, sqq.
		Zzz z	Linea

K.

Kaemmereri Holzschuheris matrimonio coniuncti	249, 263
Kalbersberger (Gabr.)	237
Kochia (N. N.)	145
Koeler (Franciscus)	196
Koezleria (Cathar.)	249
Koleria (Barbara)	144

ATQVE PERSONARVM.

Linea Holzsch. uiridis eaque recentior f. Veitina	193, 199.	Magdalena Holzsch. F. Sebast. ux. Ioh. Coßmanni Giengeri	245
Lochinskia (Maria)	154	— — — F. Wolfg. ux. Wolfg.	245
Lochner (Ioh.)	238	— Kaemmereri	263
Loeffelholziae Holzschaheris nuptae	143, 173, 213	— Sibylla, F. Ioh. Casp. Kreizigeri, ux. II. Christoph. Sigism. Holzsch.	181
Loeffelholzii Holzschuheris matrimonio coniuncti	168, 209	Mallikowzky (Gunderzich)	246
Loehneria (Lucretia)	150	Margareta F. Casp. Loeneisii, ux. Sebast. Holzsch.	ibid.
Loeneisia (Margareta)	246	— — — F. Conr. Kressii, ux. Frid. V. Holzsch.	142
Lubomirsky, Princeps, Catharinam Holzsch. F. Mart. VII. matrimonio sibi iunxit	153	— — — F. Geo. Lindneri, ux. Alexandri Holzsch.	147
Lucas de Wertha	157	— — — F. Ioh. Helchneri, ux. Wolfg. Holzsch.	263
Lucretia, F. Ofwaldi Loehneri, ux. Christoph. Holzsch.	150	— — — F. Leonh. de Plauen, ux. Geo. II. Holzsch.	195
Ludi equestres an Norimbergae A. 1197 fuerint celebrati	107, not. r.	— — — F. Michael. Behaim, ux. Berth. II. Holzsch.	120
Ludis equestribus interfuerunt Nobiles foli	52	— — — F. Thomae Reichii, ux. I. Sebal-di Holzsch.	259
— — — Patricii et in his Holzschuheri	52 sqq.	— — — Holzsch. F. Caroli Iun.	236
Ludouicus Holzsch. F. Hieron.	253	— — — F. — — Sen. ux. Ioh.	234
— — — F. Ludou.	ibid.	Rieteri	244
— — — Imhof.	144	— — — F. — — ux. Michael.	243
— — — Steinlinger	128	Ramingeri	243
		— — — F. Casp.	243
		— — — F. Frid. V. ux. Conr.	142
		Zingelii	142
		Cobergeri	238
		Hahnii	203
		— — — F. Ioh. ux. Wolfg. Tu-cheri et Ladislai Doerreri	247
		Grossii	259
		Oertelii	ibid.
		Maria Anna Holzsch. F. Ioh. Sigism. Gabr.	184
		— — — F. Sigism. Iac. Iun.	192
		— Barbara F. Ioh. Iac. Pelleri, ux. I. Ioh. Sigism. Holzsch.	171
		— — — Holzsch. F. Burc. Sigism.	189
		— — — F. Geo. VI. sponfa	216
		Ioh. Iac. Pelleri	188
		— Carolina Holzsch. F. Christoph. Car. Sigism.	230
		— Catharina Holzsch. F. Christoph. Iac. ux. Christoph. Frid. Praunii	221
		— — — F. Viti Hieron.	168
		— Christina Holzsch. F. Sigism. Eliae	230
		— Clara Holzsch. F. Christoph. Iac.	164
		— — — F. Sigism. Paulli	164
		Maria	

M.

Magdalena F. Christoph. Grolandi, ux. II. Maximil. Viti Holzsch.	210	Magdalena Holzsch. F. Sebast. ux. Ioh. Coßmanni Giengeri	245
— — — F. Ioh. Loeffelholz, ux. Mart. I. Holzsch.	143	— Kaemmereri	263
— — — F. Sigism. Oertelii, ux. II. Hieron. I. Holzsch.	157	— Sibylla, F. Ioh. Casp. Kreizigeri, ux. II. Christoph. Sigism. Holzsch.	181
— — — F. Wilh. Schlüßfelderi, ux. II. Hieron. Holzsch.	252	Mallikowzky (Gunderzich)	246
— — — Friderica Sophia Holzsch. F. Ioh. Sigism.	181, sq.	Margareta F. Casp. Loeneisii, ux. Sebast. Holzsch.	ibid.
— — — Holzsch. F. Caroli Iun.	236	— — — F. Conr. Kressii, ux. Frid. V. Holzsch.	142
— — — F. — — ux. Sebal-di	239	— — — F. Geo. Lindneri, ux. Alexandri Holzsch.	147
Wundereri	239	— — — F. Ioh. Helchneri, ux. Wolfg. Holzsch.	263
— — — F. Frid. VI. ux. Iac.	146	— — — F. Leonh. de Plauen, ux. Geo. II. Holzsch.	195
Krausii et Ioh. Greull, Voigt cognomi-nati	146	— — — F. Michael. Behaim, ux. Berth. II. Holzsch.	120
— — — F. Hieron. I. ux. Lucae	157	— — — F. Thomae Reichii, ux. I. Sebal-di Holzsch.	259
de Wertha et Iac. Welferi	253	— — — Holzsch. F. Caroli Iun.	236
— — — F. Hieron.	241	— — — F. — — Sen. ux. Ioh.	234
— — — F. Lazari	241	Rieteri	244
— — — F. Ludouici, ux. Anton.	253	— — — F. — — ux. Michael.	243
Tucheri et Philipp. Harsdorferi	143	Ramingeri	243
— — — F. Mart. I. ux. Petri Im-hof.	143	— — — F. Casp.	243
— — — F. Maximil. Viti, ux.	210	— — — F. Frid. V. ux. Conr.	142
Hectoris Poemeri	210	Zingelii	142
— — — F. Pancratii, ux. Sebast.	246	Cobergeri	238
Schedelii et Iac. Lemoni	246	Hahnii	203
— — — F. Sebal-di	259	— — — F. Ioh. ux. Wolfg. Tu-cheri et Ladislai Doerreri	247
		Grossii	259
		Oertelii	ibid.
		Maria Anna Holzsch. F. Ioh. Sigism. Gabr.	184
		— — — F. Sigism. Iac. Iun.	192
		— Barbara F. Ioh. Iac. Pelleri, ux. I. Ioh. Sigism. Holzsch.	171
		— — — Holzsch. F. Burc. Sigism.	189
		— — — F. Geo. VI. sponfa	216
		Ioh. Iac. Pelleri	188
		— Carolina Holzsch. F. Christoph. Car. Sigism.	230
		— Catharina Holzsch. F. Christoph. Iac. ux. Christoph. Frid. Praunii	221
		— — — F. Viti Hieron.	168
		— Christina Holzsch. F. Sigism. Eliae	230
		— Clara Holzsch. F. Christoph. Iac.	164
		— — — F. Sigism. Paulli	164
		Maria	

ATQVE PERSONARVM.

Maria de Vyuari, ux. III. Mart. V. Holzschuheri	152	Maria Helena Holzsch. F. Ioh. Sigism. Gabr.	184
— — — Dorothea Holzsch. F. Viti Iun.	218	— — — F. — — ux.	172
ux. Andr. Imhof.	112	Iod Wilh. Ebneri	168
— — — Ebneria, ux. Henr. II. Holzsch.	222	— — — F. Sigism. Eliae, ux.	192
— — — Eleonora, Holzsch. F. Viti Au-gusti	180	Ioh. Frid. Loeffelholz.	181
— — — Felicitas Holzsch. F. Sigism. Iac.	153	— — — F. Sigism. Iac. Iun.	228
Sen. ux. Geo. Christoph. Kressii	253	— — — F. — — Sen.	222
— — — F. Andr. Thernii, ux. Mart. VII. Holzsch.	211	ux. Gustavi Philippi Füreri	164, 228
— — — F. Anton. Maureri, ux. Ludou.	154	— — — F. Sigism. Paulli, ux.	226
Holzsch.	163	Wolfg. Frid. Mühlholzeri et Lazari Holzsch.	214
— — — F. Caroli Scheurlii, ux. I. Geo. V. Holzsch.	177	— — — F. Viti Augusti	228
— — — F. Michael. Lochinsky, ux. Ioh. Holzsch.	168	— — — F. Viti Engelh. ux.	226
— — — F. Wolfg. Braeuningii, ux. I. Si-gism. Gabr. Holzsch.	192	Christoph. Godefr. Pfünzingii	214
— — — Hedeuica Holzsch. F. Caroli Si-gism.	164	— — — F. — — ux.	228
liae	168	Paulli Tucheri	206
— — — F. Sigism.	192	— — — F. Viti Iac.	243
Frid.	164	Holzsch. F. Bertrami	203
Paulli	202	— — — F. Casp.	211
— — — Heimingeria, ux. I. Geo. III. Holzsch.	217	— — — F. Geo. III. ux. Ierem. Goe-delmanni	211
— — — Helena Antoinetta de Graff, ux. II. Geo. VIII. Holzsch.	ibid.	— — — F. Mart. III.	151
— — — F. Anton. Henr. de Nele-fin, ux. Geo. Viti Holzsch.	179	— — — F. Sigism.	250
— — — F. Christoph. Berth. Tu-cheri, ux. Wolfg. Sigism. Holzsch.	171, sq.	— — — Iacobina Holzsch. F. Ioh. Sigism.	185
— — — F. Christoph. Wilhelm, Scheurlii, ux. II. Ioh. Sigism. Holzsch.	228	— — — Iuliana Holzsch. F. Christoph. Si-gism.	187
— — — F. Erasmi Dillherri, ux. Viti Iac. Holzsch.	166	— — — Lucia Holzsch. F. Burc. Sigism.	188
— — — F. Iodoc. Henr. Roggen-bachii, ux. Sigism. Paulli Holzsch.	213	— — — Magdalena, F. Gustavi Philippi Für-eri, ux. I. Christoph. Car. Sigismundi Holzsch.	210
— — — F. Ioh. Frid. Loeffelholz. ux. Viti Geo. Holzsch. Iun.	176	— — — F. Ioh. Iac. Halleri, ux.	210
— — — F. Ioh. Paulli Tucheri, ux. Ioh. Car. Sigism. Holzsch.	191	Viti Philippi Holzsch.	164
— — — F. Philippi Iac. Halleri, ux. Sigism. Iac. Holzsch. Iun.	184	— — — F. — — Starckii, ux.	164
— — — F. Wolfg. Adami Frid. Stromeri, ux. I. Ioh. Sigism. Gabr. Holz-schuheri	189	Sigism. Gabr. Holzsch.	164
— — — Holzsch. F. Burc. Sigism.	176	— — — F. Sigism. Gabr. Iun.	165
— — — F. Car. Sigism.	188	ux. Wolfg. Mart. Imhof. et Iod. Wilh. Ebneri.	180
Car. Sigism.	188	— — — F. Sigism. Iac. Sen. ux.	179
		Philipp. Iac. Scheurlii	177
		— — — F. Wolfg. Sigism.	164
		— — — Margareta Holzsch. F. Caroli Sigism.	216
		— — — Martha Holzsch. F. Sigism. Paulli, ux. Iac. Pfünzingii	213
		— — — Regina Holzsch. F. Geo. VI.	224
		— — — F. Viti Geo. Iun.	181
		— — — Sabina, F. Ioh. Wilh. Poemeri, ux. Geo. Wilh. Holzsch.	185
		— — — Holzsch. F. Sigism. Iac. Sen.	160
		— — — Salome, F. Sigism. Pfünzingii, ux. Christoph. Ioh. Sigism. Holzsch.	160
		— — — Holzsch. F. Eustachii Car. ux. Sigism. Pfünzingii et Andr. Henr. Hüßli	160
		Aaaa	Maria

INDEX PRAECIPVARVM RERVM

Maria Sibylla Holzsch. F. Viti Iun.	219	Monasticam vitam sequebantur Holzschu-	
Sophia, F. Wolfg. Frid. Kressli, ux.		heri	92, sq.
Sigism. Frid. Holzsch.	191	heriae	Holzschu-
Susanna Holzsch. F. Sigism. Paulli,			93, sq.
ux. Iac. Christoph. Waldstromeri	164	Monimenta in templis ad altare primum	
F. Viti Hieron.	221	conuertebant	26, not. 32
B. Mariae templum beneficiis affecerunt		Patriciorum tantum suspendun-	
Holzsch.	96	tur Norimbergae in templis	106, not. 6
Martha Holzsch. F. Lazari	242	Mühlholzer (Wolfg. Frid.)	164
Martinus I. Holzsch.	143	Müller (Iustinus)	196
II. — auctor lineae Holzsch.		Münzeria (Dorothea)	240
uiridis antiquioris F. Sigismundinae	154	Muffeliae Holzschuheris nuptae	121, 134
III. —	ibid.	Muffelius (Ioh.)	263
IV. —	151, sqq.	Munera Holzschuherorum nobilia	58, sqq.
V. —	152, sq.		
VI. —	ibid.		
VII. —	153		
VIII. —	ibid.		
Holzsch. F. Gabr.	237		
gener. Ortlibii	113, sq.		
Zkotzlawitz	246		
Matrimonia Patriciorum et in his Holzschu-			
herorum	63, sqq.		
Matrimoniorum aequalium dignitas	63		
Maureria (Maria)	253		
Mauritius Pucher	243		
Maximilianus Geo. Holzsch. F. Maximil.			
Viti	209		
Vitus Holzsch. F. Viti Sen.	209, sq.		
Mayenthalia (Anna)	111		
Mayria (Helena)	243		
Mechtildis, F. Werner Grundherri, ux.			
Leopoldi II. Holzsch.	116, sq.		
Meichneria (Catharina)	154		
Melchior Hahnus	203		
Holzsch. F. Sebast.	244, sq.		
Mendeliani nominis origo	27, not. 37		
Meydelia de Erbsteurn (Gertrudis)	252		
Michael Ramingerus	244		
Schmuckerus	ibid.		
Schwarz	153		
Milites agrarii, ab Henr. Aucupe in urbes			
commigrare iussi, quinam fuerint?	3, sqq.		
appellati sunt Domini	38		
creati sunt Patricii et in his Holz-			
schuheri	35, sq.		
opponerantur Famulis	34		
Militiae dignitates altiores, quibus Holz-			
schuheri exsplenderant	60, sq.		
Militis uocis uariae significationes	6		
Militum agrariorum conditio	6, sqq.		
fili uocati sunt Domicelli	38		
tituli	47, not. 4.		
Ministeriales ex gente Holzschuheriana	58		
Monasteriis beneficia tribuerunt Holzsch.	97, 99		

N.

Nelefin (Maria Helena de)	217
Nicolaus Grossius	259
Haller	241
Holzsch.	126
F. Gabr.	237
Tezel	143
Nobiles adscribuntur equestribus ordinibus	55
alii dicebantur Milites, alii Famuli et	
Armigeri	34
cingulo equestri ornati sunt	ibid.
ex praediorum redditibus potissimum	
uiuere solent	66
fuerunt testes rerum gestarum, caus-	
arumque aliorum Nobilium	29
iam ante Henrici Aucupis aetatem	
in urbibus habitauerunt	4
iure in Praebendas gauisi sunt	54, sq.
nominabantur Ciues	45, sq.
non semper uoculam De nominibus	
suis apposuerunt	40, sqq.
etiam post Henr. Aucupis aeuum in	
urbes se contulerunt	14
praesertim Milites, Domini dicti sunt	
solus interfuerunt torneamentis	38
quondam Feudorum possessores	
erant	66
urbani quomodo differant ab agrariis?	4
usi sunt iure sigillorum	30
plerumque in signandis literis	
cera uiridi, rarius rubra	ibid.
sigillis galeatis	ibid.
Nobilibus ius insignium proprium	21, sq.
urbanis annumerantur Patricii	16, sq.
Nobilitas auita et noua	2
gentilitia et personalis	ibid.
Patriciorum Norimb. adhuc illibata	20
	20
	Nobi-

ATQVE PERSONARVM.

Nobilitas quid sit?	2	centiori tempore plerumque nomini	
superior et inferior	ibid.	gentilitio subiungunt	43
Nobilitatis inferioris origo	ibid. not. 1	Patricii qui ruri uitam agebant, uocati sunt	
Nobilium tituli	46, sq.	interdum Domicelli	38, not. 9
Noeding (Henr.)	203	solus Norimbergae ius habent, cly-	
Nominis Holzsch. origo	26, sq.	peos sepulcrales in templis suspendendi	
uaria scribendi ratio	28, not. 38	testes fuerunt rerum gestarum, caus-	
Nofocomio ad Spiritus S. Holzschuheri be-		arumque aliorum Nobilium	31
neficia tribuerunt	96	usi sunt iure sigillorum	ibid.
Nüzelliae Holzschuheris nuptae	179, 209	Patriciorum dignitas per diplomata Caes-	
Nüzellii Holzschuheris matrimonio coniun-		rea familiis cooprandis conceditur	20
cti	120, 123, 134, 261	genus	16, sq.
		ius magistratus gerendi	17, sq.
		nomen et forma	14, sq.
		Norimbergenfium conditio	19
		matrimonia	63, sqq.
		nobilitas ad-	
		huc illibata	20
		recensio	19, not. 6
		tituli	48
		origo	15, sq.
		recentiori tempore cooptrato-	
		rum conditio	19
		Patricii Holzsch. F. Caroli I. auctor lineae	
		Holzsch. puniceae	258, sq.
		F. — Iunior	239
		F. Henr. X. Scultetus Halae	
		ad Cocherum	156
		F. Paulli	259
		F. Viti Engelh.	226
		Imhof	143
		Sternius	151
		Tucher	214
		Paumgaertner (Balthasar)	245
		Pelleriae Holzschuheris nuptae	171, 180
		Pellerus (Ioh. Iac.)	216
		Petrus Harsdorfer	261
		Holzsch. F. Mart. II.	154
		Imhof	143
		Rieter	238
		Peyer de Flach (Ioh.)	218
		Pfalburgerorum nominis origo	12, not. 15
		Pfinzingiae Holzschuheris nuptae	141, 185
		Pfinzingii Holzschuheris matrimonio con-	
		iuncti	160, 164, 209, 226
		Philippus de Rutenburg	204
		Harsdorfer	253
		Iac. Groland	226
		Scheurl	180
		Pirckheimer (Ioh.)	234
		Plauen (Margareta de)	195
		Plechius (Erhardus)	146
		Pobschütz (Elisabeta de)	151
		Poemeriae Holzschuheris nuptae	129, 136, 224, 227
		Poemerus (Hector)	210
		Aaaa 2	Poly.

O.

Oelhaefae Holzschuheris nuptae	164, 208, 227
Oelhaefus (Ioh. Hieron.)	225
Oertelia (Magdalena)	157
Oertelii Holzschuheris in matrimonio habentes	158, 259
Oesterreicher (Ioh. Henr.)	249
Oettinger (Abraham.)	210
Ordinibus equestribus adscribuntur Nobiles	55
Patricii	57, sq.
et in his Holzschuheri	57, sq.
Orges, dicta de Rutenberg (Dorothea de)	202
Origo Holzschuherorum obscura	103, sq.
nominis Holzschuheriani	26, sq.
Ortlibiae Holzschuheris nuptae	113, 114

P.

Pafurt, Dieterich dictus (Leonhard.)	239
Pancratius Holzsch. F. Gabr.	245, sq.
Patres coopmati qui?	19
Patricii admissi sunt ad torneamenta	52, sq.
adscripti sunt equestribus ordinibus	57
an in Militibus numerentur?	34, sq.
Minorum titulo ornati sunt	38
feudis aliisque praediis ornati sunt	66, sqq.
gauisi sunt iure in Praebendas	55, sqq.
iam olim iure insignium	22
non omnes uocula De usi sunt	42, sq.
Norimbergenfes Milites creati sunt	35
uoculam De anti-	
quis temporibus plerumque omiserunt	43
re-	

INDEX PRAECIPVARVM RERVM

Polyxena Holzsch. F. Hieron. ux. Ioh. Iac.	252	Sacellum Holzschuherianum in Coemeterio	98
Halleri	252	ad D. Ioh. fitum	98
Præbendas adepti sunt Nobiles	54, fq.	Salesky (Andr.)	147
— — — Patricii et in his	55, fq.	Salmanorum conditio	33, not. 18
Holzschuheri	55, fq.	Salome, F. Michael. Steinhauferi, ux. Eusta-	159
Prædiis ornati sunt Patricii Norimb. et in his	55, fq.	chii Car. Holzsch.	242
Holzschuheri, quorum Catalogus Al-	66 — 90	Sauermanniae Holzschuheris nuptae	242
phabeticus exhibetur	66 — 90	Sauerzapfius (Iacob.)	142
— uiuere solent Nobiles	66	Scabini Norimbergenses ex gente Holzschu-	59
Praunius (Christoph. Frid.)	230	heriana	59
Priorth (Anna Sibylla de)	216	Scabinus Dorpatensis perpetuus Bertram.	205
Pucherus (Mauritius)	243	Holzsch.	205
Punica linea gentis Holzschuherianae	258, fq.	Schedelii Holzschuherias in matrimonio ha-	246, 263
		bentes	246, 263
		Scheiterbach (Anna Rosina Castneria de)	158

R.

Radneckerus (Ioh.)	238	Scheurliae Holzschuheris nuptae	172, 189,
Ramingerus (Michael)	244		211, 212
Rebecca Holzsch. F. Mart. III. ux. N. N.	151, fq.	Scheurlii Holzschuheris in matrimonio coniu-	180, 209
Waiferi	151, fq.	cti	180, 209
Regina Cordula Holzsch. F. Geo. VII. ux.	217	Schlüßelfelderia (Magdalena)	252
Ioh. Godofr. Laurent. de Fechenbach	217	Schmidmaierus (Anton. Salom.)	158
— F. Andr. Imhof, ux. Viti Geo. Holz-	211	Schmidterus (Ioh.)	247
schuher. Sen.	211	Schmuckerus (Michael)	244
— Helena Charlotta, F. Ioh. Ioach. Nü-	179	Schopperus (Frid.)	128
zelli, ux. Ioh. Sigism. Holzsch.	179	Schürftabia (Felicitas)	246
— Holzsch. F. Berth. ux. Vlr. de Alten-	148	Schwabius (Henr.)	155
Golßen	148	Schwandorf (Cathar. de)	156
— F. Caroli, ux. Michael.	244	Schwarz (Michael)	153
Schmuckeri	244	Sculptetus Halae ad Cocherum Paullus Holz-	156
— F. Geo. V.	211	schuher	156
Regni Poloniae Senator Bertram. Holzsch.	205	— Norimb. Carol. I. Holzsch.	139
Reichia (Margareta)	259	Sebaldinum templum beneficiis affecerunt	95
Riedlerus (Antonius)	142	Holzschuheri	95
Riegeria (Vrsula)	255	— — — monimenta Holz-	ibid. not. 7
Rieteria (Catharina)	209	schuheriana afferuat	ibid. not. 7
Rieteri Holzschuheris in matrimonio coniu-	234, 238	Sebaldus Gruner	243
cti	234, 238	— Holzsch.	141
Ringsmaulia f. Rindsmaulia (N. N.)	246	— F. Berth.	258
Roggenbachia (Maria Helena)	166	— F. Paulli, Zeidelarius No-	259
Rosina Helena Holzsch. F. Caroli Sigism.	177	rimb.	259
— Holzsch. F. Alexandri, ux. Ioh. Cofeh-	147	— F. Sebaldi	ibid.
wiz	147	— Langius	245
— Magdalena Holzsch. F. Lazari	228	— Tucherus	210
Roslaw (Ioh. Geo. de)	241	— Welferus	225
Rubra linea gentis Holzsch.	231, fq.	— Wunderer	239
Rummelia (Barbara)	233	Sebastianus Carol. Holzsch. F. Caroli	244
Rummelius (Hieron.)	258	— Holzsch. F. Casp.	243
Ruttenbergiae Holzschuheris nuptae	202	— F. Gabr.	246
Ruttenburg (Philipp. de)	204	— F. Ierem.	242, fq.
Rutzia (N. N.)	138	— F. Sebast.	242
Rygnoffsky (Anna)	147	— Schedelius	246

S.

Sabina Holzsch. F. Sigism. ux. Wolfg. Kaem-	249	Seebach (Dorothea Charlotta de)	182
mereri et Balth. Doerreri	249	See (Christoph. de)	150
		Seiboth (Adam. Godofr. Salathin de)	216
		Senatores Norimbergenses ex gente Holz-	61, fq.
		schuher.	61, fq.
		Senator Regni Poloniae Bertram. Holzsch.	205
			205
		Sepul-	

ATQVE PERSONARVM.

Sepulcrum Holzschuherorum hereditarium	236	Sigweimia (N. N.)	236
in templo et in coemeterio Sebaldino	105, not. 2	Siluester de Geiffendorff, dictus Groefer	209
Sibylla Barbara Holzsch. F. Burc. Sigism.	189	Sophia Clara Holzsch. F. Christoph. Sigism.	182
— — — F. Hieron. ux. Ioh.	252	— Friderica Wilhelmina Holzsch. F.	ibid.
Ebneri	252	Ioh. Sigism.	ibid.
— — — F. Viti Engelh.	225	— Holzsch. F. Berth. ux. Henr. de	148
Sigilla galeata	30	Briefen	148
Sigillorum discrimen, quod ad ceram attinet	ibid.	— F. Casp.	152
— — — ius habuerunt Nobiles	ibid.	— F. Mart. III.	ibid.
— — — Patricii et in his	31, fq.	— Magdal. Holzsch. F. Eustachii Car.	160
Holzschuheri	31, fq.	Spiritus S. templum beneficia ab Holzschu-	95, fq.
— — — utrum Famuli quoque, an	30, not. 4	heris accepit	95, fq.
Milites soli habuerint?	30, not. 4	Stangen (Car. Otto de)	210
Sigillum Herdegenianum	110, not. 3	Stanislaus Holzsch. F. Berth.	148
Sigisfridus I. Holzsch.	115	Starckia (Maria Magdal.)	164
— II. —	132	Starckius (Iacob.)	210
— III. —	134, fq.	Starostae ex gente Holzsch.	60
— IIII. — Administer Imperat.	144, fq.	Stegerus (Iodoc.)	196
Maieftatis.	144, fq.	Steinhauferia (Salome)	159
Sigismundina Holzschuherorum linea	142, fq.	Steinlingerus (Ludou.)	128
Sigismundus Conrad. Holzsch. F. Sigism.	166	Stephanus Holzsch. F. Ierem.	237
Paulli	166	— F. Mart. V.	153
— Elias Holzsch. F. Car. Sigism.	177	Sternberg (Christiana Theresia Sophia de)	181
— — — F. Ioh. Car. Si-	176, fq.	Sternius (Paullus)	151
gism.	176, fq.	Stetten (Ioh. Christoph. de)	217
— — — F. Sigism. Paulli	166, fq.	Stollus (Georg.)	228
— — — Frider. Holzsch. F. Car. Sigism.	177	Strauffia (Barbara)	246
— — — F. Ioh. Sigism.	185	Stromeriae Holzschuheris nuptae	118, 184
Gabr.	185	Stromerus (Vlricus)	142
— — — F. Sigism. Iac.	191, fq.	Succamerarius Dorpatensis Bertr. Holzsch.	205
Iun.	260	Sufanna Catharina, F. Andr. Imhof, ux. Viti	220
— Fürerus	260	Hieron. Holzsch.	220
Gabr. Holzschuh. F. Car. Si-	176	— Felicitas Holzsch. F. Viti Hieron.	ibid.
gism.	176	— F. Gaboris Giezei, ux. I. David.	154
— — — F. Sigism.	165	Holzsch.	154
Paulli	165	— F. Geo. Vassii, ux. II. David. Holzsch.	ibid.
— — — F. Wolfg.	179	— F. Ioh. Dieneri, ux. Steph. Holzsch.	153
Sigism.	179	— Helena, F. Ioh. Frid. Behaimii, ux.	176
— — — Iun. 164, fq.	164, fq.	II. Car. Sigism. Holzsch.	176
— — — Sen. 160, fq.	160, fq.	— Margareta Holzsch. F. Ioh.	ibid.
— Holzsch. F. Caroli	248	Car. Sigism.	ibid.
— — — F. Gabr.	246	— Holzsch. F. David.	152
— — — F. Sigism.	249	— F. Erasmi	150
Iacob. Holzsch. F. Sigism. Iac.	191	— F. Leopoldi	256
Iun	191	— F. Mart. III.	151
— — — Iun. F. Sigism.	190, fq.	— F. Mart. VII. ux. Tobiae de	153
Iac. Sen.	190, fq.	Iony	ibid.
— — — Sen. F. Sigism.	179, fq.	— F. Stephani	ibid.
Gabr. Iun.	179, fq.	— Maria, F. Christoph. Gottl. Scheur-	189
— — — Paullus Holzsch. F. Sigism.	163, fq.	lii, ux. III. Christoph. Car. Sigism.	189
Gabr. Sen.	163, fq.	Holzsch.	189
— — — F. Sigism.	165, fq.	— — — Holzsch. F. Car. Sigism.	177
Paulli	165, fq.	— — — F. Christoph. Car.	188
— Pfinzingius	160	Sigism.	188
		Bbbb	Sufanna

INDEX PRAECIPVARVM RERVM

Sufanna Maria Holzsch. F. Sigism. Tac. Iun.	191
— — — F. Sigism. Paulli	164
— Regina Holzsch. F. Geo. VI.	216
— — — F. Ioh. Car. Sigism.	177
— Sabina, F. Christoph. Andr. Tucher,	ux. III. Ioh. Sigism. Holzsch.
— Vrsula, F. Maximil. Oelhafii, ux.	172
— I. Wolfg. Christoph. Holzsch.	227

T.

Tauberia (Anna)	225
Templa beneficiis affecerunt Holzschuheri	95, 149.
Testamentum Berth. III. Holzsch. 124, not. 16	
— Wolfg. Holzsch.	100, not. 2
Testes rerum gestarum causarumque aliorum Nobilium fuerunt Nobiles	29, 149.
— Patricii et in his Holzschuheri	31, 149.
Teutonicis ordinis equitibus adscribuntur Nobiles et in his Holzschuheri	55, 57, 149.
Tezelia (Clara)	209
Tezelius (Nicol.)	143
Thernia (Maria)	153
Thomas Holzsch. F. Ierem.	237
Tituli Militum et Famulorum	47, not. 4.
— Nobilium diuersis temporibus diuersi	46, 149.
— Patriciorum Norimb. ac potissimum Holzsch.	47, 149.
Tobias de Iony	153
Toportyr (Andr.)	ibid.
Torneamentis interfuerunt Nobiles soli	52
— Patricii et in his Holzschuheri	52, 149.
Torneamentum an Norimbergae A. 1197 fuerit celebratum	107, not. 1.
Tucheriae Holzschuheris nuptae 172, 176, et n. III. 179, 188	
Tucheri Holzschuheris matrimonio coniuncti	141, 210, 214, 247, 253

V.

Vassia (Sufanna)	154
Veitina linea Holzschuherorum	193, 149.
Veronica Holzsch. F. Caroli, ux. Leonh. Pafurt, Dieterich dicti	239
Vetteria (Dorothea)	137
Vippach (Anna Elisabetha de)	181
Viridis linea Holzsch.	142, 149.
— — — antiquior, f. Sigismundina	154, 149.
— — — recentior, f. Veitina	193, 149.
Virgines sacrae ex Holzsch. commemorantur	93, 149.

Vitis studium Holzschuheris proprium

Vitus August. Holzsch. F. Viti Hieron.	221, 149.
— Carol. Holzsch. F. Viti Augusti	222
— — — F. Viti Hieron.	220
— Christoph. Holzsch. F. Maximil. Viti	210
— — — F. Viti Hieron.	222
— — — F. Viti Iun.	219
— Engelh. Holzsch. F. Viti Geo. Iun.	214
— — — F. Viti Sen.	224
— Frider. Holzsch. F. Viti Geo. Iun.	213
— Geo. Holzsch. F. Viti Geo. Iun. duo.	213, 149.
— — — F. Viti Iun.	222, 149.
— — — Iun. F. Viti Geo. Sen.	212, 149.
— — — Sen. F. Viti Sen.	211
— Hieron. Holzsch. F. Viti Hieron.	222
— — — F. Viti Iun.	219, 149.
Vitus Holzsch. Iun. F. Geo. V.	217, 149.
— — — Sen. F. Geo. II.	207, 149.
— Iacob. Holzsch. F. Viti Engelh. duo	226, 227, 149.
— Leopold. Holzsch. F. Viti Hieron.	222
— Maximil. Holzsch. F. Viti Hieron.	221
— Philipp. Holzsch. F. Viti Sen.	210
— Wolckensteinus	236
Vlricus de Alten-Golfen	148
— I. Holzsch.	120
— II. —	123, 149.
— Holzsch. F. Paulli	260
— Stromer	142
Vlstatius (Iodoc.)	260
Voit (Ioh. Greull, dictus)	146
Volcameria (Brigitta)	237
Volcamerus (Gottlibius)	210
Volckerfamia (Gertrudis)	206
Vrbani Nobiles quomodo differant ab agrariis?	4
Vrbium germanicarum origo	2, 149.
— — — regimen	3, 149.
— — — immediatarum f. imperialium et mediatarum discrimen	4
— — — regaliū et praefectoriarum discriminis quando facta sit mentio?	ibid.
Vrsula F. Geo. Riegeri, ux. Leopoldi Holzsch.	255
— F. Ioh. Ebneri, ux. II. Bertholdi Holzsch.	254, 149.
— F. Ioh. Franckii, ux. Ioh. Holzsch.	247
— F. Viti Imhof, ux. Lazari Holzsch.	254
— Holzsch. F. Bertholdi	255
— — — F. Frid. V. ux. Anton.	142
Riedleri	142
Vrsula	

ATQVE PERSONARVM.

Vrsula Holzsch. F. Frid. VI. ux. Erhardi Plechii	146
— — — F. Frid. ux. Casp. Letsche-	261
— — — F. Hieron. I. ux. Hieron.	158
— Oertelii	247
— — — F. Ioh.	256
— — — F. Leopoldi	256
— — — F. Mart. I. ux. Paulli Imhof, et Nic. Tezelii	143
— — — F. Wolfg. ux. Anton. Sche-	263
del. et Ioh. Muffelii	152
Vyuariae Mart. V. Holzsch. nuptae	152

W.

Waisseri Holzschuheris matrimonio coniuncti	151, 152
Walburgis, F. Ioh. Gartneri, ux. Geo. I. Holzsch.	195
— Holzsch. F. Geo. II. ux. Ioh. Hassi de Dorndorf	196
Waldstromerus (Iacob. Christoph.)	164
Weigelia f. Muffelia (Elisabeta)	134
Weigelius (Conradus)	118
— Grafferus	120
Weigenhorst (Anna de)	244
Weiseriae Holzschuheris nuptae	215, 228, 252, 254
Welferi Holzschuheris matrimonio coniuncti	157, 225
Wernerus Grundherr,	112
Wertha (Lucas de)	157
Wildenlein (Anna Maria de)	216
Wilhelmus Holzsch. F. Bertholdi	151

Wilhelmus Holzsch. F. Bertrami, Starosta Cremonensis	206
Wincklerus (Georg.)	146
Wisendt (Frider.)	196
Wolckensteinus (Vitus)	236
Wolfgangus Christoph. Holzsch. F. Viti Engelh.	226, 149.
— Frid. Mühlholzer	164
— Holzsch. F. Christoph.	156
— F. Frider. Eques ordinis Iesu Christi	261, 149.
— — — F. Hieron.	240, 252
— Kaemmererus	249, 263
— Mart. Imhof	165
— Sigism. Holzsch. F. Sigism.	168, 177, 149.
— Tucher	247
Wolfsberg (N. N. Grauia de)	121
Wunderer (Sebaldus)	239

X.

Xenodochium ad D. Elisabethae Holzschuheri beneficiis affecerunt	96
--	----

Z.

Zatzerus (Ioh.)	196
Zeidelarii Norimb. ex gente Holzsch.	59
Zingelii Holzschuheris matrimonio coniuncti	142, 234
Zkotzlawitz (Martinus)	246

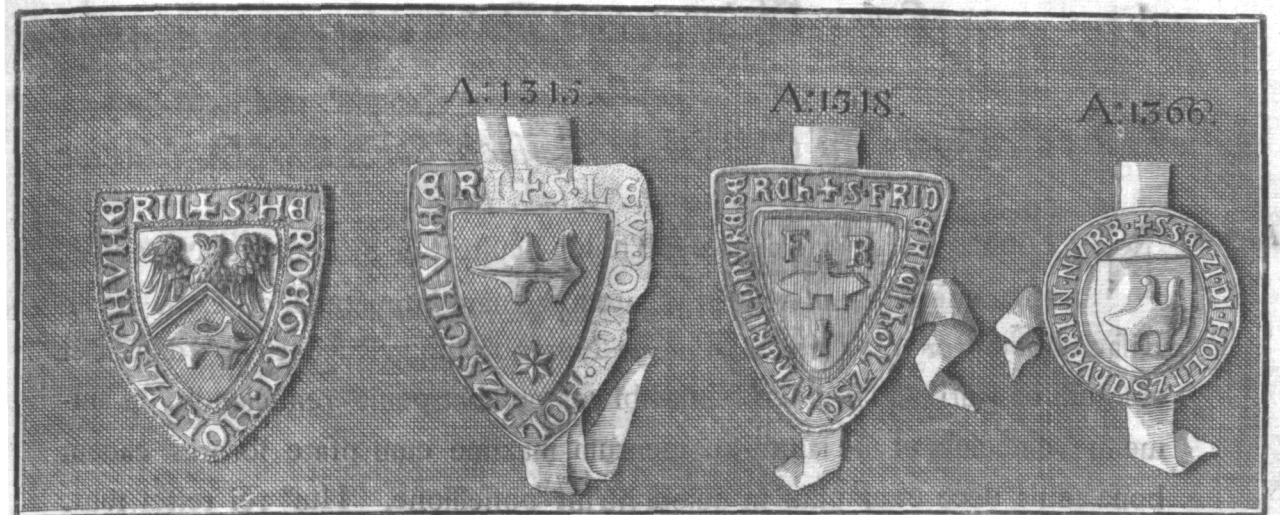
Errores typorum

- p. 3. lin. 30. pro *l. ut. ff. leg. l. ult. ff.*
p. 5. lin. 4. pro *faceam leg. fac, cam.*
p. 17. lin. 36. pro *hereditarium leg. hereditarium*
p. 20. not. 6. lin. 14. pro *Fuetterer leg. Fuetter*
ibid. lin. 16. pro *Fuetter leg. Fuetterer.*
p. 45. not. 44. et 45 pro *doc. 2. 9 et 300 leg. doc. 312 et 315*
p. 74. not. 51 lin. 11. pro *nu leg. zu.*
p. 179. lin. 19 pro *Carolus Sigismundum leg. Carolus Iohannem Sigismundum*
p. 186. lin. ult. pro *logatus leg. togatus.*
p. 215. not. lin. ult. pro *scripta infra sunt leg. scripta sunt.*
p. 253. not. 19 lin. ult. pro *haudita leg. haud ita.*

EXPLICIT
HISTORIA HOLZSCHVHERIANA
SEQVITVR
CODEX DIPLOMATICVS
CVM MANTISSA
INSCRIPTIONVM.

C O D E X
DIPLOMATVM ET DOCUMENTORVM
HISTORIAM
HOLZSCHVHERIANAM
CONFIRMATIVM
CVM
MANTISSA
INSCRIPTIONVM HOLZSCHVHERIANARVM

C O D E X

I.
Copie Bambergischen Lehenbriefs Heinrichen Solzschubern
 gegeben.

Aus dem Holzschuber. Stambuch Fol. 7.

ch Cunradt von Alsch Landdrichter zu Nürnberg. Bez. A. 1258.
 fen gegen Jedermeniglich, dem diese sach zugehört, das A. 1345.
 ich an Richters statt diesen nachuolgenden brief gesehen ge-
 lesen vnnnd gehört, der ist an allen Ennden vnuerfert vnnnd gannz also lautten-
 de 2c. Wir Albrecht von Gottes gnaden Probst des Stiffts zu Bam-
 berg, Heinrich Techet vnnnd das gannz Capitl desselbigen Stiffts Jedermes-
 niglich gegenwertigen vnnnd zukünftigen, mit diser schrift, Thun offenbar,
 das der Ehrwirdig vnnsere Herr Bertholt vnnsers Stiffts erwelter aus
 andacht vnnnd verdienst, die Inne der Heinrich Solzschuber erzeugt, vnnnd
 Im fürbaß erzeugen mag, williglich, nach recht vnnsere Aduocation zu
 einer behausung gelegen In dem Dorff Hausen, vnnnd allen seinen Erben,
 mit eintrechtiglichen Recht geliehen haben ewiglich zu besitzen. vber das
 hat er Im zu geben, ob er wollt oder vermocht einen Weyher vor Zeiten da
 gelegen, vollbringen. Auch das er mag Eckher, wissen, weld, Weyd,
 ligende bey dem Weyher, durch annndere guetter verendern, welchs dings
 zu gedechtnuß, habē wir disen brief vnnsere Sigel vergunt anzuhengen,
 das geschehen Ist inn dem Tausent, zwey hundert, vnnnd Acht vnd funff-
 zigsten Jar, auf den Funffzehenden Tag des Monats Octobris, zu wel-
 ches Briefs bezeugnuß, nach rechts außweisung hab ich des Landdrichters zu
 Nürnberg Sigel verordnet anzuhengen, das bescheen vnnnd gehandelt ist
 In dem Tausent dreyhundert Funff vnd vierzigsten Jar, auf Montag vor
 Margrethen.

*Charta cessionis, a Conrado de Reifach Sororibus D. Mariae
Magdalenae Norimb. factae.*

A. 1263. **N**os Sophia dca de Heidegge. B'hold⁹ Scultet⁹ et Scabini de Nurenb'c, notum esse uolumus vniuersis p'sentem paginam inspecturis, qd Cunr dc⁹ de Rischach boā Soror s'te Marie Magdale jn Nurenb'c sita jn Rischach lib'a dimisit et absoluta omni iuri si qd in p'dcis bonis sibi competebat penit⁹ renuciando, in anime sue remedium et sue salutis augmentum maxime cum p'fate sorores eadem bona annis dece et amplius in quieta hu'int possessione. Hui⁹ rei testes sunt. Vlrice⁹ de Geroltsdorf. Vlrice⁹ fili⁹ suus Heinr Hegge. Heinr de Talmeringen. Cunr dcs Ceim⁹, Vlrice⁹ de Selgenstat, Vlr. fili⁹ suus Kerling⁹ p'posit⁹ de lap. B'htold⁹ Scultet⁹ Nurenbg'n, Waltherus dcs Mal⁹, Vlr. dcs de Svinnenbach. Otto dcs Kelberh're, Burkud⁹ de Rutmarspge Cunr forchtelin. Heinr de alta domo, Heinr dcs Holschuch, Arnold⁹ dcs Holschub Rudolf⁹ carinfex et alii quam plures. Jn hui⁹ etiam rei testimonium p'sentem pagina conscribi pcurauimus sigillor. noror. robore comunitam. Dat Anno dñi M^o CC^o. LXIII° Idus Marcij.

Das ist der nachgeschriebē brif in tewtisch.

Wir Sophia güt von Haidgke, Bertholt schultes Vnd schoppfen Jn Nuremberg wollen das es kunt sey hedermentiglich di disen brif ansehend, das Cunradt von Reifach, die Güter daselbst zu Reifach gelegen, den swestern sant Maria Magdalena zu Nuremberg, frey vnd lediglich auf gelassen hat, alle die recht, die er in den obgeñten güt'n vermeint hat gehabt, ganz vnd gar aufgesagt zu selkeit seiner selen, Vnd wie wol doch die obgeñ swest'n dieselbigen güt'n mer dann zehen Jar gütlich besessen haben, vnd dez sind gezeugen Vlrice von geroltstorf, Vlrice sein Sun, Heinrich Hegge, Heinr: von talmaring Cunrad Caim⁹, Vlrice von Seligenstat, Vlrice sein Sun, Kerling⁹ Brobst von Lap. Bertolt schultes zu Nuremberg, Walther maler, Vlrice von schwinnenbach Otto Kelberhar, Burkhart von Rutmarsperge, Cunrad forchtlin, Heinrich von Hohenhaus, Heinrich Holschuch, Arnold Holschuber, Rudolf fleisch, vnd ander vil dy wir zu Gezeugnuß in dießen brif zu schreiben gepeten haben, Vnd mit Vnsern Insigeln gehangen. datum anno dñi M^o. CC^o. LXiii. Idus Marcy.

Excerpta ex libro quodam MS. Privilegiorum Bambergens.

A. 1269. **A**nno 1269. Episcopus Arnoldus Friderico Holzschuch & Henrico Vorthloni Civibus Norimbergensibus bona sua in Vrach in vero censu & in Steura, & in annona, nec non Hofmarcham in Neunkirchen, & in E. . . & vniuersaliter quidquid à Domino de . . . ad Ecclesiam Bambergensem est red-

em-

emptum, vna cum decimis in Hezel, & in Pago, & in Sendelbach, & in Effeltrich cum suis fructibus obligavit & assignavit pro omnibus debitis, pro quibus se pro vtilitate & necessitate Ecclesiae Bamberg. fide iussorie obligarunt, quae cum iusta & evidenti ratione & testimonio ostendere poterant & probare, quae bona uti tam diu debebant, & tenere cum probabili testimonio quousque (prousqe) ipsis eorum pecunia fuerit persoluta. - - - - Habita & soluta hac pecunia praedicta bona nostra ad nos & Ecclesiam nostram redire debent libere & quiete. Hujus rei testes sunt infra scripti.

*Diploma Friderici, Burggrauii Norimbergens. quo Conrado
Waldstromero, praeter domum quamdam, decem librae denariorum Norimbergens. pro feudo castrensi conceduntur.*

Ex OETTERI Hist. Burggrauior. Norimb. P. II. p. 568.

Fridericus Dei gra Bvrgravius senior de Nurenberch. Tenore presencium A. 1270. innotescere cupimus, tam presentibus quam futuris, quod consideratis fidelibus serviciis, que Conradus dictus Waldstromair nobis & antecessoribus nostris praestitit, cum consensu charissime filie nostre, Mariæ, Comitisse de Otingen, prefato castrensi, domum nostram sitam iuxta castrum nostrum cum area adherenti, aliisque pertinenciis & decem libras denariorum monete Nurenberchensis pro feudo castrensi hereditario assignavim⁹ & presentibus assignamus, annis singulis ex precaria Ville nostre, Gostenhove, duobus terminis in festo Wallpurgis & in festo Michaelis juris titulo & absque impedimento colligendas. In cuius rei testimonium & perpetuam firmitatem obtinendam presentem inde paginam scribi facientes & sigillorum munime, nostri scilicet & filie nostre duximus roborandam. Acta sunt hec in Nurenberch Anno Dominice incarnationis M. CC. LXX. proxima feria quarta post dominicam, qua cantatur: gaudete in Domino. Testes autem huius sunt Arnoldus Dapifer de Hoheneke, Waltherus & Burchardus fratres de Seckendorff, Henricus & Hilpoldus de Lapide, Ramungus de Kamerstein, - - - de Butendorf, Gebhardus de Henfenveld, Ludevvicus de Willehelmsdorf, Rudegerus de Brand, Burchardus Lerbaur dictus de Vurt, Bertholdus & Marquardus fratres dicti Pfinzinch, Sifridus dictus Ebener, Fridericus dictus Holschuber, ministeriales & milites nostri, item Conradus Dapifer de Sibenbrunn, Gerungus Pincerna de Oringen alii que plures.

Alberti Bohemi charta uenditionis.

Ego Albert⁹ Bohem⁹ ciuis Nurmbergensis tenore psencium p'steor, publice A. 1288. p'testando, qd aream meam sitam infra portam ortiferarum aree, quam Albert⁹ Vigil inhabitat, contiguam, pprietatis in titulo p'tinentem . . . Dñe Geistle ac - - - suis Heinricho & Conrado heredib⁹ ac successorib⁹ eorundem, sub censu septem solidor. minus decem denarior. Nurembergen usualis monete,

in festo B. Martini in dimidia parte & in festo beate Walburge virginis in reliqua parte psolvendo annuatim cum duobus pullis solidum valentibus pleno iure hereditio possidendam, Ita tñ. qd ipsa Dna Geisela vel heredes sui pñci & Successores eorundem, si ius suum hereditarium vendere vel alias alienare decreuerint, quocunque necessitatis stimulo repellente, dum modo mihi aut heredibus meis primitus obtulerint ad emendum, si emere recusauero, ad quascunq; manus voluerint, vendendi vel transferendi, omni contradictione mea aut heredum meorum postposita, habebunt liberam facultatem. In cuius rei testimonium & stricti roboris firmitatem pñtem literam pñbante Dne Geisela ac pñpinq; suis Conrado & Heinricho, heredibusq; suis singulis & vniuersis fieri volui, appensione sigilli Vniuersitatis Nurembergensis roboratum. Testes vero sunt Bholdus dcus Vorchtel & Herdegenus dcus Holschuer, nec non Otto dcus Muffel, Salmanni mei super aream pñminatam, quorum manu pñmissa omnia sunt signata Rapato dcus Geusmit Henrich Roso, Ebardus Kessvazz Hermannus Ebnus & alii quam plures. Dat. anno Dni M. cc. lxxxviii in vigiliis Sci Egidij.

4.

Copie Schultheisenbriefs, darinnen Kunigunda Turprechtin ihre Güter ihres Bruders Kinder und der Kunigunde Werner Grundherrin verschafft.

Aus dem Holschuh. Stamb. Fol. 13.

A. 1289. Wir Marquardus, Schultheis, vñnd die Burger der Stadt zu Nürnberg thun thunt, vñnd offenbar meniglich, das fur vñs kumen ist Cunradt Pfingzing, vñnd Bertholt Turprecht, haben gebetten von einer sonderlichen sache vñnd ordnung mit genugsamen Zeugen, als dann die ordnung des Gerichts außweist, vnser Statt haben begert, von sicherhait diser Zeugnuß, welche sache offenbar vñnd verkündt worden, durch Cunradt vñnd Berthold obgenannt, das die Erbar Frau Kunigund Turprechtin, seliger gedechtnuß Ires Gueter vñnd erbschafft, das Bertholt vñnd Ulrich Kungundt vñnd Methilt Ires Bruders Kinder verschafft vñnd verordnet, alle Ir verlassne haab vñnd der Erbar Frauen Kunigunde Wernherr Grundherrin den Hoff zu Schweinaw, den der Tagestern paut, vñnd ein vierdten thail des Lusthauß vñnd des gartten, vñnd der zwayer Hoffstett daselbst, Gib ich in die hennidt Ir vorzutragen, der Erbar Mannen Berthalt Pfingzing Schultheis, vñnd seinem Vatter Cunradt Pfingzing, vñnd Herman vom Stain, vñnd Hainrich staudigel, der genannten Kungunden vñnd Iren kinden, Gib ich auff zu trewes handden, das solchs vestiglich gehalten werd, Also das Wernherr Grundherr Ir selicher Man, In denselben guttern nichts nit hab, zuuerkauffen, zuueremndern, zu pawen, oder zu prechen gewalt, ohn erlaubnuß der vier obgemelten Mann, vñnd nach der Kungunden Todt, sollen die guetter ohne alle mittel fallen, auf Ire

Kinder.

Kinder, Wo aber die gemelt Kungundt ohne kinder absturb, sollen alle die gemelten Gutter fallen vñnd werden, auf die Kinder, mit Namen Bertholt, vñnd Ulrich, vñnd Methilt, Leupolt Holschubers hauffraw, ohn alle widerred vñnd ansechtung, des gemelte Wernherr Grundherrn, vñnd der Wernherr Grundherr hab kein gewalt der obgemelten Gutter, so aber der obgemelten Kungunden Turprechtin will nit erstreckt wurd, oder durch Iren Ehegemahl verhindert wurd, so sollen Zeugnuß geben, Bertholt Pfingzing, vñnd Hainrich Staudigel, des gestehet offentlich Conradt vñnd Berthalt die treußtrager, vñnd ander obgemelt genugsam Zeugnuß der Statbrief, ware verkündt, darnach ein vollkumene Brtel haben begert, vñnd ist gesprochen, das es soll bleiben, bey allen diesen puncten vñnd artickeln, vñnd zu wahrer verkündt Ist in der brief gegeben, mit des Schultheissen, vñnd auch der Statt anhangenden Insigeln, Des sein gezeugen Hainrich Groß, der elter Wernherr Nuzel, Eberhart Reßbaser, Bertholt Förschl, Cunradt Eßler, Weigel von Nauenmarck, Hainrich Groß der Junger, Hainrich Holschuber Der geben ist im 1289. Jar am Heylligen Pfingstabend.

5.

Copie Landgerichtsbriefes, darinnen dem Kloster zu Ebzrach zugestanden wird, daß die Erbachischen Güter zu Razwang nicht ohne des Klosters Wort veräußert werden, noch des Klosters Leute anderswo zu Recht stehen solten, als vor dem, den das Kloster setzt.

Aus dem Holschuh. Stamb. Fol. 16.

Nach Rudinger von dem Brant der Lantrichter zu Nürnberg, Thue A. 1290. künth, das Bruder Cunrath von Schwabach erzeugt, vor mir mit einem Brief, der Im mit Brtel geben was, von dem Landtgedingen (al. Land Seillingen) das er mit vrtel behabt het, was das Closter zu Ebzrach guts het, in der Hoffmarck zu Razwang, das solten sie besetzen, vñnd entfegen, von des Closters wegen, vñnd keiner Irer vogt, vñnd auch wer gut het in derselben Hoffmarck, das sein erb wer, vom Closter oder sunst vom Closter gieng zu lehen, das der nicht von dem guth verkauffen möcht, oder verendern, weder Wissen noch Ecker, ohn des Closters wort, vñnd das des Closters leuth mindert anders zu recht stehn solten, dann vor dem, den das Kloster setzt, wardt erthailt, das das Closter vñnd Bruder Cunrath von Schwabach billich solten der vrtel genießen. Vñnd ist innen darüber dieser brief geben zu einer stetigkeit versiegelt mit des Lantrichters Insigel, Des sind Zeugen Cunrath Eßler Schultheis zu Nürnberg, Bertholt der Pfingzing, Herdegen der Holschuber, Hainrich der Strome, Hainrich der Koler, die Burger zu Nürnberg, vñnd ander genug, die Brtel sprachen, der Brief ward geben da man zehlt Thausent Zwenhundert, vñnd neunzig Jar, am Frentag vordem Palmtag, da das Landtgericht was zu sammt Silgen zu Nürnberg.

(B) 2

6.

Vergleich E. E. Raths mit Friedrich Holschuber wegen seines Garten bey der Rosen-Wiesen vorzeiten außserhalb der Stadt, jezund auf dem Neuenbau, welchen er zur Erweiterung des Pegnizflusses hergegeben.

A. 1297. **N**ach Chonr' phinzig d' Schultheiz vñ wir di Burge d' Rat die Schepphen vñ die Gemeyn d' Stat ze Nurenb'g vñ sehen öffentlich vñ tun
A. 1321. **N**un an disen brife. Daz für vns chom in den rat da wir bei eyn and' waren. her Friderich d' Holschuber vñ zaiget da eynē brief vñ des Schultheizen vñ d' Stat Insigeln vñ sigelt. d' wart vor vns gelesen vñ stunt von wort ze wort also. Ich Chonrat Eseler d' Schultheiz vñ wir di Ratgeben vñ die Schepphen vñ auch di Burge gemeynlich von d' Stat ze Nurenb'g Wir tun kunt alle den di disen brif lesent hörēt od' sehent. daz wir ansahenden gebrechē den des Stat hie ze Nurenb'g het an dem flusse d' pegenz an zweyn steten eynhalben an des friderichs Garten des Holschubers vñ anderhalben bey des Rosen wiesen vñ santen dar zu h'n Chonr' den Eseler d' ze den ziten vnser richt' was vñ mit de Erben hür'n des Rates vñ d' Schepphen daz was her Sifrit d' Ebener her Chonr' mevrin. her friderich von Rot. her Serdegen d' Holschuber vñ her Chonrat d' Stromer. di gingen dar zu vñ namen zu In eyn erbe kuntschaft vñ swuren ouch di ze den heiligen daz si d' Stat gebresten sagten. an den steten di da vor genant sint, da des wazze's flusse von geirret wēn. vñ ouch geirret worden vñ do dieselbē h'n friderich dem Holschuber ab gesagten seines Garten. als vil als si recht dacht vñ ir eit. do dacht vns daz di Stat des Garten mer bedorft nach dem gebresten als si dennoch het. an des wazze's flusse vñ gewinnē Im des ab mit sinen minnē daz er vns seines Garten williglich gab zu dem vñ Im abe gesagt was. als vil als vns dachte daz sein di Stat bedorft. So gab er vns di wiesen di da ligt zwischen d' Pegenz vñ sinē Garten. vñ wart ouch daz mit phelen anz gemerket also. daz er außserhalb d' selben phele nicht mer fürbaz waren schol vñ innerhalbe d' selben phele schol er od' sine erben ir aigen befriden mit weren vñ mit zeynen vñ mit andēn als In aller fugsamest ist. vñ des schol In niemē irren vñ dar vmb hab wir dem vorgeantē frid'ich dem Holschub' vñ sinē erben mit ganzem rat beide d' Schepphen vñ d' Genanten des genade getan daz wir Im geben haben den Graben d' durch ir aigen get vñ des zwei waliden beiderseit dar an ligent. also daz si denselbē Graben daz vñ d' tail daz ist von des vorhtelins Garten bis an des wigelins Garten fürwen haien vñ niezen schuln mit sampt den zweyn walen des ze bed' seit dar an ligent als ez In aller nüzlichst ist. Si schuln ouch daz ober tail desselben Graben mit sampt den zweyn walen der dar an ligent. daz ist her auf vñ an des wigelins Turnes ecke machen. haben. vñ niezen swēz In aller nüzliches mach gewesen. We' aber daz. daz die Stat so getan erbait angienge. daz man des selben Graben vor recht' not nicht geraten mogte, so schol man

man Im od' sinē erben. abe gewinnē mit liebe vñ mit ir gunst vñ mit ir minnen. Daz daz bedenthalben also stete blibe vñ vñ zprochen dar vmb hat man geschriben disen brif vñ vñ sigelt vñ geveffenē mit des Schultheiz Insigel vñ mit der Stat Insigel ze Nurenb'g di bede dar an hangēt Dar ober sint gezev d' Schultheiz vñ di and' n swenfe di da vorgeant sint. vñ Ser Leopolt d' Holschub', vñ her Chonrat d' hsenman d' d' kundschaft eyn' was vñ ande' genug. Daz geschach do man von Gotes geburt zalt tausend jar zweyhundert jar in dem eyn vñ Neunzigstem jare in d' nahsten wochen nach mittwasten. Vñ do d' brif also gelesen was, do was d' Stat notdurft des selben Garten mer. vñ oberchomē wir daz mit demselben h'n frid'ich Holschub' mit sinē guten willen vñ wort. daz wir haben d' Stat Maur gelegt durch den selben sinen Garten bis an di pegenz mit den zweyn Turnen. di in d' Maur da selbest ligent. Also daz auch di Burge' gewalt haben schuln swenn sie wellent da für vñ dem alten Graben bis in die Pegenz eynē Graben ze machen vñ ze graben vñ di vñschweide in dem selben Graben swenn er gemacht wirt. vñ di wal bedenthalben dar an. di schuln denne sein h'n frid'ichs Holschubers vñ sin' erbē. daz si di haben vñ niezen schuln vñ schuln ouch si denne fürbaz den selben Graben vegen vñ fürwen ane d' Burge' kost. vñ swenne d' Grabe gemacht wirt so schol Her frid'ich Holschub' od' sinē erben nemen eynē man vñ Schepphen od' anz Rat. vñ Rat vñ Schepphen schuln zwen man nemen auch vñ Schepphen vñ Rat. vñ swi ez di drei scheiden zwischen In vñ den burge'n vñ den selben Graben daz schol bedenthalben stete sein. vñ daz Türkin daselbest durch di Maur, daz haben die Burge' gewalt ze v'mauren swenne den Rat vñ di Schepphen des duntet. daz sein d' Stat not od' durft ist. vñ schol ouch di Stat vñ di Burge' ze d' vorgeantē Maure vñ ze den Turnen vñ ze dem selbē Graben vñwendich vñ inwendich. so getan recht haben. als si and' n enten an d' Stat Graben. Türnen vñ an Mauren recht habent. vñ wir haben ouch h'n frid'ich dem Holschub'. hin wid' geben vñ gefreut eynē wech. and' selben Stat Maure von seines aigens Garten, vñ in sinen and' n Garten. d' an di Irher gazze stozet. vñ daz ist geschen mit willen vñ mit worte h'n Paulus wigelins vñ Hans wigelins seines brud' Suns. mit frwnde rate di sein gewalt heten. Ez hat auch Her frid'ich Holschub' sich vñzigen des Graben vñwendich sinē Tülle, von des wigelins Turnes ecke vñz an seyn aigen vñ hat daz aufgeben den Burg'n vñ d' Stat mit al dem recht, daz er dar an gehaben mochte vñ daz and' e teil des selben Graben. daz inwendich sinem Tülle begriffen ist, daz aigen wir vñ freien wir Im vñ sinen erben ewiglich vñ haben ouch wir Im vñ sinen erben. dar vñ hin wid' geben vñ gefriet den Graben d' da ligt vor Im vñ den wech. in sinē aigen daz er da kaufte vñ h'n Leopolt Holschub' sinen bruder. Ez ist ouch geteidinget. daz Her friderich Holschuber vñ sinē nachomen daz selbe vorgesprochen aigen vñ Garten niemen schaffen geben noch v'kaufen schuln wid' d' Stat gesetz. Dan mit d' Burge' von dem Rat vñ d' Schepphen ze Nurenb'g geheize vñ mit ir wort. Vñ

des ze eyn verkünd. vñ ze eyn gezeugnisse. daz daz bedenthalbē stete vñ vñzprochen blibe. hat man geschriben disen brif. vñ vñsigelt vñ gevestent. mit des Schultheizen Insigel vñ mit d' Stat Insigel ze Nurenb'g dibede dar an hangent. Des sint gezevg Her Chunrat Nücel. Her Heinrich Pilgrim. Her Wolfram Stromer. Her Herman Eben Her friz Phinzig. vñ Rat vñ Scheyphen gemeynlich. Der Brif ist geben do man zalt von Gotes geburt. Drizenhundert iar. vñ in dem eyn vñ zweynzigstem jare. an dem Samstag. vor dem liechtmesse tag.

7.

Conradi, Burggravens zu Nürnberg, Schenkungsbrief
über die Burg Viernsberg, dem Teutschen Orden gegeben.

Aus DESSERS Burggrävol. Hist. P. I. p. 390. seqq.

A. 1294.

Wir Cuenrade der Junge Burggräfe von Nürnberg vñ Fräwe Agnes vnser Huß Fräwe wir thun chund allen den die diesen bries lasent harent oder sehent, daz wir durch vnser Sele willen, vñde durch vñßern vordern ewiges Heil, haben geben mit gesamenter Hand den Orden von Teutschen Huße ze den Ziten do vnserin khint denselben Orden ahn sich namen vñde do wir es auch wol gethun mochten, daz wir denselben brüderm do gaben zeim ewigen Huße irs Ordens vnser Burgk ze Viernsberg = = = zein allmosen als davor geschriben stat, dz also = = vñ = = dorumme haben wir in geben, diesen bries versigelt vñde gefasset mit vnser beyder Insigel die doran hangent, derum sind Geziege der Edel Herre, her Friederich von Truhendingen, Her Gottfried von Heydecke her Ludewick von Seckendorff her Wolfram von Geyssendorff, her Sifriet der Ebener, her Friederich der Holschuer, Cunrad der Junge Ebener, her Cunrat der Caterbecke Cunrat sein sun vñde andere Genuge. Das geschah do von Gots Geburte waren Tusent Jar zwai hundert Jar in dem vierften vñde Nünzigsten Jare, an dem nechsten tage nach sant Vitus tage.

8.

Landgerichtsbrief, worinnen angezeigt wird, daz der Zeidelmeister dem Butigler, die Zeidler aber dem Zeidelmeister, unterworfen waren.

A. 1296.

Ich Rüdiger vom Brand der Landrichter ze Nuremberg, Tun kunt allen den dy disen Brief lesen horen oder sehen, daz fur mich kame in Gericht Hiltprand der Zeidelmeister von Feucht, vñ gert zervaren an einer vrteyl Im vñ den Zeidler, swer hinz In icht zu sprechen het, wo der das durch recht vordern solt. do ward vñb gefragt vñ erteilt, swer hinz dem Zeidelmeister selb icht zu sprechen het, der solt daz vordern vor einem Butigler ze Nuremberg, swer aber hinz den Zeidler eine vñ die er durch Recht versprechen solt icht zu clagen het, der solt daz vordern vor einen

einen Zeidelmeister vñ anders nñndert, verzug aber der Zeidelmeister nñmant das Recht, so solt er clagen wo er wolt, do Im die vrteyl gewiel. Do gert er zu erfahren an einer vrteyl, ob man Im der rede wol pillich einen Brief geben solt. daz ward Im auch erteilt, vñ daz der vrteyl vñ des rechtens icht vergessen werd, darumb hat man geben disen Brif versigelt vñ gevestent mit des Landgerichtz Insigel daz daran hanget. Darüber seind gezevg Her Ulrich von Rudorf Ritter, Her Conrat der Dachstetter, Her Berchtolt Pfizing, der alt Schultheiz, Heinrich der Koler, Her Leupolt der Holschuber, Bernher der Grundherr, Conrat der Landschr. die alle vrteil sprachen, vñ ander gezevg. Der Brif ward geben do man zalt von Cristus gepurt zwelfhundert Jare vñ in dem Sechs vñ neunzigsten Jare, an dem Eritag vor sant Silgen tag, vñ was daz Landgericht ze der Steinprucke.

9.

Rüdigers vom Brand, Nürnbergischen Butiglers, Urtheil,
brief über die Ansprüche des reichen Heinrich an Otten den Forstmeister.

Aus dem Holschuh. Stamb. Fol. 4.

Ich Rüdiger vom Brand der Landrichter vñ Butigler zu Nürnberg thun kunt an diesem bries, das ich saß zw Gerichte an eines Butiglers stat, vñnd das fur mich kam, der Reiche Heinrich. vñnd sprach an Otten den Vorstmaister vñb Sechs summer Korns, die het er Ime genommen vñ dem gut, das Ime mit Gericht wer eingeben, vñb ohne Siben Pfund hundert Pfund Haller, vñnd umb den schaden, die er Ime schuldig were, fur den vorn Limperch, da zog fur Ott der vorstmaister, sollte vor dem Landtgedinge nit antworten, vñnd des het er bries vom Reich, vñnd zog mehr fur, der Pfeninge weren nit mehr, dann siebenzig pfundt, das wollt er besterken mit dem aide das namen biderleuth vñnder. die hennde, vñnd verrichten das also zwischen Ime, das die sach sollte stehn, bis auf sammt Walburgen Tag, were dann, das Ott der vorstmaister berette vor sammt Walburgen tag, oder an sammt Walburgen Tag, ob er ehe nit erlost wurde das der Pfening nicht mehr weren dann Sibenzig pfundt, so solt er Im auch nit mehr dann dieselben Sibenzig pfundt schuldig sein, Mehr mocht er Ir wol machen vñnd nicht minder, vñnd solt auch dann der Galgenhoff, vñnd was daren gehort, vñnd die Ecker die der peißeisen pawet, vñnd der Kögler vñnd der Puckh vñnd die Eckher vor dem Holz, vñnd die hofstatt an der Zigelgass, das Im alles vor mit gericht was eingeben, das solt alles sein Pfand dann sein vñb dieselben siebenzig pfundt, Bergieng aber sammt Walburgen Tag, das der vorstmaister nit bereit het, so solt er schuldig sein, Herrn Heinrich vorgeannt, die ohne Siben pfundt hundert pfundt Haller, darumb er In angesprochen het, vñnd den schaden der Immerdar vñgangen wer, oder fürbaß darauf gieng zubezalen, vñnd

vnd sollten die vorgenannten Guetter alle dann auch sein rechtes Pfandt darumb sein, bis das er gewert wurd. Vnd daruber han ich geben mit Brfl diesen brief, versiegelt mit meinem Insiegell, das daran hangt, daruber seind Gezeugen, Herr Ulrich von Ruedorff, Herr hainrich vonn Brunste, Herr Conradt Pfinzing, die drey Ritter, Herr Conradt der Eßler der Schultheis, Herr Bertholt pfinzing, Herr Leupolt der Holzschuber, Herr herdegen sein Brueder, Herr Conrad der Graue, Herr hainrich Borchtel, Herr Conradt vorchtel, Herr Bernherr Grundtherr, Conradt der Landtschreiber, vnd andere genueg. Da der Brief geben ward, da zehlet man vonn Christus geburth zwolffhundert Jar, In dem Sechsten vnd neunzigsten Jare In der nechsten wochen vor sammt Martins tag.

9. (*)

Diploma Friderici, Burggrauii Norimb. quo significat, Bertholdum Pfinzingium, militem, sibi decimas in Heroldsberg, quas adhuc iure beneficiario possederat, resignauisse, eo consilio, ut illae decimae monasterio Norimb. ad D. Aegidii concedantur.

Ex OETTERI Hist. Burggrauior. Norimb. P. II. p. 709.

A. 1297. **F**ridericus Dei gra Burchravius senior de Nurenberch. Vniuersis presentem paginam inspecturis. Noverint tam presentes, quam futuri, quod Bertholdus dictus Pfinzic, miles, divino spiritu inflamatus, decimam, in Heroldsperch quam de manu nostra jure tenuit feodali, plene & plane nobis resignavit, postulans suppliciter, vt eam conferremus monasterio S. Egidii in Nurenberch. Nos vero dicti militis precibus annuentes ante fatam decimam in memoriam nostri nostrorumque parentum, cum consensu filii nostri Iohannis, capellano nostro, Abbati & conventui predicti monasterii contulimus jure perpetuo possidendam. Vt autem hec nostra donacio semper firma maneat, & inconvulsa, presentem paginam hinc inde iussimus conscribi, & sigillo nostro procuravimus communiri. Acta sunt in Nurenberch, Anno Domini M. CC. nonagesimo septimo Kal. Maij. Testes autem hujus rei fuerunt Iohannes filius noster primogenitus, Waltherus Dapifer de Hohenek, Burchardus de Vendebach, Dietericus de Willhelmsdorf, Cunradus Scultetus, Sifridus Ebner, *Fridericus Holzschuber, milites, & alii plures.*

10.

Charta cessionis, monasterio Vallis Angelicae data.

A. 1298. **E**go Liukardis filia quondam dei Alumbne, Heinric⁹ marit⁹ meus, & Alb⁹ filius me⁹ Ciues in Ambergh pfitemur pfencium in tenore, qd cum Heinric⁹ qdam dcus Alumbe & Mechtildis vxor eiusdem non solum manu coadunata, verum eciam manu Salmanor. suor. Justicias suas fitas in Ciuitate Nurembergensi, Priorissae & Conuent⁹ Dnar ordinis pdicatorum domus in Engelthal jure pprietatis in ppetuum possidendas libere tradidissent, & nos contra donacionem

cionem eandem venire non de jure sed de facto poti⁹ cogitasset⁹, post longum temporis interuallum demum tn nullum Jus nobis in eisdem iusticiis competere a Sapientib⁹ docti fuimus & instructi, ppter qd renunciam⁹ & eciam renunciauimus omni Juri & actioni qd vel quam habuimus vel habere quocunque modo videbamus in iusticiis istis superius denotatis, donacionem coniugum pmissarum, debita solempnitate ciuilis Juris auxilio celebratam irreuocabilit⁹ adprobantes, voce concordii & vnanimi de consensu pfentib⁹ super hoc sigillo Vniuersitatis Nurembergensis strictum in testimonium roboratis. Cui⁹ rei testes sunt Seifrid⁹ Ebner, *Herdegenus & Frideric⁹ fratres dei Holzschuer* Salmanni iusticiar. pdictarum, *Heinric⁹ Holzschuer* Ciuis Nurm⁹gensis & alii quam plures. Actum Nurm⁹g inparua domo pdicatorum Anno Dni M^o C^o C^o nonagesimo octauo feria secunda ante festum beate Agnetis Virginis.

11.

Heinrichs, des großen Heinrichs Sohn, Verkauf seiner Vogtey zu Razwang an das Kloster Ebrach.

Aus dem Holzschub. Stamb. Fol. 21.

Ich hainrich des großen hainrichs Sun, Burger zu Nurnberg, thu A. 1298. kunth, das ich mein Vogten zu Razwang vnd was ich da rechts het, das zu Lehen gehet, von dem Abt zu Elbangen verkauft han, mit meines Vatters des Reichen hainrichs wortt, vnd mit meines Schwehers wort, Herrn Bertholt Pfinzings des alten Schulthaisen, dem ich es gesetzt het zu pfandt, da ich sein Tochter nam, dem Abt vnd Saumung zu Ebrach, als ich es herpracht han, In des zu Werpurgen gesetzt, Herr Bertholt Pfinzing den alten Schulthaisen, vnd den Reichen hainrichen meinen Vatter zc. Geben mit meines Vatters Insigel, vnd mit herrn Bertholt Pfinzings Insigel des alten Schulthaisen, vnd mit des Schulthaisen Insiegel zu Nurnberg, die alle daran hangen, Des sein Zeugen Herr Cunradt Eßler der Schulthais, Herr Bertholt Pfinzing Herr Cunrad Graff, herr Friderich, herr herdegen, herr Leupolt die drey Holzschuber, vnd ander genug, Der brief wardt geben, da man zehlet zwolffhundert vnd acht vnd neunzig Jar an dem negsten tag nach Lichtmeß.

12.

Kaufbrief der Klosterfrauen zu Engelthal über ein Erb eines Krams.

Ich Bernlein hern Rudigers Sun des Handschuchers vnd Frau El A. 1298. spet mein hauffraw vnd Bertholt mein bruder, wir tun kunth an diesen brief, daz wir mit gesamter hand haben verkauft vnser Erb, daz wir heten von den Frauen von Engelthal an der Krame do her Rudiger der handschucher vnser vater Inen stunt, die der Frauen von Engelthal recht engen ist vnd vnser Erb was vnd haben die geben den Frauen von

(D)

En

Engelthal umb Eynß und zwainzig Pfunt haller der sie uns gewert haben und dezzelben Erbs hat sich vnser Schwester die den Jungen Starkeisen hat verzihen vor Gerichten, do her bertholt Borchtel und her hainrich der Holzschucher bey waren, die andern verzigen sich vor hern Leupolt dem Holzschucher vor hern Fridrich dem Rot und vor hern heinrich dem Stromair und vor hern Cunrad dem Ebner doch darumb geheiß ich Bernlein und mein bruder, daz wir die Frawen dezzelben Erbes weren sollen, als des Lands recht ist, und auch der Stat und verzeigen uns auch alles des rechtens des wir oder vnser Nachkumen heten oder gehabt sullen haben an dem vorgenanten Erbe und geben Im darauf disen brief versigelt mit der Stat Insigel zu Nbg daz daran hangt, dez sind gezeugen her hainrich Borchtel, her herdegen der Holzschucher und die vorgenanten zeugen und ander genug, daz geschah do man zalt von Cristus gepurt zwelffhundert Jar und in dem acht und neunzigstem Jar an dem Sambstag nach vnser Frawen tag nach Liechtmeß.

13.

Der Klosterfrauen zu Engelthal Verschreibung, daß sie jährlich den Schwestern Gertrauden und Demuten vom Stein aus zween Krämen eilf Schillinge langer Pfenninge, weniger zehen Pfenninge, für neunzehn Pfund Zaller, die ihnen vermacht worden, geben sollen.

Aus dem Holzschuh. Stammbuch Fol. 16. b.

A. 1298. **N**ach Schwester Petres der Priorine vnnnd der Saumung von Engelthal, veriehen an diesen brieff, Das wir Schwester Gertrauten, vnnnd Schwester Diemuten Herren Bernhers N. Kinden vom Steine alle Jar geben sollen aus zweyen Krämen zu Nürnberg, die vnnser aigen sind vnnnd der ainer des Herrn Seyfrids des Streckfadens Erb ist, vnnnd der ander Herr Hermans des Teuffels Erb ist, ohn zehen einlef schillingen der langen Pfenning für neunzehn Pfundt heller, die in Fraw Alhart seligen, Ir Anfraw, vnnnd Fraw Geute seligen, Ir Mutter schneffen an Irem Todte, die wurden vnnß Ingeantwurt, vnnnd haben die gelegt, an den nutz vnnßers Closters, vnnnd wann der vorbenannten kinden eins stirbet, so soll der vorbenannte Gulden dem andern werden, diemenl er lebt, die weil sie baide lebent. So soll sie auch in baiden werden, Nach Ir baider Todt soll sie lediglichen vnnnd freylichen wider fallen an vnser Closter, Vnnnd darüber haben wir Ihn geben diesen brief versigelt vnnnd bevestnet, mit vnnßers Conuents Insigel. Darüber sind Gezeugen, Herr Bertholt Pfrizing, der alt Schultheis, Herr Seyfried der Ebner, herr Hainrich der Borchtel, herr Herdegen der Holzschucher Burger von Nürnberg, vnnnd ander gezeugen. Der Brief ward geben, da man zehlet vonn Christus geburth zwolffhundert, vnnnd in dem Acht vnnnd neunzigstem Jar. Nona Aprilis.

13. (*)

13. (*)

Christinen Gravin Uebergabsbrief ihres Eigen an die Klosterfrau Adelheit zu Engelthal, mit dem Beding, daß gedachtes Eigen nach der Adelheid Tod an das Kloster zu Engelthal fallen soll.

Nach Christein Hern Chonrats honsvrome des Grauen Burgerin ze Nbg. A. 1299. renb'ch, von chont allen den die disen brief lesent sehen oder horent. So getan Eigen als ich von Albrecht dem Peheim gechofft han. daz inderthalb der Nbg'r bei Tiergartner Tor leit. daz in min einer Hant stet. daz ich vnz dem selben Eigen da des Woffen son ovf swet vñ wont. daz ich daz mit miner Sallext hant. Hern Heinrichs des alten Rosen. Hern Bertholts vorhtleins. Hern Herdegns des Holzschubers vñ Hern Chonrates des Grauen. han gegeben nach minem leib der Saumunge vñ den vromen des Gotes hofs ze Engelthal Prediger Ordens. also bescheidenlich. Daz swest' alheit des selben Gotes hofs Costerin. die weil si lebet sol vnz dem selben Eigelin nemen alle Jar. zwainzig haller dorch einer rechten gewer willen vñ nach irem tode so sol ez lediglich gevallen an daz vorgespochen Gotes hofs. vber lebt aber si mich. so sol der selbe vorgenant swest' alheit des selben vorgespochen Eigenleins geniezzē als vil als si mac. die weil si lebt. vñ nach irem tode so gewellet ez lediglich an daz vorgespochen Gotes hofs. Daz ez sol ez danne ewiglich niezen vñ haben ze rehte Eigē vñ daz daz also stet si vñ vnzeprochen. Dar vber so gibe ich disen brief ze einem vchvnde vñ sigelt vñ gewestent. mit der Stat Insigel ze Norenb'ch. daz dar an hanget. Dis ist geschehen nach Gotes gebort. Tossent jar zwai hondert Jar. In dem Neun vñ Neunzigsten Jar. an vnser vromen abent ze der Liechtmeesse.

14.

Kaufbrief der Klosterfrauen zu Engelthal über das Erb eines Krams.

Nach Chunrat der Streckfaden und ich Fritz des Streckfadens Sun burger A. 1303. ze Nbg veriehen vñ tun kunt öffentlich mit dießem gegenwertigen, daz wir der wolbescheiden Frawen der Priorisin und dem Conuent ze Engelthal haben geben recht und redlichen ze kauffen vnser Kram do Schwester Agnes die alt haiderin inenstet, die vnser recht Erb was von denselben Frawen und Priorissen und dem Conuent zu Engelthal der auch es aigen daran ist mit allem dem recht, als wir si heten ze rechten Erben zuhaben ewigklich umb so getan gut als wir von In gewert seyn genzlich und han wir auch dießelben Kram mit al dem recht, als sie uns angehört aufgeben recht und redlichen denselben Frawen und verschreiben uns des öffentlich an disem brif und han wir auch gelobt denselben vorgenanten Frawen von Engelthal zeweren denselben Kram nach der Statrecht ze Nürnberg und darun-

(D) 2

ter

ter han wir geben In disen brief zw einer Brunt und zw einer gezeug-
schaft daz die rede also stet furbas bleib und unzerbrochen versigelt und be-
neestent mit der stat Insigel zw Nbg, daz daran hanget und des sind ge-
zeug die erbar Leut her herdegen der holzschuber, her Ulrich der haller
und her heinrich der Glezelman und an der erbar Leut genug. der brief
wart geben do man zalt von Cristti geburt dremzehen hundert Jar in dem
dritten Jar an dem pfingtag ze nechst vor sant Gilgen tag des heiligen hern.

15.

*Litterae Collegii Leprosarum Dominarum ad D. Iohannis, quibus
area quaedam Conrado Kanler possidenda traditur, ita quidem, ut hic ui-
cissim illi collegio nouem solidos longorum Hallensium pro censu quot-
annis soluat.*

A. 1307. **N**os Gerdrudis procuratrix & Collegium Leprosarum Dnari ad sanctum Johan-
nem extra muros Nvrenbergen tenore pñcium recognoscimus & con-
stare volumus vniuersis pñtib⁹ & futuris, qd nos bona & matura deliberacio-
ne prehabita, cum consensu prudentis viri *Herdegeni Holschuerii, Procura-
toris nri, nec non Fratris Heinrici eciam Procuratoris nri*, contulimus, ac in
his scriptis conferimus Chvnrado Kanler & coniugi sue Elisabet, ac ipsorum
dem heredib⁹ aream nram & ortum, que quondam Dne Trevelte Gleserine ex-
stitit hereditatis titulo a nob seu collegio nro ppetuo possidendam, Ita sane,
quod ipsi & eorum heredes nobis & Collegio nro Nouem solidos longorum, Hal-
lensium, singulis annis pro censu annuo ministrabunt, Cui⁹ census mediam par-
tem Walpurg, & residuam partem Michahelis quolibet anno soluere tenebun-
tur, Et si ius suum hereditarium in dca area & orto vendere forsitam decreue-
rint, ipsi nobis in illo, Ciuitatis Nuremb⁹gen ius & consuetudinem obserua-
bunt. In cui⁹ euidentiam testimonii pñtem lram eis dedimus, sigillorum vide-
licet nri & Ciuitatis Nvrenbergen muniminib⁹ firmiter roboratam, Hui⁹ rei te-
stes sunt, Prudentes viri *Fridericus & Herdegenus Holschuberii & Heinri-
cus Holschuber, Filius Friderici*, & quam plures, alii fide digni. Datum an-
no Dni Millo. CCC⁹. VII⁹. feria secunda proxima post festum Sci Michahe-
lis.

16. a.

**Bigenot Ebners Verkauf der Biberbachischen Lehen vor
dem Laufferthor an Gögen Schoppem.**

A. 1308. **S**ch Sifrit von Kamberstein d' Schultheize vñ wir di Schepphen d' Stat
ze Nuremb⁹g vñ iehen vñ tun kunt offentlich an disen Br ef daz fur vns
chom in gericht, d' Bigenot, hern Chunrat Ebene's seligen elte' son
vñ

vñ d' zeuget mit d' Stat Brief, vnt' des Schultheizen vñ vnt' d' Stat In-
sigel, ze Nuremb⁹g vñ sigelt, daz im d' tailt we' von dem Rat vñ von den
Schepphen, da si bi ain ander waren wan er ze sine tagen chome we', vñ d'
and'en siner gewiste'ide di dennoch zo ir tagen nicht chome waren, billich
vormut scholte sin, daz er gewalt scholt haben, mit siner mut' wort, vñ mit
siner frwunde Sechser rate, daz ist her Sifrit Ebener, her Herdegen Hols-
schuber, h' albrecht Ebener vat' halben, her Erkenbrecht koler, her Ber-
htolt d' Junge phinzig vñ her Chunrat phinzig hern Chunr' phinzigs son
mut' halben, di im von dem Rat dar zo bescheiden waren, ze v'kaufen so ge-
tan Gut, als sin vat' vñ in vñ vñ sine gewiste'ide geerbet het, vmb so getan
Gulte ze v'gelten, da si ir vat' inne lazen hete da so grozer schade vñ gien-
ge des si v'berben muessen, vñ auch nicht v'gelten mochte, si en muessen daz
vmb v'kaufen ir gut. vñ swelch Gut d' vorgeante Bigenot also v'kaufte,
daz scholt craft haben. vñ scholten daz and' sine gewiste'ide stete haben,
vñ scholten auch sich des v'zeien swen sich ze ir tagen chomen, gegen dem
den daz Gut v'kaufet wirt od' gegen iren erben, vñ swaz auch di vorge-
nante sechs zu dem Bigenot geloben vmb die werschaft d' Gute' di also
v'kaufet w'den, da von schol er vñ and' sine gewiste'ite si losen ane allen iren
schaden, vñ do er daz also wol d'zeuget hete, do gab d' selbe Bigenot, mit
sin mut' wort, vñ mit der vorgeanten sechser sin' frwunde rate, dem Gögen
schopper vñ sinen erben, recht vñ redelich ze kaufen, di Ecker vor lauffer tor
di an des Stromairs Ecker stozen, di ettwenne des Ritt' Bigenots wart
d' kinde an h're, di lehen sint von dem Marschall von Biberbach mit allem
recht, als si sin vat' her hete bracht, ze rechtem lehen von dem Marschall
von Biberbach ze habenne ewiglich. vñ gelobt in der Bigenot fur sich vñ
sine gewiste'ide d' Eckere fur lehen ze w'en, mit dem rechte als des landes
recht ist. vñ d' selben w'schaft sin purgen di vor genante sechs sine frunt.
Wñ des ze ayne vrfunde, daz ez also furbaz stete blibe vñ unzerbrochen, So
ist in geben mit vrtail von gericht dirr Brief vñ sigelt vñ geuestent mit des
Schultheizen Insigel vñ mit d' Stat Insigel ze Nuremb⁹g, di bede daran
hangent, Der Brief ist geben do man zalte von Gots geburt, Driizehen
hundert jar vñ in dem achten iare, an dem Mantage vor sent Margreten
tag.

16. b.

Extract einiger Ebrachischen Urkunden.

Aus dem Holschuh. Stamb. Fol. 24.

Friederich Holschuber, Burger ze Nurmberg, Erslich des Closters
ze Ebrach, besunder gutter guner, vñ entlich Gaisslicher mit-bruder daz
selbst, hat erkaufft vom Abt Friderich vñ von dem Convent vmb vierz
hundert pfundt haller, die gehend Irlicher Nutzung des Closters Justenfel-
den Schwerzenlohe vñ Limpach, In der Pfarr Ratzwang gelegen, vñ
hat vergunt den widerkauff In zwainzig Jarn beschehen Ao 1309. Wer
(C) hat

hat der gemelt Friderich Holzschuher vmb sein Seel hail willen zwanzhundert pfundt haller, Bruder Chonrat von Schwabach, den man zehund nent Schaffer Im Ebracher hof ze Nurnberg mit solchem geding vmb daz selb Gelt Zins od Rent ze kauffen, vnd Im dem Holzschuher sein lebtag die nuzung dauon volgen lassen, er sey Im Closter oder ze Nurnberg, vnd nach seinem Todt dem Convent ze einer ergezhlichkeit geschehen 1310. Jar an sant Steffans Tag. So ist der gemelt Friderich Holzschuher bestetigt worden ze einem bruder Im closter durch den obersten des ordens vnd auch durch den Abt ze Ebrach mit einer aigen behausung vnd etlicher freyung vber ander Conuerßen geschehen Marti Im 1311. Jar.

Den zwaien dez obgemelten Friderich Holzschuhers Sunen, Sainrich vnd Seyfried, ist zugesagt worden, von dem Abt vnd Convent, wo Ir ainer Welcher der wer, der sich der Welt wolt abthun, vnd In dem Closter wohnen, der solt haben die Behausung bey dem Siechhaus, die d Vater Innen het gehabt, mit einer ganzen herrenpfrundt, vnd mit einem Dienner vnuerpundig des Claidts vnd ordens, vnd ze einer zupuß der pfrundt. Die Nuzung vom zehenden ze Munchhoffen oder ze Nurnberg, Sollen sie haben ein Maß Weins, bey Nchtzehen Almer von Elgersheim geschehen am Mitwoch In der Osterwochen Im 1315. Jar.

17. 2

Friedrich Holzschuhers Verkauf eines Eigen an seinen Bruder Herdegen Holzschuher.

A. 1309. **N**ach Sifried von Kammerstein der Schultheizze vñ wir die Schepphen der Stat ze Nuremberg, vñehen vnd tun kunt offentlich an disen brif, Daz fur vns chom in gericht, der ersam man Her Friederich Holzschuher, des Gotschaws ze sant Sebolt Pflieger, vnd erzengt als recht was, daz er gehaisen wer, von den Burgern von dem Rat, vnd von den Schepphen, daz er verkaufen scholt dez selben Gotschaws gut, wo daz were durch des Newē hawes wegen an Sant Sebolts Kirchen, daz man destebas mocht verbringen an den abseiten Vnd do er daz wol erzengt, da ging dar derselb Her Friderich Holzschuher, mit gewaltiger hant, alz er gehaisen was, vñ gab hern Herdegen dem Holzschuher vnd seinen erben recht vñ redlich ze kaufen, daz aigen daz dez Gotschaws ze sant Sebolt was, das do ligt vor der Paddstuben bey den Glaischpenckhen an dem eckh ze rechten aigen ze haben ewiglich, Vnd dez Kaufs sein geladen zeng Her Leupolt Holzschuher vnd Her Albrecht Ebner, di sagten auch auf ir aide in gericht daz Her Friderich Holzschuher Hern Herdegen Holzschuher das vorgeant aigen also ze khaufen geben het, im vnd seinē erben ze rechten aigen ze haben furpaz ewiglich. Vnd dez ze einen vrkunde daz sein nit vergessen werd, vnd auch also furpaz stete blibe, so ist geben mit vrfl von gericht dirr brif versigelt mit des Schultheizen Insigel vñ mit der Stat

Stat Insigel ze Nuremb'g, di daran hangent, Des sind gzewg di ersamen Lent, Her Ott Muffel, Her Heinrich Eyvogel, Her Heinrich Holzschuher, Her Heinrich Weigel vnd ander genug. Der brief ist geben do man zalte von Gots geburt, drizehenhundert iar, vnd in dem neunenden iare an sent Valentinus tag.

17. (a. *)

Conrad Eslers, Schultheisen zu Nurnberg, Taidigungsbrief zwischen dem Kloster zu Engelthal, und Gebharden und Eberhard den Hensensfeldern über einige strittige Güter.

Nach Chonrat esler Scholtzeiz ze Nurnberch vergiße an disem brief daz di A. 1310. ersamen gaislichen frumen der priorinne vnt der sammunge des chlosters prediger ordens ze Engeltal zo mir santen iren schaffer vnt sümlich ander irs chlosters Bröder vnt hieszen mir chlagen. daz di bescheiden man her Gebhart vnt her Eberhart di hensenuelder in vnt irm chloster wider daz recht gnommen heten vnt mit gewalte vorbehalten ir zehenten di si habent daz Sentelbach vnt di hie angeschriben sint. peider chlein vnt groz. Den zehenten vber daz chlein lehenlein vor dem magierhof. vber daz lehenlein do der herdegen auf saz. vber daz lehen do der chobolt auf saz, vnt vber sümlich eccher di von dem maierhove gnommen sint vnt dor auf drey heyser gezimert sint. vnd vber den hof ze Echenbach vnt den zehentē halben vber daz Cowelein. vber die chlage gab ich den hensenueldern vnt auch dem schaffer vnt den brüder vorbenantē tach für mich. wanne mir min herre der chonch daz vorbenant chloster mit sein selbes monde vnt auch mit sinen brieven den pholhen het. vnt wart also geteidinget daz den hensenueld'n der wal wart gegeben aintweder daz si di vorbenanten zehenten behabten oder daz si der Schaffer vnt di brüder behabten, vnt di hensenuelder unterbonten sich di zehenten mit dem eide ze behabenne. vnd poten in dor vber ze gebenne einen lengeren tach daz si sich vñme die zehenten paz der furen. Den tach gab ich in vnt chomen si vnt auch der schaffer vnt di brüder auf denselben tach hinz Nurnberch für mich vnt was do gegenwertich der Ersamen geisslich man Bruder Chonr' der prior von Nurnberch predig' ordens. vnt stunt Her Gebhart von Hensenuelt dar vnt der pot sich zo dem eide. vnt verjach vor mir daz des vor geschribene zehenten sein were der zehente vber di eccher auf dem Glesselperge. vnt verjach daz der drier heyser einz do der hechel inne was nit gezimmert were, auf di eccher di aus dem maierhove genumen sint vnt daz selbe haus vnt hoffstat wer sein vnt auch der chlein zehente dem man von demselben hause gibet. Aber die zehenten di man iez vnt pauwet in daz selbe haus di weren sein nit. on den zehenten vber einen accher an dem phellant do hab er auch recht an. auch verjach er daz er chein recht het an den zehenten peider chlainne vnt grozen vber der zwei vorbenantē heyser dey gezimmert sint auf di eccher di genomē sint von dem maierhove vnt auch chein recht het an den zehentē vber die eccher di man pauwet izont

in der selben zwei hauser, vnt er wart des eides der loszen. Dornoch stumt dor her Eberhart vorbenanter von hensenuelte, vnt der pot sich zu dem eide vnt verjach daz des vorgeschribenne zehenten dor auf der schaffer vnt di bru- der von Engeltal rehttes gehen, sein ze rehte were daz dritteil ober daz le- henlein do der Herdegen auf saz, vnt daz dritteil weren di zehenten ober di eccher ze dem werenherfloch. auch verjach er daz der zwei tail ober daz eu- welin des zehenten sein weren. vnt er wart des eides auch der loszen. vnt wart der sacche vnd der chriech den daz chloster vnt di hensenuelde vorbenan- ten vomme den vorgeschribenne zehenten heten von minen wegen mit weiser leyt rot vnt mit willen paider taile verschlihtet mit sogetoner verrichtegunge. Daz di hensenuelder di vorbenanten zehenten do si rehttes auf vergehen he- ten haben scholten. vnt der vorbenanten zehenten dor auf die hensenuelder cheins rehtten johen vnt auch niht behaben wolten. Der scholten sich de p'orina ne vnt den benant samnoge des chlosters ze Engeltal wider unterwinten. vnt scholn di forpaz ewichlichen haben vnt niezen mit friede vnt mit rwe. Der verrichtigunge sint gezeoge. Der ersam geistlich man Bruder Chyn- rat der p'or von Nurnbe'ch prediger ordens, Her Heinrich d' holtshul'. Her Heinrich d' vorhtelin. Her wernher der Grynth'. Her Heinrich pilg- rein. Her Erchenpreht der Choler. Her Chynrat pilgrin. purger von Nurnberch. vnt dor ober ze einen vchunde vnt ze einer bestetigunge hon ich disen brief ver insigelt mit minem Insigeln daz dor an hanget. vnt der Chriech vnt des sacche wart verichtet ze Nurnberch in der predig' haus do man zalt von vnserf herren gewurte, dreizehnhundert Jore vnt dornoch in dem ze- henten Jore. ze weihnachten an der heiligen chindelin tach.

17. b.

**Conrads, Burggraven zu Nürnberg, Schenkungsbrief
über die Vogtey zu Fürst an St. Georgenstift zu Bamberg.**

Aus DERRENS Burggrävol. Sist. P. I. p. 414. seqq.

A. 1314. **W**ir Conrad der alte Burggrafe von Nürnberg ze. thun kund allen die diesen Brieff sehen, hören, oder lesen, daß wir mit guter Vor- betrachtung, und mit gesamter Hand. unser lieben Hauß-Frauen, Frau Agneten, haben geben und geschaffet, nach unser beyder Todt, die Vogthei in der Hoff-Mark zu Fürth, St. Georgen zu Bamberg, und demselben Gottes-Hauß, ewiglich, durch GOTT wir haben auch durch un- ser Seel Haile, unser Kinde, und alle unsern vordern Seele Haile, ob sie den Leuten in derselben Hoff-Mark, oder ihren Erben, ie keinen Schaden gethan haben, dieselben Gut, zu so gethanen Geld gesetzt, und gemacht, als hernach geschriben und bescheiden ist, denselben Leuten, und ihren Er- ben ewiglichen, daß Sine dasselb Geld nicht gehöhret soll werden, und auch nimmermehr vogthafft soll werden. Diß sind die Guthe und daß Geld

Dies

Dieser vorgeschriben Sach und Rede, und Gesez, sind Gezeugen die erbern Leut, Herr Cunrad der Ekler, Schultheiß zu Nürnberg, Conrad der alt Bichlein, Ulrich der Haller, Friederich Holzschuber, Herdegen Holzschuber, Conrad der Katterbecke, Ott Geißmidt, Conrad des gro- ßen Heingen Sohne, Heinrich Holzschuber, Conrad Nugel, Erckenbrecht der Koler, Heinrich der jung Wenchel, und andere erber Leut genug, daß diese vorgeschriben Sach alle ganz, und unzerbrochen und stete bleib.

Des geben wir den eegesprochen Leuten in der Hoff-Mark zu Fürthe, und ihren Erben diesen Brieffe zu einer Sicherheit gewestent und versigelt mit Unser beeder Insigeln, die daran hängen. Dieser Brieff ward geben zu Nürnberg, do ergangen waren, von Unsers Herrn Geburt, Tausend Jahre Dreyhundert Jahre und in dem vierzehenden Jahre an dem nechsten Tag nach St. Marcus Tag, des Evangelisten.

18.

**Der Conrad Ebnerischen Kinder Vormünder Verkaufsbrief,
das Erb auf einem Hof zu Bertholdsdorf betreffend.**

Nach Eberhart Ebner. und ich albrecht Ebner und ich Leupolt Holtz- A. 1315. schuber und ich Herman Ebner burger ze Nurenberch veriehen und tun kunt offenbar an diesem brief allen den di in lesent oder horent le- sen. Wan wir vormunt sein hern Chunrades Ebneres kind und haben gewalt ze tun und zelazzen mit irem gut. daz wir mit ver aintem mut haben ver- chaufft Chunraden dem langen von bertholdsdorf und allen seinen Erben oder swem er ez vurbaz geben wil. daz Erb auf dem hof ze Bertholdsdorf do der vorgenant Chunrat lang auffset. Der aigen ist der vorgenanten hern Chunrades Ebneres kinde also daz der vorgenant Chunrat lange schol alle jar zegült geben den vorgenanten hern Chunrades Ebneres kinden aus dem selben Hof dreu sumer korns zwai sumerein habern ein halbez some in Erbeiz. und ein halbez some in waizzen und ze Ofteren sechzich aier und ze Phing- sten zehen kes und ze Weihenachten sechse kes und zwai vasnabthüner und zwai herbsthüner. Er schol auch den vogenant hern Chunrades des Eb- neres kinden dienen mit wagen und mit pfluge. und mit andern dien- sten swenn si sein geruchent. und daz daz stet weleibe geb wir im disen brif versigelt mit unsern Insigeln diu dar an hangent. Daz geschach do man zalt von kristes geburt dreizehnhund't jar darnach in dem funfzehenden jar an sand Niklos tag.

18. (*)

**Paul Wigelins Uebergabbrief seines Eigenhofs zu Egenpach
an das Kloster Engelthal.**

Nach Paulus wigelin purg' ze Nurenb'g v'gih offenbar vñ tun kunt allen A. 1317. den, di disen brif lesent oder horent lesen. Daz ich mit gut betrach- tung han geben den fromen ze Engelntal, vñ da selbst iren chloß.

(S)

den

den Hoff ze Egenpach den ich da koufte von den vorcheymen mit allem recht vnd mit allem daz darzu gehoret in dorfe an velde an Ecken an wisen an weide. an holz. an wazz vñ durchslechtlich swieez genant ist. besucht vñ umbesucht. mit allem nutz. als ich in in nüglicher vñ in eigens gew' han her bracht. ze rechtem aigen ze haben ewiglich. vñ des Hofes schol ich si we'n für miner kint. für Margreten. für Agnesen vñ für den Albrecht minē sun. di noch ze ir tagen, nicht chomen sint. für aigen als eigens gutes recht ist. vñ des Landes recht ist. vñ dar umb han ich In gesetzet ze purgen vñ scheidenlich. di ersamen man H'n Erkenbrecht koler H'n Chunrat Phinzig vñ dem Hone. Hern Seizen Holschuber. vñ H'n Chunrat vngestümen. Mit d' bescheidenheit. swenne di vorgeanten mine kint. ze ir tagen chomen daz si denselben Hoff. schuln vñ geben. vñ schuln sich des v'zien. Tun si des nicht. so schuln di vorgeantē pürgen swen si des ermanet w'den. leisten. als lange vñz sich di's kint. Des Hofes v'zigen haben vñ In vñ geben haben. denselben fromen vñ dem chloste ze Engelntal. vñ ist ob d' pürgen deheyn' ab gehet. des Got nicht welle. so schol ich inwendich eynen manen. ie eynen and'n als gewissen one gew'be setzen. an des selben stat Tun ich des nicht. so schuln di and'e'n Pürgen leisten. als vor geschriben ist. vñz als lange. daz ich In eynen and'n gesetzet han. vñ von der Pürgschaft schol ich di pürgen lösen. ane ir schaden. vñ des ze eym vrfund vñ ze eyn' stetichkeit han ich In geben disen brif vñ sigelt mit d' Stat Insigel ze Nurenbg'. daz dar an hanget. Des sint gezwog di vorgeanten ersamen man her Erkenbrecht koler. Her Chunr' phinzig. Her Seiz Holschuber. vñ Her Chunr' vngestüm di purgen, ie eyn vber den and'n vñ and' genug. Der brif ist geben. an sent Gerdrut tag in d' vasten. do man zalt von Gotes geburt dr'zenhundert iar. vñ in dem Sibenzendem Jare.

19.

Diploma Friderici, Abbatis Eberacensis, quo significat, Fridericum Holzschuberum et uxorem eius, Guttam, aduocatas suas willarum Eberacensium in Wolckoltzdorf et Reutlein, donatione inter uiuos cum consensu omnium liberorum suorum, monasterio Eberacensi tradi disse.

A. 1318. In noie dnj am. Quia testimonia recentant, nimiru mortua suscitant, cum gesta hominu legitima scripturarum attestacionib' comendant. Hiis itaq; scriptis p'fufficienti testimoio datis, Nos frat' frid'icus dcus Abbas, totusq; Conuent' monasterij in Ebera tenore p'sencium publice recognoscim' & costare volum' vniv'fis p'sentibus & futuris. qd fridericus dcus Holtzschuber, & Jutha uxor ei legitima ciues in Nürenberg, aduocaciam ville nre in vvolckoltzdorf, a Cunrado dco v'vigelin genero suo Ciue ibidem pro ducentis libris hallm. Item aduocaciam ville nre dce Rütlin a. dco Stehellin, genero Syfridj dci Strecke-

ckeuaden ciue iam dce ciuitatis pro Centum libris hallm iusto empcionis titulo copauerut & a ven'abili dno . . . Abbate in Elvvangen a quo pdce aduocacie descendebant in feudum appropriarij procura'unt. Jidemq; coiuges p'senti atq; future saluti animar suar prouidentes, aduocacias iparum villar app'atas vt pdicit', quarum pp'tas ad nos & pdictum Monasterium a retroactis temporib' p'tinuit & adhuc indubitant' p'tinet pfato nro conuentuj atq; Monast'io, remedialit' copotes menciu & membror manu coadunata donacoē int' viuof accedente consensu omniv' liberor suor pari voto testamētarie legauerunt, nec non irreuocabiliter donauert. dant & tradunt litt'as p'sentes nichil iuris sibi aut h'edibus suis reseruantes firmantesque hanc suam vltimam esse voluntatem. Ita sane q magr nr in Svrvabach & in Katzvvang, qui iam est aut pro tempore fuerit, qe ibidem ville pdcte site sunt, vsu fructum earum debet recipere & loco eor'dem fructuum, priorj & subcellario, qui iam sunt, aut in posterum fu'nt triginta & duas libras hallm bonor singlis annis videlz infestis sancti Martini & beate vvalpurgis virginis semota dilacione qualib; assignare. Si aut idem magr insolutioē dcarum triginta duar librar post dies quatuordecim pdca festa imēdiate subsequentes q absit negli'ens fu'it & causam rationabilem hui'moi negliencie priorj & conuentuj probabiliter ostend'e nō potuerit, volumus & sub debito obediencie, siue excacois vinclo pcipim', ut deinceps nec missas dicat, nec ab aliquo sacerdotum audiat, quousq; per eum neglecta sufficiēter p'soluantur. Prior vero & subcell'arius pdci, receptis annuatim triginta & duab' libris pnotatis butyrum valens quanto melius potuerint dilacione remota procurent fidelit' copariq. butirum singulis diebus cum ea quantitate, siue mensura, qua ipsi priorj visum fuerit, & extendj possit, ad emendacionē pulmentorum ollis coquine conuet' debet infundj, quantitate tam butirj siue oley iam dco conuentui, a subcellario, ad pdca pulmentaria cosueta atq; debita, nullo modo minorata. Volum' eciam & ad petitione predcorum coiugum ordinam' vt butyrum de quo pdicit', in receptaculo speciali reponat' & ferra prop'a recludat', cuius fere clauem, prior sub potestate sua habeat, & vni ex monachis aut ex fribus couersis de cui' fidelitate & consciencia securus sit cui voluerit assignet, qui accepta clauē sub debito obediencie promittat, vt ipsum butiru ad nullos alios vsus iussu pcepto, aut rogatu cui'cumq; persone tribuat vel expendat, nisi tantu ad ollas couentus memoratas. Item q ipsam quantitatem cottidianam quam prior & subcellarius pfati decreuerint non prius iam dcis ollis imponat seu infundat, nisi porcione siue quantitatem butyri siue oley sepe dco conuentuj, debitam & consuetam certo pondere libratam sepefatis ollis infusam seu impositam integralit' viderit aut cognou'it sana fide. Dicim' eciam q,

iam dem butirum loco efocum siue hufionum, qui conuentuj per ebdomadam palmarum ministrabant, de consilio nro & seniorum de couentu, ad pulmentaria sicut pscriptum est ministrat. Insuper sciendum est q. pro simili remedio recepto ab ipis coniugibus valore debito per nos vnā carratam vini melioris, q. in Grangia nra Mönstochenn creuerit, pnarrato nro couentuj a capite qdragesime & deinceps, quantum se extendere poterit, annuatim pro pitancia dabitur sine vara. Hec licebit nob aut successoribus nris quibuscq; quos ad omne obseruanciam pmissor perpetuo astringim, ordinatione huiusmodi amputare aut aliqualit' immutare. Ceterum vt omnia pscripta pondere recto integro & hactenus consueto ac mesura debita atq; certis temporibus mistrent. conscientias prioris & subcellarii pcor constringim & pntib' oneramus, postremum deuota desideria ipsor coniugum, quib' nos & monast'ium nostrum, semp' feruide psecunt, caritatis oculo cotuentes, ut iporum bnficiis bnficia respondeant vice v'sa pnominatos coniuges fridericum atq; Jutham in confrat'itate nram recepim' & recipim' in hoc scripto, coferentes eisdem plenam participatione omnium bonorum, que in diuinor officiis missis oronibus. ieiuniis. elemosinis & aliis quibuscq; deo gratis exercitiis in clauetro nro peragunt' in vita ipor pit' (pariter) & in morte. Ita vt cu dies obitus ipor nob vel nro caplo fu'it nuciatus eorum tamquā alicui' nrm memoria habeat, secundum ritum ordinis nri debiti & consuetum. Testes vero pscriptor omniv sunt fratres Albertus prior Hertvvi- cul supprior. Bertoldus Cellerarius. B'toldus subcellerari' Cunradus bur- larius. Heinr' Camerarius Hartmudus magr curie in Herbipoli fridericus nr No- tarius, sac'dotes & monachi Eberacen. *Herdegen laic' frat' pfati frid'ici Holtzschuberij* & plures alij fide digni. In horum itaq; omniv euidenciam et c'titudinem ampliorē presens scriptum est ven'abilis in xpo patris & dni visita- toris nri Gvvilhelmi Abbatis Morimundj. nri atq; sepe fati friderici Holtzschuberij sigillor munimine roboratum. Et nos frat' Gvvillelmus dcus Abbas Mormun- di pfatus confitem sigillum nrm ad humiles iam dci friderici preces ex certa sciencia, pntib' appendisse. pcipientes omnia pmissa sicut scripta sunt in- violabilit' obseruari. Datum Ebera Anno incarnationis dnice Millimo Trecen- tesimo octauo decimo feria tertia post diem annunciacionis virginis gloriose.

20.

Rüdigers von Koburg Vererbbrief, das Holtzschuberische Eigen am Herrenmarkt betreffend.

A. 1321. Ich Heinrich, ich Cunrat und ich herdegen di Holtzschuber gebruder
Herr Herdegen Holtzschubers Sun Burger zu Nurenberg veriehen
offenlich und tun kunt allen den, di diesen brief lesent oder horent
lesen,

lesen, das für uns kom Rüdiger der Wenger und Gram Gerhaws sein wirtin und gaben uns auf lediglich Ir erb das sy vñ ir erben von uns heten an unser eigen das da lege bey herenmargt vor dem Nurenmargt als das wir um alle drei ich Heinrich mit gesamter hant Srawen Engelbruck meiner wirtyn, ich Cunrat mit gesamter hant Srawen Teuden meiner wirtyn und ich herdegen mit gesamter hand Srawen Katerein meiner wirtyn, und mit gemeinem worte lassen haben dem Rüdiger von Koburg und Srawen ofnen seiner wirtin und Iren erben daselb unser eigen nach der stat recht ze rechten erb zu haben ewiglich mit der bescheidenheit, das sie davon geben sollen iärlich ze zins zwei pfunt haller, halb ze sant walpurgis tag und halb ze sant Michels mess und ein sumer weiz und einen weck zu weinachten, also das sy den waiz dauon geben sollen ein halb sumere ze den Parfusen in das Closter und ze den Predigern ein viertel und zu den Augustinern ein viertel, alles das man dauon haben sol oblat ewiglichen und di zwai pfunt haller di sollen sy geben swester Irmeln unser swester ze der seligen Pforten zu Irem leibe dieweil sie lebt, und wen sy nicht ist nach Irem tod so sollen die zwei pfunt haller geltes uns und unsern erben ledig sein an alle widerred also ob unser einer sturbe des Kinder sollen haben daselb recht davon als Ir vater haben solt ob der lebendig wer an alles gefer und der weck der wird uns auch alweg werden nun und furbaß und dez zu einem vorkunt und zu einer stetigkeit haben wir In geben diesen brief versigelt mit der stat Insigel ze Nurenberg das daran hangent dez sind gezewg die ersamen manie her Herman Ebner her Seiz Holtzschuber und ander genug. der bris ist geben an dem Eratag nach sant Niclas tag, do man zalt von Gots gepurt dremzehenhundert iar und in dem ein und zwainzigstem iar.

21.

Schultheisenbrief, Albrechten Ebner über ein ihm zuge- fallenes Eigenhaus und dessen Rechte und Zugehörungen ertheilt.

Ich Chunr' Pfingging der Schulthaizze vñ wir die Schepphen der Stat A. 1323.
ze Nurenberg, vñehen offenlich, vñ tun kunt an diesem bris. Das für uns kom in gericht her Albrecht der Ebner. vñ erzeugt als recht was mit ainem guten bris. und' des Schulthaizen vñ vnder der Stat ze Nurenberg insigeln versigelt. Das her Eberhart Ebner sein vater selige. vollen gewalt het ze tün. vñ ze Schaffen, mit sein aines hant. mit allen seinen güt. mit Erbe, mit eigen, mit Lehen. mit vanden güt. mit heraitzschafft. mit Hausgeret. mit klainode vñ durchlehtlichen. mit allen seinen güt, klein oder groz. Swie sie genant sint. Swaz er wolt. vñ erzeug auch als recht was mit ainem guten bris. versigelt, vñ' des Schulthaizen. und der Stat insigeln ze Nurenberg, das sein vater der vorgenant. het enpfolhen als sein geschefte, vñ auch gesatz ze vollem gewalt in d' Ersamen
(3) fünf

fünf manne hant in hern Chunrades. hern Hermans. hern frigen d' Ebner. hern Berhtoldes Pfinginges. vñ hern Seyzen des Holtzschuhers. mit der beschaidenhait. ob an demselben geschefte kain auflauf, oder krik, od' Stoz w'rd' mit Swelhen Sachen daz geschehe, daz die vorgenanten fünf. oder der merer tail vñ in fünfen Scholt vollen vñ ganzen gewalt haben daz alles gar, vñ genglich auß zerichten ane wid'rede, vñ erzeugt auch ob der fünfer ainer niht enwer daz die and'en, od' der merer tail heten vollen gewalt ainen andern auß den freunden ze nemen, an desselben stat. vñ erzeugt auch her Albrecht d' Ebner, daz sein vater het, ze boten gesant an seine Salteut hern Berhtolt Pfinging. hern H'man Ebner, vñ hern Seyzen Holtzschuber, daz sie sein geschefte stet haben scholten als die brif haben gesigelt mit des Schulthaizen. vñ mit der Stat Insigeln ze Nuremberg. vñ erzeugt auch als recht was, wann her Chunr Ebner selzge. der fünfer ainer tod was, daz di andern vir mit willekür, gemainlich, an des selben Stat namen vñ welten hern Heinrich holtzschuber an dem Salzmarkt. Vñ dar nach erzeugt h' Albrecht der Ebner mit ainem guten brif, vñ des Schulthaizen. vñ der Stat ze Nurenb'g insigeln versigelt, daz im sein vater selige der egenant vor auß geschafft hett zwaihundert phunt haller, für seinen Schaden den er het genomen in der gewanknüsse. als er in seinem geschefte gewangen was. vñ auch für daz er im gelten scholt. Ez bracht auch her Albrecht der Ebner daz die egenanten fünf man heten seines vaters aigen getailt. mit rechtem Lozze in drey tail. vñ haben geben für zwaihundert pfunt haller, daz hülzein Haus. an dem Salzmarkt, mit der nid'n einwert, vñ mit den Priueten halben vñ den vñ oben. vñ der dem hindern Stainhaus. Hansen seinem bruder. mit allem recht als ez in seines vater geschefte brif stet, vñ dieselben Priuet Schol man also tailen, daz iedem tail belaipe ain venster gegen der strazze vñ Swenn sein not ist, so schüllen sie ez mit ainander fürben zehen schuhe tif, vñ daz das hinder Stainhaus do etwenne Göz Wintter auß Sag, ist geben, von denselben fünfen mit dem Hof, d' darzu gehört, frigen seinem Brud' für zwaihundert phunt haller, vñ für zehen phunt haller, die im vñ seiner wirtin sein vater gelten scholt, an iren zöschaz. vñ auch vor ausschüf. vñ erzeugt auch her albrecht der vorgenant, daz im die egeschriben fünf vormunt, haben geben daz Stainhaus, daz etwenne des kolbleins was. ze neht gelegen an des Nischen Chunr' haus, vñ zwaihundert phunt haller. vñ zehen phunt haller. mit dem rechten daz die maure des Gedeinleins, vor dem hülzin haus. bei dem kellershalfe Schol ligen vor dem Hülzinn Hause. vñ niht vor dem egenanten Stainhaus. vñ daz Hülzinn Haus Schol haben daz recht. aines mauerzigers tif, von grunde auß ze legen in die maure. als hoch als die maure izunt ist vñ darvber niht. Ez schol auch daz selbe Stainhaus für recht gen, vñ an die hindern Seill des Stalles der vñ der markt ist, der dreier aigen. vñ Swer auch das egenant Hülzin Haus hat, der Schol

ez befriden auß dem seinen von des egenanten Stainhaus ecke vñ auß die vorgeschriben Seill. Ez schol auch daz wasser das gewellet hind' dem egenanten Stainhaus seinen fluz haben. als weit die Hoffstat ist, die dar zu gehört, der zwai Schuhe weit sei. vñ tif gnuc sei. vñ schol auch niht verbawet werden. Ez schol auch gehören zu demselben Stainhaus, die hinder Stallunge, vñ die einwart, als gezeichnet ist. vñ Schol auch ob der einwart, vñ ob dem Hof, als weit sein hof ist, recht haben, in die maure aines mauerzigers tief in daz hinder Stainhaus, als hoch die Maure izunt ist. vñ niht höher. Ez schol auch vñ den dreien aigen. kaines kain recht, mit licht. vñ mit tropphen auß daz ander haben. denn als vorgeschriben ist. vñ der stat recht ist. Ez schol auch des kolbleins Stainhaus, daz hinder Stainhaus befriden mit wenden, Swa ez an ez stözet. Ez schol auch der kellers Hals des Hind'n Stainhaus, hind' dem Nischen Chunr' niht weiter gebawet werden, denn er izunt ist, von der einwart wegen. der in den Hof get, vñ daz egenant hind' Stainhaus schol haben seinen fluz durch des hülzein Hauses hof, gleicher weis als daz Stainhaus daz des kolbleins was, Ez schol auch daz hinter Stainhaus das Hülzein Haus befriden von des Stalles ecke. bis an die maure, an dem Herz gaden. Vñ do her Albrecht d' Ebner, daz als wol het erzeugt, do sagget er mit rechter sal vñ mit vrtail, daz vorgeschriben sein Stainhaus daz etwenne des kolbleins was, mit den vorgeschriben rechten. in der ersamen manne hant, in hern Leupolz Holtzschubers, in hern Seyzen Holtzschubers vñ vñ in hern Chunr' Menteleins hant. im allein ze twen, ze tragen, vñ ze behalten, vñ niht dar mit ze tun, denn des er sie ermant mit sein aines hant, nach der Stat recht vñ des ze ainem verkunde vñ ze ainer gezeugnisse ist im dirr brif geben mit vrtail mit des Schulthaizen vñ mit der Stat insigeln ze Nurenb'g, die daran hangent. Des sein gezeuge die beschaiden manne. her Herman von dem Stain. her Albrecht Behaim. her Rudolf Sahse, vñ and' gnuc. Der brif ist geben, do man zalt von Gotes geburt dreuzenhundert iar. dar nach in dem dritten vñ zwainzigstem iar, an dem freitag, nach sant Nicolaus tag, des Heiligen Pischof.

22.

Albrecht Ebners Kaufbrief über seines Bruders halbes Haus.

Nach Chunr' Pfinging der Schulthaize vñ wir die Schepphen der Stat A. 1324. ze Nurenb'g veriehen öffentlich, vñ tün kunt, an disem brif daz für vñs kom in gericht, Albrecht der Ebner, vñ erzeugt, als recht was mit den beschaiden manen, mit hern Herman von dem Stain hern Rudolf Sahsen hern Albrecht Behaim, vñ mit hern Ulrich dem Jungen Haller, die sagten auß ir aide daz sie dabei gewesen wern, do friz Ebner, des vorgenanten Albrechts bruder, wer komen in ofenn Rat. do Schepphen. vñ Rat, bei ainander gewesen wern, mit seinen freunden, den nehten, mit

hern Heinrich vñ Seytē den Holtshühern, mit hern Berhtolt Phinzingt. mit hern Herman vñ fritzen den Ebner, vñ mit seiner wirtin seligen freunden. hern. Chunr' Nüzzel. vñ hern Chunr' dem waltstromair, vñ het beweiset, do mit seinem aide daz er bei seiner wirtin in sogtaner gulte gewesen wer, vñ der wen zwaihundert phunt, vñ funf vñ zwainzigt phunt haller, vñ het Lautmert, daz er da von niht komen moht, er müst seiner gut, darumb an werden, als vil vñ er von der gulte kōm, vñ het auch geben, do d'selbe fritz Ebn', mit der vorgeanten seiner kinde freunde rat, vñ auch mit vrtail von Schepphen, vñ von Rat, Albrecht Ebner seinem bruder, dem vorgeanten, sein Haus halbes hinder dem Reichen Chunr' gelegen, do etwenn Gōz der Wintter auf Saze reht vñ redlich ze kaufen, vñ hundert phunt vñ vñb funf phunt haller, im demselben albrecht Ebner ze haben ewiglich. vñ die selben haller seint geben, an die vorgeanten gulte. die er beweiset het mit seinem aide, vñ ze ainer widerlegung, desselben halben Hauses vñ auch der vorgeanten gulte. Dor vñb er hernach an werden moz, het der vorgeant fritz Ebner eingesetzt seinen kinden, alle die gut die er ze Nistelbach het, wisen, effer, besücht, vñ vñbesücht, vñ swie sie genant sint, sie sein aigen oder Lehen, vñ het in die Lehenenschaft, der ain tail get von dem Reiche ain tail von dem von Sluzzelb'g ain tail von hern Gotfrit von Bravnecke, vñ ain tail von dem von wildenstain, vom Rotenb'g, auf gesant bei h'n Albrecht Ebner dem vorgeanten, in twer hant, ze tragen, im demselben fritzen Ebner, vñ seinen vorgeanten, kinden, in allem dem rehten als aigen vor lag, daz egenant ist, vñ do er daz als wol het erzeugt, do sazset h' Albrecht Ebner der vorgeant daz selbe halbes gekauftes aigen, mit allem dem rehten daz darzū gehört, mit rechter Sal vñ mit vrtail, in der ersamen manne hant, in hern Leupolz Holtshubers, in hern Seytē Holtshubers vñ in hern Chunrat des Mentelleins hant, im allein ze tiven ze tragen, vñ ze behalten, vñ niht dar mit ze tūn denn des er sie ermant, mit sein ains hant, nach der Stat reht, vñ ze ainem vrfunde, vñ ze ainer gezeugnūsse, ist im dirr brif geben mit vrtail von geriht, versigelt, mit des Schulthaizen, vñ mit der Stat insigeln ze Nürenb'g, die daran hangent, Des sein gezeuge die ersamen manne, her Heinrich Stromair her Heint' Holtshub' an dem Salz markt her Chunr' Teufel. vñ and' gnuē. Der brif ist geben do man zalt von Gotes geburt Drezzenhundert iar, darnach in dem virden vñ zwainzigstem iar an dem freitage nach sant Agathen tag.

Des Klosters zu Engelthal Kaufbrief über Conrad Holzschubers Eigengut zu Zartenberg.

Nach Chunrat Pfingzing der Schultheiz. vñ wir di Schepffen der Stat A. 1325. ze Nurnberg, vñehen offentlich an disem brif. Daz für vns chom in geriht, der geistlich man Bruder. Chunrat der ersamen frawen der Samnunge des Closters ze Engelthal Pfleg', von der selben frawen wegen vñd erzwt als reht was, mit den ersamen mannen H'n Erchenbreht Coler, vñ H'n fritzen Pfingzing. di sagten auf ir aide daz si des geladen zwoge w'n Daz Chunrat holtshuber an dem hevmarchet, mit gesamt hant frawen Agnesen sein' wirtin im demselben bruder Chunr' het geben reht vñd redlich ze chaufen daz gut ze Hartdrunck'ge daz aigen ist. Da Heinrich Kamprecht auf Sitzet, für rehtes aigen ze haben ewiglich. vñd gelobt in vñd di vorg' frawen des ze w'n als reht w', Ez sagten auch di vorg' zwoge. daz h' Herman vñd H' Chunr', di Ebn' ze ainer mern Sicherheit, heten gelobt, zo dem egenanten Chunr' holtshub', si des gutes ze w'n als reht w', nach d' Stat reht, mit allen dem vñd dar zo gehört besücht, vñd vñbesücht, vñ do er daz als wol het erzeugt, do tat er fragen ain vrtail, ob man dē oftgenanten frawen, iht billich des ainen brif geben solt der warde in ertailt, vñd des ze ainen vrfunde ist in dirr brif geben mit vrtail von geriht vñsigelt mit des Schultheizen, vñd der Stat insigeln ze Nurnbg, di dar an hangent. Des sein gezeuge, di ersamen manne H' Herman vom Stain. H' Chunr' Mentellein, Her Chunr' teufel, vñd and' genuē. Der brif ist geben do man zalt von gotes geburt, drezzenhundert iar vñ in dem swonf vñd zwainzigstem iar, an dem Samstagtag nach Sant Michels tag.

Friedrich Holzschubers Verschreibung, daß nach seinem Tode die Münchhofische Gult und ein Saß Weins von Ergersheim dem Ebracher Kloster ledig seyn sollen, wann nicht seine Söhne die von ihm genossene Herrenpfünd ebenfalls auch zu Ebrach zu genießen suchen würden.

Nach Fridrich. holtshuber burger ze Nuremberch. vergiße vñde tyn kont A. 1327. allen den die disen brif. Sehent, hörent oder lesent. vñb so getan gulte als ich han von meinen Herren von Eberach, von Munchhofen. vñ ain was weines von Ergershaim daz, daz, alles abe ist, vñ in vñ irem Closter ze Eberach, ledig worden ist swenne ich erstirbe daz daran, nach meinem tode kain mein erbe noch kain mein nachkomen niht rehtes hat, noch haben schol. Denne als verre, ob. hainrich. mein son, oder Seifritt. mein son, ir ainer, oder si baide ze Eberach sitzen wolten in dem gemache als mir verschriben ist. so sol ez in, dienen ze ir leiben, in, da ze nezzene

ne da ze Eberach vñ anders nindert, als d' brief sagt der daröber gegeben ist. Dez sint geladen gezeuße die ersamen manne Chonrat. Caterpecke. phylips der Groze. vñ Chonrat. Teufel burg'e ze Nuremberch. vñ dez ze ainem warē vrkünde gibe ich disen brief versigelt mit meinem Insigel daz dar an hanget der brief ist geben do man zalt von Cristus geburt dreuzehundert iar vñ in dem Siben vñ zwainzigstē iar an Sent yrbans tac.

24.

Schultheissenbrief, Albrecht Ebnern über eine Reihe bey seinem, an Bertholt Vorchtel verkauften Garten vor dem Lauferthor, gegeben.

A. 1328. **N**ach Chonr' Pfünzing der Schulth vñ wir die Scheyffen der Stat ze Nuremberg veriehen öffentlich an disem brif, daz für vns chom in gerichte her Albrecht Ebner vñ erzeugt als recht waz mit den ersamen mannen hern Herman Ebner vñ hern Seyzen Holzschuber, die sagten auf ir eide daz si des geladen zewg wern, daz er sol haben ein Rehen auswendig seines stadels vor dem Tor gelegen vmb vñ vmbes des Garten den derselbe Albrecht Ebner hat geben ze chaufen hern Bertholt den Vorchtel vñ dieselbe Rehe sol lediglichen sein sein, vñ di vorgeant Rehe sol die weit haben als die Rehe die zwischen demselben Stadel ist, vñ hern Seyzen des Holzschubers hofe ebendig. Vñ do er daz als wolbraht het, do hat er fragen ein vrtail ob man im des iht billich solt einen brif geben von gericht der warde im ertailt, versigelt mit des Schultheizzen vñ der Stat Insigeln ze Nurnberg, die daran hangent. des sein zewge die ersame manne her Ulrich Rudorfer, her Albrecht Peheim. her Cunrad Teufel vñ ander gnuc. Der brif ist geben do man zalt von gotes geburt dreuzehenhundert Jar vñ in dem ahten vñ zwainzigstem iar, an dem Freitag vor sant Vites tag.

24. (*)

Des Klosters zu Engelthal Kaufbrief über ein Eigengut zu Prosperg.

A. 1329. **N**ach Johans von Bestenberch Lantrichter ze Nurnmberch Ton kont an disem briefe Daz für mich komen in gericht. brud' Hainr' der Schaffer vñ brud' Chonrat von Engelntal vñ derzeugten mit zwein de' gesworn purg' in d' Stat ze Nur. daz woren Hainr' der alt Holzschuber vñ Ulrich der Rudorfer di sagten auf ir ande daz si des von peden tailen geladen zewg wern nach recht Daz Merklein der vorchhaimer H'n Markartes Selig Son des vorchhaimers het recht vñ redlich ze kawfen geben den Ersamen vñ den gaislichen frauen der Priolinn vñ der Samnung des Closters ze Engelntal daz gut ze Prosperch da der Soyner auf Siget, für ain recht frenez vñ ledigez angen vñ sagten auch di egenanten zewg daz Merklein vorchhaimer

mer si des vorgeantens gutes ze Prosperch gelobt het ze weren für ain recht frenez vñ ledigez angen vñ schol si des von vnser frauen tag Liebtmesse der nō schurft komett weren Jar vñ tag als des landes recht ist, Darvmb hat er in vnterscheidenlich ze Pürgen gesezet Chonr' den Korenstet Richter ze Altorf. Hainr' den vorchhaimer von Almspach Herman den vorchhaimer von Egenpach vñ Markart den vorchhaimer von Pirchense, daz er si des gutes schol weren als vor geschriben stet vñ do di oftgenanten zwen zewg daz wol also gesagt heten, da geren di vorgeantens brud' Hainr' der Schaffer vñ brud' Chonr', von iren wegen vñ von der egenanten frauen der Priolinn vñ d' Samnung wegen des Closters ze Engelntale mit vrtail zervarn ob man in di gezeugenschaft mit des lantgerihtes brifen pillich vestenn vñ stetigen scholt, daz ward in vertaillet vñ ist in diser brief daröb' mit vrtail von gericht geben, ze mer stetichait d' vor geschriben zeugenschaft vñ des kaufes. besigelt mit des lantgerihtes Insigel. Daz dar an hanget, Daz geschach da man zalt von Cristes gepurt Dreuzehen Hundert Jar vñ dar nach in dem Nern vñ zwainzigstem Jar an der nehten Mitwochen vor dem Palm tag.

25.

Fridericus Holzschuber remittit Monasterio Eberacensi omnes pensiones & obligationes, exceptis illis obligationibus, quae in codicillis Alberti Abbatis commemorantur.

In noie dni Am Ego ffridicus deus Holtzschuer, Senior Ciuis in Nuremb'g, A. 1331. recognosco tenore pncium publice vniu'sis, maxio aut hiis quorum int'est, Quod cu propter familiaritate hactenus habitam int' me ex vna & Religiosos viros dnos & amicos meos Krmos, dnm . . Abbtē & Conuetu, Mon Eb'acn, ex pte alt'a, ac ecia ob bnificia & obsequia vtilia ipis Religiosis eorq; Mon per me frequent' impensa. in eor'dē bnificor & obsequior congruam recompensam, ipi - - dni quasdam pensioes michi prestiterūt & dederūt, quas recepi annis plimis ab eisdem. Et quia pro me meisq; heredibus mltis annis recepi, ut pdr' bnificia plima ab eisdem, inmemor bnificor longis sic retroactis tpibus acceptor maxie quia cont consciam pdcas none xpediebat michi recipere de cet'o Pensioes, ex iustis & necariis causis ad infra scpta me mouentib' & vrgentib', pensiones & obligacones quascūq; ad quas pdci dni - - Religiosi eor'q; Mon memoratum, michi, meisq; heredibus obligati erant, qualitercūq; & in quib'cūq; exceptis quib'dam obligacoib' contentis in Ira dni Alberti Abbtis & Conuent' predcor. data anno dni Millmo CCC^{mo} Tricesimo pmo in viglia Btor aplor. Symois & Jude, remisi & remitto pntib' pure simpl'r & in totū, intuitu diuine remun'acois & pcipue ex cais iustis & necariis ut pscripti. Volens & expresse constituens, ac ordinās irreuocabil'r, nō obstantib' quib'cūq; cont'dcoib' quorcuq; he'dum meor. vt omes obligacones lre quecūq; Pensioes siue Redditus de

(H) 2

qui-

quib⁹ p̄scribitur, vel que michi, meisq; he'dib⁹ cont' p̄dcos dnos - - Abbtē
& Conuentū, eorq; Mon Eb'acn, compete' possent aut hactenus cōpetebant,
excepta ira data per dnm Alb'tum de qua p̄scriptū est, sopite sint penitus &
extincte & nllam penitus heant roboris firmitatē In cui⁹ rei testimonium hanc
iram p̄fatis Religiosis eorq; Mon, dedi Sigillis meo vidlz ac honor' viri dñi
Hermani plebani Sci Seboldi in Nüremb'g firmit' roboratam Ego Herman⁹
plbn⁹ iam deus, recognosco me, ad p̄ces. p̄dei frid'ici Holtschuer, Sigillū meū
huic lre appendisse, in robur ac testimonium oim p̄missorum. Testes Honor'
viri Chunr' deus Katerbecke Ciuis in Nureb'g. Magr' frid' Notarius Magr' Mau-
ricius Rcor pu'orum ad Scm Seboldū ibid, ac p̄les alij fide digni. Datū anno
Dni M^o. CCC.^{mo} tricesimo p̄mo fia quinta proxima post Martini Epi.

25. (*)

Landgerichtsbrief, dem Kloster zu Engelthal über den Kauf
eines Eigenguts und Selhauses zu Freylingen bey Senfensfeld
ertheilt.

A. 1332. **W**ir Johans von Gotes gnaden Burchgraf ze Nuremberch sagen ze ge-
riht an vnsm lantgeriht ze Nuremberch vnd tun chunt an disem
brief Daz fur vns chom in geriht Bruder Chunrad der kuster von
Engeltal vnd erzeugt mit zwein ersamen mannen der gesworn Purger inder
Stat ze Nuremberch daz waren, Hainreich der alte Holtschuber vnd Er-
chenbrecht der koler di sagten auf ir ande, daz sie des von Peden tailen ge-
laden zeug wern nach recht Daz Hainreich der Odenberger vnd v kunigunt
sein eleiche hauffrowe heten mit gesampter hant recht vnd redleich
vnd durhflehtleich ze chaufen geben den ersamen vnd geistlichen fro-
wen der Priorinne vnd der Samenunge des klostere ze Engeltal ain gut
ze freylingen bei Senfensfeld gelegen daz der Lint da Pauwet vnd al-
gen ist vnd ain selhaus da selbest gelegen vnd in dazselbe gut gehört do der
Hegenberger auf sizet mit allem nutz vnd mit allem rechten als der egenant
Hainr' Odenberger daz vorgeschriben gut her bracht hat besucht vnd vnbe-
sucht vnd daz der chauf geschehen wer an dem nechsten Sontag nach sand
Mathis tag der nu hin ist Ez sagten auch di gezeug daz der vorgeh' Hainr'
Odenberger vnd sein Hauffrowe heten die egen' frowen di Priorinne vnd
di samenunge des vorgeschriben klostere ze Engeltal des vorgeschriben
gutes vnd selhaus ze freylingen gelobt ze wern als des landes recht ist vnd
daz si in vmb di werschaft ze Purgin gesezet heten Chunr' den Stromayer
Purg' ze Nuremberch Vnd do der egen' bruder Chunr' der kuster daz vor
geriht wol erzeuget het nach recht do gert er mit vrteil z'varn, ob man den
ostgen' frowen der Priorinne vnd der Samenunge des klostere ze Engels-
tal des lantgerihtes brief vber di gezeugenschaft ze ainem vrchunde vnd ze stet-
ticheit billichen geben scholt daz wart in erteilt Vnd ist in diser brief dar
vber

vber mit vrteil von geriht gebū ze ainem vrchunde vnd ze mer' stetichheit, der
vorgeschriben gezeugenschaft besigelt mit vnser lantgerihtes Insigel daz dar
an hanget Daz geschah do man zalt von kristus geburt Drezzenhundert
Jar vnd in dem zwai vnd dreizigstem Jar an dem nechsten Montag nach sand
Michels tag.

26.

Seizen Plessings Verzichtbrief, Seizen Holzschubern
im Gericht gegeben.

Nach Chunr' Pfingzing d' Schultzeiz, vnd wir die scheppfen der Stat ze A. 1336.
Nurnberg veriehen offentlich an disem brif, daz fur vns kom in gerihte Ser
Seiz Holzschuber vñ erzogt als recht waz, mit den ersamen mannen,
hern albrecht Ebner, hern Hansen Muffel vnd hern Fritzen Tezel, di sag-
ten auf ir eide, daz si bez geladen zwg wern, Daz Seiz Plessing sich het verzigen
aller vordrung vñ clage, di er het gehabt vñ erlagt gen Fritzen dem
Kauhen von Tesele vñ auf bezelben Kauhen erbe daselbest, daz erbe
wer von dem vorgeannten hern Seizen holzschuber gewest vnd het den sel-
ben Kauhen vñ dazselb erbe ledigt gesagt aller ansprach genzlich on allez ge-
uerde. Vnd bez ze vrkunde ist im dirr brif geben mit vrteil von geriht ver-
sigelt mit vnser gerihz insigel daz daran hangt. Der geben ist an sant
Vrbans tag do man zalt von gotz geburt drezzenhundert iar vñ in dem sehs
vñ dreizigstem iar.

27.

Liebhard Nuzels Gewaltbrief seiner Brüder väterliches
Erbgut zu verändern.

Nach Cunr' Groz Schultz vnd wir di Scheppfen der stat ze Nurnberg A. 1342.
veriehen offentlich an disem brif daz fur vns kom in Gericht her Lieb-
hart Nuzel vnd erzogt als recht was mit den ersamen mannen hn Sei-
frit holtschub' vnd hn Philippen Grozzen di sagten auf ir aide daz si des
geladen zwg wñ. Daz im Cunr' sein brud' mit gesampt' hant vñ Agnasen
sainer wirttin. Leupolt sein brud' mit gesampt' hant vñ kunigunt seiner wirt-
tin. Peter herman, Albrecht vnd Cunzel sein brud' heten geben vol-
len gewalt ze wenden vnd ze kern nach seinem tñen so er pest vñmōht
allw irw gūt di si von irm vater selig wern an genallen ez wer aigen erb, le-
hen, vñndhab oder wi di genant wern ze gewinne vnd ze verluste si ze
verantworten mit ainem izlichem geriht vnd vor ainem izlichem Richter ob
si iemant ansprech von des egen' irs vater selig gescheft wegen od' war vñb
daz wñ. Vnd ouch wi er daz verantwrt. daz wer ir wille vnd ir wort vnd
wolten auch daz stet halten. Auch sagten di zwg di vorgeh' sein brud' he-
ten im auch gebn vollen gewalt allw irw lehen di si von irē Vater selig wñ
anerstorbn zetailen gar vnd genzlich vñz auf ain lozze. Vnd bez ze vr-
kunde

kunde ist im diser brif geben mit vrtail von gericht versigelt mit dez gericht vnd d' stat ze Nurn. Insigeln di dar an hangen. Der gebn ist. an dem eritag vor sant Gallen tag. do man zalt von Gotz geburt drwzehenhundert Jar. vnd In dem zwei vnd vnzigstem Jar.

28.

Fritz Solzschuhers Vererbbrief seines Eigens an der Parfüßergasse, seiner Baase, Irnel Pystätterin gegeben.

A. 1343. **N**ach Fritz holzschuher hern Seyfrides sun burger ze Nurnberg. Berogh öffentlich an disem brif, daz ich mein aigen an der Parfüßergasse gelegen, daz dez Massners was, han verlihen recht vnd redlich frawen Irneln der Pystetti'n mein' Basen vñ irn erbñ ze rechtem erb ze habñ ewiglich. wann ir daz Cunr' d' Massner, Hainr' sein sun mit gesampft' hant vñ kathrein seiner wirtin, ver Dymut sein tochter mit gesampft' hant Cunr' Mörchers irs wirtes, künel sein tochter mit gesampft' hant klas Hallerz irs wirtes. krynstein sein tocht' Cunr' Baumhacker's wirtin, daz ze kaufen vnd aufgebñ heten. Vnd hetē si dez ouch gelobt ze vñ vnuscheidenlich als recht wer. Vnd heten ouch Cunr' Massner, Heine' sein sun Clas dez selbñ Massners Widen vnd ver Dymut di egen mit willen vnd wort Cunr' Mörchers irs wirtes, gesprochen vñ gelobt für Cunr' den Baumhacker der niht an haim w wenn d' ze land kom daz d' daz also stet solt halten geleich weise als si vnuscheidenlich. Vñ han auch ir daz erb vlihen also daz si mit ir ains hant nach erbs recht vnd daz mir an meine rechten niht enschade da mit mag getun was si wil. Vñ sol ouch mir vñ meinen erbñ ieriglich da von dinen vnd ze Zinse gebñ. Zwei pfunt Haller halb auf sant Walburg tag vñ halb auf sant Michels tag. Vnd dez ze vrfund gibe ich ir disen brif versigelt mit der stat ze Nurnb'g insigel daz dar an hangt dez sein zwg di ersam mann Her frid Solzschuh' an der Pruck, vnd Her Herman Maurer. Der brif ist gebñ an frentag vor sant Jörgen tag von gotz geburt drwzehenhundert iar vnd in dem drw vnd vnzigstem Jar.

28. (*)

K. Ludwigs Brief, den Burgern zu Nürnberg über ein Judenhaus am Salzmarkt gegeben.

A. 1344. **W**ir Ludwig von Gotz gnaden romischer Kayser ze allen Zeiten mehrern dez reichs vñ iehn öffentlichen mit disem brieff, vmb solch Gunst vnd willen, di vns vnser liebe burger ze Nurnberg durch vnser vleisigen bet getan habent an dem angen gelegen am Salzmarkt ze Nurnberg darinne weilant wonet Seynrich Solzschuhr daz wir erkant haben, durch mehrern Muz vnd frumen vnser Juden den wir dazselb angen fürbaz gegeben haben

haben, vnd den si daz bestetigt haben, nach der stat recht mit iren brifen, vnd gesalt, alz man ze den angen vnd Heusern salt nach recht vnd darumb geheizen vnd geloben wir vnsern Vorgenanten burgern ze Nurnberg genzlichen bey vnsern Gnaden, daz wir noch niemants von vnsern wegen daz fürbaz tun sullen, mit dheinerley bet noch vürderunge davon den kristen angen v heyser in der Juden gwalt chomen mohten, on aller schlecht geuerde, geben zu Regenspurg am Erichstag vor saint Jakobstag, in dem dreissigstem Jar vnser reichs v in dem siebenzeenden dez Kayserthumbs anno MCCCXLIII.

29.

Conrad Schlewitzers Kaufbrief über zwey Eigenhäuser an der Pfannenschmidgasse.

Nach Cunr' Groz Schulth. Vñ Wir di Scheppfen d' Stat ze Nurnb'g. A. 1345. Beriehn öffentlich an disem brif, daz für vns kom in gericht Cunr' Slewitz' vñ frawe kirstein sein elichin wirtin vñ erzogten als recht was mit irn Sallwte In Cunr' Katerpeken In frizen Solzschuh, vñ mit In Heine' Brunthru di sagte auf ir eide vñ bei Salmans t'we, daz braht wurde an der Sal als recht w, daz Herman dem Pusche erlaubt w worden mit d' merern meng Rates vñ der Scheppfen, daz er verkaufen möht di zwey aigen gelegen, vorn an der Pfannegazz an der Ekke neben ainand' di etwenen ain aigen vñ gewesen, der ains erb w Cunr' Slewitzers vñ daz and' Leupoltz Pegnizers, di sein vñ seine kinde vñ Also, daz er seinen kint den daz gelt anlegen solt nach frwñd rat, vñ solt si da von bestaten, vñ dar nach geb d' selbe Herman Pusch mit gesampft' hant vñ Gerhausen seiner elichin wirtin di zwey aigen d' daz ain vorn an der Ekke erb w dez vorgeen Slewitz's ieriglich vmb and' halb pfunt haller vñ daz and' zeneht dar an. Leupolt dez Pegniz's erb auch w ieriglich vmb and' halb pfunt Hall. in dem vorgeen Cunr' Slewitz' vñ vñ kirstein sein' wirtin recht vñ redlich zekausen ze rechtem aigen mit allem nuz vñ rechten zehabñ vñ zenizzen ewiglich, Vñ gelobt si der zewñ für aigen als recht w. Vñ wurde auch sein vñ sein kinde Sallwt irr twen ledig gesagt mit vrtail. Vñ wurde auch erteilt, daz ez irn fallwten an irn twen niht schaden solt, Vñ dar nach trat dar der vorgeen Cunr' Slewitz' vñ sagt daz vorder aigen an dem Ekke, daz sein erb vor was mit recht' Sal vñ mit vrtail in der egenante dreier sein' fallwt hant, im vñ vñ kirstein sein' elichin wirtin daz zetwen zetragen vñ zebgehalten, on niht da mit ze tun denne dez er si ermant mit gesampft' hant nach der statt recht, Vñ dez ze vrfunde ist in dirr brif gebñ mit vrtail von gericht vñ sigelt mit dez Gericht vñ der Stat ze Nurnb'g insigeln, di daran hangen, Der brif ist gebñ

(S) 2

gebū an dem nehesten freitag vor sant Bonifacien tag, nach got's geburt
dreihundert iar, vñ in dem swnf vñ vierzigstem Jar.

30.

Friz Solzschubers Kaufbrief über zwey Lehengüter zu Eltersdorf.

A. 1345. **N**ach Cunr' Groz Schulth Nñ Wir di 'scheyffen' stat ze Nürnberg veriehn
offenlich an disem brif. Daz für vns kom in gericht S' friz Solz-
schuh'. S'n Seyfriz sun. vñ erzwgt als reht was mit den ersamen
männern. S'n Seyfrit Solzschuber. S'n Herman Weigel, S'n Berth-
olt von Hiltpurghausen vñ mit S'n. Lwolt Nuzel. Di sagten auf ir eide
daz si bez geladen zwg wñ. daz im Heine' Nusturme het reht vñ redlich
ze chaufen gebū daz gut ze Elttersdorf gelegen. do d' Schotten auf sezz.
Nñ daz ieriglichen gult. swnf sam' korns. Wir vñ zweinzig kese. Nñ wir
Huner. Nñ ouch daz lehenlein do selbst. da d' Schuster auf sezz. Vñd
daz ieriglichen gult ahzig haller. Ahtzehen kese vñ wir Hün' Vñ di beidw
zelehn gingen von dem von Perge. im dem vorge S'n frizen Holzschuh'.
di zwey gut. zehabū vñ zenizzen mit allem dem daz dar zu gehört. wi daz
genant w besucht vñ vñbesucht. Ze rehtem lehn ewiglich. Nñ gelobt in
bez zewñ für lehen als reht w. Nñ vmb di w'schaft. het er im ze Pürgen
gesagt. di ersam mann. Otten den Schollen von Meingos. Nñ Cunr'
den fullsack von Mimelspach. Vñd bez ze vñkund ist im dirr brif gebū mit
vñteil von gericht. wann er bez beg't. Versigelt mit des Gerichts vñ d' stat
ze Nürnberg insigeln di dar an hangen. D' gebū ist. da man zalt nach kris-
tes geburt dreihundert iar. Vñ in dem swnf vñ vierzigstem iar. an
Mitwochn vor Pfingsten.

31.

Leibgedingbrief, Frizen Solzschubern wegen seiner Tochter Elisabet, Wonne zu Frauenaurach, gegeben.

A. 1350. **W**ir Cunr' Groz Schulth. di Burg vom Rat die Scheyffen. di ge-
sworen. Vñd di gemain der Stat ze Nürnberg viehn offenlich
an disem brif vñ tun kunt allen den, die in sehent horent oder lesent.
daz wir mit gemainer Handlung durch vnser stat nutz vñ notdurft habū
redlich ze chauffen gebū vñd reht, vnserm libū mitburg' S'n friz dem
Solzschuber, S'n seifrid Solzschubers sun zehen pfunt guter Haller gult
die hie ze Nürnberg geng vñd geb sein zu ainem rehtem Leigeding, auf
di

di gaislichn Jungfrawen sein Tochter Elisabethen in dem Closter ze Frau-
enaurach di weil si lebt von vnser stat ze Nürnberg. Also daz der selbe
her friz Holzschuber sol volle gewalt habū dieselbū gult ein zenemē vñd ze
gebū vñd zeachten swem er wil on alle hindernuzze. Vñd di selbū haller sol
man im gebū zu den vier Goltvaften zu ieder Goltvaften dritthalb pfunt
haller on alle hindernuzze. Vñd ob wir in desselbū geltēs nñt genzlichē ge-
wert heten zu ieder frist in aht tagen nach ieder goltvaften ob er oder sein
scheinbot daz genordert habū so sulln wir im di haller dar nach an dem neh-
sten tag nach den aht tagen zwispildig gebū on alle widerred vñd on alle pet
vñd on allen abganch. Vñd tet wir des nñt swelhen schadn er dann der
vorben haller vñd auch der zwispildung des neme. ez wer an cheuffen. oder
an Cristen. oder an Judn. oder swie der schad wer der redlich vñd beschei-
delich wer den sulln wir im mit sampt den vorgeschribn hallern von vnser
stat gebū vñd berichten on allen seinen schadn vñd gebresten. Vñd dor zu
hat er volln gewalt vier anz vnsern Rat die dann desselben Jars des Rats
oder Scheyffen sein oder anz der gemain, ze manen swelich er wil, vñd di
sulln im dann zehand laisten bei irn twen mit ir selbs Leip. auzerthalb
irr Heuser in ains erlichn offenn gastgebū haus. da er si ein weist iederman
alle tag zwai mal. so man nñt vast. vñd ains den vasttag, vñd anz der
laistung nñt ze chomen. vñz daz im di vorbenan Haller vñd alle der schad
der dor auf gangen ist als vorgeschribn stet genzlichē von vns veriht wirt.
Wir viehn auch daz wir im von vnser Stat wegen gelobt habū alle gemein-
lich swelich getat er tet mit toflegen oder mit ander vngetat dor vñd in
die stat vñboten wurd oder nñt vñboten wurd. oder durch swelcherley sache
er von der stat fur. oder swelcherley Beintschaft er het. des sol er an den
oftgenan hallern noch an dem schadn noch an der laistung mit nñtten ent-
gelten. Ez sol noch mag auch kein Richter noch niemant anders weder vñd
Pan noch vñd aht, noch vñd wandel. noch vñd kein ander sache,
vnserm burg'. di egenan haller noch den schadn mit nñtten daz vñs vñ-
ten noch irren. Gescheh aber daz von iemant. so solln wir im dannoch lai-
sten vñd vollfuren hie ze Nürnberg. baider vñd Hauptgut vñd vñd
den schadn swaz wor her geschribn stet. on allen abganch vñd gebresten.
Wir viehn auch. ob vnser ebenant burg' her friz Holzschuer ober varn
wurd vñd im von vns nñt gelaist wurd alles daz als an dem Brief geschribn
stet. so hat er volln gewalt vnser stat vñd vñs alle gemainlich swelich er wil
oder mag der Burg' ze Nürnberg ist dor vñd zepfendū vñd ze anfertigen
(R) von

von welchem Richter er wil ez sei Geistlich oder weltlich gericht. Und swaz er auch vor denselben gerichten redlichs, und beschaidens schadenz hincz vns genomē het vmb di Haller als vorgeschribn stet. Den sulln wir in genclichn mit sampt dem Hauptgut abtun on allen gebresten. Und des sol er weder gegen vns noch gegen der stat noch an seiner Puchrecht, noch an nihten entgelten. Und daz im alles, daz vorgeschribn ist, stet und ganz beleib, das gebn wir im disen offen brief geuestet mit der Stat Insigel daz dor an hangt. Der gebn ist, nach Gots geburt drezehnhundert Jar Und in dem funfzigstem Jare an dem Eritag nach dem Weizzen suntag.

32.

Taidigungsbrief zwischen Elisabeth Nüzlin und ihres Soh-
nes Vormündern.

A. 1351. **N**ach Heinrich Grozz Schulth. und Wir di Scheyffen d' Stat ze Nür-
renb'g viehn öffentlich an disem brif daz für vns kom in gericht di Er-
sam Graw v' Elzbeth, h'n Liebhartz Nüzels selig witwe, und er-
zewgt als recht was, mit den Ersame mannen S'n Seifridn Holzschuh
S'n friderich Sinen son H'n Cünrad Ebner H'n Herman Wenail H'n Pe-
tern, und H'n Leupolt den Nüzeln, di sagten auf ir aid daz sie des geladen
zewg wn, und ie ir einer des andern Taz zwischn ir der vorgeñ vñ Elz-
bethen Nüzlin ein halb und and'halb den Ersame manne, H'n Sorgen
vorchtel, H'n Gogen Grafen, und H'n Petern, Stromair herdegens irs
kundes vormünd' gerett und geteidingit w also daz man ir geben het fünf-
zig pfund hall' von dem hofe ze Pirpaum, d' da v'kauft w, vñ Swaz
dan des vberigen geltēs w, daz aus demselben Hof w gelost, daz solt man
an legē in alle dem Rechten, als der hof vor gelegen w. Und darnach solt
di egen v' Elzbeth Nüzlin, allez daz güt niezen, daz si vñ ir egnant kint
herdege heten, von sant Urbans tag d' schirft kom vñir zwei ganze Jar
auch sagte di gezewg ob daz w daz di vorgeñ Nüzlin dehein Schult mach-
te daz solt herdegen irn kinde, deheinen schaden bringe, Auch sagten di
gezewg ob di vorgeñ v' Elzbeth Nüzlin irn witwē stul vrükt, Geistlich
od' Weltlich, in den nehten zweien Jarn, So solt si mit herdege irn
kinde gleich teiln, allez daz h' Liebhart Nüzgel selig ir wirt gelazen het, Ez
wer angen Erb, Lehen, varndhab od' swi daz genant w, auch sagten di ge-
zewg daz di oftgenant Nüzlin gewalt het nach den vorgeñtē zwein
Jarn di vormünden oder Jrs kundes nehwendigiste fründ, ob di vormünd
enwñ ermanē, daz si mit ir teilen solten, und solten auch dan mit ir teilen also
daz

daz ir alliz daz halbez wñ solt und irn kinde halbez, daz ir wirt selig ge-
lazen het, swi daz genant w, als vorgeschribn stet, Und den selbn gewalt
solten auch die vorgeñ vormünd haben den tail, ze anschen, in dem rechten
als vorgeschribn stet, Wer aber daz der vormund nicht einwñ, So heten
des kundes nehwendigsten frund den selbn gewalt, in alle dem Rechten, als
vorgeschribn ist, Ez sagten auch di gezewg, Wer daz di oftgenant Nüzlin
abging, in den egescribn zwein Jarn, So het si gewalt hin ze schaffen and-
halb hundert pfund haller weme si wolt, und waz dan vberigs w, daz solt
allez dem egenaten herdegen Jrm kinde gefallen und wñ, Wer aber daz
daz kint ab gieng in den vorgeschribn zwein Jarn so solt man völsürt allez
daz der geschefd brif sagt, und da si daz als wol erzewgt het, da bat si
fragen einer vrtail ob man ir des billich eine brief gebn solt von gericht der
wart ir erteilt, und gebn besigelt mit des gerichts Insigel ze Nürenb'g daz
daran hanget, Der gebn ist, nach Gots geburt drezehnhund't Jar und in
dem einen und funfzigsten Jare an dem freitag vor sand Urbans tag.

33.

Fritz Holzschubers Kaufbrief über das Viertel einer Hube
zu Neuenhof.

A. 1355. **N**ach Conr' Grozz der Schultheizz und wir die Scheyffen der Stat ze A.
Nürnberg verliehen öffentlich an disem brif, daz für vns kom in gericht
zer Fritz Holzschuber Hern Seyfrids sun, und erzewgt als recht was
mit den ersamen mannen H'n Berhtolt pfünzing des Zuchers eyndem und
Hern Nüzger Koburger, di sagten auf ir aide daz si des geladen zewg we-
ren, daz im heinrich der Juncker vom Neuenhof mit gesamter hant vñ
Gerhusen seiner elichen wirtin, het recht und redlich zekauft gebn seinen
vrtail den er het an der Hube ze dem Neuenhof gelegen, daz sein erb wer
gewest, vorher von dem vorgeñanten H'n Fritzzen Holzschuber im zehabn und
zenizzen mit allen nutzen und rechten furbaz ewiglich on der Püzzgart halber,
on daz Haws am Anger, und on di wifen, halbe in dem Langentwerbe
daz solt alles des egnanten Heinrich Junckheren vñ seiner erben erbe sein ieriz-
gich, vmb sechzig Haller, vmb ein Herbsthun und vmb ein vasnacht hun dem
obgenanten h'n Fritzzen Holzschuber und seinen erben davon zegeben ewiglich,
und des ze vrkunde ist im dirr brief geben mit vrtail von gericht versigelt mit
vnfers gericht insigel daz daran hangt, Der geben ist nach Cristes geburt
drezehnhundert iar und in dem funf und funfzigstem iar, am montag
vor vnfers Heren Leichnam tag.

33. (*)

Quittung, Frizen Solzschubern wegen bezalter funfzig Gulden gegeben.

A. 1355. Ich Franz Huler. vñ Seyz Roter burger ze Nuremberg. vñ ich Walther Hannisch burger zu Eger Veriehn offentlich mit disem brif, daz vñs der ersam man friz der Solzschuber burger ze Nürnberg bezalt vñ gewert hat genglich, funfzig gut' gewegn' guldein von Hansen Perkofer's wegn' burger ze München. di der selb Hans Perkofer entlehent het zu Parnse von dem gaistlichn mann bruder. Heine sant Bernhartz orden des Hologuz sun von Eger. vñ sagen auch den vorgen Hansen Perkofer. von des selben bruder Heine wegen des Hologuz sun von Eger der egeschr guldein ledig vñ lose genglich. Vñ ob der egen bruder Heine sant Bernhartz ordens dhein brif daruber hat der sol absein niht mer kraft habn on gewerde. Vñ des ze verkunde legen vñ haben wir, ich Walther Hannisch burger ze Eger der obgen. vñ Seyz Roter burger ze Nürnberg vnser Insigel an disen brif. Der gebn ist. Nach Cristus geburt dremzenhundert Jar vñ in dem funf vñ funfzigstem iar. am pfingstag vor sant Eylligen tag.

34.

Friz Solzschubers Kaufbrief über sieben Morgen Ackers zu Neunhof, Brauneckische Lehen.

A. 1355. Ich Conrat Grotze Schulth vñ wir di Scheppfen der Stat ze Nürnberg veriehn offentlich an disem brif, daz für vñs kom in gericht Friz Solzschuber Hern Seyfrides sun, vñ erzewgt als recht was mit den ersamen mannen hern Albrecht Ebner dem Jungen hern Rudiger Koburger, di sagten auf ir end daz si des geladn zewg wern, daz im Friz Derrer het recht vñ redlich zekausen gebn di sibben morgen ackers zu dem Neuenhof gelegen im Pochstorfer veld, di seins vaters des Derrers weren gewest vñ di derselb derrer selb paut het in seinem Hof daselbst vñ di zelehn gingen von dem Edln Heren Gogzen von Praunee in di zehaben mit allem nutz vñ rehten ewiglich. Vñ het in der gelobt zewern für lehen als recht wer, vñ het in auch die lehenschaft aufgesant bei dem vorgenanten Hern Albrecht Ebner vñ do er daz als wol erzewgt het, do hat er fragen ein vrtail ob man im des iht billich von gericht einen brif geben solt der wart im ertailt vñ geben versigelt mit vnser's gericht's vñ der stat ze Nuremberg insigeln di daran hangent. Der geben ist. do man zalt von Gots geburt dremzenhundert iar darnach in dem funf vñ funfzigstem an dem freitag nach sant Andres tag.

34. (*)

34. (*)

Mechtild und Elisabeth der Pfingzinginnen Kaufbrief über sechzehn Tagwerck Eigenwiesen oberhalb Herspruck gelegen.

Ich Heinrich Grotz schultheizz, vñ wir di schepfen d' Stat zu Nürnberg A. 1356. Veriehn offentlich an disem brif daz für vñs kom in gericht pruder Heinrich der Bursenmeister von der geistlichn fwen wegen. fwen Mechtilden d' Pfingzinginn vñ fwen Elspeten d' frizen Pfingzing kloster fwen ze Engeltal vñ erzwt als recht was mit den ersamen mannen h'n Ulrich'n Haller h'n H'man Mawrer vñ h'n frizen Solzschub' h'n Seyfr'. sun. di sagten auf ir ende daz si des geladen zwg wern. Daz her friz Beheim mit gesampter hant fwen Margretn sein elichn wirtin het recht vñ redlich zekausen gebn in den egen fwen Mechtild'n d' Pfingzing vñ fwen Elspeten d' frizen Pfingzing klosterfwen zu Engeltal. sein halben wisen oberseit Herspruck gelegen d' aller wer Sechzen tagwerk. vñ aigen wer. in beiden zehabn vñ zenizzen mit allen nutzen vñ rehten. di darzu gehorten. besucht vñ vnbesucht. zu rehtem eign ewiglich vñ gelobt si auch der halben wisen zewn für angen als recht wer. Vñ do er daz als wol erzwt het do hat er zefragen ein vrtail. ob man des den egn fwen iht billichn' einen brif geben solt d' wart in erteilt vñ geben versigelt mit vnser's gericht's Insigel daz daran hangt der geben ist. nach Cristus geburt dremzenhundert iar vñ in dem Sechsten vñ funfzigstem iar an dem Erigtag vor sant Margreten tag.

35.

Friz Solzschubers Kaufbrief über einen halben Lehen Hof nebst den Zehenden darüber zu Lindach bey Weisnach gelegen.

Ich Heine Grotz schultheizz. Vñ wir di schepfen der Stat ze Nürnberg A. 1356. Veriehn offentlich mit disem brif. daz für vñs come in gericht friz Solzschuber h'n Seyfrids sun. vñ erzwt als recht was mit den ersamen mannen. h'n Heinrichn Memlein h'n Eugen Steinlinger. vñ h'n Gogzen Pwiler. di sagten auf ir ende, daz si des geladen zewg wñ. daz Bertholt Solzschuber. h'n Heinrichn seligen sun. het recht vñ redlich zekausen gebn, im dem egn frizen Holz'. seinem vettern. seinen halben hof ze Lintach gelegen bei Weisnach, do der Lintach auf sezze vñ aller sein recht daran. der zelehen ging von dem erwirdigen Heren dem Bischof ze Bamberg vñ von dem von Eschnawe vñ der zehende darüber von dem edlen heren von Praunee, den er auch dem egen Berthold Holz'. ze t'wer hant getragen het. demselben frizn Holz'. zehaben. vñ zenizzen mit allem nutz vñ rehten, di darzu gehorten ze dorff ze veld. wi di genant wern besucht, vñ

(E)

vñ

unbesucht furbaz ewiglich. vnd gelobt in des egesche halben hofs zew'n fur lehen als recht wer. Vnd het in auch seiner f'wen vber di Lehen schaft ledig gesagt, vnd do er daz als wol erzewgt het do bat er zefragen ein' vrteil, ob man im des iht billich von gericht einen brif geben solt d' wart im erteilt vñ geben versigelt mit vnser's gericht's. vnd der Stat ze Nuremberg insigeln di daran hangen. Geben do man zalt von Gots geburt dremzenhundert iar. vñ in dem sehs vñ funfzigstem iar an dem sampztag vor Laurenti.

36.

Paul Hallers, Ritters, und Ludwigen Hallers des ältern
Theilungsbrief wegen ihres Hauses auf St. Gilgenhof gelegen.

A. 1356.

Wir die hernach geschriben, mit Namen Ludwig Pfizing, Thoman Zingel, Mertein Holzschuer, vnd Ulrich Stark, bekennen alle vier einmütiglich, mit disen offen brif, daz wir von Bete wegen des gestrengen Herrn Paulus Hallers Ritter, vnd Ludwigen Hallers des eltern gefordert sein zu Irer taylung, des hernach geschriben Haus auff sant Gilgenhoffs gelegen, do isundt der gut Her Pauls Inwonnen ist, also haben dy obgemelten Haller, dasselb Haus mit einander geteilt, auff zwen teil, vnd dasselb mit einander gelöstet vnd ist zu rechtem teil mit dem Los Herrn Paulus Haller vnd seinen erben worden, das teil am Ludwig Pfizing gelegen, mit seiner zugehörung, als hernach geschriben ist, so ist Ludwigen Haller ob genant vnd seinen erben worden, der teil gen dem Sund warts gelegen, auch mit seiner zugehörung, als hernach geschriben stet, zum ersten angefangen mit der Teilung bei der Haustür, desselben Zaichens in der Maurn vnd dargegen vber in die maurn bei der stigen zu demselben Zaichen vnd daz Tüll sol von auswertig desselben Zaichens hinüber gen, gericht'sber den hoff zu dem pfal, der bei dem hintern gang geschlagen ist, vnd von demselben pfal an hinab zu dem pfal, der vor der garten tür wegen gesetzt ist, vnd von demselben pfal wider an gericht's, an die Garten Maur, vnd das Tüll, soll gaders hohe sein, vnd mitten durch das tüll, ein thor wagen weyt haben, mit einem Türlein vnd das mag nttlicher in seinem teil fließen, vnd dem andern vnuerpunden seyn, zu offen, Es sei dann sein guter wille, Item die tür des teils gen dem Sund dy sol nicht weiter noch höher gemacht werden, denn sie verzaichent ist, vnd sol bewart werden, mit Irem gelbelpfen pogen, mit quadern oder mit Ziegelfstein, desgleichen die tür, dargegen vber bei der stigen, durch die Maurn auch also gemacht vnd gehalten werden, Item auf dem gang vor der grossen Stuben sol es auch verprittert werden, nach dem zaichen bei derselben tür gericht's auf, bis vntter daz dach, desgleichen nach demselben zaichen oben durch die zwen Pöden auf der grossen stuben auch sol man in der grossen Stuben Ein want vol dillen vier Finger dick, auff einander gefelzt machen, durch die stuben von einem zaichen zu dem andern, als die gezeichnet

net

net sein, vnd die tür die der teil gegen dem sund, in die stuben machen wird, die sol gegen dem tail gen Ludwig Pfizing nicht weiter genommen werden, denn es gezeichnet ist, Item die zwen geng an der steinen kematten, gen den Sund warts dy sollen bleiben, bei der weiten vnd leng vnz an das gartten Gütter vnd dasselbig gütter, sol also bleiben, vnd dieselben geng sollen an den beden stiegen ob einander doselbst gegen dem hinterhaus mit einem till, verschlagen werden, Item soll auch der Garten, nit verpamt werden, noch in dem garten zwischen dem steinen gesetz, daz durch den gartten mitten hinab geet, kein pawm gesetzt werden, von der Licht wegen, der zweyen kematten, daran stossent, vnd vnten in der steinen kematten, gen den Garten mag derselbig daz vermaurt vensterlein auff than, vnd daz bey In dem andern pogen Ein solches machen, doch daz di mit esen weizen bewart werden, Item der teil gen Ludwig Pfizing hat die einfart, vnd was zwischen dem Tüll, vnd der vorgemelten Zaichnus oben vnd vnten in dem teil begriffen hat, darzu das hinterhaus mit samt dem schillingsfürst, dem Leublein vnd di wo stigen, darunter zwischen den zwaien gengen, darunter vnd darzu dem Gartten vnd Stadel, daz sol zu dem teil an Ludwig Pfizing stossent, gehören, Item der teil, gegen dem Sund mit der vordern Tür, zwischen dem tüll, vnd der vorgemelten Zaichnus, als oben vnd vnten in dem teil begriffen hat, vnd darzu dy steinen kemmat, mit samt dem höfflein, do vor Zeiten ein Badstüb gestanden ist, vnd darzu das haus vnd erbrecht do der Saurzapff isundt In wohnhaft ist, sol zu dem teil gen dem sund warts gehören, auch sol kein tail dem andern, in seinen teyl nicht gieffen, schütten, noch werfen, on geuerde. Auch soll die Rinne von dem Brunnen oben herab iren fertigen ausgang haben, durch den steinen stock vnd durch daz höfflein, als dy isundt gend ist, on geuerde. Item daz tüll an dem Tennen vnd durch den hoff, vnd vor dem Gartten, vnd daz verprittern, der zweyer geng, vntter dem schillingsfürst, auch daz verbrittern vor der grossen Stuben, vber sich auff, vnd durch die zwen pöden, ob der stuben vnd dy gespannt wand, in der grossen stuben daz zu machen vnd was das kost, daz soll beyder teil bezahlen, auch soll vnd mag nglich obgenante Partey mit seinem teil, mit seinem einf hand tun vnd lassen, wy vnd was er will. dez alles zu vrkund haben wir obgenant Ludwig Pfizing, Thoman Zingel, Mertein Holzschuer vnd Ulrich Stark von baiden parteyen, Her'n Paulus Hallers vnd Ludwigen Hallers obgenante fleissig bete wegen disen brief der taylung versigelt, mit vnser nglchs aygen anhangenden Insigeln, Vdem teil einen gleichlautent gegeben, doch vns vnd vnsern Erben on schaden. der geben ist, an des heiligen Creutztag, erhöhung am Herbst. do man zalt nach Cristi vnser's lieben Herrn gepurt, dremzehenhundert, vnd im sechs vnd funfzigstem Jare.

(L) 2

37.

Gerhausen Solzschuberin Theilbrief über ihr mütterliches Erbtheil.

A. 1357. Ich Heinrich Groz Schulth vñ wir di scheppfen der stat ze Nurnberg, wiehen öffentlich an disem brif. Daz für vns kom in gericht. Zer Srich Solzschuber Hern Seyfriz sun. von seinem vnd von frawen Gerhausen seiner elichen wirtin wegen vnd erzewgt als recht was mit den ersamen mannen Hern Heinrich Solzschuber Hern Leupolz sun. vnd Hern Heinrich Solzschuber Hern Ortlibz aiden. di sagten auf ir eide daz si dez geladen zewg wern. Daz Albrecht Ebner der iunge mit gesampt hant vñ Agnesen seiner elichen wirtin vnd Cunr vnd Fritz di Pömer gebruder sein Sweger vor in bekant heten, daz in den egen Fritzzen Holzschuber vnd vñ Gerhusen sein wirtin ze ertheil. vnd mit rechter tailung angeuallen wer von vñ Mehtild der Pömrin selig seiner swiger alle di gut di hernach geschriben stunden. Von ersten der Zegen ze Bach vnd gilt alle iar Neuntz halb Sumer korns vnd leih der Putendorfer. Vnd in wer ouch angeuallen di Ekker bei sant Johans. di alle iar gulten Siben Sum' korns. zwei futer abgesnitner Ruben. vnd gingen ze lehen von den Burggrauen ze Nurnberg. vnd der Rab ze Neutleins. der alle iar geb swonf Sum' korns. Ain Sum'n habern. Sechzig Mhr. zwei herbsthuner vñ zwey vashnathuner. vnd ging ze lehen von dem von Prattenstein. Daz gut ze Weynzür halbz, do der List auf sezz vñ gult halber gult ze Seinem teil dritthalb sumer korns, drey kесе ze Pfingsten, ze Weynachten drey kесе ain herbsthun ein vashnathun vñ dreizzig Mhr ze Ostern. vñ lihe der von Hensfennelt. vor lausfertor gelegen ainem hof, ainem Stadel vnd ainem Garten vnd was darine leg vnd drey heuser die darzu gehörten. Vnd zwei tagwerk wismaz ze Fürst gelegen. Vnd daz ist alles aigen. vnd darzu Vier vñ Sehtzig gulden leibgedinges der gehört in daz Virteil an. Vnd wer ob an dem leibgeding ihs abging von vallez wegen der, auf di ez verscribē wer, so solt ainem kinde vnder in vñ abgen als dem andern. Daz Haus an dem Weynmarkt gelegen. vnd alle di Heuser, di darzu gehörten. vñ an di Augustiner. wi si begriffen heten, daran wer in ouch daz virteil angeuallen. So het ouch der vorge Cunrat vnd Fritz di Pömer gelobt. di lehenschaft an den guten di vor vorgeschriben stunden tragen ze trewer hant. als lang vñ si dem genannten Hern Fritzzen Holzschuber verlihen würden ze haben ewiglich. Vnd do er daz als wol erzewgt het, do bat er fragen ein vrtail ob man im vnd der obgenanten seiner wirtin dez iht billich von gericht ainem brif gebē solt, der ward in erteilt vnd gebē versigelt mit dez gericht vnd der stat ze Nurnberg anhangenden Insigeln. Geben do man zält von gotz geburt dreyzehnhundert iar vnd in dem Enben vñ swinzigstem iar an sant Paulus tag dez Aynsidels.

Albrecht Ebners Kaufbrief über ein Eigen an dem Milchmarkt.

A. 1357. Ich Heinrich Groz Schulth. vnd wir die scheppfen. der stat ze Nuremb'g. veriehen öffentlich an disem brif. Daz für vns kom in gericht H' Albrecht Ebner. an dem salzmarkt vnd erzewgt als recht was. mit einem guten brif. versigelt mit der Stat ze Nuremb'g anhangendem insigel. daran stund. daz ver funel selig vñ. von vorchheim witwe. het gesagt. alles ir gescheft. an die ersam frawen vñ Alpeten h'n Seizen Holzschubers selig witwen. vñ gerhausen di Colerin. vñ gerhausen. die Menreichin. vnd an vñ Gerhausen die Irherin daz anz ze rihthen nach irn tñen ze vollem gewalt. Als si daz an dem vorgeschr brif verscribē vñ veracht het. vnd sinder het. diselb ver funel geacht. daz man im Brüder. dem egen H'n Albrecht ir angen gelegen an dem Milchmarkt. ze chaufen solte geben. vor allen. Sweten. als ez durch vnd durch begriffen het, vnd do er daz als wol bracht, vnd erzogthet. do erzogt aber der selb h' Albrecht Ebner. mit h'n heinr. holzschuber, vnd mit h'n Ulrich holzschuer seinem bruder, di sagten auf ir eide, daz sie dez geladen zewg wñ, daz di egen vier frawen an di di egen ver funel selig alles in gescheft, gesagt het, von dem gewalt, den si in gebē hete. Als an dem vorge brif geschribē, wer. heten recht vnd redlich ze kaufen gebn. daz egen angen an dem milchmarkt gelegen als ez durch vnd durch begriffen het dem vorge h'n Albrecht Ebner im daz ze haben. vnd ze nizzen ze rechtem angen ewiglich. vnd von dem gewalt. vnd sie heten, von dez brifs wegen, heten sie in dez aigens gelobt ze wñ als recht w. Darnach bat fragen. d'selb. h' Albrecht Ebner. ainer vrtail. ob er daz aigen nit gesalen möht. Daz ward im erteilt, vnd ward auch im erteilt. wann new der alt Wfl von Vorchheim. d' egen vern, funeln selig schweher ainem salbrif vber daz angen het gehabt, ob iht anderr salbrif vber daz angen fun den wurden daz di solten nit kraft habē. Vnd solten ab sein genglich. vnd also trat dar d' oftgen h' Albrecht Ebner vnd sagt daz vorgeschriben haufe als ez vmb vnd vmb begriffen het. mit rechter sal. vnd mit vrtail. in der ersamen mann hant. hern Berhtolt Zuchers h'n Hernant vortels. vnd in h'n Seizen Ebners hant, im alleyn zetwen zetgen vnd ze behalten vnd nit damit ze tñen denn dez er si ermant, mit sein Ains hant nach der stat recht. ze Nuremb'g. Vnd dez ze vrtunde ist dem obgen H'n Albrecht Ebner

ner dirr brif geben. mit vrtail. von gericht versigelt. mit vnserß Gerihtez. vnd der stat ze Nuremb'g anhangenden Insigeln der geben ist. do man zalt von Cristus geburt dreyzenhundert iare vnd in dem Siben vnd funffzigstem iare an dem Samstag nach Gregorii.

39.

Frizen Holschubers Kaufbrief, einen Eigenhof zu Affalterbach betreffend.

A. 1357. **N**ach Heime' Grozz Schulth vñ wir di Scheppfen der Stat ze Nürnberg veriehen öffentlich an disem brief, daz für vns kom in gericht friz Holschuber, H'n Seifrids Holschubers selige Sun vñ erzeugt als recht waz mit den Ersamen mannen H'n Jacob Kramer vnd H'n Seifrid Holschuber, die sagten auf ir anbe, daz sie dez geladen Zeug wñ, daz im ver Alheit H'n Frid. Holschubers selige Witibe, von vollem gewalt den si het, als sie auch bracht mit ainem guten brief versigelt mit dez gerichts vñ der stat zu Nürnberg anhangenden Insigeln den di vorgez gezewg gesehen heten, het recht vnd vnd redlichn ze kaufen geben iren hof ze Affalterbach der angen wer, vnd den Hainrich Hofman bawet vnd ieriglichen gült dritthalb Sumer lauters Korns, dritthalb sumer habern, ze Ostern sehtzig Mher ze Pfingsten sehs Res, ze Weihenachten sehs Res, zwey Herbsthüner vnd ain vasnathun, Im demselben Frizen Holschuber zu haben vnd ze niezzen, mit allen rehten vnd nützen, die darzu gehören, besucht vnd vnbefucht fürbaz ewigleich vnd gelobt in auch zeweren für angen als recht wñ. Vnd dez zu Brkund ist im dirr Brief mit Vrtail vom gericht geben, versigelt mit vnserß gerichts vnd der Stat zu Nürnberg anhangenden Insigeln, der geben ist von Gog gepurt dreyzenhundert iare vnd in dem sibñ vñ funffzigstem iare an dem Eritag nach sant Johans tag ze Sumwenden.

40.

Theilbrief Gerhawsen Holschuberin und ihrer Kinder.

A. 1357. **N**ach Hainr' Grozze Schulth vñ wir die Scheppfen d' Stat ze Nürnberg veriehen öffentlich mit disem brif daz für vns kom in Gericht. fraw Gerhaws H'n frizen Holschubers seligen witibe. von ir vnd irr kinde wegen. Die sie bey H'n frizen Holschub' seligen gehabt het. Vnd erzewgt als recht waz mit den ersame mannen. H'n frizen Crawl H'n Senzen Ebn' vñ H'n Hainzen Gewder. Die sagten auf ir enbe daz sie dez geladen Zeug wñ. Daz solch krieg. vñ mißhellunge als gewesen wñ von d' egen frawen Gerhawsen. vnd irr kinde wegen. Die sie bey H'n

H'n frizen Holschuber seligen gehabt het. Die auch zu iren tagen noch nicht kumen sint. vnd dar für sie Seiz Holschuber. Vñ kuntz Pömer gesprochen heten. auf ainseit. vnd zwischñ Herdege Holschuber. dez egen H'n frize selige Sun. vnd Cunzen seins bruder der auch zu seinen tagen noch nicht kumen wer. da für derselbe Herdegen. Seiz Holschub' vñ friz Derrer gesprochen heten auf die andern seit. vmb solch gut vñ erbtail. als friz Holschuber selig gelazzen hat. dez wñ sie beiderseit an schidung gegange an die Ersamen mann an H'n Hainr'. Wörhtel an Albr. Ebn'. am Salzmarkt. vñ an Pet Stromair vñ di habn gescheiden von ersten allem die gut sie sein Lehn Algen od' Erbe. di von dem alten Derrer her sind kumen di sullñ sein vor auß dez egen Herdegen Holschubers vnd künzen seins Brud's. Dar nach schieden sie ellew die Gut sy wñ Lehn Alge, od' Erbe. die von frawen Methilden. d' Pömerin seligen her wñ kumen vor auß. der egen vñ Gerhawsen dez frizen Holschub's selige witibe vnd iren künden, die sie bey frizen Holschuber selige gehabt het. ir vgleichem zu seinem rehte. Vñ schieden auch allem beraitschafft vñ schulde. di d' egen friz Holschuber selig gelazzen het. vnd die man im geltñ solt swie die genant wñ. daz die sol sein der egen frawen Gerhawsen dez frizen Holschub's seligen witibñ mit ir ains hant, do mit ze tun. Vñ ze lazzen waz sie wil. Also daz sie dauon gelte sol ellew schulde. die der friz Holschub' selig ir wirt gelte solt Vñ schiden auch der egenante frawen Gerhawsen vñ iren künden funf pfunt haller. Leipgedings ellew iare. von den zehñ pfunden die geschribn sten auf Junchfrawen Elsen die kloster frawen zu Alwrach do fur gesprochen hat. der egen. Herdegen ir brud' friz Derrer. Vnd Seiz Holschub' vñ di ande' funf pfut Leipgedings schiden sie. der egen Junchfrawen Elsen klosterfrawen zu Alwrach. Darnach schieden sie auch der egen frawen. Gerhawsen vnd iren kinde. ain Haws gelegen vor den Augustinern ob' ainseit. an Hern Hainrich Wörhtels haws. Vnd anderseit. an dez wenigen Hainzen haws gelegen. Daz der egen friz Holschub' selig, bey frawen Gerhawsen sein' elichñ wirtin gekauft het. Vnd schiden auch ellew die gut ze Hawsen. die angen wñ. vñ drey pfunt haller zwey weiset Gult auß eins Peken Haws gelegn bey dem Newem tor. der egen frawen Gerhawsen. vñ iren künden. wann die gekauft wñ worden die weil er wittwer waz, vnd die weil er die egen frawen Gerhawsen gehabt het. Dar nach schiden sie dem egen Herdegen Holschub' vñ Cunze seinem Bruder ain Haws hinter den Parfuzzen gelege. daz der frize Holschuber

(M) 2

selig

selig gekauft het, bey irr Mutter des Derrers Toht' selig. Darnach schide sie. allew die Lehn. Die Fritz Holtzshuber selig. gekauft het bey beiden frawn vor. od' nach. die scholten gleich tailen dez frigen Holtzshubers selige sin mit einander die Sun die er bey beiden frawn gehabt het. Ez bechant auch fraw Gerhaws. für sie vnd für irew kint. dor für Seitz Holtzshuber vñ kunz Pömer gesprochen heten. Daz dem egenanten Herdegen vñ Cunzen seinem bruder wer an rechtem tail. an geuallen von ersten ainen halbn hof gelegen ze Eltersdorff do der Schottner aufsißet vñ daz darzu gehört daz ze Lehn get von dem von Perg. Vñ einen zehenten ze Pötensigeln aus dem hof do d' frawe auf sißet. der ze Lehn get. vom Bischoff. von Babübg vñ ain gut ze Lint. do der Lintacher auf sißet daz ze Lehn get. von dem von Eschenau vñ allew gut daz dem Malmas hof. die er do kauft het die ze Lehn gen. von dem von Perg. darnach bechant der egen Herdege Holtzshub für sich vñ für seinen brud Cunzen dar für. auch gesprochen heten Fritz Derrers. Vnd Seitz Holtzshuber. daz der egen frawn Gerhawsen vñ iren kinten die sie bey frigen Holtzshuber seligen gehabt het wer angeuallen an rechtem tail. von erst ain halber hof ze Eltersdorf gelegen. vñ was darzu gehört do der Schotner auf sißet. den der vom Perg leihet. vñ ain gut zu Egelswinden. do der Cunradin Sun auf dem Puhel auf sißet. Vñ ain gut doselbst. do der Cunzel Wair aufsißet die beidew ze Lehn gen von dem von Eschenau Vñ ein gut ze Pötensigeln do der Wölkel auf sißet Vñ ein gut doselbst. do die fleschin auf sißet die beidew ze Lehn gen vom Bischoff von Babüberch vñ ain Wis. z dem fronhof. die ze Lehn get von dem von Haimwerch vnd von dem Rinsmawl enseit. der Cunaw. Vñ die vorgeschribt gut ellem die der frawn Gerhawsen vñ iren kinten di sie bey frigen Holtzshub' selig gehabt het. angeualln wern. die solt dy egen fraw Gerhaws vñ irew kint mit einander haben. vñ gleichs zu seinen rehten. Auch ist angeualln, dem oftgen Herdegen vñ Cunzen seinem bruder sibn morge aff's gelege in Poxdorffer Wels zu ein widerlegung vmb ain tail gelt daz Fritz Holtzshub' selig eingenomen het. vmb ein Erbe z dem Newenhof. daz von dem altn Derrers seligen her wer kumme Auch bechant. di oftgenant fraw Gerhaws für sie vnd für irew kint. Vnd der oftgen Herdegen für sich vñ für Cunzen seinen bruder vmb daz angen Gütel. daz gelegn wer ze affalterbach. da dez Hofmans andem auf sißet. daz alle iar gilt dritthalb süm' korns dritthalb süm' Hab'n zwelf kes zu zwain zeiten sehtzig aner zwey herbsthun vñ zwey Wasnasthun. daz

man

man davon begen schol dez frigen Holtzshubers seligen Jertzeit vñ sein' wirs tin frawn Gerhawsen der Pömerin seligen Toht' wenne der niht enist. allew iar. vnd dar vber hat volln gewalt. H' Heinv Borchtel Her Albre Ebn' am Salgmarcht. vnd her Peter Stromayr wie man die ierzeit. begen sol. alle iar vñ bestetige von dem vorgeschribn gut daz ez also beleibe. Vnd dez ze erkunde ist in dirr brif mit vrtail. von Geriht. gebn vñ sigelt mit vnser gerihts Vnd d' Stat ze Nurnb'g anhangenden Insigeln. Der brif ist gebn. am frentag nach sant Nyclos tag. Nach gots gepurt dremzehnhundert Jar vñ in dem sibn vnd funfzigstem Jare.

41.

Heinrich Klügleins Kaufbrief über ein Eigen an der Fülle.

Nach Heinrich Grozz Schulth Vnd wir die Scheyppen der Stat ze A. 1359. Nürnberg veriehn öffentlich an disem brif daz für vns kom in geriht. Heinrich Klüglein, vñ bracht als recht was mit seinen Sallenwten. Hern Albre. Ebner dem eltern. Hern Hainr. Holzshub vñ Hern Hainrich gewor. der. Die sagten bey Salmans treu. Daz Her Hainrich grozz Schulthaizz breht mit ainem guten brif. versigelt mit dez gerihts ze Nürnberg anhangendem Insigel. den die vorgeu. Sallenwt gesehn heten. daz im Geisel. di ganserinn het recht vnd redlichn auf gebn ir Haws an der fülle gelegn ze nehst an dem Lebn. mit alln sachen. vñ mit den briefen. die dar vber gehören. Vñ der egen Her Hainrich grozz. Schulthaizz. hat daz selb angen gesalt in sein ains hant. vñ darnach het er daz selb angen recht vnd redlichn ze kauffen gebn dem egen. Hainrich Klüglein Im vñ seinen Erbn zehabn vnd ze nizzē fürbaz ewigleich. vñ gelobt in dez ze weren für angen als recht wer. Vñ der egen Her Hainrich grozz. Schulthaizz. het auch sein Sallenwt. irr treu darüber ledigt vñ loz gesagt mit vrtail. Darnach trat dar der egenant Hainrich Klüglein vñ sagt. daz obgeschribn angen mit rehter sal. vñ mit vrtail in d' obgen sein' drey Sallenwt hant Im vñ vern Elspeten seiner elichn wirtinne ze trewen zetragen. vñ ze behalten. vñ niht damit zetun. dann dez si von in ermant würdn mit gesampter hant nach der Stat reht. Vñ dez zu erkunde ist in dirr brif mit vrtail von geriht gebn versigelt mit vnser gerihts vñ der Stat ze Nurnb'g anhangenden Insigeln. Gebn am frentag vor dem weizzen Sunttag. Nach gots gepurt dremzehnhundert Jar vñ in dem newn vñ funfzigstem Jar.

(M)

42.

Ottens von Weigensdorf Schuldbrief, Hermann Flaschen gegeben.

A. 1359. **N**ach Hainr' grozz Schulth vñ wir die Scheyffen d' Stat ze Nurnb'g. Viehen öffentlichen an diesem brif daz für vns kom in gericht. Herman flasch von Petensigeln. Vñ erzewgt. als reht waz mit den ersamen mannē S'n Berhtolt Holzschuher. Hern Hainrich Holzschuher. des Vngelters sun. vñ H'n frizen Ortlib. die sagten auf ir ande, daz si bez geladen zewge wñ. Daz Ott von wengenstorff. sein Stieffsun veriehn vñ bechant het daz er schuldig w vñ gelten solt dem vorgeu Herman flasch vñ seine Erbñ funfzig pfunt Haller vñ für daz selb gelt het er im eingefagt. seinen halbñ Hof ze wengenstorff gelegen der ze Lehn get von dem wildenstein ze dem Rotenb'g. vñ seinen zehenden ze zwain Pellschhofen der ze Lehn get von dem von Eschenaw. also. daz er die habñ vñ nizzen sol, er vñ sein erbñ mit allñ rehtñ vñ nuge die dar zu gehören besucht vñ vnbesucht. von Lichtmesse. di neht vgangen ist ober vir ganzem Jar. Vñ er sol auch dez Holzses niht vlich vkaufen. vñ er sol dez new so viel nuge als er sein bedarf ze demselbē Hofe ze Prennholz. Vñ er sol auch den egen. Otten von wengenstorff dieselbñ vir iar in der kost halten. on seinen schadñ. Vñ wenn di vorgeschribn vir Jar vergange sein. so sol im der vorgeschribē halb hof. vñ der zehnd. ledig vñ loz sein vñ ez sullñ auch di vorgeschribñ funfzig pfunt Haller ab sein genzlichñ vñ gar on geurde. Ez sagte die gezewgen. daz Ott von wengenstorff vñ. Nüdig' zigenpittel viehn vñ bechant hete. daz si dem egen. Herman flasch den vorgeu halbñ Hof vñ zehent ze trewer hant tragn soltñ die vorgeschribñ vir iar. Ez bechant Nüdig' zigenpittel. Ott von wengenstorff, vñ Herman flasch. daz alle brif. flag vorderung vñ ansprach. vñ alle sache di si mit einander ze schiffe hete gehabt. solten alerding ab sein vñ tot genzlichñ. on geurde. vñ dez zu vrkunde ist im dirr brif mit vrtail von gericht gebñ vñ sigelt mit vñsers gerichs anhangendem Insigel, Gebñ an sant Peters tag Katedra. Nach Gotes geburt dremzehen hundert iar vñ in dem newndē vñ funfzigstē Jar.

43.

Brand Grossen und Conrad Seuchters Quittung, Bertholden Holzschuher gegeben.

A. 1360. **N**ach Hainr' grozz schulth. vñ wir die Scheyffen d' Stat ze Nurnb'g. Veriehe öffentlich an diesem brif daz für vns kom in gericht Ser Berhtolt Holzschuher vñ erzeugt als reht waz mit den ersamen mannē H'n

H'n Hainrich mennlein. H'n Hainrich vñ Hern Cristan den schoppere vñ Hern Michel gruntherren. Die sagten auf ir aide, daz sie bez geladē Zeug wñ. Daz Prant grozz. vñ Conrad fewhter veriehn vñ bechant hete daz sie den egen Berhtolt Holzschuher. heten ledig vñ loz gesagt. der rehten die er in getan solt habñ von der schu'de wegen dar an sie in bez schuldig heten, die er innen solt gehabt habñ. von Hansen bez Pilgreims seligē wegen irs swehers. Vñ heten in auch darub ledig vñ loz gesagt genzlich vñ gar. alz vñ daz sie hing demselben Berhtolt Holzschuher kain flag, vorderung vñ ansprach darnach nimm' getun noch gehabt sullñ für baz ewiglich. Darnach sagten die gezewg. daz der egen Berhtolt Holzschuher veriehn vñ bechant het, ob daz wer daz er sich iht beacht. daz er in iht schuldig. wer. daz wolt er in widerkeren, vñ daz solt sten an sein gewizzen. vñ dez zu vrkunde ist, im dirr brif gebñ mit vrtail von gericht gebñ vñ sigelt mit vñsers gerichs anhangendem Insigel. Gebñ am samstag vor dem suntag Oculi in der Fasten. Nach gotes gepurt dremzehen hundert Jar, vñ in dem sechzigstem Jar.

44.

Frizen Hörnleins Schuldbrief, Heinrichen Geisslern gegeben.

A. 1361. **N**ach Hainrich grozz Schulth Vñ wir die Scheyffen d' Stat zu Nurnb'g. berch Viehen öffentlichen mit diesem brif. Daz für vns kom in gericht. Hainr' geissler Vñ erzeugt als reht waz mit den ersamen mannē S'n Berhtolt Holzschuher vñ Hern Herman Kaufman. Die sagten auf ir ande. daz si bez geladen zeug wern, daz friz Hörnlein veriehen vñ bechant het. daz er schuldig w vñ geltē solt dē egen geissler zwelf pfunt Haller der solt er im gebñ vñ bezaln vir pfunt vñ Frankensfurt messe in dem Herbst die schierst kom darnach vir pfunt ze lichtmesse die schierst kom vñ von Pfingstē di nu schierst kom ober ain iar auch vir pfunt. Vñ dez zu vrkunde ist im dirr brif mit vrtail von gericht gebñ vñ sigelt mit vñsers gerichs anhangendem Insigel. Gebñ am Donstag vor sant Gorge tage. Nach gots gepurt dremzehen hundert iar vñ in dem ain vñ sechzigstē iare.

45.

Adelheiden Holzschuherin Geschäft.

A. 1361. **N**ach Alheit Frizen Holzschuher selgen Witbe an der langen Pruck ge. setzen Burgern ze Nuremberg veriehen öffentlich mit diesem brif, daz ich mit wol bedachtem Mut vñ von vollen gewalt, den ich han von meinem Wirt Frizen Holzschuher selgen, zetun vñ ze lazen mit mein eins hand, waz ich wil vñ wie ich wil, mit allem dem daz er liez vñ daz wir miteinander heten, als ich daz Bracht mit einem guten Brif, versigelt mit

(M) 2

des

des Gerichts vnd der Stat ze Nürnberg anhangenden Insigeln, den die hernach geschribn zeweg gesehen haben, mein geschlecht geschickt vnd geacht han von wort ze wort, als hernach geschribn steet vnd auch nach meinem Tod stet bleiben solt. Ich acht vnd schaf mein Gut ze Enkendorf do der Zeisel vff sitzt, des erbe ez ist, vnd ierlichen gilt vier Sümer lauters korns zwey Sümer haberns achtzehen Kes ze Wenhenachten ze Pfingsten vñ ze Ostern ein halb pfunt Aher drey Herbsthuner vnd zwey vafnachthuner, daz schaff ich ze einem ewigen Selgereth vnd ze einem ewigen Almüßen meinem vater vnd meiner muter vnd mir selb vnd allen dene von den es her ist komen, daz man mir dar werbe mit dem Gut ein sieches in ein siechhawße einzenemen vnd wann dazselb abgestirbet, so sol man ein anders hinein nemen lewterlichen durch Got vnd on alle miet, denselben gewalt behalt ich mir selb denselben dürfftigen hinein zesezen, diweil vnd ich leb vnd nach meinem tode sullen ez di ausrichten an di ich ander mein Dinc setz vnd zwei gutlein ze Sigharzsdorf, di alle iar gelten drey pfunt haller vnd zweinzig Kes vnd acht Huner di schaff ich ze vnser Jertzeit meins Vaters vnd meiner Mutter di man alle iar beget ze Allerheiligen tage vnd darnach schaff ich meinem eniglein der Grolantin daz vierteil daz ich hinter mir laz daz ich nicht veracht noch verschafft han. So schaff ich dem Jacob vñ Agnesen der Grozzin vnd der Feuchterin di andern drey teyl, di sullen sie gar güttlich mit einander teylen Mit solcher bescheidenheit daz der Jacob sol geben von seinem teyl der Jacob Ortlibin Kindern sechs vnd achzig pfunt Haller für seine Vater selgen So sol geben di Feuchterin vnd ir wirt funfzig pfunt haller brud' Heinrichen dem pilgreim meinem eniglein ze Halsprun, vnd sol dann aber die Feuchterin gelten iren Schwestern zu Frawen Morach vñ Margreten vnd vñ Kungunten dreizzig pfund haller vnd sol auch die Feuchterin gelt für ir muter, daz schaff ich auch, so sol der Prant geben achzig pfunt Haller seiner Schwester tochter vnd Elsbeten zu Gründlach, daz ir, Ir Frewe darvumb kauffen des si frume haben, auch sol der prant vnd sein wirtin vnd der Feuchter vnd sein wirtin vnd der Jacob keinen gewalt haben zu teylen di gut vnd man sol si in auch nicht lazzen teylen vñ daz sie geben davon dreist vñ achtzig pfunt Haller vnd der Jacob sechs pfunt mer wenn ir ains vnd ob daz were daz der Jacob abginge on erben daz Got nicht enwolle, so solt Er Gewalt haben zeschaffen dreyhundert pfunt Haller wo er hin wil vnd waz des vbrigen dannoch ist, daz sol gefallen herwider auf alle meine eniglein geistlich vnd werltlich mit solcher bescheidenheit daz man di geistlichen hindan richten sol mit bereitem gelt für iren teyl, nach Frwnte rat. Ich han ein gutlein zu Ryßelbach gelegen darauf der künhofer sitzt des erbe ez ist, alle iar ieriglichen vmb drey vnteyl weits vnd drey vnteyl kornz, vmb zwelf Räes vmb vier Huner vnd vmb vierzehen schilling Haller der kurzen daz schaf ich zu dem ewigen Selgereth mein vñ meiner vordern vnd von dem ez her ist komen vnd daz man daz liecht ob dem Grab davon beleucht vnd darnach schaff

schaff ich meinem eniglein der Grolantin ein vierteil alles meins Hawsrats daz ich hinter mir lazze, daz ich nicht verschafft noch veracht han. Ich schaff die and'n drey teyl dem Jacob meinem eniglein daz er in di hab vnd waz ich noch han von bereitem gelt vñ ob man mir iht gelten sol daz wil ich aus meiner hant durch got geben ob got wil vñ ob ich ez selber nicht gib vñ amzricht bei lebendigem leib, so sullen dez gewalt haben ze gebn vñ amzgerichten Rathren des Philipp Grozzen seligen witbe Albrecht Ebner der elter ze iren trewen nach gotes lob vnd swem si daz denn den geben, den ich es hizzze geben, so sol nyman kein ansprach ze ine mer haben. Diz mein geschlecht setz ich an Albrecht den Ebner den eltern an prant Grozzen an Rathrein Philippein. Were aber daz si se wenig were an dem daz ich ze meiner ierzeit vnd auch zu dem ewigen Selgeret oder zu dem liecht ob dem grab geacht han So solt der Goghawse pfleger ze sant Sebolt vollen gewalt haben mein vormund darumb anzevertigen mit dem Rechten biz daz volfurt wurde on geuerde. Vnd ich behalt mir meinen vollen gewalt diz mein geschlecht vnd alles meines geschlecht ze verendern vnd ze verkeren swen ich wil vnd wi ich wil vnd dez ze vrfunde gib ich disen brif versiglet mit der Stat ze Nürnberg anhangendem Insigel des sein zewg Her Heinrich vorchtel vnd Her peter Nuzel der brif ist gebn do man zalt von Cristus geburt dreyzehnhundert iar vnd in dem ein vnd sechzigstem iare am mitwochen vor dem heiligen pfingsttag.

46.

Bertholden Holzschubers Kaufbrief über ein Eigengut zu Grub.

Ich Hainr' grozz Schulth Vnd wir die Scheyppen d' Stat zu Nurnb'g A. 1361. Beriehn öffentlich mit disem brif daz fur vns kom in gericht her Bertholt Holzschuber Vnd erzeugt als recht waz mit den ersamen mannen Hern H'man Wörhtel vnd Hern Albrecht Holzschuber. Die sagten auf ir aide daz sie dez geladen zewg wern Daz im Heinrich Beter der iunge von Notenburg mit gesampter hant frawn Perln seiner elichn wirtin heten recht vnd redlichen ze kauffen gebn ir gutlein ze Grub gelegen daz aigen in daz der waidhase bawet dez erb ez in ieriglichen vmb drey vnteyl korns. Zwan sum' vnd zwan abtail habern funftzehen lese. drey Huner vnd vmb zwainzig reisten flahßes. Im dem vorgenanten Bertholt Holzschuber vñ seinen erbñ ze habn vnd zeniezzzen mit allen rehten vñ nuzen di darzu gehoeren ze dorff ze velde an Eckern, an wisen, an waid, an wazzer, vnd an holz. oder wie genant sie wern besucht vñ vnbesucht zu rehtem aigen fürbaz ewiglichen, Vnd sie heten in auch dez also gelobt ze wern für aigen alz recht in. Vñ dez zu vrfund ist im dir' brif mit vrtail von gericht geben vñ sigelt mit vnser gerichts vñ der Stat zu Nurnb'g anhangendn Insigeln. Geben am Montag nach sand Jacobs tag Nach gotes gepurt dreyzehnhundert iar Vnd in dem ain vnd sechzigstem Jare.

(S)

47.

47.

Serman Nüzels und Christinen, seiner Ehwirtin, Verzichtbrief wegen ihres väterlichen, mütterlichen und grosväterlichen Erbtheils.

A. 1362. **N**ach Hainrich grozz Schulth Und wir die Scheppfen der Stat ze Nbg veriehn öffentlich mit diesem brif daz für vns kom in gericht Berhtolt Holzschuber und erzeugt als recht was mit den ersamen mannen Sern Seyfrit Holzschuber und h'n Hainrich Kraft, die sagten auf ir eide daz sie dez geladn zeng wñ. daz Serman Nüzels frau Cristynna sein elichn wirtin dez selben Berhtolt Holzschuch's Schwester sich recht und redlich verzigen hetn allez dez guts und erbtail daz Ser Berhtolt Holzschuber seliger ir vater und frau Gerhaws selige ir muter gelazzen hetn und auch allez dez guz und erbtails daz ir zwen anhern Ser Fridrich Holzschuer und Ser hainrich Pilgram selig denselben iren emnglein gelazzen hetn ez sey an erb an engen lehen an vorrend hab an bereitschaft an Hawsrat, oder wie daz genant wer besucht und unbesucht und hetn sich auch verzigen dez leibgedings daz ir geistliche geschbisterigt niezzen sollen dieweil sie leben, mit der bescheidenheit daz der vorgenant Herman Nüzels frau Cristein sein eliche wirtin und ir erben zu dem egen Berhtolt Holzschuber und zu allen seinen erben von dez gescriben guz und erbtails wegen kein anspruch vordrung noch klag nimmer daran haben noch gewinnen noch tun sollen in keinerley sachen die in dar, an geschaden möchten furpaz ewiglich Und dez zu Vrkund ist in dir brif mit vrtail von gericht geben versigelt mit dez gerichs ze Nürnberg anhangendem Insigel geben dez mitwochen vor sand Sewoltz tag nach gotes gepurt drew, zehnhundert iar und in dem zway und sehtzigstem Jare.

48.

Urtheilbrief, darinnen Sanger Ebnern Bescheid gegeben wird, daß er aus seinem Eigenhause bey St. Sebald, als langen St. Sebalds Eigen daselbst ging, fürbas kein Licht haben auch in vierzehnen Tagen alles Licht daselbst vermachen solte.

A. 1363. **N**ach Conr' grozz Schulth Und wir die Scheppfen der Stat ze Nürnberg veriehn öffentlich mit diesem brif, daz für vns komen in gericht Her Heint' Borchtel und her Seitz Mawr' Goshawspflager der pfarre, ze sant Sebalt ze Nürnberg, und erzeugten als recht was mit den ersamen Manne H'n Albr Ebner dem eltern. H'n Berhtolt Haller, H'n Peter Nüzels, H'n Seytzen und H'n Berhtolt den Holzschubern, die sagten vñ ir eide, daz sie daben wñ gewesen in offem Rat, und heten auch vrtail da gesprochen. Daz di egenanten her Heint' Borchtel und her Seitz Mawrer Goshawspflager der egescribn pfarr auf ein seit, und hanse Ebner auf anders seit mit fürsprechn vor dem Rat, gen ainander gestandn wñ, Und heten auch bechant, was Scheppfen vñ der Rat erteilten, von der lieht wegen, die d' egen Hanse Ebner het gen da nebñ aus seinem Hawsse auf sant Sebaltz angen

aigen gegen dem Newen for, daz daz beider seit, ir wille und wort w, do wurd erteilt mit der merern menig Scheppfen und Rates, daz der ebgenant Hanse Ebner aus dem egescribn Hawsse da nebñ, gegen dem Newen for, als lant sant Sebaltz aigen daselbst gieng fürbaz ewiglich kain lieht darauz niht habn solt, vñ solt auch in viertzehñ tagen dieselbn lieht alle abtün und vermachn, als lant sant Sebaltz aige gieng Mit der bescheidenheit was dez offgenanten Hansen Ebners aigen leng' wer dann sant Sebaltz aigen, da möht er wol lieht hin machn, ob er wolt, on Hind'nüzz der Pfleger der obgescribn pfarr ze sant Sebalt, vñ dez zu vrkunde ist in dir brif mit vrtail von gericht gebn versigelt mit dez gerichs vñ der Stat ze Nürnberg anhangenden Insigeln. Gebn am Donnerstag vor sant Michels tag Nach Gotes gepurt drewtzeenhundert iar Und in demdrew und sehtzigstem Jare.

49.

Albrecht und Hartman der Holzschuber Schuldbrief, Bertholden Holzschubern gegeben.

Nach Conr' grozz Schulth Und wir die Scheppfen d' Stat ze Nürnberg A. 1363. Viehen öffentlich mit diesem brif daz für vns kom in gericht her Berhtolt Holzschub' Und erzeugt als recht was mit den ersamen mannē H'n Vñ Holzschuber vñ H'n Conr' Bengel. die sagten vñ ir eide, daz sie dez geladn zeng wñ, daz Albr und Hartman die Holzschuber gebruder viehn und bechant hete, daz in der egenant her Berhtolt Holzschuber ir Peter geholfen het mit sibenthalbhundert Guldin, also daz sie im der selbn Guldin, die zwen teil widergebñ solten auf mitteuasten die schierst kom. Tete sie dez niht, was dez dann der egenant her Berhtolt Holzschuber an den zwen teilhen der egescribn sibenthalbhund't Guldin schaden nem nach der frist als vorgeschriben wer, ez wer an Juden oder an Cristen, den solte sie im auzrichten mit sampt dem Hauptgelt genglichn on gerude. Vñ dez zu vrkunde ist in dir brif mit vrtail von gericht gebn vñ sigelt mit dez gerichs ze Nürnberg anhangendem Insigel. Gebn am Don'stag vor sant Elspeten tag. Nach Gots gepurt drewtzeenhund't iar. vñ in dem drew und sehtzigstem Jare.

50.

Des Schwarzen Rudolds Kaufbrief über ein Eigen bey dem Frauenthor.

Nach Conr' Grozz Schulth Und wir die Scheppfen der Stat ze Nürnberg A. 1364 Viehn öffentlich mit diesem brif, daz für vns kom in gericht der Swarz Rudolt der Pekk, und bracht als recht was mit seinen salleten, H'n Peter Nüzels H'n Seytze Holzschuber Und H'n Conr' Emugenhofen, die sagten bey salmans trew daz frau Elspet, H'n Albr Krates seligen

(D) 2

seligen witbe, braht het mit einem guten salbrieff v'sigelt mit dez gericht vñ der Stat ze Nürnberg anhangenden Insigeln den di vorgeschribn sallet ge-
sehn vñ verhört heten, daz daz angen bey frawentor gelegen zenehst am
Heinr' Müll'n gestandn wer in ir ains hant. Vñ daz der vorgeant Swarz
Rudolt von ir ze erb het gehabt Jergiclichn umb aht pfunt haller. Vñ umb
drew Wensot. Vñ da sie daz als wol braht het, da geb sie daz vorgeschribn
angen recht vnd redlichn ze kauffen dem egen Schwarzen Rudolt. Im vnd
seinen erbñ ze habn vnd ze niezze fürbaz ewiglichn, Vnd gelobt in dez ze wñ
für angen als recht w. Vnd also tret dar, der oftgenant Swarz Rudolt,
vnd sät daz egeschribn angen mit dem Erbrechten mit rechter sal vnd mit vñ
teil in seiner obgenan dreyr sallet hant. Im Vnd frawe Kathrein sein elichn
wirtin, daz in trewen ze fragē vnd ze behalten vñ niht damit zetun dann
dez sie von in ermant würden mit gesampt hant nach der Stat recht. Vñ
dez zu verkunde ist in dir' brief mit vrtail von gericht gebn v'sigelt mit dez ge-
richt vñ der Stat ze Nürnberg anhangenden Insigeln. Geben am Doner-
stag nach Urbani. Von Gots gepurt drewzehnhundert iar Vnd in dem vier
vnd sechzigstem Jare.

51.

Albrecht Holzschuhers Uebergab und Einsetzung seines Erb- theils an Bertholden und Seizen die Holzschuher.

A. 1364.
A. 1365. **N**ach Conr' grozz Schulth Vnd wir die Scheyffen der Stat ze Nürnberg
veriechen öffentlichen mit disem brief, daz für vns kom in gericht her
Berhtolt Holzschuher vnd her Seyz Holzschuher vnd erzeugten
als recht was mit den ersamen mannen h'n Leupolt Schürstab vnd h'n han-
sen Muffel die sagten vñ ir eide, daz sie dez geladen zeug wern, daz Alb-
recht Holzschuher vnd Fraw Elspet sein eliche wirtin weisen einen guten
brief versigelt mit dez Gericht ze Nürnberg anhangendem Insigel den die vorge-
nanten Zeugen gesehen vnd verhört heten, der stund von wort ze wort also:
Ich Conr' Grozz Schulth vnd wir die Scheyffen der Stat ze Nürnberg
veriechen öffentlich mit disem brief, daz für vns kom in gericht Albrecht Holz-
schuher von sein vnd frawen Elspeten seiner wirtin wegen vnd erzeugt als
recht was mit den ersamen mannen hern Sainrich Holzschuher hern
Leupolz Sun vnd hern Berhtolt Holzschuher, die sagten vñ ir eide daz
sy dez geladen zeug wern, daz fraw Elspet hern Liebhart Nuzel selliger
gedechtnus witbe vnd Leupolt Nuzel fraw Rungunt sein eliche wirtin vnd
hartman Holzschuher im v'iechen vnd bechant heten umb solchen ertheil
als den vorgeant Albrecht Holzschuher vnd Fraw Elspetin seiner wirtin
angeuallen wer von her Seufried Holzschuher selliger seinem vater oder
noch angeuallen möht von frawen Elspeten h'n Seufried Holzschuhers
verlazzener witbe seiner muter wie der genant wer besucht vnd unbesucht
daz sy damit tun vnd lazzen möcht vnd den izo verschiden verkauffen versetzen
vnd

vnd geben möcht swem oder wohin sy wolt mit der bescheidenheit daz diselb
fraw Elspet Holzschuherin pey allen Rechten peleiben solt als der geschet-
brief sagt den ir her Seyfried Holzschuher seliger darüber geben het vnd der
solt auch an allen Puncten vnd Articeln stet vnd vest vnd vnderugt pelei-
ben genglichen on generd vnd daz wer auch alles geschet mit willen vnd
wort der obgenanten Fraw Elspeten h'n Seufried Holzschuhers selli-
gen wirtin vnd dez ze verkunde ist in dir' brief vom gericht gebn versigelt
mit dez gericht ze Nürnberg anhangendem Insigel Geben am Frentag nach
sant Johans vor der Pforten von Gotes gepurt drewzehnhundert iar vnd
in dem vier vnd sechzigstem Jare Vnd do nun daz sie gedacht Albrecht
Holzschuher vnd Fraw Elspet sein eliche wirtin als wol vraht heten, do he-
ten sie den vorge hern Berhtolt vnd h'n Seyzen den Holzschuhern von
dem egeschriben gewalt recht vnd redlich aufgeben vnd eingesezt allen den erb-
teil der sy angeuallen vnd angestorben wer von h'n Seufried Holzschuher
seligen seinem Vater oder der sie nach angeuallen möcht von Fraw Elspeten
seiner muter wie der genant oder wo der gelegen wer mit allen rehten vnd
nuzen besucht vnd unbesucht mit den rehten, daz sich die oft genant Berht-
olt vnd Seyz die Holzschuher zu demselben vorgeschriben ertheil ledigen
vnd lösen solten on allen iren schaden genglichn vnd on generd Vnd dez zu
verkunde ist in dir' brief geben mit vrtail von gericht versigelt mit dez gericht
ze Nürnberg anhangendem Insigel geben am Don'tag nach sant Ma-
thias tag von gotz gepurt drewzehnhundert iar vnd in dem fünf vnd sechzig-
stem Jare.

52.

Bertholden Holzschuhers Kaufbrief über Hartmann Holz- schuhers Erbtheil.

A. 1365. **N**ach Conr' grozz Schulth Vnd wir die Scheyffen der Stat ze Nürnberg
wiehn öffentlich mit disem brief, daz für vns kom in gericht her Berht-
olt Holzschuher Vñ erzeugt als recht was mit den ersamen manne h'n
Seyz Holzschuher vnd h'n Hansen Muffel die sagten vñ ir eide, daz sie
dez geladen zeug wñ, daz im her hartman Holzschuher sein Bet, het recht
vnd redlichn ze kauffen gebn, allen seinen ertheil, an ange vnd an Erb, wie
der genant w, besucht vnd unbesucht, der im von seinem Vater h'n Seyfridn
Holzschuher selige anerstorbn w Vñ den sein muter habn vnd niezen solt,
diemeil sie lebt Vñ wenn dieselb sein mut' abging, vñ ir nimmer enwer, so
solt der egenant her Berhtolt Holzschuher, Dez wegen Hartman Holzschu-
hers ertheil, an angen vnd an erb habn vnd niezze fürbaz ewiglichn. Auch
sagte die Zeugen, daz Hartman Holzschuher wiehn vnd bechant het, daz
er h'n Berhtolt Holzschuher seine Betn daran niht hindern noch irren
solt noch entwolt, fürbaz ewiglichn, mit dheinerley sacht, die im oder sei-
nen erbñ, daran geschaden möhten, wie die genant wñ on gen'd. Vnd dez
(W) zu

zu Urkunde ist im dir' bris mit vrtail von gericht gebn versigelt mit dez gerichts ze Nürnberg anhangendem Insigel Geben am Eritag nach sant Michels tag. Von gots gepurt Dremtzeñhundert iar, vnd in dem fünf vnd sechzigstem Jare.

53.

Bertholden Holzschuhers Kaufbrief über Albrecht Holzschuhers Erbtheil.

A. 1365. **N**ach Conr' grozz Schulth Wñ wir die Scheyffen der Stat ze Nürnberg Vieñ öffentlich mit disem brief, daz für vns kom in gericht Her Berhtolt Holzschuher Wñ erzeugt als recht was mit den ersamē mannen S'n Seytze Holzschuher, vnd S'n frizze Lemlein, die sagte vff ir eide, daz sie dez geladen Zeug wern, daz im Albr Holzschuher, mit gesampt hat frawē Elspeten seiner elichn wirtin, hete recht vnd redlichn ze kaufte gebn allen den ertheil an angen vnd an erb, wie der genant w besucht vnd vnbefucht, der sie von dez vorgegan Albr Holzschuhers Vat' S'n Seyfridn Holzschuh' selige anerstorbn w vñ den sein muter habn vnd niezzen solt, die weil sie lebt, vnd wenn dieselb sein mut' abgieng Vnd ir nimer enwer, so solt der egenant Her Berhtolt Holzschuh' dez vorgeñ Albr Holzschuh's vnd frawē Elspete sein' elichn wirtin ertheil, an angē vnd an erb, als vorgeschribn stund, habn vnd niezze fürbaz ewiglichn. Auch sagte die Zeuge, daz der obgenant Albr Holzschuher vñ fraw Elspet sein eliche wirt' vieñ vnd bechant hete, daz sie S'n Berhtolt Holzschuh' den obgenant daran niht hin S'n noch irren solte noch entwolte, fürbaz ewiglichn mit dheinerley sachs, die im oder seine erbñ daran geschadn möhte, wie die genant wñ on geurde. Wñ dez zu urkunde ist im dir' bris mit vrtail von gericht gebn v'sigelt mit dez gerichts ze Nürnberg anhangendem Insigel. Gebn am Eritag nach sant Michels tag, von Gots gepurt Dremtzeñhundert iar vnd in dem fünf vnd sechzigstem Jare.

53. (*)

Des Klosters zu Engelthal Kaufbrief über ein Säuslein zu Senfensfeld.

A. 1366. **N**ach Heint' Gewd' Schulth vnd wir die Scheyffen d' Stat ze Nürnberg Vieñ öffentlich mit disem brief, daz für vns kom in gericht bruder Heint' d' Bürsenmeister von Engeltal von dezselbn Clast's wege Vnd bracht mit vnsers gerichts puch daz Herman Grozz mit gesampt hant frawē Cathrein sein' elichn wirtin, dem selbn Claster heten recht vnd redlichn ze kauffen gebn Ein Henslein zu Senfensfeld an dem Pübel gelegē Wñ auch darzu gehört besucht vnd vnbefucht, da d' Zeydler auf sezz. Wñ gelobt in dez

dez ze wñ als recht w'. Mit urkunde daz bris der mit vrtail gebn ist v'sigelt mit dez gerichts ze Nürnberg anhangendem Insigel. Dez sein zeug die ersamē mann her Eberhart Börtel Vnd Her Seytze Holzschuher Gebn am frentag nach sant Gregörge tag. Von Gots gepurt Dremtzeñhundert iar Vnd in dem sechs vñ sechzigstem Jare.

54.

Seizen Holzschuhers Bekantnis, daz er und seine Erben den Zehenden zu Deberingen dem Kloster zu Ebrach zu treuer Hand tragen sollen.

Nach Seitz Holzschuher Burg ze Nürnberg, vgihe vnd bekenn öffentlich A. 1366. an disem Brief vnd tun kunt, allen den, di in sehen, od' horen lesen. Daz ich den Erwürdigen Geistlichen hren, dem Apt, vnd dem Conuent des Closters ze Eberach. den Zehenden ze Deberingen, d' ze Lehen geet, von dem Sumprobest ze Babenb'g. ze trewen hant trage. vnd auch mein erben tragen sullen. Als in mein vater selig Im, vnd allen sinen Erben von dem Sumprobst ze tragen den egen h'ren, als vorgeschriben ist empfangen hat, vnd auch als sin brief sagt. den er minem vater selig dar vber gegeben hat. Des zu einem urkund. gib ich den egen H'ren von Eberach disen brief mit meinem eigen Insigel v'sigelt. Der geben ist, nach Cristis gepurt Driizehen hundert iar, vnd in dem sechs vnd sechzigstem iar an d' Mitwochen nach sant Lucientag. d' heiligen Junchfrawen.

55.

Sartmann Holzschuhers Quitanz, Bertholden Holzschuhern gegeben.

Nach Heint' Gewd' Schulth Vnd wir die Scheyffen der Stat ze Nürnberg A. 1367. Vieñ öffentlich mit disem brief, daz für vns kom in gericht Her Bhtolt Holzschuher vnd erzeugt als recht was mit den ersamē mannen hñ Albr Ebner Vnd hñ Jacob Holzschuher, die sagten vff ir eide, daz sie dez geladn Zeug wñ, daz Sartman Holzschuher vieñ vnd bechant het, vmb alle misshellung vnd zwenung als gewesen wñ zwischn im, vñ dem egen Berhtolt Holzschuher, biz vff disen hewtigen tag, daz daz alles mit seinem willn schon Vnd frewntlichn vrichtet w, also, daz er gen dem oftgenantn Berhtolt Holzschuher, dheinerley ansprach noch vordrung darumb nimmrer tun noch gehabn solt fürbaz ewiglichn, genzlichn on geuerde. Wñ dez zu urkunde ist im dir' bris mit vrtail von gericht gebn v'sigelt mit dez gerichts ze Nürnberg anhangendem Insigel. Gebn am montag vor sant Cathrein tag.

P 2

Nach

Nach Cristus gepurt dreyzehnhundert iar Vn in dem sibn vnd sechzigstem Jare.

56.

Conrad Solzschubers Schuldbrief, Albrecht Solzschubern,
Johanniterordens Rittern, gegeben.

A. 1368. **N**ach Heint' Gewder Schulth Vnd wir die Scheppfen der Stat ze
Nürnberg Veriehn öffentlich mit diesem brif daz für vns kom in gericht
Seytz Wengel von h'n Albr Solzschubers wege sant John ordn
Vnd erzeugt als recht was mit den ersamen manne h'n Albr vnd h'n Hansen
den Ebnern, die sagten vff ir eide, daz sie dez geladn Zeug w'n, daz Conr'
Solzschuber v'iehn vnd bechant het, daz er dem egenan h'n Albr Solzschub'
schuldig w' vnd gelten solt Hundert pfunt Vnd Vierzig pfunt h'r. Vn d'
selb her Albr Solzschuber bechant auch daz daz selb gelt seins Bruder Berht'
tolt Solzschub's w'. Vn wenn der offstgenant her Albr Solzschuber od' Berht'
tolt Solzschuber oder sein erbn, daz egeschribn gelt, an Conr' dem Solzschuber
vord'ten, so solt er in daz darnach in vier wochen gebn, Vn darumb het er in ein-
gesagt, alles daz, daz er het, ez wer bereitshaft, Hawsrat, Vn Barnde hab,
oder wie daz genant w' besucht Vnd vnbesucht. Vn dez zu vrfunde ist im dir'
brief mit vrtail Von gericht gebn v'sigelt mit dez gericht ze Nürnberg anhangendem
Insigel Gebn am Montag nach sant Vents tag. Von Cristus gepurt, drey-
zehnhundert iar Vnd in dem acht Vnd sechzigstem Jare.

57.

Luz Kraftens von Ulm Quittung, Hermann Ebnern und
Hermann Vorchteln gegeben.

A. 1368. **N**ach Heint' Gewd' Schulth Vnd wir die Scheppfen d' Stat ze Nürn-
berch veriehn öffentlich mit diesem brief, daz für vns kom in gericht her
herman Ebn' vnd erzeugt als recht was mit den ersamen manne h'n
frizzen Ammdar Vn h'n Seytzen Solzschuber, di sagten vff ir eide, daz
sie dez geladn Zeug wern, daz Luz kraft von Ulm, demselbn herman Ebn'
v'n h'n herman Vorchtel, het ledig vnd lozz gesagt, drehnhundert vnd abzig
guldein, vo Conr' Ehings dez eltern wegen, die sie von seinen wege Im,
schuldig w'n gewesen, nach sag dez briefs, d' gemacht w' wordn in Tawtsch-
hause ze Nürnberg, zu den Zeite, als der selb Conr' Ehing, von d' Stat vwei-
set w' worden, also, daz er noch die seinen, darnach dhein'ley clag noch Vord-
derung nimmer tün noch gehabt solten, fürbaz ewiglich genzlich on
ger'de

ger'de. Vn dez zu vrfunde ist im dir brief mit vrtail von gericht gebn v'sigelt
mit dez gericht ze Nürnberg anhangendem Insigel. Gebn am samstag nach
allerheylig tag. Nach Cristus gepurt, dreyzehnhundert iar vnd in dem
acht vnd sechzigstem Jare.

58.

Elisabet Mesnerin Kaufbrief über ein Haus an der Le-
dergasse.

Nach Heint' Gewder Schulth, vnd wir die Scheppfen d' Stat ze Nürnberg A. 1369.
Veriehn öffentlich mit diesem brief, daz für vns kom in gericht Mezze
Smidin die Cram'in, vnd bracht mit vns gericht puch, daz sie er-
clagt het, auf Berhtolt Puffen dez Schuff's Hawsse, an der Ledergassen
gelege, zenehst an Conr' dem Schedel, Hundert Guldein, vnd ward ir er-
teilt, daz sie daz v'kauffen solt mit gewizze. Darnach kom sie für gericht Vnd
lautm't mit fürsprechen, daz sie daz v'kauft het vnd het ez ze kauffen gebn
Elsen d' Mesnerin vmb hundert vnd zweinzig pfunt h'r, vnd bracht auch
mit Seizen dem Solzschuber Einem Scheppfen, der sagt vff seinen
ande, daz er Im daz Hawsse het angebote vnd er het iehn, daz er dez Haws-
ses nicht lösen wolt, Vn daz man damit gefür als recht w'. Da ward ge-
fragt, was recht w', da ward erteylt, daz sie ir den kauff an dem Hawsse
solt bestetigen, vnd solt sie dez w'n von gericht wege, als recht wer, Da trat
dar die vorgenant Mezze Smidin vnd bestetigt Elsen der Mesnerin daz Hawsse
vnd globt sie daz ze w'n von gericht wege, als ein ieglich man oder frau, daz
and' eins erclagte guts w'n sol nach d' Stat recht. Mit vrfunde ditz briefs
d' mit vrtail gebn ist v'sigelt mit dez gericht ze Nürnberg anhangendem Ins-
igel. Dez sein zeug die ersame manne her Seitze Solzschuber vnd her
Conr' Pfingzing. Gebn am Eritag nach sant Michels tag. Von Cristus
gepurt, dreyzehnhundert iar vnd in dem newn vnd sechzigstem Jare.

59.

Ulrichs und Heinrichs von Eschenau Aufgab einer Wiesen
zu Fronhof an Seizen Solzschubern.

Nach Ulrich von Eschenau v'n Heinrich mein bruder sagen vnd geben A. 1375.
auf durch lieb vnd bete wiln Seitz dem Solzschuber vnd allen seinen
erben vnd nachkumen die wiesen in der Pueg gelegen ze Fronhoue,
die er von vns ze lehn gehabt fur frey ledigs eigens gut, vnd sol von vns
Eschenawern vnsern erben vnd nachkumen nyman ein ansprach daran ha-
ben. dez zu vrfunde gebn wir den brief mit vnsern anhangenden Insigeln
in dreyzehnhundertem vnd siebenzigstem Jaren den nechsten Freytag nach
sant Georgen tag.

(2)

60.

Landgerichtsbrief, von Ruprecht, Herz. zu Ligniz ausgegangen, darinnen Albrecht Holzschuber einen Garten und Häuser ervollet.

Aus dem Holzschub. Stamb. Fol. 62. seqq.

A. 1370.

Wir Ruprecht von Gottes gnaden Herzog zu der Ligniz, Sassen zu Gericht zu Nürnberg an vnnsers allergnedigisten Herrn Herrn Carls des Römischen Kayfers statt vnnnd Königs zu Behaim, vnnnd thun kunth mit diesem Brief, Das für vnns kam In Gericht mit fursprechen Albrecht Holzschuber von Nürnberg vnnnd zeigt einen Brieff besigelt mit des Landtrichters der Graffschafft zu Nürnberg Insigel, der vonm Wortt zu Wortt geschriben stundt, also, WZM Friderich Graf zu Castl Landtrichter zu Nürnberg, Thun kunth an diesem brieff, das für vnns kam In Gericht Albrecht Holzschuber, vnnnd nam mit vrl kuntbrieff, vnnnd sannt die auf den Baumgarten vnnnd Heuser am drehberg gelegen am Eßh bey dem Neren Thurn, daß der Eßen Zeunerin was, als es vmb vnnnd vmb begriffe hat, vnnnd clagt darauff als lang, bis Ihm mit vrl anbeit darauff gegeben wurd, Die anbeit, besaß er nach recht, mehr dann Sechs wochen vnnnd drey Tag das sie niemand versprochen, als er mit Albrecht Zeuner seinem anlaiter, vor Gericht bezeugt hat, nach recht, vnnnd darum ist Im mit Vrl von gericht Geben, Nuz vnnnd gewehr, an den vorgeschriben Heusern, Gartten vnnnd Gnettern allen, das er die behabt vnnnd erfüllt hat, das kein laugen mehr dafür gehört, Vnd soll man Im von Gericht darüber zu Schirmern geben, wes er begert, Geben mit Vrl, vnter des Landtgerichts Insigel. Am Donnerstag vor Sannt Johannis Ante Portam Latinam, Nach Gottes gebur 1370 Jar Vnnnd do derselbig Brieff also vor vnns In Gericht gelesen vnnnd verhört wardt, als er von wort vnnnd von Artckeln zu Artckeln geschriben stund. Da wardt dem vorgenannten Albrecht Holzschuber, der vorgeschriben Brief, Clag Nuz vnnnd gewehr, vor vnns mit gesambter Vrl bestettigt, mit des Hoffgerichts brieff vnnnd Insigel also das derselb Brief vnnnd Sigel, Clag vnnnd nuz, gewer fürbaß ewiglich crafft vnnnd macht haben soll, an allen stetten inwendig vnnnd außwendig, Gerichts. Es sey Gaislich oder weltlich, wo sein der ehegenannt Albrecht Holzschuber bedarf, Geben mit Vrl dießen brieff besigelt, mit des Hoffgerichts Insigel. Am Montag nach Egidi da man zehlt nach Gottes geburt, Drenzehnhundert Jar, Vnnnd in dem Sibenzigsten Jare.

Elisabeten Nüzlin Geschäft.

Ich Elspet, Zn Liphart Nüzlin seligen witbe burg'in ze Nurnb'g A. 1370. Bergth offentlich mit diesem brief, daß ich mit vdachtem mut vnd mit wohlbetrachten sinne da ich ez wohl getun moht, mein Dink schiff vñ aht von wort zu wort als hernach geschribn stet. Bez ersten schaff ich, daß man gebn soll, durch mein sel willn gen Ebrach sechzig pfunt Haller, darumb sol man kauffen ein Gult, davon man begee, mein vnd mein vord'n Jarzeit alle iar, Wann ich da ligen wil, vnd man sol beschehn, zu dem maist' der hie in Ebracher hof ist. Ob man mit Im ze kauff mäg komme, daß die gult auß dem Hof ging, vnd gen Ebrach dient denworte, daß sie dest gewysen w' Möht bez nicht gesein, so sulln mein h'nach geschribn Vormünde die gult kauffen, da sie si aller gewizzest duncht, Auch schaff ich gen frauen Murach, Bierzig pfunt Hlr, daß man auch darumb kauff gult, davon man begee mein vnd mein' vord'n Jarzeit alle iar ewiglich. Auch aht ich meiner Swest' Jewten zu Frauenawrach vierzig pfunt Hll, da mag sie mit tun waz sie wil, da sol sie niemant an hind'n. Ich aht an fleg, vnd an Weg, vnd an Pruckn dreizzig pfunt Hlr, hie vnd anderswa. Auch schaff ich meinem brud' Seyzen Holzschuber mein gut zu Nüchsbach, da der Wolfel mayr auf sizet vnd Jerglichn gilt fünf simer korns zwelf kes zu zwein Zeiten, ein halbpfund ayr zu Ost'n zwey Herbsthüner vnd zwey Wasnasthün, also bescheidenlich, daß er ez habn vnd niezen sol, die wehl er lebt. Vnd wenn sein nim' ist, so sol ez geualln auf seine kint, vnd sol sein wed' v'setzen noch v'kümen mit dheinen sachen vnd ob er das tet, so sol ez dhein kraft habn. Darnach schaff ich meine bruder Albr Holzschuber, mein Gut zu Reicherstorf, da friz Wegl auf sizet, vñ alle iar gilt Bierdhalb sime korns, ein pfund Hlr. ein halbpfund ayr, ein fud' Rüb'n, vierzehñ kes zu zwein zeiten zwey Herbsthün vnd zwey Wasnasthüner, daß er ez auch habn sol, die wehl er lebt, vnd wenn sein nimmer ist, so sol ez geualln auf seine kint vñ sol sein auch weder v'seze noch v'kümen mit dheinen sachen vnd ob er das tet, so sol ez dhein kraft habn. Auch schaff ich hartmann meinem brud' mein Gut zu Reicherstorf, da der köppel auf sizet, vnd alle iar gilt zwey simer on ein vierteil korns, sechzig ayr zu Ostern, sibñ kes, ein Herbsthün vnd ein Wasnasthün, also daß er ez auch habn vnd niezen sol, die wehl er lebt vnd wenn sein nimm' ist, so sol ez geuallen, auf Seyzen meinen brud' vnd auf seine kint, also, daß er sein dhein macht hab angew'de, zew'setzen, noch ze v'kümen vñ wenn sein nicht ist, daß ez ledichlich sein kint sol sein. Darnach schaff ich mein' Swest' Lempolt Nüzlin, mein gut zu Reicherstorf, da Rwl Det' auf sizet, vñ alle iar gilt zwey sime on ein Vierteil korns, sechzig ayr zu Ost'n, sib'n kes, ein Herbsthün vnd ein Wasnasthün, also, daß sie

sie ez auch habn Vnd niezen sol, die weil sie lebt, Vnd wenne ir nimm' ist, vnd het sie dann Leiblich erbñ, der solt es sein, Verfert sie aber on erbñ, daz sie nicht kint let, so sol ez genalln, auf Albr meinen brud', vnd auf seine kint, also, daz er sein dhein macht hab, anwenden, noch ze versetzen noch zu vkauffen, vnd wenne sein nicht enist, so sol ez ledichlich sein kint sein. Auch schaff ich mein Swest' kint mein guldin hefflein, vnd mein' besten Schlar zwey. Item Sennzen Wengel Bierzig pfunt hlr. Item Hansen Muffel zweinzig pfunt hlr. Vnd ein silbrein koppflein. Item Niclas Muffel zwainzig pfunt hlr. vnd meinen beslagen napf, vnd meinen besten Tsch. It. Jacob Muffel zweinzig pfunt hlr. vñ den andn meine silbrein kopf. It. dem Albr meins Brud' herdegen seligen kint Vier vnd zweinzig pfunt hall'. Item man sol gebñ in die selhewser, zweintzig pfunt hlr vnd and' swa, die sol man vmbtanln. Ez hat Lewpolt Nüzlin Bierdhalbhundert pfunt haller, vnd alln meinen Hawsrat vnd Kleinode, daz sie damit fulln genarn, als ich sie geheizen han vnd In geschribn han gebñ, vnd fulln auch mein Begrebnuzz davon beegen. Auch schaff ich, waz ich bereit gelz v'schafft han, durch mein' sel willn oder sißf meinen gutt freunden, daz sol man nemen von meiner bereitshaft, ob als vil da ist, vnd ist der bereitshaft als vil nicht, so sol man daz Haws angreiffen vñ sol daz vkauffen, daz man daz gelt eruoll daz ich also geschickt han. Vnd waz gelz vber wirt von dem Haws, daz empfilh ich meinen Vormunden, daz sie daz gebñ durch Got vñ durch mein' sel willn meine armē freunde, da sie duncht, da ez allerbest bestatt sey. Wer aber, daz man daz Haws v'sparen möht, so sol man ez hinlazzen sehs Jare vnd von dem Zinse sol man, dieselbn sehs Jare, mein Jarzeit beegen, hie in der Stat vnd wenn die sehs Jar auß komen, so sol man daz Haws verkauffen and sol daz gelt gebn durch Got meinen armen freunde, da mein Vormunde duncht daz ez allerbest bestatt sey. Vñ ditz meins geschafft setz ich zu Vormunde, meinen brud' Sennzen Holzschuh' Hansen Muffel vnd H'man Ebn', also, daz sie daz auzrichten nach iren frewen, als ich In darub' traw, vnd gelawb. Doch behalt ich mir ditz meins geschafft ganz vnd volln gewalt ze v'end'n vnd zu verkern, wenn vnd wie ich wil, die weil ich leb. Vñ dez zu verkunde gib ich disen brief versigelt mit d' Stat ze Nurnb'g anhangendem Insigel. Dez sein zewg, die ersamen manne her Heine' Schopper, vnd Her frizz Orllib. Gebn am frentag vor sant Michaelstag. Nach Cristus gepurt, dremzehnhundert iar vnd in dem sibenzigstem Jare.

Christinen Nüzlin Gewalt über ihre Saab und Güter, Vertholden Holzschuhern, ihrem Bruder, gegeben.

Ich Heinrich Gewder Schulth Vnd wir die Scheppfen der Stat ze A. 1370. Nürnberg veriehen öffentlich mit disem Brief, daz für vns kom in gericht Her Berhtolt Holzschuh von Herman Nuzels wegen vnd erzeugt als reht waz mit den ersamen mannen Hern Berhtolt Munder vnd Hern Heinrichen Munzer, die sagten vff ir eide, daz sy dez geladn Zeug wern, daz desselbn Herman Nuzels eliche wirtin In het geben ganzen vollen gewalt ze tun vnd zelazzen mit sein eins hand waz er wolt mit allem dem daz sy heten, wie daz genant wer besucht vnd vnbesucht Vnd dez zu verkunde ist Im dir' Brief mit vrteil von geriht geben, versigelt mit dez gerichts ze Nürnberg anhangendem Insigel. Geben am frentag vor Simonis vnd Juda nach Christi geburt dremzehnhundert iar vnd in dem sibenzigstem Jare.

Des Klosters zu Ebrach Quittung über sechzig Pfund Saller, zu einem Seelgerath gestiftet.

Wir bruder Ott apt vnd di Sammung gemeinlichen des Closters zu A. 1371. Eberach. Bekennen offentlichen an disem Brief. Vnd tun kunt als len den di in sehen, horen od' lesen. Daz Bruder Chunrad vñ Hoff Meyster zu Nürnberg. von dem erbñ bescheyden Mann Herman Ebenern Burger zu Nürnberg. enphangen. vnd in genumen hat. Sechzig phunt halier. an guten wol gewegen guldin. ye ein guldin für Siben vnd dryzig schilling. als der lauf dann zu Nürnberg genge vnd gebe was. vnd di in fines amptes schinberlichen nutz vnd frummen gewendet, vnd gekert hat. die vns di erwirdige frawe ver Elsebeht Liebrerin selig. Burgerin zu Nürnberg. vnser, vnd vn's closters besund' frewindin an irem tothette. zu einem seelgered, vnd irr ewigen gedehntnisse, schuf vnd gemachet hat. Also bescheidenlichen. daz derselbe obgenant vñ' Hoff Meyster Brud' Chunrad der negund ist. od' kunftlichen da Meyster wirdet. alle iar vñ sant Michaels obend. als der obengenanten Frauen Elsbethen selig iargittag gevellet. Vñ'm Convent zu Eberach. drythalb pfunt haller. reichen vnd antwurten fullen zu ein Bytangen da von vnser Herren in dem Nebenter vñ denselben Obend getrost werden. Vnd ir ewige gedehntnisse. da von auch dester fleizziglicher begangen werde. Auch ye ein guldin ze rechen an siben vnd dryzig schilling. haller. on geuerde. als er si auch in genumen vnd enphangen hat, als vor geschriben stet. Vnd wir brud' Ott. d' obgenant Apt zu Eberach. wollen, heizen, vnd gebiten. by rechter gehorsam. Dem vor geschriben bruder Chunrad hoff Meyster zu Nürnberg. vnd allen sinen nachkumen. daz si diselben drythalb pfunt hall' gult, alle iar ierlichen reichen, vnd.

vnd antwurten vñ di zil, vnd in d' weis. als oben geschriben stet on allez verzihen, vnd hindernisse on geuerde. Des zu einem waren vrfund, vnd ewigem gedehnisse. Geben wir disen brif. mit vnserm Insigel wol vñ sigelten. Der geben wart nach Cristes geburt Dreuzehen hundert Jar. Vnd in dem ein vnd Sybenzigstem iar, an sant katherin tag. der heyligen Junch-
3
frawen.

64.

Bertholden Holzschubers Geschäft.

A. 1372. **N**ach Berchtolt Holzschuber burg' zu Nurenb'g Wiehe öffentlich mit diesem brief. Daz ich mit v'dachtem mut vnd mit wolbetrachten sinnen da ich ez wol getun mocht schick vnd aht mein geschäft alz von wort zu wort hernach geschriben stet, Zum ersten schick ich wem ich gelten sol daz kuntlich vnd gewizzen ist, daz schullen mein Vormunde anz richten von mein Hab Ite darnach schick ich meine Vetern dem Seizen Holzschuh' was ich hon zu Wimperg besucht vnd unbesucht vnd daz ist Lehen von dem von Stein, vnd die Lehenchaft tragen die Mendeln vnd was ich hon ze windisengeltald daz ist angen, vñ schaff auch mein gut zu Obeth daz leih der von Hainberg daz tragen auch die Mendeln, vnd schaff im daz gut ze Petelsidel daz d' Hawsse bawet. daz ist angen, vnd schaff im daz gut, do der Prenn auf sitzt zu Walkersprun, vnd schaff in daz gütel ze Steinbach da d' Pauker auffigt Ich schaff im was ich wisnatz hon an der swobach vnd die gut allem daz sol er alles niezzen, die weil er lebt vnd sol daz seinen kinden nicht onwerden Ite ich schaff frizen Holzschuber seinen drein sinen Karl frizen vnd Hansen alles daz ich hon ze d' Malmezhof. daz ze Lehen get von dem alten vom Perg Mit d' bescheidenheit daz sie mir vnd mein' swig' als vil gult, bey weisen vñ raichen dieweil wir hande leben, vnd wenn eins abget so sol ez auf daz ander geuallen in demselben rechten Ite ich schaff auch meines Vetrn Albrechten kinden was ich in d' Stat vnd in der vorstat hon ez sen Lehen oder angen oder erb wie daz genant ist Ich schaff dem Albrecht meine vetern Herdegens selgen sun mein gut ze Schünenbrun daz angen ist, Vnd das gut ze Grub da d' Waidhase auffiget daz sol man im nicht lazzen volgen wanne was im die Vormunde dor von geben, W' aber daz er sturb. E. er zwainzig iar alt würd vnd nicht eleich erben liezz vnd so daz er abgieng in d' Zeit so sol daz vorgevant gut geuallen auf Seyzen kind auf eine teyl, vnd auf frizen Holzschubers kind die vorgevant sind, vnd auf Albrechts kind auf den dritten teyl. Ite dem Hartmann dreizig guldein vmb Leipgeding Ite dem Herdegen ze dem Stein zweinzig guldein die sol man im antworten zu dem Stein Ite den zwain Mufflin vñ d' Eysteterine vnd den dreyn Holzschuberin, vnd den zwein Holzschuh'in ze Grindlach ir nedlicher zway pfunt Hlr Item an die zwo Pfarr an iedliche sehs pfunt Hlr an den Paw Ite in die dreu sicher Hawsen in yd-
lichs

lichs dreu pfunt Hlr den armen leuten Item in die zwen Spitalh den sichen in nedlichen funf pfund Hlr. Item in die vier Petel Orden in nedlichen vier pfunt Hlr Item zu uns' frawen Sal an dem Markt acht pfunt Hlr. an dem Paw Ite zu sant kathren den frawen vier pfunt Hlr Ite zu sant Elaren dem frawen vier pfunt Hlr Ite gen Engeltal vnd zu der selgen Porten zu nedlichem dreu pfunt Hlr den frawen Item zu sant Marthen vier pfunt Hlr an den Paw Ite dem Hren zu dem Heiligen Creuz dreu pfunt Hlr. Ite zu Pillenrewt sehs pfunt Hlr den frawe Ite meinem sun Nyclas hundert pfunt Hlr. do von man in zih mein vorminde Ite ich schick an steg vnd an weg abzig pfunt Hlr nach mein' vormünd Rat Ite dem Seiz Weigel zehñ guldein Ite meine vormunden ir nedlichem ein Ringlein von zwein guldein Ite ich schaff mein bestes gwant daz ich han vnd dreu pfunt wachsz zu sant Johans gen Wirzburg Ite dem Herman Borchtel funf vnd zweinzig pfunt Hlr Ite Michel dem Grunth'ren syben guldein Item frizzen dem Pfingzing d' Teglin bruder sibenhalf Guldein Ite dem Andres Pilgreim sehs guldein Item des Pilgreims Töcht'n den zwein Schwest'n ze frawen Murach aht vnd zweinzig pfunt Hlr Ite Her Heinrich Holzschuh' dem Parfüssen sehs pfunt Hlr. Ite ich schaff dem Prawn Pilgreim sehs pfunt Hlr. Ite den vier gewisterten Heine Albrecht Hansen vnd Agnesen ir nedlichem Sibenzig pfunt Hlr Item ich schaff gen Halsprun hundert pfut Hlr die schullen sie legen zu dem vord'n als mein bruder wol waiz vnd schullen denn meinen Vormunden ainen brief gebñ Ite man sol mir kawsfen vier pfunt gelts zu mein' Terzeit Ite der kirstein meiner keln'in abgehen pfunt Hlr Ite ich schaff auch awz welhen meine güten od' wor awz ez ge do man Leipgeding awz geb daz man ez dor awz richten sol Ite ich wider ruff was ich geschafft vor han getan daz die ab sind daz sie wed' kraft noch macht sullen haben Item sich sol vntwinten Nyclas Muffel vnd Hans Ebner aler mein' Hab on den Hawsrat des sol sich vntwinden Her Heine' vnd Her fridrich mein brud' Ite ez sol Nyclas Muffel vnd Hanse Ebner daz vorgeschribn gut vkauffen vnd schullen denn die Vormunde daz geschäft dor von awz richten vnd was vberig wird daz ich v'schafft han daz schullen sie antworten d' Heine' mein bruder, vnd diß meins geschäfts sezz ich zu Vormunde Eberhart dem Borchtel Seizzen den Holzschuh' Nyclas Muffel vnd Hans Ebner daz sie daz richten sullen nach iren trewen als ich in getraw Vnd des zu vrfund gib ich disen brif v'sigelt mit d' Stat zu Nurenb'g anhangendem Insigel. des sein Zewg die ersamen mann Her Burkart Graffe vnd Her Jacob Muffel Geben am Mitwochen nach sant Dorotheen tag Nach Christus geburt dreuzehenhundert iar vnd in dem zwen vnd Sibenzigsten Jare.

65.

Urtheilbrief zwischen Elisabeth, Albrecht Krafts Wittib,
und Karl Holzschuhern.

A. 1372. **N**ach Heintz Gewd' Schulth und wir die Scheyffen der Stat zu Nüremb'g Beriehn öffentlich mit diesem brief, daß für uns kom in gericht Elspet Albrecht Krafts seligen witbe und sprach an Karl Holzschuher umb so viel gült, als er und sein bruder habn ze dem Malmanshof auß den güte, die In Berhtolt Holzschuh' selig geschickt hab, da schull er Ir als vil gült vmachen vff iren leib, da sie Ir sicher und gewiß sey des sie gut vrfund hab, der tu er nicht und doran hab er sie beschedingt umb hundert Pfund Haller der anspruch antwurt d' egenant Karl Holzschuh' und laugent des beschedns, Und iah Sie hab einen brief vom Berhtolt Holzschuher seligen umb zwey unddreizzig pfund Hlr gelts Leipgedings Wenn sie denselben brief ab tu und sich d' v'zeih, so sill er und sein brud' Ir daß vermaehen und nicht mer und sey ir auch, doran anders nicht schuldig die urteyl ward gedingt in den Rat und solten auch darinne ir beyder vrfund v'hort wden dornach erzewgt die vorgeu Albrecht krefftin auß dem Rat mit H'n Peter Nugel und mit H'n Michel Grunth'ren di sagte auf ir ende daß sie da bey wu gewesen in offem Rat und heten urteil gesprochen daß erteilt w' worde mit d' mern menig Scheyffen und Rats, daß dieselb Albr krefftin wol bracht het mit irem brief daß ir Karl Holzschuh' v'machen solt, auf den Guten ze dem Malmanshof so viel gült, als ir egeschriben brief sagt, als Berhtolt Holzschuher selig geschickt het Mit vrfund diß briefs d' mit urteyl von gericht gebn ist v'sigelt mit des gerichts zu Nüremb'g anhangenden Insigel des sein Zewg die ersamen manne Her Fritz Smügenhofer und Her Fritz Ort, lieb. Geben an dem Ertag vor sant Gallentag Nach Cristus geburt drewehnhundert iar und in dem zwey und Sibenzigstem Jare.

66.

Margareten Petrin, Klosterfrauen zu St. Catharina,
Quittung, Friedrich Holzschuhern, Teutschordens Rittern,
gegeben.

A. 1374. **N**ach Heintz Gewd' Schulth und wir die Scheyffen d' Stat ze Nüremb'g Beriehen öffentlich mit diesem brief, daß für uns kom in gericht Bruder Fridreich Holzschuher Tewtschenh'ren ordens, und erzewgt als recht waz, mit den ersamen mannen H'n Rudolff Salsen und H'n Seizzen Weigel, di sagten vff ir ende, daß sie des geladen zewg wu daß frau Margareten

Margret die Petrin Klosterfrau zu sand Kathrein zu Nüremb'g v'iehn und bekant het umb die zehen Pfund Haller gelts Leipgedings, die sie gehabt het amz dem Hof und Garten gelegen am Trepperg zunehst an des Wruen garten, daß sie den selben Hof und Garte von des Leipgedings wegen ledig und loz het gesagt also daß die selb frau Margret die Petrin noch niemant von iren wegen d'hein'len anspruch vordrung noch clag dornach nymmermer gehabt noch tun solt fürbaz ewiglich Und daß w' alles geschet mit willen und wort frauen kungunden der Altehdnynn Priorin zu sand Kathrein Und des zu vrfunde ist Im dir' brief mit urteil von gericht gebn v'sigelt mit des gerichts zu Nüremb'g anhangendem Insigel Gebn am Mitwochen nach dem Jarstag Nach Cristus geburt drewehnhundert iar Und in dem vier und Sibenzigstem Jare.

67.

Vidimirter Stiftungsbrief über die Frümmeß zu Eschenbach.

A. 1374. **N**ach Bruder Fryderiche von Egloffstein Comendure zu Ellingen und Pfleger der Balen zu Francken. Und ich Bruder Ludwige von Wertheim Comendur zu Nurenberg, und Wir die Brüder gemeinlichen des Tutschen Huses zu Nürmberge, versehen und bekennen öffentlich an diesem Brieff, und tun kunt, allen den die diesen Brieff sehent, hören, oder lesen, daß Wir mit wohlbedachtem Mute, und mit guten Räte, und auch mit wissen, gunste willen und Worte, des Erwürdigen Geistlichen, unsers Meisters, Bruder Philipps von Bückenbache Tutsches Ordens In Tutschin Landen, geloben mit guten trewen für Uns, und alle Vnsere Nachkommen, Eyn Ewige Frümmeß zu halten in der Pfarr zu Obern Eschenbache in Vnsrer stat vff dem Altar in der Rechten Absyten vor dem Kore, der gewiht ist in vnsrer Frauen ere und Sant Leonhartz, da sol dieselbe Frümmeß gesprochen werden, und anderswo nymndert, und dieselben Frümmeß hat gestiftet Bertholte Holzschuher seligen Burger wylunt, zu Nürenberg durch Got Luterlichen; und durch sine Sele Heile willen, und durch aller siner altvordern Sele willen, und das haben getan von fines geschafftes wegen sin zwen Brüder Her Heinrich Holzschuher Bürschner zu Salzbrunnen, und Her Fryderich sin Bruder Vnsere Mit Brüder Vnsers Tutschen Ordens die Uns und vnsern Tutschin Orden, und mit Namen vnsrem Tutschen Huse zu Nürenberge gegeben haben, eymüteclichen Viere Hundert Gulden der Stat werunge zu Nürenberg gut vom Golde und swere am Gewicht, der Wir von in gar und genzlichen bezahlt und gewert sien. dieselben Gulden sin kommen gen Spnre an Vnsere Abelösunge drii Hundert Gulden, und Hundert Gulden haben Wir gewant in bessern Nutz vnsers vorgeschriben Huses darimbe so geloben Wir mit guten trewen für Uns und alle vnsere Nachkommen, alle Jare zu geben und zu renchen

(S)

eynem

eynem Frümesser sehs vnd dreyzig Gulden der Stat werunge zu Nürnberg, halb vñ Sant Walpurgi tage, vnd halb vñ Sant Martins tage oder in Bierzeihen Tagen darnach, zu den gezeihen Ziten unverzogenlich zu geben, on allen sinen schaden; Seten wir des nicht, daz ein Comendür zu Nürnberg oder sin Gewalt daran seimye würden geuerlichen; So hete ein Spittelmeister des Nuwen spitals zu Nürnberg vollen Gewalt, vns zu pfanden, in der Stat vñwendige vnserer Hoffrende oder vñ dem Land vmb zwir als viel als der Gulden dem Frümesser dasmal gevaln solte. Dieselbe Pfandung solle denn gevaln halbe dem Frümesser vnd halbe den Siechen, in dem Nuwen Spitale, vnd das solte der spittelmaister anlegen den Siechen mit wissen der Burger im Rat zu Nürnberg, als dicke das geschehe zu den zway geziten als vorgeschrieben stet, vnd daran solte der Spittelmaister oder sein Gewalt wider vns vnd den Orden, vnd die Freyheit vnseres Ordens nicht gethan haben in Rheine wise. Auch ist geredt worden obe der Comendür des egenannten dutschin Huses oder sin Gewalt vmb die vier hundert Gulden Kauffen wollten, an gene Güter die der Frümesser wol gelegen weren, das solte man thun mit wissen vnd Worte Bertholds Hallers des altern, vnd mit der Vormunde wissen, Bertholds Holzschubers seligen Eberhard Förschtlin, Sigm. Holzschubers, Nicolaus Muffels, Hannß Ebners, oder andern seiner nechsten Freunde ob der nicht entwere, da Got lange vore sehe. Wann derselbe Rauff geschehen so solln dieselben gekauften Güter fürbaz ewiglichen, genalln vnd dienen einem Frümesser, an die vorgeschriebene Frümesser; wenn daz geschicht; So soll für bas der Comendür vnd die dutschen Herren zu Nürnberg der vorgeschriebene sehs vnd dreyzig Gulden ledige vnd loß sin, on alles geuerde. Auch ist geredt was zu der Frümesser geschicket oder gegeben wird durch Got über die vierhundert Gulden, dasselbe sol man der Frümesser getrewlichen anlegen, mit wissen eines commendurs oder sins Gewalts, vnd mit wissen der Burger zu Eschenbach, es weren dann solch Güter die in die Stüre vnd Bete gehörten, die solt man in der Jars Fryst verkauffen vnd solte mit demselben Gelte andere gelegene güter Kauffen der Frümesser, aber mit Wissen vnd Wort der als vorgeschrieben stet. Vnd das sol Nyeman hintern oder weren, man sol es getrewlichen fürdern, der Frümesser zu nuz. Auch ist geredt daz ein Comendür oder sin Gewalt dem Frümesser alle sin gült die zu der Frümesser geschickt, gekauft oder gegeben worden, die sol man ym yn vordern vnd reychen on allen sinen Schaden zc. Die gilt zu irer rechten Zit obe sie gefallen möge. Geschehe das nicht; So hete aber ein Spittelmeister des Nuwen Spitals zu Nürnberg, vollen Gewalt, vns zu pfanden, vmb zwir als vil alle der Gilt were, die dem Frümesser vñen beliebe, in den Rechten als vorgeschrieben stet, vnd solln Wir die Güter alle versprechen vnd Bertedingen, vor geistlichen vnd weltlichen Gerichten ewiglichen, als andere Vnsere eigene Güter one alle Geuerde. Auch ist geredt vmb die Lehenschaft derselben Frümesser, die solt

chen

chen Vnser Meyster Dutsches Ordens In Dutschen Landen oder sin Gewalt den ersten zweien Personen für dem Bertholde Haller der alter vnd Eberhard Förschtlin, Sigm. Holzschuer, Nicolaus Muffel vnd Hannß Ebner Büden oder zwen vnder den Fünfen, demselben sol man die Frümesser liben one alle wynder Rede, Vnd sol das nicht verziehen geuerlichen; Vnd wenn die ersten zwei personen abgestorben darnach so sol fürbaz Vnser Meyster sin nachkommen oder wer eines Meisters Gewalt hat, dieselbe Frümesser bestellen mit einem erbarn Priester der in vñ sin Gewissen nuz vnd würdige den zu dincet sin, inwendig den nechsten sehs Wochen als si ledig wird, das sol ein Meyster oder sin Gewalt ewiglich tun, als dicke die Frümesser ledig wird; derselbe Priester mit deme die Frümesser also bestellet wird, sol dann die Frümesser also halten als redlich vnd bescheidenlich ist, vnd als andere erbare Frümesser an andern steten ihrer Frümesser gebunden sind, zu halten, on allerley geuerde.

Bestellet aber ein Meister oder sin Gewalt die Frümesser nicht mit einem Priester in dem zil als vorgeschrieben ist, welches Jars das geschehen geuerlich; So hat aber vollen Gewalt ein Spittelmeister des Nuwen Spitals dasmal dieselbe Frümesser zu liben einem erbarn Priester der in auch vñ sein Gewissen nuz vnd würdig darzu dincet sein, vnd demselben Priester solt man die Gilt reychen in allen den Rechten als ob si vnser Meyster verliehen het, vnd sol daran wider Vns vnd die Freyheit Vnseres Ordens nit getan haben, in Rhein wñ. Auch ist geredt daz man von der Frümesser wegen der Pfarrel mit sinen Gesellen Gottesdienst nicht mindern sole. Auch sol die Frümesser gesprochen werden nach Nuz der Pfarre vnd zu gerechten Ziten auf dem vorgeschribenen Altar vnd anderswo nicht; vnd was vñ dem Altar geopfert wird das sol dem Pfarrer gevalen. Auch sol sich der Frümesser erbarlich halten vnd soll dem Pfarrer helfen singen zu seiner Messen, vnd andern tage Ziten. Auch mag der Frümesser zwen tag in der Wochen on Mess gesin, ob es sin notdurfft ist, doch ist zu wissen, daz sie Vnsrem Gog Hus in Sant Jacobs Kirchen gegeben haben ein gut grün Messgewandt von samet mit allen sinen Zugehören, vnd mit zwinen guten Chor Röcken von Samet desselben tuchs durch Got vnd irs Brudern seligen sele willen, vnd all irer alt vordern sele willen, das hat gekost zwei hundert vnd zwanzig pfundt mit der Bescheidenheit daz man geben sol von der Cisterene zu Nürnberg gen Eschenbach an die Frümesser ein gut Vierteglich vnd ein teglich Messgewandt, auch sol man geben von der Cisteren doselbs alle Jar der Pntanz zwei pfundt Heller ein pfundt vñ Berthold Holzschubers Jar Zit seligen vñ vñ Elisabethen seiner Wirtin das sol man begen in der Wochen als Vnser Frauen Tag gewellt Lichtmess. Vnd das andere pfundt Heller vñ Bertholds Holzschubers seligen sins Vatters vnd Frauen Gerthusen selige seiner Mutter vnd aller irer alt vordern sele, das Jarzit sol man begen in der Wochen als Matthai Aposteln genullet; dieselbe zwö Jar Zit sol man

(S) 2

hal-

halten vnd begehrt jerrlichen mit vigilien vnd selmessen vnd mit einem Tuch vnd Vier Kerzen vñ zu stecken, frñ vnd zu Nacht als man andern erbern Veten pflegt zu tun, in Unserer Kirchen zu St. Jacob vnd des sol man wol flizzig sin daß es ewiglich gehalten werde. Vnd des zu eym waren verkündt vnd besserer Sicherheit, daß alle vorgeschriebene stücke punct vnd Artikel veste, stet, vnd ganz vnzerbrochen beliebe ewiglich, des geben Wir in diesen Brief besiegelt mit Unser Balen zu Franken Insigle daß ich Bruder Fryderich von Egloffstein comendür zu Ollingen vnd Pfleger der Balen zu Franken an diesen Brief gehalten han, vnd ich Bruder Ludwig von Wertheim Comendür des egenanten Dutschen Huses Hencke Unsers Huses Insigle zu Nürnberg an diesen Brieff mit wissen der Brüder gemeynlich do, selbs. Das geschah da man zalt von Christs Geburt dreizen Hundert Jarre, darnach in den Vier vnd sibenzigsten Jare vñ dem Obersten Abende.

Daß vorstehende Copie durch mich Endes ernannten Notarium Caesareum Publicum et Iuratum von dem unverfährtem Originali, selbst genommen, ich auch solche auf erfolgte fleißige Collatur mit ersagten Originali von

L. S.

Wort zu Wort gleich lautend befunden, wird, auf beschehene Requisition kraft diß bezeuget; Und habe ich auch zu noch mehrerer Verglaubigung nebst eigenhändiger Subscription mein gewöhnlich. Notariat. Symbolum und Insigle, bey- und untergedruckt.

Actum Wehrd, bey Nürnberg gelegen, den drey und zwanzigsten Monats Tag Augusti im Jahr Christi Ein Tausend Sieben hundert und drey und zwanzig.

(L. S.)

Georg Michael Merkel Not.
Caes. Publ. und Gerichts-
schreiber in fidem mpp.

Extract aus dem Holzscherianischen Seelgeräth-Buch, Friederich Holzscherians Jartag zu St. Sebald betreffend.

Item Friederich Holzscher der elter hat geschickt, ein Gut zu Affalterpach gelegen, do hezo N. Herdegen Rechbergerin auf sitzt vnd ierlich davon gibt dritthalb Summer Korns, dritthalb Summere Haberns, Sechzig aer, zwelf Res, zwey Herbsthüner vnd zwey Waschnachtshennen, einem neder Pfleger der Holzscher Stiftung von Berthold Holzscher herrrend, ist aigen vnd aigenher ein neder Pfleger obgemelter Stiftung innhalt des puchs No. 3. am 42. plat, davon soll der Holzscher, der ein ausrichter der Holzscher Selgereth ist, Ime vnd Frau Gertraut Seiner Wirtin Fritzgen und Hanssen seiner Sun vnd aller Seiner Vorfarn vnd nachkommen alle Jar einen Jartag bestellen zu halten zu Sand Sebalt zu Nürnberg. Vnd nachdem die aufrichtung dieses Jartags ne zu Zeit bey einem ausrichter anders ist gehalten worden, dann bey dem andern, haben sich die Holzscher, nemlich Fritz, Karl, Bertholt vnd Paulus Gebrüder mit einander vereint, im tausent vierhundert und zwey vnd dreyßigsten Jare, nachdem derselben Zeit nit mer manparer Holzscher vorhanden gewest sein, das von der Gült dritthalb Summer Korns von dem Hoff zu Affalterpach der Jartag zu halten alle Jar sollt bestellt werden zu Sand Sebalt vnd die andern dritthalb Summer Haberns Sechzig Aer zu Ostern, Sechs Res zu pfingsten, Sechs Res zu Weynachten, zwey Herbsthüner vnd zwey Waschnachtshenner solle alleweg dem Holzscher beleyben, der zu Nürnberg seßhaft ist, der dieses Jartags ausrichter ist, innhalt der Verzeichnuß im alten pergamenen Seelgerethbuch mit A. A. bezeichnet am fünff vnd dreyßigstem plat, dye dann auch anstat eines briefs nach ausgang diß Jartags hernach volgt.

Den Jartag richt dießer Zeit aus ein neder Holzscher der ausrichter ist der Holzscher Stiftung, die von Bertholt Holzscher seligen herkommen ist, vnd wird damit gehalten wie hernach volgt.

Den Jartag soll man lassen verkunden am Sontag in vnßers Herren Fronleichnams Wochen in allen Kirchen zu Nürnberg, darinn man predigt, nemlich also:

Gedenk durch Gots willen des Erborn manns Friederich Holzschers des eltern, Frayven Gertraut seiner Wirtin, Fritz vnd Hanss der Holzscher seiner Sun, Hern Karl Holzscher, Fray Selig vnd Christina seiner beider Wirtin, Friederichen Holzschers, Frayven Margarethen seiner Wirtin, Karl vnd Herdegen der Holzscher, seiner sun, Herren Karl Holzschers Fray Barbara seiner Wirtin, Bertholt Holzschers Fray Kunigund Seiner Wirtin, Sebalt vnd Bertholt der Holzscher

schuber seiner Sun, Paulus Holtzschuber Frau Clara seiner Wirtin, Paulus Ulrich vnnnd Hanssen der Holtzschuber seiner Sune, Mertin Holtzschubers Frau Magdalena seiner Wirtin, Mertin Holtzschubers vnnnd Frau Ursula Frig Holtzschuberin, Hern Carl Holtzschubers Frauen Gertrauten seiner Wirtin, Jacob vnnnd Linhart der Holtzschuber seiner Sun, Anthoni Holtzschuber, Frau Barbara seiner Wirtin Seyfried Holtzschubers seines Suns, Sebalt Holtzschubers Frauen Margaretha seiner Wirtin, Sebalt vnnnd Andreas der Holtzschuber seiner Sun, Jeremias Holtzschuber, Frauen Brigitta seiner Wirtin, Jeremias, Cristof vnnnd Stef fan der Holtzschuber seiner Sun, Gabriel Holtzschuber Frau Brigitta seiner Wirtin, Jacob Holtzschubers Seins Suns, Karl Holtzschubers Frauen Agnes seiner Wirtin, Friederich Holtzschubers vnnnd aller der die auß diesem Geschlecht verschieden sein, der Jartag will man begeen bis Eritag zu Nacht mit vigil vnnnd bis Mitwochen mit der Seelmees zu Sand Sebalt mit einem Ave maria.

Solches alles ist eingeschrieben auffm Rathhaus im buch A 3. am 55. plat.

67. (**)

Karl Holtzschubers und seiner Brüder Kaufbrief über einen Hof zu Lind.

A. 1379. **N**ach Heinn' Gewder Schulth und wir die Scheppfen der Stat zu Nuremberg v'iehen öffentlich mit disem brief, daz fur uns kom in gericht Karl holzschuch' von seinen frizen hansen frangen und Mertein seiner gebruder wegen und erzeugt als recht waz mit den ersamen mannen h'n Johs Tegel und h'n Seize Weigel die sagten vff ir Eyde daz sie dez geladen zewg w'n daz in her Lempolt Schürstab der elt' und her Herman Ebn' der elt' vormund frizen Pom's selgen Kind heten recht und redlichen zu kaufen geb'n einen hof zu Lind gelegen, do der Meier vff sezz und zuleh'n ging von dem Heyligen Romischen Reich In den obgenan' gebrud'n und iren erb'n zu hab'n und zuniesse mit all'n rechte und nutzen die darzu gehorten zu dorf zu veld an eff'n an wisen an wasser an weid an holz od' wie daz allez genant wer besucht und unbesucht furbaz ewigclich'n und gelobten in sein zu w'n fur lehn als recht w' und het in die lehnschaft vffgesant bey h'n Peter Strommair dem eltn der in die getrewbs hant tragen solt. als lang uns sie in verli'h'n wurde genglich'n onguerde und dez zu vrfund ist in dir' brief mit vrtail von gericht geb'n v'sigelt mit dez gericht's zu Nuremb'g anhangendem Insigel Geb'n an dem Eritag vor sant Kathrein tag Nach Cristus geburt dreyzehnhundert iar und in dem Newn und sibenzigstem Jare.

68.

Karl Holtzschubers und seiner Brüder Kaufbrief über einen Hof zu Ror.

Nach Heinn' Gewder Schulth und wir die Scheppfen der Stat zu Nuremberg v'iehen öffentlich mit disem brief daz fur uns kom in gericht Karl Holtzschuch' von seinen frizen hansen frangen und Mertein seiner gebruder wegen und erzeugt als recht waz mit den ersamen mannen h'n Johs Tegel und h'n Seize Weigel die sagten vff ir Eyde daz sie dez geladen zewg w'n daz in her Lempolt Schürstab der elt' und her Herman Ebn' der elt' vormund frizen Pom's selgen Kind heten recht und redlich'n zu kaufen geben einen hof zu Ror gelegen do der Conr' Volkmeier vff sezz und zuleh'n ging von dem Erwiridigen h'ren dem Bysschoff zu Eystet In den obgenan' gebrud'n und iren erb'n zu hab'n und zuniesse mit all'n rechte und nutzen die dorzu gehorten zu dorf zu veld an eff'n an wisen an wasser an weid an holz od' wie daz allez genant wer besucht und unbesucht, und gelobten in sein zu w'n sinlehn als recht w' und het in die lehnschaft vff gesant bey h'n Peter Strommair dem eltn der in die getrewbs hant tragen solt. als lang uns sie in verlihen wurde genglich'n onguerde und dez zu vrfund ist In dir' brief mit vrtail von gericht geb'n v'sigelt mit dez gericht's zu Nuremb'g anhangenden Insigel Geb'n an dem Eritag vor sant Kathrein tag Nach Cristus geburt dreyzehnhundert iar und in dem Newn und sibenzigstem Jare.

68 (*)

Vergleich zwischen den Stromern und Nüzeln wegen ihrer beiderseitigen Wappen.

Nach Chunr' Schurstab, Paulus Mendel v'n Berhtolt Böhem, Michl A. 1380. Grundherr, Niclas Muffel, Berhtolt Pfünzing v'iehn v'n tun kunt öffentlich mit disem brif, allen den, di in sehen od' horen lesen vmb solch Stolz v'n misshellung als geschehn ist, zwischen den Stromeyrn auf ain seit, und der ander die Nüzeln, von der wappen wegen die sy fuhren, daz si willigclich'n beiderseit auf uns gangen sein, wi wir daz schaiden od' machen, do wollen si volligclichen bei bleiben, v'n stet halten, v'n daz theten auch bedersseit fur. all ir freunt, di igunt nit anheimbs wern, daz daz bedersseit ir wil v'n wort wer v'n daz auch daz stet hielten, dorumb habn wir geschaiden, daz ersten bedersseit v'n all ir freunt v'n all di dorunter verdacht sein, gute freunt sollen sein v'n daz nymmermer geeffern sollen weder mit worten noch mit wercken on guerde. W'n dornach ist zu wissen, daz wir wol erfahren habn, daz die Stromeyr die egnanten wappen eer gefurt habn, dan die Nüzln, wan si dan beiderseit gefreunt seint miteinander v'n dieselbn wappen bis her manchen tag miteinander gefurt habn, dorvon schaiden wir v'n machen wir, daz si und ir erb'n v'n ir nachkomen beider seit, die vorge-

schribn Wappen, furbaz ewiglichen miteinander fûrn sollen liblichen vñ freuntlichen on all generde. Vñ dez zu verkund habn wir disen brif versigelt mit vñ'n anhangenden Insigeln, der geben ist nach Cristis gepurte dremzehnhundert iar vñ in dem abzigistem iare ze pfingsten.

69.

Heinrich Zunsens Zinsverschreibung, Sr. Albrecht Holzschuherin gegeben.

A. 1384. **N**ach Heine Gewd' Schulth vñd wir die Scheyffen der Stat zu Nurnb'g veriehn offentlichen mit disem brief, daz für vns kom in gericht Albrecht Holzschuherin, vñd erzeugt aus dem Rat mit H'n Bloman Stromeyr vñd H'n Karl Holzschucher die sagten vff ir ende daz sie das bey wñ gewesen in offem Rat vñd heten vrtail gesprochen daz erteilt wer worden mit der mern menig Scheyffen vñd Rats, daz Ir Heine Hünse Jerlichen gebñ solt Siben pfunt new'r haller Zinses amz seinem Hawse hof Stadel garten vñd Eff'n amzwendig vñd Inwendig der stat als der brief sagt den sie dar vber het versigelt mit dez gerichts zu Nuremberg anhangendem Insigel der in gericht gelesen vñd v'hort war. Mit verkunde diß briefs der mit vrtail von gericht gebñ ist vñsigelt mit dez gerichts zu Nuremberg anhangendem Insigel, dez sein Gewg die ersamen manne Her Andres Pfinging vñd Her Karl Holzschuch' Geben an sant Vents Abend Nach Cristus geburt dremzehnhundert iar vñd in dem vier vñd achtzigistem Jare.

70.

Schultheissenbrief, Herdegen Holzschuhers Besserung der Pfründ in der Spitalkirche zum S. Geist, und zugleich auch die Begehung seines Jartags betreffend.

A. 1385. **N**ach Heine Gewd' Schulth vñd wir die Scheyffen der Stat zu Nuremberg veriehn offentlichen mit disem brief, daz für vns kom in gericht her Prant Grozz Pfleger dez Newen Spitals zu Nuremb'g von der Pfrunde wegen die Meister Heine der Schulmeister selig zu dem egenan Spital vff sant Elsbethen Altar gestift het, vñd erzeugt als recht waz mit den ersamen mannen H'n Conr' Grozzen vñd H'n frangen Ebn' die sagten vff ir ende, daz sie dez geladen zeug wñ, daz Her Herdegen Holzschucher v'iehn vñd bekant het Wenn er abginge, also daz er nimmer w, daz dann die hernach geschribn seine angne güt alle werden vñd gefallen solten mit allen iren Zugehorungen an die egeschribn Pfrunde vñd zu sein' Jertzeit als h' nach geschribn stunde, zu dem ersten Ein hof zu dem odent Haslach bey Reichenack gelegen, den dez Rudels Sune pawen vñd Jerlichen gult vier sumer korns zwey sum'n hab'n drem vierteil waitz zehen kes, vñd zwey herbst huner, Ein vurtail korns Ein vierteil waitz vñd Ein kes die dez Wunders kind

kind doselbst Jerlichen gebñ, vñd ein Gutlein doselbst daz auch dez Rudels Sün Pawten vñd Jerlichen gult zwey sumer korns Vñlff achteil hab'n Sechs kes vñd zwey Huner Also daz die egeschribn güt alle bey der obgeschribn Pfrunde mit Allen iren Zugehorungen nach des egenan H'n Herdegen Holzschuch's tod bleiben solten furbaz ewiglich doch mit bescheidenheit daz man Jerlichen von der egeschriben gult nemen solt zween guldein gelts wer dieselbe gult einneme vñd solt davon desselbñ H'n Herdegen Holzschuch's Jartag beegen zu dem egen Spital an sant Elsbethen tag dez nachts mit ein' Vigily vñd dez morgens mit einer Selmesse vñd solt auch Jerlichen an demselbñ tag iedem Hren in dem egenan Spital von den egeschribn zwein guldein gelts gebñ Ein schilling haller dem Schulmeister Ein schilling Hlr vñd iedem Corschuler drey Haller vñd solt auch kawffen Ein pfunt wachs zu den kerzen die man zu demselbñ sein' Jartag vffzünden solt vñd waz an denselbñ zwain guldein ober würde daz solt man den siechñ in dem Spital gebñ furbaz ewiglich vñd dez zu verkunde ist Im dir' brief mit vrtail von gericht gbn vñsigelt mit dez gerichts zu Nuremberg anhangendem Insigel Gebn am Montag vor sant Agatha tag nach Cristus geburt dremzehnhundert iar vñd in dem funf vñd Alzigistem Jare.

71.

Karl Holzschuhers Kaufbrief über Seizen Holzschuhers Erbschaft.

A. 1387. **N**ach Ludwig Schend' zu Reichenack Ritt' Schulth, vñd wir die Scheyffen d' Statt zu Nuremberg viehen offentlichen mit disem brief daz für vns kom in gericht h' Karl Holzschuch' vñd erzeugt als recht waz mit den ersamen mannen h'n Herman Stromeyr H'n Albre Schopp' H'n Philipp Grossen dem Eltern vñd H'n Conr' Pfinging die sagten vff ir ende, daz sie dez geladen zeug wñ, daz Seiz Holzschucher sein Vater veriehn vñd bekant het vmb allez daz, daz im sein vater selig gelassen het, Ez wñ aigen erbe Iehen Hawsrat varndehab, oder wie daz genat wer besucht vñd vnbesucht nichts ausgenommen daz er dorvmb geb gangen vñd vollen gewalt dem obgenan Karl Holzschucher seinem Bet'n damit zetun vñd zelassen mit sein ains hant waz er wolt vñd dez zu verkunde ist Im dir' brief mit vrtail von gericht gebñ vñsigelt mit dez gerichts zu Nuremberg anhangendem Insigel Geben an dem Montag noch sant Michels tag Nach Crist' geburt dremzehnhundert iar vñd in dem funf vñd achtzigistem Jare.

(u)

72.

72.

Friedrich Solzschuber, Teutschordensritter, verleihet Heinrich dem Breymen des Teutschen Ordens Haus und Hofrait am Fischbach.

A. 1386. **N**ach Bruder Friderich Solzschucher Spittelmeister des alten Spitals zu Nürnberg bekenn öffentlich mit diesem brief, daß für mich kom Herman von Eyselden und gab mir auf für sich und all sein Erben und Nachkumen, alle die recht die sie heten an dem hauß und Hofrait gelegen an dem Bispach, zwischen des Weingurks und des Hulbaten Heußern, daß des egenanten Spitals recht aigen ist, daselb Haus und Hofstat han ich nun verliehen mit Wissen und Willen Bruder Ludwigs von Werthaim Commendors und der Bruder gemeiniglich dez teutschen Haus zu Nürnberg Hainzen dem Breymen und Frau Jenden seiner elichen Wirtin und allen iren Erben und nachkumen zunießen und zu besizen als Erbs Recht ist, mit der Bescheidenheit, daß sie den Kranken dürftigen Siechen zu unserm Spital alle Jar dauon zu rechten Zins ewiglich geben solen ein halb pfund haller auff sant Walburgen tag Nürnberger Münz, zwey vassnacht hünner. Dez zu Erkunde geben wir in disen brief versiglet mit unsers obenannten Haus zu Nürnberg anhangendem Insigel am Pfingstag nach unser Frauen tag, als sie verschied, nach Cristus Geburt dreyzehnhundert und in dem Sechs und achtzigstem Jare.

73.

Karl Solzschubers Kaufbrief über 32. Gulden Leibgedings.

A. 1388. **W**ir die Burger dez Rats der stat zu Nürnberg veriehen öffentlichen mit diesem Brief, daß wir mit gemeiner Handlung, durch unser stat nutz und noturft, haben recht und redlichen zu kawffen geben, Karln dem Solzschuber unserm Lieben Burgern zwen und dreissig Gulden Leibgedings vnger und beheim Sechzehnen Gulden vff Hansens Solzschubers seins Bruders Leib und sechzehnen Gulden vff Margreten der Grolantin seiner swester Leib zu einem rechten Leibgeding von unser stat zu Nürnberg, also bescheidenlichen, wenn derselben Leib einer abget, also daß sein nymmer wer, so sullen die sechzehnen gulden, die denn vff in verschriben sein auch tot und ab sein, und auch also, daß der egenant Karl Solzschuber ganzen und vollen Gewalt sol haben die Gült einzunemen ze geben und ze achten, wem er wil on all Hinternuß, und wem er die gibt oder acht, dem sullen wir sie geben in allem dem rechten, als hienor und hernach geschriben stet und dieselben gulden sol man im geben zu den vier goltuasten zu ieder goltuasten acht gulden, mit dem rechten, daß er daselb Leibgedinge verlosung und verstemren sol, als ander unser Burger die Leibgeding von uns haben. Und ob wir im derselben gulden nicht genglichen gewert heten zu iglicher Frist, in acht tagen

gen, nach ieder goltuasten, und ob er oder sein Scheinbot daß geordnet haben, so sullen wir im die Gulden darnach an dem nehesten tag nach den acht tagen zwispeltig geben, on all widerred, on all pet und on allen abgangt 2c. 2c. Dez zu erkunde geben wir im disen brief versiglet mit Unser Stat zu Nürnberg anhangendem Insigel, Geben an sant Gallen tag Nach Cristi gepurt dreyzehnhundert iar und in dem acht und achtzigstem Jare.

74.

Verzeichnis der Güter, welche Friedrich Solzschuber, Teutschordens, zur Unterhaltung der von seinem Bruder, Berthold Solzschubern, gestifteten Frümes zu Ober-Eschenbach gekauft hat.

Anno dni Millesim^o trentesimo Octuagesimo nono Viti Modesti Cref. A. 1389. **I**nsencie do liez Brud' fridereich Solzschuber dewz ordens, frümeser zu Obern Eschenbach angentlichen beschriben alle die gut und gult die er kawfft het an ewig gult die furbaz ewiglichen dienen und warfe sullen Jerglichen anm frümesser in der vorgenanten stat der Perhtolt Solzschuber selig sein bruder Anwand und stift ist gewesen nach lawt und sag dez briefs den der dewz orden vsigelt und geben hat mit der Poley zu franken und dez dewze Haus zu Nurenberg anhangenden Insigeln der da ligt hint der stat zu Nürnberg und dem Rot Also daß die her nach geschriben gut furbaz Ewiglichen von der vorgenanten frümez do von nymmer mer vkauff v'kümert noch vsetzt sullen werden In kein weiz zu dem erste ist zu wizen daß gepawt ist worden ain Haus dor an ligt ain Hofrait In der stat An der Hemlesrin gelegen daß kost acht vñ vierzig Gulden und sehs vñ sechzig Pfenning vmb Holz und vmb Ziegel und kalk acht gulden und ain vñ zwainzig regespig und vmb die vntern stuben vier gulden die gab dor zu durch got mein Neum die Herman vorhtlin selig dor noch kawft man ain Parwigarten vmb die Haimin vmb vierzehnen gulden dor noch dem Pawz vmb ecker zwien Morgen zwelff gulden und ain Ort und ain halbe Morgen ackers hot dor zu geben Hans Elling durch Got.

Dor noch hat man aber kawft vmb den Reichhart zu Lewttichen dorff ain Hoff do seiz Pernolt auf sitzt dez erbe ez ist der alle Jar gilt drithalb sum in kornz Acht mezen Hab'n alle Eschenbacher mozz ain pfunt Hall Martini sechz fez zu weihennachte dreizzig fez zu Pfingst ain rech' Ain snit' zwain vassnacht hun und von dem seldenhaus do der Haus auf sazz gilt alle Jar ain rech' ain snit' ain vassnachtun daß kost hundert vñ zwen vñ vierzig Gulden elner mit sein frauw schenck zu weyn kawf zering.

Zu Bozendorf hot man kawft vmb H'n Chunrad Marschalck ain gut do d' salzma Awf sitzt daß alle Jar gilt and' thalb sumirein korns Nurenberg

berg' moz vnd achtzehen mezen. Hab'n Esschenbacher moz sechzig ayr zu Ost'n sechz fez zu Pfingsten vier herbsthün' zwanz vasnachtun' vnd ain halb pfunt gut' Hall'. daz hall' gelt solt ain frümesser dem pfarrer halbez geben vñ reichen Terlichen an dem nechste suntag vor aller Heiligen tag dor vmb sol ain Pfarrer dem volck verkünden de Jortag zu begien Perhtolt Holzschuherz seligen vat' vnd Mut' aller ir kinde vnd Ir erben zu begien Terlichen mit vigilg vnd mit selmezz an dem nechste tag noch aller sel tag daz gut ward kawft vmb Newndhalbē vnd sechzig guldein drey Reichsner mit Lenkawft vnd zerung. Zu stopffenhaim hat man kawft vmb den dersfel vnd sein erben ain hof do der Lehner auff sitzt der alle jar gilt dreizzig meze kornz dreizzig mezen hab'n allez weisseburg' moz achzehen fez zu weihenachten zwanz pfunt Hall' zwanz Genz Martini ain vasnacht Hun vnd die Higin von ir Hofrait vnd garte fünf schilling ain vasnacht Hun vnd der vid'link vier schilling Haller ain vasnacht Hun vnd d' swarzhainz sechz schilling Haller ain vasnacht Hun vnd die Kind' Angnes, vier schilling Hall' ain vasnacht Hun vnd der Muzel dreyzehen schilling Haller ain vasnacht Hun die gut wurden kawft vmb zwanz hundert siebē vnd Achtzig Guldein mit der frawn Lenkawf vnd Zerung.

Zu Braitēprün hot man kawft vmb daz Hawf zu Ellingen do der Herawz awf sitzt dez erb ez ist daz alle Jar gilt sechz Pfunt gut' Haller vnd ain schilling sechz fez zu weiche nahte sechzig ayr zu Ost'n drey vasnacht Hun' vnd sol dienstez vnd stewart Pawdingz aym frümesser gehorsam seyn daz hot man kawft vmb hundert anlesthälben guldein.

Daz Hawf zu Ellingen gibt aym frümesser alle jar ewiglichen vier guldein stat werug ob' so viel gelt do fur alz ain guldein zu Nurenberg gilt awf Michaelis Terlichen ob' en vier wochen dor noch vñ hogenlichen für die zwelf pfunt gelt Nordling' Werug die der Holzschuer dem hawf zu Ellingen zu zupplinge kawft hot vmb di zuppling' die kume vmb zwien vnd siebenzig guldein

Zu salmstorf hot man kawft ain gut do d' Prusier auff sitzt daz Terlichen gilt anderhalb sumrein kornz sechz fez zu weihenachten zwanz vasnachtun' daz kawft man vmb acht vnd vierzig Guldein vnd sechz Reichsner En viij on vj Guldein.

It dor zu x morgē Preholtz d' frümesse ewiglichen gelegen Oberthalben Adelsb'ndorf die awz gemessen v'aint vnd v'staint sein von den And'n xxx morgē die noch dez Holzschuerz seint.

En daz der frümesse ewiglichen zu gehort von den vorgeschriben gute dez ist xi. sumrein kornz vii sumrein hab'n alle Nurenberg' mozz angeflagt xxxv. lb Haller alt' werug lxxii. fez iii. Herbsthün ii. geng xvi. Vasnacht Hun' ain halb Pfunt Ayr zu Ost'n. Ain gut Behawfung ain gute Pawmgarten. iii morgen gutz Ackerz vnd x. morgen Preholtz gelegen Ob'ta
hals

halben Adelsb'ndorff An dē vñigen xxx. morgen gelegen die der frümesse mit zugehoren.

Die Lehenschaff d' vorgeante Frümesse sol man leyhen noch einer Person noch meine tode fur wen mein nechsten frunde pitten noch Lawt vnd sage dez Brieffez der hinter dem Rat leynt zu Nurenberg der v'sigelt ist mit der Balen vnd dez Lemwschen Hawf zu Nurenberg anhangenden Insigel.

Dez zu verkunt daz allen vorgeschriben stücken an guten vnd Gulten also sey dez drucke ich Bruder Friderich Holzschuer Lemw Ordens mein angen Insigeln vnten an disse schrift.

75.

Karl Holzschubers und seines Bruders Hansen Vergleich mit Dorotheen Vetterin, ihres Bruders Frizen Holzschubers Wittib.

Nach fridrich von Lawffenholz Schulth, Vnd wir die Scheppfen d' stat A. 1390. zu Nurenberg, Beriehn offentlich mit disem brief daz für vns kom in gericht her Karl Holzschuber, von seinen, vnd Hansen seins bruder wegen vnd erzeugt als recht waz, mit den ersamen mane Hn Johs Tegelndem eltn, vnd H'n Cunr' Haiden, die sagten auf ir aid, daz sie dez geladen Lemw wñ, daz geredt vnd geteidingt wer wordn zwischen den egen Karl, vnd Hansen den Holzschubern auf einseit, Vnd frawen Dorotheen frizen Holzschubers seligen witten ir geschweyn auf and' seit, also daz d'selbn frawen w'den, vnd genalln solt von all d' hab, die ir wirt selig gelassen het, wie die genant w, Abthund't gulb reinisch die solt man ir halb gebn in d' nechsten vastemesse, die schierst kom, vnd den and'n halben teil, in d' nechsten Herbstmesse darnach schierst komend, Seten sie dez niht, waz sie dann dez geltz schaden nem zu ned' frist, daz redlicher, vnd muglicher schad wer, den solte ir die egen Karl, vnd Hanse die Holzschuber. awsrihten mit sampt dem Haupt gelt, vnd mit denselben abthundert guldein solt sie gescheiden sein, von allem dem daz, ir wirt selig friz Holzschub' gelassen het, wie daz alles genant wer nihts awsgenomen, Auch w geredt wordn, was derselb friz Holzschuber selig gelassen het, ober die abthundert guldein, die seiner wirtin wden, wie daz genant ist, das solt alles volgen, vnd werden den Elflēin, dez vorge frizen Holzschubers seligen kynd, Auch wer geteidingt, ob dasselb kind Elflēin abging, Ee ez zu seinen tagen kom, so solt dieselb hab, die ez von seinem vater seligen geerbet het, halbew genallen, auf die obgenan Karl, vnd Hansen die Holzschuber desselben kinds veterin, vnd der ander halb teil, auf die vorge frawen Dorotheen desselbn kyndes muter, ob sie dez kyndes val erlebt, Gieng sie aber ab, vor demselben irem kinde, vnd sturb daz kind nach ir, Ee ez zu seinen tagen kom, So solt der halb teil dez kinds gut werdñ, vnd genallen, wenn er durch recht werdñ solt, nach
(X) der

der stat recht zu Nürnberg, Auch ist geredt, ob daz kind alls lang lebt, daz es zu seinen tagen kôm. So mag ez mit derselben Hab, die ez geerbt hat von seine vater tun, vnd lassen was ez wil, vnd solt vnuerpunden damit sein, Auch wer geredt, vmb daz behalten, daz die Petrin irem aydem selig, vnd ir Toht' getan hat, Ob sie ir darumb iht schuldig wî, daz solt alles absein, Vnd solt sein die Petrin niht mer vordern, vnd dez zu vrfund ist In dir' brief mit vrtail von gericht gebn versigelt mit dez gericht's zu Nürnberg anhangendem Insigel, Gebn am Eritag an sant Bartholomes Abent, Nach Cristi gepurt drezehenhundert iar, Vnd in dem Newnzigsten Jar.

76.

Karl Holzschuhers Seyratsbrief mit Christinen Pfinzingin.

A. 1391. Ich Fridrich von Lawffenholz Schulth Vnd wir die Scheppfen d' stat zu Nürnberg, Veriehn öffentlich mit disem brief daz fur vns kom in gericht Ser Karl Holzschuher, vnd erzeugt als recht was, mit den ersamen mannen, H'n Mertein Haller, vnd Hern Heinr' sîtrere, die sagten auf ir and, daz sie dez geladen Zeug wî, vmb solch samnug vnd heyrat als geschehen wer, zwischen dem egen H'n Karl Holzschuher auf einseit, vnd Junkfrawen Cristein frigen Pfinzings von Cöln seligen tohter auf anderseit, daz da geredt vnd geteidigt, w worden, daz fraw Kathrey, die Pfinzingin, der egen Junkfrawen Cristein ir thoter. zu dem vorge H'n Karl Holzschuh' gebn solt ze Zuschaze sechshundert guldein, vnd solt ir die gebn an erb, vnd an aigen nach frewnt Rat beiderseit, vnd solt sie erben lassen nach der stat recht zu Nürnberg, vnd solt sie klanden zu irem Leib nach iren eren, So solt, der vorge her Karl Holzschuher derselbn junkfrawen Cristein, hinwider geben ze Zuschaze sibenhundert guldein, vnd solt ir die vermachn auf erb vnd auf angen nach frewnt Rat beid'seit Also bescheidenlichen, welches vnt' in beyden vor dem andern abgieng, sie heten erben miteinander oder niht, So solten dem andern die drezehenhundert guldein bed Zuschaze verfallen sein, gewinnen sie aber erbñ miteinander. Waz sie dann heten vber die egeschribn drezehenhundert guldein, das solten dieselbn erben, nach der stat recht zu Nürnberg erben, vnd derselb her Karl solt sie auch niht benöten dheins aufgebens noch geschäfts, wider iren willn, geschehe es aber darüber, ez w mit Lieb od' mit Layd, so solt es weder kraft noch macht niht haben, Vnd vmb der obgeschribn Junkfrawen Cristein Zuschaze wî bürgen worden, her Berhtolt vnd her Seige die Pfinzing, vnd her Heinr' Esnuogel So wî für dez vorge H'n Karls Holzschuhers Zuschaze bürgen wordn, her Nyclas Muffel, H' Jobs Tegel vnd H' Paulus Muffel, Vnd dez zu vrfund ist In dir' brief mit vrtail von gericht geben v'sigelt mit des gericht's zu Nürnberg anhangendem Insigel

gel, Geben am samstag vor sant Ulrichs tag nach Cristi gepurt drezehenhundert iar vnd in dem ein vnd newnzigsten Jar.

77.

Quittung, Karl Holzschuhern gegeben.

Ich Fridrich von Lawffenholz Schulth, vnd wir die Scheppfen d' stat zu Nürnberg Veriehn öffentlich mit disem Brief, daz fur vns kom in Gericht Ser Karl Holzschuher, vnd braht mit vnser's gericht's buch, daz ver Hayl Böglin veriehn vnd bekant het, vmb die hundert vnd sechs guldein, die Ir Leupolt die Nüzlin geschift het, vnd was sie ir sîst geschift het, daz sie desselben alles schone bezahlt sey vñ sie sagt den vorge Karl Holzschuher, vnd ander Vormunde darumb quitt ledig vnd loz Mit vrfunde diz briefs, der mit vrtail von gericht geben ist. versigelt, mit dez gericht's zu Nürnberg anhangendem Insigel, des sein gezeugen, die ersamen manne Her Berhtolt Nüzler vnd Her Hanse Tucher, Geben om Montag, nach sant Laurencii tag, nach Cristi gepurt drezehenhundert iar, vnd in dem zwei vnd newnzigsten Jar.

78.

Karl Holzschuhers Kaufbrief über etliche Eigen am Pannierberg.

Ich Fridereich von Lawffenholz Schultheizz, vnd wir die Scheppfen d' stat zu Nürnberg, veriehn öffentlich mit disem briefe, daz fur vns kom in gericht Ser Karl Holzschuher vnd erzeugt als recht was mit den ersamen mannen, H'n Gorgen Pömer vnd H'n Mertein Schürstab, die sagten auf ir ende daz sie des geladn Zeugen wî, daz Im Mertein Stromeyr vnd fraw Kathrey sein eliche wirtin mit gesampf' hant heten recht vnd redlichn ze kauffen gebn die hernach geschribn ire angen an Pannenberg gelegen zum ersten Ir aigen das Heintzen von Rotenburg des salburkn erb wer, Jerlichn vmb fünf schilling haller d' lange vnd drew Weisat der neglichs zweyer Schilling hall' wert solt sein nach eren, Ir aigen an den zwein hewfern vnt' einem Dache das des Paders kind zum Zachares erb wer Jerlichn vmb funf schilling haller der langen on zehen Hlr, Ir aigen an de haws das der Babenbergin erb wer Jerlichen vmb sechs schilling haller d' langen vnd drew weisat der ned's dreissig schilling haller wert solt sein nach eren, Ir aigen an de haws das des Chunzen Markolfs kind erb wer, Jerlichn vmb einen guldein der Stat werung zu Nürnberg, einen Beck zu Weihenachten vnd zwey vasahtthüner, Ir aigen an de haws daz vern lungunden des Mertel Mawrers wirtin vnd irer ersten kind erb wer, Jerlichn vmb ein halb pfunt eitler güter haller, vnd drew Weisat, der ned's zwelf haller wert wer vnd ir aigen an dem haws ze oberst am Pannenberg gele-

gelegen das Niclas Tobners erb wer, Zerlichen umb sehs schilling haller der langen vnd drew weisat der neglichs dreizzig hall wert solt sein nach eren, vnd das obgeschribn gelt solt man Zerlichn gebn halb auf sant Walpurgentag, vnd halb auf sant Michels tag, Im dem egen Hern karel Holzschuher vnd seinen erbñ zehabñ vnd zenieffen fürbas ewiglichñ, Also, daz er mit sein ainschant damit tün vnd lassen möht, was er wolt, vnd gelobtñ In der aller zewern für aigen als recht wer, vnd des ze verkünde ist Im direr brief mit vrtail von gericht gebñ versigelt mit des gerichts zu Nuremberg anhangendem Insigel, Gebñ am Samstag vor sant Mersteins tag, Nach Cristis gepurt drewzehenhundert iar vnd in dem drew vnd newnzigstem Jare.

79.

Schultheisenbrief, den Kauf etlicher Burggrävl. Lehenhäuser zu Wehrd betreffend.

A. 1393. **N**ach Fridrich von Lawffenholz Schulth vnd wir die Scheyppfen der stat zu Nuremb'g veriehn offentlichñ mit disem brief daz für uns kom in gericht Herman Ebner vnd erzewgt als recht waz mit den ersamen mannen h'n Jobs Zegel dem eltern h'n Karl Holzschuher, vnd h'n frangen Ebner, die sagten auf ir aid daz sie des geladen Zewogen w'n, daz Herman Schutz veriehn vnd bekant het, vmb die Erb zu werd gelegen mit iren zugehörungen, die er kawft het vmb den vorgehen Herman Ebner den eltern, als der kawffbrief den er darüber het laut vñ sagt Ob daz wer daz den obgen Herman Ebner den elst, gen dem Hohgeporn Fursten vnd h'ren h'n Fridr. dem eltern Burgg zu Nuremberg von desselbn kawffs wegen iht angien, daz solt Im der egen Herman Schutz anfrichten on genurd Vnd dez ze verkünd ist im dir' brief mit vrtail von gericht geben versigelt, mit dez gerichts zu Nuremberg anhangendem Insigel Gebñ am samstag vor sant Mersteins tag, Nach Cristis gepurt drewzehenhundert iar vnd in dem drew vnd newnzigstem Jare.

79. (*)

Extract aus E. | E. | Raths Stiftungsbüchern, Friedrich Holzschubers, Teutschordens, Stiftungen betreffend.

S. Extract. Abor. in Sachen zwischen dem Teutschen Orden und der Stadt Nürnberg, woselbst Fol. 144. das erstere Stück dieses Extracts bereits gedruckt zu lesen.

Nach Fridrich Holzschuher tewtsch ordens ein bruder vnd Spittelmeister im alten Spital zu sant Alspeten hat gestiftet ein ewig Sellgereth also. daz ein neder Spittelmeister daselbst im alten Spital soll kaufen ye vber daz ander Jar. vier Dressine tücher. die er thaylen soll vnder die bruder. Priester, vnd lehen, Doch ausgenommen ob gebrechen wurde daran. den hernach benanten zinsen. so gemelter Holzschuher, von seinem vater ererbt vnd zu sollichem Sellgereth geordnet, daz die nit gereichen möht-

ten

ten, So soll der gebrech sein vnd werden. an dem Comethur vnd hawscomethur. vnd dem ober Reither, die dan zu zeiten sind, die huner kees wegk vnd aner, soll den siechen doselbst geuallen. Ob auch von den vorge-melten. Hernachfolgenden nutzungen, vber daz die vier Arisit kosten vberblib, von dem selben Soll auch ein Spittelmeister leinöll kawffen. vnd des nachts prennen, In der lampen vor der Guttten vor vnser lieben Frauen altar. vor sant Tomas Altar vnd in der Lampen vor dem kernter.

Item etlich guter zu beschaidt. zinsfen Zeriglichen zwölfthalb Sumer habern ander halb pfunt Nuremberger haller. ein vnd funffzig kes, anlfß hörbst huner. vnd ein vachnachtun, Aus bemelten gutern, gibt man alle Jar gen Nystet auf dem altar zu Selgereth drithalben vnd zwainzig Amberger pfening.

Item ein Gut zu merstorff. zinst alle Jar zwai Sumer korns. zwai Sumer Haberns. Sechs schilling Haller. der langen Nuremberger werung, zwen weihnacht wegk, oder zehen pfening für einen vier Hörbst huner, drei vachnacht hemmen. zehen kes. vnd ein halben stainer mezen obs, oder dreizzig pfening darvur.

Item zw Schwarzag bey drei Gulden Nurmberger werung. von ein-ner wifen die Nötlichen genand auff sant Michels tag.

Der Stifftbrief ist auch Inhalt. ob ein Spittelmeister seunig wer, daz Sellgereth nicht hielt So sollen die Zins alle obgemelt dazselb Jar, so oft daz gescheh. gefallen In den Newen Spital zum Heilligen geist, vnd solcher brief ist eingeschribn aufm Rathhaus im Briefbuch mit E. L. S. bezeichnet am 229 plat.

Der Fridrich Holzschuher ein Bruder des tewtschen haws zu Nurmberg vnd spitalmeister des alten Spitals daselbst hat Ime vnd allen seinen freunden vorfordern vnd nachkomen einen Jartag gestiftet den sollen die Veter zu den Carthusern ierlichen halten am sechsten tag des monats Decembris, vnd hat darumb dem kloster geben vnd zugestelt sechs gulden ewigs gelts vnd zu einer Zellen anderthalbhundert gulden mit mer guthait. Mer sollen die veter zu den Carthusern bemelten Holzschuher, allen seinen Vorfordern vnd nachkomen alle Jar vier Jartag zu ieden Quattermber nemlich einen halten.

Der Fridrich Holzschuher ein Bruder des tewtschen haws vnd ordens auch etwa ein Spitalmeister in alten Spital zu Nurmberg hat einen ewigen Jartag Im seinen Vordern Erben vnd Nachkomen gestiftet zu sand Katharina, den soll ein priorin vnd Conuent doselbst alle Jar halten vnd be- gen an sand Benedikten tag vnd darzu ein meß desselben tags singen, als im buch aufm Rathhaus mit D. L. bezeichnet am 196 plat.

Darumb hat derselb Conuent von gemelten Holzschuher empfangen zwen ewig gulden vnd die vor alten zeiten verpawt.

(V)

Solches

Solches ist auch eingeschriben aufm Rathhaus im buch mit D. L. i. be-
zeichnet am 202. plat.

80.

Copie der Brüder des Parfüsserflosters Verschreibung,
daß sie wöchentlich sechs Messen in dem Elisabethenspital lesen, und
den Holzschuherischen Targtag begehen wollen.

A. 1394. **N**ach Bruder Johannes Euzelman Gardian zu den zeiten vn bruder Conrat
Yduncf Iesmeister, bruder Ulrich Wachenroder vicegardian, und
bruder Johans von landsperg peichtiger der frauen zu sand Clarn,
und wir die bruder gemeinlich des Conuents der bruder parfussen zu Nurm-
berg Bekennen offenlich mit disem brief fur vns und alle vnser nachkomen
daz wir mit willen wissen und vrlaub vnser maisters in obern teutschen
landen bruder Johans Loos und bruder Friderichs von plintheim vnser
custors zu den zeiten zu Beyern mit Irem wissen vns von der siechen wegen
in dem alten Spital zu Nurnberg mit den Erbarn und gaislichen Heren
bruder Cunraten vom Egloffstain land Comenthur zu Francken und mit
des erwirdigen Heren Graff Ludwigs von Wertheim Comenthur und mit
der bruder gemeinlichen wissen des teuschen hawses zu Nurnberg vns vor-
genant bruder der parfussen gein den vorgeanten teutschen Heren von der
Siechen wegen Irs alten Spitals vns gein Ine verredt verhandigt und
verpunden haben, daz wir auf bede seytten ainig worden seyen daz ist ge-
schehn mit willen und wort willen und vrlaub des erwirdigen Irs teutschen
ordens obersten und maister hern Hansen von Keze und auch mit Rat seins
ordens gepietiger zu Swaben Francken und Beyern daz wir vns vorgeant
bruder der parfussen und alle vnser nachkomen gein Ine verpunden ha-
ben vn sie sich gein vns herwyder verpunden haben daz es furbas ewig-
lich dabey belenben soll und das alles stet gehalten und volfurt soll wer-
den als hernachgeschribn stet auf bede seytten, Zu dem ersten daz wir die
bruder des egenanten flosters zu den parfussen und alle vnser nachkomen
gepunden sein sollen ewiglich Also daz wir alle wochen sechs tag neglichs
tags ein meß sprechen und halten sollen mit dem Suintag in Irem vorge-
nanten alten Spital den siechen auf sand thomas altar und anderswo nym-
dert auf keinem andern altar, Vnd sollen auch keinen feyrtag die messe nicht
vnderwegen lassen, ausgenommen wenn kirchweyh oder ander nemlich Festa
vnser patronen wurden oder gefielln In vnserm kloster zu den parfussen oder
zu sand Clarn, daz solte zu vnser gewissen steen und zu vnsern frewen doch
also daz alle Suintag die meß gehalten und volbracht werd on allen abgang
durch das ganz Jar vnuerzogenlich und ewiglich auf Sant thomas altar
und anderswo nicht als vorgeschribn stet nachdem als der vorgeant bruder
der parfussen die heyligen tag und den toten brief verkundet hat und den
segen geben hat daz soll auch furbas alle Suintag nicht abgeprochen werden
in dheinerlay weys, von der siechen und gesunden seligkait willen und an-
der Festa Irer patronen sollen belenben in der Form als vorgeschribn stet
aufge-

ausgenommen der Suintag durch das Jar die sollen in dem vorgeanten
Spital geschehn mit der messe als vorgeschribn stet Auch ist geredt worden,
daz alles opffer vber Iare den siechen genzlich und gar geuallen soll furbas
ewiglich on alle widerrede Auch soll all Suintag ein Neglicher parfusser der
daz die meß halten wyll, wenn die frumess zu Sand Jacob volbracht ist,
In einer alben auf dem predigstul den siechen und den gesunden die heylig-
en tag verkunden Vnd von den wirdigsten heiligen etwas dauon sagen
den siechen und gesunden, alle Suintag vor seiner messe daz soll furbas ewig-
lich bescheen ob er darzu gnad hat oder er daz vermag. Vnd wenn er daz
alles und den totenbrief volbracht hat vnder der soll der teutschenhern brie-
ster einer das weyhwasser und das salz gesegnet haben und darnach das
weyhwasser geben den siechen und gesunden, Auch sollen wir die bruder der
parfussen das bestellen daz alle Suintag und feyrtag durch das ganz
Jar ewiglich nach essens den siechen und gesunden nach Iren willen
in irem Spital gepredigt werd und mit namen darzu die zwey Festa
sant Elspeten gepredigt werd, Auch ist geret wenn des volcks zu vyl ward
so solt die predig geschehen in sand Jacobs kirchen, daz soll auch nicht ab-
geprochen werden ewiglich Vnd sollen auch getrewlich bestellen auf vnser
gewissen ob wir bruder vnser ordens darzu gehaben mugen daz man fur-
bas ewiglich in der vasten und in dem aduent alle wochen drew tag den
montag mitwoch und den frentag den siechen predig vor sant thomas messe,
darzu soll wir mit ganzem ernst vnser pestes darzu tun daz daz geschee, Vnd
von des vorgeschriben gotsdinfts wegen hat man vnserm Conuent den bru-
dern geben zwen gut aigen hof der einer gelegen ist zu Geckerspuch der des
hellingeins und seiner erben erb ist Ierlich omb vier Sumer lautters korns
und vier Sumer haberns, dreizzig kes zu drehen zeiten zwen herbsthuner,
zwen vasnachtshuner In den hof gehören achthalf tagwerk guter wy-
sen, der ander Hof ist gelegen zu Wsenpach und ist des Ammans erb
und seiner Erben Ierlich omb zwen Sumer lautters korns und zwen Su-
mer haberns, ein pfunt pfening Amberger werung halb Walburgis und
halb Martinj, Achzehen kes zu drehen zeiten, ein herbsthun ein vasnacht-
hun in den hof gehören acht tagwerk guter wysen darzu soll ein Neglich
Spitalmeister alle Jar vier guldin Statwerung tun halb Walburgis und halb
Martinj von dem vischwasser zu Dckersmul gelegen und von einer wysen die
darzu gehört die Stainach genant das karnfft ist worden omb Jorgen fu-
dorffer das Rechts angen ist und des pulen erb ist, Dieselben vier guldin
und die vorgeschriben zwen aigen hof sollen wir und vnser nachkomen haben
und nyessen mit allen rechten und nutzen die darzu gehorn wie daz genant ist
furbas ewiglich, doch also daz vns die Closterfrauen zu Sand Clarn und
Ire vormundt und ambtlewt die gult dauon einbringen sollen vnserm Con-
uent und vns die antworten Ierlich und die gut vertreten und versprechen
sollen als Ir aigne gut, darumb sollen dem Closter zu Sand Claren geual-
len die kes und die Huner, als In auch die vorgeanten bede Mager, die

auf den zweyn hofen geseffen sein gelobt vnd gehanssen haben damit ze war-
ten fur sy vnd all ir erben vnd nachkomen, Vnd wir vorgeschrieben oben
teutsch ordens vnd die bruder gemeinlich haben sich derselben Hof mit aller
Irer zugehorung lewterlich vertragen mit diesem gegenwärtigen brief, das
Sy noch Yemand von Iren wegen darnach nimmer mer dheinerlay ansprach
noch vordrung tun noch gehalten sollen in dhainerley weys, Wer es auch
daz an den zweyn hofen einicherlay schad geschee oder gebrechen wurd an
hofraiten oder sunst wie daz alles genant wer darumb solten wir vorgenan-
ten bruder an dem gots dinst als vorgeschribn stet kainerlay nicht abpre-
chen noch unterwegen lassen in keinerlay weys Sonder daz alles dannoch
halten vnd volbringen genzlich vnd gar furbas ewiglich on alle wyderrede
Welchs Jars des nicht beschee vnd die vorgenanten bruder das geuerlich
versaumbten oder versaumbt wurd, so solt die egenant gult vnd was der mer
wurd, deselben Jars den siechen geuallen genzlich vnd gar on all wyder-
rede, Es wer dann daz ein Gardian vnd ein lesmaister der elstten bruder
zwen Irs Conuents zu den Zeiten das Sprechen vnd daz auf ir gewysen
vnd auff Iren orden daz nemen daz daz vngenerlich wer unterwegen beliben
vnd gelassen. darumb solt man Iren trewen vnd warhait glauben, Wann
Sy daz also beweyset hetn So solt man Ine die gult alle volgen lassen als
dick des noch geschee da got vor sey, Wann auch das wysinat beider hof
gar gut ist als sy dazselb wol eruarn vnd berichten habn mit Iren amtsleu-
ten Vnd In auch bed Mayr des bekant habn daz dem also sey vnd anders
nicht, Es ist auch geredt worden daz dieselben bruder der parfussen vnd all
Ir nachkomen alle Jar Jertlich begen sollen einen ewigen Jartag Berthol-
ten Holtzshuber seligen vnd frawen Gerhausen seiner elichn wirtin seligen
vnd aller Holtzshuber erben sel seligen daz zu begen in der wochen als Sand
Kilians tag gefellet mit newn legen zu vigili vnd mit einer gesungen Sel-
meß, daz sollen sy alle Jar am Suntag dauor verkunden zu den parfussen
vnd zu dem alten Spital oder zu Sand Jacob ewiglichen Auch ist geret
ob furbas Yemandt an den gotzdiens als vorgeschribn stet icht mer geb oder
schickt darumb solt man Ine auch ewig gult kawffen zu der vorgeschriben gult
daz solt geschehen mit wissen vnd wort eins Comenthurs vnd eins Spital-
meisters, daz solten auch versprechen die frawen zu sand Clarn was des mer
wurd als die vorgenanten gut, Auch soll der new felich, daz new puch bey
der obgenanten meß beleyben darzu soll auch ain Yeglich Spitalmaister fur-
bas darzu schicken vnd bestellen meßgewandt vnd ander ornat wie daz alles
genant ist, liecht wein vnd wasser mit allen stucken furbas ewiglich vnd
daz besorgen Vnd des zu ainem waren vorkund vnd ewiger stetigkeit, daz al-
le vorgeschriben stück punct vnd artickel furbas ewiglich stet vnd vnzertro-
chen beleyben des geben wir disen brief mit ains Gardians Insigel darzu
mit vnserz Conuents der parfussen Insigel, vnd darzu mit der Abtissin zu
Sand Clarn Insigel die alle drey an disen brief gehendct sein mit wissen
vnd wort beider Conuent der bruder zu den parfussen vnd auch der
frawen

frawen zu Sand Clarn ainmutiglich daz geschach do man zalt nach Cri-
sti geburt dreyzehnhundert Jar vnd darnoch in dem vier vnd newnzigstem
Jare.

81.

Urtheilbrief zwischen Karl Holtzshuber und Michael Beheim.

Nach Fridrich von Lawffenholz Schultheizz Vnd wir die Scheyffen der A. 1395.
stat zu Nuremberg, veriehen offentlich mit diesem brief, daz für uns kom
in gericht Her Karl Holtzshuber vnd braht mit vnserz gerichts puch,
daz In Michel Beheim angesprochn het von seinen vnd seiner wirtin we-
gen vmb hundert vnd drey guldein, die er, vnd sein bruder Hans selig,
In noch schuldig sein an den achthundert guldein, als der teiding brief sag
den sie darumb haben, dez antwort der egen her Karl Holtzshuber, vnd
lawgent dez schaden, vnd iah, an den hundert vnd drey guldein, sein sei-
ner wirtin wordn sechshundfuszig guldein, die Ir Erhart Vetter ir br-
der, von frizen seins bruder seligen hab geben hab als des gerichts puch sagt
vnd sey er, noch sein bruder selig in die vbrigen sieben vnd vierzig guldein
nicht schuldig, wan der teidingbrief sag daz man ir die von irs bruder seli-
gen hab gebn sulle, Nu haben sie alsuill nicht eingenomen, vnd sey In an
dem spruche nichts schuldig, darnach sprach er In an, vmb sechshundert
guldein wert, sein sie In schuldig von dem Ball, den fraw Dorothea
sein wirtin an irem kind Wilein erlebt hab, an erb, aigen, lehen, par-
schaft, an schulden, an varenden, oder ligenden hab, wie daz alles genant
sey nichts awsgenomen, als auch derselb teidingbrief lawt vnd sag, Vnd er
hab auch vormals, Im, vnd seinem bruder Hansen seligen darumb ezuge-
sprochen vmb die sache daz In dem Rat gebingt wer worden, vnd wer auch
in dem Rat erteilt worden als der ander brief laut vnd sagt, desselben halt
er Im nicht, vnd hab In dar an beschedigt vmb czweihundert guldein,
des antwort der egen her Karl Holtzshuber, vnd lawgent des schaden vnd
iah, was er vnd sein bruder Hanse selig Irs bruder Frizen seligen hab vn-
nen gehabt, vnd eingenomen habn, daz haben sie an seiner schulde awsges-
hen, Vnd haben auch seiner noch des Ryndes hab nichts vnnen, dann die
schulde als die czedel lawt, die er Im gebn hab, vnd was awzz derselben
vndspruchn werd, daz sey halbs sein, als der teidingbrief sag, awsgenom-
men Siben vnd vierzig guldein soll seiner wirtin an der schuld werden, die
ir an den achthundert guldein awssen stee, Vnd sey Im vnd seiner wirtin,
an dem spruche auch nichts schuldig, da ward gefragt was recht wer,
da ward erteilt, getorft her Karl Holtzshuber ze den heiligen swern,
als er an den vorgeschribn czwein spruchen geantwurt het, dez solt er
geniessen, Also trat dar derselb her Karl Holtzshuber, vnd wolt des
also gesworn haben, als Im erteilt ward, do oberhub In Michel Be-
heim des rechten, alsuerre das erteilt ward, daz der obgenant her Karl
Holtzshuber, von dem egen Michel Beheim, vnd vor frawen Do-
rotheen

rottheen seiner wirtin vmb die egen czwen sprüche solt ledig vnd loz sein furbaz ewiglich. Mit vorkunde ditz briefs der mit vrtail von gericht geben ist versigelt mit des gerichts zu Nürnberg anhangendem Insigel, des sein gezewgen die ersamen manne her Conr' Wendlein, her Peter Grozz, vnd her Mertein Haller. Geben an sant Oswalds tag. Nach Cristi gepurt dremzehen hundert iar, vnd in dem funf vnd newnzigsten Jar.

82.

Johst Tezels und Karl Holzschuhers Kaufbrief über 10. Suder Wein Leibgedings von dem Kloster zu Kizingen.

Datum per Copiam.

A. 1396. **W**ir Hedweg von gots gnaden Eptissin. vnd wir der Couente des Closters zu Kizingen Sant Benedicten ordens in Würzburger bischum. Bekennen fur vns vnd alle vns' nachkumen an dem vorgeschr' Closter vnd tun kunt offentlich mit disem brief. allen den. Die yn sehen horen oder lesen, daz wir eynmütliche vnd mit guter wissen durch vnsers Closters nuz vnd notdurft haben recht vnd redlich v'kauft. vnd zu kauf, fen geben Johsen tezeln dem elt'n' burg' zu Nurnberg, Sehs fuder wins Leipgedings. vnd dieselben sehs fuder wins sten vff Peter tezeln vnd vff Junkfrawen Elsen die teglin. des egen Johsen tezels kinder. vnd die sullen sie eynemen dy wil. der egen Peter tegel. Junkfrawe Else dy teglin sie beide oder ir eins leben. Vnd haben auch darzu v'kauft vir fuder wins Leipgedings Karl dem Holzschuwer burger zu Nurnb'g vnd Cristin finer eliche wirtin. die dy egen vir fud' wins Leipgedings habn vnd in nemē sullen dy wil iderselbe Karl Holzschuwer vnd Cristin sin elich wirtin sie beide od' ir eins lebē vnd die vorgehen zehen fuder wins Leipgedings sullen allwege sin kizing' fuder als daz fuder zu Kizingen igund ist in der Stat. vnd die vorgehen Wein sullen wir yn gebn von vns'm zehende zu Meynstockheim vnd wan man alle iar lesen wil. So sullen sie eine von irenwegen zu Meynstockheim habn. als lang man den Wein ableset. Vnd derselbe sol al iar allewege vnd alletage. gewalt habn von ire wegē. dy wil man lesē. daz er alle tag mag benenen vnd sprechē Ich wil daz neme oder nicht. daz hewt gelesen. vnd an dem zehend gewirt. vnd wie vil tage er benennet in dem herbst dy wil man den Wein lesē dieselbn tage sie sein nach einand' oder nicht nach einand' die er benennet sullen wir ym den Wein der vns ides tages von dem zehend genellet furen gein Kizinge in vns' kalter vnd den besunder in kuffen schuten vnd yn den besund' vzwinden. vnd wir solln yn alle iar lhen eine v'slossen Keller oder Gemach. do sie od' ir dyner ir faz in legen vnd daz v'slizen mugen. vnd solln yn die egen zehen fud' wins alle iar vor dem piet mit dem eymer vnd der eich zu Kizingen messen vnd in ire faz trage lassē vnd antwurten on alle ir miuē vnd schaden. vnd sollen yn in die

die obgen Wein geben daz hefrecht als gewonlich ist. vnd sullen yn den vorgehen Wein zu recht Zit gebn wan man lesē. vnd in der kalter vnd by dem alle sol vnd mag ein' vo iren wegen sin vnd daz sie ir faz darlegen. vnd solln yn full Wein zu den egen zehen fud' wins gebn virmuchen nach dem als der Wein gefasē ist. vnd ob daz wer daz furbaz ymant v' dem egen vns'm zehende vnd Meynstockheim icht Leipgedings oder sust Wein oder waz daz wer v'kauften od' v'schribn. oder vor darzu icht v'kauft hetten. so solln sie alle Zit vor aller menichlichen gericht vnd gewert werden des obgen irs Leipgedings gar vnd genzlich angewerde. vnd wer daz. daz vns zurinn also daz wir sie dyselbn Leipgeding alle iar von vns'm egen zehende nicht gericht vnd gewern mochten waz yn dan all iar an dem egen Leipgeding gebrech. so vil wins als in dan nicht wurde mugē sie kauftē zu Kizinge als guten Wein, als sie dan duncket als der Wein von dem zehend ist vnd wer. vnd wy sie oder wem sis befehlen den Wein der yn gebrech kauften daz selbe gelt waz des zu idem iar wirt globn wir yn zu gebn vnd zu bezaln in acht tagen nachdem als sie die Wein gekauft habn zu Kizingen on allez v'pot vnd wid'red. Auch sol der vorgehen ir Leipgeding Wein alle iar zwen monad nach dem als er gefasē wird frid vnd geleit habn vnd nicht bekumert noch v'poten w'rden zu Kizinge noch in einer halben mil vmb Kizingen. wurde aber d' egen Wein aller od' ein teil v'poten od' bekumert. so solln wir yn daz zu stund v'tragen on allen ire schaden vnd wan dy vorgehen person vnd leib daruff daz vorgehen Leipgeding geschrl. stet abgen von todes wegen also daz ir nymer ist so sol vns vnd vnserm Clost' die Wein gult daz vff denselbn libn vnd personen geschrl. stunt auch ab- ledig. vnd los sin. Auch ist gerett wordē welch vorgehen person y lebten vff sant Michels tag denselbn personen vff die daz vorgehen Leipgeding geschrl. stet. sal daz Leipgeding vnd Wein gult y daz selbe iar v'fallen sin vnd werdē on alle hind'nuss. sie st'ben nach dem vorgehen sant Michels tag od' nicht. Auch ist gerett wordē daz der vorgehen Johs tegel die vorgeschrl. sehs fuder wins Leipgedings vnd d' vorgehen Karl Holzschuwer die vorgehen vir fuder wins Leipgedings ir iber sine teil mag selber ein nemen. schiken vnd achten v'kauffen oder enphelhen allen oder ein teil. wem. od' wo sie hin wolln. vnd wie od' wem sie daz also v'kauftē schiken empfelhen od' gebn dem od' denselben sullē wir gleicher weis gebunden sin mit allen rechte vnd allen pungen als hie vor. vnd hnach an dis' briff geschrl. stet die wil die personen leben vff die d' vorgehen Wein geschrl. stet vnd vmb die vorgehen zehen fuder wins Leipgedings habn sie vns bereit bezalt Sehs hundert Guldin. vnd sechzig guld gut vnd swer' reinisch' guld die an vns' vnd an vns' closters notlich schulde kume sin vnd sagen sie auch mit disem

sem briff umb daz egenan gelt genglich quit ledig vnd los. Wer auch ob wir sie irs egenan weins alle iar nicht richten. vnd werten. od' ob sie alle iar so vil weins vff vns kaufften der yn von vns' in vorgehen zehende nicht wurde oder ob in an iren egen leipgeding dheinerley schaden hindrung od' irrung geschehe. ez wer mit recht oder on recht od' wie daz geschehe. od' ob in alle punct vnd artickele nicht gehalten. vnd volfurt wurden als an dis' brieff vor vnd hernach geschrl. stet. Waz sie dann des schaden nemen ez wer an Christen an Juden an Reuffen an Weiffen. an nachreisen. an botenlon. od' wie d' schade genant in der redlich were. den sie ir einez od' mere gesprechen oder benennen mochten mit iren Worten on eide vnd on rechte dieselben schaden globen wir in zu geben vnd vzzurichten mit samt d' vorgehen weingult on allez widersprechen vnd on alle widerrede. Wer auch ob wir sie irs vorgehen leipgedings vnd schaden nicht richten als vorgeschriben stet So haben sie gewalt daz sie vns vns' lewt vnd gut ligendes vnd varndes waz wir izund haben oder furbaz gewinne wie daz genant ist nicht v3 genome anzugriffen vnd zu neme on recht oder mit recht wo oder wie sie des bekume mugen ez sy in Steten in Markten in dorffn vff wasser auff land od' wo daz ist als lang als oft vnd als vil biz sie allwege bezalt werde irs vorgehen leipgedings. vnd alle schaden vnd doran haben sie gen vns' Herrschaft. gen vns gen den vns' noch gen nymand and's nicht gefrenelt noch getan daz sie weder peßern noch pussen sollen in dheinerley weis. Vnd yn sol auch daz nymant weren. darzu sol vns noch die vns' noch alle vns' habe lewt vnd gut liegende vnd varnde keynerley geleit schirme landfried noch fried noch dheinerley ander sach wie man die benenne oder erdencken mocht nicht furtragen noch helfen in dheinerley weis. Auch sol yn nicht schaden an ir vorgehen schulde leipgedinge vnd schaden weder habstes noch bischoffs ban. Keis' kungs fursten grafen H'n der Stete od' nymand and's gesetz od' gebot weder gericht geistlich noch weltlich noch keinerley and' sach die izund sin oder furbaz gesetzt gemacht oder gepoten wurden, wie die genant were od' wie man die erdencken mochte. Auch sol vns noch vns' noch kumen keinerley gewonheit freiheit recht brieffe bullen noch dheinerley geistlich oder weltlich gericht gen in nicht furtragen noch helfen. Vnd besunderlich v3ihen wir vns vff daz geschrl. richt daz do heizt Integrum restitucio. vnd auff alle ander recht wie die genant sin. daz wir vns. die vns' noch nyma von vns' wegen damit nicht behelffen solle noch sie oder daz ir vff kein geistlich noch weltlich gericht laden sollen noch wider sie nicht appellieren sollen. wider sie daz obgeschrl. leipgeding vnd schaden alle punct vnd artickele als vorgeschrl. stet ongerunde. Auch sol vns' egen zehende zu Weinstockheim kleiner vnd grosser mit aller seiner zugehor ir pfant sin fur daz egeschrl. leipgeding vnd schaden zu den hernach geschrl. purgen. Wer auch ob dheinerley bete Stenr vngelt od' ander aufsetzung od' dheinerley and' sach izund

izund vffgesetz wer. oder h'nach gesetz oder genume wurde von wem od' wie daz geschehe, daz sollen wir v3urichten vnd geben vnd sollen sie noch ir vorgl. leipgedings wein doran nicht geben. Ob auch zweyung od' frige vff erstunden oder ob sie sintschafft gewonnen vnd ob in der vorgl. wein aller od' ein teil bekumert beschadiget oder genommen wurde dieweil er in vns' gewalt were von welcherlei sach daz geschehe daz solt in vnschentlich sin vnd sollen in ire obgeschrl. leipgeding wein danoch geben vnd richten waz sie vns das vschrl. od' zu wissen tun. Vnd des alles zu ein merern sicherheit haben wir in zu vns vnu'scheidenlich zu Purgen gesetzt die h'nachgeschrl. Purgen mit der bescheidenheit ob daz wer. daz wir in daz vorgehen leipgeding schaden nicht geben richten vnd bezalten alle iar vff ide frist als vorgeschrl. stet od' ob in sust dheinerley pruch geschehe an einem Artickele od' mere als an disem briff geschrl. stet als oft daz geschehe so haben sie gewalt die h'nach geschrl. Purgen mane zu leisten vnd waz die genant werden ez sy ein' od' mere mit luten mit brieffen zu hus zu hofe od' vnd' augen so solt ir iglich' schicken einen knecht mit eine pferd gen Nurnb'g in dy stat in ein hus do sie von in hin gewiset werden vnd sollen do leisten als lange vnd anz der leistung nicht kumen als lang biz in genglich gericht vnd volfurt wirt allez daz dorvmb sie gemant haben Ez sol auch der Purgen dheiner. einer vff den andern die leistung nicht v3ihen on allez geuerde. Wer auch ob der Purg ein' od' mere abgieng od' by dem lande nicht enwer So sollen wir in y als oft einand'n als guten purgen setzen in den nehesten wir wuch'n an des abgangeden stat darnach vnd wir des von in ermant werden Seten wir des nicht so sollen die blieben purgen leisten als lang biz ez geschicht in allen den rechten als vorgeschrl. stet. Vnd welches purge pferd in der leistung abginge od' verleist wirt der sol y als oft einand's als guter pferdt in die leistung wider antwurte on allez v3ihen vnd on allez geuerde. Wer auch ob sie vns oder vns' h'nach geschriben purgen frist geben oder v3 der leistung fare lassen als oft daz geschehe dorvmb sollen Wir noch dhein vns' purg nicht ledig sin noch dheinerley v3og haben on geuerde. Wer auch disen briff hnt mit ire gutem Willen vnd wort umb daz vorgeschrl. leipgeding vnd schaden allez od' ein teil. dem od' denselben wir schuldig vnd gebunden sin, allez daz zu halten vnd zu volfuren daz an disem brieff geschrl. stet zu gleicher weis als in selber on geuerde vnd diewil ein Insignel od' mere an disem briff ganz ist all die wil so sol dies' brieff krafft vnd macht haben an aller stat vnd vnu'worffen sin. Vnd wir Hedweg die Eptis sin vnd der ganz Convente vns' vorgehen klostere zu Egingen vnd Wir die h'nach geschrl. Purgen bekennen daz wir yn mit hantgeben truwen globt haben vnd globen in auch mit disem briff alle vnu'scheidenlich allez daz war vnd feste zu halten vnd zu volfuren daz an dies' brieff geschrl. stet vnd daz sint die Purgen von den do vorgeschrl. stet, H' Brant von Saumensheim. Ritter zu Tetelpach. Bezolt von Ehenheim der elter Tunn genant. Hans von Seena

Kendorf zu Rotelste Stephan Zolner zu Thalberg und Fritz Berwig der alt-
fritz von Koln Seiz Stemler und Hertlin Berwig all wir Bürger zu Kizingen
Und des alles zu einem gegugnuß und worem verkunde habn wir obgenan
Hedweg Eptiffin. und der Conuente selbschulden und obgenan Purgent
vnf Insegle mit guter Wissen gehangen an disen briff Der Gebn ist do man
zalt nach vnf's H'ren Cristi gepurt drugehenthund't iar und darnach in dem
sehsundnuzigste Jar, am Montag nebeste noch sant Jacobs tage des hei-
ligen Zwelfpote. Disz fidimus und abschrift ist gebn vnt' des lantgerichts
der purg'schaft zu Nurnb'g anhangendem Insigel am Montag vor sant Bar-
tholomeustag des heiligen Zwelfpote do man zalt von vnf's H'ren Cristi ge-
purt Drugehenthund't iar und darnach in dem sehsundnuzigsten Jar.

82. (*)

Karl Holzschuber verleiht Frizen Uhlen ein Gut zu Mal-
meshof oder Almeshof nebst einem darzu gehörigen Garten.

A. 1398. **N**ach Karl Holzschuber Burger ze Nurnberg v'gih Offenlich mit disem
brieff daz fur mich kom heinz kircher vom Malmschhoff mit gesamter
hant Dymuten seiner elichen wirtin und gaben mir auf ir Erb zu dem
Malmschhoff daz etwan der Pullin w' gewesen mit samt dem obern garten ge-
gen der Loe der darzu gehört vñ v'zigen sich auch fur sie vñ ir Erben aller
der Recht die sie daran heten und paten mich daz ich dazselb Erb mit ge-
samt dem garten als vorgeschriben stet v'lich Frizen Ulen irem Eynden vñ
megen seiner Elichen wirtin ir tochter also v'leith ich daz selb Erb als vorge-
schriben stet dem vorgeanten frizen Ulen und megen sein' elichen wirtin mit
der bescheidenheit daz sie mir und mein erbñ Zerlichen do von zinsen und
gebñ sollen alle iar zwei pfunt guter Haller minter sehzig haller halb zu sant
Walpurg tag und halb zu sant Michels tag zwen virling zwifeln und ein
vasnacht hun furbaz Ewlichñ und dez zu verkund gib ich in disen briff v'sta-
gelt mit meinem anhangendem Insigel Gebñ am Pfingstag nach sant. Gal-
lentag nach cristu gepurt dremzehnhund't iar und in dem aht vñ newnziga-
stem Jar.

83.

Karl Holzschuber verleiht Frizen Rechberger den halben
Theil eines Guts zu Affalterbach.

A. 1399. **N**ach Karl Holzschuber Burger zw Nurnberg bekenn offenlich mit disem
brieff daz fur mich kome kungunt dez Hofmans vo affalterbach seligen
witib und Heinz Peheim ir eynden mit gesamter hant Gerhawsen sein'
Ellichñ wirtin d' obgenantē hofmanin tochter vñ bekanten vor mir daz sie ir
halbs Erbrecht daz sie heten an meine gut zw affalterbach gelegen mit sein' zu
gehörung heten Recht und redlich ze kaufen gebñ frizen Rechberger des d'
and' halb teil Erbs an dem egenante meine gut w Im vñ gerhausen sein'
elichñ

elichñ wirtin und iren Erbñ vñ heten sie irer rechten doran gelobt, zu wn fur
Erb als Recht w vñ baten mich die obgnt hofmanin Heinz Peheim ir an-
den und Gerhaws sein Wirtin ir toht daz ich zw dem obgenten kawff meine
willn und gunst gebñ wolt und des gabñ mir auch die vorgent Hofmanin
Heinz Peheim ir aiden Gerhaws sein wirtin ir tochter awff mit hant und
mit halm dar nach han ich daz selbe Erbrecht recht und redlich vlihn dem
egenten frizen rehperg' vñ Cristein sein elichñ wirtin vñ irn erbñ ze habñ und
zu nyßen ze Rechte erb furbas ewlichñ doch mir und mei Erbñ vnschedlich
vñ vnengolten an vnf' engenschafft zinsen und gulten vñ Rechten Und
des zu verkund gib ich in disen briff v'sigelt meine anhangende Insigel geben
am Montag nach sant urbanstag nach Cristu geburt dremzehnhundert Jar
und in dem newn vñ newnzigstem Jar.

84.

Friedrich Holzschubers Stiftung sieben wöchentlicher Mes-
sen, davon drey in St. Elisabethenkapelle, und vier zu St. Jacob durch
unser lieben Frauenbrüder wöchentlich sollen gelesen
werden.

Wir Bruder Heinrich von Grefenberg prior provincial in obern teut. A. 1400
schen landen In Behaim In Hungern und Bruder Berthold von
Dornhaim zu der zeit prior und gemeinglich alle bruder des Con-
vents und closters Unser lieben Frauenbrüder, der gebererin gotes von
dem berg Carmel, zw Nurnberg Bekennen und tun kunt offenlich mit dis-
sem brieff allen den die In sehn lesen oder horen lesen, daz wir mit woluer-
dachtem mut mit dem erbarn Heren Bruder Fridrich Holzschuber des
teutschen ordens zu Nurnberg vns verainigt veraidingt, und verpunden
haben auff bede seyften, von articeln zu articeln die hernach von wort zu
wort geschriben steen zu halten fur vns und alle vnser nachkomen auff bede seif-
ten ewiglichen daz ist geschchñ mit willen wissen und wort, Erlaub des Er-
wirdigen Irs teutschen ordens obersten, und hern hern Conrads von Eg-
loffstain und auch mit Rat seins ordens gepiettern zu Schwaben payrn und
Franken Und besunderlich mit Rat des erwirdigen hern hern Wolframs
von Egloffstain zu den zeitten Landchometer zu Franken, und des erwirdi-
gen hern Graff Ludwigs Comenthur und mit der bruder gemeinglich wissen
und wort des conuenthaus zu Nurnberg zu dem ersten mal, daz wir bru-
der heinrich provincial Und bruder perthold prior und gemeinlich der ganz
Conuent und all vnser nachkomen gepunden sollen sein ewiglich alle tag spre-
chen ein meß zu den teutschen herren an allen abgang, die meß sollen ge-
sprochen werden, alle wochen drey meß In sant Elspeten Capellen bey den
siechen vff vnser lieben frauen altar, Und anders Nyndert an dem freytag
sambstag Und santag nach den zweyen fruemesen zu sant Jacob Und zu
allen

allen vnser lieben Frawen tagen vnd zweyen des heiligen creuz tagen, an sant Georgen tag vnd an der zehentauset Ritter tag so sollen die meß gesungen werden, Vnd die andern vier meß sollen gesprochen werden in sant Jacobs kirchen vnder der gesungen tag meß am montag am dinstag auff sant Jacobs altar vnd auff den mitwoch vnd donerstag auff sant Johans altar des ewangelisten in der neuen Capellen auch Vnder der gesungen tagmeß vnd wenn der obgeschriben fest, vnser frawen, Sant Jorigen, des heiligen Creuz vnd zehentausent Ritter auff der vier tag einen gefellet, Auff demselben tag soll die gesprochen meß In sant Jacobs kirchen abgeen, Vnd zu der meß gehört ein gut meßbuch nach vnser lieben Frawen bruder orden das soll zu aller zeit derselben meß wartten darzu sollen auch die teutschen Hern schicken vnd bestellen meßgewanth vnd ander ornath wie daz alles genant ist liecht wein vnd wasser, mit allen stücken furbas ewiglich Vnd auch alles opffer soll der teutschen hern sein Auch sollen wir die bruder, vnser lieben Frawen bruder fur bas ewiglich alle goltuasten vierstunde Im Jar sprechen ein vigily, des nachts mit vier brennenden kerzen mit auffgebraittem tuch vnd zu dem morgen singen ein Seelambt nach des ordens gewonhait in vnserm closter zu Nurnberg vnd vff welichen tag vnd nacht, man das begen will In der goltuasten das soll vor am Sontag verkundet werden an der canzel In vnserm closter Auch welcher briester am Sontag meß list in Sant elspeten kirchen der soll nach der meß alle Sontag sprechen ein Vesper placebo nach der meß mit seinem gesellen, vor vnser Frawen altar, die vorgeschribn Vigily Seelmeß vnd placebo sollen volfurt werden got zu lob hern bruder Friderich holtshuber vnd her Berhtolt holtshubers seins vaters vnd frawen Gerhausen seiner muter vnd aller holtshuber erben vnd selen vnd auch allen glaubigen Selen zu hilff vnd zu trost vnd vmb den vorgeschriben gotsdinst hat der obgeschribn her Friderich holtshuber gekaufft vnserm obgenanten Conuent vnd kloster zu vnser lieben Frawen brudern, Acht vnd zweinzig guldin Nurnberger werung ewigs gelts, die hat er gekaufft vmb Funffhundert guldin vnd vier guldin die erschon bezahlt hat So hat auch der obgenant bruder heinrich prouincial, vnd bruder Dietrich vnd bruder kilian vnser frawen bruder darzu erkawfft zwelf guldin, Also wirt vnserm closter alle Jar vierzig guldin ewigs gelts, die zwelf guldin sind kaufft worden vmb zway hundert guldin vnd Sechszehen guldin So hat auch her Bruder Friderich holtshuber gekaufft, den flecken in dem alten Spital zwen vnd zwainzig guldin ewiger gult, die sind gekaufft worden vmb on vier guldin vierhundert guldin Vnd kumbt ne ein guldin vmb Achzehen guldin, Also wirt der obgeschribn guldin in der Summa, zwen vnd sechzig guldin, die komen vmb Aylffhundert vnd Sechzehen guldin, die alle schon bezahlt sein Vnd die obgeschribn zwen vnd sechzig guldin sind gekaufft worden vmb den Hochwirdigen Fursten vnd hern hern Albrecht Bischouen zu Bamberg auf dem ambtkasten nichts aufgenommen zu hoch

hochstet, nach des kaufbriefs laut vnd sage den der obgeschriben Furst vnd her von Bamberg vnder seinem vnd des Capittels vnd ander erwidigen heren vnd burgen Insigel daruber geben hat, dieselben obgeschribn zwen vnd sechzig guldin man allweg geben soll zu Nurnberg ain vnd dreyßig guldin auf Sand walburgl. tag, die andern ain vnd dreyßig auf Sand Michels tag Vnd wir sollen auch die ersten werer sein nach Cungen Stro, mair vnd seiner wirtin vnd nach Katherina eyfentastnerin, Vnd wer auch sach ob ein ablosung gescheh vmb die egenanten zwen vnd sechzig guldin als der kauff brief aufwenset, So hat der Rat der Stat zu Nurnberg zwen darzu gebn Deyo mit namen hern Peter Grossen vnd hern Albrecht Ebner vnd wenn derselben einer abget So sol der Rat allwegen einen andern des Rats an desselben abgangen stat gebn Also wenn ein ablosung gescheh so sollen sich dieselben zwen, desselben gelts vnderwinden mit des Rats wissen vnd wort vnd des Conuents zu den teutschen hern vnd eins Spitalmaisters vnd des priors zu vnser lieben Frawen brudern, vnd des vnuerzogenlich wider anlegen so sie schierst kommen vnd mogen, Auch ist mit namen abgereth worden, wenn das gelt wider werd angelegt es wer on ablosung oder mit ablosung vnd ob mer oder mynder darumb kaufft wurd dann zwen vnd sechzig guldin So solten doch alle Jar ewiglichen den obgenanten vnser lieben Frawen brudern danon geuallen vnd geben Ir vierzig guldin on alle wyderrede vnd hindernuß, darumb daz der obgeschribn gotsdinst ewiglich volbracht werd on abgang, vnd das vbrig solt den vorgeantten flecken volgen in der weis als vorgeschribn stet, doch also daz wir vnd all vnser nachkommen, die Meß alle tag teglich halten vnd volbringen sollen on allen abgang, auf die teg vnd auf den altern als vorgeschribn stet tetn wir daz nicht, Vnd daz das geuerlich verzogen wurd, wenn oder welichs Jars das geschee So solten die vierzig guldin Statwerung des Jars den francken flecken in dem alten Spital verfallen sein on all wyderred Vnd solten darumb den gotsdinst teglich dannocht volbringen vnd nicht vnderwegen lassen Es wer dann das ein prior vnd ein Subprior vnd der elften erbarsten zwen bruder vnser ordens vnser Conuents zu Nurnberg zu den zeiten das also sprechen vnd das auf Ir gewyssen vnd auf Iren orden das nemen, daz daz vngenerlich vnderwegen wer gelassen vnd belyben. Darumb solt man Iren treuen vnd warhait des gelauben wenn Sy das also beweist hetten so solt man Ine dann die vorgeantten vierzig guldin alle volgen lassen als dick des noch geschee da got vor sey vnd daz daz alles gantz stet vest vnd vnverruckt beleyb So gebn wir den vorgeschribn teutschen heren disen brief mit vnser prouincialampts, priors vnd Conuents Insigel vnser lieben frawen bruder ordens zu Nurnberg die daran gehangen sind da man zalt von Cristi gepurt vierzehenhundert Jar, an Sand Ambrosien tag des heyligen lerers.

Henricus Cerdo et Herdegenus Holzschuber ad sacrificia piacularia in Xenodochio Nouo facienda, item ad orationes sacras in templo Spiritus S. habendas, redditus quosdam et census annuos conferunt.

A. 1400. **F**ridericus Hayden, Canonicus ecclie Bambergē Reuerendi in Christo p̄tris & dñi dñi Alberti Epi Bambergē vicarius in sp̄ualibus generalis ad rei memoriam sempiternam hijs que p̄ diuini cultus augmento pie & prouide facta sunt, vt illibata persistant, libenter cum a nobis requiritur addicimus muniminis firmitatem. Sane per honestum virum Petrum Grossen prouisorem et administratorem Noui hospitalis opidi Nurmbergē Bambergē diocesis nobis nuper exhibita peticio continebat quod olim quondam Henricus cerdo et Herdegnus Holzschuber p̄bri (brefbyteri) pie memorie, de bonis suis a deo ipsis collatis et per eos iusto titulo aquisitis de ppria salute recogitantes ac cupientes terrana in celestia et transitoria in eterna felici commercio commutare atque in celis sibi thesauros thesaurizare quos post hanc vitam inmarcescibiles valeant reperire ad honorem gloriam et laudem omnipotentis Dei sueque m̄ris Marie virginis gloriose et omnium celestium Ciuium supernorum pro ip̄orum et progenitorum om̄ique xp̄i fidelium animarum saluari remedio, diuini cultus augmento ip̄orum sumptibus et erexerint et edificari fecerint, fundauerunt et dotauerunt et de nouo creauerunt, missam seu vicariam ppetuam in altari sancte Elisabethe fidei in dicto Nouo Hospitali existenti, quam honesti viri quinq; electores Consilij Ciuitatis opidi Nurmbergē Bambergē dioc̄ discreti et perito viro Dñō Nicolao Humili et pro nunc ibidem predicatori contulerunt per eundem Dominum Nicolaum et successores suos ppetuis temporibus inibi Deo seruaturum, in hunc modum videlicet, quod ipe Dñs Nicolaus predicator et quilibet sui successoris missam in dicto altari celebrare debeat. qñ cum bona sua potest conicia, et q̄ idem predicator om̄i die dñico om̄ibus diēbus festiuis, totam quadragesimam et totum aduentum sermonem faciet post vel ante mensam secundum conuenienciam et tenorem libri fundacionis hospitalis p̄dicti, Et om̄ibus sextis ferijs ppe infirmos infirmarie maiorum, sicut hoc cum consuetudine laudabili hucusq; est introductum vt sic ibi p̄ imolata ibidem holocaustomata fiant vota supplicancium et miserator misericordius om̄j miserator pure et simpliciter ac donacione Irreuocabili inter viuos Bona et redditus infrascriptos pro ipo ppetuo predicatorē p tpe instituendo donauerunt pure et libere ppter Deum, Redditus ac ppetui census quibus et per quos predicta missa seu vicaria dicto predicatori et suis successoribus fundata existat atque dotata per p̄dictum quondam Dominum Henricum Cerdonem sunt hec primo Laubendorf q̄ soluit singlis annis quatuor Sumerina filiginis vnus sumerine Auene, mensure Nurmbergē, viginti quatuor caseos, vnam libram ouorum, quatuor pullos autum-

autumpnales, duos pullos Carnis priuiales, Item bonum in Feucht q̄ colit dictus Sporer q̄ soluit singulis annis duo Sumerina filiginis mensure predictę, duodecim caseos et duos pullos carnis priuiales. Item bonum situm in schafftnacht q̄ soluit singulis annis quatuor Sumerina filiginis mensure predictę quadraginta hallen et duos pullos Carnis priuiales, Item der Pauman zu Godmansdorf alterum medium Sumerinum filiginis unum Sumerinum Auene mensure predictę, decem caseos, Sexaginta oua duos pullos autumpnales et duos pullos carnis priuiales et sexaginta hallen. Item bona vero et Redditus ac ppetui census quibus et per quos predicta missa seu vicaria fundata et dotata existit p̄ quondam Herdegnum Holzschuber prespiterum vt p̄mittitur sunt hec Bona Jacencia zu dem Odenhaßlach ppe Reicheneck et vna molendina ibidem Mosenhof nuncupata que singlis annis septem Sumerina filiginis cum dimidio, vnū quartale et duo Sumerina cum dimidio m̄j vnus achtail Auene, vnum Sumerinum tritici mensure predictę, decem et septem caseos et duos pullos autumpnales et duos pullos carnis priuiales et quatuordecim Solidum hallen breuium. Item de illis bonis recipi debent duo floreni Renenses cum quibus peragi debet Anniversarius Herdegni Holzschuber predicti cum scitu tamen et voluntate magistri Hospitalis et Custodis ibidem in vigilia sancte Elisabeth et sero cum vigiliis et de mane cum missa defunctorum et dare debet cuilibet sacerdoti in dicto hospitali vnum solidum hallen, et cuilibet Choralis tres hallen currentes et vnam libram cere ad sacristiam ibidem pro candelis reformandis et quidquid superfuerit in florenis iam dictis diuidi debet infirmis in dicto hospitali existentib9. Item vna Curia cum agris suis iacentib9 vulgariter in dem See prope curiam dicti Schopper que annuatim solunt duodecim florenos de quibus predicator predictus omni anno peragere debet vnum Anniversarium circa festum Sancti Ambrosij cum vno floreno. Item tres florenos singulis Annis dare et administrare debet Relicte quondam Wernheri Satler temporis vite eiusdem. Insuper ius Patronatus seu ius presentandi cum dicta missa seu vicaria vacare contigerit ad predictos quinq; electores spectare et pertinere debeat in perpetuum pleno iure. Cum autem sicut peticio Petri Grossen prouisoris et administratoris Hospitalis predicti subiungebat nobis supplicauit humiliter vt propter diuturnam retardacionem bona pro huiusmodi fundacione dotacione institutione instauracione et creacione assignata distrahi seu ad alios prophanos vsus deduci contingat vt fundacioni dotacioni instauracioni creacioni donacioni et assignacioni predictis robur ordinarie confirmacionis adicere dignemur Nos igitur Fridericus Vicarius supradictus qui diuinum cultum nostris temporibus imensis desiderijs augeri affectamus, fundacionem, dotacionem, institutionem, instauracionem, creacionem, donacionem et assignacionem predictas, et quecunq; inde secuta prout in litteris desuper confectis et Sigillis Ciuitatis Nurmbergensis debitis sigillatis per nos visis et perlectis plenius continetur quas hic inserimus Rata habentes et grata illa ex certa vicaria sancta auctoritate nostra ordinaria qua fungimur confirmamus

et presentis scripti patrocinio comunimus. In quorum omnium et singulorum evidens testimonium presentis nostre confirmacionis et ordinacionis et reseruacionis litteras per discretum Virum Cunradum Mercklein alias Molitoris Notarium publicum scribamq; nrm infra scriptum in formam instrumenti publici redege scribi subscribi et publicari mandauimus et sigilli Vicariatus officij appensione fecimus comunirj Datum et actum in opido Nurnberg predict. in domo habitacionis nostre Anno a Natiuitate Domi Millesimo quadringentesimo indictione octaua pontificatus Sanctissimi in Christo Patris et Domini nostri Bonifacij diuina prouidencia Pape noni Anno duodecimo mensis Decembris die sedecima hora vesperearum vel quasi, presentibus discretis viris Dominis Henrico Heflein et Ottone Schencken pbris vicarijs in Ecclesiis Sanctorum Sebaldj et Laurencij in Nurnberg opido predicto pro testibus in testimonium ad premissa vocatis.

Ego Cunradus Mercklein alias Molitoris Clericus nomignatus Bambergensis publicus apostolica et imperiali auctoritate Notarius, quia petitioni ratihabitioni applicationi confirmacioni ordinacioni voluntati et Concessioni omnibusq; alijs et singulis premissis dum sic vt pmittitur et per honorabilem virum Dominum Fridericum Hayden vicarium in Spiritualibus Reverendi in Christo Patris et Domini Domini Alberti Episcopi Bambergensis nec non Canonici eiusdem ecclesie Bambergensis predictum agerentur et fierent vnacum prenomminatis testibus presens interfui eaq; sic fieri vidi et audiui, Ideo de mandato Domini Friderici Canonici et Vicarij prenominati hoc presens instrumentum publicum desuper confeci, manu mea propria scripsi publicaui et in hanc publicam formam redege, signoq; et nomine meis solitis et consuetis vnacum appensione Sigilli officij vicariatus nostri signaui desuper rogatus et requisitus in fidem robor et testimonium premissorum.

86.

A. Ruprechts Lehenbrief über einige Reichslehen Karl Solzshubers gegeben.

A. 1401. **W**ir Ruprecht von gots gnaden Römischer kunig zu allen zytten merer des Reichs Bekennen und dun kunt offenbar mit diesem brieff das fur vns komen ist Karle Solzshuber. vnser Burgr' zu Nurenb'g vnd lieber getruwer vnd batde vns mit sliß das wir ym diese nachgeschriben gute mit namen vier gut zu Eberspach by Albenbercke Item ein gut zu dem Reutlin by weismansforff Item vier gut vnd vier selben gut zu Reichelsforff Item ein gart am perg by dem graben gen dem forsthor vber Item ein gart vor lauffertor an dem Wege geen Werde Item vnd die gut vnd selbengut wiesen vnd Ecker die er habe zu dem Malmschoff die von vns vnd dem heiligen Riche zu lehen Nurent zuuerlyhen gnediglich geruchten. Des haben wir angesehen desselben Karlen redliche Berde vnd soliche Dienst vnd truwe als er vns vnd dem Riche in kunfftigen zytten dun sal vnd mag, vnd haben ym daz

darvmb die egent guter zu Rechtem Manlehen gnediglich gelichen vnd lyhen ym die incrafft diß brieffs vnd Römischer kuniglicher mechte zu haben zu halten zu besetzen vnd der zugenießen als er vnd sin forde'n die biz her gehabt herbracht vnd besetzt hant vnschädlich doch vns dem heiligen Riche vnd eyntiglichen an sinen rechten Vnd hat der egent Karle vns als eynt Römischen kunig huldunge getan mit glubte vnd eynden als gewonlich vnd billich ist eynt Römischen kunig vnd dem Riche dauon zu dun Orkunt diß brieffs versiegelt mit vnser Rünigliche Maiestat Ingesigel. Geben zu Nurenb'g in dem Jare da man zalte nach x. geburt Vierzehenhundert vnd ein Jare, off den nehesten mitwochen nach sant Agathen tag der heiligen Jungfrawen vnser's Reichs in dem ersten Jare.

Ad Mandatum Dni Reg'
Otto de Lapide.

87.

Karl Solzshubers Kaufbrief über einen Gulden ewiges Geldes.

Nach Fridrich von Lawffenholz Schultheis, vnd wir die Schepfen der A. 1401. Stat zu Nuremb'g, veriehen offentlichen mit diesem brieff, das fur vns kom in gericht Ser Karl Solzshub', vnd erzewgt als recht was, mit den ersamen mannen Hern Hansen Tucher, vnd Hern frigen Heimenadorffer, die sagten auf ir anhe, das sie des geladen zewogen wern, Das Im Franz Mentelein het recht, vnd redlich zekawffen geben einen guldein ewigs gelts zu dem guldein gelts, den er Im vor ierlich geb, awz seinem erb, desselbn Holzschub's aigen an der Zistelgassen gelegen zu nehest an dez Rosensachters Hawse, vnd In sein einshant stunde, vnd gelobt In dez eze wern für aigen als recht wer, mit der Bescheidenheit, das derselb Franz Mentelein vnd sein erben Nu fürbaz dem obgen H'n Karl Holzschuber, vnd seinen erbn, awz dem obgeschribn aigen Terlichn czinsen, vnd geben solten zwen guldein der stat werung ze Nuremb'g halb auf sant walpurg' tag vnd halb auf sant Michels tage, Also das er mit seins einshant damit tun vnd lassen möchte was er wolt, vnd auch mit dem rechten, das derselb Franz Mentelein Vnd sein erbn zu dem Zewtschen Hawse eze Nuremberg all iar dauon gebn solten funfzehnen Haller Nuremberger werung zu einem selgeret auch furbaz ewigklichen Vnd dez ze verkünde, ist im diß brieff mit vrteil von gericht gebn versigelt mit dez gericht's zu Nuremberg anhangendem Insigel Gebn am samstag vor sant Bonifacij tag nach Cristi gepurt vierzehenhundert iar, vnd darnach in dem ersten Jar.

(C)

88.

Burggr. Friedrichs Mannlehenbrief, Karl Holzschuhern
über etliche Ecker gegeben.

A. 1403. **W**ir fridrich von gotes gnaden Burggraf zu Nuremberg bekennen of-
fenlich mit disem briff daz wir gelihen habn und leihen auch In kraft
diz brifs vnß'm liben getrewen Karl Holzschuer Burger zu
Nuremberg Seß Morgen Ackers auf dem Hirsselselde gelegen die der Schew-
rer von Tan von des egentn Karls wegen bawet vnd auch ettliche Ecker vor
dem Newntor bey Sand Johans gelegen die die frawen von Sand Johans
von des egen Karls wegn auch bawen die alle von vns vnser Herschaft zule-
hen gen vnd die vorgenan Ecker sol der egenan Holzschuer vnd sein Erbn ewi-
clich von vns vnß' Herschaft zu Manlehen habn on geuerde doch vns
vnser Herschaft vnd einem iglichem vnshedlichn an vnß'n vnd Iren rechtñ
on geuerde zu vrkunde gebn Wir disen brif mit Vnßm anhangenden Insigil
zu Nuremberg am Donnerstag nach Sand Charls tag nach Cristti gepurt
vierzehenhundert Jar darnach In dem dritten.

Karl Holzschuhers Kaufbrief über ein Eigen oben an der
Zisselgasse.

A. 1404. **N**ach Bertold Pfingzing zu der zeit an eins Schultheissen stat, vnd Wir
die Schepfen der Stat zu Nuremberg, veriehen offentlichen mit di-
sem brief daz für vns kome im gericht Ser Karl Holzschuer vnd er-
zewgt als recht waz mit den Ersamen Mannen Hn Jacob Groland vnd
Hn Hansen Tucher, die sagten auf ir ende daz sie des geladen czewgen wern,
daz Im Her Seitz Pfingzing vnd Her Albrecht Ebner vormunde Margre-
ten der Walther Hewgin seligen geschäfts von derselben vormundschaft we-
gen heten recht vnd redlichen gekauffen geben das eygen obn an der Zissel-
gassen czunehst an dem Hause das zu der Pfründe auf sant Peters altar
zu sant Sebolt gehört, als dasselb eygen vorn vnd hinten vnd vmb vnd
vmb begriffen hett Im dem egenan Hn Karl Holzschuer vnd seinen erbn
zhaben vnd genießen fürbaz ewiglichen Also, daz er mit einshant damit tun
vnd lassen möcht waz Er wolt vnd gelobten In des zu Weren für eygen als
recht wer, Mit der bescheidenheit, daz ez des Frizen Habelzheims vnd
seiner erbn erb solt sein Jarlich vmb Sechs guldein der Stat Werung zu
Nuremberg halb auf sant Walpurg tag vnd halb auf sant Michaelstag für-
baz ewiglichen, vnd des zu vrkund ist Im dir' brief mit vrteil von gericht
te gebn versigelt mit des gerichts zu Nuremberg anhangendem Insigel,
Geben am Eritag nach sant Cyburcij vnd Valeriani tag Nach Cristis ge-
purt vierzehenhundert vnd in dem vierden Jar.

Karl Holzschuhers Kauf eines Eigen am Eck hinter St.
Egidien gelegen.

Nach Görg Krage, Ritter Schultheis vnd wir die Schepfen der Stat A. 1404
zu Nuremberg veriehen offentlich mit disem brief, daz für vns kome in
gerichte Ser Karl Holzschuer vnd erzewgt als recht waz mit den
ersamen mannen, Hern Hansen Tuchern vnd Hern Frizen Heimendorffer,
die sagten auf ir ende daz sie des geladen czewgen wern, daz Im Hans Mü-
zel mit gesamter hant Frawen Claren seiner elichen Wirtin heten recht vnd red-
lichen zu kawffen geben, Ir aygen am eck hinter sant Egidien gelegen, mit samt
Zinsheusern daran gelegen, als das alles vmb vnd vmb vnd durch vnd
durch begriffen het, Im dem egenanten Hern Karl Holzschuer vnd seinen
Erben ze haben vnd ze nießen für baz ewiglichen, also daz er mit sein eyns-
hant damit tun vnd lassen mocht, waz er wolt vnd gelobten In dez
zu weren für eigen als recht wer, mit der Bescheidenheit daz dasselb an-
gen des obgenanten Hans Müzels vnd seiner erben erb solt seyn jarlichen
vmb acht guldein der Stat Werung zu Nuremberg, halb auf sant Walpurg
tag vnd halb auf sant Michaelstag, fürbaz ewiglichen, vnd des zu vr-
kund ist Im dir' brief mit vrteil von gericht geben versigelt, mit des ge-
richts zu Nuremberg anhangendem Insigel, Geben am pfingstag nach der
heiligen zwelfspoten tag Petri vnd Pauli nach Cristis geburt vierzehenhun-
dert vnd in dem vierden Jaren.

Karl Holzschuhers Kaufbrief über den Zehenden zu Alten-
felden.

Nach Görg Krag Ritter Schultheis, vnd Wir, die Schepfen der Stat A. 1405.
zu Nuremberg veriehen offentlich mit disem brief, daz für vns
kom in gericht Ser Karl Holzschuh, vnd erzewgt als recht waz mit den
ersamen Mannen, Hern Seizen Pfingzing Hern Albrechten, vnd Hern Fran-
zen den Ebner, die sagten auf ir anbe, daz sie des geladen czewgen wern daz
Im Veyt Pfingzing, sein swager, het recht vnd redlichn ze kawffen geben, den
zehenden zu Altenfelden, der Wenlunt ze Lehen gangen wer von dem Kropf-
pfe, Im, dem egenan Hern Karl Holzschuer, vnd seinen erbn zhaben vnd
ze nießen mit allen rechten vnd nützen die darzu gehorten, zu Dorff, vnd zu
velde, wie daz alles genant wer besucht, vnd vnbesucht, fürbaz ewiglichen
vnd gelobt In dez cze wern für lehen als recht wer, vnd des ze vrkunde ist
Im dir' brief mit vrteyl von gericht geben versigelt mit dez gerichts zu
Nuremberg anhangendem Insigel Geben am Montag vor sant Elspethen
tag. Nach Cristi gepurt Vierzehenhundert vnd in dem fünften Jaren.

91. ^{b.}Karl Solzschubers Kauf eines Reichslehen zu Reeswasser
gelegen.

A. 1405. **N**ach Görg kraz Ritter Schultheiß, Vnd wir die Scheyffen der Stat zu Nüremberg, veriehen offentlich mit disem brief, daz fur vns kome in gerichte Ser Karl Solzschuber, vnd erzewgt als recht was mit den ersamen mannen, h'n Seizen Pfingzing, h'n Albreten vnd h'n Franzen den Ebnern, dy sagten auf ir eyde daz sie des geladen zewogen wern, daz im Veit Pfingzing sein Swager het recht vnd redlichen zu kaufen geben sein gut czum festwasser gelegen, das des Jungen Eberleins erb wer vnd das zu lehen gieng von dem heyligen Römischen Reiche Im dem egenantl. h'n Karl Solzschuber vnd seinen erbn zehaben vnd zenießen mit allen rechten vnd nügen die darzu gehörten czu dorff czu velde an eckern an wysen, an wasser an weyde an holz, oder wie daz alles genant wer besucht vnd vnbefucht fürbaz ewigklich, vnd gelobt In des czu weren für lehen als recht wer, vnd het Im auch die lehenschaft daran aufgesant bey h'n Hansen Tucher, der Im die in trewschant tragen solt als lang bis Im die v'lihen würde onguerde vnd des czu vrfunde ist Im dir' brief mit vrtail von gerichte gebn v'sigelt mit des gerichts zu Nürmb'g anhangendem Insigel. Geben am Montag vor sant Elspeten tag Nach Cristis gepurt vierzehenhundert vnd in dem fünften Jar.

92.

Karl Solzschubers Kaufbrief über einige Burggrävl. Lehen
zu Sischbach und Emmelsdorf.

A. 1405. **N**ach Görg kraz Ritter Schultheiß. Vnd Wir die Scheyffen der Stat zu Nüremberg veriehen offentlich mit disem brief daz für vns kome in gerichte Ser Karl Solzschuber vnd erzewgt als recht was, mit den Ersamen Mannen. h'n Seizen Pfingzing, h'n Albreten vnd Franzen den Ebnern die sagten auf ir eyde, daz sie des geladen zewogen wern, daz im Veit Pfingzing sein Swager, het recht vnd redlich zu kawffen geben sein hawse zu Sischbach gelegen mit sampt dem grabn vnd Weyer daran, die Wysen der Jaghof genant, den garten, stadel, hewser vnd Geldengute vnd das gute doselbst das des Brechtels erb wer, vnd darzu auch den Ezhend czu Emelstorff das alles zu lehen gieng von dem Hochgeporen fürsten vnd Hren, H'n fridrichen Burggrafen zu Nüremberg Im dem egenant H'n Karl Solzschuber vnd seinen erbn ze habn vnd zenießen mit allen rechten vnd nügen die darzu gehörten czu dorff zu Velde an eckern an Wisen an Wasser an Wunne an Weide an stock an steinen vnd an Holze, oder wie das alles genant wer besucht vnd vnbefucht nichts amßgenommen fürbaz ewigklich vnd gelobt In des alles zu weren für lehen als recht wer, vnd het Im auch die lehenschaft daran

daran aufgesant bey h'n Hansen dem Tucher der Im die in trewschant tragen solt als lang bis Im die verlihen wurden gar vnd genzlich on guerde, vnd des czu vrfunde ist im dir' Brief mit vrtail von gerichte gebn v'sigelt mit des gerichts czu Nüremberg anhangendem Insigel, Geben am Montag vor sant Elspeten tag nach Cristis gepurt vierzehenhundert vnd in dem fünften Jar.

93.

Ludwigs vnd Friedrichs der Grafen zu Oetingen Lehenbrief,
Karl Solzschubern über ein Gut zu Rehedorf ertheilt.

Wir Ludwig vnd fridrich grafen zu Otingen Bekennen vnd tund kunt A. 1405. offentlich mit dem Brief daz wir czu rechtem lehen v'lihen haben vnd v'lihen auch in kraft dez Briefs dem Ersamen Karln dem Solzschuber, Burgr' zu Nürnb'g Lin gut czu Redorf gelegn mit aller sein' czugehorunge decz der Schrol iezo pawet vnd habn Ime decz gelihen waz wir Ime dann dar an billich vnd von rechz wegn lihen sullent als vn'r graffschaft vnd Herschaft Lehn recht vnd gewonheit ist, Doch daz er vns getrew vnd gewer sein vnd tün sol als ein lehenman seinem Lehenh'ren schuldig ist, vnd diz czu vrfunde geben wir Ime den brief mit vn'm graf Ludwig anhangendem Insigel besiegelten der geben ist, do man zalt von Cristz geburt vierzehenhundert Jare vnd dar nach in dem Funften Jaren dez nechsten fritags nach sant Niclas tag.

94.

Burggr. Friedrich verleiht Karl Solzschubern etliche Mann-
lehengüter zu Sischbach und darzu den Zehenden zu Emmelsdorf.

Wir Friderich von gotes gnaden Burcgrau zu Nüremberg Bekennen A. 1406. vnd thun kunt offentlich mit disem brief, daz wir vnserm liben getrewen Karel Solzschuber burger czu Nüremberg czu rechz Manlehen gelihen haben, daz hawse Graben Gartten, die Wisen auf dem Gaghoff, daz gütlein daz der Brechtel hawet vnd drew ander selben gütlein, daz allez czu Sispach gelegen ist vnd darzu den Ezhenden czu Emelstorff als er daz vmb Beyten Pfingzing gekawfft hat, vnd daz von vns czulehen rüret vnd get, vnd leihen Im daz allez In krafft dics brues, waz wir Im von rechtes wegen daran leihen sullen vnd nügen, vnschedlich doch vns an vnsern vnd süß hederman an seinen rechten. Mit Brckünde dics brues versigelt mit vn'n anhangendem Insigel Geben czu Nüremberg, am frentage nach Conuersion sancti Pauli Nach Cristi geburt vierzehenhundert Jar vnd darnach In dem Sechsten Jare.

(95)

95.

Karl Holzschuhers Kauf etlicher Eigen zu Wehrd gelegen.

A. 1406. **N**ach Görg Kraz Ritter Schultheis, Und Wir, die Scheyffen der Stat zu Nüremberg, veriehen offentlichen mit disem brief, daz für uns kom in gericht Ser Karl Holzschuher, vnd erzengt als recht was mit den ersamen mannen Hern Steffan Schuler vnd Hern Erhart Vnruw die sagten auf ir ende daz sie des geladen czewgen wern daz Agnes dez Heinrich Schützen eliche Wirtin, Margaret dez Ulrich Schützen eliche Wirtin vnd Susanna dez Beringers Schützen eliche Wirtin, vnd auch Elspeth dez Eberhart Lochners eliche Wirtin Alle veriehen vnd bekant heten, Vmb alle die Aigen czu Nuremberg Im Werde gelegen, die dez Walthar Schützen seligen gewesen wern vnd die die vorgeß Schützen vnd Eberhart lochner dem vorgeß Hern Karl Holzschuher cze kawffen geben heten, nach awswensung der brief, die derselbe Her Karl Holzschuher darumb het, daz derselb kawffe, vnd auch alles daz daz dieselbn Schützen vnd Eberhart Lochner damit getan vnd gehandelt hetten daz das der obgeß Frauen aller Ir wille vnd wort wer vnd daz alles genzlich stethalten solten vnd wolten furbacz ewigklichen on alles geuerde. Vnd dez cze Vründe ist im dir' brief mit vrtel von gericht geben versigelt mit dez gericht's czu Nüremberg anhangende Insigel Geben am freytag nach vnser framentag als sie geborn ward, Nach Cristi gepurt vierzehenhundert vnd in dem sechsten Jaren.

Quittung, Karl Holzschuhern gegeben.

A. 1407. **N**ach Görg Kraz Ritter Schultheiß, vnd Wir die Scheyffen der Stat czu Nüremberg, veriehen offentlichen mit disem brief, daz für uns kom in gericht Ser Karl Holzschuher vnd erzeugt als recht was mit den Ersamen mannen H'n Hansen Tucher vnd H'n Jacob Ortlieb dy sagte auf ir ende daz sie des geladen czewgen wern daz Ulrich vnd Beringer die Schützen vnd Eberhart Lochner für sich vnd ir erbn v'iehn vnd bekant heten daz In der egen Her Karl Holzschuher schon vnd freuntlichen gericht vnd bezalt het, die Sum gelts alle, darumb sie Im die Padstuben vnd Hewser im Werde czu Nüremberg czu kawffen geben heten, Vnd sie sagten auch denselben H'n Karl Holzschuher vnd sein erbn, für sich vnd ir erbn vnd nemlichen für Heinrich'n Schützen vnd sein erbn vmb dieselbn sum alle genzlich'n quit ledig vnd lose on geuerde, vnd des heten auch die obgeß vlr vnd peringer dy Schützen vnd Eberhart Lochner gesprochen für den egenan Heinrich Schützen, vnd des czu vründe ist Im dir' Brief mit vrtel von gericht gebn versigelt Mit des gericht's czu Nüremberg anhangendem Insigell. Geben am Pfingstag nach sant Pauls tag als er bekert warde Nach Cristis gepurte vierzehenhundert vnd in dem Eybenden Jar.

Friedrich Holzschuhers, Teutschordens, Uebergab seiner Rechte auf Lichtenau an die Stadt Nürnberg.

Nach Steffan von Abbsperg, Lantrichter czu Nuerenberg tu kunt, mit di. A. 1408. sem briefe, das für mich kome In gericht Ser Fridrich Holzschüher Teutschordens zu Nuerenberg, vnd lautmert mit fürsprechen, er hete erclagt vnd eruollet vor disem lantgerichte Auf alle die güte vnd rechte, die der Edel Wolgeboren H'r fridrich Herre czu Heydecke hete czu Erechtname, die Behausunge, vnd alles das dorezu gehörte, es seindt czinse, gulte, rente, czehenden, dörrer, weiler, varende vnd ligende habe besucht vnd vnbesucht nichts außgenommen als sein vründe sagten die er von disem Lantgerichte dorüber hete, vnd bat fragen ein vrtel ob er dieselben güte clage clagbriefe vnd recht, icht wolgeben möchte wem er wolte dasselb warde im erteilt mit gemeiner volge, vnd also trat er dar vor mir In gericht vnbetwungenlichen vnd gabe auf recht vnd redlichen Petern Haller Wilhelm Mendel, vnd Petern Volkmeir, an stat von wegen mit vollem vnd ganzem gewalt der Burgermeister, der Burger des Rates vnd der Burger gemeinlichen, der Statt czu Nuerenberg dieselben güte clage clagbriefe vnd recht, Also, das dieselbn von Nuerenberg die haben vnd niessen solte, besetzen vnd entsetzen, vnd domit tun vnd lassen alz mit andern iren guten nach ire pesten willen wie sie güte duncket vnd das in auch der volbrife, den er dorüber hete czu nüz vnd frumen steen solte gleicher weise als im selber, vnd do der obgenante Her fridrich Holzschüher, den vorgeannten von Nuerenberg dieselben güte clage clagbriefe vnd recht also vor mir in gericht veriehen bekant vnd aufgeben hete, do baton mich die vorgeannten Peter Haller, Wilhelm Mendel vnd Peter Volkmeir an stat der obgenanten von Nuerenberg frage einer vrtel, ob man in diez aufgeben veriehen vnd Bekentnisse icht wolbillichen vnd zu rechte bestelen vnd verschreiben solte mit des Lantgerichts briefe vnd Insigel also das ez krafte vnd machte haben solte, es were vor Geistlichen oder Werntliche gerichte vnd an allen steten wo In dez nöte geschee, dasselbe warde in erteilt mit gemeiner volge vnd vrtel auf den ende, Geben mit vrtel vnter des Lantgerichts Insigel am Mittwoch nach sant Görgen tage nach Cristi gepurde vierzehenhundert iare vnd dornach in dem Achttten Jare.

Burggr. Friedrichs Lehenbrief, Karl Holzschuhern über einen Hof zu Buch ertheilt.

Wir Fridrich von gotes gnaden Burggraue czu Nüremberg Bekennen A. 1408. offentlichen mit disem brief, das wir vnserm liben getrewen Karel Holzschuher Burger czu Nüremb'g czu rechtem manlehen gelihen haben einen Hofe czu Buch gelegen, darauf heczunden sizet Cunz Arnolt, mit

mit aller seiner zugehörunge, der von uns und unser herschafft zulehen geet und rüret, Und haben Im den gelihen was wir Im dann daran billichen leihen sullen, doch vnengolten uns und meniglichen an unsern rechten. Auch sol er uns trew und gewere sein, und thun als ein lehenman seinem lehen Herren schuldig ist. Mit vrkunde diczs briefs versigelt mit unserm anhangendem Insigel, Geben zu Nuremberg am Freitage vor sant Symon und Jude tage, Nach Cristi gebürt vierzehenhundert Jare und darnach im Achten Jare.

98.

Friedrich Solzschubers und Herdegen Valzners Stiftung einer ewigen Messe zu St. Claren in Bamberg.

A. 1410. **W**ir Margaret Libsbergerin, Ebtisin und die Sammlung gemeiniglich des Closters zu sant Claren, in dem Zinckenwerdt zu Bamberg gelegen bekennen für Uns und all unser Nachkommen des Egenanden Closters und tun kund offentlichen mit dießem briefe allermeistlich, vmb solch gnad liebe und freundschaft als Uns vñ demselben Unserm Closter, Unser besunder liebe Hern und Freunde Her Friedrich Solzschuber und Herdegen Valzner Burger zu Nuremberg zu Hülff und zu Steuer geschickt und getan haben, zu einer Ewiggen Messe zu stifften in dem obgenannten Closter, und darum wir In die liebe und freundschaft getan haben, und tun In auch die in Crafft dieß briefs; also das wir und all unser Nachkommen des obbeschriben Closters fürbaß alle Quatember Ein gesungen Vigily mit Neun lezen und auch ein gesungen Seelmeeß singen und halten sullen und wollen ewiglichen, zu hülffe und zu trost In, auch besunder durch aller der Seel willen, von den das herkommen ist, ohn geuerde. Mit Brkund dieß briefs versiglet mit unser vorgeordneten Ebtisin und darzu des obgenannten Unser Closters und Conuents anhangenden Insiglen das geschehen den Frentag nach sant Mathias des heiligen zwölf boten tag nach Cristi geburt im vierzehenhundert und im zehenden Jare.

99.

Friedrich Solzschubers und Herdegen Valzners Stiftung
2. ewiger Gulden in das Kloster zu Engelthal.

A. 1411. **W**ir Schwester Catharen Fürerin, Priorin des Conuents zu Engeltal, Prediger Ordens, Enstatter Bistums, und die Sammlung gemeinlichlichen des Conuents daselbs, bekennen für Uns und all unser Nachkommen des egenanten Closters zu Engeltal und tun kund offentlich mit dem briefe allermeistlich, vmb solch gnad, lieb und freundschaft, als Uns und demselben Unserm Conuent unser besunder liebe Heren und Freund Her Fridrich Solzschuber und Herdegen der Valzner, burger zu Nuremberg, zu helffe und zu Steuer geschickt und getan haben Zwen Gul-

Gulden Ewigs gelds also das wir In alle Jar in dem Advent singen sullen zwo vigily mit neun lezten, und des Morgens zwo Seelmeeßen, durch Gotes willen und allen Glaubigen Seelen zu hülffe, und der dauon es herkommen ist. Und das das alles stet und vnzerbrochen belib das obgeschriben stet, zu Einer merern Sicherheit und Brkund gib ich obgenand Schwester Catharen Fürerin Priorin des obgeschriben Conuents zu Engeltal den obgeschriben Herdegen Valzner Burger zu Nuremberg, den gegenwertigen brief, versigelt mit meinem Insigel und des Conuents Insigel, die beide daran gehangen sind, da man zalt nach Cristi geburt vierzehenhundert Jar und darnach in dem aillften Jar, an der lieben heiligen tag Prothi und Jacinthi.

100.

Burggr. Friedrichs Lehenbrief, Karl Solzschubern über ein Gut zu Fischbach, und einen Hof nebst zwölf Soldengütern zu Eltersdorf gegeben.

Wir Fridrich von gotes gnaden Burgrau zu Nuremberg Bekennen of A. 1412. fenlichen mit dießem briefe das wir haben verliehen unserm lieben getruwen Karel Solzschubern zu Nuremberg, die hernach geschriebne Lehen, mit namen ein gute zu Fischbach, das der Lenderer bawet Einen hoff zu Eltersdorff, mit seiner Zugehörunge, den Herman Armherr bawet, und zwelff Soldengute auch daselbst, die er kawfft hat vmb Peringer Schützeen, das alles von uns und unser Herrschafft zulehen get, und wir verleihen In die egeschriben gute mit crafft dieß briefs was Wir Im von rechts wegen doran verleihen sullen und mogen, Doch mit beheltniß unser, unser erben und eins iclichen recht doran ongeuerde als auch das alles vollkumelich in unserm lehenbuch geschriben stet, Zu vrkunde haben wir unser Insigel an disen briefe tun henden der geben ist am Wentag nach sant Walpurgē tag in dem Jare, als man zalt nach cristi geburt vierzehenhundert und darnach Im zwelffte Jaren.

101.

Friedrich Solzschubers Heyratsbrief mit Margareta Kressin.

Nach Hans von Rosenberg Ritter Schultheiß und Wir die Scheppfen der A. 1413. Stat zu Nuremberg, Verleihen offentlichen mit dießem briefe, das für uns kome in gerichte Her Karl Solzschuber, von frizen Solzschubers seins Suns wegen und erezewgt als recht was mit den ersamen mannen Hern Hansen Zucher dem eltern Hern Jacob Grolanden und Hern Niclas Meuffell, die sagten auff Ir anbe das sie des geladen ezewgen weren vmb sollich sampnung und heyrat, als geschehen were zwischen dem egent frizen Hern Karl Solzschubers Sun auff ein seitten und Jungkfrawn Margreten des Cunzen Cressen tochter auff die andern seitten, das darumb zewischen In

In beiderseiten geredt vnd getaidingt were worden, Also daz der egentl. Cunez Cresse zu der egent Jungfrawn Margreten seiner tochter dem vorgentl. friezen Holtzshuber geben solte eze czuschaezze Acht hundred guldein vnd solt sie klanden, nach seinen erten vnd solte sie bede ein Jar bey Im in seiner kost halten, vnd solt sie gleich erben lassen mit andern seinen kinden nach der Stat Recht zu Nuremberg So sol Karl Holzshuber zu dem egent friezen seinem Sun der vorgentl. Jungfrawn Margreten hinwideromb ezezuschaezze geben Ezech hundred guldein vnd solt sie beide auch ein Jar bey Im in seiner kost halten vnd solt In erbn lassen mit andern seinen kinden nach der Stat recht. Vnd welichs vnter In beden vor dem andern von tods wegen abgieng one leiplich erben die sie mit einander heten So solten dem andern daz dannoch lebte bede ezechschezze verfallen sein, heten sie aber erben miteinander, die solten erben nach der Stat recht, Vnd ob sie erben miteinander heten vnd dan er vor Ir abginge, So solten Ir von beden ezechschezze werden Ezechsch hundred guldein vnd Ire kleynd vnd die vberigen Sechshundred guldein solten den kinden werden, die sie miteinander gehabt heten, vnd ob der val an Im geschehe, so solte sie Ir ezechschezze die Ir dan werden solten haben auf alle dem, daz er ließ. Auch solt er sie nicht benösten dheins aufgebens oder geschäfts, Geschehe es aber darüber daz solt weder kraft noch macht haben. Vnd vmb des obgenantl. Hern Karl Holzshubers ezechschaezze weren pürgen worden Her Seicz Pfinczing francz Stromeyr vnd Görg Pömer So weren für des egentl. Cunezen Cressen ezechschaezze Pürgen worden, Her Ulrich vnd Her Werten die Haller vnd Hans Rumell. Vnd des zu vrkunde ist Im dir' brief mit vrtail von gerichte geben versigelt mit des gericht's zu Nuremberg anhangendem Insigell Geben am Suntag an sant Vincenczen tag Nach Cristis gepurte vierzech hundred vnd in dem dreizehenden Jar.

102.

K. Sigmund verleiht Karl Holzshubern einen Zehenden und drey Söldengüter zu Rückersdorf.

A. 1414. **W**ir Sigmund von gotes gnaden Römischer Kunig zu allen eyzten merer des Ruchs vnd zu Bng'n Dalmacien Croacien 2c. kunig. Bekennen vnd tun kunt offembar mit disem briefe allen den die In sehen oder horen lesen, daz wir durch williger vnd getruer dienste willen die vns vnd dem Riche Karels Holzschubers vnsers vnd des Ruchs lieben getruen vordern vnsern vorfarn an dem Riche oft vnd dick getan haben, vnd derselb karel Holzschuber vns vnd demselben Riche noch tun soll vnd mag in kunftigen eyzten, Dorumb wir Im ein ezechentlin vnd drye selden gut zu Rückersdorff mit Iren ezugehorungen, die von vns vnd dem heiligen Römischen Riche zu lehen rüren gnediglich verliehen haben vnd verleihen Im die
ouch

ouch in krafft diß brießs, die zubefiezen, zuhaben vnd der genießen, als dann dieselben lehen an In komen sind, Doch vnschendlich yederman, an sinen Rechten, vnd derselbe karel hatt vns doruf Huldung getan mit gelubden vnd enden, als billich vnd gewonlich ist. Mit Vrkund diß brießs versigelt mit vnserm kuniglichen anhangendem Insigell. Geben zu Nuremberg Nach Cristis geburt vierzech hundred Jare, vnd dornach in dem vierzechenden Jare, am nechsten Montag vor sand Michels tag vnser Riche des vngrißchen 2c. in dem Eiben vnd ezwinczigsten, vnd des Römischen in dem Vierden Jaren.

Ad mandatum Dni Regis
Michael de Priest.

103.

K. Sigmund belehnet Karl Holzshuber mit unterschiedlichen Gütern.

Wir Sigmund von gotes gnaden Römischer kunig zu allen eyzten merer des Ruchs, vnd zu Bng'n, Dalmacien, Croacien 2c. kunig, Bekennen vnd tun kunt offembar mit disem brief, allen den die In sehen, oder horen lesen, daz für vns komen ist karel Holzshuber Burger zu Nuremberg, Bng vnd des Ruchs lieber getruer, vnd hat vns demütiglich gebeten, daz wir Im diese hernach geschribene lehen vnd güte, mit namen Ein gute zu dem Kewtleins, Syben güte zu Eberspach, Acht güte vnd Selbengute zu Reichelstorff, Item einen garten bey dem graben vor Werdore Einen garten bey dem graben am fröschstore, Item ein gute, vnd Ecker zu dem Tann, Ein gute zu Heidelpach, Ein gute zu Swerzenlo, daz Im Sebolt Pfinczig zu treuwshanden getragen heft. Item die gute, vnd Selbengute, Wisen, vnd Ecker, die Er hette zu dem Malmshof, vnd ein gute zu den Kesswasser, daz alles von dem Heiligen Riche zu lehen rüret, ezuerlñhen gnediglich geruchen, des haben wir angesehen soliche sin demütige bete. vnd ouch getruer vnd willige dinste, die des vorgeñ karls vord'n Bng'n vorfarn an dem Riche oft vnd dick getan haben, derselbe karel vns vnd dem Riche teglichen tut, vnd fürbaz tun sol, vnd mag in kunftigen eyzten, vnd haben Im dorumb mit wolbedachtem Mute, gutem Rade, vnd Rechter wißen, die vorgeschriben lehen, vnd güte, mit allen vnd iglichen Iren Rechten, nützen vnd ezugehörungen, vnd allem dem das wir Im von Rechts wegen doran lihen sollen, vnd ezuerlihen haben, gnediglich verliehen, vnd v'leihen Im das ouch von Römischer kuniglicher macht in krafft diß Brießs von Im vnd sinen lehenferben zuhaben, zuhalten, vnd ezubefiezen, vnd das ouch als oft sich das gebüret zu empfangen zu verdienen, vnd vns, vnd dem Riche dauon zu fund, als billich, vnd Recht ist, Doch vnschendlich vns, vnd dem Riche an vnß'n dinsten. vnd suß yedermass an sinen Rechten, vnd der vorgeñ karel hat ouch vns, als einem Römischen
(E e 2) kunig

künig doruf. Huldinge getan mit gelübde, vnd eyde, als das gewönllich, vnd Recht ist, Mit Bründe diß briefs versigelt mit vnser küniglichen anhangendem Insigel, Geben zu Nuremberg, Nach Cristi geburt vierzehenhundert Jare, vnd darnach in dem vierzehenden Jare, des nechsten Donnerstags vor Sant Michels tag, Unser Riche, des Rngriichen 2c. in dem Achtundzweingzigsten, vnd des Römischen in dem vierden Jaren.

Ad mandatum Dni Regis
Johes Krichen.

104.

Konrad Hallers Heyratsbrief mit Christina Tandorferin.

A. 1415. **N**ach Karl Holczschuber zu der zeit an eins Schultheissen stat, Vnd Wir, die Scheyffen der Stat zu Nuremberg veriehen öffentlich mit diesem brief, das für uns kom in gerichte Conrad Haller vnd erzewgt als recht was mit den Ersamen Mannen H'n Gerhart Ezolner H'n Lamprecht Grössen vnd Hern Conrad Pawmgartner die sagten auf ir eyde, das sie des geladen czewgen weren vmb solch samnug vnd heyrat, als geschehen wer zwischen Jungfrawn Cristein des friezen Tandorffers tochter auf ein, vnd dem egentl. Cunez Haller auf die and'n seiten, das darumb zwischen In bedersseit geredt vnd getandigt wer worden, Also das der egentl. friez Tandorffer zu derselb'n Cristein seiner tochter dem egentl. Conrad Haller geben solt czeczuschacz funffhundert guldein vnd solt sie klanden vnd vertigen nach sein'e eren vnd solt sie auch erben lassen nach der Stat recht zu Nuremberg, So solt derselb Cunez Haller der heczgeñl. Jungfrawn Cristein hinwider geben czeczuschacz funffhundert guldein, vnd welchs vnter In czein vor dem and'n abging von tods wegen on leiplich erben die sie miteinander heten, so solten dem and'n das dannoch lebte bede czuschacz verfallen sein, heten sie aber erb'n miteinander die solten erben nach der stat recht zu Nuremberg, vnd was Ir nedes het oder gewunn vber sein czuschacz damit mocht es mit sein einshant tun oder lassen was es wolt, Auch solt er sie nicht benöten keins geschaffts noch aufgebens wie das darüber geschehe, das solt weder krafft noch macht haben, vnd vmb des egentl. Cunezen Hallers czuschacz wern Vürgen worden Her Ulrich vnd Her Peter die Haller die eltern vnd peter volckmeyer, So wern für des obgeñt friezen Tandorffers czuschacz bürgen worden Eckhart Nending, Hans Wotschneider vnd friez Würckheimer, vnd des zu Bründe ist Im dir brief, mit vrtail von gerichte geben versigelt mit des gericht's zu Nuremberg anhangendem Insigel, Geben am Eritag vor sant Jacobs tag des zwelfspoten, Nach Cristis gepurt vierzehenhundert vnd In dem fünffzehenden Jare.

105

105.

Burggr. Friedrich belehnet Veit Pfinczing und Karl Holzscher mit einigen Gütern zu Fischbach.

Wir Friedrich von gotes gnaden Burgraff zu Nuremberg 2c. Befehl A. 1416. nen öffentlichen gein allermeinlichen mit diesem brief, das für uns komen ist Bente Pfinczing von Nuremberg vnd hot uns gebeten, von solcher lehen vnd gute wegen zu Fischbach, die Jörg Pfinczing seliger etwann von uns zu lehen gehabt hot, die nu ledelichen vff uns erstorben, vnd gefallen weren vnd wir die also etliche cznte Inne gehabt haben Im, vnd auch Kareln Holtscher zu Im, die gnedelichen czuerlehen Also angesehen merckliche dienstbarkeit, uns vnd vnser Herschafft von denselben benten vnd Kareln gescheen vnd fürder geschehend, Vnd von besundern gnaden So haben wir den egenanten Benten Pfinczing vnd auch Kareln Holtschern obgnanten zu Im vnuercheidenlichen verliehen vnd lehen In vnd Iren Menlichen erben, dieselbe obgenante gute zu Fischbach alle, als die von uns zu lehen rüren, vnd von Jörgen Pfinczing seligen egenanten an uns genommen vnd gefallen sin recht vnd redelichen, was wir In von gnaden vnd rechts wegen doran verlehen sullen vnd mögen, Doch hinfür vnshedliche uns vnser erben, vnd vnser Herschafft, an vnser vnd einem igelichen, an seinen rechten ongenuerde, mit vrfunde diß briues vfigelt, mit vnser anhangendem Insigel, der gebn ist zu Cadolzburg, am samstag nach vnser frawe tag, als sie geboren wart, nach Cristi geburt vierzehenhundert, vnd Im Sechzehenden Jaren.

106.

Karl Holzschers Kaufbrief über etliche Güter zu Fischbach.

Nach Hans von Sparnack Ritter Schultheiß vnd wir die Scheyffen der Stat zu Nuremberg veriehen öffentlich mit diesem brief das für uns A. 1416. come in gericht Her Karl Holczschuber vnd erzewgt als recht was mit den ersamen mannen, Hern Gebolt Pfinczing vnd Hern Peter volckmeyer, die sagten auf Ir eyde das sie des geladen czewgen weren, das im Deyt Pfinczing sein Swöger recht vnd redlichen zu kauffen vnd aufgeben het alle die güt dy er het zu Fischbach mit sampt den Benten doselbst vnd aller ir czugehörung, die In von Jörgen Pfinczing seinem Bruder seligen an erstorben vnd gefallen weren vnd zu lehen giengen von dem Hochgebornen Fürsten vnd Herren, Hern fridrichen Burggrafen zu Nuremberg, vnd die Im vnd dem egenan seinem Swäger Hern Karl Holczschuber von demselben Burggrafe fridrichen czesamen vnuercheidenlichen verliehen wern worden vnd also het er sich gen demselben seinem Swäger Hern Karl Holczschuber vnd seinen erben für sich vnd sein erben lewterlichen verczigen aller der rechte, die er daran hete oder gehabt mocht Im demselben Hern Karl Holczschuber (Sf)

schuher vnd seinen erben zu haben vnd zu nießen mit allen rechten vnd nützen die dazzu gehorten zu dorffe zu veltde In Eckern an Wyßen an Wasser an Wunn an Wande an Holcz an stock vnd an stainen, wie das alles genant were besucht vnd vnbesucht nichts außgenommen furbaz ewiglichen, vnd gelobt In der also für lehen zu weren, als recht were, vnd des zu vrkunde ist Im di'r brief mit vrtail von gerichte geben versigelt mit des gericht's zu Nuremberg anhangendem Insigell Geben am Mitwochen vor sant Mertens tag Nach Cristis gepurt vierzehenhundert vnd in dem Sechzehenden Jar.

107.

Mannlehenbrief, von dem Probst zu Onolzbach Karl Solzschuher über den Zehenden zu Leonrod gegeben.

A. 1417. **W**ir Balthasar von Masbach Probst zu Onelsbach bekenne öffentlich an disem gein allermenlich daz wir Karl Soltschücher zu Nuremberg vnd alle sein manlehenbar erbñ gelihen habñ vnd lihen auch mit crafft dieses brießs den zehenden zu lehenrode halb in dorf vnd in selbe mit alle sein zugehore klein vnd groß nichts vßgenomē Vns' probstñ vnd stiftes zu Onelsbach freigmanlehē den veit phinczing von vns zu lehen gehabt hat vnd lihen dem mit allem rechtñ nach vnsers stiftes gewonheit doch vns vnd vnsz probstñ vnd stifte an seinen rechtñ vnd lehen an schadñ angeñd vnd des zu vrkunde ist vns' probstñ Insigel an disen brieß gehangē. Datum Anno Dñi M. cccc. xviij. am Suntage nach sent Jorgen tage.

108.

Diploma Alberti, Episcopi Bambergensis, quo Herdegeni Holzschuheri aliorumque hominum beneficiorum donationes, xenodochio et templo Spiritus S. factas, confirmat.

A. 1417. **A**lbertus dei gracia Epus Bambr ad rei memoriam sempiternam hijs q̄ pro diuini cultus augmento pie et prouide facta sunt, ut illibata p̄sistant libenter cum a nobis requiritur addicim⁹ munimis firmitatem Sane p̄ honestum virum Herdegnum faltzner prouisoem et amistratorem Noui hospitalis Opidi Nuremberg Bambergen dyoc. Nobis nup exhibita hūilis peticio ḡtinebat Quod olim Heinricus Cerdo et *Herdegnus Holtzschuher* p̄spitei (presbyteri) Anna Hallerin Gerhulfa Neuvvurtin kungundis Rützin Elizabeth achtalerin pie meorie de bonis suis a deo ip̄is collatis et p̄ eos iusto Titlo acquisitis de p̄pa salute recogitantes ac cupientes terrena in celestia et transitoia in eterna felici ḡmercio ḡmutare atq; in celis sibi thesauros thesaurizae quos post hanc vitam inmarcessibiles valeant reperire ad honor gl̄iam et laudem omnipotentis dei sueq; mats maie v̄ginis gl̄ose et oim celestiu Ciuuū sūperior. pro ip̄orum et progenitor oimq; x̄i fidelium

aiar

aiar salutari remedio et diuini cultus augmento ip̄or sumptib⁹ erexerint ac edificari fecerint fundant et dotaunt et de nouo creaunt missam seu vicaia p̄petuā In altari sancte Elizabeth vidue In dco Nouohospitali extnti Ad quam honesti viri quinq; Electores ḡsiliū Ciuitatis Opidi Nuremberg Bambñ dyoc. Venerabilem virum et Mgrum Erasmus Helie de Nisza sacre theologie p̄fessorem Egregium nobis et p̄ nos Institutum Jure patronatus more et ad eos pleo Jure spectante p̄sentarut p̄ se uel alios ac successores suos p̄petuis tempib⁹ futis in modum ac formam q̄ sequuntur ad deo fideliter inibi famlandum Pmo q̄ idem dñs Erasmus et sui successores p̄ futo tempe exntes In ipsa vicaia ḡtinua sine fraude in Opido Nuremberg. p̄dco p̄sonalē faciat et faciant residenciam q̄cūq; dispensacōe seu priuileg. seclusis cum tātam redditū copiam veri similis estimem⁹ p̄ p̄claro et personali vbi dei ministracōe et salutis hostie oblacone. elargitam, Item q̄ idem dñs Erasmus et singli sui successores missā in dco altari celebrare debeat, q̄ cū sua bona potest ḡscia Et q̄ omi die, domicō omnib⁹ diebus festiuis ac p̄ totam Quadragesiam et totum aduetum sermonem faciat et faciant, p̄ se ul̄ alium seu alios scientificum et in f̄mone p̄clarum tempore legitimi impedimti post ul̄ ante Messam Et omib⁹ sextis feijs p̄pe infirmos infirmariē maioris Sicut hoc cū ḡsvetudie laudabili huc usq; est introductum vt sic. p̄ ymolata ibidem holocaustomata fiant vota supplicaciū et miseratō misericordias oim miserator pure et simplicit ac donacōe Irreuocabili inter viuos Bona et redditus infra sc̄ptos pro ip̄o p̄petuo p̄dicatore pro t̄pē instituedo donaunt p̄e (pure) et libere p̄pter dēum Redditus autem p̄dicti ac p̄petui census q̄bus et p̄ quos p̄dicta missa seu vicaia dco p̄dicatori et suis successoib⁹ fundata existit atque dotata p̄ p̄dcm quodam dñm Heinricum Cerdonem sunt hec Pmo laubendorf q̄ soluit singlis annis quatuor simer. filigis vñu simer. auene Mensur. Nuremb'gen Vigiti q̄tuor caseos vñā libram ouor. q̄tuor (quatuor) pullos autupnales duos pullos canisp̄uiales (carnisp̄riuiales) Item bonum in fevvcht q̄ colit d̄cus sp̄orer q̄ soluit singlis annis duo simer. filigis Mensur p̄dicte duodecim caseos et duos pullos canisp̄riuiales Item bonū situm in schaftnach q̄ soluit singlis annis q̄to simer filigis m̄sure p̄dce Quadragita helln et duos pullos canisp̄uiales Item der Pawmañ zu Godmastorf alter. medium simer. filigis vñū simer auene m̄sur p̄dicte decem caseos sexaginta oua duos pullos autupnales et duos pullos canisp̄uiales et sexaginta hellen Item boā vero et reddit⁹ ac p̄petui census q̄bus et p̄ quos p̄dca missa seu vicaia fundata et dotata existit p̄ quodam dñm Herdegnum Holtzschuher p̄dcm vt premittitur sunt hec Bona iacēca zu dem Odenhaslach p̄pe Reichenet et vñā Molendina Jbidem Mosenhofe Nūcupata q̄ soluut singlis anis septem simer filig. cū dimidio vñū quartale et duo simer cum dimidio minus vñi⁹ achteil auene vñum simer t̄tici m̄sure p̄dicte decē et

(Sf 2).

se-

septem caseos et duos pullos autupnales duos pullos canispuiales et quatuodecim solidos helln breuiū. Item de illis bois Recipi debent duo floreni Rēneis. Cum qbus peragi debet Anniūfarius herdegni Holtzschuher p̄dicti Cum scitu tamen et voluntate Magistri Hospital et Custod. ibidem In vigilia bte Elizabeth de sero cum vigilijs et de mane cum Missa defunctor. et dare debet cuilibet sacerdoti in dco Hospitali vnu solidum helln Et cuilibet corali tres helln current. Et vna libra cere ad sac̄tiam ibidem pro candelis rformandis Et qq̄ (quidquid) sup̄fuit in floreis tam dcis diuidi debet infmis in dco Hospitali exntes Item vna curia cum ags agris) suis Jacentem vulgariter in dem se ppe Curia dicti schopper q̄ anuatū soluit duodec. flor. de qbus pdcus pdcator omi anno peragere debet vnu Anniuersarium cca festum Sancti Ambrosii cū vno flor. Item tres flor. singlis anis dāe et amistrare debet Relicte quod. Wernheri fatler tempor. vite eiusd. Item decē et nouem flor. boi auri et Iusti ponderis quos prouisor Hospital. p̄dicti omi anno et tpe anni iuxta ḡtinēciam irar. et ordinacōes praetar. quodam mulierum Anne. Gerhuse. Kunegund. Et Elizabeth vicar. et suis successoribus ac ipi vicaie p̄soluere cum effectu debebit Insuper Jusprorat̄ seu Jus presentandi ad ipam p̄sonam ydoneam In s̄moibus cautā theologia ctam et morum honestate onatā Cum dcam missam seu vicariam vacae ḡtingeit Ad p̄dcos quiq; Electoes Ex hac nra ḡfirmacōe p̄leo Jure spectae debebit in p̄petuum put̄ antea Jure plenaio ad eos spectabat et ptinet Cum aut sic petico h̄milit herdegni saltzner prouisoris et amistratoris hospital. p̄dicti subiugebat ne p̄pter diut̄nam retardacōem bona pro huiusmodi fundacōe dotacōe institucōe instauracōe et creacōe assignata distrahi seu ad alios prophanos vsus deduci ḡtingat fuit a nob h̄milit̄ supplicatū vt fundacōi dotacōi Institucōi Instauracōi creacōi donacōi et assignacōi p̄dcis Robur ordināe ḡfirmacōis (confirmationis) addice dignaremur Nos Jgi Albertus Ep̄us suprad̄cus q̄ diuinū eltu nris tempor. incenso desiderio augei affectam⁹ fundacōm donacōm Institucōm Instauracōm Creacōm dotacōm et assignacōm p̄dcas q̄cuq; inde secuta p̄ ut in lris desup. ḡfectis et sigill. Ciuitatis Nūremb'gen ac alijs debitis sigillatis p̄ nos vis' et perlectis plei⁹ ḡtinetur q̄s hic Inf'img Rata h̄ntes et grata illa ex certa nra scia aucte nra odinaia q̄ fungim' ḡfirmam⁹ et p̄ntis septi patrocinio ḡmunim⁹ Et aff'tam olim ḡfirmacōm p̄ fridericum Heyden pie meorie vicarium nrum de et super vicaia p̄dca editā et ḡcessā cassam⁹ Et de oim tam Herdegni saltzner prouisor. quq; Elector. ḡsiliij ac totius Nūrm'gen ḡsiliij oim consensu p̄ncium sub tenore anulam⁹ cassam⁹ Irritamus et nullius volum⁹ eē roboris ac mōmti In quorū oim et singulor. Euides testimoim p̄ntes nre ḡfirmacōis ordinacōis et resuacōis lras p̄ discretum virū Conradum Merklinj als Molitor Notar. pubcū Infra scriptum in formam Instr̄i pubcī redigi scribi subsc̄bi et publicai mandauim⁹ et sygilli nri appen-

pensione fecimus ḡmuniri. Datū et actū in castro nro Altenburg ppe Bamb'g Anno a natiuitate dmi Millesimo Quadringentesimo decimo septimo Indicon decima Sede ap̄lica pastore carente Mens. Julij die sedecima hor. Eiusdem diei sexta ul̄ quas̄y P̄ntib⁹ Honor. vir. dn̄is Johanne Marschalck canōico eccie nre et Magistro Conrado Ringer et friderico kimmelbach sci stephani intra muros Ciuitatis nre Bambn Canoc et Theoderico de Köln Rcore eccie prochial. in Rostal Herpln. dyoc. et pluib⁹ alijs fidedignis pro testib⁹ et in testimonio ad p̄missa vocatis sp̄alr (specialiter) et Rogatis.

L. S.
Notar.

Ja Ego Conradus Merklini als dcus molitor Bambergenf. publicus Ap̄lica et Impiali Auctor. notar. Quia peticoni Ratihabiconi Approbacioni Confirmacioni Ordinacioni voluntati et concessionj ac anulacoi omib⁹q; alijs et singul premis dum sicut p̄mittit' et p̄ Reu'endum in xpo prem et dn̄m dn̄m Albertū dei gra Ep̄m Bambn p̄redcum et coram eo ag'entur et fie'nt, vnacū p̄nominatis testib⁹ p̄ns int'fui eaq; sic fieri vidi et audiui Ideo de man dci dñi Ep̄i hoc

p̄ns Instrum^{cti} pub per alium scriptum desuper confeci Meq; hic p̄pa mea manu subscripsi publicauī et in hanc publicam formā redegi signoq; et nomie meis solitis et consuetis vnacum Appensione sigilli Dni Ep̄i p̄fati signaui desuper requisitus.

109.

Karl Holzschubers und Barbara Rumlin Seyratsbrief.

Nach Angeleis vom Wolffstein Ritter Schultheiß, vnd wir die Schep^{A. 1420.} A. 1420. pfen der Stat zu Nuremberg veriehen öffentlich mit diesem brief, daz fur vns kome in gericht, Hanns Rumell von Junkfrawn Barbara seiner tochter wegen vnd erzeugt als recht was mit den Ersamen Mannen H'n Ulrich Haller dem Jüngern H'n Paulus Borchtel vnd H'n Hilpolt kressen, die sagten auf ir ende daz sie des geladen erzogen wern vmb solch samung vnd heyrat als geschehen wer ezwischen der egeñt Junkfrawn Barbara auf ein, vnd Karl Holzschuber dem Jüngern auff die andern seiten, daz darumb ezwischen In bedersent geredt vnd getehdingt wer worden Also daz der egent Hanns Rumell zu der vorgeñt sein tochter Junkfrawn Barbara, dem vorgeñt Karl Holzschuber dem Jüngern ezezuschacz gebn solt Achtthundert guldein Nennisch vnd solt sie vertigen mit kleydern nach seinen eren, vnd solt sie erbn lassen mit andern seinen kinden nach

(Gg)

nach der Stat recht zu Nürnberg, Und solt sie bede ein Jar bey Im in seiner koste halten, So solt der ellter Her Karl Holczschuher czu dem egeit seine sun Karl der obgeit Junkfrawn Barbara hinwiderumb zezuschacz gebn Ezechenhundert guldein Meynisch und solt In erben lassen mit and'n seinen Sunē nach der Stat recht czu Nüremb'g, und solt sie bede auch ein Jar bey Im in seiner koste halten und welchs vnter In zwein vor dem andern abgieng von todswegen So solte dem andern das dannoch lebt bede czuscheeze verfallen sein und werden, sie heten erben miteinander oder nicht, und gescheh der val an Im So solt sie die bede czuscheeze habn auff alle dem, das er ließ, und was Ir yetweders vber die bede czuscheeze het oder gewinne, damit mocht ez mit sein einshant tun und lassen was ez wolt, Auch solt Er sie nicht benöten dheins geschaffts noch aufgebens. Gescheh es aber darüber wie das gescheh, das solt weder kraft noch maht habn und vmb des obgeit Karl Holczschuhers zuschacz wern pürg worden vnt Pfinzing Berchtold Tucher und friez Holczschuher, So wern fur der obgeit Junkfrawn Barbara czuschacz Pürge worden Her Ulrich Haller, Wilhelm Rumel die elt'n und Heinez Rumel, und des czu vrkund ist Ir dir' brief mit vrtail von gericht gebn versigelt mit des gerichts czu Nüremberg anhangendem Insigel, Gebn am Samstag vor sant kathrein tag der Junkfrawn Nach Cristis gepurt vierzehenhundert und in dem Ezechenzigsten Jar.

III.

Eberhard von Berg verleiht Karl Holczschuhern einen Garten und ein Stück Wiesen zu Almeshof.

A. 1421. Ich Eberhart vom Perg Bekenn offentlichen mit disem brief, daz ich recht und redlichen veruhen hab, dem Ersamen Karl Holczschuher Burger czu Nüremberg einen Garten der böselgart genant, und ein Wisflecklein daran bey dem lohgeflein zum Walmanshofe gelegen daz er von Hansen Swarm kaufft hat, Im demselben Karl Holczschuher fürbaß zehaben und ze nüssen als lehens recht und gewonheit ist, ongenude, doch mir und mein erben, an vnser lehenschaft und einem Vglichen an seinen rechten vnschედlichen. Und dez czu vrkunde gib ich Im diesen brief versigelt mit meinem engen anhangendem Insigel. Geben am Montag nach dem heiligen Ostertag. Nach Cristis gepurte vierzehenhundert und in dem einundzweizeigstem Jare.

III.

Karl Holczschuhers Testament.

A. 1422. Ich Karl Holczschuher der elter Burger zu Nüremberg veriehe offentlich mit diesem brieff, daz ich mit verdachtem mut und wolbetrachten sinnen, do ich es wol getun mocht, dits mein Geschafft Schick und acht als von

von wort zu wort hernach geschriben stet. Zum ersten schick ich, wann ich von tods wegen abgangen bin, daz man dann von meiner Habe, die ich las, voraus all mein Schulden, die ich schuldig bleib, die kundlich und wisentlich ist, oder die man redlich beweist, ausrichten und bezalen soll. Und nemlich so schick ich meinem Bruder Franczen Stromayr fünffzig Guldein Meynisch, darnach schick Ich meinen dreyen Sunen, Bertolden, Paulus und Sebalden, Ir iedem zum voraus zwölffhundert Guldein Meynisch landswering von meiner Parschaft, Schulden, Getraid für Ir zu Schecz, dauon man Sie bestatten soll. Welcher aber vnter denselben meinen dreyen Sunen von tods wegen abging, ee er bestat wurd, so solten desselben abgangen zwölffhundert Guldein werden und geuollen dem andern Seinen Brüdern. Auch schick ich iglichem meinem Kinde das Leib gedinge, das ich auf seinen Leib kaufft und verschreiben han lassen, mit sein Einshand, damit zetun und zelassen, was es will. Darnach schick ich all mein Lehen, wo die gelegen seyn, oder von wem die zu lehen gehen, meinen fünff Sunen, Friczen, Karl, Berhtolden, Paulussen und Sebolden, also daz Sie die Gülden und Nuzen, die ierlich von demselben Lehen geuallen wol teilen mügen: aber der Lehen sollen Sie beneinander in vngetheilter Hand siezen, als lang bis mein egenander iüngster Sun Sebolt Siebenzehn Jar alt wird, und was auch demselben meinem Sun Sebolden dieweil dauon zuteil geuället, daz soll man Im zusammen sparen und Im dauon Leibgedings fünffzig Guldein auf seinen Leib kaufen. Darzu schick ich auch dem Egenanden meinen fünff Sunen, Friczen, Karl, Berhtolden, Paulusen und Sebolden, all mein Erb und angen, die in mein einshant stehen, sie seyen in der Stat oder auf dem Lande oder wo daz ist gelegen. Wer auch daz meiner Sune, Berhtold, Paulus oder Sebold, welcher der wer, von tods wegen abging, eh er bestat wurd, so solt sein teil daran, auf die vorgehende seine Brüder geuallen. Mer schick ich denselben meinen Sunen, was ich an Parschaft oder Schulden las, also daz Sie dauon dem Veit Pfinzing meinem Schwager alle Jar Sechzig Guldein Leibgedings zu ieder Goltuastem fünffzeihen Guldein ausrichten und bezalen sollen, dieweil er lebt. Darnach schick ich was ich las, daz nicht in mein Einshand stehet, und vber daz ich hieuor verschickt han, daz schick ich allen meinen Kinden in einem gleichen teil, und schick was iglichem meinem Kind von mir geuället, daz es mit sein eins hand damit tun und lassen mag, was es will. Ich schick auch, welches mein Kind den Vormunden vnghehorsam und nicht gefällig seyn wolt, dem mügen meine Vormunde, von der Hab, die ich las, geben oder lassen, als Sie gut düncket. Und vber dits mein Geschafft setz ich zu Vormunde mein liebe Schwer und Sune, Hanssen Tucher den eltern, Conrad Kresen, Hanssen Rumel, Friczen und Karl die Holczschuher, die des ganczen und vollen Gewalt haben sollen auszurichten nach Iren Trewen, als Ich In des wol getraw und gelauwe. doch so ding ich mir ganczen und vollen Gewalt, dits

mein Geschlecht gar oder sein ein teil wieder zu verendern vnd zu verkeren; wenn wie vnd wie oft ich will, dieweil ich lebe. Vnd des zu Bekund gieb ich diesen brief, versiglet mit der Stat zu Nürnberg anhangendem Insignel, des sind czewen die Ersame Manne, Her Hilpold Kresse, Her Hanns Herdegen vnd Her Hanns Stromeyer. Geben am Eritag nach sant Nerey vnd Achilen tag. Nach Cristi geburt vierzehenhundert vnd in dem czwen vnd czwainzigsten Jare.

112.

Mannlehenbrief über den halben Zehend zu Leonrod von dem Probst zu Onolzbach Friedrich Solzschubern und seinen Brüdern Karln und Bertholden erteilt.

A. 1422. **W**ir Cristoffel vom Rotenhan, Probst zu Onolzspach vnd Thumher zu Würzburg, bekennen öffentlich an diesen offen Brieff, daß Wir den Ersamen vnser libn getrewen, ffriczen, Karlln vnd Bertholdn Solzschuern Gebrüder Pürger zu Nürnberg den halben zehend zu Leonrode der von Vns vnd vnser Probstey zu Lehen rüret, zu rechtem Manlehen vlihen haben vnd vleißen, was wir In von rechts Wege daran vleißen mügen, doch Vns vnd vnser Stifft vnshedlich angen. Deß zu vrkunde haben Wir vnser Insignel gehangē an disen brieff der geben ist zu Nürnberg nach Cristi geburt vierzehenhundert vnd Im czwen vnd czwenzigsten Jarn Am dinstag nach sand peters tag den man nenet vincla Petri.

113.

Johann, Bischof zu Würzburg, belehnet Friedrich Solzschuber und seine Brüder mit einem Gut zu Weltendorf.

A. 1422. **W**ir Johannis von Gottes Gnaden Bischof zu Würzburg, bekennen gein allermeniglich das wir vnsern lieben getrewen Friczen Solzschuern Burgern zu Nürnberg von besondern Gnaden verlihen haben ein Gute gelegen zu Weltendorf mit sinen zugehorungen das der Rüne itzund bawt vnd von vns vnd vnserm Stiffte zu Lehen rüret das er auch sinen Brudern zu getrewer Hand tragen sol als das dann von Frem Vater seligen Karlln Solzschuber of Sie geerbet ist vnd Wir verlihen dem obgenan Friczen Solzschuer das vorgeschriben Lehen mit sinen zugehorungen in obgeschribner maß was wir Im von Rechts wegen doran verlihen sollen ongeverde doch mit Beheltnusse vnser vnd vnser Stiffts lehens rechte vnd Gewoheit die wir doran haben zu vrkunde ist Vnser Insignel an disen Brief gehangen der geben ist an sant Bartholomeus tage Anno domi Millesimo Quadringentesimo vicesimo, secundo,

114.

114.

Mannlehenbrief von den Grafen zu Oettingen Friedrich Solzschubern über ein Gut zu Rehdorf erteilt.

Wir Ludwig vnd Fridrich geprüder Grafen zu Otingen Bekennen vnd A. 1422. tun kunt öffentlich mit disem briue vor allermenglichen das wir dem Ersamen Friczen Solzschuber Burger zu Nuremberg zu rechtem Manlehen verlihen haben vnd verleihn im auch in crafft diß briefs ein Gut zu Rehdorf mit seiner zugehörunge, daß der Schroll da selbs pawet vnd von Vns vnd Vnser Gräffschafft zu Lehen rüret, waz wir im dann billig vnd zu recht doran leißen sollen vnd mügen, als Vnser Gräffschafft vnd Lehen recht siend, doch Vns Vnserin Mannen vnd hederman an sinen Rechten onshedlichen vnd auch also das er Vns vnd Vnser Gräffschafft davon getrewe vnd gewer sein sol vnsern schaden zu warnen vnd fromen zu werben vnd tun als ein lehnman sinen Lehenh'ren von Lehen wegen billich vnd zu recht tun sol getrewlich vnd on alle geuerde. Mit Orkunde diß Briefs Besiegelt mit Vns anhangenden Insigneln, der geben ist am nechsten Donnerstag nach sand Bartholomeus tage des hailigen zwelff boten Nach Cristi gepurt vierzehenhundert vnd Im zwan vnd zweinezigsten Joren.

115.

Friedrich Solzschubers Revers, den Grafen zu Oettingen wegen der Lehensempfangnis gegeben.

Nach Fricz Solzschub Burger zu Nuremberg bekennen vnd tun kunt öffentlich A. 1422. mit disem priiff vor aller meniglich daß ich von den Wolgeporn grave Ludwigen vnd grave Fridrichen geprüdern grafen zu Otingen meinen genedigen lieben Heren zu rechtem Manlehen empfangen hab ein gut zu Rehdorff mit seiner zu gehörunge das der schroll da selbst pawet als das von den vorgenant minen genedigen Heren vnd irer grasschaft zu Lehen rüret vnd haben mir das verlihen was sy mir dann billich vnd zu recht daran leißen füllen vnd mügen als dann irer grasschaft vnd lehenrecht stand doch in iren Mannen vnd hederman an sinen rechten onshedlichen vnd auch also das ich in vnd irer Grasschaft davon getrewe vnd gewer sein schol iren schaden zu warnen vnd fromen zu werben vnd tun als ein Lehenman seinem Lehenherri von Lehen wegen pillich vnd zu recht tun schol getrülichen on alle geuerde mit vrkunt diß prieffs besigelt mit meinem anhangendem insignel der geben ist am nechsten Donnerstag nach sant Bartholomeus tag des heiligen zwelfspotten nach Cristi gepurt vierzehenhundert jare vnd im zwan vnd czwainzigsten jare.

(56)

116.

Urtheilbrief zwischen Christina Tucherin und ihren Dreyen
Brüdern, Fritz, Karl und Berthold den Holzschühern ihres väter-
lichen Erbtheils halben.

A. 1422. **N**ach Wygeleis vom Wolfstein Ritter Schultheiß und Wir die Schep-
pfen der Statt zu Nürnberg veriehen öffentlich mit diesem Brief, daz
für Uns komen in gericht Fritz Karl und Berchtolt die Holzschü-
her Gebrüder und brachten mit Unsers gerichts Buch, daz sie Berchtolt
Tucher von seinen, und frawen Cristen seiner elichen Wirtin Karl Holz-
schühers seligen tochter wegen mit vollem gewalt, als er den vor gericht
braht zu gewinn und verlust angesprochen het. Die irren und engen In,
und dieselben sein Wirtin Ir Schwester, an derselben seiner Wirtin vetterlichen
und mütterlichen Erbteil, der Ir billich werden sulle, nach dem und der
vorgent sein sweher selig, Im und Ir gelobt hab und darauff bitt der egent
Berchtolt Tucher ze wissen, als red entstünd umb ein Heyrat eze machen
zwischen Im und der obgent sein Wirtin und die Grewnd von beden seiten,
darumb zu einem tag keme, da wolt Karl Holzschüher selig die egent sein
tochter nicht erben lassen mit and'n sein künden, des wolt Berchtolt Tucher ne
nicht aufnehmen, also daz sie ganz on ende von demselben tag dadurch schieden,
daz erbern fromen leuten von beden tailen, die noch leben wol wissenlich und
eingedend sey, die er von gerichts wegen beger und bit darumb zu u'hören
Also wurd darnach kürzlich von leuten auf des Holzschühers teil, die sa-
che wider enczündt und an den Tucher eze red bracht, und sou're geredt, daz
man darumb wider zu einem tag köme, da doch nemlich beredt wurd, das
Karl Holzschüher selig gelobt hab, die vorgenten sein tochter erben ze lassen
mit and'n seinen künden als ein tocht' nach der statt recht, als er daz wol
bringen well mit einem guten Heyrathbrief mit des gerichts zu Nürnberg
anhangendem Insigel, den er von gerichts wegen auch beger zuu'hören, und
hab Im darzu mit Worten gelobt und versprochen, Er welle sie vngenerlich
als ander Erberg leute mit andern seinen künden erben lassen, daz man Im
newr in seine leben nicht red. Nu sey wissenlich das der Stat recht sey, das
ein yglische tochter, an erb und engen gleich mit sünen erben sulle. Darumb
hoff der egent Berchtolt Tucher, die obgent sein Wirtin sulle an allem erb
und engen, daz Ir vatter selig gelassen hab mit Iren brüdern erben, wan
Ir ertheil als einer tochter nach der Stat recht gelobt sey. Ob aber die
egenten sein sweher meynten oder sprechen, der obgent Ir Vatter selig, het
ein geschafft getan, darynne er alles sein erb und engen, das in sein ains-
hant gestanden wer seinen sünen geschicket het, als er des wol maht gehabt
het. Meynt und spricht Berchtolt Tucher der vorgent sein Sweher
selig hab des keinen gewalt gehabt. Wan als Berchtolt Tucher des Holz-
schühers seligen tochter nicht nemen wolt, Im wurde dann gelobt, das er sie
mit and'n seinen künden, als ein tochter wolt erben lassen, nach der Stat-
recht,

recht, als der Heyrathbrief das klerlich außweise, damit hab ne derselb sein
sweher selig, allen seinen gewalt, über alles sein erb und engen, besunder
was er des bis auf denselben tag gehabt hab, ob es halt wol in sein ains-
hant gestanden wer, von seinen handen wider übergeben, Also daz er des
keinen gewalt mer gehabt hab, haben sull noch müg, and'n seinen künden
vor sein tochter ze schiken, oder zegeben, Wan solt sie an erb und an engen
nicht erben, so wurd Ir ne gebrochen und nicht gehalten, daz Ir doch v'spro-
chen und v'briest ist, Erben ze lassen als ein tochter. Der vorgent Berch-
tolt Tucher beklagt sich und maynt auch, sich werd in dem egnt seines swehers
seligen geschafft wol vinden, das es an den obgent und and'n hernach geschri-
ben stücken, ein generlich vnredlich Geschafft sey, Wan er in demselben ge-
schafft sein tochter nie gewehent noch mit keinem Irem namen nie benant hab,
und sie auch an allen widerfellen, besunder ob seiner sinn einer abgieng ee
er bestatt wurde, und dazzu von aller parschafft schulde und getraid ge-
nerlich, und vnredlich, gemainet hab zu enterben, und sey doch, wissen-
lich, das derselb sein sweher selig, bey seiner Wirtin seligen, der vorgenten
Berchtolt Tucherin Mütter zeiten, und mit Ir und Ir hab, und sie mit
Im den meisten tail seiner hab, gewonnen und ersparet haben. Darumb
getraw er got dem Rat und dem rechten, das ein soliche fromme erberge
tochter, die sich gen Irem vatter noch suft nye v'handelt hab, sänder sie bei-
de sich Irs Vatter Willen allezeit geflissen, sein getrewlich gepflogen bis in
sein ende, merlich Mü und arbeit mit Im gehabt haben, von solicher gros-
ser hab besser denn dreyßigtausend guldein on die leben, die Ir Vatter se-
lig gelassen hab, als generlich und vnredlich mit ezwen und siebenezig gul-
dein leipdings icht enterbt solt werden. über solich v'sprechen und auch
v'schreiben der sache, Wan es doch in Nürnberg nyemer gehört sey. Und
het Berchtolt Tucher gewisset, daz sein Sweher selig über solich beredung
und v'schreiben, ein solich generlich und vnredlich bezitts geschafft getan wolt
haben, oder zu tün gewalt gehabt hett oder daz es solt mechtig getailt wer-
den. Er het ne kein Heyrat mit Im aufgenommen, und beschedigen In da-
mit umb Tausent guldein. Das v'antwurtten, die obgenten Fritz, Karl und
Berchtolt die Holzschüher, und Laugenten der Beschedigung und Taten, als
In Berchtolt Tucher von seinen und seiner Wirtin wegen mit vollem gewalt zu-
sprech Wie sy sie Iren und engen an Irem vetterlichen ertheil, der In bil-
lich werden sulle, als sie In Ir Klage fürgeben, daran tün sie In vngütlichen,
wan sie sy nie geengt noch geirrt haben und vngern tün wolten, denn sie hetten
In allweg gern gegeben, Iren teil ertheils was Ir Gebür nach außweisung
Irs Vatter seligen geschafft, wan doch Ir vatter selig ein gut redlich mechtig
wolbezwengt geschafft getan hab, das v'sigelt ist mit der Stat Insigel zu solicher
zeit, da er das wol getün moht, in demselben geschafft, derselb, vorgeant Ir
Vatter selig sievnd Ir Schwester fürsehen und geschicket hab, als er es dann haben
und lassen wolt, demselbe geschafft wellen sie gnüg tün. Und als Berchtolt Tu-
cher

her fûrgibt, wie Im vil gelobt vnd versprochen sey, als man sein Heyrat machen wolt, Sprechen die obgennten gebrüder, da die Heyrat gemacht würde, da wurden auch Heyratbrief gemacht, die da v'sigelt sein mit des gericht's zu Nürnberg Insigel, die das klerlich außweisen, wie die Heyrat gemacht sey, die sie auch bitten vnd begeren zuu'hören. Wann sich Ir vatter selig in demselben Heyratbrief nicht verschriben hab, damit er d'heinen seinen gewalt vbergeben hab, sunder seinen gewalt behalten nach der Stat recht. Vnd derselb Ir Vatter selig sey in sollichem herkomen, vnd weisheit gewesen, het er sich icht anders v'schriben, er het sich mit seinem geschefte wol gewisset darnach zu richten, Wan er der Stat recht auch v'standen, vnd als wol gewisset hab, als der der Im vnd auch In in das geschefte spricht, vnd hoffen, das es billich bey dem geschefte bleib. Vnd als sie sprechen, Ir vatter selig hab Ir swester generlich vnd vnredlich geschieden, beßer dann dreyßigtawsent guldein wert, mit ezwen vnd sybenzich guldein Leipgedings, Got wolt das der Sum als vil wer. Mit solichen vnd and'n artikeln sie Iren Vatter seligen, vnd sie gern v'unglumpffen wolten, des doch nicht ist, vnd sich wol anders erfinden wirt, wan sie hoffen das Ir swester als gut werd, als ezweinczighundert reinisch Guldein, nach Irs vatter seligen geschefte außweisung, zu alle dem das Ir vor worden ist, nemlich achthundert guldein, Heyratgelts, haimstewr, vnd auch anders, des nicht wenig gewesen ist, dann was sie Ir swester schuldig sein nach Außweisung Irs vatter seligen geschefte, des er doch mechtig gewesen sey, nach der Stat recht, das wellen sie Ir swester gern volgen lassen. vnd hoffen das sie In darüber an dem spruch nichts schuldig seyn, vnd getrawen got dem Rat vnd dem rechten, Man laß Iren vatter seligen, vnd auch sie bey Irem geschefte, vnd sulchen der Stat freyheiten, vnd rechten bleiben, als der Stat recht ist vnd bitten das geschefte von gericht's wegen zuu'hören. Vnd sie meynten das Ir Vatter selig, vnd auch sie billich sollicher Clag vnd berüffens, von dem Tucher v'tragen solten sein. Darnach ward gefragt was darumb recht wer da ward die Vrteil von dem gericht'e gedinget in den Räte vnd darnach erzewigten, fricz, karll vnd Berchtolt die Holzschüher auß dem Räte, mit H'n Conrad Psinzing vnd H'n Sigmunt Stromeyer zu der Rosen, die sagten auf Ir ende, das sie dabey weren gewesen in offem Räte vnd hetten auch vrteil gesprochen, das darumb nach clag antwurt, nach Berchtolt Tuchers heyratbriefs, vnd nach karll Holzschühers seligen gescheftebriefs laut vnd sag, das alles in offem Räte gelesen vnd v'horet ward, ertaillt wer worden, mit demern menig Eheppfen vnd Rates Es solt die obgent Fraw Cristein Berchtolt Tuchers Wirtin, alles erb engen vnd ligende hab, das karll Holzschüher selig gelassen hab, vnd vorhanden gewesen sey zu den ezeyten als Berchtolt Tuchers Heyrat gemacht ward, mit Iren außgestewrten Brüdern, gleich erben. Außgenommen der Lehen. Aber von der Porschaft vnd varenden hab wegen, die karll Holzschüher selig gehabt vnd gelassen hab, auf die ezeit als davor begriffen ist. Getörften die obgennten

drey

drey gebrüder sweren zu den heiligen, das das Ir vatter selig mit briefen oder v'sprechnüsse nicht vergeben, oder ichts damit getan het, das In seins geschefte genren möhte, So weren sie Ir obgennten swester darumb nichts schuldig. Wölten oder möhten sie aber des also nicht gesweren So möhten sie das dem Berchtolt Tucher heimwerffen zu seinem rechten. behübe dann Berchtolt Tucher mit seinem rechten, das Im sein sweher selig sollich gelübde v'sprechnuß oder v'schreibung getan het, das sein wirtin, das billich mit erbet. So solt dieselb sein wirtin, dasselb auch mit Iren außgestewrten brüdern gleich erben. Mit vorkund dicz briefs, der mit vrteil von gericht'e geben ist v'sigelt mit dez gericht's zu Nürnberg anhangendem Insigel. Des sind ezewogen die Ersamen Manne Her Steffan Coler, Her Anthonij Derrer vnd Her Senez Gewder. Geben am Eritag vor sand Elzbeten tag. Nach Cristis gepurte vierzehenhundert vnd in dem ezweyvnndczweinczighsten Jare.

117.

Marggraf Friedrichs zu Brandenburg Mannlehenbrief, Sritzen Holzschubern und seinen Brüdern über verschiedene Güter ertheilt.

Wir Fridrich von gots gnaden Marggraff zu Brandenburg etc. vnd A. 1423. Burggraff zu Nürnberg Bekennen offentlich gen' allermenglich für vns vnd vnser erben, das wir recht vnd redlich fur freyes Mannlehen vlihen haben vnserm liben getruen Fridrichen Holzschuber Burg zu Nürnberg, dise nachgeschriben lehen seinen Brüdern Kareln Berchtolden Paulsen vnd Sebolen Holzschuber zu getrew' hant vorzutragen mit namen die ecker vor dem Nuwen Tor bey sant Johans die den siechen Frawen v'erbet sind, ein hofe zu eltersdorff den der Hans armh' pawet mit seine Zugehörungen, zwelff Söldengut daselbst Sechs Morgen ackers vff dem Hirsenfeld ein gut zu puch das der Arnolt bawet, ein zehentlein zu emelstorff, das Hans zu Wischbach mit dem graben, ein gut das der Heinz Treschel bawet, ein gütlein das der Herman Prechtel bawet, ein gütlein das die lend'in, sibenzelbengutlein, ein garten, die wenerlein vnd die wiesen vff dem Jaghofe daselbst, als das alles, von vns vnd vnser Herschaft des Burggrafftums zu Nürnberg zu lehen rürt vnd vff sie von Kareln Holzschub' irem Vater selgen erstorben vnd geerbet ist vnd leihen im das mit craft diß briefs, was wir Im von rechtswegen doran leihen sollen vnd mogen, das er sein brüder vnd ire erben das fürbaß von vns vnd vnser Herschaft des Burggrafftums zu Mannlehen haben nemen enpfahen vnd dauon sollen nach manlehens recht vnd gewonheit als offt des not sein wirdet vnshedlich vns an vnsern vnd menglichs an seinen rechten ongenuerde zu vorkund ist vnser Insigel an disen brief gehangen der geben ist an sant Anthoenien tag Nach cristi geburt vierzehenhundert vnd Im drey vnd ezweinczighsten Jaren.

(31)

118.

Christinen Tucherin und ihrer Brüder der Holzschuher Abtheilungsbrief.

A. 1423. **N**ach Wngeleis vom Wolfstein Ritter Schultheiß. und Wir die Schepfen der Stat zu Nuremberg veriehn offentlich mit disem brief, daz für uns kome in gericht friez Holzschuher von seinen und seiner pruder wegen mit namen Karls Berhtolds und paulus der Holzschuher und erzewgt als recht was mit den ersamen mannen H'n Conrad Pfinczing und H'n Peter Ezenner. die sagten auf ir ende daz sie dez gelademezeugen weren daz Frau Cristein des Berhtold Tuchers eliche wirtin H'n Karl Holzschuhers seligen tochter der egen Holzschuher Schwester mit willen und Wortte des egen Berhtold Tuchers irs elichn Wirtes veriehn und bekant het, daz Ir an der teylung als sie, und die vorgeit Ire vier prudere Ir vetterlich und mütterlich ertheil miteinander geteilt heten, zu rechte teile und lose angefallen wer als hernach geschriben stünde. Ezum ersten so wer dieselben frau cristein die Berhtold Tucherin zu rechte teil und lose angefallen das Hawse bey den Augustinern zenehst an des Hansen von vllnstat seligen Hawse darynne der vorgeit Her Karl Holzschuher selig wonhaft gewesen wer, als das vorn und hinten mit sampt dem garten daran der darzu gehört vmb und vmb begriffen het, Mit de rechten daz die Lieht die heczund von dem Hinterhawse darynn heczunden friez Holzschuher wonhaft were in der vorgeit frauen cristein Höflein giengen verglasert on türlein sein und beleiben solten. Also daz man darauff weder sehen werffen noch gysen mocht und solt auch die trüppfe von demselben hinterhawse in der egen Frau cristein Höflein vallen als die heczund vile. So solt auch dasselb Höflein zwischn der egen Holzschuher Hinterhawse und der egen Frau cristein Hinterhawse also als ez heczund begriffen were fürbaz auch vnerpawet bleibn und der Gnybell an der vorgeit Holzschuher Hint'hawse solt auch nicht höher gepawet werden dann Er heczunden were. daz zu wer auch dieselbn frau cristein die Berhtold Tucherinne angefallen die engen gute alle zu Hawsen gelegen mit Ir ezugehörunge, als die der obgeit Her Karl Holzschuher selige doselbste gehabt und gelassen het, und die Sechzig guldein ewigs gelts von der Stat zu Eger die auff Ablosung stünden, und auch fünffhundert guldein landswerug an parschafft, und auch ein sechstheil an Hawstrate und trinkuassen die der obgeit Her Karl Holzschuher und frau Cristein sein eliche Wirtin seligen gehabt und gelassen heten. Auch wer sie angefallen die ezwen und sybenzig guldein Leipgedings die auf Iren leib stünden. Ir der obgeit Frau cristein der Berhtold Tucherin und iren erben zu haben und zenyssen fürbaz ewigklich und die obgeit Ir pruder alle mit namen Friez Karl Berhtolt und Paulus, heten sich auch für sich und alle ir erben des egeschriben irs teils leuterlich verzeigen. Also daz sie gen Ir und iren erbn darumb kein

kein Ansprach noch Vordrug nymer gehabt noch gewynnen solten fürbaz ewigklichen. Auch solt die obgeit frau Cristein die Tucherin noch ir erbn mit dem leipgeding allein das die obgeit Ir pruder dem vent pfinczing Zerlichn nach seiner brief laut und sage pflichtig weren zu geben dieweil er lebt nichts zeschicken habn noch ichts daran schuldig sein zu bezalen, und sie solt auch mit keynerley schulden grebnüße noch anderr anvordrug als von dez egen Irs vater seligen wegen nicht ze schaffen haben, und darauff so het sich auch die vorgeit frau Cristein die Berhtolt Tucherin mit Willen und Wortte Berhtold Tuchers irs elichn wirtes für sich und alle Ir erbn gen den obgeit Iren prudern und auch gen Sebolten Irem Jüngsten pruder der noch nicht zu seine tagen kumen ist und allen Iren erben der vbrigen Habe und gute aller Waz das wer nihcz außgenommen, die der obgeit Her Karl Holzschuher und frau Cristein sein eliche Wirtin selig gehabt und gelassen heten. Leuterlich verzeigen Also daz sie darumb gen In keynerley ansprach noch vordrug nymer gehabt noch gewynnen solten fürbaz ewigklich. Und des alles als vor begriffen wer heten auch die obgeit Friez Karl Berhtold und Paulus gesprochn für Iren egen pruder Sebolten Holzschuher, Also wenn der zu seinen tagen kome, daz dann das alles als vor begriffen wer, auch sein gut wille und wortt were und das genczlich stet hielt onz generde. und das alles wer auch Also geschehen mit willen und worte des obgeit Hern Karl Holzschuhers seligen vormunde. Und des zu vrfund ist Im dir' brief mit vrtail von gericht gebn versigelt mit des gerichts zu Nuremberg anhangendem Insigel. Geben am Dornstag vor vnser Frauen tag zu Lieht Meße Nach Crists gepurt vierzehenhundert und in dem drey und ezweinezigsten Jar.

Berthold Holzschuhers und Kunigunden Grolandin Seyratsbrief.

Nach Wngeleis vom Wolfstein Ritter Schultheiß. Und wir die Schepfen der Stat zu Nuremberg veriehn offentlich mit disem brief daz für uns kome in gericht Berhtolt Holzschuher und erzewgt als recht was mit den Ersamen mannen H'n Peter Haller dem Jüng'n H'n Albrecht Ebner und H'n Berhtold Pfinczing, die sagten auf ir ende daz sie des geladen erzewgen wern. vmb solch samnug und Seyrat als geschehen wer zwischn dem egen Berhtold Holzschuher auf ein, und Junkfrawn Künigunden des Hansen Grolands tochter auf die and'n seyten, daz darumb zwischn In bedersseit geredt und geteyndigt wer wordē Also, daz der egen Hans Groland zu derselbn Junkfrawn Künigunden seiner tochter dem vorgeit Berhtolt Holzschuher zezuschacz gebn solt Acht hundred guldein Landswerunge und solt sie erbā lassen mit and'n seinen tochteren nach der Stat recht zu Nuremberg und solt sie kleiden nach seinen eren und solt sie

auch bede ein Jar bey Im in seiner koste halten. Solt der obgeit Berchtold Holczschuher der egen Jungfrawn künigunden hinwiderumb zezuschacz geben Ezechenhundert guldein landswerug. Vnd welchs vor dem andern von tods wegen abginge So solten d. m. and'n das dannoch lebte bede czuschecze verfallen sein Sie heten leylich erben miteinander oder niht. Vnd wer ez, daz er vor Ir abging von tods wegen, So solt sie die vorgeschribn bede czuschecze habn auf alle dem das Er ließ. Vnd hete sy aber leylich erbn miteinander die solte erbn nach der Stat recht zu Nüremberg. Vnd waz Ir Vedes het oder gewüne vber bed. uschecz damit möcht ez mit sein einshant tun vnd lassen waz ez wolt. Auch solt Er sie nicht benöten dheins geschäfts oder aufgebens, wie das gescheh. das sol weder krafft noch Maht haben, vnd vmb der obgeit Jungfrawn künigunden czuschacz wern pürg worden Her Sebolt Pfinczing, Michel Behem vnd Laurencz Groland. So wern für des obgeit Berchtold Holczschuhers zuschacz pürge worden. Hanns Rumel. Sricze Holczschuher vnd Conrad kresse, Vnd des czu vrfunde ist Im di'r Brief mit vrtail von gericht gebn versigelt mit des gericht's czu Nüremberg anhangendem Insigel, Geben am Montag nach sant Vrbans tag. Nach Cristis geburt vierzehenhundert vnd in den vier vnd czweinczigsten Jaren.

120.

Marggraf Friedrichs zu Brandenburg Mannlehenbrief,
Sriz Holzschubern über etliche Güter zu Fischbach gegeben.

A. 1424.

Wir Fridrich von Gotes gnaden Marggrau zu Brandenburg, des heiligen Romischen Reichs Erzkamr. vnd Burggrau zu Nüremberg. Bekennen offentlichen mit disem brief gen allermeniglichen. das wir vnsern lieben getruwen Sriczen Holzschubern Burger zu Nüremberg czu rechtem manlehen recht vnd redlichen verliehen haben vnd verleihen Im auch in craft dits briefs ein gute gelegen zu Fischbach mit sein' zubezohung. das Herman porentaner pawet Item ein selden Gütlein. da Mercklein Doderlein off siczet, das er alles gekauft hat von Hansen Starcken Burger zu Nüremb'g Item einen Weher gelegen zu Fischbach. den er gekauft hat von Conzen Behem Burger zu Nüremb'g. das alles von vns vnd vnser Herschafte, des Burgguetums zu Nüremberg zu lehen ruret vnd geet, vnd die sie vns durch vnsern lieben getruwen Conradten paumgartten auch Burger zu Nüremberg v'lassen vnd v'gegeben haben Wir verleihen Im die obgeschriben lehen alle. Was wir Im von rechts wegen doran v'leihen sullen vnd mügen, Doch vns. vnsern erben vnd nachkommen an vnsern gerechtikeiten vnd sunst einem heyligen an seinen rechten vnschedlichen, one alles geuerde. Des zu vrfunde haben wir vnser Insigel an disen brief lassen hengen. Der geben ist zu Nüremberg am Sampstag nach sant Jacobstag. Nach cristi vnser's Hren geburte vierzehenhundert Jare vnd darnach Im vier vndzweinczigsten Jaren.

121. ^a121. ^a

Sebald Holzschuhers Testament.

Sch Sebald Holczschuher Burger ze Nüremberg vergihe offentlichen A. 1426. mit disem Brief, daz ich mit verdachtem mute vnd wolbedachten synnen, zu den ezzeiten, do ich es wol getun mocht dicz mein geschaffte geschift vnd geacht hab als von wort zu wort hernach geschriben steet. Czum ersten schik ich meinen vier prüdern, Sriczen, Karlln, Berchtolden vnd Paulsen, alles das, daz ich hab vnd laße, Parschafft, lehen, eygen, erb varende vnd ligende habe, nichts außgenommen, zu einem gleichen teil, vnd danon sullen mein prüder geben durch Got vnd meiner sele hant willen czweyhundert guldein vnd dremhundert guldein meinen armen Fremunden, wo sie hin gut dunkt, vnd mein prüder sullen auch geben von der habe, die Ich In gelassen vnd geschift hab, vierhundert Guldein meiner swester Cristein der Berchtolt Tucherin, also das Sie mit Ir einshant damit tun vnd lassen mag was sie wil, vnd sie sol auch damit gescheiden sein von alle dem, das ich da laß. Doch so ding ich mir ganezen vnd vollen gewalt, dicz mein geschefte gar oder sein ein teyl wider zu verendern vnd zuuerkehren, wañ wie vnd wie oft ich wil, dieweil ich leb. Vnd des zu vrfunde gib ich disen brief versigelt mit der Stat zu Nüremberg anhangendem Insigel. Des sind czewogen die Ersamen manne her Peter Pfinczing vnd her Hanns Grafer. Geben an sand künigunden tag. Nach Cristis gepurte vierzehenhundert, vnd in dem Sechs vnd czweinczigsten Jaren.

121. ^b

Landgerichtsbrief, Sriz Holzschubern und seinen Brüdern
über den ruhigen Besiz des Zehenden zu Altenfelden gegeben.

Sch Conrad Truchseß von Bomerßfelden Lantrichter czu Nüremberg, A. 1426. tu kunt mit disem brif das fur mich komen Ingericht ffricz vnd Karl die Holczschuher von Nüremberg von Iren vnd Ir Prüder wegen. Vnd Lautmerten mit fürsprechen, wie sy den zehenden czu Altenfelden czu lehen empfangen vnd gehabt heten von H'n wirichen von Dremwelling vnd Dornach von vlrichn von Dremwelling Mittelburger genant seligen. vnd westen nicht von wem sy den nu fürbas von rechtez wegen eze lehen habn vnd empfangen soltñ. Vnd batn fragen einer vrtail. ob sy icht wolbillichn vnd zu recht gerut siezn. Vnd den vorgeschribn zehenden ynnen habn müezen vnd nyessen solten. Alz lang vncz sy vntterwenst würden von wem sy den durch recht czu lehen habn vnd empfangen soltn. dasselbe ward In erteilt mit gemeiner volg vnd vrtail auf den eyde Geben mit vrtail vntter des Landgericht's Insigel am Dinstag vor sand Margarethn tag Nach Cristi gepurde vierzehenhundert Jar vnd dornach in dem Sechs vnd czweinczigstem Jare.

(Rf)

122.

122.

Christinen Tucherin Quittung, ihren Brüdern über die ihr von Sebald Solzschuber verschaffen 400. Gulden gegeben.

A. 1426. **N**ach Wngeleis vom Wolfstein, Ritter, Schultheiß, und wir die Schepfen der Stat zu Nürnberg veriehen öffentlich mit diesem brif, daß für uns kome in gerichte, Sricz Solzschuber, von seinen karlls Berchtolds und Paulus der Solzschuber seiner brüder wegen und erzengt als recht was, mit den Ersamen mannen, Hn Erhart Schürstab, dem Jüngn und Hn Anthonij Nidler die sagten auff ir eynde, daß sie des geladen zewogen we'n, daß frau cristen die Berchtolt Tucherin Ir sweister, v'iehen und bekant het, daß Ir die vorgeiten Ir vier prüder, schon und fremntlichen, außgericht, und bezalt hetten die vierhundert guldein, die Ir Sebald Solzschuber selig, auch Ir pruder, in seinem geschäfte geschickt het, und umb dieselbe vierhundert guldein, hett sie, die obgeiten Ir vier prüder, und Ir aller erben, für sich und Ir erben, nach Außweisung des vorgeiten irs pruder Sebalds seligen geschäfts, genczlichen quidt ledig und lose gesagt. Und des zu Bekunde ist In di'r Brief mit vrtail von gerichte geben versigelt, mit des gerichts zu Nürnberg anhangendem Insigel. Geben am Eritag nach sand Andrestag des czwelfspoten Nach cristis gepurte vierzehenhundert und in dem sechs undczweinezigsten Jare.

123.

Sricz Solzschubers Kaufbrief über fünf Gulden Eigenzins aus einem Hause an der Ledergasse.

A. 1429. **N**ach Wngeleis vom Wolfstein Ritter Schultheiß und wir die Schepfen der Stat zu Nürnberg veriehen öffentlich mit diesem brief, daß für uns kome In gericht Clara des Cunczen Bogels eliche wirtin und bracht mit unsers gerichtsbuch, das Her Michel Behem der elter, und Her Conrad pawmgartner, vor gericht auff Ir ande gesagt hetten, das sie des geladen zewogen wern, daß Ir derselb Cuncz Vogel Ir elicher wirt gegeben hett ganczen und vollen gewalt, über Ir hawse, an der Ledergassen in sant Sebalds pfarre zenehst an vlrich Kilsheimers hause, als das vorn hinten, und durch und durch umbfangen und begriffen hat, Also das sie das versetzen verkauffen fertigen weren, und damit mit Ir einshant, tun und lassen solt und möht wie und was sie wolt, und was sie das mit tet, oder ließ, das wer alles sein guter wille und wort, und wolt das genczlichen stet halten ewiglich. Auch hett peter genell vor Gericht veriehen und bekant, das er der obgeschriben claren Recht und redlichen ze kaufen und übergeben hett, solich zwen pfunt Newer haller ewigs gelts, die er Jerlichen auß dem egeschriben hawse gehabt hett, halb auf sant Walpurg tag und halb auf sant Michels tag und gelobt sie der zewern für angen als recht ist, und also das sie mit Ir einshant, damit tun und lassen meht was

was sie wolt. Und von denselben gewalten, So hett dieselb Clara dasselb angenhause recht und redlich verkaufft und zekauften geben ffriczen Solczschuber Im und seinen erben, zu haben und zenieffen fürbas ewiglich, und gelobt In des zewern für angen als recht ist, Mit solicher bescheidenheit, das dasselb angen hawse, nu fürbas der obgeiten Claren und Ir erben erb sein, und demselben ffriczen Holzschuber und seinen erben Jerlichen davon zinsen und geben solten, fünff guldein der Stat werung halb auf sant Walpurg tag und halb auf sant Michels tag fürbas ewiglichen, und das auch Ir hetweder teyl mit seinen rechten mit sein einshant tun und lassen, möht, was es wolt, Mit Vründediß briefs, der mit vrtail von gericht geben ist versigelt mit des gerichts zu Nürnberg anhangendem Insigel, des sind zewogen die Ersamen Manne, her Erhart Haller, und her Conrad kresse Geben am Mittwoch, nach vnser lieben frauen tag, als sie geboren ward. Nach Cristis gepurt, vierzehenhundert und in dem Newn und czweinezigsten Jar.

124.

Margareten Solzschuberin Kaufbrief über einen Gulden Eigenzins aus dem Hause an der Ledergasse, auf welchem schon Sricz Solzschuber vier Gulden ewiges Gelds gehabt hat.

A. 1431. **N**ach Wngeleis vom Wolfstein Ritter Schultheiß, und wir die Schepfen der Stat zu Nürnberg veriehen öffentlich mit diesem brif, daß für uns kome in gerichte Frau Margret Fridrich Solzschubers seligen Wytibe, und bracht mit unsers gerichts buch, daß Clara des Cunczen Bogels eliche wirtin, vor gerichte bracht und beweyset het, mit einem v'sigelten brief mit des gerichts zu Nürnberg anhangendem Insigel, der in gerichte gelesen und v'höret ward, daß das erb an dem hawse, an der Ledergassen in sand Sebalds pfarr, zu nehst an vlrich Kilsheimer gelegen, als das vorn hinten, durch und durch, und umb und umb begriffen hat, stünde in Ir einshant, und darauff fridrich Holzschuber selig. und sein erb Ir Jerlichen heten vier guldein ewigs gelts statwerug, als das auch derselb brief ynnen hielt, und also het sie von demselben gewalt, der obgeiten Frawn Margreten seiner elichen Wytiben, Recht und redlich auß demselben Fremerbe ze kawffen geben, noch einen guldein statwerung, Ir derselben Frawn Margreten mit sampt den obgeiten vier guldein ze haben und ze nyessen fürbas ewiglich, und gelobt sie des auch zu weren für eygen als recht ist, mit sulcher bescheidenheit, daß sie und Ir erben, derselben Holzschuberin und Iren erben, Nu fürbas Jerlichen davon zinsen und geben solten, alles und alles, fünff guldein Statwerug halb auff sand Walpurg tag und halb auff sand Michels tag ewiglichen. Und das auch die egeit Clar Wöglin dannoch mit Frem erbrecht, mit Ir einß hant tün und lassen möht was sie wolt. Mit vrkund diez briefs der mit vrtail von gerichte geben ist versigelt mit des gerichts zu Nürnberg anhangendem Insigel, des sein czewogen

(Rf 2)

gen

gen die Ersamen manne Her Anthony Derr Her Sebolt Pömer vnd Her Hanns Numel Geben am Mitwoch nach sand kathrein tag. Nach crists gepurt vierzehnhundert vnd in dem ein vnd dreissigsten Jare.

125. ^a

Eberharts von Berg Lehenbrief, über einige Güter zu Almeshof Karl Holzschuhern ertheilt.

A. 1432. **N**ach Eberhart vom Berg Bekenne öffentlich mit disem brif, daz ich recht vnd redlich verlihen han vnd verleihe in craft diez brifs, dem Ersamen weisen Karl Holzschuher burger zu Nuremberg, ein gutlein zum Almeshofe gelegen, mit aller zugehorung zu dorf vnd zu feld, das der Herman sneider pawt, dorzu den garten, daselbst in der Saß, vnd ein eckerlein doran gelegen, das der decker pawt, vnd auch ein wislein zu dem prünlein das er alles vmb Hannsen Heinrichen vnd Wilhelm, die Hallawer gebrüder kauft hat mit iren zugehoren also daz er das alles fürbas Innehaben nützen vnd niesen sol vnd mag als lehens recht vnd gewonheit ist, doch mir vnd mein erben vnschedlich an vnser lehenschaft, vnd des zu vrkund han ich mein anggen Insigel an disen brif gehangen der geben ist am Montag vor Sânt Elsbethen tag Nach Crists gepurt vierzehnhundert vnd in dem zwai vnd dreissigsten Jaren.

125. ^b

Tauschbrief zwischen dem Spitalmeister des alten Spitals zu Nürnberg Teutschordens und Paul Holzschuhern wegen einiger Güter.

A. 1435. **N**ach Paulus von vffheim dutschs ordens Spitalmeister des Alten Spitals zu Nuremberg Bekenn fur mich vnd alle mein nochkomen vnd tun kunt öffentlich mit disem brieff allen den die In sehen horent oder lesent Das ich mit Rate willen wissen vnd Worte des Ersamen geistlichen Hn Eberharts von Steten Dutschs ordens Comenthurs zu Nuremberg vnde der Conuentbruder gemeinlich daselbst vnd besunder durch bessers nützes vnd frumens willen des obgnn Alten Spitals vnd der armen durfftig dor Inn Eines Wechsels einig worden bin vnd getan hab mit dem Erbern weysen Paulsen Holzschuher Burger zu Nuremberg vnd allen seinen Erben Also bescheidenlich das Ich In geben han die hernach geschribn gutlein zu wischbach gelegen fur frey ledigs vnd lauters enggen, zu dem ersten ein gutlein doruff der Pirntaner siezt das alle Jar Jerlich gilt zwey Sumer korns Nuremberger Moß ein guldein uff sand Walburgen tag vnd ein guldein uff sand Michaelstag bend Statwerung zu Nuremberg Ein halb pfant enr zu Ostern Sechs kess zu pfingsten Ein Beck zu Weihnachten noch hn gult vnd zwey vasnachtthuner Item mer ein gutlein das der hohlein pawet vnd Jerlich gibt Sechzig pfening zu sand Walburgn tag vnd Sechzig pfenign vff sand

sand Michaelstag ein halb pfunt enyr zu Ostern Sechs kess zu pfingsten Sechs kess zu weihnachten noch Hn gult Ein vasnachtthun zwey weck zu Weihnachten auch noch Hn gult In fürbas ewiglich zu haben vnd zu niesen, mit allen den eren nützen rechten vnd gewonheiten die dorzu vnd dorein gehoren besucht vnd unbesucht zu velde vnd zu dorff, als Ich vnd mein vorfordern Spitalmeister des oftgenantn alten Spitals die Innges habt herbrocht vnd genossen haben fur frey ledigs vnd unbekumerts enggen vnd gelob In die fur mich vnd all mein nochkomen zu wern fur enggen als enggens vnd landes recht ist ongenurd. Darfur hat mir der obgnn paulus Holzschuher vnd sein erben gelegt vnd widerumb geben dem vorgnnt Spital die hernach geschriben guter mit allen nützen vnd zugehorungen auch fur frey lediges vnd unbekumerts enggen von erst wisen vnd Ecker zu Rotenbach gelegen auff der furrewt genant die der pleyen hat vnd pawet vnd sein erb sind, dauon man Jerlich gibt zwey Sumer korns ein halbs Sumer wenez ein halbs Sumer arwenz zwey herbstthuner vnd zwey vasnachtthuner Item mer ein gut zu dem Steinbuhel doruff Cuncz sneyder want vnd pawet vnd alle Jar Jerlich gibt Eynlff schilling hallr der langen vnd Sechs hallr vier kess zu pfingsten vier kess zu Weihnachten zwey herbstthuner vnd zwey vasnachtthuner vnd mer ein gut das Cristan Wurffl pawet vnd gibt ierlich ein halb pfunt Neuer haller zwelff kess zu drehen zeiten zwey herbstthuner vnd zwey vasnachtthuner vnd dorzu auch ein Selbengut daselbst doruff der Rab siezt vnd Jerlich gibt zwey vasnachtthuner Die hezbenantn guter alle sol mir oder meinen nochkomen Spitalmeistern der oftgnn. paulus Holzschuher vnd sein erben auch vertigen vnd vertreten fur frey ledigs vnd unbekumerts enggen, als oben geschribn stet. Vnd des zu vrkund vnd besser sicherheit Gib Ich oftgenanter Pauls von Vffigheim fur mich vnd alle mein nochkomen Spitalmeister des obgnn. alten Spitals dem vorgemelten Paulus Holzschuher vnd allen seinen erben disen brieff, versigleten mit des obgnant dutschen Hauses zu Nuremberg enggen angehangen Insigel Der geben ist an Sand Gerbrudn tag Noch Cristi vns Hren geburd vierzehnhundert vnd dornach in dem funff vnd dreyssigstem Jaren.

126.

Mannlehenbrief von Marggraf Friedrich zu Brandenburg Karl und Paul den Holzschuhern über verschiedene Güter ertheilt.

Wir Fridrich von gots gnaden Marggräue zu Brandenburg, des heil. A. 1435. ligen Römischen Rychs Erzkamrer Vnd Burggff zu Nuremberg Bekennen mit disem offen briefe gen allermenelichen, das wir zu rechtem Manlehen recht vnd redlichen verlihen haben, vnd verleihen in craft diez brifs, vnsern lieben getrewen Karl vnd paulsen genant die Holzschuher gebrüder die hernach geschriben lehen, die von vns, vnd vnser Hertschaft des Burggräuethumbs zu Nuremberg zu lehen ruren vnd geem. vnd die in von Karl Holzschuher Item vater erstorben, etliche kauft, vnd in

(21)

zu

zu teile worden sind, mit namen die Ecker vor dem Neuentore bey sant Johannis, die der sichen frauen erbe sind. Einen Hofe zu Elterstorff, den der Hans armherr pawet, mit seiner zugehorung, zwelff seldengute daselbst Sechs morgen ackers auf dem Hirsfeld, ein gute zu puch das der Conez Arnolt pawet. Ein zehentlein zu Emelstorff, das Hause zu Fischpach, mit dem graben garten, vnd ein wisen genant der Jaghose. Ein gut das der weyler pawet mit seiner zugehorung Ein gütlein das der prechtlein pawet, Ein gütlein das der Hohel pawet, ein gütlein das der pirntaner pawet Acht selden gütlein Ein wissflecklein der gartte genant, die weyerlein mit Irer zugehorung daselbst, Wir verleihen In die obgenanten Lehen alle was wir in von rechts wegen daran verleihen sullen vnd mugen. Also das sie vnd alle Ir menlich leibserben, dieselben lehen mit irer zugehorung nū fürbaß ewelichen von vns vnd vnser obgenanten Herschaft zu rechte Manlehen haben nemen empfangen, vnd vns dauon tun sullen, nach Manlehens recht vnd gewonheit als oft vnd dicke des not geschicht. Doch vns vnsern erben vnd vnser Herschaft an vnnsern, vnd sünst einem i.lichen an seinen rechten vnschedliche vnd vnentgoltten ongenurde. Zu vrkunde mit vnnsrem anhangenden Insigel versigeltten Geben zu Cadolzburg an sant Walpurgis tage Nach cristi vnnsers Hn gebürte vierzehenhundert Jare, vnd darnach Im funfzondreissigsten Jare.

127.

Eberhards von Berg Mannlehenbrief, Karl Solzschuhern über eine Wiesen, einen Garten und Acker zu Almeshof gegeben.

A. 1435. **N**ach Eberhart vom Berg Bekenne offentlichen mit dem brief, das Ich recht vnd redlichen verlihen han vnd verleihe auch mit krafft des briefs, dem Ersamen Karel Soltschuer zu Nuremberg vnd alle seine menlichen erben Ein Wisen genant die Pruckwisen der Drytthalb tagwerck ist einen garten vnd einen acker bey einem Morgen, das alles bey einander zu dem Manlms Hof an der Holzgaßen gelegen ist, vñ das vormals Cuncz Willner zum Manlms Hof von mir zu lehen gehabt hat Also das er das alles fürbas mit alle Irem zugehorungen zu dorff zu velde nicherz außgenommen Innen haben niesen niesen wende vnd feren sol nach seine besten als dan lehenis recht ist ongenurde vnd hab Im auch daran gelihen alles das ich Im von rechts wegen daran leihen sol doch mir vnd meinen erben vnschedlichen on vnser lehenschafft vnd hebē man an seine rechten vnd des zu vrkunde So gib ich Im den brief versigelt mit meinen Anhangendem Insigel, Der geben ist an des heiligen Creuzobent als es gefunden warde Nach cristi gepurt vierzehenhundert vnd darnach In dem funff vnd dreissigsten Jare.

128.

128.

Hans Pirckheimers und Barbara Solzschuberin Seyratsbrief.

Nach Wigelens vom Wolfstein Ritter Schultheiß Vnd wir die Schep. A. 1436. fen der Stat zu Nuremberg veriehen offentlichen mit diesem brief, das für vns kame in gericht Karl Solzschuber von Juncfrawn Barbaran seiner Tochter wegen vnd erzewgt als recht was mit den Ersamen manne Hn Gebolten Pömer Hn Marckarte Meindel vnd Hn Lienharte Grolat dem eltn die sagte auf ir aid das sie des geladen zewgen weren. Vmb söllich sampnug vnd heyrat als geschehen wer zwischen Hannsen pirckheim Hn Franczen pirckheimers sun auf ein vnd der vorgenanten Juncfrawn Barbaran auf anderseit das darub zwischen In bedersseit beredt vnd beteyndigt worden wer Das Hr Francz Pirckheim der vorgent Juncfrawn Barbaran zu Hannsen seine sun ze zuschacz geben sölz Tausend Guldin Landswerung vnd sölz sie bede ein Jare bey Im in seiner kost halten vnd denselbe seine sün erben lassen mit andern seinen sünen nach der Stat Recht zu Nuremberg So sölz der vorgenant Karl Solzschuber dem egeiten Hannsen pirckheimer, zu der obgenante Juncfrawn Barbaran seiner tochter hinwiderumb zu zuschacz geben Achtthundert guldin landswerung vnd sölz sie kleiden nach seine eren vnd sie auch bede ein Jar in seiner kost halten vnd sölz dieselben sein tochter erben lassen mit andern seinen tochteren, nach der Stat recht zu Nuremberg, vnd welchs vnt In beden vor dem andern von todtswegen abgieng sie hetten leiplich erben miteinander oder nicht So sölten dem andern das dennoch lebt bede zwischecz verfallen sein vnd werden, vnd geschehe der fal also an Im, das er vor Ir abging von todtswegen so sölz sie der vorgeschriben beder zuschecz habend vnd wartend sein auff allem dem das er ließ vnd was Ir yedes über die vorgeschriben bede zuschecz hett oder gewüne das mit möcht es mit sein ainzhant tun vnd lassen was es wölt Auch sölz er sie nicht benöten keins geschäfts noch aufgebens geschehe es aber darüber wie das geschehe, das sölz weder krafft noch macht haben vnd für des obgenante Hannsen Pirckheim's zuschacz weren bürgen worden Hr Hanns Tawfel Hanns Schürstab vnd Berchtolt Pfinczing So wern für der vorgent Juncfrawn Barbaran zuschacz pürgen worden Andres Haller Berchtolt Solzschuber, vnd Heinz Rümel vnd des zu Vrkunde ist Ir diser brief mit vrtail von gericht geben versigelt mit des gerichts zu Nuremberg anhangendem Insigel Geben am Eritag vor sant pauls tage bekerung Nach cristi gebürt vierzehenhundert vnd in dem Sechs vnd dreissigsten Jare.

(212)

129.

129.

K. Sigmund belehnet Karl, Berthold und Paul die Solzschuher mit unterschiedlichen Reichslehen.

A. 1436.

Wir Sigmund von gotes gnaden Romischer kaiser zu allen ziten Me-
rer des Richs vnd zu Hung'n, zu Beheim, Dalmacien, Croa-
cien zc. künig, Bekennen vnd tun offembar, mit disem briff allen
den die In sehen oder horen lesen Als vormalß der Edel Haupt von Pap-
penheim, des heiligen Romischen Richs Erbmarschall, von vnser bevelhnus
wegen vns'm vnd des Richs liben getreuen Karl Berchtold, vnd Pauls
Solzschuher gebruder, Burger zu Nuremberg, dise hernach geschriben güter,
mit Iren zugehörungen, Mitnamen ein gutlein zu dem Newtleins, Siben Gu-
ter zu Eberspach, acht güter vnd Seldenguter zu Reichelsdorff, ein garten
bey dem graben vor werdertor. Ein garten bey dem graben am froschtor, Ein
gute vnd Ecker zu dem Tan Ein gut zu Hendelspach, Ein gut zu Swerczeloe,
Item die guter vnd Seldenguter Byßen Ecker vnd gerten die Sy haben zum
Malmßhoue, Ein gut zu dem keßwasser, Ein zehentlein vnd drey Selden
güte zu Ruckersdorff, vnd zwan gutlein zu Egensdorff, mit Iren zugehö-
rungen, die dann von vns vnd dem Rich zu lehen rüren verlihen hat zc.
Also haben vns die obgenan Karl, Berchtold vnd Pauls Solzschuher ge-
bruder fleissiglichen bitten lassen, das wir In die obgeschribene guter vnd
ouch ein gutlein zu Prawnsbach, mit seiner zugehörung, als ein rechter Le-
henher genediglich geruchten zuuerlehen. Des haben wir angesehen sulch
fleissige bete, vnd haben dorumb den obgenan Karl, Berchtold, vnd Pauls
Solzschuer sulch obgenan guter genediglich geliehen, lehen In die ouch
in crafft diczs brießs von Romischer kaiserlich' macht was vns doran zu
lehen geburt, vnd wollen das die benann Karl, Berchtold vnd Pauls,
vnd Ir erben sulch vorgerürt guter furbas mer von vns vnd dem Rich ha-
ben vnd empfaben sollen, vnd tun als des Richs gewonheit ist, Vns
schedlich doch vns dem Rich vnd sust yderman an seinen rechten Mitvrfund
diczs briffß, versigelt mit vns'm kaiserlichen anhangendem Insigel Geben
zu der Mglawe Nach crist geburt xiiij vnd im xxxvj Jaren an Sand
veits tag vnser Rich des Hungerschen zc. im L. des Romischen im xxvj
des Beheimischen in xvj. vnd des kaysertums im vierden Jaren.

Ad mandat. domi Impris
Marquardus Brisacher.

130.

130.

Ludouici, Patriarchae Aquileienseis, literae indulgentiarum,
Margaretæ, Friderici Holzschuberi uiduæ, et eius liberis, auctori-
tate Concilii Basileensis, datæ.

Lvdouicus Miseracione diuinâ Patriarcha Aquilegien Sacrosancte generalis Si-A. 1438.
nodi Basiliens in spū sancto legitime congregate vniuersalem eccliam re-
presentantis ad nosnullas Germanie partes nuncius et orator habens potestatem
legati de latere Dilectis nobis in xpō Margarethe holtzschuerin vidue et eius
vtriusq; sexus liberis de Nuerenberg Bambergen dyoc Salt in Dno Benigno
sunt illa vobis concedenda fauore per que sicuti pie desiderare videm' con-
sciencie pacem et anime salutem deo propicio consequi valeatis Hinc est
qd nos deuotis vris supplicationibus inclinatj vobis auctoritate Sacri Basiliens
concilii cuius legatione officio curam in hac parte gerimus tenore presenciu in-
dulgemus vt aliquem ydoneum pbrm in vrm possitis eligere cōfessorem qui
quociens optaueritis confessionibus vris diligenter auditis pro commissis absolu-
cion debitam impendat et iniugat penitentiam salutarem Nisi talia forent pro-
pter que merito Sedes aplica foret consulenda Presentibus ad viginti annos in
suo robore continue valituris Datū in Nuerenberg vicesima quarta die mens.
Julij Anno a natjrate Domj Millesimo quadringentesimo tricesimo octauo In-
diccione prima Pontificatj Domi nri Eugenij pape quarti Anno Octauo.

Ma laelinger.

131.

Eberhard von Berg belehnet Karl Solzschuher mit zween
Morgen Ackers zu Almeshof.

Nach Eberhart vom Perg Bekenne offentlichen mit dem brief, das fur A. 1439.
mich kam Herman Moll vo Maylmanshof vnd Alhaid sein Wirtin
vnd bekanten vor mir als von der lehenschafft wegen der zwayer Mor-
gen Ackers gelegen auff der Eben dy sie von mir zu lehen gehabt haben,
dy haben sy vor mir auff geben vnd gesant Also hab ich die vorgüten zwey
morgen Ackers fürbas geliehn vnd leihe auch dy mit krafft des brießs dem
Ersamen Karl Solzschuher zu Nuremberg, Also das er dy fürbas Innen
haben nießen, nützen, wenden vnd keren sol vnd mag als lehens recht ist
vñ hab Im auch daran geliehen alles das ich Im von rechts wegen daran
leihen sol doch mir vnd meinen Erben onschedlichen on vnser lehenschafft Vnd
des zu Brkund vnd merer sicherheit So gib ich Im den brief versigelt mit
meinem anhangenden Insigel Der geben ist am nechsten ffrentag nach Vnsers
Hren Auffarttag Nach Cristi gepurt vierezehnhundert vnd darnach In dem
Newn vnd dreissigsten Jare.

(M m)

132.

Diploma Antonii, Episcopi Bambergensis, quo Herdegeni Holzschuberi aliorumque piorum hominum donationes, xenodochio et templo Spiritus S. factas confirmat.

A. 1439. **A**nthonius dei et aplice sedis gra Epus Bambergn Ad ppetuam rei memoriam Ex crediti nobis pastoralis officij debito astringimur, ut nedum ea, que pro diuini cultus augmento pie et prouide fca sunt et salutem respiciūt aiarum ut illibata pstant, nrō muimie robaremus, verum etiam, ut illa subditor nrōr. utilitate et als iusta causa expofcentibus, in melius comutetur, nrē sollicitudinis partes operofius interponē studeamus Oblate siquidem nobis nuper pro parte prouidor. viror. Prouisor. seu Admistrator Noui hospitalis Eccleie Sancti spūs in Opido Nuremberg nrē Bambergn dioc. petition series continebat, quod dudū nonūlli deo deuoti Chrificole sexus utūsq; zelo deuote intencion succenfi, transitoria in etna felici comērcio comutare desideran, quodam Altari sub titulo bte Elisabeth vidue in dco Hospitali denouo instituto et redditib9, pro sustentacōe vnius pbri qui eidem deseruiret, competēter dotato, pie consideran, quantum fructū in dei ecclia quatumq; aiarum profectum nec non et fidei orthodoxe propagacōm et corroboracōm, erogacio ubi dei afferat multiplicatū et procuret, Officiū pdicature ipius verbi instituēdum, per beneficiatum ad dcūm Altare pro tpe ad hoc ydoneum exercēdum, nonūllis suis bonis et redditib9 aliis, a superius ptactis redditib9 distinctis tunc expressis dotarint et illa ad hoc donarint vt et ipe pro tpe institutus ydoneus uerbi dei pdicator ultra ea onera ad que ex vi prime uē institucion dci bñficii eccastici simplicis ad altare ptactum astringitur temporib9 et locis tunc expressis in dco Hospitali et coram Infirmis in eo pro tpe degentibus, verbum sane et catholice doctnē erogare debet et tenetur approbacon et confirmacon recol. me. quodam dñor. friderici et Alberti pdecessor. nrōr. Epōr. Bambergn, ac qōdam friderici Heyden eiusdem quodam dñi Alberti pdecessor. in spūalibus vicarij successiue legitime subsecutis Et sicut eadem peticio subiugebat, beneficio et officio ptactis inuicem vnitis et annex existentib9, ipsa beneficium et officium adeo onusta videbātur, quod aut raro haberi potuerit ydoneus pdicator qui fixus onera eordem beneficij et officij annexor. acceptare curaret et supportare vt saltem acceptata breui tpe decurso, abiecta fuerint et dimissa, et pro tanto euen'it vt in dispendiū notorie tendet quod prouisum fuerit in remediū aiar Quare pro parte qua supra fuit nobis hmliter supplicatum qtus attentis pparatis veris existentib9 bñficiū et officium huiusmodi ut pmittitur vnita et annexa cum suis dotibus sibi assignatis dimembrare et abinuicem separare dignare-

gnaremur Nos igitur Anthonius epus pfatus huiusmodi supplicacion utpote iustis et ronabilibus fauorablr annuentes bñficiū et officium ptacta cum suis dotibus dimembramus et abinuicem separamus, ipumque beneficium cum sua dote ab olim sibi assignata et emolimētis ipm concernetib9 vt tale in pristinū suū statum reducim9 et reponimus necnon possessorem bñficii eiusdem pro tpe ab omni officij ptacti onere absolui9, sibi que de et super ipius officij onere redditib9 et emolimētis perpetuum silenciū imponimus per pntes volentes et ordinan ut dci bñficij possessor pro tpe redditib9, quibus ipm bñficiū dotatum est et alijs emolimentis eum ut talem gtingentib9 contentus esse debeat, et se de officij ptacti redditib9 et emolimētis intromittere non psumat, districtius inhiben ne ipi reditus in pfati predicationis officij dotem assignati per quempiam in alium quam eum usum ad quem deputati sunt comutantur quoquomodo Redditus uero seu census cum quib9 dcm bñficiū dotatum est sunt hij pmo in Laubendorff est quedam Curtis siue possessio de qua Quatuor Sumerina siliginis, vnum Sumer. auene mensure Nurembergen vigintiquatuor casei, vna libra ouor, Quatuor pulli Autupnales et duo pulli carnispruiuales, Jtem de quodam bono in fevvht quod quidam Spörer col'e dicitur de quo duo Sumerina Siliginis mense pdce, duodecim casei et duo pulli carnispruiuales, Jtem de quodam bono in Schaftnach Quatuor Sumer. siliginis ptacte mensure Quadraginta Halln et duo pulli carnispruiuales, Jtem der Pawman in Godmanstorf vnum cum dimidio Sumer. siliginis vnum Sumer. auene mensure pdictae, decem casei, Sexaginta oua duo pulli autupnales et totidem pulli carnispruiuales et Sexaginta Hallen, Jtem de quibusdam bonis sitis zu dem ödenhaslach apud Reichenneck et vno Molendino ibidem Meszenhoff nucupato Septem Sumer. cū dimidio siliginis vnum quartale et duo Sumer. cū dimidio minus unius Octalis vulgaiter Achteil, Aue-ne, vnum Sumer. tritici mense ptacte, decem et septem casei, duo pulli autupnales et totidem pulli carnispruiuales et Quatuordecim solidi Hallen breuium singlis annis perpetuis futuris temporib9 possessori dci bñficii pro tpe realiter et cū effectu pntari et persolui debebunt, Insuper volum9, quod dispo seu ordinacio de Annu'sario quodam Herdegeni Holzschuer prbri peragendo eo modo quo in dcor quodam dñi Alberti Epi et friderici Heyden lris cernitur contineri in sui roboris firmitate debeat perman'e, In quor. oim et singulorum fidem et testioim premisforum et robur perpetuum pntes lras nras appensione Sigilli nrī vicariatus fecimus comuniri Dat et actum Anno dñi Millesimo quadringentesimo tricesimo nono die Quinta mensis Decembris.

133.

Sigmund, B. zu Würzburg und S. zu Sachsen, verleihet
Karl Holzschubern ein Gut zu Weltendorf zu rechten Mannlehen.

A. 1441. **W**ir Sigmund von gotes gnaden Bischoff zu Wirezburg und Herczog
ge zu Sachsen 2c. Bekenne und thun kunt gen allermeniglich mit
dissim offen briff, das wir vnserm liben getreuen Karln Holzschu-
cher Burger zu Nuremberg zu rechtem Manlehen verlihen haben ein gute
zu Weltendorff gelegen mit seiner zugehorung, das der kune pawet, Das
von vns, und vnserm Stifft zulehen get, und wir verleihen Im das In
crafft diez briffs, was rechz er daran hot, und wir Im von rechtes wegen
daran verleihen sullen und mügen Doch mit beheltnusse vnser vnser nachfo-
men und Stiffts rechten und gewonheiten die wir daran haben ongenuerd zu
vrkunde haben wir vnser Insigele an disen briff lassen hengen, der geben ist
zu Wirezburg Am mitwochen nach sant walpurgis tag nach cristl vnser
Herrn geburt vierzehenhundert Jare und darnach In dem ein und vierzigi-
gisten Jare.

134.

Paul Holzschubers Kaufbrief über ein gut zu Steinbühl,
das von dem Reich zu Lehen gehet.

A. 1441. **N**ach Wngelais vom Wolffstein Ritter Schultheiß und wir die Scheyffen
der Stat zu Nuremberg veriehen offentlich mit disem brief daz für vns
kome In gerichte paulus Holzschuber, und erezeit als recht was, mit
den Ersamen mannen Herrn Sebalten Grolant des Wilhelm Grolants seli-
gen Sün, und Herrn Hannsen Rieter, die sagten auff Ir aide, daz sie des
geladen zeugen wern, daz Mertein Stromer für sich und sein erben veriehen
und bekant hett, daz er dem egenanten Paulus Holzschuber Recht und
redlichen zu kauffen geben hett, das Gut zu dem Stainbühl auff der für-
reit gelegen, das des alten Helezels und seiner erben Erb we' Zerlichen
vmb vier Sumer korns, drey Eymer krawts, Sechs Kise oder Sechs Be-
hemisch groß darfür, zwey herbsthüner und zwey vassnachtthüner dasselb
Gute mit seinen zugehörungen zulehen gieng, von dem heiligen Reiche, Auch
so hett Er Im die Lehenschafft desselben Guts aufgesant bey Sebalten
Pfinzging und der Im das zu trewe handten tragen solt, So lang biß Im
das verlihen würde. Im dem egenanten Paulus Holzschuber und seinen
erben zehabē und zenießen fürbas ewiglichen, und globt In des zewern
für lehen Als des heiligen Reiche lebens recht ist vngerlicheren, und also,
daz Er mit sein ainshandt damit tün und lassen möcht wie und was er wolt.
Und des zu vrkunde ist Im diser brief mit Vrteil von gerichte geben, versta-
gelt mit des gerichts zu Nuremberg anhangendem Insigel. Geben am
Pfinz-

Pfinztag nach der heiligen zwelfpotn tallunge tag. Nach Crists gepurt
vierzehenhundert und in dem Eyn und vierzigisten Jare.

135.

Marggr. Albrecht zu Brandenburg verleihet zu gesamter
sand Karl und Paul den Holzschubern, Gebrüdern, unterschiedli-
che Güter zu rechtem Mannlehen.

A. 1441. **W**ir Albrecht von gottes gnaden Marggrau zu Brandenburg und
Burggrau zu Nuremberg Bekennen offentlich mit disem briue das
wir vnnsern lieben getrewen karlln und paulsen Holzschubern ge-
prudern zu rechtem manlehen recht und redlich gelihen haben vnr'scheidens-
lich zu gesampter hant Ein gut zu puch das der Cunz Arnolt pawet Item
das Hawß zu Bischbach mit dem Graben und Garten. Item ein Wissen
genannt der Jaghoue Item ein gut das der weiller pawet mit seiner zugeho-
rung Item ein gutlein das der prechtel pawet Item ein gutlein das der hō-
chel pawet Item ein gutlein das der pirntaner pawet Item acht seldenguts-
lein Item ein wißfleck der gart genannt Item vier Weyerlein mit Iren zu-
gehörung en doselbst Item die Aecker vor dem Nnewenthor bey sand Johannis
die der sichenfrawen Erbe sind Item ein hofe zu Elterstorff den der Coler
pawet mit seiner zugehorung Item zwelff Seldengut doselbst Item Sechs
morgen Ackers vff dem Hirsfelde Item Ein Zehendlein zu Emelsdorff Und
leihen Ine die egeschriben lehen alle mit Iren zugehörungen in crast dits
briues was wir Ine von rechtswegen davan verleihen sullen und mogen.
Also das die egen karll und pauls Holzschubere gepruder und alle iren men-
liche leibserben, die egeschriben lehen alle mit Iren zugehörungen, Nu für-
bas von vns und vnnser herschaft des Burggrasthums zu Nurm'g zu rech-
tem manlehen haben nemen und empfaen sullen nach Manlehens recht und
gewonheit Als oft sein Noth geschicht. Doch vns und vnnsern Erben an
vnnsern und sunst meniglich an seinen rechten vnschedlich und vnentgoltten
one alles generde. Des zu Bekund haben wir vnnser Insigel an disen bri-
ue lassen hengen. Der geben ist zu Dnolzbach Am Mittwoch nach sand
peters tag Ad vinela Nach Cristl vnnser Herrs gepurt vierzehenhun-
dert Jar und darnach In dem Einundvierzigisten Jare.

136.

R. Friedrichs Lehenbrief Karl, Berthold, Paul und Martin
den Holzschubern über unterschiedliche Reichslehen ertheilt.

A. 1442. **W**ir Fridrich von gotes gnaden Romischer kunig, czu allen ezeitn Mez-
rer des Reichs, Herczog zu Osterreich, zu Steir, zu kernden, und
zu krain Graue zu Tirol 2c. Bekennen und tun kunt offembar mit
disem briefe allen den die In sehen oder horen lesen daz vns die Ersamen
Karl Berchtold und pauls gebrüder die Holzschuber, und Mertein Holz-
schu-

schuher Tres Bruders Sun vnser Burger zu Nuremberg vnd libn getrauw
diemutlich gebeten haben daz wir In dise hernach geschriben Stuck vnd
guter, die von vns vnd dem heiligen Reich zu lehen ruren zuuerleihen gne-
dlich geruchten, Mit namen ein gutlein zu dem Kewtleins Siben gutelein
zu Eberspach acht gutlein zu Reichelsdorff, Ein garten bey dem grab en vor
Werder Tor Ein garten bey dem graben am frosch Tor, Ein gut vnd
Ecker zu dem Tan, Ein gut zu Haidelbach, Ein gut zu Swerczeloe, Item
die Guter Selben guter wisen Ecker vnd gerten die Sy haben zu dem Malmß-
hoff, zwan gut zu dem Kesswasser, Ein zehentlein vnd drem Selbengute zu
Ruckerstorff vnd czwan gutlein zu Egenstorff Ein gutlein zu Prawnsbach,
Ecker vnd wisen zu dem Stainbuchel, Ein gutlein zu Sigerstorff alles vnd
ngleichs mit seiner zugehorung. Des haben wir angesehen der benannten
Holzschuher diemutig bete Auch getraue vnd willig dinst, dorzu Sy sich
vns vnd dem Reich zu tünd willig erbieth vnd haben dorum den ege-
nantn gebrüder vnd Frem vett den Holzschuhern die egenan Stuck vnd
Guter mit Ir aller zugehorung gnedlich verlihen, verleihen In die ouch
von Romischer kuniglicher macht wissentlich in krafft diez briefs was wir In
doran zu recht leihen sollen vnd mugen, die im furbazzer, von vns vnd dem
reiche zu lehen Inne zehaben, der zu genieffen vnd zu gebrauchen, als soli-
cher lehen Recht vnd herkomen ist, von allermeniglich vngehindert. Doch
vnshedlich vns vnd dem Reich an vns'n vnd sust yderman an seinen Rech-
ten, Vns haben ouch die egenan Holzschuher dorauff gewondlich glubde
vnd ande getan, vns getrew gehorsam vnd gewertig ze sein vnd ze tun Als
sich von solicher lehen wegen zu tünd geburet, an geuerde. Mit vrfund diez
briefs, versigelt, mit vns'm kuniglichen anhangendem Innsigel, Geben zu
Nuremberg nach kristis geburd vierezehenhundert vnd dornach In dem czwen-
und vierezigisten Jare In Montag in den heiligen pfingst veyertagen Vns-
fers Reichs Im dritten Jare.

Ad mandatu dni Regis
Wilhelmus Tacz.

137.

Karl Holzschuhers Kaufbrief über 32. Gulden Leibgedings.

A. 1444.

Wir die Bürgere des Rats der Stat zu Nuremberg Bekennen für Vns
vnd die Gemeine gemeinlich daselbst Vnd für alle vnser nachfo-
men Vnd tun kunt, offenlich mit disem brieff, das wir mit gemeiner
Handlung durch vnser Stat nutz vnd Notdurft haben recht vnd redlich zu
kawffen geben Karl Holzschuer vnserm Burger Czwenunddreissig guldein
Leipdings Landswerung der zwelff guldein auff Iheremias zwelff guldein
auff gabriels vnd acht guldein auff Benigna seiner Kind leibe besteen füllen
also bescheidenlich wenn vnd als oft derselben Leibe einr von todswegen ab-
gangen ist So sol dieselb Sum guldein Leipdings die auff denselben leip-
verschriben ist mit Im dann auch tod vnd absenn vnd auch also das der obgenit
Karl

Karl Holzschuer ganzen vnd vollen gewalt haben sol die obgeschriben sein
leipdinggulte mit sein einshant einzunemen zu geben vnd zu achten wenn er
wil vnd wenn er die gibt oder achtet dem füllen wir die geben in allen den
rechten als hiesor vnd hernach geschriben steet vnd wir füllen Im die Jär-
lich geben zu den vier goltuasten zu ieder acht guldein vnd mit der ersten
Bezahlug anheben zu der golduasten des heiligen Creweztage am Herbst
schierste mit den rechten das er vns dasselb leipding verlosungen vnd verstein-
ren sol als ander vnser burger die leipding von vns haben vnd ob wir In
derselben leipdinggulte nicht genczlich gewert heten zu jeglicher friste in acht
tagen nach ieder goltuasten So er oder sein scheinbot das gewordert hette So
füllen wir Im dieselben sein verfallen leipdinggulte darna h an dem nechsten
tag nach den acht tagen zwispeltig geben on alle widerred bete vnd abgang Ze-
ten wir des nicht welchen schaden er dan derselben verfallen leipdinggult vnd
auch der zwispeltig ung neme Es wer an kemffen an Juden oder wie der schad ge-
nant wer der redlich vnd bescheidenlich wer den füllen wir In mit sampt der sel-
ben verfallen gulte von vnser Stat geben vnd aufrichten on allen seinen schaden
vnd dazzu hat er ganzen vnd vollen gewalt vier auß vnserm Räte die vom
desselben Jars schöpfen oder des Rats seyn oder auß der gemeyne zu ma-
nen welch er wil vnd wenn die gemant werden so füllen sie leisten bey iren
fremen in einß offenn gastgeben hause hie zu Nuremberg da sie eingew ist
werden Ir ieglicher alle tag ein mol vnd den feirtag keins wer aber das
derselben vnser burger einer oder mer In andern leistungen oder vngewar-
lich nicht anheim wern oder gesenn möchten oder aber selber nicht leisten
wölten welcher der wer der möchte einen knecht an sein stat stellen vnd
der solte aber leisten In allen den rechten als hienor geschriben steet,
alslang bis das wir den obgenanten leipdinger derselben seiner verfal-
len leipding gulte vnd alles schadens der dann dorauff gangen ist gar
vnd genczlich gericht vnd gewert haben Wir veriehen auch das wir
Im von vnser Stat wegen globt haben welcherley tat er tete dorum Im
die Stat verpöten würd oder nicht oder von welcherley sache wegen er von
der stat füre das er des an seinem obgeschriben leipding noch wir des an der
obgemelten losung vnd stewart nicht engelten füllen Dazzu en sol noch en
mag Im auch kein Richter noch nyemand anders weder vmb Ban achte
wandel noch vmb dhein ander sache die vorgeschriben sein leipdinggulte noch
den schaden mit nichte zu vns verpöten noch Irren Gescheh es aber von he-
mand dannoch füllen wir Im leisten vnd volfüren zu Nuremberg vmb
hauptgut vnd scheden was hiesor geschriben steet on allen abgang vnd ge-
brechen Vnd ob Im von vns vberfaren vnd nicht geleistet wurde alles das
das hiesor an disem brieff geschriben steet So hat er vollen gewalt vnser
Stat vnd vns alle gemeinlichen welch er wil oder mag die Burger zu Nurem-
berg seyn darumb zu pfenten oder an zuuertigen vor welchem Richter er wil Es
sei geistlich oder werltlich gericht vnd was er auch dann vor denselben ge-
richten redlich oder bescheidens schadens vmb dieselben sein verfallen leip-
dinge
(N n 2)

Dinggulte behabt des er sein genomen hab als vorgeschriben steet, den sullen wir Im mit sampt dem Hauptgut gar vnd genczlich abtun vnd aufrichten on allen seinen schaden vnd des sol er auch weder gen vns noch vnser Stat an nichte engelten vnd das Im das alles als vorgeschriben steet ganz stete vnd vnuerruckt beleib. Des zu Bekund geben wir Im disen brieff, versigelt, mit der Stat zu Nuremberg anhangendem Insigel Geben am Freytag nach dem Heiligen Auffartag Nach Cristis gepürte vierzehenhundert vnd in dem vierundvierzigstem Jaren.

138.

Gottfrieds, B. zu Würzburg, Mannlehenbrief, Karl
Holschubern über ein Gut zu Weltendorf gegeben.

A. 1444. **W**ir Gottfried von gots gnaden bestetigter Bischof zu Würzburg Bekennen öffentlich an diesem briue gein allermeniglich das wir vnns in lieben getrewen Karel Holschubern Burgern zu Nuremberg zu rechtem Manlehen vliehen haben ein gut zu Weltendorf das der kün hawet vnd von vns vnd vnns Stieft zu lehen rürt vnd wir verleyen dem gnadi Holschubern an dem obgeschriben Lehen was rechts er doran hat vnd wir Im von rechts wegen doran verleyen sullen vnd mugen doch mit behelt, nus vnns vnd vnser Stiefts Gewonheiten vnd rechten die wir doran haben on geuerde zu vrkunde ist vnns Insigel an diesen briue gehangen der geben ist am donstag nach michaelis nach cristi geburt vierzehenhundert Jare vnd dornach Im vier vnd vierzigstem Jare.

139.

Barbara Pirckheimerin, einer gebornen Holschuberin, Testament.

A. 1447. **I**ch Barbara Hannsen Pirckheyms Burgers zu Nuremberg eliche Wirtin, Vergih öffentlichen mit diesem briue, das ich mit verdachtem mite vnd wolbetrachten synnen, zu den zeiten do ich es wol getun mocht vnd auch von ganzem vnd vollem gewalte, den ich han Als ich den pracht vnd bewenset hab mit meinem Heyrathbrief versigelt mit des gericht zu Nuremberg anhangendem Insigel, den dise nachgeschriben zeugen gesehen vnd verhört haben, das ich mit mein ainghant zütun vnd zu lassen hab, was ich wil, über mein zuschacz ungehindert von meniglich diez mein geschäfte schick vnd achte Als von Worte zu Worte hernach geschriben steet. Zum ersten, So schick ich, wenn Got über mich gepeut Also, das ich von todes wegen abgangen bin, das man alsdenn Alle schulde die ich schuldig belei vnd die man redlich beweisen mag, bezalen sol, von dem das ich laße. Auch schick ich, das man durch gotes vnd meinen sel hant willen geben vnd auch aufrichten sol, Mit namen vierundzweinczig guldein die ich mein vater schuldig belei vnd darczu ein vingerlein bey dreyen guldein zu einer

ge

gedächtniß. Item meiner Anfrawen auch ein vingerlein bey zweyen guldein. Meinem Bruder Karl vnd meiner Swester der Rieterin Ir yeden Ein vingerlein bey zweyen guldein. Item den andern dreyen Geswistreit Ir ygelichem ein kleynotlein einß guldein wert. Vnd zwelff guldein vmb drehundert Selmesse. Vier guldein in die zwey sündelheuser. Vier guldein in die zwen Spittal. Vier guldein in die vier orden. Drey guldein in die Siechföbel. Ein guldein den Cartheusern. Ein guldein gen sandt Kathrein. Item meinen kinden Ir ygelichen Ein kleynot bey eym guldein, das sie mein dabey gedenden vnd got für mich bitten, vnd alles das ich hab außgenommen meine kleinder die sol man verkauffen, vnd sol das gelt durch Gots willen geben, vnd was zürnet das ich niht an gelt laße das sol man von dem gelt nemen, das man auß den kleindern löset vnd meinem man ein vingerlein vmb drey guldein. Drey guldein Hansbarmen leuten durch gotes willen. Vnd ein guldein meinem reichtuater Hn Hannß Herolt zu den predigern. Darnach schick ich was ich laß über das ich hievor verschickt hab Auch was mir von meinem Anherren Hannsen Xumel seligen vnd meiner Anfrawen Hanns Kümmlin, vnd meiner Mutter seligen zugeburt, oder werden sol, Es sey von geschicke oder erbs weise, wie das namen oder gestalt hat oder gewynnet, das mir zugehöret vnd gebüret oder noch werden sol, das alles meinen vier kinden mit Namen Gredlein Barbara Hemslein vnd Heinclein, zu gleichen teile, ye einem Als vil als dem andern werden vnd volgen sol. Vnd were sache, das Ir einß oder mer vnder In von todes wegen abgienge, ee es Sechzehen Jar alt oder bestatt würd, So solt des oder der abgangen teil werden vnd gefallen auff die andern seine geswistreit die dennoch lebten zu gleichen teil. Ich schick auch wenn sölliche habe vnd güte gefall Als vor geschriben steet, das dann meine lieb vormunde, sich des als bald vnderwinden, vnd das meinen obgenanten kinden zu dem pesten prawchen Es sey mit verkauffen vnd kauffen, wie sie das pest vnd gut beduncken wirdet, ungehindert von menigliche, Als ich In des wol getraw vnd glaub, Vnd was hedem meinem kinde zu tail wirdet, das schick ich Im in sein ainghant, wenn es Sechzehen Jare alt, oder verhey rat wirdt. Vnd über diez mein geschäfte seer vnd nym ich mir zu vormunde, mein Man Hannsen Pirckheymer, vnd mein vetter Berchtolt Holschuber, vnd mein liebe Brüdere Karl vnd Jeronimus die Holschuber, die des ganzen vnd vollen gewalt haben sullen außzurichten nach Iren trewen Als ich In des sunderlich wol getraw vnd glaub. Doch so ding ich mir ganzen vnd vollen gewalt, diez mein geschäfte gar, oder sein einsteils züuerendern vnd züuerkern, wenn, wie, vnd wie oft ich wil, dieweile ich leb. Vnd des zu vrkunde gib Ich disen briue versigelt mit der Statt zu Nuremberg anhangendem Insigel, des sind zeugen die Er samen Manne Her Jacob Muffel vnd Her Sebalt Schlüsselder. Geben

(20)

am

am Mittwoch vor sandt Veits tage Nach Crists gepurt vierzehnhundert
vnd in dem Siben vnd vierzigsten Jare.

140.

Karl Holzschubers Seyratsbrief mit Gerhaus Gruberin.

A. 1447. **N**ach Wernher von Parsperg Ritter Schültheis vnd wir die Schöpfen
der Stat zu Nürnberg. Versehen offentlich mit diesem brief, das
für vns köme Ingericht Sr Karll Holzschüher der Älter von wegen
Karll Holzschubers des Jüng'n seins Söns vnd erzeugt als Recht was,
mit den Ersamen mannen Hrn Jobsten Tetzl Hrn franezen pirkhenmer
dem Jüngern vnd Hrn Gebolten Rieter die sagten auf ir eyde, das sie des
geladen zewogen weren, Vmb solich Sampnüg vnd Sairat als geschehen
wer zwischen dem egütn Karll Holzschüher seinem Sün auff ein, vnd Junc-
frawen Gerhausen Hannsen Grubers seligen Tochter an der andern seiten,
das darumb zwischen In beiderseit berecht vnd beteidigt worden were. Also das
Hr Karll Holzschüher obgüter der egütn Juncfrawen Gerhausen zu Karll
seinem Sün zu züschacz geben solt ezebenhundert guldein landswerung, vnd
solt in gleich erben lassen mit andern seinen Sönen nach der Stat Recht zu
Nüremb'g vnd solt sie beyd ein Jare in seiner kostt halten So solt ludwig
Gruber mit sampt andn vormünden dem obgerürten Karll Holzschüher dem
Jüngern zu der egütn Juncfrawen Gerhausen zu züschacz geben Acht-
hundert guldein vnd hundert guldein zu kostgelt alles landswerung vnd sie kleiden
Nach erten, alles von dem Jren Vnd welichs vnder In beyden vor dem
anndern von tods weg'n abgieng on leiplich erben, die sie miteinander he-
zen So solten dem anndern das dennoch in leben were bede züschäcz ver-
fallen sein vnd werden hetten sie aber leiplich erben miteinander die solten Erben
nach der Stat Recht zu Nürnberg Gescheh aber der val an Im Also das er
vor Ir von tods wegen abgieng vnd leiplich erben mit Ir ließ So solt Ir von
beden züschäcz folgen vnd werden zwelffhundert guldein landswerung,
der solt sie habend vnd warttend sein, auf allem dem das er ließ, darzu solt
Ir folgen vnd werden alle Ire kleider vnd kleint, vnd die vbrigen Sech-
shundert guldein solten werden vnd genallen Jren leiplichen erben, die sie
miteinander gehabt hetten, Vnd was Ir nedes hett oder gewönne vber be-
de züschäcz damit mocht es mit sein eins handt tün vnd lassen wie vnd was
es wolt Vnd Er solt sie nicht benoten keins geschaffts noch aufgebens Ge-
schäcz es aber darüber, das solt wedder Crafft noch Macht haben Vnd für
des obgenanten Karlln Holzschubers züschacz wern pürgen worden Hr
francz Numel Ritter Hr Gebolt pömer vnd Berchtolt holzschüher So
wern pürg worden für der obgütn Juncfrawen Gerhausen züschacz En-
dres Stromeir Michel lind von Swabach vnd lienhart Bodner vnd des zu
vrkunde ist Im diser brief mit Vrteil von gericht geben versigelt mit des ge-
richts

richts zu Nürnberg anhangendem Insigel Geben am pfincztag vor Sant
Johans tag zu Sünwenden Nach crists gebürt vierzehnhundert vnd In
dem Siben vnd vierzigsten Jaren.

141.

Karl Holzschubers Kaufbrief über 40. Gulden Leibge- dings.

Wir die Bürgere des Rates der Stat zu Nürnberg Bekennen für A. 1447.
vns vnd die gemeine gemeinlichen daselbst, vnd für alle vnser nach-
kommen Vnd tün kunt offentlich mit diesem brife das wir mit gemeiner
Handlung durch vnser Stat nütze vnd notdurft, haben recht vnd redlich zu
kauffen geben Sr Karll Holzschüher vns'm Burger vierzig guldein leip-
dings landswerung der zweinezig guldein auff Karls vnd Benigna vnd zwein-
zig guldein auff Iheronimus vnd gabriels seiner kind leibe dieweil die leben
besteen süllen Also bescheidenlich wenn derselben leibe die also zusamen gesezt
vnd geschriben sein eyne von tods wegen abgeet, das dann dieselb sume die
auff Ir beider leib steet auff dem andern leib der Im zugeschriben ist vnd
dennoch lebt sein leibtag auß dennoch ganz vnd on alle mynnerung, besteen
sol. wenn aber ye vnd als oft solch obgenant zwen leibe die zusamen gesezt
vnd geschriben sein bede von tods wegen abgangen sein so sol dieselb sume gul-
dein die auff sie verschriben ist mit In dann ganz tod vnd ab seyn vnd auch
also das der obgenant Hr Karl Holzschüher ganzen vnd vollen gewalt haben
sol. die obgeschriben sein leipdingulte mit sein einshant einzunemen zu ge-
ben vnd zu achten wem er wil vnd wem er die gibt oder achtet dem süllen
wir die geben in allen den rechten als hievor vnd hernach geschriben steet
vnd wir süllen Im die Zerlich geben zu den vier goltwaften zu ieder zehen
guldein vnd mit der ersten bezalung anheben zu der goltwaften sant Lucien
tage schierste Mit dem rechten das er vns dasselb leipding verlosungen vnd
verstewen sol als ander vnser burger die leipding von vns haben vnd ob wir
In derselben leipdingulte nicht genczlich gewert hetten zu iglicher friste in
acht tagen nach ieder goltwaften so er oder sein scheinbot das gevordert hete so
süllen wir Im dieselben sein verfallen leipdingulte darnach an dem nächsten
tag nach den acht tagen zwispeltig geben on alle widerred hete vnd abgang,
Seten wir des nicht, welchen schaden er dann derselben verfallen leipdingult
vnd auch der zwispeltigung neme Es wer an keuffen an Jüden oder wie der
schad genant wer der redlich vnd bescheidenlich wer den süllen wir Im mit
sampt derselben verfallen gulte von vnser Stat geben vnd aufrichten on al-
len seinen schaden vnd darzu hat er ganzen vnd vollen gewalt vier auß
vnserm Rate die dann desselben Jares scheppfen oder des Rates seyn oder
auß der gemeine zu manen welch er wil vnd wenn die gemant werden so sü-
llen sie leisten bey iren frewen in einß offenn gastgeben Hause hie zu Nü-
rens

(D o 2)

remberg da sie eingeweißt werden Ir iglicher alle tage ein mol vnd den feir- tag feins wer aber das derselben vnser burger einer oder mer in andern lei- stungen vngenerlich nicht anheim wern oder gesehn möchten oder aber selber nicht leisten wölten welcher der wer der mochte einen knecht an sein stat stel- len vnd der solte aber leisten in allen den rechten als hievor geschriben steet, Alls lang biß das wir von vnser Stat wegen den obgenanten leipdingen der- selben seiner verfallen leipdingulte vnd allez schadens der dann dorauß gang- gen ist, gar vnd genczlich gewert haben Wir veriehen auch das wir Im von vnser Stat wegen globt haben welcherlei tat er tete darumb Im die Stat verboten würde oder nicht, oder von welcherlei sach wegen er von der Stat füre das er des an seinem obgeschriben leipding noch wir des an der obgemelten losig vnd steure nicht engelten sullen Darzu ensol noch enmag. Im auch kein Richter noch nyemand anders weder vmb Ban achte Wandel noch vmb dhein ander sach die vorgeschriben sein leipdingulte noch den schaden mit nichte zu vns verbieten noch irren Gescheh ez aber von jemand den- noch sullen wir Im leisten vnd volsüren zu Nüremberg vmb hauptgut vnd scheden was hieuor geschriben steet, on allen abgang vnd gebrechen vnd ob Im von vns vberfaren vnd nicht geleistet würde alles das daz hieuor an disem briefe geschriben steet, so hat er vollen gewalt vnser Stat vnd vns alle gemeinlichen, welch er wil oder mag die Burger zu Nüremberg seyn dar- umb zu pfenten oder anzuuertigen vor welchem Richter er wil. Es sey geist- lich oder werlich gerichte vnd waz er auch dann vor denselben gericht red- lichs oder bescheidens schadens vmb dieselben sein verfallen leipdingulte behabt, des er sein genommen hab als vorgeschriben steet, den sullen wir Im mit sampt dem Hauptgut gar vnd genczlich abtun vnd aufrichten on allen seinen schaden vnd des sol er auch weder gen vns noch vnser Stat an nichte engelten vnd das Im das alles als vorgeschriben steet ganz stete vnd vverruckt beleibe, Des zu Erkunde geben wir Im disen brife, versigelt mit der Stat zu Nürema- berg anhangendem Insigel Geben am Montag vor sant Peters tage keten- feyer Nach Crists geburd vierzehenhundert vnd in dem Eiben vnd vier- zigisten Jaren.

142.

Berthold Solzschubers Testament.

A. 1447. **N**ach Bertolt Solzschuer Burger zu Nüremberg vergich offennlich mit di- sem brief das ich mit verdachtem Mut vnd wolbetrachten synnen, da ich es wol gethun mocht, vnd von vollem Gewalt den ich pracht han mit meinē Heyrat brief, das ich mit meiner habe vnd gutt, mit mein einß- handt thun vnd lassen mag wie vnd was ich will, den die hernach geschri- ben zeugen darumb gesehen vnd verhört haben. Diez mein geschafft schick vnd acht, als von Wort zu Wort hernach geschriben stet. Zum ersten schick ich, wen gott über mich gepewt also das ich von tods wegen abgan- gen

gen bin, dz man denn alle mein schulde, die ich schuldig belib, vnd die man redlich bewenstet von meinr hab aufrichten vnd bezalen sol. Darnach schick ich das man Hawßarmen Leuten geben soll funffundzweinczig gul- dein, an das reich allmosen funffundzweinczig guldein In die vier flecht- bel hie bey der Statt, In yeden zwen guldein. Zu dem neuen Spital ze- hen guldein zu den Cartheusern sechs guldein, zu sant Egidie sechs gul- dein, zu den predigern vier guldein, zu den Augustinern vier guldein, zu den parfussen vier guldein, zu sant Kathrein vier guldein, gen pilkreut drey gul- dein, gen sant Gebolt an den paw vier guldein. Item so schick Ich das man meinem Weyb aufrichten vnd bezalē sol, Achtzehenhundert gulb Vnnsr beider zuscheez vnd ein clainot vmb funffezig guldein, Vnd sie sol vier Jar In Nucz vnd gewer siczen. Vnd meinen Sun bey Ir Red- lichen ziehen, als einen Jungen zugehört vnd den Vormunden alle Jar ein Rechnung davon thun ongeuerd, vnd ob das wr das derselb mein Sun nit volgen, vnd mutwillig werden wolt, da gott vor sey, So solten Inn mein Vormund von Ir nemen vnd anndern enden thun da sie bedeuht das er wol gezogen würde, Vnd was das Costen wurde, sullen sie von meiner hab nemen. Vnd wenn denn mein Sun zu seinen tagen komen ist, so sol vnd mag er mit dem das im von mir wirdet mit sein ains handt thun, wie vnd was er will. Darnach schick ich, ob derselbe mein Sun abgieng, ee, dann er zu seinen tagen köme, oder bestatt wurde, So sol man meinē weyb geben drehenhundert guldein. vnd sol dan kauffen vmb funffezehenhundert gul- dein ewig gelt vnd Rennt, das sol der eltest meins Namens alle Jare ein- nemen, vnd den annnd'n seinen freunde Rechnung davon thun, vnd In des ein schrift geben vnd von sollichen Reriten sol man den armen freunden meins namens zu hilf können, als der merer tail vnder yn zu rat wirt vnd möcht man icht von den Rennten erübrigē So solt man mer darczu kauffen, vnd die freunde meins Namen sullen alle Jar auff ein tag gesamen geen, vnd von solchen gelt ein mal bestellen, wenn sie rechnen wöllen, vnd sich des vnder- reden wie sie es mit dem gelt haltten wöllen, oder was not ist. Vnd wenn denn meins Namen nymer wr da gott vor sey. So soltten das die nechsten freündt vatterhalben aufrichten, als vorgeschriben stet. Item so sol man geben hundert guldein durch gotz willen, wo sie des not duncken wirdet, Vnd bestellen drehhund't Selmeß, vnd geben hundert guldein an das Rench allmosen vnd was dann vberigs da were nichtzit außgenommen, das schick ich meiner dreier pruder kinde, mit namen des friezen Solzschuers seli- gen kinden ein dritteil, Karln Solzschuers kinden ein dritteil des paulus Solz- schuers seligen kinden ein dritteil, vnd die lehen den Sinen zu voraus, Vnd über diez mein geschaffte secz vnd nyim ich mir zu vormunden Meinen lieben pru- der Karln Solzschuer, meinē Dhem Gebolten Pömer, meinen Sweher Hanns- sen Grolant, vnd mein Bettern Mertein Solzschuber, die des ganzen vnd vollen gewalt vnd macht haben sullen außzurichten, Als ich In des wol ge-
(Pp) frau

frat und glaub, Doch so ding Ich mir ganzen und vollen gewalt und macht, diez mein geschafft gar oder sein ein teil wider zuuerndern und zuuerkeren wenn wie und wie oft ich wil, die wehl ich lebe, Und des zu Brkündt gib Ich disen briefe versigelt mit der Statt zu Nüremberg anhangendem Insigel, Des sind Zeugen die Ersamen Mannen Her' peter Harstorffer, hr' hanns hubner, und hr' Jörg Menndel Geben am samstag nach sant Egidien tag. Nach Cristis gepurt vierzehenhundert und In dem Enben und vierzigisten Jare.

143.

Mannlehenbrief, von den Grafen zu Oettingen Karl Solzshubern, als Lehenträgern Paul Solzshubers unmündiger Söhne, über ein Gut zu Rehndorf erteilt.

A. 1447.

Wir Johans Grafe zu Otingen Bekennen offennlich mit dem briefe und tun kunt allermeniglich das wir für vns und die wolgeborn' vnser lieb Brüder vrichen und wilhálmen auch Grafen zu Otingen dem Ersamen Karel holczschücher Burger zu Nüremberg, als einem trager und in tragers weise paulssen holczschüchers seligen seins Bruders kinde, mit Namen paulssen, Sebolt, vrich, fricz, und Zännsen die noch zu Iren Jaren nicht komen sein zu rechtem manlehen verlihen haben, und verleihen Im auch in kraft diez briefs, ein güte zu Redorff, mit seiner Zugehörung, das der waibler daselbste hecz bawet, und von vns und vnser Graffschaft zu lehen rüret was wir Im dan pillig und zu rechte daran leihen sollen und mögen, als vnser Graffschaft und lehenrecht stend, doch vns vnsern mannen und hederman an seinen rechten onshedlichen und auch also das er vns und vnser Graffschaft dauon getrew und gewer sein sol, vnserm schaden warnnen und fromen zu werben und ton als ein leheman seinem lehenhern von lehen wegen pillig und zu rechte ton sol und den obgenantē kinden die getreulich tragi alles ongen'lich Mit Brkund diez Briefs versigelt mit vnserm angehenkten Insigel, der geben ist auf sant Gallen tage nach Cristi geburt vierzehenhundert und Im sibē und vierzigisten Jare.

144.

Karl Solzshubers Kaufbrief über 36. Gulden Leibgedings.

A. 1450.

Wir die Bürger des Rats der Stat zu Nüremberg, Bekennen für vns und die gemeine gemeinlichen daselbst, und für alle vnser nachkomen, und tun kunt offennlich mit diesem briefe, das wir mit gemeiner Handlung durch vnser Stat nütz und notdurfft haben recht und redlichen zu kauffen geben, herren Karl Solzschuer vnserm Burger Sechß und dreyßig guldein leipdings landswerung der Achtzehn guldein auff Karl und auff Gabriel, und Achtzehn Guldein auff Jeremias und auff benigna seiner kinde leibe dieweil die leben besteen füllen, Also bescheidenlichen, wenn

derz

derselben leibe die also zusammen gesezt und geschriben sein einer von todswegen abgeet, das dann dieselb sume guldein die auff Ir beder leib steet, auff den andern leib der Im zugeschriben ist und dennoch lebt, sein lehtag auß dennoch ganz und on alle mynnerung besteen sol, wenn aber ye und als oft solch obgenant zwen leibe die zusammen gesezt und geschriben sein, bede von todes wegen abgangen sein, So sol dieselb sume guldein die auff sie verschriben ist, mit Im dann auch ganz und absein, und auch also das der obgenant Karl Holzschuer ganzen und vollen gewalt haben sol, dieselben sein leipdinggulte mit sein einshant einzunemen zu geben und zu achten wem er wil, und wem er die gibt oder achtet dem füllen wir die geben Im allen den rechten als hienor und hernach geschriben stet, und wir füllen Im die Ierlichen geben zu den vier goltfasten zu heder newn guldein landswerung, oder münz dafür die zu denselben zeiten zu Nüremberg geng und geb ist, und souil der Landswerung guldein zu den zeiten giltet ongenuerlichen, und mit der ersten Bezalung anheben zu der goltfasten des heiligen Creutztag am Herbst schierst, Mit dem rechten das er vns dasselb leipding verlosungen und versteinen sol, als ander vnser Burger die leipding von vns haben, Und ob wir Im derselben leipdinggulte nicht genzlichen gewert hetten zu heglicher frist Im acht tagen nach yder goltfasten, so er oder sein scheinpot das geordnet hetten, So füllen wir Im dieselben sein verfallen leipdinggulte darnach an dem nechsten tage nach den acht tagen zwispeltig geben on alle widerrede bete und abgange Ieten wir des nicht, welchen schaden er dann derselben verfallen leipdinggulte und auch der zwispeltung neme, es were an küssen, an Juden, oder wie der schad genant were, der redlich und bescheidenlich were, den füllen wir Im mit sampt derselben verfallen gulte von vnser Stat geben und außrichten on allen seinen schaden, und dazzu hat er ganzen und vollen gewalt vier auß vnserm Räte die dann desselben Jares Schepfen oder des Rats sein, oder auß der gemeine zu manen welche er wil, und wenn die gemant werden, so füllen sie laisten bey Iren trewen Im eins offenn gastgeben Hauße hie zu Nüremberg da sie eingeweißt werden, Ir heglicher alle tage ein mal und den feiertag keins, Wer aber das derselben vnser Burger einer oder mer Im andern laistungen oder vngenerlichen nicht anhaym wern oder gesein möchten, oder aber selber nicht laisten wolten, welcher der were, der möcht einen knecht an sein statt stellen, und der sölt aber laisten in allen den rechten als hienor geschriben stet als lang bis das wir von vnser stat wegen den obgenanten leipdinger derselben seiner verfallen leipdinggulte und alles schadens der dann darauff gangen ist gar und genzlichen gericht und gewert haben, Wir verIehen auch das wir Im von vnser Stat wegen gelobt haben welcherley tat er tete, darumb Im die Stat verboten würde oder nicht, oder von welcherley sach wegen er von der Stat füre, das er des an seinen obgeschriben leipdinge, noch wir des an der obgemelten losung und steure nicht

(Pp 2)

nicht engelten füllen, Vnd es enzol noch enmag Im auch kein richter noch nyemand anders weder vmb pan, achte, Wandel, noch vmb dhein ander sache, die vorgeschriben sein leipdinggulte noch den schaden mit nichte zu vns verbieten noch Irren, Geschehe es aber von nyemand dennoch füllen wir Im laisten vnd völsüren zu Nüremberg vmb hauptgut vnd vmb schaden, was hienor geschriben stet on allen abganc vnd geprechen, vnd ob Im von vns öbersarn vnd nicht gelaistet würde alles das, das hievor an diesem Brieff geschriben stet So hat er vollen gewalt vnser Stat vnd vns alle gemeinlich welche er wil oder mag die Burger zu Nüremberg sein, darumb zu pfenten oder anzuerkennen vor welchem richter er wil es sey gaisstlich oder werntlich gericht, Vnd was er auch dann vor denselben gericht redlich oder beschaidens schadens vmb dieselben sein verfallen leipdinggulte behabt des er sein genomen habe, als vorgeschriben stet, den füllen wir Im mit sampt dem Hauptgüt gar vnd genczlich abtun vnd aufrichten on allen seinen schaden, vnd des sol er auch weder gen vns noch vnser Stat an nichte engelten, vnd das Im das alles als vorgeschriben stet ganz stete vnd vnuerrückt bleib, des zu Vründ geben Wir Im diesen brieff versigelt mit der Stat zu Nüremberg anhangendem Insigel, Geben am freitag nach sant Gregörgen tag In der Fasten nach Crists gebürt vierzehenhundert vnd In dem fünffzigsten Jare.

145.

Karl Solzschubers des Jüngern Quittung, seinem Vater
Karl Solzschubern dem Ältern wegen bezalter 1000. Gulden Heyratguts gegeben.

A. 1454. **N**ach Wernher von Parsperg Ritter Schultheiß. Vnd wir die Schöpfen der Stat zu Nüremberg. Versehen öffentlich mit diesem brieffe das für vns kam In gericht, Her Karl Solzschuber der elter Burger zu Nüremberg vnd pracht mit vnser gerichtsbuch, das Karl Solzschuber der Jung sein Sune, auch Burger zu Nüremberg, Ingericht fur sich vnd sein erben, versehen vnd bekannt hett, das Im der egüt Karl Solzschuber sein Vatter gütlich außgericht vnd bezalt hette, die Tausent gulden Landswerung, seins heiratgüt, das Er Im zu frauen Gerhausen seiner elichen Wirtin In seiner heirat gelobt vnd versprochen hette, nach laut desselben seins heyratbrieffs. Vnd sagt darauff denselben Solzschuber sein vatter vnd ander sein erben, derselben bezalten Tausent gultin zuschacz, nach laut desselben seins Heirathbrieffs, für sich vnd sein erben, Quitt ledig vnd lose, Mit vrkund diß brieffs, der mit vrteile von gerichte geben ist, versigelt mit des gericht zu Nüremberg anhangendem Insigel, des sein Zeugen, die Ersamen Maie Her Jobst Teczel vnd Her Ruprecht Haller. Geben am Freitag vor Sant Johans tag zu Sünwennden Nach crists

ge

gebürt vierzehenhundert vnd In dem vier vnd funffzigsten Jaren.

146.

Karl Solzschubers Kaufbrief über die Eigenschaft nebst sechs Gulden jährliches und ewiges Zinses aus einem Hause bey dem Rosenbade gelegen.

Nach Werner von Parsperg Ritter Schultheiß vnd wir die Schöpfen der Stat zu Nüremberg veriehen öffentlich mit diesem brieffe, das für vns kome in gericht Karl Solzschuber der Jünger Burger zu Nüremberg vnd erzeugt als recht was mit den Ersamen mannen Hern Hannßen Teczel vnd Hern Martin Löffelholz, die sagten auf ir aide, das sie des geladen Zeugen wern, das Bartholmes Schopper auch Burger zu Nüremberg bracht vnd beweist hette, mit einem guten brieffe versiegelt mit des gericht zu Nüremberg anhangendem Insigel, den die egenannten Zeugen gesehen vnd verhöret hetten, das die Eigenschaft mit sampt den sechs Gulden Landswerunge Jährliches vnd ewigs Zins die Er an vnd auß Caspar Rhemers Hause bey dem Rosenbade gelegen bißher gehabt vnd die Im Sebolt Schopper sein Vetter selig geschift hette, nach innhalt seins geschäfts mit der Stat zu Nüremberg anhangendem Insigel versigelt, das die egenannten Zeugen auch gesehen vnd verhöret hetten, stünde In sein einßhand, vnd von demselben gewalte, so hette Er vor in veriehen vnd bekent das Er Im dieselbe Eigenschaft mit sampt den gemelten sechs Gulden Landswerunge Jährliches vnd ewigs Zins recht vnd redlich verkauft vnd zu kauffen geben hette, Im dem egenannten Carln Solzschuber Frauen Gerhausen seiner elichen Wirtin vnd Iren erben zu haben vnd genießen fürbas ewiglich. Vnd gelobt Sie des zuweren für aigen als recht were. Wann sie Im ein nemliche Sum gulden par darumb vnd do für außgericht vnd bezalt hetten, darumb Er sie vnd Ir erben vnd des egemelt Hause ledig vnd lose saget, fürbas ewiglich. Vnd des zu Vründe ist Im dießer Brieffe mit Vrteil von gerichte geben versigelt mit des gericht zu Nüremberg anhangendem Insigel. Geben am Eritag nach vnser liben Frauen tage Verkündigung genant, nach crists gepurt vierzehenhundert vnd in dem vier vnd funffzigsten Jare.

(29)

147.

147.

Taidigungsbrief zwischen Karl Holzschubern und seinen Geschwistrigten auf einer Seite, und dann Ulrich Kummeln auf der andern Seite, des Kumlischen Hauses am Markt halber aufgericht.

A. 1456. **Z**u wissen, daz zwischen Hanssen Kumlis seligen Encklein, mit namen Karlin Jeremias und Gabriel den Holzschubern gebrüder, Frauen Margrethen Hanns Ryeterin, Frauen Benigna Haymran zinglin, und Frauen Agnesen Jobs Teczlin mit willen und wissen der Beñtl. Irer elichen Manne, auff eyn, und vlrichen Kuml des benanten Hannsen Kumlis seligen Sun, auff andersent, durch Conradten paumgartner und Jörgen herrer, beseyndigt worden ist, daz der benant vlrich Kuml, den Egeñten Encklein, umb solich Ir gerechtikeit velle und wartte, So sie an dem Hause zu Nürnberg am placz gelegen mit seiner nützung und zugehörung haben, nach laut und Inhalt des vorgenl. Hannsen Kumlis seligen geschäfts, und der urteil und urteillbriefe darüber außgangen, außrichten und bezalt sol, Achtthundert guter Reinischer guldein landswerung, und darauff sollen sich die obgenante Encklein, derselben Ir wartte velle und gerechtikeit, gein demselben vlrichen Kuml und seinen erben, genczlich verzeihen, und der absteen, für daß kein Elage noch vordrung darczu nicht mer zu haben, noch zu gewinnen, ongenuerde und Im damit Grenthalben soliches Haus zu verkaufen zu vergönnen doch also, daz die bezalung, der obgemelten Achtthundert guldein, und die verzeihnuß mit einander zügeen fürgenomen und volzogen werden sollen, Und mit der vnderhaide und vorbehaltenuß, Alle dieweil, und vlrich Kuml die bezalung der Achtthundert guldein, wie vorbegriffen ist, nicht tut, So sollen alsdann und heczunt, die obgenl. Encklein Alle Ir gerechtikeit wartte und volle auff der vorbehalten Behawung mit Irer zugehörung, In außweisung des obgemelten geschäfts und urteillbriefe haben, Doch also, ob und wenn vlrich Kuml obgenant die bezalung der Achtthundert guldein tette, das alsdann und darnach so getan verzeihnuß vollstreckt werden sol, So vorgeschriben ist, ongenuerde, und darczu sollen alsdann die Achtzig guldein die gegen vlrichen Kuml am keiserlichen Hofe für koste und scheden behalten sein, und was zerung und scheden darnach auff dieselben achtzig guldein gangen sind, tode und abe sein, Und des alles zu warer erkunde, So haben wir obgenant Conradt paumgartner und Jörg herrer als teidingsleute dießs Anlaß hez der obgenl. parthen ein gleich lautende Briefe geben, mit vnsern aigen anhangenden Insigeln, die wir mit rechter wissen, vns und vnsern erben on schaden offentlich hieran gehendct haben, und zu Merer vestigung, So hab ich vlrich Kuml vorgest, mein aigen Insigel, und Ich Jobs Teczel, und Ich Karl Holzschuber obgenl vnser jeder sein aigen Insigel auch offentlich an diesen

sen briefe gehalten, darunter wir vns obgenl. Jeremias Holzschuber, Frau Margret Rieterin, Frau Benigna Zinglin, und Frau Agnes Teczlin, verpinden, und alle obgeschriben sache, stett zu halten und zünolführen bekennen, Auch für Gabriell Holzschuber vnsern Bruder und Oheim, der hecz bey stande nicht ist, das alles auch also zu halten versprechen, der briefe geben ist am Sampstag vor sant peters tag zu Latein kathedra genant, Nach crists gepurte vierzehenhundert und in dem Sechß und fünfzigisten Jar.

148.

Karl Holzschubers Spämbrief über Hanns Vassolts Erb an der Beckslagergasse, um vier Gulden und 80. lb. versessener Zinse.

Ich Sigmund vorn Egloffstein Ritter Schultheis und wir die Schopfen A. 1456. der Stat zu Nürnberg veriehen offentlich mit diesem briene, das für vns kame In gericht Hanns vischer Burger zu Nürnberg und bracht mit vnnsers gerichts buch, das Herr Karl Holzschuer der elter Burger zu Nürnberg erlagt und ernollet hett, auff Hannsen vassolt auch Burger zu Nürnberg vier guldin landswerung und achtzig pfunt versessener zinse, alsuerren das furbas kein laugen mere dafür gehört, und von derselben schuld und vollunge wegen, ward Im von gericht wegen, gespent und geantwort des benannte Hannsen Vassolts erbe an dem Hause an der Beckslagers gassen zwischen Herman werßgern und Heinzen Vassolts Hausern geleg mit allen seinen rechten und zugehörungen, daran die Eigenschaft vormals des vorgenante Herrn Karl Holzschuers were, und ward Im erteilt, er sollt das mit wissen verkauffen, Darnach lautmert er mit fürsprechen, er hett das egemelt erbe verkaufft, und dem obgenannten Hannsen Vischer umb zwelf guldin Landswerung zu kauffen geben, Er bracht auch darnach mit Hrn Ruprechten Haller einen geswornen schopfen, der sagt off seinen eynde, das er dasselb erbe dem egenannte Hannsen vassolt von gericht wegen angeboten hett, ob er das losen wolt das er das thett In acht tagen den nesten und er hett des nit geloset, und darnach ward aber gefragt was nu dorumb recht were da ward erteilt Es sollt der obgenant Herr Karl Holzschuer dem egenannte Hannsen vischer den kauff von gericht wegen bestetigen als recht were. Also trat er dar In gericht und bestetiget Im denselben kauff an dem egenannten erbe, mit seinen zugehörungen, und alle die recht die der obgenant Hanns Vassolt daran gehabt hette, und globt In des zu weren von gericht wegen als ein heclich man den anndern eins erlagte guts weren solt nach des gericht und der Stat recht zu Nürnberg und auch also, das derselb Hanns vischer mit sein einghant damit thon und lassen mocht wie und was er woltt Doch vnschedlichen Herren Karl Holzschuer und seinen erben, an iren zinsen und rechten, So sie daran hetten Mit erkund dies Briefs der mit urteil von gericht geben ist, versigelt mit

(292)

des

des gericht's zu Nürnberg Anhangendem Insigel des sind zeugen die Ersame Mann Herr Nicolaus groß und Herr Wilhelm Löffelholz Geben Am Samstag vor Sant Peters tag Kettenfeir Nach crist's geburt vierzehenhundert und Im Sechs und funfzigsten iaren.

149.

Emeran Zingels Quittung, seinem Schweher, Karl Solzschubern wegen bezalter 800. Gulden Seyratguts gegeben.

A. 1456. **S**ich Sigmund von Egloffstein Ritter Schultheiß, und wir, die Schöpffen der Stat zu Nürnberg, veriehen öffentlich mit diesem Briefe, daz für uns kome In gerichte, Karl Solzschuber der Jung, An statt und von wegen, Hern Karln Solzschubers des eltern seines Vatters und bracht mit unsers gericht's puch, daz Her Herdegen Tucher, Her Wilhelm Derrer und Her Philipp Pirckhenmer vor gerichte auff Ir aide gesagt hēten, daz sie des geladen zeugen wēren Daz Seymran Zingel für sich und sein erben, veriehen und bekannt hētte, Als Im der egenant Her Karl Solzschuber sein Swēher zu Benigna seiner tochter zezuschacz zugeben v'sprochen hētte, Achtthundert guldein landswerunge, Daz In derselb Her Karl Solzschuber sein Swēher Solcher Achtthundert guldein, gar und gēczlich außgerichtet und bezalt hētte, und darumb so hētte Er denselben Hern Karln Solzschuber seinen Swēher und sein erben, mit sampt den Pürgen, die er Im darumb und daz für gesezt hētte, derselben Achtthundert zuschacz für sich und sein erbē quidt ledig und lose gesagt on geuerde. Mit vrkunde diczs briefs, der mit urteil von gerichte geben ist, versigelt mit des gericht's zu Nürnberg anhangendem Insigel, des sind zeugen die Ersamen Manne, Her Conrat Pawmgartner, Her Nicolaus Groß, und Her Hans Lēmlein. Geben an unser lieben Frawen Abent Natiuitatis genant Nach crist's gepurt vierzehenhundert und in dem Sechsfundfünffzigsten Jare.

150.

Vertrag zwischen Karl Solzschuber dem Aeltern und seinem Sohn, Karl Solzschuber dem Jüngern wegen schuldigen Kostgeldes.

A. 1456. **S**ich Karel Solzschuber der Elter Burger zu Nürnberg Thw kunt allermeinglich, Nach dem und ich nun Karel Solzschuber meinen Sūne mit sampt seiner Wirtin meiner Smir pey Newn Jaren pey mir In meiner kostung gehalten, wiewol ich Im In seiner Heyrat nicht mer dann ein Jar v'sprochen han, und als mir auch von mein Smir desselben meins Sūns wirtin wegen hundert gulden versprochen sindt, Sie das ander Jar In meiner kost zu halten, Ich auch in dem vergangen krieg für den benantert meinen Sūne ein pferde gehalten hab, Bekenne ich öffentlich mit diesem briefe

fe für mich und alle mein erben, das sich derselb Karel mein sūne vmb sollich obgemelte kostung und anders Hievor berürt. Durch Betendigung Hannsen Rieters meins aydens, mit mir gütlichen vertragen und veint hat, Also, daz Ich Im daz erst Jar abgezogen han für daz Jar das ich Im In der Heyrat Han versprochen, für das ander Jar er mir die obgemelten v'sprochen hundert gulden sein wirtin meiner smir Halben berürende, gütlich außgerichtet, Das dritt Jar, Ich Im mit willen ergeben und nachgelassen vmb die übrigen sechs Jar mir der gemelt Karel mein Sūne für jedes derselben Jar dreissig gulden gēczlich gewert und außgerichtet hat, Nemlich hundert und sechszeihen gulden die er mir ne zu zeiten geben und heraus gelihen hat, Ober die hundert gulden vorgemelt die er mir sein Wirtin halben auch außgerichtet, Als sich daz In rechnung so er mir getan eygenlich erfunde hat, und vier und sechszeig gulden also par, und vmb daz gehalten pferd Im krieg er mir berent geben hat, fünffzeig guld, und auff daz so sag ich den gemelten Karln mein Sūn, sein Wirtin und Ir erben, sollicher kosthaltung und kostgelts, auch der Hundert gulden mir sein Wirtin halben v'sprochen und der kostung des gehalten pferds, für mich und mein erben gēczlich quidt ledig und lose, Darumb keinerley vorderung noch ansprach an Ine, sein wirtin noch Ir erben nymermer zetun noch zu haben In kein weyß fürpaß ewigklich, Und des zu vrkund, So han ich mein eygen Insigel auff disen Brieff gedrückt ze ennd der geschriff, und han daz zu gepeten den obgemelten Hannse Rieter mein eyden, daz der sein Insigel zu gezeugknüß sollicher Betendigung zu dem meinem gedrückt hat, Im und sein erben in schaden Geben an sant Michels Abent Nach crist's unsers liebe Hern gepurt vierzehenhundert und In dem Sechs und fünffzigsten Jaren.

151.

Hanns Vischers Aufgabbrief seines Erbes an der Beckschlagergasse an Karl Solzschubern.

A. 1457. **S**ich Sigmund vom Egloffstein Ritter Schultheiß, und wir die Schöpffen der Stat zu Nürnberg, veriehen öffentlichen mit diesem Briefe, daz für uns kome In gerichte Karl Solzschuber Burger zu Nürnberg, und bracht mit unsers gericht's puch daz Hanns Vischer auch Burger zu Nürnberg bracht und beweiset hētt, mit einem guten briefe, v'sigelt mit des gericht's zu Nürnberg anhangendem Insigel der In gerichte gelesen und v'hört ward, daz das Erbe an dem Hawse, daz Hannse vasolcz gewesen we, an der Beckslagergassen zwischen Hermas werßgerri, und Heinzen Besolcz Hewsern gelegen, daran die Angenschafft vor Karl Solzschubers were stünd In sein ainshandt, Und von sollichem seinem gewalt. So hētt er

(Nr)

In

In gerichte verzeihen und bekant, daz er Im sollich seine erstandne recht und gerechtheit Recht und redlichen widerumb auff und übergeben hett, Also daz derselbe Karl Holzschuber nu hinfuro mit sein ainshandt damit tun und lassen mocht wie und was er wolt, furbas ewiglichen, Mit vrfund diezs Briefs der mit vrtail von gerichte geben ist, versigelt mit des gerichts zu Nuremberg anhangendem Insigel, des sein zeugen, die Ersamen manne Her Conrat Pawmgartn' und Her Niclas Groß, Geben am pfincztag nach sant Benedicten tag In der vassen Nach crists gepurte, vierzehenhundert und In dem Sibemund funffzigisten Jare.

152. a.

Vertrag und Theilbrief Karl, Jeremias und Gabriel der Holzschuber wegen der ihnen von ihrem Vater, Karl Holzschubern zum voraus verschafte 1500. Gulden.

A. 1457.

Nach Karl und ich Jeremias und Ich Gabriel die Holzschuber gebruder Bekennen offentlich mit dem Brieff das wir uns freuntlich miteinander geehnt und v'tragen haben umb die guter zins und leypding die uns worden sind für die funffzehenhundert guldein Die uns vnder vater Karl Holzschuber seliger zuuorauß geschicht hat und die uns vnder Schwester, dafür gegeben haben Nach laut und Inhalt vnder theilbrieff zc. Und also ist Karl Holzschuber an solchem voraus zu Rechten theil und lose gefallen und worden zwainczig guldein Ewigsezing zu Nuremberg Aus der Losungstuben und achzehen guldein leypdings zu Nuremberg Aus der Losungstuben, die auff In und Gabriel sein Bruder Auff Ir beider leib stünden, und dauon hat er dem Jeremias seinem pruder par hinaus geben dreizeehen Schilling vier Haller In gold und So hat er seinem pruder Gabriel Auch par hinaus geben Einundvierczig guldein dreizehe schilling vier Haller In gold Item So ist dem Jeremias zu Rechten theil und lose worden zehen guldein Ewigsezing zu Nuremberg Aus der losungstuben und zwelff guldein leypdings Auch zu Nuremberg auß der losungstuben, die auff seinen leib stin. und dorczu das aigen gut zu Forhenberg, das des Thoman Gaullenhoffers erbe ist Zerlichen umb Siben Summer korns, Ein halb pfunt Aher zu Ostern Acht kes zu pfingsten, und Acht kes zu wehennachten vier Herbsthuner und zwey fastnachtthuner und davon het er dem Gabriel seinem pruder par hinausgeben Siben guldein Item So ist dem Gabriel zu Rechte theil und lose worden zwainczig guldein Ewigsezing Aus der Losungstuben zu Nuremberg und das angen gut zum kraftshoff gelegen. Das des putners seligen Erben erb ist Zerlichen umb Ein Summer korns und Ein fastnachtthun, und Ein wysen pen furt pen Sant Mertens Capellen gelegen, Der bey zweyen tagwerck und Aigen ist Und das also einē hedem worden ist Als vorgeschrieben ist, Damit mag er mit sein Einschant thun und losen wie und was er will vngehendert von dem Andern. Und deez zu vrfund hat vnder heder Ein So lautenden brieff mit

vnt

vnder hedes Anhangendem Insigel Geben In der Goltfasten Im Herbst Nach crists gepurt vierzehenhundert und Im Siben und funffzigisten Jare.

152. b.

Hanns Zyners Kaufbrief über ein Erb an der Neuengasse.

Nach Sigmund vom Egloffstein Ritter Schultheiß und wir die Schöpffen der Stat zu Nuremberg, veriehen offentlich mit diesem brieffe, daz fur uns kome In gerichte Hanns Zinner kramer Burger zu Nuremberg und bracht mit vnsers gerichtspuch, daz Hanns Weichstier auch Burger zu Nuremberg mit gesampter Handt Elspeten seiner elichen wirtin, vor gerichte, für sich und Ir erben veriehen und Bekant hetten, Daz sie Im recht und redlich verkaufft und zu kauffen geben hetten, Ir erbe und alle ire Rechte die sie hetten, oder gehabt mochten, An dem Hamse, an der Neuengassen zwischen Heinrichen Püßer und dem Jacob Meister gelegen Als das mit seinen rechten und zugehörungen umfassen und begriffen hette, Im dem egenantn Hannsen Zinner und seinen erben, zuhaben und zenieffen furbas ewiglich, Und globten In des zuveren fur erb, als recht were, und also, daz er mit sein einshandt damit tun und lassen mochte, wie und was er wolte. Und das were auch geschehen mit willen und Wort Peter Wemndels des die Eigenschaft daran were, Mit der Bescheidenheit, daz er und sein erben Im und seinen erben Zerlichen davon raichn zinken und geben solten, drey guldein Statwerug zu Nuremberg, halb auff Sant walpurgis tag und halb auff Sant Michaels tag auch ewiglich. Mit vrfunde diezs Briefs der mit vrtail von gerichte geben ist, versigelt mit des gerichts zu Nuremberg anhangendem Insigel, des sind zeugen die Ersamen manne Her Conrat Pawmgartner und Her Mertein Holzschuber. Geben am Eritag vor Sant Johannis tag des Lawffers. Nach Crists gepurt vierzehenhundert und in dem Acht und funffzigisten Jare.

153.

Margareten Rieterin, einer gebornen Holzschuberin, Testament.

Nach Margret Hannsen Rieters eeliche Sawffrawe Burgerin zu Nuremberg Vergihe offentlichen mit diesem Brief daz ich mit verdachtem mute und wolbetrachten synnen zu den zeiten do ich es wol getun mocht, und auch von vollem gewalt, den ich pracht und beweiset han, mit meines vaters Karl Holzschubers seligen Geschafft, auch mit meine Heyrathbrief, daz solliche mein Hab und gut, darinne vermelt, in mein einshanten, die dy hernach geschriben zeugen Darumb gesehen und verhoret haben, und von demselben gewalt, han ich diez mein geschafft geschickt und geacht In massen hernach geschriben stet. Zum ersten Schick ich, wenn got

(Nr 2)

über

über mich gepent und von todes wegen abgangen pin, daz man denn alle meine Schulde, die ich in meine Leben gemacht han, die wissentlich ist, oder die man redlich beweisen mag nach meinem tode zuvorauß bezalen und außrichten sol Darnach schick ich daz man mir nach meine tode in der dreißigstausent Selmessen sol lesen lassen, So schick ich Hannsen Rieter obgenante meinem elichen manne, allen meine haußrate, der mir von meine Vater, Mütter, auch Anhn und anfrawn selige worden ist, was ich des vnüergeben oder vnus schickt hinter mir verlasse Mer schick ich Im meinen teyl Trinkuaß, die man vns beyden zusamen geschent hat, Vnd schick Im auch darzu hundert guldein landswerung. Item so schick ich meine pruder Karl zweihundert guldein, und den diamant, der mir von meine vater seligen worden ist, Meinem pruder Gabriel dreihundert guld. Meiner swester benigna zinglein zweihundert guldein alles Meinsch landswerung Ir hedem in sein ainschant Item schick Hannsen pirckeym dem Jungen meiner swester Sun funffzig guldein auch in sein ainschant. Item so schick ich des vorgeanten meins pruder Karl Kinder, dem Jacob zweiezig guldein, dem Karlein zweiezig guldein, dem Margretlein zehen guldein, Meiner Wumen der Genselher rein zehen guldein. Der alten peter Hallerin zehen guldein, auch alles landswerung. Item So schick ich linhart Stromeir und seinem weib Ir hedem ein schlechten silberin pecher von meine Trinkuaßen Mer schick ich, daz mein vormund mein vnus schickte silberein trinkuaß, mit dem ersten vkauffen, feldch und paten dauon machen, oder vmb dasselb gelte, kauffen, und die an arme kirchen und kloster geben füllen, do man der notdurfftig und am aller basten bestatt ist. Darnach schick ich, daz man in dem newe Spitale zu dem Heiligen geist hie zu Nüremberg, von mein gelassen hab zweihundert guldein geben sol, An das Reich almosen vier guldein, zu den predigern zehen guldein zu den parfüsen zehen guldein, zu den Augustinern vier guldein, zu sant kathreinen zehen guldein, gein pilgreute vier guldein, zu sant Claren vier guldein. In die vier Sichelobel. In hedem vier guldein. Zu vnser lieben Grawn pruder vier guldein, Der Holtzshuberin Klosterfrawen zu Grawen Awrach zehen guldein, auch alles landswerung. So schick ich meinem pruder Jeremias das vergült köppflein gepünzenirt von dritthalb Marcken und alles das, daz ich hievor verschickt hab, mit gelt zubezalen, do sol man die stück die mir von meine vater und mütter seligen worden sein, nach vnhalt des teylbriefs, verkauffen, und sollich gelt dauon außrichten und bezalen. Item so schick ich meinen Vormünden, den ich vor nit geschickt han, nemlichen Mertein Holtzshuber meine Vettern, den gabköppf der mir von meine vater seligen worden ist, mein Wumen der alten franz Rumelin den hohen Silberin pecher, auf einem vergulden füßlein, Vnd meiner Wumen der Barbaran Löffelholz in am weinmarckt die Silberin Schaln mit Heyden und

und Haller schilt. Darnach schick ich alles das ich han oder laß, über das daz ich hievor nit verschickt han, daz mein vormund das alles, durch got und mein sel heyl willen geben füllen, haußarmen leuten, und an die ende da sie bedünckt da es wol bestatt sey. Als ich In des genczlich wol getraw und gelaub, Vnd über diez mein geschafft secze und nyme ich mir zu vormünden, meinen vettern Mertein Holtzshuber, Karl Holtzshuber meine pruder, Hannsen Rieter meine man, mein Wumen die franz Rumelin und mein Wumen Barbaran Löffelholz in alle obgenant die diez meins geschaffts vollen gewalt und macht haben füllen außzurichten, als ich In des alles sunderlich wol getraw und gelaub. Auch so ding ich mir ganzem und vollen gewalt und macht diez mein geschafft gar oder eins teyls, wider zuwenden und zuweren, wenn, wie, und wie oft ich wil, dieweil ich leb. Des sein zeugen die Ersamen mañe Hr Ulrich Starck und Her Jörg Wemmel. Geben an der heiligen dreier kunig abent. Nach crists gepurt vierzehenhundert und in dem Newn und funffzigstem Jare.

154.

Sebald, Ulrich und Hanns der Holtzshuber und ihrer Schwester Margareten Gewalt, ihren Vettern, Martin, Anton und Karl den Holtzshubern wegen ihres zu erfordernhabenden väterlichen und anherrlichen Erbguts gegeben.

Nach Sigmund vom Egloffstein Ritter Schultheiß und wir die Schöpffen A. 1452 der Stat zu Nüremberg veriehen offentlich mit diesem brieffe, daz für vns kome In gericht Karl Holtzshuber Burger zu Nüremberg von sein Mertein und Anthonj der Holtzshuber seiner Vettern wegen, und bracht mit vnser gerichts buch daz Sebald, Ulrich und Hanns die Holtzshuber gebrüdere und Junckfraw Margret ir Swester, Alle Paulus Holtzshubers seligen kinde, Alle samptlich und jedes sunderlich vor gericht veriehen und bekannt hēten, Als von aller der habe und güte wegen, die In und den andern Iren geswistreiten, von irem Vater Paulus Holtzshuber und fraw Clara irer Mäter und von Ulrichen Haller irem Anherren seligen, Auff Sie geerbt, geschickt herkomē und wordē we nichts außgenommen noch hydan gesezt, daz sie darumb Ire ganze vollumene macht und gewalt gegeben hēten, Mertein Anthonj und Karl den Holtzshuber iren vettern, Also, was sie samptlich oder der merer teile vnder In, mit solicher irer vorbenanten hab und güte, Vmb des besten willen fürnemen und tēten Es we vnder die geswistreit zetailen, oder mit ennemen und außgeben Rechenschaft auffzunemen, zu quidtieren, Es we mit Recht, oder freuntlich, und daz sie auch ir Parschaft der obgenan Geswistreit möchte anlegen oder anlegen lassen, In zunicz nach ir notdurfft das alles

(Es) völs

völliglich handeln, Als sie selbs tethen und thun möchten ungeuerde zugehen und zuuerlust und zu allem rechten. Und das we' geschähen an sant Juliana tage in dem Eibenundfünffzigisten Jare nächstuergangen. Mit verkunde diczs Briefs der mit vrtail von gerichte geben ist v'sigelt mit des gerichts zu Nüremberg anhangendem Insigel des sind zeugen, die Ersamen Manne, Hr' Anthoni Zucher und Hr' Hanns Lämlein Geben am Pfincztag nach sant Valentins tag Nach Cristis gepurt vierzehenhundert und in dem Newnundfünffzigisten Jare.

154. (*)

Anton Solzschubers Kaufbrief über ein Haus an St. Lorenzenkirchhof.

A. 1459. **N**ach Sigmund vom Egloffstein, Ritter Schultheis Und wir die Schöpffen der Stat zu Nüremberg, veriehen öffentlichen mit diesem brief Daz für uns kam in Gericht Anthoni Solzschuer, und erzeugt als recht was mit den Ersamen manne Hern Jorgen Menndel und Hern Conraten Imhof die sagten auf Ir aide, daz sie des geladen zeugen wern, daz Merlein und der egenant Anthoni die Solzschuer gebrüdere, frau beatrix v'rich Stromeirs seligen wittibe, frau vrsula Nothonj Riedlerin und frau Clara Hanns Helchnerin alle gewistreit, von Iren und andrer Irer gewistreit wegen, pracht und beweiset hette mit einem guten teyl brief versigelt mit des gerichts zu Nürembg anhangendem Insigel, den die genanten zeugen gesehen und verhoret hetten, Daz das erb an dem hawse und hofreit, Einseit an sant laurenezen kirchhof, und anderseit an Cristians Imhof hawse gelegen alsure das hintten vorn und vmb und vmb vmbfangen und begriffen hett, karln seligen Anthoni vorgeant, und Herdegen den Solzschuern auch gebrüdern, und claren der Hanns Helcherin auch vorgeant, Irer Swester, an Iren Heyrat guten und fertigungen zu teyl worden, und Ir iglichem sein teyl des genanten hawses in sein ains hant verscriben were, und wan nu auch, nach abgang des genanten karls seligen, sein teyl des gemelten hawses, auf die genante Anthoni, Herdegen und Helchnerin und auch alle andere seine verlassne gewistreit geuallen we, So hetten die obgenante Merlein Solzschuer, Beatrix v'rich Stromerin vrsel Anthoni Riedlerin, und clara die Hanns Helchnerin, alle für sich und Ir erben veriehen und bekant, daz Sie für sich, den egenanten Herdegen Ire pruder, der etwas blöde und schwach wer, und für frauen Elenen die Jacob Sawerczeppfin von Sulzbach und denselben Jacoben Iren man auch Ir Sweste und swager, die nicht hie wern, für die Sie vnu'scheidlich gesprochen und sich der ganz gemechtigt, und dem obgenanten Anthoni Solzschuer Irem pruder, Ir aller und iglichs teyle und gerechtikeit des

des obgemelten hawses, recht und redlichen verkaufft und zukauffen geben hetten, und geben zu kauffen in krafft dicz briefs Im dem egenanten Anthoni Solzschuer und seinen erben, das gemelt hawse, mit seiner zugehorung ganz vngesündert zu haben und zu nysen fürbas ewlichen, und gelobten Sie derselben Irer aller teyle zu wern für erb, als recht were, und daz der genant Anthoni Solzschuer mit sein ains hant, damit tun und lassen mocht, wie und was er wolt, von In und mentlich von Iren wegen vngesündert, und hetten sich auch aller Irer, und der vorgeanten person für die Sie gesprochen hetten, gerechtikeit, daran genzlich und gar verzeigen und entwertet, nymer kein ansprach, clag noch vordrung darnach zetun noch zuhaben in dheim weise auch ewlichen, wann er Ir ein Sum guldein dafür geben und bezalt hett, daran Sie wol benüget und sagten In und sein erben darumb genzlich quit ledig und lose in diesem brief, und das alles wer auch geschähen mit willen wissen und wort der obgenanten Anthoni Riedlers und Hannsen Helchners von Iren und der egenanten Irer hawswirten wegen, und auch mit willen und wort Jeremias Solzschuers der obgenanten gewistreit vetter, des die Eigenschaft des dikgemelten hawses were, und Im und seinen erben Irlichen zinsset und gebe zehen guldein Statwierung zu Nüremberg, halb auf sant walpurgis tag und halb auf sant Michaels tag, Ine vnschedlich an derselben Irer angenschaft, zinsen, und rechten alles vngenerlich und sollicher kauff wer auch geschähen am Samstag vor vnsers Hern auffart tage nestuergange, und des zu verkunde ist Im diser brief mit vrtail von gericht geben versigelt mit des gerichts zu Nüremberg anhangendem Insigel. Geben am Samstag, nach sant valentins tage nach Cristis gepurt vierzehenhundert und in dem newnundfünffzigistem Jare.

155.

Hanns und Fritz der Solzschuer Gewalt ihren Vettern, Martin, Karl und Anton den Solzschuern wegen ihres vater, mütter, anherr, und anfräulichen Erbtheils gegeben.

Nach Sigmundt vom Egloffstein Ritter Schultheis und wir die Schöpffen A. 1451. der Stat zu Nüremberg Veriehen öffennlich mit diesem Brief das für uns kome Ingericht Herr Martin Solzschuer Burger zu Nüremberg und pracht mit vnsers gerichtspuch das Hanns Solzschuer paulus Solzschuers seligen Sune, auf Eritag nach Sant Bartholomes tage nechstuergangen, Und fricz Solzschuer sein Bruder auf Montag vor Sant Gallen tage, auch nechstuergangen, vor gericht veriehen und bekant hetten, Als sie In iren Geschäften, von anligender Ir notturst wegen, hie in der Stat Nüremberg, hezunt mit sein möchten, Also hetten sie demselben Martin Karl und Anthoni, den Solzschuern Iren vettern, In allen samptlichen und Ir nedem besunder, In Irem abwesen Ir ganncz volkomen Macht und gewalt geben, (S 2). In

In auch die heczundt mit Brfund vnd craft diez Briefs, Ir vetterlich vnd Mutterlich Anherlich, vnd Anfrewlich habe an parschaft, vnd Erbstückken ligend vnd varendt Irer notturst halben, zu hanndeln, vnd zu wannndeln, damit zu werben, vnd zukawffslagen, werschafft darumb zutun Auch von Iren wegen zu Quittiern vnd alles das zu thun, vnd zu lassen, das sie selbs tetten, vnd thun möchten, ob sie persönlich gegenwürttig weren, Alles zu gewynn, vnd zuuerlust, vnd zu allem Rechten Vnd was auch dieselben ir vettern also thun oder lassen würden, Das gelobten sie stet vnuerprochenlich zuhalten, vnd dawider nit zesein noch zuthun weder mit wortten, noch mit wercken In kein weise furbaß ewiglich. Mitt vrfunde diez Briefs, der mit urteile von gericht geben ist versigelt mit des Gerichtz zu Nuremberg zu Nuck aufgedrucktem Insigel Des sein Zewgen die Ersamen Manne, Herr Conrat pawmgartner, vnd Herr Endres Gewder. Geben Am Mitwoch nach dem Sontag Quasi modo Geniti Nach crists gepurt vierczehenhundert vnd In dem Ein vnd Sechzigisten Jare.

156.

Balthasar, Caspar und Sebald der Pömer Curations-
Quittung, ihren Curatorn, Samms Pömern und Karl Solzschu-
hern gegeben.

A. 1463. **W**ir die hernach geschriben mit namen balthaser chaspar vnd sebolt die pömer gebruder Burger zu Nuremberg, bechenen vor aller meniglichen fur vns vnd alle vnser Erben vnd nochkomen mit diesem offen brieff Das vns die Ersamen Hans pomer vnd Karel Solzschucher vnder lieb vnd gut frewndt vnderß lieben vater sebolt pomers seligen geschafft vormund genungsamlichen Vnterrichtung vnd ein gute genung außrichtung gethon haben aller Handlung von abgang vnders vaters seligen pis auff dato diez briefs Einnezmeng vnd außgehens aller hab vnd gut, So vns vnder lieber vater vnd muter selig gelassen vnd daran wir ein gute genung haben Die wir dan also pald zu vnsern Handen empfangen vnd freuntlich vnter vns geteilt haben vnd sagen sie vnd ir Erben des alles fur vns vnd alle vnder Erben quitledig vnd los Des zu vrfunde geben wir in diessen Brieff v'sigelt mit vnser ides aigen anhangenden insigeln der geben ist ansand peter vnd paulus abend der Heilig zwelfspoten Nach Crist gepurt vierczehenhundert vnd In dem drei vnd sechzigstem Jar.

157.

Fritz Solzschuhers Gewalt, seinen Brüdern, Sebald und
Ulrich den Solzschuhern durch den Rath zu Posen wegen seines
Ertheils gegeben.

A. 1464. **W**ir Rattmann der Statt Posnow Bekennen vffintlichyn mytt diesem Banns'n uffin brieffe Vor allin vnnnd Jeglichen dy en zehn ho-
ren

ren addir legen vnd dießis bedurffen das vor Banns yn vollen siczendis Rattis feiginwortikeitt persönlich komen ist der Vorsichtighe ffricz Solczwber von Norumbrgk, Vnd hatt recht vnd redlich, mitt der besten weize alsher noch rechte mochte vnnnd sulde dy Vorsichtign Sebolt vnd Ulrich Solczwer auch von Norumbrgk seyne Bruder'e vnnnd beweifre dießis Briefs Gemechtigt vnd en Bendn vnd Jeglichen besunder gencze vnd volle macht gegeben mitt allin seynen frunden erben mogn vnd nesten vmb seyn ertheil vnd anfal vnd alle ansproche sich zinuortragen addir zust dorvmb vor Gerichte addir ane Gerichte tedingen, elagefellin antwurttn Bekönnern nochvolgn vnd allis dorben zin thun vnd zu lossin zam her selbist feiginwortigt dorben wer vnd auch furdan eynen addir meh andir dorezu mechtig zin machen das zin vrfunde vnnnd Beezewgnis habn wir vnnser Stadt Ingesigle hiran lassen drucken Gescheen vnd Gegeben zin Posnow am dinstagh vor Sante Procopn tag noch crist geburt xiiijc dornoch in dem lxiiij. Jar.

158.

Karl Solzschuhers, an stat und wegen Gerhans seiner ehelichen Wirtin erhaltener Kaufbrief über die Eigenschaft, jährliche
Zinse und Gült aus unterschiedlichen Häusern.

Nach Sigmundt vom Egloffstein Ritter Schultheis vnd wir die Schopf, A. 1464.
fen der Stat zu Nuremberg veriehen öffentlich mit diesem brieff das fur vns kome Ingericht Karl Soltschuer Burger zu Nuremberg An stat, vnd von wegen frauen Gerhans seiner Elichen wirtin, vnd pracht mit vnners gerichtzbuch Das frau Magdalen Sebolt halbwachsen seligen verlasne wittib Burgerin zu Nuremberg vor Gericht pracht vnd beweist het, mit einem guten tailbrief versigelt mit des Gerichtz zu Nuremberg anhangendem Insigel vnt' anndern lauttende, das ir von dem genant Sebolt halbwachsen Irem Hanswirt seligen, fur Ir zuscheczz dise hernach geschriben Eigenschaft Jerlich vnd Ewig zins, zu rechtem lose, vnd taile angefallen vnd In ir Einsandt verschriben wern, Mit namen die Eigenschaft, mit sampt den zwelf guldin Statwerung Jerlichs vnd Ewigs Zins, Auß dem Hause am Markt, an Michel bechelmairs Hause bei den flaischbencken gelegen, das des Eberhart Weinmans Erbe darumb wer. Die Eigenschaft mit sampt den funf guldin Statwerung Jerlichs vnd Ewigs zins Auß dem Hause neben an der Appothecken bey den flaischbencken gelegen, Das meiste Steffan karnen des Appotheckers Erbe darumb wer. Die zwo Eigenschaft, mit sampt den vier guldin Statwerung Jerlichs, vnd Ewigs zins Auß den zweien Hensern an einander zwischen Michel parts, vnd craft Lechners Hensern Auf dem Graben hintter dem Deutschen Hofe gelegen. Die des Ulrichen ostermairs des verbers Erbe darumb
(Et) wert,

wern. Die Eigenschaft mit sampt zweie guldin Statwerung Jerlichs vnd Ewigs zinnß auß dem Hawse mit sampt dem Hoflin gegen Vrichen Ostermairs Hewfern vber zwischen dem Newpawr messinglahers Vnd Cunczn Gablers Hewfern, Auf dem Graben am Newenpaw, hinter dem Teutschen Hofe gelegen. Das der Cathrein Gurtlerin Erbe darumb were. Die Eigenschaft mit sampt Einē guldin Statwerung vnd anderhalb pfundt newer Haller Jerlichs vnd Ewigs zinnß, auß dem hawse mit sampt dem Hoflin, vnd garten darhinter bei Sant Lorenzen Am placz In der Gassen An Cunczen Bennezen des Haffners Hawse gelegen, Das Heinezen Gebharts, Swertfeger genant Erbe darumb wer. Vnd die Eigenschaft mit sampt den zweien guldin Statwerung, Jerlichs vnd Ewigs zinnß auß dem Hawse mit sampt dem Hoflin hinter Sant Lorenzen Am placz In der obgemelten Gassen zunächst An Heinezen Gebharts Hawse gelegen, Das des Micheln feldenzweigßs Erbe darumb wer Alles Jerlich zu bezaln halb auf Sant Walpurgentag, vnd halb auf Sant Michels tage, Als recht were. Vnd von sollichem gewalt het sie vor gericht veriehen, vnd bekannt, Das sie ir solich Eigenschaft Jerlich zinnß vnd gult auß den obgemelten Hewfern, mit sampt Iren zu- vnd eingehorungen recht vnd redlich verkaufft vnd zukawffen geben hett, Ir derselben frauen Gerhawsen, vnd Iren Erben, zu haben, vnd zenieffen furbass Ewiglich vnd gelobt sie des alles vnd Jedes besunder zu wern, fur Eigen, Als Eigens, vnd diser Stat recht wer, wann sie Ir ein nemliche Summa guldin par darfur ausgericht vnd bezalt Darumb Sie sy vnd Ir Erben, fur sich vnd Ir Erben Quitledig vnd lose gesagt hett, Vnd auch also, das sie mit Ir Einshandt damit thun vnd lassen mocht wie, vnd was sie wolt Mitt vrfunde dieß brieffs der mit vrtail von Gericht geben ist versigelt mit des Gerichts zu Nuremberg Anhangendem Insigel, des sein zewgen die Ersamen Manne Hr Hanns Volckmair, vnd Her peter Harstorffer geben Am freitag vor vnser frauen tag Annunciacionis zu latin gnt Nach Crists gepurt vierzehenhundert vnd In dem vier vnd Sechzigisten Jare.

159.

Karl Holzschubers Kaufbrief über die Eigenschaft und jährliche Zinse aus unterschiedlichen Häusern.

A. 1464. **N**ach Sigmundt vom Egloffstein Ritter Schultheiss, Vnd wir die Schopffen der Stat zu Nuremberg verziehen offentlich mit diesem Brief Das fur vns kome Ingericht, Karl Holzschuer Burger zu Nuremberg vnd pracht mit vnserß Gerichtzbuch Das frau Magdalen Gebolten Halbwachßen seligen verlassne wittib Burgerin zu Nuremberg, Vor Gericht pracht vnd beweist hett, mit einem guten tailbrief, versigelt mit des Gerichts zu Nuremberg Anhangendem Insigel, Vntter annderm lautttender, das ir von Gebolten Halbwachßen Irem Hawswirt seligen vorgeant fur Ir

Ir zuschecz dise hernach geschriben Eigenschaft Jerlich vnd Ewig zinnß zu rechtem lose vnd tail angefallen, Vnd In ir Einshandt verschriben wren Mitnamē die Eigenschaft mit sampt Acht guldin Statwerung Jerlichs vnd Ewigs zinnß auß dem Hawse hinter dem Teutschen Hofe Am vischpach, zwischen friezen prunnern, dem Ferber, vnd Ella Hellin Hewfern gelegen, Das des Gebolten Margßs des ferbers Erbe darumb wer. Die Eigenschaft, mit sampt Einem pfundt newer Haller, Auch vier schilling Haller fur weisat vnd zwo vasnachthennen Jerlichs vnd Ewigs zinnß auß den zweien Hewfern zu nechst An Michel feldenzweigßs des Lehrenmachers Hawse Am placz hinter Sant Lorenzen gelegen Das des Cunczen Swendtendorffers Erbe darumb were. Die Eigenschaft mit sampt zweien guldin Statwerung Jerlichs vnd Ewigs zinnß auß dem Hawse hinter Sant Cathrein bei der Derrer gassen gegen dem prunnen vber zwischen Cristina Abschrottin, vnd Vrichen feyrlin pentlers Hewfern gelegen, Das des Hannsen Zeidlers Erbe darumb were. Die Eigenschaft mit sampt Anderhalb guldin Statwerung vnd ein vasnachthun Jerlichs vnd Ewigs zinnß auß dem Hawse am Treiberg zwischen Hannsen Löner vnd Agnesen Hewferin Hewfern gelegen, Das des Hannsen Fürtters pfragners Erbe darumb wer, Vnd die Eigenschaft mit sampt Eine guldin Statwerung, vnd ein vasnachthun Jerlichs vnd Ewigs zinnß auß dem Hause am Treiberg, zwischen Hannsen furtters Hawse, vnd Hern Berchtolden pfinczings Stadel gelegen Das der Agnesen Hewferin Erbe darumb were, Alles Jerlich zu bezalen, Halb Auf Sant Walpurgentage, vnd halb auf sant Michels tag, Vnd die Vasnachthennen zu Vasnacht Als recht ist. Vnd von sollichem gewalt Het sie vor gericht veriehen vnd bekannt Das sie Im solich Eigenschaft vnd die Jerlichen zinnß vnd Gult auß den obgemelten Hewfern, mit sampt Allen Iren zu vnd Eingehorungen Recht vnd redlich verkaufft, vnd zukawffen geben hett, Im demselben Karl Holzschuer vnd seinen Erben zu haben vnd zenieffen furbass ewiglich, Vnd gelobt In des alles, vnd Jedes besunder zu weren fur Eigen Als Eigens, vnd diser Stat recht ist. Wann Er Ir ein Nemliche Summa guldein par darfur ausgericht, vnd Bezalt, Darumb sie In vnd sein Erben fur sich, vnd Ir Erben Quitledig vnd lose gesagt, Vnd auch also das er mit sein Einshandt damit thun vnd lassen mocht, wie vnd was er wolt. Mit vrfunde dieß Brieffs der mit Vrtail von Gericht geben ist, versigelt mit des Gerichts zu Nuremberg Anhangendem Insigel, des sein zewgen die Ersamen manne, Her Hanns Volckmair vnd Her peter Harstorffer. Geben am freitag vor vnser frauen tage Annunciacionis zu Latin genant. Nach Crists gepurt vierzehenhundert vnd In dem vier vnd Sechzigisten Jare.

(Et 2)

160.

**Sebald Holtzschubers und seiner Geschwisterte Quittung,
Karl Holtzschubern wegen verwalteter Erbschaft gegeben.**

A. 1467. **N**ach Sigmundt vom Egloffstein Ritter Schultheis Und wir die Scho-
pfen der Stat zu Nurnberg Beriehen offentlich mit diesem Briene
Das fur Uns kame Ingerichte Karl Holtzschuer Burger zu Nurn-
berg vnd pracht mit Unnsers gerichtspuch das Sebald Ulrich Fricz vnd
Hanns die Holtzschuer geprudere alle vnuerschaidenlich vor gericht fur
sich vnd alle anndere Ire geschwistert vnd erben verziehen vnd bekannt het-
ten Als von aller vetterlich'r mütterlicher Anherlicher vnd Anfräwlicher ha-
be vnd guts wegen So er derselb Karl Holtzschuer Ir vetter von Ir aller
wegen nach tode Berchtolt Holtzschuers Irs Peters seligen het eingeno-
men aufgeben vnd damit gehandelt biß auf Sambstag vor den Sontag
Reminiscere In der Wasten nachstuergangen Es were mit Erbe angen Ewig-
gelt Lennpgebing, Silbergeschire, Getreide, parschafft briefe pucher Regis-
ster ligends vnd varends wie das alles namen gehaben möcht nichts ausge-
nommen Also het Jne derselbe Karl Holtzschuer Ir Peter vmb das alles vnd
yedes besunder ein aufrichtige redliche Rechnung getan vnd Jne auch als
balde alle Ire parschafft zinnss gult ewiggelt Lennpding Silbergeschirr brie-
fe Bücher Register vnd getrende zu Iren hannden ein vnd ybergeben vnd
sagten Jne vnd sein erben fur sich vnd Ire erben darauf vmb das alles quitte-
dig vnd lose In kraft dies Briefs Mit Befunde diez Briefs der mit vrteil von ge-
richt geben ist versigelt mit des gerichtszu Nurnberg anhangendem Insigell
Des sein zeugen die Ersamen Manne Hr' Jeronimus Kress vnd Hr' Hanns
Imhofe Geben Am Frentag vor Samt Anthonien tag Nach Crists gepurt
vierzehenhundert vnd In dem Syben vnd sechzigstem Jare.

160 (*).

Auszug aus dem rothen Holtzschuberischen Seelgeräthbuch
Sol. I. die Anwendung der von Berthold Holtzschuber, dem Aeltern,
seinem Geschlecht vermachten 1500. Gulden betreffend.

Nach nun Bertholt Holtzschuber der Jung verschieden ist, am Oberstag
nach Christi Geburt vierzehnhundert vnd in dem Sieben vnd sech-
zigsten Jare vnverhairat, vnd on Geschafft, hat Martin Holtzschu-
ber, Wormund des benannten Bertholt Holtzschubers Geschafft, mit
samt den erben desselben Holtzschubers verlassen habe fur die vorgenante
1500. fl. Guldin gegeben vnd fürgenommen Zwaintzig Guldin Rheinisch
ewigs Gelds von der Stadt Rothenburg zu bezahlen halb Walburgis vnd
halb Michaelis auf ablösung vmb 400 fl.

Item mehr dreyzehnthallen Guldin Rheinisch ewigs Geldts von der
Stadt

Stadt Eger zu bezahlen, halb Walburgis vnd halb Michaelis auf ablö-
sung umb 250. fl.

Item mehr zwölff Guldin Stadtwerung aus einem Haus am Roß-
markt, das Fritzzen vnd Hannßen der Zintner Erb darumb ist.

Item mer drey Guldin Stadtwerung, ein Beck, ein Lamspauch zwu
vasnachtthennen aus einem haus an der vischergassen am Sand gelegen;
vnd aus einem Garten vor der Stat an dem Graben am Trenberg geles-
gen, das bedes Ulrichen Reynolts Erbe darumb ist.

Item ein aigen Hof zu Harbach gelegen, der des Hanns Friderichs
Erbe ist, ierlich umb sechs Sumere Korn, zehen Res zu Pfingsten, ze-
hen Res zu Wehnachten, ain halb pfund ayer zu Ostern, sechs Herbst-
hüner vnd zwu vasnacht hennen.

Item ein aigen Gütlein zum Kewtleins das des Peter Volkels erb ist,
ierlich umb vierthalb Sumere Korn, ein pfundt Haller, fünffzehen Res
zu dreyen Zeiten, annderthalb Herbsthun vnd anderthalb vasnachtthun.

Item mer ein Selbengüttlein daselbst zum Kewtleins das auch peter
Volkels erb ist, ierlich um ein pfundt haller, achzehen Res zu dreyen Fri-
sten, zwey Herbsthüner vnd zwu Vasnachtthennen.

Nachdem vnd solch Geschicke ein allmußen ist, so hat der Räte zu
Nurnberg nicht zugeben noch verwilligen wollen, das die obgemelten Zins
in der Stadt vnd Garten auf dem Graben am trenberg, auch die drey
Gutlin, zu Harbach vnd Kewtleins, nachdem vnd die in den vier mehlen
vnd neher bey der Stadt legen, sondern das die verkaufft wurden vnd
dasselb Geld wyder zu solchen des Bertholdt Holtzschubers Geschick außer-
halb der Stadt oder an ewig Geld wyder angeleget würde, nach dieser
Stadt Gewonheit vnd Herkommen.

Vnd darumb hat Karl Holtzschuber der zu dießer Zeit solchs Ge-
schicks ein Ausrichter was, die 12. fl. Stadttweh rung aus der Zintner
Haus verkaufft Anthoni Holtzschuber vmb 330. fl. Rheinisch vnd die Gul-
din Statwerung, Beck vnd Lamspauch vnd zwu Vasnachtthennen
aus Ulrichen Reynolts Garten vnd Haus, Martin, Fritzzen vnd Jer-
gen den Holtzschubern Gebrüder verkauft vmb 89. fl. Rheinisch und das
Gut zu Harbach mit samt den zweyen Güttern zum Kewtleins hat er selbst
kauft vmb 413. fl. Rheinisch, alles mit Gunst vnd Wißen eines Erbarn
Raths zu Nurnberg.

Item von dem Gelt, das aus den vorgeschriben Zinsen vnd Güttern
die verkaufft sind gelöst worden ist, hat Karl Holtzschuber wiederum kauft
32. fl. ewigs zins von der Stadt Eger, halb Walburgis vnd halb Mi-
chaelis zu bezahlen, vnd sind abzulösen vmb 576. actum am Critag vor Sand
Thomastag Anno MLxx°. darumb ist ein Brief gegeben.

(Uu)

Sol

Solches alles, wie oblaut ist, eingeschrieben aufm Rathhaus im alten roten pergamenen Seelgerethbuch mit A. A. bezeichnet am 97. plat.

161.

Kunigunden Solzshuberin Quitanz über 2150. Gulden Seyratguts, und Verzicht auf ihres sel. Mannes Verlassenschaft.

A. 1467.

Nach Sigmundt vom Egloffstein Ritter Schultheis Und wir die Schopfen der Stat zu Nurnberg veriehen offennlich mit diesem Brieffe Das fur vnns kame Ingericht Hr' Mertein Solczschuer Burger zu Nurnberg vnd erzeugt als recht was mit den Ersamen Maßen Hrn Mertein Behem vnd H'n philipp Birckhamer die sagten auf Ir Ende das sie des geladen Zeugen wern Das frau Kunigunt Berchtolt Solczschuers seligen Wittibe veriehen vnd bekannt Nachdem vnd Berchtolt Solczschuer Ir Hauswirt seliger in seine verlassene gescheft Irer beider zuschecz Nemlich Achtzehenhundert guldein vnd ein fleynot funfzig guldein wert auferichten gescheft vnd geacht hett vnd mere dreyhundert guldein nach tode vnd abganc Berchtolt Solczschuers irs Sums seligen die dann Er der obgenant Ir Hauswirt seliger auch geschickt alles nach Inhalt desselbn geschefts das die obgenanten zeugen verlesen vnd verhört hetten Das Ir vmb solich obgenant bede zuschecz / geschickt geld vnd fleynot das do In enner Sum tref ein vnd zweinczig hundert vnd funfzig guldein Meynisch Landswerung verschiden vnd gegeben worden wern mit den nachgeschriben zinsen vnd gulten mitnahmen die eygenschaft vnd funfzehen guldein statwerung an vnd aus Lienhart Grolants des eltern Haus an Sant Egidien Hofe gelegen vnd die eygenschaft vnd zwen guldein werung Ferlichs Zins aus Markart Wagners Haus an der pfannsmidgassen gelegen, Vnd die eygenschaft vnd zehen guldein Werung aus Otten Engeltaler Haus bey dem Radprun gelegen vnd die eygenschaft vnd vier guldein werung aus Friez Drehsels Haus bey Sant Kathrein auf dem platz gelegen, vnd die eygenschaft vnd drey guldein Werung aus des pauls leschen Haus bey Sant Elarn gelegen Mere zwen vnd dreissig guldein Meynisch ewigs gelts auf dem Rathaus zu Nurnberg vnd dreyzehen halben Guldein Meynisch ewigs gelts von Rotenburg auf der Tauber vnd das Haus am Eysteter Hofe gelegen mit seiner zugehorung, daran sie wol benügt Vnd het sich auch alsbalde aller annder des obgenannten Irs Hauswirts seligen Habe, die nach abganc Berchtolt Solczschuers Irs Sums seligen vorhanden gewest were, gannez vnd gare begeben vnd abgetretten Also das es damit furter gehalten wurde nach Inhalt desselben geschefts Ausgenomien Silbergeschirr Hausrat vnd getraide auf dem pöden das ist Ir Heymgesetzt damit zethun vnd ze lassen wie vnd was Sie wolt, Verzihe sich auch derselben vbringen verlassene Habe aller vnd jeder gar vnd gennczlich Also das sie noch Ire erben noch hemant annders von Iren

Iren vnd Irer erben wegen keinerley elag noch ansprache weder mit gaistlichen noch werntlichen gerichtten noch sunst in kein Wenß nicht habenn noch tun solten noch wolten alle geuerde vnd arglist gannez aufgelossen fürbass ewiglichen Des zu Brkunde ist dieser Brieffe mit urteile von gericht geben Versigelt mit des gerichtts zu Nuremberg anhangendem Insi zell Geben am pfineztage Sant Agatha tag Nach crists gepurt vierezehenhundert vnd Indem Gzbeinn vnd sechzigstem Jare.

161. (*)

Auszug aus E. E. Raths Buch mit D -- L. I. bezeichnet Sol. 263. Martin Solzshubers, seiner Wirtin und Eltern Jartag zu St. Katharina betreffend.

Item Priorin vnnnd Convent zu St. Katharina sollen einen ewigen Jartag halten vnd begeen Martin Solzshuber, Magdarene seiner Wirtin, Fridrichen Solzshuber Seinem Vater vnnnd auch seiner Mutter daselbst alle Jahr jehrlichen nach Sannd Lucien tag, des Abents mit einer gesungenen Vigil vnnnd zu morgens mit einer gesungenen Seelmeß vnnnd sollen darzu zu nachts vnnnd zu morgens ausspraitten ainen grabetuch vnnnd vier stab Kerzen aufzünden, alles nach gewonheit des Closters.

Auch soll ain Priorin bestellen vnnnd darob seyn, daß die Vicary der Kirchen zu Sannd Katharina auf bemelten Jartag zu Nachts vnnnd zu morgens über das Grab geen vnd Seelmeß lesen, vnnnd ain Priorin soll darumb jedem priester geben 8. se. vnd dem der die Meß singt 10. se.

Darumb hat Martin Solzshuber dem Closter vyl guts gethan, nemlichen an der Mauren in dem Chor zu steyr geben 20. fl. hat auch ein Fenster machen lassen, da die Schwester sitzen, so man predigt. Item Sechzehenthalfhundert Gulden vnnnd ein Kelch bey 30. fl. dem Convent zu Seiner Tochter als sy in den Orden kommen, geben, so hat Hanns Rößel holtz der bemelten Closter Schwester anherr, der zu den Cartheusern kommen ist, 100. fl. vnnnd ihr vater 90. fl. zu püchern dem Convent geben.

162.

Der Berthold Solzshuberischen Erben Uebergabsbrief der ersten Güter zu Anfang der Solzshuberischen Stiftung.

Nach Sigmund vom Egloffstein Ritter Schultheis vnd wir die Schopffen A. 1469. der Statt zu Nurnberg Veriehen offennlich mit diesem Brieffe Das für Uns kom In gericht Karl Solczshuber Burg' zu Nurnberg vñ erzewgt als recht was mit den Ersame maßen Hr' mertein Behem vñ H'n philipp birckheim die sagten off ir aid Das sie des geladen zeugen wern, Nachdem vnd Berchtolt Solczshuber der Elter seliger In seinem gescheft geschicket vnd geachtet vndter anndern In ainem artickel also lautend: Darnach so schick ich ob

(Uu 2)

derz

derselb mein sun abgieng ee dann er zu seinen tagen käme oder bestatt wurd so sol man meinem weyb geben dreyhundert guldin Vnd sol dann kauffen vmb funffzehenhundert guldin ewig gelt vnd rennt, das sol der eltest meins namen alle iar einnemen vnd den andern seinen Freunden Rechnung dafür tun, vnd In des ain schrift geben, Vnd von sollichen rennten, sol man den armen freunden, meines Namē zu hilff komen, als der merertail vnder In zu Rat wirt, Vnd mocht man icht von den Reunten erübrigen, so sol man mer dazzu kauffen, Vnd die freunnd' meins namen sullen alle Jar vff ain tag zusamen geen, vnd von sollichem gelt ein mal bestellen wenn sie rechen wollen, vnd sich des vnderreden, wie sie es mit dem gelt halten wollen oder was noth ist, Vnd wenn denn meins namen nymer wer da gott vor sen, So solten das die nechsten Freund vatterhalb aufrichten als vorge-schriben steet zc. Vnd so es zu sollichem vall komen wer, Vnd Mertein Solczschuber seliger, als ain vormund sollichs geschäfts von sollicher vorbenanten Hab In lautt vnd Inhalt desselben geschäfts vnd Artickels, das die vorgeschriben zewogen zusamt ainem Vertragsbriefe, Innhaltend das fratr Kunigund des obgenanten Berchtolt Solczschubers seligen geschäfts dreyhundert guldin, zusamt irem Heyrat gut vnd anderm, vergenügt vnd von aller annder Hab geschieden worden wer Sollich geschäft mit der Statt vnd der vertragsbriefe mit des gerichtz zu Nurnberg anhangendem Innsig-gel besigelt wern die dann die obgeñtl. zewogen darumb gesehen vnd gelesen gehortt hetten zu sollichem geschick fur die benanten funffzehe nhundert gul-din geordnet vnd gegeben hett, Nemlich zwainczig guldin ewigs zynnß von der Statt vnd Comuen zu Rottemburg vff der tauber gelegen, vnd ein diertail von newnczig guldin reinisch ewigs zynnß von der Statt Eger nemlich dritthalben vnd zweinczig guldin. Item die eigenschafft vnd zwelff Guldin Stattwerung an vnd auß dem Hause zu Nurnberg am Rosmarck gelegen, das der friez vnd Hanns Zymtner gepruder, erb wer. Item die eigenschafft vnd drey guldin Stattwerung vnd ain Lambspauz zu Ostern vnd ain wegz zu Wehennechten der nedes wehsat funffzig pfenning gul-te vnd zwu Vasnachthennen, oder funffzig pfenning dafür auß dem Haus zu Nurnberg an der Bischer gassen am sand gelegen das des vlrich anschickers erb wer Vnd sollich obgemelt recht vnd stattwerung guldin Zerlich ze bezalen halb auf sant waltpurgen tag vnd halb vff sant Michels tag als sollicher zynnß recht ist, Item mer ainen aigenhofe zu Horpach gelegen, der des Hanns Fridtrichen erb wer, vnd Zerlich darauff gult sechs Sumerin korns vnd zehen kes zu pfingsten zehen kes zu Wehennechten, vnd ein halb pfund aher zu Ostern sechs Herbsthüner vnd zwu vasnachthennen Item ein gut zum Reuttlins gelegen das des petter volckels erb wer, vnd Zerlich darauff gulte vierdhalb sumerin korns vnd ain pfund Haller, halb auff sant waltpurgen tag vnd halb auff sant Michels tag vnd funff kes zu Ostern funff kes zu pfingsten funff kes zu Wehennechten annderhalb Herbsthünr
an

anderhalb vasnachthennen, Item mer ein sölden guttlin daselbs zum Reuttlins das auch des petter Volckels erb wer, Zerlichen darauff gult ain pfund Haller halb auff sant waltpurgen tag vnd halb vff sant Michels tag vnd sechs kes zu Ostern sechs kes zu pfingsten sechs kes zu wehennechten zwu Herbsthünr vnd zwu vasnachthennen, Vnd sollich zwu guttlin zum reuttlins, auch aigen wern, alles vnd neglichs mit seinen zugehorungen nchtz außgenommen noch hindan gesetzt, Mitt sollicher vndterschaid, das man von sollicher obgeschriben nuczung so die geuil herauß geben solt funffund-drenssig guldin der die benanten stück am anschlag peffer wern, dann funffzehenhundert guldin vnd sollich funffunddrenssig guldin In die tailung ge-horrtten Berchtolt Holzschubers seligen erben die hernach benent sind, Das darumb vor vns In gericht veriehen vnd bekant hetten Er der benant Karl, Jeremias, vnd gabriel die Solczschuer gepruder, Karl Solczschubers seligen Sun, Vnd Anthony Solczschuber Frau Beatrix vlrich Stromers seligen wittib Frau Ursula Anthoni Adlers eeliche wirttin Frau Clara Samnsen Zelchners seligen Wittib geschwistergitt Friczen Solczschubers seligen kind, Sebolt friez vnd Hans, die Solczschuer gepruder Frau Anna Jeronimus Rumels Eliche wirtin, Frau Margreth Nicolaus Grossen eliche Wirttin auch geschwisteret paulus Solczschubers seligen kinder, Vnd Mertein Fricz die Solczschuber gepruder, Frau Ursula paulus Imhofs Eliche Wirttin von iren vnd Jorgen Solczschubers vnd Magdalena Ir geschwistergit wegen, Mertein Solczschuers seligen kind, mit willen der benanten Ir elichen Hauswirt, Das das alles ir gutt will vnd Wortt wer, wie oben geschriben stet, hetten sich auch daruff für sich vnd Ir erben sollicher obgeschriben zinnß vnd gütter vczigen, Also das es furtt damit gehalten werden solt Inmassen der obgeschriben artickel Berchtolt Holzschubers seligen geschäfts Innhiet vnd zu erkennen geb Vnd sollicher Beschid des vorgeschriben selgerecz vnd stück das wer geschehen an sant Ambrosius tag nach Cristz gepurtt Bierzeihenundert vnd In dem sibzen vnd sechzigisten Jar. Des zu erkund ist dieser Briefe mit vrtail vom gericht mit des gerichtz zu Nurnberg anhangendem Innsigel besigelt, geben am Montag nach Sant Scolastiken tag nach Cristz geburtt vierzeihenundert vnd in dem newn vnd sechzigisten Jaren.

163.

Martin Löffelholz Stiftung in Elisabethen Spital zu Bamberg am Sande.

Wir die hienach benannten mit Namen Heintz Wink Heintz Sawerr A. 1470. Burgere zu Bamberg der zeit pfleger vnd Fricz Erlsein Spitalmeister des Spitals zu sand Elisabethen In Bamberg am Sande gelegen, So als der fürsichtige Ersame vnd weiße Mertein Löffelholz Bur-
(X p) ger

ger zu Nuremberg got dem allmechtigen zu Lobe seinen glidern den Armen dürfftigen menschen In dem gemelten Spital zu enthaltung Irer Leibe nahrung vnd zu hilff vnd trost seiner Altvordern seiner selbs auch frawen Magdalenen Solczschüherin vnd frawen Ursula pfinczingin seiner des Loffelholczs zweyer sweist' seien Heils seligkeit wegen dem vorbenann Spital recht vnd redlichen auff vnd vbergeben hat zweinezig guldein Reiniſcher Ländtſwerung Jertlichen vnd ewiger Zinse vnd gulte vnd alle seine gerechtigkeit die er bißherr gehabt vnd Im vnd seinen erben Jertlichen vnd ewiglichen gegeben solten haben, die Ersamen weisen Burgermeistere Räte vnd Gemeinde der Stat zu zeyl Alle Ire erben vnd nachkommen daselbst nach Inhalt des kauffbrines darüber außgängen Also das sollich zweinezig guldein ewigs zinses nu fur baser Jertlichen vnd ewiglichen In den obgenann' Spital geuallen vnd gereicht werden sollen Doch mit der vnterscheide vnd In so gethaner weise, das vmb vnd fur sollich zweinezig guldein ewiger zinse So die eingenomen vnd empfangen werden getränk Wein oder Byer mit Wißen vnd Räte eines Rates In Bamberg gekaufft vnd den Armen dürfftigen menschen die In dem obgenann' Spital lewterlichen durich gots willen eingenommen seyn vnd nicht gekaufft pfündchen haben, alleine vnd nicht den knechten meyden noch yemanne andern des Spitals zugehörigen gegeben vnd gereicht werden solle, alle wochen wochenlichen Jertlichen vnd ewiglichen Nemlichen am Suntag mitwoch vnd freytag Ir yedem hienorgedachten Armen derselben tag einen, ein quatten sollich getränk oder so uil vnd wie ferren man damit erreichen mage. Were aber sach das die Armen heczuezeiten auff sollich bestymbt tage von andern frumen Lewten mit dem Almosen des getränk versehen weren, So solle In sollich getränk an andern tage darnach gegeben vnd dieselben tage erfüllet werden ongeruede, doch außgeschlossen die zeit des Advents, der vasten vnd Auch die tage so die gemelten Armen In dem Spital gepadet vnd gesawert werden wann dieselben Armen Menschen von vnd durich annder frumer Lewte schickung dieselben zeit vnd tage mit getränk bedacht vnd den zu haben versehen sind vnd wenn In den Armen Also sollich getränk von einem Spitalmeister gegeben würdet so solte er sie vermanen got für der menschen sele von dem sollich Almosen herkommen ist zu piten vnd darumb auch alle Jare Jertlichen von vnns obgenann' pflegern Spitalmeister vnd vnsern nachkommen vor einem Räte in Bamberg oder den die heczuezeiten von Rats wegen dazzu geschicket werden ein gute gruntliche vnd genugliche Rechnung geschehen vnd auch wir die pfleger vnd unsere nachkommen emßig fleiße vnd auffsehung haben vnd thune sollen, das rechts vertigs vnd aufgereichts getränk den Armen gekaufft vnd gegeben werde, Vmb der willen das sollich Almosen vnd schickung des obgenann' Mertein Loffelholczs endtlichen Willen vnd Meinung nach dessen volkumlicher vnd one abgangt volge geschehe gehalten vnd vollfürt werde

werde Vnd auch nemlich also ob In kunfftigen zeiten die hienorgeschriben zweinezig guldein ewigs zinses von den von zeyl abgelost vnd abgekauft wurden, das dann sollich gelt mit willen wißen vnd Räte der fürsichtigen Ersamen vnd weisen Burger Meistern vnd Rates der benann' Stat Bamberg widerumb angelegt vnd annder vnd souil Zinse darumb gekaufft vnd alsdann sollich Almosen In hievor geschribener weise vnd gestalt dauon vnd mit außgericht werden, vnd das auch die gedachten Burgermeister vnd Räte vber sollich geschick vnd Almosen mit sampte Vnns den pflegern vnd vnsern nachkommen emßigen fleiße vnd auffsehung haben vnd ankeren sollen, das dem also wie hievor geschriben stet volge geschehe, Immassen der obgenann' Mertein Loffelholz seinen getrawen in sie gesezt hab 2c. Bekennen mit diesem offenn' Briue vnd thun kunt kein Allermeniglichen für vnns alle vnnsere nachkommen pflegere vnd Spital Meistere obgenann' Spitals gereden vnd glosben auch bey vnsern rechten guten waren trewen An geschworne ende stat, dem allen vnd yeden wie hievor geschriben stet mit allen puncten stucken vnd Articlen Auffrechtlichen vnd getrewlichen zu halten zuuolfüren vnd zu thun Als wir got dem Allmechtigen am Jungsten gericht Antwort vnd Rechnung dorum vnd daruber thuen vnd geben sollen vnd wollen one alles geuerde vnd zu mehrern Bekenntnuß haben wir des obgenann' Spitals Insigel für vns vnd alle vnnsere nachkommen an diesem Briue gehanngen, So bekennen wir obgedachten Burgermeister vnd Räte der Stat Bamberg das wir sollichen fleiße vnd wie hievor von vnns geschriben stet auch getrewlichen halten thuen vnd vollfüren wollen 2c. Alles geuerde. Vnd zu merern Bekenntniß haben wir der obgenann' Stat Bamberg Secret Insigel zu des obgenann' Spitals Insigel auch an disen briue thun Hencken der geben ist am Freytag nach vnser lieben frawen tag Assumpcionis zu Latein genant Nach Cristi vnnsers lieben Hren geburdt Bierczehnhundert vnd Im Sybenczigsten Jaren.

164.

A. Friedrichs Lehenbrief Ulrich Grubern und Jacob Solzschubern über etliche Güter zu Neuses an der Schwarzach bey Schwarzbach ertheilt.

Wir Friderich von gottes gnaden Römischer Keyser zu allen zeitten Me. A. 1471.
rer des Reichs zu Hungern Dalmacien Croacien 2c. Kunig, Her. A. 1472.
zog zu Osterreich vnd zu Steyr 2c. Bekennen offennlich mit diesem Brief, Das vns vnser vnd des Reichs lieber getrewer Ulrich Gruber von Nuremberg diemutiglich anruffen vnd bitten hat lassen, das wir Im vnd Jacoben Solczschuber, diese hernach geschriben Stuck vnd guter mit namen ein gut darauf Marquard Wischer geseßen ist. Item ein gut darauff Heinez Watterbach siezt. Item zwey guter darauff Herman Brobst Item ein gut darauf Hanns Troller siezt vnd ein Schenckstat, alles zu Neuses an der
(Ex 2) Schwarzbach

Schwarzach bey Schwobach gelegen, mit allen rechten nützen vnd zugehörungen So von uns vnd dem Heiligen Reich zu lehen ruren, Vnd Ine von weillent Ludwigen Gruber seinem Vatter erblichen anerstorben, vnd in der teilung die Er mit Ludwigen Gruber seinem Bruder fur seinen gleichen teil der Lehenschafft so der genant sein Vatter von dem heiligen Reich gehabt hett worden weren, Die er auch dem obgemelten Jacoben Holczschuber zum gleichen teil mit Ine zu emphaen vergunnet hette, Als Romischer kenser zu lehen zu uleihen gnediglich geruchten Des haben wir angesehen sein diemutig zimlich Bette Auch die getrewen vnd annemen dinste So des genanten Ulrichen Gruber vornordern, uns vnd dem Heiligen Reich oft williglich gethan haben, vnd Er sich in kunfftig zeitt zutunde willigerbeitet, Vnd darvmb mit wolbedachtem Rute gutem Ratte vnd rechter wissen denselben Ulrichen Gruber vnd Jacoben Holczschuber die obgeschriben Stuck vnd guter mit allen Inen rechten nützen vnd zugehörungen wie dan die an denselben Ulrichen Gruber von weillent dem gnanten Ludwigen Gruber seinem Vatter gefallen sein Als Romischer kenser zu lehen gnediglich verlihen, verleihen Ine die auch von Romischer keiserlicher macht wissenlich in crafft disß Briefs, was wir Ine zu recht daran zuuerleihen haben, Also das sie vnd Ir erben die nu hinfur von uns vnd dem Heiligen Reich in Lehensweise Innhaben nützen vnd nyessen sullen vnd nugen von allermeniglich vngehindert, Doch uns vnd dem Heiligen Reich an vnsern vnd sunst meniglich an seinen Rechten vnuergreiffenlich vnd vnschentlich, Die vorgenanten Ulrich Gruber vnd Jacob Holczschuber haben uns auch darauf gewondlich glubde vnd Eyde gethan, uns vnd dem Heiligen Reich dauon getrew gehorsam vnd gewertig zu sein zu diennen vnd zu thunde, als sich von solcher Lehen wegen geburet getrewlichen vnd vngenerlichen, Mitt Erkund disß Briefs besigelt mit vnserm kenserlichen aufgetrucktem Innsigel, Geben zu Wienn am Pfincztag vor Sannnd Niclas tag Nach Cristige purde vierzehenhundert vnd Im Einsund sibenzigisten vnser Reich des Romischen im zwey vnd dreissigsten Des kenserthums im zweinczigisten vnd des Hungerischen im dreyzehenden Jaren Ad mandatum Imperatoris Vnd wir Sebalbus von gotes v'hennckniß Abbt des Closters zu sant Egidien In Nuremberg sant Benedicten ordens Bamberger Bisthums Bekennen vnd thun kunt gen meniglich mit diesem Brief das wir einen Vermettin brief mit des Alldurchleuchtigsten Großmechtigsten Fursten vnd Herrn Herrn Fridrichen Romischen kensers zu allen zeitten Merer des Reiches Herzog zu Osterreich vnd zu Steyr 2c. vnnsers gnedigsten Herrn, kenserlichen zuruck aufgetruckten Innsigel besigelt, gannezen vnuerfertten Gesehen vlesen vnd verhort haben derselbe Briefe stund vnd lautet von wortt zu wortt, Als hie oben geschriben steet. Des zu warem erkund habe wir gnaß Sebalbus Abbt von fleissiger Bette wegen vnser Abten Innsigel, uns vnserm Closter vnd nachkomē vnschentlich offentlich thun henden an

an disß Bidimus Das geben ist am Mitwoch Sant Agatha der Heiligen Junckfrawen tag nach Cristi vnsern lieben Herrn gepurde vierzehenhundert vnd Im zwei vnd Sybennezigsten Jaren.

164 (*).

Karl Holzscher, als Pflegers der Holzscherischen Stiftung, Kaufbrief über zwey Eigengüter zu Affalterthal und Neudorf gelegen.

Nach Barbara Sebolt Gralantus seligen wittib vom Egloffstein geporn, A. 1472. Bekenn offentlich mit diesem briefe fur mich vnd alle mein erbū vnd nachkumen Das ich mit freunt Rute Recht vnd redlich zu vrtett vnd einem steten ewigen kauff verkaufft vnd zu kauffen geben hab, gib vnd verkauff auch wissenlich In krafft dieß briefs Dem Ersamen karll holzschub' burger zu Nuremberg vnd allen seinen nachkumē pflegū vnd ausrichtern des Erbū mañs Berchtolt holzschubers des elltū seligen geschäfts vnd stiftung So er den freunden seins namens geschickt vnd gestift hat In laut desselbū berchtolt holzschubers geschäft zu der selbū Stiftung mein eygen gut zu affalterthal gelegen Das der kunz fāherr pawet vnd Jerlich dauon gillte drew Sūm' korns vnd drew Sumer habern drew firling weicz alles vorcheymer maß gehaupte maß vnd achtzehn kes der yder Sechs pfening gillt vier herbsthuū der ydes drew pfening gilt, eyn vasnachtthennen die Siben pfening gillt vnd achtzig pfening herū gelts halb walpurgis vnd halb michaelis Mer ein gut zu Neudorff gelegen das der friez leb doselbst pawet vnd Jerlich doraus gillte zwey sūmer korns vnd zwey Sūm habū gehaupte auch vorcheym maß vnd zwelff kes zwey herbsthuū vnd ein vasnachtthennen alles In dem vorgeschriben werth vnd sechzig pfening herrn gelts halb walpurgis vnd halb michaelis vnd sechzig eyr zu osten vnd ein halbū guldein fur fron Jerlich, vnd die neygenanten eygen gutt Samentlich vnd ydes besund mit allen vnd ylichen Inen rechten nützungen eyn vnd zugehörungen, Es sey an heusern hofen eckern vnd wisen vnd waid holzern stock stein mit grunt vnd poden Es lig In paw oder In vnpaw vnd als Ich die bißher Inngelabt genossen vnd Herbracht habe mit allē Inen zinst gultē freyheitē erē rechtē, vnd gewonhaitten klein vnd gros besucht vnd vnbesucht ganz nichts ausgenommen, fur frey lautter ledigs vnd vnvogt pers vnbequemerts vnerfolts vnd vnerclagts eygen dorauff auch nyemant kein taill noch zuspruch noch Sunst kein gerechtikait hat Dem obgemelten karll Holzschub vnd seinen nachkumen pflegern furpas einzunemen nützen vnd nyssen besetzen vnd entsetzen vnd damit thun vnd lassen sullen vnd nugen wie vnd was sie wollen nach solcher Stiftung nucz vnd frumen, Als mit andern der stiftung eygen guttern, vngehindert von mir vnd allen meinen erbū vnd Sunst allermeniglich von vnnsē wegn, wañ er mir dorumb vnd dafur Hundert

(Vh)

der

bert vnd Newund sechzig guldein vnd ein halb ort guter Reinish' guldein
 landswerung par ausgericht vnd bezalt hat Daran mich wol benugt Dorumb
 ich sie auch derselben Sün aller quit ledig vnd lose sage fur mich vnd alle
 vnser erbñ In crafft diez briefs Vnd solch' kauff ist auch geschehen mit wis-
 sen vnd willen der Erbñ vnd vesten Reinhart von Redbicz meines liebñ ey-
 den vnd Barbara seiner hauffrauen meiner tochter, vnd Hanns kamerers
 meins Sün, Des wir Reinhart von redbicz Barbara sein eliche wirtin vnd
 Hanns kamerer also wissentlich bekennē In crafft diez briefs Vnd Ich
 Barbara Gebolt Grolants seligen wittib vnd wir Reinhart von Redbicz
 Barbara sein eliche wirtin Hanns kamerer verzeichnen vns vnuerschaiden-
 lich Nun furpas an den obgemelten guttñ fur vns vnd alle vnser erbñ al-
 ler vnd nlich vnser rechtñ vnd frenhaitten Die wir bisher, auff dato diez
 briefs daran gehabt habñ oder gewynnen mochtñ Geben In die alle lediglichen
 ober vnd auff vnd seczen sie der stück aller vnd nlich besunder In leiplich
 nützlich gerülich gewere In crafft vnd macht diez briefs Also das wir vnn-
 ser erben noch Sunst nyemants anders von vnsern wegen dorumb oder
 darnach kein elag fodrung noch anspruch nymermer haben noch gewynnen
 sollen noch wollen weder mit gaislichen noch werntlichen gerichtē noch
 aussen gerichtē In kein weise furpas ewiglich, Gereden vnd geloben In
 auch die obbestymten guter vnd ydes besunder zu weren fur engen verspre-
 chen In die zu fertigen zu vantworten zu vertretten mit dem rechten vor al-
 ler anlag vnd anspruch wann wie oft vnd von wem die oder eins taills
 anspruch wurden Es wer mit gaislichen oder werntlichen gerichtē oder auf-
 ser gericht Als engen vnd dez landes vnd der lantgericht In den sie ligen
 recht vnd gewonhait ist an allen Jren schaden ongeuerde Tette Ich ob' mein
 erben des nicht, wes sie dann schaden nemen Es wer mit botten nachreisen
 briefen gerichtē vnd annder das gewonlich vnd Redlich' schad hieß vnd
 were ongeuerde Denselben schaden allen gerede vnd gelobe Ich ganz außze-
 richten vnd bezallen on alles geuerde, Vnd ob das were Das ennichleren
 briefs od' vrfund vber die vorgemelten gutter Sametlich od' sunderlich auß-
 gangen od' vhalten worden weren die dann die selben gutter od' ennich stück
 die dorczu od' dorein gehorten berurten vnd hinfur zu kunfftigen zeitten fur-
 bracht oder beweist würden die selbñ brief sullen alle tode crafftlos vnd ab-
 sein vnd dem benanten holzschuh' vnd seinen nachkumen keinen schaden fue-
 gen ongeuerde, vnd des alles zu merer sicher- (heit) hab Ich dem obgenantñ
 Karll holzschuh' vnd seinen nachkumen zu mir vnd meinen erbñ fur die egescribn
 werschaft vnuerschaidenlich zu rechten werpurgē gesezt die Erbñ vnd ve-
 sten Reinhart von redbicz meinen vorgenanten eyden vnd Jorgen vom Eg-
 lostein mein purgen die mit solch' beschaidenheit, ob die obgemelten gutt'
 bede od' In sunderhait mit dem rechten anspruch wurden In der zeit der
 werschaft wie oben berurt ist vnd ob In ncht von mir oder meinen erbñ gencz-
 lich gehalten vnd volfurt vollstreckt wurde In maß vorgeschribñ artickell So
 ha-

haben sie ganzē vollen gewalt recht vnd macht vnser vorgeschriben pur-
 gen dorumb manen zu laisten vnd wenn sie also von In gemant werden Es
 sey mit briefen poten zu hause zu hofe od' muntlich vnter augen So sol sich
 der burgen keiner auff den andern nicht verzihen wengern noch keinerlen
 behelf vnd aufzug nit suchen Sie sein In annder laistung od' nicht Sunder
 welch' vnter In gemant wirt, der sol von stundan einen knecht vnd Laist-
 per pferdt In die laistung schicken gen nurnberg In eins offen wirts hauß
 do hin sie dann von In gemant wurden, vnd sollen dorJnen laisten nach
 gasts recht Der laistung stracks nachuolgen von knechtñ zu knechtē von pfer-
 den zu pferdñ vnd auß der laistung nit zu kumen noch der purgschaft ledig
 sein Als lang vnd vill pis dem benantñ kauffer vnd seinen nachkumen vmb
 Hauptgut vnd schedñ ganzē genung geschicht Dorumb sie dann zu laisten
 gemant hetten getreulich ongeuerde Ging aber der purgen einer oder sie be-
 de ab von todes wegen, wurden gaislich. od' vom Lande furen oder zu-
 gen wie den oder dem sunst geschehe Also das sie zu manen vnd laisten nicht
 mer tuglich weren, So sullen wir In ye einen oder zwen annder als gut
 purgen an des od' der abgangen purgen stat In vierzeihen tagen ongeuer-
 de wider seczen Als oft des notgeschicht An alle arglist vnd geuerde Tetten
 wir des nitt So sullen albeg der peliben purg ob sie gemant wurden dor-
 auff laisten In obuermelter weise So lang vnd das v'purgen geschich, Ich
 gered vnd gelob auch fur mich vnd mein erbñ vnser werpurgē von solch'
 burgschaft gutlich zu ledigen vnd losen an allen Jren vnd Ir erbñ schadñ ge-
 treulich vnd an alles geuerde vnd wir obgenant purgen mit namen Rein-
 hart von Redbicz Jorg vom Egloststein Bekennen vnuerschaidenlich solch
 burgschaft Gereden vnd geloben auch bey vnserñ warñ guten trewen alles
 das stet vnd vest zu halten vnd volfuren das von vns an diesem briefs ge-
 scribñ stet vnd laisten als gut getrew purgen thun sullen ob wir anders
 gemant werdñ an alles geuerde Vnd des alles zu warem vrfunde vnd ge-
 zeignuß vnd steter beuestigung des obgerurtē kauffs Hab Ich Barbara Ge-
 bolt Grolants seligen wittib vom egloststein purtig vnd Ich Hanns kamer-
 rer Ir Sun, vnd wir Reinhart von redbicz vnd Jorg vom egloststein Als
 werpurgē vnser nlich sein engen Insigel an den briefs gehangen Der ge-
 ben ist am pfincztag vor Sant Bartolomeus tag Nach cristi gepurt vier-
 zehenhundert vnd In dem zweyundsibenzigiste Jare.

165.

Barbara Kressin und Fritz Holzschubers Seyratsbrief.

Ich Sigmund vom Egloststein Ritter Schultheis vnd wir die Schopfen A. 1472.
 der Stat zu Nurnberg BerJehen offentlich mit diesem brieue Das fur
 Wans kome in gericht Jeronimus kress Burger zu Nurnberg an stat
 vnd von wegen Junckfrawen Barbara des Undechtigen gaislichen Hern
 (W n 2) Fritz

Friderichen Kressen Sannt Franciscen ordens sein's Bettern tochter vnd erzeugt als recht was mit den Ersamen mannen Hern paulus Volckmere Hern Seholten Bomer vnd Hr Jeronimus Rümell die sagten auf Ir eyde das Sie des geladen zeugen wern vmb solich sambnung vnd Seyrat So bescheen were zwischen Ir der gnanten Junckfrawen Barbara an einem vnd Friczen Holczschuer paulus Holczschuers Seligen Sone am andern teile Das dorumb zwischen Ine bedersseit abgeredt vnd beteyndigt worden were Also das der gnant Jeronimus kress dem vermelten Friczen Holczschuer zu der gemelte Junckfrawen Barbara seiner Wümen ze zuschacz geben solt Sechs hundert guldein Reinisch landswörung vnd Sie kleiden nach Eren alles von dem iren, So solt der vorgnant Fricz Holczschuer der egnanten Junckfrawe Barbara hinwiderumb ze zuschacz geben Acht hundred guldein derselben Wörung vnd welichs vor dem andern vnter Ine beden von tods wegen abgieng nachdem Sie eelich bey einander gelegen wern on eelich leylich erben die Sie miteinander hetten vnd verliesen So solten dem andern das dennoch lebt solich bede zuschecz verfallen sein vnd werden Hetten Sie aber leylich eelich erben miteinander die solten erben nach der Stat Recht zu Nurmberg Geschee aber der Vale an Im, also das er vor Ir mit tode abgieng vnd leylich eelich erben mit Ir verlies so solten Ir von solichen beden zuschecz werden vnd gefallen Eylff hundred guldein zusamt allen iren Cleidern vnd kleynotten Solicher irer beder zuschecz solt Sie habent vnd wartent sein auf allem dem das er ließ Vnd die vbrigen dreh hundred guldein solten werden vnd gefallen Ir beder finden die Sie miteinander gehabt vnd verlassen hetten Vnd was Ir yedes iezunt het oder furbasser gewonne vber bede zuschecz damit mocht es mit sein einshant thun vnd lassen wie vnd was es wolt Auch solt er Sie nicht benödtigen keins geschäfts noch aufgebens wie es aber dorüber beschee das solt weder kraft noch Macht haben vnd fur der egnanten Junckfrawen Barbara zuschecz weren Burgen worden Enndres gewder Paulus Rieter vnd Martein Beheim So wern fur des egnanten Friczen Holczschuers zuschecz Burgen worden Herr Nicolas Gross Herr Karl Holczschuer vnd Anthonj Holczschuer Des zu vrfunde ist Ir dieser Brieue mit vrteile von gericht geben versigelt mit des gerichts zu Nurmberg anhangendem Insigell Geben am Montag vor dem heiligen Jarstag Nach Cristis gepurt vierzehenhundert Vnd In dem zwey vnd Sibenzigstem Jare.

166.

Brigitten Stromerin Quittung, Gerhausen Holzschuherin
wegen gethaner Rechnung anbefohlenen Einnemens und Ausgebens halber gegeben.

A. 1473. **N**ach Sigmund vom Eglofstain Ritter Schulthaß, Vnd wir die Schöpffen der Statt zu Nuremberg, verzeihen offentlich mit disem Brief/ Das

Das für vnns kom In gericht Hr Karl Holczschuer Burger zu Nuremberg, an statt vnd von wegen Frawen Gerhausen seiner Elichen Wirtin, Vnd pracht mit vnnsers gerichtspuch Das Junckfraw Brigitta Drtolff Stromers saligen Eliche tochter Burgerin zu Nuremberg Vff Sambstag vor Sant Nielaus tag nächstuergangen, vor gericht für sich vnd alle Ir erben verzeihen vnd bekant, das sich die vorgenant Fraw Gerhaus Holzschuherin vmb alles einnehmen vnd aufgeben, von Irer vnd Ir gebett vnd beuelnuß wegen bis auff den vermelten tag gethan, mit Ir güttlich vnd freuntlich berechnet Sie auch darauff vmb alles das So sie Ir solichs einnemēs vnd aufgebens halben In Rechnung schuldig worden wer, gar vnd gennezlich auff ain ganz ennd außgericht vnd bezalt, Darumb sie auch sie vnd Ir erben für sich vnd alle Ir erben vnd meinglich von In wegen gar vnd gennezlich quitt ledig vnd los gesagt hett kain vordrug ansprach noch Recht, Darumb noch deßhalben zu Ir der vorgenanten Holzschuherin Iren erben noch niemant von Iren wegen nicht mer zu haben noch zugewinnen, Weder mit gericht gaitlichen noch weltlichen noch one gericht In kain weyß noch wege, fürbasser ewigklich, Mit vrfünd diez brießs, der mit Vrtail von gericht geben ist versigelt mit des gerichts zu Nuremberg anhangendem Insigell, des sein zeugen Die Ersamen mane Hr Ruprecht Haller, vnd Hr Gabriel Nützel Geben am Mitwochen vor Sant Anthonien tag Nach cristis geburt vierzehenhundert vnd In dem drem vnd Sibenzigstem Jaren.

167.

Fritz Holzschubers Bekantnis, daß ihm seines Schwehers
Geschäfts-Executorn 30. Gulden ewigs Gelds an statt seines Seyratguts-Interesse eingeräumt.

Nach Friderich Holczschuer thue kunt offentlich mit diesem Brieß gen al. A. 1473. Iermenniglich. Nachdem mir zu Barbaran meiner eelichen wirt In Sechshundert gulden zu zuschacz oder Heyratgelt zugebenn versprochen ist Innlaut vnd Innenhalt meines Heirathbrießs Bekenn ich für mich vnd alle mein erbenn Das mir die erbern vnd weisen Andres Gewder Martein Beheim vnd Pauls Rieter als Vormünde Bruder Friderich Kressen Sandt Francissen ordenss meines Swehers gethones geschafft für solich Sechshundert Gulden Heyratgelts, dreißig gulden ewigs gelts So iunckfraw Anna Kressin Conradt Kressen des eltern tochter selig von den fürsichtigen erbern vnd weissen Burgermaistr vnd Räte der Stat Nuremberg vmb achtthalb hundred gulden reinisch erkauf hat, nach laut vnd Innehalt eins Brießs mit der stat zu Nuremberg anhangendem Insigell Des Datu stet am Montag vor sant Marteinstag Nach Cristi vnnsers Herrn gepurt vierzehenhundert vnd in dem zweyunddreißigstem iare, die dem benannten

(33)

mei:

meinem weib vnd andern iren Brudern zusten fur solich sechshundert gulden Heyrattgelcz eingeben habenn Also das ich solich dreissig gulden ewigs gelcz darfur Innen haben vnd einnemen mag So lang vnez mir die benannten vormundt solich Sechshundert gulden Heyrattgelts aufrichten vnd bezalln oder sie ein tayllung der andern angen hab mit meines weibs Brudern meinen Swegern vnd meinen weib fürgenommen werden nach laut meines Swehers gethones geschafft So soll ich alsdann solich dreissig gulden In solich tayllung einwerffenn Vnd des zu Vrkunde vnd warer Bekentnuß gib ich diesen Brief versigelt mit meinem aigen anhangendem Insigel Der gebenn ist Nach Crists vnsers Herrn gepurt vierzehenhundert vnd Im dreihundt Sibenzigisten Jare am Mittwoch vor sant Ambrosius tag des Heiligen lerers.

168.

Anton Kressens Seyratsbrief mit Katharina Löffelholzlin.

A. 1473. **S**ich Sigmundt vom Egloffstain, Ritter, Schulthais, vnd wir die Schopfen der Stat zu Nuremberg, Verzehehn, offennlich mit diesem Brief, das für vns kome In gericht Anthoni kress Burger zu Nuremberg, vnd erzeugt als recht was, mit den ersamen mannen Herren Merlein Beheim Herren Alexius Haller vnd Herren Merlein Solczschuer die, sagten auf Ir aide, das Sie des geladen zeugen wern, Vmb solich sampnung vnd Heyrat, als bescheen wer, Zwischen Im dem obgenanten Anthoni kressen an einem, vnd Junckfraw Kathrein Wilhelm Löffelholz tochter an dem andern tail, das darumb zwischen Ine bedersseit beredt vnd beteidigt worden wer, also, das Wilhelm Löffelholz dem genanten Anthoni kressen zu Junckfraw Kathrein seiner tochter zu zuschacz geben solt Acht hundred guldein reinisch Lannndswerung vnd sie claiden nach eren vnd sie beide ein Jare in der cost halten vnd sie erben lassen als ein tochter nach der Stat recht zu Nuremberg So solt Jeronimus kress dem obgenanten seinem Sone Anthoni kressen zu derselben Junckfrawen Kathrein hinwiderumb zu zuschacz geben Tausent guldein egemelter Werung, Vnd sie auch bede ein Jare in der cost halten vnd In erben lassen, mit andern seinen Sunen als einen Sun nach der Stat recht zu Nuremberg Vnd welichs vnder In beden vor dem andern mit tode abging nachdem vnd sie miteinander zu kirchen gangen vnd eelich bey einander geschlafen hetten, So solten dem andern, das dennach lebte bede zuschecz verfallen sein vnd werden, Gewinnen sie aber elich leiplich erben miteinander, die solten erben nach der Stat recht zu Nuremberg, Vnd geschееder Val an Im also, das er vor Ir von todes wegen abging vnd leiplich elich erben ließ, die sie miteinander gehabt hetten, So solten Ir von beden zuscheczzen volgen vnd werden, vierzehenhundert guldein vorberurter werung vnd Ire cleider vnd Kleinadt vnd anders das sie zu Im bracht het, vnd die ybrigen vier hundred guldein von den zuscheczzen solten werden vnd

vnd bleiben denselben Iren beden kiden vnd solicher obgemelter zuschecz solt Sie habendt vnd wartendt sein auf allem dem das er ließ vor Weniglich Vnd was Ir nedes het gewunn oder ererbt vber bede obgemelt zuschecz damit mocht es mit sein einshandt thun vnd lassen wie vnd was es wolt vngeshindert von dem andern, auch solt er Sie nit benötigen einichs Geschetts noch aufgebens, vnd wie es aber darüber geschее, das solt weder craft noch macht haben Vnd fur des obgemelten Anthoni kressen zuschacz wern Burgen worden Her Berchtold Pfinczing Anthoni Solczschuer vnd Ulrich Gruntzer, So wern fur der obgemelten Junckfraw Kathrein zuschacz Burgen worden Her Karl Solczschuer Gabriel Muczel vnd Anthoni Ebner, vnd des zu vrkunde ist Im dieser Brief mit vrteil von gericht geben versiegelt mit des gerichtz zu Nuremberg anhangendem Insigel, Geben am Eritag vor sant Kilians tag Nach crists geburt, vierzehenhundert vnd in dem drew vnd Sibenzigisten Jaren.

169.

Karl Holzschubers, als Pflegers der Holzschuberischen Stiftung, und Philipp Pirckheimers, Pflegers des Sieckkobels zu St. Jobst, Kaufbrief über die Güter zu Pössenfelden.

Sich Elspett von Seckenndorff von Rynhofenn zu perntod geseßenn. Be. A. 1473. Kenne offennlich mit diesem brieff gen Allermeniglich fur mich vnd alle mein erben Das ich mit freunt Rat, auch mit willen vnd wissenn Arnolten von Tyls meines Suns vnd Hannsen von Tyls meines enigleins Auch von vollem gewalt So ich hab, mit meiner Habe zuthun vnd zulaßen wie vnd was ich will, vngeshindert meines hawswirts Andresen von Seckenndorfs Rynhofen genant. In craft eins spruchbriefs, zwischen mir vnd meinem hawswirt außgangen Recht vnd redlichen mir vnd mein erben zugut zu vrteit vnd zu einem ewigen stetten kauff In der aller pesten form vnd maß als das Im rechten aller manst craft vnd macht haben soll vnd mag, verkauft vnd zukauffenn geben hab, Dem erbern vnd weyßen Karel Holzschuber dem elttern burger zu Nuremberg vnd allen sein nachkomen pflegern vnd aufrichtern. Des erbern mans Bertholt Holzschuers des elttern seligen geschafft vnd Stiftung. So er den freunden seins namens geschickt vnd gefafft hat In lawt desselben geschetts. Auch philippen pirckamer geseetztem pfleger von einem erbern Ratt zu Nuremberg der armen Sunderfiechen man zu Sand Jobs bei Nuremberg gelegen vnd allen seinen nachkomen vnd pflegern derselben heczbenanten sunderfiechenn Diese meine hernachgeschriben guter zu Boczenfelden — mit allen iren gerechtigkeitten zu vnd eingehorungen. Es sen Hewser. Hoff. Hoffrait. vnd Hoffstat, Stedel. ecker. wysen. egerften. Holz, marck. Holzrecht. wonn. waid. weyer. weierstet. wasser. fluß. graben. Stock. stain. Rayn. nuczung ob der erden vnd vnter der erden. mit allen eehaften wie das alles genant ist, oder namen ge-

(33 2)

haben

haben mag. es sey benent oder nit benent, besucht oder vnbesucht klein vnd groß nichtzit außgenommē Sunder mit allen erten vnd rechten, vererbten vnd vnuererbten gutern, vnd mit allen rentten, zinsen, gulten Newzehenden fronen diensten lebenschaften hantlon vnd mit allen zugehorungen, fellen vnd gewonhaitten vnd dazzu alle mein-gerechtigkait, die ich dann in dem benanten dorff vnd marck Boczenfelden hab — vnd fur solichen oberurten kauff vnd gutt vnd stuck Seczen wir In zu rechten werpurgē den erbern vnd vesten Friezen Teucher zu fraynsdorff vnd die erbern vnd weysen Hansen Tracht vnd Anthoni Topler bed Burger zu Nürnberg alle drey vnuerchaidenlich — des zu vrkunde vnd geczeugtnuß hab ich obgenante Eispet von Seckenndorf von Rynhofen mit fleis gepeten den erbern vnd weissen Wilhelm Loffelholz das er von meinen wegen zugezeugtnuß sein aigen Insigel an diesen brief gehange hat. Des ich benant Wilhelm Loffelholz also gethonn hab bekenntlichen bin Doch mir vnd mein erben onschaden. Vnd ich obgntr Arnolt von Tyl vnd Hanns von Tyl, haben vnser aigen Insigel auch an diesen brief zugezeugtnuß gehangn alles das mit sampt vnser muter vnd anfrawen ware fest vnd stet zuhalttl. das an diesem brief geschribenn stet on alle geuerde. Vnd wir die vorgnten burgen Beckennen auch offennlich an diesem brief das wir also vnuerchaidenlich zueinander willig burgen worden sind vnd geloben bei vnsern guten warn trewen alles das, das hievor von vns an diesem brief geschriben stet zuhalttl. vnd zuuol furñ wann wir von den obgenanten pflegern oder iren nachkomen gemant werden an verczihen vnd hindernuß als gut getrew burgen thun sullen getrewlichen ongeuerde. Des alles zu warer vrkunt vñ geczeugtnuß hat vnser heder sein aigen Insigel an diesem brief gehangenn Der geben ist nach Cristi vnsern lieben Hern gepurt vierzehenhundert vnd Im dreyund vierzigisten Jarn am dinstag vor Sand Gilgenn des heiligen aptes tage.

169. (*)

Agnes Volkamerin Auf- und Uebergab der Bürg an Jacob und Karl die Holzschuher, ihrer Schwester Söhne.

A. 1473. **N**ach Agnes Hanns Volkmers eeliche hawffrawe burgerin zu Nürnberg Bekenn vnd thun kunt offennlich mit diesem brief gen allermeniglich für mich vnd alle mein erben Das ich mit wolbedachtem mute, Rechter wissen guter vernunft vnd zeitigen vorrate, Auch auß freyem gutem willen vnbezwingenlich vnd vn hinterkomen mit enlicherley listen oder geuerlichkeitē, Vnd auch mit besunder gunst willen vnd verhengnuß hannsen volkamers meins eelichen hauswirts vnd eevogts, Auß sunderm genaigtem willen lieb vnd freunttschaft Recht, Redlich zu irtett vnd vnwiderrufflich Auß vnd vbergebñ habe, Vnd gib auch auß vnd vber In crafft diez briefs In der allerpesten forme weise masse vnd rechten als solche vbergab nach

nach ordnung der recht sein vnd geschehen sollen vnd vor allen Nichtn vnd gerichtn allerpact Crafft vnd macht habn vnd haben mogen, Den Erbñ Jacob vnd Karl den holzschuhñ geprudern meiner lieben Schwester Gerhawsen Karl holzschuherin Sinen meinen lieben Oheimen Die hernachgeschriben meine lehengutt Mitnamen Mein behausung hoffhaus Stedell gertten zu lauffenholz zum purgleins genant ob Egeldorff bey Nürnberg gelegen mit sambt dem holz hinten an dem hofe gelegen genant das wedlach vnd den purckweir daran die behausung vnd der thurn stet zusambt dem grunt losen See vnd das holz vmb denselben See pis auff die marck an des Gunders wisen hoselbst, vnd was an dem selben See hinab vnd dorumb gelegen ist, Vnd die weyer die man nennet den kuleinsweyr vnd den Swegelweyr vnd daz flachweyrlein vnd alles holz das dorumb gelegen ist mit sambt dem pawhoff mit seiner zugehorung daselbst Der vnuererbt ist, Auch das velt gensheit vnd herdis halb der pegniz gelegen Mer die wisen die man nennt In dem pawmgarten der bey zehen tagwerck ist vnd die wisen von des geiders wisen hinauff pis an den grabñ Do die eichñ sten, vnd von demselben grabñ gerichts ober pis an die pegniz der bey zwelff tagwerck ist mit sambt dem holz das dorumb stet, genhalb vnd Herdis halb Das auch alles dorezu mit sambt dem zehentlein von den vorgeschribñ eckern gensseit der pegniz Der auch dorein gehört Mit allen vñ yglichen Iren nützungñ gerechtigkait zu vñ eingehorungē grunt vnd poden Stockstein vnd Kayn ob vnd vnter der erdñ besucht vnd vnbesucht gar nichtz ausgenome noch hintan gesezt wie denn das alles vnd hdes besünd von Einarten Gralant dem allten seligen Etwen zu Nürnberg bey der flaischprucken geseßen auß vnd an mich kumen vnd mir von Im vbergeben ist, Vnd wir bede In nütz vnd gewere an meniglichs rechtlich einspruch Innegehabt herbracht vnd genossen habñ vnd das alles zu lehen Rürt vnd get von dem Heiligen Römischen reich So das die briefe dorüber lauttend die ich Ine hiemit auch vbergeben han clerlich besagen Vnd Ich han auch mit sambt dem obgenanten hannsen volkmer meinem lieben hauswirt als meinem lebentrager Auß Solch Ubergab die lehenschaft der vorgemeltñ stücke vnd güttē bey Gabriel holzschuh burger zu Nürnberg Als sich gepurt auffgesant, Der Ine die zu getrewer Hant pis so lang vnd Ine die von dem Heiligen Reiche gelihen werden, vor tragen soll, Vnd mich derselbñ stücke vnd güttē mit Iren rechten nütungen vnd zugehorungen Samptlich vñ sündlerlich gar vñ genzlich für mich vñ alle mein erbñ, Entwessert vnd mich aller meiner recht vñ gerechtigkait daran gen Ine verczigen vñ begeben fürpas kein clag anspruch forderung noch gerechtigkait darzu oder darnach nit mer zu habñ noch zu gewynnē weder mit gerichtñ gaistlichen od' werntlichñ noch sünst In kein weise noch wege fürpas ewiglich, Also das sie vñ Ire erbñ die vrogenantē Stuck vñ güttē alle vñ yliche mit allñ vñ yglichen Iren nützen zu vñ eingehorungen Samptlich vñ sündlerlich Innehabñ nützen nyssen besetzen vñ entsetzen vñ damit

(Ma a)

thun

thun vnd lassen sollen vnd mügen Als mit andern Iren gutten wie vnd was sie wolln von mir meinen erbñ vnd meninglichñ von vnnsñ wegen vngerecht alle geuerde vnd argeliff hier Innen gang außgeschlossen Vnd Ich obgenant Hanns volkamer Bekenn für mich vnd alle mein erben In crafft dicz brieffs das solche obgemelte Vbergab auff sendung vnd vzeichnung wie von wort zu wort obgeschribñ stett durch Agnes volkamerin mein eliche Hausfrawen mit meinem guten willñ gunst volwort vnd vhengnuß geschehen ist Gerede vnd vsprich auch das alles stete veste vnd vnuerprochenlich zu haltñ vnd dawider nicht zu sein noch zu thun noch schicken gethan werdñ In kein weise noch wege fürpas ewiglich. Vnd des alles zu war' vrfunde vnd bekantnuß Haben ich obgenante Agnes volkamerin als sacherin vnd Ich Hanns volkamer als Ir elich' man vnd lehentrag' vnnsere Insigel gehangen an diesen brieff Vnd dazzu mit vleis gepettñ Die gestrengñ Erbern vnd vestñ Ritters Herren Sigmundñ vom Egloffstein schultheisen zu Nuremberg vnd Herren Luczen Schotten Das Ir neder sein Insigel zu den vnnsern an diesen brieff gehangen habñ Des wir heczgenanten Sigmund vom Egloffstein vnd Lucz Schott bede Ritter also geschehen bekennē. Doch vns vnd vnnsñ erben an schadñ Geschehen vnd geben am montag Sant Thomas abent dez heiligen zwelfpotn Nach Cristi gepurt vierzehenhundert vnd Im drey vnd sibenzigistñ Jarñ.

170.

Copie eines Briefs unter der Stadt Bern Insigel, Martin Solzschubers letzten Willen betreffend.

A. 1476.

Wir Schultheis vnd Ratt zu Bern Bekennen vnnnd thun öffentlich mit diesem Brieff, das auf heut sines dat für vnns sind kkommen die Ersamen Hainrich Widnauer Tutsch, Ordens, Michel Schiffmann, Hannß Archle vnnnd Benedict Krämer, vnd haben vns erzählt, wie denn kürzlichenn der Ersam Marti Solzschuber, Burger zu Nürnberg in vnser Statt kkommen vnnnd daselbs in des jertzemelten Benedict Krämers vnnsers Burgers Huß tödtlichen abgeschyden sy vnd hab in guter Vernunft vor Im vs eigner Bewegnuß an jemandts vffsacz oder anweisen sinen letzten willen zu Latein testamentum genannt Luterinn vnnnd erschinen, vnnnd ohn sein begert des ingedenck zu findt vnnnd damit deßhalb alle geuärdt vnnnd mußgloß gemitten wurden, denselben sinen ordentlichen willen mit vnsern Sigeln vnnnd Schrifften vsmerecken lassen, damit sein Gemahl, Kind vnnnd Freund zu Nürnberg sich darin wissen zu richten. Dorauß wir nun us begirlicher Fürdrung so zimlicher Sach der vorberurten vier Persohnen einhelliger redt vernommen vnnnd darin des obgenampten Martin Solzschubers selligen endtlichen Willen vnnnd Grund, vff solch puneten vnd Articul gesaczt sin vermerckt haben, als hernach volget. Zu erst ist sin will gewesen, daß sein lieben Hausfrawen geuolgen achthundert Rheinisch Guldin, so

ihr

ihr Morgen Gab sinndt. Item vnnnd dann ein silbrin vnnnd vergulden Kopff Sechzig Rheinischer guldin wert, vnnnd dazzu Ir Vsssteuerung; Item zweyen sinen Sunen hat er geordnet sine lehen, vnnnd all ander sin gut daß mindter vnnnd mehr doch so ist Sin will nach dem die vorberurt sin Hußfraw jecz in Gottes handen ist, ob sie dan einen Knaben gebirt, das solcher gleich mit dem andern zweyen erben abgang, gebere sie aber ein Tochter so soll dieselb usgestiert werden nach der Stadt Nürnberg recht vnnnd gewohnheit. So hat er dann aber geordnet seinem Bruder Sriczen Solzschuber vorus hundert Guldin vnnnd ob sich redlich fundt, daß er demselben uez mehr zuthundt oder pflichtig wer, soll man Im auch geben. So hat er dann geschafft ein guldin ewiger gult, an das Jarzytt so die Holzschuber zu Nürnberg haben. Es ist auch sein Meinung gewesen, daß sin Erben haben ein Seel bad vff seiner begrebt mit zwenczig priestern vnnnd dazzu allmusen geben, als dann solchs zu Nürnberg gewonlich ist. Item vnnnd zu letzt, so hat er vor Michel Schiffman vnnnd Hanns Erckhle vor genampt im abwesen der andern vorberurten gezeugen gelutert sin willen mit allem Ernst sin nachgelassene Kindt treulichen zu ziehen vnnnd darin bitten lassen sin Gesellschaft namlichen Ulrichen Erggel vnnnd annder sin Bruder, dieselben Kindt nach der vorgeschrieben zytt, Im der Gesellschaft zuversuchen vnnnd haben, vnnnd so sie zu ihren tagen kkommen, in welsche lanndt zu vertingen die Sprach zu begrieffen vnnnd dann furer den eren nach zu handeln, vnnnd ist damit tödtlichen abgescheyden vnnnd daß alles in gutter Vernunft vnnnd volkhomer Bescheydenheit bescheen vff dem Sechszathenden tag Merzens nächst vergangen. Also wir alle Ordnung in Hannnden die Testaments wie dann obberurt ist verstanden, so haben wir zu Vrkundt der ding dis Bekantnuß mit vnsern ohngehenckten Insigel geben lassen beschehen dem achtzehenden tag Merzens als man zalt von der geburt Cristi Tufend vierhundert Siebenzig vnnnd Sechs Jar.

171.

Karl Solzschubers des Aelteren Testament.

Nach Karl Solzschuber der Aelter Burger zu Nuremberg. Bericht A. 1477. Öffentlich mit diesem Brief, Daz ich mit verdachtem mut vnd Wolbeachten synnen zu den zeiten do ich es wol gethun mocht, vnd von vollem gewalt den Ich bracht vnd beweist hab mit meinem Henrat vnd tailbriefen die, die hernachgeschriben zewgen gesehen verlesen vnd gehört haben, Daz ich mit mein ainßhanndt, mit meiner Hab thun vnd lassen mag wie vnd was Ich will, Auch mit willen vnd wissen Gerhams meiner lieben eelichen wirtin Dicz mein geschafft schick vnd acht als von wort zu wort hernach geschriben stet. Zum ersten schick Ich wenn got ober mich gepewt, daß Ich mit tod abgegangen pin, Daz man mich dann Schlechtiglich zu der erden bestaten vnd begeen sol vnd alle mein schuld die Ich schuldig pin die wissenlich

(A a 2)

lich

lich ist, oder die man Redlich beweisen mag, furdertlich aufrichten vnd bezahlen sol. Darnach schick ich daz Gerhaws mein liebe eeliche wirtin die zwelffhundert gulden von Bunsen beiden zuschuezen vber die Sechshundert gulden die von solchen panden zuschuezen vnser baider kinden werden, Innhalt meins Heyrathbriefs habend vnd wartend sein, laut Irs Heyrathbriefs, Vnd darzu schick Ich Ir meinen mahelrhyng den Sy mir gegeben hat, vnd die verdeckten vergulden schewern, die mir von Hannsen Rumell meinem Anherrn seligen worden ist. Auch sollen Ir werden vnd beleiben die zway pfundt Haller zynns Die ich von Jörgen Teezel kaufft hab aus der wisen auf der furreit gelegen. daran die Erbschafft vor Ir geweest ist. Daz sy solch wisen zu aigen habe. Item so Schick Ich zu samndt Egidien, zun Predigern, zun parfusen alles hie zu Nuremberg an yedes ende Dren gulden vnd zu dem Newen spital, Vnd zu Sandt kathrein an yedes ende vier gulden, Vnd In allten Spital zween gulden, Vnd gen Pillerwerst dren gulden. Hern Erhartens Nachtigal Vicarien zum Newen spital Hern Lienhartens Spenngler Vicarien zu samndt Lorencz vnd friczen Walther Jorgen Pockel Nusmesser alle mein gewattern Ir yedem dren gulden vnd yedem erhalten das die zeit bey mir die nit auf meinen abgannng ain gulden. So schick Ich dem wirdigen Hochgelerten Hern Johannsen Birckhaimer Doctor zc. meinem lieben Oheim, Vnd Jeremias vnd Gabriel den Holczschuhern mein Brudern Ir yedem ain klainat funffzehen gulden wert, Vnd Sebolt den Holczschuber meinem vettern ain klainat zehen gulden wert oder das gelt dafur. So schick Ich meiner geschwewen Hans Volckmeirin den gulden Rhyng daren mit Swarczem geschmelez gegraben ist dise wort, gedennck mein. Vnd ob der vorgeschriben person aine oder mer abgiengen vor mir derselben geschick sol auch ab sein. Vnd was Ich las vber das das Ich vor verschickt hab, das schick Ich allen meinen künden zu gleichem tail, ye ainem als vil als dem andern. ausgenommen die lehen mit samdt Den verfallen zynnsen vnd gulten Vnd das Haws, vnd was Ich ligender Hab zu Bischpach hab mit sampt allem Werck Vogel vnd Bischzewg Schick Ich meinen Sunen zu voraus, vnd ob meiner künde ains oder mer mit tod abgiengen Es es zwainczig Jar alt oder bestatt wurde oder on geschafft derselben abgange tail solt geuallen auf die annen seine geschwistergit, Doch den Sunen der vorgeschriben voraus vorbehalten, vnd den Sunen zu gleichen tail geuallen, vnd ob meiner künde ains oder mer zuschuez oder auffertung eingenomen hete Es wer an parschafft Oder ligender Habe, Sy wer von meiner oder Ir Mutter Hab In also gegeben, das solt wider einwerffen vnd alsdann von Bunsen baider Hab Ir kains vor dem annern gefortailt Sunder ye ainem als vil als dem annern werden hindangesezt der vorgeschriben voraus den Sunen, dabey sol es beleiben. Auch sol man Ir kainen seinen tail schuldig sein zu geben Es sey dann Zwainczig Jar allt oder gaislich oder

oder werntlich bestat vnd mit einwerffen der zuschuez vnd auffertigung ob Sy die eingenomen heten, Vnd was also meinen künden meiner hab wirdet, damit mag Ir yedes mit sein ains handt thun vnd lassen wie vnd was es will vnverhindert von den annern, Es wer dann da got vor sey, daz Ir ains oder mer vngeratn wurde oder den Vormunden nicht folgen, oder an derselbigen vnd Freund Rat sich verheyrat, Oder Ir Mutter freuellich widerspenig wurde oder vnerte. Des oder derselben tail solt geuallen den annern seinen geschwistret, vnd von meiner Hab geschiden sein. Auch so mag die vorgenant Gerhaws mein liebe Hawsfraw, Bunsen baider Hawsrat Ir lebtag prauchen vnd Innhaben, Soll den auch in wesen halten vnd den nicht schuldig seyn, mit den künden zu tailen, Sy wolt dann das gern thun Ir lebtag, Auß vnd vber dicz mein geschafft Secz vnd nimm Ich mir zu Vormund den Wirdigen Hochgelerten Hern Johannsen Birckhaimer Doctor zc. meinen lieben Oheim, vnd Sebolt Holczschuber meinen Vettern. Jeremias, Gabriel die Holczschuber mein Bruder, vnd Gerhaws mein liebe eeliche wirtin. Daz die alle oder der merer tail aus In gannezen vnd vollen Gewalt vnd Macht haben, Solch mein geschafft mit aller seiner Innhalt vnd Artikeln pis zu ende aufrichten vnd vollenden als Ich In des alles wol getraw vnd gelaube. Doch so ding Ich mir ganneze vnd vollen macht vnd gewalt dicz mein geschafft gar oder ains tails zuuerkeren oder gar abzuthun, dieweil ich leb. Vnd des zu Brkund gib Ich disen Brief versiegelt mit der Stat Nuremberg anhangendem Insigel. Des syndt Gewegen die Ersamen man Her Ulrich Grunther vnd Her Niclas Grolandt, vnd Her Sebolt Reich. Geben am Eritag vor samndt Lucien tag, Nach Cristis gepurde vierczehenhundert vnd in dem Sybenund sybenzighsten Jare.

172.

Mannlehenbrief, von Veit Truchses, Domprobsten zu Bamberg, Karl Holzscher über einen Hof zu Röttenbach ertheilt.

Wir Veit Truchses von gottes gnaden Thumbrobst zu Bamberg Bez. A. 1480. kennen an dem offenbriff gen meniglich das wir vnserm liben getrewen Carln Holcscher Burger zu Nurmberg zu rechtem Manlehen verlihen haben vnd verlenhen In crafft vnd macht dics briefs einen Hoff mit aller seiner zugehorung daselbst zu Rotempach gelegen dorauff Conzweybler das erbrecht hat mit aller seiner ein vnd zugehorung den er vmb denselben weybler erkaufft hat von vns vnd vnser Thumbbrobst zu Manlehen rurend wir haben dem genantl. Holcscher dorauf gelihen was wir Im von rechts wegen leihen sollen doch vns vnser Thumbbrobst an vnsern vnd andern leuten an Iren rechten vnschentlich vngenerd Des zu Brkund (B b b) ha

haben wir vnser Inſigel an den brieff thun henden der geben iſt An Sontag nach Sand Thiburcius tag Nach Criſti geburt vierzehnhundert vnd In dem Achezigſten Jar.

173.

Copie gütlichen Vergleichs zwischen dem Spitalmeister des Teutſchherrſchen Eliſabethenſpitals und dem Convent des Kloſters zu U. L. Frauen Brüdern, wegen zweyer Güter zu Weltendorf.

A. 1480.

Wir die nachbeſtimmten Joſt Haller, Peter Harßdörffer vnd Endres Gewder Burgere vnd des Rats der Stat Nürnberg Bekennen öffentlich vnd thun kunth allermeiniglich mit dieſem Brief, als ſich Irrung Spenn vnd Zwiſtracht zwischen den würdigen andechtigen vnd geiſtlichen Herren Oswalt Zollner teutſch ordens die zeit Spital Meißter des alten Spitals zu Nürnberg auf ein vnd Herren Heinrich Schmid, lein die zeit Prior von wegen ſein vnd des Convents des Kloſters Vnſer lieben Frauen Bruder von dem perg Carmeln daſelbſt anders thails der zweyer Güter halb zu Weltendorf das nu dann Cunez warter heczu umb vier Sumere Korn, zwey Sumere zwey Achtel Haberns, zwey Herſthünner, ain Waſnachtſhemmen, ain kloben flachs, fünf Reß vnd zweinczig pfening inhaben, ſo weiland Bruder Friderich Holtſchuber ſelig etwan auch Spitalmeißter des vermelten Spitals teutſch Ordens zu peßerung der ewigen Meß, ſo er in den vergangenen Jaren in den benannten Spital vnd zu Sannd Jacob durch den benannten Prior vnd des vermelten Kloſters vnſer Liben Frauen Bruder ewiglich zubegeen mit verwilligung ſeiner Obern geſtift, vnd mit jerlichen ewigen Zinſen begabt hat, wie das die Stifftung an Sannd Ambroſien tag nach Chriſti Geburt im vierzehnen hundertſten Jar in vernern Worten erkläret vnd beſagt, gehalten haben vnd entſtanden geweſen ſein, von dem benannten Spitalmeißter auf Meynung, wie wol dieſelben zwey Güter von weyland dem benannten Bruder Friderichen Holtſchucher Spitalmeißter, dem benannten Prior vnd Convent übergeben ſein ſollen, doch das an verwilligung Seiner Obern vnd anders den ſich zuthun geburt hab geſchehen, deßhalb ſolch vermeint Übergab unpündig ſey, vnd von dem Prior vnd Convent vnder andern auf Meynung Inen die benannten zwey Güter in krafft der vermelten Übergab durch den benannten Holtſchuber als Spitalmeißter geſchehen, darauf Sie auch die Gült von denſelben Gütern lanng Zeit angenommen haben, zugehern ſollen alles zu beider ſeytt in vñl lanngen Worten verlauttet, vnd der Sy zu beyderſeytt, nemlich die benannt Spitalmeißter, mit wiſſen vnd willen des erwürdigen Herr Melchior von Neuneß Land Comenthur der Balen zu Francken vnd Comenthur der Heuſer Nürnberg vnd Ellingen teutſch ordens vnd der benannt Prior mit Willen Wiſſen vnd Vergunſten des Erwürdigen Bruder Johanneß Zymmer-

Zymmermann Prior Provincial in Obern teutſchen Landen in Beheim, Hungern, Zennmarck vnd Sachſen, Bruder Emfarius piger zu der zeit prediger Bruder Einharts, Her Bruder Cunradt Ringerberg, alle drey Leßmeißter der Heyligen Schrift, vnd des ganzen Convents des benannten Kloſters in der Gutigkeit auf vñs kommen vnd genugsam ſein, dar auf wir Sy zu beyderſeytt gnugsamlich gein einander verhort vnd zwischen Inen gütlich mit Wiſſen vnd Willen ausgeſprochen haben, us erſten das aller Unwill auch aller zuſpruch Vorderung vnd Spenn ſo neglicher tail zu dem andern gehabt vnd zu haben vermeynt hat, vnd was ſich zwischen In beyderſeytt bis auf dato diſs Briefs darwider verloffen vnd begeben hat, gannez tod abgericht vnd geſchlicht ſeyn vnd hanßen vnd neglicher tayl von dem andern deßhalb vnangelanngt vnd vnbequemert beleyben ſoll, fürbas ſprechen wir weiter, das die benannten Prior vnd Convent des vermelten Kloſters zu vñſer lieben Frauen Brüdern zu Nürnberg vnd Ir Nachkommen, die benannten Meß in Sannd Jacob vnd Sannd Eliſbethen Kirchen, auch den Jahrtag des benannten holtſchubers in Irem Cloſter auf Zeit vnd Ende, auch in maßen wie die benannt Stifftung beſagt zu ewigen zeiten on allen abbruch vnd mynderung beſtellen vnd halten ſollen vnd darumb zu ſampt andern in laut der Stifftung ſollen der benannt Spitalmeißter vñd Sein Nachkommen, den vermelten Prior vnd Convent des vorgedachten Kloſters vnd Iren nachkommen an ſtat vnd für die vorgemelten zwey Güter zu Weltendorf jerlich vnd jedes Jars beſunder zu ewigen Zeiten von allen vnd heden des benannten Spitals nuzen, Rennten, Gült vnd zugehörungen allweg auf Sannd Martins tag vor oder nach vngewerlich geben, reichen vnd bezahlen, drey Sumere Korn, zwey Sumere Haberns Nürnberger maß zu jeder heczbenannten Friſt on allen Verzug, vorbieten vnd vorheſſen vor allermeiniglich, durch welch weg oder wie das fürgenomien werden oder beſchehen mögt gar vnd gänglich on allen Iren Schaden dargegen ſollen die benannten Prior vnd Convent des benannten Kloſters vñſer lieben Frauen Bruder für ſich vnd Ire Nachkommen dem benannten Spitalmeißter, Spital vnd ſeinen Nachkommen, der obgeſchriebenen zweyer Güter zu Weltendorf mit aller Irer Eigenschaft Nuzung vnd zugehörungen abtreten vnd Ime die lediglich überantworten vnd ſich auch aller vnd jeder Gerechtigkeit ſo Sy daran vnd darzu zu haben vermeinen für ſich Ir Convent vnd Nachkommen verzeihen vnd begeben vnd wyder ſolchen vñſern Spruch vnd gütlichen entſcheid ſoll kain tayl nit appelliren, beruffen, ſuppliciren noch ſich der nullitet geprachen, auch kein reſtitution in integrum begern, noch des Obern Richters Ambt anrufen noch ſunſt fürbringen noch ſagen laßen, das die Ordnung vnd ſollennität, die ſich in ſolchen Sachen nach Ausweyſung der Recht, Gewonheit oder Herkommens zu halten geburt nicht verhalten ſey, auch kein andere Freyheit weder In noch außhalb Rechts gaillichen noch weltlichen welchem tayl zu gut

(B b b 2)

gut mit oder On wissen vnnnd Bevelhnuß erlanngt, ausbracht oder gegeben wern oder würden anziehen noch geprachen in kein wege. Vnnnd des zu warem Erkund so haben wir obgenannten Jobst Haller, Peter Harsdörffer vnnnd Endres Geuder vnnsrer jeder sein Innsiegel öffentlich thun henden an diesen Brief gleichs lauts gezwisacht, beden thailen gegeben, vnnnd wir Melchior von Newneck Lannnd Comenthur vorgeannt, Oswalt Zollner Spitalmeister, Bruder Johannes Symmermann Provincial vnnnd Bruder Heinrich Schmidlein Prior vnnnd der Convent vnnsrer Lieben Frawen Bruders auch vorgeannt, Bekennen öffentlich das der obgenannt Entscheid der vorgeannt Irrung vnnnd Speen von den benannten Spruchmännern zwischen vnnsrer Bedersent also mit unserm vnnnd der vorgeannten Personen aller wissen vnnnd willen beschehen ist, verzenhen vnnnd begeben vns auch darauf wir obgenannten Prior vnnnd Convent der obgenannten zweyer Güter zu Weltendorf mit aller ihrer Eigenschaft Nuczung vnnnd Zugehorung für Vnns vnnnd Vnsere Nachkommen nach besag des benannten entschaidts vnd ausspruchs in krafft dieß briefs vnd des zu gezeugnuß so haben wir vnser vnser hauß zu Nurnberg provincials, priorats vnnnd Convents Innsiegel zu der obgenannten Spruchleut Innsiegel öffentlich thun henden an diesen Brief, der geben ist auf Freytag vor Sannnd Jörgen tag nach Christi geburt vierzehenhundert vnnnd in dem achtzigsten Jare.

174.

Lehenabtheilung zwischen Jeremias und Gabriel den Solzschubern und ihres Bruders Söhnen Jacob und Karl den Solzschubern.

A. 1480. **W**ir Jeremias vnd Gabriel dy Solzschuer gebruder Vnd wir Jacob vnd karll Solzschuer auch gebruder karll Solzschubers seligen sun vnd erben Bekennen vnd tun kunt öffentlich mit disem brief, Nachdem wir vnd derselbig vnser Bruder vnd Vater seliger dy hernach geschriben lehenguter ungeteilt miteinander gehabt, haben wir vns gutlich miteinander vereint vnd solche Lehe entlich miteinander geteilt Inmassen hernach geschriben stet. Am ersten sind mir Jeremias Solzschuber zu meinem teil gefallen vnd worden der Hoff zu Ruckerstorff der des Hans Haffners erb ist Mer ein gut zu ruckerstorff das des Eberleins Haffners erb ist. Mer ein gutt zu Ruckerstorff das des Pecken erb ist. Mer ein gutt zu Ruckerstorff das des Kuncz Hupffen erb ist. Mer ein gut zu reichelstorff das des Kunczmen erb ist vnd vier selden gutlein gehören zu dem Hoff. Mer ein gut zu Reichelstorff das des Boldell weiler erb ist. Mer ein Hoff zu fack den der Ulrich swarcz pawt vier selden gutlein gehören In denselben Hoff Mer ein gutt zum Malmaschhoff das des Herman Schneiders erb ist. Item dy ecker vnd gartten dye des Welezen erb sind Item dy ecker zu Malmaschhof dye des Steffans allfoldt erb sind. Item dy

dy ecker wissen vnd gartten zum Malmaschhoff dye des Kuncz Mulners erb sind Item ein wissen zum Malmaschhoff dye prundelwis genant Item so ist mir Gabriell worden zu meinem teill Ein gutt zu puch das Kuncz arnolt pawt pawt hezund friez Jock Item das Haws zu Bishpach mit dem graben vnd garten. Mer ein wissen genant den Jaghoff. Mer ein gutt das etwan der weiler pawet das getailt ist vnd hezund ein tail der Friez pawt vnd den andern tail Hans Zehetter pawen vnd mer vier selden gutlein. Mer ein weirlein des pehams weir genat vnd ein weirlein das dorffweirlein genant alles mit seiner zu vnd eingehörung zu vishpach Item so ist vns iacob vnd karll vnd andern vnsern prudern an stat vnser vaters seligen zu vnserm teill sametlich worden Item ein Gutt zum kesswasser das des Hans Rosners erb ist Vnnnd ein zehetlein zu altenfelden Mer ein wissen zum steinpuhel dy peter weislock erb ist Mer ein gutlein zu Praunspach, das Hans fursters erb ist. Mer czwei gutlein zum Malmaschhoff dye des Heinicz Schneiders erb sind Mer vierzehen gutlein vnd ein vngepaute Hofstat vnd zwen gertten zwen wislein vnd vier Eckerlein alles zu dem Malmaschhoff Also das iglicher teill mit seinem teill tan vnd lassen mag wie vnd was er will ungehindert von dem andern vnd meniglichs von sein wegen Vnnnd dy genanten Jacob vnd karll sind gutt worden für Ir Bruder dy nit anheimis noch zu uren tagen kumen sind so dye selben zu land oder zu Iren tagen kumen wurden das sy In solche teilung verwilligen vnd darwider nit tan werden Des zu erkund haben wir vorgeannt Jeremias vnd Gabriell vnser Agyne Innsiegel Vnd wir Jacob vnd karll vnser vaters seligen Innsiegel des wir für vns vnd vnser prudern geprachen an disen Brieff gehangen Geben an sant thomas Abent des Heilige zwelfspoten Nach crists gepurt vierzehenhundert vnd Im Achtzigsten Jare.

175.

K. Friedrichs Lehenbrief, Karl Solzschubers Söhnen über unterschiedliche Güter erteilt.

Wir Friederich von gottes gnaden, Römischer Keyser, zu allenzeiten A. 1481. Merer des Reichs zu Hungern Dalmacien Croacien zc. kunig, Herzog zu Osterreich zu Steyr zu kernndten vnd zu Crain Graue zu Tyrol zc. Bekennen vnd tun kunt allermeniglich mit disem Brieff, das vnns vnnsrer vnd des Reichs lieben getrewen, Jacob, Karel, Paulus, Lienhart, Jeronimus vnd Lazarus gebruder die Solzschuber diemutlich haben bitten lassen, das wir Inen dise nachgeschriben Stücke vnd Gutter, mit namen. Ettlich Selden gutter mit Ackern Wiesen vnd Gartten zum Malmaschhof, Item anderhalb morgen ackers zwischen dem than vnd Malmaschhof, Item Ein Gut vnd vier morgen ackers, zum than gelegen, das des Heinzen Schneiders Erb ist, Item ein gutlein zu Praunspach, das Hannsen Furters

ters erb ist, Item ein gut zum Kesswasser das Hannsen Rosners erb ist, Item ein Wiesen zum Steinhübel, die peter Weisslocks erb ist. Item vnd ein zehendlein zu Altenfelden. So von vns vnd dem Heiligen Reiche zu Lehen ruren vnd von weilent Karlen Holzschuber Irn Vater erblich auf En komen werñ, Zu lehen zuuerleihen gnediglich geruchten, Solich Ir die- mutig zimlich bete auch die getrewen willigen dinst, so Ir vorderñ Vns vnd dem Reiche getan haben vnd En hinfur zutunde sich willig erbielten an- gesehen. So haben wir denselben Jacoben Karlen paulsen Lienhardten Je- ronimen vnd Lazarus gebrudern, gemeinlich vnd vnerscheidenlich die hezt- gemelten Stücke vnd gutter. Zulehen gnediglich verlihen, Vnd leihen Ine die also wissenntlich in Crafft diß Briefs, was wir Ine daran von Billigkeit vnd rechts wegn verlihen sollen oder mogen, die nu furbas von vns vnd dem Heiligen Reiche, in Lehensweise Inn zu haben, nuzen niessen vnd zugebrauchen, von allermeniglich vnerhindert. Doch vns vnd dem Rei- che an vnns vnd sunst menichlich an seinen rechten vnergriffenlich vnd vn- schedlich. Die vorgenannten gebruder die Holzschuber sollen auch darauf zwischen hie dat diß Briefs, vnd dem Heiligen Auffsarttag schirist künft- tig, den Edeln Sigmunden zu Bappenheim, Vnns vnd des Heiligen Römischen Reichs Erbmarschalln, Schultheissen zu Nuremberg vnd lieben getrewen, an vnser stat vnd in vnserm namen von solcher lehen wegen ge- wonndlich glubde vnd Ende tun, Vns vnd dem Reiche davon getrew ge- horsam vnd gewerttig zu sein, zu dienen vnd zutunde, als sich geburet vn- geuerlich. Mit vrfund diß Briefs, besigelt mit vnserm keiserlichen an- hangenndem Insigel, Geben zu Wienn am Achten tag des Monats Ja- nuary. Nach Cristi geburd, vierezehenhundert vnd im Einund Achtzigi- sten. Vnser Reiche des Römischen im Einundvierzigisten, des kaiser- thumbs im Newundzweinezigisten, vnd des Hungerischen im zweyund- zweinezigisten Jaren.

Ad mandatum Dñi
Imperatoris ppm.

175. (†)

Ludwigs von Eyb Mannlehenbrief, Jeremias Holzschu-
hern über ein Gut zu Wezendorf ertheilt.

A. 1481. Ich Ludwig von Eyb der Altt zw Sumerßdorff Als der durchleuchtig
Hochgeporn Fürst vnd Herr Herr Albrecht Marggve zw Branden-
burg Des heiligen Römischen Reichs Erz Camerer vnd Cursurste
zw Stetin pomern 2c. Herzoge Burgue zw Nurnberg vnd fürsten zw
Küegen Meyn gnediger Herr mir die prawneckisch Lehen gelihenn hatt
die fürter zuuerlehen Bekenne Ich mit dem Brieff vnd thu künth Aller
meniglich das Ich dem Erbern Jeremias holtshucher Bürger zw Nürm-
berg

berg eyn gutt zw wezendorf das er vmb Jeronimus vnd niclaus die schür-
staben geprüder erkaufft hatt, zw Rechttem manlehen vlihen hab vnd
vleyhe dem obgenanten Jeremias Holtshucher an dem obgemelten stück In
obgeschribener maß was Ich Im von Rechtswegen daran vleißen soll vnd
mag Doch mir vnd meynen Erben An vnsern Lehensschafften herlichkent-
ten Rechten vnd gewonhannten vnd sunst Vnsem neden an seynere gerech-
tigkentt onschedlich Zw vrfund mit meynem Vngen Anhangenden Innsigell
vfigelltt, Geben Am frentag nach Reminiscere Als man zallt nach Cristi
vnser lieben herrn gepurt Tausent, vierhundert vnd Im Vnvnnd-
Achtzigsten Jaren.

175 (*).

Vertrag zwischen Ortolph und Leonhard den Stromern
und Anton und Ladislaus den Derrern an einem, und dann Jacob und
Karl den Holzschubern und ihrer vier unmündigen Brüder Vormün-
dern am andern Theil wegen der Bürg.

Ich Sigmund zu Bappenheim des heiligen Römischen Reichs Erb A. 1482.
marschall, Ritter Schultheiss, vnd wir die Schöpffen der Statt
Nuremberg verhehen offentlich mit disem brief, Das für vns kam
In gericht Anthoni Derrer Bürger zu Nuremberg von sein selbs vnd laß-
law Derrers seins Bruders wegen, vnd erzeugt als recht was mit den
Erbern hern pettern Nüzel vnd Hern Anthonien Tucher Die sagten auf ir
ande das Sie des gebetten zewgen weren, Das zwischen Ortolfen vnd
leonharten den Stromern geprüder, den vorbenanten Anthonien vnd laß-
law den Derrern gebrüder an einem, Jacoben vnd Karln den Holzschubern,
dem würdigen vnd Hochgelerten Hern Johanssen Birkheymer Doctor,
Iheremias Sebolt vnd Gabrieln den Holzschubern, als vormunden,
paulus leonhartz, Iheronimus vnd lazarus der holtshucher Karl holtshu-
hers seligen kinder der vier kinder, sich die egenanten Ir vormund, In
krafft Irer vormundschafft angenommen, vnd Ir gemechtigt hetten, am an-
dern teylen, mit Ir aller guttem wissen vnd willen, ein freuntliche vnd gü-
liche abred vnd tending gemacht vnd geschehen were, Inmass hernach volgt,
Vnd nemlich zum ersten, Das aller vnwille vnd zwitterrecht, Spruch, Spen-
ne vnd vordrung, so die vorgenanten Stromer vnd holtshucher, von des
Bürglins wegen bisher zu vnd gegeneinander, gehept vnd zu haben ver-
meinten wie sich die In worten vnd schriftten mit sampt der rechtlichen vbung,
henndeln vnd vrteln, zwischen den benanten Stromern vnd holtshubern,
deßhalb bisher, wie vnd wa die sind ergangen, vnd die costen vnd scheden
darvondter erlitten vnd empfanngen, genczlich aufgehoben, tode vnd abe,
eynichertheil dem andern, deßhalb nichtzit schuldig noch pflichtig, sunder
gut freund sein sollen. Item alle gerechtikeit, so die benanten holtshucher
zu dem Bürglin haben, wie die genannt sind, sollen Si in kauff oder verz
(E c c 2) ezech

ezench weyse, Nemlich daran den obgenanten beden Derrern, zwey teyl, vnd den dritten teyl, den vorgeanten beden Stromern auf Sant Walburgen tag nechstkünftig auf, vnd vbergeben, Dagegen sollen in dieselben Derrern zalen fünffhundert guldin Reynischer an gelt, oder gütern, nach freund erkanntnuss. Item ob nach datum diez briefs, das Bürglin von ymant ansprach vnd mit recht verlorn wurd, auß grund oder vrsach, die, vor datum diser berednuss, beschehen sind, sollen die benanten holtzshuber, den egenanten Derrern die vorgeschriben fünffhundert guldin, oder die güter In dafür, vberantwortet widergeben, vnd sich des das Si das In dem valle wid'geben wollen, verschreiben. Item wa die keyserlich Mayestat, auf der Stromer vnd Derrern vleysig bethe Ine das Bürglin, nit leyhen wolt, So soll, diser vertrag, die egenanten Stromer, Derrern, vnd holtzshuber, nichtz pinden, Vnd solche abred vnd beteydigung vorgemelter massen, vnnwense geschehen were von den obgenanten personen, bederteyl auf heut datum diez briefs vor Ine veruehen vnd bekannt. Vnd des zu warm verkund. Ist den obgenanten Derrern diser Brief, mit vrtel von Gerichte geben versigelt mit diez gericht der Statt Nürnberg anhangendem Insigel, Geben am Sambstag vor Sant Jörgen tag des heyligen Ritters vnd marters Nach Crists gepurt vierzehenhundert vnd In dem zwey vnd achtzigsten Jaren.

176.

Der Solzshuberischen Stiftung Kaufbrief über verschiedenes ewiges Geld auf der Stadt Schweinfurt.

A. 1483. **N**ach Jeremias Solzshuber Burger zu Nürnberg Thu kunt Allermeins glichem mit diesem Brief Nachdem, wehlund Berchtolt Solzshuber der elter, mein Vetter seliger In seinem leben Auß gutter bedenkung Ein löblich geschafft getan, Vnd vnder annderm Ein Stiftung fürgenommen vnd darzu fünffzehenhundert guldin Reinsch Ländswerung geschickt gegeben, vnd dabey verordnet hat Dieselben Summa auch das so zu Jarn daraus ersparet wurd vmb Jerliche ewige nuczung anzelegen, mit nemlicher Bestimmung, wie vnd zu was sachen Dieselben Jerlich nuczungen geprauchet werden sollen, Auch mit sunderlicher verordnung, das allweg der elstist des namens seins geschlechts der Holzshuber, sollicher Jerlicher nucz ein eynnehmer Berechner, Anlegner pfleger vnd gemainer Handler sein soll Vnd aber Anthony Solzshuber mein Vetter auch Burger zu Nürnberg, Als diser zeit bemelts vnnsers geslechts, vnd namens der Holzshuber, der elstist egerurter Stiftung ein gemainer Handler vnn pfleger ist. Also Bekenn ich fur mich vnd alle mein erben, Das ich mit wolbedachtem Mut demselben Anthony Holzshuber meinem Vetter, als egemelter Handler vnn pfleger vnn allen den Ihnen die das In crafft egemelter stiftung In eynicherley wens Jecz, oder hinfur berurn, vnd antreffen mag, eins auß

aufrechten Redlichen vnn vnnwiderrufflichen kauffs zu ewiger vrtet verkawfft, vnn zukawffen gegeben hab, Die hernach benanten ewigen zins alle von vnd ab der Stat Schweinfurt auf ablosung verschriben, nemlich funffzehen guldin vnn dreyzehendhalb schilling In gold Reinsch Ländswerung, So mir von dem obgemelten Berchtolden Holzshuber meine Vetter seligen erblich angefallen sind. Item drey guldin vnn drithalb schilling In gold Reinsch bemelter werung, mir von Karln Holzshuber meinem Vater seligen anerstorben, Item einen guldin funff Schilling vnd zwen Haller In gold, Statwerung zu Nürnberg vnd erblich von dem Jeczgenannten meine vatter seligen auf mich gelangt, vnn Ich gelobe Ine auch sollicher ewiger zins, fur frey vnn vnbekumert, zu weern, als Recht ist, Also das der benannt Anthony Holzshuber als egemelter gemainer Handler vnn pfleger mit denselben zynnen handeln vnn furnem mag, wie sich nach lawt vnn Inhalt der vilgedachten Stiftung gepurt, vnn hindert von mir, mein erben, vnn meniglichem von vnnsrem wegen vnn mit empfangung der ersten Bezahlung anzefahen, auf Sant Martins tag schirft, wa er mir mit wissen vnn willen, der anndern Holzshuber, vnnsrer vetter vnn Bruder, zu disen dingen verwandt, von oftgemelter Stiftung wegen, ein Summa nemlich vierhundert vnn zween guldin reinsch Ländswerung, Darumb vnn dafür, also par zu Danck Außgericht vnn bezahlt hat, die Ich furtter In bessern meinen Nucz angelegt vnn bewennet hab Darumb Ich Ine vnn alle annder bemelter Stiftung verwandt vnn Ir nachkomen vnn erben, von derselben Stiftung wegen, fur mich, vnn alle mein erben ganz allerding, quitt ledig vnn lose sag, Ine krafft diez Briefs, Doran Ich dess zu verkund mein Insigel offentlich gehanngen vnn darzu mit vleys gebetten hab, Die Erbern Einhartten Groland vnn Heinzen topler Burgere zu Nürnberg Das sie Ire Insigel auch hierangehanngen haben, Welcher Vete vnn Besizlung, wir Jecz genannten Groland vnn topler also bekennen, Doch vnns vnn vnnsrem erben on schaden. Der geben ist Am frentag nach Sant Kilians tag Nach crists gepurt vierzehenhundert vnn In dem drey vnn Achtzigsten Jar.

177.

Sebald und Hans der Solzshuber Theilbrief mit ihrent Bruder Sriczen.

Nach Sebald Vnd Ich Hans die Solzshuber gebrüd Burg zu Nürnberg A. 1483. Berg, Bekennen für vns vnd vns' erben mit diesem brife geinall meniglich, Das wir vns mit vnrm lieben Brud' Sriczen Solzshuber dem eltern auch Burg zu Nürnberg, einer gütliden vnn freuntlich taizlung, Vmb alles Vnsrer vetterlich, Mütterlich vnn ander anerstorben erb vnn erbgut, an parschafft, lehen vnn aigen, Varent Vnn Eigent, Verr
(D d d) ein

eint und vertragen haben, Nemlich die Lehen auf den Meezen, und das aigen zu grunt, Und In solch' vnser taylung, sein dem genannten Friczen Holtschucher Vnserm Brud' dise nachgeschriben parschaft, gütt', zins, gült und Rentt, zu seinem tail worden und gefallen Mitnamen an parschaft, daran In wol benügt, Mer fünffzig guld. Landswerug und acht schilling In golde Leipgedings aus der Losungstuben zu Nürnberg, Und so auf In den gemelten friezen Holtschuch' v'schriben sein und steen, Mer zwen und zweinzig guld. Landswerug und zehen schilling In golde ewigs gelts von der Stat zu Eger, Mer vier unddreißig guld. Landswerug, achtzehn schilling und acht Haller In golde ewigs gelts aus der Hofmarck, Mer vier guld. Landswerug aigen gelts auß Pet' zyners Haus an der ewßern Lauffergassen gelegen, Mer ein guld. Landswerug und sechs pfunt aigengelts auß Jörg Wischers Haus Im Werb gelegen, Mer zwelff guld. werug aigengelts auß Hans pruners Haus am Bischbach gelegen, Mer acht guld. werug aigengelts aus Steffan kolben Haus am Milchmarkt gelegen, Mer fünff guld. werug aigengelts, aus Durckhart zyners Haus auch an der ewßern lauffergassen gelegen, Mer vier guld. werug aigengelts aus Fricz Gebharts Haus an der Irbergassen gelegen. Mer drei pfut Neuer Haller aigengelts auß Daniel Wlmers Haus an der zistelgassen gelegen. Mer zwey pfut Neuer Haller aigengelts, aus Jacob Stumpfen Haus an der Pintergassen gelegen, Mer ein halb pfut Neuer Haller aigengelts, und drey Weisat der yedes zwelff Pfennig wert sei, aus des Michel Beckslahers Haus am Panerberg gelegen, Mer ein guld. landswerug, ein sümmerin korns und vierzehen Meezen Nürnberg' maß auß Heinczen kistalten garten. und Eckeren vor dem thirgartner thor gelegen, Mer das halb Herrn haus od' sicz zu Bischbach gegen der kirchen ober gelegen, mit sampt dem Haußrat, und eins tails des garten, So alles aigen ist, Mer der Halbtail des stadels, und der Halbtail der dreier öden Hoffstat bei dem gemelten Haus zu Bischbach gelegen, und daraus heczut ein gart gemacht ist, mit aller Ir' zugehörug, Und als weit die mit dem zawn umb und umb fangen und begriffen haben, Und an dem allen der ander Halbtail mir Sebalten Holtschuch' worden Inhalt meins tailbriffs und angeschlossen ist, Vmb Hundert und fünffund sibenzig guld. Landswerug, mit dem Geding, wenn und zu welcher zeit der gemelt friez Holtschucher solchen meinen halben theil umb die gestympten Summa haben und nemen will, So soll Ich Im den darumb volgen und widerfaren lassen, Und des auff die Bezalung solcher Sum abtreten, doch was Ich Sebolt Holtschucher des meinen gein Bischbach hab lassen füren, von Haußrat oder andern ding, das soll mir friez alsdann widerumb lassen werden und volgen, und was wir auch bed daselbst miteinander hinauß erkaufft

kaufft und v'pawt haben bis auff den tag solcher annemug, Soll mir friez meins tails halb erstatten und vergleichen, Mer ein gut zu Bischbach das Herman Rainolts erb ist, Jerlich umb ein sümmerin korns Nürnberg' maß, sechs pfunt alt, sechs kes zu pfingsten ein Weck zu Weihnachten und zwo faßnachthenen, Mer ein gut zu Bischbach das Ruprecht Höchels erb ist Jerlich umb ein sümmerin korns Nürnberg' maß, vier pfunt alt, einen weck zu Weihnachten, Vierzig Aher zu Oftern, drei kes zu pfingsten drey kes zu Weihnachten, ein Herbsthun und ein faßnachthun, Mer der Ober Weyer, das ober Wiglein, und das wiglein, das der gart genant zu Bischbach, und so alles Lehen ist von dem Burggraffthumb zu Nürnberg, Mer ein Hove zu Elterstorff, den Concz koler pawt, Und Jerlich zinst, zehen sümmerin korns Nürnberg' Maß, Siben und zweinzig kes zu dreien zeitten Im Jar, sechs Herbsthün' und sechs faßnachthennen, Mer zwey seldengütlein, die auch Concz koler pawt und Jerlich dauon gibt achtzehen kes zu dreien zeitten Im Jar, drey Herbsthün' und drey faßnachthenen, Mer ein Hofe zu Elterstorff, den Klein arm Her pawt und Jerlich dauon gibt siben sümmerin korns Nürnberg' maß, dreißig kes zu dreien zeitten Im Jar, sechs Herbsthün' und zwo faßnachthenen, Mer ein seldengütlein das auch Klein Arm Her pawt, und Jerlich dauon gibt ein pfut neuer Haller, halb auf sant Michelstag und halb auf sant Walburgen tag, sechzig Aher zu Oftern, Achtzehen kes zu dreien zeitten Im Jar, zwey Herbsthün' und zwo faßnachthennen, Mer ein Seldengütlein zu Elterstorff, das Hanns Wengels erb ist, Jerlich umb drey pfunt alt, Achtzehen kes zu dreien zeittenn Im Jar, zwey Herbsthün' und zwo faßnachthennen, Mer ein Seldengütlein zu Elterstorff, das Hanns Meezingers erb ist, Jerlich umb Drenthalb pfunt alt, Achtzehen kes zu dreien zeitten Im Jar, vier Herbsthün' zwo faßnachthennen Und zwen Meezen zwieffeln, Mer ein Seldengütlein zu Elterstorff, das Concz Hofmans Erb ist, Jerlich umb dritthalb pfunt alt, drenssig Aher zu Oftern, Sechs kes zu pfingsten, Sechs kes zu Weihnachten, und ein faßnachthennen, Mer ein Seldengütlein zu Elterstorff das Herman Schultheissen erb ist Jerlich umb ein pfunt alt, Achtzehen kes zu dreien zeitten Im Jar, vier Herbsthün' und zwo faßnachthennen, Mer Ein Seldengütlein zu Elterstorff, das der küngundt Wenglin erb ist, Jerlich umb vier pfunt alt, und ein faßnachthennen, Mer Ein Wieß zu Elterßdorff, die Connezen Newschenn erb ist, Jerlich umb anderthalb sümmerin korns Nürnberger Maß und zwo faßnachthennen, Und diese gütter und gült zu Elterstorff sein auch all lehen von dem Burggrauenthumb zu Nürnberg, Und mit dem allem und Jedem soll und mag auch der genannt Fricz Holtschucher mit sein Klinghandt thun und lassen, wie vnd was er will, vngehindert von Vns, Vnsern erben und meniglichen von Vnsern wegen, Und soll auch vnser keyner solcher taylung halb vnd

vnd vmb das So getaylt ist, kein Zuspruch noch anlag zu dem Andern nit mer habenn noch fürnemen, In ennich weiß fürbas ewiglich, Wenn auch er oder sein Lehenns erben, an Vnns oder Vnnsen Lehennserbenn begeren vnd muten das wir Ime solche obgeschribene Lehennstück vnd güter, davon Im die Abnuetzung vnd gült auf den Mezen zugetaylt sein, gein den Lehenherren gar oder eins tayls, schriftlich oder persönlich auffsenden vnd der verzeihen füllen Es sey Überkürz oder Über lang, So füllen vnd wollen wir oder vnser Erben, das vnuerzogennlich vnd on all widerRed, eintrag, behelff vnd außzug thun, damit die entlich In sein oder seiner erbñ gewalt vnd hant kommen Vnd bracht werdñ on alle Vnnsere Verhinderung vnd Seimen, Sonnder all arglist vnd geuerde, Das geredenn vnd versprechenn Wir Ime auch hiemit In Crafft dits brieffs bei vnnsen guten vnd warñ trewen vnd eidenn, Vnd des zu warer Brkunde, Habenn wir Sebalt vnd Hanns die Holtzschucher Vnnsen Iglicher sein Innsigel an diesenn taylbrieffe gehanngen, Vnd darczu gebeten die Ersamen Sebalden Meychen vnd Sebalden Schreyer Burger zu Nürnberg, das sie als gebettenn zewögen der sachen zu merer Bekantnuß Ime Innsigel zu den Vnnsen daran auch gehanngen haben, Des wir die Jeczgenantten Sebolt Reich vnd Sebolt Schreyer also geschhehenn Bekennen, doch Vnns vnd Vnnsen erbenn on schadenn, Der geben ist am Donnerstag vor Samndt Petters tag kettten feyer Ad vincula zu Latein genant, Als man zalt Nach Cristis Vnnsers Liebenn Herren gepurt Vierzehenhundert vnd In dem Drey vnd Achtzigstem Jarenn.

178.

Sebald und Fritz der Holtzschuber Theilbrief mit ihrem Bruder Hannsen.

A. 1483. **N**ach Sebalt vnd Ich Fritz der elter die Holtzschucher Gebruder, Burg zu Nürnberg, Bekennen für vns vnd vns' erben, mit disem brife gein allermeniglich, Das wir vns mit vnserm lieben Brud' Hannsen Holtzschuch' auch Burg zu Nürnberg, einer gütllichen vnd freüntlichen taylung vmb alles vnser vätterlich Mütterlich vnd ander anerstorben Erb vnd erbgut, an parschafft, Lehen, vnd angen, varent vnd ligent, vereint vnd vertragen haben, Nemlich die lehen auf den Mezen, vnd das aigen zu grunt Vnd In solcher Vns' taylung sein dem genanten Hannsen Holtzschuch' vnserm Brud' diese nachgeschribñ parschafft, güter, zins, gült vnd Rennt zu seinem tail worden vnd gefallen, Mit Namen an parschafft, daran In wol benigt, Mer vier vnd vierzig guld. Landswerug ewigs gelts, auß der Losungstuben hie zu Nürnberg, Mer sechs gulden Landswerug vnd sechs schilling in gold Leipgedings, auch aus der Losungstuben hie zu Nürnberg, vnd so auff demselben Hans Holtzschucher steen, Mer

36

zehen guld. Landswerug sechzeihen schilling In gold Leipgeding, auch auß der Losungstuben hie zu Nürnberg, Vnd so auf mich Sebolten Holtzschucher vnd Anna Jeronimus Kümmlin Vnser swester steen, Mer achtzeihen guld. Landswerug, Leipgedings, auch auß der Losungstuben hie zu Nürnberg, Vnd so auf Im dem genanten Hannsen Holtzschucher, Vnd der gemelten Vnser swester der Anna Jeronimus Kümmlin steen, Mer Newn guld. Landswerug leibgedings auch auß der Losungstuben hie zu Nürnberg, Vnd so auf mir Sebolten, Vnd dem genanten Hannsen Holtzschucher steen, Mer zehen guld. Werug aigen gelts vnd zwo faßnachtthennen aus Bartolomes egens Hauß, hinter dem Rathaus gelegen, Mer sechs guld. Werug eigen gelts aus Heinz keglerin Hauß, an der praiten gassen gelegñ, Mer vier guld. Werug eigen gelts aus Jörg Cristans Hauß vnter den Hutern gelegñ, Mer vier guld. Werug engen gelts, vnd ein Beck oder vierzig pfening dafür, Vnd ein Lamspauch oder vier vnd vierzig pfening dafür, aus Conrade kelners Hauß bei dem Newentor gelegñ, Mer vier guld. Werug engengelts, aus der kuncz krewsin Hauß vnt' der vesten gelegñ, Mer zwen guld. Werug engengelts aus der Concz Lochnerin Hauß an der eusser lauffergassen gelegñ, Mer drei gulden werug aus der puchnerin Hauß bey sant Claren gelegñ. Mer drei pfunt newer Haller aigen gelts, aus Fricz Müsfelleins Hauß am kornmarkt gelegñ, Mer anderthalb pfunt newer Haller ein Beck vnd ein Lamspauch, oder für Jedes Weisat zweinczig pfening, auß Heinz Horenrichters Hauß Im Werb gelegñ. Mer ein pfunt newer Haller, vnd ein Beck, oder vier vnd zweinczig pfening dafür, aus Elspet Holtzschuchmacherin Hauß Im sundergew gelegen, Mer ein pfunt newer Haller auß der Conrade Mentlerin Hauß bei sant Kathrein gelegñ, Mer drei pfut alt aus Hans Sizen Hauß Im sundergew gelegñ, Mer die Wisen Hinter Sandt Johans an der pegniez bei dem See gelegen, der bei anderthalb tagwercken ist, Mer sechs Morgen ackers In der püg genant Hinter Sandt Johans gelegen, Mer ein eigen gütlein zu Tormencz gelegen, das Jerlich gibt fünff pfunt alt vnd acht vnd zweinczig pfening, Mer Ein gut zum Steinpübel, das Concz Gollners erb ist Jerlich vmb vier Sümer korns Nürnberger maß, vnd drei pfunt alt vnd drei pfening für die klein gült, Mer ein gut zu Swerzeloe das Concz Bayers erb ist, jerlich vmb sechs sümer korns Nürnberg' maß vnd vier pfunt alt, vnd fünffvndzweinczig pfening für die klein gült, Mer ein gut zu Haidelbach, das Allein pawers erb ist, Jerlich vmb zwei Sümer korns, drey süm' Haber Nürnberg' Maß, vnd zwo faßnachtthennen, Mer zu Eberspach drei gütlein, die Allein Vngerleins Erb sein, Jerlich vmb vier sümer korns, vnd ein Mezen Weicz Nürnberg' maß, vnd zwelff pfunt alt vnd aüß pfening für

(See)

für

für die klein gült, Mer zu Eberspach zwey gütlein die linhart purckels erb sein
 Terlich umb vier simer ein Viertel korns, vnd anderthalb Meezen Weicz Nü-
 remberg Maß, vnd für die klein gült vier pfunt alt vnd ein pfenning, Mer
 zu Eberspache zwey Gütlein, die Hans pruners erb sein Terlich umb acht,
 halb simer korns, vnd zwen Meezen Weicz Nüremberg Maß, vnd für die
 klein gült aillf pfut alt vnd zweinezig pfenning, Mer zu Malmashof ein
 gütlein, ist Hanns krausen vererbt, Terlich umb drej pfunt alt vnd zehen pfen-
 ning, Mer ein Gütlein zu Malmashof ist Herman Hagen vererbt, Terlich umb
 zwej pfunt alt vnd zehen pfenning, Mer zu Malmashof ein Gütlein ist Seizen
 Neczschuch vererbt, Terlich umb acht pfunt alt vnd achtezeihen pfenning, Mer
 zu Malmashof ein gütlein ist friezen Mäln' vererbt Terlich umb acht
 pfunt alt vnd Newvndzweinezig pfenning, Mer ein Garten zu Malmash-
 of ist Hannsen pamß vererbt Terlich umb ein guldin Landswerung,
 Vnd dise obgeschriben gütter zum Steinbühel, zu Swerezenloe zu Haidel-
 bach, zu Eberspach, vnd zum Malmashofe, geend alle zu Lehen von dem
 Heiligen Rench, Vnd mit dem allem vnd Jedem soll vnd mag auch der ge-
 nant Hanns Holtzschucher mit sein einshant thun vnd lassen, wie vnd
 was er will vngehendert von vns, Vnsern erben Vnd meniglichs von Vnn-
 sern wegen, Vnd soll auch Vnsere keiner solcher taylung halb vnd umb das
 So getailt ist, kein Zuspruch noch anelag zu dem Andern nit mer haben
 noch fürnemen In ennich weiß fürbas ewiglich, Wenn auch er, oder sein
 lehenns erben, an Vns oder Vnsere lehenns erben begern vnd muten, Das
 wir Ine solche obgeschribene Lehennstück vnd gütter, danon In die Ab-
 nuczung vnd Gült auff den Meezen zugetailt sein, gen den Lehenherrn, gar
 oder eins tayls schriftlich oder persönlich auff Sendden vnd der verzeihen
 füllen, Es sei über kurz oder Über lang, So füllen vnd wollen wir, oder
 vnser erben, das vnuerzogenlich vnd on all widerRed, eintrag, behelff
 vnd außzug thun, damit die entlich In sein oder seiner erben gewalt vnd
 Handt komen vnd bracht werden, on alle Vnsere Verhynnderung vnd
 sewnen Sonnder all arglist vnd geferde, Das geredenn vnd versprechen
 Wir Ine auch hiemit In crafft dits Brieffs, Bei vnsern guten vnd
 warñ trewen vnd andenn. Vnd des zu warer Bekunde, haben wir Se-
 balt vnd Fricz die Holtzschucher Vnsere Mglcher sein Innsigel an
 disen taylbrieffe gehanngen, Vnd darczu gebetten die Ersamen Sebalden
 Reichen Vnd Sebolten Schreyer, Burger zu Nüremberg, Das sie als
 gebeten Zeügen der sachen zu merer Bekanntruss Ire Innsigel zu den Vn-
 sern daran auch gehanngen haben, Des wir die Jczgenanten Sebolt Reich, vnd
 Sebolt Schreyer also geschehen bekennen, doch vns vnd vnsern Erben on
 schaden, Der geben ist am Donnerstag vor Sant Peterstag ketensfeyer ad vin-
 cula zu Latein genant, Als man zallt Nach Cristis Vnsers liebenn Herrenn
 geburt vierzehenhundert Vnd In dem Drenvndachtzigisten Jarenn.

Fricz Holzschubers Kaufbrief über den andern halben Theil
 des Holzschuberischen Herrnhauses oder Sizes zu Fischbach.

Nach Sebalt Holtzschücher Burger zu Nüremberg thun kunth allermenig. A. 1484.
 lich, Als mir Inn der tailung zwischen mir Friczen vnd Hannsen
 meine Brüdern Beschehen zu gefallen vnd worden ist, Das Halb
 Herren Hauß oder Siz zu Fischbach gegen der Kirchen ober gelegen mit
 sampt dem Haußrat vnd einstails des gartten So alles aigen vnd darczu
 der Halbteil des stabels vnd der Halbteil an den dreien oden Hoffstetten bey
 dem gemeltten Hauß gelegen, Vnd darauß hezunt ein gart gemacht, Vnd
 Lehen vnd mir angeklagen ist umb Hundert vnd fünff vnd sibenzig guldein
 Landdswerung Vnd daran der annder Halbteil Dem genantten friezen
 Holtzschucher meinem Bruder ist worden vnd gefallen mit dem geding vnd
 der Abrede, wenn vnd zu welcher zeit derselb friez Holtzschucher mein Br-
 der solchen meinen Halben teil umb die gestymptn Sum vnd anzal zu seinem
 Halben teil haben vnd nemen woll, Das ich In den dann mit aller zuge-
 horung darumb volgen vnd widerfarñ lassen Vnd des auf dy Bezalung
 derselben Sum abtreten soll, Wie dan das mein vnd sein tailbrieffe ober
 vnser tailung außganngen lautter anzaigen, Also Bekenn ich mit diesem
 Brieffe für mich vnd mein erben das der gnannt Fricz Holtzschücher mein
 Bruder solch meinen Halben angefallen tail des Halben Herren Hauß
 vnd Haußrats den tail des Gartten, Des halben stabels vnd den Halben
 tail der dreier oden Hoffstat angenommen Vnd mir die gestympten Sum der
 Hundert vnd fünff vnd sibenzig Gulden darfür außgericht vnd Bezalt hat.
 Vnd darauß So tritt Ich im des allen hiemit ab oberantwort In das vnd
 sag in vnd sein erben für mich vnd mein erben umb die gestympten Sum
 der Hundert vnd fünff vnd sibenzig guldein quitledig vnd Lose In crafft
 vnd macht dits Brieffs vnd verzeihe mich auch für mich vnd mein erben al-
 ler meiner recht vnd gerechtigkait daran, kein elag Anfordrung noch zu-
 spruch Darumb vnd darczu nit mer zehaben zugewynnen noch furzunemen
 In einch weg noch weise fürbas ewiglich Vnd verzeih mich auch sonnder-
 lich HirInn des außzugs de non numerata pecunia gnannt. Vnd des zu
 Bekund hab ich obgenanter Sebalt Holtzschücher mein Innsigel an disen
 Brief gehanngen vnd darczu gepetten dy erbern Jorg Holtzschücher vnd Ja-
 cob Saurzapff Burger zu Nüremberg Das sy als gepetten zeügen der sachen
 zu merer Bekenntruss Ire Innsigel zu dem mein daran auch gehanngen ha-
 ben, Das wir die heczgenannten Jorg Holtzschücher vnd Jacob Saurzapff
 Also geschehen Bekennen Doch vns vnd vnsern erben on schaden, Der
 geben ist am Montag nach Anthoni. Als man zalt nach Cristi vnsers
 Herren gepurdt vierzehenhundert vnd in dem vierind Achtzigisten Jare.

179 (*).

Jacob und Karl der Solzschuber, auch ihrer vier Brüder
Vormünder Quittung, Anton und Ladislaus den Derrern wegen
bezalter 500. Gulden Rheinisch der Bürg halber ertheilt.

A. 1484. **W**ir die Hernachgeschriben mit namen Jacob und Karl die holzschuer
geprudere, Karl holzschuers saligen eeliche verlassene Sune, für
vuns selbs Johann Birckhaymer doctor, Jeremias Sebolt und
Gabriel die holzschuer alle vier vormunde, paulus linharts Jeronimus
und lazarus der Solzschuber geprudere, auch des vorgenannten Karl holz-
schuers saligen eelich verlassene Sune Bersehen offentlich für vuns alle
vunser erben und nachkomen, und tun kunt allermeriglich mit disem briff,
das vns die Erbern und weisen Anthoni und laslawe die derrer geprudere
vunser lieb ohann, auch purger zu nürnberg zu danck par außgericht und
bezalt haben Fünffhundert gulden Rheinisch lannnds werung So sie vns von
des Bürglins wegen zu geben und zu bezalen schuldig sein In laut des ver-
trag briffs mit des gerichts alhie zu nürnberg anhangendem Innsigel ver-
sigilt und geben am Samstag vor sant Jorgen tag des hailigen Ritters und
martterers nachstuergangen, darumb wir dann dieselben derrer, und Ir
erben, für vuns, vunser erben und nachkomen Und In sunder wir vier vor-
genannten vormund, enttlich und vnwiderruffenlich quit ledig und lose ge-
sagt haben, und hiemit haben wollen In der allerpesten und rechtlichisten
form, kein elag vordrung ansprach noch recht darumb zu In nicht mere
zu Haben, noch zu gewynnen mit dheinen gericht noch sachen gaislichen
noch weltlichen an dhain steten fürpaß ewiglichen. Des zu vrfund geben
wir obgenannten Jacob und karll die Holzschuer gepruder Johann Birck-
haymer doctor, Jeremias Sebolt und Gabriel die holzschuer alle purgere
zu nürnberg disen briff mit vunser iglichs anhangenden Innsigel besigiltten
Der geben ist an pfinczttag vor Sant Peters tag kathedra genant Nach
Crissi gepurt Bierzehenhundert und In dem Vier und Achtzigsten Jare.

180.

Anton Solzschubers Vererbbrief etlicher Güter zu Affal-
terbach, welche Herdegen Rechberger von den Vormündern und Ge-
treuschändern der Heinrich Rechbergerischen Kinder gekauft hat.

A. 1484. **S**ch Anthoni Solzschuber Burger zu Nuremberg verziehe offentlich
mit diesem Briefe und thue kunt meniglich das für mich komen sind
Jorg Rechperger von vnnternschelnpach und Cuncz pirckenreutter
von vnnterriestelbach veriahen und bekantten das sie als vormunde und ge-
treushennder Cristina und Margarethen Hainzen Rechpergs seligen ver-
lassen kinder recht und redlichen verkaufft und zukauffen geben hetten alle
die

die recht und gerechtigkeit so die vegenannten Cristina und Margareth
an dem Hofe zu affalterpach den Cuncz Rechperger hczundt Besess und
ynnen hett, auch an dem Hofe den Herdegen Rechperger ynnen hett und an
allenn anndern guttern es weren Lehen liegents und varendes wie dann
die Namen hetten oder benennt werden mochten ganncz nichts ausgeno-
men noch hindan gesezt so dann erblich von irem vater seligen auff sie, als
sein nachst erben komen und gelanggt wer und yn erbssweise zustien
solt und mocht Herdegen Rechperger von affalterpach und allen seinen erben
vmb ein nemliche summa guldein und gaben alsopald als Vormud und ge-
treushennder an stat ir und von wegen der kind alle die recht und gerechtig-
keit so die benannten kinder und sie von irendt wegem an den obbestimp-
ten guttern allenn und yeden hetten mit Handt und Halm auff und über
verzeiegen sich auch daran als vormud aller der recht und gerechtigkeit die
sie von wegen irer vormudschafft auch die benannten kinder daran gehabt
und bißher herpracht hetten hinsuro kein zuspruch vordrung an und nach-
sprach nicht mer zuhaben noch darnach zu sprechen weder mit recht noch vne
recht gaislich oder weritlich noch schaffen getan zu werden durch sich selbs
oder yemant anders von wegen der kinder wie dann das erdacht oder für-
genommen werden möcht inchain weise fürbaser ewiglich Also hab ich obge-
nanter Anthoni Holzschuber solche gerechtigkeit von yne auff und über ge-
nomen und die fürtter Herdegen Rechperger und seinen erben mit Handt
und Halm widerumb verliehen was mir dan daran zuuerleihen zimbt und
gepürdt das er und sein erben hinsuro damit thuen und lassenn mügen wie
und was sie wollen von den benannten kindern und iren vormuden vngehin-
dert, des zu vrfunde gib ich In diesen Briefe mit meinem aigen anhangendem
insiegel bestiegelt doch mir und mein erben an vunsern zinsen lehenschafft
und gerechtigkeit vnschedlich Der geben ist am Samstag nach sandt kun-
gunden tag In der vasten als man zalt von Crists gepurdtausent vier-
hundert und In dem vierundachtzigstenn iare.

180 (*).

Christophs von Wolfstein Helmlehenbrief, Jacob und Karl
den Solzschubern über zwey Güter zu Neuses ertheilt.

Sch Cristoff vom wolffstein zu der vndern Solczpurg Befess mit dem A. 1486.
prieff das ich zu rechtem Helmlehen als helmlehen recht ist als der eltst
iczunt vom wolffstein verliehen han den erbern Jacob und karl den
Soltzschubern geprudern zwan güter zu Neuses das ain do Cuncz waten-
pach auf siczt das ander do Hans steck auff siczt Soliche obgeschriebe-
ne güter mit alle yr ein und zugeherung verleh ich in vnuerfchaidenlich was
ich in von rechts wegen daran verlehnen soll und mag Doch mir und meinen
vetern vn meniglich vnschedlich vnnnd on iren Rechten vnentgollten Des zu
ge

(Sff)

ge

gezeugnus hab ich mein aigen Insigel an den brieff gehangen Der geben ist
Am Montag vor sand Mertinstag Nach x^{21} gepurt Tausent vier hundert
vnd Im Sechshundachtzigsten Jar.

181.

**Sanns Holzschuhers Kaufbrief über die Eigenschaft eines
Hauses im Wehrde gegen dem Bad über.**

A. 1486. **N**ach Rupprecht Haller der elter zu der zent an ein Schulthaiszen stat
vnd wir die Schöpffen der Stadt Nürnberg, veriehen öffentlich mit
diesem brieffe das für vns komen ist in Gericht Sanns Holzschuhers
Burger zu Nürnberg vnd pracht mit vnser's Gerichts-Buch das die er-
barn Anthoni Krebs vnd Francz Langensfelder vor gericht auf Ir aide ge-
sagt hetten, das sie des geladenen Zeugen weren, das Ella Heinzen Horn-
richters seligen eliche verlassene Wittib mit wissen willen vnd Begwesen Hain-
zen vnd Sigmunds der Hornrichter Irer Sune vnd Brigitta Hornrich-
terin Albrecht deckers elicher Wittin Irer tochter Burger zu Nürnberg in
Pfincztag nach vnser lieben Frawen tag Presentationis zu Latein genannt
nächstvergangen vor Ine vnd für sich vnd alle Ire erben vnerscheidenlich
veriehen vnnnd bekant, das sie von vnd auß Irer Behausung alhie zu
Nürnberg im Werde genannt dem Bade über zwischen Heinzen Durings
vnd des Hauses seligen verlassenen Heusern gelegen das aigen mit samt ei-
nem Guldein Reinisch vnd anderthalb Pfunt neuer Heller einen Beck zu
Weihnachten vnd ein Lambspauch zu Ostern, von newendingen recht vnd red-
lich verkaufft vnd zu kauffen gegeben hett Ine demselben Hannsen Holz-
schuher vnd seinen erben zu haben vnd zu nießen, auch ierlich zu raichen vnd
zugeben nemlich den guldein vnd das gelt halb auf Sant Walburgen tag
vnd halb auf Sant Michelstag vnd Lambspauch vnd Beck zu vorgemel-
ten Zeiten als aigengelez vnd dieser Stat Recht were fürbas ewiglich vnd
gelobt sie deß also wie vorlaut nach dieser Stat recht für aigen zu weren,
vnd auch nemlich also das er füro mit seiner ainschand damit tun vnd lassen
mocht wie vnd was er wolt, vngehindert von meniglich, wann er Ir ein
nemlich Summa sibem vnd vierczig guldin reinisch Landswerung zu danck par
darfür ausgericht vnd bezahlt, Darumb sie Ine vnd sein erben für sie vnd
Ir erben quitledig vnd losse gesagt hette, doch also das damit die vordern
aigenzink, so er aus solcher Behausung vor diesem kauff gehabt hett abe
sein solten, Mit Bekund diez Brieffs der mit Vrteile von Gericht geben ist,
versigelt mit des gericht's zu Nürnberg anhangendem Insigel Des sein Zeugen
die erbern Hr. Almant Stromer vnd Her Erckenprecht Koler. Geben am
freitag vor Sant Rathrein tag nach Cristis geburt vierczehenhundert vnd in
dem Sechs vnd achtzigsten Jare.

182.

182.

**Vergleich zwischen Ehrhard Krausen und Gerhaus Holz-
schuherin mandatario nomine Elisabethen Waltherin, wegen einiger
zwischen ihme, Krausen, und Fritz Walthern, seinem Schwe-
her gerichtlich obhanden gewesener Strittigkeiten.**

Nach Hiltpbrandt von Tungen Ritter Schulthais vnd wir die Schöpffen A. 1487.
der Stat Nuremberg verziehen öffentlich mit diesem Brieffe, das für
vns Rome Ingericht Jacob Holcschuher Burger zu Nuremberg an
stat vnd von wegen Junckfrawen Elsen Waltherin, Vnd pracht mit Vnser's
Gerichtsbuch, Das die erbern Niclas Coler, vnd Berchtolt deichsler, vor
gericht, auf Ire aide gesagt hetten, das sie des geladenen zeugen weren, das
die Erbern vnd weisen, Her Jorg Holcschuher, vnd Her Hanns schurstab,
am pfincztag nach Sant Laurencztag nächstvergangen, vor Inen In ge-
richt verziehen vnd Bekant hetten, das Sie Erhartten Crausen an einem
vnd frawen Gerhauszen Herrn Carl Holcschuers seligen verlassene Wittib
an stat vnd von wegen der obuermelten Junckfrawen Elsen der sie sich hie-
Inn gemechtigt hett, am andern taile, aller Spenn, Irrung vnd zwittrecht,
darumb dann der vermelt Craus mit fricz Walthern seinem Sweher seligem
In recht komen weren, vnd vmb alle vergangen sachen, So ein taile zum
andern gehabt hett, oder haben mocht, ganz nichtz ausgenommen, mit
Irer bedertail guttem willen vnd wissen gutlich, entlich, vnd vnnwidder-
russlich vertragen, vnd zwischen Ine ausgesprochen hetten, Also, das die
geobten Gerichtzhenndel zwischen Ine ergangen, auch des Crausen darauff
forgenomen Appellacion vnd Ladungen ganz tode vnd abe, vnd yder tail
sein erlitten Gerichtz Cost vnd scheden selbs tragen vnd gut Freund sein sol-
len. Vnd dargegen solt Fraw Gerhaus Holcschuherin vorgenant, an stat
vnd von wegen der bestimpten Junckfrawen Elsen als Erbe des bestimbten
Ires vaters dem genanten Erhartten Crausen, vmb alle anforderung vnd
spruch, So er zu dem vilgenanten Walthern seinem Sweher, vnd nachuo-
gend der genanten Junckfrawen Elsen, seiner genante tochter gehabt furge-
nomen vnd vermannt hat, Sie weren In den geobten gerichtzhendeln ein-
bracht, oder nicht, ganz nichtz ausgenommen, also par geben vnd bezallen,
drenyzehen guldin reinisch, das sie dann getan vnd die der genant Craus
also empfangen, alsbald in gericht verziehen vnd Bekant, vnd darumb
die gestimbten frawen Gerhausen Holcschuherin vnd Elsen Waltherin vnd
alle Ire erben, für sich vnd alle sein erben aller anforderung vnd spruch, so
er zu dem genantē seinē Sweher vnd darnach zu Junckfrawen Elsen, seiner
gelassen tochter vorgenant, vnd Iren erben gehabt, vnd vermannt hett,
vnd vmb alle vergangen sachen ganz nichtz ausgenommen, quidt ledig vnd
lose saget, dhein klag noch vorderung darumb vnd darnach niemer zu ha-
ben noch zu tun, mit keinen sachen noch Gerichten, gäistlichen noch wernt-
lichen

(Sff 2)

lichen, noch sunst in dhein Weyse noch wege, wie ymancz die erdencken oder furnemen mocht, furbas ewiglich, Mit Brund diez Briefs, der mit vrtail von gericht geben ist, versigelt mit des gerichtz zu Nuremberg anhangendem Insigel, Des sein Zeugen die erbern Her Niclas groß vnd Her Hector pomer, Geben am mitwoch nach Sant Bartholomes tag des Heiligen zwelfpotten, nach crists geburt, vierczehnhundert vnd In dem Siben vnd achtzigisten Jare.

183.

Gerhaus Holtzshuberin und ihrer Söhne Theilbrief über ihres respectiue Mannes und Vaters verlassene Saab.

A. 1487. **W**ir die hernach geschriben Mitnamen Gerhaws Karel Holtzshubers seligen eliche wittib an ainem Vnd Jacob Karel Paulus Jeronimus vnd Lasserus die Holtzshuber gebruder Ir elich Sune Alle Burger zu Nurenberg Am andern tail Beriehen offentlich vnd thun kunt allermeniglich Nachdem ich vezgenannter Karel Holtzshuber An meinem zuschacz, auch außuertigung, Eingenomen vnd empfangen han aylshundert Sechsunnduierzig guldin Reinisch, Auch mit sampt den genannten Meiner Mutter vnd Brudern Jundfraw Magdalena Holtzshuberin, Fur Iren vetterlichen Mutterlichen auch Bruderlichen erbtail, hab helfen vergnugen vnd hindanrichten, dermaßen, das sie sich des alles gegen Vnns vnd vnnsen erben gar vnd genczlich verzigen, vnd entewssert hat, Wie dann solichs Dieselb Ir verzeihung, darumb getan, In lenngern Worten eigenlich Innhalt. Also Bekennen Wir vorgenannten mutter vnd Sune, Fur vnns, auch alle vnnsen erben erbnehmen, Samptlich vnd Sonnderlich, Das wir Vnns furtter darauff Mit frehem guttem, wolbedachtem vnbezwungen Willen, Vorratt, Wissen, Syhn vnd Mutt, Vmb alle vnd negklich annder, Des vorgenannten Karel Holtzshubers, Vnnsen lieben Manns vnd vatters seligen verlassne, Vnd vnns verfallne Auch vmb mein vorgenannten Gerhawsen zukunfftige erbschafft hab vnd güttre So ich nach meinem tod, Sollt vnd mocht hintter mir verlassen haben ligende vnd varende, Wie die genannt vnd gehayßen sein nichtzit an noch In dem allem außgenommen noch hindangesacz Vnser gancz endtlichen vnwiderrustlichen tailunge miteinander güttlich vnd freuntlich verainigt vnd vertragen haben, vnd hiemit haben wollen, Wie Inn vnd zu allem Rechten, gaitlichem vnd weltlichem fur allermeniglichs widertailen vnd absprechen gnug vnd bestenddig ist, auch sein sol kan vnd mag furbas ewiglich Vnd ist von solicher vorgemelten Habe, derhalb dann die vorgemelt Gerhaws, Vnns vorgemelten Holtzshubern als Iren Sunen, Nach allem vnnsen Willen, Wolgefallen vnd Bemügen Ein erber redlich anzaigung Benennung Rechnung vnd darlegung, auch entlich vnd vnwiderrustlich gethan hat, In solicher tailung Vnnsen negklichem zu seinem taile angefallen, auch zu

sei

seinen Handen ein vnd vberantwortt worden Wie von stuch zu stuch hernach geschriben stett, Nemlich vnd des ersten mir vorgenannten Gerhaws Holtzshuberin Hundertt guldin Jerlichs leibgedings, alhie zu Nurenberg aus der Losungstuben, So auf meinen Leib steen, vnd erkawfft sein Vnd darzu Hundertt guldin Reinisch vnd bey Siben pfund den Jerlichs zins vnd gelcz, Nemlich Vier und sechzig guldin werung aus der Badstuben am zottenberg zwelf guldin werung auß alhaitten eberhartt weinmans seligen Wittiben Behawfung am marckt zu nechst an der dechelmayrin Behawfung Mer funf guldin Statwerung auf Maister dominicus appotekers verlassner Behawfung auch am marckt, zu nechst an der genannten Weinmenin Haws gelegen Mer acht guldin Statwerung vnd vier pfund auß des kalltenhawß Behawfung, Vier guldin werung, an vnd auß eberharten Bonachers Behawfung, Auch darzu mein vergulter gabkopf, Ein vergulte Schewren, die mir mein Hawswirt seliger geschickt hatt, Mer ain großer vergulter kopff, der mir von Meinem vatter seligen worden ist Vnd drei Schlecht Silberin pecher, mit sambt allen vnd negklichen meinen klandern, gewann, gebenn vnd annderm zu meinem leib gehorig, Auch von allem Hawsratt mein Notdurfft fur mich vnd mein erhalten, Doch alles also vnd mit der Bescheidenheit das nach meinem tod vnd abgang, von dem vorgemelten Wir zugetailtem ewigem gellte der Halbtail Nemlich funfzig guldin Meinen vorgenannten funf Sunen, Vnd Iren erben zu gleichem tail Fur Ir Legittima volgen werden vnd beleyben, Doch also ob die vorgenannt Jundfraw Magdalena mein tochter, So gaitlich zu werden vnd In ain closter zu kumen In willen ist mich vberleben würde Das sie dann schuldig vnd pslichtig sein sollen Von den vorgemelten In zugehörigen funfzig guldin, Ir Ir Lebtag gancz auß volgen vnd werden zu lassen oder Jerlich selbs zuraichen vnd zu geben die vorgemelten zwelf guldin werung aus der weinmenin Haws Vnd wann sie mit tod abgangan ist, das Ine vnd Iren erben die zu gleichem tail widerumb wie vor laufft mit dem andern ewigem gellte Ine fur Ir Legittima zugetailt Beleyben sollen Vnd was mir sunst vber solich funfzig guldin ewigs geltz, die Ine nach meinem tod, fur Ir Legittima vorgemelter masen werden sollen sunst In diser tailung wie vor laufft worden vnd gefallen ist, Das ich mit dem allen vnd yden Samptlich vnd Sonnderlich Mein Lebtag gancz auß, geschicks, geschafftz vbergab verpusung ehaffter nott oder In ander weise vnd wege Nach allem meinem Willen vnd Wolgefallen mit mein ainghand thun vnd lassen mag, wie vnd was ich will Vnghindert Vngeengt vnd vngerrt der vorgenannten meiner Sune vnd menigklichs von Iren wegen In all weg furbas ewiglich vne allein aller Hawsratt den ich genomen hab, Nach laufft ainer zettel, der sol nach meinem tod allen meinen Sunen zu gleichem tail werden. Item am vorgenannten Jacob Holtzshuber Des ersten Ain Viertail An Vnnsen vorgenannten Manns vnd Vatters seligen Ver-

(Ggg)

laß

laßner Behawfung Mit sambt den vier Zinßhewsern dabey Vnnd annderer seiner zugehorung an der Begnicz bey dem Nenen Spital gelegen, Das aigen mit sambt acht guldin Statwerung an vnd awßer dem Hawß am Salzmarckt Daran das erbe petter Stauden des Schneiders ist. Das aigen mit sambt vier guldin Statwerung an dem Hawß an Sant egidien gassen Neben petter Volkmanys Hawß das Hainzen puchers erb darumb ist. Das aigen mit sambt acht guldin Reinisch an dem Hawß bey den Augustinern In der schuster gassen das Caspar Hofmans schusters erb darumb ist, Das aigen vnd zwen guldin Statwerung, an dem Hawße Hynnter Sant katherina am graben Das Hannsen pecken Hafners erb darumb ist, Das aigen vnd funfzehen pfund aigengeltz An dem Hawß auch daselbst das der Ulrich Sporerin erb darumb ist, Das aigen mit sambt dreyen guldin werung vnd ainer Hennen An dem Haus an der praitten gassen das Hannsen plechers Gewbeuers erb darumb ist. Das halb aigen mit zwainzig pfunden aigen geltz An dem gartten vor Lauffer thor, der erasam losen erb darumb ist, Mer ain gutt zu vischpach Das peter pirntaners erb ist Jerlich vmb zwai Sumer korns vnd funfunddreyssig pfening Das gutt daselbst das petter Funcken erb ist. Jerlich vmb acht pfund vnd achtzehen pfening Ain aigen wifen auff der furrewt vor der Statt, der vier tagwerck vnd vnuererbt ist, auch ain funftail an dem Hochhaws Hofhaws, Hofe vnd gartten auch dreyen Weyerlein vnd zwaien Wißflecklein zu vischpach vnd ain funftail an achtzehen guldin Jerlichs Leipgedings hie auß der Losungstuben auff Gabriel Holtzschuhers Leib steende. Item mir vorgeanntem karel Holtzschuher Des ersten das aigen mit ainem guldin Werung an dem Hawß an der Wischer gassen gelegen das der Niclas Dieczin erb darumb ist, Das aigen mit sambt vier guldin werung an dem Hawß am Salzmarckt das Hannsen depfers erb darumb ist, Das aigen mit sambt drei guldin Statwerung an dem Hawß beym ewßern Spittlerthor das Otten Munths kind erb darumb ist, Das aigen mit sambt dreyen guldin Statwerung An vnd awßer der Behawfung An der praitten gassen gelegen, das der Wolfhartt zimmermanin erb darumb ist, Das aigen mit sambt acht guldin Statwerung an vnd awßer dem Hawß Hynnter dem tewtschen Hof gegen dem Bischpach vber gelegen Das der Gebolt merckin ferberin erb darumb ist, Das aigen mit sambt vier guldin Statwerung an vnd awßer den zwaien gemechen ob dem Nenen paw am graben vber gelegen das der Ulrich Ostermeyn erb darumb ist, Das aigen mit sambt zwaien guldin Statwerungen, ob dem Nenen Baw am graben gegen der Ulrich Ostermeyn Hawß vber gelegen Daran das erbe Hannsen Sawren Berbers ist, Das aigen mit sambt Funf guldin Statwerung vnd achtunddreyssig Haller an der Hynntern Lederassen am Bischpach gelegen, Das Maister Jacob Grymen des Stainmeezen erb darumb ist Item ain gutt zu Hynnterndorf Da Hanns Gocz auf Siczt vnd Jerlich dauon gibt vier Sumere korns drey Sumer Ha,

Haberns dreiundzwainzig pfund wensat. Mer ain Funftail am Hochhaws Hofhaws Hof vnd gartten dreyen Weyerlein vnd zwaien Wißflecklein zu Bischpach. Mer ain Funftail an den achtzehen guldin leipgedings hie auß der Losungstuben Auff Gabriel Holtzschuhers Leib steende. Item mir vorgeanntem paulus Holtzschuher Des ersten ain Viertail an Vnnsers vorgeanntem Manns vnd Batters seligen verlaßner Behawfung mit sambt den vier zinßhewsern dabey vnd annderer Irer zugehorung an der Begnicz bey dem Nenen Spital gelegen Das aigen mit sambt vier guldin Statwerung an vnd awßer dem Hawß an der Nenen gassen, das des Hanns grafen erb darumb ist, Das aigen mit sambt funf guldin Statwerung an vnd awßer dem Hawß an der Nenen gassen daran das erbe Hannsen von costgaw ist Das aigen mit sambt zwaien guldin Statwerung, an dem Hawß Hynnter Sant katherina prunnen das Connezen ladawß erb darumb ist, Das aigen mit sambt ainem guldin Statwerung vnd ainer Wasnachtthennen an vnd awßer dem Hawß am dreyberg, daran das erbe Jörg Treutlers ist, Das aigen mit sambt funf guldin Statwerung an dem Hawß an petter Volkmanys Hynntern Hawß gelegen das Hannsen Frenßlebens erb darumb ist. Das aigen mit sambt sechs gulden Reinisch an vnd awßer dem Hawß gegen dem Rosenbad vber daran das erbe Hannsen Grönwalds plattners ist, Das aigen mit sambt zwai gulden Reinisch an vnd awß den zwaien Hewsern Hynnter sant Lorenczen vber den graben am placz das Jörgn Heckelpachs erb darumb ist, Das aigen mit sambt ain gulden Reinisch vnd ain wasnachtthei an vnd auß dem garttn vor dem Lauffer thor gelegen, Mer das aigen gutt zum Reutklins das der Concz weberin erb ist Jerlich vmb newn pfund vnd zwelf pfening, Mer das aigen daselbst das des Hanns Zollen erb ist Jerlich vmb vierdhalb Sumer korns achthhalb pfund vnd achthhalb pfening. Das aigen daselbst das petter Volkels erb ist vmb vierdhalb Sumer korns acht halb pfund vnd achthalben pfening Auch ein funftail an Bischpach vorgemelt am Hochhaws Hofhaws Hof vnd gartten dreyen Weyerlinn vnd zwaien wißflecklein vnd ain funftail von den achzehen guldin Leipgedings hie auß der Losungstuben auff Gabriel Holtzschuhers Leib steende. Item Mir vorgeanntem Jeronimus Holtzschuher Des Ersten ain Viertail an Vnnsers vorgeanntem Manns vnd Batters seligen verlaßner Behawfung mit sambt den vier Zinßhewsern dabey vnd annderer Irer Zugehorung an der Begnicz bey dem Nenen Spital gelegen. Das aigen mit sambt acht guldin Statwerung an vnd awßer den zwaien Hewsern an der Nenen gassen, daran die erb Barbara lebenterin seyn. Das aigen mit sambt vier guldin Statwerung an dem Haus hintter Gabriel Teczels vnd petter Volkmanys Hewsern gelegen das Cuncz steiverin Spenglerin erb darumb ist, Das aigen mit sambt acht guldin Reinisch an vnd awßer den zwaien Hewsern vnder ainem Dach am Newmarckt an des Teczels Hofe am eck das Hannsen Sterneckers, pecken erb darumb

umb ist, Das aigen mit sambt Sechs guldin Werung an vnd außser den zwaien Hewern Vnnder ainem Dach an der Ledergassen an dem ainen das erb Hanns Tollnerin Vnd an dem andern sebolt Hoczels Radschmids ist Mer das aigen guttlin zum Reutlins das pett volckels erb ist Jerlich umb newn pfund vnd Sechs pfenning, Das aigen an ain' wisen zum gigiczenhof der ein tagwerck vnd Hannsen Schmidts zu schweinaw erb ist umb drei pfund vnd zwainczig pfenning Mer ain Hof zu Horta pach der Matthes vorsterin erb ist umb sechs Sumere korns sibem pfund vnd zehñ pfening Auch ein funstail an dem Hochhaws, Hofhaws Hof vnd garten auch dreyen Weyerlein vnd zwaien wissflecklein zu Bischpach vnd ain funstail an achtzehen guldin Jerlichs leipgedings, hie auß der Losungstuben auff Gabriel Holtschuhers Leib steende Vnd das erb an dem Haws zu werd daran das aigen Jorgen hoczels ist. Item Wir vorgeanntem lasserus Holtschuhers Des ersten ain viertail, an Vnnsers vorgeanntem Manns vnd vatters seligen verlassner Behawung mit sambt den vier zinsheusern dabey vnd anderere Irer zugehorung an der Begnicz bey dem Newen Spital gelegen, Das aigen mit sambt vier guldin Statwerung an vnd außser dem Haws am Salezmarckt, daran das Erbe Hannsen Singers goldschmids ist, Das aigen mit sambt vier guldin Statwerung an dem Haws am Salezmarckt das Hainzen anrers erb ist. Das aigen mit sambt vier guldin Statwerung an vnd außser dem Haws Hynnten an des Teczelschhof vnd an petter Volkmanys Haws, daran das Erbe Caspar Schmidts schlossers ist Das aigen mit sambt funf guldin Statwerung an dem Haws daselbst das Hannez Herolz becken erb darumb ist. Das aigen mit sambt acht guldin Reinitisch an vnd außser dem Haws an der neuen Gassen daran das Erbe Herman kirchnerin ist, Das aigen mit sambt anderthalben guldin Statwerung vnd ainer Wasnachtshennen, an dem Haws am dreiberg, das Hanns futterin erb darumb ist. Das halb aigen mit sambt zwainczig pfund an dem gartten vor Lauffera thor daran das erb erasam losen ist. Das aigen an dem Hof zum Seittamer. So Hanns Schmidts erb ist Jerlich umb drei Sumere korns, drei Sumere Habern Vnd ain Wasnachtshennen. Mer der Rumelsberg mit sambt dreyen Weyerlein vnd Holzmarcken darzu gehorig, Auch ain funstail an den vorgemelten, vnuererbten stucken zu Bischpach, vnd ain funstail an den achtzehen guldin Leipgedings hie auß der Losungstuben auff Gabriel Holtschuhers Leib steende. Vnd Nachdem ettlichen Vnnder Vnns an guttern aigenschafften vnd aigenzinsen In solicher tailung worden ist So mer werdt sein dann Im zu seinem tail Nach der Vergleichung zugerpurett Das hatt ye ainer dem andern mit par hinauß gegebenem gellte auch vergleicht vnd vergnugt, Damit also daran ye ainem als vil zugestanden ist, als Im zugerpurt hatt. Darzu so ist auch In solicher tailung Vnns vnder vorgemelten person an parschafft Silbergeschirr Hawsratt vnd ander Par-

nuff

nuff wie die genant oder gehaissen ist, nichtzit außgenommen Noch hindan gesetzt, Auch Ir gleicher tail vnd anzal worden vnd gefallen Nach guttem Wolbenugen, Vnd auch nemlich also vnd mit dem geding vnd Rechten, was Vnns vnder also wie vor lautt zu seinem tail worden vnd aefallen ist, das es mit demselben allem vnd ydem mit sein ainghalt, geschafft, kaufs, Ubergab oder In annder weise thun vnd lassen mag, wie vnd was es will vngehendert auch vngeengt vnd vngert, von dem oder den andern vnder vns seinen oder Iren erben vnd meniglichs von seinen oder Iren wegen In allweg furbas ewigklich, Wir haben auch darauff alle einander fur Vns auch alle Vnns erben vnd erbnemen, gemainlich vnd Sonndlich von beiden tailen bey gutten trewen entlich vnd vnwiderrufflich, verwilligt, geredt vnd versprochen, Das wir einander bey mein Gerhawsen Holtschuhers vorberurtter getaner anzaigung Benennung, Rechnung vnd darlegung, auch diser tailung, darauff zwischen Vnns allen Wie vor lautt beschehen, entlich vnd auch gar vnd genczlich geruwigklich Beileiben lassen vnd daruber noch dawider, Vmb solichs alles vnd ydes, auch vmb alle vorergangen Handlungen vnd sachen Wie die ergangen vnd gehandelt sein worden, Samptlich noch Sonnderlich kein elag vorderung ansprach noch Recht durch vns selbsts noch nyemandt von vnsern wegen nit haben furnemen thun Noch gewinnen, sollen mogen noch wollen, mit dhainen gericht noch sachen gaistlichen noch weltlichen An dhain Stetten noch gannez oberal In kein Weis Noch Weg wie das ymer mocht erdacht oder furgenomen werden, furbas ewigklich, arglist auffsez Boffund vnd generd, In allen vnd hegklichen vorgeschriben Stucken puncten articeln vnd sachen, gar vnd genczlich außgeschlossen, Vnd des alles zu warem vrfund So haben Wir vorgeannten Sechsperson Mit Bleiß erbetten die erbern vnd weisen Geholten Schreyer vnd Hannsen Schonpach Bede Burger vnd genannten des großern Rat zu Nurenberg, Das sie Ir aigne Insigel zugezeugnuß diser sache offentlich gehangen haben, an diser Brief funf gleichlauttend, Des wir vorgeannten Schreyer vnd Schonpach also geschehen sein Bekennen, Doch vns Vnd Vnns erben on schaden, Die vns vorgeannten funf Brudern Mit verwilligung der genannten Vnns Mutter geben seyn, Am Samstag nach Sant Thomas des Hailigen zwelfbotten tag nach Cristi gepurt vierzehenhundert, Vnd In dem Sibenhundachtzigsten Jar.

184.

Brief über Jacob Holzscherians Targtag zu St. Katharina.

Nach Schwester Kunigund Hallerin an der zeit Priorin vnd der Conz. A. 1498. uent gemeinlich des Closters zu Sankt Katharina prediger ordens zu Nurnberg in der Stadt gelegen, Bekennen mit diesem offen Brieff, gein allermeinglich, Nachdem vns der Erbar Jacob Holzscherian Burger

(H h)

ger

ger zu Nürnberg ein vnnnd übergeben vnnnd vnns ewigklich zugeaignet hat sein angen Wsen der vier tagwerck ist, vnnnd gelegen bey dem Stainpühl bey der Statt die lautter aigen ist, nach Laut aines gesigeltten Briefs, den er vns darüber gegeben hat, Also hat der obgenannt Jacob Holczschuher vlenßig begert vnnnd gebeten vmb gocz willen, das wir obgenannt Schwester vnnnd Conuent Jme vnnnd seinem Diener mit Nahmen Engelhart Zymmerman in vnnsrer Kirchen beegen sollen grebd Siebendt vnnnd dreyßigst vnnnd nach des obgenannten Jacob Holczschuhers todt alle Jare einen ewigen Jartag, haben wir angesehen die Ere gots vnnnd solch sein andacht vnnnd guten willen vnnnd haben Jme das versprochen vnd versprechen Jme in Krafft dits Briefs, das wir vnd alle vnnsrer Nachkömten an dem obgenannten Kloster solch Begräbnus Sibend vnnnd dreyßigst vnnnd nach seinem Todte einen ewigen Jartag halten vnnnd beegen sollen vnnnd wollen, wie hernach stet, Zum ersten wenn der egenannt Jacob Holczschuher mit Tode abgegangen ist, so sollen wir sein Begrebnus beegen zu nachts mit ainer gesungen vigill, vnnnd frñ mit einer gesungen Seelmees vnnnd vier Kerzen aufstecken vnnnd ain tuch ausspraitten vnnnd ein Opfer Liecht vnd vnnsrer 5. Vicarier in vnnsrer Kirchen bestellen, das sy zu nacht vnd zu morgens über das grab geen zu dem placebo vnd Ir heder soll ein vigill lesen vnd Seelmees sprechen vnd wir sollen ir hedem geben Zween Schilling im Gold vnnnd zu Jne bestellen 25. priester die Seelmes lesen in vnnsrer Kirchen vnnnd Jne zu presenz geben als zu der Zeit gewenlich ist, also das 30. Meß gelesen werden, ob wir aber auf ainen tag so viel priester nicht mochten gehaben, so sollen wir Sy bestelen auf den andern tag so schirft wie möglich auch sollen wir sein Grebnus verkünden lassen, in den vier Orden vnnnd zweyen pfarren vnd das erst Jar nach seinem Todte alle Sūntag vnnnd Feyertagen in vnser Kirchen oder darnach seinen Jartag alle Jar allein in vnnsrer Kirchen verkünden vnd der Kusterin geben ein Ort eins guldin für wachs vnnnd vnserm Kirchen Knecht einen Schilling im golde. Vnnnd was oben geschriben ist, soll auch geschehen zu seinem Sibend vnnnd dreyßigst vnnnd hinfüro alle Jar zu seinem Jartage auch hat sich der Benannt Jacob Holczschuher verwilligt ob er mit Tode abgieng vmb ein Zeit, das wir von des Jartags wegen schuldig was vnnserwegen müsten lassen als in der Wsten so mügen wir den Jartag schieben als es auf das schirft fuglich gesein kan, doch die grebdt Sibent vnd dreyßigst sollen wir beegen als es gewelt an geverde. Were auch das sein Diener obgenannt mit Tode abgieng vor seinem Herrn Jacob Holczschuher, so dürfen wir seiner grebdt Sibend vnd dreyßigst nit austrichten So wyll es der obgenannt Holczschuher selbs bestellen, doch das wir In nach des Holczschuhers abgang mit sambt des Holczschuhers Jartag beegen sollen, Stürbe aber der vorgenannt Engelhart Zymmermann nach dem offgemelten Holczschuher, so sollen wir Jme sein Grebd sibent vnnnd dreyßigst austrichten in maß wie wir vnns oben verschriben haben den Holczschuher zu beegen auch sollen wir

wir allweg auf den tag, als wir seinen Jartag beegen werden, dem Conuent ein besondere pietanz geben die man sonst nit gebe es sein Fisch oder Würcz oder was die Priorin vnnnd Schafferin erkenneneten, das die Schwester am liebsten haben zweyer guldin wert. Vnd dis alles zu warem Brkünd vnd merer gezewgnis haben wir obgenante Priorin vnd Conuent vnnsers Priorats Amts vnd Conuents Insigel gehanngen, an disen Brief Der geben ist nach Cristi vnnsers lieben Herrn geburt vierzehnhundert vnd darnach in dem acht vnd achtzigstem Jare am Frentag nach obersten.

185.

Vergleich zwischen Magdalenen Holczschuberin und Gerhaus ihrer Mutter, auch ihren fünf Brüdern wegen ihres väter mütter. und brüderlichen Erbsals halber, als sie den geistlichen Stand annehmen wolte.

Nach Hilteprandt von Tunngen, Ritter Schultheiss, vnd wir die A. 1488. Schöpffen der Statt Nürnberg verhehen offennlich mit diesem Brief, das fur Vns kam in gericht, Balthazar pfarrner Burger vnd diez gerichts geswornor procurator, an statt vnd von wegen fraw Gerhausen karel Holtschuers des eltern seligen, eelicher Wittiben Auch Irer Sune, Jacobs, Karls, paulus, Iheronimus, vnd Lazarus der Holtschuber, Burger zu Nürnberg, vnd bracht mit vnnsers gerichtzbuch, Das die Erbern Sebolt Schreyer, vnd Hannis Schampach vor gericht, auff ir ande gesagt hetten das sie des geladen zeügen weren Das Jundfraw Magdalenen Holtschuberin, auch Burgerin zu Nuremberg, der vorgenanten fraw Gerhausen, vnd funff Holtschuber, Lennliche vnd eeliche tochter vnd Schwester, am Sampstag nach Sant thomans, des Heylligen Zwölfpotten tag nechstueraangen, vor Jne, fur sich auch alle ir erben vnd erbneamen In dem aller besten bestemndigsten Form vnd rechten, wie sie das, von billichait vnd rechts wegen, tun solt, kund, vnd mocht, verhehen vnd bekannt. Nachdem Sie Ir, Got dem allmechtigen, der Jundfrawen Maria vnd allen Heylligen zu lob vnd zu eren, vnd irer sele, zu guff, gaisstlich zu werden, ain gaisstlichen stand anzunemen, vnd zu halten, mit guttem wolbedachtem Willen vnd mute furgenomen, Das Sie, vmb vermeidung willen, kunfftiger Irrung vnd gezennck, So deßhalb heft erwachsen mögen, sich, mit den vorgenanten, Iren lieben Mutter, vnd Brüdern frey williglich auch enndtlich vnd vnwiderrufflich, des vereynigt vnd vertragen het auch sein vnd belenben solt vnd wolt. Also, das Sie, Ir, vmb vnd für Ir erlebt vnd verfallen väterlich, auch zukunfftig Mutterlich vnd Bruderlich erb schafft Wart vnd erb felle, alle vnd yede, samentlich vnd sonnderlich an allen vnd heglichen, ligennden vnd varenden guttern, So Sie hinfüro von Jne heft erleben vnd ererben mügen wie die hezo oder hinfüro gestalt genant ober ge

(Hh 2)

haif

haissen weren, oder werden möchten, nichtzit außgenommen noch hindan ge-
eetzt, zu anndern, das Sie Ir sunst, auch bisher gutlich gegeben vnd ge-
tan hetten Sibenhundert guldin Keynlicher Landtswerung, auf gnuosam
verzenhung vorberürter erb schafft, außrichten vnd bezallen solten, Als ir
auch zu guttem Dancß vnd benugen solch heczuermelt Sum von Ine erberlich
außgericht vnd bezahlt worden wer. Darum auß zentlichem vorrate vngenöth,
vngedranngt auch on hinterkomen, mit listen, drowortten, noch andern ge-
uerlikenffen, Sie, die vorgeannten Ir Mutter vnd Bruder, auch alle ir erben,
erbnemen für sich, auch alle Ir erben vnd erbneimē gar vnd gennezlich Quittledig
vnd los gesagt, Sich auch darauff aller vnd heder vorberürter verfallner vnd
zukunfftiger erb schafft, wart, vnd erb felle, vnd darzu auch aller vnd heglicher,
geystlicher vnd weltlicher rechten Statut gewonhait, herkomen freyhait priui-
legien vnd insonnder der recht, die den frawen von wegen Irer frewlichen blödis-
keit, zu Latein Senatus consultu vellegiani genant, gegeben wer, vnd sunst aller
annder' freyhait, der sie sich hinwid' gemesslich geprauchten möcht, gegen In,
vnd denselben erbgütern In dem allerbesten bestenndigsten form vnd rech-
ten, verzigen, vnd entewiffert hett, vnd hezo mit diser Bekanntnuß haben
wolt, emtlich vnd vnwiderrufflich Also vnd In der gestalt, das nu furo-
hin zu ewigen tagen Si Ir erben, erbneimen, noch nymants von Iren we-
gen zu denselben Iren Mutter, Brüdern, noch guttern, von vorberürter,
Irer erb schafft, wart, vnd erb fell wegen, dhain elag vordrung, ansprach
noch recht, weder gaistlich noch weltlich, nicht mer haben, tun, noch ge-
wynnen, solten, noch wolten In kain weyse noch weg, wie das ymer mocht
erdacht, oder fürgenommen werden, fürbass ewigklich. Mit vrfund diez
Briefs der mit vrtail von gerichte geben ist, versigelt mit des gerichts zu
Nürnberg anhangendem Insigel. Des sind Zeugen die Erbern Her Al-
man Stromer, vnd Her Gebolt Keych. Geben am Mitwoch nach Sant
Erharts tag, Nach Crists gepurt, vierzehenhundert vnd In dem Acht vnd
achtzigsten Jare.

186.

Paul, Hieronymus und Lazarus der Holzschuher Kaufbrief
über den vierten Theil ihres Vaters Behausung samt den dabey
gelegenen vier Zinshäusern.

A. 1488. **N**ach Jacob Holzschuher Carel Holzschuers seligen Vnd Graw Ger-
hawsen seiner Elichen verlassener Wittibn Sune Burger zu Nürnberg
vergnch offennlich, vnd thun kunt allermeniglich, Nachdem vnd In
der tailung zwischen der genannten meiner Mutter Auch Careln, paulusen,
Iheronimus vnd Lazarus den Holzschuhern meinen Brud'n bescheen,
Mir vndter anndern In mein Ainsshand angefallen vnd worden ist, Ain
viertail an des vorgeanntn vnser aller manns vnd vatters Carel Holz-
schuhers seligen verlassner Behausung, mit sampt den vier zynnsheusen
darz

darbey, vnd anndern seiner zugehorung, an der Begniez bey dem Newen
spital gelegen, wie dann solichs vnser aller tailbriefe, mit der Erbern
vnd wehsen, Gebolten Schreyers, vnd Hannsen Schompachs an-
hangenden Innsiegeln versigelt vnd geben, am Sampstag nach sant
Thomas des Hailigen zwelfsbotten tag nechstuegangn, auch vnd-
ter anndern aigenntlich Innhalten, Also vnd In craft sollicher meiner
ainsshand So bekenn Ich vorgeannter Jacob Holzschuher, das ich solli-
chen vorgemelten, meinen viertail, an dem vorgemelten Haws vnd ynns-
heusern, In Lawt vorgemelter tailung vnd tailbrief gehabt, den vorge-
annten Paulus Iheronimus vnd Lazarus, den Holzschuhern, meinen
Brudern, Vmb ain Nemlich Summa funffthalbhundert guldn Keynisch
Landtswerung mir zu danck darumb vnd dafür, von Ine bar ausgericht
vnd bezahlt, mit gutem frehem willen, wolbedachtem synn vnd muß, Ine
zu lieb vnd freundschaft, Recht vnd Redlich, auff vnd vorgegeben, auch
der für mich, alle mein erb vnd erbneimen gegn In vnd Irn erb vñ ymme-
te mir dafür bezalte Sum, gar vnd gennezlich verzigen vnd entewiffert han-
vnd hiemit haben will, mit Rechter wissen In craft diez briefs, wie In vnd
zu allem Rechten, gaistlichem vnd weltlichem, für allermeniglichs wider-
tailn vnd absprechen, vnwiderrufflich vnd In gannzer volkomenhait gnu-
g ist, auch sein soll kan vnd mag, kain elag vordrung ansprach noch Recht,
daran darzu noch darnach wider sie vnd Ire erben, nicht mer zu habn zu
thun noch zu gewynnen, weder mit noch on Recht, gaistlich noch weltlich,
an dhain stetten, noch ganncz vberal In kain weyse noch wege, wie das
ymmer mocht erdacht oder fürgenommen werden, fürbas ewigklich, vnd auch
nemlich also, das Ir hefer mit seinem drittail, an dem vorgemelten, Ine
netz von mir vbergeben viertail mit sein ainsshand thunn vnd lassen mag,
wie vnd was er will, vngewynndert von meniglich, Vnd des zu waren
Vrfund, So hab Ich vorgeannter Jacob Holzschuher mein aigen Inn-
sigel an disen Brief gehangen, Der geben ist am Sampstag nach der vn-
schuldigen kindlin tag. Nach Cristi gepurt vierzehenhundert vnd In dem
acht vnd achtzigsten Jare.

186 (*).

Ludwigs von Eyb Mannlebenbrief, Jeremias Holzschu-
hern und seinen vier Brüdern über ein Gut zu Wezendorf gegeben.

Nach Ludwig von Eyb Ritter Der Elter zu Sumerßdorff Bekenn vnd A. 1489.
thu kunt mit dem brief Das ich dem Erbern Jeremias holzschuher
Burger zu Nürnberg für sich selbst Cristoffeln Steffann thoman vnd
Sebastian sein bruedern als Lehen Dregern In zu getreuer hand vor zu
dragen zu rechtem Manlehenn verliehen hab nemlich ein güt zu Wezen-
dorff mit seiner zu gehorung vnd verliehe dem obgenannten Jeremias holz-
schuher vnd sein brudern an dem obgemelten gut In obgeschribner maß was
ich

ich Inn von rechts wegens dar an verlehenn soll vnd mag Also das sie vnd Ire erbenn füro an das gemelt gut von mir vnd mein erbenn So oft es zu schulden kumpt entpfahenn Vnd sunst mir vnd mein erbenn an vnsern lehenschaften herlikantten Recht vnd gewonhantte an schedlich Des zu verkündt han ich mein angenn Insigell an den brieff gehangen Der gebenn ist An mitwuchen nach Sants valetins tag Als man zalt nach Cristi geburt Tawssent vierhundert vnd In dem newvnd achtzigisten Jare.

187.

Der Holszshuberischen Stiftung Kaufbrief über die Güter zu Hermansdorf, Burgweysach und Dietersdorf.

A. 1489. Ich Peter Rieter Burger zu Nurnberg Bekenn offennlich fur mich vnd alle mein erben Vnd thu kund Allermeniglichem mit disem brief, Das Ich mit wolbedachtem mut Vnd In craft meiner ainshand zethun vnd zelaßen mit den hernach bestimpten Guetern, Zinsen vnd Aligenschaft, wie vnd was Ich will, Recht vnd Redlich verkauft vnd zekauft gegeben hab, Vnd gebe hiemit zekauft, dem erbern Gabrieln Holszshuber, auch Burger zu Nurnberg, als pfleger, vnd verweser der Stiftung, durch weylund Berchtolden Holszshuber seligen, den freunden seins Namens beschehen, zu derselben Stiftung, dise hernachbenannten Gueter, Gerlicher vnd ewiger Zins vnd Aligenschaft, Nemlich zu Hermansdorf — Item zu Burgweysach — Item zu Dietersdorf — Vnd ob der obbestimpten Gueter, oder Zins, eins oder mer, von ymant, Rechtlich oder sunst, In zeit der Weerschaft ansprichig wurden, so Sollen vnd wollen Ich oder mein erben, den benantn pfleger, oder sein nachkomen davon ledigen vnd vertreten, on alle Ir scheiden, alles wie Recht ist, Vnd Ich verzeihe mich auch, an der vorbenannten stucken allen, Vnd Ir Jedem sonderlich fur mich, vnd mein erben, aller Recht vnd gerechtigkeit, gein dem hntl. Gabrieln Holszshuber, vnd allen seinen nachkomenden pflegern oder verwesern bestimpter Stiftung, Also das Sie solche vorbenante guter, Zins vnd gult, mit sampt den Aligenschaft daran, als mit andern Habe vnd Guetern der bemelten Stiftung zugehörende, nach laut derselben Stiftung, handeln, nutzen nheßen vnd geprauchen mugen, Vngehindert von mir, meinen erben, vnd meniglichen von vnns'n wegen — In craft vnd macht ditzs briefs, Daran Ich dess zu Verkund mein Aligen Insigel offennlich gehanngen, vnd darzu mit vleiß gebeten hab die erbern vnd weisen Alman Stromer, vnd Hannsen Rieter mein lieb Swager vnd Vetter, beide des Claynern Rats zu Nurnberg. Das Ir Jeder sein Insigel auch zu dem meinen hieran gehanngen hat. Welcher bete vnd besiglung wir Jetzgnth. Alman Stromer vnd Hanns Rieter also wissentlich beschehn bekennen. Doch vnns vnd vnns'n erben on schaden. Geben am Pfintzttag nach Sants

Se,

Sebalds tag Nach Cristi gepurt, Vierzehenhundert vnd In dem Newvnd Achtzigisten Jar.

188.

Der Priorin und des Convents zum S. Kreuz in Regensburg, Quittung über 65. Gulden, welche Gertraud Holszshuberin wegen ihrer Tochter Magdalenen ausgerichtet.

Ich Schwester kungund Ortliebin vnd der Conuent gemainlich des clo. A. 1490. sters zum Hailigen Kreuz Im Regen prediger ordens Bekennen vnd thun kunt gen allermeniglich mit disem offen Brieff das vns die Erber Frau Gertrautt Karlin Holszshuberin außgericht vnd bezahlt hat von Irer Tochter wegen S. Magdalena Holszshuberin, Unser lieben mit Schwester 1xv Reinisch gulden, hier omb sagen wir die genanten Erbern Frauen solicher 1xv gulden rl. Vnit ledig vnd Loß sie vnd all Ir erben on gederbe des zu verkündt hab ich obgenante priorin vnser p'orat Ampts Insigel gedruckt zu End diser geschriff Innen auff den Brieff der gebn ist nach Xri vnser lieben Hern gepurtt vierzehenhundert vnd darnach In dem newnzigisten Jar.

188 (*).

Elisabethen Holszshuberin Seyratsbrief mit Ludwigen Imhof.

Ich Gabriel Nuczel zu der zeit an eins Schulhaiffen stat, Vnd wir die A. 1490. Schepffen der Stat Nuremberg, Verzeihen offennlich mit disem briefe Das fur vns kome In gericht Gabriel Holszshuber burger zu Nuremberg an stat vnd von wegen Junckfrawe Elspethen Anthoni Holszshubers seligen verlasne Tochter. Vnd erzeugt als recht was mit den Erbern her Michel beheim Hanns von Til vnd Niclasen tetzel die sagten auf Ire aide, das sie des gebetten zeugen wern, Vmb solich samptung vnd heyradt als bescheen were, zwischen jr der obgenanten Junckfrawen Elspethen an einem vnd Ludwigen Imhof Hannsen Im Hof des Eltern sun am andern tail, Das darumb zwischen Jne beiderseitt abgeredt vnd betaidingt worden were, also, das der obgenant Gabriel Holszshuber dem genanten Ludwigen Im Hof zu der egemelten Junckfrawen Elspethen zuzuschatz geben solt Acht hundert guldin reinisch Landdswerung Vnd sie Claiden nach eren alles von dem Jren. So solt Hanns Im Hof der Elter der genanten Junckfrawe Elspethen zu Ludwigen Im Hof seinem Sun hinwidderumb zuzuschatz geben Tausent guldin reinisch Landdswerung vnd solt Jne erben lassen gleich mit andern seinen Sunen nach der Stat recht zu Nuremberg, Vnd solt Sie beide ein Jare in seiner Costhalt vnd welchs vnder Jne beden vor dem andern von todes wegen abging on Leiplich erben, die Sie miteinander gehabt hetten, so solten dem andern, das dennoch lebte beide zuschetz veruallen sein vns

(Jii 2)

wer

werden. Setten Sie aber Leiplich erben miteinander, die solte erben nach der Statrecht zu Nuremberg, Vnd geschee der vale an Ime, also das er vor Ir von todes wegen abging vnd leiplich erben miteinander hetten, So sollen Ir werden vnd geuallen von beden zuschetzen vierzehenhundert guldin reinisch egemelter werung vnd Ire Claider vnd Kleinadt vnd der solt Sie habendt vnd wartendt sein auf allem dem, das er ließ, Vnd die ybrigen Vier Hundert guldin solten werden Iren beden künden die sie miteinander gehabt hetten, Vnd was Ir ydes hett ober gewunne, ober bede zuschetz damit mocht Ir ydes mit sein einshandt tun vnd lassen was es wolt, vngehendert von dem andern, Auch solt er Sie nit benottigen einichs Geschafft noch aufgebens wie das daruber geschee das solt weder crafft noch macht haben, Vnd fur des obgemelten ludwigen Im Hofz zuschacz wern burgen worden peter Im Hof vnd vlrich Haller, So wern fur der obgenannten Kundfrawen Elspethen zuschacz burgen worden Jorg Holzschuer vnd Erckenprecht Coler, Vnd des zuvrunde ist Ir diser brife mit vrtail von gericht geben, versigelt mit des gerichtz zu Nuremberg anhangendem Insigel, Geben am sambstag vor Allerheiligentag, Nach cristis geburt vierzehenhundert vnd Im dem Newnczigisten Jare.

189.

Georg Holzschuhers, als Seyfried Holzschuhers Vormunds, Kaufbrief über die Eigenschaft eines Hauses bey dem innern Frauenthor.

A. 1492. **N**ach Gabriel Holzschuher, der Alter, Burger zu Nuremberg, Bekenne offentlich, mit disem Briff, Für mich, vnd alle mein Erben, das ich Recht vnd redlich, zu einem ewigenkauff, verkaufft, vnd zu kaufsen geben habe, dem Erbern Jörgen Holzschuher, meinem Vettern, als einem vormudt, von wegen Seiffridt Holzschuher, Auch meines Vettern, Anthoni Holzschuhers seligen Sune, mein eigen Behausung, pey dem Innern Frauen thor, gelegen, zu nechst, neben Lienhart filser pecken, Behausung, Vnd auff der andern seitten, An Hanns Mülner pfragners Hauß gelegen, Als das vorn vnd hintten, vmb vnd vmb, begriffen hat, Im, dem Egenannten Seiffridt Holzschuher, vnd seinen erben, zu haben vnd zu niessen, fürpaß ewigklich, Vnd gelobe Ime des zu weren, für aigen, Als diser Stat Nuremberg gewonhait vnd Recht ist, Also das er mit sein einshandt, damit thun vnd lassen mag, wie vnd was er will, mit der Beschaidenheit, das, das egeschriben aigen Hauß, der ezwen gemech, vnter einem Dach findt, Margret Vlrich Lempels, Ellicher Haußfrawen Leckächnerin, vnd Irer erben, erbe sein sollte, Also das sie vnd Ir erben, dem mergenannten, Seiffridt Holzschuher, vnd seinen erben, darvon, Jerslichen, ezinsen vnd geben sollt, Ezehen gulden, der Statwerung zu Nuremberg.

remberg, halb auff sant Walpurgentag, vnd halb auff sant Michels tag, fürpaß ewigklich, wann mir der mergedacht, Jörg Holzschuher, mein vetter Ezwaihundert, vnd Neunzig gulden Reinisch Landßweru'g par zu Dangel, darumb, außgericht, vnd bezahlt hat, Deshalb ich sie bede, Jörgen vnd Seiffridt, die Holzschuher, mein vettern genzlich vnd gar, Quitledig vnd Loß sage, Sie vnd Ir erben, für mich vnd mein erben fürpaß ewigklich, Vnd des zu vrunde, habe ich obgenannter Gabriel Holzschuher, Mein aigen Insigel an disen briff gehangen, vnd darzu mit fleiß erpeten, die Erbern vnd weisen, Herrn Hector pömer, vnd Lienharten Grünther, bede Burger vnd des klainern Rats, zu Nuremberg, Das sie Ire Insigel, Zusampft dem meinen, An disen briff gehangen haben, Des wir, die vngenannten, pömer, vnd Grünther, Also beschehen bekennen, Doch vns vnsern erben vnd nachkumen, on schaden, Der geben ist, Auff Mitwoch, Nach Martini, des Heiligen Bischoffs, Nach Cristi, vnsern lieben Herren gepurt vierzehenhundert, vnd darnach, In dem Ezwai vndneunzigisten Jare.

190.

A. Maximilians Lehenbrief über etliche Güter zu Neuses an der Schwarzach bey Schwobach, Jacob und Karl den Holzschubern zu gesamter Hand gegeben.

Wir Maximilian von gotsgnaden Römisch' kunig Zu allen ezzeiten me. A. 1494. rer des Reichs zehung' dalmacien Croacien etc. Kunig, Erz-Herzog zu Österreich, Herzog zu Burgundi zu Brabant, zu Geldern etc. Graue zu Flandern, zu Tyrol etc. Bekennen, das vns vnser, vnd des Reichs Lieben getrewen Jacob vnd Karl, die Holzschucher gepruder, diemutighen haben anrueffen vnd bitten lassen, das wir Inen dise nachgeschriben Stuck vnd gutter, mit namen ein gut, darauf Marquard Bischer geseßen ist. Item ein gut darauf Heinz Watterbach sitzt, Item zwey gutter, darauf Herman Brobst sitzt, Item ein gut, darauf Hanns Tröler sitzt, vnd ein Schenckstat, alles zu Neuses an der Schwarzach, bey Schwabach gelegen, mit allen Rechten, nutzen vnd zugehörungen, so von vns vnd dem Heiligen Reiche zu Lehen rurn, Vnd durch abgannng wehlennt Wriehen gruber, auf Sy kumen weren, zu Lehen zuuerleihen, genediglich geruchten. Des haben wir angesehen der obgenannten Holzschucher diemutig vleissig Bete vnd Ine darumb mit wolbedachtem mut, gutem Räte, vnd Rechte wissen, die obgenannten stuck mit allen Iren zugehörungen zu gesamter Handt, vnd in gemein zu Lehen genediglich verlihen, Lenhen Inen die auch von Römischer kuniglicher Macht, wissenntlich in crafft ditz Briefs, was wir Inen von pillicheit vnd Rechts wegen daran zuuerleihen haben, die nu fürbass von vns vnd dem Heiligen Reiche, in Lehenntwense vns zuhaben zu nutzen vnd zu niessen, von allermeinglich vngehendert. Doch

(Rff)

vns

vnnß vnd dem Heiligen Reiche an Vnnßern, vnd sunst meniglich an seinen Rechten vnuergriffenlich vnd vnschedlich. Die genannten Holzschucher sollen auch darauf zwischen datl. dits Briefs vnd Sant Jacobi tag im Schnitt schriß künfftig, Vnnßern vnd des Reichs Schultheissen zu Nurnberg vnd Lieben getrewen, Wolfganngen von Parsperg, an Vnnßer Stat vnd in vnnßern namen von solicher lehen wegen gewöndlich gelubd vnd Eide tun, Vnnß vnd dem Reiche dauon getrew gehorsam vnd gewerttig zu sein, zu dienen vnd zutun, als sich von solicher Lehen wegen zutun gepurt ongenere. Mit vrfunde dits Briefs, besigelt mit vnßm küniglichen anhangendem Innsigl, Geben zu kempten, am andern tag des Monets Mayen, Nach xpi geburt Vierzehenhundert vnd im Vierundnewnzigisten Vnnßer Reiche des Römischen im Newndten, vnd des Hungrischen im Sunfften Jaren.

Ad Mandatum Dñi Regis
in consilio.

191.

**A. Maximilians Lehenbrief über ein Gütlein zu Almeshof,
Jeremias Holzschubern und seinen dreyen Brüdern ertheilt.**

A. 1494. **W**ir Maximilian von gottes gnaden Römischer Künig Zu allenn ezeit, ten merer des Reichs Zu Hungern Dalmacien Croacien 2c. künig Erzherzog zu Osterreich Herzog zu Burgundi zu Brabant zu Gheldern 2c. Graue zu Flann'd'n zu Tirol 2c. Bekennen das vnnß vnnßer vnd des Reichs lieben getrewen Jeremias Steffan Thoman vnd Sebastian die Holzschuber gebruder, diemutiglich haben anruffen vnd bitten lassen, Das wir Ine ein gutlein zum Almashof gelegn darauf hgo Weitt Reiger sitzt mit seiner zugehorung, so von vnnß, vnd dem Heiligen Reiche zu lehen rüret vnd Sy vormalß von wellennt vnnßern lieben Herren vnd vater dem Römischen keiser Löblicher gedechnuß zu Lehen gehabt, zu lehen zu verleihen gnediglich geruchten. Des haben wir angesehen solich Ir diemutig zimlich Bete, Vnd darumb mit wolbedachtem mute vnd rechter wissen, denselben Holzschubern das obgeschriben gutlein mit seiner zugehörung gnediglich verlihen vnd verleihen Inen das also wissentlich in crafft dits Briefs was wir Ine daran von billichkeit vnd rechts wegen zu verleihen haben sollen oder mugen. Das nu furbaßhin von vnnß vnd dem Heiligen Reiche in Lehenßweiß Inu zu haben nutzen nießen vnd zugebrauchen, von allermeingelich ungehindert, Doch vnnß vnd dem Reiche an vnnßern vnd sunst meniglich an seinen Rechten vnuergriffenlich vnd vnschedlich, Die vorgenannten Holzschuber sollen auch darauf zwischen dat dits Briefs vnnß samnd Michels tag schriß künfftig vnnßern vnd des Reichs Schultheissen zu Nurnberg vnd Lieben getrewen Wolfganngen von Parsperg, an vnßer Stat vnd in vnßern namen gewöndlich glubd vnd Eide tun, Vnnß vnd dem Reiche

das

dauon getrew gehorsam vnd gewerttig zu sein zu dienen vnd zutun, als sich von solicher Lehen wegen geburt. Vngeuerlich, Mit vrfundt dits Briefs besigelt mit vnßm küniglichen anhangendem Innsiegel, Geben zu Cöllen, am Sybenundzweinzigisten tag des Monets Juny, Nach Cristi gepurde vierzehenhundert vnd im Vierund Newnzigisten, Vnnß' Reiche des Römischen im Newndten vnd des Hungrischen im Sunfften Jaren.

Ad Mandatum Dñi regis
in consilio.

192.

**Lazarus Holzschubers Seyratsbrief mit Katharina Bühlin
von Bayreut.**

Nach Wolff von Parsberg zu Parsberg Ritter Schulthaß vnd Wir die A. 1496. schöpffen der Statt Nuremberg veriehen offentlich mit diesem Brief das fur vnnß kam In gericht Lazerus Holtzshuber Burger zu Nuremberg Vnd erzewgt als Recht was mit dem erbern Herren Michel Behem, Hannsen Kuml, vnd Jeronimusen Haller dem Jungern, die sagten auff ir ande das sie deß gebetten Zewgen wern, Vmb solich Samung vnd Seyratt, als bescheen wer zwischen Im, dem obgenannten Lazerus Holtzshuber an ainem vnd Juncffraw Katherina, deß würdigen vnd Hochgelerten Herren Johanssen von Beirreut Doctor 2c. elicher tochter am andern tail, das darumb zwischen Ine baidersseit abgeredt vnd betedingt wordn wer Also das genannter Doctor Johann, dem genanten Lazerus Holtzshuber zu Juncffraw Katherina seiner tochter zuzuschaz geben solt achthundert guldin Keinisch Landßwerung Vnd sie klaiden vnd vertigen nach eren vnnß Hundertt Guldin Keinisch Landßwerung fur das erst Jar fur das costt gelst, Vnd sie erben lassen als ein tochter Nach der Statt Recht zu Nuremberg So soll der egenant Lazerus Holtzshuber, der egenannten Juncffrawen Katherina hinwiderumb zuzuschaz geben zehenhundert guldin Keinisch egenannter Werung vnd welichs vnnnder In vor dem andern von tods wegen abgieng, So sollt dem andern, das dannocht lebt bede zuschaz verfallen sein vnd werden. Geschee aber der Bal an Ine, also das er vor ir mit tod abgieng vnd leiblich erben mit ir ließ, die sie miteinander gehabt hetten, So sollt ir von beden zu schezen volgen vnd werden vierzehenhundertt guldin obgemelter Werung Vnd ire klaiden Vnd klainot vnnß gepend vnd was sy zu Im bracht hett, vnd die Vberigen vierhundert guldin von den zuschezen sollten werden denselben Inen Kindern die sie miteinander gehabt hetten. Vnd solicher zuschaz sollt sie habent vnd wartend sein auff allem dem, das er ließ vor meniglich Vnd was ir yedes hett oder furbas gewinn, vnd ererbet Vber die bede zuschaz, damit mocht es mit sein ainß, handt thun vnd lassen wie vnd was es wollt ungehindertt von dem and'n Auch sollt er sie nit benöffen einichs geschäfts noch auffgebens, geschee es

(R f f 2)

aber

aber darüber So sollt es weder Crafft noch Macht haben Und fur der obgenannten Juncfraw Katherina zuschetz wern Burg worden der Wirdig vnnnd Hochgelertt Herr Johann Löffelholz licenciat vnd Alexius Haller der ellter So wern fur des obgenannten Iaserus Holtzschubers Zuschetz Burg worden Herr Ortolff Stromair vnd Jorg Holtzschuber Und des zu verkund Ist Ime diser Brief mit Vrtail von gericht geben versigelt mit des gerichts zu Nuremberg anhangendem Insigel. Geben am Erichtag Nach Sant Georgen tag Nach Cristi gepurt vierzehenhundert vnd In dem Sechsz und newnzigsten Jare.

193.

Paul Holtzschubers Vergleich mit seinen Brüdern wegen seines habenden Dritten Theils an dem Hause bey dem Neuen Spital.

A. 1496. **N**ach Paulus Holtzschuber Burger zu Nuremberg Thun kunt allermeistlich. Als mir in der tailung meines vetterlichen erbs mit Iheronimo vnd Lazaro den Holtzschubern meinen lieben Brüdern bescheent vnd gethan, vnder andern ain drittail an der aigen Behausung wie die umbfannungen vnd begriffen mit sampt den Zerlichen zynnen Nutzungen ein vnd zugehörungen bey dem neuen Spital an der Bezuniz gelegn, vnd Inen den benannten Iheronimo vnd Lazaro meinen Brüdern die annid'nn zwen drittail worden vnd zugetailt ist, Also Bekenne ich obgenanter paulus Holtzschuber fur mich vnd mein erben offennlich mit diesem Brief, das ich mich mit obgenanten meinen Brüdern freuntlich vertragen vnd Inen solichen meinen drittail vorbestimpter Behausung biss auff tod vnd abgange der erbr'nn frauen gerhawfen weilend Karll Holtzschubers vnnsers vatters nachgelassne wittiben vnnsere lieben Mutter, vnd so lanng sy solliche Behausung vnuerkauft Innen haben ye ain Jare vmb Sechszund dreyßig guldein reinisch mir jarlichen halb auff sant Michaels tag, vnd halb auff sant Walpurgis tag, one all mein scheden zu raichen vnd zugeben on alles geuerde. Vnd mit dem ersten halben zins auff sant Michaels tag, des Sibenundnewnzigstenn Jars, anzufahen, dy hinfuro zu haben zu niesen vnd zu geprauchen nach aller ir notturt vnuerhindert mein mein'r erben vnd meinglich, doch das sy, die Behausung mit allen ein vnd zugehörungen wesentlich vnd pewlich, wie recht ist, auff ir kostung halten sollen. Auch so will ich Inen solch' Behausung auff sant Walpurgis tag nach dato dis briefs künftig raumen vnd abtrecken vnd sy darinn ungeengt vnd ungeirrt lassen, Vnd also das die obgenannten mein Bruder auß der obgemelten Behausung gatter gelt zuuerkauffen gut recht haben sollen, vnuerhindert mein, mein'r erben vnd meniglich, Doch mir an der obgemelten Sechsz und dreyßig guldein Jarlich Zins, onschedlich. Wo aber die obgenant mein Mutter von tods wegen abging, So sol diese verschreibung todt ab vnd krafft-

kraftloß sein, Auch sollen die vorgeannten mein Bruder Im benannten vnnsere Mutter leben mit Irem willen vorbenannte Behausung vnuerhindert mein mein'r erben vnd meniglich zuuerkauffen gut macht vnd Recht habenn, doch das mir der drittail der kauffsum behendigt vnd vberantwort werde. Vnd das alles so hienor von mir geschriben steet, gerede vnd gelobe ich, für mich vnd mein erben bey meinen eren trewen vnd glauben stet vest vnd vnbrochenlich gehalten darwider nit zesein zu thun noch schaffen gethan werden in kein weise noch wege. Desgleichen wir obgenannten Iheronimus vnd Lazarus die Holtzschuber gebrudere geredet vnd geloben auch fur vns vnd vnnsere erben bey vns'r waren eren vnd trewen dem vorgeannten paulus Holtzschuber vnserm Bruder obgemelte Zins zu jeder vorbestimpter zeit on alle seine scheden zu raichen vnnnd zugeben auch solche Behausung wesentlich vnd pewlich auff vnsern kosten, wie recht ist, gehalten, on alles geuerde. Vnd des zu warem verkunde vnd gezeugnuß So hat vns'r jeder sein aigen insigel an disen brief gehanngen. Vnd zu Mer' Sicherhait So haben wir gepruder alle drey mit vleys erbetten die erbr'n Fritz Holtzschuber den eltern vnd Laßla Derrer bede Burger vnd genanten des grossern Rats zu Nuremberg das sy Ire insigel zu gezeugnuß aller obgeschriben sachen, zu den vnsern auch an diesen Brief gehanngen haben. Des wir vngenannten Fritz Holtzschuber vnd Laßla Derrer, also gescheen seyn wissentlich bekennen, doch vns vnd vnsern erben on schaden. Geben am Sambstag nach aller hailigen tag, nach Cristi vnnsers lieben Herrn gepurt, vierzehenhundert vnd Im Sechszund Newnzigstem Jaren.

194.

Georg Holtzschubers Kaufbrief über 15. Gulden jarliches Gattergelds von der, hinter dem Teutschen Orden gehörigen Ockersmül.

A. 1497. **N**ach Georg Hartmann Burger zu Nurnberg, Bekenn offennlich vnd thu kunt allermeniglich mit dießem Brieff, für mich vnd alle mein erben, das ich dem Erbarn vnd weissen Georgen Holtzschubern Burgern vnd des kleinern Rats zu Nurnberg von ab vnd auß meiner Mül die Ockersmül genant Wonhaß, Tratmül, messing Hammer, preihütten voller ihrer Be- rechtigkeit, zu Dorff, Holzmarkt vnd Beld vnd aller ander seiner ein vnd Zugehörung, Fünffzehn Guldin Reinisch Landswerung, Jarlichs Gattergelds recht vnd redlich verkaufft vnd zu kauffen gegeben habe, Ime demselben Georgen Holtzschuber vnd seinen erben zu haben vnd zu niesen, auch Jarlich zu reichen vnd zu geben halb auff sant Walpurgis tag vnd halb auff sant Michels tag vnd mit erster Bezalung des halben Zynns auff den nechstkommenden sant Michels tag dis hienden geschriben Jars anzufahen. Ich gelob vnd versprich auch Ime vnd sein erben für mich vnd mein Erben, solchs

(11)

solchs Kauffs zu weren als Gattergelts Lands vnd Landgerichts darinn solch Müll gelegen recht herkomen vnd gewohnheit ist. Vnd auch nemlich also das er hinfüro mit denselben funffzehen gulden Gattergelts mit sein ains hand damit thun vnd lassen mag, wie vnd was er will vngeshindert mein meine erben vnd meniglichs. Ich gered vnd gelob auch Im vnd seinen erben für mich vnd meine Erben, das ich solche Trattmüll mit ihrer Zugehörung niemant anders versehen oder verpfenden will, weder zum tail noch ganz on sein des genannten Jorgen Holzschuhers Willen vnd wissen. Wo aber das darüber beschee, das solt weder Krafft noch Macht haben, sunder allwegen nach dem aigen Zinss vor meniglich erster bezaller seyn, wann er mir ein Summa nemlich drehundert Gulden reinisch Lannßwerung zu danc bar dafür ausgericht vnd bezahlt hat, darumb ich Im vnd seine erben für mich vnd meine erben gar vnd gennglich quit ledig vnd loß sage, Vnd solches alles ist auch bescheen mit willen vnd wissen der Erwürdigen, wirdigen vnd geistlichen Herrn Wolffgang von Eyzenhoffen statthalter der Baley zu Francken, teutsch ordens vnd Herrn Ernst von Gütlingen Spitalmeisters des Spittals zu sant Elßbethen zu Nürnberg, als Aigenherren obbemelter Müll daran die eigen mit sambt dem Zinße nach Inhalt des Erbbriefs gemeltes Spital ist. Vnd des zu waren Vrkund so hab ich obgenannter Georg Hartman als Verkäufer mit Bleyß erbetten den obgemelten mein Erwürdig vnd würdig Herrn Wolffgang von Eyzenhoffen, statthalter zc. vnd Ernst von Gütlingen Spitalmeister als aigen Herrn vnd die Erbern vnd weysen Peter Harsdörffer den Jüngern vnd Michel Lemlein beide Burgere vnd genannten des größern Rats zu Nürnberg das sy Ir Insigel zu Gezewgknus aller obgeschribener Sachen an diesen Brief gehangen haben, dess wir izgenannten Wolffgang von Eyzenhoffen vnd Ersten von Gütlingen also geschehen seyn bekennen, doch vnns vnd vnnsern Nachkommen vnd dem gemelten Spittal, an seiner Aigenschaft, Zinßen vnd Rechten vnschedlich vnnnd vns Peter Harsdörffer vnd Michel Lemlein vnd vnßern Erben auch on schaden. Geben am Frentag nach dem Contag Letare in der Fasten, Nach Cristi Vnnsers Herren gepurt als man zelet Tausent vierhundert vnd in dem Sibenn vnd Neunzigsten Jarenn.

195.

Der Holzschuberischen Stiftung Kaufbrief über zwey Gütlein zu Reutlein von Paul Holzschubern auf Wiederkauf.

A. 1497. Ich Fritz Holzschuber der elter Burg zu Nürnberg Befehle vnd thue kunt Allermeinglich mit disem offen Brief, Nachdem als ich auff dise Zeit ein pfleger Bertholt Holzschuhers seligen stiftug, einnehmer vnd verweiser, das ich solcher Stiftung zu gut erkaufft hab, von meinem lieben Bettern pauls Holzschuber, nemlich zwey gütlein zu dem reutlas gelegn, das ain Hansen Zols erb wer, das Jertlich gibt vierdhalb simer korns, vnd ein

ein pfunt haller, vnd fünffzehen kes, vnd anderthalb Herbsthun, vnd anderthalb safnachttheien, Vnd das ander gütlein friz poppen erb wer, vnd Jertlich gibt ein pfunt haller, vnd achtzehen kes, vnd ein semel, oder sechs Pfening dafür, vnd Zwei Herbsthüner vnd zwo safnachttheien, solchs alles nemlich Im kauffbrief vnd mit merern Wortn, begriffen ist, Nach laut vnd Inhalt desselben Briefs, des datu verlautt am Montag vor sandt Walburgn tag, Im sibenn vnd neunzigsten Jar, vnter pauls vnd Karl Holzschuhers, vnd laßla derrerers anhangendn Insigeln außgegangen, Demnach so bekenne Ich obgenant friz Holzschuber, als ein pfleger solcher Stiftung auch geschehen mit verwilligung meiner Bettern, Das wir Im die Lieb vnd freuntschafft gethan haben, vnd thun das wissentlich, In krafft vnd macht dits Briefs, das er oder sein erben solche obgestymte zwey gütlein, Mit aller Irer gerechtigkeit, zu vnd eingehörung, wider erkauffen vnd ablösen mag, vmb zweihundert vnd ein vnd zweinzig guld. Kennisch vnd ziehen pfening, Nach laut vnd Inhalt des kauffbriefs darüber außgegangen, Doch das solche ablosung geschech, vmb sanndt Walburgn tag, vngeserlich, vierczehen tag vor oder nach, Vnd so solche Bezalung geschehen ist, so soll Im solcher kauffbrief, ein vnd überantwortt werden, on Allen verzug Vnnnd dess zu eyner waren vrkundt, So hab Ich obgenanter friz Holzschuber mein eigen Insigel an disem offen Brief gehangen, Der geben ist, Nach Cristi vnnseren lieben Herrn gepurt, vierzehennhundert, Vnnnd In dem Sibenn vnd Neunzigstem Jare, Am Montag vor Sandt Walburgn tag.

196.

Michael Behaims Kaufbrief über einige Holzschuberische Güter zu Sischbach.

Ich Wolff von Parsberg zu Parsberg Ritter Schulthanß vnd wir die A. 1497. schoppfen der Statt Nuremberg Veriehen offentlich Mitt disem Brief Das fur vnns kam In gericht Michel Beheim der Elter Burger zu Nuremberg vnd pracht mit Vnnseren gerichtsbuch das die erbern Andres Stromer vnnnd Hanns Schonpach vor gericht auff ir ande gesagt hetten das sy deß geladen Zewgn wern Das Jorg vnd Fritz die Holtzshuer genettern vnd Jacob Sawrazpff als Vormund Jeronimus Clara Margreta vnd Helena geschwistergitt, alle Sebolt Holtzshuers seligen gelassener kindere mitt Clara seiner anndern elichen Sawßfrawen vberkomen vnd Sebolt Holtzshuber fur sich selbs auch Magdalena sein Schwester Im Closter des goßhaws zu Sant Claren alhie zu Nuremberg mit Verwilligung der erwirdigen vnd Gaislichen frawen Helena Abtissin des benannten closters vnd ires Conuents, als das Lienhart Wagner Ir Schaffner von Jrenwegen angesagt bede des benannten Sebolten Holtzshuers vnnnd Margretten

(El 2)

ten

ten seiner ersten eelichen Sawßfrawen seligen gelassne kindere, Am Sambsttag Sanct Erasmi tag nechstvergangen Vor Ihe fur sich vnnnd alle ir nachkommen vormund vnnnd ir aller erben Veriehen vnnnd bekannt das sie des benannten Sebolten Holschuhers verlassen eigen Henslein vnnnd guttlein Mittsamt dem wissflecklein daran zu Bischpach das ettwan petter Birndaners erb gewest were hiezo zwischen des benannten Michel Beheims vnd Wolfflin furtters gattern gelegen, Mit allen Iren gerechtigkeiten zu vnnnd eingehörungen Wie dann das alles der benannt Sebolt Holschuhers Innen gehabt genutzt vnd genossen vnd bis auff seinen tod hinter Ihe verlassen hett Eins rechten Redlichen Stetten vnd ewigen kauffs verkaufft vnd zu kauffen gegeben hetten Ihe dem obgenannten Michel Beheim vnd allen seinen erben zehaben vnd zeniessen vnd mit einshandt damit zethun vnd zelassen wie vnd was er wolt vngehendertt meniglichs vnd gelobten Ihe des alles fur frey vnuerkumbert eigen zu wern, als aigens vnd diser Statt auch Landts Recht were Wann er Ihen ein Summa Nemlich zwainzig gulden Reinish Landtszwerung darfur par außgericht vnd bezallt vnd sie die vormund der kinder taill an derselben kind Pessern Nutz angelegt Darumb sie die verkauffere, fur sich ir nachkommen vormund vnd erben dem obgenannten Michel Beheim vnd alle sein erben gar vnd genzlich quitledig vnd lose gesagt hetten Mitt vrkund ditz Briefs der mit vrtail von gericht geben Ist versigelt mitt dess gerichts zu Nuremberg anhangendem Insigel dess sein Zewgü die erbern Herr Erasam Haller vnnnd Herr Sebolt schurstab Geben am Mittwoch Nach Sant Veits tag Nach Cristis gepurt vierzehenhundert vnd Im Sibenhundnewnzigsten Jar.

197.

Michael Behaims Kaufbrief über das Holschuberische Zeidelgut, mit dem Siz, Vorhose, Garten, Zeidelgang und einer darzu gehörigen Wiesen zu Fischbach.

A. 1497. **N**ach Wolff von Barßberg zu Barßberg Ritter Schultheis, vnd Wir die Schöpffen der Stat Nuremberg veriehen offennlich mit disem Briefe, Das fur uns kome Ingericht, Michel Beheim der Elter Burger zu Nuremberg, vnd pracht mit Vnnsers gerichtsbuch, Das die Erbern Enndres Stromer vnd Hans Schönpach vor gericht auff Ire aide gesagt heten, das Sie des gebeten zewgen wern, das Jorg vnd Fritz die Holschuber genettern, Vnd Jacob Sawerzapff als vormund Jeronimus Claren Margarethen vnd Selenen geswisterrgitt, alle Sebolt Holschuhers seligen gelassner kindere, mit Claren seiner andern eelichen Sawßfrawen vberkommen vnd Sebolt Holschuhers fur sich selbst auch Magdalena sein Swester Im Closter des Gotschawß zu Sand Claren alhie zu Nuremberg mit Verwilligung der erwidigen vnd gaislichen frawen Helena, Abtissin des

des benannten Closters vnd Ires Conuents, als das Leonhart Wagner Ir Schaffner von Iren wegen angesagt, Baide des Benanten Sebolten Holschuhers vnd Margrethen seiner ersten eelichen Sawßfrawen seligen gelassne kindere, Am Sambsttag Sanct Erasmi tag nachstvergangen, vor Ihe fur sich vnd alle Ire erben, vormund vnd nachkommen, veriehen vnd bekannt, das Sie des benannten Sebolten Holschuhers verlassen, Zeidelgut, mit dem Siz, Vorhose vnd garten, mit samt dem Zeidelgang, auch mit samt einer Wiesen der funff Viertail ist, die In das gemelt Zeidelgut gehört, zu Bischpach, Izo zwischen Symon dölppen vnd fungunden der alten peter piritanerin gutern gelegen mit allen Iren gerechtigkeiten zu vnd eingehörungen wie dann das alles der benannt Sebolt Holschuhers Innen gehabt genutzt vnd genossen vnd bis auff seinen tode hinter Ihe verlassen hette, Eins rechten Redlichen stetten vnd ewigen kauffs verkaufft vnd zu kauffen gegeben hetten, Ihe dem obgenannten Michel Beheim vnd allen seinen erben zehaben vnd zeniessen vnd mit sein einshandt damit zethun vnd zelassen wie vnd was er wolt vngehendertt meniglichs, vnd gelobten Ihe des alles fur frey vnuerkumbert aigen zu weern als aigens vnd zeidelguter vnd diser Stat auch Landtsrecht were, wann er Ihen ein Summa Nemlich hundert vnd achtzig gulden Reinish Landtszwerung vnd zehen gulden Reinish zu Leuckauff darfur pare außgericht vnd bezalt, vnd Sie die vormunde der kindertail, an derselben kynnnd pessern nutz angelegt, Darumb Sie die verkauffere, fur sich Ir nachkommen vormund vnd erben den obgenannten Michel Beheim vnd alle seine erben gar vnd genzlich quitledig vnd los gesagt hetten, vnd solliches alles were auch gescheen mit wissen vnd willen Bartholmes Grolands obersten Amptmans auff dem tail des Walds Laurentij genant, als aigen Hrn von eins Erbern Rats wegen zu Nuremberg solichs Zeidelguts halben, doch einem Erbern Räte an Irer gerechtigkeit vnschädlichen, Mit vrkund ditz Briefs der mit vrtail von gericht geben Ist, versigelt mit ditz gerichts zu Nuremberg anhangendem Insigel, des sein Zewgen die Erbern Herr Erasam Haller, vnd Herr Sebolt Schurstab Geben am mitwochen Nach Sanct Veits tag, Nach Cristi Vnnsers Herren gepurt vierzehenhundert vnd Im Sibenhundnewnzigsten Jare.

198.

Bartholomäus Grolands, Obersten Amtmanns des Laurenzerwalds und Zeidelrichters zu Feucht, Vererbbrief über das Zeidelgut zu Fischbach, Michael Behaimen ertheilt.

Nach Bartholmes Grolant an der zeit oberster Amtmann des Walds A. 1497. bei Nuremberg In sanct Lorenz pfarr gelegen vnd Richter des Zeidelgerichts zu Feucht, an stat vnd von wegen der fürsichtign erbern vnd weisenn meiner Herren des rats zu Nuremberg Bekenn vnd thue kundt
(M m m) offenn

offenlich mit disem brieff das fur mich komen sind die fursichtigen, erbern auch Ersamen vnd weissen friz Holzschucher der ellter Jorg Holzschucher genettern, Jacob Sawr zapff als vormuñder vnd getrewhennder Sebolden Holzschuchers seligen verlassenn kinder mit namen Iheronimo Clara margarethen vnd Helena, auch Sebolt Holzschucher fur sich selbst Burgere zu nurnberg vnd lienhart wagner von wegen der würdigen frau abbtessin vnd Conuent zu sant Claren In Nurnberg der zeit schaffer vnd gaben vor mir mit Hannt vnd Halm auff vnduber das Zeidelgut mit aller seiner ein vnd zugehorung zu vischpach gelegenn, verziegen vnd enntteuffertn sich auch desselben vnd aller der recht vnd gerechtigkeit daran habendt, er suchten vnd baten mich auch solchs von genantes meines amts vnd gericht wegn In namen derselben meiner Herrn des rats zu Nurnberg dem fursichtigen erbern vnd weissen Herrn Micheln Behaim Burgere zu Nurnberg vnd seinen erbñ den sie solch gut verkaufft vnd zu kauffn geben hetten gutwilliglich zuuerleihn, als hab ich hier Inn angesehen obgemelter verkauffer vleissiger auch benanntes Michel Behaims zimlichn bete Im vnd seinen erbñ darauff das obgeschribn zeidelgut mit seiner ein vnd zugehorung rechtñ vnd gerechtigkeit als oberster Ambtman des obgemelten Balbs vnd zeidelrichter zu feucht von wegen vnd In namen auch an stat obgemelter meiner Herrn des rats zu nurnberg recht vnd redlich verliehen verleih Im auch das mit aller vnd jeder seiner zugehorung vnd gerechtigkeit, was ich Im dann von rechte desselbn Amts vnd gerichtswegn daran verleihn soll vnd mag vnd zuuerleihen hab hiemit wissentlich in craft vnd macht dits brieffs das In zuhabenn zu nützen zu nessen vnd zugebrauchn für sein erb, als erbs recht ist auch mit sein ainzhannt damit thun vnd lassenn, als mit anderñ seinen gutterñ wie vnd was er will meniglichs vnuerhindert, doch also vnd mit dem geding das mergenannter Michel Behaim sein erbñ vnd nachkomen ierlichen vnd eines yeden iars einem Ambtman, der ye zuzeiten von eins erbern ratswegen zu Nurnberg zeidelrichter zu feucht ist raichen vnd geben solln an dem abent des obersten acht maß Honigs vnd des alles zu warem vrfunde so hab ich obgenannter Bartholmes gralandt yzunt Ambtman vnd zeidelrichter zu feucht dem genantñ michel behaim vnd seinen erbñ disen Briue mit meinem anhangenden insiegel besiegelt, das ich von Amts vnd gericht wegen mit rechter wissen daran gehanngen hab doch dem genantñ zeidelgerichten allñ seinen rechtñ, auch mir vnd mein erbenn onshedlich, Der geben ist am pfingstag nach vnser frau tag schiedung nach cristi vnser liebñ Herrn geburt vierzehenhundert vnd In dem sieben vnd neunzigstenn iaren.

199.

Instrumentirtes Inventarium, über Karl Holzschubers
hinterlassenes Vermögen aufgericht.

In dem Namen des Herren Amen. kunt vnd offenbar sey allermenniglich durch dis gegenwurtig offen Instrument vnd vrfund, das In dem Jare als man zalt nach cristi vnser Lieben Herrn gepurt, vierzehnhundert vnd In dem neunundneunzigsten, In der annndern Indicion, bey Zeiten des alldurchleuchtigsten großmechtigsten Fürsten vnd Herrn Herrn Maximilian Römischen künigs 2c. vnser allergnedigsten Herrn, Seins kuniglichen regiments Im vierzehenden Jaren, Auff Erichstag den zwölfften tag des Monats March, In mein offenbaren notari vnd der hernach benannten Zeugen gegenwertigkeit, Sind personlich erschienen die erbern Hanns Helchn' Hanns Gralant, Iheronimus vnd Lazarus die Holtzschuber geprudere, curatores als sy sagten, der Erbrigen frauen Agnesen weylent des Erbern karll Holtzschubers seligen verlassnen Wittiben, vnd auch desselben kinder vnd in Beywesen der neybemelten Frauen Agnessen haben sy der habe vnd guter ainen Inuentarium zemachen furgenommen, vnd durch mich notarium auffschreiben lassen, So der genant karll Holtzschuber nach tod vnd abgannng hinter Im verlassen vnd sy die genant frau Agnes sein Wittib angezeigt hat, doch mit der protestacion, Ob sy hinfur vber kurz oder lanngt ichtzit mer erfahren oder Innen würde, das sich iren halben auch zu Inuentirn oder darzulegen gepuren würd, das sy das auch getrewlich vnd vngerüchlich thun wolte, vnd zum ersten hat sy benennt angezeigt vnd dargelegt die Behausung an der pinttergassen zwischen Caspar Schlüsselfelders vnd Hannsen Maurers Heusern gelegen, dar Inn er bey seinem leben gewonnt hat, zinsset Jerlich vier guldein erbzinns Sebolt Holtzschubers seligen kindern. Algen vnd ander zyns In der stat, Item das aigen mit sampt ainem guldin statwerung ausser der Behausung am sant bey der Wischer gassen gelegen, vnd yezo Niclas Diegen erb ist, Item das aigen mit sampt vier guldin statwerung ausser der Behausung hinter dem rathaus am salzmard gelegen, das yezo Hanns Dratziebers erb ist, Item das aigen mit sampt dreien guldin statwerung auß dem Haws bey dem ewssern spitler thor gelegen, das der Ott Munchs kinden erb ist. Das aigen mit sampt dreien guldin statwerung vnd ein wegt zu wehhennechten, der vier grosch wert ist, ausser der Behausung an der praitten gassen gelegen, daran das erb Wolfhart ymermans ist. Item das aigen mit sampt Acht guldin statwerung auß dem Haws vnd Hofraiten hinter dem teutschen Hof am vischpach an Frigen pruners Haws gelegen, daran das erb Sebolt Mercklin verberin ist, Item das aigen mit sampt vier guldin statwerung ausser den zwayen gemechen, ob dem newenpaw gegen dem graben vber gelegen, daran das erb der Ulrich Ostermair ist, Item das aigen

gen mit sambt zwanyen guldin statwerung auff der Behawfung ob dem neuenpaw am graben gegenn n. Oftermā In Haws vber gelegen, das hiez Hanns Sawers des verbers erb ist, Mer das aigen mit sampt funff guldin statwerung, vnd Acht vnd dreyssig Haller, auß dem Haws an der hintern Ledergassen am vischpach gelegen, daran das erb maister Jacob grym ist, Item alhie zu Nuremberg auß der Losungstuben vierunddreissig guldin gemainer Landfwerung Jerlichs zins. Item mer alhie zu Nuremberg auß der Losung funffzig guldin Reinisher Landfwerung, Leipding gelts, derselben sind funffund zwainzig guldein mit dem genanten karll Holtschuber abgestorben. Item ain garten zu Nuremberg vor dem außern Laufferthor zwischen Hansen Helchners vnd Hannsen Sweickers gärten gelegen, gibt Jerlich Anthoni Ebners erben Vnnderhalben guldin reinisch, vnd zwo vasnachtthennen, vnd zwelff pfening fur den zehenden gein Bamberg, Item aigen guter auff dem Land, Item ain Hof zu Huttendorff der Herman Gözen kind erb ist, zinsen Jerlich dauon vier Summer korns, drey Summer Habern, vier pfund newer Haller, zu sandt Michels tag, Achtzehen kes zu dreyen zeitten zu Ostern Pfingsten vnd Wehennachten, zwen Herbsthuner vnd zwo vasnachtthennen. Item drey aigen weherlein zum Humelsperg mit sampt der Holzmarck vnd dem Burckstall vnd der weinreblenten. Item ain frey aigen Haws zu vischpach mit dem stadel garten vnd wie es der Zaun umbfangen hat. Item mer drey Weherlein, vnd zwen Wyssflecken die veltlach genannt, zu vischpach gelegen, zinsen Jerlich gemeiner Stat Nuremberg Vn guldin reinisch. Item mer das erb an dem Weyer zu vischpach gelegen, zinst Jerlich dem Spitalmaister des alten Spitals zu sandt Elspethen vier guldin reinisch aigengelts. Item das erb an den veldern, Eckern vnd wysen zu vischpach gelegen, so karll Holtschuber seliger obgemelt von Heinzen Höhel erkawfft hat zinst Jerlich dem alten Spital zu Sandt Elspethen, zwen Summer korns Sibenzehen pfund, Vn pfening ye dreyssig pfening für ain pfund vnd dreyssig Mz zu Ostern fur alle sach, Item etlich aigen Holzer vnd etlich ackergelt, zu Conerstat gelegen. Die Lehengüter. Item ein halber Hof zu Tennenloe der des Heinz pawren erb ist, gibt Jerlich zu erbzins drey Summer korns, Neunzehen kes, zwen Herbsthuner, vnd ain Vasnachtthennen. Item ein garten hinter dem thiergartner thor vor Nuremberg gelegen, daran das erb Heinz Mairs kind ist, zinst Jerlichen sechs guldin Statwerung vnd vier Summer korns. Item ain gut zu Egersdorff das Fritz Hofmans erb ist, gibt Jerlich Sechs Sumerein korns, Vnnderhalb Sumerein Habern, Sechs kes zu Wehennachten zwo Vasnachtthennen, Hundert Mz zu Ostern, Sibenzig pfening zu Sandt Walburgen tag Sechs kes zu pfingsten, vier Herbsthuner. Item mer ain gut zu Egerstorff das Hannsen Hofmans erb ist, gibt Jerlich drey Summer korns Vn Sumerein vnd ain viertail Habern, zwo Vasnachtthennen, zwen Herbsthuner, Sechs kes, zu pfingsten, vnd Sechs kes

kes zu Wehennachten Sechtzig Mz. Item mer ain gut zu Egerstorff, das Cunzmanns erb ist, gibt Jerlich drey viertail korns, ain Vasnachtthennen, Vn Herbsthun vnd sechzig Mz — Hernach volgen die Brieff. Item zwen pergamen Brieff vber den garten, vor dem Laufferthor gelegen, verlautend, bete mit des gerichts zu Nuremberg anhangenden Innsigel, versigelt, Vn alter Brief vber die Behawfung an der pintergassen gelegen, mit des gerichts zu Nuremberg anhangenden Innsigel versigelt. Item vier Brief aber mit des gerichts zu Nuremberg Innsigel versigelt vmb drey guldin statwerung aigengelts vnd ain Weg auß Wolfhart Zimermans Haws an der praitten gassen gelegen, Item ain Brief mit des gerichts zu Nuremberg anhangenden Innsigel versigelt vmb zwen guldin aigengelts auß dem erb der Behawfung auff dem graben, hinter dem teutschen Hof gelegen, Item ain Brief mit des gerichts zu Nuremberg anhangenden Innsigel versigelt vmb vier guldin aigen gelts auß dem erb der Behawfung an dem hintern graben bey dem Hyserlein gelegen. Item ain Brief mit des gerichts zu Nuremberg anhangenden Innsigel versigelt vmb ain guldin statwerung auß dem Haws an sannt gelegen, Item funff Brief vmb drey guldin statwerung aigengelts auß dem erb der Behawfung bey dem ewßern Spitaler thor gelegen, Item sechs Brieff alle mit des gerichts zu Nuremberg Innsigel versigelt vber funff guldin vnd Acht vnd dreyssig Haller statwerung aigen gelts auß seigen Weickers Haws an der hintern Ledergass in sand Lorenzen pfarr gelegen, Item funff kawffbrief vber drey Weherlein, vnd Holzmarck zum Humelsperg gelegen verlautend, Item zwen Brief, vber vischpach verlautend, Wie dasselbig an karll Holtschuber seligen obgemelt kumen ist, Item drey Brief vber vischpach sagend, wie das an den alten karll Holtschuber kumen ist. Item zwen pergamen Brief vber den aigenhof zu huttendorff gelegen, der da Herman gözen kinder erb ist, Item Sechs Lehen vnd kawffbrief In ainem schächtelein vber die drey gutlein zu Egersdorff gelegen, Item vier Lehenbrief vber Hannsen Mayrs garten vor dem thiergartner thor gelegen, vnd auch vber den Hofe zu Tennenloe vnd darauff ain kawffbrief vber den gemelten Hof vnd garten verlautend, Item mer drey alt Lehenbrieff vber die hezgemelten stuck verlautend, Item mer zwen Brief mit des gerichts zu Nuremberg Innsigel versigelt vber die hezuerleibten garten vnd Hof sagend, welche Jacob Holtschuber mit wissen der obgemelten Curatoren zu seinen Hannen genommen hat, sagend sy stunden Im auch zu nuz vnd zu gut. Item funff Brieff vber Conerstatt, darunter ainer ist mit zehen anhangenden Insigeln versigelt, Item ain Brief mit der Stromair Innsigel versigelt, Item ain Brief mit der Stat Nuremberg anhangenden Innsigel versigelt vber die vierund dreyssig guldin ewigs gelts auß der Losungstuben alhie. Vn Brief vber funffzig guldin Leipding gelts alhie auß der Losungstuben der funffund zwainzig mit dem obgenannten karll Holtschuber seligen abgestorben

ben sind. Ain Brief mit Herrn Melchior von Neunegk, Landt Comenthur der Balen zu Francken, vnd Comenthur zu Nuremberg vnd Herrn Schwalt Solner von Halburg zu der zeit spitalmeister des alten spitals zu sandt Elisabethen zu Nuremberg Insigeln versigelt vber den Wenher zu wischpach der der teutschen Herrn gewesen ist. Ain Brief mit des gerichts zu Nuremberg anhangenden Insigeln versigelt vber etlich aigen zynnss die Im sein vater geben, als er Im sein Heyratgut außgericht vnd bezahlt hat, Ain quittangen mit der stat Schwabach Innsigel versigelt von Hannsen festigkeim etlicher Irung halben so sich zwischen demselben Sebolt Groland, Gabriel vnd Hannsen den Tegeln gebrudere außganngen. Item ain kawff brief mit Leipolt Hallers vnd Sigmund peßlers Insigel versigelt vber das erb, der halben Behawung an der pünttergassen gelegen verlaudent, Item karll Holschubers Heyratsbrief mit des gerichts zu Nuremberg Innsigel versigelt, Item ain Brief mit Sechs anhangenden Innsigeln versigelt ainer Beschreibung dar Inn sich Agnes karll Holschuberin mit Ireu Brudern vnd ir Brüder mit Ir der rechtuertigung halben zwischen Inen vnd Hannsen dem eltern haltend. Item ain tailbrief mit der Erbern Sebolt Schreners vnd Hannsen schonbach Innsigeln versigelt zwischen karll Holschuber vnd seinen Brudern außganngen. Vber solch alle vnd jede obberurte stück vnd Beschreibung derselben, haben mich hieunden geschriben notarium die obgedachten Curatores, deßgleich Frau Agnes des gemelten karll Holschubers seligen verlaßne wittib mit fleiß ersucht erfordert vnd gepetten Ine In gemain oder ir hedem Insonderhait solichs Inuentarier vnd Beschreibung der Habe vnd Guter wie oblaüt, vnd so wil Ine der not sein wurden, ze machen vnd ze geben. Geschehen sein alle diese ding zu Nuremberg Bamberger Bisthums In der obgedachten Behawung an der pünttergassen gelegen, In vnd vnder der Jar zall cristi Indicion koniglicher reigirung tag monat vnd stat wie obgeschriben stet, In gegenwertigkeit der Erbern vnd Ersamen Jacoben Holschubers Burgers vnd Conraden Hubners Inwoners zu Nuremberg bede Layen bamberger Bisthums als zugezogen darzu sonnderlich erfordert vnd gepetten.

Vnd wann Ich Philippus Meysenhemmer Speirer Bisthums von Päpstlichem gewalt ein offner Notarius Bey allen vnd nedem obgeschribn sachen eins mit den hievor benannten zewgen gegenwertig gewesen bin, vnd

Locus Signeti
Notariatus.

die ding alle also ergeen geschehen gesehen vnd gehört, auch die habe vnd guter wie obuerleibt auff anzeigen der obgemelten frauen Agnes Holschuberin selbs beschriben. Hirumb so hab ich dits offenn instrument vnd vrfund, durch ainen ann'd'ern getrewlich geschriben daruber begriffen vnd gemacht, mit mein selbs Handt vnderscriben, vnd in diesen offenn form gefürt, Auch mit meinen gewondlichenn zeichen namen vnd zunamen bezaichnet, zu glaub-

hast

haftigem vrfund vnd warer gezeugnuß aller obgeschribenn ding sonnderlich berufft ernnstlich eruordert vnd gepettenn.

200.

Hanns Holschubers Testament.

Nach Hanns Holschuber Burger zu Nuremberg Befenn offennlich mit A. 1499.
In diesem Brief vnd thu kunt allermeniglichen Fur mich vnd alle mein Erben Das ich mit wolbedachtem Muttt zeitiger vorbetrachtung vnd frehem geprauch meiner vernunft vnd gutter verstenntnuß, auch in Crafft meiner Minschheit, mit meinen hernach bemelten habe vnd guttern zethun vnd zelassen, wie vnd was ich will, Nach Innhalt eins versigelten tailbriefs, den die hernach benannten zewgen gesehen vnd verhort haben Dits mein geschafft vnd letzten Willen furgenomen, gesagt geordnet vnd gemacht hab, wie hernach volgt, Wenn mein sele nach göttlicher schickung von meinem Leib abgeschiden ist, So sol derselb mein Leichnam, auf Sand Sebols kirchhoff In meiner eltern Begrebnuß zu der erden bestattet vnd mein begenngnuß Mit erstem Sibendem vnd dreissigstem gehalten werden wie mit andern erbern zegeschehen Sytt vnd gewonheit ist. Vnd erstlich vnd zuuoran sollen alle mein gemachte schulden die wissentlich sind, oder angezaigt, von meiner verlassen Habe entrichtet vnd bezahlt werden. Darnach Schick ich vmb gotts willen zu trost meiner Vorfarn vnd aller glaubigen selen an die hernach bestimbten ennde, Vnd In solicher Weise alles von dem meinen Nemlich drey spennid aine an meinem ersten, die anndern am Sibenden vnd die dritten am dreissigsten gehalten vnd hedem armen, daran komende, zwen pfennig ze geben, Vnd furdertlich nach meinem Absterben Tawsent selmeß zelesen vnd ye ein priester einer Meß halb zehen pfennig vmb gotts willen zeraichen zebestellen. Item In die Clöster hie der Augustiner Zwainzig guldin, der prediger acht guldin der parfussen acht guldin, der Carmeliten acht guldin Sant katherinen zehen guldin Sant Claren zehen guldin, Zum Gnadenberg vier guldin zu Mariaburg bey abnberg acht guldin. Item gein Sant Jobst vier guldin Gein Sant Leonhart vier guldin Gein Sant Johans zwenguldin. In den Siechgraben vier guldin, alles denarmen daselbst In ir Pennd außzetailen. Item zehen guldin den armen franncken zum hailligen Creutz, Sie In Irem schmerzen zelaben. Item hedem franncken Im newen Spital hie funf pfennig In sein Handt. Item zu den Zwelfbrudern hedem ein maß Weyns. Item hedem franncken Im alten Spital hie ein Maß Weyns. Item hundert guldin, An Unser Lieben Frauen altar, In demselben Spital, dauon das Maria pild vnd die vier Sewln desselben altars zuuernewen vnd solichs zu gescheen durch mein vormund bestellt ze werden. Item hundert guldin an den Bam zum obgenannten Newen Spital, Item In bede fundelbewser

(N n n 2)

Sechs

Sechzehnen guldin. Item das getraid In mein Haus meiner wohnung liegende zueerbachen Vnnd das prodt Hausarmen Lewtten zegeben, Item mein funffzig guldin Zerlicher ewiger Zins von Amberg, alle Jar Hausarmen Lewtten hie oder meinen freunden die der Hülffe notturfstig wern ze raichen, oder ob dieselben ewigen Zins abgelost wurden, die Hauptsum wiederum anzulegen, Vnnd was die Zerlich ertruge abermals als vor stett außzetailen Vnnd nach absterben beider hie vnnnden geschribner meiner vor mund sollen allweg die nechsten Frizen Holtzschuhers meins Bruders erben, solich zins oder ertragnus aufrichten vnnnd außtailen, Darnach Schick vermanh vnnnd schaff ich alles von dem meinen den hernach benannten personen erstlich dem hegemelten frizen Holtzschuher meinem lieben pruder zwai tausent guldin vnnnd darzu alle meine Lehen. Doch der zwaitausent guldin halb also das er die sein lebtag Nutzen Nheßen Vnnd geprauchen mag Vnnd nach seinem Absterben sollen die gefallen vnnnd werden, Katherineinen appolonia Felicitati Clare vnnnd ursule seinen fünf Töchtern zu gleichem tail Nemlich Ir yeder vierhundertt guldin In ir ainshann. So Schick ich der Barbara seiner tochter meiner lieben Mumen mein Behawung dar Innt ich hezo wone Vnd darzu allen meinen Hausrat vnnnd Silbergeschir, auch In ir ainshann. So schick ich Wolffen, desselben frizen meins Bruders Sun, Tausent guldin. Desgleichen Jeronimo Holtzschuh' Sebolden meins Bruders seligen Sun auch Tausent guldin Ir yedem sein Sun in sein ainshann doch also das sie Sebolden Holtzschuher auch des benannten Sebolden meins Bruders seligen Sun sein lebtag vnnnd nit lennger, dauon Zerlich raichen vnnnd geben sollen dreissig guldin, Dermassen auch wo der hez genannt Jeronimus mit tod vor vnnnd ee er zu eelichen standt bestattet wurd, verschiede, das alsdann die hezbestimbtten Ime durch mich geschickten Tausent guldin auff des benannten frizen Holtzschuhers meins Bruders menlich erben gefallen sollen So schick ich Margretten vnnnd Helenen des obgenannten Meins Bruders Sebolds seligen Töchtern Bey Clara seiner letzten frawen geporn Zwaihundertt guldin Nemlich yeder hundert guldin Also wo ir eine oder sie bede vor Irer Bestattung mit tod vergien gen, So sollen derselben abgegannnen geschickts gelt auff meine zwai geschwisteret oder Ire erben gefallen. Darnach Schick vnnnd schaff ich Margrethenn Ser' Niclasen Grossen seligen gelassner wittiben meiner lieben Swester drehtausent vnnnd Zwaihundertt guldin, die Ir lebtag zenieessen Vnnd zegebrauchen Vnnd darnach auff ire acht kindere mit dem benannten Herr Niclasen Grossen seligen geporn zu gleichem tail Nemlich Ir yedem vierhundert guldin In sein Ainshann, So Schick ich Barbara Friz Holtzschuherin meiner lieben geschweyen Hundertt guldin meiner selen dabey In Gutt nachzegedencken, Item ich schick meiner mayd Katherineinen ober Iren gepurenden Lon Zwainzig guldin Vnnd das Gehaltten pett dar Innt Sie hezo ligt, mit seiner Zugehorung Vnd Zway par

Lehla-

Lehlachenn Welchs aber vnnnder den obbestimbtten Personen den ich als vor steet, von meinen habe vnd guettern geachtet vnnnd geschickt hett, an dem geschicke Ime gethan, nit benugig sein wollt Vnnd sich mit der tatt, diß mein geschick Vnnd letzten willen anzefechten vnnnderstunde dem sollte das, so ich Ime hievor vermaint vnnnd geschickt hett nit folgen noch werden, Sonnder vnnnder meine vorbestimbtte Zwai geschwisteret, oder Ire erben zetailen gepuren. Vnnd was ich nu ober das alles, So ich hievor verschickt hab vnnnd hernach verschicken wurde, Hynader mir verlaß wo vnnnd waran das wer nichtz außgenommen Noch hindan gesetzt, das alles soll gefallen vnd werden, den obgenannten meinen Zwaien geschwister iten zu gleichem tail Doch das sie bede Hundertt guldin dauon Hausarmen Lewtten, Nach gutt beduncken meiner Vormund, raichen vnd geben sollen Vmb gotts willen. Vnd ober diß mein Geschick vnnnd letzten willen, Nim vnnnd pitt ich mir zu Vormunden vnnnd Volziehern, den offtgenannten Frizen Holtzschuher vnd Jeronimum Holtzschuher den eltern, mein lieb Bruder vnnnd Wetter diß also außzerichten Vnnd unverzogenlich zeuerstrecken nach Iren trewen Vnnd meinem In Sie vertrauen Vnnd zu einer erung vmb Ir Mühe, Schick ich ir yedem funffzig guldin alles Reiniß gemainer Landßwerung Doch ding ich mir hier Innt vollen gewalt Vnnd gutt Recht, diß mein geschick vnnnd letzten willen zuuerenndern zemynndern zemern gar oder ains tails abzethun Vnnd von neuem auffzerichten, Wenn vnnnd wie oft ich will diemeil ich lebe. Zu verkund ist diser Brief mit der Statt Nuremberg anhangendem Insigel versigelt, Des sein Zewgen die erbern Anthonj kress vnnnd Jobst Mayr Geben am Sambstag nach vnnsers Herren fronleichnams tag Nach Cristi vnnsers lieben Herren gepurtt vierzehnhundertt Vnd in dem Newn undnewnzigsten Jar.

201.

Der Priorin und des Convents des Klosters zu St. Katharina Quittung für Clara Holzschuberin, des gedachten Convents Schwester, Georg und Friz den Holzschuheren, über 400. Gulden und alle ihre Fertigung gegeben.

Wir Swester Veronica Bernhartin, An der zeit Priorin, vnd der A. 1499. Conuent des Closters zu Sant Katharina prediger ordens zu Nuremberg In der Stat Bekennen offentlich mit dißem Brieff, fur vnns vnd Junckfraw Clara Holzschuberin, Vnnsrer liebe Conuent Swester, Vnnsrer Goghaufe vnd all vnß Nachkomē, vnd thun künft gen allen meniglich, Das vns die Erbern vnd Weysen, Jorg vnd Friz die Holzschuer die Eltern als formud, des Erbern vnd weysen, Sebolt Holzschuers, Burgers zu Nuremberg, seliger gedechtns freuntlich außgerich, vnd par bezalt haben, Byer hundert gulden Reiniß Landßwerung Darzu alle Ire fertig,

(200)

fertigung, von wegen der vorgemelten Jundfraw Clara Holzschuherin Bnnscher liebe Conuent Schwester Des verbenanten Sebolt Holzschuers leipliche tochter, fur Ir veterlich Erbtel, Nach Innhalt Irer verzeih und gescheft briefs, Des wir also genüigig sein, vnd haben das also von In angenommen zu grossen Danc Und sagen die Bemelten Erbern vnd weysen, Jorg vnd Frits die Holzschuer vnd all Ir Erben, Fur vns, vnd die benanten Jundfraw Clara Holzschuerin, Bnnscher Conuent Schwester Bnnscher Goghaus, vnd nachkomen solicher Vherhundert gulden, vnd fertigung wie oben verlawt, Innhalt des Verzigs vnd geschefts Quit ledig vnd loß, Mit vrkunt, vnd in krafft dits Briefs, also das wir noch vnns Goghaus, Noch nyemat von vnns wegen Nymer darumb, anlangen sollen noch wollen, weder mit noch on recht, geistlich oder weltlich, alles getrewlich vnd ongerude Des zu warem vrkund So haben wir obgemelten Priorin vnd Conuent Bnnscher Insigel gehangen an disen Brief, der geben ist, Nach Cristi Bnnschers lieben Herrn gepurt, Vhergehenhundert, vnd darnach In dem Newn vnd Newnzigsten Jar In vnnscher lieb frawen abent als sie geboren ward.

202.

Ernst von Gütlingen, Teutsches Ordens und Spitalmeisters zu St. Elisabeth alhier, Revers wegen der Holzschuher silbernen Marienbilds auf dem vordern Altar in gedachter St. Elisabethen Kapell.

A. 1499. **N**ach Ernst von Gütlingen an der zeit Spitalmeister des alten Spitals zu sammt Elisabethen zu Nürnberg, Teutsch Ordens, thun kundt meziglichen mit dem Brief, Nachdem vnnnd das Erbar geschlecht der Holzschuer auch zu Nürnberg, in der Kirchen deselben Spitals zu sant Elisabeth, vff dem einen ihren Altare, neben der Sitten in vnnscher lieben Frawen Ehre gewenhet die Taffel, darauf von Iren Vorfordern seligen gemacht, rezundt verneuert vnd in dieselben neuen Tafel, ein Silbern Maria Bildt, mit einem Kindelein machen lassen, haben des außgericht vnnnd bezahlt von den Iren, Gott dem Allmechtigen zu Lob, vnnnd der hochgelobten Hünckls Königin Sant Maria, seiner lieben Mutter zu ehren. Demnach so bekennne ich obgenannter Spitalmeister, fur mich vnd alle meine Nachkomen, Spitalmeister meins ordens, das ich noch mein Nachkomen Spitalmeister, solch silbern Bildt, aus dießer Taffel nicht thun noch verendern oder verkehren sollen noch wollen, ohne des Geschlechts der Holzschuer willen vnd wissen, vnnnd ob sich begeh, da gott lang vor seyn wolle, das dise Statt Nürnberg durch Kriegsleufft oder andere Fälle so sehr benötigt würde, das sie die Schätze der Kirchen angrieffen vnd antasten würden, so solches geschee, so sollen die gedachten Holzschuer gemeine in Nutzen zu guth auch wieder macht haben, solch silbern Bildt zunehmen vnd an die Ort zu wenden, da man dann an-

andere Schatz hinhät, alles on geuerde. Und des alles zu warem vrkundt aller obgeschribenn Ding vnd Sachen, so gib ich obgenannter Spitalmeister denen mergedachten Holzschuern diesen Brief fur mich vnnnd alle meine Nachkomen Spitalmeistern mit meinem aigenem angeborenen Insigel versigelt, das zugegen offentlich daran hangt. Der geben ist vff Montag vor sant Thomas des Heiligen zwölffbotten tag vor Wehennachten, des Jars, da man zalt nach Cristi vnnsers lieben Herrn Geburt Tausend vierhundert vnnnd in dem neunvndneunzigsten Jare.

203.

Barbara Holzschuherin Testament.

Nach Jundfraw Barbara weylend des erbern Karl Holzschuers seligen A. 1500. selichee tochter an der pintergassen geseffen Bekenn das ich, mit guter vernunft wolbedechlich vnnnd zu den Zeiten da ich das Leibs vnnnd gemuts wol thun kuntt vnnnd mocht, dis mein gescheft vnnnd letzten willen gemacht vnnnd geordnet hab orden den auch hiemit als von Wortten hernach uolgt Am ersten so schick ich wenn gott ober mich gepewt vnd ich mit tod vergangen bin das man meinen Leichnam zu der erden sol bestatten zu Sant Sebolt, auff dem kirchhoff vnnnder dem Stain, darunder mein lieber vater seliger begraben ligt vnnnd mich alda begeen sol mit Begrebnus Stendt vnd dreissigst vnnnd Jartag nach gewonhaitt annder erber Leutt. Item darnach so schick ich zwen guldin zum gnadenperg In das closter Darumb sol man mir Mess hallten vnnnd gott fur mein seel bitten. Item mer schick ich zu den predigern in das closter zwen guldin Vnnnd zu den augustinern paraffen vnnnd frawen Brudern alhie in ein hedes ein guldin darumb solln Sy mir Mess lesen, Mer schick ich zweinzig guldin armen Leutten dieselben sollen mein Hernach bestimbt Vormund nach Irem gutt beduncken außzugeben. Item so schick ich zwen guldin In den neuen Spital den armen dar In In Ir Hende Item In die vier sieckfobel samentlich schick ich ein guldin den armen In Ir Hende. Item so schick ich gain dem Hailigñ krenz In das frawen closter In Regenspurg zwen guldin, darumb sollen Sy gott fur mich bitten. Item mer schick ich zwen guldin die sollen meine Vormund zwanzen personen geben, die sunst gen Rom geen, das sie mir In die sibzen Hauptkirchen vnnnd durch die grunfft zu Sant Sebastian geen sollen meiner selen zu hilff vnnnd trost. Item mer so schick ich Her Conradt schwarzen zu den predigern meinem peichtvater, derselb waiß wol was er damit thun soll nemlich vier guldin. Item So will ich das man mir ein Walfart thun soll gein Rotempach zu Sant Wolffgann mit einer halb pfundigen kerzen, Mer eine gein zenn zu vnnscher lieben frawen wullen vnd parfuß mit einer pfundigen kerzen. Item so schick ich Dorothea Jeronims Holzschuherin ein guldin Ringlin mitt einem Rubin vnd einem Diamant, Mer schick ich

(Doo 2)

Kathe-

Katherina Lasarus Holschuberin meinen grossen Kater, den mir meins lieben Vater seligen Bruder geschenkt haben vnnnd darzu mein weiss sehen kürsen Item der Junckfrawen gerdraut Lasarus Holschubers tochterlein Meinen grossen Korellin patter noster mit dem Silberin vergullten geheng vnnnd den knopffen So daran sind. Item so schick ich der Junckfrawen Maria gein Bischpach meinen pesten Schlanr. Item So schick ich der schlussel uelder Barbara Schwester den guldin, den sie mir schuldig ist. Item des Gabriel Holschubers seligen tochter der Jungen Barben schick ich ein grün seyhdens unbeschlagens porttlein. Item der Koch Barben schick ich meinen Kullweinen prustpeltz. Item der Barbara so Her' Erharts Dienerin gewesen ist, ein alten prust peltz vnnnd ein flechsin schurzhemd. Item ich schick alle meine klaidung zu meinem Leihb gehörig meinen zweyen schwestern Magdalena vnnnd Veronica zu gleicher taillung was ober die so ich verschickt hab vorhanden sind, Vnnnd was ich ober das alles hinder mir verlass, dasselbig schick ich meiner lieben Mutter Vnnnd meinen geschwistergitten zu gleicher taillung, Vnnnd Ober diß mein Geschafft Vnnnd Letzten Willen setz vnnnd nym ich mir zu vormunden Vnnnd Volziehern desselben die erbern Jeronimu vnnnd Lasarum die Holschuber gebruder mein lieb Vettern vnnnd gib Ine gannzen vnnnd vollen gewalt vnnnd macht diß mein geschafft vnnnd letzten willen außzerichten vnnnd zuuolziehen Innhalt desselben, Als ich Ine desß gannz getraw vnnnd glaub Vndoch so ding ich vnnnd behalt mir beuor das mein geschafft vnnnd letzten Willen zuuerendern gar oder eins tails So oft ich will, dieweil ich leb als solichs an Im selbs billich vnnndt Recht ist Des zu Brkund ist diser Brief mit der Statt Nuremberg anhangendem Insigel versigelt, desß sein zewgen die erbern Sebolt Schreyer vnnnd Hanns schonpach Geben am tag Ambrosij Nach Cristi Vnnsers Herren gepurtt Im funfzehnhundertisten Jar.

204.

Wolfgang von Eichenhofen, des Teutschen Ordens Landkomenthur in Franken, Vergleich zwischen Ernst von Gultlingen, Spitalmeistern zu St. Elisabeth alhier, und dem Geschlecht der Holschuber, ein Pfründbett im gedachten Spital betreffend.

A. 1502. **N**ach Wolfgang von Eichenhouen an der zeit landtkomenthur der Balen zu Franckenn vnnnd komenther zu Ellingen, teutsch ordenns, Bekenne offennlich mit dem brieff vnnnd thue kunth allermeniglich, Nachdem sich Irrung zwischen dem würdigenn gaislichen Herren Ernst von gultlingen Teutsch ordenns der zeit Spitalmeister zu Sannt Elspethen zu Nurmberg, an einem vnnnd dem Erbarñ weisen Georgen Holschuber, dem eltern Burgern zu Nurmberg an stat sein vnnnd anderer seins der Holschuber zu Nurmberg geschlechts Stamenns vnnnd namens am andern tail etlich Irrung darumb das dieselbenn der Holschuber geschlecht etlich pfründ peth

peth oder Siechbeth darein man arm frant vnnnd durfftig person zulegen pflegt In vermelten Spital gehabt vnnnd noch hetten als sie vermainten das In doch der gemelt spittlmaister nit gestenndig was gewest vnnnd sich gehalten haben, das ich zwischen Inen bederseith guttliche Handlung vnnnd verhor gehabt, vnnnd sie deshalb guttlich mit einander verainth vnnnd vertragen hab also das derselb Jerrig Holschuber vnnnd der Holschuber geschlecht, hinfuro ewiglich Im obbezeltem altem Spital, ain pfründtpeth oder siechenbeth vnnnder dem gewelb zu hinderst an der schidmauren bey dem fenster gegen der gassenwarz habenn sollen, das ye zu zeitten mit einer person zubelegenn vnnnd zu verleihenn Nemlich das solichs beth alwegen durch einen Holschuber der desselben Stamens vnnnd namens vnnnd ye zu zeitten aufrichter der Holschuber stiftung mit einnem vnnnd ausgehen ist So oft es zu schulden kombt das solich beth durch todsal oder annder weg lere oder ledig wurd, mit ainer armen person die Spitalmessig sey, doch mit Wissen des Spitalmeisters belegt werden mug vnnnd ein Spitalmeister So er des ersucht wurd solich person anzunemen schuldig seyn sol, doch das soliche person Ire petgewandt zu solichem Beth souer sie das unguerlich hat oder vermag mit Ir bring darob der Holschuber der Ye zu zeitten die person anzunemen ein Spitalmeister ersucht vleis haben soll, vnnnd auch das dieselb person nit anhemmig oder Irrig Henndel oder heder hab, auch mit ainicher franchheit oder geprechen In zeit Ires einnemens, Als mit aussatz hochensichtung malfrancosen plinthait, pestilenz, ungestüme vnfinigkeit oder annder franchheit oder geprechen In den Spital vnnnd zu den Leuten vnfiglich, die man dann In dem Nenen spital zu Nurmberg auch nit libe oder geduldet nit beladen sey, vnnnd So sie In dem Spital durch den Spitalmeister angenommen vnnnd aines zandischen wesens were oder sich sonst eins vnwesens hielt, das einem Spitalmeister oder Spital vnleidenlich oder vnfiglich were, oder der hochensichtung in ainer ungestimkeit, oder den aussatz, oder ain ungestüme vnfinigkeit oder sonst außerhalb der pestilenz ain annere franchheit oder geprechen In dem Spital vnnnd zu den Leuten vnfiglich, oder die man In dem Nenen spital hie auch nit libe anneme oder geduldet oberkemen wurd, das dann ain Yeder Spitalmeister, So oft vnnnd mit welcher person das zu schulden kombt dieselben person aus dem Spital zu vrlaubenn vnnnd zu thun macht habenn, vnnnd ain Spitalmeister derselben person nichts mer verpflichtet sein soll, dann das sie mit Ir hineinbracht hette wider heraus fragen mocht onguerde vnnnd so alsdann In solchen fällen Ye ain person aus dem Spital getan vnnnd geurlaubet wurde So mugen die Holschuber durch den obbezelten aufrichter Ye ein annere tugliche person wider an der geurlaubten person stat zelegen macht haben, aber Inmassenn wienor Alles So oft es zu schulden kombt das auch ain Yede person, die also angenommen wirdet, dem Spital vnnnd Spitalmeister verwandt vnnnderworffen vnnnd vor Ime oder wo er sie hinweist recht zunemen vnnnd zugeben schuldig Sich auch eines gut-

(P p p)

ten

ten wesens vnnnd nach des Spitals ordnung vnnnd gewonhait halten soll vnnnd was sie hinder Ir verlest Es sey Im Spital oder awsserhalb des Spitals soll dem Spital folgenn vnnnd bleiben vnnnd geuerlich nichtzit verstoßen oder abhenndig machenn Ob es sich aber begeb Inn kunfftigen zeittenn, das sollich petstatt an der obbemelten statt Es were gebew oder annder Redlicher vrsach halben nit gesteen oder gesein mocht, soll ein Spitalmeister die an ander füeglich ennde der Vorigen stat onguerlich gemess, Souer das gesein mag zu sezzenn vnnnd anzuzeigenn macht habenn vnd aber gehalten werdenn wienor Vnnnd auch also dieweil solich angenommen person vmbgeen mag das sie Inn der stechenstuben oder der obern pfrundtstubenn Ir speis empfahen muge, der ennde ainem welichem sie will Solichs alles haben bede tail obgenannt Souer vnnnd souil hede parthey berurtt fur sich vnnnd Ire nachkommen also zu halten angenommen. Des zu Brkandt habenn wir obgemelt Landtchometer vnd Spitalmeister heder sein Insigel an disen Brieff gehanngen Vnnnd darzu ich obgenannter Jerig vnnnd mit Ime wir Fritz der elter vnnnd Iheronimus die Holtzschuber seine Bettern Burgere zu Nuremberg alle drei fur Vnns vnnnd auch gemainglich fur vnser der Holtzschuber geschlecht vnnnd nachkommen auch Jeder sein angen Insigel an disen Brieff gehanngen dero zwenn Inn gleichem laut ausganngen vnnnd heder tail ainen hatt vnnnd geben seind auff montag nach sannt Linhartstag Nach Cristi vnser lieben Herren geburt Tausendt funffhundert vnd zwanz Jare.

204 (*).

Ulrich Trollungs Kaufbrief über zwen Höfe zu Kreppelndorf.

A. 1502. **N**ach Hanns von Weichstorff Ritter Schultheis vnd Wir die Schöppffen der Stat Nuremberg veriehen offennlich mit disem brieffe das fur vns kome ingericht Ulrich Trollung, burger vnd geswornen vnderkeuffel Erbs vnd aigens zu Nuremberg vnd pracht mit vnnsers gerichtsbuch, Das Fritz Holtzschub' Burger zu Nuremberg vor Emdresen Stromeir der der sachen an stat vnd von wegen Sebolten Tucher Richter gewest were zu vnd auff zwen höfe zu Creppenndorff gelegen die Cunrlein Ott besesse vnd Innhatt, auff verkundung Ime darzu bescheen vierdthalben vnd zwainzig gulden zwölff pfenning verfallner gült, als er durch recht solt souern erclagt vnd eruollgt hette, das kein laugnen mer dafur gehörte vnd darumb wer Im von gericht wegen entspent geanttwort vnd ertailt worden Er solte solche Höfe mit wissen verkauffen, Lauttmert er mit fursprechen Er hette die verkaufft vnd genantem vlrichen Trollung vmb die haubtsüma vnd die gewönlichen gerichtscheden auff nachuolgende Rechtliche messigung vnd Taxacion zekauften gegeben. Er pracht auch mit peter lensen dits gerichtswornen landtbotten, der sagt bey seinem aide zu disem gericht getan, das er solchen kauff gemelter Höfe dem benanten Cunrlein Otten als Innhabern derselben vnd auff die ver-

verkundung so Ime derothalben bescheen were vmb die haubtsüma vnd die gewönlichen gerichtscheden angepotten hette, ob er die darumb lösen wölt, das er das tete In acht tagen den nächsten, Vnd nach dem er In solcher bestimpter zeit dise ablosung nit getan hett er solichen kauff gemelter Höfe nach laut vnd Inhalt Eins Erbern Rats diser Stat Nuremberg gesetz offennlich vber den gerichtsbuch Ring vmb bestimpte kauff Süma vnd gerichtscheden aufruffen vnd verfaissen lassen, Ob nemant wer der mer darumb geben wolt das den geswornen vnderkeuffeln Erbs vnd aigens zewissen zetun In acht tagen den nächsten, vnd also wer In bestimpter zeit nyemant komen der mer darumb het geben wöllen, Er pracht auch mit Stephan Beheim vermeldts gerichtswornen Schöppffen der sagt bey der pflicht zu gedachtem gericht gethannt, das er solichen kauff Sebolten Tucher als derselben Höfe aigenherrn vmb die kauff Süma vnd gewönlichen gerichtscheden angepotten hette, ob er die in crafft seiner aigeschaft darumb annemen vnd selbs behalten wolt, das er das tete In vierzeihen tagen den nächsten, Wer hett Im geanttwort nach verscheynung solich' zeit dem Rechten seinen ganng lassen, Darauff ward weytter gefragt was nun dar Inn zetun Recht were, Vnd ertailt, Es solte Fritz Holtzschub' dem Trollung solchen kauff von gericht wegen bestettigen, Also drat er dar In gericht vnd bestettiget dem Trollung solchen kauff von gericht wegen vnd globt Ime des zewern als ein man den andern eins erclagten vnd eruollgten Erbs nach dises Gerichts vnd des landts Rechten ordnung weren solt, Also das er hinfuro mit sein einshandt damit thun vnd lassen möcht, wie vnd was er wölt ungehindert sein, seiner erben vnd menighs von Iren wegen, Doch benantem Sebolten Tucher als aigenherrn an seiner aigeschaft zynnen vnd Rechten daran habende In alle wege vnschedlich furpaß ewiglich, Mit vrkandt dits briefts der mit vrtail vom Gericht geben ist versigelt mit des gerichtsbuch zu Nuremberg anhangenndem Innsigel, Des sind zewogen die Erbern Nicolaus Tucher vnd Jörg von Tüll, Geben am Sambstag nach Sanndt Othmars tag nach Cristi vnnsers Herrn gepurt funffzehenhundert vnd Im annderm Jare.

204 (**).

Ulrich Trollungs Auf- und Uebergab der Erbgerechtigkeit an zween Höfen zu Kreppelndorf.

A. 1502. **N**ach Hanns von Weichstorff Ritter, Schultheis vnd Wir die Schöppffen der Stat Nuremberg veriehen offennlich mit disem brieffe, das fur vns kome In gericht Fritz Holtzschuber Burger zu Nuremberg vnd pracht mit vnnsers gerichtsbuch Das die Erbern Sebolt Deichßler vnd Stephan Beheim vor gericht auff ire aide gesagt hetten, Das Sie des gebetten zeugen wern, Das vlrich Trollung geschwornen vnderkeuffel Erbs vnd aigens zu Nuremberg vor Inen mit einem guten brief mit dits gerichtsbuch an-

(P p p 2)

hann-

hanngendem Innsigel besigelt, vnd am Sambstag Nach Othmari der hier-
undten geschriben Jarzal außganngen gnugsamlich bracht vnd beweist hette,
Das die Erbgerechtigkeit an zwaien Höfen zu Creppendorff gelegen dar-
auff Cunrlein Ott sesse, vnd der Sebolt Tucher aigenherr were In seyn
ainshanndt stunde, vnd von solchem gewallt hette er alsbald vor Inen ver-
iehn vnd bekant, Das er solche erbgerechtigkeit gemelter Höfe dem benaß-
ten frizen Holtschuber recht vnd redlich auff vndübergeben sich auch der
vnd aller annderer erstannnen recht vnd gerechtigkeit daran verzigen vnd
enteuffert hette, kein Clag anuordnung anspruch Recht noch gerechtigkeit
dazu noch darnach nit mer ze haben noch zugewinnen mit keinen gericht
noch sachen gaislichen noch weltlichen Inbhein weiß noch wege wie das
vñer erdacht oder furgenommen möcht werden furpas ewiglich, Vnd auch
nemlich also das er solche Höfe einem andern patwrsman der dieselbigen
auch pewlich vnd wesennlich hallt, In Jars frist der nächsten vnderziehen
vnd eingeben soll, Doch dem vorgenannten Sebolten Tucher an seiner ai-
genschafft zynusen vnd rechten daran habennde, In alleweg vnschedlich.
Mit Brkund dits briefs der mit vrtail von gericht geben ist versigelt mit
des gerichts zu Nuremberg anhangendem Innsigel Des sind zewgen Die
Erbern Herr Sewfrid Coler vnd Herr Jacob Muffel Geben am Sambstag
nach Sandt Lucien tag Nach Cristi Vnsrs Hrn gepurt funffzehenhund't
vnd im andn Jare.

205.

K. Karls V. Bestättigung der Wappen und Adelsfreyheit,
Hieronymus Holzschubern und dessen ganzem Geschlechte gegeben, wo-
bey zugleich der Lateinische Ritter- und Wappenbrief mit eingerückt
ist, welchen Wolf Holzschuber vom K. Emanuel in Por-
tugall erhalten.

A. 1503. **W**ir Karl der Funfft von Gottes gnaden Römischer Kaiser zu allen
A. 1547. heitten Merer des Reichs König Inn Germanien zu Castillien,
Arragon, Leon, Baider Sicillien, Iherusalem, Hungern, Dal-
matien, Croatien, Nauarra, Granaten, Toleten, Balennz, Gallicien,
Maiorica, Hispalis, Sardinien, Corduba, Corsica, Murcien, Siennis,
Algarbien, Algeziern, Gibraltar, der Canarischen vñnd Indianischen
Insulen, vñnd der Terre Firme des Decanischen Mers zc. Erzherzog zu
Osterreich. Herzog zu Burgundi, zu Lottrigk, zu Brabanndt, zu Steyer
zu Kernndten, zu Crain, zu Limpurg, zu Luxemburg, zu Geldern, zu
Calabrien, zu Athen, zu Neopatrien, vñnd Wirtemberg zc. Graue zu
Habsburg, zu Flandern, zu Tirol, zu Görz, zu Barcinon, zu Arthois,
zu Burgund Pfalzgraue, zu Henigaw, zu Hollanndt, zu Seelanndt, zu
Pferdt, zu Riburg, zu Namur, zu Rossillon, zu Ceritania vñnd zu
Zutphen. Lanndtgraue In Elßaß. Marggraue zu Burgaw, zu Drifanti,
zu

zu Gociani, vñnd des hailigen Römischen Reichs, Fürst zu Schwaben,
Cathalonia, Asturia zc. Herr In Grießlanndt, auf der Winndischen
Margk, zu Portenaw, zu Biscaya, zu Molin, zu Calms, zu Tripoli,
vñnd zu Mecheln zc. Bekennen für vñns vñnd vnnsrer Nachkomen am Rei-
che offentlich mit disem Brief vñnd thuen kundt allermeniglich. Wann die
hohe Kaiserlicher Wirdigkait, durch Ir vollkommen wesen, allermennschen
Stannnd vñnd Wirde erleuchtet, vñnd ye milter Sy Ir gnad, vñnder die
Iren außtailt, ye mehr wirdet die Glori Ires erleuchten Trones erhebt
vñnd außgepraitt, So wir dann aus derselben Hohe Kaiserlicher wirdig-
kait, darein vñns der Almechtig Got gesetzt hat, vnd dargu wir durch schi-
ckung seines Gotlichen willens kommen sein, auch angebornner guette vñnd
miltigkait, alzeit genaigt sein, aller vñnd Jegklicher vnnsrerer vñnd des hai-
ligen Reichs Vñnderthanen vñnd getrewen, Ehere, nutz, Aufnemen, vñnd
pestes zu betrachten, zu mehrer vñnd zufürdern, vñnd den Stannndt vñnd
Grad des Adels, So dann zu zeiten, durch absterben, vñnd In ander
weg, In abfall vñnd minnderung kompt, widerumb zu erheben, zu ersat-
ten vñnd zu mehrer, So ist doch vnnsrer Kaiserlich gemuet sonnders hoher
bewegt vñnd begirlicher genaigt, denen vnnsrer Kaiserlich gnad vñnd auß
mitzutailen, vñnd Iren Stammen vñnd Geschlecht, Stand, Lob, vñnd

Ehre zu er-
auszuprai-
Sy mit
Kaiserli-
den vñnd
ten zu be-
vñnd zu be-
dern Vor-
vñnd Sy
ten aden-
gendten,
altm Er-
lichen Ge-
Stannndt
sen, her-
vñnd sich
lichen wol-
vñnd adē-
gendten,
vñnd dem
Reiche,
annder,
redlich

willig erzaigen halten vñnd beweisen. Wann vñns nun vnnsrer vñnd des Reichs
lieber getrewer Hieronymus Holzschuecher zuerkennen geben hat, wie sein Ge-
schlecht

Locus Insignium pictorum.

haben vñnd
ten, vñnd
vñn ferit
chen gnad
Frenhai-
g a b e n
gnaden, vñn
e l t e r n
i n g u e s
lichen Zu-
auch vñnt
barn Red-
schlecht,
vñnd we-
f o m e n,
mit Red-
t h a t e n
lichen Zu-
gegen vñns,
hailigen
alzeit für
adenlich,
vñnd guet-
schlecht

schlecht die Holzscheucher, vor etlich hundert Jahren her, dise nachgeschriben Wappen vnnnd Clainat, Mitnamen ainen gelben oder goldtsfarben Schildt, dar Inn ain schwarzer Holländischer Holtscheuch, Innwendig Rot, vnnnd außwendig herumb mit weissen Pörtlein, den spitz gegen den hindern tail des Schildts kerendt, Auf dem Schildt ain Stechhelmb, mit gelber vnnnd Roter helm begken geziert, Darauff für sich warz ain Prustbild aines Moren, one Arm, Inn ainem Roten Claid, mit ainem weissen oder silberfarben vberschlag vnnnd kurzem krausem Haar, one Part, habend auf seinem Haupt, ain Roten hohen spizigen huet, mit ainem gelben fürsch gespizten vberstulz, vnnnd oben zu Ennde des Huets mit Frannsen, vnnnd darauff ainem Ronden Knopff, baide Frannsen vnnnd Knopff von Roter Farb, gesuert vnnnd gepraucht, vnnnd leglich der Durchleuchtig Fürst, Herr Emanuel, weillenndt König zu Portugal, vnnsrer lieber Brueder vnnnd Vetter löblicher gedechtnus, etwa Wolffen Holtscheucher, vmb seiner Redlichen, Mannlichen vnnnd getrewen diennst willen, die Ehr seiner Lieb, gegen den vnglawbigen gethan, nachuolgender weise, sambt dem Ritterstandt, vnnnd Freyhaiten, gepessert vnnnd geziert hette, Nemlich ainen quartierten Schildt, das ober vorder vnnnd hindter vnder gelb oder goldtsfarb, dar Inn der Holtscheucher altt anererbte Wappen, vnnnd das vnnnder vorder vnnnd ober hindter tail, plaw oder Lasurfarb, Inn Jedem aines weissen Moren Bildt, biß zu halber Prust, one Arm Inn gelb beklaidt, mit ainem grawen part, habend vmb sein Haupt, mit plawen vnnnd Roten Leisten, ain weissen Morischen Pundt hindten mit abhangenden Enden, vnnnd In mitte auf der quartierung ain Rot, vnnnd darauf ain weiß oder silberfarb Kreuz, Auf dem Schildt ain Tornierhelmb, mit gelber vnnnd Roter Helmbbegken geziert, darauff das vorgemelt der Holtscheucher Helmb Clainat, nemlich ain Moren Prustbild, one Arm, alles nach laut eines Briefs, In Lateinischer Sprach verfertigt, vnnnd vnns In Orginal fürpracht, von wortt zu wortt also lautend, EMANVEL Dej Gratia Rex Portugalié, et Algarbiorum Citra et Ultra maré in Affrica, Dominusq; Guynée et Conquisté navigationis ac comercij Æthiopie, Persiae, Arabiae, et Indiae. Vniuersis et singulis pntes litteras siue praesens priuilegium Inspecturis, visuris et audituris, Notum facimus quod *Nobilis Vir Wolfgangus Holtzschuecher* Alemanus cupiens parentum suorum et progenie nobilitatem augere, ad munitiones nostras quas cum Barbaris Sarracenis habemus in Aphrica, vltro venit, vt animi sui, corporisq; Vires ostenderet, Visusq; est, vt accepimus fidelj testimonio Capitanej nostri de Alcatzer, nec non aliorum Militum nostrorum, Inter Mauros strenue et viriliter dimicare, hostibusq; deuictis, victorie atq; praedae partem suam non modicā fortitus est. Quapropter volentes personam dicti Wolfgangi Holtzschuecher fauoribus et honoribus prosequi, et digna pro meritis impenderé commercia, propria manu eum militem fecimus, ad laudem omnipotentis Dej, et gloriosae Virginis Mariae matris eius, cum omnibus solemnitati-

bus

bus et ceremonijs in talibus fieri consuetis, eumq; numero, cetui et consortio aliorum militum aggregamus, cum libertatibus, Immunitatibus, fauoribus et concessionibus, quibus ceteri Milites benemeriti potiuntur, vtuntur et gaudent, vti, potiri, et gaudere debent, Et quod sub signo quod in vexillo nostro deferimus, aduersus æmulos infideles, sua deuotione viriliter dimicauit, crucem Christj Rubeam cum Capite Mauri absciso armis familiae suae superaddimus: prout in descriptione eorum continetur, Rogamus igitur omnes Reges, Principes, Duces, Marchiones, Comites, Vice Comites, Barones, Milites, et quoscunq; nobiles per vniuersum Orbem commorantes, ad quos seu ad quemlibet eorum dictum Wolfgangum Holtzschuecher aduentare contigerit, vt eum feruent incolumen, et honore militarij eum tractent et honorificent, vt talibus decet et oportet. Facient itaq; rem dignam, et vti nos gratanti animo talibus commendationibus fauere non dubitamus, Datis in nostra Ciuitate Vlixbone, Octaua Die Februarij. Anno salutis Christianae, Millesimo quingentesimo Tertio. Vnnnd dann zu Riig die Plasmatur vorgemelter Wappen vnnnd Clainat, EGO Rex Armorum Regni Portugaliae, Dico, quod complacuit Domino, Domino nostro Regi dare hæc Insignia armorum quae à tergo praesentium depicta sunt, Videlicet Scutum vnum quatuor in quadratis diuisum. Primum quoque quadratum aureum, habens in medio calceamentum ligneum more Hollandiae, nigrum ab extra, et intus Rubeum. Cuius contiguum azureum continet caput vnus Maurj tonca argentea capite amictus collata cingulo aureo, In cuius medio Crucem Christi Rubeam vacuatam in medio et repletam argento. Et pro Timbro torneamenti laureatus niger nascens infantulus, cuius Pilleum cu ornamento in circuitu deaurato, ab intus nigro pertinctus, vt diffusè latiusq; patet in facie retro scriptarum literarum, Pro quorum omnium et singulorum Testimonio signum meum manuale praesentibus fide dignum apposui. Vnnnd vnns darauf diemuetiglich angerueffen vnnnd gepeten, das wir Ime vnnnd dem gannzen Geschlecht der Holzscheucher, solh obgeschriben Wappen vnnnd Clainat, sambt der quartierung vnnnd pesserung des Tornierhelms, zu Confirmiern zu bestetten, vnnnd hinfuran also zu fueren vnnnd zu geprauchen gnediglich geruechten, Das haben wir angesehen solch sein diemuettig zimlich pitt, auch das altt Erbar herkommen vnnnd wesen des Geschlechts der Holzscheucher, vnnnd Insonnders, die Erbarkeit, Redlichkeit, Fromkeit, adenlich guet Sitten, Tugent vnnnd vernunft, so wir an vorgedachten Hieronimussen Holzscheucher erkennen, vnnnd dar Inn seine Vettern vnnnd Geschlecht, vor vnser Kaiserlichen Maiestat beruehmt werden, Auch die getrewen nutzlichen vnnnd fleissigen dienst, so Ire Voreltern, vnnsrer Vorfarn Römischen Kaisern vnnnd Königen löblicher gedechtnus, vnnnd En, vnns, vnnnd dem hailigen Reiche, vnnnd Insonderhait gemelter Hieronimus Holzscheucher, vnnnd seine Vettern, Hieremias vnnnd Melchior, Inn vnnsrer Kriegssachen, mit darstreckung Ires leibs vnnnd vermögens, auch In ander weg, Redlich, frewlich, vnnnd vleissig gethan haben, noch täglich

(2 q q 2)

thuen,

thuen, vnd hinfuran wol thun mögen vnd sollen, Vnd darumb auch, damit sich dasselb Geschlecht der Holzschieber solher Irer Fromkait, adelichen Tugenden, vnd getrewen dienste (wie pillich) empfinden zugenießen, vnd dardurch hinfuran andere gegen vns vnd dem hailigen Reiche, auch zu gueten Thaten geraigt, vnd darinn zuuerharren geursacht werden, So haben wir mit wolbedachtem mueth, guetem zeittigem Rath, rechter wissen, vnnnd von sonndern vnsern Kaiserlichen gnaden, genantem Hieronimussen, vnd dem gannzen Geschlecht der Holzschieber, Ir vor angezogen ererbt Wappen vnd Clainat sambt der quartierung vnnnd pesserung des Tornierhelms, confirmiert, bestett, vnd nun hinfuran also zugeprauchen vnnnd zufüern gnediglich gegönnt vnd erlaubt, Alßdann dieselben Wappen vnd Clainat In mitte diß gegenwertigen vnnsers Kaiserlichen Briefs gemalet, vnnnd mit farben eigentlicher aufgestrichen sein, Confirmiren, Bestetten, gonnen, vnnnd erlauben Inen die obgemelten Wappen vnd Clainat, mit der quartierung vnd Tornierhelmb, fürtan also zu füern vnd zugeprauchen, alles von Romischer Kaiserlicher macht, volkommenhait, wisenlich in Crafft diß briefs. Vnd mainen, setzen vnd wollen, das nun hinfuran der genant Hieronimus, vnd das ganz Geschlecht der Holzschieber, vnd Ir aller Eliche Leibß Erben vnd derselben Erbens Erben, für vnd für ewiglich das vorgeschriben quartiert Wappen vnd Clainat, mit dem Tornierhelmb, In allen vnd Jeglichen Adelichen vnd Ritterlichen Sachen vnd Geschäften, zu schimpff vnnnd zu Ernst, In streitten, stürmen, kempffen, Tornieren, gestechen, gefechten, Feldzügen, Aufschlagen, Insigeln, Pestscheffen, Clainaten, Gemelden, Fenster, Begrebnussen, vnd sonst an allen Enden, nach Iren notturfft, willen vnd wolgefallen, Vnd dargu all vnnnd Jeglich gnad, Freyheit, Ehre, wurde, Vortail, Recht, gerechtigkeit vnd guet gewonhait haben, mit Beneficien auf Thumbstifften, hohen vnd nidern Embtern vnd Lehen, gaislichen vnd weltlichen, zuhalten, zutragen, zuempfehen, aufzunemen, zuuerleihen, vnd mit annndern vnnsers vnd des hailigen Reichs Edlen vnd Rittermässigen Leuthen, Lehen vnd all annder gericht vnd Recht zu besizen, Vrtail zu schöpfen, vnnnd Recht zusprechen, vnd der, vnd aller annnderer adelichen Sachen vnd Geschäften, tailhafftig, würdig, empfanglich, vnd dargu teuglich, schicklich vnd guet sein, vnd sich des, auch Irer vorgeschribnen Wappen vnd Clainat, freuen, geprauchen vnd genieffen sollen vnnnd mögen, als annder vnnsers vnd des Reichs Edel geboren Leuthe von Iren Vier Anen, Vatter, Mueter vnd Geschlechten solches alles haben, geprauchen vnd genieffen, von Recht oder gewonhait, von allermeniglich vnuerhindert. Vnd gepietten allen vnnnd Jedden Churfürsten, Fürsten, gaislichen vnd weltlichen, Prelaten, Grauen, Freyen Herren, Rittersn, Rnechten, Hauptleuthen, Landtuogten, Bisdomben, Bogten, Pflegern, Verwesern, Ambtleuthen, Schultheissen

sen, Burgermaistern, Richtern, Rethen, Rndigern der Wappen, Ernholden, Perseuanten, Burgern, Gemainden, vnd sonnst allen andern vnsern vnd des Reichs Vnderthanen vnd getrewen, In was wurden, stats, oder wesens die sein ernstlich mit disem Brief, vnd wollen, das Sy den vorgenanten Hieronimussen, vnd das ganz Geschlecht der Holzschieber, alle Ir Eliche Leibß Erben vnd derselben Erbens Erben, für vnd für ewiglich, an obberierten Wappen vnd Clainat, sambt der quartierung vnd pesserung, vnnnd diser vnserer Kaiserlichen Confirmation, Bestettung, gonnung vnnnd erlaubung, nicht hindern noch Iren, Sonnder Sy dero, vnd aller obschribner gnaden, Freyhaiten vnd Priuilegien, beruewiglich geprauchen, genieffen, vnd genglich dabey bleiben lassen, vnnnd hiewider nit thun, noch Jemandts andern zuthun gestatten, In kain weise, Als lieb ainem Jeden sey vnnsers vnd des Reichs schwere vngnad vnd straf, vnd dargu ein Peen, Nemlich dreissig Margk goldes zuuermeyden, die ain Jeder, so oft Er freuenlich hiewider thette, vnns halb In vnser vnd des Reichs Camer, vnd den andern halben tail, obgemelten Holzschiebern vnd Iren Erben obgemelt vnnachleslich zu bezalen verfallen sein solle. Mit erkundt diß Briefs besigelt mit vnnsrem Kaiserlichem anhangendem Insigel, Geben In vnser vnd des Reichs Statt Augspurg, Am Acht vnd zwainzigsten Tag des Monats Septembris Nach Christi Geburt, Junffzehnhundert vnd Im Eiben vnd vierzigsten, vnnsers Kaiserthums Im Eiben vnd zwainzigsten, vnd vnnserer Reiche Im zweyonddreissigsten Jaren.

CAROL.

Vt. Max. Archidux.
Vt. A. Perrenot.

Ad mandatum Casareae et Catholicæ Maiestatis proprium

J. Obernbürger.

206.

Kaufbrief der Holzschieber-Stiftung über ewige Zinse auf der Stadt Eger.

Nach Seyfried Holzschieber Anthoni Holzschiebers vnd Frauen Barbara A. 1503.
ra weylend Burger zu Nürnberg seligen Elicher wirtin Elicher Sune vergich offentlich, vnd thun kuntz Allermeniglich Nachdem Ich vor den hernachbenannten, Imeinen mitfiglern diß Briefs bracht vnd beweist hab, Mit ainem tailbrief mit der Stat Nürnberg gerichts anhangendem Innsigel versigelt vnd geben, Am Mittwoch nach Vnnsers Lieben (Nrr) Frauen

Frauen tag conceptionis Nach Cristi gepurt vierzehnhundert und In dem zweyund newnzigsten Jar nächstuergangen, Das mir In der taylung zwischen mein an ainem, und Elisabethen Ludwigen Imhofs Elicher Wirtin, meiner Schwester am andern tagl Vmb vnser anherlich anfreulich vetterlich und mutterlich Erblich an erstorben hab und guttern, vunder und mit anderm In mein ainschand damit zu thun und zu lassen wie und was ich will, vngewinnend von meniglich angefallen und worden sein Nemlich auffs guldin und ein ortt Reinsch Jerlicher und Ewiger zynns von den dritthalben und zwainzig guldin auff der Stat Eger wie dann sollich der heuermelt mein taillbrieff In lenngern wortten Innhelt Also und von sollichem ankomen und gewaltt meiner ainschand vorbemelt So bekenn Ich vorgenannter Seyfried Holzschuber das ich die obbemelten Aylff guldin und ein Ort Reinscher Landswerung mir in sollicher taylung, In dem obbemelten ende Erblich angefallen und worden Der Holzschuber meiner lieben Vettern stiftunge Ansennglich von Berthold Holzschuber seligen her rurend Der Jorg Holzschuber diser zeit aufrichter ist, zu einem Rechten Stettem kawffe In dem allerbesten und bestendigsten kawffs form und Rechten, Als ich das fur allermeniglichs geistlichs und weltlichs Wider tayln und absprechen bestendig und krefftig vme' tun sol kan und mag verkaufft und zu kaufen gegeben hab verkaufft und gib auch zu kawffen Mit rechter wissen In krafft dits Brieffs der selben Holzschuer stiftung, und allen den, So sollicher stiftung zukunfftig aufrichter werden, Jerlich und aus yeden Jars, Auff zeit und frist, In dem kawffsbrieff darumb außgangan begriffen bezalung zu empfaben und einzenemen, zu haben und zunessen furbas Ewiglich, Alledieweil die Innhalt desselben kawffsbrieffs, von den verkauffern nit widerumb abgekawfft werden, Ich vorgenannter Seyfried Holzschuber Gelob und versprich auch, fur mich und alle mein erben Den obgemelten meinen Vettern, der merbemelten stiftung und allen aufrichtern derselben stiftung, fur allermeniglichs Irrung und ansprache one all Ir erndgelltnus Costen und scheden solichen kawff, aufrecht und Redlich zuuern, zuuersprechen und zuuertreten, In allweg als recht und billich ist, Ich will mich auch gegen sollicher stiftung, und Aufrichtern derselben vorbemelt, Sollicher obbemelter verkauffter Aylff guldin und ein Ort, Ewiger zynns, und gellts, fur mich alle mein erben und meniglich von meinen wegen, wie In und zu allem Rechten geistlichen und weltlichem gnug ist, Auch sein soll kan und mag endtlich und vnwiderrufflich, vergisgen und erntewssert haben In und mit krafft dits Brieffs, dhain clag vordrung ansprach noch Recht, daran darzu noch darnach, Nicht mer zu haben thun noch zugewinnen In dheim weys noch wez, wie das ymer mocht erdacht oder furgenomen werden, furbas Ewiglich Wann mir die obgenannten mein vettern die Holzschuber, mit sampt Jorgen Holzschuber, zu sollicher stiftung wie vorlawt gethan, Ein Nemliche Summa zweyhun-

dert

dert und funff guldin Reinsch Landswerung par darfur dargezelt außgericht und bezalt haben Darumb ich fur mich und mein erben sy und alle Ir nachfomen gar und gennglich quit ledig und loß gesagt hab, Vnd des alles zu warem erkund So hab Ich vorgenannter Seyfried Holzschuber fur mich und mein erben, mein aigen Innsigel offennlich an diesen Brieff gehanngen Vnd darzu mit Bleyß Erbettu die Erbern und weysen Ludwigen Imhof und Cunzen Haller Baide Burger und genannten zu Nurnberg Das sy zu noch merer gezeugnuß der sache Ire aigne Innsigel, zu dem meinen auch gehanngen haben an disem Brief Des wir hezgenannten Ludwig Imhof und Cunz Haller Also geschehen sein Bekennen doch vnns und vnnsfern Erben ane schaden Der geben ist am Eritag Nach Sant Bonifacien tag Als man zalt Nach Cristi vnnsers lieben Herrn gepurtt Funffzehnhundert und In dem dritten Jare.

207.

K. Wladislaus in Ungarn und Böhmen, vidimirter Lehenbrief über den dritten Theil an dem Städtlein Grävenberg, Samns Selchnern, als Anwald und Lehenträger seiner Hausfrauen und ihrer Schwester, ertheilt.

Wir Wladislaus von Gottis Gnaden zu Hungern, Beheim Dalma-
tien, Croatien 2c. König, Marggrau zu Merhern, Herzog zu
Luxemburg und In Elefen, Marggrau zu Lausitz 2c. Bekennen
mit diesem Brieffe gein allermeniglich, diemaylen und wol glaubwürdig der
erbar, veste Samns Selchner, als Anwaldt und Lehenträger, ein vollkom-
lichen gewalt Befehls seiner elichen Hausfrauen Margareth Selchner
in und Catharine Mullerin Irer Schwester beide Bürgerin zu Norenberg,
furbracht hat, Wie dann aus abganging etwa Samns Tezels Burgers zu
Norenberg Ires Vettern der drittheil am Städtlein Grävenberg mit ander
Jeglichen zugehörung, als nechst angesippte freundt anerstorben und Recht-
lich zugefallen were, Demnach als Anwaldt und gewaltshaber hzt seiner
vermelten Hausfrauen und Catharine Irer Schwester wegen, vns demutig-
lich flehß bate, Iren angefallen drittheil, und so vil Ine an berurten Lehen an-
gepurt und zu steet, als vnnsere und der Crone Beheim Lehen zuuerlehen,
gnediglich geruchten, haben wir angesehen des gnanten Samns Selchners
demutig bethen, auch zu ansehung seiner konnfftigen dienste, die Er Vnns
an statt seiner genannten Hausfrauen, und Irer Schwester Mullerin nutzlich
thun kan und mag, Also darumb mit wolbedachtem mude, guttem rate, und
rechter wissen, haben wir angezeigten drittheil gnanten Samns als Lehen-
träger und Anwaldt an statt und namen seiner ehelichen Hausfrauen und
Irer Schwester Catharine Mullerin an dem Städtlein Grävenberg mit
sampt deme Gericht, Oberkeut und gerechtigkeit, ungelt, Zollen, und
mit ander seiner zugehörung, Inwendig und außwendig der Stadt gele-
(Nrr 2) gen/

gen, vnd In vnsern Lehen begriffen ist, mit sampt dene greben, auch dene zweyen syzen vnd Höfen, wasserleufften, gärten, halbgepew vnd dene garten punkz, auch das Holz, puech genante, vnd was andern mehr, nichts außgenommen, vnd zu Ir baider anfall rechtlich zusteet vnd daran gepuren soll, gnediglich geraicht, gegeben vnd verliehen haben, Vnd wissentlich von Römischer königlicher Macht hiemit geben, raichen vnd verleihen, mit krafft vnser brues, vnd also wollen, das hinfur baide, Margaretha vnd Catharina obgenant, Ir Nachkomen vnd erben, sölicher Lehen niessen vnd gebrauchen sollen von allermeniglich vnuerhindert. Deßgleichen die, den sie die verschreiben, schicken, achten oder verschaffen, Sturben aber aus dem Willen Gottes, Ire aine oder Sy baide oder Ire nachkomen, on geschefte, so sollen solche Lehen vff die erben gefallen, deneselben sollen wir vnd vnser nachkomen zu Behem, sölich Lehen aber vnd In aller Maß dieser briue saget, leihen, on geferd, Doch vnns vnd der Crone zu Behem vnsern Lehen schafften vnd Rechten vnshedlich, vnd sonst meniglich an seinen Rechten Vns hat auch der gedacht Hanns Helchner, als Bolmechtiger Lehentrager, von wegen seiner genanten Haußfrauen, Margarethe vnd Catharine Irer Schwestern, In Ir sele vnd gewyssen gewondliche glubdt Huldung vnd and gethan, Also, das Sy vnns baide, vnd der Crone zu Behem, dauon gehorsam, getrew vnd gewertig zu sein vnd zu thun, als das, so man einem Lehenheren von sölichem Lehenrecht, vnd alter gewonheit zu thun pflichtig ist, on geuerdt. Wir bestettigen Ine auch als ein könig zu Behem, vnd mit rechter wissen alle vnd Jedliche briue, gewonheit, rechte vnd Freyhait, die Ire vorfarn vber dasselbe Städtlein Greuenberg, an gericht, wochenmärkt, frayheit, gutter gewonheit, auch der Zölle vnd vngelts von vnsern vorfarn königen zu Behem erworben vnd herbracht haben, vnd vormals gehabt vnd noch haben, In allen Iren puncten, artickeln vnd meynung, Inen Irer teyl daran der nuzung vnd andern mehr gebrauch zuset, gleicher weyß, als ob sie von wort zu wort hierine begriffen, auffuermerckt vnd verschriben weren. Des zu vrkündt haben wir vnser königlich Innsigl hieran henngen lassen, Geben zu Ofen am tage Mathej des heiligen zwelfspoten vnd Euangelisten, Vnser Reiche des Hungrischen im funffzehenden, vnd des Behmischen Im vierunddreissigsten Vnd der anzal nach Cristi gepurt funffzehenhundert vnd Im funfften Iarn, Ad relacionem Magnifici Dni Dni Alberti de Colonrat et in Libstin supmi Cancellarii Regni Bohemie etc. Vnd wann wir Fridrich, aus götlicher verhengnus Abbt des Closters zu sanct Egidien zu Nurnberg den obgeschriben Brieff von dem durchleuchtigsten großmechtigsten Fursten vnd Herrn Herrn Wladislao zu Hungern vnd Behem etc. königen etc. vnserm gnedigsten Herren Hochloblicher gedechtnus, außgangen, An Perment, schrift vnd Innsigl, ganz vnd vnuerfert gesehen, auch gegen disem vidimo gleichlautend erfunden, Darumb so haben wir von fleissiger Bitt wegen zu vrkündt vnser

Abbt

Abbt Innsigl offentlich thun hengken an dise vidimus, doch vnns, vnserm Closter vnd nachkomen one schaden. Gescheen vnd geben am Sambstag sanct Seuerins tag des heiligen Bischoffs, Nach Christi vnsern lieben Herren gepurt funffzehenhundert vnd Im funffunddreissigsten Iaren.

208.

Inventarium, welches auf Absterben Agnes Holzschuberin, Karl Holzschubers Wittib, über ihre hinterlassene Saab und Güter aufgerichtet worden.

In Gottes namen Amen. Zu wissen vnd kundt gethan sey allermenig- A. 1706.
klich, Das auf pfingstag nach margarethe den sechtzehenden tag des monats July, Als man zalt, nach cristi vnsern lieben Herren geburt, funffzehenhundert vnd im sechsten iare, haben die erbern Jeronimus, vnd lazarus holtzshuber gebrueder, Hanns Helchner, vnd Hanns grolandt der elter, als von der obrickait der Erbern karll Holtzshubers weisend Burgers zu Nurnberg, vnd Frauen Agnesen seiner elichen wirtin seligen verlassene kinder, mit namen, Karls, Sigmund, endres, Balthazars, magdalena, vnd Veronica geswistrit, gesagt vnd verordnet vormund. In bezeugen der erbern ludwig schnoden vnd Bernhardin volckmers auch burgere vnd genannten des eussern Rats zu Nurnberg, als darzu ernordert vnd gepetten zeugen, darzu auch in Emdresen Holtzshubers vnd Jundcfrauen magdalena seiner swester beide obemelt als der mundigen kinder, so hezo zu land wern, der habe vnd gutter, vnd was ire kinder ererbt von frauen gerdrauden karll Holtzshuberin der kinder anfrauen, Vnd iundcfraw Barbara der kinder swester seligen in mitler zeit vnd auff ir der frauen tod vnd abgang, so gemelt bede eleut karll Holtzshuber vnd Agnes sein ewirtin nach ir verlassene hat, doch protestirten die obgemelten vormund nach dem sie vormals nach absterben karll Holtzshubers seligen, in bezeugen frauen Agnesen seiner verlassene Wittiben, vnd auf ir anzaigen, einen Inventarium vnd beschreibung aller ir beder eeleut habe vnd gutter beschreiben vnd aufrichten lassen hetten, des datum verlautet auf erichtag den zwolften tag des monats marcij des vierzehenhundersten, vnd neunundnewnzigsten iars. In welcher verlassene vnd beschribner habe vnd gutter die obgemelt frau Agnes sein verlassene Wittib mit sampt iren beden kindern vnuerhindert der gemelten vormund vnd menigklichs byß an ir ende geseßen, die abnuzung der verlassene habe vnd gutter genossen, Vnd nachdem sie nun tods halben am mittwoch nach Viti des hie oben geschriben iars auch vergangen were, Einen Inventarium in crafft irer vormundschaft auch in mannung eins besundern geses, in dieser stat gerichts reformation des halb begriffen auf anzaigung der gemelten Emdresen Holtzshubers vnd Jundcfrauen magdalena seiner swester, souil sie der noch erfunden von stucken zu stucken ligends vnd

(S 88)

vo.

vorends nichts ausgenommen beschriben vnd aufrichten haben lassen wie von stucken zu stucken hernach volgt. Item erstlich in der stat — Item aigen vnd an der hyns In der stat alhie — Item aigen gutter auf dem Land Item ain Hoffe zu Huttendorff — Item drey aigen weiberlein zum Rumelsperg mit sambt der Holzmark vnd Burgstall vnd der weinreb leuten, Item ein frey lauter aigen Haus zu Bispach mit dem stadel garten vnd wie es der zaun umbfangen hat, Item mer drey weiberlein vnd zwey vischflecklein die feltlach genannt, zu vischpach gelegen — Item mer das erb an dem weier zu vischpach gelegen — Item die lehengutter Item ain halber Hoffe zu dennenlehe — Item ain Garten hinter dem thiergartnerthor vor nurnberg gelegen — Item ain gut zu Egerstorff — Item mer ein gut zu Egerstorff — Item mer ein gut daselbst 2c. 2c. vnd des zu warem vrkund, so haben die obgemelten vormund auch die mundigen geschwistrigk Enndres Holtzschuber vnd Junckfraw magdalenen sein swester mit vleiß erpetten die obgemelten zeugen. Nemlich ludwig schnoden vnd Bernhardin volckamer das vrieder sein aigen insigel an diesen brieff gehangen hat des wir heyt genannt ludwig schnod vnd Bernhardin volckamer von vleißiger pethe wegen also geschehen sein Wissentlich bekennen, Doch vnns vnd vnnsern erben on schaden Geschehen vnd Geben wie obgeschriben steett.

209.

Der Holzschuber-Stiftung anderweitiger Kauf der Güter zu Pössenfelden.

A. 1508. **N**ach Cunrad Imhoff Burger vnnnd des Innern Rats zu Nurnberg diser Zeit ein geordenter Pfleger der Sundersiechen menschen des Siechenkobels zu Sannt Johst bey Nurnberg gelegen. Vergihe offennlich fur mich vnnnd all nachkomendt pfleger gedachts Siechenkobels vnnnd thw kunth allermeniglich, als vor etlichen verschinen Jaren, die Edel vnnnd tugenthaffte Fraw Elßbeth von Seckendorff der zeit zu peren Tod geseßen mit Willen vnnnd wissen Arnolten von Tills Tres Suns, vnnnd Hannsen von Tills Tres Einigcleins 2c. Ire vererbte vnnnd vnuererbte frey lauter aigene stuck vnnnd guter, mit allen Iren Eren, Sellen, nutzungen, Kennten, zinsen, Gulten, Newtziehenden, Fronen, diensten, lehenschafften, Hamtionen vnnnd andern Iren Rechten vnnnd gerechtigkeiten zu vnnnd eingehorungen Im marck oder dorff zu vnnnd vmb Pössenfelden, darein vnnnd daz zu gehorendt zu dorff vnnnd zu velde gelegen, Dem Erbern Karll Holzschuer dem Eltern dazumal als einem Pfleger vnnnd aufrichter des Erbern Berchtolden Holzschuers des Eltern seligen geschaffts vnnnd Stiftung, so er derselb Berchtold Holzschuer den freunden seines Namens geschickt vnnnd gestift hat, Auch Phillipffen pirckhaimer derselben zeit als einem pfleger des siechen kobels zu Sannt Johst von derselben seiner pflegnus wegen, vnnnd allen Ir beider nachkomenden pflegern versamentlich zusammen zu ha-

haben vnnnd zu nieffen mit mer vnnnd lenngerm Innhalt eines entlichen kauffs verkaufft vnnnd zukauffen geben hat, Nach laut vnd besage desselben kauffbrieffs, vnnnder der Erbern Wilhelm Löffelholz, Arnolten vnnnd Hannsen von Tills, Trigen deuchers, Hannsen trachts, Vnd Anthonj Toplars anhangenden Innsigeln besigelt außganngen, des datum verlaut nach cristj vnnsers lieben Hern gepurt Tawsent Vierhundert Vnd In dem dreyundsiebenzigisten Jar am dinstag vor sannt Gilgen des hailigen Aptstag, Welchen kauffbrieff die hernachbenannten sigler dits brieffs gesehen vnnnd verlesen gehört haben, Demnach vnnnd Incraft solches meiner vorsaren als pfleger gedachts siechen kobels ankomens des halben tails berurter stuck vnd guter mit Iren Rechten vnnnd gerechtigkeiten zu vnnnd eingehorungen In vorberurtem kauffbrieff benent vnnnd bestimpt, Bekenn ich obgedachter Cunrad Im Hoff als ein pfleger obgemelts siechen kobels, vnnnd von desselben siechenkobels wegen, das ich mit der fursichtigen erbern vnd wesen, Hern Anthonj Tuchers, Hern Anthonj Tegels, Hern Blman Stromeyrs, Hern Jacob Grolants, Hern Marquart mendels, Hern Jorgen Holzschuers, Vnd Hern Mertein Genders meiner Hern die eltern Burgere, vnnnd des Innern Rats zu Nurnberg, wissen willen vnnnd wort, solchen des siechenkobels taill oben angezaigter stuck vnnnd guter mit Iren Rechten vnnnd gerechtigkeiten zu vnnnd eingehorungen, wie die gedachter siechenkobel, bißher Innen gehabt ingenomen genossen vnnnd herpracht haben, dem Erbern Paulus Holzschuer auch Burger zu Nurnberg diser zeit als einem Verweser vnnnd aufrichter der Stiftung, durch obgedachten Berchtolden Holzschuer den Eltern seligen den freunden seines Namens Inn seinem gethanen Geschafft geschickt vnnnd gestift zu dem taill vermelter aigen stuck vnnnd guter, So vormalis wie gehört zu solcher stiftung laut vorangezogens kauffbrieffs auch verkaufft sein worden zu einem Redlichen steten vnnnd ewigen kauff In dem allerpesten vnnnd bestendigisten kauffs Form vnnnd rechten, als ich dann Incraft meiner pflegnus vnnnd bescheener vorgemelter meiner Hern der eltern Verwilligung Vornemigleichs gaittlichs vnnnd weltlichs widertailen vnnnd absprechen zu recht bestennndig krefftig vnnnd genug Immerthun soll kan vnnnd mag Recht vnnnd Redlich verkaufft vnnnd zukauffen gegeben hab, Verkauff vnnnd gibe auch zukauffen mit rechter wissen Inn crafft dits brieffs Ime demselben Paulus Holzschuer, vnd allen nachkomenden pflegern verwesern vnnnd aufrichtern gedachts Berchtolden Holzschuers stiftung zuhaben vnnnd zu nieffen den mit aller nuzung vnnnd zugehorung frehlichen ein Nemen Innhaben Nuzen Nieffen, besetzen vnnnd entsetzen, damit thun vnnnd lassen mügen, wie vnnnd was sie wollen, als mit dem andern Irem der Holzschuer voreverkaufften Taill vngehendert vngengt vnnnd vngest mein vnd aller anneder nachkomenden pflegern vnnnd sunst menigleichs von gedachts Siechenkobels wegen furbasser ewigleich, Vnd setze gedachten Paulus Holzschuer als einen Verweser vnnnd aufrichter vno alsdann vnnnd dann als hezo auch

(S 88 2)

all

all nachkomend pfleger vnnnd aufrichter gedachter Stiftung des alles Inn
leiplich gerulich vnnnd nuzlich gewere — Vnnnd des alles zu warm erkund
so hab ich gedachter Cunrad Imhoff als ein pfleger gedachts siechen Kobels
mein aigen Innsigel gehanngen an diesen brieff, Vnnnd hab darzu mit vleis
erpeten, die fursichtigen Erbern vnnnd weisen, Hern Anthonj Zucher, vnnnd
Hern Anthonj Tegell mein gunstig lieb Hern, das sie Irer vnnnd der ann-
dern meiner Hern der Eltern bewilligung halb dits kauffs Ire aigne Innsigel
auch gehanngen haben an diesen brieff, des wir Vngedachten Anthonj Zu-
cher, vnnnd Anthonj Tegell also wissentlich gescheen sein bekennen, doch vnnns
vnd vnsern Erben on schaden, der geben ist am Eritag nach Sanct Valen-
tins tag, Nach cristj vnnsers lieben Hern gepurt Sunffzehnhundert vnnnd
Inn dem Achten Jare.

210.

Magdalenen Holzschuherin Heyratsbrief mit Sebald Wun- derer.

A. 1508. **N**ach Hanns von Dbernitz Ritter Schulthais Vnnnd Wir die Schopffen
der Stat Nurnberg Verzehenn offennlich mit diesem brieff, das fur
vnnns kam In gericht Lazarus Holtzschuer an stat vnnnd von wegen
Juncffrawen Magdalena Karl Holtzschubers seines Bruders seligen tochs-
ter, vnnnd erzeugt alls Recht was mit den Erbern Sebolt Schreyer vnnnd
Ludwigen Schnöden, die sagten auf Ir aide, das sie des geladen Zeugen
wern, vmb solich samnung vnd Heyrat, alls beschehen were zwischen Ir
der gemelten Juncffrawen Magdalena an ainem, vnnnd Sebolt Wunde-
rer dem Jungern am andern taile, Das darumb zwischen Inen beiderseit
abgeredt vnnnd betedingt worden were, Das Lazarus Holtzschuer Junc-
frawen Magdalena Holtzshuberin sein Mumen Sebolt Wunderer zu dem
Sacrament der heilligen Er, vnd Ime zu Ir zezuschaz vnnnd Heyratgut geben
solt vierhundert guldin Reinischer Landkwerung, Sye auch kleiden, vnnnd
die hochzeit halten, alles von dem Iren, Dagegen soll Sebolt Wunderer
der Elter, Sebolt seinem Sone zu der gedachten Juncffrawen Magda-
lena hinwiderumb zu zuschaz vnnnd Heyratgut geben, sechshund't guldin
egemelter Werung, vnnnd In erben lassen, als seinen Sone nach der Stat
Recht zu Nurnberg Vnnnd Nemlich also welichs vnnnder Inen beiden vor
dem annndern mit tod abgieng nachdem sie eelich bengelegen weren, one leip-
lich erben die sie miteinander gehabt hetten, So sollen dem annndern das
dannocht lebte beide vorgemelte zuschaz verfallen sein volgen vnnnd werden,
Gewunnen sie aber erben miteinander die sollen erben nach der Stat Recht zu
Nurnberg, Vnnnd geschee der Sal an Ime, also das er vor Ir mit tode abgeen
wurde vnnnd leiplich erben ließ, die sie miteinander gehabt hetten, So sollten
Ir von beiden zuschaz bleiben vnnnd volgen achthundert guldin reinisch vnd
Ire claiden kleidot vnnnd gepent zu Irem leib gehörig, Vnnnd die vbrigen zway-
hun-

hundert guldin von beiden zuschaz solten werden vnnnd gefallen denselben
Ir beider kindern, vnnnd was Ir nedes het, vnnnd künfftig obercome, Ober
vorgemelte Zuschaz, damit mocht es mit sein einshant thun vnnnd lassen, wie
vnnnd was es wolt vngehendert von dem andern vnnnd menigelichs von sei-
netwegen, Vnnnd solicher vorgemelter Heyratschaz, soll sie habend vnnnd ge-
wartend sein, auff allem dem das er ließ, Auch soll er sie nit benöttigen ain-
nichts geschaffts noch auffgebens, wo das aber daruber geschee, So sollt es
weder krafft noch macht haben, Des zu Erkund ist diser Brief mit vrtail
von gericht geben, versigelt, mit des gerichts zu Nurnberg annham-
gendem Innsiegel am Freytag nach Sanct Bartlmes den Sibemund-
zwainzigisten tag Augusti Nach cristis gepurt Sunffzehnhundert vnnnd Im
achten Jaren.

211.

Hieronymus Holzschubers Quittung, Fritz Holzschubers wegen eingeräumter Lehenutzung und 315. Gulden Ersparnis ge- geben.

Nach Hieronimus Holzschuber der Junger Burger In Nurnberg Bekenn A. 1509.
fur mich vnnnd alle mein erbenn gein allermeniglich mit diesem offenn
brieff Nachdem mir mein lieber Vatter Sebolt Holzschuber seliger
mit tod abgangen ist Vnnnd mein lieber Vetter Fritz Holzschuber der elter
mein Abnutzung der Lehenn eingenomen Vnnnd empfangen Also hat es sich
In guter rechnung erfunden das mir zu meinem thail gepurt hatt Neun-
undfunffzig summerin vnnnd zwelffthalb Wegen korn drey summer vnnnd
drithalb achtail Habern das noch vorhanden ist, darzu vierhundert Sech-
und sechzig guldin Reinisch vnnnd zwey pfundt an parem gelt solch korn ha-
bern Vnnnd die vierhundert sechs und sechzig vnnnd zwey pfund hatt mir mein
lieber Vetter Fritz Holzschuber obgemelt zu meinen Handen vnnnd gewalt
ein vnnnd vberantwort vnnnd sind alle Ding verrechent worden Im tausend
funffhundert vnnnd sechstem Jare daran mich wol benügt Vnnnd zu Danck
angenomen hab Vnnnd nachdem mir mein lieber Vetter Hannß Holzschuber
seliger In seinem geschafft vermaint vnnnd geschickt hatt Tausent gulden
Reinisch welche heztgemelte summa Tausent gulden mein lieber Vetter mir
In die Losungstubenn alhie eingelegt vnnnd vierzig Gulden Zerlich
vnnnd ewigs gelts darumb erkaufft dieselben vierzig gulden mein lieber Vetter
heztgemelt etlich Jare In meinem Abwesenn vnnnd als mein vorgeer em-
pfangen vnnnd eingenomen Weliche nuzung In summa troffenn als sich In
rechnung erfunden hatt dreyhundert vnnnd funfftzeihen gulden heztgemelter
Werung dieselben dreyhundert vnnnd funfftzeihen gulden nuzung hatt er
mir auch mit sampt der obgemelten summa traid vnnnd gelt zu meinen
sichern handden mit gutem dargezelm gelt ein vnnnd vberantwort darumb
ich den gemelten meinen Vetter Fritz Holzschuber vnnnd sein erbenn fur
(Ett) mich

mich mein erben vnnnd nachkumen der obgemelten Handlung seins von meinen vorgenn empfabens einnemens vnnnd außgebens halben gar vnnnd genglich In der allerpestenn bestenndigisten vnnnd krefftigisten form wie In vnnnd zu allem rechten recht vollig vnnnd gnug ist quidt ledig vnnnd loß sage Arglist vnnnd geuerlichkeit hir In ganz außgeschlossen vnnnd hindangesezt. Vnnnd des zu warem vorkundt vnnnd merer sicherhait So hab ich obgenannter Jheronimus Holtshuber mangels halb ein aigens Insigel mit Vleys erpetten die Erbern Herrn Jheronimum Ebner vnnnd Friederich Tegel beide Burgere genanten des Kheinmern Raths zu Nurnberg das Ir neder sein aigen angeporn Innsigel an diesen brieff gehanngen hatt des Wir hezgenannten Jeronimus Ebner vnnnd Friederich Tegel also geschheenn sein bekennen Doch Vnnss vnnnd Vnnfern erbenn on schaden Gebenn am Mitwoch nach sant Appolonien tag den vierzehenden februarij Nach Cristi vnnfers liebenn Herrn gepurt funfftzehenhundert vnnnd Im neuntem Jare.

212.

Fritz Holtshubers, des Aelteren, Testament.

A. 1509. **N**ach Fritz Holtshuber der ellter Burger zu Nuremberg Vergich öffentlich mit diesem Brief, Das ich mit wolbedachtem Mut vnnnd vernunfftigen Eynnen zu den zeiten als ich das wol gethun mochte, vnnnd das beweist mit meinem Heyrathbrief den die Zeugen diz Gescheffts gesehen vnnnd gelesen das ich mit meinem gut vnnnd Habe, mit meiner ainghandt thun vnnnd lassen mag, wie vnnnd was Ich will diz mein Geschafft geordnet gemacht schicke vnnnd acht als von Wortten zu Wortten hernach geschriben steet. Item zum ersten Schick Ich wenn Got der allmechtig ober mich gepeut Also das Ich von tods wegen abganngen bin das man mich schlechtiglich zu meinen eltern zu Eannd Gebolt begeen soll, vnnnd daselbst mit Begengknus als annder erber lewt. Item darnach schick Ich das man alle meine schuld die Ich mach oder wissenntlich hinder mir verlaß bezalen soll. Item So sol man zu meinem Eibennden ain Spenn geben vnnnd einem yedem armen menschen zwen pfening. Item mer zu meinem dreissigisten ain Seelbad zu haben, vnnnd einem yedem armen menschen ain pfening geben. Item So schick Ich zweinzigt guldin darfür sol man mir Meß lesen lassen vnnnd von ainer Meß geben zehen pfening. Item mer so schicke Ich zweinzigt guldin die sol man Haußarmmen Leuten durch gottes willen geben. Item So schicke Ich in die zwan Funndelshewser in ain yedes Sechs guldin. Item so Schick Ich in die vier orden als Prediger Augustiner Parsusser vnnnd Frauenbrudere in ain yeden orden vier guldin. Item mer schick ich an den neuen Spital zum paw zehen guldin. Item mer schick Ich in den neuen vnnnd alten Spital das man raichen vnnnd geben soll einem yeden armen Menschen ain funnffer schilling vnnnd an solichen ennden zuermanen fur mein Seel

Seel zu pitten. Item nachdem vnnnd Ich mich verheyrat hab zu Barbara Kressin meiner lieben eelichen Haußfrawen So schick Ir fur ir Heiratguter vnnnd bede zuschaz So En Jren Wittibstul nit verruckt So sol En eintreten in gleiche teylung, vnnnd Ir als vil werden an erbschafft, als meiner tochter ainer vnnnd darzu mein Silber geschirr vnnnd allen meinen Haußrat den geprauch daran zu haben Wer aber sach das En Jren Wittibstul verrucket So sol Ir werden vnnnd gefallen Ir baide Zuschaz vnnnd Ir elaiden vnnnd cleinot nach laut der heirat brief vnnnd damit hindan gericht sein von aller meiner Habe. Item mer so soll werden vnnnd gefallen meine lehen die Ich hab meinem Sun Wolff vnnnd darzu schick Ich Im Tausend guldin Meinsch vnnnd darzu mein Haus zu Bischpach mit sampt dem Haußrat vnnnd zugehorung doch mit der beschaidenheit das mein liebe Haußfraw Jren geprauch daselbst in der Behausung haben mag dieweil En lebt vnnnd so man Losung oder steyer geben wurd oder das Hauß pesserung bedurfft das sol mein Sun Wolff aufrichten. Item mer so schick Ich meinen Tochter mit Namen Katherina Jobst vlstattin Appolonia Clara Felix vnnnd Ursula zwentawsent guldin yettlicher vierhundert guldin die Ine mein lieber Bruder Hanns Holtshuber seliger nach meinem tod vnnnd absterben geschickt hat. Item mer So schicke Ich meinen Eniglein als vil vnnnd Ir das Leben haben nach meinem tode ain klainot das Funnffzehen guldin wertt sey. Vnnnd was Ich ober das alles verlaß als vorgeschrieben steet das alles vnnnd yedes schick Ich in gleichenn tail meinem Weib Sun vnnnd tochter Es sey ewig gelt aigene guttere auf dem Land erb oder zynns in der Stat parschafft gar nicht außgenommen in allen einem als vil als dem andern. Doch also das meinen kunden die noch nit zu Jrenn tagen sind kumen, die noch nit verheyrat sein bey Irer Mutter versehen vnnnd gezogen sollen werden in der gestalt das Ir Mutter soliche abnuzung so von Jren Habe vnnnd guttern gefallen zu Jren handden nemen mag vnnnd davon dieselben meine kinder damit zuuersehen als mit costung vnnnd claidern zu Irer notturfft vnnnd welche meine kinder verheyrat sein vnnnd eingenomen haben oder noch einnemen wurden dieselben sein schuldig vnnnd phlichtig alles einzuwerffen in die teylung So En eintreten wollen in die erbschafft doch so soll keinem das verheyrat ist ichts fur kostgelt vnnnd verttigung abgezogen werden dann vierhundert guldin, vnnnd das ist geschheenn mit wolbedachtem Mute vnnnd mit gutem Willen vnnnd wissen durch merers frids vnnnd einigkeit zu Becrefftigung diz meins gescheffts oder letzten willen So hat Barbara mein eeliche Haußfraw Jobst vlstat Katherina sein eeliche Haußfraw Sigmund Surer der Junnger Barbara sein eeliche Haußfraw Wolff Holtshuber vnnnd Appolonia alle mein Sun vnnnd Tochter samenntlich vnnnd sonnderlich darcin verwilligt das alles hir Innen begriffen steet vest vnnnd unverprochenlich zuhalten als En dann das vor den zeugen diz Gescheffts bekannt vnnnd zugeugen gepeten haben. Vnnnd ober diz mein Geschafft

(Tt 2)

schefft oder letzten willen Setz orden vnnnd nym Ich zuuormunden die Erbern mein lieben Swager Caspar kressen Jobst Wlstat vnnnd Sigmund Furer den Junngern mein bede lieb aiden den Ich schick Ir yedem ain klainot das zwelff gulden wertt sey zu ainer eerung die vollen vnnnd gannzen gewalt haben sollen diß mein Geschefft oder letzten willen außzurichten Vnnnd das Sy auch nach meinem absterben mein liebe Haußfraw vnnnd alle meine kinder die zu Iren tagen kumen seind beruffen sollen vnnnd ainen Inuentarij aller meiner verlassen Habe machen außserhalb claider clainot vnnnd Haußrats, das alles darff man nicht beschreiben vnnnd alsdann dieselb mein verlassen habe vnnnd guter außtailen vnnnd einem yedem seinen gepurenden tail volgen lassen vnnnd werden Also das die so zu Iren vollkumen Iaren kumen sind damit mit sein ainshand thun vnnnd lassen mag wie vnnnd was es will. Vnnnd ob es sich begeben das mein liebe Haußfraw mit tod abgienng ee dann meine Töchter alle versehen oder verheirat wurden So sollen alsdann die benannten vormund derselben vnuerschen habe vnnnd gut zu Iren Hamden nemen So lanng vnnnd Sy verheirat oder zu Iren vollkumen tagen kumen sind. Auch so ding Ich mir gannzen vnnnd vollen gewalt diß mein geschefft zuuerendern oder gar abzuthun wie oft Ich will dieweil ich lebe Des seind Zewogen die Erbern Anthoni kress Michel Lemmel vnnnd Friderich Tegel Geschehen am Eritag vor sannd Johannis tag des Tawffers Anno der mynndern Jarzal Nach Cristis geburd im Ersten nachstuergangen. Item mer so schick Ich obgenannter Friderich Holtzshuber Barbaren meiner lieben Haußfrawen vber Ir vorig geschickh von Irer trewen diennst wegen So Sy mir in meiner lanngwirigen krankheit mitgetailt mein aigen gertlein Stadel vnnnd Hewklein mit Irer zugehorung an der neuen gassen in Ir aigen Hamd damit zu thun vnd zu lassen was Sy will vnverhindert menigklichs Vnnnd den Artikel so ich in meinem Testament setz das meine kind negklichs in die teylung einwerffen sol was es in meinem leben emphanngen hat den lewter ich also das mein Sun Wolff des so Er von mir emphanngen hat zu seiner Newterey vnnnd anders nit in dem begriffen werde vil oder wenig einzuwerffen, dann ich seine geschickh von meinem Bruder Hannsen Holtzshuber seligen auch emphanngen hab Vnnnd an meines Eyden seligen stat Jobsten Wlstats Nym vnnnd setze Ich mir zuuormund Peter Sarstдорffer meinen lieben Eyden vnnnd gib Im gewalt mit den aundern vorbeistimpten meinen gesetzten vormunden in der pestten form Vnnnd solicher mein letzter Will sol gehalten werden in krafft ains Codicils in das Testament gezogen geschriben nach ordnung als stunde es von Wortt zu Wortt darzu auch darein geschriben vnnnder das vorig datum. Des seind zeugen die obgenannten Anthoni kress vnnnd Friderich Tegel Geschehen auf den nachuermelten tag dato diß brieffs. Zu verkundt ist dieser Brief mit der Stat Nuremberg anhangendem Innsigel versigelt vnnnd Geben am Mitwochen nach dem Sonntag Trinitatis Nach Cristi vnnsers Herren geburd Tawfsemnd Funffhundert vnnnd im Newndten Iaren.

Seyfried Holzschubers unerzeugtes Geschäft.

Ich seyfried Holzschuer zu schmeiben Ro: Kayß. M: vnnsers allergenedig: A. 1509. stenn Herr, Diener, Bekenn offentlich mit dem Brieff, fur mich, vnd all mein erben, vnd thun kunde allermeniglich, das ich mermalen, mit hochstem fleiß wargenomē, vnd bedacht hab, das einē yden mēschen zu sterben natürllich angeborn, vnd des halben nichts gewissers dan der tod, auch die stundt des selben am vngewisesten ist Damit daß nach abgang der Mēschenn vmb hab vnd gut, die sy hinder ynnen verlassen, zwischen den Freunden, als vil an yne sein mag, Irung vnd zwitteracht nit auff ersten, So ist derhalben berublicher zu testiren, vnd ordnung letzts willens zu machen zugelassen. Hierauff mich in anfangs göttlicher Barmherzigkeit diemütiglich beuelhende hab ich mit mein selbs fleißiger gutter vorbetrachtung, fremem ledigen vnd vnbezwungen wissen, vnd willen, auch nach geleghant meines allters wol gethan, vnd vernunftig meiner Synn, doch etwas schwach, vnd mit leyblichen krankheiten beladen, diß mein nach bemelt geschefft, aussprachlich, vnd beredt Testament, in latein Runcupativu genannt Auch Ordnung meines letzte willens, vor vnd in gegenwärtigkeit der nach bemelten Zeugen, zu diser Sach durch mich erfordert, vnd erpetten, gethan, gemacht, gesetzt, vnd auffgericht, thue, mach, setze vnd auffrichte, das alles hezt, mit verkundt vnd in krafft diß Brieffs, wie dan in allen rechten so mir solchs zu thun zugegeben, das alles vnd yedes, am aller krefftigsten vnd bestendigsten, macht vnd aussprache hat, haben soll, kan, vnd mag, on widersprechen menigklichs.

Also wann der Allmechtig, vber mich gepeut das ich dann mit tod abgagen pin, vnd auff diser erde meines Lebens nymer ist, das daß aber in gottes willenn stett, so soll mein leyb gen Nurnberg gefurt vnd da Selbs in Barfusser closter, nach geprauch vnd geleghant meines gleichē, vnd wie sich gepurt, zu der Erden bestattet, vnd begraben, auch mein besingnus, Sibende, vnd dreyßigst mir gesungē vnd gelessē Seelmessen Vigilien, auff costen meiner verlassen hab vnd gutt gehalten, vnd ausgericht Es solien auch, zu obgemeltē meinē sibenden, vnd dreyßigsten Ir ydem besunder hundert seelmessen, zu lessen bestellet werdenn.

Darnach beuelch vnd ordne Ich, das mein Instituir vnd gesetzter Erbe, all kundlich wissenhaft vnd zu rechten genugsam beweislich verlassen schulden, der Ich doch keine weis, bezallen soll.

Item schaff, ordne vnd legier von meiner hab vnd gut, die Ich hinder mir verlassen wirdt, funffzehnhundert gutter reinischer gulden, gemanner landtswerung vmb meiner Seel Hayl willenn, das darum, vnnnd davom durch mein nachgemelt gescheffiger vnd Testamentarien, vier Jarzag, ayns

neden Jars besunder zu neder quattember Inn dem Goshauß Barfusser ordens zu Nurnberg mit Vigiliē Seel amptē vnd gesprochē messen, In ewig Zeit gehalten werden sollen. Doch also das zu nedom Jare besunder allein ain Jartag, auff der Cangel angezaget, vnd verkündt, Auch also die andern drey Jartag, Jedes Jars besunder vnangezaigt vnd vnuerkündt alwegē verpracht, vnd gehalten werdenn sollen, vnd damit die bemeltē Jartag vnablässlich in ewig Zeit Also vnderhalten werdenn, so schaff vnd ordne, das nedom eltesten Holzschucher, so der Holzschucher stift ein nimpt zu Nurnbergē ye zur zeit fur sein müe, von obgemeltem gelt, ains yden gehalten Jartag Ein gutter reinischer gulden, oder den werdt davonn Es soll auch zu nedom obgemelten Jartag, insonder bestellt werden, das den Munchen Inn Egerärten Barfusser Kloster, vnd darzu Sechzehē Layenn Mans personen, mir von plut gewandt, vnd Jren erben, Nach ydem bemelten gehalten seel Ampt ayn mal von gutter speis vnd getrandt wie daselbs pey der Erberkeit herkome ist, gewisslich vnd on ablassen geben, Auch vmb das alles dann zu vnderhalten, die gemelten funffzehnhundert gutter reinischer gulden mit guttē trewē, an gewis ewig Zins, oder gulte angelegt werden sollen.

Mer verordnen, schaff vnd legier Ich Zu der egerurten vnd obgemelten der Holzschucher stiftung, die in kunfftig Zeit In bessern werden zu vnderhalten, drehundert vnd funffzig gulden Reinischer, Wie dan sollich Stofft durch wehlennd Berchtold Holzschucher, vnd ander meyn vorsefarn vnd vettern furgenomē angesehen vnd gestiftt worden Ist.

Mer schaff vnd legier Ich Gabriel Holzschucher meinē lieben Vettern vierhundert gulden Reinischer, die Im von mein wegen, Ludwig Im Hoff, mein lieber schwager gelihen vnd darzu alles anders, das gedachter Gabriel, von mir noch bey seinē handen hatt.

Mer schaff vnd verordne Ich funffzig Reinischer gulden, an ain Messe zu schenken, ob aber davonn kein Mess auffgericht werden mocht, das dann dieselbenn funffzig gulden, an ein Bier der kirchen daselbs legenn sol.

Mer legier Ich meinē vettern Wolffe Holzschucher alle mein wildgezeug vnd mein federeg.

Item meinē ledigen Sun Genslein, so mir geben wordenn Ist, zwanzig hundert gulden reinischer das er damit auffgezogen vnd erbercklich wie sich gepurt vnderhalten werd.

Item gedachte meinem Testamentarien Ludwigen Im Hoff meinen liebē Schwager, schaff vnd legier Ich, noch mer vber bemelt funffzig gulden Reinisch Ain Tausent gulden gutt reinischer, mit dem Vnderscheidt wa Er nach abgang Elisabeth Holzschucherin meiner liebē Schwester seiner eelichen Tausfrauen, ain ander Tefraw nemen wurde, das alsdann die
ber

bemelten Tausent gulden reinischer, wider von Im fallē vnd seinē Elichen kindern, die Im dann gedacht mein Schwester eelichen verlassen hette, vnd derselben erben, zu gleichen tailen mit argentumblicher vnd nutzlicher gerechtigkeit zusteen vnd bleiben sollē sonder gefaerde.

Furter so schaff ordnen, vnd legier Ich meinē lieben Vettern Jorgenn vnd frigen den Holzschuchern, laut des vertrags zwischen Inenn vnd mir auffgericht, den Hoff zu Lonerstat, mit allen gultenn schulden vnd andern seinē zugehorē, angeschlagen vñ vierhundert Reinischer minder zwainzig gulden 2c. beßgleichen alle meine andre lehen, mit dem Beschaidt, wa die nit ein tausent gulden Reinischer von ander meiner hab vnd gut mit parem gelt, volliglich erstadt werdenn.

Zum Jungsten in allem meinē Silbergeschirr Ellainater Haußrat als vil ich des hinder mein verlassen werd, vnd darzu in vnd mit zwantausent gutter reinischer gulden vnd aller vnd neglicher, andern vbrige, verlassnen Hab, vnd gut, klainē vnd grossenn, ligenden vnd varenden, kayne ausgenomē, sez ordnen, benenne vnd instituire Ich zu meinē rechtē gemainē vnd aynigen erbenn, die genat mein liebe Schwester Elisabeth Holzschucherin des egeruertē Ludwigs Im Hoff elichen Haußfrawē zu Jrer selbsts Handen vnd argentumblicher gerechtigkeit Inn hochster vnd pester form, wie das nach vermogenn vnd recht sein Soll.

Ich will auch ordnen, vnd sez welche vnder obgemelten personē anner oder mer, die ich dan hiern bedacht vnd begabt hab, Sich an solchen schaff, fest ordnen erbesezen vnd instituire nit benügen lassenn Sonder diß mein ordnung, sätzung, vnd letzten willen, anfechtenn, Inner oder ausserhalb rechtens, durch sich selbsts, oder ymaz andern, solichs zu geschenn, thun wurdenn, wie vnd in was gestalt sich des gefuegte, dem, oder selbigen allen vnd neden soll von meiner verlassen hab vnd gut gar nichts volgen, noch werden, sunder will sy auch alsdann davon gar vnd genzlich entewffert, vnd auffgeschlossen haben, vnd solcher Jrer verwurckter tayll, an ander mein obgemelt erben fallen sollenn, den volgen vnd bleibē werden soll Inn alle weg.

Damit auch Sollich mein egeruert Testamēt vnd ordnung leßs willens dasstbas handtgehabt vnd verstreckt werde, So hab Ich die Furnemē vnd weissen ludwigē Im Hoff meinē lieben schwager vnd n Oder ob anner mit todt abging das Ich oder ander belibent vnder Innē, an des abgestorben stat alwegē ein andern zu Nemen macht habē sollē zu meinē vnd diser meiner Testamēt vnd ordnung letsts willens geschafftiger Testamentarien vnd executores, benent gemacht, gesetzt gebeth, vnd erpette, vnd thun das Inn craft diez briefs vnd gib Innē seinē vnd nedom Inn besunder Auch vnnerschaidlich vnd Jren nachgesetzten Anwalten vnd gewaltiger vollkumē
(Uuu 2) macht

macht vnd gewalt diß mein testament vnd ordnung letsts willens obgemelts form vnd maß Nach meine todt zuuorpflegen zu Handt haben, vnd zu vollstrecken vnd sonnst alles vnd ydes anders Inn vnd ausserhalb rechtens dar Inn zu furnemenn zethun, vnd zu handeln, das zu irer Handthabung, vnd vollstreckung dienet, vnd sich geburt, dienen vnd sich geporen mag, Sunder gefardt.

Vnd ob solich mein Testamēt vnd ordnung letsts willens, nit Crafft hette, noch haben mochte, als ein aussprechlich vnd heredit Testamēt, oder sonst gebrechenlich were, als ich nit verhoff, So soll doch was an diesem Brieff gemelt vnd beschriben ist Crafft vnd macht der Codicillen, oder der Ubergamb auf Ursachen des todes, vnd eins neglichenn anderen letsten willens haben, wie dan der zuuerstreckung obgemelter Sachen, In Recht am höchsten, vnd besten, crafft vnd macht hat, haben soll, kan, vnd mag, fur allermeniglich absprechen vnd wider tayln Inn allweg.

Will doch mir hir Inn verhalten habenn, diß mein Testament vnd ordnung letsts willens furan vber kurz oder lang zu minderenn zu meren, oder eins tayls abzuthun, wie vnd wann Ich will, wie dan recht ist.

Vnd zu becrefftigung sollich meiner Testament vnd ordnung letsts willens, da mit die mit Ordnung der Recht geziert vnd verstreckt werden So hab ich mit fleiß gepettn vnd erpettten die Erbern weisen 2c. sind der Zeugen Siben gewesen.

Das sy diser meiner Testament vnd ordnung letsts willens war Zeugen sein, das ich die rechtlich, vnd wie sich gepurt, vernunftiglich vnd bedacht, gemacht, gethann, vnd auffgericht han.

Vnd wir die obgenaten siben Zeugen 2c. 2c. Bekennē all ainmuettiglich das wir von dem genannten Senfrid Holzschuer zu diesem seine Testamēt vnd Ordnung letsts willens, wie sich gebürt alls gezeugen erfordert gepettn vnd erpettn, worden sein, In auch per gutter vernunft, alles das do an diesem prieff geschriben ist, machen thun, vnd aufrichten gesehen vnd gehort haben, auch vnd mit gewesen sein, Vnd des alles vnd ydes zu vestem vnd warem vrkundt So hab ich genant Senfrid Holzschucher, mein aigen Insigel an disen brieff thun hencken vnd darzu mit sampt denn gedachten Zeugen samment vnd sonder mit fleiß gebettē vnd erpettē die wirdigen Hochgelerten Herr Erbern vnd Fürnemē Herren Conradten peutinger beyder Recht Doctor vnd Theronis Im Hoff des Raths vnd Burger zu Augspurg Das sy ir angen Insigel, doch Innen vnd Iren Erben one schaden, auch hieran gehenckt haben, der wir vns alle hier Inn gebrauchen, darundter auch mit genanter Senfridt Holzschucher, vnd all mein erben vestiglich verpinde, steet zu halten, vnd zuuolziehen, was obsteet Geschehen zu Augspurg Am

Am Achtzehenden tag des Monats July Inn dem funfftzehnhundert vnd Neundten Jaren.

214.

Gerichtliche Abschrift Sebald Holzschuberischer Erben
Quittung, Wolf Holzschubern im Namen seines Vatters, Fritz Holzschubers, gegeben.

Nach Hanns von Obernitz Ritter Schultheis, Vnd wir die Schopffenn A. 1509.
der Stat Nurnberg, Veriehen offentlich mit diesem Brief, Das Wolff Holzschuber Fridrichenn Holzschubers des alten relicher Sone vff Montag nach sant Kilians tag, den neunden tag des Monats Julij nechst uerganngen, vor vns Inn gericht erschinen ist, Vnd mit Fürsprechen gelautert hat, Vor disenn tagen hetten Theronimus Holzschuber der Jung Margreta vnd Helena sein Schwestern, weiland Sebolt Holzschubers verlassenn kind, mit verwilligung philipsen Meysenheimers Irs Rechtlichen Curators, Herrn Gorgen vnnnd benannten Fridrichen die Holzschuber gewettern als geschafftiger vnnnd Testamentarien vorbenants Sebolten Holzschubers verlassenn geschafft, vmb Ir einnemen außgeben vnnnd alle Handlung dieselben Vormundschafft berürnd, quit Frey vnanspruchig ledig gesagt, welcher ledigsagung vnnnd quittirung In diß Gericht Buch Conseruatorium genaht mit dem Buchstaben X bezeichnet, vnnnd an dem Hundert vnnnd Sechzigsten plat registrirt vnnnd eingeschriben, der Inhalt vor genannter Fridrich Holzschuber sein vater notürfftig were, Vnd bat Ime desselben zu seinen gebrauch aus gemeltem gericht buch schreiben, transumiren vnd In glaublicher form geben zu lassen, rechtlich zuerkennen, Ist demnach dieselb quittanz Im gericht gelesen, verhört, vnnnd nach Frag ainer Brtayl zu recht erkannt vnnnd gesprochen worden, Solcher Registratur der ledigsagung, solte dem gemelten Holzschuber vff sein begern billich glaublich besigelt vrkund aus gerurtem gericht buch gegeben werden, als Recht were, Ist demnach dieselb Registratur aus vnangezogem Buch gezogen, Vnd der Inhalt derselben volgt von wort zu wort des lauts, Das Theronimus Holzschuber der Junger Margreta vnd Helena sein Swestern Sebolten Holzschubers seligen verlassene kinder, mit Auctoritet vnd verwilligung philipsen Meysenheimers Irs gerichtlichen gegeben Curators, auf Montag nach sant Erasmus tag, den Funfftten tag des Monats Junij nechst uerganngen, Inn gericht offentlich veriehen vnd bekannt haben, Das Inenn die Erbern vnd weysenn Herr Jorg vnnnd Fridrich die Holzschuber die eltern Burgere zu Nurnberg Ir lieb Wettern, als vormund, Executores vnd volzieher des genannten Sebolten Holzschubers seligen verlassenn geschaffts vnnnd letzten willens, aller vnnnd neglicher des yzgemelten Sebolten

(Xxx)

ten

ten Holzschuhers verlassenn hab vnd gutter ligennd vnd Jarnd, wie vnd wo die genannt gehayssen vnd gelegenn weren, nicht ausgenommen noch hindan gesetzt, auff die Darlegung vnd anzaigung des auffgerichteten vnd gemachten Inuentarij, mit anemen, ausgeben, kauffen, verkauffen, verscribungen, auch allen vnd yeden anndern sachen vnd Handlungen, bis auff vorgemelten tag verlossen, begeben, Surgenumen vnd gehandelt, ein erber, Redlich, volkomne, vniwiderrufflich ganz wol benüßig anzaigung benennung Rechnung vnd darlegen getan Dornnen sich dann erfunden, das sy mit solcher geubter Handlung getreulich vnd redlich gehandelt, Vnd Inen daruff alle Hab vnd guter ligennd vnd Jarnd Inner vnd außserhalb diser Stat, Auch sonst alles vnd yedes Inn solchem geschafft geschickt, geschafft vnd vermaint nichts ausgenommen noch hindan gesetzt, Ine ein vnd vberantwort auch zu Inen Handen gestellt Vnd desselben alles vnd yeds In Inen leiblichen, nutz, gebrauch posses vnd gewere gesetzt wordenn sein, Daruff sy dann die vorgemelten Vormund vnd Volzieher egemelt geschaffts alle Ir erben vnd nachkumen der vormundschafft vnd aller Handlung ganz quit Frey ledig vnd los gesagt, Also das alle Ir erbenn vnd nachkomen, oder ymands von Inen wegen, angezogner vormundschafft auch hab vnd guter halb gein den mergenannten vnd Inen nachkomen, ainich elag, Bordnung, ansprach, Recht noch gerechtigkeit, nit mer Surnehmen, thun, haben noch suchen sollen noch wollen, mit kainen gerichteten noch sachen, gaislichen oder weltlichen, noch sonst Inn ainich weyse noch weg, wie das ymer mocht erdacht oder Surgenommen werdenn, haben sich auch fur sich Ir erben vnd nachkumen verzigen vnd begeben, aller vnd yeder Restitution vnd Freyheiten, den so Irer myndern Jarnd vnd dem weiblichen geschlecht gegeben sein, als sye des gnugsam vnderricht empfangen habenn, Vnd solchs alles wieworstet, haben die vorgenannten Iheronimus Holzschuber, Margreta vnd Helena sein Swestern, mit auctoritet vnd verwilligung Irs obgenannten Curators, stet, vest vnd vniuerprochenlich zu halten ain gelort eyde mit auferhabn Fingern zu got vnd den hailigen geschworn. Actum in Iudicio Secunda post Erasmi quinta Junij Anno 2e. nono. Mit vrfund ditz briefs, der mit Vrtail von gericht geben ist, versigelt mit des gerichtz zu Nurnberg anhangendem Insigel. Des sind zewogen die Erbern Her Hanns Volkamer vnd Her Niclas Gross. Geben am Eritag nach sannt Marie Magdalene tag den vierundzwainzigsten des monats July Nach Cristi vnnsers lieben Herrn geburt Funfzehnhundert Vnd Im Neundenn Jarenn.

Georg Winklers, als Anwalds Georg und Friedrich der Holzschuber, instrumentirte Protestation, als Augustin von Seckendorf gedachten Holzschubern den Hof zu Vembach nicht leihen wolte.

In dem Namen des Herrn amen, Nach desselbenn gepurdt Sonntage A. 1510. hennhundert Vnd in dem Zehennenden Jare, In der dreyzehennenden Römer Zinsale, Indictio zu latein genannt bey zeitten vnd Regierung Des allerdurchleuchtigstenn vnd großmchtigstenn fürstenn vnd Herrn H'n Maximilians erweltten Romischen Kayfers, vnnsers allergenedigsten H'n 2e. Seiner Reiche des Romischen In dem sonntundzwainzigsten Jaren, Vff Mitwoch der do was der sibennzehennende tag des Monats abbrillis vmb Mittagzeit oder nahemnt dapen zu Dnoltspach Wurzpurger Bischofthums vnd daselbst In Michel Hawgenn des Wirzß Behausung vnd In der vnntern gewöulichen stuben, In mein hieunden geschriben offentlich, Notarier vnd der hernach genantte glaubwürdigen zeugenn gegenwertigkeit, Stunde personlich entgegen Der erbar Jorg Winkler eins Erbarren Rats zu Nurnberg Diener, In crafft seiner anwaldschafft von dem Erbarren vnd Weßenn Herrn Jorgenn Holtschuber, vnd Frizen Holtschuber geprüdern auch Burger zu Nurnberg habennde Auch In gegenwertigkeit des gestrenngen vnd vesten Herrn Augustins von Seckendorf Ringofen genant ritters, Pat. vnd Begerte Jorg Winkler an gemeltten Herrn Augustin von Seckendorf Ine in crafft gemelt gewalts vnd In laut etlicher Lehenn Brieff die er Ine als palld anzaigt vnd verlaß Das Lehenn gut zu Vennpach gonnstiglich zulehnen, Deshalben er Lehenns pflicht vnd anders was Ine zuthun gepuren solt, thun wolte, Dogegen seckendorffer die oder der gleichenn antwort gabe, Des gwalts wer gnug, trug des kain manngell, Er hete aber bey seinen gutenn gonnern In Rathe erfunden das er solch Lehenngut den gemeltten Holtschubern zulehnen nicht schuldig noch pflichtig were, Vnd darumben das sie solchs Lehenngut von Sewfrid Holtschuber saligenn erkaufft hettenn, welchs Lehenn allein vff Sewfrid Holtschuber gestanden vnd als palld der verstorben, da wer solch Lehenn vff Inen als Lehenhenn gefallen, So zaigtenn auch die Lehens Briue vnder anndern klerlich ane, das man solch obgemelt Lehenngut ehelichenn Menlichenn Lenbs erben lehen solt. Vnd darumben auß den vnd anndern beweglichenn vrsachenn, so wolt er solch Lehenn weder den Holtschubern noch Frem anwallt nicht lehen, Dawider Winkler er der seckendorffer wer den Holtschub'r solch Lehenngut zulehnen schuldig, Dann es wer ein allz Lehenn vnd wer von Frem vranhern vff sie kōmen, vnd wer Ine darmaßenn vormals auch gelihen worden, Darumben so pete vnd begerte er noch, Zum erstenn anndern vnd drittenmaln, (Rxx 2) fleh.

flessig, fleßiger, vnnnd allerflessigist im solch gemellt Lehengut zu leynhem, Darvff seckendorfer saget, er ließ es bey gegebner anntwort pleyhem, Ob aber die Holtzshuber solcher anntwort missallu trugenn oder fragenn wollten, So wolt er mit Inen den mergedachten Holtzshuber vor seinem gnedigen Her'n von Burgspurg, als seinem Obern Lehenhenn gern zu gutlicher verhöre künien, Vnnnd ob die gut nicht stat habenn wolt, sich solichs gemelt Lehenns halben rechtlich enttschaiden laßenn. Dagegen furpracht wurd die Holtzshuber hetenn die gewer vnd possess des Lehenns Innen, die wurdenn sich solcher gwer vnd possession an recht nicht enttsetzenn laßen, des sollt sein strenng Ingedenck sein, Vnnnd was also gehandelt wurde Jörg Winkler als pald vor mir Notarij, vnnnd den hernach uerleybten Zeugen öffentlich bezeuget, vnnnd daroff mich hieniden geschriben Notarij pat Ine aller solcher obgeschribner Handlung vnnnd p'testation eins oder mer glaubwürdig offenn Instrument vnnnd Erkund zemachenn vnnnd zegebenn, Geschegenn wie oblaut, Im meyn des Notarij vnnnd der fursichtigenn Erbarren vnnnd weßenn Herrn Michel Behaims, vnnnd Leonharten gralannts als dñmal das Lanntgericht zu Dnolspach, vnnnd wegen eins Erbarren Ratz zu Nurnberg zu besizenn verordnet vnnnd Erhart Bason vnnnd Hanns Mullner eins Erbarren Ratz zu Nurnberg Diener, Bamberger Bisthumbs, als glaubwürdig Zeugen darzu sonnderlichen erfordert vnnnd gepetenn.

L. S.

Notariatus.

Vnnnd wann ich Bernhart Bittenreutter vnn Nurnberg, Bamberger Bisthumbs auß kaiserlichem gwallde offenerer Notarij, mit vnnnd bey aller obgeschribner Handlung vnnnd p'testation, mit sampt dem zunachst geschriben zeugen In aigner persone enttgegen gewessen, Solchs alles also geschehenn, geschenn vnnnd gehordt, Hierumb so hab ich diß glaubwürdig offenn Instrument vnnnd erkund daruber gemacht, Mit meiner eigenn Handt geschribenn, vnnndergeschriben, vnnnd mit meinẽ gewonlichenn Notariat Zeichen vnnnd Namen, bezaichent, Zu zeucknus aller vnnnd iglicher obenuermenter sachen, Darzu sonnderlich erfordert vnnnd gepeten.

Diser Hoff ist gelihen worden nach laut des Lehen prißs des datum awßwenst vnnnd geben worden am Mantag nach dem suntag Exaudy nach 70er vnserß lieben Herren gepurt funffzehnhundert vnnnd Im funffzehneten Jar.

216.

Copie Schreibens R. Maximilians an E. E. Rath, darinnen Wolf Holzshubern, Kaiserl. Maiestat bisherigen Dienern, 400. Gulden von nächstkünftiger Reichsanlag zu bezalen verordnet wird.

Maximilian von gots gnaden E. Romischer Kayser etc.

Ersamen lieben getrewen, Vnnns hat vnser getrewer Wolfgang Holzschuecher nu etlich Jar lanng trewlichen vnnnd zu gutem gefallen, gedienet, vnnnd yezo auf anzaigung seiner Eehafften vrsachen vnnnd notturfft vnnns vnnndertäniglichen gebetten Ine gnediglichen abzufertigen, Des vnnnd mer gnaden wir Ine vnnnd seiner getrewen diennst willen wolgenait sein Vnnnd haben demnach Ine fur all sein diennst, So Er vnnns bißher' getann hat, contenttirn vnnnd begnügen lassen. Vnnnd in solicher Abfertigung vber andern gab gewilligt Auf der nechsten Hilf So Vns von Euch vnnnd Andren des Heiligen Reichs Stennde zu thuen bewilligt vnnnd beschehn werden, bey Euch vierhundert guldin Reichsch zu emphabẽ zuuerordnẽ Demnach begern Wir an Euch mit vleiß, vnnnd Ernst beuelhennd, daß Ir von der nechsten Hilf, die Ir mit andren Stennde vnser vnnnd des Heiligen Reichs, vnnns zu thuen anlagen vnnnd bewilligen werden, dem benannten vnserm diener vierhundert guldin Reichsch Ausrichtet vnnnd bezallet Vnnnd Ine solicher Bezalung yezo gewiß zusagen tuet So wollen wir Euch in bemelten Anslag, vnnnd die obbestimten vierhundert guldin Reichsch, mit der obermaß, die Ir vnnns als oben stett, zu thuen bewilligen vnnnd rechen werdend, in solicher Maß, Als ob Ir vnnns dieselben zu vnsern Handen geantwurt hettẽ quittiern. Vnnnd Ir tuet daran vnser ernnstliche Maynung, vnnnd gut gefallen mit gnaden gegen Euch vnnnd gemainer Stat zu erkennen. Geben in vnser Stat Freyburg den Andern tag des Monats March Anno m. vndecimo Vnserß Reichs des Romischen In Sechs vnnndzwainzigsten Jar.

Inscriptio :

Den Ersamen vnsern vnnnd des Reichs lieben getrewen Burgermeister vnnnd Räte der Statt Newrennberg.

217.

Inventarium Friedrich Holzschubers verlassener Saab und Güter.

Wir die hernachgeschriben Friderich Holzschubers des eltern weilendt A. 1512 selligen mit Namen Barbara Friderich Holzschubers gelassne eliche wirtin Wolff Holzshuber sein Sun Katherina Jobst Vlstats

(W 11)

ge

gelassne witib Barbara Sigmund Suerers appollonia peter Harstorffers clara Sans nutzels aller elichenn Haußfrawenn Selig vnnnd ursula Jundz frawenn alle burger vnnnd burgerin zu Nuremberg des obgemelten Friderich Holtzschubers elich verlassen leibs erbenn. Bekennen vnd veriehem offennlich fur vñs vnnnd alle vnnser nachkomende erbenn Sammentlich vnnnd Sunderlich das wir vñs nach tods abgannng vnnfers liebenn Haußwirts vnnnd vater selligen gar frewnntlich vnnnd einig got zu lob seiner sell selligenn zu trost vñs allenn zu erenn vnnnd nutz zu volziehung des Testaments So vnnser lieber Hauß wirt vnnnd vater seliger bey guter hoher wolbedrachter vernunft vor seinem abgannng gemacht vnnnd verlassenn hat Solichs wir dann alle einheliglich vnd fridlich zuuolziehenn genaigt vnnnd gethun habenn In beywesen der verordneten gepetenn vnnnd gesatzenn formund vnnnd Sweger nemlich peter Harstorffer Sigmund Surer vnnnd Hanns Nuzel ein Inventariumb von aller seiner verlassenn Hab guter Vnnnd schuld nach Inhalt seines verlassenn testaments ordennlich beschreibenn vnnnd aufrichtenn lassenn am funfften tag february nach Cristi vnnfers liebenn Herenn gepurt tausent funffhundert vnnnd aiff Jar vnnnd vñs darauf nach laut Inhalt vnnnd crafft des genannten vnnfers lieben Haußwirts vnnnd vater selligenn geschäfts vnnnter vñs vnnnd miteinander gutlichenn frewnntlichen enttlichen vnnnd vnwiderruslichen Erbtailung vertragen vnd gethun nach vnnser yedes benugen vnnnd wolgefallenn alle benannte erbenn formund vnd Sweg In der taylung vereinigt In krafft dits briefs wie von wort zu wort vornn stücken zu stücken von artickeln zu artickeln Hernachvolgt Zum erstenn die lehen So Wolffgang Holtzschubern zuuoran gehornn die In die tailung nit gehornn noch kumen sein Nemlich zu elterstorff — Diese stück sein Brauneckische lehen So von her ludwig Von Eib zuennpfahenn Nurennnd Item zu elterstorff — zu vischpach — Diese gutter leicht marggraue Friderich von Brandenburg Item zum malmaßhof — zu Heidelpach — zum Stainpuhel — zu eberspach — Diese obgeschribne stück gein vom Heyligenn Remischenn Reich zu lehen mer ein eygner Hoff zu Stainpach gelegenn — mer ein gutlein Item den Hoff das erb darann Hanns Wackers Ist — dieser Hoff Ist Wolffen Holtzschuber von Hannsen Holtzschuber selligenn geschick wirt In der tailung mit sampt den lehen auch außgeschlossenn Mer volgenn hernach die guter So Barbara Friderich Holtzschuberin sein In vnnnd außershalb der Stat Soliche guter In der taylung auch außgeschlossenn werden. Item am erstenn ein gut zum Newnnhoff — Mer ein gutlein zu Newnnhoff — mer ein gut zum Newtlas — mer ein gutlein zum newnhoff — Mer ein gut zum Crafftshoff — Nun volgt hernach alle verlassne eigne Hab darvon die geschick schuld vnnnd die obermaß In acht gleiche tail getailt Sol werdenn — Nun volgt hernach was einem yedenn zu seinem tail worden Ist 2c. vnnnd zu merer zeugnus vnnnd Befund haben wir alle benante muster vnd geschwistergit mit vleis vnnfern lieben ohem anthony kressenn vnnnd

Ihe:

Iheronimus Holtzschuber vnnsernn liebenn veternn bede burger vnnnd des clainern Rats zu Nuremberg vmb Ir angeporne Innsigel an diesenn offenn brieff zuhangen gepeten das wir kresß vnnnd holtzschuber also beschehenn bekennen doch vñs vnnnd vnnfern erbenn one schaden actum am Frentagnach Oculy In der hailigenn Fasten Den newnzehennndenn tag march nach Cristi vnnfers lieben Hern gepurt funffzehennhundert vnnnd In dem zwelfften Jare.

218.

Paul Holtzschubers, als Gruberischen Stiftungspflegers,
Kaufbrief über 5. Gulden Gattergelds auf einem Garten hinter der
Festen und einigen Häusern zu Wehrd gelegen.

Nach Iheronimus Holtzschuber der Elter Ich Sigmund Ortl vnnnd Ja. A. 1512.
Jacob Granetl Alle drey Burgere zu Nurmberg Bekennen offentlichen mit diesem Brieff fur vñs vnnnd vnnser nachkumen Als gesagt vormannd Linhart Stromers seligen geschäfts das wir In krafft vnnser vormundschafft verkaufft haben vnnnd zu khauffen geben hiemit In der allerbesten form vnnnd mass als das inder sein khauffen, oder mag fur meniglichs absprechen gaislich oder weltlich vnnnd in krafft dits Briefs dem Erbern Paulus Holtzschuber auch Burger zu Nurmberg als Pfleger vnnnd aufrichter der Gruber Stiftung funf gulden gattergelds So der genannt Linhart Stromer selig In sein ains Hanndt erkaufft vnnnd In seinem gethanen geschäft als obermas seiner gethanen geschick oder legata durch gottes willen geschickt laut vnnnd Inhalt des geschäfts Nemlichen zwen gulden reinsch gatter zynns von vnnnd außser dem Gartten hintter der Festen hie zu Nurmberg gegen Ulrichen Hurns Gartten obergelegen mit aller seiner zugehorung vnnnd gerechtigkeit daran das Erb Cunz Wischers vnnnd katherina seiner elichen Haußfrawen ist vnnnd heusenlichen darinnen wonenn vnnnd die Aigenschaft Haiss von Lochaim mit dreyßig pfening daran ist 2c. Mer drey gulden reinsch Jerlichs gatter zynns von vnnnd außser der Hofraiten vnnnd Heusern zu Wehrd vor der stat Nurmberg mit allen Frey zu vnnnd eingehorungen an einer seiten an Jorgen francken An der andern frey auch hintten an Ruprecht vischers Heuslein ruren vnnnd vornen gegen Wenzel prenners Behausung ober den Weg gelegen daran das erb Jorgen Tremels gewesen vnnndt hegundt Margareth Lindin vnnnd die aigenschaft aines Erbern Rats zu Nurmberg mit achtund dreyßig pfennigen Hoffstat gelts ist wie dann das noch klerlicher In Linhart Stromers seligen kaufbrieff begriffen Vnnnd sollen die erbleut solich funff gulden gattergelds zu zweyen fristen Im Jar zalenn Nemlich halb zu sant Walpurgis tag vnnnd halb zu sant Michels tag vnnnd stenn ablosung ein gulden vmb zwainzig gulden mit anzal verfallner zyns Solichs alles in allermass wie das nach laut brieflicher vrkundt

(Wyn 2)

an

an genannten Linhart Stromer Khauffs weys khumen ist gepraucht vnnnd geruelich Innen gehabt mit aller derselben gerechtigkeit widerumb eins ewigen stetten redlichen kauffs der Gruber Stifftung verkauft Wollen auch Ine solicher funff gulden gatterzyns aus obgenannten Heusern vnnnd Garten geweren als der Stat Nurnberg recht vnnnd gewonhait ist, Vnnnd nemlich also das er hinfuro vnnnd ein netlicher Pfleger oder aufrichter des obgenannten Almosen der Gruber Stifftung damit thun vnnnd lassenn mag wie vnnnd was er will vngehindert meniglichen Wann er vnns ein nemliche summa gulden par dafur ausgericht vnnnd bezalt der vns wol benugt darumb wir Ine vnnnd sein nachkhumen fur vnns vnnnd vnnsrer Nachkumenn quidt ledig vnnnd loß sagenn Soll auch vorgemelter Pfleger mit erstem halben Zyns Walpurgis negst nach dato einzunemen ansteen Vnnnd haben Ine auch hiemit alle briefflich vrkhundt vberantwort ob ander furpracht wurden den Rhein glauben zu geben vnnnd hiemit vnns der verzenhenn Doch obgenannten Cunzen Bischern Katherina seiner Hauffrawen vnd Margreth Zinckin Inen vnnnd Iren Erben Irer löfung vnnnd widerkauff laut der Ersten kauffbrieff vnschendlich alles getreulich vnnnd ongeuerde Des alles zu vrkhundt vnd gnugsamer Verschafft haben wir alle drey Vormundt zu endt dieser schrifft vnnsrer gewonlich vnnnd preuchlich Insigel an disen Brieff gehanngen Der geben ist zu Nurnberg am Montag nach Brsule den Sunffund zwainzigsten tag des Monats Octobris Nach cristi vnnsers lieben Herrn gepurt Sunffzehnhundert vnnnd Im zwelfften Jare.

219.

Der Holzschuher - Stifftung Kaufbrief über Georg Holzschuhers halben Theil der Zinse von dem alten Zoll zu Schlüsselfeld, auf Ablösung und Wiederkauf.

A. 1512. **N**ach Jörg Holzschuher der Älter Burger zu Nurnberg Bekenn fur mich alle mein Erben vnd Nachkomen Das Ich recht vnnnd redlich verkauft vnnnd zu kauffen geben hab meinen lieben vettern zu der Holzschuher Stifftung darzu dann hezzumal mein lieber Vetter paullus Holzschuher solich Stifftung aus beuelh der Andern ein verwallter ist Ine demselben paulus Holzschuher in Namen vnd von wegen der Andern aller meiner vettern vnd von wehlenn Berchtolt Holzschuher seligen herrurend in laut desselbigen geschäfts meinen halben tail der Zins von dem alten Zoll zu schlusseluellet Nemlich Sechsond zwainziggh gulden drew Drtt Reinish Lanndsverung Zerlichs vnd Ewigs Zins die do sten auf Ablösung von dem Hochwirdigen Fürsten meinem gnedigen Herrn Bischoue zu Wurzburg in laut des kauffbrieffs des anfangs stet. Wir Lorenz von gottes genaden Bischoffe zu Wurzburg vnd Herzog zu Francken, Nach dem wehlenn der Hochwirdig Fürst Bischoue Gotfrid 2c. vnd das datum Auf

Auf Sann Peterstag Chadetra genaht nach vnnsers lieben Herrn geburt vierzehnhundert vnd darnach Im Neun vndneunzigsten Jare mit zweien anhangenden Innsiegeln, das ein mit des gedachten Bischoue Lorennzen vnnnd das annder mit des Capittels zu Wurzburg als mit Verwilligt Innsigel, Also han Ich gemellter Jörg Holzschuher der Älter diesen Brief vber gedachten Zoll meinen halben tail hiemit obgemellter Stifftung vberantwort daran dann der annder halb tail solicher Zins meinem Bruder frigen Holzschuher in laut gedachts Brieffs zustenndig auch Ine an solichem seinem Halbtail an schaden, Also gered Ich obgemellter Jörg Holzschuher fur mich mein Erben vnd Nachkomen dise Sechß vnd zwainziggh guldin drew Ort von vnd aus gedachtem Zoll zu schlusseluellet gemellem meinem Vettern paullus Holzschuher als ein verwallter berurter Stifftung vnd allen nachuolgenden Einnemern gemellter Stifftung zu vrthet verkauft vnd zukauffen geben soliche Zins einzunemen zuerfordern von gedachtem Zollner Ine darumb zu quittirn in dem besten furm vnd in Ewig zeit nach sayung vnd Ordnung baider geistlicher vnd weltlicher Recht auch vor allen Leuten Richter vnd gerichtten krafft vnd Macht hat, haben sol kan vnd mag wider allermeniglichs widertailn vnd Absprechung mit Bezallung des Ersten halben zins Walpurgis nechstkönntig nach dato dits Brieffs anzufahen auch gered vnd versprech Ich fur mich vnd mein Erben das solich Sechß vnd zwainziggh gulden drew Ort vor disem kauff vnuerkomet vnuerkaufft vnuerpfenndt vnuersezt sein auch Niemandts nichts daran noch darauf hat in kein weiß noch wege, wie das erdacht mag werden, Es solle auch der gedacht paulus Holzschuher oder ein jeder Einnemer an seiner Stat macht haben solich Sechßvndzwainziggh gulden drew Drtt Zins aus disem Zoll zuuerkauffen versehen verkömen vnnnd damit thun vnd lassen wie er dann das in Rat der Andern seiner Vettern vndett mein vnd meiner Erben halben vnuerhindert vnd fur solich Sechßvnd zwainziggh gulden drew Ort hat mir der mergenannt paullus Holzschuher dafur ausgericht vnd dargezellt funfhundert vnd funfonddreissiggh guldin die Ich also von Ine enntpfangen hab, der Ich in als Einnemern diser Stifftung vnd alle mein Vettern deshalb quit ledig vnd loß sage in Crafft dits Brieffs vnd mit Nemlichem geding das die gemellten mein Vettern mir vnd mein Erben die Lieb vnd freundschaft gethon, solich Sechßvndzwainziggh guldin drew Ort widerumb mit funfhundert vnd funfond dreissiggh guldin abzulösen vnd wiederkauffen mögenn wenn vnd zu welcher zeit wir wollen doch allemal mit anzal verfallner zins, Vnd des zu Vrkhund han Ich gedachter Jörg Holzschuher mein Eigen angeborn Innsigel an disen brief gehenngt, vnd darzu mit vleiss Erbetten den Erbern meinen lieben schwagern peter Im Hof den Ältern das er auch sein angeborn Innsigel zu dem mein an disen brief thut hencken des Ich gedachter Peter Imhof also beschehen Bekenne Doch mir vnd mein Erben on schaden, Vnnnd Nachdem Ich Fritz Holzschuher auch Alluil auf disem Zoll hab in laut des kauffbrieffs, Also

(333)

Also Bekenne Ich, das solichs mit meinem willen vnd wissen beschehen
Doch mir an dem Vndern meinem halben tail des zinst an schaden vnd des
zw Vrkund han Ich auch mein angebornn Innsigl an disen brieff ge-
henngt der Geben ist am Montag nach Sannnd katherina der heiligen Junck-
frauen tag nach gottes geburt funfzehnhundert vnd Im zwelfften Jare.

220.

**Der Holzschuher-Stiftung Kaufbrief über einige Güter zu
Mögeldorf und Niedermessing von Georg Holzschuher auf Wieder-
kauf und Ablösung.**

A. 1512. Ich Jörg Holzschuher der Elter Burger zu Nurnberg Bekenn fur
mich alle mein Erben vnd Nachkomen, Das Ich Recht vnd Red-
lich verkaufft vnd zukauffen geben hab meinen lieben vettern zw der
Holzschuher Stiftung darzw dann nezumal mein lieber vetter paulus
Holzschuher solicher Stiftung aus beuelh der Vndern ain verwallter
ist, Ime demselben Paulus Holzschuher, in Namen vnd von wegen der
anndern aller meiner lieben Vettern vnd von wlennd Bertold Holzschu-
hers seligen herrurennd in laut desselbigens geschaffts die hernachbenannten
aigne gutter vnd zinst vnd Erstlich zum megeldorff dem Reichart Hamen
ein gut vererbt Terlich vmb ain Hene vnd zwen gulden Reinish, hat er
macht den ein gulden vmb zwen vnd zwainzigth abzulösen, Mer doselbst
dem Dilling Birgauer ein gut vererbt, Terlich vmb ein Hennen vnd zwen gul-
den Reinish drey Ort hat er Macht die drey Ort vmb funfzehn gulden abzu-
lösen, Mer doselbst dem Laßla schlosser vererbt aus Sechs Morgen felds gibt er
Terlich ein Hennen vnd ein gulden Reinish, Mer doselbst dem Cunz krueger
aus ein tagwerckh wisen vnd vier Morgen felds Ime vererbt gibt Terlich ein
Hennen vnd zwen gulden Reinish, Mer aber doselbst dem Jörg Teuffel aus
ein tagwerckh wisen vnd bey vier Morgen felds Ime vererbt gibt Terlich ein
Hennen vnd Vnderhalben gulden Reinish hat er macht den halben gul-
den vmb zehen wider abzulösen, Mer die Nachbenannten gutter vnd zinst
zw Niedermessing bey schwinpach in dieselben Hauptmanschaft gehörig ge-
gen, Erstlich Cunz schram gibt Terlich aus seinem Erbe zw Hennen vnd
Sechzehn pfund, Mer gibt Renkung Terlich aus seinem Erbe drey Hen-
nen vnd zwen gulden acht pfund vnd ain vnd zwainzigth pfenning, sten
die zwen gulden mit vierzigth gulden abzulösen gar oder ainstails, Mer do-
selbst Jörg gulda Mezger auf Eckern Ime vererbt Terlich ain halben gulden
hat er macht mit zehen gulden abzulösen, Mer dem Lienhart Daum aus ei-
ner wisen vererbt gibt Terlich zwen gulden dieselben sten mit vierzigth gul-
den abzulösen, Mer doselbst Hanns Remen vererbt aus einer Hofred ein
halben gulden Reinish hat er auch Macht mit zehen gulden abzulösen in
lautt brieflicher Vrkund vnd machen soliche Terlich Zinst in Summa mit
sambt

sambt den Hennen aine vmb zehen pfening gerechent Achtzehenthallen gul-
den vnd zwen vnd zwainzigth pfening das alles Ich gedachtem paulus
Holzschuher alls einem Einnemer solicher Stiftung verkaufft vnd zu kauf-
fen geben hab fur frey lautters vnuerkometers vnuersezt vnuerpfendts aigen,
Vnd wil Ime des also fur aigen gewern wie Lanndts vnd Lanndtgerichts
Recht vnd gewonnhait ist, dar Im dann dise guett gelegen vnd ob die
Rechtlich anspruchig wurden gar oder ainstails, Also dann wil Ich vnd
mein Erben die in Recht vertreten vnd gedachten meinen vettern schadlos
hallten vnd mit solichen zinsen sollen die vorgemellten Erbleut zw Vastnacht
mit den Hennen vnd auf Walpurgis mit halben zinsen antretten auch han
Ich nechst nach dato hiemit vberantwort die kaufbriefe vber die zwen Hö-
fe Messing vnd Mögeldorff mer die vererb briefe von Reichart Hamon Laß-
la schlosser, Jörgen Teuffl vnd fur dise guetter haben mir die gedachten
meine liebe Vettern also par ausgericht vnd dargezellt drey hundert vnd
funfundsichzigth gulden der Ich Sy hiemit quitt ledig vnd loß sage kein
Clag oder anforderung darzw noch daran haben sol noch wil furbas Ewig-
lich auch mugen die gedachten meine Vettern soliche guetter verpfendten
versezen verkauffen vnd nach Rat der merern teil aus Ime, damit thun vnd
lassen nach Im gefallen, auch han Ich die Armen Leute Irer pflicht ledig
zellt vnd dieselben an gedachten paulus Holzschuher gewisen Sy hinfuran
mit der gult vnd pflicht Ime gewerttig sein sollen, Doch so haben Sy mir
vnd mein Erben die mergemellten meine lieben Vettern die Lieb vnd Freundt-
schafft gethon soliche gutter vnd Zins, Nemlich achtzehenthallen gulden zwen
vnd zwainzigth pfenning widerumb mit dreyhundert vnd funf vnd sechzigth
gulden abkauffen mugen wen vnd zu welcher zeit im Jar wir wollen, Doch al-
lemal mit anzal verfallner zinst, Alles getreulich vnd ongeferde, des zu
warer vrkund so han ich gedachter Jörg Holzschuher mein Eigen ange-
bornn Innsigl an disen Brief gehanngen vnd zw noch merer Bekrefftigung
mit vleiss Erbetten die Erbern peter Im Hof den Eltern vnd frigen
Holzschuher mein Liebe schweger vnd Brueder das Sy aus meiner fleis-
sigen Bete Ir Veder sein angebornn Innsigl zw dem mein an disen Brief
thun henncken des wir peter Imhof vnd friz Holzschuher Also bescheen
Bekennen vnns vnd vnnsern Erben onschaden, Der Geben ist am Mon-
tag nach Sannnd katherina der Heiligen Junckfrauen tag, nach gottes
geburt funfzehnhundert vnd Im zwelfften Jare.

Paul Holzschuhers, als Pflegers der Holzschuher-Stiftung, Revers, Georg Holzschuhern gegeben, daß der halbe Theil des Zolls zu Schlüsselfeld, und die Güter zu Megeldorf und Niedermessing ablöslich sind.

A. 1512. **N**ach Paullus Holzschuher als diser zeit ein Verwallter vnnnd Einnemer Aus Beuelh der Anndren meiner lieben Vetteren Irer Stiftung von wenland Bertholt Holzschuher herrurendt Bekenne offiglich mit disem brief Nachdem Jörig Holzschuher der Elter gemellter Stiftung seinen halben tail der Zins an dem allten Zoll zu schlüsselueldt Nemlich Sechszundzwainzigth gulden drew Ort auf ablosung von dem Hochwirdigen Fürsten meinem gnedigen Herrn von Burgburg auf ablosung sten in Lautt brieflicher Brkhund verkauft vnd darzu Ettlich zins zum Megeldorf Nemlich Reichart Hamon gibt aus seinem Erb ein Hennen vnd zwen gulden Mer Dilling Birgawer gibt aus seinem Erb ein Hennen vnd zwen gulden drew ort Mer Laßla schlosser gibt Jerlich ein Hennen vnd ein gulden. Mer Cunz frueger gibt Jerlich ein Hennen vnd zwen guldin, Mer aber Jörigen Teuffel gibt Jerlich ein Hennen vnnnd anderhalben guldin Mer zu Niedermessing kung schram gibt aus seim Erb zwo Hennen vnd Sechzehen pfund, Mer Henkung gibt aus seinem Erb drew Hennen zwen guldin acht pfund ein vnd zwainzigth pfenning Mer Jörig gulda Mezger gibt Jerlich ein halben guldin, Mer Lienhart Daum gibt Jerlich zwen guldin, Mer daselbst Hanns Mem gibt Jerlich ein halben guldin solich zins zum Megeldorf vnd Nidermessing, machen in einer Summa mit sambt den Hennen eine fur zehen pfenning gerechnet achtzehenthalfen guldin vnd zwen vnd zwainzigth pfenning alle fur frey lautter Ugen, auch verkauft vnd alles vorgemelt zu kauffen geben, in lautt zweyer kauffbrieff darumb aufgangen des dato stet am Montag nach Sankt katherina der Heiligen Junckhfrauen tag Im funfzehenhundert vnd Im zwelfften Jare Vnnnd auch mit uberantwort solichen kauffbrieff fur seinen halben tail am Zoll zu schlüsselueldt auch zwen kauffbrieff vber die zwen Hofe zum Megeldorf vnd Nidermessing auch die vererbbrief von Reichart Haman Laßla schlosser vnd Jörigen Teuffl vnd Nemlich fur die Sechsz vnd zwainzigth guldin drew ort die er par Enntpfanngen funfshundert vnd funf vnd dreissig guldin Vnd fur die Anndern gemellten Zins Megeldorf vnd Messing drewhundert vnd funf vnd sechzigth guldin alles Reinish Landswerung desshalb Ich gedachter paullus Holzschuher aus Beuelh der Anndern Holzschuher han Ich gemelltem Jörigen Holzschuher die gunst vnd Lieb gethan soliche zwen Zins widerumb abzukauffen ein yeden besonder in lautt seines kauffbrieffs vmb die obgedachten Summa guldin wenn vnd zu welcher zeit Ime vnd sein Erben das fuglich sein wollen das solln Sy zu thun gannz Sug Recht vnnnd macht haben, doch also allewegen mit

Ber

Bezallung aller verfallner Zinst nach anzal der zeit Alles getrewlich vnd an alles geferde, Vnnnd nachdem die obgemellten Zins zw Megeldorf vnd zw Nidermessing die paurn ein tail Macht haben abzulösen Innhalt des obgemellten kauffbrieffs was der von den paurn abgelöst werden in der zeit Er Sy von Jörigen Holzschuher Oder seinen Erben widerkaufft worden die solln zu der zeit des widerkauffs an der kauff Summa nach Meardtzal abgezogen werden, des zw Brkhund han Ich gedachter paulus Holzschuher mein Eigen Innsigl an disen Brieff gehanngen vnd darzu mit vleiss gebetten die Erbern Iheronimuss vnd Fridrichen die Holzschuher mein lieben Brudern vnd vetteren das Ir yeder sein aigen Innsigl an disen Brief Neben dem Mein thun henncken Bekennen das solichs mit vnserm gutten willen vnd wissen beschehen der Geben ist am Frentag nach Sankt Andres des heiligen zwelfpotten tag, nach Cristj vnnsers Lieben Herrn geburt Funfzehenhundert vnd Im zwelfften Jare.

Holzschuberischer Vergleich mit Elisabeth Imhöfin, einer gebornen-Holzschuberin, ihres Bruders Seyfrid Holzschuhers in einem unerzeugten Testament gemachte Stiftung betreffend.

A. 1513. **N**ach Paulus Holtzschuher Pfleger vnd Ausrichter der Holtzschuher Stift-
 tung von wenland Bertold Holtzschuern herrührende bekenne für mich
 alle meine Nachkomen Pfleger vnd Ausrichter dieser Stiftung, vnd
 ich Jörg Holtzschuher der elter bekenne für Vns vnser Brüder vnd Vetter
 die Holtzschuher vnnnd alle Ir vnnnd vnser Nachkomen. Nachdem
 Seyfrid Holtzschuher vnser lieber Vetter seeliger ein Verzeichnuß seines
 Geschaffts vnnnd letzten Willens hinter Ime verlassen, das doch nicht erz
 ewgt ist worden, in den selben vnter andern zwen Artikel verlauten wie
 hernach volgen, Nemlich der erst Artikel ansehend: Item schaff orden
 vnd legire von meiner habe vnd gut die ich hinter mir verlassen würde Funff
 zehenhundert guter Reinisher gulden gemeiner Landswerung vmb meiner
 Seelen Heil willen das darumb vnd dauon durch mein nachgemelt geschaff
 tiger vnd Testamentarien vier Jartage eins jeden Jahrs besonnders zu yeder
 Quatterember in dem Gotschauß Parfüßer Ordens zu Nurnberg mit
 Vigilien Seelampfen vnd gesprochen Messen in ewig zeit gehalten werden
 sollen, doch also das in yedem Jahr besunder allein ein Jartag auf der Cangel
 angezeigt vnd verkündt, auch also die andern drew Jartag yedes Jahr bes
 under vnangezeigt vnd vnuerkündt allwegen verbracht vnd gehalten werden
 sollen vnd damit die gemelten Jartag vnablässlich in ewig zeit also vnderhalten
 werden, so schaff vnd ordne, das yedem eltestem Holtzschuher so der Holtzschuher
 Stiftung einnimbt zu Nurnberg ye zur zeit für seine Mühe von obgemelltem
 Geld eins jeden gehaltenen Jahrestags ein guter Reinisher Gulden, oder
 (N a a a)

der Werb davon, Es sol auch zu neden obgemelten Jar tag insunder bestelt werden das den Mönchen in egerürten Parfüßer Closter vnd darzu sechzehnen Leyhen Manspersohnen, mir von plut gewandt vnd mein erben, nach nedom bemelten gehabten Seelampft, ein Mal von guter Speiß vnd Getrenck, wie daselbst bey der Erbarkeit herkommen ist, gewislich vnd vnablesig geben, auch vmb das alles damit zu unterhalten die gemelten funffzehnhundert guter Reinisher gulden mit guten Trewen an gewisse ewige Zinse oder Gült angeleget vnd angelehet werden sollen, Vnnnd der ander Artickel also: Mehr verordnen schaff vnd legier ich zu der egerürten vnnnd obgemelten der Holschuber stiftung, die in künfftig zeit in peßern würden zuunterhalten dreyhundert vnd funffzig Gulden Reinish, wie dann solch Stiftung durch weyland Berthold Holschuber vnd ander mein Vorfaren vnd Bettern fürgenomen, angesehen vnd gestiftet worden ist, vnd wiewol solche geschafft vnd letzter will, nit erzeugt ist worden, so hat doch die Erbar Frau Elßbet Ludwigen Imhoff des gemelten Seyfrid Holschubers leibliche Schwester, vnser liebe Nume, aus schwesterlichen Liebe vnd guten Willen vnns zugestellet vnd vberantwortet Funffzig Gulden ewigs Belts vnd zins alhie zu Nürnberg, aus der Losungstuben, die da erkauft seyn Losung vnd Stewr frey, die stehen mit funffzehnhundert gulden abzukauffen, das ein neder Pfleger vnd Ausrichter der gemelten Stiftung furbas alle Jar soll annehmen vnd des gemelten Seyfrid Holschubers Jar tag mit jeder Goltfasten zu den Parfüßern zu Nürnberg, soll bestellen zu halten in aller Form vnd maß, wie dann der hieob verleibt Artickel verlaudet, auch hat Sy vns vberantwort, zu der obgemelten der Holschuber Stiftung von Berthold Holschuer herrührende, dreyhundert vnd Funffzig gulden bar, damit soll man es halten, wie es mit andern derselben Berthold Holschubers Stiftung gut gehalten wird, inhalt des anndern Artickels hie oben gemelt, doch mit dem Geding, so Seyfrid Holschubers seligen verlassene Hab rechtlich angehören würde, das wir die obgemelten Holschuber vnd vnnsere Nachkommen von der gemeldten Bertolt Holschubers Stiftung gut, das wollen nach Anzahl des empfangen Geldts helff vertreten vnd so die obgemeldt Frau Elßpeth Ludwigin Imhoff im rechten des gar oder eins theils verlustig oder die gerichts Scheden compensirt würden das wir nach marckzal, Seyfrid Holschubers verlassener Hab, so vil sich auf die obgemelten Neunzehnen halb hundert gulden gepüren würde herausgeben vnd bezalen sollen vnd wollen, ob auch künfftiger zeit die Better Parfüßer Ordens oder Jemand von Jren wegen die funffzehnen hundert gulden an Frauen Elßpeth Jren Erben oder Nachkommen erfordert, oder Sy darumb in oder ausser Rechtens beclagt, so sollen vnd wollen wir vnser Brüder vnd Bettern die Holschuber alle Ir vnd vnser Nachkommen dieselben Frauen Elßabeth Ir erben vnd Nachkommen vertreten, entheben vnd schadlos halten in allweg, vnnnd das wir auch die vier obgemelt Jar tag

tag alle Jar zu den Parfüßern, wie obgedacht zu begeen bestellen sollen vnd das wir die gemelten dreyhundert vnd funffzig gulden an zins oder Gült wollen anlegen, vnd dieselben Abnuzung davon wollen geprachten vnd damit halten, wie es mit der andern Abnuzung von Berthold Holschubers Stiftung herrührende gepracht vnd gehalten wird, darauf gereden geloben vnd versprechen Ich Paulus Holschuber Pfleger vnd Ausrichter der Holschuber Stiftung von Berthold Holschuber herrührende, für mich, alle mein Nachkommen, pfleger vnd Ausrichter derselben Stiftung, vnd ich Georg Holschuber der elter vnd ich Jeronymus Holschuber der elter für vns, vnnsere Brüder vnd Bettern die Holschuber alle ir vnnnd vnser Nachkommen, bey vnsern guten Glauben vnd trauen, des wir solchen allen, wie dieser Brief in sich hält, getrewlich sollen vnd wollen nachkommen vnd halten, alle dieweil die Zins geraicht vnd bezalt werden, vnd so die Funffzig gulden Zins auf der Losungstuben abgerauft würden, das wir alsdenn allen müglichen Fleiß wollen ankeren, das dasselb abgelöst geld wiederumb an Zins angelegt werde auf das fürderlichst, so das geschehen mag, damit die obgemelt Stiftung fürter an abgang auch gehalten werde on alles Geuerde. Wir sagen auch, für vns vnd vnnsere Brüder, Better Erben vnd Nachkommen, die obgedachten Frauen Elßpethen vnd all Ir erben ganz quit ledig vnd los aller Zuspruch vnd anforderung, ob wir darzu Ir oder des gemelten Seyfrid Holschubers seligen verlassen hab vnnnd güttern gehabt haben oder zu haben vermeint hätten, von wegen der zweyen oberzehlten Geschick, In Seyfrid Holschubers seligen verzeichneten aber doch vnerzeugten vnd derhalben vnkräftigen letzten willen verlehbt, auch der Abnuzung die nach gedachten Seyfriden Absterbens bis auf dato dits Briefs daran gefallen ist, oder gefallen hett mügen, dann Vns die selb Frau Elisabeth aus freundlichen willen ganz vollkommenlichen zu Dank vergnügt hat. Vnd des zu warem Brkund vnd steter Haltung aller obgeschriben Sachen, so hab ich obgemelter Paulus Holschuber allein, Pfleger vnd Ausrichter der Holschuber Stiftung vnd ich Jörg Holschuber der elter vnd ich Jeronimus Holschuber der elter vnnsere neder sein aigen Innsiegel an diesen Brief gehangen, der geben ist am Montag nach samid gertrauten den ain vnd zweinzigsten tag des Monats March, nach Christi vnnsers lieben Herrn gepurt, als man zalt tausend Funffhundert vnd im dreyzehenden Jare.

223.

R. Vladislaus zu Ungarn und Böhmen Privilegium, Margarethen Zelchnerin ertheilt, daß sie ihren gebührenden Theil an Grävenberg nach Willkühr verändern mag.

Wir Vladislaus von gots genaden zu Hungern Behem, Dalmatien, A. 1514. Croatien etc. künig, Marggrau zu Merhern, Herzog zu Luxemburg A. 1527. vnnnd In Sleßen, Marggrau zu Lausitz etc. Bekennen vnnnd thun kunt

(A a a 2)

kunt

Sunt allermeniglichen, Demnach In verschiener Zeytt die Erbare vnnser liebe, andechtige vnd getreue, Margaretha Selchnerin, Burgerin zu Nürnberg, Ir geburende teyle an Schlos vnnnd Statt Greuenberg, mit aller seiner In vnnnd zugehorung, so sie von Irem Vattern vnnnd vettern ererbt, durch Recht In vnnser Cron Behem vor gesetzten Commissarien, So wir an vnnser statt diser sachen mechtiglich verordent, erlanngt vnnnd zu besetzung bracht, Als dan vorlanngt (wo Ir solchs durch Ir Brüder die Tegel mit geweltiglich furgehalten) hett gescheen sollen, Hatt vnns die genant Margaretha demuttigs vleisses bitten lassen, Ir gnediglich zu erlauben vnnnd vergonnen, Solch Ir geburende teyle an Greuenberg, mit aller zugehorung, als rechtlich erfolgt vaterlich vnnnd vetterlich anteyl, zuuersetzen, verpfenden zuuerkauffen, gar oder eins teyls zuuerschreiben vnnnd domit zu halten, wie es Ir am besten gelegenn vnnnd beliebet, Haben wir angesehen, solch Ir vleissig demutig gebett, vnd darumb aus Behemischer koniglicher macht, rechter wissen vnnnd vorbedeuchlich, verwilligt erlaubt vnnnd zugelassen, Erlauben, verwilligen vnnnd zulassen, hiermit vnd In chrafft dics Brieffs also vnnnd der gestalt, Diuweyl zuuorn bei Zeyten, wehlenndt des durchleuchten fürsten kaysers Karls des vierden, konigs zu Behem, vnnfers vorfarn, löblicher gedechtnus, In der einlenbung benants guts Grefenberg, zu vnnser Cron Behem clerlich begriffen, vnnnd erstlich zu männlichem vnnnd weyblichem Erb vnnnd anfal außgezogen, Das genante Margaretha, Ir vaterlich vnnnd vetterlich geburendt vnnnd rechtlich erlangt anteyl an benantem gute, geschlos vnnnd Stat Grefenberg mit aller zu vnd eingehorung Irs willens vnnnd gefallens gar oder eins teyls zuuersetzen, verpfenden, verschaffen, vergeben oder zuuerkauffen, nach Irem besten willen vnnnd gefallen, wie Ir am aller gelegensten eben darauff zuuerschreiben vnnnd anzuwenden, Macht haben soll vnnnd mag, vor vnns vnnsern Erben Nachkommen konigen der Cron Behem vnnnd meniglichs der vnnsern ungehindert, Ungeferde, Doch vnns vnnnd der Cron Behem an Lehen Diensten vnnnd sonst yderman seinem Rechten one schaden, Zu vnkunt mit vnnserm Königlichem anhangenden Innsiegel besigelt. Geben zu Ofen Sontags Letare In der Wasten, Nach Christi geburt Tausent funffhundert Im vierzehennenden, Vnnser Reiche, des Hungerischen Im vierundzweynzigsten vnd des Behemischen im dreyundvierzigsten Jaren. Ex commissione ppa Regis.

Vnnnd wan wir Friderich von Gottes Verhenngnus Abbt des Closters zu Sant Egidien In Nurnberg, Bamberger Bistums, den obgeschriben brieff von dem allerdurchleuchtigsten Fursten vnnnd Herren, Herrn Vladislauen, zu Hungern vnnnd zu Behem zc. konigen, vnnsern gnedigsten Herrn, löblicher gedechtnus, außgangen, an perment schrift vnnnd Innsiegel, gangen vnnnd vnuerserten, gesehen, auch gegen disem Vidimo gleichlautentt erfunden, Darumb so haben wir von vleissiger Bethe wegen zu vrkundt vnnser Abbt Innsiegel offennlich thun henngken an das Vidimo, Doch vnns

vnnns vnnserm Closter vnnnd Nachkommen one schaden, Gescheen am Samstag des heiligen Aposteln Sanct Matheussen tag, Nach Christi vnnfers lieben Herren gepurtt Funffzehnhundert vnnnd Im Sybenundzweynzigsten Jarn.

224.

Wolf Holzschubers Seyratsbrief mit Margaretha Selchnerin.

In Hanns von Obernitz Ritter Schultkais Vnd wir die Schopffen der A. 1514. Stat Nurnberg Bekennen offennlich mit diesem Brieff das fur vnns kam Ingericht Wolff Holzschuber Burger zu Nurnberg vnd erzeugt als Recht was mit den Erbern Lazarus Holzschuber Cristoff Kress, Nicolaus Gralannd vnd Cristoffen Tegel die sagten auff Ir eyd das sie des geladen zeugen wern vmb solich sambung vnd Seyrat als beschehen wer zwischen Ime dem gemelten Wolffen Holzschuber an einem, Vnnnd Junckfrauen Margrethen weylund Hannsen Selchners Burgers zu Nurnberg seligen verlassenen Tochter am andern tail das darumb zwischen Inen bedersent abgereth vnd betaidingt worden wer, Das Frau Margretha Hannsen Selchners seligen verlassene Wittib Ir Tochter Junckfrau Margrethen Wolffen Holzschuber Frizen Holzschubers seligen sone zu dem Sacrament der heiligen ee Vnd Im zu Ir zuzuschaz vnd Heyratgut geben solt Achthundert Guldin Reinish vnd sie elaiden vnd fertigen nach Iren eren vnd sie bede ein Jar In der cost halten oder hundert guldin dafur geben, Dargegen sol Wolff Holzschuber der gedachten Junckfrauen Margretha hin widerumb zuzuschaz vnd Heyratgut geben Tausendt guldin obgemelter Werung, Vnd welchs vnder In beyden vor dem andern mit tod abgieng nach dem sie eelich bengelegen wern one eelich leiblich erben, so solten dem andern das dannacht lebte bede zuschaz verfallen sein vnd werden. Gewinnen sie aber leiblich erbenn mit einander, die solten erben nach der Stat Recht zu Nurnberg vnnnd geschehe der Fal an Ime also das er vor Ir mit tod abgieng vnd leiblich kynnnder die sie mit einander oberkomen hetten, hinder Im verlies, So solten Ir werden vnd gefallen von beden zuschaz vierzehenn hundert guldin vnd Ir gepenn elander vnnnd klagnat zu Irem Leib gehorend, Vnnnd die vberigen vierhundert guldin sollen werden vnnnd gefallen denselben Iren beyden kynnnden, Vnd solicher obgemelter beder zuschaz solt sie haben vnd wartenn sein vor meniglich auff allem dem das er lieff, vnnnd was Ir Veds hezo ober vorgenannt Heyratgut het oder kunfftiglich gewine damit mocht es mit sein ainschandt thun vnd lassen wie vnd was es wolt vnuerhindert von dem andern Vnd meniglich Er sol sie auch ainichs geschaffts noch auffgebens mit benottigen geschehe es daruber so solte das weder crafft noch macht haben. Zu vrkundt ist dieser Brieff von gericht zu geben

(B b b b)

ben erkannt vnd mit des gericht's zu Nurnberg anhangendem Insigel besigelt Geschehen am Donrstag nach Alexy Nach Cristi vnnser's lieben Herrn geburt funffzehenhundert vnd Im vierzehenden Jarn.

224 (*).

**Pancraz und Hans der Holzschuher Vefnungsverschreibung
ihres Hauses zu Fischbach.**

A. 1515. **N**ach Pangraz vnd ich Hans die Holzschuher gepruder Burgere zu Nurnberg Bekennen vnd thun kunth offentlich mit diesem Brieff das wir vns fur vns alle vnnser erben vnd nachkomen vnser's gepurenden tayls so wir In der Behawßung zu Fischpach gelegen, haben, wie das mit mairn umbfangen vnd begriffen ist, mit den Fürsichtigen Erbern vnd weissen Burgermeistern vnd Rathe der Stat Nurnberg vnnsern gunstigen lieben Herrn wolbedeichtlich vnd mit frehem gutn willen freuntlich verainigt vnd vertragt habn dermaß das solche vnnser behawßung der vorgenannten Burgermeistern vnd Rathe der Stat Nurnberg vnnserer gunstigen lieben Herrn offen hawß soll sein ewiglich gegn aller meniglich wann vnd zu welcher zeit sie des von vnfrids wegn notturfftig seyen Das auch isgedachte vnnser behawßung zu Fischpach gelegn Samentlich oder Sunderlich oder Ichzit darauß hinfuro durch vns oder vnnser erben vnd nachkomen nymands Anderm dann nezuzeiten eingeseßten Burgern oder Burgerin zu Nurnberg verkaufft verschafft vbergeben noch in ainich ander weyß werdn soll zu welcher verpflichtung wir vns doch nit wenter's verpundn vnd verschribn wollen haben, dann soniel vns von Rechts wegn vnd vnnser lebenspflicht halbn zuthun macht habn vngenerlich, vnd des Alles zu vrkundt So habn wir vnnser Aigen Insigel wissentlich gehangn an diesen brieff der geben ist Am Mitwoch nach dem Suntag Jubilate Nach Cristi vnnser's lieben Herrn gepurt funffzehenhundert vnd in dem funffzehenden Jarn.

225.

K. Wladislaus zu Ungarn und Böhmen vidimirtes Privilegium, Wolf Holzschuher, seiner Schwiger Margarethen Zelchnerin und Barbara Keszlin gegeben, nebst dem herkömmlichen Wochenmarkt, auch noch vier Jarmärkte, eine Stadtsteuer und Ungeld zu Grävenberg anzurichten.

A. 1515. **W**ir Wolffgang von gotlicher verhenngknuß Abbt des closters zu sanct Egidien in Nurnberg samnt Benedicten ordenns Bamberger Bisthums Bekennen offentlich vnd thun kundt allermeniglich mit

mit diesem brief das vns ein guter pürgemener versigelter brieff von dem allerdurchleuchtigsten vnd Großmechtigsten fürsten vnd herrenn hern Wladislawen von got's gnaden zw Hungern Behem 2c. Kunigk Marggrauen zu Merhern, Herzogen zu Lutheemburg vnd In Schlesien vnd Marggrauen zu Lawitz vnnserm gnedgsten herren außgangen furpracht worden ist von wort zu wort verlauttend wie he'nachuolet Wir Wladislaus von got's gnaden zu Hungern Beheim Dalmacien Croacien Ramen Seruien Gallicien Lodomirien Cumanien Bulgarien 2c. Kunig Marggrau zu Merhern Herzog zu Lutemburg vnd Inn Slesien Marggrau zu Lawitz 2c. Bekennen vnd thun kundt allermeniglich, die diesen vnnsern kuniglichen briue sehen horn oder lesen, fur vns vnd kunig Ludwigen vnsern liebsten Son Als angehender Regirvnder kunig zu Beheim, das wir dem Erbarn vnd tugentsamen vnsern lieben getrewen vnd andechtigen Wolffganggen Holzschueher Margrethen hanns helchnerin seiner Schwiger vnd Inen an stat genantter Zelchnerin Schwester tochter Barbara Keszlin allen Burgern zu Nurnberg sambt allen Iren mit vnd nach Erben, dise gnad gethan vnd sy Ire nachkomen vnd vnnser Schloss vnd Stat Greuenberg aus vnnser beider Behemischen kuniglicher macht vnd In krafft diss briues gefrehet vnd freyen sie wie volgt. Nemlich den herthomenden ewigen wochennlichen Markt alle Mitwochen zu sambt vier Ierlichen vnd ewigen Jarmerckten zu halten Als den Ersten auff den letzten pfinngstfeyertag, Den andern auff Sant Peterstag vincula petri genant, Den dritten an samnt Michels tag, vnd den vierdten an samnt Mertens tag, Doch alwegen nit lennger dann ainen tag darzue sollen die genannten wochen vnd Jarmarkt tag alle freyheit sicherhait wie annder wochen vnd Jarmerckht haben, Als wer darauff Reyt fert geht vnd zum Markt vmb kauffens vnd verkauffens willen steht vnd dahin kumbt soll des selben tags mit seinem leib haben vnd guetern frey sicher gelait haben, Es soll auch meniglich ainer gegem dem andern fride halten bey peen nach Tetzlicher verhandlung vnd verlierung der verhandler habe vnd gueter darzw freyen wir die obgenannten vnd alle Ire mit vnd nachkomend Erben, das sy Ir gemain zw Greuenberg vnd unterthanen das sy an kainem andern ende vnd gericht vmb keinerley sachen zurecht dan allein vor vns vnd vnsern lieben getrewen herren Ritterschafft vnnser Cron Behmen Landtrecht besitzend auff gewin vnd verlust zu gestehn schuldig vnd verpflichtet sein sollen daon auch nith appelliren bey verlierung der hawbtsachen vnd peen funffzig guldein Reimisch, Vnd nachdem wir gennzlich vnd grüntlich bericht, Das vnnser Stat Greuenberg an Mauren Thure pflaster vnd Rathhaws ser vnd ganz pawfeldig vnd wider auffzurichten not ist Deshalb wir obgemelten Innehabern gegeben vnd erlawbt auff die Stat vnd gannze gemain ain Steuer hundert guldein Reimisch, doch nit mer dann einmall zwischen hie vnd samnt Jacobs tag zugeben vnuerzuglich zulegen, Vnd darnach volgennt Iherlich vnd Ewiglich eynes nedern Jars ein jeder Burger Burgerin vnd Inwoner von

(Bbbb 2)

als

allem dem das ein jeglicher person hat von einem guldein oder guldens wert zu einer ewigen Stat Steuer alle Jar auf samndt Martenstag einen pfennig geben sol und zu solicher Steuer einnahm soll die herschafft ainen, der Rath ainen und die gemain der Stat Greuenberg den dritten erwelen und setzen, und die drey sollen das selbig geldt und Steuer mit willenn und wissen der herschafft Raths vnnnd gemein an die eingefallen mawren Thuren pflaster und Rathhauß der Stat zu Nutz verpawen, und Jeralich der herschafft Rath und gemain rechenschafft daruon thun, vnnnd ob einiche oder mer personen oben angezaigte Steuer auf gesazte zeit nit geben, der oder die sollen von der herschafft vmb zehen guldein Reinish an eynen gemainen Nutz zulegen gestrafft werden. Wir zulassen geben und bewilligen auch aus besondern gnaden das obgemelte vnnser Schloß vnnnd Stat Greuenberg Innehaber Ire Erben und Nachkommen hinfuran kunstiglich von einer ieden gebrew piers vber die Sechs pfundt zwelf phening vnnnd acht mezen Trebern vngelt noch zway pfundt, das alles an golt ain Reinishen guldein macht zu erhaltung und baußsteuer des Schloß allain an vnnser und meniglichen ver hinderung haben und nemen sollenn damit derselb besitz widerumb gepawt und aufgericht werd. Ob es sich begeben das wir oder vnnser Nachkommen kunige zu Beheim in Reisen vnnsern wege auff Greuenberg nemen das wir und vnnser Nachkommen bester statlicher in Reueh alda sein und beleiben mochten, Wir vnnnd vnnser Nachkommen kunig zu Beheim wollen und sollen auch der offgenanten Inhaber Irer mit und nachkomenden Erben allain und vber Ir gemain und gericht zu Greuenberg Oberste Schutzherrn sein, Ab wir und kunig Ludwig vnnser liebster Son und vnnser Nachkommen aus vergessenhait auff bericht furbit oder annder wege einichlei brieff geben begnadungen freyhaiten dieser vnnser rechten begnadungen zuentgegen liefen außgehn die wollen wir Izt als dann und dan als yzt Crafftloß und fur nichts sonnder diese in allen puncten Clauseln und articeln gannz kresttig vnnuerbrochenlich und vnwiderruefflich zu ewigen zeiten gehalten haben, Vnd gebieten hieben ernstlich bey vermessung vnnser Schweren Straff und vngnaden bey verurteilung eynes yeden aller der lehen die von vnnser Cron zu Beheim zu lehen oder zu empfangen ruren, allen und yglichen vnnser und vnnser Cron Beheim vnderthanen und Lehentregern waser wurden wesenns und Stands ein yeder sey wider diese vnnser freyhait und begnadung vber die Inhaber und gemain zu Greuenberg auch vber Ire grunde und boden nicht zu gebietten noch mit Inen zuuerschaffen auch nymanz zuthun verstaten Ob auch yemandts in sonnder oder ein gemain zuentgegen dieser vnnser begnadung wider die Inhaber vnnnd gemain der Stat Greuenberg sich vergriffe oder die Inwohner, die obhemelt Steuer nit geben wolten, und das deneselbigen sich zu entsetzen zuetrafen die Inhaber vnnnd Ir gemain zu Greuenberg zu Schwach und vnnugend weren, Das Ir alsdann alle semplich vndlein vber vnnser und vnser Cron Beheim vnderthan und lehenntreger welchen und wann Ir

Ir von den obgenannten Holzschubern Helchnerin Sambt Iren mit und nachkomenden erben wider Iren gegenbart und vngehorsamen nach Innhalts dits brieffs, vmb hillff angeruffen das Ir Innen bey obgenanter peenn, und verliering eines yglichen lehen statliche hillff damit und so lanng die vngehorsamen zu gehorsam bracht werden verheiffet, auff das vnnser vnnnd Cron Beheim lehen Greuenberg wie voralders gepeffert und bey wir den gehalten werden Wir freyen auch hiemit alle die die sich Burg rich und Erblich gegen Greuenberg Ziehen drey Jar lanng vor aller wach und steuer sonnder welcher oder welche person nach ausgang der dreyen Jaren von stundt Ir Burgerrecht aussagetten der oder die sollen von alle dem das er hat ye von eynem yeden guldein wert zwyn pfening zu gemainer nachsteuer zu geben verpflichtet sein, Doch sol sunst ein yeder beerbter Burger sein nachsteuer wie voralders herkomen geben, Alles treulich und vngenerlich vnnser vnnsern Erben und nachvolgen kunigen und der Cron Beheim an pflichten lehen vnnnd dinsten vnschendlich zu verkundt mit vnnserm kunigelichen anhangen gennden Insigel besigelt Geben zu Pressburg phinstags nach dem heyligen Ostertag Nach christi geburt Tawssent funffhundert im funffzehenden vnnser Reiche des Hungerischen im funffundzwainzigsten vnnnd Beheimischen im vier und vierzigsten Jaren Ex commission ppria Regie und wann wir aber obgeschriben brieff an permit schriefft und koniglichen anhangenden Insigel gannzen vnnuerserten gesehen Auch gegen disen vidimus gleichlautend erfunden Darumb so haben wir von fleystiger bite wegen verhalb an vnnß beschehen zu verkundt vnnser Abten Insigel offentlich an dits vidimus thun henckenn doch vnnß vnnserm closter und Nachkommen on schaden Geben am Montag nach Simonis und Jude tag den Neunundzwainzigsten des monats Octobris Nach Christi vnser lieben Herrn geburt Tawssent funffhundert und Im funffzehenden Jaren.

226.

Paul Holzschubers, als Pflegers der Gruber-Stiftung,
Vererbbrief über ein Tagwerk Wiesen zu Fronhof.

Nach Paulus Holzschuber Burger zu Nurnberg und pfleger der gruber A. 1515.
Stiftung Bekenn und thwe kunth mit dem offenn brieff gen Allen meniglichn fur mich und all mein nachkomende pfleger, Das ich Recht und Redlich vererbt und verlihen hab, vererbe und verlehne auch In Crafft und Macht dits Brieffs dem Ersamen Man Hannsen Stroelin zum Fronhoue gefessen Cristina seiner Ellichen Wirtin und allen Iren erben, mit namen Ein tagwerk Wiesen bey dem Fronhoue gelegen, die do stoßt mit beiden erten, an der granetlin wiesen und an der dritten seyten stoßend ist, an des Sibentwursts wiesen Also das Hans Stroelin obgenant Cristina sein Elliche wirtin und Ir Erben, das benant tagwerk Wiesen Nutzen und nyessen sollen Inn Iren besten Nutzen und Fromen, Doch mit der vnder

(Cccc)

derschied, Das sie vnd Ir erben, mir obgenanten paulus Holtzshuber vnd meinen nachkomenden pflegern, furpas zu Ewigen Zeitten Raichen zinsen vnd geben sollen allwegen zu sant Michaelstag Funff pfund ne dreissig pfening fur ein pfund alle Jar Jarlich vnd ein jedes Jar besonder furbas ewiglich. Vnd des alles zu einer waren vorkund So hab ich obgenanter Paulus Holtzshuber für mich vnd mein Nachkomen pfleger Mein aigen Innsigel an disenn offenn brieff gehanngen Doch mir vnd meinen nachkomen an vnnsrer eigenschafft on schaden Der geben ist am Freytag nach sant Branstag als man Zelt nach Cristi gepurt Funffzehnhundert vnd Im funffzehenden Jare.

227.

Paul Holzshubers, als Pflegers der Holzshuber-Stiftung,
Bekantnis, daß von denen, von der Stadt Eger jarlich einzunehmen habenden 100. Gulden, 11 1/2 Gulden Elisabethen Imhofin zustehen.

A. 1515. **N**ach Paulus Holzschuer Burger zu Nurnberg der zeit der Holzshuber Stiftung von Berthold Holzshuber Seeligen Herrurend Pflege bekenne fur mich vnnnd alle mein Nachkomenn pfleger diser stiftung Nachdem vnnsrer voreltern die Holzshuber vnnnd Stiftung pfleger mein lieb Vettern von der stat Eger hundert guldein lanndswerung ewiger Jarlicher zins halb Walburgis halb Michaelis zu bezallen, laut briefflicher Brund erkaufft welcher hundert guldein lanngge zeit, die Stiftung pfleger eingenomen vnnnd die hlichem Vettern oder Iren erbenn Nach anzahl alsuill einem hlichenn geburt treulich ausgetailt, vnnnd aber neben andern von obgemeltenn hundert guldein der Erbarin Frauen Elspeth Ludwigen Imhoff meiner lieben Mumen zu Irem tail von Irem Vater Anthoni Holzshuber Seeligen erblich auff Sie komen anlf guldein ein ort Inn zweyen fristenn wie oblaut zu bezallen geburt Als sie dann der Summa von mir vnnnd meinen Vorfordern pflegern bis auff dato dits Brieffs als oft wir das gelt entpfanngen zu hlicher zeit entricht worden, So aber zu Betrachtung der menschlichen plödigkeit Ir versteet aus Mangel der Brundt, Irrung oder zwitracht Solicher aillf guldein ain ort Ir oder Iren erben erwachsen mocht vnnnd die kauff brieff bey vilgemelter Holzshuber stiftung in gemayn behalten werden, Ist ir freuntlich vnnnd nit vnzeitlich begernn von mir vnnnd meinen Vettern In namen gemelter Stiftung des ein Schriftliche Bekantnus zu haben Dem allen nach bekenne ich obgemelter paulus Holzshuber mit willen vnnnd wissen aller meiner gegenwertigenn Vettern vnnnd Brudern das der Erbarin Frauen Elspeth Ludwigin Imhof ir an den hundert guldein Reinish Landswerung von der stat eger durch vnnsrer voreltern erkaufft vnnnd der der Holzshuber Stiftung bisher einnehmer geweest vnd noch ist Jarlichenn aillf guldein ein Ort zugepurenn damit zu thun vnnnd zu lassenn ires (vnser ongeirrt) gefallens wie vnnnd was sie will, Wollenn auch Ir

Ir oder Iren erbenn oder wem sie das vermainth als oft wir das gelt entpfahenn zu hlicher fristenn, Iren tail gutlichen an widerrede Inn gold oder Münz wie es entricht wird, auff zimlich quitangenn (von vnns empfangen haben.) widerfaren lassen doch in dheim weg sunst hinder sie oder Ire erbenn, wie das namen hat verpunden sein dann So wir oder vnnsrer stiftung empfecht Soll sie von Vnns Iren tail auch empfangenn, getrewlich vnnnd ongeuerde Des zu waren vorkund vnnnd Becrestigung hab ich gedachter paulus Holzshuber als diser zeit der obgemelten Holzshuber stiftung pfleger mein gewonlich Sigel an disenn brieff gehanngenn, vnnnd von verwilligung meiner vettern die erbarin Jorigenn vnnnd Jeronimus die eltern Holzshuber neben meinem, Ire Innsigel auch gehanngen, der geben ist am Montag nach Sannt Johannis des taufferstag zu Sonnweiden Nach cristli vnnsers liebenn Herren geburt Im funfzehnhundert vnd funffzehenden Jare.

227. (†).

Sebastian Holzshubers Oefnungsverschreibung seines Hauses zu Almshof.

Nach Sebastian Holzshuber Burger zu Nurnberg Bekenne vnnnd thu A. 1517. kunth offentlich mit diesem brieff. Das ich mich für mich alle mein erben vnnnd nachkomen meins hausß halbn zum Almshof gelegen Als das mit mairn umbfangen vnnnd begriffen hat mit den Fursichtigen Erbern vnnnd weissen Burgermeistern vnnnd Rathe der Stat Nurnberg meinen gunstigen lieben Herrn wolbedeetlich vnnnd mit frehem guten willen freuntlich verainigt vnd vertragen hab, dermaß das solche mein behawung der vorgeanten Burgermeistern vnnnd Rathe der Stat Nurnberg meiner gunstigen lieben Herrn offen hausß soll sein ewighen gegen allermeiglich wann vnnnd zu welcher zeit sie des von vnfrids wegen notturstig seien. Das auch vngedachte mein behawung zum Almshof gelegen Samentlich oder Sunderlich oder Ichzit darauff hinfuro durch mich oder meine erben vnnnd nachkomen nymants andern dann hezuzeiten eingessen burgern oder Burgerin zu Nurnberg verkaufft verschafft vbergebn noch In Alinich annder weisß werden soll, zu welcher Verpflichtung Ich mich doch nit weiters verpundn vnnnd verschribn will haben. dann souil ich von Rechts wegen vnnnd meiner lehenschafft halben zu thun macht habe vngeuerlich vnnnd des Alles zu vorkundt So hab ich mein Aigen Innsigel wissentlich gehangn an diesen brieff der geben ist Am Freytag Dorothee Nach Cristli vnnsers lieben Herrn gepurt Funffzehnhundert vnnnd in dem Sibenzehendn Jari.

(Cccc 2)

227 (††).

227 (††).

Wolf Solzschubers Oefnungsverschreibung seines Hauses zu Fischbach.

A. 1517. **I**ch Wolff Solzschuber Burger zu Nurnberg Bekenne vnnnd thue kunth offennlich mit diesem brieff Das ich mich für mich alle mein erben vnnnd nachkomen meins hawßhalben zu Fischpach gelegen, Als das mit mairn umbfangn vnnnd begriffen hat mit den Fürsichtigen Erbern vnnnd weyßen Burgermeistern vnnnd Rathe der Stat Nurnberg meine' gunstigen lieben Herrn wolbedechtlich vnnnd mit frehem guten willen freuntlich verainigt vnnnd vertragen hab, dermaß das solche mein behawßung der vorgenanten Burgermeistern vnnnd Rathe der Stat Nurnberg meiner gunstigen lieben Herrn offen hawß soll sein ewiglichen gegen Allermeniglichn, wann vnnnd zu welcher zeit sie des von vnfrids wegen notturstig seien, das Auch vnzgedachte mein behawßung zu Fischpach gelegen, Samentlich oder Sonnderlich oder Ichzit darauß hinfuro durch mich oder meine erben vnnnd nachkomen nymands anderm dann jezzeiten eingeseßten burgern oder Burgerin zu Nurnberg verkaufft verschafft vbergebenn noch In Alinich annder weyß werden soll vnnnd des Alles zu vrkundt So hab ich mein Aligen Insigel wissentlich gehangn an diesen brieff der geben ist Am Mitwoch nach dem Sontag Jubilate Nach Cristi gepurt Sunfftzehnhundert vnnnd in dem Sibenzehenden Jar.

227 (*).

Wolf Solzschubers und seiner Nithabere an Grävenberg Vererbbrief über etliche Aecker bey gedachtem Grävenberg gelegen.

A. 1517. **I**ch Wolff Solzschuber vnnnd Ich margaretha Hans Selchnerin Nachdem vns von der Löblichen Cron Beheim der Jüngenn Barbara Keylin tanll an Greffenbergk mit zw vnnnd eingeherung mit Reigirung vnnnd zuuerrethen vnnnd zuuerrethen weuolhem worden, Dem Nach wekenem wir obwenanten Das wir für vns vnnnd an stat Der wemeltenn Junger Keylin vns allen zw Nutz vnnnd zw Fromen Heingenn Humel Die hernach nantenn Ecker zu sein Behawßung bey dem Pungell genant gelegenn darzw vor ein Stadel zwenn Ecker vnnnd zwey Wisleinn gehorn darzw vnnnd darein Mehr habenn wir Im vererbt anderhalb Tagwerck Welchs vff Sanet michels perg stet an des Conz Dorns Obermulners veldt zw Greffenbergk mehr vff ein halb tagwerck vor dem Buch gelegenn, stet an des pffaffenn holz mehr ein halb tagwerck stet vff den hulerweg, mehr zwey tagwerck vff dem Oghenn Lohern gelegenn mehr bey anderthalb'n Tagwerck an dreym Gewentlein vff dem Schelm gelegenn Diese wemelte Ecker sollenn hinfuro kunfftiglich vnnnd Ewiglich vngesunder vnnnd vngeschidenn bey Heingenn Humels vorwenanthe Behawßung

fung Stadell Ecker vnnnd wießen so vor darzw gehort vnuertaylt pleybenn vnnnd hinfuro alles zusamenn ein Erb sein Idoch Nachdem der mergedmelt Humel vor auß seinem Haws vnnnd Erb Terlichnn Sechs pffunt an gelt Eynn Herbsthun Ein wasnachthennen vnnnd ein Zehethun zw gult vnnnd funft denn cleinenn Zehetten gibt vnnnd acht Frantag franet wie von alter herre komenn gegebenn vnnnd geffront hat, Solchs alles vnnnd Ides soll er noch Terlich vnnnd Ewiglich thun gebenn Vnd dar zw soll der wemelt Humel alle sein Erben Erbenemen vnnnd Nachkomenn Noch Terlich vnnnd Ewiglich vnnnd eines Idenn Jars weßonder albeg zw Sanct Michels tag vorwemelter gult, Zins zehettenn vnnnd Fromn Noch ein halb Somern korns vnnnd ein halb Samera Habernns Terlich vnnnd Ewiglich zw gult gebenn vnnnd Raychenn Vnnnd mit der erstenn gult michaelis Im achtzehennenden Jar antretthenn Vnnnd sollen das Erb kunfftiglich vnnnd Ewiglich bey einander alles vnnnd Ides vngetaylt pleybenn lassenn, Des zw warer vrkunt hab Ich Wolff Solzschuber vnnnd meiner Schwiger margaretha Selchnerin wegen mein angeporn Insigill an dießenn Brieff gehangenn Gebenn am mitbachenn Noch Bartholomei, vnnnd Christi vnnzgers lieben herren gepurth Thausent Sunffhundert Vnd Im Sibenzehendenn Jare.

228.

Georg Solzschubers Tartag zu Nor.

A. 1518. **W**ir Fritz Mair von Trag Hochstätt, Hannß Fürter von Weyler vnnnd Conz Schweicker Müller zu Nor, als dieser zeit Gottshaus gemeiner, auch der Emeranus vnnnd Pfaar Kirchen zu Nor, Eistetter Bistums bey Schwobach gelegen bekennen für vns zc. Nachdem der Fürsichtig Erbar vnnnd weiß Herr Georg Solzschuber der älter Burger zu Nurnberg von seinen VorEltern ererbet ierlichen vnnnd ewiger zins vnnnd gult aus einer Wießen bey dem Lengsweyr gelegen, nicht weit von dem dorff, so an groß ein halbes tagwerck seyn soll vnnnd wir Ihme vnnnd seinen Erben ierlich als rechten aigenherren ein Hennen vnnnd zwey Herbsthüner von Gottshaus stehen, haben wir gedachten Herrn Georg Holzschubern gebetten dem Gottshaus zu gut die ewigen hennen vns nachzulassen, damit die Wießen könne versetzt vnnnd verkaufft werden, dargegen aber versprechen wir, für vns vnnnd vnßere Nachkommen, einen ewigen Tartag auf offner Cangel zuuerkünden vnnnd vmb sant Bonifaciusstag ohngefehrlich acht tag vor oder nach, allein oder mit andern Tartagen, mit einem gesungenen Seelambt zu haben vnnnd vnter der Meß sich umzuwenden vnnnd das Pfarr Volck bitten mit den Worten: Gedencet durch Gottes willen des Fürsichtigen Erbar vnnnd weissen Herrn Georg Solzschubers des eltern vnnnd Walburg Seiner Pheuwirthin, auch Jorgen Solzschubers seines Sons vnnnd Margaretha seiner Pheuwirthin mit einem Vatter Unser vnnnd Ave Maria. Vnd die Verkündung solle

solle allewegen im Anfang mit den ersten Verkündt gelesen werden. Solch Verkündung vnd Targtag vest zu halten, haben wir mit handgebenden Treuen dem gemeldten Holzschuher gelobet vnd zu merer Bergewißerung zu einem steten Unterpfindt eingesetzt, ein gut Tagwerck wiesen frey aigen, dem Gottshaus gehörig, nit weit von der gemelten wießen gelegen, die Häßerlein Wießen genannt, vnnnd wo solch Verkündung vnd Targtag nicht der Gebühr nach gehalten würde, solle darum alle Jar zwanzig pfenning zu geben vnd solche Wießen dem Herrn Holzschuher vnd seinen Erben heimgefallen seyn. Vnd diß geschah mit Verwilligung des würdigen Herr Meister Johann Meyff dieser zeit gemeiner Dechant der Brüderschafft zu Eschenbach vnd Pfarrer zu Ror, der solch Bewilligung vnter seinem angebornen Insteigel vnd Handschrift dem Herrn Holzschuher zugeschicket. Dießen Brief haben als erbettene zeugen, die Erbarn vnd weissen Herrn Nicolaß Groß des kleinern vnd Anthoni Rosenthaler des größern Raths zu Nürnberg mit ihren anhangenden Insteigeln bekräftiget, am Freytag nach sant Johannis tag des Tauffers. Nach Cristi vnnser Herrn Geburt Sunffzehnhundert vnnnd im Achzehendenn Jaren.

228 (*).

Dorotheen Holzschuherin Verpflicht- und Verschreibung gegen E. E. Rath wegen des Weyherhauses bey dem Siechgraben vor der Stadt gelegen.

A. 1518. **N**ach Dorothea herrn Iheronimus Holzschuhers des eltern eeliche wirtin Burgerin zu Nurnberg Thun kunth öffentlich gein allermeniglich Das ich mit wissen gunst vnd verwilligung hñbenanntß meins lieben haußwirts mich von wegen meins haus das weyherhaus genannt bey dem Siechgraben vor der Stat Nurnberg gelegen sambt den weyhern vnnnd andern darzu vnnnd darein gehörend wie das alles umbfaangen vnd begryffen hat vnd mir von ludwigen Munzer meinem lieben Vettern seligen In seinem verlassē Testament vermaint vnnnd geschickt worden ist, gegen den Fursichtigen Erbern vnnnd weissen Burgermeistern vnd Rat vermelter stat Nurnberg meinen günstigen herrn des bewilligt vnnnd verpflichtet hab vnnnd thue das wissentlich In Crafft diß briefs Also das das gemelt weyherhaus vnnnd weyher mit allen Jren ein vnd zugehörungñ sambtlich vnnnd sonnderlich hinfuro zu ewigen zeiten von gemainer Stat Nurnberg oder Jren Burgern oder Burgerin weder In kauffs wechsels geschicks oder annder weyß durch mich selbs mein erben vnnnd nachkomen nit sollen gewendet werden. Das auch ich mein erben vnnnd nachkomen das weher vor den genannten weyer am Siechgraben gelegen so oft des not geschicht pawen vnnnd bessern sollen vnd wollen In solcher pranten vnnnd weyten wie das von alter gewest. Vnnnd nemlich dermassen Das man darüber gefarn reyten geen vnnnd wehern,

bern. vnnnd das es auch das wasser so In den weyer fließt auffgehalten müg. Dafür das vorgenannt weyherhaus mit sambt den weyhern vnd Jreneds zugehorung hiemit verhafft vnd verpfenndt sein vnnnd bleiben sollen. vnd dhweyl auch die gedachten meine herrn ain Erber Räte vor etlichen verschinen Jarn vorgedachtem meinem lieben vettern Ludwigen Münzer seligen auff besichtigung vnd sonnderlichen Ratschlag etlicher Jrer Ratsfreund vnd Jrer geschwornen verstenndigen werckleut vergönnt vnd mir hzo gleicheweise auch zugelassen haben an stat des vischbachs so nach laut der ersten vererbung In obgemelte meine weyher gelaytt gewest vnd nachmaln dauon benumen ist. Nun hinfuro das wasser zu denselben meinen weyhern nachuolgender massen zunemen vnd zugebrauchen Nemlich Nach dem ain Rörn durch den Tham ain Erbern Rats grossen weyers der Tutschendan genannt In das ober ain Rats weyerlein oder behälterlein vnnnd darnach In die andern behälter darunder von ainem In das ander herab fließt. Das mir derselb fluss Der also In die drey klainen weyerlein geet vndten als er In den größern graben des lanngwassers der hainergraben genant fließt soll gegeben werden In meine weyher zugebrauchñ. Der gestalt das ich das wasser an dem Tham des vndern weyerleins ober den graben annemen vnd dasselb abfließend wasser vff mein Costung In die angezaigten meine weyher durch ain tragrynnen ober gemelten graben vnd wysen fürn vnd lanthen soll. Nach dem auch vnder dem güßbeth des gedachten größern weyers ain klainer teich vnnnd daselbst auch ain güßbett darüber das wylbwasser fellt gemacht ist. auch oberhalb desselben güßbettleins ain Rynnen vnder der erdenn durch den perg In das ober weyerlein gelayt. Das mir solch wasser durch solche rynnen oder Rörn sambt den vorgeschriben Rörn durch den größern Tutschendan weyher auch vergönnt sein. Degglichen was die drey klainenn weyerlein fur vberflüssig wasser haben vnnnd von sich geben das ich das an dem vnnndern weyerlein annemen vnd durch ain tragrynnen ober den graben fürn vnnnd In mein weyher lanthen soll alles auff meinen Costen vnnnd ob mit der zeit an dem klainen güßbeth vnder dem grossen güßbeth des größern ain Rats weyher auch an der Rörn oder Rynnen auß dem grossen weyher In das ober weyerlein geende ainicher gebruch oder mangel erscheine. Also das das pawenns vnd besserns notturfftig sein würd Das solchs ich meine erben oder nachkomen auff vnnser vnnnd mit gemainer stat costung pawen vnd bessern. So sich aber ainich schade an dem Tham Schlegeln Rörn vnd tragrynnen der dreier klainen weyerlein ereugte Das solchs auff gemainer Stat Costung on meinen nachtanl gepessert vnd gemacht werden soll. Das ich dem allem nach solch wasser der gestalt wie das auff beschehne besichtigung vnnnd Ratschlagung wie ob laut von ainem Erbern Rat vergönnt vnnnd hienor vnder schidlich gesetzt ist annemen. vnd mich des solcher vnd kainer andern weise gebrauchen vnd dem allem souil mich mein erben vnnnd nachkomen die angezaigten artickel verbinden geleben will.

(D b d d 2)

Also

Also das der Fischbach seinen Freyen völligen Fluss vnuerhindert In die Stat Nurnberg In samndt Lorenzen pfarr zu ewigen zenten gehabt mug. Ich vnd meine erben sollen vnnnd wollen auch bey dem obgemelten weyherhaus vnnnd weyhern kein Schoff haben noch ainichem vnserm vort vnd Inwoner des orts zehaben gestatten. auch In bemelt weyherhaus noch des voits wonung vnd hofrait darbey aus dem Nurnberger wald nicht mer holzen lassen, dann souil man deß zu zimlichen gebrauch des Feners bedarff vnnnd notturfsttig ist vnnnd gar nicht zuuerkauffen alles getreulich vnnnd ongerulich. Des zuerkund hat obgedachter Herr Iheronimus Holzschuber mein lieber haußwirt sein aigen Innsigel zu gezeugnus aller obgeschriben sachen mich vnd mein erben dess zubefagen offennlich gehanngen an disen brief. vnd ich darzu sambt Ime mit fleiß erbetten die Fursichtigen Erbern vnnnd weysen Herrn Martin geuder vnnnd Hannß Stomer beide burger des klainern Rats zu Nurnberg das sy bede Ir aigne Innsigel auch an disen brief gehanngen haben. Des Wir neybenanten Gewder vnnnd Stomer also gescheen bekennen doch vnns vnd vnsern erben on schaden. Der geben ist am Freytag Nach sandt Marie magdalenetag Nach Cristj vnserß herrn geburt Sunffzehenhundert vnnnd Im Achtzehenden Jar.

228 (**).

E. E. Kath's Revers, Dorotheen Holzschuberin wegen des Weyherhauses bey dem Siechgraben ertheilt.

A. 1518. **W**ir die Burgermaister vnd Rat der Stat Nurnberg Thun kundt allen meniglich, mit disem brief, Als sich die Erber Fraw Dorothea vnserß lieben Ratsfreunds Iheronimus Holzschubers des Etern eeliche wirtin, von wegen Irs hauß, das weyherhaus genant bey dem siechgraben vor vnser Stat Nurnberg gelegen sampt den weyhern vnd annderm darzu vnd darein gehorende. Wo gen vnns verpflicht vnd verscriben hat, nach sag Irs gegeben briefs von wort zu wort also lautend. Ich Dorothea herrn Iheronimus Holzschubers zc. Das wir von obgedachter Frawen Dorothea Holzschub'in solche verpflichtung zu genugen haben angenommen vnd souer Sie vnd Ire erben derselben angezaigtermassen. In allen vnd Jech artikeln geleben vnd volg thun, wollen wir Sy darüber zu vernern wider Iren willen nicht anstrengen. sonnder gerulich darbey pleyben lassen vnd handthaben getreulich vnd vngenerlich. Des zu Erkundt Ist vnser Stat Nurnberg Secret Innsigel offennlich an disen brief gehangen. Der geben ist am Samstag Sanct Jacobs Abend Nach Cristi vnnsß lieben herrn gepurdt Sunffzehenhundert vnd Im xviii Jars.

229.

229.

Gerichtliche Abschrift eines Compromiß und Anlases zwischen Wolf Holzschubern an einem, Margarethen Helchnerin am andern, und dann Katharinen Müllnerin am dritten Theil, Wolf Holzschubern gegeben.

Nach Hanns von Obernitz Ritter Schultheiß, vnnnd wir die Schopffen A. 1519. der Statt Nurnberg Bekennen offennlich mit diesem Brieff Das auff hewt dato vor gericht erschnnen ist, Wolff Holzschuber Burger zu Nurnberg vnnnd fürpracht hatt verschynner tag wer ain Compromiß vnnnd Anlaß zwischen gedachten Holzschuber ains, Margaretha Helchnerin andern vnnnd Katharina Bernhard Müllners seligen Tochter alle Burgere zu Nurnberg dritten thails In dis gerichtß puch Conservato genant, mit der Differzal dreyzehen bezaichnet, vnnnd an das Sechsunffzigist plat beschriben worden desselbenn hinnderganns vnd anlaß wer Er glaubwürdig schrift In besigelttem Schein zehaben notturfsttig. Datt darauff dasselb Compromiß zuuerlesen, welchs von wort zu wort volgt nachsteennnds lauts, Zu wissen vnnnd kunth sey meniglich, das auff hewt montag nach vnnsß lieben frauen tag Natiuitatis Im Achtzehenden Jar, vor gericht erschnnen sind, die Erbern Wolff Holzschuber Margreth Helchnerin vnnnd Katharina weylund Bernhard Müllnerin verlassne Tochter, sambt Irem Curator Jörgen Winkler vnnnd haben offennlich fürbracht vnnnd bekannt, Nachdem sich Irrung Speen zwitracht hielten, Erstlich zwischen obgemeltem Wolffen Holzschubern ains, vnnnd Margretha Helchnerin seiner Schwiger andersthails, von wegen der Handlung vnnnd verwaltung die Holzschuber als Anwaldt vnd Beuelhaber gemelter seiner Schwiger vnnnd Ir mituerwandten, auch sonnst zu Greuenberg bisher gethan furgenommen vnnnd geübt hatt. Auch der Rechen schafft halben seines einemens vnnnd ausgebens, Vnnnd auch von wegen des Heyratguts Ime darauff versprochen vnnnd gegeben, Vnd zum andern abermals gemeltem Holzschuber ains vnd Katharina Bernhard Müllnerin verlassnen dochter dritter parthey vnd anders thails von wegen des thails, So etwa Ir Mutter selige an Greuenberg gehapt vnnnd demselben gedachtem Holzschuber keufflichen zugestelt haben soll, vnnnd von wegen desselben kauffs auch aufstendigem thail der kauffsuma sambt zynnsen vnnnd Interesse, die Ir Mutter vnnnd Sie, nach Irem tod danon hetten empfangen sollen vnnnd mogen zc. das sie die obenannten drey tail In Bedacht langwirigkait der Rechtuertigungen vnnnd derselben werckleüfftigkait auch des beschwerlichen costen vnnnd vnfreundlichkeit darein sie wachssen mochten, durch vbung derselben sich der obangerechten, vnd auch aller annder Irrung vnnnd geprechen die sich zwischen Inen den obgenantenthailn gegen vnnnd wider einander halten, wie die genant sein oder gehanssen werden mochten, frey willigklich nach gehabtem Ratt vnnnd mit guter

(Eee)

vora

vorbetrachtung veranlaßt haben, auff die würdigen Hochgelerten, Erbern vnnnd wehsem Marsilius Preninger der Recht Doctor Nicolaus Grolann vnnnd Frannzen Imhof als gutlich verwillkurt Richter zu latein Arbitratores seu amicales compositores genannt, Also vnnnd dergestalt das Jeder der obgenannten drey tayl sein spruch vnnnd vordrung so er zu gegen, oder wider den andern, oder zu In beden thailn, aller obberurter, vnnnd auch anderer sachen halb zu haben vermaint, In acht tagen den nechsten nach datum dieser verfassung In schriftten verzaichent gezwisacht doctor Marsilio Preninger vberantworten, der soll die ainen schriftt vnnnd verzaichnus bey sich behalten, vnnnd die andern fuderlich den andern thailn die solich belangend sind, zustellen, furter aber In vierzehn tagen den nechsten darnach vollenndt Ir Schutz vnnnd gegenwer vnnnd verantwortung auch annder notturfft vber die behendigten verzaichnus schriftt In schriftt verfassen zu lassen, gleicher weß wie ob gezwisacht doctor Preningern zu vberantworten, Vnnnd so das geschehen sollen vnnnd mogen dann In crafft solicher veranlassung die obbenannten drey spruchmänner auffß fuderlichst zu Ir gelegenhait vermelten dreyen partheyen ein tag zu weyter mündtlicher verhor vnnnd vnderhandlung ansetzen vnnnd ernennen Auch auff denselben tag Jeder parthei notturfft horn vnnnd dann Mittel vnnnd weg furschlagen, vnnnd versuchen die sachen mit wissen vnd willen der partheyen hinzulegen, vnnnd zuvertragen, Vnnnd so aber das bey ainer oder mer parthey nit gefunden oder erhalten werden mocht, also das die thail der furgebrachten Irrungen halben mit wissenden Dingen vnd furgeschlagen Mittel nit veraint vnd vertragen werden mochten, das alsdann die obenannten drey Spruchmänner macht vnnnd vollen gewalt haben sollen, aller Irer obbenannten dreier partheyen spruch vnnnd vordrung halben ainen entlichen ausspruch zu thun vnd enttschied zu geben, Vnnnd was also aller vnnnd jeder obberurten vnnnd auch anderer Irrungen vnnnd sachen halben, durch sie die Spruchmänner all drey samentlich oder zwayen aus Inen, als dem merer tail gesprochen vnnnd fur enttschied gegeben wurd, dabey sol es enttlich vnwiderrufflich vnnnd one alle Waigerung pleiben Auch durch all drey partheyen samentlich vnnnd Jede In sonnders angenommen vnnnd vestiglich vollstrecken dem nachkommen vnnnd volzogen werden vnnnd dawider nit geprauchen ainicher freyheit oder Behelffs, so In solchen zu hilff oder zu trost mocht komen. Wann sie sich des alles vnnnd Jedes aus Rechtem wissen frey williglich verziegen vnnnd begeben haben. Auch darauff zu merer sicherhait vnnnd haltung willenns ob angezeigt anlas, vnnnd zu bevestigung Vnnnd das sie solichem getreulich nachkommen wollen, sie all drey parthey obgenannt ein gelerten eyd zu gott vnnnd den heiligen geschworn habn, an vorgennantem Montag Dabey vnnnd neben ist abgeredt das Wolff Holtshuber all vnnnd jede sein Register vnnnd Rechnung den andern zwayen partheyen als bald zu behendigen sich Irer Notturfft darInn haben zuerschen vnnnd Mangel ob sie der ainich

het-

hettten anzuzeigen, Doch sollen dieselben schuldig sein, Im Holtshuber alle vnnnd jede dieselben Register vnnnd Rechnungen In acht tagen allermaßen vnnnd vnuerfert wie sie die empfangen wider zu vberantworten, Vnnnd zuzustellen schuldig sein vnd thun Geschehen am obgemeltem Montag nach Natiuitatis Marie Im Achtzehenden Jarn. Nach verlesung desselben ist obgemeltem Holtshuber auff sein Begern Briefflich vorkund gerichtlich erthailt Vnnnd Geben mit des gerichtß zu Nurnberg anhangendem Insigel besigelt am Montag nach samst Erhards tag den zehenden tag Januarij Nach Cristi vnnsers lieben Herrn geburt Sunffzehenhundert vnnnd Im Neunzehenden Jarn.

230.

Wolf Holtshubers und seiner Schwieger Margarethen Selchnerin, wie auch Katharinen Müllnerin gültlicher Vergleich wegen bisher zwischen ihnen obhandengewesener Irrung und Zwietracht, durch hiezu erkieszte Schiedsleute gestiftet und vor Gericht ratificirt.

Nach Hannß von Obernitz Ritter Schultheis vnnnd Wir die Schöpffen A. 1519. der Stat Nurnberg versehen offentlich mit diesem Brief, Das auff hewt dato vor vnns In Gericht erschinen sein Wolff Holtshuber ein, Margretha Selchnerin vnnnd Junckfraw Katherine Bernhart Müllners seligen verlassne tochter mit Auctoritet vnnnd gegenwertigkeit Jorgen Windlers dits gerichtß zu Nurnberg geschworen procurators Irß anwalts alle Burger zu Nurnberg annderstails vnd ainen vertrag In gericht pracht vnnnd verlesen lassen haben, des Innhalt volgt von Wort nachsteends lawts, Wir nachbenannt mit Namen Marsilius Prenninger baider recht Doctor Nicolaus Grolann vnnnd frantz Imhof bayde Burger zu Nurnberg Bekennen nachdem verruckter zeit die erbarn Wolff Holtshuber Margreth Selchnerin sein schwiger vnnnd Junckfraw Katherine weylendt Bernhart müllnerin verlassen tochter, sich aller vnnnd jeder Ir Spem Irrung vnd zwittracht die sich zwischen Inen allen dreyen taylen erweckt begeben vnnnd gehalten auch aller Irer vordrung so ye ain tayl zum andern oder In bayden zu haben vermeint, auff vnns obbenannte als gutlich verwilliget richter, zu latein arbitratores seu amicales opositores genannt darinn vnnnd deshalb mechtiglich zwischen Ine haben zusprechen vnnnd enttschied zu geben bewilligt, vnnnd veranlast haben, mit nemlicher versprechnus was wir also zwischen Ine zu allen dreyen tayllen sprechen vnnnd Ine fur enttscheid geben wurden, vestiglich vnnnd one alle Waigerung zuhalten vnnnd zuuolziehen, auch desßhalb ain gelerten eyd leiplich zu got vnnnd den heiligen geschworn haben, alles nach lawt vnnnd merern Innhalt des auffgerichten anlas am Montag nach vnnsrer lieben frauen tag Natiuitatis Im achtzehenden Jare auffgericht vnnnd In das gerichtsbuch Conservatorium Numero

(Eee 2)

drey

Dreyzenne folio Sechsunffzig eingeschribenn Darauff auch vnnnd In vermog derselben Irer bewilligung vnnnd anlaß gemelte partheien vnns berurt Irung spruch vnnnd vordnung die ye ain tayl zu dem andern zuhabenn vermeint hat, schriftlich vnnnd muntlich furbracht vnnnd angezeugt haben, Das wir alle drey tayl fur vnns gefordert vnnnd als sie erscheinen Inen Mittel vnnnd weg zu hinlegung Irer gebrechen vnnnd zweytracht diennstlich furgeschlagen, vnnnd mit wissenden Dingen gern vertragen vnd geaint hetten, aber solichs bey Ine den taylen nit finden noch erlanngen mogen Sonnder derhalb In crafft des anlas ain ausspruch zuthun vnnnd enntschaid zu geben von Ine allen dreyen taylen ersucht vnnnd gebetten worden sind, Das wir auch verner In vermog obangezeigts anlas vnnnd gedachter partheien bewilligung, derhalb auff vnns beschehen vnns der sachen angenommen, Vnnnd zwischen Inen allen dreyen teyllen gegen vnnnd wider ainander als gutlich bewillignet Richter vnnnd freuntlich spruch lewt zu latein arbitratores seu amiables compositores genannt all drey samptlich mit einander vnnnd pilliglich disen Spruch gethan vnnnd enntschied gegeben, sprechen vnnnd enntschaiden auch hiemit In vermog berurts anlas Wie von Wort zu Worten hernachvolgt dem ist also nemlich. Zum ersten sprechen wir allen widerwillen feindschafft gramschafft vnnnd Vnainigkeit In was gestalt sich der ainich zwischem allen dreyen taylen oder zweyen auß Ine erweckt begeben oder halten wer, ab vnnnd ab Dieselbenn sollen auch hiemit gennzlich auffgehoben hingenomen Vnnnd furter sie zu allen dreyen taylen gut freunt sein Vnnnd gehaissen werden, Zum andern etlich zwischenn Wolffen Holtshuber ains Vnnnd Margreth Helchnerin seiner schwiger annbertenls von wegen des begerten durch sie versprochen Heyratgelts enntschaiden vnnnd sprechen wir, Das gedachte Margreth Helchnerin bemelten Inen an den Wolff Holtshuber achthundert gulden Im nach lawt deßhalb auffgerichtem Heyratsbrieff vor vnns eingelegt one lenngern verzug geben aufrichten, vnnnd bezalen soll, Zum dritten der Irung halber So sich zwischen hezgenannten taylen Holtshubern vnnnd Helchnerin Ir bander vor Vnns eingelegten vnd furgebrachten rechnung halber des einnemens vnd außgebens zu vnnnd von Greuenberg wegen durch sie bande gethan vnnnd beschehen zwischen Ine gegen vnnnd widereinander gehalten haben, Sprechen wir dieweyl heder der genannten tayl sein furgeprachte rechnung mit seiner hochsten warheit vor vnns bestettingt vnd das mit einnemen vnd außgeben durch sie wie darynn verleiht vnd nit anderst gehandelt sey worden, angezeigt haben, das sie zu banden taylen sich derselben gegen vnnnd wider einander settigen lassen vnd genugig sein sollen, vnnnd nachdem Wolff Holtshuber vor vnns auch gnugsamlich furbracht hat, das Margreth Helchnerin von der koniglichen kron zu Behaim Wolffen kegels vnnnd Irer Schwester tochterlein zu vormundin gesagt worden ist auch solich vormundschafft angenommen hat Das auch Wolff Holtshuber wes er zu vnnnd von greuenberg wegen gehandelt, vnnnd beuelich seiner schwiger Vnnnd gewalt Ine deßhalb gegeben vor vns erlegt

ge

gethan hat, soll gedacht Helchnerin Holtshubers furgebracht Rechnung nit allein fur Ir person Vnd von wegen Ires tayls an greuenberg Sonnder auch als Vormundin gemelts Wolffen kegels tochterlein anzunemen schuldig vnnnd also Wolffen Holtshuber zwen drittayl restes So er nach lawt der furgeprachten rechnung Vnnnd register von greuenberg wegen mer außgeben dann eingenomen hat Vnd nemlich Sechshundert neunzehn gulden funff pfundt zehenn pfünning geben Vnnnd bezalen Doch sollen Ir der Helchnerin an solicher hezbestimpter Summa gelts abgeen vnnnd sie abzuziehen macht haben ainen dritten Restes, So sie lawt Irer furgebrachten Rechnung mer von Greuenberg wegen außgeben dann eingenomen hat als nemlich ist acht und sibennzig gulden funff pfundt einundzweingig pfünning Zum vierdten der Irung halber so sich zwischen hezgemelten teylln von wegen des versprochen costgelts darfur Helchnerin Holtshubern lawt des Heyratsbrieffs hundert gulden geben soll auch des Interesses vnnnd Jerlichen nuzung halber So Holtshuber von dem versprochen Heyrat gelt hat haben Vnd die purde der Ehe dauon tragen sollen Vnd mogen, der er vier Jar lanngt vnd auff disen tag empern müssen Vnd auch von wegen der sachen vnd vncostens So Wolff Holtshuber als die Burger zu Greuenberg außgetreten gewest erlitten hat, vnd nit In die Rechnung gezogen ist auch von wegen ains gedingten knechts vnnnd ains pferds halb holtshubern gestorben re. Sprechen vnnnd enntschaiden wir das Helchnerin Holtshuber fur solichs drehundert gulden geben vnd bezalen soll, Darauff vnnnd so pald allen hie vorgescribnen puncten vnnnd clausulen durch Margreth Helchnerin volg ist beschehen Vnnnd wie sich geburt gelebt worden, Vnd sie die Helchnerin darzu auch Wolffen Holtshuber seiner verwaltung vnd administracion an zu vnnnd von Greuenberg wegen gethan fur sich selbs vnd auch als vormundin Wolffen kegels tochterlein gnugsamlich quittirt hat, soll alsdā Wolff Holtshuber sich des gewalts Ine von gedachter Helchnerin gegeben weiter zugebrauchen nit Macht haben, sonder todt vnnnd absein der Holtshuber auch schuldig vnnnd pflichtig sein gedachter Helchnerin seiner schwiger Frem Vnnnd auch Wolffen kegels tochterlein tayl an greuenberg Vnd desselben zugehehorungen frey abzutretten vnd sampt zweyen drittayln des Jars auffgehabner nuzung so vnuerrechent sind, doch auff abzug darauff gelegten costens Vnd Schadens einzuanntworten Vnd zu stellen, Vnnnd sie die Helchnerin dieselben vnd kegels tochterleins tayl selbs verwalten lassen, auch alle vnnnd hede register brieff Instrument nottel die greuenberg beruend vnnnd gemein sind In ein dritte hanndt Inmassen sich Helchnerin Dann Ires tayls habender brieff halber auch zu thun erboten vnnnd volziehen soll, hinterlegen, damit Helchnerin sich derselben Ir notturfft nach gebrauchen kan vnnnd mag, Vnnnd sollen damit bande hezgenannte tayl Holtshuber vnnnd Helchnerin aller sachen halb sie seyen hiernyn benennt oder nit sich biß auff dato des auffgerichten Anlas zwischen Ine verlauffen vnnnd begeben vertragen gericht vnnnd

(Sfff)

be

beschlicht sein auch kein tayl derhalb zu den annndern In ewigzeit nicht weiter zu fordern oder sprechen haben vnnnd hiemit genugslich auffgehabenn sein Verrner der Irrung vnd gebrechen halber So sich zwischenn Wolffen Holtshuher ains Vnnnd Junckfraw katherina weylent Bernhart mulnerin tochter Vnnnd Jorgen Wincklers als Curator annnderstahls gehalten haben von wegen des kauffs den Holtshuher mit Irer Mutter vmb den tayl so sie an greuenberg gehabt gethan hat vnnnd auch von wegen des dorfflein harschwerz teglers zins vnnnd vmb das Interesse von der vnbezalten kauffsuma Sprechen vnnnd enttscheiden wir Das Junckfraw katherina sampt Irem Curator Wolffen Holtshuher den kauff nach lawt der nottel Wolffen Holtshuher's Hannndschrift durch sie vor vnns derhalb engelegt, fertigen vnnnd auffrichtig machen soll, vnnnd dagegen Wolff Holtshuher auff vnnnd zu den vierhundert vnnnd Sibennzig gulden, die Ir Mutter an der kauffsuma empfangen vnd eingenomen hat, noch funffzehenhundert vnnnd dreyssig gulden geben vnnnd bezalen, Vnnnd sollen damit aller vnd ieder Ir bander Vordrung zu vnnnd ansprechen so netweder tayl zu dem annndern zu haben vermeint hat, gericht geschlicht vnnnd vertragen sein, auch kein tayl gegen dem annndern derhalb Ichzit zu fordern haben, sonnder mit disem vnnsrem spruch vnnnd entschaid gegeneinander auffgehaben Vnnnd compensirt auch todt vnnnd absein, Zum letzten nachdem gemelte Junckfraw katherina Sampt Irem Curator sich erboten, Vnd bewilligt hat, wes Ir Mum Margretha Helchnerin die dann ein merckliche Summa gelts Ir muter Vnnnd Ir furgestregt vnd dargelihen hat, Wolffen Holtshuher In lawt neg angezeigts Vnnnsers spruchs Vnnnd enttschaides furgelt zu bezalen schuldig vnd pflichtig werde, das sie die Junckfraw solich an Irer schuld vnnnd kauffsuma bey Wolffen Holtshuher habent woll abgeen lassen, vnnnd von gedachter Helchnerin gewertig sein, Vnnnd mit Ir vergleichen, Sprechen wir das es des stuck's halb bey Irer gethan Bewilligung bleyben vnnnd demselben volg bescheen soll, vnnnd darauff vleysig gebeten disen außgesprochen vnnnd verzeihennten vertrag So mit Ir aller obberurter parthen Wissen beschehenn were, mit richterlichem decret zugelassen zubestetten, Vnnnd zu ratificirn, Der dann auff verlesung vnnnd der partheyen pitten mit obbestimbtten articeln mit rechtlicher erkantnus zugelassenn ertaylt Vnnnd zu vrkhundt diser Brieff mit des gericht's zu Nurnberg anhangendem Insigel besigelt Vnnnd geben ist vff montag nach Sannt Erharts den zenhennden tag des monats January Nach Cristj vnnsers liebbenn Herrn geburt funffzehenhundert Vnnnd Im neunzehennenden Jaren.

Instrumentum publicum super obligatione et iuramenti praestatione Friderici Pitterlein, cum munus Concionatoris in Xenodochio ad Spirit. S. adipisceretur.

In Nomine Domini Amen. Anno à Natiuitate Dni ejusdem Milleſimo quin- A. 1519. gentesimo decimo nono die vero decima Mensis Septembris hora quarta vel quasi indictione septima Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris et Domini mei Domini Leonis diuina Prouidentia Papae decimi anno ejus Septimo in opido Nürnberg Bambergensis diocesis in mei Notarii publici testiumq; infra scriptorum ad hoc specialiter vocatorum et rogatorum praesentia personaliter constitutus Honorabilis vir Dominus Fridericus Pitterlein Presbiter Bambergensis Diocesis principalis principaliter pro se ipso et beneficio ad Altare Sancte Elisabeth in nouo hospitali in praefato opido Nürnberg per deuotos *Herdegen Holtshuher* et *Heinricum Cerdonis* vulgariter Gerngroß nuncupatum ciues Nürnbergenes fundato per dioecesanum juxta Sanctiones Canonum confirmato per Honorabilis viri Dni *Friderici Rumpff* ultimi et immediati possessoris liberam resignationem vacanti, cujus jus patronatus ad Senatum Nürnbergensem pleno jure spectare et pertinere distinetur. Ad consequendum hujusmodi beneficium sic ut pmittitur vocatum animo bene deliberato bona et libera voluntate semoto omni dolo et fraude ad instantiam prouidi Viri *Lazari Holtshuher* ciuis Nürnbergensis vice et nomine praefatorum patronorum ad articulos sequentes se obligando mediante juramento praestito adstrinxit, inprimis quidem ut in hujusmodi beneficio tempore quoad vixerit personaliter resistere Custodi praefatae ecclesiae in omnibus licitis et honestis obtemperare ac fundationem beneficii omniaq; et singula statuta ordinationis et consuetudinis dictae ecclesiae sine aliqua contradictione obseruare vellet, etiam redditus et prouentus hujusmodi beneficii pro posse suo conseruare. Hujusmodi articulos supernotatos praefatus Dns Fridericus Pitterlein ad instantiam praefati Dni Lazari Holtshuher nomine praefatorum patronorum Reuerendo Patri Dno Melchiori Pfintzing Parrochialis Ecclesiae Sancti Sebaldi in praefato oppido Nürnberg Praeposito stipulata manu loco juramenti praestiti firmiter et inuiolabiliter sine aliqua contradictione obseruare, vt praefertur, promisit et juramento affirmavit, Renuntians in praemissis omnibus et singulis exceptionibus et defensionibus super quibus omnibus et singulis praefatus Dns Lazarus Holtshuher vice et nomine praedictorum patronorum Sibi à me Notario publico infra Scripto vnum vel plura publicum seu publica fieri et confieri petiit Instrumentum et instrumenta. Acta sunt haec in praefato opido Nürnberg in domo et solita Residentia supradicti Dni Praepositifub Anno Indictione die hora Mense et Pontificatu quibus super, praesentibus ibidem honorabilibus viris Dnis Adam Paner et Burckardo Mathes Presbiteris Bambergensis et Merseburgensis diocesis, testibus ad praemissa specialiter vocatis atq; rogatis.

L. S.

Notar.

Et ego Georgius Mullner clericus Bambergensis dioecesis Apostolica auctoritate Notarius publicus quia praedictae obligationi et Juramenti praestationi omnibusq; aliis et singulis dum sic ut praemittitur fierent et agerentur una cum supradictis testibus praesens interfui, ideoq; hoc praesens publicum instrumentum manu propria scriptum extradidi, confeci signoq; et nominibus meis solitis et consuetis signavi et conscripsi. In fidem et testimonium omnium et singulorum praemissorum specialiter rogatus et requisitus.

232.

Paul Holzschuhers, als Pflegers der Holzschuher-Stiftung Revers, daß er Friedrich Holzschuhers noch habenden Theil jährlicher Zinse auf dem alten Zoll zu Schlüsselfeld in seinem Namen einnehmen, und ihm getreulich überantworten solle.

A. 1519. **N**ach Paulus Holzschuher Burger zu Nurnberg, als Ein Einnemer der Holzschuher Stiftung vergnhe offennlich vnnnd thwe kunth Allermeistlich Nachdem Fridrich Holzschuher vnd Berchtold Holzschuher sein Sone, mir als einem Einnemer der Holzschuher Stiftung, Eins auffrechten Redlichen kawffs, verkawfft vnd zekawffen geben haben, Acht guldin Reinisch Jarlicher Zins vmb hundert vnd Sechzig guldin an von vnd auff dem alten Zoll zu Schlüsselfeld Meinem gnedigen H'rrn von Wirzburg gehörig zc. Vnd aber genanter Fridrich Holzschuher noch auff bemelten Zoll hat Achzehen guldin vnd drey Ort, die er mir vnd einem heden Einnemer der Holzschuher Stiftung Einzenemen Beuolhen vnd deßhalb Ein Auffsendung dem Zollner zu Schlüsselfeld vbersant hat zc. Bekenne ich fur mich vnd all mein Nachkomen Einnemer der Holzschuher Stiftung, das wir hinfuro solich des Fridrich Holzschuh's Zins nemlich achzehen guldin vnd drey ort, alldwel die nit abgelost werden, wollen empfangen Einnemen vnd wie vnnns die geraicht vnd gegeben werden. Solicher gestalt sollen vnd wollen wir die dem gemelten Fridrich Holzschuher oder seinen erben vnangesehen seiner hienor gethanen Auffsendung Einantworten vnd zustellen zw Einer heden quatterember den viredten tail als vier guldin funff pfundt dreyund zweinzig pfennig aller ding getrewlich vnd vngewerlich Zu warem vrfund So hab ich Paulus Holzschuher Her Iheronimus Holzschuher vnd Her Jorig Holzschuher vnnsrer heder sein eigen angeborn Innsigel an disen Brieff gehangen, Der geben ist am Crigtag sant Tomas des hailigen zwelffboten Abent Als man zelt nach Cristi vnnsers lieben H'ren gepurt funffzehnhundert vnd In dem Newnzehenden Jare.

232 (*).

232 (*).

Katharinen Rechin Ratification der Kaufverschreibung, vermöge welcher ihre Mutter Wolf Holzschuhern ihren Antheil an dem Schloß und der Stadt Gräfenberg, wie auch an den Dörfern Harschwarz und Hüll zu kaufen gegeben.

Nach Hanns von Obernitz Ritter Schultheis Vnd Wir die Schöpffen A. 1520. der Stat Nurnberg Bekennen offennlichen mit disem brief Das am montag nach samnd Lucie tag den Newnzehenden des monats Decembris nächstuergangen vor vnnns in sitzendem gericht erschienen ist katherina Sebalten Rechen Burgers zu Nurnberg eeliche hawssraw vnnnd in hensein auch mit wissen vnnnd bewilligung desselben Jrs eewurts als Jrs von gericht gegeben Curators bekannt hat, Nach dem wienlend katherina Bernhartin mullners nachgelassene wittib Ir muter selige Wolffen holtzschuher auch Burger zu Nurnberg Irem Schwager verganngener Jar Iren drittail am Schlos, vnd der Stat Grefenberg auch Ire tail an den dörrfern harschwerz vnnnd hüll mit Ir nedes Herlichaiten gerechtigkeiten zu vnnnd eingehorden neben, vnnnd mit dem hawßrat Wihe vnnnd aller varnuß, wie solichs derselben zut vor awgen gewest, vnnnd an Sy kumen were sampt den erbellen so Ir vnnnd Iren nachkumen erben von Iren beden brüderu auff dem lehen Grefenberg auf harschwerz vnnnd hüll möchten angefallen mit etlichen vernern ansprüchen vnnnd gerechtigkeiten So Sy zu denselben beden Iren brüderu zu haben vermaint alles mit Jamck vnnnd Hader auff verganngene bewilligung der herren vnnnd Regenten der löblichen Cron Beheim Von welcher Grefenberg zu lehen rüre vmb Newnzehenhundert reinisch guldin verkawfft, vnnnd das lehen gemelter Cron Beheim auffgesandt hett. Als auch Wolff Holzschuher desselben darawf belehnt worden, Vnnnd die gutter bisher Ingehapt genügt vnnnd geprauchet hett, Vnnnd damals dises kawffs halben ain Copj ainer kawffverschreibung die Ir muter Wolffen holtzschuher solt gegeben haben, Das aber aus etlichen vrsachen in Irem leben nit beschehen, begriffen worden, die Sie alsपाल in gericht vberantwortt hat, Von wortt zu wortten lauttend, wie hernach volgt Ich katherina geporne Teylin wienlund Bernhart mullners seligen gelassne wittib burgerin zu Nurnberg bekenn offennlich vnnnd thu kunnd vor allermeniglich für alle mein erben vnnnd nachkumen mit disem offen kawffbrief, das Ich mit gutem bedacht vnnnd gehabtem vorrat etlicher verstendiger meiner guten herren vnd frewund vmb merers meines nuß geringen franncken lebens willen auch zu nuß vnnnd frummen meiner tochter katherina, dem Erbaru Wolffen holtzschuher meinem lieben Schwager, meinen ganngen drittail, den ich nun vor der löblichen kron zu Behaim landtadel Wolffen vnnnd Michel den Teyeln meinen brüderu mit Recht aberlanngt vnnnd angewunnen habe, zusampt dem allem so ich noch gerichtlich gewynnen konndt vnnnd mocht an Grefenberg

(Gggg)

berg am Schloß vnnnd Stetlein mit sampt dem gericht oberkait gerechtigtaiten freyhaiten Vngellten zollen mit der fraiß zu vnnnd eingehörig, ode hofftet, vnnndt zins gült, meinen tail an dem dorff haerschwerz vnnnd am dörfflein hül den clein zehennenden zu kennat an Schönfeld Schefferey, das holtz puch genannt Ecker, Wisen, Segmüle, Wasser, Wasserflussen, Weyer, Weyerstetten, Rain, steyn, Vnnnder vnnnd ob der erden besucht vnnnd vnbesucht mit grundt pöden vnnnd allem gehüllz, hawßrat, grossen vnnnd clainen Bihe vnnnd alle varnuß, wie dann Grefenberg mit aller annnder zu vnnnd eingehörung betretten ist, als Ich auff ergangene Vrtail zu Behaim in die possession durch ainen Erbarh Kate zu Nurnberg gesazt vnnnd einkumen bin, auch alles was in die oberkait Grefenberg Vnnen vnnnd awssen von allter her gehörig vnnnd in diser verschreibung unbekannt verpleibt. Vnnnd was vber kurz oder lanng noch erfunden, erdacht vnnnd benannt werden kan vnnnd mag aines auffrechten enndtlichen vnwiderrufflichen kawffs in der aller pesten bestenndigsten maß vnnnd form wie vor der loblichen kron zu Behaim hof vnnnd Lannd rechten, Vnnnd an allen annndern rechten vnnnd gerichtten gar kaines außgeschlossen gaistlich noch weltlich zu Recht gnugsam verkawfft gewertt vnnnd auff das höchst verschriben werden kan vnnnd mag In aller form vnnnd maß verkawff gib vnnnd vbergib Ich meinem vorgeanntem lieben Schwager hiemit alle meine erbfell, die Ich vnnnd mein nachkumend erben, von meinen beden brudern zu ererben erleben, anfallen vnnnd werden sollen vnnnd mugen auff dem genannten lehen Grefenberg vnnnd auff Haerschwerz vnnnd hül, mit allen anspruchen vnnnd gerechtigtaiten die Ich noch weytters zu meinen beden brudern Wolffen vnnnd Michaelen den Tegeln vmb die expens abnugung costen vnnnd schaden auff Irem tail zu Grefenberg vor der kron Behaim lanndtafel mit Recht angesprochen, Vnnnd noch anzusprechen Vber kurz oder lanng rechtlich zu gewynnen gewartten In hoffnung bin, alles mit Jannckh hader zu vnnnd eingehörung zusamen vmb Newnzehenhundert guldin Reinisch in obuermeler form vnnnd maß, benannt vnnnd vnbenannt nichtzit außgenommen, doch mit der nemlichen bedingten vnnnd abgeredten beschaidenhait was fur ewig gelt auff Grefenberg vnnnd hül zesampt ettlichen leybgeding auffrichtig verkawfft vnnnd außzurichten verschriben worden ist, das soll hinfuro der kawffer souil In nach marchzal betreffen mag einrichten vnnnd bezalen, Vnnnd alles vorgeanntes Inschwebender Rechtuerttigung fur sein eigenthumb auff seinen gewyn vnnnd verlust außfurn vnnnd vorgemelter Erbfell on mein vnnnd aller meiner erben vnnnd nachkumen verhynderung, vnnnd ainichen einspruch an meiner vnnnd Irer stat furtretten In aller maß, als hett ich oder meiner erben, meiner bruder erbfell vorhin erlebt, ererbt, vnnnd meinen lieben Schwager hiemit in vorgemelter form vnnnd massen verkaufft vnnnd damit mag er thun vnnnd lassen, wie vnnnd was er will on menigklich verhynderung solichs zuuerkawffen, hat mir die kron Behaim durch Ir herren Regenten bewilligen Vnd die

dieselb bewilligung vnnnder kuniglichen Mayestat zu Hunngern Innfigel zu merer sicherhait besigt aus genaden nachgelassen, dieselben verwilligung soll ich meinem lieben Schwager mit allen den briesen, püchern, Registern, was Ich hab, vnnnd in gemainer erben hanndt hyndter legt ist vber alles vorbenanntes nichtzit außgenommen Vberantwortten Vnnnd aller anforderung daran fur sein eigenthumb verzeihen vnnnd abtretten, das gerede vnnnd gelob ich bey trewen an ends stat fur mich mein Tochter vnnnd all vnser nachkumend erben, alles vestiglich zuhalten, darawff hab Ich Im meinen vorgeanntten tail schriftlich vor der kron zu Behaim als lehenherren außgesandt, verzigen, Vnnnd in sein ainshand zuempfehen gestellt Ohweyl aber mergenannter Wolff holtshuber Ir der Rechin als einigem Irer mutter verlassen erben nach geibter Rechtuerttigung hie am Statgericht, vnnnd darauff gefolgttem gutlichem enndtlichem vertrag der Irrungen die berurts Irer mutter getanen verkawffs vnnnd bezalung halb des kawffgels zwischen Ir vnnnd dem holtshuber geschwebt, Vnnnd zuuolziehung des Spruchs vergangener zeit, zwischen Ir vnnnd mergenanntem holtshuber nach lautt daruber außgangener brieslicher vrfundt beschehen auff die vierhundert vnnnd Sibenzigk guldin so er derselben Irer mutter in Irem leben daran enntricht noch funffzehenhundert vnnnd dreyßig guldin Reinisch auff zeit vnnnd frist in solichem vertrag begriffen zubezalen verwisen vnnnd gennglich vergnügt versichert vnnnd damit demselben Spruch gnugsam gelebt hett, Demnach vnnnd Irs tails berurtten Spruch, wie Sie zu tun schuldig wer, auch zuuolziehen, wolt Sy den verkawff wie der durch Ir mutter beschehen, vnnnd hieoben begriffen were, in besser vnnnd bestenndigster form, als Sy vor allen gaistlichen vnnnd weltlichen Richtern vnnnd gerichtten tun sollt, vnnnd konndt, vnnnd in allermassen, als ob Ir solichs in widerredigem Rechten mit enndtlicher vrtail die Ir krafft erraicht hett. Zutun auff gelegt were, enndtlich vnnnd vnwiderrufflich Ratificirt, bekräftigt vnnnd angenommen haben, mit Versprechnuß vnnnd zusagung, wider denselben verkawff durch sich Ir erben noch hemannds anders von Iren wegen weder mit oder on Recht in ewig zeit nyimmermer zu handeln noch schaffen getan werden, Sonnder fur sich vnnnd all Ir erben aller gerechtigtait, die sie an den stucken, gutern erbellen vnnnd annndern, wie in egemelter abgeredter kawff verschreibung gemelt ist, gehapt vnwiderrufflich, Auch aller Freyheiten von den Rechtstiftern dem Weyblichen geschlecht gegeben wider diesen verkawff zugebrauchen, verzigen sein, vnnnd bleiben hab Ime auch darawff den bewilligungsbrief von weylend dem Durchleuchtigsten Fürsten Herren Wladislaus zw Hunngern vnnnd Behaim kunig 2c. loblicher gedechtnuß außgangen vnnnd Irer muter gegeben, Innhaltend, das Sy Iren tail an Grefenberg mog verzezen verpfenden vnnnd verkauffen, eingeben vnnnd vberantwortt. Also das Wolff holtshuber als kawffer vnnnd sein erben, das alles mit heds gerechtigkeit eingehorden vnnnd anspruchen

nun hinfuro Innhaben nuzen gebrawchen einbringen, vnnnd damit nach lehenns vnnnd eigenns Recht vnnnd gewonhait handeln tun vnnnd lassen möcht-
ten, Was Ine gefellig were, Von Ir Jren erben vnnnd sunnst menigklichs
vnuerhynndert, Als Sy dann alles das so von Ir hieoben geschriben stat,
also zu hallten, auff dato in gericht an eydsstat angerüret hat. Zu vrfund
ist dieser brief von Gericht zu geben erkannt, vnnnd mit des Gerichts zu Nurm-
berg anhangendem Innsigl versigt Geben am mittwochen Sannnd Brigitte
den ersten tag des monats February. Nach Cristis vnnserers liebsten Herren
geburd Tausennt Sunnsthunndert, Vnnnd in dem Zwainzigisten Jaren.

233.

Georg Solzschubers und Heinrich Reichsners, als Curato-
ren Katharinen Solzschuberin, Kaufbrief über noch andere zween
gulden iärliches Eigengelds aus einem Hause am Neuenbau,
auf Wiederkauf und Ablösung.

A. 1520. **N**ach Nicolaus Schwennter vnnnd mit Inne Barbara sein eeliche Hamß-
fraw auch Hanns Mauser vnd Hanns Redla, von der obrigkait ge-
ordente Curatores Cristina Neglin vnnser geschwenen vnnnd schwester,
alle Burgere zu Nuremberg Bekennen offentlichen vnd thunen kundt menig-
lichem, mit diesem Brieff, fur vnnns all vnnser erben vnnnd nachkommen, das
wir den Erbern Jorigen Solzschuern dem Jungern, vnnnd Heinrich
Reichsner, als Curatorn Katharina Martin Solzschuers Sawßfraw,
geprechligkait Irer vernunft halbn, von der obrigkait geordnet vnnnd ge-
sagt, Eins stetten ewigen enndtlichen vnd vnnwiderrufflichen kawffs recht
vnnnd redlichen verkawfft vnnnd zu kawffen gegeben, verkauffen Inen vnnnd
geben auch also zu kawffen, mit Rechter Wnsen In Crafft dits Brieffs,
zu den vor verkawfften zwanzen ewigen guldin zynnß vnnnd gelts nach laut
briefflicher vrfundt der sich ansacht, Ich Cunz Nagel Burger zu Nuremberg,
vnnnd Ich kungundt sein eliche Wirtin bekennen zc. vnnnd des datum steet Erig-
tag nach petre pauli des funffzehnhundertisten vnnnd sunstzehenden Jars, noch
zwen guldin, reinisch Landtswerung Terlichs eigenns vnnnd gelts, an von
vnnnd ausser vnnser Behawung Mit aller Irer gerechtigkeit zu vnnnd ein-
gehorung, wie die vmbfannungen vnnnd begriffen hat, am newenpaw zwischen
Ulrichen pawern vnnnd Hannsen Frannckhen Hewsfern gelegen zc. Des zu
warem vrfundt haben wir mit vleis erpetten die Erbern vnnnd weysen Stef-
fan Tucher, vnnnd Bartlmes Knoern, bede Burgere vnnnd genantten, des
grossen rats zu Nuremberg vnd Burgere doselbst, das sie zugezeugnus Ire
aigne Innsigl offentlichen an diesen prieff gehanngen haben Des wir Inge-
nantten Tucher vnd Knoer, also gescheen bekennen doch vnnns vnd vnnsern
erben one schaden Der geben ist Erigtag nach dem suntag Quasimodogeniti/
Nach Cristi vnnserers lieben Herrn gepurt Sunstzehnhundertt vnnnd In dem
zwainzigisten Jare.

233 (*).

233 (*).

Wolf Solzschubers Verschreibung, daß er von E. E. Rath
1000. Gulden Gold mit dem Beding empfangen, daß er seinen Antheil
an dem Schloß und der Stadt Grafenberg in 6. Jaren, den nächsten,
niemand anders, dann E. E. Rath oder den Ihrigen zueignen wolle,
immittelst aber seiner Mutter Behausung am Obstmarkte ihnen
zum Unterpand verschrieben seyn solle.

Nach Wolff Soltschuber Burger zu Nuremberg Bekenn offentlich A. 1520.
mit diesem brieff fur mich vnnnd all mein erben vnnnd thue kunnth al-
lermenigklich Nachdem die Fursichtigen Erbern vnnnd weysen Bur-
germaister vnnnd Rath gemelter Stat Nuremberg meine gunstig lieb
Herrn mir zu meiner angelegen notturfft vnnnd furdrung meins vnnnd
meiner erben mercklichen nuz Tausennt guldin Reinischer landtswerung an
gutem ganghafften gold also par gelihen dargezelt vnnnd vberantwort zu be-
zalen wie hienachvolgt, Das Ich dagegen aus redlichen vrsachen mich dar-
zu bewegend vnnnd auch In vermog meiner briefflichen vrfundt die mir dar-
zuthun zulassen, gegen den benannten meinen herrn ainem Erbern Rath Jren
nachkommen vnnnd gemeiner Stat Nuremberg mich bewilligt vnd bey meinen gu-
ten waren treuen hiemit gegenwurtigklich In crafft dits brieffs wolbedechtlich
vnnnd nach zeittigem deßhalb gehabtem Rath meiner guten freund hernachbe-
stimbter artickel vnd stuck verpfflicht haben will Nemlich das Ich vnd all
mein erben alle meine thail die Ich an vnd auff dem Schloß vnd der gann-
gen Stat Greuenberg mit seinen gerechtigkeiten zu vnd eingehorungen In
der Stat vnd auff dem landt nichts dar Inn ausgesundert. Wie solichs al-
les von der loblichen Chron des konigreichs Beheim zu lehen geet yzo hab
In Sechs Jarn den nechsten von dato dits brieffs komend durch ainich
vbergab. Cession. kauff. letzten willen noch In annder weys wie die mochten
benennt werden Yemand der nit ainem Erbern Rath vorgemelt on mittel
verwandt ein angesessener Burger vnnnd In obenannter Stat Nuremberg
wonhafft wer. nit zustellen noch zu aignen sollen. Sonnder wo wir soliche
vorberürte thail vnnnd gerechtigkeit In benannten Sechs Jarn verkauffen
woltten das wir die ainem erbern Rath vnd Jren nachkommen von we-
gen gemeiner Irer Stat anpieten Vnnnd vor menigklich vmb ein Summa die
vngenerlich ain annder darumb geben wolt sollen zusteen lassen one alle wi-
derred aufzug vnd behelff, also das alles das so dem wie yzo verlaut hat wi-
derwertig durch mich oder mein erben In zeit der Sechs Jarn gehandelt
wurd mit der that nichtig ontuglich vnnnd alle annder dem oder denen wir
meine iz habennde tail vnd gerechtigkeit an Schloß vnnnd Stat Greuen-
berg mit Jren zugehorden durch ainich weg zuwendten derselben gar nicht
vehig seyn noch ainich gewer dar Inn haben noch besizen sollen noch mogen
Ich hab auch darzu mein vnnnd meiner zugewantten vber Greuenberg er-
langte

(Hhh)

langte königliche besiegelte freyhait hinder ainen erbern Ratt 1520 als bald erlegt bey Ine In ewig Zeit zu pleiben Solchermass das auch Ich noch mein erben nu hinfuro ewiglich ainich annder dergleichen oder annder freyhait die Inen vnd gemeiner Irer Stat von wegen Schlos vnd Stat Grefen- uenberg mit seinen Zugehorden leuten vnd gutern zu schaden oder apruch raichen mochten von Jemand nit auspringen doch sollen vnns Herrn In fallen so wir der mergestimbten freyhait gegen anndern zugeprauchen notturtf- tig wern vnns die Jedesmals auff vnser erfodern zustellen gegen der ver- pflichtung Inen die nachdem wir sie gebraucht haben vnverzogenlich wi- derumb vnuerfert einzuanntworten darzu soll es von wegen Schlos vnd Stat Grefenenberg mit Irer zugehörungen fur vnd fur ewiglich pleiben bey den articeln der Ich mich hieneben Insonderhait sambt meiner schwi- ger Margreth Selchnerin gegen Inen verschriben vnd verpunden hab vnd die obernannten tausend guldin die ein Erber Ratt mir gelihen hat Gered vnd versprech Ich fur mich vnd mein erben In vnd Iren nachkomen von wegen gemeiner Stat von dato diz brieffs ober Sechs Jar die nechstuol- genden an gutem Reinischen Gold one allen Iren costen vnd schaden hie In Nurnberg zubezalen Vnd auff das sie vnd Ire nachkomen solicher beza- lung bester gewieser seyen So hab Ich Barbara weylund Fridrichen Holt- schubers burgers zu Nurnberg seligen verlassenne wittib vorbenamts Wolf- fen Holschubers muter an stat vnd von wegen desselben meins sons mit Rechten wissen Inen wolbedeichtlich zu rechtem vnderpfandt wie ein red- liche offentlich verpfandung am crefftigsten beschehen sol vnd mag einge- setzt mein frey lauter aigen behausung hie zu Nurnberg In sanndt Sebolds pfarr am Obmard zwischen Herrn Iheronimus Ebners vnd Anthoni Kres- sen hewfern gelegen sambt aller Irer gerechtigkeit zu vnd eingehörungen mit dem geding Wo Wolff holschuber oder sein erben nach verscheynung vorgestimbter Sechs Jar die bezalung egerurter tausend guldin nit vnuer- zogenlich als In vierzeihen tagen vngenerlich darnach thetten das alsdann ein erber Ratt volligen gewalt vnd gut Recht haben sollen gemelte be- hausung als Inerclagten erstanden vnd vnuerneuten Rechten darumb anzugreifen mit oder one Recht zuverkauffen vnd sich von der daraus erlosten kauffsuma obgenannter tausend guldin Reinisch sambt allen costen vnd schaden die sie der nit bezalung halber erlitten hetten allerding vnges- uelt volligklich zu bezalen. Dawider mich noch meine erben ainich glant schuz noch schirm vnd sonnderlich mich die freyhaiten dem weiblichen geschlecht durch die Stifter der Rechten gegeben noch ichts annders nit befrieden noch helfen soll alles getreulich vnd vngenerlich Vnd zu bekrefftigung aller obgeschriebener ding hab Ich Wolff holschuber mein aigen Insigel offentlich an diesen brieff gehangen vnd darzu neben vnd mit bemelter meiner muter mit vleis erbetten die Erbern Sigmunden Furer vnd Hannsen Hubner vnser lieb schweger vnd andere burger vnd genannten des grossen Rats zu Nurnberg das sie zu merer gezeugnus der sachen Ire aigne Insigel auch

offenti-

offentlich hieran gehangen haben des wir izgenannte Sigmund Furer vnd Hanns Hubner also geschehen bekennen doch vnns vnd vnsern erben one schaden der geben ist am Mittwoch sannd Vlrichs tag den Vierden July Nach Cristi vnsern lieben Herrn geburt funffzehenhundert vnd Im Zwainzigisten Jar.

234.

Wolf Holschubers Lehengewalt über etliche Lehengüter und das Halsgericht zu Gräfenberg, Sixten Oelhasen ertheilt.

Ich Wolff Holschuber Burger zu Nureberg, Nachdem Ich von dem A. 1521. aller Durchlewchtigsten vnd großmechtigsten Fürsten vnd Herrn, Herrn karralo, Römischer Kaiserlicher Meiestatt 2c. meinē allergne- digsten Herrn 2c. etliche Lehenn Güter auch das Halsgericht zu Grefen- berg zu Lehenn habe 2c. Vnd dweill Ich auß mercklichen Ehbafftem Brsa- chen die Römisch kay. Mt. persöhnlich nit Ersuchen vnd nach Raffen kan. Demnach hab Ich dem Ern Besten Hern Sixten Oelhasen fleisig gebetten das er meine bemelte Lehen vnd Halsgericht zu Grefenberg In massen wie die altten Lehen brieff von Weylandt Maximilianus Ro. kay. Mt. Hoch- löblichster gedechtnus ausgangen, besagen von meinē wegen, vnd In mei- nem Namē als werr Ich In aigner persohn endtgegen Entpfahen soll, auch gepürlich aid In mein aigne selle darumb vnd derhalb geloben vnd schberrn deshalb gib Ich genandtem Hern Sixten Oelhasen hiemit In Crafft diz Brieffs meinen ganzen vollkomen gewaldt vnd Macht, meine obgerürte Lehen, sambt gemeltem Halsgericht, als In meiner aigen Leibs persohn wie die vorausgangen Brieffe besagen zu Entpfhaen vnd den gepürlichen Lehen eid darumb in mein selle zu thun vnd zuschbern, will Ich alsdann vnd den als igt mit denselben pflichtten vnd aiden Römischer kay. Mt. al- ler maß verpunden sein, als ob Ich Röm. kay. Mt. selbst mit aufferho- ben Ringern persöhnlich einē leblichen gelertten aid zu gott vnd den heyligen geschborn hett oder ymandt andern, wem Es die Ro. kay. Mt. beuelhen würde, dieselben aid sol vnd wil Ich Irer kaylichn Meiestatt be- uelhabern thun geloben vnd schbern wie sich gepürtt. Des zu warer Be- kund, hab Ich den Erbern Sygmundt fürrer meinē frewndtlichen lieben schbager gepetten das er sein angeporn Insigel bey ende diser meiner aigen Handtschrift neben meinē aigen angepornē Insigell, hat fürgetrückt, Doch Ine vnd seinē Erben on schaden beschehen vnd geben am Eritag nach sandt Jorgen tag, der mindern zall, and Im ain vnd zbeinzigsten Jarre.

(Hhh 2)

235.

235.

Wolf Solzschuhers und der übrigen Fritz Solzschuherischen Erben Theilbrief über ihr mütterlich und anfräuliches Erbtheil.

A. 1522.

Wir die hernachgeschriben Barbara Fridrich Solzschuherin seligenn verlassne Sonne und dochter alle Burger und Burgerin zu Nuremberg mit Namen, Wollfgang Solzschuher Katherina Jobst vlstats gelassne wittib Barbara Sigmundt Suerers eeliche wirtin Sigmundt Suerer Emdres schuler Hanns Hubner, als vormundt und anstat, Appalonia peter Sarstorfferin seligen verlassne kinder, Clara Hanns Tuzels eeliche wirtin, Felix Hanns Hubners eeliche wirtin, Ursula Casper Letschers eeliche wirtin, Alle leibliche bruder und schwestern, Veriehen Offennlich für vns auch all vnser erben und nachkomen, samentlich und sonderlich, das wir nach todt und abgang der genannten, vnser lieben mutter und anfraw seligen, aller vnnd ietlicher Irer vns erblich verlassner ligender und varenden habe und gütter, wie die genannt oder gehaissen sein, nichts ausgenommen, noch hindan gesetzt, gott, dem almechtigen zu lob, auch derselben vnser muetter und anfraw seel seligen zu trost vnnd vns allen zu lob und Eren und zuuolziehung des Testaments und letzten willen, so vnser liebe mutter und anfraw seligen, bey guetter hoher wolbedachter vernunft, vor Irem abgang gemacht, und verlassen hat, sollichs wir dan alle ainhelliglich und fridlich zuuolziehen geneigt und gethun haben In beywesen der verordneten gepeten und gefasten vormundt und Schweger Nemlich Sigmundt Surer, Hanns nuzh, Hans Hubner ein Inuentarium, von aller Irer verlassenn hab gütter und schuld nach Inhalt Ires verlassenn testaments vnnd letzten willen, ordenlich beschreibenn und aufrichten lassen, am Sechzehnten tag Januarij, nach Cristj vnseren lieben herren gepurte Im tausent sunffhundert zwey und zwainzigstem Jare Vnnd vns darauff nach laut Innhalt vnnd Inerafft der genannten vnser lieben mutter und anfraw seligen geschafft, vnter vns und miteinander gutlichen freuntlichen entlichen und vnwiderruslichen ertheilung vertragen und gethan nach vnser nedes benugen und wolgefallenn, alle benannte erben vormundt und Schweger, in der theilung vereinigt Inerafft dits briefs, wie von wort zu wort, von stucken zu stucken, von artickeln zu artigkln, hernach volgt — Erstlich ist verhandten an Silbergeschirr als volgt — Mer ist vorhanden an Hewern — Nun volgen hernach die gütter auf dem land zum Neunhoff — zum grindloch — zum krafftshoff — Ertpach 2c. 2c. Nun volgtt hernach alle parschafft — und zu merer sicherhait zeugkhnus und Brkunt, haben wir alle benante geschwistrigitt mit vleis erbeten, die erbern, und weisen Fridrichen tegell vnnd Cristoffenn Surer bede burgere und des kleinern Ratts zu Nuremberg, das Ir jeder sein aigen angeporn Insigill an diser Briefe Siben gleichs lawts mit einer hantdt geschriben, der hetlichen erben ainer gegeben worden,

ge

haigen hat, Des wir iezbenannten Fridrich tegel und Cristoff Surer von vleissicher bitt wegen obbemelter personen wissenlich beschehenn, doch vnns und vnsern erben anschaden bekennen, Der geben ist am Freitag nach dem Sontag Cantate, den drey und zwainzigstem des monats May Nach Cristj vnseren Lieben Herren gepurde, tausent sunffhundert und Ime zway und zwainzigsten Jaren.

236.

A. Ludwigs zu Ungarn und Böhmen vidimirter Lehenbrief, Wolf Solzschuhern über den erkauften dritten Theil an Stadt und Schloß Gräfenberg ertheilt.

Wir Ludwig vonn gots genadenn zu Hungern Behaim Dalmacien A. 1522. Croacien 2c. Kunig Marggraue zu Merhern Herzog zu Lucemburg A. 1522. vnnnd in Slesien, Marggraue zu Lausitz 2c. bekenenn vnnd thun kundt allermeniglich das vnns der Ernuecht vnser lieber getreuer Wolff Solzschuher vonn Nuremberg diemuttiglich vnnd mit vleiss gebetten Das wir Ime ain drittail ann der Stadt Greuenberg mitt sampte dem gericht, aller obrigkeit gerechtigkeit vnngeltt Ezollenn Bildpenn kirchlehen vnnd aller annder seiner ein vnnd zugehorung Inwenndig und auswendig der gemelten stadt gelegenn wie er dann das alles, vnnd ydes von weilennt Katherina Bernhartt Mulnerin Innhaltt Briefflicher vrkuntt zu Nuremberg außgungenn ann sich vnnd seine erbenn erkauftt hatt mit allenn nuzungenn Zinsenn gultenn sellenn gewonnhaidenn vnnd gerechtigkeitenn, Auch die Ghestenn am altenn Schloss vnnd seiner Behausung samptt denn Stedelnn Hofraitenn vnnd Ezwingern, auch den drittail am gartenn darann vnnd bede gertenn die perwndt vnnd stetgwisenn genanntt auch einenn drittail ann der schefferey vnnd halbpewenn veldern Wisnadtt dargu das Holz puch genanntt vnnd alles das Ime zu seinem drittail ann der taylung wordenn vnnd gefallen zusamptt allem dem das In dritter Handt noch vnuertailt ist als das Gericht Kirchlehen frone diennste zu der perwndt gehorig Wasserfless Segmulle vnnd alles das vonn vns vnnd vnser Crone Behaim zu lehen ruret Gennebigelich geruchtenn zu verlehen vnnd alle privilegia Freyheit Oberkait vnnd hergebrachte gerechtigkeit vonn vnsern vorfarn Kunigen zu Behaim vnnd vonn vnns außgungenn wider vonn newenn zu bestettenn zu verleihen vntterthenlich gebettenn Also habenn wier angesehen fleissige bette vnnd willige dienst die vnns genannter Wolff Holzschuher gethann vnnd in zukunfftigenn zeitten noch thun soll vnnd mag Darumb so haben wir aus Behemischer Kuniglicher macht mit wolbedachtem Muett guttem Raedt vnnd rechtem wissen obgemeltem Holzschuherr vnnd seinem erbenn, egenanntt drittail der Stadt Greuenberg mit allenn vnnd yglichenn seinem rechtem gerechtigkeit

(Siii)

fayt

Keytten gewonnenhaitten frayhaidten vnnnd wildfurenn aller nuzung zu vnnnd eingehorung wie ime daselbich an der taylung wordenn samptt wie obgerurt dem gericht vnnnd annderenn das in dritter Handt vnuerthailt vnnnd nit woll tailperlich ist vnnnd was ime ann allem vnnnd yedem vnnnd rechtss vnnnd pilligkait daran zuestenndig wie man ein yedes mit sonnderenn Wortenn nemenn mocht daruonn ann dem allenn gar nichts aufgenommenn noch hindann gesetzt alles zusammenn genediglich verlihen Verleihenn rai- chenn vnnnd gebenn Ime das auch alles vnnn kunglicher machtt mitt vnnnd in crafft dits Brieffs mit der nemlichenn bescheidenhait das der genandt Wolff Holzschuherr seine erbenn vnnnd nachkommen hinfurann alweg vnnnd ewig- elich egemeltenn drittail sambtt Sechsthallenundfibenzig gulden Reinish Jerlichs zins die er auff einenn widerkauff vnnnd ablosung auff Margaretha Helchnerin drittail vnnnd aller Irer zugehörigenn gerechtigkeit auff Greuen- berg vor ydermeniglich habenn vnnnd gewartenn sein sollenn lautt des Kauffbrieffs des wir glawbwirdig Abschrift gesehenn des Datum steet zu Nurnberg am Mittwochenn sanct Brigitta tag Anno im zwainzigsten Jar ausgangenn in welchem Kauffbriue vnnnd Contract wir consentirt vnnnd bewilligt Also das obgenannter Wolff Holzschuherr auch seine erbenn vnnnd nachkommenn hinfurann lautt des selbenn brieffs Eincher frist zu rechter ge- wönnlicher zeit nit bezaldt wurden zu welcher Zeit das geschehe das her oder sein erbenn gemelter Helchnerin drittail mit all ir zu vnnnd einge- horung vnnnd sonit vnnn vnnnd vnser Cron Behaim zu Lehen rurt vnnb die vorgeschribenn Hauptsumma vnnnd verfallenn Zins ann alle verhinde- rung verkauffen oder selbs ann stattd eines Kauffers behaldenn soll vnnnd mag auch damit so sich der voll einer begibbt hinfurann thun vnnnd lassenn sambtt seinen egemeltenn drittail ann Greuenberg an gemelter Helchnerin vnnnd ann meniglichs verhinderung wie vnnnd was er oder sein erbenn wolenn damit Greuenberg dester eher in ein Handt gebracht vnnnd minder vn- annigung were. Auch bewilligenn wir Ime das er vnnnd sein nachkommenn gemeltenn seinenn drittail allein oder die vorgenanntenn Sechsthallen vnnnd siebenzig gulden Reinish Jerlichs Zins allein gar oder eins tayls, wie Ime das fuglich ist verkauffenn verschickenn verphentenn vnnnd versetzenn mag, Sturb aber genannter Wolff Holzschuherr an geschafft so sollen solch lehen sambt bemeltenn Zins vnnnd gerechtigkeit auff sein Sune oder wo er nit Sune hette auff seine Töchter, erbenn vnnnd gefallen. Wo er aber auch nit Tochter heet so sollenn solche Lehen vnnnd Zins awff seine annderenn nechst erbenn gefallen, welche die sein annndere eigne hab erbenn wurden denn oder demselbenn sollenn wir oder vnser nachkommenn kunig zu Behaim solch lehen In aber in aller maß wie diser Briue besaget lei- henn Doch vnnn vnnnd vnser Cron Beheim ann vnsern Lehenhschaff- tenn Herlichaitten vnnnd sunst meniglichenn seinem rechtenn vnnnschädlich Vnnn hatt auch der vorgenannt Holzschuherr gewonlich pflichtt vnnnd aide gethann Vnnn Vnserer Cron zu Beheim getrew gewertig zu sein vnnnd

vnnnd alles zu thun, das eine yder seinem Lehenherrn vnnn Lehen vnnnd vnnn Rechts wegen schuldig vnnnd pflichtig ist ongerude. Wir bestes- tigenn Ime vnnnd seinenn Nachkommenn die vrschribenn Sechsthallen vnnnd sibenzig gulden Jerlichs zins auff Margrethen Helchnerin vnnnd Irer erbenn tayll lautt der vorschreibung darüber ausgängen vor menyglich zu habenn sambt allenn priuilegienn gewonnenhaitenn gericht Wochenmarckt Willtfurrenn vnn Freihaitten sambtt dem Zol vnnnd vnngettt die seine vor- farn vnnnd er vber Greuenberg vnnn vnsern vorsehenn Kunigenn zu Behaim vnnnd von vnnn erworben vnn herbracht habenn in allenn Irren puctenn clauseln Articlen vnn Meinungen gleicherweis als ob sie alle vnnnd yde von Wort zu Wortte hier In begriffen geschribenn vnnnd bestimbt werden. Zu vrfundt mit vnserm Kuniglichenmannhang vnnnd Innsigell besiglet Ge- benn auff vnserm Schloss zu Prag Sontags Sanct Margarethe tag Nach Christi gepurt Tausent Sunffhundertt im zway vnnnd zwainzigsten Vnser reich Hungerischenn vnnnd Beheimischem im Sibennde Jar Ad re- lacionem magi Domi Henrici de Nissenbergg in Schwihaw et Rabn. Su- premj Regni Boemie Cancellarii &c.

Vnnnd wann wir Friderich aus gottlicher Verhenngnus Abbt des Closters zu sanct Egidien in Nurnberg sanct Benedictenn Ordenns Bam- berger Bistums denn obgeschribenn Brieff von dem alldurchleuchtigsten Grosmechtigenn Furstenn vnn Herrn Ludwig von Gottes genadenn zu Hungern Behaim Dalmatienn Croatienn &c. Kunig vnserm genedigstem Herrn ausgangenn ann Permat schrift vnn Innsigell gannz vnuerseertt geseheenn verlesenn vnnnd verhortt, auch gegenn disem vidimus gleichformig erfunden. Darumb habenn wir obgenannter Friderich Abtte von vleissiger Bitt wegen zu vrfundt vnser Apten Innsigell offennthlich thun hemcken ann dis vidimus doch vnnn vnnnd vnserm Closter nachkommen vnschädlich Das gebenn ist auff Sanct Mattheus des Heilgenn zwolffpottenn tag Nach Christi vnser lieben Herrn gepurt Tausent vnn Sunffhundert vnnnd in dem trew vndtzwainzigstem Jar.

237.

**Marr Kosners Kaufbrief über die Erbschaft einer Behau-
sung auf dem Neuenbau, mit dem Beding, daß er dem Verkäufer,
Heinrich Holzschuhern, daraus iärlich 4. Gulden Eigenzinses
reichen und geben solle.**

Nach Hanns von Obernitz Ritter Schulthais vnn wir die Schopffen der A. 1524.
Stat Nurnberg bekennen offentlich mit disem Brieff, das der Erber
Hainrich Holzschuherr Burger diser stat Martin Holzschuhers eelicher
Sone auff den tag am datum benennt vor vnnn In sitzendem gericht fur sich
vnn seine erben veriehen vnn bekannnt hat, das er die Erbschaft der Be-
haus-

(Iii 2)

Haussung hie in Sannt Lorenzen pfarr, auff dem Nemenpaw zwischen Lin-
harten Mulners vnnnd Hanns Conngen Hewsern gelegen, wie die mit al-
ler Irer gerechtigkeit vnd zugehorung vmbfangen ist, vnd er von wegen et-
licher verfallen aigenzins nach gericht's ordnung vnd auff die Execucion ge-
gen Nicolausen Schwentern erlanngt, angetast, entspennt, vnnnd wie recht
were, nach gerichtlichem proceß vnd gehaltner ordnung erstanden vnd zu
sich bracht het, alles nach besag vnnnd Inhalt des Spenbrieffs derhalben
ausganngen am datum lautend Montags nach Lucie den vierzehenden tag
des Monats Decembris des nechstuerschienen drey vnd zwainzigisten Jars 2c.
Marxen Rosner katherina seiner Haussfrauen vnnnd Iren Erben eins be-
stendigen vesten vnnnd Ewigen kauffs wie er das In pester kauffsform vnd
Ordnung der Rechten auch diser stat geprauch am crefftigisten, vnnnd gnug-
samlichsten thun solt vnd kont auffrecht vnd redlich verkaufft vnnnd zu kauf-
fen gegeben hete, verkaufft vnd gab Iren auch hiemit gegenwertiglich zu
kauffen dieselben Behausung — Doch alles mit dem sonderm gedingten
rechten vnnnd beschaidenhaidt, das die obgenanten Marx Rosner, ka-
therina sein Haussfraw Ire erben vnnnd nachkumen Ime dem egemelten
Hainrichen Holtzshuber vnnnd seinen erben, Ierlichn auß gedachter Behau-
sung zu Rechten angenzins, raichen, zynnsen vnd geben sollen, vier gul-
den Reinish Nemlich die zwen an golde, vnnnd die andern zwen an guter
Munz, als zwelffern oder groschlein ne acht pfundt zwelf pfennig fur ein
gulden, alwegen halb zu Sant Walpurgis tag, vnd halb zu Sannt Mi-
chels tag, alles wie Ierlicher zyns vnd diser Stat recht ist, doch sollen die
kauffer Ire Erben vnd nachkumen, macht vnd fug haben solich vier gul-
den angenzins widerumb abzukauffen, Nemlich die zwen mit vierzig gul-
den an golde vnd die andern zwen mit vierzig gulden In guter grober
munz als zwelffern oder groschlein Acht pfundt vnnnd zwelf pfennig fur ein
gulden. Wann vnd zu welcher zeit es Iren vber kurz oder lang fugsam
gelegen vnd gefellig ist, alles getrewlich vnd ungeferlich zu Brkandt ist di-
ser brieff von Gericht zu geben erkannt vnd mit des gericht's zu Nurnberg
anhangendem Insigel besigelt, Geben am Mitwoch nach Petre den
Neundten tag des Monats Marx nach Christi vnsern lieben Herren ge-
purt funffzehenhundert vnnnd Im vier vnd zwainzigisten Jare.

238.

Katharinen Lazarus Holtzshuberin Testament.

A. 1525. **W**ir Burgermaistere vnnnd Räte der Stat Nurnberg, Bekennen of-
fentlich mit diesem brief das vns auf dato die hernach benann-
ten vnnsere Burgere ain geschafft, das vor Iren als Genannten
erzogen auch verschlossen vnnnd versigt uberantwortt haben Also lautten-
de, Ich Katherina Lazarus Holtzshuberin Bekenne vnnnd thue kundt allers-
meins

meinglich, das Ich mit zimlicher vorbetrachtung vnnnd wolbedachtem Synn
vnd mut, auch mit guter vernunft, auch vnbetrangt mit frehem mut,
auch zu stund vnnnd zeit da ich solichs mein nachvolgend geschafft wol tun
kunt vnnnd mocht geordnet vnd geschickt hab wie von Wortt zu Wortt her-
nach volgt Nemlich zum ersten, So schicke vnnnd ordne Ich wann Got der
allmechtig vber mich gepewt vnnnd mein Seel von dem leib zu seinen göttlichen
genaden nympt, Vnnnd So die Seel abgeschaiden ist, von dem leib, So
beuillhe Ich Sy Got meinem Schöpffer in sein grundtlose Barmherzigkeit,
vnd den Leibe sol man auff den kirchhoff gen Sannd Johannis in das Ca-
pellein in die grebtuuss da mein lieber Hausswirt Lazarus Holtzshuber ligt,
hintragen, vnd dahin, als gemelt vergraben. Darnach so ordene vnd Schi-
cke Ich, das man mir soll lewten, in allen kirchen, wie Erber Lewt, sitt vnnnd
gewonhait ist, Zum andern So soll man mich beegen, auch Sibenn vnnnd
dreyssig halten, in der parfusser kirchen, alles von dem meinen verlegt vnnnd
bezalt solle werden. Darnach So schicke ich, das man alle meine schuld,
die öffentlich vnnnd beweyßlich sind, von dem meinen entricht vnnnd bezalt
werden sollen. Item So schicke Ich meinem lieben Sun Lazarus, mein
Silbere vergulte Schewrn mit sampt der deck, die mir mein Hausswirt
geben, vnnnd sein Mutter von seinen wegen, zalt hat vnnnd auch mein grosse
schöne gelbe flederine trühen mit dem kostlichen Schlos, vnnnd auch meinen
flederen schreibtsch, mit der weissen Deck in der grossen stuben stende,
mein gegen got Im pesten zu gedencken. Zum andern so schicke ich mei-
nem Sun Bertold zwey ringlein nemlich meinen Jundfrawen Ring, mit
dreyen stainen, Nemlich ainen rubin diemant vnd Schmaracken, vnd ai-
nen mit dreyen diemant punden, vnnnd ainen Silberin pecher auff ainem
Nidern fuß, mit Haller vnnnd puhel Wappen, mein gegen Got Im pesten
zu gedencken. Darnach so Schick ich meinem Sun Lewppolden mein Hefft-
lein, auch meinen Nahelring Nemlich ain Ammatisten, mein gegen got
Im pesten zudencken, Vnnnd auch meiner Tochter Gertraud Cristanyn
ain Ring, mit funff diemant pundlein mein gegen Got Im pesten zu ge-
dencken, Darnach meiner Tochter Katherina Hallerin meinen gezogen gul-
din Ring vnnnd auch ainen ainzigen versetzten diemant pundt, auch mein
gegen got Im pesten zu gedencken. Darzu auch meiner Tochter Mag-
dalena die zu Sannd Katherina Im Kloster ist, Schicke ich dreyssig
guldin reinish lanndfwerung doch mit dem geding, Nachdem sich die leufft
diser zeit seltsam zutragen, Ob sach were, das mein Tochter aus dem Klo-
ster keme, das Ir die gemelten dreyssig guldin, zusampt Irer gepurender
Hab, volgen solten zu Iren Handen, Wo Sy aber darinnen belibe,
vnnnd nit herawß wolte, das die gemelten dreyssig guldin mein Vormund
ynnen behalten, Vnnnd Ir zu Irer Notdurfft ainglig auff Ir begern,
vnnnd nach der Vormund Rat vnnnd gutbedanken raichen sollen. Vnd dar-
nach So schicke ich Ursula meiner lieben Schnur die mir vil guz getan hat
(Rff) ainen

ainen Ring mit ainem Diemanndt Newtlein mein gegen got Im pesten zugedencken. Item So Schickh ich Martha meiner Tochter all mein gepend claiden, rockh Schauben, vnd Menntzl, gürtl, perwtl, pater noster auch mein ketten vnnnd Halsband mit dem krenzlein, zwey perlein Harpannd, vnd ain perleins krenzlein, vnnnd mein vberig Ring, die Ich nit verschickt oder vergeben hab, Mein Im pesten zugedencken Vnnnd auch So schickh Ich Ir mein schones schlepr ledlein, auch das schon kelterlein darpen. Vnnnd darnach So schickh ich In die vier Siecklobl in yeden ainen halben guldin, den armen In Ir Handt außzutailen, Got fur mich zu bitten, Darnach dem krafft meinem Knecht, vnnnd der kindtbarben meiner mannd Ir yedem vber seinen lort Zwen guldin Reimisch mein zugedencken, Darnach in das Schwester Haws, der dritten Regl Sannnd Franciscj ain guldin, got fur mich zu bitten, Darnach dem Agnoslein meines Suns mannd die mir vil guz getan hat, Schickh ich ain par zilicher leylach, zwey tisch-tucher zwu Handtweheln auch mein zugedencken, Item So schickh ich Jobsten Cristan meinem Aiden einen hohen vergulden außgeflockten pecher mit der deckh, auch seinem Weib meiner tochter den anndern geflockten pecher mit der deckh vnnnd Cordula seiner tochter mein elains vergulds kindtpett pecherlein mit der deckh alle mein gegen Got Im pesten zugedencken, Darnach So schickh ich alle mein vnverschickte vberige hab meinen kinden allain gleich mit einander zu tailen, nach der Stat Recht vnd Reformation, Doch so ding Ich mir solichs mein geschafft zu endern zu bessern mynnern oder mern nach meinem gefallen, diereil Ich lebe, Vnd dises meines obgeschriben geschaffts Seze Ich zu Vormundern vnd außrichtern Meinen Sun Lazarus Holtschuer, Conngen Haller den Eltern vnnnd Gertramt Cristannn mein Tochter, durch gottes willen pittend, solich mein geschafft trewlichen nach dem buchstaben wie es verzaichent ist außzurichten, des sind Zewgen, die Erbarn Hanns Rieter vnnnd Görg Wolckmer, Geschehen auff Sonntag Sannnd Maurus tag den funffzehenden January Anno Tausent Funffhundert vnd in dem Funffundzwainzigisten. Zu vorkund ist diser brief mit der Stat Nurnberg anhangendem Insigl versigt. Geben am Achtzehenden tag January, Nach Cristis vnnsers liebsten Herren geburt Funffzehenhundert vnd in dem Funffundzwainzigisten Jaren.

239.

Inventarium, auf Absterben Katharinen Lazarus Holzschuerin von ihren Erben aufgerichtet.

A. 1525. **Z**u wissen Das wir hernach benantte Cunradt Haller vnnnd Lazarus Holzschuer der zeit Burgere des kleinern vnnnd grossern Rats der Stat Nurnberg Als verordente Vormunder weilandt der Erbern vnnnd Euenthsamen Herr Lazaro Holzschuer vnnnd Frau Katharina seiner Weirtin vnnsers vatters vnnnd schwachers, mutter vnd pafen nachgelassen vnn

vnmundigen kinder mit Namen Pertholdt Leypolt vnd Martha vnd verner mit sambt Gerdrawtten Jobst Cristmanin vnnsere Schwester vnnnd pafen, als Executores vnnnd volgher negstgemeltter vnnsere mutter vnnnd pafen Katharina Holzschuerin seligen gethanen vnnnd verlassen geschaffts Alle habe vnnnd guttere, souil sy dero vff Iren todtlichen Abganngt verlassen Ein lauttere volkomliche darlegung vnd Benennung gethan haben, wie dann die vnnnterschiedlich nachuolgt — An Barschafft — Schulde Item was vnnnd wievil man vnns erben noch schuldig ist — Item was die erben hinwiderumb schuldig sein — Item so hat man versprochen Herren Nicolausen Haller vnnsere schwager zw zuschaz vnd hairattgutt zw vnnsere Schwester Katharina vierhundert gulden Reimisch solch gelt soll Ime von gemeiner habe entricht vnd bezahlt werden — An ligenden Erbstucken Erstlichen an manlehen auf dem Landt zum Refwasser — zum Tann — zum Stainpuhell — Praunspach — Allmaßhoff — Hernach volgen die gutter so aigen sind. Bischpach — zw Speickern — Zins in der stat — An Harnisch vnd wer — Zurkunt haben wir mit vleis erpetteit die Fürsichtigen Erbern vnnnd Weyssen Herr Hannsen Rieter des kleinern vnnnd Herr Bartollmes Haller des grossern Rats der Stat Nurnberg, Das sy zw gewogknuß beider vorgeschribner Inuentarij Ire aigne angeporme Insigel hiran gehanngen haben, Des wir Ingenanntten Rieter vnnnd Haller also wissenntlich beschehen bekennen Doch vns vnnnd vnnsere erben one schaden. Geben am Mittwoch nach dem Suntag Misericordia domini den Dritten tag des monats May vnnnd Cristi vnnsers liben Herren gepurt. Als man zallt, Tausentt Funffhundert vnnnd Im Funffundzwainzigisten Jare.

240.

Selicitas Subnerin Kaufbrief über eine Egenwiesen an der Pegniz hinder St. Sebastian gelegen, auf Wiederkauf.

Nach Wolff Holzschuer diser zeit pfleger zu aldtorff Bekenne in disem A. 1527. Offenbrieff vnd mit meiner aigen Handtschrifft, für mich vnd all mein Erben vnd Erbnemen Das Ich meiner lieben schbester feligen Hanssen Suebnerin vmb mein vnd meiner Erben bessern Nutz vnd frumen willen Mein frey lawter aigne Wissen die gegen meniglich vnfersezt vnd vnferkumert ist hinter sandt sebastian zu hinderst bey dem Bischof Hewsslein gelegen verkawfft vnd zu kawffen geben habe — Des zu warrem Bekund hab Ich obgenandter Wolff Holzschuer mein angeporn Insigl bey ende diser meiner Handtschrifft furgetruckt beschehen vnd geben zu Altdorff den dritten tag Im Merzen an sandt kungundten tag ano 1527 Jar.

(Rfff 2)

(*) 240.

Sieronymus Ebners Kaufbrief über einige Stück Eigenselder, Aecker, Holz und Wiesen bey Mögeldorf gelegen.

A. 1528. **N**ach Hannß von Obernitz Ritter, Schultheiß, vnd wir die Schöpffen der Statt Nürnberg bekennen öffentlich mit diesem Brief, das der Erbar Heinrich Holzschuer, als Vormund weiland Jörgen Holzschuers seligen geschefts vnd gelassner Eniglein, für sich vnd den Ehrwürdigen hochgelehrten Herren Jörgen Bessler, der rechten doctor, Probsts hie zu Samt Sebalbs seines mitvormunds, am nächstvergangen Freytags vor uns Im gericht fürbracht hatt, Sie die Vormund, weren von gemelter ihrer Pfleg Kinder wegen, etlich geld schuldig, daß sie vnnverkauft etlicher ligen den Güter nicht bezahlen könten vnd wer demnach sein Bitt, In hernachbenannte stück zuerkaufen, mitt gerichtlichen Decret zu zulassen, das ist auf gedachter ursach zu beschehen rechtlichen erkand, Vnd hatt d'selb Holzschuer, darauf als bald für sich, vnd seinen mitt vormund, In beysein vnd mit guten Willen der Erbar Mathes Löffelholz an statt Hedwig seiner hausfrauen, die an solchen stücken ein Verpfändung gehabt auch Franzen Imhofs, vnd Jacoben Köpffingas, als obbestimbter Kinder der ansehnlichen ihrer güter halb gesazte Vormunder ofentlich bekand, das er die hernachbenannten, der kind' frey Lanter aigne felder, äcker, Holz vnd Wiesen, bey Mögeldorf gegen der Tullnaw gelegen nemblichen einen Morgen Holz, das zum theil abgehauen were, an vnd zwischen des Köpfners, vnd der alten Lößlin Aecker vnd feldt gelegen vnd einen morgen, sambt einem Viertel einß morgen an holz, Aeckern vnd vngebauten Feld vnd Gwetten an jetztgemelten Köpfners vnd Lößlin holz Aecker vnd Feld vnd an der frauen zu S. Katharina Wiesen stoßend, gegen dem Wager hinabgelegen, mitt grund, pöden, darauf stehendem holz, vnd allen and'n gerechtigkeiten wie sie die Vormunder solches von der Kinder wegen bisher Innegehabt vnd genoßen, dem Erbar herren Jeronimus Ebner, in sein Einßhand, vnd allen seinen Erben, eins vnwidereprechlichen Kaufs auf ewig verkauft vnd zu kauffen gegeben hätt — So hatt Jörg Holzschuer obgenannter Kinder eeleiblicher Vater an heut dato vor sitzendem Gericht bekant daß er in dieses Verkaufen bewilligt haben wölt. Zu vrkundt ist dieser Brief von gericht zugeben erkand vnd mitt des Gerichts zu Nürnberg anhangendem Insiegel versiegelt. Geben an Mittwochen nach Sant Margareth den funfzehenden tag des Monats Julii. Nach Christi vnsers liebsten herren vnd seeligmachers geburt, funfzehn hundert vnd in den achtundzwainzigsten Jaren.

Ludwig Holzschubers und Katharinen Ebnerin Heyratsbrief.

A. 1530. **N**ach Hannß von Obernitz Ritter Schultheiß Vnd wir die Schöpffen der Stat Nürnberg Bekennen öffentlichen mit diesem Brief Das auff dato vor sitzendem Gericht erschienen sind die Erbern Martin Löffelholz vnd Lazarus Holtzshuber Burger diser Stat vnd haben vns ain verzeichnuß der Abred vnd Heyrat gedings So am Montag nächst darvor zwischen dem Erbern Ludwigen Holtzshubern auch Burgern alhie eins vnd Junckfrauen Katharina Ebnerin weylund des Erbern Matthesen Ebners seligen Tochter anders teils aufgericht vnd beschlossen worden ist vberantwort vnd das dieselbigen dermassen vor Inen als dargu insonders erfordert vnd gebeten zewegen erzewgt worden wer bey Frem genannten Aid angesagt lauttennd wie von Wortt zu Wortt hernach volgt. Ob es Got fugt so sollen die Erbern Hannß Ebner Nicolaus Gralannd vnd Emdres Schuler als Vormunder Junckfrauen Katharina weylund des Erbern Matthesen Ebners seligen nachgelassner Tochter dieselben Junckfraw Katharina dem Erbern Ludwigen Holtzshuber weylund Herren Iheronimus Holtzshubers des Eltern eelichen nachgelassen Sune zu der heiligen E vnd Ime zu Ir zu zuschaz vnd Heyratgut geben Achtthundert guldin Reinisch En auch Elaiden vnd ferttigen nach eeren vnd die Hochzeit verlegen auch ain Jar in der Costt halten oder hundert guldin Reinisch darfür geben, alles von dem Iren Dargegen soll der benannt Ludwig Holtzshuber gedachter Junckfrawen Katharina hinwiderumb zuguschaz vnd Heyratgut geben vnd zubringen Lawsennt guldin egemelter werung vnd nemlich also. Welichs vnder den vertzbenannten beiden eelewten vor dem andern mit tod abgienng Nachdem En eelichen bengelegen weren, on leipliche Erben die En miteinander vberkumen hetten. So sollen dem andern das dannoch lebte bede vorgemelte zuschaze Im eigenthumb vnd genyß verfallen seyn vnd werden. Gewunnen En aber Erben miteinander die solten Erben nach der Stat Recht zu Nürnberg, vnd geschehe der fal an Ime Also das Er vor Ir mit tod abgienng vnd leibliche Erben die En miteinander gehabt hetten, hymitter Ime verließ, So solten Ir von beiden zuschazen abermalen Im eigenthumb vnd genyß werden vnd bleiben vierzehnhundert guldin Reinisch auch Ire claiden elainot vnd gepennde vnd dergleichen Weiblicher gezirde vnd geschmuckh zu Irem Leib gehörig, Vnd die vbrigen vierhundert guldin von beiden zuschazen sollen gefallen, vnd werden denselben Ir beider kyndern vnd was Ir nedes hezo hette oder kunfftiglich vberkome In erbs oder annder weise vber vorgemelte bede zuschaze damit mocht es mit sein ainshand handeln tun vnd lassen wie vnd was es wölt vngewunnen

hundert des andern eegenossen und sonnst meniglichs von seintwegen. Vnd solicher vorgemelter baider zuschaze sollte Sy habend vnnnd gewerttig sein auff allem dem das er ließ vor meniglichem. Er solte Sy auch nit benottigen ainichs geschäfts oder aufgehens wo es aber daruber beschehe, so solt es weder kraft noch macht haben. Zu vorkund ist diser Brief von Gericht zu geben erkannt und mit des Gerichts zu Nurnberg anhangen, dem Insigel versigt, Geben am Mittwoch nach sannd Marttag den Sebenundzwainzigsten Aprillis Nach Cristis vnnsers liebsten Herren vnnnd Seligmachers geburt Sunnstzehenhundert Vnnnd in dem dreissigsten Jaren.

241 (*).

Gerichtliche Abschrift eines gutlichen Vertrags zwischen Wolf Holzschubern und Margarethen Helchnerin etlicher Irrungen halber, gedachtem Wolf Holzschubern erteilt.

A. 1530. **N**ach Hanns von Obernitz Ritter Schulthais Vnnnd wir die Schöpffen der Stat Nurnberg Bekennen offentlich mit diesem brief, Das an hewt dato vor vns in Gericht erschinen ist peter Westt des Gerichts geschworner procurator vnnnd in namen vnnnd an stat des Erbern Wolff holtzshubers burgers diser Stat mundtlich furbracht hat verschiner Jar wer zwischen Im dem Holtzshuber an ainem, Vnnnd der Erbern Fraven Margareth weylund hannsen helchners seligen verlassener Wittib am andern tailen, ettlicher Irrung halber, so sich zwischen beiden partheien gehalten hetten ain gutlicher vertrag gemacht aufgericht vnnnd in dis Gerichtz buch Conservatorium genannt mit der Zal Sunnstzehene bezaichnet am Sechszundfibenzigsten plat eingeschriben Welcher vertrag in gemeltem buch also eingeschriben funden ist vnnnd verlawt wie von wortt zu wortten hernach volget.

Ansag Bartholmesen hallers. Wilhelm Derrers vnnnd Maister hanns Beheims als von Gerichts wegen verordnete zwischen Wolffen holtzshuber vnnnd Margreta helchnerin In allen Iren Irrthumben zu Grefenberg gehandelt. Inuermogergannner Vrtail Sexta post Iudica Anno 2c. xx^o zwischen Margreth helchnerin an einem wider Wolffen holtzshuber anderstails am Statgericht zu Nurnberg eroffennt, Darzu Bartholmes haller, Wilhelm derrer vnnnd Maister hanns Beheim von gerichts wegen gutlich zu enttscheiden gewisen, als dieselben am Frentag nach Witi dis lawffenden Jars in beysein baider tail zu Grefenberg erschinen, die partteien nach notturstt verhört vnnnd aller Sachen in der gutte vnnnd mit wissen zuuertragen furgenomen, als nemlich zwischen Wolffen holtzshuber fur sich selbst vnnnd Margareth helchnerin fur sich vnnnd Junckfrauen Barbara Wolffenkegels tochter gehandelt, Der ersten Claghalben Wolffen holtzshubers Rechnung die Sechszhundert vnnnd newnzech guldin reinisch betreffend, dar Sun vmb zwahnhundert vnnnd Sechs guldin geJeret sein soll Ist auff besichtigung

der Rechnung mit baider tail wissen vnnnd willen vertragen, das holtzshuber soliche forderung der zwahnhundert vnnnd Sechs guldin fallen hat lassen vnnnd darumb quittirn soll. Der andern Clag halben der helchnerin Rechnung hundert vnnnd achtundfibenzigth guldin Reinisch halben dieselb Rechnung besichtigt vnnnd daraws erfunden das solicher Rest der hundert vnnnd Achtundfibenzigth guldin, durch die helchnerin Wolffen holtzshuber zu gut aufgeben worden. Darumb er holtzshuber schuldig Ir der helchnerin zu widerkern nachvolgender gestalt Er holtzshuber sein Erben oder ain jeder Innhaber der Sechszundfibenzig vnnnd ains halben guldin Jarlichs Zins so Sy die helchnerin dem holtzshuber bis auff widerkauff Jarlich raichen vnnnd geben soll der soll Sy holtzshuber annderhalben Jarzins nach dato volgend als nemlich hundert Vierzech guldin vnnnd drey ortt erlassen, und Sy Ime, oder von solchen guttern dieselben zeit zugeben, nichtzit schuldig sein, Vnnnd Er Ir dargu par geben vnnnd bezalen zwainzig guldin Reinisch Vnnnd nachdem Ime holtzshuber in der tailung das groÿ haus worden, des sich helchnerin beschwerde So soll er holtzshuber das clain haws fur derselben tail behalten vnnnd Ir der helchnerin fur solchen Wechsel auch dreynduierzig guldin abgeen, damit Sie die helchnerin der hundert vnnnd achtundfibenzigth guldin laut Irer Rechnung vergnugt vnnnd bezalt wurd. Der dritten Clag halben das Salpuch betreffend Soll nochmals lawt der Vrtail In ein dritte Hannot gelegt werden, Der vierten Junff'n Sechsten, Sibenden, achten, vnnnd Newnnden elagen halben sind die partteien mit wissen vnnnd verwilligung nachvolgender massen vertragen. Alle Dyllen vnnnd pretter sein in beywesen der partteien gesamt getailt, vnnnd Ir yedem fur seinen drittail Newn schrott mit dyllen vnnnd vierunddreissig preter gefallen vnnnd worden So haben die partteien der Sechsten clag halben die Siben Segpawmen so gefelt ligen zum paw vngetailt zuuerprachen vnnnd auff gleichen Costen zu der Segmul furen vnnnd schneiden zu lassen. Vnnnd die grossen vnnnd clain behausung, Stedel, hoffstat, das alt Burgstall vnnnd anders noch vngetailt betreffend, Soll das alt Burgstall diser zeit vnvertailt Ir yedem zu gleichen tail steen bleiben. Dergleichen soll das klain hewßlein sampt dem krostall daran fur ain drittail vnnnd dargu ain skal, ain Schweinstal, der an die Zwynngermawren gesetzt soll werden, vnnnd ain drittail der beider hoffstat hanns Schusters vnnnd hanns Foherls hewser, Wolffen holtzshuber fur seinen drittail volgen vnnnd werden. Vnnnd das Schloss oder groÿhaws soll mit sampt den andern zwayen Stedeln vnnnd zwayen drittailen beyder hofe hannsens Schuster vnnnd hannsen Foherls hewßern, Barbara Wolffen kegels Tochter, Vnnnd Margaretha helchnerin Ir yeden zum halben tail fur seinen drittail volgen vnnnd bleiben. Vnnnd soliche behausung nachvolgender massen auff gleichen Costen gepawt vnnnd getailt werden, Erstlich sollen zwu Thur aine zu der Rechten, die ander zu der linken seyten zu eingang aines yeden halben tail

geprochen. Zum andern soll vnnndten Im Zennen desselben ain keler, auff das grössst so sich des grunds halben erleiden will allain mit ainer Stiegen vnnnd ainer vnnnderschiedlichen Mawrn das halbtail des keler bleib, desgleichen soll noch ain gewelb wie das annder so hezt vor awgen gepawt, das gegen vber auch gemacht werden, damit ain yeder tail ain keler vnnnd gewelb hab, Vnnnd der Zennen ob dem keler vnnnd gewelben sollen die pretten Durchzug vnnnd Serol awszgewechsselt vnnnd anderst eingezogen, vnnnd abermalen ain Schidmawr auff dem keler, vnnnd In yedem tail ain Stiegen zum auffgang desselben gemacht werden, Vnnnd in dem andern Gaden als vor der kuchen neben der grossen stuben soll abermals in mitten des haws ain schid von Nigeln, vnnnd fullstain vnnnd in yedem tail stiegen, Vnnnd darnach auff vnnnd auff ynnen Schidwannndt gemacht werden, Vnd soll der helchnerin In ein beygang awz Frem tail auff gemainen Cossen In den heztgepawten kirchgang gemacht werden. Es soll auch der hoff, zwoynnger prunnen, Bad, Ir yedem tail auff das mal gleich vngetailt pleiben. Aber das Gertlein soll hewr die keylin Im Linundzwainzigisten die helchnerin vnnnd im zweyundzwainzigisten Jar Wolff Holtshuber nyessen, wie das los geben hat. Vnnnd ist erstlich worden Junckfraw Barbara Wolffen keyls tochter die Thur zu der linken seyten, Desgleichen derselb keler Zennen das hezt gepawt gewelb vnnnd derselb auffgang In die grossen Stuben die Stub vnnnd kuchen. Darnach dieselb Stieg hinauff vnnnd In dem andern Gaden die hynnder Camer vnnnd dasselb halb haws auff vnnnd auff zu der Rechten hanndt des eingangs. Item so ist Frawen Margaretha helchnerin zu Frem drittail, oder halbtail des haws worden, die Thur zu der rechten seyten des haws, derselb keler der Zennen, das gewelb so man pawen soll die Stiegen, vnnnd die gross hynnder Camer, Sampt dem Speiskemmerlein Im ersten vnnndern Gaden, darnach die Stiegen hinauff, vnnnd die Stuben vnnnd Camer dagegen vber aneinander gelegen Sampt demselben halben haws zu der linken hanndt des eingangs, durch auff vnnnd auff, wie dann diese tailung durch ain vngenerlich los yedem tail gefallen vnnnd worden ist. Weiter hat Wolff holtshuber Ir der Helchnerin vnnnd keylin all Ir armlent aller Irer pflicht ausserhalb der vrschd, ledig gezelt, doch der pflicht Von wegen der gutter so Ir ettlich hynnder Ime haben vnennntledigt, vnnnd Sy von neuen an die Helchnerin zuuerherren gewisen, wie Sy dann die alszpalb In glubt vnnnd aid, laut der vrtail genomen, den Rate Burger vnnnd peinlich gericht mit Ime, fur Ir zwen drittail besetzt, Voit Burgers maistere, vnnnd Amptlent gemacht, vnnnd sich bewilligt vnnnd zugesagt den paw, In Jar vnnnd tag, oder so kayserlich Mayestat, zuempfehen lassen. Holtshuber vnnnd helchnerin haben sich auch enndtlich bewilligt vnnnd zugesagt alles Angelt, Sol vnnnd Wamndel auch das gelt, von dem Abbt von Weissenach In ain gemaine puchsen zu legen, vnnnd den paw dauon zuwolspringen, Darnach soll ain yeder tail seinen drittail auff seine Cossen pawlich vnnnd wesenlich halten. Wolff Holtshuber hat sich auch bewilligt vnnnd zugesagt,

zugesagt, der helchnerin die dreyhundert, Vnnnd acht pfundt, so Er vnnnd keylin In seiner Junngsten Rechnung schuldig bliben. Also par zuentrichten vnnnd zu bezalen, Item die gepew zu Grefenberg betreffend, so durch die verordneten fur notturfstig erfundten, vnnnd von den partteyen zumachen angenommen vnnnd verpflichtet, auch in beysein Vnnnd angeben maister hannsen Beheims verdingt, vnnnd auff gleichen Cossen aines yeden tails gemacht werden sollen. Erstlich sollen die Zwerchewser Im Dach abgetan die bede Stuben widerumb gemacht, vnnnd die Sparren erlegt vnnnd zwen Wolben in das Dach auch mit Ziegel vnnnd press aneinander gepawt, pesseret vnnnd da gedeckt werden. Zum andern So sollen zwo Thur vnnnd in das Schloß aine zu der Rechten vnnnd die annder zu der linken hanndt auch ain keler vnnnd gewelb ain Schidmawr in demselben keler vnnnd aine in dem Zennen vnnnd zwo Stiegen yede zu ainem sonndern auffgang sampt den neuen prettern an dem Zennen gemacht werden. Darnach Im ersten Gaden aber soliche ain Schidwannndt von Nigeln vnnnd Dambstain, vnnnd aber zwo Stiegen zu aines yeden auffgang dergleichen ain Schidwannndt Im andern vnnnd dritten Gaden sampt den Stiegen bis in den furst In ains yeden tails auffgang. Vnnnd nachdem nur zwen Stedel vor awgen. Solen dieselben in drey tail getailt vnnnd die mit den alten ziegeln vom Schloß gedeckt, vnnnd gepawt werden, das yeder tail ain Stadel haben mag. Aber Nachdem das Schloss nit vih oder Rossstall vnnnd doch das clain haws dieselben hat, so sollen auch die zwo hoffstat So peter Schusters vnnnd hannsen Soherls gewest sein einem yeden tail ain drittail zu ainem Wihhaws vnnnd Rossstall, auff Iren Cossen volgen zu pawen, vnnnd werden. Vnnnd das clain haws soll von allen tailen auch auff das mal mit decken gepawt werden. Es soll auch ein yeder tail in ainem monat dem nächsten auff seinen drittail zehen guldin Reinish erlegen vnnnd das gelt vom Abbt von Weissenach darzu gepracht werden vnnnd von solichem gelt sollen die drey Bont die Bedachnung des Schloss vnnnd Stedel vnnnd klain hewgkain wie hiewor stet zwischen hie vnnnd Michaelis nechstkunfftig machen lassen, vnnnd der andern gepew halb soll ain gemaine puchs den dreyen Bonten geben vnnnd Sy allen Sol, Angelt, Wamndel, einnemen, vnnnd darnach von demselben gelt den keler, gewelb, Schidwannnd vnnnd anders gepew, solanng das gelt weret, doch das vnuerzogenlich vnnnd stetfigs gepawt werd pawen lassen. Doch sollen die zwo hoffstett hannsen Soherls vnnnd hannsen Schusters hewser vber ain Gaden hoch awsserhalb der tachtung von kainem tail gepawt werden. Angesagt In Iudicio durch Bartholmes haller. Wilhelm Derrer vnnnd Maister hanns Beheim den Jungern am Frentag nach Wdalric den Sechsten July. Anno Lawsennt Junffhundert, Vnnnd Im zwainzigisten. Vnnnd hat obgenannter peter West von egemelts holtshubers wegen, gebetten, Nachdem er der holtshuber solichs vertrags brieflich vrtund zuhaben not-

(M m m m)

turff

turfftig were, Ime die in glaubwürdigen schein mit zutailen, Diemeil dann sein anshinnen, fur zimlich angesehen Ist Im diser brief von Gericht zu geben erkannt, besigt, mit des Gerichts zu Nurnberg anhangendem Innsigil. Geschehen am montag nach Saindt Kilians tag den Viltften des monats July, Nach Cristis vnnseris liebsten herren vnnnd Seligmachers geburt Sunnffzehenhundert vnnnd in dem dreissigsten Jaren.

242.

Magdalenen Solzschuherin, Klosterfrauen zu St. Katharina, Quittung über 10. Gulden, welche ihr Paul Solzschuher vermachet hat.

A. 1533. Ich Schwester Magdalena Solzschuherin Bekenn mit diser meiner eigen hant schrifft Das mir die Erweren vnd weissen Herrn Lazarus Solzschuher mein lieber pruder vnd Herr Jeronimus Solzschuher mein lieber vetter freuntlich außgericht vnd bezahlt haben zehen gulden reinisch Dye mir der erwer paullus Solzschuher mein lieber vetter in seinem geschafft vnd letzten willen geschickt vnd v'meint hat sein gegen got zu gedenden vmb solche Bezalung der zehen gulden sag ich die obgemelten erweren vnd weissen Herrn quid ledig vnd loß vngewerte Des zu warem vorkunt hab ich mit fleiß erpeten mein erwidige liebe Mutter priorin das sy yr priorat ambt Insigil getruet hat zu ennt diser schrifft geben an dem andern tag des Monat Augusty nach Cristy vnseris lieben Herrn gepurt tausent funfhundert vnd im treyhuntreisigsten Jare.

242 (*).

Friedrich Joachims von Seckendorff Mannlehenbrief, Sebastian Solzschuher und seinen Brüdern über unterschiedliche Stücke und Güter ertheilt.

A. 1535. Ich Friedrich Joachim von Seckendorff Nolt zu Weiffendorff Bekenn offentlich mit disem brief, Das Ich zu manlichen Recht vnnnd redlich verlichen hab, Vnnnd verlenhe hiemit in crafft dis briefs, Dem Erbern Sebastian Soltschuech fur sich selbst vnnnd als Lehentrager Christoff Jeremias Caspar Karl Melchior Balthasar Gabriel Soltschuecher all seine Brueder, Sebastian Soltschuechers nachgelassenen Sönen sambtlich, vnnnd allen Iren Elichen Nennlichen Leibs Erben vnuerschidenlich vier Ecker, die Hanns Rither paudt hat, zu der kleinen Reit, Pawet hez Hanns Pefler, ein Eckerlein zum Almans hofe, von Caspar Maler erkaufft, Pawt hez Heinz Plossner, Ein Acker vom Dril Muller erkaufft, Ein Acker, von Connz thimer erkaufft, Ein Acker vnnnd ein Wisen die Furterin genant, ein Wisen die Pfeilerin genant, die Heinz Muller Pawt hat, die penckh wisen

wisen, Ein Garten, ein morgen Ackers das die Connz Mullerin Pawt hat, Pawt hez der Höffel, Ein Guetlein, darauff etwan Herman Schneider gefessen ist, Vnnnd hezund Pawt Lienhart Follat, Zwen morgen Ackers vff der eben gelegen, die Fritz Muller gepawt hat, die primdel wisen, am Bach gelegen, der Ist bey einem tagwerckh, Ein herbst wisen, Mer ein Acker, Ein Gartten vnnnd ein Wisen bey der Soes gelegen, Pawt vor Zeiten Connz Stenng, Pawt hezund sein Tochter, die Schusterin, Also das Sy das alles, mit Iren zu vnnnd eingehörungen, zu Dorff vnnnd zu Feld, Nun fur, bas Innhabenn, Nuzen, Nyessen, wemden vnnnd Keren, sollen vnnnd mungen, nach Irem besten nuz, vnnnd frumen, als Manlehens Recht ist, Vnnnd verlenhe In alles das Ich Iren von Billigkeit vnnnd Rechtswegen daran verlenhen soll, Doch mir vnnnd meinen Lehenßerben, an vnser Lehen schafft vnnnd sonnst Menigelichen an seinen Rechten on schaden, Des zu vorkunt hab Ich mein Eligen Innsigil an disen brief gehangen, Gegeben zu Nurnberg, zum Guldinreiz, Sonntag Misericordias Domini Nach Christy vnseris heylands gepurd Sunnffzehenhundert vnnnd in dem Sechfunddreissigsten Jar.

243.

Wolf Pömers Kaufbrief über vier Gulden iärliches Eigensinses aus einem Hause auf dem Judentkirchhof.

A. 1537. Ich Sigmund Soltschuber Burger zu Nurnberg, Nachdem Ich ab, vnnnd A. 1537. auß Lenhardens Weynschensfelders seligen gelassen Wittibin vnnnd Erben, Auch Burgere alhie, Eckbehausung vnnnd Erbe, In Sannet Sebaldis Pfarr, vffm Judentkirchhof, vor dem Inndern Laufferthor, zwischenn Hannsen schreyners Behausung vnnnd gartten gelegen, wie die, mit Irer zugehorung vnnnd gerechtigkeit ombfangen vnnnd begriffen ist, Die Angenenschaft samdt vyer guldin Reinisch Inm mung, ye Acht pfundt vnnnd zwelf pfennung fur ein guldin gerechnet Zerlichs angenzynnß, halb Walburgis vnnnd halb Michaelis zureichen, habe, welche von weylund Balthasar Soltschubern meinem lieben Bruder seligen Erblich vff mich thommen synnz. Also vnnnd von solcher ankunft So bekenne Ich, vnd thw kunt offentlich mit dem Breyß, Fur mich, vnnnd all meine erben, das Ich geregte Engenschaft vnnnd vyer guldin Angenzynnß dem Erbern Wolffen Pömers auch Burgern alhie zw Nurnberg, Inm sein einshannndt, vnnnd all seinen erben, Eines bestendigen, vesten, vnd vnnwidertrenblichen kauffs, auffrecht vnd redlich zu kauffen geben habe, Verkauf vnnnd gnb Ime hiez mit wissentlich zukauffen, die gedachten Engenschaft vnd vyer guldin Engenzinnß, wie das zum rechten vnd sonnst nimmer crefftigst sein soll, kan vnd mag, ——— Vnnnd des zw warer vrbund, So hab Ich oben nennter Sigmundt Soltschuber verkauffer, mein engen Innsigill, an den

(M m m m 2)

Breyse

Brüder gehangen, Dargw erbitten, die Erbern Steffan Baumgartner vnnnd Endresen Drttel, bede Burgere vnnnd genannten des grössern Rathes zu Nurnberg, das Sie Ire engene Insignill, auch neben das mein angehangen haben, Welchs wir bezgenannte Steffan Baumgartner vnnnd Endres Drttel also wissenentlich beschehen sein, Bekennen, doch vnnns, vnnnd vnnsern erben on schaden, Der geben ist vff freytag nach dem Sonntag Iudica genannt Inn der Wassen, den drehundzweinzigsten tag des Monats March, Nach Cristti vnnsern lieben Herren Geburde, Sunffzehnhundert vnnnd Inn dem Sybenunddreissigsten Jarenn.

243 (*).

R. Ferdinands I. Bestättig- und Belehnungsbrief, den von Wolf Solzschubern P. R. Rathe verkauften dritten Theil an Grafenbergh betreffend.

A. 1537. **W**ir Ferdinand vorn got's gnadenn Römischer kunig zue allenn zeittenn merer des Reichs Inn germanienn zue hungern Behaim Dalma- tienn, Croatienn, Romanienn, Seruienn gallitien Lodomirienn Cumanien, Bulgarienn 2c. kunig Infant Inn Hispanien erzhertzog zue osterreich hertzog zue Burgundi Marggraff zue Merhern hertzog zue Lüz- zemburg In schlesienn zue Brabant zue steier kerndn Crain wirttemberg vnnnd Deckh furst zue Swabenn Marggraue zue lausitz 2c. gefurster graff zue hab- spurg zue tirol zue phirtt zue liburg vnnnd zue gorz 2c. Lanntgraff inn elias Marggraue des hailigen Reichs ob der enns vnnnd zue Burgau herr auff Der windischenn March zue portenaw vnnnd salms Bekennenn vnnnd thuenn kunth aller Mengiglich das vnnns vnser getreuer lieber Wolff holzschueher Burger zue Nurnberg vermug vnnnd inhalt auffandung der datum Samb- stags an sant Simann vnnnd Judas tag vershinens Sechs vnnndreissigsten Jars. Diemuetigest zuerkennenn hatt gebenn lassenn, das er seinen dritten taill an dem stetlein Gressenberg Sambt dem gericht aller oberkeit gerechtikeit vngellit zöllenn wilspann kirchlehen vnnnd aller ander seiner ein vnnnd zugehö- rung Inwendig vnnnd auswendig des gemelten Stetlein gelegenn wie er holzschueher dan das alles vnnnd Jedes umb weilant katherina Bernhartt mullerin Inhalt briefflicher vrfunth zue Nurnberg ausgangenn an sig vnnnd sein erbenn erkaufft hatt mitt allenn nuzungenn zinsenn gultenn sellenn gewonhait- tenn vnnnd gerechtikeithenn auch die gestein am altenn schloß vnnnd seiner Be- haussung Sambt dem stelein hoffreitenn vnnnd zwingern dargue dem drittenn taill am gartten daran vnnnd Bede gertten die peunt vnnnd Steigwissen genant auch ainenn dritail an der schefferei vnnnd halbpewenn feldern wismadt dargue das holz puch genant vnnnd alles das Inne zue seinem dritail an der dar- lung wordenn vnnnd gefallen zuesambt allem dem das Inn dritter handt Noch vnuertailt Ist als das gericht kirglehen frone Dienst zue der pendt geho- rig

rig wasserflus segmule vnnnd alles das So von vnnns vnnnd vnserer Cronn Behaim zue legenn Kurtz vnnnd sunderlich Sechshalb vnnnd Sibenz- zig guldenn Reinish jarlichs zins die er aus seinenn widerkauff vnnnd ablo- sung auff weilent Margaretha helchnerin drittail vnnnd aller Irer zugehö- rungenn gerechtikeitt auff gressenberg So Ist getachter helchnerin verlassner sun Gabriel helchner Innenn hatt vor jedermenichlichen habenn vnnnd gewart- tenn sein solle lautt des kauffs Brieffs des datum Nurnberg Mitwochenn Sant Brigtn tag vershinens zwainzigstem Jars den erbern vnnsern vnd des Reichs lieben vnnnd getreuen Burgermaster vnnnd Rath der stat Nurn- berg verkaufft hab, vnderthenigst Bidundt solche Lehenn vnnnd Lehenns- pflicht von Inne genediglich aufzuheben vnnnd gedachtem Burgermaster vnnnd Rath der Stat Nurnberg gnedigst zue leihen auch die vorigenn derhalben ausgegangen Billigung vnnnd Bestedigungen widerumb von Newen zue Con- firmiren vnnnd Bestedigenn der gleichenn vnnns auch gedachte von Nurnberg Inne solche obgemelte erkauffte Lehenn gueter vnnnd zins gelt gnedigst zuuer- leihen vnnnd die Inhemelten vorausgangenn Bewilligungenn widerumb von Newen zue Confirmiren vnnnd zue bestedigenn vnderthenigst ersuchenn lassenn Habenn wir angesehen zimlich fleisig Bet — — — Des alles zur vrfunth Besigelt mit vnserm koniglichen anhangentenn Insignell gebenn auff vnserm kuniglichem schloß prag am zehenden tag des Monats aprilis Nach Chris- ti geburt Sunffzehnhundert vnnnd Im Sibendreissigsten vnserer Reiche des Römischenn Im Sibendenn vnnnd der anderen aller Im auffsittenn Jarenn.

244.

Margarethen Wolf Solzschuberin Testament.

Ich Margreth Wolff Solzschuberin Bekenne gegen allermeinigl. A. 1537. chen, das ich bey guter vernunft vnd freyer willkure, darzu mich nymannt benodt noch beredt hat, Wenn got der Herr mich von disem Leben mit todlichem Abschaide erfordern würde So wil ich meinen letzten willen guter vnunft hiemit verordent vnnnd crefftiglich geschafft ha- ben, das es nach meynem Absterben entlich vnd vneynsprechlich also gehal- ten werden soll, mit volzhung wie dise schrift auffweyset, darwider sol khein widerttenlung vor einigem rechten oder sonst beschehen, Erstlich so ist mein entlicher will vnd Meynung Nach dem mein dochter Ursula genant, dy doctor Anthoni schedel gehabt Vnd yzo sich zu Hansen Mussel zu Erma- reut verheyrat hat, die nu vorhin mit guten cleinaten vnd erlichen claidern vnd geschmuck zimlich vnd wol versehen ist, Vnd ich gern auff Mutterlicher treu vnd liebe, meyer andern Jungern dochter Magdalena genant, so ich leben solt auch wol versehen wolt vnd zu einer erlichen freunttschaft vnd Heyrat helfen vnd radten, als einem gewolgigen kinde, demnach so schaff vnd schick ich nach meynem tötlichem abgang, alle meine cleinat, keten, ring, befftle,

hefftle, auch perle vnd was von gold, edelsteinen oder silbergeschmuck ist, des gleichen alle meine claiden sy sein wulle lenne oder sendin, sewchle, schlayer, vnd alles das meiner weyplichen zugehöre gewest ist, an allem geschmuck wie das namen hat, oder genent werden mocht Auch mein Liethene vnd mer ein Eschne truhē die zu Altorf vnter meynem schlappeth gestanden ist Sampt allem dem das darinne begriffen ist Es sey was es woll, darinne Inwendig an beiden Truhē Magdalena Holzschuberin geschriben stet Dise gemelte zwu truhē vnd alles das darinne begriffen Auch alles was sonst meiner weyplichen zugehöre gewest ist, sambt allen claidern vnd cleinoten wy man das benennen mocht, sol alles vnd jedes mein Wolf Holzschuber, dy weyl er lebt vnd als lang In seiner freyen Einsant behelten biß sich mein Tochter Magdalena, doch mit seinem guten willen vnd wissen verheyrat, vnd alsdann vnd darvor nit so sol gemelter mein lieber Gewirt solchs alles vnd jedes, gnanter meiner Tochter Magdalena zu geben schuldig sein, on alle eyntreg vnd meniglichen ver hinderung Wie mir dann mein Wolf Holzschuber zu thun zugesagt, Auch so schick ich meiner Tochter Ursula Hans Meufflin zwenzig gulden fur ein cleinot, mein darben zu gedenden, die Ir mein Wolf Holzschuber auch außrichten vnd gegen gepurlicher quittung bezalen sol Wo sich aber mein Tochter Magdalena mit meins Gewirts Wolffen Holzschubers willen vnd wissen nit verheyraten vnd sich selbs on seinen guten willen verelichen, oder sich sonst nit erlich vnd redlich halten wurde So solt der gemelten Magdalena gar nichts dann dy Legittima Desgleichen der Hans Meufflin auch, wo sie dis mein geschafft nit halten wurde, nit mer dann die legittima werden. Vnd solt alles vnd jedes In meins Wolff Holzschubers einsant steen vnd bleyben, das solt oder mocht er selbs behalten oder der Ursula Meufflin darvon geben was er wolt, on meniglichen ver hinderung. Auch sol auch mein Wolf Holzschuber, wedern meynen dochtern oder meinen Herren einem Erbarn rath zu Nurnberg noch sonst gar nyman einichen Inuentarium, derhalb aufzurichten oder rechenschafft was ich an allen vnd Jeden verlassen hab, Darumb noch darvon zu geben nit schuldig sein Vnd In seiner Eins Handt steen vnd pleyben, biß er dy Magdalena verheyrat hat. Solchs alles vnd Jedes stet vnd vest zu halten ist mein entliche letzter wille vnd mannung Vnd ob diß mein gschefft vnd letzter will Im namen eins zierlichen Testaments nit crafft oder macht haben thont noch solte, So bezeug vnd wil ich doch, das es als ein Codicill oder als ein ande geschafft vnd letzter will tugen vnd crafft haben soll, als were es mit aller zugehorender Zierlichkeit gemacht vnd auffgericht Des zu warer vrkunt vnd Zeugnus hab ich erstbenante Margret Wolf Holzschuberin mit Bleiß erpeten die ersamen vnd weisen Burgermeister vnd Rath zu Altorf das sy dises mein gschefft vnd letzten willen mit Irer Stat Secret Insigl, zu ende diser schrift gedruckt becrefftigt, vnd von aussen damit besigelt vnd beschlossen haben, biß das zu gepurende Zeit, wider auffgeprochen vnd geöff-

net

net werden mag. Ich hab auch zu solcher sach vnd Siglung Insonderheit zu Zeugen erpeten, Hansen Marschalck, alten Burgermeister, Hans geer, Peter koller, Mz fels, Lorenz stock, Mathes schad vnd Jorg zilg, alle des raths, den auch solch mein Testament vnnnd letzter wille vorgelesen ist Solcher erpetnen erzeugnung vnd Siglung wir hysternante Burgermeister rathe vnd zeugen also geschehen bekennen Geschehen Am freytag den Achtezehenden May, der gepurt Christi Im funffzehnhundertsten vnd sibē vnd dreyßigsten Jarn.

245.

Georgs, Marggr. zu Brandenburg, Mannlehenbrief, Hanns und Sebastian den Holzschubern über ein Gut zu Buch ertheilt.

Von gottes gnaden Wir Georg Margg zu Brandenburg, zu Stettin A. 1537. pomern, der Cassuben vnnnd Bennden, auch In Schlesien zu Jegerndorff vnd 2c. Herzog, Herr der furstenthumb Opeln Ratibarn Burggfe zu Nurnberg, vnnnd furst zu Rugen, fur vnselfst vnd an stat, des, Hochgebornen Fursten, vnnsers freuntlichen lieben Jungen Vetern, Herrn Albrechts Margg'sen zu Brandenburg 2c. Bekennen vnnnd thun kunth offentlich mit disem Brief, das wir vnnsern lieben getreuen, Hanns sen vnd Sebastian Holzschubern gebrudern zu Nurnberg, zu rechtem Manlehen, recht vnd redlich verlihen haben ain guet zu puech, das Conz Arnold paut, Welchs sie dauor wonn Irem vatter, gabrieln Holzschubern seligen ererbt, Vnnnd hezund, vonn pangragen gabrieln, Jacob vnnnd Niclas den Holzschubern, gebrudern, vff sie komen ist — — Zu vrkunth ist diser Brief mit vnnsrem anhangendem Secret Innsigel besigelt, Vnnnd geben zu onolzbach am Montag nach Laurentij Nach Christi vnnsers lieben Herrn geburt funffzehnhundert vnnnd In sibē vnnnd dreyßigsten Jarn.

245 (*).

Sigmund Fürers Kaufbrief über das Schloß und verschiedene andere Stücke und Güter zu Röttenbach.

Nach Hanns Tengel, Barbara sein eeliche Hauffrau hzt wonhafft zu Er. A. 1539. lanng, vnnnd Ich Sainrich Holtzschuber Burger zu Nurnberg. Bekennen für vnns vnnnd all vnnsere erben vnnnd nachkommen vnnnd thun kunth allermeniglich mit disem offen brief, das wir recht vnnnd redlich verkauft vnnnd zukauffen geben haben, vnnnd geben auch ains bestennidigen ewigen kauffs wie wir nach ordnung aller recht thon sollen vnnnd können, zukauffen, mit Crafft vnnnd Vrkund dits brieffs Dem Erbern Herrn Sigmund Fürer des Kainern Raths zu Nurnberg vnnnd allen seinen erben die hernachbenannten stück, (N n n n 2) zinst,

zinst, weiset vnnnd gerechtigkeit, Mit Namen das Schloß bey Rötenspach liggend, mitsambt dem graben, vorhöfen, heusern, stadel, gärtten, Item den grossen weyer oberhalb des Schloß vnnnd den andern weyer vnnnderhalb des Schloß, sambt einer wisen daran, Item ein Hamer bey gemeltem Schloß — Item ein segmül bey dem Obernweyer, sambt einem gärtlein darbey, — Item ein hof — selden gütlein — Item eine Schennckstat — Item ein hof — Item ein hof — Item ein schennckstat — Item ein gut — Item ein gut — Item ein gut — Item ein gut — Item ein gut — Item ein wiesen Im Thiffenthal bey Rötenspach gelegen — Item den Wilden See zwischen Wendelstain vnnnd Rötenspach gelegen, Wie solchs alles, mit allen Frey ein vnnnd zugehörungen, an Eckern, Wun, waide, holz, stock, Rain, stain, grund, Boden, wasser, wasserflüssen, egerten, hof, hofrauten, ob vnnnd vnnnder der erden, besucht vnd vnbesucht, wie das alles vnnnd jedes namen hat vnnnd gehaben mag nichts darvon außgenommen noch hindan gesetzt, als wir das alles vnnnd jedes genossen, geprauchet vnnnd herpracht haben, vnnnd von dem obgeschriben allem man einem zeidelmaister zu Feucht, Zerlich geben soll, sechshunddreissig maß hönigs zu Obersten, Mit namen die Inhaber gemelts Schloß geben zwolff maß, vnnnd obgenannter Sebald Strobel gibt vierundzwainzig maß, Vnnnd müssen das zeidelgericht zu Feucht mit besizen nach alter gewonheit, Item mer ein flecken holz hinder dem Schloß gelegen, so etwan von dem Ergen, Rumpfer, Praun vnnnd Strobel erkaufft ist worden, Item ein holzmarckung Im Stainpruch genannt, der bey fünf morgen vnd aigen ist, hinter Rötenspach gelegen, auff einer seiten an Wendelstainer gemain holz, auff der andern seiten an die Straß stossend, Item ein flecken felds vor dem Schloß von den Ergen erkaufft des annderhalb morgen ist, Item ein flecken felds vor dem Schloß vom dem Praun erkaufft des sibem morgen vnnnd bey ainem drittail ains morgen ist, Item etlich felder vnnnd Holzmarckung der Schottenhof genannt, so etwan die Erbschafft vom Lehner vnnnd die eigenschafft vom Neuen Spital erkaufft, so aigen ist, Item ein Holzschlag Im Doe genannt oberhalb feucht am Schwarzenprucker weg gelegen, so von dem heiligen Römischen Reich zu lehen rürt vnnnd vom Nechen erkaufft ist, Item ein flecken holz ligt Im Schottenhof, genannt Im gereut Im Langelpach, geet auch vom heiligen Römischen Reich zu lehen, ist vom Nechen erkaufft, — Zu warer erkund haben Ich obgedachter Hanns Tegel vnnnd Hainrich Holtzshuber, vnser neder sein aigen Innsigel an disem brief gehangen, Vnnnd wir beide sambt Barbara mein Hanns Tegels eelichen hausfrauen mit vleis erbeyten Die Erbern Herr Lazarus Holtzshuber des klainern vnnnd Anthoni Tegel des grossern Raths dieser Stat, Das Ir neder sein aigen Innsigl, Doch Inen vnd Inen erben on schaden, auch darbey gehangen hat, Das wir vngenannte Holtzshuber vnnnd Tegel also bekennen, Geschehen am Montag nach dem Sonntag Trinitatis, den anndern des

des monats Junij, Nach Cristi vnser lieben Herrn geburt Sunffzehnhundert vnnnd Im neununddreissigstem Jare.

246.

Johann Nestmanns, Guardian der Parfüsser Brüder des Klosters Meningerberg, Quittung über 10. Gulden, welche Dorothea Holzschuberin seinem Convent vermacht hat.

Nach Bruder Johannes Nestmann der zeit Gardian der parfüesser Brüder A. 1539. der francisci von der obßuang des Closters Meningerperg bekenn mit dießer meiner Handtgeschrift das die erbern vnd weissen Fürsichtig Herren, Herr Iheronim Ludwig vnd Lazarus Holzschucher auch Herr Bartholomey Haller testamentari oder vormunder der Erbern tugenthaftenn frauen Dorothee Iheronimus Holzschucherin seliger gedechtnuß haben ausgericht vnd geben Für Notturnst meines Conuents durch Ir geschafft x fl. vnd sag die vorgenannten Herren desselben geschäfts vnser halbenn ganz quidledig frey vnd loß In krafft dieß brieß Anno doj 1539.

247.

Euphemien, Aebtissin des Gotteshauses Bergen, Quittung über 4. ihrem Gotteshaus von Dorotheen Holzschuberin vermachte Gulden.

Nach Euphemia von gottes genaden Aebtissin des gotzhaus Bergen, A. 1540. Sant Benedicten orden Cysteter pistumb, bekenn für mich, mein Conuent, vnd all vnser nachkumen offentlich mit disem prief, Nach dem weilent die erber tugenthaft frau Dorothea Holzschucherin, der got genedig sey Vnserm gotzhaus vier gulden reinisch in Mung legirt vn auß sun, der gunst verordnet hat, welche vier gulden Reinisch in Mung Vns die erbern vn furnemen Herr Hieronymus vn Ludbig die Holzschuer gepruder, erbrücklich bezalt vn on allen vnsern schaden entricht haben, Hirab sag ich obgenante Euphemia Aebtissin, obgemelte Holzschuer vn alle die, welche in diser Sach quitirns notturnstig sein, benanter vier gulden quitt frey ledig vn loß in der pesten weiß vn form als es vor allen rechten kraft haben sol, kan vn mag treulich vn vngeserlich zu erkunt hab ich mein Abbtyn Innsigel zu end der geschrift than trucken, geschehen an sant Agnesen tag der heilige Junckfrauen vn Marterin Nach christi vnser liebe Herr gepurt 1540.

(Dooo)

248.

248.

Eugenien der Priorin, und des Convents des Klosters zu Marienburg bey Albenberg, Quittung über 10. dem gedachten Convent von Dorotheen Holzschuherin vermachte Gulden.

A. 1540. **W**ir Eugenia Priorin und der ganz Conuent des Closters zu Marienburg bey Albenweg gelegen Sanct Augustins Orden Bekennen öffentlich mit diesem brief, Das die Fürsichtige Erbern Weisen Herrn, Jeronimus und Ludwig Holzschuher gebrueder, uns gütlich und genzlich entricht und zugestellt haben, zehen gulden an Müß, welche die Erber tügentlich frau, Dorothea Holzschuherin, ir liebe Mutter selige, In Irem letzten willen und Testamēt unserm Closter zu gut (aus sündere gunst die sy albeg zu uns gehabt) vermaint und geschafft hat, die der Ersam Bartlmes fröschl unser güter freunt und günner von unsern wegen, und an unser stat, empfangen hat, Des wir die obgenante weisen Fürsichtigen Herrn, solchs gelt, quitledig und los sagen, auch all Ir Erben und Nachkumen, für uns, unsern Conuent, und nachkumen, Des zu warem vrkund und ganzer sicherheit, geben wir Inen disen prief und quittung, mit unserm Des priorats, hiesürgetrückten Insigel zu endt diser geschrift besigelt und geben ist als man zalt nach Cristi unsers liebe Her gepurt, fünffzehnhundert, und In dem Byrgigsten Jar Am tag sant Blas des heiligen Merkerers.

249.

Elisabethen Lingerin und ihrer Kinder Vormünder Quittung, Brigitten Holzschuherin wegen bezalter 1100. Gulden Kaufschillings und 8. Gulden Leykaufs über das Erb eines Hauses und einer Hofrait am Spitalkirchhof gegeben.

A. 1544. **I**ch Elisabeth weilenn Jörgen Lingers Burgers zu Nuremberg seligen nachgelassne Witbin für mich selbs. Ich Hanns Dierz vund Ich Alexander Weller bede auch Burgere doselbst, als vormundere Innamen vund von wegen Irer der Frauenn eeleiblicher mit bemeltem Linger erzeugter kinder. Bekennen öffentlich mit diesem Brief gennt allernemiglich, Nachdem wir bede partheienn der Eугentsamenn Frauenn Brigittenn des Erbern Bertholdē Holzschuhers auch hie Burgers eewirtin vund derselbenn erbenn. Nemlich Ich die Frau den halben thail, vund wir die vormundere den anndern halbenn thail ann dem Erb der Behausung vnd Hofrait mit allenn Iren zuegehörunggenn vund gerechtigteitten hie Inn sanndt Sebalds pfarr am Spitalkirchhof, zwischenn Hannsen zeltners vund Hannsen Durnauers Heusern ligennd, omb Alffhundert gulden Inn grober müß, vund mir der Lingerin acht gulden zw Leykauff bedes off Walburz

burgis gegenwertigs vier vund virzigstenn Jars der wennigern zal zu entrichtenn, verkaufft vnd zukauffenn gegeben, wie dann der permente mit vnnthenbenannter Erberer zeugenn Innsigeln besigelt, am dato montag nach Sebaldi den zwainzigstenn des Monats Augusti, Nach Christi vnnfers liebenn Herrn vnd Seligmachers geburt Tausent funffhundert vund Im drey vund virzigstenn Jar verlautenn, derwegenn aufgericht kauffbrief merers Innhalts vermag, Das demnach sy die Frau Holzschuerin vnnst die bestimptenn Alffhundert gulden kauffsumma vund die acht gulden Leykauffs bedes an guter gennger grober müß gar vund gennzlich bar entricht, bezalt vund also dess Haus Erb mit gutem tittul an sich gebracht hat, Dorauß sagenn vnd zelenn Ich obbemelte Lingerin für mich selbs, vund wir die vormundere für vnnst vnnpre pflegkinder vund derselben erbenn sy die kaufferin vund alle Ire erbenn auch das merberurt dess Haus Erb vund wer derhalb quittirns bedarf darumb vund derhalb allerding quitt frey ledig vund los Inn bester form, Vund des alles zu merer Bestettigung habenn wir die verkauffere samptlich vund sonderlich mit fleiß erberhenn die Erbern Sainrichenn Holzschuer vund Cristoffenn Grolann beide Burgere vund genannte des gröessern Raths hie, das Ir heder sein aigenn Innsigill (doch Ime vund seinem erben one schaden) an dienn Brief gehangen hat, des wir dieselbenn Holzschuer vund Grolann also bekennen Gescheenn am abent Philippi vund Jacobi den dreißigstenn tag des Monats May. Nach Christi vnnfers liebenn Herrn vund Seligmachers geburt Tausent funffhundert vund Im vierundvirzigsten Jare.

250. ^a.

Sieronymus und Ludwig der Holzschuher Verzeichnis ihrer noch ungetheilten Zinse, Landgüter und Lehen.

In furbaz Zank vnd Hader zwieschen Unsern erben vnd nachkomen di A. 1545. weil bir alle todlich seindt so haben wir beide bruder Jeronimus vund Ludwig di Holzschuer Unser noch Vngedeilde Zinß In vnd ausserhalb d'stadt so an Vnbebeglichen guttern ligen In ein v'zeichnuß hie nachuolgt gepracht derrer auch Jyllicher eine mit dess andern sigil v'pertschirt vnd aigner Handt Vntterschriben pan sich hat darauff man sich so ess zu einem todesfall komme gar leichtlich beste wass zwieschen Vnss obgenanten Brudern noch zw theillen werde richten mocht Erstlich haben Wir noch Vnuertheilt auf 30 Heusern Zinß In der statt, laudt vnd besag briflicher Vrkündt hie v'folgt — — —

Nun folgen di gutter auf dem landt

Erstlich 3 aigenhof den ersten zu Horpach den andern zum reitleß, den dritten zw Hierrendorff — — Mer 2 aigen gutlin zum reitleß vnd 1 tagwerk bießen pain gigizen Hoff — — Mer haben wir 19 tagwerk bießen
(Dooo 2) Hina

Hinter dem liechtenhoff Vor der stat gelegen nach anzeigung briefflicher Br-
kündt — —

Nu folgen di Bnuerbeiliden lehen

Erstlich haben wir reichslehen Hoeff vnd kobelgutte an der Zal 19 noch
laudt der briff — Mer Von eylichen ekern di auch reichslehen sindt — —
Marrgrauische lehen sindt 3 Hoffe vnd 19 morgen Beldess — — Thümprob-
sche lehen sindt 3 Hoffe 2 kobel gutt — — Eyn eybiesch zechetela zu kall-
reudt — — Dieße obgemelte alle Unbebegliche stuck sindt zwieschen vnss ob-
genanten beden Brudern noch Bnuertheilt vnd so einer Vor dem andren
mit todte er dan wir gedeilt abging so gehort d' Halb teil dess v'storben erben
zu, er wurde dan solchess In seinem letzten willen anders v'ornnen.

Solchess Bekennen wir beide bruder also mit vnserm furgedruckten pet-
schir' vnd Bntterschriben angen Hantschriften Datum 5 Jenuary Im 1545
Jar.

(L. S.)

Jeromg Holzschuer meiner aigen
Hantschrift unterschriben zu be-
festigung obgeschribner Stuck.

250. b.

Copie Wolf Holzschuhers Bittschrift um eine Liebung we-
gen treu geleisteter Dienste E. E. Rathe überreicht.

Ernvesten vnd Erbern gunstigen lieben Hern Nachdem Ich vergangens
Jars E. E. meine geprechen vnd vnfermoghlichkeit hab angezeigt vnd
gepetten mich mit gunstigen Bedencken des pflegampts zu Altorff zu
Erlaffen das Ich dan bey E. E. Erlangt hab, vnd sindt des zbeinzigsten
Jars E. E. zu Hainburg vnd zu Altorff getrewlich gedient vnd E. E. nichts
gegen den anstossenden fursten vnd nachhern begeben noch Endtziehen lassen,
aber gezendt bey denselben Erweckt dar von wegen vil clag vber mich komen
werden zc. so hab Ich mich Newlicher Jar In meiner dienstportait lom vnd
vnfermiglich gefallen das ich mein leben lang on alle Hilff also pleyben muss
zc. so tragen auch E. E. In guter gedechtnus wie Ich E. E. Beindt Hans
thomas gefind den nussperger auch den veitla vnd clas pecken durch mein
anschicken hab niderwerffen lassen wo die selben niderlag durch mein an-
schaffen nit beschehen so werde on zbeifel sindt mancher purger darnach noch
mer beschedigt worden vnd das ich E. E. der pfarr vnd frwemess zu altdorff
Jerlichs Einkomens vnd gelegenhait auch der pfarr kornburg vnd fewcht
sambt der pfar, Megeldorff vnd Leinburg die alle die vnserfittett zu
Haidlsburg zu verleyhen gehabt Drawff Ich dan E. E. am Ersten Ein
anschlag gemacht wie E. E. die gemelten pfarr Lehen alle zu aigen Handen
zu wegen pringen mochten dardurch vill Irthums verkumen vnd E. E. nit
widerwertige pfarrer In Ir oberkait vff gemelte pfar gesetzt wurden Drawff
wurd mir Erstmals zu antwort meine Hern hetten an meinem furschlag ein
sunder

sunder wolgefallen, sy kundten aber nit weg bedencken wie mans kundt zu
wegen pringen vnd solchs annudten dorfft Es wurd auch der pfalzgraff nit
bewilligen Wo es aber Erlangt werden mocht so soldt mir Ein grosse verEr-
rung Dar vmb geschehen darben ist Es des mals bestanden piß kurzlich dar-
nach das etlich Irthum mit der pfalz Einstellen das E. E. mit Baiden Fur-
sten den pfalzgraffen Eine sundern vertrag zu amberg machten vnd was das
Ein sundre grosse anforderung das die fursten das schoen Holz bey Altorff
den fursten schlag genandt anforderten wie das es alweg der fursten zum
Newen Marckt gewest vnd des ampts altorff kein zu gehorung gewest werre
dar vmb es der furstenschlag hieß zc. Dar von die gesandten Herrn als Her-
sebolt pfinging Hr sigmundt furer vnd Hr mertha tucher seliger gar kein
Wissen hetten noch Eingehen Bericht darvon wegen thun kundten vnd wie
Ich an Inne vermerckett so hetten sy Befelch das sy denselben vertrag des
fursten schlags halben nit Erwinden lassen soldten wie an allen zbeifel ge-
melten zbeihen Hern Noch woll wissend sein wirdt Drawff zeigt Ich darge-
gen an wie Ich nach dem pairischen Krieg vom kaiserliche Hoff komen vnd
vill bey dem stainlinger pfleger zu Altorff gewest vnd meiner Hern Jaid
vnd Wilpan vff meine aigen kosten BeJagt vnd Eingezogen vnd sunderlich
am fursten schlag des Ich ganz gut wissen hett, dan es gehorret vill Holz
dar Inne gmainer stat Altorff zwey so hetten die von Nieden auch vil gmain
Holz dar Inne It. Es wer auch Ein sunder schlag Holz dar Inne der der
graffen schlag hieß der wer auch der gmain stat Altorff vnd keines graffen von
des nomen wegen zc. auch so wer von des nomen wegen der fursten schlag auch
keines fursten dan dis Holz het alweg zum Ambt altorff gehordt, Es het-
ten auch vor mals die pfolzhischen pfleger vnd Castner zu Altorff alle Jar
Ein ordt koll Holz drawff verkawfft vnd Herzog sditten zum ambt verrez-
chent das hett Ich vom Newhel kastner vnd andern gehordt dan Es hetten
weder pfleger kastner Noch pfarrer kein Holz Im fursten schlag hawen
durffen dan sy hetten alweg Ir Motturfft Holz Im Nurreberger Wald zu
hawen macht gehabt, dar durch ist E. E. der fursten schlag Erhalbten
worden der Einer grossen Sma gelt werdt ist, Nachmals fragett doctor Benz-
dinger als vnterhender E. E. gesandte Hern was sy mer westen drawß Ir-
thum Endtsten mocht das soldten sy auch anzeigen damit Es yzo gerainigt
vnd zukunfftige gezendt verhewedt wurden, drawff sagten E. E. gesandte
Hern sy westen nichts mer anzuzeigen sy hetten Auch keinen weitem Befelch
von nichte mer zu handeln zc. Da pracht Ichs selbs als fur mich aller pfar
vnd frwemess Lehen mit etlichen vrsachen on Noht zu melden Erstlich an-
wie die Uniserfittett zu Haidlsburg Ge gemelte Lehen alle zu verleyhen hett
die alle In E. E. oberkait legen vnd sy hetten doch von keine pfar Lehen gar
keinen Nutz dan allein von der pfarr altorff die muste Jerlich auff die Ho-
hen schwill gen Haidlsburg hundert gulden geben der sy offtmals vbell bezalt
wurden vnd vil Ankostens vnd potenlon drawff legen Ge man sy bezallet

(P p p p)

so

so wer das mein furschlag dar durch der hohen schull nichts abging vnd vill zu kunfftiger gezeck verhebt wurden das die vnserkintett dieselben Lehen alle meinen Hern zu verleyhen zu stellen soltten vnd das In meine Hern dar- gegen die 100. gulden abkawfften oder zu Haidlburg aber In der nehe da selbst vmb wider hundert gulden Erkawfften so hete die Hoch schull Ir vff- heben daselbst on allen vnkosten vnd Einichen schaden zu gewardtten das wer- re den von Haidlburg am aller nutzten 2c. Item So wer auch meiner Hern Nutz wider vmb auch dweil ee gemelte pfar Lehen alle In meiner Hern ober- kait legen so dorfften sy nit besorgen das Inne wider wertig pfarrer In Ir oberkait gesetzt wurden damit mocht vill zu kunfftiger wider Vertigkeit ver- kommen werden, welchs gnannt Her cangler nit fur vnillig ansaher vnd wold- te sich mit E. E. gesandten Hern gern der halben In Handlung da zu mall begeben haben, welche Hern aber dargegen anzeigten das sy der halben von E. E. Eine Erbern radt keinen Befelch hetten weiter zu handeln 2c. Drawff schlug Ich aber Ein vnparthenisch mitell fur das der Hr Cangler meinen furschlag an die fursten vnd E. E. gesandten Hern gleicher maß an Einen Erbern radt soltten langen lassen vnd wens yder thail zu thun gewilt werre das solt Er dem andern thail In Eine monat zu oder abschreiben welchs vnparthenisch mittel also von beiden thailen angenommen worden ist dardurch E. E. dan die selben pfar vnd frwemeß lehen ganz leichtlich Er- langt vnd auch das Holz furstensschlag Erhaltten haben so wissen auch E. E. das Jerlich das pfarr vff heben Eine grossen vberschuß ober des pfar- rers Besoldung vnd ober die 100. glden die man Jerlich gen Haidlburg gibt Ertreget darvon man den andern briestern 120 Jerlich zu stewr gibt vnd Ich In meinen lang wurdigen diensten so schadhafft worden pin Der aller Hal- ben pit Ich In aller vnterthenigkeit E. E. meine liebe Hern vnd veter die wollen mich gunstlich bedencken wie E. E. dan Sigmüdten grossen pflegern zu Herspruck selige vnd andre alte diener auch bedacht haben 2c. Des hit Ich E. E. gunstige antwort Das will Ich vmb E. E. meine gunstige liebe Hern vnd veter getrewlich vnd Müglichs fleis vntertheniglich verdienen vnd mein Leben vollend bey E. E. hinpringen 2c.

E. E.

vntertheniger Burger
Wolff Holzschuber.

250 a

Gerichtliche Abschrift zweoer Quittungen in Sachen, Grä-
venberg betreffende, Wolf Holzschubern ertheilt.

A. 1545. Ich Tilman von Bremdbt Ritter Schulthais vnnnd wir die Schöp-
fen der Stat Nürnberg Bekennen offenlich mit disem brieffe, Das
auff dato vor vnnz in sitgendem Gericht erschinen ist Johann
Theyn aines Erbern Rats vnnnd gemainer Stat zw Nürnberg verorden-
ter

ter Sindicus vnnnd hat anpracht, Verschiner Jar weren durch den Erbern
Wolffen Holzschuber zw Quittung beschehen, vnnnd damals in die Ge-
richts püecher alhie, ordennlich eingeschryben worden, Der er vezundt in
schwebender Irrung vnnnd sachen Grefenberg betreffende glaublich vrfundt
zu haben bedörfft, Bath demnach Im derselben, vnnnder dis Gerichts Inn-
sigel in glaublichem scheyn besigelt brief zu geben, vnnnd mit zutanlen, Wel-
ches mit Vrteyl erkannt, Vnnnd sind die angezogen quietanzen In den
Gerichts püechern gesucht, vnnnd dermassen, wie hernach steet eingeschryben
erfunden, Die erst Im Gerichtspuch Conseruatorium genannt mit Numero
neunzehene bezaichent, am zwayhundert vnnnd Sybenden plat, dises verlauts.
Wolff Holzschuber Bekennt, Das Margreth Helchnerin sein Schwiger
Ime den halben tayl an den Sechsthalb vnnnd Sybenntzig gulden Jer-
lichs zynnß, die er auff Irem tayl an Grefenberg hab, Nemlich Syben-
unddrenßfigt gulden vnnnd drey Ort aines guldens 120 petri vnnnd pauli
nechstuerschinen verfallen par bezalt hab, Sagt sy vnnnd Ir Erben für sich
vnnnd sein Erben derhalb vnnnd aller verganngen zynnß ledig vnnnd loß In
pester form. Geschehen In Gericht das Ir beider halb gehalten ist, am
pfingstag nach Jacobi den Achtundzwaynzigsten July Im Tausent Fünff-
hundert vnnnd vierundzwaynzigsten Jar. Die annder quietanzen Im
Gerichtspuch Conseruatorium Numero Ainundzwaynzigt am hundert
vnnnd achtvnnnd fünffzigsten plat. Wolff Holzschuber Bekennt das Mar-
greth Helchnerin sein Schwiger Ime die Eibenunddrenßfigt gulden In
goldt vnnnd drey Ort zynnß von Greuenberg Vincula Petri nechster-
schinen verfallen vnnnd all verganngen zynnß bezalt hab, Sagt sy deßhalb
ledig vnnnd loß In pester form Actum in Iudicio Sexta post Assumptionis
Marie den Achtzehenden Augusti Im Tausent Fünffhundert vnnnd Fünff-
und zwaynzigsten Jare. Zu Vrfundt ist benanntem Johann Theyn auff
angezogene sein bit vnd ansuchen diser brief mit vrteyl von Gericht zu geben
erkannt vnnnd mit des Gerichts zw Nürnberg anhangendem Innsigel be-
sigelt Geschehen am Frentag den Achten tag des Monats May Nach Chri-
sti vnserers liebsten herrn vnnnd Seligmachers gepurt Fünffzehenhundert vnnnd
im Fünffundvierzigsten Jare.

250 d.

Sieronimus Holzschubers Kaufbrief über den Zehend, und
einen Hof nebst 2. Söldengütern zu Mögeldorf.

Ich Tilman von Bremd Ritter Schultais Vnd wir die Schö-
pfen der Stat Nürnberg Bekennen offenlich mit disem brief.
Das Christof Kadnecker burger zu Nürnberg am montag den ach-
ten des monats Martij Im fünffzehenhundert vnnnd Sechsun-
dierzigsten Jare vor den Erbern Jacoben Gralamnd vnnnd Iheronimus Schnö-
den beide Genannten des grossern Rats diser Stat als von Ime derhalb
vnd

(Pppp 2)

vnd hierzu erforderten vnnnd gebetten zeugen fur sich vnnnd sein Erben offentlich bekannt hat, Das Er mit freiem willen vnnnd gutem bedacht vnnnd deswegen gnugsamen gehabt vnnnd redlichen bewegenden vrsachen, auch sonnderlich Inn erwegung vnnnd betrachtung seins nutz vnnnd notturft Dem Erbern weisen Herrn Hieronimus Soltzschuern burgern vnnnd des Rats zu Nurnberg vnnnd seinen erben Eins besten entlichen ewigen vnwiderrustlichen kausf aufrichtig vnnnd redlich verkauft vnnnd zu kauffen gegeben het, Nemblich den zehennenden zu Megeldorf grossen vnnnd Clainen mit aller zugehörung vnnnd gerechtigkeit so Marggreuisch lehen ist, Darzu auch Einer Hof sambt zweien Selden Guetlein zu Megeldorf gelegen so hezund des Erbern Erasimus Ebners Erb sind — Zu verkund vnnndauf bit so von Herrn Kaufers wegen durch Peter westen dz Gerichts Procurator seinen gewalt haber derhalben beschehen, Ist diser brief mit vrtail von gericht zugeben erkant vnnnd mit des Gerichts zu Nurnberg anhangendem Insigel besigelt Geschehen am mitwoch den funften des monats May Nach Christi vnnfers lieben herrn geburt Tunszebenhundert vnnnd Im Sechszundvierzigsten Jarn.

251.

Wolf Soltzschubers Testament.

A. 1547. **W**ir BurgerMeistere vnnnd Räte der Stat Nurnberg Bekennen offentlich mit disem Briene, das vnnns anhemt dato die hernachbenannten vnnser Burgere ain Geschafft, das vor Inen als Genannten erzewigt worden were, auch beschlossen vnnnd versigelt furbracht vnnnd vberantwort habenn, also lauttennde.

Ich Wolff Soltzschuber der Elter Burger zu Nurnberg Bekenn offentlich mit disem Briene, Das Ich mit gutem zeittigem vorrath, vnnnd gesundem Leib, auch mit guter vernunft vnnnd vorbedrachtung, dz mein Testament, Geschafft vnnnd letzten willn gemacht vnnnd geordnet, thu es auch hiemit wie Ich nach diser Stat Nurnberg Herkommen, Satzungen, vnnnd gebrauch Inn bester form vnnnd maß bestendiglichst thun soll, kan, oder mag, Will auch wo das als ain hierliches Testament, ainichen manngel habe, das es doch als ain letzter will, Inn krafft Codicill Rechtens, oder vbergabs weise auf meinen todffall gestellt, Bestand vnnnd furgang haben vnnnd volnzogen werden soll, Inn allermassen, wie vnnnderschiedlich hernach volgt.

Erstlich, wann Gott der Almechtig vber mich gebewt mit todlichem abgann, dem Ich mich mit ewiger begnadung Inn sein Barmhertigkeit beuolhen haben will, So soll man meinen todten Leichnam gen Altdorf on gebreng, wie mich der tod vmbfangan, schlechtigklich fuern, vnnnd zu Margaretha Sannssin Zelchners dochter meiner lieben Sawffrawen seligen

gen vnnnder meinen Stain, do Sy ligt, zu Ir begraben, Vnnnd wo der Pfarr herr auch die zwen Caplön daselbst bey meiner Leich sein werden, So soll man Ir hedem ain guldin, auch dem todten graber vnnnd glockenlewter Inen beiden zusamen auch ain guldin geben.

Vnnnd nach meinem tod zum ersten aufs furderlichst Inuentirn, vnnnd alle meine wissentliche schulden bezalen, vnnnd ainem hedn Ehalten zwen guldin vber seinen verdienten lidlon geben.

Folgennds Schick vnnnd schaff Ich den Armen Lewtten zw Altdorf denen man alle Sonntag, das wuchennlich Almosen gibt an munnz zwainzig gulldin, ainem hedem sein anzal Inn seine Hennnd zurachen.

Mer So schick vnnnd schaff Ich Herrn Johann Lotther Im Prediger Closter alhie zu Nurnberg von seiner vilsaltigen Mueh wegen mein doppel Arlassene mit Merder kelen vnnnd Marder vnnnderfuterde Schauben, oder den Schwarzen wullen Maderinnen Rockhe, welches Er haben will, dar Inn soll Er die Wals haben sambt meinem besten Leibrock zu ainer Liebung mein darben zugebenden.

Berrner schick vnnnd schaff Ich, das alle vnnnd hede kewff, vbergaben, Contract, vnnnd wie ain hedes genannt, so Ich bey meinem Leben vergeben, verkauft, oder vmb ain nembliche Summa meine gueter, das Sye anndern nach meinem absterben volgen vnnnd beleiben solln, versprochen, krefftig, bestendig, vnnnd vnwiderruestlich sein, vnnnd gehalten werden sollen, Inn aller maß, wie ain heder abgeredt, vnnnd schriftlich verfasst ist.

Darnach So schick vnnnd schaff Ich meiner lieben dochter Magdalena Wolff Kemmererin, vierhundert guldin von Irer Mutter seligen heirat guetern die Ir sonnst gebürt haben mochten, vnnnd darzu meinen Stadell, sambt dem Gärlein, der Bischgruben, vnnnd bedenn zingthewern In der Newen Gassen alhie zu Nurnberg, an die pegnitz stossenndt gelegen, zu sambt allem dem das Ir von der Sanns Mufflin, meiner lieben dochter seligen als meiner mit Erbin geburn mag, alles zu ainem voraus, Wie man dann solche der Mufflin gueter souil mir wissenndt, oder Ich beyhenndig, Inn ainem gettel verzeichnet, mit meiner Hand vnnnd namen vnnnderscriben Inn meiner Eyfimm truben finden wurt, vnnnd das vbrig Sanns Muffell noch bey Handen hat, So hab Ich Ir Ir Mutterlich geschick vorhin vberantwort, wie Sye wol wans, was Irer Mutter seligen Beuelch laut desselbigen Geschaffts gewesen ist. Weiter schick vnnnd schaff Ich bemelter meiner dochter Kammererin, an vnnnd vnnm allem dem das Ich verlass, es sey liegendes oder varends gar nichts aufgenommen noch hindan gesetzt ainengangen dritteil, doch mit der Beschaidenheit das Sye die Sawssenn guldin, die Ich Ir zw Irer verheirathung gegeben habe widerumb Inn die thailung einwerffen soll, oder an Frem drittenthail abziehen lassen, fur Ir legit.

(2999)

legittima vnn̄d noterbschaft, Will Sy darmit Inn diser legittima zu meinem Erben benannt vnn̄d eingesetzt haben.

Darnach die anndern zwen dritteil an vnd von allem vnd yedem wie es genannt mag werden so Ich auf mein Absterben hinder mir verlassen wurde nichts ausgenommen die schick vnn̄d schaff Ich Inn meiner hernach benannten Vormunden gewalt, darmit zuthun vnn̄d zulassen wie vnn̄derschidlich hernachvolgt.

Erstlich das Sy alle Barnus an solchen zwayen dritteil, solln schezen vnn̄d verkawffen, dergestalt, wo mein dochter Magdalena Kammererin solche zwen dritteil nichts abgesondert, selbs kawffen vnn̄d haben wolt, So sollen auf der Vormunder gutbeduncken Ir der Kammererin, solche zwen dritteil, dreissig, bis Inn Sunstzig guldin vngewerlich neher gelassen vnn̄d gegeben werden, dann die schatzung ausweist zc. Vnn̄d sollen meine Vormundt, solchs alles Inn parschafft zusamen vnn̄d Inn gewisse verzinsung bringen zc.

Darnach schick vnn̄d schaff Ich von dem Ihenigen, so aus nechstgemelten zwayen dritteil erzelter massen erlost wurd, zu der gemain Holzschuher Stiftung, die der Alt Bertholdt Holzschuher seliger gestift hat, Achtthundert guldin, so meins geschaffts Vormunder auf gewisse verzinsung anlegen sollen, Vnn̄d von derselbigen Verzinsung schick vnn̄d schaff Ich Zerlich vnn̄d ewigklich zu der Mittag predig Im Prediger Closter, so alle Feiertag alhie zu Nurnberg geschicht, dieweil man anderst Das Euangelium predigt, demselbigen predicanten, der dise Predig versicht alle Jar zwenn vnn̄d zwainzig guldin, die meine Vormunden zu den vier quatember zalen sollen, Vnn̄d solches alles mit dem geding, Wo vber kurz oder vber lang das Bapstthumb wider mit dem alten gebrauch als Vigilien Seelmeß, Heiligen anrueffen zc. angefangen vnn̄d gehalten werden solt, So sollen meine Vormunder, oder nach Inen meine Bettern, zu diser Predig nichts mer schuldig sein zugeben, sonnder solche Zerliche zwen vnn̄d zwainzig guldin, nach der vormunder, oder meiner Better, so verwalter der angeregten Stiftung sind, gutbeduncken Hawßarmen Lewtten vnn̄d Gots willen geraicht vnn̄d außgethailt werden.

Berner ist mein letzter will vnn̄d mainung, wo mein dochter Kammererin vber kurz oder lang, Seleibliche Erben zewget, oder vber keme, die ainer oder mer, vber ain Jar lebendig belieben, So sollen meine Vormunden denselben finden mit Irer Mutter wissen zwen Vormunder, oder Curatores Ordnen vnn̄d setzen, vnn̄d denselbigen Vormunden, oder Curatoren, die Hauptsumma, sambt dem genieß, der zwayen dritteil einantworten vnn̄d zustellen, vnn̄d als Iren Anherlichen Erbfall Erblichen vbergeben, welche Ich auch auf solchen fal, Inn solche zwen dritteil alsdahi hiemit zu meinen Erben eingesetzt haben will bezeugend, doch Inn allweg die

die Achtthundert guldin, wie vorgemelt, ausgeschloßn vnn̄d hindan gesetzt, wie dann der Articul vornnen außweist.

Wo aber offtgemelte mein dochter nit Seleibliche vnn̄d Lebendige Erben zewget, oder vberkomen wurde, So soll Sye an der zwayen dritteil antheil, nichts ererben, noch zu erben vehig vnn̄d gewertig sein, Sonnder meine Vormund sollen Ir, gemelter Kammererin vom genieß vnn̄d Zerlichen aufheben von demselbigen Nigenthum der zwayen dritteil, souil vber obgedachte Achtthundert guldin vorhanden, vnn̄d vberig sein wurdet, die Zerlichen Abnuzung Ir Lebenslang Inn Ir aigne Hand zuraichen zugeben vnn̄d volgen zu lassen schuldig sein, doch mit der Bescheidenheit, wo sich Irthumb mit Gabriel Helchner oder Hannsen Muffel zutragen wurde, daraus Rechtuertigung oder Irrungen entstnenden, So sollen dieselben nach Markzal von meinem Nigenthumb der zwayen dritteil vnn̄d Ir der Kammererin legittima, auff gleichen gewin vnn̄d verlust zur guete, vnn̄d rechtlichem auftrag, souil auf Advocaten, Procuratoren, sambt anndern vncostungen geen wurd, verlegt, vnn̄d ertragen werden.

Souerr aber Gott der Allmechtig fueget, das obgemelte mein liebe dochter die Kammererin one Selichen Leibs Erben abgienng alsdann so sollen obgemelte zween dritthail aller meiner verlassnen gueter, souil vber mergedachte Achtthundert guldin vberig sein wurdet, nichtsig ausgenommen, Im genieß, vnn̄d Nigenthumb gefallen, zu obgemelter meiner lieben Bettern der Holzschuher Stiftung, welche Ich hez als dann, vnn̄d dann als hezt Inn solcher obermaß, nichtsig ausgenommen, zu meinen Erben eingesetzt, vnn̄d Instituiert haben will, dieselbigen nach außweisung angeregter Stiftung, dem Holzschuher Namen vnn̄d Geschlecht zu gutem, zu haben, zu nutzen, vnn̄d zugebrauchen, doch dergestalt, das die Verwalter derselben Stiftung, das halbthail der abnuzung von solchem allem, Zerlich Hawßarmen Lewtten, alhie Inn der Statt raichen vnn̄d geben sollen, dar Inn Ich Ir gewissen beschwerdt, vnn̄d es Inen heimbsesetzt haben will.

Weitter Schick vnn̄d Schaff Ich, wo mein dochter Kammererin diz mein Geschafft, oder yemandt von Irenntwegen, Inn ainichem Articul nit halten, oder sonnst anfechten wolt, das Ir von allenn meinen Guetern nichts, dann allein die ploß legittima als ain Noterbschaft, vnn̄d nit mer werden soll.

Vnn̄d vber diz mein Geschafft vnn̄d letzten willen, Nym vnn̄d ordne Ich Mir zu Testamentarien vnn̄d volnziehen, diz meines Geschaffts, die Erbern Sainrich vnn̄d Bertholdt die Holzschuher meine liebe Bettern denen Ich vollkommen gewalt vnn̄d macht gibe, diz mein Testament vnn̄d letzten Willen gemelter massen samenn, vnn̄d sonnderlich, getrewlich vnn̄d vleissig aufzurichten, vnn̄d zuuolziehen, als Ich mich gennzlich zu Inen

des verſiſche vnnnd zu trawe, Sy auch freuntlich darumb gebetten, vnnnd Ehe
Mir ſolchs nach Frem beſſten vermugen, wie Sy das gegen Gott dem All-
mechtigen veranntwurten wollen, kuthun zugeſagt habenn, darumb ſchick
Ich Ir nedem Vormunder zu angeennder Mueh, dreißig guldin, vnnnd hin-
nach alle Jar nedem von meiner verlaſſen Haab abnußung zwen guldin
Munz, dieweil Ehe meins Geſcheffts verwalter vnnnd aufrichter ſein, bis
obgemelte mein dochter eeieiblich Erben vberkombt, vnnnd dieſelben Erben
bevormundt, vnnnd mit Curatorn verſehen werden, oder aber ſonnt geſag-
ter maſſen, die vbermaß meiner gueter, der gemainen Holzſchuber Stiſſ-
tung, die Bertholdt Holzſchuber ſeliger geſtiſt hat, Haimbſell, das Ehe
vnnnd Ire Nachkommen diß mein Geſcheff getrewlich verwalten aufrichten
vnnnd vnnnderſchidlichen volnziehen wollen.

Vnnnd wann diſer vormunder ainer oder Sy bede mit tod abgienngen,
So ſoll der annder lebenndig beleibennde, oder meine Bettern die Holz-
ſchuber ainen andern tüglichen, aus den Bettern den Holzſchubern, mit
Rath der andern Bettern, zu Ime, oder an Ir beder ſtat, zu erwelen
macht haben, auf das Ir allweg zwen ſeyen, vnnnd der ain der Holzſchu-
her Stiſſtung pſleger, vnnnd verwalter ſey 2c.

Zum letzten beding Ich mir hiemit beuor diß mein Geſcheff vnnnd let-
ſten willen gannz vnnnd gar abzuthun, zu enndern, mehrn mindern, oder
gar von newem zu machen, Oder aber ainen oder mer zettel hinein zuthun,
die auch Ires Innhalts krafft vnnnd macht haben ſollen, als weren Sy
von Worten zu Worten hier Inn geſchriben, ſo oft Ich will, dieweil Ich
lebe, Alles getrewlich vnnnd vngewerlich.

Deß ſeind erbetten gezogen die Erbern Jacob Grolann, vnnnd Ri-
lian Benngel, Actum Sambſtags poſt Aſcenſionis domini den Ain vnnnd
zwainzigſten tag May, des Funffzehnhundert Sibenn vnnnd vierzigſten
Jars. Zu vrkundt iſt diſer Briue mit vnſer Stat Nürnberg anhangen-
dem Inniſſel beſigelt. Geſchehen Montags den Sibenn vnnnd zwainzigſten
Juny, Nach Chriſti vnſers liebſten Herrn vnnnd Seligmachers geburt Im
Zawſennt Funffhundert vnnnd Sibenn vnnnd vierzigſten Jare.

252.

Magdalenen Kämmererin Quittung, ihres Vaters Wolf Holzſchubers Testamentarien gegeben.

A. 1548. **N**ach Hans von Parkſperg zu Parkſperg vnd Luppurg Ritter, Schult-
hais vnd wir die Schopffen der Stat Nürnberg Bekennen offenlich
mit diſem Briefe, Das auff heut dato vor vnns In ſitzendem Gericht
erſchienen iſt die Erber Frau Magdalena Wolffen Kämmerers Pwirtin
weylendt des Erbern Wolffen Holzſchubers zu Gründlach Pſlegers
vnnnd alhie Burgers ſeligen eeieibliche Tochter, vnnnd bekannt mit Verr-
kannndt

ſtandt wiſſen vnd willen, vorgemelts Ires Gewirts, für ſich, Ire Er-
ben, Erbnemen, vnnnd nachkumen, Nachdem gedachter Ir lieber Vater ſe-
liger, hynndter Ime nach diſer Stat Nürnberg Recht vnnnd gewonhait,
ain ordenlich beſtenndig Geſcheff verlaſſen, vnnnd dar Inn Ir etliche vor-
ſchickung vnnnd andere verordnung gethan, die ſy doch mit gutthat des In-
uentarij, vnd nit wentter dannckparlich angenommen. Das die Erbern Ber-
tholt vnnnd Hainrich die Holtſchuer, als gedachts Geſcheffts verordnete
Teſtamentarij vnd volnziehene, Ir dieſelbigen, wie vnnndterſchiedlich her-
nach volgt, erberlich enntrichtet vnnnd zugeſtelt, Nemlich über alle vnnnd yed-
de Müeterliche geſchmuck, gepennde, Klander, Claynot, vnnnd andere an-
erſorbene Müeterliche güetter, So gedachter Ir Vater ſeliger, bey ſeinem
Leben, nach Irer Mutter Beuelch vnd Geſcheff Ir zugeſtelt, Erſtlich für
Iren gepürlichen Antheil Ires Müetterlichen Heyratguts, daran Ir Vate-
ter ſeliger den Beſitz gehabt, vierhundert gulden reyniſcher an gutem gol-
de, Darnach den halben tayl aller vnnnd yeder güetter, an zynnen, gül-
ten, Klandern, Claynaten, vnd anndern, vermög des auffgerichteten In-
uentarij, ſo weylendt die Erber Frau Uſula des Edeln vnnnd Beſſten
Hannſen Muffels zu Erman Reuth Pwirtin, Ir eeieibliche Schweſter
ſelige, auff Ir abſterben verlaſſen, Mer von allen vnd yeden Ires Vaters
frey aigen vnnnd Erbgüettern, Beſuchts vnnnd vnbeſuchts, wie ſy genannt
ſind, nicht, dann den dritten tayl, an den Sechſthalben Buckſen, ſo
Ir noch nit zugeſtelt, noch eingereimt worden, außgenumen oder hindan-
geſetzt, auff abzug Zawſennt gulden, Ires vorhin empfangenen Heyrat-
guts, nach außweſung deß, ſeiner verlaſſenſchaft halben, auffgerichteten,
vnd durch ſy, vnnnd obgemelten Teſtamentarien beturten Inuentarij, ainen
gannzen völligen Drittentayl, für Ir zuſtenndige vnnnd geſchaffte Legittima
vnd noterbſchaft, Mer an aller farnus, ſo in die überigen zwen Drittayl ge-
hört, ſo ſie in dem werdt, wie ſy geſchafft worden, angenommen, Funffzig
gulden, Ir vermög aines ſonndern articels, In Ires Vaters Geſcheff nach-
gelaſſen, Vnnnd dann Ires Vatters ſeligen Stadel, ſampt dem Gärtlin,
vnnnd Byſchgruben, vnnnd beyden Zynnſheüſern In der Newen gaſſen al-
hie zu Nürnberg, an die Pegnitz ſtoſſende, gelegen, So Ir Vater ſelig,
Ir auch zu voraus geſchafft, Ir abgedretten, eingeräumt, vnnnd zugeſtelt
betten, Deſſen alles ſy wol benüegig, vnnnd aller ding zufrieden were, Ze-
let darauff für ſich, auch alle vnnnd yede Ire Erben, Erbnemen, vnnnd Nach-
kumen, ermelter Müetterlicher Heyrats, vnnnd annderer güetter, auch
Schweſterlichen vnnnd vätterlichen Erbtayls, vorſchickung, vnnnd Prelega-
ten halben gedachte Teſtamentarien, auch Ire Erben, Erbnemen, vnnnd
Nachkumen, vnd wer derwegen quittirens notturfſtig, in krefftigſter form,
Quit, ledig vnd loß, — Zu vrkundt haben wir diſen Brief mit vrrayl
von Gericht zugeben erkannndt, vnd mit des Gerichts zu Nürnberg anhan-
gendem Inniſſel beſigelt. Geſchehen am Freytag nach Vincula Petri den
(Nrrr) drit

dritten tag des Monats Augusti, Nach Christi unsers liebsten Herrn vnnnd Seligmachers gepurt, Sunffzehnhundert vnd Im Achtundvierzigsten Jare.

253.

Heinrich Holzschuhers Kaufbrief über ein Marggräfl. Lehen gut zu Buch.

A. 1550. **W**ir hernach benante Jeronymus Holzschucherr der Jünger weylant Hansen Holzschuchers gewesenen Pflegers zu Hersprach seligen nachgelassener eelicher Sohn, für mich selbst vnd dann Jobst Lochner vnd Wolff Grün beide Bürger zu Nürnberg, als Vormundere Im Nahmen vnd von wegen Hanslein, weylant Sebastian Holzschuchers, welcher zue Leimburg gewohnt seligen verlassenen eelichen Sohnlein, Bekennen öffentlich mit diesem Brief genn männiglich. Nachdem ernanter Hans Holzschucherr vnd benanter Hanslein des guts halber zu Buch hinter der vesten — Als In einem Marggräffischen Lehen zugleich mit einander belehndt gewest, vnd aber vff absterben benants Hansen Holzschuchers der halbe theil vff mich obbemelten Jeronymus seinen Sohn erblich gefallen vnd thomen. Daß wir demnach unsere beide solche halbtheil, vnd also das ganz bemeldt lehen gut, wie das zu dorff vnd feldt mit allen seinen Rechten, gerechtigkeiten zue vnd eingehörungen ombfangen vnd begrieffen ist. Eines redlichen Kauffs, vff die gerichtlich erlaubnuß vns den beiden vormundern an heut dato vff unser schriftlich begern, hierzu beschehen verkaufft vnd zu kauffen gegeben haben, In Crafft diß Brieffs. dem Erbarn Heinrich Holzschucherr Burger des größern Raths der Stadt Nürnberg In sein ainshandt vnd allen seinen Erben — desß alles zue mehrer verkündt haben wir verkauffere vnd Kauffer mit sonderm fleiß erbetten die Erbarn vnd weisen Herrn Bertholden Holzschucherr des Kleinern vnd Hansen Münstrer des größern Raths der Stadt Nürnberg, daß Ihr Jeder sein aigen Insigel (doch Ihne, vnd seinen Erben one schaden) an diesen Brief gehangen hat, desß wir dieselben Holzschucherr vnd Münstrer also bekennen. Geschehen am Freitag nach Erhardi, den zehenden des Monats Januarii, Nach Christi unsers seligmachers geburth Sunffzehnhundert vnd im Sunffzigsten Jar.

254.

Hochfürstl. Eichstädt. Mannlehenbrief über den grossen und kleinen Zehenden zu Seyboldstätten.

A. 1550. **W**ir Moriz von Gottes gnaden Bischof zu Eystet, vnd Thumprobst zu Würzburg, Bekennen öffentlich mit diesem Brief, das wir unserm lieben getreuen Heinrich Holzschucherr Burger zu Nürnberg, auf Ihne vnd seine männliche Leibs Lehen Erben, zu rechtem Mannlehen verlihen haben, grossen vnd kleinen zehenden zu Seyboldstätten, zu dorff vnd feldt, auß den gütern daselbst — geben in unserm Schloß

Schloß auff St. Willibaldtsberg zu Eystet, am Sambstag nach Ascensio: nis Domini den Siebenzehenden Monatstag May, Nach Christi unsers lieben Herrn geburth Sunffzehnhundert vnd Sunffzig Jare.

255.

Wolf Holzschuberischer Testamentserecutorn und Magdalenaen Kämmererin Vertrag mit Hans Muffeln zu Eymreut, ihrer Schwester Ursula hinterlassenen Manne, ihrer mütterlichen Erbschaft und Zeiratguts halber.

Zu wissen vnd kunth sey meniglich, so disen Brieff sehen, hörn oder le. A. 1550. Ben. Nachdem sich zwischen dem Erbern vnd vesten Hansen Muffel zu Eymreut an einem, vnd den Erbern Bertholden vnd Heinrichen den Holtzschuern, desß Innern vnd größern Rats hie, als weylant des Erbarn vnd vesten Wolffen Holtzschuers seligen gelassenen testaments Executorn, vnd Magdalena Wolffen Camerers eelichen Wirtin, gedachts Wolffen Holzschuhers seligen eeleiblich tochter, als Burgern vnd Bürgerin zu Nürnberg, andern theils, Etlliche Irrung von wegen weylant der Erbern vnd Tugentsamen Frawen Ursula, gedachts Hansens Muffels Leewirtin, vnd vorgemelts Wolffen Holtzschuers tochter selig, verschribnen vnd versprochenen Heuratguts, Morgengab, auch etlichen Zins, alhie In der Statt Nürnberg, Silbergeschirr, Klander, Heynot, Geschmuck, Haußrath vnd andere ainshandt güter halben, ein zeitlang erhalten, derwegen Hanns Muffel, einem Erbern Rath diser Loblich Stadt Nürnberg, etlich malß geschrieben, Auch die Executors vnd Camererin Jedesmals Ireu gegenbericht gegeben, vnd zu letzt die sach dahin gelangt, das ein gutlich vnuerpundlicher tag bewilligt, vnd von einem Erbern Rath, beden theiln angesetzt, Auch heut dato gehalten worden, dorzu wolgedachter ein Erber Rathe zu vnderhendlern, die Erbern vnd vesten, Ire zwen Ratsfreundt, Herrn Sebastian grossen, vnd Herrn Balthassen derrerin verordent, die hande thail, Im allem Ireu fürbringen, clag vnd Begern, mit vleiß angehört, vnd nach lang gepflegner vnderhandlung mit Ireu vorwissen, vnd nachvolgendß entlich Haimstellen, dahin vermocht, das sie vff volgende gestalt gericht vnd verglich sind, Nemlich das zuvorderst, aller vnwill, vnd gramschafft, so sich solch Irrung halben, bißhero, Im schreiben oder sonnst, zwischen gemelt theiln, sonderlich aber, dem Hanssen Muffel vnd Wolffen Camerer erhalten, todt, ab, vnd sie, gute freundt vnd schweger, miteinander sein, auch ein Jeder dem andern theil, fürbaß, alle gute freundt vnd schwagerschafft beweisen, vnd laysten, vnd dann Hanns Muffel, die zweihundert guldin, so Er, an den Achtundert gulden versprochenem Heuratguts, Im sunffzehnhundert Ain vnd vierzigsten Jars, laut einer quittung empfangen, dorzu die hundert guldin Morgengab, So Er obgenanter seiner Chewirtin seligen, verschriben, vnd

(Nrrr 2)

dann

Dann alle vnd Jede, Ire Klander, Klaynot, geschmuck Sylbergeschirr, Haukrath, vnd andere Varnuß, so Ime, gemelte Frau Ursula selig, zugebracht, vnd hinter Ir, bey Ime Hannsen Muffell, zu Ermreuth ver- lassen, Auch er Muffel, Inn seiner gewaltsam behalten, Vnd noch In- hendig hat, behalten, auch Ime Eigenthumblich bleiben vnd dorzu die ge- melten Testamentarien vnd frau Madlena Camererin, Ime fur die Abnu- zung, der obgemelten achthundert gulden Heyratguts, so Ime vermog der auffgerichteten Heyratsbrief, sein Leben lanng, hetten volgen, auch fur alle andere seine Zuspruch, so er zu andern seiner Haußfrauen seligen gutern, zinsen, vnd andern zu haben vermeint, oder er hette haben mögen, noch zweyhundert vnd sonnstig gulden geben, vnd also par, entrichten vnd bezalen, vnd ferner obgedachter Heyratguter, derselbig ertragenden Abnutzung, Morgengab, Zins, Sylbergeschire, Klander, Kleinot, ge- schmuck, Haukrath, oder anderer ainshandt guter, noch einicher anderer sachen haben, wie die Ime erdacht werden mochte, Hanns Muffell, seine Erben vnd Nachkomen, gegen den gedachten Testamentarien vnd Camere- rin, oder Ire Erben vnd Nachkomen, Noch auch hinwider die Testamentarien vnd Camererin, Ire Erben vnd Erbnemen, gegen Ime, Hannsen Muffell, seinen Erben vnd Nachkomen, einich zuspruch nicht mehr haben, gewynnen, noch Inner oder außerhalb rechts, vber lanng oder kurz, durch sich selbst oder jemanths andersts, nicht furnemen, sonder aller vnd Jeder, Irer anforderung vnd Zuspruch, So sie bis auff heut dato, diser sachen halben, gegen vnd zuein- ander gehapt, oder zu haben vermeint, Sy seien gemelt oder vngemelt, nichts außgeschlossen, genglich vnd ewiglich gericht, vertragen verainigt, vnd allerding verglichen sein vnd bleiben sollen, Wie sie dann solichs alles, steet, vest, vnd vnuerprochenlich zu halten, einander mit handtgebenden treuen vor obgemelten Herren vnderhendlern vnd Ir beiderseits freunden vnd Benstenden, zugesagt vnd versprochen, Thun es auch hiemit In Crafft dits Briefs, abermals, bey Ihren ehren frauen vnd glauben, Zu vrkündt seind diser Briefs zwen, gleichs lauts auffgericht, vnd auff baider theil Bitt, mit obgemelter Herren vnderhender, Vnd dann von Hannsen Muff- fels wegen, mit der Edlen vnd Ehrnuesten, Eustachius von wixenstein Amptmans zu Bayersdorff, meins gnedigen Herrns, Marggraff Alb- rechts zu Brandenburgs 2c. hierzu Insonders verordneten vnd gesannten Rats, Wolffen von Thruppachs Hauptmans zu Streittperg, vnd Hannsen Muffels, Vnd dann von der obgedachten Wolffen Holtzschuers seligen testaments Executorn vnd frau Magdalena Camererin wegen, mit der Testamentarien, Vnd Wolffen Camerers, allen angepornen vnd aigen Insigeln, becrefftigt vnd besigelt worden. Gescheen den vierzehenden tag, Julij, nach Christi vnser liebsten Herrn gepurth, Im Sonffzehenhundert vnd sonffzigsten Jare.

Hanns Muffels zu Ermreuth Quittung, Magdalenen Käm- mererin und ihres Vaters, Wolf Holzschuers Testamentarien we- gen seiner ersten Wirtin Ursula Holzschuerin Erbschaft und Heyratguts gegeben.

Nachdem ich an heut dato, mit den Erbern Bertholden vnd Sainrichen den Holtzschuern, als weylendt des erbern vnd vesten Wolffen Holtzschuers meines lieben Schwehers seligen gelassenen Geschäfts Executorn vnd Testamentarien, vnd Magdalena Wolffen Camerers Kewirtin, sein Wolffen Holtzschuers dochter, meinen lieben Schwegern vnd geschweyen, der Irrung halben, so wir von wegen weylendt Ursu- len, etwan Herrn Amthonien Schedels der Erzney Doctors seligen ge- lassener Wittib, vnd gedachts Wolffen Holtzschuers dochter meiner ersten Kewirtin seligen versprochen Heyratguts, Morgengab, auch etlicher Zinnß zu Nürnberg, so Ir zugehört, Ires Sylbergeschirs, Klander, Claynat, geschmuck, Haukrath, vnd anderer farnus, vnd ains Handt güetter, so sy zu mir gebracht, vnd ich in meiner gewalt behalten, Innhalt aines schriftlichen vertrags, vndter der Edeln Ernuesten, erbern, vnd wey- sen Herrn Sebastian Grossen, vnd Herrn Balthasar Derrers, als von a- nes Erbern Raths der Stat Nürnberg wegen, verordneten vnderhendlern, Auch Eustachius von Wixenstein Amptmans zu Bayersdorffs, meines ge- nedigen Herrn Marggraff Albrechts zu Brandenburg 2c. hierzu in sonders verordneten vnd gesannten Raths, Wolffen von Thruppachs Hauptmans zu Streittperg, meines lieben Schwehers, darzu meinem, vnd obgedachter bay- der Testamentarien, vnd Wolffen Camerers Insigeln auffgericht, Güetlich vnd freuntlich verglichen vnd vertragen worden, Vnd in sollichem vertrag mir vber das Ihenig, so ich vorhin empfangen vnd Innehendig hab, fur die Abnutzung der Achthundert gulden Heyratguts, so mir mein lebenlanng, In vermög der Heyrats Briefe hetten geraicht werden sollen, Vnd fur al- le andere meine Zuspruch, so ich diser sachen halben fürgewendit, oder zu haben vermaint, zwanyhundert vnd Fünffzig gulden gesprochen, vnd durch sy die Testamentarien vnd Camererin zugeben bewilligt worden. Das ich solliche zwanyhundert vnd Fünffzig gulden, heut dato empfangen, vnd zu meinen sichern Handen eingenumen, Zele derwegen sollicher zwany- hundert vnd Fünffzig gulden, versprochen vertraggelts, vnd sonst al- ler meiner derwegen zu Inen gehabter spruch vnd anuorderung halben, ob- gemelte Testamentarien vnd Magdalena Camererin, auch Ir aller Erben vnd nachkumen, Vnd wer desßwegen quittirens notturfst, quit, ledig, vnd loß, Mit disem nemlichen versprechen, Sollicher zwanyhundert vnd Fünffzig gulden, noch ainicher anderer obgemelter sachen halben, Inna- halt

halt vnnnd vermög des auffgerichteten vertrags, so sich biß auff dato begeben, durch mich oder anndere von meinent wegen, Inn oder aussershalb Reichs, über lannng oder kurz, ainiche vorderung nicht mer fürzunemen, noch anndern, das sies thun, zugestatten, alles bey eeren, trawen vnnnd glauben. Zu vorkunth hab ich mit fleiß gebetten vnnnd erbetten, die obgemelten Edeln vnd Besten Eustachius vom Wichsenstann Marggräffschenn Raths the vnd Amptman zu Bayrßdorff, vnnnd Wolffen von Truppach Hauptman zu Streuperg, meinen lieben Schweg das sy Ire Innsigel neben das meynig, an disen Brief gehanngen haben, Wellicher bit vnnnd siglung wir die gedachten Eustachius vom Wichsenstann vnnnd Wolff von Truppach (doch vns, vnnsern Erben vnd Insigeln vnschedlich) hiemit bekennen. Geschehen zu Nürnberg, den Fünffzehenden tag July, Nach Christi vnnsers liebsten Herrn vnd Seligmachers gepurt Fünffzehenhundert vnnnd Im Fünffzigsten Jare.

257.

Heinrich Holschubers Kaufbrief über 1. fl. 7. Pfund. 26. Pfennige iärliches Zinses aus dem alten Zoll zu Schlüsselfeld.

A. 1550. Ich Brigitta weylund des Erbern Wolfen Doplers seligen nachgelassne Wittib Bekennen offentlich fur mich meine erben vnd nachkommen, Vnd thue kunth meniglich mit disem Brief das ich ain gulden sieben pfundt sechsundzwainzig pfenning Zerlichß Zynß auß vnd ab dem alten zoll, zu Schlüsselfeldt sambt aller desselgen zugehörigen gerechtigkeiten, so ich vnnnd meine geschwistergit von weylund dem Erbern Fridrich Holschuber meinem lieben Anherrn seligen ererbt, vnd In vergleichung mit gemelten meinenn geschwistergitten an mich kumen, Eines auffrechten redlichen auch ewigenn Endlichen vnd vnwiderrufflichen kauffs den ich will so krefftig sein als were der nach rechtlicher erkantnus vor gericht gefertigt vnd bestettigt, Dem Erbern Heinrich Holschuber meinem lieben Bettern, seinen erben vnd nachkumen verkhaufft vnd zu kauffen geben hab, verkhauff vnd gibe auch hiemit wissentlich In craft dits brieffs zukauffen Inne gemelten Heinrich Holschuber seinen erben vnd nachkumen berurte ain gulden sieben pfundt vnd sechsundzwainzig pfenning ——— Dess zu warer Bruchundt hab ich obgenante Brigitta Doplerin mit Bleyß erpetten die Erbern Zeit Wolckenstain, vnd Hanns Winckler den eltern bede Burgere vnd genante des grossern Raths zu Nürnberg, das Ir yeder sein aigen Insigel zugezeugnus obgeschribner sachen, an disenn Brief gehanngen hat, Welcher siglung wir hezgenante Wolckenstain vnd Winckler von pethe wegen also beschehenn wissentlich bekennen, doch vns vnd vnserm Erben on schaden Der Geben ist am Erichitag nach Jacobi Im schnit den Neimundzwainzigsten tag des Monats July vnd Christi vnnsers lieben Herrn gepurt Fünffzehenhundert Vnd In dem Fünffzigsten Jar.

257 (*).

257 (*).

Marggr. Georg Friedrichs zu Brandenburg Statthalter und Raths Lehenbrief, Sebastian Welsern, als Vormund der beeden Hieronymus Holschuberischen Söhne, über den Zehenden zu Mögeldorf gegeben.

Wir des Durchleuchtigen Hochgebornen Fursten vnd herrn, Herrn A. 1552 Georgen Fridrichs Marggrauen zu Brandenburg, zu Stettin, Pommern, der Cassuben vnd Bennden, Auch Inn Schlesien zu Jegerndorff etc. vnd Herzogs, herrn dess Furstenthumbs Rattibarn, Burggrauens zu Nürnberg, vnd Furstens zu Kuegen, Vnnsers gnedigen herrn, Regenten vnnnd Rethen, Bekennen offentlich mit disem brief, Das wir an statt vnnnd von wegen Hochgenants vnserß gnedigen herrn, Sebastian Welsern zu Nürnberg, Als Vormund Hieronymussen Karln, vnd Wolffen der Holschubern gebuedern, zu rechtem Manlehen recht vnd redlich verlihen haben, Ainen Zehenden zu Mögeldorf, grossen vnd klainen mit seiner zugehörung, der Erblich von Irem Vatter Hieronymussen Holschubern seligen, vff sie kumen ist, Vnd leihen dem obgedachten Sebastian Welsern, Als Vormund Hieronymussen Karln, vnd Wolffen der Holschubern gebuedern, gemelten Zehenden, hiemit vnd In kraft dits brieffs, Was wir Inne, Als Vormund von billichkeit vnd rechts wegen, daran verleihen sollen vnd mögen, Also das sie die Holschubern, vnd alle Ire Geliche Manliche leibs erben, nun hinfuro solchen Zehenden, von Hochgenanten vnserm gnedigen herrn, seiner Furstlichen gnaden erben vnd Furstenthumb dess Burggraffthumbs zu Nürnberg, zu rechtem Manlehen haben, nemen vnd empfangen sollen, Nach Manlehens recht vnd gewonhait, so oft es zu schulden kumbt, Doch Hochgenantem vnserm gnedigen Herrn, seiner Furstlichen gnaden erben vnd Furstenthumb dess Burggraffthumbs zu Nürnberg, an derselben vnd sonst ainem Jeden, an seinem rechten vnschedlich vnd vnentgolten, one alles geuerde, Wann dann die obgenanten Holschubern, zu Iren Mundigen Jaren komen, sollen sie auch Lehens pflicht thun wie sich geburt, Zu vorkundt ist diser brief mit hochgenants vnserß gnedigen herrn, anhangendem Secret Innsigel besigelt, Vnnnd geben zu Onolzbach am Mittwoch nach Nicolai, Nach Christi vnnsers lieben herrn geburt, Fünffzehenhundert vnd Im Zwayvndfünffzigsten Jar.

E. V. Ehenheim
A. Junius scr.

(8888 2)

258.

258.

Extract: Archiv. K. Karls V. Confirmation der Privilegien
des Stifts Dörpt in Liffland betreffend.

1553. **W**ir Carl der V — Bekennen öffentlich mit diesem Briefe — Wenn uns
nun der Ehrwürdige Hermann postulierter und Erwehlter Bischof
des Stifts Dörpt, unser Fürst und lieber Andächtiger durch Ehr-
samen unsern und des Reichs lieben Getreuen Georg Zoltschuern seinen
Canzler und Gesandten demüthiglich rufen und bitten lassen und wir ihm
und seinen Stifte und Stadt Dörpt alle und jegliche Ihre Gnaden, Frey-
heiten, Recht, Briefe, Privilegien, Handvesten, Ehre, Würden, Vor-
theil, Recht und Gerechtigkeit — zu confirmiren — so — Gegeben in
unsrer Stadt Brüssel in Brabant am 27. Tage des Monats Junij, Nach
Christi unsers lieben Herren Geburt 1553, unsers Kayserthums im 33. und
unsrer Reiche im 38. Jar.

258 (*).

Pappenheimischer Mannlehenbrief, Sebastian Welfern,
als Vormund Hieronymus Karl und Wolf, der Zoltschuber, über
einen Hof zu Affalterbach ertheilt.

A. 1553. **I**ch Wolff zu Pappenham, Des Heiligen Römischen Reichs Erbmar-
schalk. Bekenne öffentlich mit diesem brief. Das ich dem Erbern
Hrn Sebastian Welfern des Innern Raths zu Nürnberg, Als Vor-
mundten beeder Hieronymus Karlen, vund wolffen den zoltschubern,
gebruedern, zu Rechtem Manlehen verlihen hab, Ain hoff zu Affalter-
bach, der Jarlich gultet, drey Summerin korns zwai Summerin haben,
Vund Neun pfundt gelts sampt desselben zu vund eingehorungen, Der
dan von mir meinen Vettern, vund vnser herrschafft Pappenham zu le-
hen ruert, vund geht, Vund verleihe Ime denselben, als trageren hemit
wissentlich vund in crafft diß briefs. Was ich Ime dan von pillichant
vund rechts wegen, daran verleihen soll. kan. vund mag. Doch mir, mei-
nen Vettern, Vund der herrschafft Pappenham. an der Lehen schafft. vund
sonst meniglich an seinem Rechten vuentgollten, Darauf Er mir gelobt
vund an Aidtsstat zusagen gethan, Mir, mein Vettern, Vund vnser
Herrschafft Pappenham treu, vund gewerttig zu sein, Vnnsen schaden
zu wenden, vund fromen zu fuedern, Vund sonsten Alles das zuhan,
Das Ain getreuer Lehenman, in tragers Weiß, seinem Lehen herrn zu
thun, pflichtig Vund schuldig ist. Alles vngenerdt. zu waren vrkundt.
Gib Ich Ime disen brief mit Vnnsen gemainen Anhangendem Innsigel.
der Lehen besigelt, Vund geben Freitag nach Dionisij. von Christi vnnsers
lieben Herren geburt gezelt. Fuffzehen hundert. Fuffzig, vund drey Jar.

258 (*).

258 (**).

Bernhards Pufftzy Kaufbrief über die Zoltschuberische
Erbgerechtigkeit der Tullnau bey Wöhrd.

Ich Hieronimus Köller. Der zeit eines Ernuesten Fursichtigen Erbern A. 1554.
vund weissen Raths der Stat Nürnberg, verordenter Richter des
Raths vund gerichts zu Weerdt Bekenne Öffentlich mit diesem briefe
Das heut dato vor mir Inn Sizennden Gericht erscheinenn seindt die Er-
barn vund weissen Herrn Ludwig Zoltschuber vund Joachim Haller
bede des klainen Raths zu Nürnberg vund weilandenn des E. F. vund
W. Heren Hieronimj Zoltschubers seligen verlassener zwai tochter In
anderer ehe Polirena vund Sibilla genannt. Verordennete vormundre.
offenentlich verjahenn vund bekannten Das sy auff Iren zeitlichenn daru-
ber gehabtenn bedacht vund gedachter Irer pflegtechter pestenn nutz vund
fromen wegen, vff Ir gerichtlich erlanngt Decret eines aufrechtenn redli-
chenn vund vnwiderrueflichenn khauffs verkhauft hetten, auch Gegenwert-
tiglichen verkhauft haben wolten Die Erbschafft der Tullnau darauf
zuor ein pappier Mül gestandenn, mit sambt aller desselben zu vund ein-
gehörungen. Laut eines Gerichtlichenn besigelten Vermendten Briefs des
datum steet Freitag nach dem Sonntag Exaudi denn drenzehennden tag
Mai Nach Cristij vnnsers liebenn Herrn gepurt funfzehen hundert vund Inn
dem andern Jare Welche Ins ambt der vesten Jarlich Acht pfundt altt
zinspar Ist, hinder Werdt gelegenn Wie solches alles mit seinen zugeheri-
gen Weldungen, wismathei Weyern vund Baumbgarten allenenthalben
veraint verstant mit seinen aus vund einflissen sonderlich der pach vund der
Hofrait an bis In die kleinern pegnis laut Inn erster vund Anderer In-
stanz actis erlangter Vrtel vund solst allen rechten vund gerechtighaitten
umbfangen vund begriffen were Dem Erbarn Bernharden Pufftzy auch
burger zu Nürnberg vund Margeretta seiner eelichenn Hausfrauen auch allen
derselbenn erbenn — Darumb so hab Ich obgenannter Richter anstat
vund von wegen wolgemelts eines E. F. E. vund W. Raths der Stat
Nürnberg meiner gebietenden Herrn vff sonnderlich von Raths wegen, des
Erbarn vund weissen Herrn Cristoffen Grolandts beschehene ansag Inn
solchs Verkaufenn verwilligt vund dem gedachten Pufftzy seiner eelichen
Hausfrauen vund allenn Iren erbenn vund Nachkommen, die bestumbten
Hoffstat der Tullnau sambt aller desselben rechtenn gerechtighaitten zu vnd ein-
gehörungen wie die Fekundt In weßen umbfangen vund begriffenn sein, auf
gebürliche gethane pflicht verlihen. Vund verleihe Inen auch die Inn
krafft diß briefs, was Ich Inen pillich vund vund Recht wegen darann
zuuerlenhenn habe Doch wolgedachtem einem Erbern Rathe an Iren dar-
ann habenden rechten Nisen vund Lehen schafften auch zinsen vund guldten
Inn alweg vnschedlich. Des zu waren vrkundt. Ist gemelten Pufftzy
vund

(E t t)

vonn seiner Gewirtin Auf Ir Pitt diser brief mit vrtel vnnnd recht erkannt vnnnd erthailt Auch mit Meinem anhangenden Insfchel des Ich Offelich vonn Ampts vnnnd Gerichts wegem darain gehangenn habe, bekhreffigt vnnnd versichelt Des findt vrtellier gewesenn die Ersamen Ulrich Strigel, Ulrich Sundt, Gall Hazerr, Pongrags Kochner, Hanns Rimpler, Cunradt Engelsproth, vnnnd Paulus Hofmann Der geben ist Auf Erstag denn sibenn den des Monats Augusti Nach Cristi vnsers Liebenn Herrn vnnnd seligmachers gepurt Sunffzehnhundert vnnnd Im Vier vnd sunffzigist Jar.

258 (**).

Adams von Lauffenholz Mannlehenbrief, Sebastian Welsers als Vormund der beeden Hieronymus Holzschuberischen Söhne, über einen Hof und 2. Söldengüter zu Mögeldorf gegeben.

A. 1557. **I**ch Adam von Lauffenholz zu Welsendorff, Bekenn offentlich mit disem brieff gegenn allermeniglich, das ich denn Erbarren Fürsichtigen vnnnd weisenn Sebastian Welsers Burger zu Nürnberg, Als vormundt vnnnd Treger, Carol Jeronimus vnnnd Wolffgang, Holzschuechers biß sie zu Frem voigtbarnn Jarenn komenn, Weisundt Hieronimussenn Holzschuechers Auch Burgers zu Nürnberg nachgelassene Sone Inenn vnnnd Frem manlichen leibs Erbenn, samptlich vnnnd vnuerfchaidenlich zu Rechtenn Manlehen verliehen habe vnnnd verleihe Inenn hiemit Inn Crafft dits briefs, Einenn Hoff mit samptt zweien Selden gutlein, mit allenn seinenn gerechtigkaitenn, zu vnnnd eingehorungenn, zu dorff vnnnd zu feldt ganz nichts außgenommen zu Megelndorff bey Nürnberg gelegen, was ich Inen vonn Rechts vnnnd pilligkait wegen darain verleihen soll vnnnd mage, Als manlehens Recht vnnnd Landts gewonheit ist, So Ir Vater von dem Ersamen Christoffenn Kadenecker Burger zu Nürnberg, kauslichen an sich prachtt, Welchem berurtenn hoff, sampt denn zweien Selden gutlein, Jzundt Erasmus Ebner Innen hatt, Ongeuerdt, Doch mir meinen Erben vnnnd Nachkommen, an vnsern Lehenchaften vnnnd Rechtenn, vnschedlich, Des zu warer erkunth vnd stetter vester haltung willenn, Hab ich obgedachter Adam vom Lauffenholz mein aigenn angeporn Insfigel an disen Brief gehangenn, Der geben ist, Donnerstag nach Erhardi vnnnd Christi vnsers Lieben herrn vnd Heilandts geburt, sunffzehnhundert, vnnnd Im Sieben vnnnd sunffzigsten Jare.

259.

Hochfürstlich Bambergischer Mannlehenbrief über ein Gutlein zu Untermistelbach.

A. 1557. **W**ir Georg vonn gottes gnadenn Erwelter vnnnd bestetigter zu Bischoue zu Bamberg, Thun kunt offentlich an diesem Brieff, das wir

wir Wolffen Westen Syndicum zu Nürnberg an stat vnd von wegen vnnsers lieben getreuen, Heinrich Holzschuchers, Burger zu Nürnberg, In crafft seines habenden gewalts, vnns derhalb vbergeben, zu rechtem Manlehen geliehen haben, Ein gutlein zu vndermistelbach mit seinen nutzungen zu vnnnd eingehorungen, von vns vnnnd vnnserrn Stifft zu Manlehen rurend, das zu Erb Inhabenn Cunzenn Kunhoffers seligen erbenn, vnnnd Jertlich dauon dienen vnd geben, vier Frontag vnd zwu Sacknachtshennen, welch gutlein genanter Holzschucher, durch auch vnsern lieben getreuen paulsen Letscher Burgern zu Nürnberg bey wehlant dem Hochwirdigen Fürsten nechstem vnnserrn Vorfarn, Bischoff Wenganden seliger Hochloblicher gedechtnus hievor auch empfangen hat, Lehen gedachtem Westenn, Innamen vnnnd anstat obgedachts Heinrich Holzschuchers, an berurtem gutlein bemelter massen, gegenwertiglich In crafft dits Briefs, was wir Ine von Rechts wegen, daran verlehenn sollen vnnnd mogenn, doch vnns vnnserrn Stiefft vnd nachkomen, an vnnserrn Lehenchaften, Herligkeiten gerechtigkeiten vnnnd gewonheiten auch sonst meniglich an seinen rechten vnschedlich vnnnd auch also, das sich gemelts Holzschuchers Agnaten Hierinne des vertrags, so der Lehen halben zwischen obgedachten nechstem vnnserrn Vorfarn seliger, Hochloblicher gedechtnus, vnnnd gemeiner Burgerschaft zu Nürnberg aufgericht nu zugebrauchen habenn sollen, Bekunt dits Briefs, mit vnserm anhangenden Secret versigelt, geben In vnser Stat Bamberg, am Montag nach Valentini den Sunffzehenden Februar, vnnnd Christi vnsers lieben Herrn geburt Sunffzehnhundert vnd Im Sieben vnd sunffzigsten Jarm.

259 (*).

König Ferdinands Lehenbrief über die Güter zu Neuses bey Schwobach.

Wir Ferdinand von Gottes genaden Römischer Rhunig zu allen zeitten, A. 1557. Merer des Reichs, in Germanien zu Hungern, Bohaim, Dalmatien, Croatien, vnnnd Sclauonien 2c. Rhunig, Insamit in Hispanien, Erzherzog zu Österreich, Herzog zu Burgundi, Steyr, Kärnten, Crain, vnnnd Biertemberg, Graue zu Tirol 2c. Bekennen offentlich mit disem Brieff vnnnd thuen khundt allermeniglich, das vnns vnser vnnnd des Reichs lieben getreuen, Karl, Lazarus, Sigmund, Jacob vnnnd Hieronimus die Holzschuecher gebrüeder diemüetiglich anrueffen vnnnd bitten haben lassen, das wir in Namen der Ro: Kay: Mt. vnnsers lieben Brueders vnnnd Herrn, Inen dise hernach geschribne Stuch, vnnnd Gueter, Mit Namen ain Guet, darauf vormalls Marquart Bischer geseffen vnnnd hezo Cuents Loter sitzt, Item ain Guet darauf Hanns Watenbach geseffen, vnnnd hezo Hanns Freundt sitzt, Item zwau Güeter darauf hievor Herman

(Titt 2) Drobst

Brobst gessen, vnnnd hiez das ain Mathenß Stolzla vnnnd das amnder
 Cong Boltam besitzt, Item ain Guet darauf Hanns Troler gessen, vnnnd
 hiez Hanns Schwergler sigt, vnnnd ain Schengkhstat, die hezt zeit
 Schwarz besitzt alleß zu Newseß an der Schwarzbach bei Schwabach geles-
 gen, mit allen Iren Rechten, Nutzen vnnnd zuegehörungen, so von der Ro:
 Ray: Mt. vnnnd dem hailligen Reich zu Lehen rüern, vnnnd vormalls Ir
 vatter Sigmundt vnnnd sein Brueder Balthasar die Holzschuecher vor
 Irer Lieb vnnnd Ray: Mt. zu Lehen empfangen, vnnnd nach Ir beider ab-
 sterben, auf Sy Erblich gefallen weren, zu gesambter Handt vnnnd in ge-
 mainschafft zu Lehen zuuerleichen gnediglich geruechten, Des haben wir
 angesehen, solch der genannten Holzschuecher, diemüetig zimlich bitt, auch
 die getrewen willigen Diennst, deren Sy sich gegen der Ro: Ray: Mt. vnnnd
 dem Hailligen Reich gehorsamlich erpieten, Vnnnd darumben mit wol-
 bedachtem Muet guetem Rat vnnnd Rechter wissen denselben Karln, Laza-
 rus, Sigmund, Jacob vnnnd Hieronimußen gebriedern den Holzschuechern,
 die obbestimten Stuckh vnnnd Güeter, mit Iren Rechten vnnnd zuegehö-
 rungen zu gesambter Handt vnnnd in gemeinschafft in Namen Hochernennter
 Ray: Mt. zu Lehen gnediglich verlihen, Leichen Iren dieselben auch an statt
 Irer Lieb vnnnd Ray: Mt. hiemit wissenndtlich in Crafft diß Brieffs, was
 wir Iren daran von billichait vnnnd Rechts wegen zuuerleihen haben diesel-
 ben nun fürbaß hin von Irer Lieb vnnnd Ray: Mt. vnnnd dem Hailligen Reich
 vorgemelltermassen in Lehennß weiß Inzuhaben, zunützen vnnnd zunießen
 von Allermeniglich vnuerhindert, Doch Hochernennter Ray: Mt. vnnnd
 dem Hailligen Reich, an vnsern vnnnd sonnst meniglich an seinen
 Rechten vnnnd gerechtighaiten vnuergriffenlich vnnnd vnshedlich, die vor-
 gemellten gebrieder die Holzschuecher haben vnnnd auch darauf durch Iren
 volmechtigen Gewalttrager gewonndlich gelübd vnnnd Aid gethan, der Ray:
 Mt. vnnnd, an Irer Lieb vnnnd Ray: Mt. statt vnnnd dem Hailligen Reich,
 von solcher Lehen wegen getrew, gehorsamb vnnnd gewertig zu sein, zu dien-
 nen vnnnd zuthun alls sich dauon gebürt vngenerlich, Mit vrkhundt diß brieffs,
 besigt mit vnserm Kuniglichen anhangenden Insignl, Der geben ist in
 vnser Statt Wienn, den Dreissigsten Tag Octobris, Nach Cristj vnseres
 lieben Herrn geburt, Sunffzehnhundert vnnnd im Sibenvndfunffzigsten
 vnserer Reiche des Römischen im Sibenvndzwainzigsten vnnnd der Ann-
 dern im Ain vnnnd dreissigsten,

Ferdinand

J. Jonas. D.
 Vicekanzlar.

Ad mandatum Dni Regis
 pprum.

L. Rhrchslager mppria.

260.

260.

**Magdalenen Holzschuberin, Priorin des Klosters zu St.
 Katharina, Quittung wegen ausgerichteter und bezalter 150.
 Gulden.**

Sch Schwester magdalena Holzschücherin dieser Zeit priorin Des closters A. 1559.
 Sannt Katerina prediger ordens in der Stat Nürnberg, bekenn mit
 dißem offen prieff für mich, mein conuent vnd nachkumen Das vnnß
 der Erwirbig Hochgelert Herr doctor Melchior Myrer, der Ernst Herr
 Jeronimus reych vnd der Erbar achtpar Herr paulus peham in der peünnt
 alls testamentary der Erbar tugentsamen frauen Künigunt Hannß scherr-
 tin seligen freuntlich auß gericht vnd bezahlt haben funffzig gulden münz die
 sy vnnß schuldig worden ist nach irem todt we in irem pfrünt prieff geschri-
 ben stet mer hüntert gülden die sy vns in irem testament vnd letzte wyllen
 vermeint vnd geschafft hat ir in gutten dar pen zu gedenden Sagen derhal-
 ben die obgenannten fürschtigen weyß vnd achtper Herrn, vnd alle ire er-
 ben vnd solche amnderhalb hüntert gülden münz quitt ledig vnd loß on alle
 geuerde mit vrkündt diß prieffs der besigt ist mit meins priorat amts
 aufgedruckten Insignel zu enndt diser schrift Die geben ist nach crystj vnn-
 sers lieben Herrn gepurt sunffzehen hüntert vnd im neunvnd funffzigsten jar
 Den neun vnd zwainzigsten tag des Monats Märzij.

260 (*).

K. Ferdinands Lehenbrief über die Güter zu Almeschhof.

Wir Ferdinand Von Gottes Gnaden, Erwölter Römischer Kaiser zu A. 1559.
 allen heitten, Merer des Reichs, Inn Germanien, zu Hungern
 Beheim, Dalmatien, Croatien, vnnnd Sclauonien, Kunig, Infant
 In Hispanien, Erzhertzog zu Österreich, Herzog zu Burgundi, Steyer,
 kärndten, Crain, vnnnd Wirttemberg ze. Grafe zu Tyrol ze. Bekennen offent-
 lich, mit dißem brief, vnnnd thuen kundt allermeniglich, Das vnnß, Vnser
 vnnnd des Reichs lieben getrewen, Cristoff, Caspar, Carl, Melchior,
 vnnnd Gabriell, die holzschuber gebrueder, Burger zu Nürnberg, vnn-
 dertheniglich zuerkennen geben, Nach dem hienor, Er Caspar, vnd
 Carl holzschuber, Ire Brueder, für sich selbst, auch an stat, vnnnd als Le-
 hentraget, Jeggedachts Cristoffen, Melchior, Gabriels, vnnnd weilend
 Hieramiassen, vnnnd Balthasar n, Irer gebrueder, Nachbenannte Stuckh
 vnnnd guetter, Nemlichen Sunff Guett zum Almanshouen, vnnnd dann noch
 ain tail, so von weilend Thoman holzschuber, an dem guet zu Almansho-
 fen gelegen so da humal Zeit Renger besessen, Erblichen auf Sy komen,
 Vnnnd alle von Vns, vnnnd dem Heiligen Reiche zu lehen rurten, In ab-
 wesen, vnseres lieben Brueders vnnnd herrn, Kaiser Karln des Sunfften,
 (Uuuu)

loblicher gedechtnuß, von Uns, zu leben empfangen hetten, Vnd Aber gedachte Jeremias, vnd Balthassar holzschuber, Ire Brueder one Feliche Leibserben, mit tod abganngen, vnd derselben taill, gemelter Lehen, auf sy all miteinander gefallen were, Desshalb vnd dann Inen, von Uns, als Erwoltem, vnd jez Regierend Romischen kaiser, dieselben Stuchh vnd guetter, zu ersuechen, vnd zu erkennen gepuerte, Vnd Uns Darauff Diemuetiglichen angerueffen vnd gepetten, Das Wir Inen, dieselben Stuchh vnd gueter, zulehen zuuerleihen gnediglich geruechten, Des haben Wir angesehen, solch Ir Diemuetig zimlich Bitt — Mit vorkundt diß Brieffs, besigelt, mit vnserm Kaiserlichen anhangenden Insigel, Der Geben ist, Inn vnser, vnd des Heiligen Reichs Stat Augspurg, den Vierundzwainzigsten tag, Des Monats Aprilis, Nach Cristi vnserers lieben herrn gebuert, Sunffzehnhundert vnd Im Neunundfunffzigisten, Vnserer Reiche des Romischen Im Neunundzwainzigisten, vnd der Amndern Im Dreiunddreissigisten Jaren.

Ferdinand

Vt. Seld.

Ad mandatum dni Electi
Imperatoris pprium.
L. Kirchslager mppria.

261.

Des gefangnen Bischof Hermans zu Derbt anderes Entschuldigungs Schreiben über Ihro Fürstliche Genaden und seinen Canzler aus der Moskau gethan den 12. Jul. 1559. ist disem ersten Schreiben, so Ihre S. G. auch aus der Moskau in der Widen den 15. Juny 1559. gethan, in allem gleich lautend.

Zu dem haben wir auch aller Zuversicht zuwider verstanden, was wense vnser gewesene Canzler Georgen Holzschur ausgebracht, als solten wir vndt Er den Rußowiter durch heimlichs Schreiben mit seiner Macht ins Stifft einzuschlagen, gefordert vnd begehrt haben, darumb J. L. ihn gefänglichen einziehen vndt in Bestrickung nehmen lassen. Wiewol vns solche vnschuldige Belegunge abermal nicht wenig Schmerzen vndt Bemuth gebracht, So wollen wir jedoch, daß dermaßen ungefügte Worte, durch gemeldten Canzler geschehen, nicht verhoffen, können auch diesen Gerüchte noch zur zeit keinen gewissen Glauben anhangen. Vndt wañ gleich gedachter Canzler ober alle Zuversicht, auch aller Billigkeit entgegen, mit disen Worten ausgefahren, so können wir jedoch nicht andern, als daß solches aus einer rechten Zweifelung vnd verrücktem Verstandt herkommen, schließen vndt abnehmen: Trösten uns aber allein Gottes vndt vnserer Vnschuldt, ganz fleißig vnd freundlich bittend, da gemeldter Canzler, wie wir berichtet, deßhalb in Bestrickung genommen, aber wie wir ganz nicht

nicht zweiffeln wollen, noch im Leben, mit ihme zum todt nicht eilen oder vmbbringen lassen, sonder biß zu vnser Gott günnenden Ankunfft in Verwahrunge halten, so soll man nechst göttlicher Hülffe auch hierin unsere Vnschuldt spühren, vndt werden auch E. L. vndt Ihr, daß diese Wort vom Canzler ganz muß gründlicher Weise vnd aus keinem Grunde der Wahrheit entstanden, aus seinem Abziehen aus dem Stifft selbst zu ermessen haben; denn Er ohn zweifel, wenn Er den Großfürsten hette fürdern helfen, vnd Im zugethan gewesen, aus dem Stifft nicht gewichen, sondern bey dem Großfürsten geblieben wäre. So viel aber gewesen vnsern Diener Christopher Lustver, welcher vns in peinlicher Bekentniß deß Briefs halben, so er auf der Wellmerschen Tageleistung entfangen vnd in Reißlandt gebracht, Beintlichen belegt, anlangen thut, können E. L. vndt Ihr unsere Vnschuldt, aus der Gefänglichen Einziehung, so wir zum Ersten an ihnen legen lassen, vndt den auch der willigen Erlasung aus vnserer Jurisdiction in E. L. des Herr Meisters Gewalt gethan, leichtlich spühren vnd merken, daß wir dann, da wir etwas gefehrliches vnserthalben bey ihme gewußt, woll hetten vmbgehn können. Vnd muß solche Bekantniß anders nicht als aus großer Pein geschehen seyn, darumb er sich auch darnach, als er seiner Conscientien zu viel aufgeladen, wie Judas gethan, selbst erhencket. Derwegen Er Vermüge Beschreiben Geistlicher vnd Weltlicher Rechten nicht würde überzeugen können. Vndt ist der Brieff so wir Lustvern gegeben, oder überantworten lassen, aus Rath, Capittel vnd Ritterschafft, so wir damahls bey vns gehabt, auch durch Anreizung vnd Bewilligung eines Ritterlichen Teutschen Ordens vorgestellt, der Inhalt ist aber anders nicht, sondern wie wir vns des berichten können, gewesen, als daß man den Groß Fürsten, der langen Verweilunge halben keinen Böhsen Argwohn, angesehen die Wolmarsche Versamblung, vmb Einschickung einer Ritterschafft fürgenommen worden, zu fassen gebethen, darumb vns an dieser Beschuldigung des Briefs halben ganz ungütlich geschicht, wissen auch Gott Lob woll, wen gedachter Lustver noch am Leben, Er vns solches nicht gut thun könnte, leben auch der guten Hoffnunge zu Gott, wan wir Erlaubniß vnseres Auszuges von hinnen bereit mercken, des Canzlers vnd Lustvers halben Brieflicher Vrkundt, darin man unsere Vnschuldt kläherlich schauen wirdt, vom Groß Fürsten zu erwerben vndt mitzubringen. Bitten demnach ganz fleißigen freundlichen vndt Brüderlichen, auch gnädig synnen E. L. vndt Ihr diesen vnsern warhafftigen Bericht, welchen wir zur Errettung vnserer Vnschuldt nun zum andern mahls, nicht mit geringer Sorge vnd Leibes Gefahr in Geheim außbringen lassen, vollkommenen Glauben beymaßen vnd vns in einen idtweden Artickel vnd Punct hierüber specificirt vnd ausgedrückt, mit dem besten entschuldiget nehmen, auch den Unglimpf vnd widerwillen, da der Belichte angezogene Punct halber oder auch sonst verhanden seyn möchte, in deß vnsern

(Uuuu 2)

fern Abwesen freundlich vorsetzen vndt fallen lassen, noch derjenigen welche vielleicht vnser Elendes Frolocken tragen, nach der Wiederkunft, wie oben berührt, kein Hoffnung machen, darumb ihren Sachen eine Farbe anstreichen, vndt nachmahls zu verbleiben vermeynen, vnd vns zu diffamir, vnd Vnsern guthen Veymuth auf das Högste Abbruch vndt Schwächung zu thun vermeynen, in Übung nicht allein den Glauben anichneuen, sondern dieselben vielmehr bis zu vnser Ankunft behaften vnd anhalten lassen, mit ihnen aber in keinem peinlichen Gericht oder Todte treten oder schreiten, damit vnser Vnschuld künftighen desto klärer vnd heller auskommen vnd herfür brechen möge. Weilen aber nicht ohne, daß vns der Moscowiter nach Ergebung des lieben Friedens in das Vatterland wiederum kommen zu lassen Zusage gethan, wir aber seinen Worten, sintemahl wir seinen Vntreuen vnd trefflichen Hinterlist genugsam erlernt worden, keinen Glauben bey ihm setzen können, vnd zu besorgen, erzelter Moscowiter, welcher durch vnser Person als einen Fürsten des H. Römischen Reichs seinen Triumph übet, in künftigen Frieden vns mit gleicher Anhaltung vnd Betruglichkeit wie bisher geschehen, bewegen würde, vndt aber wir in der Vnchristenheit nicht bleiben, sondern daraus durch Göttliche Mittel mit den Vnsern wiederumb mögen reisen vnd geführt werden, vndt auch vnser Verantwortung in vnserer Gegenwertigkeit, E. L. vnd Euch, darnach wir den ganz herglichen vnd hohen Verlangen tragen, förderlich thun mögen; So bitten, flehen vnd sünen wir ganz fleißig, freundlich auch Genädiglich E. L. vndt Ihr vnser zu jeder Zeit väterliche treu vndt treuherziges Gemüth gegen die Lande te vndt alle Wege tragend, dann wir dieselbe, wo möglich gerne mit vnserm Bluth erretten wollen, Desgleichen diese vnser wahre vnd rechtmäßige Entschuldigung vnd Widerlegung freundlich vnd Christlichen zu Gemüth vnd Herzen ziehen, darzu vielberührt dieses Exilium, Behmuth vndt Elend, welches wir in vnserm hohen Alter ganz vnverschuldeter Sachen tragen müssen, vnbeherziget nicht lassen vndt vmb Gottes vndt Christlicher Liebe willen, die Mittel vnd Wege vornehmen, damit wir vnd vnser Diener, die wir nicht weniger als vns selbst ihres Inziehens halben, wollen verschuldigt vnd verthädigt auch in E. L. vnd Ewer Gnade vnd Gunst befohlen haben, in erster Einschickung oder Bottschaft oder Post, die vnser Bedenkens vnd Gebrauchen nicht sein können, trostlos oder vergessen nicht bleiben, sondern schleunige Erlösung entsangen, vndt zu der Christgläubigen Schaar, aus dieser Babylonischen Gefängniß wiederum mögen geführt vnd geleitet werden, oder aber wenn die Erretnis über die Christliche Zuversicht ja so eilends nicht zu erlangen, vns mit sonderlichen Stärck vnd trost Brieffen bewohnen vnd ergeglich seyn, inmaßen daß alles die Christliche Liebe ersodern thut. Erbieten vnd verwilligen vns auch hiemit vnser Entschuldigung für den Heiligen Römischen Reich, allen protectoren vnd Schutz Herren der Lande, darben E. L. vndt Euch, daß wir vns doch nicht versehen, nicht gnugsam mit

Krafft

Krafft der Rechten zu thun vnd fürzubringen wollen aber gar nichts zweifeln E. L. vndt Ihr in diesem allen vnser bestes wissen vnd vorstellen wollen vnd an vnserm langen Exilio vndt Elendt gar kein Gefallen tragen. Inmaßen wir den solches vmb E. L. vnd Euch zu dem Himlischen lobne, so derselben hieraus erfolgen wirdt, in aller Freund Treulichkeit Gnaden vnd Gunsten zu verdienen vnd zuerkennen wollen geneiget seyn. Befehlen E. L. vndt Euch hiemit den Schutts des Allerhöchsten, denenselben E. L. mehr Glückes, Ergeglichkeit vnd guten ebentheur an Feinde zu erleben vndt zu sehen, als wir leider gehoffet, zu vergünnen, ganz inniglichen anruffent vndt bittend. Datum Moscau vnter vnsern hierunter gedrücktem Innsigel in der Elden den Fünff ioden Junij Mo 1559.

Autographum illud ex mutilo et exoleto fere Archivi Nobilitatis Livoniae descriptum cum suo Archetypo in singulis vocibus singulari industria à me reviso atq; cognito plane concors atqve idem esse, rogatus nomine meo contestor

Ericus Johannes Meck
Nobilitatis Livoniae Secretarius mppria.

In eo fortiozem supra scriptae contestationis fidem ego subscriptus attestato huic ad factam requisitionem sigillum nobilitatis Ducatus Livoniae apposui

Ericus Johannes Meck
Nobilitatis Livoniae Secretarius mppria.

(L. S.)

261 (*).

Georg Friedrichs, Marggr. zu Brandenb. Mannlehenbrief
Endressen Musmann, Hochfürstl. Rath und Kammersehreiber,
über den Zehend zu Mögeldorf ertheilt.

Von gottes gnaden Wir Georg Friderich Marggraff zu Brandenburg, A. 1760.
zu Stetin, Pommern der Cassuben vndt Wendten, Auch Inn Schlesien zu Jhegerndorf, vndt 2c. Herzog, Burggraf zu Nürnberg vndt fürst zu Rugen, Bekennen vndt thun kunth hiemit offenndtlich gein Jedermeniglich, Das wir Vnsrem Chammerschreiber, Rath vndt lieben getreuen Endressen Musman, zu rechtem Manlehen Recht vndt redlich verliehen haben. den Zehenden zu Megeldorf, Grossen vndt Klainen, mit seiner zugehörung, So von Vnns weilandt vnser lieber getreuer Iheronimus Holzschuch Burger zu Nürnberg zu Manlehen getragen, Vnd von Christoffen Radeneckern daselbst erkauf hat, Vnd vns durch Absterben sein Iheronimi Holzschuch's Sone Wolfen Holzschuch's, gennglich Vndt

(A x x)

aller

aller Ding Vermant vnnnd Haimbgefallen ist ——— geben zu Dnnolzbach Donnerstags den funf vnnnd zwainzigsten Januarn, Nach Christi Vnnfers lieben Herrn vnnnd Seligmachers geburt, funfzehnhundert Vnnnd Inn Sechzigsten Jharenn.

G. J. M. J. B. 2c. scr.

261 (**).

Pappenheimischer Mannlehenbrief über den Hof zu Affalterbach.

A. 1560. **N**ach Christoff der Ellter, zue Pappenheim, Des hailligen Romischen Reichs, Erbmarschalck, Bekenne öffentlich mit diesem brieff. Das Ich dem Erbarn Berchtoldten. vnnnd veitten. denn Holzschuher, geuettern sampt vnnnd sonnderlich zue Rechtem Mannlehen verlihen hab. Ain Hoff zue Affalterbach ——— Geben Am Sambstag nach dem Sonntag Reminiscere. Von Christi vnnfers lieben Herrn geburt gezellt. Funfzehnhundert. vnnnd Inn Sechzigsten Jäern.

261 (**).

Adams von Lauffenholz Mannlehenbrief über einen Hof und 2. Söldengüter zu Mögeldorf.

A. 1560. **N**ach Adam Von Lauffenholz izo Zu Bamberg: Bekenne Öffentlich mit diesem offnen brieff vnnnd thue kundt aller Meniglich, Das ich den Erbarn, fürsichtigen, vnnnd weisen Bertholt vnnnd veit Holzschuher geuettern bede burger zu Nurnberg vnn allen Iren Manlichen leibs erbenn samptlich vnn vnnuerscheidenlich zu Rechtem Mannlehen verlihen habe, vnn verleihe Iren hie mit In Crafft dits brieffs einen hoff mit sampt zweien Selden gutlein mit allenn seinen gerechtigkeiten zu vnnnd eingehorungen zu Dorff vnnnd zu felde gang nichts außgenommen zu Regeldorff bey Nurnberg gelegenn, Was ich Inenn von Rechts vnn pilligkeit wegen Daran verleihen soll kan, oder mag, als Manlehens Recht vnnnd Landts gewonheit ist treulich vnnnd ohn alle generde. Doch mir meinen erben vnn nachkomen an vnsern Lehenschafftenn vnnnd Rechten vnshedlich Vnnnd deß zu warer vrfundt habe ich obgedachter Adam von Lauffenholz Mein eigen angeborn Insigel an diesen brieff gehangen Der geben ist Dinnstags nach Oculi In der heyligen Fasten vnnnd Christi vnnfers lieben Herrn vnn Heylandts geburt funfzehnhundert vnnnd Inn Sechzigstenn Jare.

262.

262.

Wilhelms, Erzbischofs zu Riga, Marggr. zu Brandenburg, Bekräftigung der Vollmacht, welche Dorothea von Orgens, Georg Holzschuhers Witwe, ihres Mames Bruder, Veit Holzschuher über die von Wolf Holzschuher ihrem Manne beschehene Donationem mortis causa auf 3000. Thlr. gegeben.

Vonn Gottes gnadenn wir Wilhelm Erzbischof zu Riga Marggrafe A. 1560. zu Brandenburg, zu Stettin Pommeren der Cassuben vnn Wenden Herzog Burggraf zu Nurnberg vnn Fürst zu Rügen, Thün kunt, Bekennen vnn Bezeugen mit dießem vnserem offnen Brieffe vor menniglichenn, das die Zugetsame vnserer liebe besonderin seligen Jorgenn Holzschuhers nachgelassen Wittwe nebenst Irer vorwantenn Freundschaft, vor vns erschienen vnn vnderthenigst zuvornehmengeben wie der Erveste vnser lieber besonder Seliger Wolff Holzschuer Irem seligen mann vnn Iren erbenn auß seinenn freien vetterlichen gutten willenn vermoge der vorschreibung so derowegenn aufgericht wordenn drei tausent taler doniret, geschendet vnn gegeben vnn weiln er nhun bemelter Wolff Holzschuher nach dem Willenn deß allemächtigen mit Tode abgagenn, vnn Sie zusambt Iren erbenn solch drei tausent Thaler einfordern zu lassenn bedacht whre, So wolte Sie nebenst Irer verwantenn Freundschaft vor vns denn Errentvesten vnseren Liebenn besundern Veit Holzschuern den Eltern Herrn deß Raths zu Nurenberg, als Ires Seligen Mames Brudern Inn der besten Form mas weiß vnnnd gestalt wie sie solchs zu recht Imer thun konte, oder vormuchte, außs bestendigeste volmechtigen, Also dieselben angezogene drei tausent taler nebenst denn vnkosten so auß die Sache gehenn wurde vonn dem Inhaber desselben In der gute zu fordern, oder do dieselbe entstunde darumb In Rechtem zu klagen, vnn sunst alle daß Jenige vorzunehmen zuthun vnnnd zu handeln weiß sich zu recht vnn nottorft der sachen geburenn wolte, Auch daß Jenige weiß Sie bemelte Witwe vnnnd Ire erbenn entpfangenn ann derselben Summenn abzukurzen Sie gibe Ime auch macht vnnnd gewalt einen oder mher Anwelde an seine stete zu ordenenn vnnnd zu sezenn, dieselbenn auch so offte es Ime geliebet zu wider ruffenn Sie wolte auch nebenst Irer verwantenn Freundschaft daß Jenige weiß bemelter Veitt Holzschuer oder seine Substituirt allenthalben handlenn vnnnd vornhemenn wurden, Recht fest vnnnd vnnorbrechlichen halten, nebenst vnderthenigen Bittenn das wir ir solche volmacht vnter vnserm Secret bekräftigen vnn ir diffenn einenn schein In gnadenn mitteilenn wolten, Wann wir dann Ire vnn Ire vorwante Freundschaft bit nicht vnbillich vermercket habenn wir ir auch solcher Irer gegebenen volmacht einenn schein vnter vnserem Secret mitgetheilet, Geschehenn vnn gegeben In vnser Stat Riga denn 21sten Aprilis Anno (15) 60.

(Rxx 2)

262 (*).

262 (*).

Berthold und Veit der Holzschuber Kaufbrief über den Zehend zu Mögeldorf.

A. 1560.

Ich Endreß Mußmann diser zeit des Durchleuchtigen Hochgebornen Fursten vnnnd Herrn, Herrn Georgen Friderichs Marggrafens zu Brandenburg 2c. Meins gnedigen herrns Camersreiber, Nachdem weplandt der fursichtig Erbar vnnnd weiß Herr Hieronimus Holzschuber, gewesener Burger vnnnd des innersten Raths zu Nürnberg seliger, den grossen vnnnd klainen zehenden, zu vnnnd vmb Mögeldorff, zu dorff vnnnd veldt, mit aller seiner ein Vnnnd zugehörungen, gerechtighaitten, wie vor vnnnd bey Ime gebraucht genossen, vnnnd mitt aller herkommen ist, gehabt, Vnnnd denselben, von Hochgedachtem meinem gnedigen herrn, als desselben lehenherrn zu Manlehenn getragen. Wellicher zehenden vff sein dottlich abscheiden, vff seine Eheleibliche Sone, Carl Hieronimus, vnnnd wolffen genant, erblich kommen, dieselben bede seine Sone, aber hernach auch, vnnnd ohne Mannliche leibserben mit Todt abgangen, also das sollicher zehenden Hochernantem meinem gnedigen Herrn, als Lehenn herrn haimbgefallen, Dieweil dann jr furstliche gnaden, vollgends vff mein vnnnderthenigs ansuchen vnnnd bitten, mich mit sollichem zehenden begabt. Demnach so bekenne ich, hiemit freiwillig, vnnnd wolbedeichtig, fur mich vnnnd alle meine erben. Das ich in Crafft sollicher meiner Rechtmessigen ankunfft, aus gutem bewegenden vrsachen, sonnderlich aber von meins zutten nutz vnnnd frumens wegen, obberurten grossen vnd klainen zehenden Wie den zu dorff vnnnd veldt, die obgedachten Holzschuber, Inn zeit ires lebens, Innegehabt, genutzt vnnnd gebraucht haben, sampt dieses laufenden Sechzigisten Jars Nuzungen doch anderst nicht, dann vff Hochernants Lehenn herrns gnedige Bewilligung ains entlichen ewigen, vnd Vnwidertreiblichen Kauffs, als der wider Weniglichs ansechten. Inn vnnnd ausser Rechters, zum aller Cressigsten vnnnd bestendigsten bescheen soll kan vnnnd mag verkaufft, vnnnd zu kauffen gegeben hab, Ich verkauff vnnnd gib auch denselben zehenden, sampt dits iztlaufenden Sechzigisten Jars Nuzung, hiezmit in bestendigster Rechts form zukauffen, den fursichtigen, Erbar, vnnnd weisen, Bertolden, vnnnd Veitten den Holzschubern geuettern, beeden Burgern zu Nürnberg, samptlich miteinander. Vnnnd allen Iren Mannlichen erben ——— Jedoch hab ich mich Inn abredung vnnnd beschliessung dieses kauffs bewilligt vnnnd thue sollichs hiemit nochmals gang frei willig, daß ich daß geburendt handtlen allain tragen vnnnd ausrichten wöll, ohne der kauffer oder Ir erben Costten vnnnd schaden, Vnnnd darauf verzeihen begib, vnnnd enteuser ich mich, In bester Rechts form obangeregts zehends, sampt der Irgigen Sechzigisten Jars Nuzung, auch aller Recht vnnnd gerechtighait, So ich Inn ainich weiß oder weg daran gehabt, Transferir vnnnd

vnnnd wende die alle miteinander an die kauffer, vnnnd Ire Manliche erben ——— Gescheen Am Dinstag den funffvonnndzwainzigsten des Monats juni nach Christi vnnseres liebsten herrn vnnnd Seligmachers gebart funffzehenhundert vnnnd im Sechzigisten Jar.

Endreß Mußmann Camerschr. mppria.

262 (**).

Christoph Schürstabs Mannlehenbrief Lazarus Holzschubern über den Zehend zu Schwaig und Malmispach ertheilt.

Ich Christoff Schürstab Burgern vnnnd des kleinern Raths zu Nürnberg. A. 1561. Bekenne hiemit offentlich, Daß Ich zu Rechtem Mannlehen verliehen hab, Dem Erbern Lazarussen Holzschubern Burgern zu Nürnberg, allen seinen Mannlichen Selichen Leibß Lehennß Erben, Nemlichen Zwen zehenden der ain zu Schwaig, vnnnd der ander zu Malmispach gelegen welche Er von dem Erbern Jacoben hallern von hallersstein mit meiner bewilligung keusslich an sich gebracht hat. Verleihe Ime die auch hiemit, vnnnd inn Crafft dis brieffs mit allen Iren Eren Nuzungen, zu vnnnd Eingehörungen als von alter herkommen ist. Vnnnd Ich Ime von Rechtß vnnnd billigkeit wegen daran verleihen solle als Mannlehen Recht ist. Doch daß Er vnnnd seine Mannliche Seliche Leibß Lehennß Erben so oft Es zu fall kombt, diese zwen zehenden von mir vnnnd meinen Lehennß Erben, zu Mannlehen erfordern empfangen Lehenspflicht thun Vnnnd Lehengelt geben sollen vnnnd sonsten mir meinen Erben vnnnd Meiniglich an seinem Rechten vnnnd gerechtigkeiten vnuergriffenlich, getreulich vnnnd one geferde, zu erkunth hab Ich obgenannter Christoff Schürstab mein Egen Innsigil an diesen brieff gehangen. Der geben ist vff Montag denn Bierzehenden Monatstag Juli nach Christi vnnserß herrn geburt Im funffzehenhundert vnnndsechzigisten Jar.

262 (**).

Pappenheimischer Mannlehenbrief über den Hof zu Affalterbach.

Ich Hainrich Zue Pappenheim des heiligen Römischen Reichs Erb. A. 1562. marschalch. Der Elltist. Bekenne Offentlich mit disem brieffe, Das Ich dem Erbar Bertholden vnnnd veitten, den Holzschubern geuettern, sampt, vnnnd sonnderlich, zu Rechtem Mannlehen, verliehen hab Ain hoff, zu Affalterbach ——— Geben. Am tag, Willibalds von Christi vnnseres lieben herrn geburt, gezelt funffzehenhundert Sechzig vnnnd zwen Jæren.

(Vnn)

262 (**).

262 (***).

Paul Vertels und seiner Brüder Lehenaussendung an Marg-
grafen Georg Friedrich zu Brandenburg wegen des halben Dorfs
Neuses bey Gräfenberg.

A. 1564. **D**em Durchleuchtigen und Hochgebornen Fürsten und Herrn Herrn Geor-
gen Friederichen Marggrafen zu Brandenburg zu Stetin, Pomern,
der Cassuben und Wenden, Auch In Schlessen zu Jegerndorf und
2c. Herzogen Burgrafen zu Nürnberg und Fürsten zu Rugen unserm gne-
digen Herrn, Entpieten wir Paulus, Cristoff und Abraham die Örtl ge-
brüder bürger zu Nürnberg, unser vnderthenig und willige dienst zuvor,
Gnediger Fürst und Herr. Als wir von Eurn Fürstlichen Gnaden bisher
den halben theil des Dorffs Neues bey Gräfenberg gelegen, sampt dessel-
ben zugehörungen und gerechtigkeiten, welchen wir von unserm lieben vater
Sebalden Örtl seligen ererbt haben, zu Rechten Manlehen getragen, Zu-
gen wir denselben In vnderthenigkeit zuuernemen, Das wir solch lehen
vmb unser notturfft pesser aus und fromen willen, Dem Erborn Veiten
Holtzschuern auch burgern zu Nürnberg, auf Eur Fürstlich gnaden vorgeen-
de gnedige bewilligung und anders nit, verkauft haben vnderthenigs fleis-
hident, Eur Fürstlich gnaden wollen gnediglich geruehen, solchen verkauff
zuuerwilligen, und Ime dem Kauffer gnediglich leihen, So das also ge-
schehen ist, alsdan wollen Eurn Fürstlichen gnaden wir, solch lehen, sampt
aller desselben gerechtigkeit und zugehörungen, sampt den pflichten damit
Eurn Fln. Gnaden wir, verhalten verwandt sein, aufgesandt, und vns
des alles In pesser und bestendigster form, endlich und vnwiderrufflich,
verzigen, enteuffert. und die gewer, gedachtem kauffer haimgestellt haben,
Das von Eurn Fürstln. Gn. zubeschehen, wollen wir vns gnedigs willens,
verhoffen, und In vnderthenigkeit zuuerdienen willig sein, Des zu vrkhunt
haben wir paulus und Cristoff die Örtl unser Ider sein aigen Insigel, und
Ich Abraham Örtl mein gewenlich Ringpertschir mangel Sigels halber
hiefür getruet, Und geben den Ainundzwainzigsten tag Octobris Nach
Christi unsers liebsten Herrn und seligmacher gepurt, Sunffzehnhundert
und Im vierundsechzigsten Jar.

262 (****).

Hochfürstlich Brandenburgischer Mannlehenbrief über das
halbe Dorf Neues bey Gräfenberg.

A. 1564. **V**on Gottes gnaden Wir Georg Friederich Marggrau zu Brandenburg,
zu Stettin, Pomern der Cassuben und Wenden. Auch In Schles-
sien zu Jegerndorf und 2c. Herzog, Burgraf zu Nürnberg, und
Fürst zu Rugen, Bekenen Öffentlich mit diesem Brief. Das wir unserm
Lie-

Lieben getreuen, Veiten und Berchtoldten den Holzschuern Geuettern
zu Nürnberg, samptlich und vnuerschaidenlich zu rechtem Mannlehen recht
und Redtlich verlyhen haben, Nemblich den halben thail dess Dorfs New-
ses, bey Gräfenberg gelegen, sampt desselben zugehörung und gerechtigkeit,
Welches sie, von Paulus, Christoff und Abraham den Örteln Gebrue-
dern und Burgern zu Nürnberg erkaufft, und sie Alsbaldt durch Iren
Öffnen Brief, vnder Iren Insigeln und Berthschaften Aufgeschriben ha-
ben — Geben dinstags den Siebenden Nouembris. Nach Christi vn-
sers Lieben Herrn und Seligmachers gebuhrt Sunffzehnhundert und Im
vier und sechzigsten Jar.

263.

Copie Herzogs Magni in Curland Versicherung, daß er,
so bald er der Wycke in Westland wieder mächtig werden wird, Doro-
theen von Orgens, Georg Holzschubers Witwe, zur Wiedererlangung
der ihrem Sohne, Bertram Holzschuern, entzogenen Prä-
bende behülflich seyn wolle.

Wir Magnuß von gotts gnaden — Thunn fund himit In krafft di- A. 1565.
ses unsers offenen versigelten briefes, kegen Idermenniglich Be-
kennende, daß wir hieuevorn vnn der samptlichen verwandten
Freundtschafft der Holzschuer, ein Supplication Schrift, auch Ihre vn-
dergeschribene namen In dato von der Erborn vnn tugentsamen unser
lieben besonderrinnen, Seligen Jorgen Holzschuers nachgelassener Wiet-
frauen, noch eine der vorigen vnn Erstenn Schrift gleichs lauts vnn In-
halts, Ires Sones Barteram Holzschuers privirten vnn Entsakten pres-
benden halben In unserm Stiefft Özell der Wiegke, zu Halsall gelegenn,
entpfangen, derselben Inhalt hören lesen vnn nach notturfft vernomen,
Ob wir nun woll In Irgigen geschwinden Leuffen vnn gelegenheiten. Son-
derlich weilln wir der Wigt dismall nicht mechtig. Sie als die beschwertte
vnn betrubete Wietfraue, deswegen mit nichten zu trösten gewußt, vnn
aber wir doch auff vielfaltiges vndetreniges bierlichs anlangen, Ezlicher
Irer vorwanten Freunde vnn gutten gonner, auch In anseunge Ires Irgi-
gen gar kummerlichs Zustandes vnn whemutts, Ihr gnedigst vorbeizenn
vnn zugesagett, wie wir auch Solchs himit In krafft dises briefs loben
vnn zusagen. Als bald wir mit gottlicher Hülfe vnn zustatt, unsers
Stiefftes der Wiegke (worab wir nicht zweifeln) widerumb mechtig vnn
vnder vnnserenn gewalt bringen werdenn, die gnediger vorsehung zu
tuen, Ir der Wietfrauen, zusamt derselben lieben Sone, deswegen aller
vnn Ider rechtmessigen befugeten an und zusprache, laut Siegel vnn
briefenn welche Sie aufzulegen vnn vorzubringen expöttig, Für vns auch
unserm Erwidigen Thumb Capittel, vnn Ketten zu gestatten vnn auch
rechtens vnweigerlichen In gnaden vorhelfen zu lassen, das Sie der pres-
ben-

(V h h 2)

benden oder des ausgelegten Geldes So viel als Sie dazw berechtigt, vehig vnd vorgeueget werden solle. Des zw Brkünd habenn wir vnß mit eigener Hand vnderschieden, vnnß vnser Fürstlich Secrett hinnden wisfentlich ausdrückenn lassen. Gegeben auf vnserm Hauß Pletten, den letzten Februarij Anno der mindern Jall Im 65. Jare.

263 (*).

Veit Holzschubers Quittung, wegen bezalten und empfangenen Restes von seiner Frauen Heyratgut auf 1100. fl. sambt 55. Gulden Zinses und einem verguldeten Trunkgeschirr.

A. 1565. **N**ach Veit Holzschuherr, bekennne für mich vnnß meine erben Nachdem mir die Ernueste meine freuntliche liebe Schweger, Herr Lienhart Gruntherr Auch Paulus vnnß Carl die Gruntherrn, gebrüederer laut derselben verschreibungen vff neuenten März des vier vnd sechzigisten Jars per Resto laut vnserer vergleichung vmb meiner freuntlichen lieben Haußfraw seligen Clara Gruntherrin, gedachter Gruntherrn Schwester Hatzratgutt Väterlich vnnß Mütterlich erb schafft, auch annderer Anforderung schuldig blieben sinnt, Alffhundert gulden sambt Funffvndfunffzig gulden zinnß, Das Sie mir vff heutt dato, solche Alffhundert vnnß funffvndfunffzig gulden sambt einem gesprochenen verguldeten drinckgeschier vberantwort, zugestellt, vnd bar bezahlt haben, Sage vnnß zele vermeltte meine obgemeltte liebe Schweger die Gruntherrn, all Ire erben vnnß wer Inn solchem Quittieren bedarff, für mich vnnß meine erben, solcher empfangenen summa vnd drinckgeschier vnnß was vonn solcher erb schafft heroriert alles quiet ledig vnnß loß Inn bester form, Des zu warer vrkhunt hab ich diesen Quittasigen mit aigen Hannenden vnterschieden vnnß mein Innfigell zw erndt vff getruckt, Der gebenn ist, Freitags denn Neunten tag des Monats März, Des Funffvndsechzigisten Jars der weniger Jar zall.

(L. S.)

Weitholzschuher mppria.

264.

Veit Holzschubers, als Pflegers der Holzschuber-Stiftung, Kaufbrief über 1. Gulden, 7. Pfund, 26. Pfennige iärliches Zinses aus dem alten Zoll zu Schlüsselfeld.

A. 1565. **N**ach Christoff Holzschuerr, Weilundt des Erbern vnnß vhestenn Sainrich Holzschuers seligenn nachgelassner Sonne, Burger zu Nürnberg, Bekenne öffentlich für mich, vnnß meinen lieben Bruder Paulus Holzschuer seine Erben vnd nachkumen, Vnd thue kundt Weniglich, Nach Inhalt vnnß vermög seines eingeschribnen gewalts, so er mir vbergebenn in dem gewalts Buch, am Stattgericht Numero 18. Folio 95. mit diesem brief,

brief, das ich ein gulden sieben pfundt Sechs vnnß zwainzig Pfening, Zerlichß Zinsß, auß vnnß ab dem altenn Zoll, zu Schlüsselfeld sambt aller derselbenn Zugehörigen, gerechtigkeiten, so Ich vnd meine geschwistergit von wehlundt dem vorgedachten meinem liebenn vattern seligenn ererbt, Vnd in vergleichung mit gemelten meinen geschwistergitten, an meinen Bruder Paulus komen, Einnes vfrechtenn redlichenn, auch Ewigen, entlichenn, vnd vnwiderruefflichen Kauffs, Den Ich will so Ehrestig sein, als were der nach Rechtlicher erkantnuß vor gericht gefertigt, vnnß befestigt, Dem Erbern vnnß vhestenn Veitten Holzschuer meinem lieben Vetter, als dieser zeit von vnns vetterenn geordnetenn pflegern der Löblichen Bertholdten Holzschuer Stieffung Iren Erben vnnß Nachkomen, für welche er vermelter pfleger diesen Zinnß erkaufft, (verkauft vnd zu kauffenn geben hab.) verkaufft vnd gib auch hiemit wissentlich In krafft dits Brieffs zu kauffen Ime gemeltem Veitten Holzschuer, vonn wegen Ehegedachter Stieffung, derselben Erben vnd nachkomen, berurte ain gulden Sieben pfundt Sechs vnd zwainzig Pfening, — Des zu warer Brkündt hab ich Obgenanter Christoff Holzschuer, von wegen gemelts meines Bruders Paulus Holzschuern, mit vleiß erbitten, Die Erbern, vnd vhesten Hanns Winckler der elter, Vnd Carl Holzschuer der Jünger, beede Burger vnd genante des Größern Raths zu Nürnberg, Das Ir Jeder sein aigen Insignel zu gegengemß Obgeschriebner sachen, an diesen Brieff gehanngen hat, Welicher Siglung Wir Jetz genante, Winckler, vnd Holzschuer von bitte wegen also bescheen, wissentlich Bekennen, Jedoch vnß vnd vnsern Erben Dime Schaden, der geben ist den Montag nach Maria geburt, denn zehenden tag des Monats Septembris, Vnd Christi vnserer liebenn Herrn geburt, Fünffzehenhundert, Vnd In dem Fünff vnd sechzigisten Jar.

264 (*).

Der Vertelischen Glaubigere Revers, Veit Holzschubern wegen der Schadloshaltung in Ansehung des Kaufs des halben Dorfs Neuses bey Grävenberg gegeben.

Wier die Hernach benannten Mitt namen Emdres Örtell Jörg de A. 1565. Zell, Ann statt, Vnnß Vonn wegen Paulus dezell seines bruder, Mathes Hess, Gabriel Kolb, hans Rainhaitt des Buzenn Erben Vornundt, alle vom außschuß der Örtell glaubiger, bekennenn offentlich, Nachdem Wir der Erbarn Christoff, Oberham, Vnnß Paulus, der Örtell gebruder, denn halbenhail des dorffs Neusses bey Gressenberberg gelegenn, Dem auch Erbarn Vnnß Weissen Veitten Holzschacher, darüber Lautten briefliche Brkündt Verkauft vnnß solche verkauften Einantwortung, Brieflicher Brkündt, Vnnß zustellung der Erleib, durch Vnnß die vom außschuß obbenanten, Jedoch, Auß barellch Vnnß habennts gewallt, vnnß obberurter Örtell geschehen, Die Vnnß dann solche Lehen, allein

(333)

allein zu abzallung Irer schulden zuuerkhauffen, eingethonn, do durch aber, khauffenden Holzschuer, die beisorg Enndtstundt, alls möchte Künfftigen Irung Vnd Nießverstandts, Gegenn Woll gedachten Lehenhern dar, aus Erwachsen, alls wer ein Verenderung berurtet lehen Erstlich, vonn denn Orttell auff vns Ire, Glaubiger, Vnd Vonn dannen Auff Im Holzschuer erwachsen, Vnd Er Also zu Vnruhe, Vnd Vnnkosten gebracht Werdenn, Welches aber vonn wegen Im gerichts Buchs ein eingeschriebens gewalts, Auch ordenntlicher Auffsendung Vnd Erndlgitem belehnung, weder mit Zug noch Recht beschehenn Kann, So Wollen wir vom außschus, Fur vns vnd vnser mittglaubiger, Hiemitt zugesagt, Vnd versprochen habenn, Thun solches auch hiemitt Inn Krafft diß brieffs, Do Er Holzschuer, oder seine Erben, vonn obberurter Vnser Handlung, Vnd Verkhauffens wegen Vonn Vnserm Gnedigen herren Georgen Friederich Marggrauen zu Brandenburg Als dieses Lehenn, Lehennherr, oder sonst von Jemandts wehr der wer, Angefochten, werdenn soltt, oder wöltten, Das wir sie verhalbenn Fur vns vnd Wie obgemelt schadtlaz, haltenn sollenn vnd wollenn, Wurdt sich aber sonnst Niicher striett der nit omne Mittel Aus vnser beuollhener handlung floss, sonder, durch Inne Holzschuer oder sonst Jemandts andersts Verorsacht sich Erheben, So sollenn Wir Rede, Vnd Antwortt darumb zugebenn, gar nit Verpflicht, Biell Weniger, Inn schadtlaz zuhalten, sonnder er selbst Auff sein gefahr, Vnd Vnnkosten, denn selbenn striett bezulegen schuldig sein, alles Erberlich getrewlich Vnd vnngefehrlich, Des zu warer Verkhundt, Vnd mehrer sicherheit So findt differ zettell zwenn gleich Lautt mit einer handt geschriebenn, Vnd Inne Holzschuer, Einen, Vnd dennen vom außschus denn andern zugesteltt, Auch darzu mit vleiß Innsonderheit Erbettenn Die Erben vnd Vhesten Hannsen Olhaffenn vnd Hanns sen Winckler bede Bürger Vnd genannten des größern Raths, alhie, Das sy Ir eigenn Insigell hie Vnntter getruckt, Welches wir Olhaffenn, Vnd Winckler, also bekennen, Doch vns Vnd vnser Erben, Vnd Insigell Vnne schaden geschehenn denn Erstenn tag diß Monats Octobris nach Christi Vnser lieben herren Vnd seligmachers geburt Tausendt Funffhundertt, Funff vnd Sechzigsten Jaren.

264 (**).

Veit Holzshuhers Kaufbrief über den halben Theil des Dorfs Neuses bey Grävenberg.

A. 1565. **W**ir die hernachbenannten mit Namen Christoff vnd paullus die Orttel gebruder Fur vns selbst Vnd dann Ich Ist benannter Paulus, Als vollmechtiger Anwalt vnd gewalthaber Oberhams Orttels

tels meines Abweffenden freunndtlichen lieben Brueders vermog eins der weg. vonn Im habenden mit seiner Aigen hanntschrift Vnd vnder seinem Auffgetrucktem pettschier Außganngen vnd verferdtigten gewalts, In Statt desselben Auch In Personlich beysein, guttem wissen vnd willen. Der Erbarm Enndreßen Orttel Sorgen Degels Ann Statt Paullus seines bruder, Gabryhel Kolbens, Mathes Hessen vnd Hannsen Rainharts. der Pugischenn Erben Vormundt Als Verordenter ausschus, Aller Vnserer glaubiger Bekennen samentlich vnd Sonnderlich fur Vns gedachtem Vnserm Abweffendenn Bruder, Alle vnser vnd derselbigenn Erben, Das wir Vmb Vnserer sonndern nuzs Frommens Vnd Notdurfft willen Auff zuorgehabten genugsamenn Rath vnd bedacht. Furnemblich Aber zuer abrichtung vnd bezallung vnser Schulden (Die zum thail vonn dem Auch Ernhafften Gebolttten Orttel Vnserm lieben Vatter seligen herruert.) denn halben thail des dorffs Neuses bey Grävenberg gelegen. Verkaufft vnd zu kauffenn geben haben, Thun auch solches hiemitt Inn Krafft diß brieffs, Dem auch Erbarm vnd vhesten Veit Holzshuer Bürger vnd genannter des größern Raths Alhie zu Nurnberg vnd allem seinenn Mannlichen Leibs erben — Der geben Ist. In Nurnberg Denn zwolfften Monats tag October. Nach Cristi Vnser lieben herren Vnd Seligmachers geburt Ain Tausent funffhundertt Vnd Im funffundsechzigsten Jare.

265.

Tauschbrief zwischen dem Teutschen Orden und Ludwig Holzshubern wegen etlicher Felder aus Christoph Wenings und Albrecht Dohnwicks Höfen zu Röttenbach.

Zu wissen vnd khundt gethan sey Allermeniglichen durch disen Gegen A. 1565, würtigen Tauschbrieff, das der Ersam Albrecht Dohnwich zu Röttenbach sesshaft kunigundt sein Eheliche Hausfraw fur sich vnd all Ire erben Aus fremem wolbedachtem Mecht vnd rechtem wissen, Auch mit des Erwürdigen vnd Edlen Herren Georgen Hundts von Wendheim, Statthalters der Ballen zu Francken, Commenthurs zu Ellingen vnd Nurnberg Teusch Ordens, seines Gnedigen Gepietenden Lehenherrens vorwissen vnd Bewilligung, Cristoffen Wening zu gemeltenn Kettenbach wonhaft Elisabeth seiner Ehemirtin, gleichfals mit vergunstigung des Erwürdigen vnd Edlen Herren, Michaeln vom Liechtenstein Thumbprobsts des Stiffts zu Bamberg seines auch Gnedigen vnd gepietenden Lehenherrens, sein drey vierttl Ackers zwischen Ulrichen Lündtsmans Ackers vnd sein Cristoffen Wenings Hoffstatt vnd Gaun daselbsten, vmb drey vierttl Ackers, zwischen sein Albrecht Dohnwicks andern, auch zwischen Ulrichen Lündtsmans eckern, alle in Kettenbacher Fluher vnd Markung gelegen, Nachfolgender gestalt Angetauscht, Vnd als vff heut datobeez der obgenanter Teuscher Herrschafft Als nemlich der Erwürdig vnd Edell Herr

(3 333 2)

Herr Simon Becker von Than der zeit Hauscommenthur zu Nürnberg Deutsch Ordens an statt obernants seines Gn. Herren Statthalters, und dan der Erbar vund Ernvest Ludwig Holzschueher der elter In Nürnberg als Lehenträger, dabey der Erbar vnd Achbar Johan Theurlin Thumprobstlicher Amptman zue Fürst, von benandts Tres auch Gnedigen Herren Thumprobsts wegen, Neben darzu erforderten deren von Nürnberg geschwornen Beldtmesser vnd andern Erbetten Bauersmännern, Nemlich von sein Albrecht Donwicks wegen Stoffel weiß zum Humpelshoff, Endress Stenz zu Kettenbach, vnd vñ Cristoffen Wenings seiden, Hans vnd Cunz die Neupawren auch zu Kettenbach, vñ dem Augenschein daselbst erschienen, Vnd erstlichen in Abmessung der Ecker souil befunden, das Cristoff Wenigs Acker, ein zwainzigsten theil eins Morgens mer dan Albrechten Donwicks gewesen, darumb dan von seiner Herrschafft vund darzue erbetten Beystenden, Ime billiche ergeßlichkeit vnd Widerlag eins solchen begert ward. Diweil aber wie oben gemeldt, Cristoff Wenigs dazumahl öde Hoffstatt, An Albrecht Donwicks Acker stoffend, vnd widerumb Alberait vñzubauen Vorhabens, zue dem Ime aber raum vnd weitforß mangelte, Derwegen zue erweiterung vnd vollendung desselben allparais gezmerten Baues, haben ermelts Wenings Herrschafftenn vnd Beystend, neben Ime in gleichen Tausch solcher beeder ecker bewilligt, Also das sein Cristoff Wenigs Acker zu Albrechten Donwicks Hoff, Hergegen des Donwicks zu Christoff Wenigs Hoff geschriben werden vnd ewig bleiben. Haben also beede Teuscher, mit ernandten Eckern, mit allen derselben zu vnd eingehörungen, Allermassen der Jeder, den seinen etlich vil Jahr gerniglich Ingehabt gemüzt vnd gebraucht, gar vberall nichts dauon Außgenommen, für lauter ledig vnd anderstwo vnuerkömmert recht Aligen, Außgeschiden das Jedes Acker zu obgemelten Hoffenn vnd gut gehörig, Vnd dan obernanten Tren Lehenherren zu Lehen rürn, Tnen zinkbar vnd Guldthar, vnd mit aller Obrikeit vnterworfen, eines vñrechten redlichen stetten vnd vnbewortheilten Tausch vnd Wechsels, wie der Im rechten oder sonst nach guter gewonheit ohne meniglichs widersprechen vnd aberkennen, am höchsten gut Crafft vnd macht hat haben soll, Kan vnd mag, recht vnd redlich vertauscht vnd gleich verwechselt, Auch Alßbalden in Gegenwürt ermelter Trer Herrschafft vnd der darzu erbetteten Widernennern, solchen Tausch vnd Wechsel wie sich gepürt vnd nottürfftiglich nach Marckens geprauch vnd gerechtikeit erfordern thett, vermarckt vund verstaindt worden ist. Wir obgenante Albrecht Dohnwicks vnd Ich kunigundt sein eheliche Hausfrau, Cristoff wenig Elisabeth sein ehewirtin andersttheils Bekennen offentlich das diser Tausch vnd Wechsel, also mit vnserm guten willen vnd vorwissen, Zwischen vnser abgeredt vund beschloffen worden ist Sich auch Vnsers Jedes Insonderheit für sich vnd seine Erben gegen dem andern vnd desselben Erben, aller seiner gehabten Aligenschaft recht vnd gerechtikeit seines

seines verwechselten Ackers, mit Mundt vnd Handt genzlich vnd gar enteüßert verzihen vnd begeben hat, Gereden vnd versprechen auch darauff, bey Vnsern guten thrauen vnd glauben, an leiblicher geschwornen Alidstatt, Jeder dem Andern, sein An vnd verwechselten Acker, In vnd Außer Rechtens vnanspruchig zumachen zuuertreten, fertigen vnd zugewehren wie landtläufftig, vnd wie in Vnsere Herrschafften Recht gewohnlich, vnd sonst alles getreulichen zuhalten vnd zuvollziehen, als hierinnen von Vns geschriben stehet, Arg list, böß findt vnd geferde, dawider zugebrauchen, genzlich vermidten vnd Außgeschlossen, Des zu wahrer Brkhundt findt außs Bewilligung obgenandten Herrschafft, vnd beger obgenandter Teuscher, diser brief zwen, in gleicher form, laut, einer Handtschrift vñ Birgament geschriben, vñgericht, vnd Jede parthen einen Angenommen mit dem geding, ob schon der einer fürterhin ober kurz oder lang, verlegt verlohren, verhalten, oder sonst schadhafft gemacht würde, das doch der Ander nichts desto minder alle Crafft vnd Macht haben soll, als wan sie beed zugegen weren. Zu merer sicherheit vnd bekräftigung haben wir beede Teuscher mit vleiß erpetten, den Erwürdigen vnd Edlen Obenernandten Herren Hauscommenthur, vnd den Erbar vund Ernvesten Herren Ludwig Holzschueher den eltern, das sie beede Tre Insigell an dise Brieff gehangen, welchs also mit vnserm wissen beschehen sein Wir hiemit bekennen, Doch Vns vnsern Insigelln in ander Weg ohn schaden. Geschehen vund geben, Donnerstags, den Fünffvnd Zwainzigsten Octobris, Nach Christi vnser lieben Herren vund Seligmachers Gepurt, Fünffzehnhundert Sechzig vund Fünff Jahr.

266.

5. Heinrichs des Jüngern zu Braunschweig und Lüneburg, Verschreibung gegen Berthold Holzschuber und seine Mitverwandte und Erben, daß, wann ihre Erfindung und Anschlag, die Herzoglichen Kammergüter trefflich zu verbessern, ihrer Anzeige gemäs befunden wird, ihnen der zehende Theil solcher Nuzung iärlich zu Theil werden soll.

Wir von Gottes gnaden Heinrich, der Junger, hertzog zu Braunschweig A. 1567. vnd Lüneburg 2c. Bekennen offentlich mit diesem brieff, für vnns vnd vnser erben vnd nachkommen, gegen Jederman die Inn sehen oder hören lesen, Nachdem vnns der Ersam Bertolt Holzschuber Burger zu Nürnberg, vnd seine mituervanten vnderthenig zuerkennen geben, Wie das aus verleihung Gottlicher genaden durch sie wege erfunden weren, Dar durch vnser Camerguet vund Tserlichs einkomen trefflich gemehrt vnd gebessert werden möcht, Vnd dasselbig vnaufhörlich vnd Immerwerend, ein Jar oder Tserlich, auf zehen, zwanzig In dreissig tausent gulden, oder noch ein merers, Vnd das mit der Land vund leutt nuz, meniglich one pillithe

(A a a a)

che beschwerdt vnnnd one schaden, Das wir vnns, vnser Erben vnnnd nachkommen wolbedechiglich gegen obgemeltem Bertolt holzschuher, seinen mituerwanten, vnd derselben Erben dergestalt verainigt vnd verglichen haben, Wouer wir dieselbig Ir erfindung vnd Rathsclag, den sie vnns dan schriftlich in hochster geheim zuschicken vnd behandigen lassen, also vber kurz oder lang anrichten, Ins werck verordnen, vndt vnns annemlich, auch Frem anzeigen gemess vnd gerecht befinden, Das wir vnnn solchem Taelichen gefell vnd einkomen, den gemelten erfindern Bertoldt holzschuher vnd seinen mituerwanten vnd derselben Erben oder heuelhabern, so dise vnser Verschreibung von Iren wegen Innen haben werden, Ierlich den zehenden theill diser nuzung, so hoch sich die erstrecken würdt, one widerleg vnd abgang, wolten volgen lassen vnd geben, Wir wollen auch solche furschung thun, das Iren einiche ver hinderung daran nit geschehen soll, Vnd dan die darzu verordneten verpflichten vnd dahin halten, Das sie Iren alle quartall solchen zehenten theill des vberschuss so im gewinst einkomen ist oder sein wirt, völiglich zu Iren sichern handen vberantworten, vnd vnns dauon Rechnung thun sollen, Vnnnd solches einkommen soll Iren angeen, alsbald dise erfindung vfericht vnnnd angeordnet ist, Vnnnd Im fall wir gleich solche erfindung vnd anrichtung dem Rathsclag durchaus nit gemess, sonder enderung vnd pesserung darinnen furnemen werden, Da der grundt vnd anfang durch solche Enderung vnd pesserung von vnd aus Irem Rathsclag anzai gen vnd kunst herflüsse, vnd erfolgen werde, So soll es doch den Erfindern vnabbruchig vnd diser Verschreibung one nachteil sein, Vnnnd ob es sach were, Das wir dise anordnung vnd Rathsclag nit gerecht, nuzlich, noch vnns, vnsern Erben vnd Nachkommen annemlich erfinden, vnnnd dieselb anrichtung also verpleiben lassen, vnd Ins werck nit pringen wurden, oder da wir es Ins werck pringen wolten oder wurden, Aber nit gerecht vnd bestendig, sonder Irem anzeigen vnd vertrösten vngemes befinden, Alsdan so soll dise vnser Verschreibung vnd verglichung an Ir selbst nichtig, todtt vnnnd absein, vnnnd vnns, vnser Erben vnd nachkommen In kein weis gegen gemelten Erfindern vnd Iren Erben verpinden, des ettwas zuleisten, so hirin begriffen ist, Doch sollen vnd wollen wir solche erfindung vnd vnns vertraut werck auf solchen fall nichts desto weniger one Ir vorwissen vnd bewilligung niemandt eroffnen noch offenbaren, sonder in höchster gehaimb bei vnns behalten, Wir versprechen auch hiemit, da wir gleich solches Ins werck richten oder nit, solche erfindung keinem Potentaten weder schriftlich noch mündtlich zuzuschicken, zuunderweisen noch zuoffenbaren, Auf das es den Erfindern an Irem fürhaben nit nachtheillig oder abbruchig sene, Dies weil sie sich one das gegen vnns vnderthenig erpotten, solche erfindung ein nem Jeden Potentaten dahin wirs begern würden, auf vorgehende zimliche verglichung volgen zulassen, Wie sie die Erfinder vnns dan derwegen ein gnugsamen verfertigten Reuers oder schadlos brief gegen diser vnser Verschreibung

schreibung verfertigen vnd zustellen haben lassen, Also gereden vnd versprechen wir fur vns, vnser Erben vnd Nachkommen, in krafft dies briefs, alles das wie obsteht, wahr, vhest vnd vnuerbruchlich zuhalten, Darwider nit zuthun noch schaffen gethan zuwerden, Alles genevrig one alles geneerde, Des zu warer vrkundt vnd gezeugnus, geben wir fur vnns, vnser Erben vnd Nachkommen den Erfindern diesen brief oder Verschreibung mit aigen handen vnderscrieben, vnd mit vnserm Insigell betrefstigt, So geschehen ist zu Wolfenbuttel am Siebenden Nouembris, Nach Christi vnser einigen erlösers vnd seligmachers geburt, Im funfzehnhundert vnnnd funf vnnnd Sechzigsten Jare.

H. H. Ihr. Ig.
Mein hant.

Ludolf Hal: D.
vice Cancelli mppria.

266 (*).

Copie Jacob Hallers Lehenaussendung an R. Maximilian II. wegen des vertauschten Guts zu Lauffenholz.

Dem Allerdurchleuchtigsten Großmechtigsten vnüberwindlichsten Fur. A. 1566.
stenn vnnnd herrn herrn Maximiliano Dem andern Erwölttem Römischen Kaiser zu allenn zeiten merer Des Reichs In Germanien zu Hungern. Behaim. Dalmacien. Croacien Vnd Esclauonien 2c. Kunigen Erzherzogen zu Österreich Herzog zu Burgundj. Steyr Kernten Crain vnnnd Wurttemberg 2c. Grauen zu Tieroll 2c. Meinem aller gnedigsten Herren, Entbeuth Ich Jacob haller vom Hallerstein Burger zu Nurmberg mein aller vnnderthenigiste Diennst zuuor vnnnd Füege Eur Röm. Kay. Mtt. aller vnnderthenigist zuuernemen. Nachdem Ich bishero vnnn wehlundt Dem Auch allerdurchleuchtigsten Großmechtigsten Fursten Vnnnd herrn. Herren Ferdinando. Röm. Kay. Mtt. geliebstem Herrn Batter. Hochloblichster seligister gedechnus. Vnnnd dem Heilligen Reich, Neben and'n Lehennstucken. Ein güettlein zu Lauffenholz gelegen. Welches vor Jarn. Christina Colerin Inngehabtt. Ihundt Alber Jacob Teuffel besiezt, vnnnd Ierlich zuguldt giebt. Sechs Pfundt gelts Vnnnd Ein hennen Vermüg vnnnd Inhalt, Des Daruber besagenden Lehennbriefs. aller Vnderthenigist zu lehenn getragen Das Ich demnach Vmb meines besten Nuz Vnnnd frumens Willen (. Doch vff zuuorderst Eur Röm. Kay. Mtt. allergnedigiste bewilligung Vnnnd zulassung.) bestiemmts güettlein Dem Erbarn Veittem Holzschucher Auch Burgern Alhie zu Nurmberg. gegen Einem Anndern Lehennstück zum Reßwasser gelegen. So frey lautter Aligenn ist, Ausgewechselt hab, Derowegenn mein aller Vntterthenigiste bieth eur. Röm. Kay. Mtt. geruhen In angeregte Auswechslung oder Dausch allergnedigist zubewilligen, herurths Lehennstück, fur auffgesagt vnnn mir Allergenedigist

(A a a a 2)

an

an Vnd auffzunemen Vnd benanten holzschuher allergnädigst zuuerleihen. So Nun Das beschicht, als Dann Vnd zuvor nit, Will Ich Eur. Rom. Kay. Mt. meine Lehenn Pflicht, damit Ich derselben Vnd Dem heiligen Reich. bishero. bestimmts lehenns halber zugethonn Vnd Verwanndt gewest, hiemit allervnterthenigst auffgeschrieben, Vnd zugebachtetem holzschuher mit Derselbigen. ann Eur. Kay. Mt. gewissen Auch mich ann solichenn lehennstuckh, allergehabtter gerechtigkeit Verzeihen. Die Ann mehr gemelten Holzschuher vnd seine Erbenn Transferirt vnd gewenndet. Vnd Sie der Inn Nüzlich Posses vnd gewehr gesetzt habenn welche auch vnngezweifelt alles Das vnd Winder nit Dann Ich Eur. Kay. Mt. vnd dem Hey. Reich Darumb verpflichtet gewest auch thun vnd laissen wirdt, was Er Inn Crafft Derselbigen Vnd auch vnn Rechts wegen zuthun schuldig ist, Solches alles Erkenne Ich mich Vmb Eur. Rom. Kay. Mt. allerVnterthenigst zuuerdiennen schuldig, bin auch Darzu gehorsamlich willig vnd beraith. zu Br. Kundt so hab Ich mein Allgenn Innseggell zu Ende Der schriefft auff disen brieff getruet Gethehen am Freittag Nach Letare Denn Neunvndzweingigsten Des Monats Martij nach Christi vnsers Liebsten herrn Vnd Seligmachers geburth Im Sunffzehenhundertt Sechs Vnd sechzigsten Jar.

266 (**).

A. Maximilians II. Lehenbr. über das Gut zu Lauffenholz.

A. 1566. **W**ir Maximilian Der ander, von Gottes genaden Erwölter Römischer Kaiser, zu allen zeiten Merer des Reichs In Germanien zu Hungern, Behaim, Dalmatien, Croatien, vnd Schlawonien zc. Kunig, Erzherzog zu Osterreich, Herzog zu Burgundj, Steir, Carnthen, Crain, vnd Wirtemberg zc. Graue zu Tyrol zc. Bekennen öffentlich mit diesem brief, vnd thun kundt Allermeniglich, Das vnnß unser vnd des Reichs lieber getreuer Veit Holzschuher, burger zu Nurnberg, vndertheniglich angerueffen vnd gepetten, Das wir In den tausch oder Auswechslung so er mit vnserm vnd des Reichs lieben getreuen Jacoben Haller, auch Burgern zu Nurnberg, vmb ein Guetlein zu Lauffenholz gelegen — so von vns vnd dem heiligen Reich zu Lehen rurt, vnd gedachter Jacob haller jungstlich von Weilendt vnserm geliebten Herrn vnd Vater Kaiser Ferdinanden hochlöblicher seliger gedechtnus zu Lehen empfangen, Vnnß Aber jezo desselben lehens durch einen offnen besigeltten brief, vnderthenigste aussendung gethan, auf vnsern gnedigen Consens gegen einem Andern stuck zum Restwasser gelegen, getroffen, vnser gnedige verwilligung zugeben, die Aussendung von gedachtem Haller anzunemen, vnd Ime Weiten Holzschuher, bernert guetlein zu lehen, zuuerleihen gnediglich geruchten, Des haben wir Angesehen, solchs gedachts Weiten holzschuhers Demuetig zimlich Pitt — Mit vrkundt disß briefs besigelt mit vnserm Kai-

Kaiserlichen anhangendem Insigel, Geben In vnser vnd des Reichs Statt Augspurg, Den Neunzehenden tag des Monats Aprilis, Nach Christi vnsers lieben herrn gepurt, funffzehenhundert vnd Im sechs vnd sechzigsten, vnserer Reiche des Römischen Im vierzten. Des hungerischen Im Dritten, vnd des Behemischen Im Achzehenden Jaren.

Maximilian.

Vice et noie R.^m Dni Dni
Archicellarij Mogutinj &c.

Vt. J. V. Zasius Dr.

Ad mandatum sacrae Caesareae

Mis proprium.

Haller.

267.

Ludwig Holzschubers Testament.

Wir Burgermaistere vnd Rath der Stat Nurnberg bekennen öffentlich A. 1567. mit diesem Brief, das vnnß auf dato die hernach benannten Vnnseren Burgere ain Geschafft das vor Inen als Genannten erzeugt worden were, auch verschlossen vnd versiegelt fürbracht vnd vberantwort haben also lautend,

Ich Ludwig Zoltshuer Burger zu Nurnberg, bekenne vndt thue kund meniglich mit diesem Brief, das Ich mit wolbedachtem Muth vnd rechtem wissen, aus allerley mich hierzu Bewegenden Ursachen freyen Willen vnd gemuet, zu der zeit Ich solchs thun kont vnd mocht dis mein geschafft, letzten Willen vnd Ordnung zu machen, fürgenomen hab, ordne vnd mach das wie es in Rechten nach der Stat Nurnberg Reformation Immer am genugsambsten sein soll kan vnd mag, vnd will, wo es nit für zierlich, das es doch als ein schlecht Codicill oder aussprechlich geschafft geacht vnd krefftig vnd demselben allerding nachgegangen werden soll, wie uolgt,

Erstlich ob hievor ainich Geschafft, Ubergab oder dergleichen durch mich aufgericht were, so will Ich hiemit dieselbigen alle cassirt vnd aufgehoben haben, vnd soll allain bey diser meiner Verordnung bleiben.

Vnd wann nun der allmechtige Got mein Heyland vnd Seligmacher Jesus Christus vber mich gepieten, vnd mein Seel von dieser Welt abfordern würde, so bevilhe Ich Ime dieselbigen mein Seel Inn sein grundlose Barmherzigkeit. Vnd weilen ich weiß das Er nit Lust hat an des Sünders tod, sondern das Er sich beker vnd lebe, so bin Ich darauf der ungezweifelten Zuversicht, Er werde mir meine Sünd erlassen gnedig vnd barmherzig sein, vnd mich Inn die ewigen Freud aufnehmen. Vnd so es also nach seinem Willen beschehen ist, so soll man meinen Leichnam Inn das Capellein zu Sanct Johannis alda mein lieber Vater seliger begraben
(B b b b b) lig

ligt zur Erben bestatten, inn allen Eeren vnnnd christlicher Ordnung, wie es mit dergleichen meines Stands gebruchlich ist.

Darnach soll man meine wissentliche vnnnd beweisliche Schulden vom dem meinen fürderlichen abzahlen.

Als Ich auch mit Maria meiner Hausfrawen ain verdingte Heyrat beschloßen, vnnnd Ir vermög der zwischen Vnns aufgerichteten vnnnd besigelten Heyratsbrief ein tausent gulden zum Gegenschaz verschrieben vnnnd vermacht hab, demnach so orden vnnnd will ich, wann Ich Kein Kind mit Ir eelichen erzeugt vnnnd hinter mir lasse, das ihr zu dem bemelten gegenschaz noch zwantausend Guldin inn grober Münz gegeben, vnnnd darzue der Bessig Inn meinem Nebenhaus, darin hegt Dietrich Khelein bestants weis whont, gelassen werden soll, so lang sie iren Wittibstand nit verruckt vnnnd weilen sie vanverheyrat pleibt, damit will Ich sie versehen vnnnd vom andern meinen Güetern allerding abgefertigt haben.

Berner schaff vnnnd ordne ich, wann Ich auf mein Absterben keinen Mänlichen eelichen leibserben verlaßen, vnnnd die andern hernach eingesetzte Erben, mein Behausung darinn mein lieber Vater seliger gewhont, vnnnd alhie bey dem neuen Spital an der Pegnitz gelegen sampt derselben zugehörung Contracts oder Geschäfts weis alieniren vnnnd vereußern oder verschicken, oder aber auf iren todlichen abgang vnnvereußert auch vnnverschickt verlaßen wolten oder würden, das alsdann berürte Behausung meinem nechstgesetzten Vettern Holschuer vnnnd deselben Mänlichen Erben, oder wo es dem oder denselbigen nit gelegen sein wolt, andern meinen negst nach Ime oder Iren Gesipten Agnaten vnnnd da derselbigen zwen oder mer Inn gleichen Grad weren, demjenigen dem es das loß vergunnen würde umb drehundert Gulden neher dann man sonst nach gemainem Anschlag vnnnd würdigung darumb haben möchte, vor meniglich volgen vnnnd gelassen werden solle. da auch der Ihenige der die Behausung also an sich gelöst hete, oder deselben ober kurz oder langione eeliche Mänliche Leibs Erben tods verfallen würden, so soll die Behausung abermals Inn obbestimpten Werth vnnnd Maß den negstgesipten Agnaten des Holschuer Namens vnnnd Stammens haimfallen damit das Haus also für vnnnd für bey dem Namen vnnnd Stamen des Holschuer geschlechts pleib vnnnd erhalten vnnnd zu ewigen zeiten nit davon gepraht werde. Jedoch sollen dieses Legats oder Fideicommiss allain die Ihenigen vnnnder meinen Agnaten, welche heder zeit, da sich der Fall dieses legats oder Fideicommiss begeben würdt, alhie zu Nürnberg Burger vnnnd sesshaft sein werden, fähig vnnnd tailhafftig vnnnd dargegen die Behausung persönlich beziehen vnnnd zu bewhonen auch peulich vnnnd weßentlich zu halten do aber solchs nicht beschehen wurde, den andern Agnaten auf Maß vnnnd Werth wie obbegriffen einzuraumen schuldig seyn.

Bege-

Begebe es sich dann das ich manliche eeliche Leibs Erben verlaßen vnnnd doch dieselben vnnnder vierzehnen Jarn ires Alters oder hernach aber gleichwohl on Hinderlaßung Mänlicher eelicher Leibs Erben tods verschieden wurden, so soll es mit angeregter Behausung allermäßen gehalten werden, wie hieob bey dem Fall do ich on Mänliche eeliche Leibs Erben absterben wurde, disponirt vnnnd geordnet ist.

Item Ich schick vnnnd schaff Hausarmen Leuten alhie die es notdürftig sind Fünffzig gulden grobe Münz.

Item dem Erbern vnnnd vesten Melchior Holschuer meinem Vettern beschaide Ich zwanhundert gulden grobe Münz.

Item Hannßen Macken Burgern alhie der meinem Vater seligen vnnnd vns Geschwistergiten lanngzeit willfärig gewesen, schaff Ich auch zweyhundert gulden obbestimpter Münz.

Vnnnd nachdem die Institution vnnnd einsagung der Erben sonnderlich Inn ab oder aufsteigender Linie ain Substantial vnnnd Notwendigkeit aines neben Testaments ist. Wovernn Ich dann one eeliche von mir erzeugte Kinder tods abgeen wird, so will ich auf demselben Fall Helena des Ernvesten Herren Bonaventura Sortenbachs seligen Wweiben, meine liebe Anfraw (do sie annderst meinen tods Fall erleben wurde) In die legitimam die Ich Ir one das von Rechtswegen zuverlaßen schuldig, instituiert vnnnd eingesetzt haben, doch dergestalt auch mit dießer maß, vnnnd Bescheidenheit, Nachdem sie mein anerstorben Unherrlich Erb etlich vil Jar inngezabt vnnnd genossen, das Ir dazelbig sampt denen davon empfangnen nuzungen Inn die Legitimam imputirt vnnnd gerechnet vnnnd wo solchs mein anherrlich Erb sampt denen wie gemelbt davon empfangenen abnuzungen zu völliger ergenzung der Legitima nit reichen würde, alsdann der abgang von der vbriger meiner sonst vnverschafften Verlaßenschaft, als nemlich von Zinsen vnnnd parschaft erfüllt vnnnd erstattet. Im fall aber etwas daz an vberlief, das alsdann die obermaß meiner Schwester Magdalena des Ernvesten Herrn Antoni Tuchers Wewirtin als eingesetzter Erbin, volgen, werden vnnnd pleiben solle.

Vnnnd auf solchen Fall do Ich wie gemelt one Kinder versterben wurde, will ich die gedacht Magdalena Tucherin mein liebe Schwester Inn der ganzen vnverschafften Obermaß meiner Haab vnnnd Güter, es sey lizgends oder varends, schuld, Wharen, Parschaft oder anders gar nichts davon aufgenommen zu meiner rechten vnzweifelichen Erbin instituiert vnnnd eingesetzt haben. Wurde es sich dann begeben das ich ains oder mehr eeliche Kinder hinter mir verließ, So will ich das oder dieselbigen allain an stat meiner Anfrawen vnnnd Schwester zu Erben eingesetzt haben, doch dergestalt, wovernn das oder dieselbigen meine Kinder alle vnnnder iren vnn-

(B b b b 2.)

münz

mündigen Jaren tods verfallen wurden, das alsdann gedachte mein Schwester vnnnd ire Erben inn allen substituirt vnnnd zu Vftererben eingesetzt Im fall sie inn iren mündigen alter vnnnd das zuvor vñd ehe dann sie achzehnen Jar irs alters erreicht hätten one eeliche Leibs erben absterben, das alsdann alles das Ihenige, was sie inn kraft dises meins Geschäfts vber die Legitima bekomen meiner Schwester vñd derselben Erben volgen vñd bleiben soll, wie ich dann obbemelte Personen alle gehörter maßen hiemit instituirt inn der pesten bestendigsten vñd crefftigsten Rechtsform. Ob sich auch ains oder mehr dem Ich hierin etwas geschafft nit settigen lassen vnnnd hiemit wider dis geschafft inn vñd außer Rechtens etwas fürnehmen oder handeln wolt, dem oder denselbigen soll gar nicht gegeben, sonnder derselben widerwertigen theil meinen eingesetzten Erben werden vnnnd gefallen.

Vnd zu Executorn vnnnd außrichtern dieses meines Geschäfts setze vnnnd nimmb Ich neben meiner Schwester, die Ervesten vnnnd Erbern, Herr Antonien Zucher vnnnd Iheronimus Holtzschuer meinen lieben Schwager vnnnd Vettern, vñd gib inen gwalt vnnnd macht dieses mein geschafft (außerhalb der Behausung so die Interessenten versehen) sonsten allerding zu verrichten, auch inn vnnnd außer Rechtens von den meinen zuverfachten vñd zuuertreten, wie ich mich dann deßen zu inen gemnzlichen versehe vñd schaff dem Zucher meinem Schwager das schönest vñd dem Holtzschuer ain mittelmäßig Trinckgeschirr vnnnder meinem Silbergeschirr, wie es die Executores das für achten mein dabey im pesten zugedencken.

In allweg aber behalt Ich mir bevor dis Geschafft zuendern, zu meren gar ab vñd von neuem zuthun wann vñd wie oft Ich will dieweil ich lebe, bezeugend.

Des seindt erpetne Zeugen die Erbern Hanns Hefner vnnnd Martin Kun. Actum den vierdten Augusti der wenigern Zal im Sieben vnnnd Sechzigsten Jar.

Zu vrfundt ist diser libellirte Brief mit vnser Stat Nürnberg anhangenden Insigel besigelt. Geben am Donnerstag den acht vnnnd zwanzigsten des Monats Augusti nach Christi vnser liebesten Herren vnnnd Seligmachers Geburt im fünfzenhundert Sieben vnnnd sechzigsten Jare.

267 (*).

Veit Holzschuhers Kaufbr. über unterschiedl. Lehengüter.

A. 1568. Ich Bertholt Holzschuherr Der Vltter Burgerr zu Nürnberg bekennne Hiemit Vnd thue Kunth Offenentlich Mit diesem Brieffe Fuer mich Alle Meine Manliche Vnd andere Nachkommende Erben Das Ich von wegen Meines bessern Nutz Vnd frumen auch mit wolbedachtem Muet vnd vorgehabten Zeitlichen Rathe Eines rechten Aufrichtigenn Vnnnd Redt.

Redtlichen Vemer werenden Kauffs, verKaufft Vnd zukauffen gegeben haben, VerKauff Vnd gieb Auch hiemit Inn bester Vnd bestendigster Form, zukauffen als das In Vnd Außerhalb rechtens am bestendigsten Vnd Crefftigsten sein Soll Kan vnd Mag. Dem Erbern Vnd Vhesten Veitten Holzschuherr burger Vnd des grossern Raths zu Nürnberg Meinem lieben Vettern Vnnnd allen seinen Erben Vnd Nachkommen Meinen halben theill Der mir an den Hernachbeschriebnen Lehenguettern geburt Vnd zuftet, Als Nemblich an dem grossen Zehennenden zu Vnd Vmb Megeldorf Klein vnd gross zu dorf vnnnd Welde Welcher Zehennndt Von Den Marggraffen zu Brandenburg zurechten Manlehenn Rurth, Mehr meinen halben theill An dem Hoff zu Megeldorf, Darauff vñt Hainz Göz syht, Vnd Järlich zu rechter guldt. Sechß Summer Korns Nürnberger Maß. Zwölff Kess zu Henna. zwey hünner Giebt, Mehr daselbst Auß Einem gutt. So Petter Simon besitz zu rechter Algen Zinst, Eiben Pfundt Ain Henna Noch daselben aus Einem gut so Fritz Hoffman besitz. Ein pfundt Ain Henna Welche Dren güetter von Adam Vnd Caspar von Lauffholz gebrieder zulehenn Geet, Mehr meinen halben theill Ann dem Hoff zu Alsfelderbach bey Gressenberg, Darauff Hainz Wolffail syht Vnd Järlich zu Aligenguldt Dren Summer Korns, Zwan Summer habern Mein Pfundt gelts giebt, Vnd von Dem Marschalcken von Pappenhaim zu Manlehenn Rurth, Welche Stuch vnd guetter alle. Ich Vnd Ermelter Veit Holzschuherr In Verschiednen Neun vnd funffzigsten Jar als sie durch Wolffen Holzschubern seligen todlichen Abgang Vermant Vnd denn lehenn herrn Haim gefallen Von Herrn Emdressen Musmann Camer Secretari zu Dnolzbach Vnd Vermelten Adam vnd Caspar Von Lauffholz, Auch von Hainrich Marschalck Von Pappenhaim, Mitteinander ErKaufft Vnd bezallt Auch samentlich Vnd Vnuerschaidentlich zulehen Empfangen haben, Also das Dem Veiten holzschuherr Vnd seinen Erben Der halb theill zuuor darann zustendig vnd gehörig. laut dern darüber Aufgerichteten Kauff Vnd lehen brieff — Deß zu warer Vrfundt Hab Ich Bertholt Holzschuherr Mein angeborn Insigell Hierunter wissenentlich thun Hannen Vnnnd mit Bleiß Erbettenn die Erbern Vnnnd Vhesten Sebastian Imhoff Vnnnd Eberhart Rürn bede burgere Vnnnd Deß grossern Raths alhie Meine Freundliche liebe Schwegerr Daß sie zugezeigknus dieses Kauffs Ire Aligeme Insigell Neben den Meinen Dargehangen Welches wir Imhoff Vnnnd Rürn Vff biett also Wissenentlich beschehenn bekennen Doch Vnns vnsern Erben Vnd Insigell Onne Schadenn geschehenn Vnd gebenn Am diennstag den funffzehenden tag des Monats Juny Nach Cristij vnser lieben Herrn Seligmachers geburt. Vntausent funffhundert Vnd Im Acht Vnnnd Sechzigstenn Jare.

(Cccc)

268.

Des Raths zu Riga Brief über die Vollmacht der Georg Holzschuherischen Erben Anwalts, die Empfangung der Wolf Holzschuherischen Donation betreffend. (conf. supr. docum. 262.)

A. 1568. **A**llenn vnnnd Izhlichen was Standes Herligkeit oder wesens die seinn, so diesen vnserenn offenn vor siegelten brieff sehnenn horenenn Oder lesenenn vnserenn gnedigstenn, gnedigenn, auch gunstigenn Herrn, gunnerenn vnnnd gütten Freundenn, Thunn wir Burgermeister vnnnd Rathmanne der Stadt Riga, negst bereitwilliger vnser Vnnderthenigenn diennst, vnnnd Freundtlichen grüßß Erpietung kunt offentlich Hiemit zeugenn vnnnd Bekennenn, daß schriftlichen Consensß Ann vnß gelangenn lassenn die Edlenn Wolgeborenn Ernntveste vnnnd Erbare Dt. so vnnn vnngereß Freiher zu Puckull vnnnd Konniglich Treidinscher Castellan, Johan Breull vnnn Meckendorff, vnnnd Johann Orgeß, Alß vormunder weilandt Herrn Georgenn Holzschuhers, der Rechten Doctoris vnnnd Etwann Derptischen Canzlers nachgelassener Kinder, Personlich aber fur vnß Erschienen die Edle vnnnd Tugentsame Dorothea Orgeß, vor sich selbst, vnnnd haben Inn der Auerbestenn weiß maß vnnnd form, Alß sie best vnnnd formlichst thunn soltenn, kontenn Oder muchtenn, geferenn geordnet vnnnd gesetzt Inn Ihrenn volmechtigenn Anwalt, dem Erbarenn Jacob Ottendorff der Stadt Passow Mitburgerenn, welcher Gegenwertig geständenn, vnd sodann volmacht Alß sich genohmmenn, Gebenn vnnnd zustellenn demselben Hirmit die ganze vnnnd vollennkomene Macht vnnnd gewalt, Inn Ihrenn nhamenn vnnnd vnnn Ihrennt wegen, vnnn dem Erbarenn vnnnd vestenn Veit Holzschuher Mitburgerenn der Stadt Nuremberg, So dann gelt ann Hauptstul vnnnd Aufgelauffener Rente, so vnnn der Donationn seeligen Wulffenn Holzschuhers Herruret, vnnnd zu Ihrem der Widwenn bestenn bei Ihm Alß Veit Holzschuher vorhandenn Ist, nach Abziehung deß Jennigenn was Er Alß Veit Holzschuher dar vnnn bereits laut seiner Rechnung Entrichtet hatt, zu Empfangenn, vnnnd die Quittants so gemelte vormunder vnnnd Widwe Ihm mith gedann, dar Gegen zu Vberreichenn, Auch sunst alleß vnnnd Jedes bei denn Sachenn zu thunn vnd zu lassenn, weß derselben notturfst Erheischenn wirdt, vnnnd Sie Alß die Constituentenn vnnnd Constituentinn thunn vnnnd lassenn soltenn, Kösten oder muchtenn, weßer Sie personlich selbst zur stette wehrenn, Lobennndt bei vestenn trawenn vnnnd glaubenn, Alß daß Jenne so durch gemelten Ihren volmechtigen Inn vnnnd bei diesenn Sachenn gethann gelassenn vnnnd vorhandelt wirt, stett vest vnnnd vnzerbrochen zu halten, Inn allen zukunfftig Zeit, Alleß Sonn, der list vnnnd geferde, Inn Erkunt der Wahrheit haben wir Burgermeister vnnnd Ratmanne Obgemelt, vnser Stadt Ingesiegell Rechts Wißensß, vnnntem Ann dießenn vnserenn Brieff Hangenn lassenn, Geschenn vnnnd gegeben denn Achtzehñ Augusti: Nach Christi vnserers Herenn Geburt Sunst zehenhundert vnnnd darnach Im Acht vnnnd Sechszigstenn Jare.

Gegenseitige Quittung der Heinrich Holzschuherischen Kinder über ihr väter-, mütter- und schwesterliches Erbtheil zu und gegeneinander ausgestellt.

Wir hernach benante mit Namen zc. Christoff, Hieronimus, vnn La: A. 1568. zarus die Holzschuher Gebrud', vnn Katherina Holzschuh'in, Irer d' drehen Brud' Eheleibliche Schwester, weilandt des Erbarn vnnnd vhesten Heinrichen Holzschuh's, vnn Katherina seiner Eheleichen Hausfrauen, beid' selig nachgelassne Son vnn Tocht', vnn dan Ich Jertzgedachter Hieronimus Holzschuh', Im Namen an statt von wegen, vnn als beuelch vnn gewaldthaber, Paulusen Holzschuh's, vnser d' vier geschwisterigt, Eheleiblichen vnn diser Zeit abwesenden Brud's, deß Ich mich herzu gemechtiget, vnn für Ine gutt zu sein versprochen haben will, Bekennen Offentlich mit diesem brieff, sambt, sond' vnn vnuercheidenlich, fur vnß, vnser Erben, vnn Ich Hieronimus Holzschuher Im Namen gedachts abwesenden Bruders, Das wir in d' Thailung, ernenter vnserer Vatterlichen, Mutterlichen, vnn weilandt Helena Holzschuherin, vnser Schwester seligen Erbschaft, guttlichen miteinander verglichen vnn vberkommen, vnn vnser Jedes seinen geburenden vnn angefallen erbtheil, was einem an Eigenden guttern Parschaften, Kleineten, Silbergeschir, Kleidern, Hausrath, vnn anderer fahrus worden, ganz benugig von dem And'n Empfangen hate, (. jedoch Außerhalb d' Manlehen Lebensbrief, so vnß Obgedachten vier gebrüdern, samentlich zustendig, vnuercheidenlich be- lehet sein, vnn vnuertheilt bleiben sollen, Mehr zwey Stuckh aigner Wi- sen, die eine zu Rottenbach Im Thieffenthall, die and' bey Fürtt vnn halb der steinen Bruckhen gelegen, welche wir sunst geschwisterigt miteinander gemeß, sambt and'n Briefflichen verkunden, so in gemeine dise Erbschaft gehörr.) Also das wir sonst zu allen Thailen wol Content vnn zufrieden sein, vnn ain Thail zum and'n solcher vertheilt, Vatterlichen, Mutterlichen vnn schwesterli- chen Erbschaft, auch ainlicher and' er, bißhero zwischen vnß verlossner sachen, vnn Handlungen halber, ferner Rhein spruch noch forderung mehr hate, noch haben oder gedacht werden soll, Demnach vnn derwegen, sagen vnn zelen wir Obgemelte sunst geschwisterigt hierauf aneinander' (. Doch Oban- geregte Manlehen, vnn zwo vnuertheilte Wißmatten, vnn Briefflichen verkunden, Außgenommen vnn hindan gesetzt) vf Ewig vnn vnwid'rufflich weiter vnanspruchig, In was weiß Es menschen Syn erdenneken kan vnn mag, ganz quit frey, ledig, vnn loß, In bester bestendigster Form d' Recht, Erbarlich gethreulich, vnn vngewerlich, Deß zu warer verkundt haben wir sambt vnn sonderlich, mit sond'en vleiß erbitten, die Erbarn vnn vhesten, Friderich Joachim Kress, vnn Carl Holzschuher, bede Burger vnn ge- nante deß Großern Raths zu Nurnberg, das Ir Jed' sein Aigen Insi- gel

gel an diser Brieff funff gleichs Inhalts, Dero Jedes geschwisterigt Einen zu seinen Handenn genommen, Angehangen hate, welcher Bith vnd Siglang wir Ist gedachte Kreyß, vnnnd Holzschuh, Also wissentlich Bethennen, Doch vnns vnd vnßern Erben Ohne schaden, Geschehen am Sontag den zwelfften des Monats Septembris, Nach Christy vnserß liebsten Herrn vnd Erloßers geburth. Fünffzehnhundert vnd im Acht vnd sechzigsten Jare.

269 (†).

Veit Holzschuhers Revers, E. E. Rath gegeben, daß er iährlich von dem ganzen Sürreit zehend zu Mögeldorf dem Waldamtman Laurenzer Seiten 24. Saller reichen, auch diesen, und andere erkaufte zehenden, nicht aus Burgerhänden verkaufen wolle.

A. 1570

Nach Veit Holzschuer Burger zu Nurnberg, Nachdem Ich von dem Ernuesten Sursichtigen vnnnd weysen Herrn Balthassern Derrer dess gehaimern Rats, an stat vnnnd von wegen aines Ernuesten vnnnd wolweysen Rats, vnnsrer gepietenden gunstigen Herren hie, vnnnd dann als oberster Gotshaus Pfleger, Der Kirchen zu Megeldorf, den zehenden vff den Surrenten daselbst vmb Megeldorf, Darvon Jährlichß allwegen zu S: Michels Tag, vierundzwainzig heller, Dem verordentem Ambtman dess Waldts Lorentj geraicht werden, Mer den frey lauter Nigen Drittentheil dess klainern vnnnd größern sambt dem dritten theil dess Hirschzehenden, daran die Andern zween drittail bemeltem hannsen Grösel zustendig, welchen dritten Tail vormalß die Pfarr zu Megeldorf eingesamlet hat, zu vnnnd vmb Megeldorf gelegen, zu Dorff vnnnd Weldt, daran mir die Andern zwen drittail, so Marggreuisch Lehen sinndt, zuuor zusteen vnnnd dann noch ain Widem zehendlein vff etlichen sonnderbaren Eckerlein bey Megeldorf ligenndt, vff vorgeenden aines Erbarn Rats verlas, so Mittwoch den zehenden Monats Tag May nechstverschienen, verfaßt vnnnd Publiciert worden ist, keufflich vberkommen, vnnnd an mich gebracht hab, Wie mir dann vber alle solche zehendbar Welder vnnnd wißmathen, ain besondere Babiene verzeichnus zugestellt worden ist, Demnach vnnnd hierauf, so bekenn Ich obgemelter Veit Holzschuer, hiemit ganz wissentlich, wolbedechtlich vnnnd freywillig, Auch Inn bester bestendigster vnnnd vnwidertreiblichster rechts vnnnd gewonhaitß form, Das Ich, alle meine Erben, Erbnemen vnnnd Nachkommen, von obangeregten gannzen Surrent zehenden, Jährlichß vnnnd ain Wedes besonner, Allwegen zu Sanct Michels Tag, Wedesmals dem verordnetem Amptman des Waldts Lorentj, vierundzwainzig heller vnwaigerlich vnnnd vnuerzugenlich, auch on alle mühe, costt vnnnd schaden zuraichen vnnnd zugeben Pflichtig sein sollen vnnnd wollen, Da Wir auch hinfuro zu ewigen zeitten, nechstbemelte zehenden, ains Tails, oder alle widerumb verendern, verkauffen, hypothecieren oder vereußern wolten oder

oder wurden, das Wir dieselben alwegen, vnnnd so oft es zu schulden gelangen wurde, ainen Seßhaften Burger oder Burgerin hie zu Nurnberg (vnnnd sonnst niemandts Andern frembden oder außwendigen.) zuverkauffen, zumbergeben, veruolgen oder zusteen zulassen macht haben sollen, Inn kain weyß noch weg, Wie solches durch Contract, Reuff, Wbergab, schannkung, oder Andernere Pacta Immer erdacht, gebraucht oder furgenommen werden möchten, da es aber hieruber haimlich oder öffentlich beschehe, so soll doch dasselbige Yederzeit Jetz alsdann, vnnnd dann als Jetz, unpundig, craffelos, nichtig vnnnd Todt sein, vnnnd hinfuro ewiglich ain Erber Rath Wedesmals von Oberkeit wegen selbst macht vnnnd gewalt haben, solches zu retractieren vnnnd zu annullieren, darwider Vnns auch ainiche Präscription, verJärung vnnnd Andernere Exceptiones, wie die genannt oder erdacht werden möchten, nit helfen noch zu staten kommen solten, Alles alls Inn erclagten, erstanden vnnnd vnuerneutem Rechten, Inn bester form, erbar, Aufrichtig, getreulich vnnnd one alle geuerde, Vnnnd dess zu warem Brkunt, so hab Ich obgedachter Veit Holzschuer, fur mich, auch alle meine Erben, Erbnemen vnnnd Nachkommen Innhabere obberurter zehenden, erstlich mein Nigen Innsigel an diesen Brief gehangen, Vnnnd darzu mit sonnderm vleis erpetten, die Erbare Sigmundt Heldt vnd Sebastian Purer, beede Burgere vnnnd Genannte des größern Rats alhie zu Nurnberg, Das ein Yeder sein Nigen Innsigl auch darneben gehangen hat, Welcher Pitt vnnnd Siglung Wir erstgedachte Held vnnnd Purer also wissentlich, (doch Vnns vnnnd vnßern Erben Inn alweg one schaden) gescheen sein, bekennen, Der geben ist den zwölfften Tag May, Nach Christi Vnnsers liebsten herrn gepurt, Fünffzehnhundert vnnnd Inn dem Siebenzigsten Jare.

269 (††).

Sochfürstl. Brandenb. Mannlehenbr. über einen Hof und 2. Söldengüter zu Mögeldorf.

Von Gottes gnaden Wir Georg Friderich Marggraff zu Brandenburg, A. 1570. zu Stettin Pommern der Cassuben und wenden, Auch zu Schlessen zu Jegerndorff vnd 2c. Herzog, Burggraff zu Nurnbergk. vnd Fürst zu Rügen, Bekennen öffentlich mit dießem Brieff. Das wir vnserm Lieben getreuen, Veiten holzschuern zu Nurnbergk, zu Rechtem Manlehen Recht vnd Redlich verliehen haben, Nemlich einen Hoff, mit sambt zweien Selden guetlein, mit allen seinen gerechtigkeiten. zu vnd eingehörungen zu dorff vnd zu Welde, gannz nichts außgenommen zu Megeldorf bey Nurnberg gelegen, Daran gedachter Veit holzschuer Den halben theil bißhero von Adam von Lauffenholz seeligen zu Aßterlehen getragen, vnd vns die Lehenschafft vnd gerechtigkeit vff ermeltß Lauffenholzers Absterben vermannit vnd haimgefallen, Vnd den Andern halben theil Jetz von seinem Vetter

(D d d d)

Ber.

Bertholden holzschuern. Durch einen Vertrag an sich gebracht, Welcher Bertholdt holzschuher auch solchen seinen gehabtten halben theil allßbaldt verkündtlich vffgeschriben hat — Geben zu Onolzbach Montags den dritten Julij. Nach Christi vnnfers Lieben herrn vnd seligmach's geburt Sunfftzehnhundert Vnd Inn Siebenzigisten Jarn.

269 (+++).

Sochfürstl. Brandenb. Mannlehenbr. über das halbe Dorf Neuses bey Gräfenberg.

A. 1570. **V**on Gottes gnaden Wir Gorg Friderich Marggraff zu Brandenburg zu Stettin Pommern, der Cassuben vnd Wenden, Auch In Schlesien zu Jegerndorff vnd 2c. Herzog. Burggraff zu Nurnbergk, vnd Fürst zu Rügen, Bekennen vnd thun kundt öffentlich mit dießem brieff. Das wir vnserm Lieben getreuen, Veiten holzschuern zu Nurnberg. zu Rechttem Manlehen Recht vnd Redlich verliehen haben. Nemblich den halben theil des dorfs Neuses bey Greuenberg gelegen, sambt desselben zugehörung vnd gerechtigkeit. Daran gemelter Veit holzschuher hievor den halben theil von Paulußen. Christoffen, vnd Abraham den Orteln gebued'n zu Nurnbergk erkaufft, vnd Jetz den andern halben theil. von seinem Vetteren Berchtoldt holzschuher, durch Einen Vertrag an sich bracht, welcher Berchtoldt holzschuher auch solchen seinen gehabtten theil allßbaldt verkündtlich vffgeschriben hat, 2c. 2c. Dat. Onolzbach Montags den 3. Julij 1570.

269 (++++).

Veit Holzschuhers Kaufbr. über unterschiedliche Zehenden zu und um Megeldorf.

A. 1570. **N**ach Joachim von Westhausen Schultheis. Vnd Wir die Schopfen der Stat Nurnberg Bekennen öffentlich mit diesem brieff, Das am Donnerstag den Sibenzwainzigisten des Monats Julij der Ernuest Fürsichtig Erber vnd Weiß Herr Balthassar Derrer deß gehaimen Raths alhie als ain Berordneter Oberster Gotschauß Pfleger der Kirchen zu Megeldorf vnd derselbigen einkommens, mit gutem Vorwissen Vnd bewilligung ains Ernuesten Fürsichtigen Erbern Vnd Weißen Raths, Inn beysein Vnd gegenwertigkeit deß Erwirdigen Herren Georg Kregelmairs Pfarrhers, auch Hannsen Gräfels, Simon Geißlers bede zu Megeldorf Hainzen Stromairs zu Lauffenholz, Vnd dann Hainzen Kolmairs zu Schwaig gessen, alle Vier Vnder Gotschaußpfleger zu bestimpten Megeldorf, vor den Erbern Sigmunden Held Vnd Sebastian Burer beeden Burgern Vnd Genannten des größern Raths hie zu Nurnberg, als hiezue Insonderheit erforderten Vnd erpetnen gezeugen persönlich erschinen sind,

sind, Vnd frey öffentlich verzeihen Vnd bekannt haben, als wolgedachtem ainem Erbern Rath an dem Zehenden Vß der Furreut genannt, bey Vnd Vmb Megeldorf gelegen, Zwen drittail, Vnd dann bestimptem Gotschauß alda, der dritte Drittail bißher zustendig, Von welchen zwaien Drittailn ain Erber Rath Sechzehen heller Vnd dann das Gotschauß oder desselben Pflegere vom dritten Drittail Acht heller Jerlichs dem Berordneteren Baldamptman deß Walds Laurenti zuraichen Vnd zugeben schuldig seyen merbestimpten Gotschauß an dem andern Zehenden, auch zu Vnd Vmb Megeldorf gelegen klain Vnd groß zu Dorf Vnd zu Wels, ain dritter tail frey lauter aigen sampt dem drittail des Hirschzehenden, daran die annndern Zwen drittail, bemeltem Hannsen Gräfel zustendig. Welchen Drittail Vormalß die Pfarr zu Megeldorf eingesamlet hat, aber die anndere zwen Drittail so Marggreuisch Lehen sind, dem Erbern Veiten Holzschuher zustendig, Vnd dann bemeltem Gotschauß noch ain Widemzehendlein, vß etlichen sonderbarn Akern zustendig gewesen sind.

Das sie demnach Vnd sonderlich aber mit Vorwissen Vnd zulassung ains Erbern Raths, auch Inn craft, deß am Mittwoch den zehenden Monats tag May negsthin ergangen Raths Verlaß, Inn pester bestendigster Vnd crestigster Rechts Vnd gewonhaitß form ains aufrichtigen, redlichen ewigen Vnd Immer werenden Kaufs. Werthetlich Verkauft Vnd zu Kauffen geben hetten, negstobgemeltem Veiten Holzschuher, burgern Vnd Genannten des größern Raths alhie zu Nurnberg, allen seinen Erben, Erbnemen Vnd nachkommen, Thun auch solches hiemit In craft dis brieffs erstlich In namen Wolermelts ains Erbern Raths angeregte zwen drittail Zehendens Vß den Furreiten — Werner an stat vnd von wegen obgemelts Gotschauß den drittentail Vezberurts Furreuts Zehendens, — Mer ob angeregten Drittentail, des groffen Vnd klainen Zehendens zu Vnd Vmb Megeldorf gelegen, fur frey lauter aigen — Vnd dann das bestimpt Widemzehendlein — Vnd ist Ime, vß sein an heut dato gethones pitlichß begern, diser brieff von Gericht zugeben erkannt, Vnd mit des Gerichts zu Nurnberg anhangendem Insigel besigelt. Geben vnd geschehen am Montag den Ainunddreissigisten des Monats Julij Nach Christi vnnfers liebsten herren Vnd Seligmachers geburt Im Sunfftzehnhundert Vnd Sibenzigisten Jare.

269 (++++).

R. Maximilians II. Lehenbr. über verschiedene Reichslehenbare Güter.

Wir Maximilian Der Vnder von Gottes gnaden Erwelter Römischer Kaiser zu allen zeitten Merer des Reichs, Inn Germanien zu Hungern, Behaim, Dalmatien, Croatien vnd Sclauonien 2c. König, Erzherzog zu Osterreich, Herzog zu Burgundj, Steyr, Kärndten, Crain, (Ddddd 2) vnd

A. 1574.

vonn Wiertemberg 2c. Graue zu Tyrol 2c. Bekennen öffentlich mit diesem Brief, vnn thuen khundt allermeniglich, Das vnn vnser vnn des Reichs lieber getrewer Berchtoldt Holzschuber gehorsamlich fürbringen hat lassen, wie Er, sambt vnn neben Weilendt seinem Bruedern, Leopolden Holzschueher, Jungst hievor von weiland dem Durchleuchtigsten, Herrn Ferdinanden, Römischen Kaiser, vnsern geliebten Herrn, vnn Vatern, Hochlöblicher gedechtnus, vnn vnn, die nachgeschriben Stuck vnn Guetter, Nemblich Etlich Selden Guettlein, mit Eckern, Wiesen, vnn Gärten, zum Malmashoue, Anderthalb Morgen Ackers, zwischen dem Tan, vnn Malmashoue, ain Guett, vnn vier Morgen Ackers zu Tan, das des Georg Berchtoldts Erbe ist, mer ain Guett zu Braunsbach, das des Hannsen Furters Erb ist, mehr ain Guett zum Reekwasser, das Georgen Cunzmanns Erb ist, mehr ain Wiesen zum Stainbuhl, die Sebastian Zagers Erb ist, vnn ain zehendlein zu Alten Welden gelegen, zu Lehen empfangen, vnn getragen hete, Vnn aber bemelter sein Brueder seit anhero, mit Todt abgangen, vnn einen Sohn, auch Leopoldt genandt hinterlassen, daher sich gepüren wolte, berurte Lehen widerumb von vnn zu ersuechen vnn zuentpfahen, mit vnderthenigstem Pitten, Das wir Ime für sich selbst, vnn als Lehen Trager, obgenandts Leopolden seines Brueders Sohn, dieselben Stuck vnn Guetter samentlich vnn vnuersehaidenlich, zu Lehen zuuerleihen, gnediglich geruechten, Des haben wir angesehen, solch sein diemüetig zimlich Pitte, — Mit vthundt dits Briefs, besigelt mit vnserm Kaiserlichen Anhangenden Innsigel, Der geben ist Inn vnser Statt Wienn den dritten Tag des Monats May Nach Christi vnser lieben Herrn geburt Sunffzehnhundert, vnn im Vierundfünfzigsten, vnserer Reiche des Römischen im zwölfften, des Hungarischen im Vffften vnn des Behaimischen im Sechszwainzigsten Jaren.

Maximilian.

Vice ac nomine R.^m Dni Danielis
Archicancellarij Moguntini

Vt. Jo. Bap. Weber Dr.

Ad mandatum sacrae Caes.^a
M.^m ppm.

A Erstenberger mppria.

269 (+++++).

R. Maximilians II. Lehenbrief über die Güter zu Almeshof.

A. 1575. **W**ir Maximilian, der Vnder, von Gottes genaden Erwelter Römischer Kaiser zu allen zeitten Merer des Reichs, inn Germanien, zu Hungern, Behaim, Dalmatien, Croatien vnn Sclauonien, Rhunig, Erzherzog zu Österreich, Herzog zu Burgundi, Steyer, Rhärndten, Crain vnn Wirttemberg 2c. Grafe zu Tyrol 2c. Bekennen öffent-

öffentlich mit diesem Brieff, vnn thuen khundt meniglich. Das vnn vnser vnn des Reichs liebe getrewen, Sebaldt Saurman, als ain verordneter Vormundt weylendt Casparn Holzschuechers nachgelassner Sone Casparn vnn Sebastians, Gebrüeder, vnn dann Sebaldt Grüener vnn Hans Reutter weylendt Karl Holzschuechers hinterlassnen Sone Bastian Karls, Hieremiasen, vnn Hans Barthls, vormunder, alle burger zu Nurnberg, vndertheniglich angerueffen vnn gebetten, das wir Inen an stat vnn als Lehentragern gedachter Irer Pfleg Sone derselben gepüerenden thail an nachbenanten stucken vnn guettern, Nemblichen Sunff guetla zum Almeshouen, vnn dann noch ain Thail, so von Weylendt Thoman Holzschuecher, an dem Guett zu Almeshouen gelegen, so von vnn vnn dem Hailligen Reich zu Lehen rüren, vnn gedachte Irer Pfleg Kinder, Vätter, Caspar vnn Carl, sambt Inen noch lebenden Bruedern, Christoffen, Melchiorn vnn Gabrieln, den Holzschuechern, zu Lehen Innen gehabt, vnn nach derselben Irer Vätter absterben, Inen von vnn als Erweltem vnn Vez Regierenden Römischer Kaiser zu ersuchen vnn zuerkennen gepurte, zu Lehen zuuerleihen gnediglich geruechten, Des haben wir angesehen solch Ir diemüetig zimlich bitt 2c. 2c. Dat. Prag den 5. Aug. 1575.

269 (*).

Magdalenen Holzschuberin, Priorin des Klosters zu St. Katharina Quittung, über sechzehn Gulden.

Nach Schwester magdalena Holzschuberin an der zeit priorin des clo. A. 1576. sters zu Santt Katerina prediger ordens zu nurnberg in der stat bekenn mit diesem offen prieff für mich mein conuent vnn nachkumen, Das vns Der Ernfest jünchherr Hans müffel als executores vnn außrichter Des geschäfts Der Erbaru tugentsamen frawen Katerina Hans rieterin seligen freuntlich auß gericht vnn über antwort hat sechzehn gülden die sy vns in irem geschäft vnn letzten willen geschäft vnn vermeint hat Sagen derhalben den Ernfesten jünchherrn obgemellten executores vnn alle ire erben, vnn were quitierns von nöthen für mich mein conuent vnn nachkumen quitt ledig vnn loß one alle geuerde Des zu warer vrkunt hab ich obgemelte priorin meines priorat Ampts insigel gedruckt zu enndt diser schrift geben nach cristi vnser lieben Herrn gepurt fünfzehnhundert vnn im sechszwainzigsten jar den 21. tag des monats august.

269 (**).

R. Rudolfs II. Lehenbr. über die Güter zu Almeshof.

Wir Rudolff der Vnder, von Gottes gnaden Erwelter Römischer Kaiser, A. 1577. ser, zu allen zeitten Mehrer des Reichs in Germanien, zu Hungern, Be-

Behaim, Dalmatien, Croatia, und Sclauonien 2c. Rhunig Erzhertzog zu Osterreich. Herzog zu Burgund, Steyer, Khärndten, Crain und Wirtemberg 2c. Graue zu Tyrol, 2c. Bekennen öffentlich mit diesem Brief vñnd thun khundt Allermeniglichen, Das vns unsere vñnd des Reichs liebe getrewen, Christoff vñnd Gabriel die Holzschuer gebruedere, dann auch Caspar vñnd Sebastian die Holzschuer gebruedere, weilendt Caspar Holzschuers des Eltern hinterlassne Sohn, vñnd neben Inen Sebaldt Bruner vñnd Hans Reuter, weilendt Carl Holzschuers seligen, verlassne Söhne. Sebastian Carl, Jeremias vñnd Hans Bartl, alle Burgere zu Nurmberg, Vndertheniglich angeruffen vñnd gepetten, Das wir Inen den benannten Holzschuern, vñnd dann Inen der Vormundern Pflögkindern als derselben Lehenträger, deren gepurenden thail an nachbenannten Stücken Vñnd Güettern, Nemblichen Sunff guetlein zum Almuckhof, vñnd dann noch ainen thail an dem Guet zum Almuckhof gelegen. Das vor Jahren Thoma Holzschuer Innegehabt, So von vns vñnd dem Heiligen Reich zu Lehen ruren, vñnd obermelte Holzschueher, vñnd der vnmündigen Vormundere hienor Innegehabt, vñnd von Inen Eltern auf Sy kommen were, von vns als erwelten vñnd hiezo Regierenden Römischen Kaiser zu ersuechen vñnd zuerkennen gepurte, zu Lehen zuuerleihen gnediglichen geruechten, Das haben wir angesehen solch Ihr diemuetige zimlich bitt — Mit vrkhundt diß Brieffs, besigelt mit vnserm Kaiserlichen anhangenden Insigel. Geben in vnser Statt Wienn den Siben vñnd zwainzigsten Tag des Monats Augusti, Nach Christi vnsern lieben Herrn geburde Sunffzehnhundert vñnd im Siben vñndssibenzigsten, Vnserer Reiche des Römischen im andern, des Hungerischen im Sunfften, vñnd des Behaimischen auch im andern Jaren.

Rudtolff.

Vice ac noie R.^m Dni D. Danielis

Archiepi. Archicancellarij et Electoris Moguntinj

Vt. S. Vieheuser. D.

Ad mandatū sacrae Cae.^m

M^{us} proprium

P. Obernburger.

269 (***).

Pappenheim. Mannlehenbr. über den Hof zu Affalterbach.

A. 1581. Ich Heinrich der Älteste, Des Heiligen Römischen Reichs Erbmar-
schalk. Herr zu Pappenheim 2c. Bekenne öffentlich mit diesem Brief, Das ich dem Erbarn vñnd Fürnemen Hannß Wolff Wag-
leutter, Als gewaltthabern Vñnd Lehenträgern, Des Ernuesten, Fürstlichen, vñnd Weissen Herren Maximilian, Veit Holzschuechers, des Plainern Raths, Inn Nurmberg, für sich, Vñnd dann Inn Vormundt-
schafft

schaftt Namen, Hernachgemelt, die Erbarn, Hannß Zager, vñnd Engelhardt Kurz, beede Burgere daselbsten, Vñnd als neben Jetztgedachtem Herren Maximilian, Veit Holzschuecher, verordnete Vormundt über weyl-
lunt, des Erbarn vñnd Besten, Veit Holzschuechers, Burgers in Nurmberg seligen, verlassene Drey Vnmündige Söhne Veit Philipp, Veit Georg, vñnd Veit Engelhart, in Gewaltts tragers weiß, zu rech-
tem Manlehen verlihen hab, Ain Hoff zu Affalterbach &c. Dat. Pap-
penh. den 26. Octobr. 1581.

269 (***).

R. Rudolphs II. Lehenbr. über das Gut zu Lauffenholz.

Wir Rudolff der Ander, von Gottes genaden Erwelter Römischer Kai-
ser, zu allen zeitten Mehrer des Reichs — Bekennen öffentlich mit diesem Brief, vñnd thun kundt allermeniglich, Das vns unsere vñnd des Reichs liebe getrewen, Maximilian Veit Holzschuer, Burger zu Nuremberg, für sich selbst, desgleichen Hans Zager, vñnd Engelhart Kurz, in vormundtschaftt namen weiland Veyten Holzschuers nachgelassner dreier vnmündigen Söhne, Veyt Philipsen, Veyt Georgen vñnd Veyt Engel-
hardten der Holzschuer Gebrueder, vndertheniglich angerueffen vñnd gebetten, Das Wir Ine Maximilian Veyt Holzschuern für sich selbst, Vñnd dann sampt gedachten Vormundern an statt oberanter seiner vñnd mündigen Gebruedere, ain Güetlein zu Lauffenholz gelegen, Welches —
bemelter Veyt Holzschuer Jr Vatter, Jüngstlich von Vns zu Lehen empfangen, Inen aber an Vezzo, nach desselben Tödtlichem abgang, wider-
umb von newem zu Lehen zuersuechen vñnd zuempfangen gepürt, zu Lehen zuuerleihen gnediglich geruechten, Des haben Wir angesehen solch Jr Die-
müetig zimlich pit &c. Dat. Prag den 17. Novemb. 1581.

270.

Exemplum Diplomatis Stephani, Regis Poloniae, quo Bertramo Holzschuero bona quaedam paterna restituuntur.

Stephanus DEI Gratia, Rex Poloniae, Magnus Dux Lituaniae, Russiae, A. 1581.
Prussiae, Moscoviae, Samogitiae Livoniaeque Princeps Transilvaniae. Generosis Stanislaw Locknicky, Secretario nostro Stanislaw Penkoslasky, Rot-
magistro, Wilhelmo Tedvven aulico et Johanni Greulich, Notario nostro Ver-
densi, Revisoribus nostris in districtu Derpatensi, ablegatis fidelibus nobis di-
lectis. Graui nostram Regiam, Generosi fideles dilecti, relatum est nobis per Conf. nostros ad id deputatos, Generosum Bertrammum Holzschuer, pro-
ductis coram ipsis Lris authenticis docuisse, Patrem suum Georgium Holtzschu-
er Cancellarium quondam Episcopi Derpatensis emisse ab Ottone cum villis, Pativis Seix et Karnemeck, in districtu Odempe sita, quam venditionem Episco-
pus Derpatensis Jodocus confirmavit eodem anno. Deinde illustris Episcopi
(Eeee 2) Her-

Hermann (literis) docuisse, donationem villae Kasle 5 1/2 uncas continentem, prolis suae jure haereditario perpetuam factam esse. Tertio illustris Johannis Episcopi Derpatensis docuisse, patrem suum emisse ab Episcopo et Capitulo Curiam Khohus dictam cum granario dicto Pregel, Supplicatumque; nobis ex parte ipsius Bertrami Holtzschuer, quando quidem bonam et egregiam nobis nauavit operam in obsidione Plescouiana praestititque; constanter in seruitiis nostris, ut eadem bona paterna ipsi clementer restituere dignemur. Nos itaque dignam habendam rationem meritorum ipsius censentes isti Supplicationi annuendum esse duximus, prout per praesentes annuimus, fidelitatibus vestris mandantes ut de proprietate et patris ipsius possessione quantitateque et qualitate istorum bonorum istis inquirant et si ea Patris ipsius propria fuisse neque adeo contigua praediis et possessionibus nostris quae ad oeconomiam Derpatensem accommodari debeant, esse compererint, quin illis commode carere possimus, tum fide vestra ea ipsi restituant, et in pristinam quietam et pacificam possessionem tradant, vigore privilegiorum suorum utenda, fruenda, habenda, possidendaque. Si autem haec ipsius bona ad oeconomiam nostram ibi instituendam ob aliquas speciales commoditates necessaria esse animaduernerint, tum alio in loco remotiori ejusdem quantitatis et bonitatis fundum aequalem permutationis nomine illi assignent et in manus ipsius jam ex nunc eodem jure quo ille habuit, tenenda, possidenda, uti fruenda, tradant, ne diutius illis carere necesse habeat, saluis bellicis et aliis oneribus. Pro gratia nostra officio suo aliter Fidei Vrae non satisfacturae. Datum Rigae die XXVIII. mensis Aprilis anno Domini MDLXXXII. nostri Septimo.

270 (*).

A. Rudolphs II. Lehenbr. über unterschiedl. Güter.

A. 1582. **W**ir Rudolph, der Ander, von Gottes genaden, Erwölter Römischer Kaiser, zu allen Zeiten Mehrer des Reichs — Bekennen öffentlich mit diesem Brieff, vnnnd thuen kundt allermeniglich. Das vnnns vnser vnnnd des Reichs lieber getrewer Berchtoldt Holtzschueher vnnndertheniglich angerueffen vnnnd gebetten. Das wir Inme mit vnnnd neben seinen Bettern Leopolden Holtzschueher, die nachgeschribne Stück vnnnd Guetter. Nemblich etlich Selben güetlein. mit Aekern. Wisen. vnnnd Gärten. zum Malmaßhoue. anderhalb Morgen Aekers zwischen dem Tan vnnnd Malmaßhoue, ain guet, vnnnd vier Morgen Aekers zu Tan, das des Georg Berchtoldts Erbe ist, Mer ain guetel zu Braunßbach, das des Hannsen Furters Erb ist, Mer ain guetel zum Reeswasser. des das Georgen Kunzmanns Erb ist. Mer ain Wisen zum Stainbüchl, die Sebastian Zagers Erb ist vnnnd ain Zehentlein. zu alten Velden gelegen. so von vnnns, vnnnd dem Heiligen Reich zu Lehen rüeren. vnnnd Jüngst hienor weilendt sein Berchtolden Holtzschuehern Vatter auch Berchtoldt genannt, für sich selbst, vnnnd

als

als Lehenträger obbemelts Leopolden Holtzschuehers. von vnnns zu Lehen empfangen vnnnd getragen. Inme Berchtolden aber nach gedachts seines Vatters Todtlichem Abgang. sambt seinem Bettern von neuem widerumb zu lehen zuersuechen vnnnd zuempfangen geburen, sament vnnnd vnuerschaidenlich zuuerleihen gnediglich geruechten, Des haben wir angesehen. solch sein diemietig zimlich bit &c. Dat. Wien den 20. Dec. 1582.

271.

Exemplum diplomatis Stephani, Regis Poloniae, quo Bertramo Holzschubero officium et dignitas Scabinatus Dorpatensis conferitur.

Stephanus Dei gratia, Rex Poloniae, Magnus Dux Lithuaniae, Russiae, A. 1583. Prussiae, Moscoviae, Samogitiae, Livoniaeque; et Princeps Transilvaniae. Significamus praesentibus literis nostris, quorum interest, uniuerfis et singulis. Quod cum nobilitas Derpatensis delectos nobis ad Scabinatum districtus Derpatensis duodecim viros nominasset, nosque ex iis delegissemus ad id Scabinatus officium, autoritate nostra confirmaremus, praesentibus quidem literis nostris Generosum *Bertramum Holtzschuer*, unum ex dilectorum a nobis numero confirmamus, eique officium istud Scabinatus Derpatensis damus et conferimus per eum ad extrema vitae ipsius tempora seu ad majoris officii, vel etiam majoris dignitatis adeptionem obtinendum, quod uniuerfis et singulis quorum interest, praesertim vero Illustri et Reverendo in Christo Patri Domino Georgio Radzivvil Duci in Olilca et Niesvitz, Episcopo Vilnensi Locum tenenti moderno et pro tempore existenti nostro in Livonia praesentibus literis nostris denunciamus ut praedictum Generosum *Bertrammum Holtzschuerum* pro vero et legitimo Scabino agnoscant eique de loco obuentionibus ac caeteris ad officium Scabini pertinentibus praerogativis, respondeant, responderique ab illis quorum intererit curent pro gratia nostra, in cujus rei fidem praesentes manu nostra subscripsimus, sigilloque Regni communiri iussimus. Datum Niepolomicis die XVI. mensis Augusti Anno Domini MDLXXXIII. Regni nostri VIII.

272.

Exemplum diplomatis Sigismundi III, Regis Poloniae, quo Bertramus Holzschuber Succamerarius Dorpatensis renuntiatur.

Sigismundus III. Dei gratia Rex Poloniae, magnus Dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Moscoviae, Samogitiae, Liuaniaeque; nec non Regni Sueciae proximus heres et futurus Rex. Significamus praesentibus literis nostris, quorum interest uniuerfis et singulis rerum notitiam habituris. Quod vacante officio Succameriatus in praesefi Derpatensi, nos inheredo constitutionibus Regni publicis, de ordinandis in Liuania officialibus terrestribus, commendatam habentes, Generosi *Bertrami Holtzschuer* fidem, dexteritatem ac in omni actione indu-

§ ffff

striam

striam quem inter homines Equestris ordinis illius Prouinciæ, *hominem nobili in primis familiam natum nec minus majorum suorum, quam sua virtute clarum*, tum vere de nobis benemerendi cupidum accepimus, volentes ut hanc præclaram industriam suam ex domesticæ ac umbratilis vitæ consuetudine ad solem et puluerem Reipublicæ transferat et in hoc exercendo virtutis suæ studio expedita quam maxime via ad decus et laudem contendat, faciendum esse putauimus ut illi hoc idem officium Succameriatus daremus et conferremus præsentibus literis nostris ad extrema vitæ illius tempora aut ad alicujus maioris dignitatis assecutionem quod omnibus, quorum interest præsertim vero officialibus ac toti nobilitati districtus Derpatensis ad notitiam deducentes mandamus, ut præfatum Generosum Bertrahamum Holtzschuer pro vero et legitimo Præfide Derpatensi Subcamerario habeant, reputent et Jurisdictioni ejus in regundis finibus pareant illiq; de loco prouentibus, redditibusq; et prærogatiuis omnibus huic officio jure, instituto, aut consuetudine attributis integre respondeant, et ab illis quorum interest responderi faciant pro gratia nostra. In cujus rei fidem præsentibus manu nostra subscriptas sigillis Regni nostri et Magni Ducatus Lithuaniae communiri mandauimus. Datum Visliciae die XVIII. mensis Januarij Anno Domini MDLXXXII. Regni vero nostri anno quinto.

273.

Seckendorf. Mannlehenbr. über eine ertaufchte Wiesen zwischen Almeshof und Lohe.

A. 1593. **N**ach Wolff Balthasar von Seckendorff zu Erißdorff und Reichenbach. Bekenne öffentlich mit diesem brief, daß ich zu Mannlehen recht und redlich verlihen hab, und verleihe hiemit in Crafft dieß Briefs, den Erbarn und Besten Jeronymuß, Pauluß und Lasarus den Holtzschuchern gebrüder, und den obgedachten Jeronymuß Holtzschucherr und Bartholme Gluckh Doctor, als vormundt und lehenträger Johann Baptista und Wolfgang der Holtzschucher an statt Christoffen Holtzschucher Ihress verstorbenen Vattern. Nemblich ein tagwerckh und ein Viertel Wießmath zwischen dem Almußhoff und der Lohe gelegen, welches sie von Heinzen Syrla für und gegen ein halb tagwerckh wießmath zue Kleinreuth am dorff gelegen so sie Ihme daran gegeben, ertaufcht. Also daß sie solches Lehenstückh nun hinführo inhaben, nutzen niesen, wenthen, und Nehren sollen und mögen, nach Ihrem besten nutz und frommen, als Mannslehens recht ist, und verleihe Ihnen alles das, das ich ihnen von rechts und Billigkeit wegen daran verleihen soll, Doch Mir und Meinen lehens Erben an vnserer lehenschafft und sonst männiglich an seinen Rechten one schaden. Deß zue Brthundt hab ich Mein adelich angebohren Insigel an disen brief gehangen, der geben den achtzehenden Septembris Nach Christi Jesu vnserß einigen Erlösers und Seligmachers gebuhrt Funffzehnhundert und im drey und Neunzigsten Jahr.

274.

274.

Exemplum literarum, quibus Bertramus Holtzschuber a Sigismundo III, Rege Poloniae, Commissarius ad ordinandam prouinciam Liunioniam declaratur.

Sigismundus III. Dei gratia Rex Poloniae, Magnus Dux Lithuaniae, A. 1598. Russiae, Prussiae, Moscuiæ, Samogitiæ, Liunioniæq; nec non Suecorum, Gothorum, Vandalorumq; Rex. Generoso Bertrahamo Holtzschuber Succamerario Derpatensi, Capitaneo Crimonensi fideli nobis dilecto. Generose fidelis nobis dilecte. Cum ex autoritate Comitiorum proxime præteritorum ad Prouinciam Liunioniam ordinandam Commissarios nunc designandos existimauius, inter eos fidelitatem vestram hortamur, ut communicato cum aliis collegis suis maxime autem Reverendissimo Archiepiscopo Leopoliensi, consilio ad certam diem Verdæ conueniant, Secundumq; præscriptum nostrum et constitutionem in publicis comitiis latam, ea qua solet fide ac dexterritate omnia exequantur, quam operam fid. vestræ omni fauore nostro regio libenter profecuturi sumus, eamq; bene ualere cupimus. Datæ Varsoviæ die XX mensis Aprilis anno Dni MDXCVIII. Regnorum nostrorum Poloniae undecimo, Sueciae quinto.

275.

Extractum Archiui ex Reuisione Generali Priuilegiorum Nobilitatis Liunionicæ de Ao. 1599. pag. 179.

Palatinatus et Capitaneatus Dorpatensis.

Generosus Dns Bertramus Holtzschuer Succamerarius Dorpatens. exhibuit super curia Bremen in tractu Odempeæ Palatinatus Dorpatensis sita antiquissima diplomata, quam plurima, quæ prædictæ curiæ Bremen pagorumq; eo pertinentium Paduver, Tileman, Kasti, Serx et Karnemeck venditionem continent, bonaq; ea in priuatorum nobilium commercio semper fuisse demonstrauit. Idemq; postremi Venditoris Ottonis Doenhoffii litteris originalibus Ao. 1541. datis comprobauit, superdicta bona parentem suum Georgium Holtzschuer Cancellarium titulo unctionis partim hypothecæ deniq; jure hæreditario à Joanne Jodoco et Hermanno Episcopis ac Capitulo Dorpatensi acquisiuisse, inq; se et fratrem suum germanum Georgium iure Successionis naturaliter et legitime deriuata esse.

Idem produxit mandatum Stephani regis datum Rigæ d. 28. April. 1582. quo Stanislaw Lokniczky et S. Pekoslavvsky aliisq; Reuisoribus ob fidem et constantiam nec non ob egregiam operam in obsidione Pleiscouiana nauatam bona supra dicta paterna ipsi restitui iubet, quemadmodum illi eodem tenore ejusdem Regiæ Majestatis mandato restituta et tradita sunt, quemadmodum eo modo possidet. Eorum etiam bonorum possessionem Sigismundus III. peculiari priuilegio

(Sffff 2)

legio

legio confirmavit Varsoviæ in comitiis d. 15. Octob. Ao. 1592. sub Sigillo utroq; minore et Subscriptione P. Prokiemierski.

Idem produxit litteras quibus Christianus Soige pro 10000. marcis se vendidisse et cessisse *Georgio Holtzschuer Cancellario* bona Waral dicta cum omnibus pertinentiis recognoscit.

Produxit ejusdem Christiani Soige quietationem patri suo pro 10000. marcis ratione venditorum bonorum Waral die Petri et Pauli Ao. 1556.

276.

Extract. Archivi ex Revisione Generali Privileg. Nobil. Liwon. de Ao. 1599. pag. 206.

Capitaneatus Lemselensis.

Generosus *Bertramus Holtzschuer* Succamerarius Dorpatensis produxit quam plurimas infeiones super bonis Sarnavv dictis, eorumq; colonis et pertinentiis in Aldendorffensi tractu ab *avunculo suo Bertramo Orgies* olim factas, quietationesq; Creditorum, quibus testatum relinquitur, quod bona prædicta ære alieno nimirum inuoluta, solus Holtzschuer celebraverit, quiq; ea bona non tantum per Solutionem, ut creditur, Sed tanquam proximus agnatus tenet et possidet. Bona autem illa Sarnavv hæreditaria liberæq; dispositioni obnoxia fuisse, per diuisionem, cessionem et renunciationem inter fratres Johannem et Bertramum Orgies factas Ao. 1542. comprobavit.

Idem produxit Privilegium Regis Sigismundi III. quo bona in Pernaviensi præfectura Raunin et Koikul dicta a *parente ipsius* Generoso olim *Georgio Holtzschuer* olim possessa, eidemq; post recuperatam Liunioniam propter fidelissimam in Regem Stephanum et Rempublicam merita omnibus pæne bellis Moschouiticis præstita, restituta et in possessionem tradita ad ipsius et uxoris vitam. Varsoviæ d. 6. Oct. Ao. 1596. sub sigillo minori Polonico, Lithuanico vero maiore et subscript. Laurentij Gembinczky.

Idem, *patre quidem extraneo, Nobili Franco, Generoso Georgio Holtzschuer, bene tamen de Liunia et Republica merito natum* Se esse probavit. *Matrem habuit nobilissimam ex familia Orgieszorum qui Magistratum in Liunia gesserunt, natam.* Ipsemet in militia apud exteram nationem educatus pro patria Moschi faucibus liberanda plurimum defudavit, vexilliferiq; munus singulari fide, studioq; erga Regem Stephanum in Plescouiana Willgoluckana omnibusq; Moscouithicis expeditionibus propriis sumtibus milites alendo explevit, præsentisq; Regis in interregno auspicia secutus sæpe numero fortunas et vitam in quoduis discrimen obtulit, fidemq; Suam in obeundis legationibus Regis et Regni cum Summa constantia fatis euidenter probavit, prout hæc omnia Sigismundi et moderni Regis, Illustrissimi Cardinalis Radziuilli et Pekoslauii Reuiforum Superiorum testimoniis commemorantur.

277.

277.

Extract. Archivi ex Revisione Generali Privileg. Nobilit. Liwon. de Ao. 1599. pag. 215.

Capitaneatus Cremonensis.

Generosus *Bertramus Holtzschuer* Succamerarius Dorpatensis produxit Privilegium Capituli Rigenf. ex quo Joanni Engelhard, ejusdemq; successoribus pagum Azegal alias Bellenhoff dict. in Cremonenf. Præfectura pro certa Summa venditū esse constat cum Jurisdictione et libertate dat. feria 6. ante Pentecostes Ao. 1496.

Idem jus ab Engelharti hæredibus in se venditione vigore contractus Ao. 1592. celebrati, sub testium sigillis in se deriuatum probavit.

Idem exhibuit privilegium Sigismundi Augusti Regis quo Simoni Kiryvvansky Secret. Reg. bona Kars et Hisegal in præfectura Cremonenf. jure hæreditario in utrumq; Sexum dantur Lublini in Comitij Lublinenf. die 3. Febr. Anno 1569. Sub sigillo Litthuanico minore. Ea vero bona à Kiryvvansky hæredibus D. Leonhardo à Kitlizz vendita et judicialiter cessa esse, Ao. 1597. feria 6. post Pentecostes, documentis authenticis officij Consolum Vendenf. probavit.

Ea vero bona per emptionem se à Domino Kitlitz acquisivisse literis emptionis Varsoviæ die 25. Novembr. Ao. 1597. celebratis, sub quinq; testium ipsius Kitlicij Subscriptione demonstravit.

Tandem eam juris bonorumq; acquisitionem hæreditariam plenissima forma confirmatam esse Sigismundi Tertii Regis privilegio. Varsoviæ die 10. Aprilis Ao. 1598. Sub sigillo utroq; minore et Subscriptione Matthiæ Woyna comprobavit.

Hanc præsentem Copiam cum vero Originali mihi exhibito verbotenus in omnibus consonam esse testor

(L. S.)

Johann Georg: Neumann
Nobil. Livon. Notarius.

278.

Eybischer Mannlehenbr. über eine Wiesen zwischen Sirt und Poppenreut.

Nach Georg Wilhelm von Eyb vff Runting und Mühlhausen am Neck. A. 1600. her, und ich Adam von Eyb vff Runting und Riedt In Wirtenberg. Alß durch weylant deß E. und B. Ludwig von Eyb zu Hohenwarth, unsers frl. lieben Bruders see: hinterbliebene Frau Wittib und Erben hirtzu erbettene beyständte. Bekennen hiemit öffentlich, In diesem brief. Nach dem In lebzeiten Jetztgedachts, unsers lieben Bruders see:

(Gggg)

see: Wenlandt der Ehrvest Iheronimus Holzschucherr des Innern Raths zu Nürnberg auch seel. mit Todt abgangen, das derwegen, an statt abergemelts Ludwigen von Eyb, und dessen lehens Erben, wir, des vorbenannten Hieronymi Holzschuchers hinterlassenen dreien Söhnen, mit Nahmen: Jeronymus, Sigmundt Gabriel, und Eustachius Carl, den Holzschuchern gebrüedern, In Nürnberg, dits hernach geschriben Prau- neckisch lehen (so Jeronymus und Paulus Holzschucher gebrüedere und Ihre vorEltern, eins thails, von Michael Stain zu Poppenreuth, etlich von Hansen Poppen, auch zum theil den Höflern und Schulthesen zu Luchsbach Rheusslich bekomen, eins thails auch von Ihren Brüdern ererbt, und zuvor auch von unserm Vattern und Brüdern see: zu lehen getragen) Wi- derumb zu rechtem mannehen gelihen haben. Namlich Ihres Vatters see: gehalten thail, In den neun tagwerckh, und ein viertl tagwerckh wismath, genant die haller wisen, zwischen Fürth und Poppenreuth gelegen, Welcher wisen, aiffthalb tagwerckh ist, daran der zeit Georg und Jacob Rhiel zu wezendorff die Fünffviertl tagwerckh haben, und zu lehentragen thun. und verleihe also obangemelten Hieronymusen, Sigmundt Gabriel, und Eustachien Carl Holzschuchern gebrüedern, In maß und gestalt, wie es vorige Lehens Inhaber gehabt und getragen, so vern und viel, was wir Ihnen, von Rechts und billigkeit wegen verlaihen sollen und mögen, also das Sie und Ihre männlich Ehelich leibs lehens Erben solch Wismath und lehen, führohin, als oft es zu fällen und schulden Kommt, von dem Eltesten von Eyb, (so auß unser der dreien gebrüeder lehens recht und gewonheit.) Doch der Lehenherrschafft von Eyb, an dero Lehenhschafften, Herrlichkeiten Rechten, gewonheiten und sonst einem jeden, an seiner gerechtigkeit unschädlich. Darauf haben obgemelte Holzschucherr gebrüedere, durch Ihren mit schriftlichem gwalt gedolmächtigten Anwaldt, als den Erbarn und achtbarn: Thomasen Wagnern, eines E. Raths der Statt Nürnberg Raifigen diener, die gewöhnliche Lehens- pflicht gethan und gelobt, alles zu thuen, das getreue Lehenmänner, Ihrem lehenherrn pflichtig, und solcher lehen recht ist. Und ob Sie ober Kurzs oder lang andere und verschwiegene Brauneckische lehen, dem Lehen Herrn von Eyb zugehörig, erfahren wurden, das Sie dieselben bey Ihren lehenspflichten, dem Lehenherrn anzaigen, und nit verhalten sollen, alles getrewlich und ohne geuerde. zu Verkündt haben wir unsere angebohrne Insigl aufgedruckt, an disen Brief gehangen. Geben Sontags nach Trium Regum, und Christi unsers lieben Herrn und Haylandts gebuhrt. Im Ein tausent Sechs hundertem Jahre.

278 (*).

Hochfürstl. Brandenb. Mannlehenbr. über den ganzen Hirszeheud zu und um Mögeldorf und andern Orten mehr.

A. 1602.

Bonn Gottes gnaben, Wir Georg Friderich Marggraff zu Brandenburg Inn Preußen zu Stettin Pommern der Cassuben und Wenden,

den, Auch in Schlesien zu Jegerndorff 2c. Herzog, Burggraff zu Nürnberg, und Fürst zu Rügen, Bekennen öffentlich mit diesem brieff, Das wir unsern lieben getreuen, Maximilian Veitten vund Veit Georgen, beeden Burgern, des Innern Rhats zu Nürnberg, für sich selbst, vund als Lehentregern, Veit Philippen, und Veit Engelhardten, so abwesent, allen Vieren den Holzschuern Gebrüedern, zu rechtem Mannehen, recht vund Redtlich verliehen haben, Den ganzen Hirschzeheud n, vff nachuolgenden Markungen, Als Nemlich, zu vund umb Megeldorff, vndern: vnd Obernburg, Lauffenholz, Hammer, Maluspach, Schwaig, und Beringsdorff, Daran gedachte Holzschuer gebrüedere, die zwan Drittel, An Jezo von Ulrich Groseln zu Megeldorff erkaufft, Der auch soballden mündtlich auffgeben, Vund daneben sie Holzschuer, Den Vbrigen dritten theil so sie bißhero Inmengehabt, vund frey Lautter aigen gewesen, gegen verleihung obberürtter zwen drittheil, zu lehen gemacht, vund vffgetragen, Vund lehnen, Vorgenannten Maximilian Veitten, Vund Veit Georgen den Holzschuern, für sich selbst, vund als Lehentregern Irer beeder abwesenden Gebrüd Veit Philippen, und Veit Engelhardten, solchen ganzen Hirschzehenden, Hiermit vund In Crafft diß brieffs, was wir Ihnen von Willigkeit, und Rechtswegen, daran Verleihen sollen und mögen, Also das sie, und alle Ire Manliche Leibs Lehens Erben, nun hinfuro, solchen ganzen Hirschzehenden Von Uns, unsern Erben, Vund Fürstenthumb des Burggraffthumbs zu Nürnberg zu rechtem Mannehen, haben, nehmen und entpfahen sollen, Nach Manneheus recht und gewonheit, so oft es zu schuldten Kompt, Doch vnns, Vnsere Erben und Fürstenthumb, des Burggraffthumbs zu Nürnberg, ahn unserm, Vund sonnst einem Jeden ahn seinem Rechten unschädlich und Vnentgollten, Vund wann mergemellte Abwesende Veit Philip, vund Veit Engelhardt Holzschuere Gebrüedere, Wann sie wider zu landt kommen, ebenermassen Lehens Pflicht zuthun schuldig sein sollen, Alles getreulich vund ohne geuerde, Zw verkündt ist dieser brieff, mit unserm Anhangenden Secret Insigel besigelt, Vund geben zu Dnolzbach den Vierzehenden Monatstag Decembris, Nach Christi vnsers lieben Herren und Seeligmachers geburt. Im Sechzehenhundert vund Andern Jahr.

279.

Sigm. Gabr. Holzschuhers Kaufbrief über den Zehenden zu Winkelhaid.

Nach Christoff von Dachroden zu Obernmeizendorff vund Lauda, Fürstl. A. 1609. cher Dht: Herrn Maximiliani, Erzherzogen zu Oesterreich vund Herzogen zu Burgundi, als Deutschen Meisters Rath und Hoffmarschalck zu Mergentheim, für Reich, meine Erben und Nachkommen hiemit frey öffentlich verkunde und bekenne, Das Ich mit wolbedachtem mueth auß
(Gggg 2) freyem

fremem willen vnd gutem wissen eines ewigen vnwiderrufflichen Kauffs zu kauffen geben habe, Gibe auch hiemit vnd in crafft dits Briefs, wie das am allercräftigsten, bestendigsten vnd verbundlichsten immer sein soll, geschehen kan vnd mag of vrthat zukauffen, dem Edlen, Ehrnuesten, Fursichtigen vnd weysen Herrn Sigmund Gabriel Solzschuber des innern Raths der Statt Nurnberg, allen seinen Erben vnd Erbnemen, Meine frey lautere aigenschafft des zehenden zu Winkelhaid, welchen Jetziger zeit Hainrich Schmid vnd sein Consort Georg Mayer von Moßbach innen, vnd Er, so woln als seine Antecessores hederzeit von mir zu rechten Mannlehen empfangen, vnd solche von dem Adlichen Geschlecht Lauffenholz an mich kommen, auch sonst vnuerkauft, vnuersetzt, vnd vnuerkumert ist — dessen zu Brkunt hab Ich mein adelich angeborn Insigel an diesen Brief gehangen vnd mich mit aigen Handen unterschrieben. Geschehen in Nurnberg den zween vnd zwainzigsten tag monats Septembris, nach Christi Vnsers lieben Herrn vnd Erlösers geburt im Sechzehnhundert vnd Neunden Jahr.

Christoff von Dachroden.

279 (*).

Eustachii Karl Solzschubers Kaufbrief über den Birnthon und eine Sürreuthwiesen alda.

A. 1611.

Ich Paulus Harsdörffer der Jünger der zeit Amptman des Nürnberger waldts Laurenti, vund Ober-Richter der Kaiserlichen Zeidel: vund Forstgericht zu Feucht vund Nurenberg, Bekenne hiemit offentlich vund thue kuntz meniglich, das off heut dato vor mir in sitzendem Forstgericht des Waldts Lorengi persönlich erschienen ist, der Erbar vund Bheft, Hieronymus Drttel, burger vund Genandter des größern Raths der Stadt Nurnberg, vnd allda für sich vnd alle seinne Erben, frey öffentlich verzeihen, bekandt vnd angezaigt hatt, Das er mit zulassung hernachbenanter Aligenherrschaft, vmb verhofflich seines bessern nuzes vnd frommens willen, einnes stethen, vhesten, ewigen, vnwiderrufflichen Kauffs verkaufft vund zu kauffen geben hette, Verkauffte auch hiemit, vund in crafft dieser Bekandtnus, sein bißhero gehabte Erbgerechtigkeit, ann dem Herren Sitz vnd Hof zum Pirnthon, vsm Laurenter Waldt gelegen, so der rechten vier zeittel Muetter ainne ist, wie das zu Dorff ann gepellen vnd zimmern, zu Feldt aber, ann Wunn, waid, ackern, Wiesen, Weyern, Weyerstädten, Wassern, Wasserflüssen, Gärten, zeidelwaid, insonderheit mit seinen Waldt: vnd Feuerrechten, auch denen darzu gehörigen Selsten Güetlein zu Moßbach, das man nennet die zeidelrecht, vnd die gerechtigkeit, täglich mit zweyen Wägen, inn den Waldt zufahren, nach laut der alten darüber vnd der halben außgangennen brieflichen Brkundten, sambt aller anderer seinner zu vnd eingehörung, allenthalben, umbfangen, be-

begriffen, verraint, verstockt vnd verstaendt ist, vnd er ein solches bißhero, ruhig, inngelabt, genutzt vnd genossen hette, nichts dauon außgenomben noch hindanngesetzt, Mehr noch darzu ein Sürreuth Wiesen beyrn Pirnthon am Waldt gelegen, dessen zwey tagwerg, dem Erbar vund Bhesten Eustachio Carl Solzschubern, auch Bürgern vund Genandten des größern Raths, seinnem freundlichem lieben Schwagern, Salome seiner geliebten Haußfrauen, vnd allen ihren Erben, — Inn solch verkauffen vnd kauffen, hab ann stadt einnes Edlen Wohlweisen Raths zu Nurnberg, als dieses zeidelguts rechten Aligenherren bewilligt, Ich eingangs Vermelter Paulus Harsdörffer der iünger, als verordneter Amptmann des Waldts Laurenti, vnd zeidel Richter zu Feucht, Doch anders nicht, dann obehrengedachtem einnem E. Rath, ann ihren habenden rechten vund gerechtigkeiten, vnd sonderlich denen über diesen Pirnthon hievor gegebenen Reuerfen vnd Verschreibungen, vnuergrifflich, ohnne nachthail vnd schaden, So hat obgedachter Eustachius Carl Holzschuber diesen Kauf, für sich vund sein abwesende Haußfram, also wolbenützig angenomben. Dessen zu Wahrer vrkunt, hab ich eingangs vermelter Harsdörffer, von Ampts vnd Aligenherrschaft wegen, mein aigen Insigell ann diesen brief gehangen, Doch mir, meinnen Erben vund Insigell ohnne schaden, Geben Donnerstag den zehenden monaths tag January, Nach Christi gepurt, im Sechzehnhundert vund Vülfften Jar.

280.

Ottens, Bischofs zu Wenden in Liefland, Glückwünschungsschreiben an Bertram Holzschuber, da er Castellan zu Dörpt und Senator des Königreichs Polen geworden ist.

Unsern Gruß zuvorn

Wollgebohrner, Edler vnd Gestranger Herr Castellan von Dörpt. A. 1612. Ich zweifle nicht, das E. G. ganz woll an meine Persohn vor vnd nach, von beyder Vnsrer Jugend an, biß anhero, werden erspuhrett Können haben, was Ich für eine sonderliche Liebe vnd Zuneigung zu derselben getragen, welche mir gleich wie von meinen eltern ist angeerbet, vnd hernacher durch lange Freundliche Conuersation, Vnd zuletzt durch Schwegerschafft ist bestetigett worden: das hatt mich darhin bewogen, das Ich alle gelegenheitt (wiewol deßfalls von E. G. darumb nicht ersucht noch gebeten) in acht genommen, wie ich Dero Hoheit, Ehrenstand vnd würden, dem ganzen geschlechte der Holzschuer zu erhebunge, möchte helfen meiner geringen gelegenheit nach, befurderen. Also habe Ich bey Ihre Königl. Maytt. Unserm gnedigsten Könige vnd Herren zu gutter gelegener Zeit E. G. tugendt vnd verdienst gegen den gemeinen besten der Kron Pohlen zum höchsten gepriesen, vnd darauff alsobald angehalten, es geruche

ruchete gnedigst Ihre Königl. Maytt. E. G. in standt der Senatoren in Eyßlandt zu erwehlen, welches Ihr Königl. Maytt. allergnedigst gewilligett, vnd E. G. die Dörptsche Castellanen gegeben, worauff Ich die privilegia habe versertigen, vnd auff meine Vnkosten aus der Cangeley abfurdern lassen, habe dieselbigen in pergament geschriben vnd ansehnlichen versiegelt in meinen Henden. Wunsche derowegen E. G. zu einem solchen Hohen Ehrenstande von dem lieben Gott glück vnd Heill das es nicht allein Dero persohn, sondern allen nachkommen derselben zum vnssterblichen ruhme moge geschehen. Vnd mögen nühn mehr E. G. sich in schribten vnd allen andern Actiōnen sich ferner des Dörptschen Castellan titules gebrauchen, Auch Ihr Königl. Maytt für die grosse Königl. gnade danken, Wolten auch E. G. sich persöhnlich bey Ihr Königl. Maytt zur Wille einstellen vnd mündlichen danken, were (meines erachtens) nicht vnbillig. Ich wolte E. G. das privilegium woll zugeschiedet haben, aber die izige Post ist nicht darzu gequalificiret, das dero solche Sachen solten Können vertramet werden, ist bey mir, als in E. G. Schatulchen woll verwahret. Hiemit Gott befohlen. Datum Warsaw, den 15. Martij, Anno 1612.

Otto Schending von Gottes vnd des Heilig. Römischen Stuhles gnaden, In Eyßland zu Wenden Bischoff, der Apteien Sulleioff vnd Wittoff Administrator perpetuus &c.

Otto Bischoff J. W. mppria.

Inscriptio :

Dem Wohlgebohrnen, Edlen vnd Gestrengen Herrn Bartram Holtzschur, Castellano zu Derpt vnd Starosten zu Cremon, Unserem besondern lieben Herrn vnd Freunde.

281.

Sigismundi III, Regis Poloniae, literae, quibus Bertramo Holschubero, Castellano Dorpatensi, aliisque dignitatis magnae uiris, negotium pacis cum Moscouitis faciendae committitur.

A. 1613. Sigismundus III. Dei gra Rex Poloniae Magnus Dux Lithuae Russiae Prussiae Marouiae Samogitiae Liunionaeq; Nec non Suecorum Gottorum Vandalorumq; haereditarius Rex.

Generosis et Nobilibus Bertramo Holschur Castellano Derpateñ Gotardo Joanni à Tifenhauseñ Capneo nro Mariaeburgeñ Bartholomæo Wazinskij Notario Terri Derpateñ Gualtero Platenberg Rothmagro nro Stanislao Rogozynskij Capneo militum in Arce Nouogrodeñ Henrico à Gilzen nec non deputatis à Ciuitatibus nris Rigen et Derpateñ per Magistrum earundem assignandis Fid. nobis dilectis gram nram Regiam. Generosi et Nobiles Fid. nobis dilecti

lecti. Exhibitus est nobis Contractus induciarum cum Moschis Plescouieñ ex mandato nro per Commissarios à nobis deputatos anno superiori initus, qui cum in vltiori continuatione ex voluntate et confirmatione nra Regia robur suum habere debeat, faciendum omnino duximus, vt hoc idem negotium Fid. V. comitteremus, prout committimus praesentibus lris nris, hac declarone, vt quicquid pro pace publica, liberoq; commerciorum vsu mutuo sanxerint, nos ratum, firmumq; habituros, tamdiu, quoad pax firma cum ditionibus Moschouiticis generalis, (cujus in se studium Sacratissimi Imperii Romani Imperator affinis noster charissimus suscepit) effectum suum sortita fuerit. Requirimus itaque à Fid. V. quatenus prima occasione in confinib. Moschouiticis conuenire, seduloq; hoc pacis negotium plena cum pte suscipere debeant, hoc fine et effectu, vt pristina concordia in confinibus inter Liunionae Plescouiae; incolas coalescat, inuasiones et latrocinia praetermittantur, Justicia vbiq; administretur, et integer commerciorum vsus conseruetur, puluere tormentario, plumbo, armisq; bellicis exceptis, et licet commercia in reliquis veteri instituto vtpote sale, frumentis, lino, aliisq; rebus concedamus, hoc tamen à Capneis et Vice Capneis Arcium nrarum vbi praesidiarij milites nri aluntur, requirimus, vt annonae caritatem praecaveant, nec penitus omnem frumentorum distractionem permittant. In conficiendo autem eo pacis cum Plescouien negotio, adhibebunt auctoritatem Mag. Caroli Chodkiewiez, Supremi Exercituum Mag. Duc. Lithuae Ducis, et per Liunioniam Generalis Commissarij cum eoque consilia sua ea in re comunicabunt, si id per eius praetem ab ea Prouincia absentiam comode fieri poterit. Facturae id Fid. V. pro gra nra et officiorum suorum debito. Datum Warsaviae die III. Septembris Anno Dni MDCXIII. Regnorum nrorum Poloniae XXVI. Suetiae vero XX. anno.

Sigismundus Rex.

Joan. Kucborskj.

Transcriptae sunt hae literae ex authentico five Originali Salvo illæso nulloq; Suspicioni obnoxio, et cum eodem de verbo ad verbum concordant, ita testamur ProCosf. Cossq; Regiae Civitatis Rigen. qui majoris fidei causa praetib⁹ Sigillum Ciuitatis nrae apprimi iussimus. Datum Rigae 5. Novemb. Ao. 1613. (L.S.) Johannes Maier Secr.

282.

Præscriptum Instructionis

Senatorum inclyti Regni Poloniae Magniq; Ducatus Lithuae Mag. et Gene. A. 1613. rosis Dnis Bertramo Holschur Castellano Dorpaten, Capneo Cremonen, Gothardo Joanni à Tifenhauseñ Capneo in Liunia Mariaeburgeñ Joanni Ziezynskij

zynskj Marschalco Vpitem - - - Raieckj Marschalco Wilkomiriej Matthia Wiefolowskj Capneo Ronenburgei Gualthero à Plettenberg Sac.^a Regia Mis Rothmagro, Bartholomæo Wazynsky Notario Terri Dorpatei Conciui. b^o suis die VIII. Mensis Septembris Anno Domini M^o. D. C^oXIII. Warsavia dat.

Cum de Liunionæ Reipub.^a nræ prouinciæ bello superioribus annis præter omnem expectoem nram à Suecis nulla nimirum iniuria lacescitis, nulla hostilitatis ab iisdem denunciatione facta, illato cogitaremus, et Nobilis, ac Viro- rum copia, omniumq; rerum abundantia florentis quondam illius Regionis præntem statum, eumq; miserum et calamitosum perpenderemus, probeq; meminissimus, nos in aliquot Regni hujus Poloniæ Generalib⁹ Comitijis, ab incolis Liunionæ filibus et Conciuib⁹ nris cum tristi erumnarum suarum comemoratione suppliciter rogatos fuisse, ut in ista controuersia, quæ Sac.^a Regia Mti Dno nro clementissimo cum suo Sueciæ Regno intercedit subito sopiendæ difficultate (cujus magnitudo ab exacerbatis etiam funesto et diuturno certamine utriusq; nationis animis oriretur) ad paciscendas cum Regno Sueciæ multorum annorum inducias curam cogitationemq; nram conuerteremus. Cui desiderio ac petitioni Liunionum oportune accedentibus Sereñ.^{iss} Principum Galliarum et Magnæ Britannia Regum, atq; Statuum et Ordinum Belgicarum Prouinciæ studijs, in proximis Regni Comitijis Sac.^a Regia Mti Dno nro Clement.^{mo} et Ordinibus Reipublicæ hujus ad componendas omnes controuersias, pacemq; inter ista duo Regna conciliandam alacriter et amanter delatis, ipsius etiam Regni Sueciæ Senatoribus pacem cum hac Repub.^a prout ex ipsorum literis anno præfenti ad nos datis constat, cupientibus, nos quoque à Sac.^a Regia Mte Dno nro clement.^{mo} obnixè petimus, liceret nobis eiusdem assensu tractionem induciarum cum Regno Sueciæ experiri. Sacra igr Regia Mtas pro ea qua semper fuit benignitate atque clementia, nihil habens antiquius, quam ut Christiani Sanguinis inter amicissima et conjunctissima olim Regna profusioni temperetur animi belli ardore utrinque exulcerati ad saniora et pacatiora consilia pparari possint, ac tandem suspensis vtrinq; aliquandiu armis, certa et firma pax diuino numine, et pnominatorum Principum opera stabiliri, dedit nobis plenam et omnimodam potestatem quadriennales vel quinquennales inducias cum Regno Sueciæ (si idem quoque illius incolis placeat) paciscendj. Ad quas paciscendas annuente Sac. Regia Mte Dno nro clement.^{mo} et omnib⁹ Regni Poloniæ Magniq; Duc. Lithuæ Ordinibus consentientib⁹, Dnoes Vras, quarum Virtus, prudentia, fides, et patriæ charitas nobis perspecta cognitaq; est, hisce lris nris comuni Reipub.^a nomine deputamus, ijsq; id negotij comittimus,

timus, vt ad diem Festum Sancti Bartholomæi proxime futurum, vel si hoc tempus breue videbitur, ad Festum Michaelis Archangeli Rigam conueniant, de suo aduentu Commissarijs Regni Sueciæ significant, et cum iisdem ad certum locum mutuo consensu designatum descendant, inducias quadriennales vel quinquennales (vt præfatum est) constituent et roborent, cautionesque desuper sufficienter faciendas dent, vicissimque à Suecis accipiant. In hoc autem toto induciarum negotio consilia sua cum Illmo Dno Joanne Chodkiewiczio Comite in Szchlow Myssa et Bychow, Capitaneo Samogitiæ &c. et Grali Commissario Liunionæ, si commodum fuerit, et eundem in propinquo esse contigerit, comunicent. Nam si is rebus Moschouiticis distentus longe abesset, et Dnoes Vras præ angustijs temporis ipsius consilio vti non possent, agant ipsæmet istud negotium pro sua dexteritate ac in Rempub.^a fide. Nos vero publico noie promittimus, oia quæcunq; à Dnoibus V. et à Sueticis Commissariis constituta fuerint, inuiolabiliter ab Ordinibus Reipub.^a nræ obseruanda fore. Conditiones hisce inducijs tractandæ et perficiendæ subsequentes sunt. Inprimis cum ex parte Dnorum Suecorum sæpe promissum sit, de omnibus Captiuis siue Polonis siue Suecis, siue Liunionibus, qui ob suam erga Sm. Rm. Mtem Dm. nræ clement.^{mo} et Rempublicam Polonam fidem, in Captiuitatem Sueticam inciderunt, dimittendis, vt ij oes, nemine prorsus excepto, ex Ciuitate Reualiensis (quo illos ex Suecia iam deductos esse præsupponimus) nunc effectualr sine dolo et fraude bona fide dimittantur. Viceversa præfati Dni Commissarij nri eadem fide et fynceritate Gnōsum Carolum Carolisonium et alios Captiuos Sueticos nullo excepto quotquot in detentione hic reperti fuerunt, et nunc Rigam transmissi sunt, dimittent, liberosq; reddent. Altera conditio, vt munitiōnem Salicensem cum omni suo territorio tanquam fundum Reipub.^a Polonæ ab omni controuersia alienum, deductis inde præsidijs suis Dni Sueci Reipub.^a nræ restituant. Tertia vt oes Curias, villas et terras ad Tractum Pernauensem ante hoc bellum exortum pertinentes plane dimittant et restituant, quandoquidem Respub.^a Polona de partibus Aestoniæ Sueticæ nihil nunc in sua retinet possone. Quarta, vt durantibus hisce Inducijs, super iniurijs tam personalibus, quam realibus, si forte inter priuatas personas exorirentur, iusticia indilata vtrinq; et respectiue administretur. Quinta, vt comēcia inrer Ciuitates maiores et minores totius Liunionæ sint libera. Sexta, vt Nobilibus conuerfandj, et sua negotia expediendj ab vtraq; partē constans sit libertas. Atq; hæc sunt conditiones quibus memoratæ Induciæ confici debent. In quorum omnium fidem, robur ac testimonium præfentes manibus nris subscripsimus et Sigillis nostris comuniri fecimus

GIIIID

Alb.

Alb. Baranowskj
Archiepus Gnesnen.

Andreas Opalinskj
Epus Posnanien

Adam Stadmiczkj de Emigrod
Castellanus Calissien. Præmislien
Colensis Strienfis Capneus. Mpp.^a

Laus Gembiczki Epus
Vlad. et Pomeraniæ Mppa.

Otto Schenking Epus Venden.
Liuoniæq; Mpp.^a

Felix Kriskj in Drobnin Supre-
mus Regni Cancellus Præde-
cessi Capneus.

Henricus Firley de Dajbza Vice-
Cancell. Regni.

Stanisl. Warsiczki Supremus Reg.
Poloniæ Theaur. Wars. Ko-
brinen. Capneus Mpp.^a

Transcriptæ sunt hæc literæ ex authentico sive Originali salvo illeso, nul-
liq; suspicioni obnoxio et cum eodem de verbo ad verbum concordant, ita
testamur Procoss. Cossq; Regiæ Civitatis Rigeni qui maioris fidei causa pntibus
Sigillum Civitatis nræ apprimi iussimus. Datum Rigæ V. Nouembris A. 1613.

(L.S.) Johannes Maier Sc.

283.

Sanns Holzschubers Testament.

A. 1614. **W**ir Bürgermeister und Rath der Statt Nurnberg, Bekennen offent-
lich mit diesem Brief, das Wnns anheut dato, Vnsere Burgere
ein Geschafft welches vor Ihnen, als Genannten, erzeugt und auf-
gericht worden were, Auch verschlossen und versigelt fürbracht und vberant-
wortt haben, also lautend. Ich Sanns Holzschuber, dieser Zeit won-
hafft zu Odensoß, Bekenne offentlich und thue kundt menniglich mit dieser
schrift, das Ich auß zeitlicher vorbetrachtung, dieses Menschlichen mühe-
seligen Lebens, darInnen nichts gewissers dann der Todt, aber nichts
ungewissers dann die stundt desselben, und damit nun nach meinem abster-
ben, meiner hinterlassenen Haab vnnnd Güetter halben, kein stritt und Ir-
rungen sich begeben möchten, hab Ich mir fürgenommen, diesen meinen
endtlichen letzten Willen und Testament, bey guter gesundtheit und volkom-
menen vernunft und verstandt, auch gutem vorbedacht, zu ordnen und zu-
machen, und solches Freywillig und vnberedt, auß lauter obgesetzter aigner
Bewegnus, in der besten form, als Ich dasselbe vermög der Recht, und
sonderlich der Statt Nurnberg Löblichen Reformation und ordnung nach
dern Ich mich, und diß mein Testament, auß bewegenden guten Vrsachen,
sonderlichen untergeben haben will, wider meniglichs anfechten und aber-
ken-

kennen, Immer am crefftigsten thuen soll, kan und mag, Vnd will, do es
In einem oder mehr Puncten und Articuln, die nach erfordernung der Rech-
te, zu einem formblischen und zirlichen Testament notwendig, gebrechlich we-
re, Vnd deßhaiben als mangelhafft, angefochten werden wolte, oder sönn-
te, das es doch nichts desto weniger, als ein Codicill vnd Jeder schlechter
legter will, oder wie ein vbergab, vff den todtsfall gestellt, bestendig sein
vnd bleiben, vnd derowegen allerdings, ohne widerrede gehalten und vol-
hogen werden solle, wie vnderschiedlich hernach folget.

Erstlich revocire vnd widerrueffe Ich alle vnd Jede Testamenta, Codi-
cill, sayungen vnd letzte willen, so Ich zuvor neben meiner lieben Ehewirthin
seeligen, oder für mich allein aufgerichtet haben möchte, In allen vnd Je-
den Puncten und Articuln, darInnen sie dießem meinem Jezigen Testa-
ment, In Ichtwas zuwider vnd abbrüchig sein möchten, vnd will, das
derselben keines niet mehr gelsten, noch ainige Crafft vnd würcklichkeit ha-
ben, sondern todts gefallen vnd absein, diß mein Jeziges Testament ainig
Crefftig vnd bestendig gehalten werden vnd bleiben soll.

Zum andern so befehle Ich mein Leib vnd Seel, Jezt vnd zu allen zeiten
Gott dem Allmechtigen meinem himblischen Vatter, In sein grundtlo-
ße Barmhertzigkeit, mit herzlichlicher Bitt, mir vmb deß Bittern Leidens vnd
sterbens willen, seines geliebten Sohns, vnssers Herrn Jesu Christi, mei-
nes mittlers vnd seligmachers, gnedig vnd barmherzig zu sein, Vnd die-
selbige mein Seele nach Ihrem Leiblichen abscheiden In die Ewige freudt
vnd seligkeit aufzunehmen, Mich auch also In solchem Christlichen glau-
ben vnd Herzlichem vertrauen, biß an mein endt gnediglich zu erhalten.

Vnd wan Ich also in Christo, meinem Gott vnd Herrn entschlaffen
bin, soll man meinen todten Leichnam, vff dem Kirchhof zu Ottensoß, zu
meiner lieben verstorbenen Hausfrauen seeligen Leichnam, nach gemainen
Christlichen gebrauch, meinem standt gemeiß, ehrlich zur Erden bestatten
vnd begraben lassen, daselbst der seeligen auferstehung vnd frölichen Zukunfft
Jesu Christi, neben andern glaubigen zu erwarten.

Darnach sollen alle meine wissentliche vnd beweislliche schulden von mei-
nen hinter verlassenen Hab vnd Güettern, fürderlich abbezalt vnd entricht
werden.

Ferner vnd nachdem Ich neben meiner geliebten Hausfrauen seeligen
Soelicitas, gebornen Schürstabin Im Jahr 1586. den ersten tag Nouem-
bris vnter eines E. Raths des Markts Schnaittach Insigel, ein Testa-
mentum reciprocum, auffgericht, darinnen lauter, versehen, wann eines
vor dem andern mit Todt abgehen würde, das desselben nechsten Bluts-
freündten, zweyhundert Gulden, jedoch ehe nicht, dann biß das ander
auch mit Todt abgangen, solle bezahlt vnd gegeben werden, Also ist Hier-
auff

(Siii 2)

auff mein Will, vnd mainung, das obbenannter meiner lieben Haußfrauen beeden Brüdern, Hieronymus vnd Georg Nicolaus den Schurstaben, oder Ihren Leibs Erben, die vermachten Zweyhundert gulden, nach meinem Todt fürderichst entricht vnd bezahlt werden sollen.

Item schick vnd schaffe Ich, denen Edlen, Ehrnuesten, Fürsichtigen, vnd Weissen, Herren Sigmund Gabriel vnd Herrn Eustachius Carl, den Holzschubern, Gebrüdern, des Innern Raths zu Nürnberg, meinen freündtlichen lieben Vettern, einem Jedem Zweyhundert gulden, In Münz, wegen bißhero mir gelaister Treue vnd freündtlichen willens, meiner darbey Im besten zugedencken.

Was Ich dann über hieobgeschriebenes alles so Ich Insonderheit hierInnen nicht verschafft hab, oder noch verschaffen werde, an meinem ganzen vermögen, hinter mir verlasse, es sey ligents oder fahrendts, Paarschaft vnd schulden, wo die auch sein, gar nichts dauon außgenommen, oder hindangesezt, dasselbe alles vnd Jedes, wie das namen hat vnd genannt mag werden, Schick vnd schaffe Ich Im eigenthuemb vnd genieß, der Eöblichen Holzschuberischen Stiftung, vnd will also dieselbe hiemit ganz bedechtig zu meinen Vniuersal Erben, ernannt vnd eingesetzt haben, weil mir von derselben die zeit meines Lebens auch viel guts geschehen ist, vnd will das nach meinem Todt meine verordnete Aufrichter dieses meines letzten willens, alle meine verlassenschaft, was über die schulden vnd Legaten vbrig, vleißig lassen beschreiben, die Guetter vnd Wahrnus vffs beste, als möglich förderlich zu gelbt machen, Dasselbe omb gebürliche verzinsung, alsdann an gewisse vnd sichere ort, anlegen, oder aigne Güetter vffm Landt, darumb erkauffen, dieselben soll ein Jeder verordneter Pfleger, der Holzschuberischen Stiftung, Jährlich den andern anwesenden Vettern, absonderlich verrechnen, Immaffen mit des Hannß vnd Senfrid Holzschubers, vnd der Grueber seeligen Stiftung, zu geschehen pflegt, die es alsdann ferners damit halten, vnd Handlen sollen, dem Holzschuberischen Geschlecht vnd Namen zu gutem, wie bißhero Eöblich mit der Bertholtt Holzschuberischen Stiftung ist gehandelt worden, das nemlich zuvord erst von solchen Jährlichen Zinnsen vnd einkommen, den Bedörftigen meines namens vnd Geschlechts, wie meine Vettern Jedesmalß mit der mehrern stim erkennen, solle geholffen, oder Junge Vettern Im Studiern vnd andern guten Tugenden erhalten vnd auferzogen werden, Das vbrige aber denen Nachkommen zum besten wider angelegt.

Damit aber kein Pfleger vnd Aufrichter dieser Stiftung für seine mühe eine ergözlichkeit habe, so soll Ihme Jährlich vier gulden in seiner Rechnung in außgab Passirt werden,

Vnd über diß mein Geschafft vnd letzten willen, seze vnd benenne Ich, zu Executorn vnd Aufrichtern, die Edle, Ehrnueste, Fürsichtige vnd weisse

weisse Herrn, Sigmund Gabriel Holzschuber vnd Herrn Eustachius Carl Holzschuber, beede des Innern Raths der Statt Nürnberg, gebrüdere meine freündtliche liebe Vettern, denen Ich vollkommene Macht vnd gewaldt gieb, diß mein Testament vnd letzten willen, gemellter massen, Inner vnd außserhalb Rechtens zuuolziehen, getreulich vnd vleißig außzurichten, als Ich mich dann diß genzlich zu Ihnen versiehe, vnd zutraue, auch sie darumb freündtlich gebetten haben will.

Ich behalte mir aber hiemit beuor, diß mein Testament vnd letzten willen zu endern, zu mindern, zu mehrern, gar abzuthuen, vnd von neuem ein anders zu machen, auch glaubwürdige Zettel, was Handtschrift die seyen, hinein zu stecken, wann vnd wie oft ich will, dieweil ich lebe, Darüber Ich dann hiemit zum zirklichsten bezeuge.

Dessen seindt erbettene Zeugen, die Erbarn vnd weiß, Hannß Peczoldt des kleinern vnd Hieronymus Orttel des größern Raths alhie, Actum Frentags den Siebenzehenden Julii, Anno Sechzehenhundert vnd zwölff.

Zu Brkund Ist dießer Brieff, mit vnser Statt Nürnberg anhangend dem Insigel besigelt vnd geben den vierzehenden Monatstag July, Nach Christi vnssers lieben Herrn vnd Seeligmachers Geburth, Im Sechzehenhundert vnd Vierzehenden Jahre.

284.

Johann Streitbergers, als der Dachrödischen Sequestration Obermelsendorf verordneten Curators, Mannlehenbrief über den Zehenden zu Winkelhaid.

Ich Johan Streitberger, der Zeit Fürstlicher Wirzburg. Schulthais zu A. 1619. Schlüsselwelt, vndt der Dachrödischen Sequestration Obermelsendorff verordneter Curator, Bekenne hiemit öffentlich gegen Jedermeniglich, das nach des Wöledlen vndt vesten Christoffen von Dachenrotth zu Obern Melsendorff zc. Seeligem Absterben, Im namen, vndt von wegen des Hochwürdigen Fürsten vnd Herrn, Herrn Johann Gottfriden, Bischofen zu Bamberg, Wirzburg zc. vnd Herzogen zu Francken, dero Stifft Wirzburg, als Aigenthumbsherren des Adelichen Ritterguets Obermelsendorff, So dann des edelgedachten Christoffen von Dachenrotths seeligen, hinterlassenen Mannlichen Lehenßuolgern, Denen auch Edlen vndt Besten, Herrn Sigmund Gabriel, vndt Eustachio Carolo, den Holzschubern, des Innern Raths, vndt respe. Baumeistern Inn Nürnberg, Ich zu rechtem Mannlehen verliehen habe, den zehenden zu Winkelhaidt, Als des Adelichen Ritterguets Obermelsendorff Pertinens, vndt des St. Wirzburg Aigenthumb, Darcin benantlichen Zehenden Jobsten Schmidten zu Winkelhendt Hoff, mit aller seiner zu vndt ein-

(R t t t t)

eingehörung, nichts aufgenommen. Dann Jobsten Schmidten anderer Hoff, ausser 8. Beth Belts, Mer Hansen Krausen Hoff ohne wenig Beldt, Jacob Schmidten Hoff, aufgenommen etlich Beldt, Jorg vndt Steffan Schweglers Hoff, nichts aufgenommen, Mer Hansen Sturm vndt Jörgen Meyer von Moßbach ohne Ausnahm, so alle zu Winkelhendt wohnen, aber der Belder etlichs in Rüdtheuser Gluhr, Rödtenbacher vndt Linderßheym Gluhr gelegen, vndt Anderstwo anstossen, Solches vndt alles zu dorff vndt Beldt, groß vndt Klein, Todt vndt lebendig, an Korn, Wäizen, Dünckhel, Gersten, Wicken, Krautt, Flax, Hanff Ruben, Obs, Kälber, Schwein, Genuß, Hünner vndt alles was zehendens gewohnheit ist. Denn zehendt of Wz Kügels zu Winkelhendt Alcher, sambt dem Haug, zehendt, Mer off der Alten Hestnerin, Jorg Linderß, Hans Scheinweis, Linhardt Stahlpfeuffers, Hansen Schmidts, Hansen, aberhansen, Steffan Scheinweis, Christoff vndt Linhardt Kragers, Samuel Rißprun am Weyer Behausung, so dieser Zeit zu Rüdthausen wohnen, Jedes mit seiner zu vndt eingehörung zu Dorff vndt Beldt, Ferner bey Alttorff den Holzstöffen vndt Siechhaus herum 9. Ackerlein gelegen, so zum theil den Burgern zu Alttorff zugehört, vndt was ferner Inn, vndt zu bemeltem zehenden, Benant vndt vnbenant, zehenden möchte, Welchen zehenden dißmahl Jobst Schmidt zu Winkelhendt, von denen edelgedachten Herrn Sigmund Gabriel vndt Eustachio Carolo den Holzschuchern zu Alttorff Mannlehen empfangen vndt Innen hatt, Also vndt dergestaltt, so oft es zu schulden kommen würdte, es geschehe, nach Verhengnus Gottes der Fall am Lehenherrs des Adelichen Guets Obermelsendorff oder Lehenträgern, das der berürte zehendt Jedesmal widerumb zu Mannlehen empfangen, vndt damit Inn gestalt vndt massen Anderer dergleichen Lehen gehalten werden soll, Verleihe derowegen den ernanten zehenden zu Winkelhendt, denen edelbesagten Herrn Sigmund Gabriel vndt Eustachio Carolo, den Holzschuchern, vndt Iren Mannlehenbahren Leibs Erben, sowohl der Hochged. Mein Gnediger Fürst vndt Herr, vndt dero St. Würzburg Alß Aigenherr, Denn des Wöledlen vndt vester Christoffen von Dachenrotts seeligen hinterlassene eheliche Mannlehenbahre Lebensfolgere, von recht vndt Billigkeit wegen daran zuuerleihen haben, Gestaltt Sie die Herrn Holdtschucher alles das zuthun, was solches Lehen halber Sitt vndt gewohnheit ist, die gewöhnliche Lehenpflicht, vermittels eines vbergebenen besigelten revers geleistet, auch zu Lehengelt vier Gölben, vber einen Reichsthaler Schreibgeldt mir erlegt haben, Treulich vndt ohne geuerdt, Jedoch dem St. Würzburg, edelgedachten Dachenrödtischen ehelichen Mannlehenbahren Successorn, künftigen Possessorn des Haug Obermelsendorff vndt meniglich an Iren Lehen-schafften, Rechten, vndt Gerechtigkeiten ohne schaden, Dessen zu warem Bekundt hab Ich eingangs ernanter Curator, mein gewöhnlich Innsigel, doch demselben, Mir vndt Meinen erben ohne

ohne schaden hiefürgetrückt, vndt mich mit eigenen Handten unterschrieben, So geschehen den 22. May Im Sechzehnhundert vndt Neunzehenden Jahre.

(L. S.)

Johan Streitberg' Schultheiß
zu Schlüsselfeld mpria.

284 (*).

Seckendorff. Mannlehenbr. über den Hof zu Kleinreut, und Braunspach, nebst andern Lehenstücken.

Nach Hans Joachim von Seckendorff zu Jochsburg, Weisendorff vnd 2c. A. 1620. Bekenne öffentlich mit gegenwertigem brieff, das Ich zu Mannlehen recht vnd redlich verliehen hab, vnd verlehne hiemit in Crafft dieß brieffs dem Erbarn vnd Vhesten Sigmund Gabriel Holzschuchern für sich selbst, vnd als Gwalthabern seines brueders, Eustachii Carls, beeden des Innern vnd Geheimen Raths zu Nürnberg, vnd allen Ihren Ehelichen Mannlichen leibserben hernach beschriebene lehenstück, als ein Hoff zu Kleinreuth gelegen, so Jez Georg Pfann Innen hat, vnd Zerlich gibt Fünff Sümmera Korn Ain Sümmera Wäizen, Vier Fasnachthennen, Vier Herbsthüner vnd Aßzehen keß, Mehr auß einem Garten hinder der Vhesten gelegen, den etwa Margaretha Thonatauerin ingehabt zu Nürnberg, ein Fasnachthennen, Mehr ein Hof zu Braunspach, darauf Jez Hansen Höfels hinterlassene wittibin Gertraud sitzt, vnd Zerlich gibt drey Sümmera Kornß, Ein Fasnachthennen, ein herbsthun, ein pfund heuergeld vnd Fünff keß, Mehr etliche Ecker Zum Siegelstein, die Jez Hans Alschperger daselbst Innen hat, vnd Zerlich geben drithalb Sümmera Korn, Vnd ein Fasnachthuen, Item ein Eckerlein zu Zirndorff hinder den holzstadel genand, mehr ein Acker in der Puch, Mehr ein acker oben an des Teufels Leuthen zwischen Herman Schnüfflers Aßern, vnd ein Acker am Panderbach gelegen, die Jez Hans Delfarr zu OberAlsbach Innen hat, vnd Zerlich geben Zwo fasnachthennen vnd Sechzig M. Welche Lehenstück sie obgemelte beede gebrüdere die Holzschucher von Hieronymo Orteln Burgern zu Nürnberg, als der sich auch seines außländischen bruders Hans Carlß ganz beuolmechtigt vnd seinetwegen cavit, an sich erkaufft, doch dergestaltt daß frau Magdalena, weylund Christoff Ortels Seel. hinterlassne wittib solche lehengüetter, crafft eines Consens so von meinem freundlichen lieben brudern Wolff Balthasarn von Seckendorff zu Vndern Laimbach 2c. seel. als damaligen Lehenherrs vnderm dato den Sechßvndzwainzigsten January im Jahr 1612. ertheilt ist die Zeit Ihres Lebens noch genießen vnd Innhaben soll. Also daß sie mehr benannte Holzschucher solche Mannlehen als dann nach absterben Jez gedachter Wittfrauen mit würcklicher possession antretten, vnd fürbaß sambt allen Iren zu- vnd eingehörungen, nugen, niesen, wenden vnd kehren sollen

(Reiff 2)

vnd

vnd mögen, nach Ihren besten nutz vnd frommen, wie Mannlebens recht ist, vnd v'leihe Ihnen alles, daß Ich Ihnen von Rechts vnd billigkeit wegen daran verleihe soll, doch mir vnd meinen Leehens Erben an Unserer Leehensschafft vnd sonst meniglich an seinen Rechten one schaden. Dessen zue Vhr. kunt hab Ich mein Adelic Angeborn Innsigeln an diesen brieff gehangen, der geben den Sechsten monathstag Septembris, im Jahr Christi Sechzehnhund't vnd Zwainzig.

284 (**).

K. Ferdinands II. Lehenbr. über die Güter zu Neuses bey Schwobach.

A. 1621. **W**ir Ferdinand der Ander von Gottes gnaden Erwölter Römischer Kaiser, zu allen Zeiten Mehrer des Reichs, in Germanien, zu Hungern Böhaimb, Dalmatien, Croatien, vnd Sclauonien, 2c. Rhünig, Erzherzog zu Österreich, Herzog zu Burgundt, zu Brabant, zu Steyer, zu Kärnten, zu Crain, zu Luxemburg, zu Württemberg, Ober vnd Nieder Schlesien, Fürst zu Schwaben, Marggrafe des Heyl. Römischen Reichs zu Burgaw zu Mehrern, Ober vnd Nider Laupniz, Gefürster Grafe zu Habsburg, zu Tyrol, zu Pfirtdt, zu Kyburg vnd zu Gork, 2c., Landtgrafe in Elß, Herr auff der Windischen March zu Portenaw vnd zu Salins, 2c., Bekennen öffentlich mit diesem Brieff, vnd thuen khundt Allermeniglich, Das Vns Unser vnd des Reichs Lieber getreuer, Hannß Heinrich Österreicher, demüetiglich anrufen vnd Pitten lassen, das Wir Ihme, Als Vormündern, Georgen, Andreassen, vnd Hieronymusen der Holzschuehern Gebrüdern, dise hernach beschriebne Stuckh vnd Güeter, mit Namen ein Guet, darauff vormalß Hans Burgweiler geseßen, vnd Jetzt Paat sitzt, Item ein Guet, darauff Hannß Popp geseßen, vnd Jetzt Hannß Kobelrausch sitzt, Item zwey Güetter, darauff hienor Wolff Schwerzelocher geseßen, vnd angezo Heinrich Krieger besitzt, vnd das ander Guet darauf Hannß Bolleth geseßen, vnd an hezo Hannß Barth besitzt, Item ein Gueth, darauff hienor Hannß Schwerzelocher geseßen, vnd an hezo ein Schenckstatt, die hezo Hannß Frrmwaldt besitzt, alles zu Neuses, An der Schwarzbach bey Schwabach gelegen, mit allen Iren Rechten, Nutzen vnd zugehörungen, so von Vns vnd dem Heyl. Reich zu Lehen ruhren, vnd Jüngst hienor im verschinen Sechzehnhundert zweiten Jahr, weilend Hieronymus Holzschueher, obgenanter pupillen Vatter, von weilend Unserm geliebten Herrn Bettern vnd Vattern, Kaiser Rudolffen 2c. Christmiltister gedächtnuß, zu Lehen empfangen vnd getragen, Inen aber nunmehr auff Absterben gedachtes Ihres Vatters, Widerumben von Vns als hezt Regierendem Römischen Kayser zu empfahen gebürte, zu Lehen zuuerleyhen gnediglich geruheten, Des haben Wir angesehen solch

solch sein des Österreichs demüetig zimlich Pitt, — Mitt v'rhunt diß Brieffs, besigelt mit Unserm Kayserlichen Anhangenden Insigell, Der geben ist in Unserer Statt Wienn, den Sieben vnd zwainzigsten Monatsstag May, Nach Christi onfers lieben Herrn vnd Seeligmachers geburth, Sechzehnhundert vnd Ain vnd Zwainzigsten, Unserer Reiche, des Römischen, im Andern, des Hungrischen im Dritten, vnd des Behemischen, im vierdten Jahren.

Ferdinandt

Ad mandatum Sac. Cæs.

Maiestatis proprium.

J: R: Pucherl. mppria.

285.

K. Ferdinands II. Lehenbrief, der Holzschuber-Stiftung über die von Leopold Holzschubern erkaufte Reichslehen erteilt.

Wir Ferdinand, der Ander, von Gottes gnaden, Erwölter Römischer Kaiser, zu allen Zeiten Mehrer des Reichs, in Germanien, zu Hungern, Böhaimb, Dalmatien, Croatien, vnd Sclauonien 2c. Rhünig, Erzherzog zu Österreich, Herzog zu Burgundt, zu Brabant, zu Steyer, zu Kärnten, zu Crain, zu Luxemburg, zu Württemberg, Ober vnd Nider Schlesien, Fürst zu Schwaben, Marggrafe des Heiligen Römischen Reichs, zu Burgaw, zu Mähren, Ober vnd Nider Laupniz, Gefürster Grafe zu Habsburg, zu Tyrol, zu Pfirtdt, zu Kyburg vnd zu Gork, Landtgrafe in Elß, Herr auff der Windischen March zu Portenaw, vnd zu Salins 2c. Bekennen Öffentlich mit diesem Brieff, vnd thuen khundt Allermeniglich, daß vns vnser vnd des Reichs Lieber getreuer, Sigmundt Gabriel Holzschueher, zur Nereumburg, Burger in Unserer vnd des Heyl. Reichs Statt Nürnberg, vor sich selbst, auch an statt, vnd in Namen, Eustachien Carls, Samisens vnd Veit Eighlhardts respectivè seines Bruders vnd Geuettern, aller Holzschucher, auch vor sich selbst, vnd der abwesenden, sambt vnd sonders, in vnderthenigkeit zu erkennen geben, Welchermaßen im Septembri des lengst verschinenen Sechzehnhundert Siebenden Jahrs, Ir Better, weilend Leopoldt Holzschucher, Inen vnd Irer des Holzschucherischen Geschlechts Stiftung, Seine von dem Heiligen Reich getragene Lehenstueckh vnd Güettere, Nemlich etliche Selden Güetter, zum Almeshof: Ein Guett vnd vier Morgen Acker zum Thonn, Mehr ein Guett zu Braunsbach, Ein Guett zum Restwasser, vnd ein zehendlein zu Altenselden 2c. Wegen seines grossen auff Ime habenden Schuldenlasts damit Er obgemelten seinen Bettern, vnd Irer gemainen Stiftung, vnd andern verhaftet, auff vorhergehend: vnd gesuchte gnedigste Ratification vnd Consens, Weilend Unseres geliebten Herrn Bettern, vnd Vatters, Kaiser Matthias

(LIII)

sen

sen 2c. Christmiltister gedächtnuß, verkaufft, vnnnd solches weilend Unserm auch geliebten Herrn vnnnd Vetteren Kaiser Rudolffen 2c. Hochseeligsten angedenckhens, neben gepürlicher Auffsendung, allerunterthenigst notificirt, En aber zu volliger Resolution vnnnd Expedition, wegen allerhandt eingefallnen ver hinderungen, auch deß eingestolten Fiscalischen Proceß, als wannt solche Lehenstueck Irer Maytt vnnnd dem Heyn Reich haimbgefallen vnd apert worden, dazumals nicht gelangen mögen, Wann dann vorgenannte sambtliche Holzschucher, genuegsam bescheinigt, vnnnd dargethan, daß En nicht allein des obgenanten Leopolden Holzschuchers Agnaten, vnnnd mit Ime aines Namens, Schildt vnnnd Helms, Sondern auch von dem primo Acquirente, dieser Güetter vnnnd Lehen Herkommen, Zu deme es auch mit obangeregter Holzschuerischen Stiftung, also bewanth seye, daß von Iren verstorbenen Eltern, Anno vierzehnhundert Bierzig Sieben, derselben Anfang gemacht, vnnnd auß guetherzigem Christlichen Catholischen eyser, gegen dem Geschlecht, der samentlichen Holzschucher, welche alle von dem vorgedachten ersten Acquirenten, Iren Ursprung haben, dergestalt gestift, vnnnd geordnet, daß ein gewisse Summa Geldes, an Güettern, auff dem Landt angelegt, dieselbe durch den Eltisten Holzschucher, in bemelter Statt Nürnberg verwaltet, die beständige Einkommen aber, Jährlichen den anwesenden Holzschuchern verrechnet, vnnnd mit derselben rath, denen bedörfftigen des Geschlechts, dauon geholffen werden solle, Alles nach Außweisung, vnnnd Inhalt, mehrgedachter Stiftung, Als haben Uns demnach mehrgedachte Holzschucher gehorsamist angeruffen vnnnd gebetten, daß Wir, als hezt Regierender Römischer Kayser, obangedeute: als vom Ersten Acquirenten, descendirenden Agnaten beschehene Refutation nicht allein anzunemen, vnnnd zu confirmirn, Sondern auch für dismahl Iren yezigen Pfleger, der Holzschueherischen Stiftung vorgenanten Sigmundt Gabrieln Holzschueher, als verordnetem Trager diser Lehen, von newem, vnnnd auff künfftigen fahl, yedesmahl dem Pfleger mehrgerürter Stiftung, wegen Ir: vnnnd Ires Geschlechts, der Holzschucher, mit vorgedachten Lehenstuecken gnedigist zu belehnen geruchten, Inmassen dann das Jüngstere mahl, am dato Wien den zwainzigsten Decembris Anno der wenigern Zahl Achtzig zwan, vor Höchsternants Unsers geliebten Herrn vnnnd Veters, Kayser Rudolffs seeligste Mayt. vnnnd L. gegen Weiland Berchtolden Holzschuchern, gleichergestalt geschehen were, Daß haben Wir gnediglich angesehen, solch Ir, des ganzen Geschlechts, der Holzschueher, diemüetig zimlich Pitt, Auch die getrewen, Nuzlichen vnnnd ersprießlichen dienste, so weilandt Unsern Hochgeehrten Vorfahren am Reich, Römischen Kaiser vnnnd Königen, Ire Voreltern, in mehr Weeg erzaygt vnd bewisen haben, En nicht weniger auch Uns zuthuen, gehorsamist erpietig seyn, auch wohl thuen mögen, vnnnd sollen, Vnnnd darumb mitt wolbedachtem Mueeth, guetem rath, vnd rechter wissen Ime Sigmundt Gabrieln Holzschucher, als

Lez

Lehentragern vnnnd Pflegern, ober vilgemelt Holzschueherische Stiftung, mit: vnnnd neben vorgemelten seinen Bruedern vnnnd Vetteren, die obberürten Stuckh vnnnd Güettere, sament: vnnnd vnuerschaidenlich zu Lehen gnediglich verliehen, Leihen Ime die auch hiemitt wissentlich, in Crafft diß Brieffs, waß Wir Ime von Rechts: vnnnd Püllichkeit wegen, daran verleißen sollen vnd mögen, solche obb. stimbte Stuckh vnnnd Güettere, nun fürbakhin, sament: vnnnd vnuerschaidenlich von Uns vnnnd dem Heynlichen Reich in Lehenweise inzuhaben, zu Nuzen vnd zu niessen, von Allermeniglich vnuerhindert, Doch Uns vnnnd dem Heiligen Reich, an Unserm vnnnd sonst Meniglich an seinen Rechten, vnuergrißen vnd vnschädlich, Der vorgenant Sigmundt Gabriel Holzschueher zur Nemenburg, hat uns auch darauff für sich selbst, vnnnd in Namen als obsteth, durch seinen hierzue bestolten Gewalttragern, Unsern vnd des Reichs Lieben getrewen, Jeremiam Pistorium, genant Pistor, Fürstlichen Pfalzgräffischen Nemburgischen, auch anderer Fürsten vnnnd Stennde des Reichs, bestolten Agenten, an Unserm Kayserlichen Hofe, Crafft uns derentwegen fürgebrachten Schriftlichen Gewalts, gewöhnlich Glöb vnd Ayd gethan, Uns vnnnd dem Heynlichen Reich von solcher Lehen schafft wegen, getrew gehorsam vnd gewertig zu sein, vnnnd zu dienen als sich darvon zu rhuen gebürt, ohne gefehrde, Mitt Vrkundt diß Brieffs, besigelt mitt Unserm Kayserlichen Anhangenden Insigl, Der Geben ist, in unserer Statt Wienn, den Aylfften Tag des Monats Augustj, Nach Christi unsers Lieben Herrn vnnnd Seeligmachers geburth, Sechzehnhundert Zwai vnd zwainzigsten, Unserer Reiche, deß Römischen, im dritten, deß Hungrischen, im Vierda ten vnd des Böhemischen, im Fünfften Jahren.

Ferdinandt

Jq: Svvicard⁹ ArchiEps Moguntin⁹
S. R. Imp. per Germaniam ArchiCan-
cellarius Mpria.

Vt. hL. Von Wlm.

Ad Mandatum Sac.^a Cæs.^a
Majestatis proprium.

J: R: Pucherl: mpria.

286.

Parsperg. Mannlehenbr. über den Zehenden aus dem ganzen Hof zu See.

Ich Hannß Wilhelm Von und Zue Parsperg Auffs Hirsching 2c. Als A. 1626.
der Zeit Eltister des Geschlechts dern von Parsperg, vnd demnach
Rechter Lehenherr 2c. Bekenne hiermitt vnnnd thue Khundt, daß
Ich zue rechtem Mannlehen gelihen vnd verlihen, Dem Edlen Ehrnuesten
Fürsichtigen vnd Wolweisen Herrn Sigmundt Gabriel Holzschueher Auffs
(LIII 2) Lehen.

Neuenbürg vnd Thalheim 2c. des Ältern geheimen Raths vnd verordneten Landtspflegern der Statt Nürnberg: Nemlich einen Zehendt auß dem ganzen Hoff zue See; darauff der Zeit Leonhardt Huebener wohnt, welcher von denen Edlen vnd Besten Wolff Sigmundt Pömer auß Steinnach vnd Georg Friederich Pömer auß Altm Sippenbach 2c. Pfleger der Ämpter Pegenstein vnd Stierberg, Gebruedern, an gedachten Herrn Holzschuher keusslich gelanget, Dergestalt vnd also, daß er solchen Lehenbarn Zehendt färohin mag Innen haben, nuzen, nützen vnd gebrauchen, allß Mannlebens recht vnd gebrauch ist, Wie dann wolernantter Herr Holzschuher hierüber auch gepürliche Lehenpflicht gethan, daß er dieses Lehen halber treu vnd gewerttig sein, auch alles anders thuen vnd laisten wolle, so getreuen Lehenleutten obligt vnd gepürt, Er auch Zuelastten schuldig, Wie dann solche Lehen auch, so oft es zue fällen kompt, Inner Zarsfrist widerumb ersuecht, vnd was sich gepürt, derentwegen gelaistet werden solle, Leih vnd verleih also Ime Herrn Sigmundt Gabriel Holzschuher 2c. diß obermeltte Lehen so vil Ich von Rechts vnd Billigkait wegen, daran leihen soll, kan vnd mag, Doch denen von Parsperg, vnd sonst Möniglich an seinen rechten vnuergriffen Getrewlich ohne gefärdt: Des zuverkhundt hab ich mein aigen angeporen Adelic Insigel hieran lassen hangen So geben vnd geschehen Parsperg den Newn Zehenden Monats tag Martij Nach Christj vnnsers einigen erlösers vnd Seligmachers gepurt Ein Tausendt, Sechshundert Sechs vnd Zweingig Jar.

286 (*).

Holzschuher. Kaufbr. über die Schürstab. Lebensgerechtigkeit der Zehenden zu Schwaig und Malmispach.

A. 1627. **N**ach Georg Hieronymus Schürstab, vnd aus benligender gegebenen volmechtigen gewalt meines lieben Vattern Hieronymus Schürstab, zu Amberg Bekennen öffentlich vnd thun kund mit diesem brief, fur Vns vnd Vnsere Erben, das Wir mit wolbedachten muth eines aufrechten redlichen kaufs wie das nach dem Rechten bestendig seyn soll, kan oder mag, verkaufft vnd zu kauffen geben haben, dem Edlen vnd besten Veit Engelhart Holzschuchern Amptman des Wals Sebaldi, vnd des Edlen Ehrn Besten, Fürsichtigen vnd Weisen Herrn Veit Georg Holzschuchers des Innern Raths zu Nürnberg seel. hinterlassenen Zweyen Söhnen Georg vnd Veit Georg genant, Weiland herrn Veit Holzschuchers auch seel. respectivè Sohn, vnd Enigkleinen, vnd allen ihren Erben, Vnsere Lehen, Eigenthums Recht vnd Gerechtigkeit auf denn beeden Zehenden, denn einen zu Schwaig denn andern zu Malmispach (welchen Zehenden an beeden orthen sonst mit allen seinen nuzen, recht vnd gerechtigkeiten, ehr gedachter Herr Veit Holzschucher vnn seinem Better herr

herr Lazarus Holzschucher erkaufft, vnd vnn Vns denn Schürstaben sie die Holzschucher bishero zu lehen gehabt vnd getragen haben) Welche lehen Eigenthums Recht vnd gerechtigkeit, Wir fur frey lauter eigen besessen, vnd keinen andern Ober lehen Herrn darüber erkennet, auch vnn Unserem Herrn Bettern Christoff Schürstaben seel. auf Vnsere respectivè Brudern vnd Bettern Johan vnd dann vnn Ime an Vns Erblich komen ist, ——— Verzeihen vnd begeben vns vnd fur Vnsere Erben aller Vnsere an dieser lehen Eigenthums vnn keinem andern Ober Herren herruhrende Recht vnd gerechtigkeiten, Wie wir frey lauter eigen selbige gehabt besessen vnd genossen, nochmal in beester form Rechters wissentlich vnd wolbedechtig. Dieselbige alle an sie die ermelten Holzschucher verkaufft, tranfferiret vnd gewendet, Ihnen ordentlich eingeräumt, vnd neben Vberantwortung aller darüber gehabter brieflicher Brfund, (so viel wir Dero bis dato in henden gehabt, mit dem erbieten, da wir Dero Ober kurz oder lang ein mehrers bekommen würden, das wir dieselbige ehrn gedachten keuffen auch zustellen wollen, vnd im fall solches vnn Vns nicht geschee so sollen doch selbige aller dings vngultig sein) in ewige ruhige possession vnd gewehr gezezet haben, dieselbigen, als das ihrige Inen zuhaben, wieder zu Verleihen, nuzen, gebrauchen vnd allerdings damit thun vnd lassen, wie vnd was sie vnd ihre Erben wollen, vnn vns vnd iedermentiglich Vn Verhindert, vnd so fern wieder Verhoffen Ober kurz oder lang Vnsert wegen remand, in solcher ihrer possession vnd diesen erkaufften Dominio, sie molestirn, Vnruhig machen oder etwas, wie es namen haben mag an diesen eignen lehen prætendiren wurde, Wir sie deshalben Vertreten vnd Versechten wollen, Getrewlich vnd ohne gefehrde. Dessen zu mehrer Brfund hab ich Georg Hieronymus Schürstab darzu erbeten vnd gebetten denn Ehrn Besten, vnd Hochgelehrten herrn Michael Braun beeder Rechten Doctorn, vnd denn Edlen vnd Besten Christoph Derrer vnn der Vndern bürg beede des Größern Raths zu Nürnberg, das iedweder sein gewöhnlich vnd angebohrnes petschafft darunder trucken wollen welches ich D. Braun vnd Derrer also wissentlich von Vns gescheen gestendig sein, doch Vnsere Insigel, Vns vnd Vnsere Erben Vn Vergreiflich vnd ohne schaden, so gescheen denn siebenten Septembris Im Jahr tausent Sechshundert vnd Sieben vnd zwanzigsten, In Nürnberg.

287.

Hochfürstl. Eichstädt. Lehenbr. über den halben Theil an grosen und kleinen Zehenden aus 6. halben Zuben zu Lirzhofen bey Herspruck.

Wir Johann Christoff von Gottes gnaden Bischoff zu Eystett 2c. Bekennen hiemitt öffentlich, daß wir Vnsrem lieben getreuen Sigmundt

A. 1629.

(M m m m m)

mundt

mundt Gabrieln Holzschuecher Burgern des Innern gehaimen Raths zu Nürnberg zu Lehen Recht vnd redlich verliehen haben einen halben thail am grossen vnd kleinen Zehenden, auß Sechs halben Hueben zu Lirizhouen bey Herspruck gelegen ----- Zu Verkundt mit Unserm hieranhangendem Kleinern Secret Insigl besigelt. Geben in Unser Statt Enstett den zwölfften Monatstag May, Nach Christi geburt im Sechzehnhundert neun vnd zwainzigsten Jahr.

287 (+).

R. Gustav Adolfs von Schweden Schenkungsbrief über die Getraidgült, welche von etlicher Holzschuber. Güter wegen dem Bamberg. Thomprobst geliefert worden.

A. 1632.

Wir Gustaf Adolph von GOTTES gnaden, der Schweden Goten vnd Wenden König Groß Fürst in Finlandt, Herzog zu Esten vnd Carelen, Herr Ober Ingerman Landt, Thuen kunt, hiemit, öffentlich bekennende, daß wir auß sonderbahren Königlichen Hulden vnd gnaden, wolbedachtem freiem muht vnd eigner bewegnus, auch vmb der vnderthenigen vnd erspriechlichen Dienst vnd treu willen, so Uns vnd Unserer Cron Schweden Der Ehrenuester Unser besonders lieber Sigmund Gabriel Holzschucher Raths Verwandter zu Nürnberg seine Erben vnd Nachkommen thun vndt laisten sollen, können oder mögen, ganz wissentlich geschenkt vnd verehrt haben, Schencken vnd verehren Ihme auch hiemit vndt Crafft diß Brieses, auff beständigste weyße als solches immer geschehen kan, seinen Erben vnd nachkommen, die Getraidt güldt, welche hiebvor dem ThumbProbst zu Bamberg von nachgesetzten Personen jährlich geliefert worden, Als nemlich, von Ihme Holzschuchern, zwey Sommer Korn, vnd ein Sommer Habern, von Georg Pauer zu Niderindach Drey Sommer Korn vnd Ein Sommer Habern. Michel Steinla zu Buchenbach, Underthalb Sommer Korn, vnd Ein Sommer Habern Endreß Kobergern zu Hanbergh, Ein halb Sommer Korn Hannß Pauer alda zwei Sommer Korn, vnd Ein Sommer Habern, allermassen dieselbe dem gedachten ThumbProbst zu Bamberg gegeben worden, Wir aber nunmehr durch gnedige Verleihung des Allmechtigen Jure belli an Uns gebracht, vnd damit nach Unserm gerechten willen zu disponirn haben, Zumassen wir gedachten Sigmundt Gabriel Holzschucher vnd seinen Erben besagte Getraidtgüldt, Crafft dißes dergestalt schencken, daß von Uns vnd Unser Cron Schweden, mehrbesagte Getraidtgüldt, als ein gnaden geschenk in Underthenigster schuldigster Dankbarkeit empfangen recognosciren, Erb vnd eigenthumlich haben vnd nutzen, Uns auch vnd Unser Cron Schweden deswegen jederzeit getrew, holdt, vnd gewertig sein sollen, Maffen er sich hierzu in ainem Außgefertigten revers mit mehreren verpflicht gemacht hatt, Gestalt Wir Ihne vnd seine Erben, bei dieser

dieser Unser Königl. Donation gegen Jedermeniglich schutzen vnd manutenern wollen.

Verkuntlichen dieses mit Unser eigner Handt vnd Königl. Secret besetzten brieses. Geben in München, den Sechzehenden May, des Ein Tausenden Sechshundert vnd zwey vnd dreißigsten Jarß.

Gustav Adolph mppr.

287 (*).

Frauen Sophien, Marggräfin zu Brandenb. Mannlehenbr. über einen Hof und 2. Söldengüter zu Mögeldorf.

Von Gottes gnaden, Wir Sophia Marggrävin zu Brandenburg, in A. 1637. Preussen zu Stetin, Pommern, der Cassuben, vnd Wenden, auch In Schlessen zu Crossen vnd Jägerndorff 2c. herzogin, Burggrävin zu Nürnberg vnd Fürstin zu Rügen, geborne Grävin zue Solms 2c. Wittib, vnd Vormundin, Bekennen vnd thuen kunth öffentlich mit diesem Brievo, das wir in Vormundschafft nahmen, Veit Georg Holzschubern, als verordnetem Vormund, ober weiland Georg Holzschubers, Seines Brudern zu Nürnberg hinterlassener zweyer Sohn, nahmens Georg vnd Veiten, zue rechtem Mannlehen recht vnd redlich verliehen haben, Nemlich einen hofe, mit sambt zweyen Söldenguetlein, mit allen seinen gerechtigkeiten, zu vnd eingehörungen, zu Dorff vnd Feld, ganz nichts ausgenommen, zue Mögeldorf, bei Nürnberg gelegen, Welches alles Sie Georg vnd Veit aniezo vff absterben gedachts ihres Vattern, Georg Holzschubers seel. ererbt, Vnd Leihen ernantem Vormund im namen obsteht, solches alles hiermit, vnd in crafft diß Brievo, was wir Inen von pilligkeit vnd rechtswegen daran Verleihen sollen vnd mögen, Also Das Sie Georg vnd Veit, die holzschuber, Vnd alle ihre Mannliche eheliche Leiberben, nun hienfuro das obgeschriebe alles vonn weiland des Hochgebornen Fürsten, Herrn Joachim Ernsten, Marggraven zu Brandenburg, Inn preussen 2c. Herzogen 2c. Unnsers herzogeliebten Herrn vnd Gemahels, Hochseeligen andenkens, hinterlassenen, Vnd Unnsers Sohn Herrn Albrechten, Marggraven zu Brandenburg, Dessen Mannlichen Erben vnd Fürstenthumb Burggravthums Nürnberg, vnterhalb Gebirgs, zue rechtem Mannlehen haben, nehmen, vnd empfangen sollen, nach Mannlehens recht vnd gewohnheit, so oft es zu schulden kombt, Doch hochernantem vnserm Sohn, Herrn Marggray Albrechten, Seinen Erben, vnd besagtem Fürstenthumb Burggravthums Nürnberg, an derselben, vnd sonst einem ieden an Seinem rechten Vnschädlich vnd Vntergolten, Vnd wann gedachte Georg vnd Veit die Holzschuber, ihre mündige Jar erreichen werden, Daß Sie auch Lebenspflicht zu leisten schuldig sein sollen, getreulich vnd ohne gewehrte, Zu verkundt ist dieser Brievo mit anhangenden Fürstlichen Vormundschafft Secret Innsiegel besiegelt, Vnd

(M m m m 2)

ge

geben zu Dnolzbach Montags den Bierzehenden Augusti, nach Christi Vnserers Lieben Herrn vnd Seeligmachers geburt im Sechzehenhundert Sieben vnd Dreißigsten Jar.

Sophia W. imppria.

287 (**).

Frauen Sophien, Marggräfin zu Brandenb. Mannlehenbr.
über den Zehenden zu Mögeldorf.

A. 1637. **V**on Gottes gnaden, Wir Sophia Marggrävin zu Brandenburg, in Preussen, zu Stetin, Pommern, der Cassuben vnd Wenden, auch in Schlessien zu Crossen vnd Jegerndorff, 2c. Herzogin, Burggrävin zu Nürnberg, vnd Fürstin zu Rügen, geborne Grävin zu Solms 2c. Wittib, vnd Vormundin, Bekennen vnd thun Kunth öffentlich mit diesem Bries, daß wir in tragender Vormundschaft namen Veit Georg Holzschubern, als verordnetem Vormund vber weyland Georg Holzschubers, Seines Bruders zu Nürnberg hienterlassener zweyer Sohn, nahmens Georg Vnd Veiten, zu rechtem Mannlehen recht Vnd redlich verliehen haben einen Zehenden, Großen vnd Kleinen zue vnd vmb Mösgeldorff, zu Dorff vnd Feld, mit aller seiner ein Vnd zugehörung, vnd gerechtigkeit, wie mit alters Herkommen, Welches alles Sie Georg vnd Veit anezo vff absterben gedachts ihres Vattern Georg Holzschubers seel: ererbt hab.ⁿ etc. Dat. Dnolzb. den 14. Aug. 1637.

287 (**).

Wolffstein. Selmlehenbr. über 2. Güter zu Neuses.

A. 1638. **W**ir Georg Albrecht von Wolffstein, Frenherr zur Obern Sulzbürg, vnnnd Herr zur Pyrbaum 2c. Bekennen vnnnd thun Rhundt an diesem Brieff, Daß wir Als dißer Zeit der Elteste dießes Stammens vnnnd Namens Ordentlicher Lehenherr 2c. Dem Edlen vnnnd Ehrnuesten Sigmundt Gabriel Holzschucher 2c. deß Vtern Geheimen Raths vnnnd Losungern der Statt Nürnberg, Als Lehentragern vnnnd administratorm seiner Vettern, Georg vnnnd Andreæ der Holzschucher, Geistlichen standes im Landt zu Poln sich auffhaltent, dann auch vff Absterben Iheronymi Holzschubers des dritten Jüngsten Bruders noch ledigen standtes, Ihme Sigmundt Gabriel Holzschucher für sich selbst, mit vnd neben obbenandten seinen beeden Vettern, doch auff den Sonderbaren gegebenen revers, vnnnd einverleibter Contition, dessen Datum mit diesem Brieff gleich lautet, zu Lehen verliehen haben, Zway Güetter zu Neuses, deren eines nechst verruckter Zeit Georg Wagner besessen, so anezo ganz ruinirt vnnnd abgebrandt, vnnnd daruorn Zerlich drey Summera Korn, zwo Hennen, Vier

Vier hünner, Sechzig Mhr, zween Reef, vnnnd an Gelt vier pfunde drey vnnnd Zwaingig Pfening geraicht, Vnnnd daß ander Hannß Weyler inhendig gehabt, vnnnd Zerlich daruon Vier Summera Korn vnnnd zwo hennen zu Guldte geben; Welche zwey Güetter, sambt derselben Ein vnnnd zugehörung, auch erstangeregte Guldte, von Ihrem Vattern vnnnd VorEltern vff sie Erblich kommen vnnnd Gelanget: Vnd verleihen obgenandten Sigmundt Gabriel Holzschuchern für sich selbst, vnnnd als Lehentragern seiner beeder Vettern, solche Zway Güetter, vnnnd was wir Ihme Rechtswegen daran verleihen sollen vnnnd mögen, in solcher Gestalt, daß Er, Oder nach seinem Absterben, künfftiger Lehentrager seiner vettern in Poln, oder seine Mannliche Lehen Erben, vmb Neue belehnung ansuchen, vnnnd die gebühr zulasten schuldig sein, berürte Güetter von vnnß vnnnd vnnßern Erben zu Rechtem Helbm Lehen haben, nehmen, vnnnd empfangen sollen, nach Helms Lehen Recht vnnnd gewonheidt, so Vff es zu Schulden kompt; Darauff dann mehr benandter Holzschucher vnnß mit handtgebender Treu gewönliche Lehen pflicht gethann. Alles was Lehenleuth von Rechtswegen schuldig sein, zu thun, Getreulich vnnnd ohne gefehrde. Deß vmb mehrer Vhrkhundt, haben Wir vnnßer Angeborn Insigel hierunden an diesem Brieff hencken, der geben ist den Sechsten Monats tag Aprilis, Von Christi Geburt gezehlt, Sechzehenhundert vnnnd Acht vnnnd dreyßigsten Jare.

287 (***).

A. Ferdinands III. Lehenbr. über die Güter zu Neuses bey Schwobach, wovon Sigm. Gabr. Holzschucher für sich und seine männliche Nachkommen die Mitbelehnung erhalten.

A. 1638. **W**ir Ferdinand der Dritte von Gottes gnaden Erwählter Römischer Kaiser, zu allen zeitten Mehrer des Reichs, in Germanien, zu Hungarn, Behaim, Dalmatien, Croatien vnd Sclauonien 2c. König, Erzherzog zu Österreich, Herzog zu Burgundt, Steyr, Kärnten, Crain vnd Württemberg 2c. Graue zu Tyrol 2c. Bekennen öffentlich mit diesem Bries, vnd thun kundt allermeniglich, Demnach von weyland vnserm freuntlichen geliebten Herrn vnd Vattern, Kaiser Ferdinando dem Andern Höchstseeligster gedechtnus, Hanns Heinrich Österreichher als Vormunder Georgen Andreassen vnd Hieronymussen der Holzschucher Gebrüedere, diese hernachgeschribene Stuck vnnnd Güetter, als mit namen ein Guet darauf vormahln Hanns Burgwenler geseßen vnd hzt Hanns Part siget, Item ein Gueth darauff Hanns Popp geseßen vnd hzt Hanns Kobelrausch siget, Item zwey Güetter, darauff hievor Wolff Schwarzeloh her geseßen vnd an Izo Hainrich Krieger besizet, vnd das ander Guett, darauff Hanns Ballet geseßen vnd an Izo Hanns Parth besizet, Item ein Guett, darauf hievor Hanns Schwarzeloh her geseßen vnd an Izo ein Schend-

Schenckstatt, die der Zeit Hans Grümwallt besitzt, alles zu Newseß an der Schwarzbach bey Schwabach gelegen, mit Jren Renten, nuzungen und zugehörungen, zu Lehen empfangen und getragen, Vnd Vns nun Vnsere vnd des Reichs lieber getreuer Sigmundt Gabriel Holzschuecher auf Newenburg vnd Dalheim, in vnderthenigkait angeruffen und gebetten, Nachdem obbemelter Österreicher sich vor geraumer Zeit, von Nürnberg hinweg und an andere Ort begeben Vnd Ihme die Verwaltung angeregter Lehen, welcher Er auch in die Fünffzehen Jahr lang vorgestanden aufgetragen, sich aber inmittels zuegetragen und begeben, das von obbenannten seinen Bettern den Holzschuechern, Georg vnd Andreas in Geistlichen Standt getreten, Hieronymus aber der Jüngste mit Todt abgangen, Daß Wir demnach in erwögun gyt gehörter umstendte, vnd das sonderlich die obbenannte Güetlein mehrern thailß abgebrandt vnd ruiniert, auch diese Lehenstück vber die Hundert vnd Sechzig Jahr bey den Geschlecht der Holzschucher gewesen, Ihne fur sich vnd seine Männliche Descendenten mit obangeregten Lehenstücken von newem zu inuestirn vnd zu belehnen gnedigst geruehten, Das haben Wir angesehen solch sein Sigmundt Gabriel Holzschuechers vnderthenigste demütige bitt, Wie auch die angenehme getreue, gehorsamb vnd ganz willigste Dienste, welche derselbe Vnns vnd dem Heiligen Reich in vnderschiedtliche weeg, zumahl bey Vnsrem Jüngsthin zu Regensburg gehaltenen Wahl vnd Crönungstag in aufwartung, mit denen zu Vnsrer Kay. Crönung gehöriger Clenodien vnd Ornamenten in Vnderthenigkait vnd ganz vnuerdrossen erzagt vnd bewiesen hat, solches noch täglich thuet vnd hinfuran nit weniger zuthun des gehorsamisten erpietens ist, auch wol thun kan, mag vnd solle, Vnd darumben mit wolbedachtem muth, guetem rath vnd rechter wissen vorbemeltem Sigmundt Gabrieln Holzschuchern fur sich vnd seine Eheliche Männliche Leibs Lehen Erben, die obbestimte Lehen Stück vnd Güetlein von newem vnd aus sonderm Gnaden zu Lehen gnedigst verliehen, Lehen Ihme dieselbe hiemit von Römischer Kaiserlicher macht, in crafft diß Brieffs, Was Wir Ihme von Rechts vnd pilligkait wegen daran zuuerlehen haben, Also das Er dieselbe von Vnns vnd dem heiligen Reich in Lehenßweiß innhaben nuzen vnd nießen solle vnd möge, von allermenniglich vnuerhindert, Doch Vnns vnd den Heiligen Reich, vnd sonst menniglich ohne nachthail vnd schaden, Auch also, das obgenanter Sigmundt Gabriel Holzschucher mehrgedachten seinen beeden Geistlichen Bettern, Georgen vnd Andreassen, so lang dieselbe im leben, seinem selbst aignem erpieten gemess die nuznießung allein erfolgen lassen, vnd dieselbe wie bißhero verrechnen solle, Der oft genandte Sigmundt Gabriel Holzschucher hat Vns auch darauff durch seinen Volmechtigen Anwalt vnsern vnd des Reichs lieben getreuen Johann Abraham Pömer, der Statt Nürnberg Abgeordneten, vermög furgebrachten schriftlichen Gewalts, gewöhnlich Glübt vnd Lydt gethan, Vnns vnd dem Heiligen Reich, von solchen Lehen, getreu gehorsam vnd gewerttig zu sein zu dienen vnd

vnd zuthun als sich davon gepürt vngesährlich, Mit Bekundt diß Brieffs, besigelt mit vnserm Kaiserlichen anhangendem Insign, Der geben ist in Vnsrer Statt Wienn, den Achten tag des Monats Junij, Nach Christi vnserers lieben herrn vnd Seeligmachers Geburt, Sechzehenhundert Acht vnd dreissigsten, Vnsrer Reiche des Römischen im Andern, des Hungarischen im dreyzehenden, vnd des Behaimischen im Ailfften Jahren.

Ferdinandt

Vt.

Conradt Hiltprandt. D.

Ad mandatum Sacrae Cæs.

Maiestatis proprium

M. Arnoldin B. Clarstain inppria.

288.

Hochfürstl. Eichstädt. Lehenbr. über einen ganzen Dritttheil groß und kleinen Zehenden zu Michach bey Reicheneth.

Von Gottes gnaden wir Marquardt Bischoue zu Eystett, Bekennen A. 1638. hiemit öffentlich, daß wir vnserm Lieben getreuen Sigmundt Gabrieln Holzschuchern, Burgern des Eltern gehaimen Raths vnd Losungern zue Nürnberg, zue Lehen recht vnd redlich verliehen haben, einen ganzen dritttheil groß vnd kleinen Zehendts zue Michach bey Reicheneth im Gericht daselbst gelegen, welcher Dritttheil Zehendts von Wolfen Huetter auch Burgern alda zue Nürnberg vff Ihne Holzschuchern keufflichen kommen ist, von vns vnd vnserm Stiff zu Lehen ruerend, vnd lehen darauff Ihme Holzschucher solchen ganzen dritttheil Zehendts obgeschriebener massen, was wir Ihme von rechts vnd Billichheidt wegen, daran verlehen sollen vnd mögen, doch mit vorbehaltung vnser vnd vnseres Stiffes rechten vnd gewohnheitten die wir daran haben, vnd sonst Meniglich an seinen rechten vnentgeltten ohne Gevehre; Zue vrkundt mit vnserem hieranhangendem Secret Insign verfertigt. Geben in vnserer Statt Eystett den sechzehenden Monatstag July Nach Christj Geburth im Sechzehenhundert Acht vnd dreyßigsten Jahre.

289.

Hochfürstl. Bamberg. Mannlehenbr. über ein Gut zu Gözenberg.

Von Gottes gnaden Wir Franciscus Bischoff zu Bamberg, vnd Würz. A. 1638. burg, Herzog zu Francken, Thuen Kundt öffentlich an diesem Brieff, das wir dem Hochgelerthen vnserm Lieben getreuen Tobiaß Olhaffen der rechten Doctorn vnd Consulenten zue Nürnberg, an statt vnd als Gewalthabern vnserers auch Lieben getreuen Sigmundt Gabriel Holzschuchers da

(M n n n n 2)

daselbsten, der zimblichen Hohen Alters, vnd tragenden fürnehmen Äm-
ter halben in der person zu erscheinen verhindert, vff den von ihme gehab-
ten vnnnd Vns übergebenen Gewalt, zue rechten Mannlehen gelihen haben,
Ein gütlein zum Gözenberg gelegen — Geben in vnserer Statt Bamberg,
Frentags, den Achten Monatstag Octobris, nach Christi Vnsers lieben
Herrn Geburt, im Sechzehnhundert, acht vnd dreissigsten Jahr.

290.

**Sigm. Gabr. Holzschubers Kaufbr. über einige Lehenstü-
cke und Güter zu Weyhersbuch bey Nürnberg gelegen.**

A. 1640. **N**ach Achatius Christoff Grenß von Dnolzbach Bekenne hiemit öffent-
lich, vnd thue kundt Jedermaniglich für mich vnnnd meine Erben, daß
Ich vmb meines bessern nutz vnnnd frommens willen, mit sonderlichem
Consens vnd verwilligung, des Durchleuchtigen Hochgebornen Fürsten
vnnnd Herrn, Herrn Albrechten Marggraffen zu Brandenburg In Preus-
ßen 2c. Herzogen, meines gnedigen Fürsten vnnnd Herrn, als Lehenherrn,
eines Rechten redlichen Erbtuffs, verkaufft, vnnnd zukauffen geben hab
vnnnd verkauffe Gegenwertiglichen in Crafft diß Brieffs, in der aller besten
bestendigsten form vnnnd weiß, so daß in Recht vnnnd gewonheit, oder sonst
aller maß Crefftigist sein soll, Kan vnnnd mag, dem Edlen, Erneuesten, Für-
sichtig vnnnd Hochweisen, Herrn Sigmundt Gabriel Holzschuchern, von
Neuenbürg vnnnd Calheim, des Eltern Geheimen Raths vnnnd Rofum-
gern der Hochlöblichen Reichsstadt Nürnberg 2c. meinem Insonders Großg.
vnnnd Hochgeehrten Herrn, vnd allen seinen Erben, dieße hernach bemelte
Stückh vnnnd Güetter mit allen derselben Recht vnd Gerechtigkeiten, vnnnd
allem dem so darein gehört, oder von Rechts oder gewonheit wegen darein
gehörn soll oder mag, neben allem andern, nichts als die Hohe Graßliche
Obrigkeit außgenohmen, allermassen, wie Ich Achatius Christoph Grenß
dieselbe Innen gehabt, welches alles sonst anderst wohin gen Jedermanig-
lich vnuersezt vnd vnverpfändt ist — Vnnndt seindt dieße nachfolgende
Lehenstückh vnnnd Güetter, so Herrn Holzschuchers Herrk: Ich ob gemel-
ter massen verkaufft habe zu Weyerspuch bey Nürnberg gelegen — Zu
Brkhundt hab ich mich mit aigenen Handen vnd geschrieben vnnnd mein ge-
wönlich Pötschafft angehenckht, Der geben ist Donnerstag den Ain vnnnd
Zwainzigsten Monats tag May, Nach Christi vnnfers Einigen Erlösers
vnnnd Seeligmachers gebuhr, Im Aintausendt Sechßhundert vnnnd Vier-
zigsten Jare.

Achatius Christoph Grenß mppria.

291.

291.

*Excerpta ex literis Georgii Holzschuberi, Soc. Iesu, ad Sigis-
mundum Gabrielem Holzschuberum missis.*

Magnifice et Generose Dñe D. Patruelis.

Salutem plurimam cum proventu maximo omnis felicitatis M.ª D. T. à
præpotenti Deo fraterne precor.

Quemadmodum fecit nuper perpetua M.ª Dis Tuæ in me et germanos meos A. 1641,
cognitioni juncta beneficentia ut permagni mea interesse putarem, simul
ac Posnaniae appropinquavi cultum ac officium meum M. D. T. deferre —
nunc adeo magis agendis gratiis pro datis ad me Norimbergæ III. Idus Septem-
bris humanissimis ac gratissimis literis — et proprio et germanorum meorum
nomine — Quis sperasset me qui gracili lembo jam abhinc annis viginti sex in-
fidam — Postquam Anna Soror non tam atramento quam lacrymis scripsit mi-
hi de morte Mariti sui Matthiæ Bocian — Mortuus est Matthias Bocian 18.
Oct. cum tres et decem menses alieno in lare jacuisset vivum cadaver — Se-
usum fructum istorum bonorum non habiturum nisi post meam Vel R. P. An-
dreae Fratris mei mortem quos cupiat quam diutissime vivere — ut etiam no-
bis adhuc viventib⁹ in plena et integra bonorum prædictorum possessione suis
cum Successorib⁹ permaneat, ita ut nec ego nec R. P. Andreas nec quisquam
alius hac in re M. D. Tuam imposterum molestare in perpetuum possit — cui
me cum germano commendatissimum cupio et suo et publico bono diu vivere
opto. Valeci 30. Nov. 1641.

Magiæ et amplissimæ Dominationis

Frater Georgius Holzschuber Socie-
tatis Jesu manu propria.

292.

**Sigm. Gabr. Holzschubers vidimirter Kaufbr. über den
Moracherhof, welcher von der Obley Unterstürmern zu Lehen rüh-
ret.**

Nach Johann Sebastian Schenckh, von Stauffenberg, der Kayß: vnd A. 1642,
Hohen Dombstifts Bamberg, vnd Würzburg Domherr, Respective
Custos, vnd Cantor 2c. Brkunde hiemit diesem Brief öffentlich, vnd
thue Kundt männiglich, Daß Ich als ieziger Besizer, vnd Innhaber der
Obley Vndern stürmern, Meines gewesenen Vnderthan vnd Lehenmans
Wolffen Hofmans Hoff zu Mora, So in gedachte Obley vnderstürmern
Zins vnd Lehenbahr, mit wissen vnd willen, meiner durch vnd in Beysein
der erschienen Creditorn, den gedachten Hoff, verkaufft vnd geben hiemit
(Doooo).

34

zu kauffen im besten form, vnd maß des rechtens, wie solches sein kan, oder Landbreuchig, Dem Edlen, Ehrnvesten, Fürsichtig Hoch- vnd Wolweisen Herrn Sigmund Gabriel Holzschubern, des Eltern geheimen Rathe, vnd Losungern, in Nürnberg, seinen Erben, vnd Erbnehmen, mit allen seinen zugehören, Freheiten, Rechten, vnd Gerechtigkeiten, an Geldern, Wismathen, Hölzern, Weyern, vnd allen andern, wie das nahmen hat, Wie ihne mein verstorbener Lehenman Wolff Hofman innen gehabt, genutzt, Nemlichen in die Obley Underfürmern gehörig — Daren gehö- ren nachgeschriebene Weyer, Wiesenfeltung, vnd Huttweith, als der Han- berger Weyer, der Lauchweyer, welche beide Weyer ganz allein zu gemel- ten Hof gehören, Item Neun Morgen in den grossen Weyer, So man vor dessen an Sezlingen einzusetzen Einhundert Achtzig Pfund haben müssen, Item der Rohrweyer, der halbe theil zum Hof, der ander halbe theil zum Closter zu St. Clara zue Bamberg zustendig, So man mit zween Ein- halben Centner Sezling besetzen müssen, Item der vierte theil des Viertel Weyers, So man Jährlich mit Einhundert Fünf vnd Zwainzig pfund Sezling besetzen müssen, Item anderhalb Morgen am Abloßweyer, vff wel- che man vff dreyßig fünf pfund Sezling haben müssen, Mehr Sechzehn tagwerckh wiesen, Acht vnd dreyßig tagwerckh welts, Acht Morgen Holz, sambt etlichen Morgen Huet vnd Graswaith, so allein zum Hof gehörig, bis an die Hesselberger March, sambt zweyen Fischgruben vnder dem grossen Weyer gelegen — Wie dann Edelgedachter Herr Holzschuch, durch seinen bevollmächtigten Diener Herrn Lienharten Schmiden, den Rauff beschließen lassen, dem nachzukömen vnd vest zu halten angelobet, auch einen Lehenträger vorstellig gemacht, den Achtbarn Hannßen Deut- tern, meinen Leheman zu Poppenwinth, welcher nach gelassenen Nhd pflicht trager weis geliehen worden, Verlehen auch ihne hiemit in Crafft diß Briefs oftgedachten Hof, sambt allen Zugehör recht vnd Gerechtigkeit, so viel Ich oder die Obley daran zuverlehen. Dessen zu wahrer Vhrkundt vnd Habhafter Versicherung, seind dießer Lehen: vnd Rauffbrief zween gleichlautend außgefertiget worden, Vnd Ich Lehenherrschaft wegen mit meiner aigenen handschrift becräftiget, Wie dann neben Herrn Rauffern unterschrieben, vnnnd vnser beederseits gewöhnlich Innsiegel vorgetruckt, den eine Herrn Rauffern zugestellt, der ander aber bey der Obley verblei- ben solle, Geben in Bamberg, nach Christi vnnsers lieben Herrn vnd Gee- ligmachers geburth, am Sontags Invocavit, In Sechzehnhundert Zwen vnd vierzigsten Jahr.

(L. S.) Joh: Sebastian Schenckh von Stauffenberg.

(L. S.) Sigmund Gabriel Holzschuber vff Neuenbürg vnd Thalheim.

Hie:

Hiemit kommende Copia Rauff vnd Lehenbriefs, ist gegen seinen rech- ten wahren unversehrten unzweifellich vff Pergament gefertigten Originali fleißig gehalten, collationirt, vnd abgelesen worden. Daß bezeuge Ich ents- unterschriebener, mit meiner durch vnd durch gefertigten Handschrift, vnd gegenwertiger Subscription, wie nicht weniger mit meinem hiefürgestell- ten Notariat-Signet vnd vffgetruckten Ring Petschaft, Ad hæc omnia in- stanter requisitus et rogatus. Actum 27. Monatstag Maj, Anno Christj, 1649.

L. Signeti
Notarialis.

(L. S.)

Johannes Georgius Hellebach Impe- riali autoritate Notarius Publi- cus, Civis Norimbergenfis, et p- t. Dicasterii Norici Procurator ju- ratus in fidem subscripsit. mppria.

293.

Hochfürstl. Eichstädt. Mannlehenbr. über den Zehend zu Seyboldstätten.

Von Gottes gnaden wir Marquardt Bischove zu Eystett zc. Bekennen A. 1643. Hiemit öffentlich das wir vnsern lieben getrewen Sigmundt Paulu- sen Holzschuchern für sich selbst, dann Albrecht Pömer, Hans Jacob Starckhen vnd Christoph Endresen Guhel als vber weyländt Sig- mundt Gabriel Holzschuchers des Jungern hinterlassenen Einigen Sohns, Sigmundt Jacob genandt, verordneten Vormundern jeztedachtem Jh- rem pflegssohn zu treues Handen zutragen, vnd dann Georg Christoffen Holzschuchers sambtlichen Raths Burgern zue Nürnberg jedem zu seiner angepürnuß durch ihren verordneten Gewalthaber vnsern Canzley Registra- torn vnd auch getrewen Matheuß Humbhen zu rechtem Mannlehen recht vnd redlich verliehen haben, grossen vnd Kleinen Zehenden zu Seyboldstätten, zu Dorff vnd Feldt, auß den gütern daselbst — welcher Zehend nach Ab- sterben Sigmundt Gabriel, Rustachii Carls, vnd Hieronymi Holzschu- cherr gebrüdere gewesen des geheimen vnd Innern Rathßburger zue Nürnberg Ihrer respective Väter vnd Vetter vff Sie obgemelte Holz- schuchere erblich kömen ist, von vns vnd vnserm Stifft zu rechtem Mannle- hen rührendt — Zu vrkundt mit vnserm hieranhangenden Secret In- sigl besigelt. Geschehen in vnserer Statt Eystett den Sechzehenden Mo- natstag Decembris nach Christi geburth im Sechzehnhundert drey vnd vierzigsten Jahr.

294.

Hochfürstl. Brandenburg. Mannlehenbr. über ein Gut zu Buch.

Von Gottes gnaden wir Christian Marggraff zu Brandenburg In A. 1644. Preußen zu Stetin Pommern, der Cassuben vnd Wenden; auch in

(D o o o o 2)

in Schleſien zu Croſſen und Jägerndorff Herzog, Burggraſſ zu Nürnberg und Fürſt zu Rügen, Bekennen und thun kundt öffentlich mit diſem Brief, das wir von den Hochgelehrten Georg Achatz Nehrs beeder Rechts-ten Doctorn und Conſulenten In Nürnberg 2c. alß gevollmächtigten, weyl-landt Sigmundt Gabriels Holzſchuchers deß Jüngern hinterlaſſenen Sohns Sigmundt Jacobs vormundere, Albrecht Pömers und Hans Jacob Starcken, beeder deß Innern Raths zu beſagten Nürnberg, dann Sigmundt Pauli, und Georg Chriſtoph Holzſchuchers gelübd und andt genommen, und Ihnen ſämtlich und unverſchaidenlich zu rechtem Mannlehen recht und redlich verlihen haben, ein gut zu Buch gelegen, welches vor der Zeit Gebaldt Lebender, aniezo Jacob Nuckher dawet, daran obbemelte Holzſchucherr und zwar Sigmundt Paulus und Sigmundt Jacob Ihren thail von Ihren Vatter und Anhern, Sigmundt Gabriel dem Eltern: Georg Chriſtoff aber von ſeinem vatter Hieronymo den Holzſchuchern zu Nürnberg ſeel. ererbet haben. ----- Dat. Culmbach den 2. Martii 1644.

295.

Sperreut. Mannlehenbr. über ein Stück Wiefen zwifchen
Almehof und Lohe.

A. 1644. **N**ach Claus Dieterich Freyherr von Sperreuth, Edler Hr. vff Trautskirchen und Wilmerßdorff 2c. Bekenne öffentlich mit diſem Brief, das alß die Röm. Kay. May. Mein allergnädigſter Kayſer und Hr. Mir die vermirrte, und dem Kayſerl. ſiſco heimgefallene Reichslehen immittirn laſſen, Ich zu Mannlehen recht und redlich verlihen habe, und verleihe hiemit in Crafft diß Briefs, denen Edlen, Ehrweſten Sirſichtig und Wohlweiſen Hn. Albrecht Pömern, und Hans Jacob Starcken, beeden deß innern Raths in Nürnberg, alß ober Sig: Gab: Holzſchuchers deß Jüngern ſee: Sohn, Sig: Jacob, verordneten vormundern, dann Sig: Paul und Georg Chriſtoph den Holzſchuchern, Wettern für ſich ſelbſten, und Ihren Ehelichen Manlichen Leibs Erben, Nemlich Ein tagwerck und ein Viertl. Wißmath zwifchen dem Almehoff und der Lohe gelegen, als das ſie ſolches ſtück nun hinführo inhaben, nuzen, nieſen, wenden und fehren ſollen und mögen, nach Ihrem beſten nuzen und fromen, alß Mannlebens recht iſt, und verleihe Ihnen alles, waß ich Ihnen von rechts und billigkheit wegen daran verleihen ſoll, doch Mir und Meinen Lehenß Erben an vnſerer Lehenſchaft, und ſonſt männiglich an ſeinen rechten ohne ſchaden. Deſſen zu vrkundt, habe Ich Mein Freyherrlich Lehenß Secret Inſigel, an diſen Brief hangen laſſen. So geben den 17. Octobris Nach Chriſti gebürt, Sechzehnhundert vier und vierzig.

Ihr Excell. Lehenß waltr.

(L. S.) Chriſtoph Stengl Kay. Not: mppria.

296.

296.

Transumptum literarum Thomae Smaga, Vice-Praepositi Provincialis Societatis Iesu in Polonia, ad formam Instrumenti Publici confectum.

In Nomine Dñi Amen.

Per hoc praesens Publicum Instrumentum Cunctis ubique pateat et notum sit, A. 1646. quod Anno à Nativitate Domini Millesimo Sexcentesimo Quadragesimo Sexto, Indictione Romana decima quarta Pontificatus Sanctissimi Domini Nri Innocentii Divina Providentia, hujus nominis Papae decimi, anno secundo. In statu autem Politico feliciter regnante Serenissimo Potentissimoque Principe ac Domino, Domino Vladislao quarto Dei graa Rege Poloniarum, Magno Duce Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Moscoviae, Samogitiae, Livoniae, Smolensciae, Czerniechoviaeque: nec non Suecorum, Gothorum, Vandalorumque Hereditario Rege ac Dno Nro Clementissimo, Suae Regiae MS^{is}, Regnorum, Poloniae Decimoquarto, Sueciae vero, anno decimoquinto, die Dominico, qui fuit Decima Octava Mensis Martii in Collegio Societatis Iesu, Choineci, in mei Notarii Publici et testium infra Scriptorum praesentia, constitutus personalr. Rnd^o Pater in Cho Pater Georgius Holzschuer eiusdem Societatis Iesu Presbyter, cum assistentia Rndi in Cho Patris Matthiae Litomiski, Collegii ejusdem et sui pro tunc Superioris, Archidioecesis Gnesnen, existens, obtulit et praesentavit mihi Notario infra scripto Literas quasdam, modo et forma prout in eisdem continetur expeditas, et per Adm. Rndum in Cho Prem Thomam Smaga Vice-Praepositum Provinciale Societatis Iesu in Polonia, in omnibus et singulis suis Punctis, Anno Millesimo Sexcentesimo Quadragesimo Quinto, Die vero Decima Decembris Mensis (in Charta papiracea Scriptas) confirmatas sigillo Officii Sui sigillatas, et manu propria subscriptas, salvas integras, nec in aliqua sui parte suspectas, sed omni prorsus Vicio et Suspicionis nota carentes, petens, suo nomine, earundem Literarum verum transumptum, in forma instrumenti publici confici, factaque collatione cum suo originali illud sibi extradi.

Ad quam quidem Requisitionem ego Notarius infra scriptus, pro debito officii mei, praetactis Literis à supra scripto Rndo Patre Georgio Holzschuer Societatis Iesu de manu in manum receptis visis et lectis, ac in meum Instrumentorum Publicorum Prothocollon insertis, earum verum transumptum, ita ut ubicunq; illud sive in Judicio sive extra exhiberi contingat, stetur, credatur

(P p p p p)

tur

tur ac plenaria fides adhibeatur, ac si in Suo originali exhiberetur, confeci et conscripsi, quarum is est, qui sequitur tenor et series imutata Verborum

Thomas Smaga V. Præpositus Provincialis
Societatis Jesu in Polonia

Omnibus in quorum manus hæ Literæ Næræ pervenerint salutem in Domino sempiternam.

Cum Gnōs⁹ Dn⁹ Sigismund⁹ Paul⁹ Holzschuer, Sigismundi Gabrielis à Neuempurg et Thaleim Holzschueri Duumviri Norimbergensis Reipublicæ filius, suo et Sigismundi Jacobi adhuc minorenis ex Fratre germano nepotis nomine exposcat sibi dari per me publicum testimonium, de Carissimis Fratribus P.P. Georgio, Andrea, et Hieronymo patruelibus suis, tanquam Societis nostræ in hoc Regno Polonia Religiosis, idque intuitu flagitandorum certorum Bonorum Feudalium à Sacra et Srma Cæsarea Mstate Dno suo clementissimo quæ ad præfatos Fratres tanquam legitimos successores Patris sui Hieronymi Holzschueri Augustissimorum Romanorum Imperatorum grâa et beneficio spectabant, et à Sigismundo Gabriele Duumviro Norimbergensi jure administratorio tenebantur. Ideo huic ejus petitioni, morem gerendo fidem facio. Patrem Andream nuper vigesima quinta Septembris anni currentis: Hieronymum vero annis abhinc decem et quinque in eadem Societate Nra religiose et pie diem ultimum obiisse superstitute P. Georgio Votorum quatuor Professo. Quocirca prædictum Gnsum Dnm Sigismundum Paulum Holzschuerum, cum minorenni nepote Sigismundo Jacobo non prohiberi, quominus præfatorum patruelium Feudalia Bona quæcunque Pater suus administratorio Jure tenuit, etiam Wolffsteiniana dicta, prævia, nihil ominis effectualiter satisfactione juxta certam suam chirographariam submissionem, de die duodecima Martii, Anno Millesimo Sexcentesimo Quadragesimo Quarto, non requisita quacunque alia Cessione, abdicatione, Quietatione, qua in hæc Feuda, cum minorenni Nepote imittatur: Utpote saltem juxta Societatis Institutum, tali in actu supervacanea, à Sacra et Serma Cæsarea Majeste Domino Nro Clementissimo tam pro se quam pro minorenni Nepote flagitare possit. In quorum fidem has Literas Sigillo Nro munitas manu ppria subscripsimus Conicij: decima Decembris. Millmo Sexcentmo Quadragesimo Quinto

(L. S.) Thomas Smaga
idem qui supra mppra.

Quas quidem Literas postquam ego Notarius infra scriptus transumpsi requisivit et petiit Supptus Rnd⁹ Pr Georgius Holzschuer (ut supra) à me eundem

rundem Literarum præsentationis, receptionis, transumptionis et Collationis hoc præsens publicum confici et sibi extradi Instrumentum. Acta sunt hæc anno, Indictione, Pontificatu, Regimine, die, Mense, loco, quibus supra præsentibus R.R^{dis} in Cho Patribus Thoma Powalskj et Casimiro Tomanowriz Societatis Jesu, tanquam Testibus ad præmissa vocatis, rogatis et adhibitis. Et me Michaelae Janitsch von Detten Sacra Autoritate Aplica Publico Notario &c. qui præinsertarum Literarum præsentationi, aliisq; præmissis una cum supra nominatis Testibus præsens et personalr interfui, easque fideliter nihil addendo vel minuendo quod facti substiam mutaret aut intellum variaret, imo de verbo ad verbum transumptas cum suis Originalibus dilignt contuli, et auscultavi in omnibusque et per omnia concordare reperi. Ideo ex præmissis, hoc præsens publicum transumpsi Instrumentum manu ppria ex meo Protocollo descripsi, subscripsi idque sub admarginali meo legali Symbolo et Sigillo quibus in similibus utor et uti soleo, apposis in fidem et Rndo in Cho Pri Georgio Holzschuer S. J. rogatus et requisitus extradidi.

Locus Symboli et Signeti Notarialis.

(L.S.) Michael Janitsch von Detten
Mmi et Rndissimi Arciepi Gnesnen. Regni Polonia Primatis Primiq; Principis Prælati Domestic⁹ Decanus et Parochus Suchouien Sacra Autoritate Aplica Publicus Notarius.
Mppria.

Petrus Bartlinski Archi-Diaconus et Officialis Camenenfis Præpositus Tucholieñ &c. universis et singulis quorum interest notum facimus et attestamur Supptum Rndum D. Michaelen Janitsch von Detten, qui de præsentis Publici Transumpti Instrumento rogatus fuit illudq; confecit fuisse et ad præsens esse Legalem Publicum et authenticum Notarium illiusque Scripturis et Instrumentis publicis semper adhibitam fuisse et de præsentis adhiberi fidem. In cujus rei testimonium psentes manu propria subscripsimus et Sigillo Nro communiri fecimus. Datum Vigesima Mensis Martii Conicij Ao. Millmo Sexcentmo Quadragesimo sexto.

Petrus Bartlinski
Archidiaconus et Officialis Camenenfis (L.S.)

(ppppp 2)

297.

Georg Sebastian von Wechmairs, Burggrafens auf dem
Kotenberg, Schreiben an Veit Engelhard Holzschubern wegen eines
Guts zu Ottensos, nebst Veit Engelhard Holzschubers
Antwort darauf.

Edler vndt Bester, sonders geliebter Herr vndt Nachbar.

A. 1648. **E**ß haben Meine freunt die Herren GanErben zum Kotenberg im Dorff
Ottensaas Ein Gutth, welches denenselben zinnßbar vund mit aller
Vottmässigkeit vnderworffen, so vor Alters Hannß Holzschuber
legtmahls aber Christoph Pleysteiner inn gehabt; Nun ich aber von Herrn
Johann Jacob Starcken verstanden, ob hette sich der Herr Nachbar die-
ses Gutts anzumassen, mir aber Unwissendt, durch was Recht solches sein,
oder was Er vor prætion daruff haben möge; Als hab ich mich tragen-
den Ampts wegen durch diß dessen bey demselben nit vnbillig erkundigen sol-
len, darmit ich mich darnach zu richten, vnd der Herrschafft gerechtsame
darbey beobachten könnte, Gottes Schutz befohlen. Datum Schnaittach
den 1. Juny ao 1648.

Deß Herrn Nachbarn

freundwilliger

Jörg Bastian von Wechmair
Burggraff.

Inscriptio:

Dem Edlen vndt Besten Herrn Veith Engelhardt Holzschubers deß
Innern Raths deß N. Reichs Statt Nürnberg zc. Meinem sonders gelieb-
ten Herrn Nachbarn

Nürnberg.

WolEdler Gestreng

Demeselben erhalte mich zu angenehmer Dienstleistung willigst bereith,
sond's Hochgehrter Herr.

Vnd habe beantwortlichen andeuten sollen, daß wir die Holzschuer
vns des Gutts zu Ottensos nit anmaßen, dann solches vnser Lieber Bet-
ter seelig' Vnsers wissens noch vor seinem todt der Algen Herrschafft heim-
gehen lassen vnd darnach eine geraume zeit noch vff vnsern Stiftungs Gut
Neuburg gewohnt biß er 1614. alda seeligen gestorben, Ist auch vermög
meines Hochgehrten Herrn gegebenen Brieffs ein anderer darauff als
Christoph Pleysteiner gezogen, solches genossen vnd Inhabentlich besessen.
Daß also meine Herren Vettern vnd Ich, wie eingangs gedacht vns solches
Gutts nicht anmaßen, noch anmaßlich einige prætion darauff suchen können
oder

oder begeren. Damit Gottlicher Obhut entfehlent vnd zu Großgünstig-
gewogenheit ganz dienstlichen mich ergeben Verbleibe

Meines Hochgehrten Herrn

Dienstergebener. zc.

Inscriptio:

Dem WolEdlen Gestrengen vndt Manvesten Herrn Jörg Sebastian
Wechmer von Lainlater zc. Burggrafen auff den Kotenberg. Meinen hoch-
gehrten Herrn Nachbarn.

297 (*).

Ferdinand Maria, Churfürstens zu Bayern, als Reichs-
vicarii, Lehenbr. über das Reichslehen zu Lauffenholz.

Von Gottes genaden Wir Ferdinand Maria, in Ober- vnd Niedern A. 1656.
Bayrn, auch der Obern Pfalz Herzog, Pfalzgraf bey Rhein, des
heyl: Röm: Reichs Erztruchseß vnd Churfürst, Vnd in den Land-
ten des Rheins, Schwaben, vnd Fräncchischen Reichens, Fürseher vnd
Vicarius, Landtgraf zu Leichtenberg. Bethennen Öffentlich mit diem
Brieff, Vnd thuen Rhundt allermeniglich, Daß Vns Vnser Besondere
Liebe vnd des Reichs gethreue, Veith Georg Holzschuer, für sich selbst, sei-
ne Brüeder vnd Döttern Georg, Veith, Wolff Christoph, Veit Ja-
cob, Vnd Lazarus aller Holzschuer Vnderthäniglich angerueffen vnd ge-
betten, daß Wir Ihnen ein Güetlein zu Lauffenholz gelegen, Welches Vor
Jahren Christina Kellerin Ingehabt, iezo aber Caspar Hezel besitzt, Vnd
Järllich zu Gult gibt Sechs Pfundt Gelds vnd ein Hennen, so von dem
heyl: Reich zu Lehen rühren, vnd Jungsthiener Veit Engelhardt Holz-
schuecher von der nechst verstorbenen Röm: Kayl: May: Ferdinando dem
Dritten gloriwürdigsten andendchens zu Lehen empfangen vnd getragen
hätten, Ihnen aber nunmehr nach hochsternanter Ihrer Kayl: Mayt: vnd
auch besagtes Veith Engelhardts Todtlichen abgang, widerumb von Vns,
als selbiger Orthen Vicario zu ersuchen vnd zu erkennen gebührte, zu Le-
hen zu verleihen gnädiglich gerueheten. Deß haben Wir angesehen, solch
Ihr diemüetig zimlich Bitt, Vnd darumben benannten Veith Georgen
Holzschuern, für sich selbst, vnd in Namen wie Vorstehet, Obbemelt
Güetlein zu Lauffenholz gelegen, zu Lehen gnädiglich Verleihen, Leichen
Ihnen die hiemit Wissentlich in Crafft diß Brieffs, Was Wir von Rechts:
vnd billichkeit wegen daran zu Verleihen haben, also daß Sie solches von
dem heyl: Reich in Lehen: vndtragers Weiß Inhaben, gebrauchen, nu-
zen, vnd nüssen sollen vnd mögen, von allermäniglich vnuerhindert, doch
dem heyl: Reich, vnd sonst mäniglich an seinen Rechten vnd gerechtig-
keiten vnuergriffenlich vnd vnshedlich; Die obgenante Holzschuer haben
Vns auch darauf durch Ihren Vollmächtigen Gewalttrager den Hochge-
lehrten Vnsern Hofgerichts Aduocaten vnd lieben gethrenen, Wolfgang
(N a g a g a) Mil

Millauern, der Rechten Doctorn, gewöhnliche Pflicht und Nydt gethon, von gemelten Lehenstuckh und Güettleins wegen, dem heyligen Reich getreu, gehorsamb und gewärtig zu sein, zu dienen und zuthuen als sich gebührt; Ohne genárdte. Mit Vhrkhundt diß Brieffs, besiglet mit vnserm Churfürstl. und Reichs Vicariat Secret, der Geben ist in Vnserer Haupt: und Residenz Statt Minchen den Sechsten Monats Tag Junij, Nach Christi Vn'ers lieben Herrn und Seeligmachers Geburth, Im Mintaufent, Sechs hundert, Acht und Sunffzigsten Jahr.

Ferdinandt Maria Churfürst mppria.

Vt. Johann Adlzreiter

Ad mandatum Ser^mi Dñi
Electoris Vicarij proprii

J. H. v. Benhem mppria.

297 (**).

Churf. Friedr. Wilhelms und Marggr. Georg Albrechts
zu Brandenb. als Ober- und Mitvormündere Marggr. Christian
Ernsts, Mannlehenbr. über das halbe Dorf Neuses bey
Grävenberg.

A. 1656. **W**ir Friederich Wilhelm von Gottes gnaden Marggraff zu Brandenburg des Heiligen Römischen Reichs Erz Cämmerer und Churfürst, zu Magdeburg, in Preußen, Gölch, Cleve und Berg, zu Stetin, Pommern, der Casuben und Wenden, auch in Schlesien zu Croßen und Jägerndorff Herzog, Burggraff zu Nürnberg, und Fürst zu Halberstatt und Minden, Graff zu der Marckt und Ravensperg, Herr zum Ravensstein, Vnd von desselben Gnaden Wir Georg Albrecht, Marggraff zu Brandenburg, zu Magdeburg in Preußen zu Stetin, Pommern, der Casuben und Wenden, auch in Schlesien, zu Croßen und Jägerndorff Herzog, Burggraff zu Nürnberg, und Fürst zu Halberstatt und Minden, Als Ober- und Mitvormündere Vnßers freündlich geliebten Minderjährigen Vettern und Pfleg Sohns, Herrn Christian Ernsts Marggraffens zu Brandenburg zc. Bekennen und thun Kundt öffentlich mit diesem Brieff daß wir in Tragender Vormundschaft Vnßern lieben getrewen, Georg Holzschubern, vor sich und als Bevollmächtigten Gewalthabern seines Vettern und Brudern Veit Georgen und Veiten: dann Wolff Christoph Holzschubern, auch vor sich und als Bevollmächtigten Gewalthabern Veit Jacoben und Lazarusen, seiner Gebrüdern zu Nürnberg, zu rechten Mannlehen recht und redlich verliehen haben, Nemblich den halben Theil des Dorffs Neuses bey Gräffenberg gelegen, sambt desselben zugehörung und gerechtigkeit, so iez Abraham Leuckam besizet; Daran Veit Georg seinen Theil von seinem Vater auch Veit Georgen, Georg und Veit Ihren Theil, auch von Ihrem Vatter Georgen: Dann Wolff Christoph,

stoph, Veit Jacob und Lazarus Ihren Antheil gleichfalls von Ihrem Vater, Veit Engelhardt den Holzschubern, allen seeligen ererbt haben, — Zu BrKundt mit dem anhangenden Chur: und Fürstl. Vormundschaft Secret besiegelt, und geben zu Bayreuth den dritten Monats Tag Septembris, Nach Christi Vnßers Erlösers und Seeligmachers geburth, in Sechzehnhundert und Sechs und Sunffzigsten Jahr.

Carl Vom Stein.

Nicolaus Crines D. mppria.

Adam Boickmann Dr.

Andreas Schwalb L.

Simon Schwalb Lehenschr. mppria.

297 (***).

Hochfürstl. Onolzbach. Mannlehenbr. über den Mögeldorfer Zehend.

Von Gottes gnaden Wir Albrecht Marggraff zu Brandenburg, zu A. 1657. Magdeburg, in Preußen, Stetin, Pommern, der Casuben und Wenden, auch in Schlesien, zu Croßen und Jägerndorff zc. herzog Burggrav zu Nürnberg, Fürst zu Halberstatt, und Minden, Bekennen und thun kunth öffentlich mit diesem Brieff, das Wir vnsern Lieben getrewen, Wolff Christoffen, Veit Jacoben, und Lazaro, den Holzschubern, gebrüdern zu Nürnberg, zu rechtem Mannlehen, recht und redlich verliehen haben ihren Theil an einem Zehnoten, groß und kleinen, zu und umb Mögeldorff, zu Dorff und Weid, mit aller Seiner Ein- und zugehörung, und Gerechtigkeit Wie mit alters herkommen, Welchen theil Sie drey Gebrüdere nach absterben ihres Vattern, Veit Engelhardt Holzschubern seel. anezo erblichen Bekommen, und ihre Vettern, Veit Georg, Georg, Vnd Veit, die Holzschuber, ihre theil dauon bereits hieorn zu Lehen empfangen zc. Dat. Onolzb. den 16. Apr. 1657.

297 (***).

Annen Sophien von Wolfstein Sendschreiben an Sigm. Gabr. Holzschubern, worinnen sie ihn, als einen Wolfstein. Das fallen zur Leichbegängnis ihres seeligverstorbenen Gemals einlädet.

Vnsern ingebühr günstigen gruß, und genaigten
guten willen zuvor,

Edel und Bester lieber besonderer,

Wir stellen in Rheinen Zweifel, Ihr werdet nunmehr vernohamen ha: A. 1658. ben, was maßen der Allmächtige ewige Gott, nach seinem Vnserforsch:

(29999 2)

forschlichen rath und willen, Weyland den Hochwolgebornen herrn, herrn Georg Albrecht von Wolffstain, Freyherrn zu Obern Sulzbürg und herrn zu Pyrbaum, unsern vielgeliebten herrn und Gemahl, in herglicher Bewerung Ihrer Sünden, versöhnung mit Gott, auch rechtschaffener ergreifung unsers heiland und Erlösers Jesu Christi, den 23.ten abgelassenen Monats Martz, zwischen 2. und 3. Uhr zu Nachts ganz Christlich sanfft und still auß diesem Jammerthal ohne Zweifel zur ewigen freudt Seeligkeit abgefordert, Wann wir dann entschlossen, vermittels Göttlicher gnaden wolseelig gedachten unsers vielgeliebten herrn und Gemahls Leichnam, auff Mittwoch den 28.ten dieses in stehenden Monats Aprilis, dem herkommen und Standt gemess, alhier zu Obern Sulzbürg ehrlich zur erden bestatten zu lassen, Als ist unser gnädiges gesinnen an euch, Ihr wollet euch zu anzeigung mehrwolseeliggedachten unsers vielgeliebten herrn und Gemahls Edel. als euers gewesten gnädigen lehen herrns getragenen getreuer affection und erweisung underthänigen mitleidens und schuldigkeit, obernanten tags Abendts als den 27. Aprilis zuvor alhier zu Obern Sulzbürg mit gewöhnlichen trauer Kleidern einstellen, und was euch wegen der von Ihrer Edd. habenden helmlebens sonderlich des tragens halben, zu verrichten obliegen wirdt, willig auß euch nehmen und verrichten helfen, Daran laisset ihr offtwolseelig gedacht Ihrer Edd. den letzten ehrn Dienst, und thut darbey eurer Lehen verwandtnus schuldiges genügen, undt wir seindt es umb euch in andere Weeg gl. zu verschulden erbietig, auch eurer wilfährig' schriftlicher wiederantwort gewärtig.

Obern Sulzbürg, den 18. Aprilis, Ao. 1658.

Anna Sophia von Wolffstein
Freyfrau zur Obern Sulzbürg Wittib.

Inscriptio:

Dem Edlen und Besten, Unsern ingebühr lieben Besondern, Sigmund Gabriel Holzschucher of Thalheimb, zu behändigen.

298.

Jobst Christoph Kressens, Kaufbr. über das Gut Rohensas bey Dachsbad an der Aisch gelegen.

A. 1664. **S**andt vndt zu wissen, Sey hiemit Jedermänniglich, Sonderlich aber denen Es zu wissen von nethen, daß die respective WohlEdle, Gestrenge, Fürsichtige vndt Wohlweisse Herrn Veit Görg Holzschuer von Neuenbürg, des Innern geheimen Raths zu Nürnberg, Kriegs Rath, vndt Pfleger der Holzschurischen Stiftung, dann Görg Holzschuer von Neuenbürg, des Innern Raths zu Nürnberg vndt dann Wolff Christoff Holzschuer des größern Raths zu Nürnberg Alhier, mit gepflogenen gueten Rath, vndt Wolbedacht, vndt verEinwilligung Ihrer Stiftung

tung mit Intressirten Herren Bettern, Eines redlichen Auffrichtigen vndt unwiederrufflichen Ewigen kauffs besag des den 13. January 1664. ten Jahrs, Auffgerichteten Reccesses, Als der In vndt Außerhalb Geistlichen vndt Weltlichen Rechtens am cräftigst zierlichst vndt beständigsten, Immer Seyn vndt geschehen Soll, Kan vndt mag, verkaufft vndt zu kauffen geben, Auch hiermit nochmahln verkauffen vndt zu kauffen geben, Dem WohlEdlen vndt Gestrengen Herrn Jobst Christoff Kressen von Kressen Stein auf Ketzelsdorff des Innern Raths, dessen Erben vndt Erbnehmen, unser Guet Rohensees ohnfern von Dachsbad an der Aisch gelegen, vor Frey lauter Aligen, mit keiner Seruitut, Lehenschafft noch Sonst beschwehrt, Ohn verpfändet, vndt Ohn Verkümmert, mit allen seinen rechten, Gerechtigkeiten, Zu vndt Eingehörungen, wie Solches zu Dorff, vndt Feldt anjezo vor Augen, vndt wir Ehedessen vor Unser Stiftung Erkauft gehabt, nichts außgenommen, mit allen vndt Jeden Gerechtigkeiten, gebäuen, Hoffraiten, Gärten, Bismathen, Wäldtern, Holzwachsen, Wejern, Weier Stätten, Schaff, Viech, vndt Micheltrieb, Neben allen Bauren vndt Fischzeüg, Auch bedingten Saamen Getraidt, vndt der Besazung, So damals bey Auffgerichteten Verkaufss recess vorhanden, vndt So viel zur Besazung der Weger vonnöthen, Sampt denen zu diessen Eigenthumlichen Guet Rohensees gehörigen Einzigen, Zins, vndt Lehen Stücken etc. Dat. A. 1664.

299.

Hochfürstl. Onolzb. Mannlehenbr. über den Mögeldorfer Zehend.

Von Gottes gnaden Wir Albrecht, Marggraff zu Brandenburg, zu A. 1666. Magdeburg, In Preußen, Stetin, Pomern, der Casuben vndt Wenden, auch in Schlesien, zue Croßen vndt Jägerndorff, herzog, Burggraff zue Nürnberg, Fürst zue halberstatt, Minden vndt Camin, Bekennen vndt thun Kundt öffentlich mit diesem Brieff, daß wir Unsern Lieben getreuen, Veit Georg, vndt Veit Engelhardt, den Holzschuern, Gebrüdern zue Nürnberg, zu Rechtem Mannlehen Recht vndt Redlich verliehen haben, Ihren theil an einem Zehenden, groß vndt Kleinen, zu vndt umb Mögeldorff, zue dorff vndt Wäldt, mit aller seiner ein: vndt Zugehörung, vndt Gerechtigkeiten, wie mit alters herkommen, Welchen theil Sie zwen Gebrüdere nach absterben Ihres Vattern Veit Georg Holzschuern seel: anjezo erblichen bekommen, vndt Ihre Vettern Georg vndt Veit, dann Wolff Christoff, Lazarus vndt Veit Jacob die Holzschuer Ihre theil daran bereits hieuorn empfangen. — Dat. Onolzb. den 15. Junii 1666.

(Nrrrr)

300.

300.

K. Leopolds Lehenbr. über die Güter zu Almshof.

A. 1672. **W**ir Leopold von Gottes gnaden Erwölter Römischer Kaiser zu allen Zeitten Mehrer des Reichs, in Germanien, zu Hungarn, Böshaimb, Dalmatien, Croatien und Schlawonien 2c. König Erzherzog zu Osterreich, Herzog zu Burgundt, Steyr, Carndten, Crain und Württemberg, Graff zu Tyrol. Bekennen öffentlich mit diesem Brieff und thun kundt allermenniglich, daß Uns Bnsere und des Reichs liebe getreue Sigmundt Jacob, Sigmundt Paul und Sigmundt Elias Holzschuher untertheniglich angeruffen und gebetten, daß Wir Inen die nachbenante Stuck und Güetlein zum Almshoff, und dann noch einen theil an dem Guet zum Almshoff gelegen, daß vor Jahren Thoma Holzschuher innengehabt, zu Lehen zu verleihen gnädiglich geruheten, Daß haben wir angesehen, solch Ihr demüthig zimliche bitte, — Dat. Wien den 8. Febr. 1672.

301.

Pappenheim. Mannlehenbr. über den Hof zu Affalterbach.

A. 1672. **I**ch Franz Christoph, Des Heyl: Röm: Reichs Eltster Erbmarschall, Herr zu Pappenheimb, auf Rothenstein, Calden und Bellenberg 2c. Bekenne Öffentlich mit dießem Brieff, Daß Ich dem WohlEdel, Gestreng und Mannvesten, herrn Veit Jacob Holzschuher, als Lehenträgern deren auch WohlEdel und Gestrengen, herrn Georg, Veiten, Veit Engelharden, Wolff Christoffen und Lazaro, denen Holzschuher von Neuenburg und Rohensees, wetter und Gebrüdere zu Rechtem Mannlehen verlihen habe, Einen Hoff zu Affalterbach 2c. Dat. Pappenh. den 19. Martii 1672.

302.

Hochfürstl. Culmbach. Mannlehenbr. über das halbe Dorf Neuses.

A. 1680. **V**on Gottes gnaden Wir Christian Ernst, Marggraf zu Brandenburg, zu Magdeburg, in Preussen, zu Stetin, Pommern, der Cassuben und Wenden, auch in Schlessien, zu Crossen und Jägerndorff, Herzog, Burggraf zu Nürnberg, Fürst zu Halberstadt, Minden und Camin, der Röm: Kayserl: Mayt: General Feldt: Marschall Lieutenant: Bekennen und thun kundt öffentlich mit diesem Brief, daß Wir Unserm Cangel Verwanthen und Lieben getreuen, Johann Friderich Franden, als Bevollmächtigten Georg Holzschuhers annoch Minderjährigen in Nürnberg, dann Veit Engelhardten, und Veiten, Ferner Wolff Christophen, Veit

Veit Jacoben und Lazaro denen Holzschuher, Gebrüdern und GeVettern, auch alda, zu Rechten Mannlehen Recht und Redlich verlihen haben, Nemlich den halben theil des Dorffs Neuseß bey Gräfenberg gelegen, sambt desselben Zugehörung und Gerechtigkeit, daran Veit seinen theil von seinem Vatter Georg, Wolff Christoph, Veit Jacob und Lazarus, ihren theil ehedessen auch von Ihrem Vatter Veit Engelhardten, Veit Engelhardt seinen theil von seinem Vatter Georgen, und Georg anjeto seinen Antheil von seinem Vatter, auch Georg Holzschuher ererbt — Geben in Unserer Stadt Bayreuth, den 22.ⁿ Aprilis Anno 1680.

303.

Hochfürstl. Onolzbach. Mannlehenbr. über den Mögeldorf. Zehend.

Von Gottes gnaden Wir Johann Friderich, Marggraf zu Brandenburg, zu Magdeburg, in Preussen, Stetin, Pommern, der Cassuben und Wenden, auch in Schlessien zu Crossen und Jägerndorff Herzog, Burggraf zu Nürnberg, Fürst zu Halberstadt, Minden und Camin 2c. Bekennen und thun kundt öffentlich mit diesem Brieff, daß Wir unsern lieben getreuen, Veit Hieronymo und Veit Georgen, denen Holzschuher, Gebrüdern zu Nürnberg, zu rechtem Mannlehen recht und redlich Verlihen haben, ihren theil an einem Zehenden, Großen: und Kleinen, zu: und umb Mögeldorff, zu Dorff und Woldt, mit aller seiner Ein: und Zugehörung und Gerechtigkeiten, wie mit allters herkommen, an welchem Zehenden Veit Jacob, neben seinen beeden Gebrüdern, Wolff Christophen, und Lazaro, ihren theil von ihrem Vatter Veit Engelharden dem ältern: Veit Engelhard der jüngere von seinem Vatter Veit Georgen dem mitlern: und Brudern Veit Georgen, Dem jüngern: Georg, der jüngere, von seinem Vatter Georgen dem ältern, denen Holzschuher, ehedessen: eingangs benannte Veit hieronymus und Veit Georg, die Holzschuer, Gebrüdere aber, ihren theil von ihrem Vatter, Veit Holzschuher seel. anjeto erblich bekommen — Dat. zu Onolzb. den 30. May, 1685.

304.

Hochfürstl. Culmbach. Mannlehenbr. über das halbe Dorf Neuses.

Von Gottes gnaden Wir Christian Ernst, Marggraf zu Brandenburg, zu Magdeburg, in Preussen, zu Stetin, Pommern, der Cassuben und Wenden, auch in Schlessien, zu Crossen und Schwiebusen, Herzog, Burggraf zu Nürnberg, Fürst zu Halberstadt, Minden und Camin, Graf zu Hohenzollern, der Röm: Kayserl. Mayt: bestellter General über die

(Nrrrr 2)

die Cavallerie und Obrister: Bekennen und thun kund öffentlich mit diesem Brief, Daß Wir Unseren Lieben getreuen, Veit Hieronymo, und Veit Georgen, denen Holzschufern, Gebrüdern, für sich, und im Nahmen Ihrer Vettern Georgens, Veit Engelhardts, Ferner Wolff Christophs, Veit Jacobs, und Lazari, der Holzschuber, Gevetter und Brüdere, zu rechten MannLehen, Recht und Redlich verliehen haben, Nemlichen, den halben theil des Dorffs Neuseß, bey Grävenberg gelegen, mit all dessen Zugehörung und Gerechtigkeit ---- Daran Georg seinen Antheil von seinem Vatter Georgen, Veit Engelhardt seinen Antheil von seinem Vater Veit Georgen, Wolff Christoph, Veit Jacob, und Lazarus Ihren Antheil ehedessen auch von Ihrem Vatter Veit Engelhardten: Dann Veit Hieronymus und Veit Georg aniezo Ihren Antheils, gleichfalls von Ihrem Vatter Veiten den Holzschufern allen seel. ererbet ---- Geben in Unserer Stadt Bayreuth, den 10.ten Junij A. 1685.

305.

Mannlehenbr. von Hochfürstl. Onolzbach. Vormundschafts wegen über einen Hof und 2. Söldengüter zu Mögeldorf ertheilt.

A. 1687. **W**ir zur Hochfürstlichen Brandenburg. Vormundschaft verordnete geheime Regierungs Rätthe im Hause Onolzbach: Bekennen und thunen Kunth öffentlich mit diesem brieff, daß im Nahmen und uff gnädigste Verordnung der über des weiland Durchleuchtigsten Fürsten und Herrn, Herrn Johann Friderichen, Marggraffen zu Brandenburg, zu Magdeburg, in Preußen, Stetin, Pommern, der Cassuben und Wenden, auch in Schlessen, zu Croßen und Schwiebus, Herzogen, Burggraffen zu Nürnberg, Fürsten zu Halberstatt, Minden und Camin, Graffen zu Hohenzollern &c. hochseeligster gedächtnuß, hinterlassene Hochfürstl. Junge Herrschafft constituirter Chur: und Hochf. Fürstl. Herren OberVormundere &c. unserer Gnädigsten Chur: Fürsten und Herren, Wir Veit Jacob Holzschufern zu Nürnberg, für sich, und als Bevollmächtigten Gewalthabern seiner beeden Brüdere, Wolff Christophen und Lazari: Dann seiner Vettern Veit Engelhardten, Veit Hieronymi und Veit Georgen: Wie auch weiland Georgen Holzschuers hinterlassenen minderjährigen Sohns, Georgen des Jüngern, Verordneten Vormunds, Carl Welfers von Neunhoff, zu rechtem Mannlehen recht und redlich Verliehen haben, Einen Hof zu Mögeldorf ---- Item ein Gütlein allda, ---- Mehr ein anderes Gütlein daselbst, ---- An welchem allem obbenannter Veit Jacob, neben seinen beeden Gebrüdern, Wolff Christophen und Lazaro, Ihren theil von Ihrem Vatter Veit Engelhardten dem ältern: Veit Engelhardt, der Jüngere, von seinem Vatter, Veit Georgen, dem Miltlern: Georg der Jüngere, von seinem Vatter Georgen, dem ältern; Veit Hieronymus und Veit Georg, Gebrüdere, aber, von Ihrem Vatter Veit

Veiten, allen den Holzschufern seel: hiebevot erblich bekommen. — Dar Onolzbach, den 26.ten Februarij 1687.

Johann Sigmund von Heßberg.
Christoph Sinold genand Schütz.
Jacob Wilhelm Förster.

306.

Hochfürstl. Würzburgisches Schreiben an Sigm. Jac. und Sigm. Elias die Holzschuber, worinnen ihnen, als des Stifts Lehenleuten, Ritterdienste zu thun, zugemuthet wird.

Von Gottes gnaden Johann Gottfrid, Bischoff zu Würzburg, und A. 1688. Herzog zu Franken &c.

Unsern Gruß zuvor, Ehrbare Liebe getreue;

Esch kan auß den bisherigen nunmehr Landkündigen Verlauff ganz unverborgen seyn, was in dem Heyl. Röm. Reich für unvermuthliche Kriegs-Empörungen bereit erschollen, und allem Ansehen nach Zweiffels ohne noch mehr bevor seyn. Obwohlen nun Wir und Unser Stifft mit Niemand etwas in Ungutem zu thun haben, und also Uns umb destoweniger versehen, oder einige Gedanken machen solten, daß Uns und Unser Stifft, auch dessen Anverwandte und Unterthanen Feindtlich anzugreifen, oder auch sonst wieder des Heyl. Römischen Reichs Constitutiones mit der That zu beschweren, Jemanden gemeint seyn werde, jedoch nachdeme Wir auß Väterlichen Vorsorg Uns schuldig und verbunden zu seyn erkennen, Uns so viel der Zeit nach thünlich allen Falls dem gesambten Fränkischen Crantz zum Besten in eine nothwendige Defensions-Verfassung, bevorab aber Unsere Haupt und Residenz-Statt in gute Sicherheit zu setzen.

Als seynd Wir auß obangeregten Motiven nicht unbillich verursacht worden, auff die jenigen Mittel und Weeg bedacht zuseyn, damit auff allen fernern begehenden Nothfall berürtes Unser Stifft dessen gehorsamme Unterthanen und darin guten Theils angeessene Lehen-Leuth vor allem unbillichen Gewalt beschützet, zu solchem auch in Zeiten nothdürfftige Vorbereitung gemacht werde.

Wann dann diese Unsere Intention und Meinung allein zu Abwendung unbefugten Gewalts und Rettung Unserer Fürstl. Residenz auch Unser getreuen Landschafft, und der darin Angeessenen angesehen, also zu der in allen Rechten zugelassenen Defension, und sonst nirgend wo hin gerichtet, darumb auch euch und anderen unsern Vasallen bevorab aber denen darin Begüterten, als denen wie ihr leicht zu erachten, auff dem unverhofften Fall, so wenig als den Unserigen verschonet bleiben wurdet, unter andern selbst zum Besten gemeint. So gesinnen Wir an euch, Krafft

(S s s s)

euz

eurer Vns und Unserm Stifft geleisteten Lehen-Pflicht hiemit gnädigst, daß ihr in Angesicht dieses selbst-engerer Persohn und für eure Diener euch also gefast machen, und halten wollet, damit vff Unsere hiernächst erfolgende fernere weite Bffmahnung, in Unsere Fürstl. Residenz also gerüst erscheinen möget, wie in dergleichen Fällen die Nothdurfft, und eure zu Unserm Hochstifft tragende Lehen-Verwandtnuß erfordert, auch eurem Stand nach und von Unserm Stifft habenden Lehen wegen sich gebühret: Allermassen Wir Uns also zu geschehen gänglich versehen, so Wir der Sachen erhebschender Nothdurfft nach euch hiemit nicht verhalten wollen, deme Wir im übrigen mit Gnaden wohl zu gethan verbleiben. Datum in Unserer Residenz Statt Würzburg den 2. Tag Octobris Anno 1688.

Joh: Gottfrid E. H. mppria.

Inscriptio:

Denen Ehrbaren unsern Lieben getreuen Sigmund Jacob und Sigmund Eliä Holzschurern Genettern zu Nürnberg.

Nürnberg.

307.

Nochmaliges Schreiben des vorigen Inhalts, worinnen an stat der persönlichen Erscheinung, von jeder an den Lehen theilhabenden Person zweien Reuter, oder vier Fußgänger nach Ritzingen erfordert werden.

A. 1688.

Von Gottes Gnaden Johann Gottfried,
Bischoff zu Würzburg, und
Herzog zu Francken, &c.

Unsern Gnädigsten Gruß zuvor, Ehrsame Liebe Getreue.

Nachdeme abermahlen verschiedene Bericht eingeloffen, ob wolte sich die in dem Heyl. Röm. Reich erhobene Motus und nächsthin erschollene Kriegs-Empörungen je länger je gefährlicher anlassen, so haben Wir Unsere zu des gemeinen Ruhe-standts-Erhaltung jeder Zeit schuldig getragenen Sorgfalt nach auch Höher nichts bißhero Uns angelegen seyn lassen, als eine solche Vorsehung zeitlich zuthun, wie Unser Fürstenthumb und Land, auch alle Unsere bevorab darin angefessene Vasallen, Lehenleuth und Unterthanen dabey fernerhin erhalten, und vor der besorgender Gefahr und allem feyndlichen Einbruch so viel möglich gesichert seyn möchten, Dahero Wir Uns dann bemüßiget befunden, zu deren nothwendigen Rettung und Conservation, vnter andern Verfassungen hiemit auch das ferner weite Bffbott ermeltes Unsers Stiffts Lehenleuth und Vasallen, wie hiemit beschicht, zu dem Ende würcklichen ergehen zu lassen. Und obwohlen Wir Unsern vorigen Ausschreiben gemäß vff der im Rechten sonst erfordereten schuldigen Persönlichen Erscheinung, wie in dergleichen Fällen gebräuchlich

chig, zu bestehen Ursach hätten; so wollen Wir jedoch hiemit allein vor diesem mahlen, in alle Weeg aber künfftig zu keiner Consequenz (inmassen Wir Uns solches hiemit außtrücklich reserviren) und zu einiger Präjudiz nicht geschehen lassen, daß wo ihr vor jede an dem Lehen theil habende Persohn zwey Reutter, oder an deren Stell Vier Musterhafte geworbene Fußgänger mit grauen guten Rössen, und rothen Bffschlägen wol moundirt; auch Ober- und Vnter-Gewehr außgerüst, nach Ritzingen so ihr dann hiemit zum Musterplatz angewiesen wird, den zwey und zwanzigsten dieses Monats Octobris stellen, oder statt eines Jeden Manns zwanzig Thlr. erlegen werdet, daß selbige von euch und an eurer statt vor jetzt angenommen werden sollen, nicht zweiffelnd, nachdem solches zu euer und der eurigen selbst eigenen Conservation und Erhaltung mit gereicht, ihr werdet euch hirn in einige Weiß säumig nicht erzeigen, sondern wie treu- verpflichten Vasallen ohne das von Rechts wegen gebührt, auch der Sachen vnmöglichliche dermalige Nothdurfft erfordert, gehorsamblich erweisen, inmassen Wir Uns zu geschehen hiemit Gnädigst verlassen, und euch im übrigen mit gnl. wohl bengethan verbleiben. Datum in Unserer Residenz-Statt Würzburg den 8. Tag Octobris Anno 1688.

Joh. Gottfrid E. H. mppria.

308.

Hochfürstl. Würzburg. Gegenantwort auf die von Seiten der Herren Holzschuber wegen der, ihnen auferlegten Ritterdienste gemachte Vorstellungen.

Von Gottes Gnaden Johann Gottfried Bischoff zu Würzburg und A. 1688.
Herzog zu Francken.

Unsern gruß zu vor Erbare liebe Getreue Wir haben auß Eurer gehorsambst eingelangter Erklärung, die bey ieziger vor Augen schwebenden schwehren Kriegsgefahr, erforderete Lehendienst betrl. mit mehrern gndst. Vernommen auß was für angeführten Ursachen ihr darfür halten wollen, ob wehret ihr dergleichen wegen der von Unserm Hoch Stifft habend' Lehen zu leisten Eurer seits nit Verbunden, Nun lassen Wir zwar forderist als ein Vnerfindliches alsertum noch zur zeit dahin gestellt seyn, ob wehre nemblich von Unsern in Gott Ruhenden Herrn Vorfahren am Stifft dergleichen ahn Euch, vndt die Eurige hiebenor niemahl erfordert worden; Gleichwie Uns aber solches vndt. unserm Hochstifft, fallß auch berührte erforderung bey Ein od' andern fällen etwan vnderlassen worden, quoad futuros Casus ahn Unserer dießfallß gegen dennen Vasallen hergebrachten Recht vndt geWohnheit in Wenigsten derogiren kan, in ansehen die abgezogene Vnderlassung eben darumb nit beschehen, auch dahin außzudeuten, daß Unsere in der Statt Nürnberg angefessene Lehenleuth, die sonst allen Vasallen ex natura feudi obliegende Lehendienst zu præstiren nit schuldig

(SSSSS 2)

gewe-

gewesen, sondern dieweil man entwed' derselben behülff bey denen Vorigen fällen nit Vornötig geachtet, ob' sich auch ein solcher Casus necessitatis, Wie gegenwertiger nit ergeben, welches gleichwie es libera facultatis gewesen, so kan es auch umb so Viel Weniger dem folgenden Lehenherren bey denen künfftig ereigneten nothfällen präiudiciren, als sich hergegen in selbiger Statt Archivs durchsuchung so gahr daß Widrige auß allem zweifel befinden Würdt, dahero Wir dann keineswegs zu Verdenken, nachdem Wir vndt Hochermeltes Unser Stifft die regulam Crafft deren alle vndt iede Vasallen regulariter zu denen schuldigen Lehen Diensten so wohl ex dispositione Juris Communis, als auch der bey Unserm Hochstifft hergebrachter gewonheit Verbunden, dießfallß für Uns, daß Wir derselben so lang auch billig inhæriren, biß Ewrer seits die vorgeschützte exemption, vndt dieß erweislich würd hergebracht werden können, daß Unsere Hochseel. Herrn Vorfahren die Nürnbergische Vasallen; deren vndt zwar in totum vndt auf Ewig erlassen; Nachdem aber solches in dem Von Euch angezogenem gnaden Vertrag nit befindlich, So sehen Wir hierauff Unseres theils auch nit, Wie Ihr daß Jenige Waß bey den Wenigen Vorhero sich begebenen fällen etwan Vnd'blieben, an iezo für eine beständige Consequens Vndt gerechtsamb mit bestand gegen Uns anziehen, oder Euch deren gänglich entschütten können; Allermassen ganz offenbahr vndt ahn tag, daß obzwar bey denen hievororigen in 1631. beschenehen feindlichen Ein vndt überfällen, dergleichen von den Nürnbergischen Lehenleuthen nit exigirt worden seyn mag, daß iedoch selbiges nit intuitu ihrer Vermeinten exemption, sondern Darumben etwan zu Ruckhblieben, dieweil der damahl kaum erst kürzlich in die Regierung getretene Lehen Herr, dem größern gewalt so balden Weichen müssen, vndt Ihme Kein zeit vndt gelegenheit deren sich zue bedienen gelassen Worden, Viel weniger Kan auch von den præstandis servitiis Euch etwas releviren, ob wehren die inhabende Lehen so geringe vndt schlecht importirende stück, daß die Von Uns erforderte Lehen dienst, die Wenige darvon erhebende fructus gänglich abforbiren Würden, sondern es auch ahn deme daß Ihr dieselbe bey denen gewöhnlichen Statt anlagen oh, ne daß gegen der gemeinen Statt, als darin angesessene Burgere, mit Einem Mercklichen beytrag Vertretten müßet; Dan gleichwie Wir ebenmäßig dahingestellt seyn lassen, Waß dießfallß selbige von denen Euch ahnvertrauten Lehen so lang solche in Ewern handen etwan der übernutzung Wegen prætendiren mag, so hebt doch solches die schuldige personales præstationes, als Worin ohne daß nit vff die größe oder geringe der Gütteren, sondern vff die personam ad serviendum obligatam gesehen zu Werden pflegt; Gegen den Lehenherrn umb destoweniger auf, als ihr hergegen Euch zue beschwehren Besach, in Weiteren bedencken ihr diese obschon etwas geringe Lehen nun in so Viele lange geraumbte Jahr her, absq; ulla præstatione servitiorum würcklich genossen, also daß Wan ein computus, deß so

so lang wüßrigen genuß; gegen den iezigen ohne daß ganz leydentlich erfordereten Lehendiensten solte formirt Werden, sich halt daß Wiederige ahn tag legen vndt ergeben Würde; Wan dan Wie Wir nit Verhoffen wollen, daß Ihr bey gegenwertigen gemeinen nothfall, obschon die Euch Verliene Lehenstück in andern etwan frembden territoriis gelegen seyn mögen, daß euch in gleichen im Wenigsten relevirt, allein Euch dieser insgemein allen vndt Jeden Vasallen dermahlen obligenden erfordereten diensten gänglich zu Entziehen annoch beständig gemeint seyn werdet; Allß Versehen Wir Uns hiemit umb so Vielmehr gdt, indeme ihr ohne daß für eine gnad zu achten, daß Wir von der sonst schuldigen persöhnlichen erscheinung auch Stell vndt außrüstung der hierzu erfordereten bewehrten Manschaft, Vor dießmahl, Wiesohlen sond' einigen Consequenz, vndt mit Vorbehalt der Uns dießfallß gegen Euch vndt andere Unsere Vasallen Competirenden befuegnuß, abgestanden, vndt dermahlen nuhr Ein; ohne daß ganz leydentliches subsidium militare ahn gelt, statt deren erfordert, ihr werdet Euch hierinnen ferner nit Vffhalten, sondern mit Einschrückung, deß Euch vndt Einem Jedem theilhaber, insonderheit angesetzten quanti, vndt zwar von dato ahn innerhalb acht tagen, dermassen würcklich vndt gehorsambst bezeigen, Wie ieziger Der sachen zue standt vndt Euer dießfallß zu Unserm Stifft habende Lehen Verwandnuß, von selbst erfordert, damit es dießfallß Einiger fernerweiten mahnung Vnvoanöthen seye, vndt Wir vff Weiterer Vnderbleibung deß nit gemüßiget werden mögen, solche Verordnung ergehen zu lassen, Wie in dergleichen fällen, die bekande Lehen Rechten erfordern, Allermassen Wir Uns ohnfehlbahr also zugeschehen hiemit gnädigst Verlassen, denen Wir übrigens mit gnaden Wohl gewogen Verbleiben. Datum in Unserer Residenz Statt Würzburg den 30. Octobris Anno 1688.

Joh: Gottfrid E. H. mppria.

309.

Hochgräfl. Lybischer Mannlehenbr. über ein Gut zu Wenzendorf und 9 ¼ Tagwerk Wiesen zwischen Sirt und Poppenreut.

Wir Friderich Ludwig, des Hehl: Röm: Reichs Graff von Eyb 2c. A. 1695. Des Hochfürstl. Hauß Brandenb. Dnolzbach Burggraffthumbs Nürnberg Erb Cämmerer, Hochfürstl. Rath und Ober Amptmann zu Erenlsheim 2c. 2c. Urkundten und bekennen hiemit in Crafft dieses: Daß Wir, nach Tödtl. Abgang, des Wehl. Frey Reichs Hochwohlgebohrnen Herrn, Herrn Christof Friderich von Eyb 2c. des Hochfürstl. Hauß Brandenb. Dnolzbach Burggraffthumbs Nürnberg Erb Cämmerers, auch S. Hochfürstl. Durchl. zu Würtemberg Rath, Ober Hoff: Marschalln, Obristen und Comendanten über Dero Leib Garde, dann Ober Bogtens der Herrschafft Heydenheim an der Prenz 2c. Unsers in Gott Seel. ruhenden

(Tttt) Ge

GeEhrten Herrn Vatters, Wir, denen HochEdelgebohrnen Herrn Sigmund Elias Solzschuer, von Neuburg und Thalheim, Für sich selbst und als Lehenträger, dann Herrn Sigmundt Jacob Solzschuer 2c. beide von Nürnberg, diese hernach beschriebene Brauneckische Lehen, so von Uns und Unsern Erben zu Lehen rühren, zu rechten Mann-Lehen verliehen habe; Nemblich Ein Gut zu Wegendorff, — Dann Neun und ein Viertel Tagwerck Wismathen die Hallerwiesen genannt, deren Eilffthalb Tagwerck ist, Zwischen Fürth und Poppenreuth gelegen, deren hievor Georg und Conrad die Rühlein, hernach Georg Wenig zu Muggenhof, Fünf Viertel Tagwerck hat, und zu Lehen trägt; über welch erst ermeldtes Gut zu vor ein sonderbarer Lehenbrief verlautet, aber auf der Herren Solzschuer ansuchen und des Lehen Herrn Consens, samt der Wiesen, also das ganze Lehen, in einen Lehenbrief einverleibet worden ist. — Zu Urkundt haben Wir Unser Gräffl. Insigel an diesen brief gehangen. So geben und geschehen den 3. Septemb. Anno Christi 1695.

310.

Hochfürstl. Culmbach. Mannlehenbr. über das halbe Dorf Neuses.

A. 1697. Von Gottes gnaden Wir Christian Ernst, Marggraff zu Brandenburg, in Preußen, zu Magdeburg, Stettin, Pommern, der Casubien und Wenden, auch in Schlesiens zu Croßen, Herzog, Burggraff zu Nürnberg, Fürst zu Halberstadt, Minden und Camin, Graff zu Hohen Zollern, Der Röm. Keyserl. Maytt. und des Löbl. Fränk. Creyses bestalter General Feldt-Marschall und Obrister. Bekennen und thun Kund öffentlich mit diesen Brieff, daß Wir Unsern Lieben Getreuen, Christoph Jacob Solzschubern von Neuburg, Pflegern zu Hohenstein, für sich, dann auch seine Vettern, Georgen und Veit Engelhardten, item Lazarum, Veit Hieronymum, und Veit Georgen die Solzschubere Gevetter und Brüdere, zu Nürnberg, zu rechten Mannlehen, recht und redlich Verliehen haben, namentlich den halben theil des Dorffs Neuses, bey Gräfenberg gelegen, mit aller dessen Zugehörung und Gerechtigkeit, — Daran Georg seinen Antheil Von seinem Vatter, Georgen, Veit Engelhardt seinen Antheil Von seinem Vatter, Veit Georgen, Lazarus seinen Antheil ehedessen auch Von seinem Vatter Veit Engelhardten, und Veit Hieronymus und Veit Georg ihren Antheil Von ihren Vatter, Veiten, Dann Christoph Jacob seinen Vierdten Antheil gleichfalls izeo Von seinem Vatter, Veit Jacoben Solzschubern seel. ererbet. — Dat. Bayreuth den 5.ten Maii, Anno 1697.

311.

311.

Hochfürstl. Onolzbach. Mannlehenbr. über den Hirschzehend zu Mögeldorf 2c.

Von Gottes gnaden Wir Georg Friderich Marggraff zu Brandenburg, zu Magdeburg in Preußen, Stettin, Pommern, der Casubien und Wenden, auch in Schlesiens, zu Croßen Herzog, Burggraff zu Nürnberg, Fürst zu Halberstadt, Minden und Camin, Graff zu Hohen Zollern 2c. Bekennen und thun Kund öffentlich mit diesem Brieff, Daß wir Unsern lieben getreuen, Christoph Jacob Solzschuern Nürnbergischen Pflegern des Amts Hohenstein, zu Rechtem Mann Lehen recht und redlich Verliehen haben, seinen theil an dem ganzen Hirschzehenden, uff nachfolgenden Markungen, als nemblich Zu und umb Mögeldorf, Wintern: und Obern Bürg, Lauffenholz, Hammer, Malmispach, Schwaig und Beringsdorff, daran hievor Veit Engelhard, und Veit Philipps, neben Ihren Zweyen Brüdern, Maximilian Veiten, und Veit Georgen, seligen, alle Vier die Solzschuer, die Zwen Dritte theil von Ulrich Groseln zu Mögeldorf, Anno Sechzehnhundert und Zwen erkaufft, den übrigen Dritten theil aber, so Sie Zuorn innengehabt, und frey lanter aigen gewesen, gegen Verleihung obberührter Zwen Dritttheil zu Lehen gemacht, und Vff getragen, woran Er, Christoph Jacob Solzschuer, seinen theil von seinem Vatter, Veit Jacob Solzschuern, anizeo: seine Vettern aber, als Lazarus seinen theil von seinem Vatter Veit Engelhardten dem ältern, und Bruder, Wolff Christoph: Veit Engelhard der Jüngere, von seinem Vatter, Veit Georgen, dem Jüngern: Georg der Jüngere, von seinem Vatter Georgen, dem Ältern, dann Veit Hieronymus, und Veit Georg, Gebrüdere, von Ihrem Vatter, Veiten, allen denen Solzschuern seligen hievor ererbet — Dat. Onolzb. Dienstags den 22.^{en} Junij, Anno 1697.

312.

Verordnung wegen der Berthold- und Wolf- Solzschuberischen Legaten.

Wir zu End dieses Brieffs verzeichnete, sämtliche des Geschlechts, A. 1700, Stammens und Namens der Solzschubere zu Nürnberg alhier, urkunden und bekennen hiermit vor Uns und Unsere Nachkommen: Daß nachdem unsere in Gott ruhende Liebe VorEltern absonderlich aber weyland Herr Berthold Solzschuber Lobseeliger Gedächtnuß aus Herzlicher gegen Sein Geschlecht und dessen Nachkommen tragender Liebe und Wolneigung ein Christliche und löbliche Stiftung gethan, und geordnet hat, daß man von Deroselbigen Abnuzung den armen Freunden seines Namens

(Stitt 2)

mens

mens und Stammens in ihrer Nothdürftigkeit zu Hülfe kommen und wo etwas davon jährl. überbliebe, daselbige an anderweitige Renten und Zins anlegen und damit nach Rath des mehrern theils seiner Bettern und Geschlechts schaffen solte was demselbigen und dießer seiner Stiftung Nutz und Noth seyn wird: Solche Stiftung auch nachmals wehl. Herr Wolff Holzschuher, Ritter, gleichfalls gottseligen Gedächtnuß, in seinem hinterlassenen Testament stattlichen gemehret, ——— Deßen zu wahrer Urkund und der Sachen stets wehrenden Gedächtnuß haben wir diesen offenen Brief fertigen lassen, denselbigen mit unsern eigenen Händen unterschrieben und unsere Edel angebohrne Wappen und Insiegel daran gehangen. So da geschehen den zwölfften Tag des Monats Julij, im Jahr nach der Heilbringenden Geburt unsers Lieben Herren und Seeligmachers Jesu Christi, Eintausend und Siebenhundert.

(L. S.) Sigmund Jacob Holzschuher.

(L. S.) Sigmund Elias Holzschuher.

(L. S.) Christoph Jacob Holzschuher.

(L. S.) Veit Hieronymus Holzschuher.

(L. S.) Georg Holzschuher.

(L. S.) Christoff Sigmund Holzschuher.

(L. S.) Veit Georg Holzschuher.

Nachdem die Herren Bettern des Geschlechts der Holzschuhere Anno 1716. den 13.ⁿ July bey damahls gehaltener Geschlechts-Zusammenkunft aus guten bewegenden Ursachen sich entschlossen, daß zu mehrerer Besthaltung dieser Verordnung, ein jeder Holzschuher, wann selbiger zu seinen mannbaren Jahren kommen und zu denen Stiftungs Rechnungen zugelassen wird, Selbige mit eigenen Händen unterschreiben und sich darzu bekennen solle; Alß haben zu Folge deßen in obbesagten Jahr, nachfolgende Herren Bettern sich eigenhändig anhero unterzeichnet, und dießer Verordnung nachzuleben unter Dero Herren Vätter alhier anhangenden Insiglen verbindlich gemacht.

Johann Sigmund Holzschuher von Aspach. Burckhardt Sigmund Holzschuher von Aspach.

Johann Sigmund Holzschuher von Aspach auf Thalheim. Sigmund Jacob Holzschuher von Aspach.

Carl Sigmund Holzschuher von Aspach auf Thalheim. Wolff Sigmund Holzschuher von Aspach auf Sarlach und Thalheim.

Johann Sigmund Gabriel Holzschuher von Aspach auf Sarlach.

Hochgräfl. Zeylischer Mannlehenbr. über den Hof zu Kleinreuth und Braunspach nebst andern vormals sogenannten Sperreuth. Lehenstücken.

Wir Ernst Jacob deß Heyl: Röm: Reichs Erb Truchßß Graff zu A. 1701. Zeyhl, Frenherr auff Waldburg, Herr zu Burzach, Marstetten, Altmannshoffen, Wolfegg und Waldsee 2c. Der Röm: Kayl: May. 2c. 2c. würckhl: Reichs Hoff: Rath, auch Ihro May: deß Röm: Königs Camerer; Bekennen hiemit öffentlich, daß Wir, alß von der Röm: Kayl: Mayl. zu Reichs Lehentrager und Innhabern, Der bißhero so genannten Speerr: lezthero von Löbl. deß Heyl: Röm: Reichs Stadt Nürnberg, Pfandsweiß inngehabten dieser Reichs Lehen schaff zu waarem Mannlehen recht und redlich verliehen haben, verleihen auch in krafft diß Briefß, denen WohlEdlen Gestrengen Herrn Sigmund Eliä, Loßung Ambtmann zu Nürnberg und Herrn Christoph Sigmund Holzschuhern vor Sich und als Gewalthabern wehl. Herrn Sigmund Jacobs hinterlassene Söhne, mit nahmen Herrn Johann Sigmund Sen. dann Burckhard Sigmund und Sigmund Jacob, aller denen Holzschuhern von Neuenbürg, uf Thalheimb und Ihren Ehelichen Mannlichen Leibes Erben, hernachbeschriebene Lehenstück: Alß erstlich die Ihr Groß Vatter, wehl: Herr Sigmund Gabriel Holzschuher seel. von Hieronymo Orthel erkauft, alß Einen Hoff zu Kleinreuth gelegen, — Mehr einem Garten hinter der Besten gelegen, — Item Einen Hoff zu Braunspach, — Mehr Etliche Acker zum Ziegelstein, — Item Ein Ackerlein zu Zirndorff, hinter dem Holzstadel genant; Mehr Einen Acker in der Buch, und Einen Acker oben an der Teufels leithen zwischen Herman Scheiflers acker, und Ein Acker an der Banderbach gelegen, der Postlohe acker genant, — So dann was obgedl: Ihr Groß: v: Ur: Groß: Vatter Herr Sigmund Gabriel Holzschuher seel: von Caspar Holzschuher angenommen, und zu Allmushoff gelegen, nembl. Vier Morgen ackers, — Ein Ackerlein, — Ein Ackerlein, — mehr Einen Acker, — ferner einen Acker und Wiesen, die Fürterin genant, — Die BruchWiesen, Einen Garten, Einen Morgen ackers, — Ein Gütlein, — Zwee Morgen Ackers auf der Eben, — die Prummel Wiesen am Bach, Die Herbst Wiesen, — Ein Acker, Einen Garten und Wiesen beyhm See gelegen, — Mehr ohngefehr Dritthalb Tagwerck Wiesen so vor diesem an statt zweyer Morgen Holzes ingewechßelt worden; Deßgleichen Ein Tagwerck und Ein Viertel Wiefmath, zwischen Allmushoff und der Lohe gelegen; Welches alles Sie nunmehr von Uns vom neuen ersuchen und requiriren müßen; Also und dergestalt, daß obbesagte Holzschuhere die obbeschriebene Lehen stück mit allen Ihren

(Uuuu)

eins

ein- und zugehörigen zu Dorff und Feld, nun hinführo innen haben, nutzen niesen sollen und mögen, nach Ihren besten nutzen und Frommen, als Mannlebens Recht und Gewonheit ist, Wir verlenhen auch denenselben alles, was Wir von Rechts und Billigkeit wegen, Daran verlenhen sollen, Doch Uns und Unseren Lebens Erben und Nachkommen, an Unsern daran habenden Herrlichkeiten und sonst Männiglich an seinen Recht und Gerechtigkeiten ohne Nachtheil undt Schaden; Dessen zu Verkündt haben Wir Unser Gräfflich größeres Innsigel an diesen Brieff hangen lassen; Der geben ist zu Roßstall den andern Monatstag Julij, Anno Christi Siebenzehnhundert und Eins.

314.

Hochfürstl. Onolzbach. Mannlehenbr. über einen Hof und eine Wiesen zu Weyhersbuch.

A. 1704. Von Gottes gnaden wir Wilhelm Friderich, Marggraf zu Brandenburg in Preußen zu Magdeburg, Stettin, Pommern, der Casubren und Wenden, auch in Schlessen, zu Croßen, Herzog, Burggraf zu Nürnberg, Fürst zu Halberstatt, Minden, und Camin, Graf zu Hohen Zollern. Bekennen undt thun öffentlich mit diesem Brief, daß Wir Unserm Lieben Getreuen, Johann Sigmundt Holzschuern dem Ältern, zu Nürnberg, für sich undt an statt seiner abwesenden drey Brüder, Christoph Sigmundt, Burckhardt Sigmundt undt Sigmundt Jacob, der Holzschuery, dann Johann Sigmundt Holzschuern, dem Jüngern, als Bevollmächtigten Gewalthabern seines Vatters, Sigmundt Elias Holzschuers, zu rechtem Mannlehen recht und redlich Verlihen haben, einen Hof zu Weyhersbuch, — Mehr eine Wiesen genannt der Weyher zu Weyhers Buch mitten im Dorff gelegen, — welches Ihr respective Uhr- und Anherr mit Hochfürstl. Lehenherrl. Bewilligung Von Christoph Achatio Greifen hiebevör dergestalt Käusslich an sich gebracht, daß er zu denen begebenden Kaufsfällen Vom Hundert Zehen — in todtes undt Erbfällen aber von Zwainzig Gulden, einen, zu Handlohn raichen undt geben, undt der Harrachische Vertrag hierinnen Sie Holzschuer, als Burgere zu Nürnberg, oder andere künftige possesores nicht befreyen soll. An welchen Lehen Stuckhen Sigmundt Elias Holzschuer seinen Theil Vom seinem Vater, Sigmundt Paul dem Ältern, undt Bruder Sigmundt Paul, dem Jüngern, denen Holzschuern zu Nürnberg seel. Obernante Christoph Sigmundt, Johann Sigmundt, Burckhardt Sigmundt, undt Sigmundt Jacob, die Holzschuer Brüdere, aber, Ihren Theil Von Ihrem Vatter, Sigmundt Jacob Holzschuern dem Ältern, gewesenem Pfleegern zu Hersbruckh erbet, — Dat. Onolzbach den 3. Maii, Ao. 1704.

315.

315.

Georg Holzschubers Verwilligung gegen seine Geschlechtsanverwandten, daß sich diese nunmehr an stat des von ihm veräußerten Ritterguts Neuenbürg, von seinem neu erkauften Rittergut Aspach schreiben, auch das Einstandsrecht, wie bey dem Gut Neuenbürg, haben sollen.

Ich Georg Holzschuber von und zu Aspach Bekenne in Crafft dieses; A. 1707. Demnach die Sämtl. Herren Holzschubere zu Nürnberg, meine allerselts großgünstl. Hochgeehrteste Herren Vettere, mir aus Sonderbahrer freundt Vetterlicher Affection, das der löbl. Holzschuber: Stiftung zugehörig gewesene Frey Adel: Ritter Gut Neuenbürg bereits vor etlichen Jahren umb eine gewisse kauff Summa, wie es damahls in wehrt gestanden, dergestalten überlazen, daß Sie Sich als von dießen Ihren viel und lange Jahr gewesene Stiftungs Gut, mit und neben mir schreiben und in Titul führen: auch bey begebender Veränderung das Einstandsrecht präetendiren mögen; Ich aber auß gewisser Ursachen erstbesagtes Ritterguth von ungefähr 4. Jahren zu meinem und der meinigen besten, an Tit. Herren Johann Gottfriedt Ehrenreich Stettner von Grabenhoff, hinwiederumb verkauft undt hingegen in das frey Adel. Ritter Gut Aspach ohnweith Uffenheim des Ritterorths Odenwaldt gehörig, mich käusslich eingelazen. Als habe ich, obmehrgedachten Meinen Sämtlichen Herren Vettern denen Herren Holzschubern auß freundt Vetterlicher Liebe und Affection, Hiermit und Crafft dieses auß freyen Willen Offeriren wollen, daß Sie Selbige nach Belieben, vor Sich und Ihre Nachkommen, an Statt des veralienirten Guths Neuenbürg nun führohin von Aspach so lang ich Solches possediren mögte, schreiben: Nebst dessen auch das Einstands Recht wie bey dem gewesenen Gut Neuenbürg haben sollen, also und dergestalt daß da über kurz oder lang, ich oder meine Erben und Erbnehmen solches mein Gut Aspach anderwärts wieder verkaufen oder veralieniren wolten, Wir allerdings schuldig seyn wollen, der mehrgedachten Hochlöbl. Stiftung das Einstands recht zu Lassen, und daß Sie Sich auch zugleich der Subscription und Titul bedienen sollen. Dessen zu wahrer Verkündt habe ich diese verwilligung, freywillig und wohlbedächtig unterschrieben und mein Adel. angebohren Pottschaft darunter getrucket. So geschehen und gegeben Uffenheim den 9. ten Maii Ao. 1707.

(L. S.) Georg Holzschuber
von Aspach mppria.

(Uuuuu 2)

316.

316.

Hochfürstl. Onolzbach. Mannlehenbr. über den Hof und 2.
Söldengüter zu Mögeldorf.

A. 1721. Von Gottes gnaden Wir Wilhelm Friederich Marggraff zu Brandenburg, Herzog in Preußen, zu Magdeburg, Stettin, Pommern, der Casuben, Wenden, zu Mecklenburg, auch in Schlessien und zu Croßen, Burggraff zu Nürnberg, Fürst zu Halberstatt, Minden Camin, Wenden, Schwerin und Raseburg, Graff zu Hohenzollern und Schwerin, Herr der Lande Rostock und Stargard, 2c. Bekennen und thun öffentlich mit diesem Brief, Daß Wir Unserm lieben Getreuen, Veit August Holzschuhern zu Nürnberg zu rechtem Mannlehen recht und redlich Verliehen haben seinen Antheil an einem Hoff zu Mögeldorf, — Item an einem Gütlein allda, — Mehr an einem andern Gütlein daselbst, — Welchen Antheil Er Veit August Holzschuher, anjezo, nach Absterben seines Vatters, Weyland Veit Hieronymi Holzschuhers, ererbet, und tragen Von Uns dessen beyde Vettern, Georg und Veit Georg, die Holzschuher, die übrige Antheil an diesen Gütern gleichfalls zu Lehen. — Dat. Onolzbach den 19.ten Aug. Ao. 1721.

317.

Hochfürstl. Culmbach. Mannlehenbr. über das halbe Dorf
Neuses.

A. 1727. Von Gottes Gnaden Wir Georg Friederich Carl, Marggraf zu Brandenburg, in Preußen, zu Magdeburg, Stettin, Pommern, der Casuben, Wenden, zu Mecklenburg, auch in Schlessien, zu Croßen, Herzog, Burggraff zu Nürnberg, Fürst zu Halberstatt, Minden, Camin, Wenden, Schwerin und Raseburg, Graff zu Hohenzollern und Schwerin, Herr der Lande Rostock und Stargard 2c. Bekennen und thun Kund öffentlich mit diesem Brief, daß Wir unserm Lieben Getreuen Veit Georg Holzschuhern von Aspach Statt Richtern zu Nürnberg vor sich und als schriftlich Bevollmächtigten Gewalthabern seiner beyden Vettern Georgs und Veit Augusti Holzschuhers von Aspach daselbst zu rechtem Mannlehen recht und redlich Verliehen haben mit Nahmen: den halben theil des bey Gräfenberg gelegenen Dorffs Neuses mit aller dessen Zugehörung B. Gerechtigkeit, — An Welchen hiebvorbeschriebenen Höfen und Gütern Georg seinen Antheil von dessen Vatern gleichen Namens, dann Veit Georg von dessen Vatern Veiten und beyden Vettern Veit Engelharden und Christoph Jacoben, ersagter Veit August

gust aber Von seinem Vatter weyl. Veit Hieronymo allen Holzschuhern von Aspach ererbet und jeder das seinige zu gehöriger Zeit recognosciret hat — Geben in unserer Stadt Bayreuth den 10. Junij Anno 1727.

318.

Karl Albrechts, Churf. zu Bayern, und Karl Philipps
Churf. zu Pfalz, als Reichsvicarien, Lehenbrief über das Gut zu
Lauffenholz.

Von Gottes Gnaden

Wir

Carl Albrecht in Ober- und Niederbayren, auch der Oberen Pfalz Herzog, Pfalz-Grav bey Rhein, des Heiligen Römischen Reichs Erz-Druchßäß und Churfürst, Land-Grav zu Leuchtenberg 2c. 2c. Carl Philipp Pfalz-Grav bey Rhein, des H. R. R. Erz-Schatzmeister, und Churfürst in Bayern zu Jülich, Cleve, und Berg Herzog, Fürst zu Mörs, Graf zu Veldenz, Sponheim, der Marck, und Ravensberg, Herr zu Ravenstein 2c. 2c.

Von wegen des obtragenden gemeinsamen Reichs-Vicariats-
und Fürseheren-Amtes in denen Landen des Rheins, Schwaben und
Fränkischen Rechts.

Bekennen öffentlich mit diesem Brieff undt thun Kund allermänniglich, A. 1741. daß Uns des Reichs Lieber Getreuer, Georg Holzschueher, für sich und als Lehenträgers seiner Vettern Georg Friederich, und Georg Wilhelm, und Veit August samtllicher Holzschueher unterthäniglich angeruffen und gebethen, daß Wir Ihme vor sich selbst, und in Lehenträgers Nahmen, ein Gütlein zu Lauffenholz gelegen, welches vor
(Ex xxx) Jah.

Jahren Christina Kohlerin innengehabt, darnach Caspar Hezel besessen, anjeto aber Andreas Bütner verwaltet, und besag Anno Sechszehen Hundert Neun und Funffzig ausgefertigten Lehenbrieffs von Einem zeitlichen Römischen Kayser und dem Heyl: Reich zu Lehen gieng, und von Weyland dem Allerdurchleuchtigsten und Großmächtigsten Fürsten und Herrn Herrn Carl dem Sechsten, Römischen Kayser, Unserm Allergnädigsten Herrn, und Herrn Vettern, gloriwürdigsten Andenkens, noch lezthin Veit Georg Holzschueher für sich und als Lehenträger seiner Vettern, den drey und zwanzigsten tag Monats Octobris im Siebenzehen Hundert Ein und zwanzigsten Jahr zu Lehen empfangen, anjeto aber nach tödtlichen Hintritt erstgedacht S. Kayl. May: und darauf gleichfalls erfolgten todsfall obgedachten Veit Georg Holzschuhers ihnen obbenannten samtllichen Holzschuhern wiederumb von Uns, als in Landen des Rheins, Schwaben und Fränkischen Rechts Fürseheren und Vicarijs, von neuem zu ersuchen, und zu erkennen gebührete zu Lehen zu verleihen gnädiglich geruheten, das haben wir angesehen solch ihr demüthig ziemliche Bitte, und darumben von Höchsten Reichs Fürsehern Amts, auch Macht und Gewalts wegen ihnen Holzschuhern obbemeltes Gütlein zu Lauffenholz gelegen, zu Lehen gnädiglich verliehen, lenhen ihnen das Hiermit von vorangeregter Höchster Macht, Vollkommenheit wißentlich in Crafft dieses Brieffs, was wir von Rechts und Billigkeit wegen daran zu verleihen haben, also das Sie solches von Einem jeweiligen Röm. Kayser und dem Heyl: Reich in Lehen und tragers weiß innhaben, gebrauchen, nutzen, nießen sollen und mögen, von allermäniglich ungehindert, doch Einem zeitlichen Röm. Kayser und dem Heyl: Reich an ihren und sonst männiglich an seinen Rechten und Gerechtigkeiten unvorgreifflich und unschädlich, die obbenannte Vettern Holzschueher haben Uns auch darauff für sich durch ihren Bevollmächtigten Gewalttrager, unsern Lieben Getreuen Franz Christoph Ludwig Lang, Agenten an unserm Reichs Vicariats-Hoff Gericht gewöhnliche Gelübb und Ahd gethan, von gemelter Lehen Stuck und Gütlein wegen dem Heiligen Reich, und einem künfftigen Römischen Kayser, so mit der Gnad Gottes wird erwählt werden, getreu, gehorsam und gewärtig zu seyn, zu dienen und zu thuen, als sich gebühret ohne Gefährde. Mit Urkund dieses Brieffs, besiegelt mit unserm anhangenden gemeinsamen größern Vicariats-Amts-Insiegel, der geben ist in der Reichs Stadt Augspurg den zwey und zwanzigsten tag Monaths Novembris nach Christi unsers lieben Herrns

und

und Seeligmachers Gnadenreichen Geburt im Siebenzehen Hundert Ein und Vierzigsten Jahr.

Vicariats Cancley.

Joh. Nicolaus Faber. Franz Bernardi.

EXPLICIT
CODEX DIPLOMATVM
ATQVE DOCUMENTORVM
SEQVITVR
MANTISSA INSCRIPTIONVM
HOLZSCHVHERIANARVM

Man-

MANTISSA
INSCRIPTIONVM HOLZSCHVHERIANARVM.

Lit. A.

In templo Sebaldino Norimbergensi.

I. In clypeis fuspensis.

1. Lorenz (Holzschuher) starb M. C. xxx. Vid. Tabula aenea, quae frontem Cap. I. Hist. Holzschuher. p. 103. ornat.
2. ann. dni. M. C. C. i. starb. Lorenz. Holzschuher.
3. anno. dni. M. C. C. xxx. jar. v'schid. leipolt. Holzschuher. d. g. genad.
4. anno. dni. M. C. C. xxx. starb. herdegen. Holzschuher. d. g. genad.
5. anno. dni. M. C. C. lxxv. starb. hans. heinrich. Holzschuher. d. g. g.
6. anno. dni. M. C. C. lxx. do. starb. arnold. Holzschuher. d. g. g.
7. nach. crist. geburt. M. C. C. xxxviii. jar. do. starb. berchtolt. Holzschuher. dem. got. gnad. (Vxor Mufflin, quod ex additis insignibus Muffelianis cognoscitur).
8. † von. crist. geburt. M. C. C. liij. jar. do. starb. seig. Holzschuher. der. elter. an. unser. frauen. tag. in. der. fasten. (Vxor Mufflin).

(Dy y y y)

9. † von

9. † von. crist. geburt. M. CCC. lxx. jar. do. starb. friz. holzschuher. am. freitag. vor. sant. michels. tag. (Vxor Pömerin).
10. † Von. crist. geburt. M. CCC. lxxj. jar. do. starb. berhtolt. holzschuer. an. herren. vasnacht. (Vxor Pömerin) Vid. *Tab. aen.* XII.
11. Anno. Domini. 1400. starb. der. erwürdig. her. friderich. holzschuher. tewtsch. ordens. vnd. spitalmaister. zu. sant. elspeten. spital. alhier. d. g. g.
12. † anno. dni. M. CCC. xxij. jar. do. starb. karl. holzschuher. der. elter. am. pfingstag. nach. pfingsten. dem. got. genad. (Vxor I. Ammerthalin, II. Pfinzingin). Vid. *Tab. aen.* XII.
13. anno. dni. M. CCC. jar. vnd. in. dem. xxxj. jar. do. starb. friz. holzschuher. an. vnser. herrn. leichnam. obent. dem. got. genad. (Vxor Kressin). Vid. *Tab. aen.* XII.
14. anno. dni. M. CCC. vnd. im. xlvii. jar. am. freitag. vohr. sant. veiz. tag. do. starb. paulus. holzschuher. dem. got. gnad. (Vxor Hallerin). Vid. *Tab. aen.* XII.
15. Anno. dni. M. CCC. xlviii. am. freitag. vor. sant. diligen. tag. starb. perch. tolt. holzschuer. dem. got. genedig. sey. (Vxor Grolandin).
16. Anno. dni. M. CCC. vnd. im. lvi. jar. an. sand. dionisii. tag. starb. Karl. holzschuher. dem. got. genedig. sey. (Vxor Kumlín). Vid. *Tab. aen.* XII.
17. Anno. dni. M. CCC. lxxij. jar. am. suntag. vor. sant. Kyllian. tag. starb. Mertein. holzschuher. dem. got. genedig. sey. (Vxor Böffelhölzin).
18. Anno. dni. M. CCC. lxxvj. jar. am. nechsten. sontag. vor. vnser. frauen. tag. in. der. fasten. starb. mertein. holzschuher. dem. got. g. (Vxor Harsdörferin).
19. M. CCC. lxxviii. am. pfingstag. vor. vnser. lieben. frauen. tag. starb. anthon. holzschuher. dem. got. genad. (Vxor. Kolerin). Vid. *Tab. aen.* XII, ubi uera pro anno LXXXIII per errorem sculptoris positus est an. LXXXIII.
20. Anno. dni. M. CCC. lxxxiii. am. mont'g. nach. sant. Matthes. tag. starb. Gabriel. holzschuher. dē. got. g. (Vxor Volkamerin).
21. A°. 1523. den 6. May starb herr Lazarus Holzschuher des Raths alhier. d. g. g. (Vxor Bühlin).
22. A°. 1526. den 30. (23) October starb herr Georg Holzschuher der älter dem Gott genedig sey. (Vxor Gartnerin).
23. Anno dom. 1529. den 9. May do starb Herr Hieronimus Holzschuher des eltern geheimen Raths alhier. d. g. g. (Vxor Münzerin).
24. A°. 1544. den 10. October starb Herr Lazarus Holzschuher des Innern Raths alhier. d. g. g. (Vxor Jmhöfin).
25. Anno dom. 1552. den. 27. Decemb. starb. der Edel Vest Fürsichtig vnd Weise Herr Hieronimus Holzschuher des Schwäbischen Bunds vnd Eltern Geheimen Raths. d. G. g. (Vxor I. Welferin, II. Schlüsselfelberin).
26. Anno dm. 1559. den 6. December (September) starb zu Habsel in Liffland der Edel vnd Beste Herr Georg Holzschuher beeder Bistümer Dörpt vnd Dessel vornehmster Rath vnd Canzler d. g. g. (Vxor I. Heimingerin, II. von Orge).

27. Año dom. 1580. d. 21. Nouembr. starb der Edle vnd Beste Veit Holzschuher Pfleger der Holzschuherischen Stiftung d. G. g. (Vxor I. Delhaffin, II. Grandherrin, III. Teylin, III. Rieterin).
28. A°. 1598. d. 26. Sept. verschied der Edle, Ehrenveste Fürsichtig vnd Weise Herr Hieronimus Holzschuher des Innern Raths alhier vnd Pfleger der loehl. Holzschuherischen Stiftung d. G. g. (Vxor I. Habelhäuptin, II. Vertlin).
29. Anno 1604. den 11. July verschied der Edle Ehrenveste Fürsichtig vnd Weise Herr Maximilian Veit Holzschuher des Innern Raths alhier dem Gott genedig sey. (Vxor I. Nüzlin, II. Grolandin).
30. A°. 1606. den 26. Sept. verschied der Edle, Ehren Beste, Fürsichtig vnd Weise Herr Veit Georg Holzschuher des Inneren Raths alhier, dem Gott genad. (Vxor Jmhöfin).
31. A°. 1607. den 12. April. ist auf dem Königl. Schloß Cremon in Liffland Selig verschieden der Gestränge Edle vnd Ehrwürdig Herr Georg Holzschuher Erbsas zu Bremen Domherr des Stiffts Dorpt, dem Gott genedig sey.
32. Anno 1615. den 26. October starb der Edel vnd Best Veith Phillip Holzschuher von Neuenburg auf Steinberg dem Gott genadt. (Vxor Hallerin).
33. Anno Christi 1617. starb Seel. zu Neapolis der Wohl Edel Gestränge vnd Mannveste Sigmund Gabriel Holzschuher von Neuenburg auf Thalheim Fähndrich in Königlichem Spanischen Kriegs Diensten, dem Gott genadt.
34. A°. 1630. den 19. Januarij verschied in Gott der Edel vnd Beste Hans Engelhart Holzschuher von Neuenburg ledigen Standes zu Winn in Oesterreich, dem Gott genadt.
35. A°. 1635. den 22. Augusti verschied in Gott der Edle vnd Beste Sigmund Gabriel Holzschuher der Jüngere von Neuenburg vnd Thalheim, Casiner zu Herspruck d. G. g. (Vxor Starfin).
36. A°. 1636. den 1. September verschied der Edel vnd Beste Georg Holzschuher von Neuenburg eines Ehrlöbl. Stadt Gerichts alhier Assessor vnd Schöpff, d. G. g. (Vxor I. Scheurlin, II. Scheurlin).
37. A°. 1638. den 4. November verschied der Edel vnd Best Carl Gensfried Holzschuher von Neuenburg, ledigen Standes, d. G. g.
38. A°. 1639. den 13. (12) February verschied in Gott der Edle, Ehren Beste, Fürsichtig vnd Weise Herr Eustachius Karl Holzschuher von Neuenburg des Innern Geheimen Raths vnd gemeiner Stadt Baumeister d. G. g. (Vxor Steinhäuserin).
39. Anno 1642. den 15. Nouember verschied in Gott der Edle, Ehrenvest, Fürsichtige vnd Hochweise Herr Sigmund Gabriel Holzschuher von Neuenburg vnd Thalheim des ältern Geheimen Raths vnd Rofunger, d. g. g. (Vxor I. Bräuningin, II. Harsdörferin).
40. A°. 1642. den 30. September verschied in Gott der Edel vnd Best Hieronimus Holzschuher von Neuenburg, dem Gott genad. (Vxor I. Kramerin, II. Kastnerin).
41. Anno 1656. den 21. April Starb der Wohl Edel Gestränge vnd Mannveste Veit Engelhart Holzschuher von Neuenburg eines Hoch Edlen Gesträngen vnd Hoch-

- Hochweisen Rath's wohlverordneter Amptmann des Walbs Gebaldi auch Pfleger der Holzschuherischen Stiftung, dem Gott genädig sey. (Vxor I. Tauberin, II. Harsdörferin).
42. Anno Christi 1664. den 28. Julij ist zu Fürstfeld in Ungarn Selig verschieden der Wohl Edel Gestreng und Mannveste Sigmund Conrad Holzschuher von Neuenburg auf Thalheim in des Hochlöbl. Fränkischen Craises Kriegs Diensten wider den Türken. d. G. g.
43. Anno Christi 1665. den 1. Augusti ist in Gott selig verschieden der Wohl Edel Gestreng, Fürsichtig und Hochweise Herr Veit Georg Holzschuher von Neuenburg des Innern Geheimen Kriegs und Appellation Rath's auch Pfleger der löbl. Holzschuherischen Stiftung d. G. g. (Vxor Köffelholzlin).
44. Anno Christj 1666. den 26. Augustj verschied Sel. in Gott der Wohl Edel, Gestreng und Best Veit Georg Holzschuher von Neuenburg, dem Gott genadt.
45. Anno Christi 1671. den 19. Martij verschied Selig der Wohl Edle Gestreng und Beste Sigmund Paulus Holzschuher der Elter von Neuenburg auf Thalheim, dem Gott genädig sey (Vxor Delhäfin).
46. Anno Christj 1672. den 16. Januarj ist Sel. entschlaffen der Wohl Edel Gestreng Georg Christoff Holzschuher von Neuenburg, dem Gott genädig seye. (Vxor Holzschuherin).
47. A°. 1679. den 24. Martij ist in Gott seelig entschlaffen Herr Georg Holzschuher von Neuenburg des ältern geheimen und Kriegs Rath auch Zeug Herren alhier. d. G. g. (Vxor I. Welferin, II. Fintherrin).
48. Anno Christi 1680. den 16. Juny. starb Seel. der Wohl Edel Gestreng und Mannveste Christoff Engelhard Holzschuher von Neuenburg, Seiner Hochfürstl. Durchleucht von Braunschweig Hanover Wohlbestellter gewester Lieutenant zu Fuß. d. G. g.
49. Anno 1684. den 10. (13.) Juny, ist in Gott selig verschieden Herr Veit Holzschuher von Neuenburg des Innern geheimen Rath's und Landpfleger alhier, d. G. g. (Vxor Zimböfin).
50. Anno Christi 1684. den 30. July ist in Gott selig verschieden der Wohl Edel Gestreng Sigmund Paulus Holzschuher von Neuenburg auf Thalheim d. G. g. (Vxor Roggenbachin).
51. Anno Christi 1688. den 24. (25) Februarj ist in Gott Sel. verschieden der Hoch Edelgebohrne Herr Wolff Christoff Holzschuher von Neuenburg der löbl. Holzschuherischen Stiftung gewesener Pfleger d. Gott g. (Vxo II. Delhäffin, II. Pömerin).
52. Anno Christi 1691. den 16. Decemb. ist in Gott Selig verschieden der Hoch Edelgebohrne Gottfried Engelhard Holzschuher von Neuenburg ledigen Standes dem Gott genadt.
53. Año 1696. den 27. Februarj ist Sel. in Gott verschieden der Hoch Edelgebohrne Herr Veit Jacob Holzschuher von Neuenburg wohlverdient gewester Stadt Major alhier und der löbl. Holzschuherischen Stiftung Pfleger, welchem Gott zum Ewigen Leben erweke. (Vxor Dillherrin).

54. Anno 1697. den 14. July starb selig in Gott Herr Veit Engelhard Holzschuher von Neuenburg des Innern geheimen Rath's Scholarcha und Zins Meister alhier, d. G. g. (Vxor Zimböfin).
55. Anno 1700. den 8. Octobr. ist zu Vellerstatt bey Bayersdorff in Gott selig verschieden der Hoch Edelgebohrne Herr Lazarus Holzschuher von Neuenburg, und zu Bayersdorff in der Stadt Kirche begraben worden, d. G. g. (Vxor I. Welferin, II. Holzschuherin).
56. A°. 1701. den 13. May, ist in Gott seel. entschlaffen Herr Sigmund Jacob Holzschuher von Neuenburg, Pflegers des Ampts und Stadt Herspruck, dem Gott eine seel. Auferstehung verleihen wolle. (Vxor Pellerin).
57. Anno 1703. den 24. May wurde in den feindlichen Treffen bey Grietsche Eddelichen verwundet und ist selbigen Tages Seelich verschieden der Hoch Edelgebohrn Herr Christof Jacob Holzschuher von Neuenburg des Hochlöbl. Fränkischen Craises wolbestelter Obrist Wachtmeister zu Fuß und der Aemter Welden und Haußack wohlverdienter Pfleger, d. G. g. (Vxor Furtenbachin).
58. Der Hoch Edelgebohrn, Fürsichtige und Hochweise Herr Sigmund Elias Holzschuher von Aschbach auf Thalheim des Innern geheimen Rath's und seiner Familie löbl. Stiftung, Stiftungs Pfleger, gebohrn den 1. Febr. 1647. den 20 Sept. 1709 gestorben (Vxor Jürerin).
59. Anno Christi 1720. den 30. Augusti verschied in Gott selig Herr Veit Hieronymus Holzschuher von Aschbach des Innern geheimen und Appellation Rath, Landpfleger, wie auch Landauerischer 12 Brüder bey Allerheil. und der Holzschuherischen löbl. Stiftung Pfleger, dem Gott eine fröhliche Auferstehung verleihen wolle (Vxor Zimböfin).
60. A. C. 1742. den 11. Februarj, verschied in Gott der Hoch Edelgebohrne und Hochweise Herr, Herr Johann Sigmund Holzschuher von Aschbach, Harlach und Thalheim des ältern Geheimen Rath's vorderster Landpfleger auch Pfleger des Pilgrim Hospitals zu St. Martha, u: a: m: dem Gott genädig sey. (Vxor I. Pellerin, II. Scheurlin, III. Tucherin, III. Suglin).
61. Der Hoch Edelgebohrne und Hochweise Herr Burchard Sigmund Holzschuher von Aschbach auf Harlach des Innern Geheimen Rath's Obrister Vormund der Wittwen und Waisen Ober Almof Pfleger Curator der Vniuersität Altorff und Scholarcha, dann der löbl. Landauerischen 12 Brüder Stiftung und seines Altadelichen Geschlechts löbl. Stiftung Pfleger u: a: m: ward gebohrn den 26 Febr: 1673. Seel. verstorben, den 6. Jan: 1744. d. g. g. (Vxor Jürerin).
62. Anno 1744. den 24. October, verschied in Gott der Hoch Edelgebohrne Herr Johann Sigmund Holzschuher von Aschbach auf Harlach ältester Losung Rath und seines Geschlechts Senior. (Vxor Holzschuherin).

II. Pictura.

A°. Dñi M CCCC VII an vinten vstertag verschied die Erber Frau Ursula (Holzschuheria, quod liquet ex adiunctis armis gentilitiis) erstlich Paulussen im Hof und nochmals Niclas Ezels gelassen Wittib den Got allen der allmächtig gnedig und barmherzig sein woll amen.

III. Tabula suspensa, in qua uita defunctorum Holzschuherorum nomina et munera inscribuntur.

Herr Wolff Sigmund Holzschuher, von Aspach, Harrlach und Thalheim, n. 11. Julii, 1695. des innern Raths, Curator der löbl. Vniversität Altdorff, Oberster Vormund der Wittwen und Waisen und Scholarcha, den: 23. Maii, 1752. Vxor Maria Helena Tucherin von Simmelsdorff.

Lit. B.

In atrio templi Spiritus S. Norimb.

Tabula suspensa.

Dabey gedenkt insonderheit der hernach benannten Personen, die ihr Allmosen miltiglich vor andern zu diesem ermelten bau gegeben haben, nemlichen:

Heinrich Meichner 2c. 2c. 2c.
Hans Holzschuer.

Lit. C.

In Sacello ad D. Aegidia.

I. Picturae.

1. Herr Conradt Zingl des Rats und Wohlteter dieses Gotshaus, het Katharina Hegnerin und ein Holzschuerin, starb Mantag noch Katharina 1447. etc.
2. Anno Dni M CCCC und im 2 iar am nechsten mitwach vor Sand Margreten tag do verscheid Frau Margred (Holzschuheria, ut ex additis insignibus apparet) die George Teglin der Got genedig sey amen.
3. Nach 20er geburt M CCCC lxxiii am d'heyligen drey Künig tag da verscheid Frau Benigna Herbrand Zingelin (natalibus Holzschuheria, ut ex insignibus patet) der Gott genedig sey amen.

II. In clypeis suspensis.

1. Anno Dni M CCCC lxxxi am Sant eustachius tag starb der erbar Herr von Zingel dem Gott genedig sey. (Vxor Holzschuheria, ut ex insignibus additis liquet).
2. Anno Domini M CCCC lxxxiiii jar starb Niclas Tegel am Samstag vor St. Johannis Martyr den Gott genad. (Vxor Holzschuheria, ut ex insignibus cognoscitur).

Lit. D.

In templo D. Iacobi Norimb.

Der Friderich Holzschuer Leutschordens und Spitalmeister zu sant Elisabeth, Starb Anno Domini 1400, hat in demselbigen viel von dem Seinigen gestiftet Anno Christi 1389. ligt daselbsten zu Sant Elisabeth begraben im Chor, dem Gott genad.

Lit. E.

Lit. E.

In aede Dominicanorum Norimb.

In clypeis suspensis.

1. Anno Dni. M. C C. lxxv. jar. veschid. h. seig. Holzschuher. dem. got. gnad.
2. † Von. crist. geburt. M. C C C. lxxj. jar. do. starb. berhtolt. holzschuer. an. herren. vashacht. (Vxor Pömerin, ut ex adiunctis insignibus perspicui potest.) Vid. Tab. aen. XII.
3. † anno. dni. M. C C C C. xxij. jar. do. starb. karl. holzschuher. der. elter. am. pfingstag. nach. pfingsten. dem. got. genad. (Vxor I. Ammerthalin, II. Pfingzingin). Vid. Tab. aen. XII.
4. anno. dni. M. C C C C. jar. vnd. in. dem. xxxi. jar. do. starb. friz. holzschuher. an. vnser. herrn. leichnam. obent. dem. got. genad. (Vxor Kressin). Vid. Tab. aen. XII.
5. anno. dni. M. C C C C. vnd. im. xvii. jar. am. freitag. vohr. sant. veiz. tag. do. starb. paulus. holzschuher. dem. got. gnad. (Vxor Hallerin). Vid. Tab. aen. XII.
6. Anno. dni. M. C C C C. xviii. am. freitag. vor. sant. diligen. tag. starb. perchtolt. holzschuer. dem. got. genedig. sey. (Vxor Grolandin).
7. Anno. dni. M. C C C C. vnd. im. lvi. jar. an. sand. dionisii. tag. starb. karl. holzschuher. dem. got. genedig. sey. (Vxor Rumlin). Vid. Tab. aen. XII.
8. Anno. dni. M. C C C C. lxxij. jar. am. suntag. vor. sant. Kyllian. tag. starb. Mertein. holzschuher. dem. got. genedig. sey. (Vxor Rößelhölzin).
9. Anno. dni. M. C C C C. lxxvj. jar. am. nechsten. sotag. vor. vnser. frauen. tag. in. der. fasten. starb. mertein. holzschuher. dē. got. g. (Vxor Harsdörferin).
10. M. C C C C. lxxxiiii. am. pfingstag. vor. vnser. lieben. frauen. tag. starb. anthon. holzschuher. dem. got. genad. (Vxor Kolerin). Vid. Tab. aen. XII, ubi uero per sculptoris errorem pro anno LXXXIII. positus est an. LXXXII.
11. Anno. dni. Tausent. vierhundert. lxxvij. jar. am. sontag. nach. Marti. starb. der. Erb. sebolt. holzschuh. dē. got. g. (Vxor Reichin).
12. Anno. dni. M. C C C C. vnd. in. dem. lxxviii. jar. vorschid. der. erber. man. Gerasmiß. Holzschuher. a. mont'g. vo'. vnse. fra'en. heymfuchung. (Vxor I. Siegwainin, II. Harsdörferin).
13. Anno. dni. M. C C C C. lxxxiii. an. mont'g. nach. sant. Matthes. tag. starb. Gabriel. holzschuher. dē. got. g. (Vxor Volkamerin).
14. 1499. am. montag. nach. sat. kuniguntta. tag. in. der. fasten. veschid. der. erberg. man. karl. Holzschuher. dem. got. genedig. sey. A.
15. 1499. am. ertag. vor. sant. feit. tag. do. veschid. der. erberg. Hans. Holzschuher. dem. got. genedig. sey. amen.
16. Anno. dom. 1542. denn. 20. Octoberr veschid. der. Erbar. vnd. Vest. Jeronni us Holzschuherr iunger gesel zw' focherin In Ungerren dem Gott genadt.

(3333 2)

17. Anno dom. 1542. den 18. augusti verschied der Erbar und Best Sebastian Holzschuher iungerr Gesel. Inn Bnngern dem Gott genadt.
18. Anno. domini. 1543. den 18. December Starb der Erber Jorg Holzschue der Elter dem Gott g. (Vxor Plavin).
19. Anno dom. 1546. am fassnacht montag verschied der Erbar und Best Bertholdt Holzschuher der Elter zu Kysslawitz in der Lausitz dem Gott genadt. (Vxor I. Barthin, II. Imhöfin).
20. Der Edel Gestreng und Best Herr Wolff Holzschucher Ritter, starb año 1547. dem Gott gnad. (Vxor Helchnerin).
21. Anno domi. 1551. an dem heligh Christoph verschied der Erbar und Best Balthasar Holzschuherr zu Mulbach in Eibenbürgen dem Gott genadt. (Vxor Geigerin).
22. Der Edle, Ehrvest Fürsichtig und Hochweise Herr Hieronymus Holzschuer Alter Herr und Baumeister, starb Anno. 1552. dem Gott gnad. (Vxor I. Belferin, II. Schlüsselfelderin).
23. Anno domini. 1559. den 4. Februari Starb der Erbar und Best Wolff Gangolff Holzschuher Jünger gesell Im Styfft Revel zu Wissenstain dem Gott genad.
24. Anno domi. 1559. den 28. Januarij verschied der Erber und Best Hainrich Holzschuher dem Gott genadt. (Vxor Hallerin).
25. Anno domi. 1562. den 30. tag May verschied der Erbar und Best Jeronimus Holzschuherr pfleger zu Engelthall zu Gepingn dem Gott genad.
26. Anno domini. 1563. den 6. Junij verschied der Erber und Best Jacob Holzschucher Junger Gessel zu Weißfittel de Gott gnedich barmherzich sey Amen.
27. Anno domi. 1564. den 28. tag December verschied der Erbar und Best Alexan der Holzschuer zu Letawitz In Mehren dem Gott Gnade. (Vxor Lindnerin).
28. Der Edel Ehren Best Fürsichtig und weiser Herr Sigmund Holzschuher des Innern Raths Starb Anno. 1567. dem Gott Gnad. (Vxor Seuderin).
29. Anno domi. 1569. den 23. tag april verschied In Got der Erber und Best Christhoff Holzschuher zu fro Weissaburg am Rein dem Gott genad Amen. (Vxor Flickin).
30. Anno dni. 1570. den. 11. tag Jenner verschied in Got der Erbar vnnnd Best Caspar Holzschuher bey tholossa In Frankreich dem Got genad Amen. (Vxor Sauermännin).
31. Anno dni. 1571. den. 16. tag October verschied in Gott der Erbar und Best Leupoldt Holzschuher dem Gott genadt. (Vxor Kiegerin).
32. Anno dni. 1571. den. 18. (25) Decemb. verschied in Gott der Erber vñ best Lasarus Holzschuher röm. Kay. Mt. Hauptmann zu Erla in Bngern dem Gott gnedig sey, Amen.
33. Anno domini. 1576. den. 9. Februarj verschied der Erbar vñ Best Melchior Holzschuher Fürstlicher Würzburgischer Hauptman in Würzburg d. g. g.

34. Anno

34. Anno dni. 1577. den. 16. May Starb der Erbar und Best Carl Holzschuher auf dem schloß hilpoltstein dem Gott gnedig f. (Vxor von Weigenhorst).
35. Anno 1608. den 1. Decembris verschied der Erbar vnnnd Best Caroll Holzschucher Pfleger der Holzschucher Stiftung Gott verleihe Ihme eine fröliche Auffers-
stehung, Amen. (Vxor Közlerin).
36. Anno dni. 1620. den 19. Martij, verschied der Erbar und Best Caspar Holz-
schuher vff Sant Egidien Hoff wohnendt dem Gott genadt. (Vxor I. Mayerin,
II. Heldin).

Lit. F.

In templo Monasterii D. Catharinae

I. Picturae.

1. Da man zelt von Crist: geburdt M. CCCC xxvii jar an dem andern Pfingstag
do verschied Schwester Clara Holzschuerin der Gott genadt amen.
2. Anno domini M CCCC lxxviii Jar am Cristag zu nacht verschied die andech-
tig Jungfrau Kunigund Holzschuerin der Gott genadig sey.

II. Epitaphium

Cordula Holzschuerin die letzte Schwester dieses Klosters ist gestorben Anno Christi
1595.

Lit. G.

Epitaphium

in Coemetrio ad D. Rochi extra urbem.

Anno domini 1551 den 2 Junij verschied der Erbar Hanns Huebner der Elter dem
Gott genad.

Anno domini 1533. am heiligen Ostertag, verschied Felicitas seine Ehliche Hausfrau
ein geborne Holzschuherin, der Gott genadig seyn wolle.

Lit. H.

In templo D. Iohannis extra urbem.

I. In tabulis fuspensis

Nahmen und Wappen der Herren Pflegere dieses Gottes Hauses und Kobels bey
St. Johann:

Herdegen Holzschuer 1307. 2c. 2c.

Heinrich Maximilian Delhaffen von Schölnbach. 1722.

Zeit Georg Holzschuer von Aschbach auf Harlach. 2c. 2c.

II. in aduersa parte arae principis.

Anno dni 1511. Jar am Crytag nach Obersten starb der Erber Fritz Holzschuer am
Obsmarck Dem got gnad.

(H a a a a)

Anno

Anno dni 1521. am pfinstag in der galtfasten im herbft starb die Erbar Frau Fris Holzschuerin am obsmarck der got g. Vid. *Tab. aen.* III, ubi uero in posteriori inscriptione pro anno 1521. per sculptoris errorem an. 1511. positus est.

III. Epitaphium

Iacobus Starckius ab et in Reckenhof, Reipubl. Norimb. Duumvir ac Scultetus, Mortalitatıs memor sibi suisque fato sic iubente tibus vicibus Matrimonio junctis Elifabethae nimirum Ex Vslorum Patr. Goslariensium: Mariae Magdalenae ex Rieterorum a Kornburg: Et Annae Mariae ex *Holzschuerorum a Mögeldorf*, Familiis, tam a vitae virtute, quam antiqua Nobilitate Laudatissimis Oriundis, quibus cum ut suaviter vixit, ita mortuus quoque ut suaviter, firma cum spe resurrectionis vitaeque aeternae quiesceret, hoc vivens sepulchrum condi fecit Anno MDCXVII.

Mortuus ut vivas, vivas tamquam moriturus.

A. D. 1617 den 5. Jully verschied der E. E. F. und Weyse Herr Jacob Starck, von Röckenhoff des Eltern Geheimen Raths Eltern Losunger und Schuldis. D. G. g. Insignibus Starckianis adhaerent trium uxorum arma, nempe Vslariana, Rieterorum, et Holzschueriana.

Lit. I.

In Coemeterio ad D. Iohannis.

I.

Hie wart und Ruhet auff Gottes angehendes gnediges Posaunen der Erbar und vest Silvester Grösser sambt seiner lieben Haus Frauen Helena ein geborne Holzschuerin, Gott wolle ihnen ein fröliche auferstehung gnedig verleihen amen.

2.

A. 1511. den 7 Januari verschied der Erbar Friederich Holzschuer, dem Gott gnad.

A. 1521. den 13 Septembr. verschied die Erbar Frau Barbara sein Ehwirtin der Gott g.

A. 1524. den 3 Decembr. verschied der Erbar Hans Nügel, dem G. g.

A. 1549. den 15 Dec. verschied die Erbar Frau Clara, sein Ehwirtin, der G. g.

3.

Des Erbarn und Vesten Wolffen Töplers, eines Erbarn Raths alhier zu Nürnberg Stat und Land Pfender, wie auch Anna ein geborne Nügin, welche diese begrebnus von Jhrrn beiden Anherren Hannsen Greuls Voitt genant, gewesenen Pflegers zu Reicheneck, seligen erblich an sie bekamen und Jhrrn beiden zugleich, auch ihren leibs Erben zugehörig verfertigt den 24 Aprilis An. 1595. Huic epitaphio adiuncta etiam sunt Voitana et Holzschueriana insignia cum inscriptione: Hanns Greull Voitt genant 1522.

4.

Anno Domini 1553 am 23 Augusti verschied der Erbar und Veyß Weyß Walckenstein der Elter dem Got gnedig sey. A.

Anno Domini 1522 Jar den 15 tag Octobris verschied die Erbar Frau Brigita Walckensteinin, der Got gnodt. A. Affixa sunt insignia Wolckensteiniorum Holzschuerorumque.

5. Anno

5.

Anno 1582 den 3 Decembris storb der Eren Vest Vnd hochgelerter Her Justinus Müllner der Erzney Doctor in Nürnberg dem Gott gnedig vnd barmherzig sey.

Anno 1600 den 5 Junij verschied die Erbar Vnd Erntreiche Frau Anna ein Geborne Holzschuerin des Ervesten vnd Hochgelerten Herren Justini Müllners der Erzney Doctoris nachgelassene Wittib Deren Gott gnedig vnd barmherzig sey Amen.

6.

Anno 1649. der Edlen und Ehrntugentreichen Frauen Ursula Hieronymus Dertlin Begräbnus. Adhaerent Insignia Oerteliorum et Holzschuerorum.

Lit. K.

In Sacello Holzschueriano.

I. Epitaphium.

Herr Eustachius Carl Holzschuer von der Neuenbürg, des Innern Raths vnd gemeiner Stad Ratheis alhier, auch dessen ehliche hausfrau Salome eine geborne Steinhäuserin, vnd derer ehleiblicher Sohn, Carl Sigfried Holzschuer von der Neuenbürg. Anno Christi 1650.

II. Picturae.

I.

Weiten Holzschuers Anhern, Anfrauen, Vater, Mutter, Geschwistrit vnd derselben Ire Kinder auch Seine Ehegemahl vnd Kinder, so Er mit inen erzeuget. Gott verleihe inen vnd vns eine fröliche Christliche auferstehung. Amen. 1567.

Anherr Georg Holzschuer.

Vater Georg Holzschuer.

Brüder:

I. Georg Holzschuer, dessen Ehegemahl

1. Maria Heimingerin ire 2. Töchter, Maria Gödelmannin vnd Barbara Bullingerin.

2. Doradea von der Orens ire 9. Kinder: Georg, Bertram, Herman, Hans, Margret, Dorodea, Gertraud, Anna, Elisabeth.

II. Joachim Holzschuer.

III. Veit Holzschuer selbst.

III. Joachim Holzschuer.

V. Christoph Holzschuer.

VI. Hans Holzschuer.

Söhne:

1. Maximilian Veit von der Delhoffin.

2. Veit philipp von der Delhin.

3. Georg Friedrich von der Delhin.

4. Veit Georg von der Rieterin.

5. Veit Engelhart von der Rieterin.

Anfrau Belpurg Gartnerin.

Mutter Margret Blohin.

Schwestern:

I. Catherina, deren Ehegemahl Jager vnd Ws sendt.

II. Belpurg, deren Ehegemahl Haß von Dornborff.

III. Elena, deren Ehegemahl Steger.

III. Anna, deren Ehegemahl Haß von Dornborff.

Ehegemahel:

1. Anna Delhoffin.

2. Clara Grundherrin.

3. Clara Tzclin, ire 2. Töchter Clara vnd Helena.

4. Katerina Rieterin.

(Aaaaa 2)

2. Anno

2.
Anno Domini MDLXXX. den 21. tag des Monats Novemb. verschied in gott der Erbar und Beste Veit Holzschuher dem gott genedig, vnnnd ein Seelige auferstehung verleihen wolle. Veit holzschuhers vnnnd seiner viere Ehegemahel Kinder.

Söhne:

- I. Maximilian Veit Holzschuher † 1604. Vx. 1. Müglin. 2. Grolandin.
- II. Veit Philipp Holzschuher † 1615. Vx. Hallerin.
- III. Georg Fridrich Holzschuher † 1566.
- III. Veit Georg Holzschuher † 1606. Vx. Imhösin.
- V. Veit Engelhard Holzschuher. Vx. 1. Tauberin. 2. Harßdörferin.

Ehegemahel:

- I. Anna Delheffin † 1551.
- II. Clara Grundherrin † 1562.
- III. Clara Teslin † 1571. Eius duae filiae:
 1. Clara Holzschuherin † 1627. Marit. 1. Ebner. 2. Pfinsing.
 2. Helena Holzschuherin † 1625. Marit. 1. Geissendorff genannt Gröser 2. Scheurl.
- III. Katerina Rieterin † 1617.

III. Tabulae suspenae minores.

1.

Mortis meditatio vita quod considerans Sacellum hoc Chro Resuscitatori S. renovari Sepulchrumque ossibus Familiae poni curavit Vitus Georgius Holzschuer de Neuenbürg A: Sal. clo lo CLXIV.

2.

Anno 1549 In diser Kapeln begraben ist
Am Frentag den funfzehenden Nowembris
Die Erbor Frau Brigita Bertholt Holzschuherin
Von Ihrem Geschlecht ein Welserin.
Ein frälliche auferstehung zu seinen zeit
Geb ir Gott vnd die ewig seligkeit.

3.

A. 1696 den 27 Feb. Verschied in Gott der HochEdelgebohrne Herr Veit Jacob Holzschuher von Neuenbürg, Major vnd Pfleger der Holzschuher. Stiftung.

4.

Der HochEdelgebohrne Fürsichtig vnd Hochweise Herr Sigmund Elias Holzschuher von Aspach auf Thalheim, des innern geheimen Raths vnd Seiner Familie löbl. Stiftungen Pfleger geb. d. 1. Febr. 1647. † d. 20. Sept. 1709. d. G. g.

III. Tabulae suspenae maiores.

Anno domini 1566. den Ersten tag Octobris. Der Erbar vnd Beshf Veit Holzschuher dieser zeit Pfleger der löblichen Holzschuher Stiftung, Hat nebe ver-
nenerung

nenerung des Kirchleins dises werck zu Christlicher gedechtnus Der abgestorbenen Holzschuher zu beschreiben angefangen, der freundlichen Bitt vnd zuversicht, seine liebe Bettern vnd nachuolgende Pfleger, wollen dasselbig also mit fleiß Continuire, Vnd alle Holzschuche so künstlig absterben die 18. Jar Jres alters erreichen werden, ordenlich hieren verzeichnen. Hernach benante Holzschucher sind in Gott verschieden der Almrechtig verleyhe Inen Band allen Christglaubigē ein fröliche auferstehung Amen.

1. Leupolt Holzschucher verschied Anno Domini 1231.
2. Herdegen Holzschucher verschied Anno 1235.
3. Hannß Hainrich (potius Hans) Holzschucher verschied Anno Domini 1267.
4. Friderich Holzschucher verschied A. 1339. liegt zu Eberach begraben, des Ehegemahl ein Stromerin gewesen.
5. Herr Hainrich Holzschucher verschied A. 1321. ligt zu Eberach begr.
6. Friderich Holzschucher verschied A. 1332. des Ehegemahl ein Stromerin gewesen.
7. Seufrid Holzschucher starb Anno 1334. des Ehegemahl Anna Erckenprecht Forstmeisterst Tochter.
8. Berthold Holzschucher verschied Anno Domini 1334. des Ehegemahl ei Weiglin, ein Pilgramin vnd Gressin gewesen.
9. Berthold Holzschucher verschied A. 1334.
10. Seiz Holzschucher verschied Anno 1357. des Ehegemahl ein Weiglin gewesen.
11. Friederich Holzschucher verschied A. 1358. des Ehegemahl ein Behemerin gewesen.
12. Heinrich Holzschucher verschied A. 1363. des Ehe gemahl ein Pilgramin von Eyb gewesen.
13. Berthold Holzschucher verschied A. 1371. des Ehegemahl ein Behemerin gewesen.
14. Herr Hainrich Holzschucher verschied A. 1372. Gardian zum Barfußern alda begraben.
15. Seiz Holzschucher verschied Anno Domini 1380.
16. Hans Holzschucher verschied A. 1394. des Ehegemahl ein Künzin gewesen.
17. Her Friderich Holzschucher Deutsch Ordens vnd Spittelmeister verschied Anno 1400. in Sanni Elspetten Chor begraben.
18. Herr Herdegen Holzschucher ein Layenpriester verschied Anno Domini 1400.
19. Carl Holzschucher verschied A. Dom. 1422. des Ehegemahl gewesen Veid Pfinsing's Tochter vnd ein Pfinsingin von Eölen.
20. Sebald Holzschucher verschied A. 1426. des Ehegemahl Clara Dirich Hallers Tochter gewesen.
21. Friederich Holzschucher verschied A. 1431. des Ehegem: Friderichs Kressen des Jüngern Tochter.

(Bbbbbb)

22. Paulus

22. Paulus Holzschucher verschied Anno 1447. des Ehegemahel Ein Hallerin gewesen.
23. Berthold Holzschucher verschied A°. 1449. des Ehegemahl Rungund Hansen Grolands Tochter.
24. Carl Holzschucher verschied A°. 1456. des Eegemael Barbara Sebalb Rumels Tochter.
25. Carl Holzschucher verschied zu Preßlaw A°. 1461. vnuerheirat ligt off S: Elisabeth Kirchhof daselb.
26. Martin Holzschucher verschied A°. 1463. des Eegemahel Madalena Hansen Löffelholz Tochter.
27. Ulrich Holzschucher verschied A°. 1470. zu Cracaw In Poln vnuerheirat.
28. Martin Holzschucher verschied A°. 1476. Des Eegemahl Petter Harstorffers Tochter gewesen.
29. Carl Holzschucher verschied A°. 1480. des Eegemahl Gertraut Ludwig Grubers Tochter.
30. Linhart Holzschucher verschied zu Leon in Frankreich Anno 1482. Vnuerheirat.
31. Anthoni Holzschucher verschied A°. 1484. des Eegemahl Barbara Hansen Kolars Tochter.
32. Herdegen Holzschucher verschied A°. 1483. an S: Lorenzen Tag Vnuerheirat.
33. Sebalb Holzschucher vrschd. Montags- (Sontags) nach Martini A°. 1487. Des Eegemahl Thomas Reichen Tocht.
- 4 Jeronimus (Jeremias) Holzschucher vrschd. A°. 1488. des Eegemahl ein Sigwein in von Jacob Harstorffers Tochter.
35. Christoff Holzschucher verschied Anno Domini 1489. Vnuerheirat.
36. Gabriel Holzschucher verschied A. Dom. 1493. des Eegemahel Brigita Berthold Woldamers Tochter.
37. Carl Holzschucher verschied A. 1499. des Eegemahl Agnes Sebalden Grolands Tochter.
38. Hans Holzschucher verschied 1499. Vnuerheirat. ligt In S. Sebalds Kirchen Begraben.
39. Sebalb Holzschucher verschied A°. 1501. Vnuerheirat. ligt in S. Sebalds Kirchen Begraben.
40. Endres Holzschucher verschied zu Leon In Frankreich A°. 1502. Vnuerheirat.
41. Nicolaus Holzschucher verschied Anno Domini 1503. Vnuerheirat.
42. Jacob Holzschucher verschied zu Lixabona In Portugal A°. 1504. Vnuerheirat.
43. Peter Holzschucher verschied A°. 1504. off der Meherfart gen Calicut Vnuerheirat.
44. Jeremias Holzschucher verschied Anno Domini 1505. Vnuerheirat.

45. Stephan

45. Stephan Holzschucher verschied Anno Domini 1505. vnuerheirat.
46. Martin Holzschucher verschied A°. 1506. Des Eheg: Katharina Hainrichen Reichßners Tocht.
47. Senfrid Holzschucher B. A°. 1509. zu Augspurg vnuerh. ligt alhie in der Barfüßer K: begr.
48. Carl Holzschucher verschied A. D. 1509. hatte Agnes Grolandin.
49. Fritz Holzschucher verschied A°. 1511. Des Eegemahel Barbara Fritz Kressen Tochter.
50. Jacob Holzschucher B. A°. 1512. Vnuerh. ligt Bey S: Barfüßern Im Kor Begraben.
51. Endres Holzschucher versch. zu Frankf: an der Adern am Tag Michaeli A°. 1515. Vnuerh.
52. Carl Holzschucher B. zu Posen am Tag Michaelis A°. 1515. des Eeg. Barb: Landeckerin B. Warscha.
53. Gabriel Holzschucher Ver: zu Prag in Behem A°. 1517. Des Eegemahl ein Ringsmeulin B. Prag.
54. Christoff Holzschucher verschied Anno Domini 1520. Vnuerheirat d. G. g.
55. Sigmund Holzschucher verschied Anno Domini 1520. Vnuerheirat.
56. Carl Holzschucher verschied 1520. Vnuerheirat. ligt zu S. Sebald Bey dem Tauffstein.
57. Stenzel Holzschucher B. zu Prag in Behem A°. 1521. des Ee: Anna Arnolds v. Eckendorf B. Prag To:
58. Lazarus Holzschucher B. den 6. May A°. 1523. Des Eheg. Doctor Joha Bühlis B. Landsh. E. Catly: get
59. Thoma Holzschucher verschied Anno Domini 1523. Vnuerheirat.
60. Hans Holzschucher verschied zu Posen in Polen Anno Domini 1523. Vnuerheirat.
61. Pangraz Holzschucher ver. dē 12. Dec: A°. 1525. des Eh: Barbara, Frank Strauß B. Nörling. Tocht.
62. Jheronimus Holzschucher verschied Anno Domini 1525. Vnuerheirat, hierin Begraben.
63. Georg Holzschucher verschied Den 23. October Anno Domini 1526. Des Ehegemahel Walburg Hansen Gartners Tochter ligt hierin Begraben.
64. Jeronimus Holzschucher verschied den 9. May. 1529. des Ehegemahel Dorothea Jeronimus Munkers von Feldtkirchen Tochter ligt hierin Begraben.
65. Wolfgang Holzschucher verschied Anno 1529. Vnuerheirat, ligt hierin Begraben.
66. Jobst Holzschucher verschied A°. 1529. Vnuerheirat, ligt hierin Begraben.

(B b b b b 2)

67. Hans

67. Paulus Holzschucher Verschied N°. 1532. den 9. November Unverheirat. Hierin Begraben.
68. Fritz Holzschucher V. den 14. Augustij N°. 1533. Des Ehe: Dorothea, Heinrich Linckens Von Schwabach Tochter, Barbara Hansen Gärtners Tochter, Und Brigita Gartnerin. Und die Vierte N. N. gewesen sind Eigen hierinn Begraben.
69. Balthassar Holzschucher Verschied Anno 1534. Unverheirat. Igit hierin Begraben.
70. Sebastian Holzschucher, Verschied N°. 1535. des Ehe: Anna, Matth. Säuermans To. Hierin Beg.
71. Hans Holzschucher Versch. zu Wien In Osterreich den 20. Julij N°. 1541. unverh: alda begr.
72. Jeremias Holzschucher Versch. zu Ruckern in Hungern Den 2. (20) Octobr. N°. 1542. Unverh: Daselb: Begr.
73. Sebastian Holzschucher Verschied In Hungern Anno 1542. Unverheirat.
74. Georg Holzschucher Verschied zu Planitz Im Voigt Landt Den 2. December N°. 1543. Des Ehegemahel Margaretha, Einhards Von Poben Tochter.
75. Sebastian Holzschucher Verschied zu Fischbach Den 16. May N°. 1544. Des Ehegemahel Margaretha Caspar Löneisens Vom Kupfferberg Tochter, Igit zu Leinburg Begraben.
76. Lazarus Holzschucher Verschied de 10. Oct. N°. 1544. des Ehe: Ursula Welt Im Hofe Tochter. hier begraben.
77. Berthold Holzschucher Verschied Am Fastnachts tag, Anno 1546. zu Ristlawitz im Landt zu Laufniz, Des Ehegemahl Ein Martin V. Prag, und Dorothea Georg Im Hofe Tochter, V. Rötensburg.
78. Herdegen Holzschucher Verschied Anno Domini 1546. Unverheurat hierin Begraben.
79. Herr Wolffgang Holzschucher, Ritter, Verschied den 26. Junij N°. 1542. (1547) Des Ehegemahel Margaretha, Hannsen Hefchners Tochter, Igit zu Altorff Begraben.
80. Hans Holzschucher Verschied Eritags den 24. September Anno 1549. Des Ehegemahel Ursula, Hans Francken von Sulzbachs Tochter, Igit zu Hersprach Begraben.
81. Balthassar Holzschucher Verschied am Heiligen Christag N°. 1551. in Siebenbürgen zu Mülbach, daselbst Begraben, des Ehe: Kath. Petern Seygers V. S. Gallen Tochter.
82. Jeronimus Holzschucher Verschied de 27. Dec. N°. 1552. des Ehege: Jacob Welffers Vn Magdalena, Wilhelm Schlüsselfelders Tochter Igit zu St. Petter Im Siechgr. In der Kirchen Begraben.
83. Gabriel Holzschucher Verschied den 16. Augusti N°. 1554. zu Warzl in Nunt vnuer: daselb be.

84. Sigmund Holzschucher Verschied den 26. December Anno Domini 1556. des Ehe: Katharina, Heinrich Hildebrandts, Von Hall Tochter gewesen, Igit hierin begraben.
85. Carl Jeronimus Holzschucher, V. den 19. Nov. N°. 1557. Unverh. Igit zu St. Peter im Siggrabe.
86. Heinrich Holzschucher Versch. den 28 Jener N°. 1559. des Ehe: Jobste hall: Tocht: hierin beg.
87. Jörg Holzschucher Verschied den 16. September Anno 1559. zu Jabschel in der Wicke Im Stiefft Ofel in Lyfflandt aldo begraben, des Ehegemahel, Maria Hemmingerin von Eubingen und Dorothea von der Orgens aus Lyfflandt gewesen sind.
88. Wolff Gangolff Holzschucher Verschied Den 4. Februarij Anno 1559. vff Haselberg im Stiefft Kessel In Lyfflandt Aldo Begr. ward vermehelt mit Gertraut Meittel V. Erbsteuer.
89. Jeronimus Holzschucher Verschied den 30. May Anno Domini 1562. zu Goppingen Aldo Begraben. Des Ehegemahel Anna Cunraden Hallers Rytters Tochter gewesen.
90. Endres Holzschucher Verschied den 5. Aprillis N°. 1562. unverheirat, hierin Begraben.
91. Jacob Holzschucher Vsch: Den 6. Junij N°. 1563. Unverh: zu Weiskittel Im Landt zu Poln.
92. Alexander Holzschucher Vsch: Den 28 December N°. 1564. zu Lettanitz Im Landt zu Merhern Begraben. Des Ehe: Margaretha Jörg Lintners Von Posen Tochter.
93. Sigmund Holzschucher Verschied Sontag Den 6. Tag Aprillis Anno Domini 1567. des Ehegemahel Gertraut Endresen Geuders Tochter.
94. Ludwig Holzschucher der Elter Verschied Donnerstag, den 25. Julij Anno 1567. Des Ehegemahel Katharina, Mathesens Ebners Tochter.
95. Ludwig Holzschucher Verschied Mittwochs den 27. Tag Augusti Anno 1567. Dessen Chewirtin Maria Anthonij Maurers Tochter.
96. Christoff Holzschucher Verschied zu Cron weissenburg am Rein, Samstag den 23. Aprillis N°. 1569. Dessen Chewirtin ein Flickin.
97. Caspar Holzschucher Verschied bey Thollusa in Frankreich, Mittwochs den 11. Jener, Anno Domini 1570. des Ehegemahel Emerentia Saurmenin.
98. Leupolt Holzschucher Verschied auf dem Munchs. Hammer bey Schnaitach Alba begraben den 16. October Anno domini 1571. dessen Chwirtin Ursula Rugerin Von Dressden.
99. Lazarus Holzschucher Verschied zu Ehrla In Ungern Am Heiligen Christ Tag Eritag Den 25. December Anno Domini 1571. Unverheirat.
100. Carl Holzschucher Verschied vff dem Schloß Hilpoltstain Eritag den 9. Märzij Anno Domini 1574. sein Chwirtin eine von Weigenhorst. Alhie begraben.

101. Wilhelm Holzschucher verschied zu Teuchdorff In der Mark den 21. Decem-
ber Anno 1573. seine Ehwirtin Katharina von Hobeckin vnd Elisabeth von Dob-
schügin alda begraben.
102. Melchior Holzschucher Fürstlicher Würzburgischer Hauptman verschied Dauers-
heyrat zu Würzburg den 9. Februarij Anno Domini 1576.
103. Elias Holzschucher Verschied Alhie den 19. Julij Anno Domini 1572.
104. Carl Holzschucher pfleger zum Schloß Hilpoltstain, verschied den 16. Maij
Anno Domini 1577.
105. Elias Holzschucher der Jünger Verschied Alhie den 16 Junij Anno Domini
1580.
106. Reid Holzschucher verschied Alhie den 21. nouem. Anno domini 1580.
107. David Holzschucher Verschied zu Koffenau In Ungern Anno. 15. 81.
108. Berthold Holzschucher der Alde Verschied Alhie den 15 Januarij Anno: 1582.
109. Wolff Holzschucher Verschied Alhie den 14. Maij Anno domini 15. 85.
110. Sewastian Carl Holzschucher Verschied zu Andorff Im niderlandt den 26.
Marcij Anno Domini 1586.
111. Maximilian Görg Holzschucher der Jünger Verschied Alhie den 16 Apprillß
Anno domini 15. 87.
112. Christoff Holzschucher Verschied zu Schwerin auff der Scheluenn den 30. au-
gusti Anno Domini 1589.
113. Christoff Holzschucher der Jünger Verschied Alhie den 15 february Anno do-
mini 15. 90.
114. Berthold Holzschucher der Jünger Verschied zur Puck (Bruck) ein meil Von
Premen in Westphalen den 4. (14) Marcij Anno domini 1590.
115. Christoff Holzschucher In der Cartaussenn Verschied den 8 Jener Anno domi-
ni 1591.
116. Jeremias Holzschucher, Junger Gesel, Verschiedt Año 1594. zu Rab In
unngern.
117. Hanns Barttel holzschucher, Junger Gesel, Verschiedt den. 11. Februarij
Anno: 1595. In Altorff.
118. Casarus Holzschucher Verschiedt zu Rienberck In der steuer marchg den 25.
Decemb. Anno 1595.
119. Johan Baptista holzschuer, Junger Gesel, Verschiedt den 27. Augusti An-
no: 1596.
120. Hieronimus Holzschucher, der Alter alhie, Verschiedt dē 26. Septembr.
A. 1598: deses ehewirthin Ein Kobischauptin v. eine Dertlin.
121. Hieronimus Holzschucher, der ölder, Verschiedt dē 29. Jenner A°: 1600. zu
Possen in Poln, deses Ewirthin eine Pottensteinin von Possen.

122. Paulus Holzschucher, Verschiedt den 27. Marzi. A°: 1601. zu Niderthal Am
Kocher, desē Ewirthin eine Köchlerin Von Schwandorff.
123. Maximilian Beit Holzschucher Alhier Verschiedt den 11 Juli A°. 1604. desē
Ewirthin eine Nüßlin vnnnd eine Grolandtin von hier.
124. Hieronimus Holzschueher der Jünger, verschied dē 11 December A°. 1604. zu
Posen In Poln Seine Ewirthin ein Gelhorin vnnn Posen.
125. Beit Georg Holzschueher, Verschiedt den 26 October (September) A°. 1606.
Hatte zur Ehe Regnam Im Hoff.
126. Gëörg Holzschucher verschiedt im Lifflandt Ledig Standts dē 12 Aug. (Aprilis)
A°. 1607.
127. Carl Holzschucher Hatte zur Ehe Katarina Köchlerin, verschiedt den 1. Decemb.
A°. 1608.
128. Gabriel Holzschucher Verschiedt den 27. Januarij Anno 1609.
129. Hans Holzschucher Hatte zur Ehe Felicitas Schürstabin, verschiedt dē 8. Julij
A°. 1614.
130. Leypoldt Holzschueher Hatte zur Ehe Barbara Hainrichin von Budesin ver-
schid dē 9 Sept: A°. 1615.
131. Beit Philip Holzschucher Hatte zur Ehe Maria Magdalena Hallerin, ver-
schid dē 26. Oct. 1615. zu Steinberg vnd ligt in der Kirchen zu Schwandorff
begraben.
132. Caspar Holzschucher, Verschiedt den 19. Martij Anno 1620. hatte zur Ehe
Helena Maurin vñ Anna Helbin.
133. Sigmund Gabriel Holzschucher, Senior, hatte zur Ehe Maria Magdalena
Starckin, verschiedt den 22. Augusti Anno 1635.
134. Davidt Holzschuer hett zur Ehe Catharina Fuchsin, vers: A°. 1636. dē 1.
Sept:
135. Georg Holzschuer hett zur Ehe Mariam Scheuerlin vnd Julianam Scheuerlin
Verschiedt den 1 September A°. 1636.
136. Carl Seyfriedt Holzschuer, ledig standt, verschiedt den 4. Novemb. A°. 1638.
137. Hanns Engelhard Holzschuer Verschiedt den 19. Januarij A°. 1639. zu Wien
in Oestereich Vnuerheyrahts Standts.
138. Eystachius Carl Holzschuer hett zur Ehe Sabina (Salome) Steinhäuserin.
Vers: dē 13 (12) Febr: A°. 1639.
139. Hieronimus Holzschuer: Hett zur Ehe Helenam Kramerin von Bachrach v.
Annam Rosinam Castnerin. verschied dē 30. Sept. A°. 1642.
140. H: Sigmund Gabriel Holzschuer, Senior, des Ältern Geh. Rath, Losunger
u: Pfleger der Löbl. Stiftung hat zur Ehe Mariam Bräuningin u: Anna Ma-
riam Harßdörfferin. verschied den 15 October (Nouembris) A. 1642.

141. Veit Engelhard Holzscher, Amtmann des Walds Gebaldi, Pfleger der Löbl. Stiftung, hat zur Ehe Anna Teuberin u. Anna Margaretha Harsdorfferin verschied den 21 April A°. 1656.
142. Sigmund Gabriel Holzscher Fendrich starb ledig standts In Neapolis. A. 1657.
143. Sigmund Conradt Holzscher, starb ledig standts in Ungern A°. 1660.
144. Hr. Veit Georg Holzscher, Des Inn: Geh: Kriegs vnd Appell: Rath, Pfleger der Löbl. Stiftung, hat zur Ehe Maria Helena Köffelholzin, starb 1. Aug. A°. 1665.
145. Veit Georg Holzscher Der Jünger starb lediges standts den 22. (26) Aug. A°. 1666.
146. Sigmund Paul Holzscher, hat zur Ehe Hettwig Delhäffin, starb zu Thalheim den 19 Martij A°. 1671.
147. Georg Christoph Holzscher Cornet hat zur Ehe Barba: Holzscherin, starb den 16. Janu: A°. 1673.
148. Hr. Georg Holzscher Des ältern Geh: und Kriegs Rath hat zur Ehe Anna Catharina Welferin und (Anna) Elß: Finckerin von Erckheim, starb den 24. Martij A°. 1679.
149. Christoph Engelhard Holzscher, Lieutenant, starb lediges standts den 16 Junij A°. 1680.
150. Hr. Veit Holzscher, des Innern Geheimen Raths und Landt: Pfleger, hat zur Ehe Dorothea Margaretha Im Hof, starb den 14. (13) Junij A°. 1684.
151. Sigmund Paulus Holzscher, hat zur Ehe Maria Helena Roggenbachin, starb zu Happurg den 30. Julij A. 1684. daselbst begraben.
152. Wolff Christoph Holzscher, Beampter des Lenhaußes, und Pfleger der Löbl. Stiftung, hat zur Ehe Susanna Ursula Delhäffin und Anna Regina Pömerin, starb den 24. Februarij A°. 1688.
153. Gottfriedt Engelhard Holzscher, starb lediges standts, den 17. (16) December 1691.
154. H: Veit Jacob Holzscher n. 12. Jan: 1624. Stadt: Major und Stiftungs: Pfleger starb 27. Febr. 1696. hatte zur Ehe Maria Helena Dillherrin.
155. Herr Veit Engelhard n. 14. April: 1642. des Innern Raths und Scholarcha, starb den 14. Julij 1697. war Verheyrathet mit Johanna Catharina Im Hof.
156. H: Lazarus, n. 7. Octo: 1629. starb 8 Octobr. 1700. dessen 1 frau war Jacobina Magdalena Welferin, die 2. aber Maria Helena Holzscherin.
157. H: Sigmund Jacob n. 21. Aug: 1634. zu Herrspruck, und der L. Stiftung Pfleger, starb den 14. (13) May 1701. hatte zur Ehe Anna Maria Pellerin.

158. H: Christoff Jacob, n. 1662. des Hochlöbl: Frendt: Creißes Obrist Wachtmeister und bey L. Republique Nürnberg Pfleger zu Belden †. 1703. den 24. Maij in einen Scharmügel zu Krödensee, Vx. Clara Susana von Furtenbach.
159. Herr Sigmund Elias, n. 1. Febr. 1647. Des Innern geheimen Raths und seiner Familie Löbl: Stiftungen Pfleger † 20 Sept: 1709. Vx. Helena Elisabeth Fürerin.
160. Herr Veit Hieronymus n. 11 Jan. 1664. Des Innern geheimen Raths Landpfleger, auch der Landauer 12. Brüderstiftung und Seiner Familie Löbl. Stiftungen Pfleger † 30. Aug. 1720. Vx. Susanna Catharina Imhoffin.
161. H: Sigmund Jacob n. 19. Julij 1679. Pfleger des Landallmosen: Amts, † 31. Maij 1733. Vx. Maria Helena Hallerin.
162. Sigmund Jacob n. 8. Maij 1710. Starb ledigen Standts d. 18. Jan. 1740.
163. H: Veit Georg n. 15. Nov. 1668. des Heil. Röm. Reichs Stadt und Bann Richter, auch derer Holzscher. Stiftungen Pfleger, † 7. Jan: 1741. Vx. Helena Regina Ebnerin.
164. Herr Johann Sigmund, n. 13. Sept: 1677. des ältern geheimen Raths und Vorderster Landpfleger † 11 Febr: 1742. Vx. 1. Maria Barbara Pellerin. Vx. 2. Maria Helena Scheurlin. Vx. 3. Susanna Sabina Zucherin. Vx. 4. Clara Maria Euglin.
165. H: Christoph Sigmund, n. 22. Oct. 1666. Sachsen Gothaischer Obrist Lieutenant † 30 May 1742. Vx. 1. Anna Elisabetha von Bippach. Vx. 2. Magdalena Sibilla Caunzigerin.
166. Herr Burthard Sigmund, n. 26. Febr. 1673. des Innern geheimen Raths, Obrister Vormund der Wittib und Waisen, der Landauer 12. Brüder: Stiftung und Seines Geschlechts Stiftungen Pfleger † 6 Janu: 1744. Vx. Barbara Lucia Fürerin.
167. H: Johann Sigmund n. 26. Febr: 1673. ältester Losung Rath † 14. (24) Oct: 1744. Vx. Anna Maria Holzscherin.

Lit. L.

In templo D. D. Petri et Pauli apud urbem
Norimbergam.

I. Pictura.

- A°. 1604 den 16. Novem. starb der Edel vnd Ehrn Vest Hans Jacob Haller von Hallerstein usm Weierhaus Waldtamtman Dem g. g.
- A°. 1589 den 17. Julij starb die Edelfrau Polixena Hallerin ein geborne Holzscherin sein Hallers erste Hausfrau, der Gott gnedig sei.
- A°. 1626 den 9. Maij starb die Edelfrau Catharin Hallerin ein geborne Hofin sein Hallers andere Hausfrau, der Gott gnob.

A°. 1577 den 25 Julij starb d. Erbar Ehn Vest Fürsichtig vnd weis Herr Hans Ebner des innern Raths alhir den Gott wol gnedig sein.

A°. 1570 den 7 Junij starb die erbar vnd tugendsam frau Sibilla Ebnerin ein geborne Holzschuherin sein Ebners erste Hausfrau der G. g.

A°. --- den --- starb die Erbar vnd tugentsam frau Magdalena Ebnerin ein geborne Grolandin sein Ebner andere Hausfrau der Gott gnad.

II. Epitaphia.

1.

Anno Domini 1570 Adi den 7. Jun. starb die Erbar vnd Tugentsam Frau Sibilla Herren Hansen Ebners Ehwirtin des Ehnvesten Fürsichtigen Erbornen vnd Weissen Herren Hieronimi Holzschuchers Seligen verlasne Tochter deren Gott gnedig sein vñ ein fröliche Vrstend verleihen wolle Amen.

2.

Nach der Geburt Christi 1552 Jar Sontags den 27 Decembris starb der Ehrenvest Fürsichtig vnd weis Herr Hieronimus Holzschucher der elter vnd des eltern Raths zu Nürnberg dem Gott gnad.

Nach der Geburt Christi 1535 Jar den 19 Julij starb die erbar vnd tugenthafft frau Apolonia Hieronimus Holzschucherin geborne Welslerin der Gott genad.

Nach der Geburt Christi 1551 Jar eritags den 22 Septembris starb die Erbar vnd tugenthafft frau Magdalena Hieronimus Holzschucherin geborne Schlüsselfelderin der Gott gnad.

III.

Monimentum sepulcrale.

Anno Domini 1598. Den Ersten Februarij verschied in Gott der Erbar vnd Vest Hans Ebner seines Alters 27. Jhar 7. Monat 27. tag vñnd alhie in dieser Kirchen zu Sanct Peter begraben ligt: Dem Gott mit allen außermöhten ein selige vnd fröliche Auferstehung verleihe.

Anno Domini --- den --- verschied sein liebe Hausfrau die Erbar vnd Tugentreiche Frau Clara Ebnerin ein geborne Holzschuerin Jhres altters --- Jhar --- Monat --- tag. vnd alhie in dieser Kirchen zu Sanct Peter begraben ligt. Der Gott mit allen außermöhten ein selige vnd fröliche Auferstehung verleihe.

Lit. M.

In templo Moegeldorfino.

Epitaphium.

Anno Domini 1580 den 21 tag des Monats Novembris verschied in Gott der Edel vnd Vest Veit Holzschuer, dem Gott eine seelige vnd fröliche Auferstehung verleihen wolle.

Viel

Viel so unter der Erden schlaffen liegen, werden auferstehen, etliche zur ewigen Schmach 2c. Daniel. 12.

Veit Holzschuhers vnd seiner vier Ehwirtin Kinder Begräbnuß.

Lit. N.

Fischbachii in templo.

In fenestra quadam picta:

Gebalt Holzschuer, Seidler vnd Gottes Haus Pfleger von Der Gemain zu Fischbach erküset 1480.

Lit. O.

Altorfii in templo

In Clypeo suspenso:

A. Dñi 1547 Den. 26. Junij Starb Der Gestreng Edel vnd Ernvest Herr Wolff Holzschuher Ritter. gewesner Pfleger zu Heimbürg Altorff vnd Grindlach dem Gott Genad. (Vxor Helchnerin).

Lit. P.

In Coemeterio Altorfino.

Epitaphium.

Anno Domini 1534. iar am ersten tag December vscidt die erbar vnd tugendsam frau Margereta Wolff Holzschugerin Der Got genedig vnd barmherzig sein woll. Darnach ist verschied der erbar vnd vest Wolff Holzschuger derselben zeit pfleger zu Altdorff Jetzt verschied pfleger zu Grindlach am. 25. tag Junij Anno im 1547 iar Dem genadt Got. Adhaerent insignia Holzschuheriana et Helchneriana.

Lit. Q.

In templo Monasterii Vallis Angelicae.

In fenestra quadam picta:

Adi Anno 1549. verschied der Erbar Hans Holzschucher gewesner Pfleger.

Lit. R.

In templo Heresbruccensi.

Epitaphia.

1.

Anno Dom. 1549 eratag den 24. September verschied in Got der Edel vnd Vest Hanns Holzschuher Pfleger in Herschbruck, den Got genedig sey. Amen.

(Dddddd 2)

2. A°.

A°. 1701. den. 13. May starb der HochEdelgebohrne Herr Sigmund Jacob Holzschuher von Neuburg, eines HochEdlen und Hochweißen Rathes der Heil. Rom. Reichs Stadt Nürnberg wohlverdienter Pfleger der Stadt und des Amtes Herspruck, wie auch eines Hoch Adels Geschlechts der Holzschuher löbl. Stiftungen Administrator, seines Alters 67. Jahr, Deme Gott eine fröliche Auferstehung verleihen wolle.

Lit. S.

In templo Monasterii Ebracensis.

Monimentum sepulcrale.

Anno. Dni. M. C. C. C. XXXIX. O. (obiit) Fridericus. Holzschuher. Antiquus. Jn. Vigilia. annunciationis. Sce. Marie † Anno. Dni. M. C. C. C. LXV. O. Elizabet. uxor. Syfridj. Holtzschuheri. Fr. (feria) V. Post. Michahelis. Anno. Dni. M. C. C. C. LXX. Jn. Vigilia. Michahelis. O. Elizabet. Vxor. Liphardj. Nutzel. Omnes. De. Nürenberg. †. hic. Sunt. Sepultj.

Vid. *Tabula aenea* II.

Lit. T.

Schnaittachii in templo.

In clypeo suspenso:

Anno Dni 1571 den 16 Octobr. Verschied in Gott Der Edel und Vest Leipold Holzschuher, dem Gott genad. ligt alhie begraben. (Vxor Rüegerin).

Lit. V.

Ober-Eschenbaci in templo.

In tabula suspenfa.

Gedenck durch Gott des Erbarn manns Berthold Holzschuher des eltern, und Dreyer seiner Wirtin, starb A°. 1334. Gedenck durch Gott des Erbarn manns Berthold Holzschuher des iüngern, obgemelten Berthold Sohns, Elisabeth seiner Wirtin, und Herrn Friderich Holzschuhers seines Bruders Deutschen Ordens, starb A°. Dni. 1400 und aller ihrer Altfedern die Stifter sein, der Ewigen Trümes hie zu Eschenbach, dem Gott gnädig sey, Amen.

1658. renovirt. 1723.

Adiuncta sunt insignia Holzschuheriana, Poemeriana, Grauiana, Bilgramiana, Muffeliana, uid. *Tabula aenea* I. Inscriptionem huius tabulae crebris renouationibus corruptam esse, supra in *Histor. Holzschuher.* Part. Special. Cap. I. §. VIII. not. 19. p. 126. diximus.

Lit. W.

Lit. W.

Rebdorfii in templo Coenobii.

In tabula suspenfa:

Fundatores et Benefactores

Monasterii Canonorum Regularium S. Augustini in Rebdorf ab A. 1156.

Principes Ecclesiastici et Saeculares.

Comites.

Nobiles.

Calceatores (i. e. Holzschuheri) Norimbergenses nobiles Henricus et Irmengardis A. 1369.

Conf. Cel. *Koeleri Histor. Wolfstein.* p. 12. fq.

Lit. X.

Kairlindachii in templo.

I. in auersa parte arae principis

Monimentum:

In

Honorem Dei Optimi Maximi

Vnicum

in

Piam recordationem

Suauissimae Filiae

Rosinae Magdalenae

Ipsa in aetatis flore

Proh dolor

defunctae

cum

Annum ageret sextum cum decimo

Monumentum hoc

Inter Suspiria et Fletus

posuit

Superstitum Parentum

Lazari Holzschuheri a Neuenbürg

et

Iacobinae Magdalenae Welferiae a Neuhoff

Amor

A. R. S. M. D. C. L. XXXVIII.

2. Sam. XII. 23.

Non reuertetur, at nos ad illam veniemus.

II. in Clypeo suspenso:

Anno Domini 1614 den 6. Julij Verschied der edel und veste Herr Hanns Holzschuher zu Neuenbürg dem Gott genädig sey. (Vxor Schürstabin).

(Eeeee)

Lit. Y.

Lit. Y.

Solisbaci.

I. in templo.

Monimentum:

A°. 1464 an St. Lõwenharts Abend verschied Helena Sauerzapffin ein geborne Holzschuerin.

A°. 1478 † Jacob Sauerzapf ihr Ehemirch.

II. in Coemeterio.

Monimentum Sepulcrale:

Anno 1582. Abi 17 Decembris Starb der Erbar vnnnd Best Hans Schmidter Fürstlicher Pfalzgräffischer Landschreiber vnnnd des Raths allhie. Dem Gott der Allmechtig gnädig sei.

A. 1548 Freitags vor Laurenti Starb die Ernreiche Zugenthaffte Frau Margareta Hans Schmidterin Eine Geborne Strupfin.

A. . . . Starb die Erbar Frau Dorothea Hans Schmidterin sein andere Ewirtin Ein Geborne Holzschuherin Denen beiden Gott gnedig sein wolle Amen.

Addita sunt insignia Schmidteriana, Strupfiana et Holzschuheriana. Conf. V. C. Christoph. Vogelii, Pastoris in Regentstuf Beschreibung des Fürstl. Pfalzgräfl. Landgerichts Sulzbach de A. 1603.

Lit. Z.

Rosenauiae in Hungariae urbe

In templo D. Elisabetae.

I. Lapis Sepulcralis

Nullus nostrorum sibi ipsimet vivit, & nullus sibi
 14. Monumentum Nobilissimi & Prudentissimi Vi-
 ri, Domini Erasmi Holzschueri de Kisla-
 vitz, Patricii Norimbergensis & Civis Rosnaviensis,
 Die 13 Novembris Anno 1593. ætatis 72 &
 Catharinæ conjugis 16 Martij Anno 1616 æta-
 tis 67. Nobilissimi itidem & Prudentissimi Pa-
 triæque utilissimi Viri Domini Martini Holz-
 schueri Filii, per annos . . . Senatoris, die . .
 Anno 16 . . . ætatis . . . nec non Nobilissimæ
 Matronæ Annæ Conjugis, 14 April: Anno
 1623. omnium placidissime in Christo defun-
 ctorum.

sive morimur Domini sumus. Romanorum 14. moritur, nam sive vivimus sive morimur
 Dominio vivimus sive morimur: Sive ergo vivimus

II. Monimentum

Luxit progenies haec bis tria Secla per orbem
 Holzschuera, & vivat da bone Christe diu.

Anno 1624

Duce Deo, Comite Fortuna, Virtute Sequace.

Monu-

Monumentum

Nobilissimi, amplissimi, Prudentissimi Viri Domini Erasmi Holzschueri de Kisla-
 vitz, Patricij Imperialis Civitatis Norimbergs. ex linea viridi, Civis quon-
 dam Rosnaviensis Annos 72. ac honestissimæ Matronæ Catharinæ Kiralyi
 Conjugis, ætatis 67, nec non Davidis Holzschueri Filij, ætatis suæ 18 annos,
 coeterorumq; librorum, placidissime & piissime ex hac vita ad æternam
 beatitudinem demigrantium.

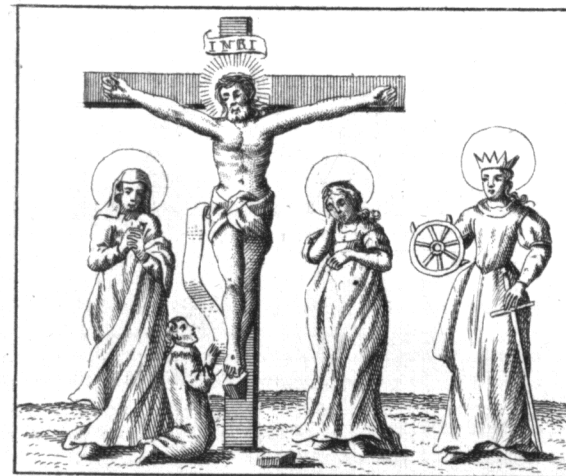
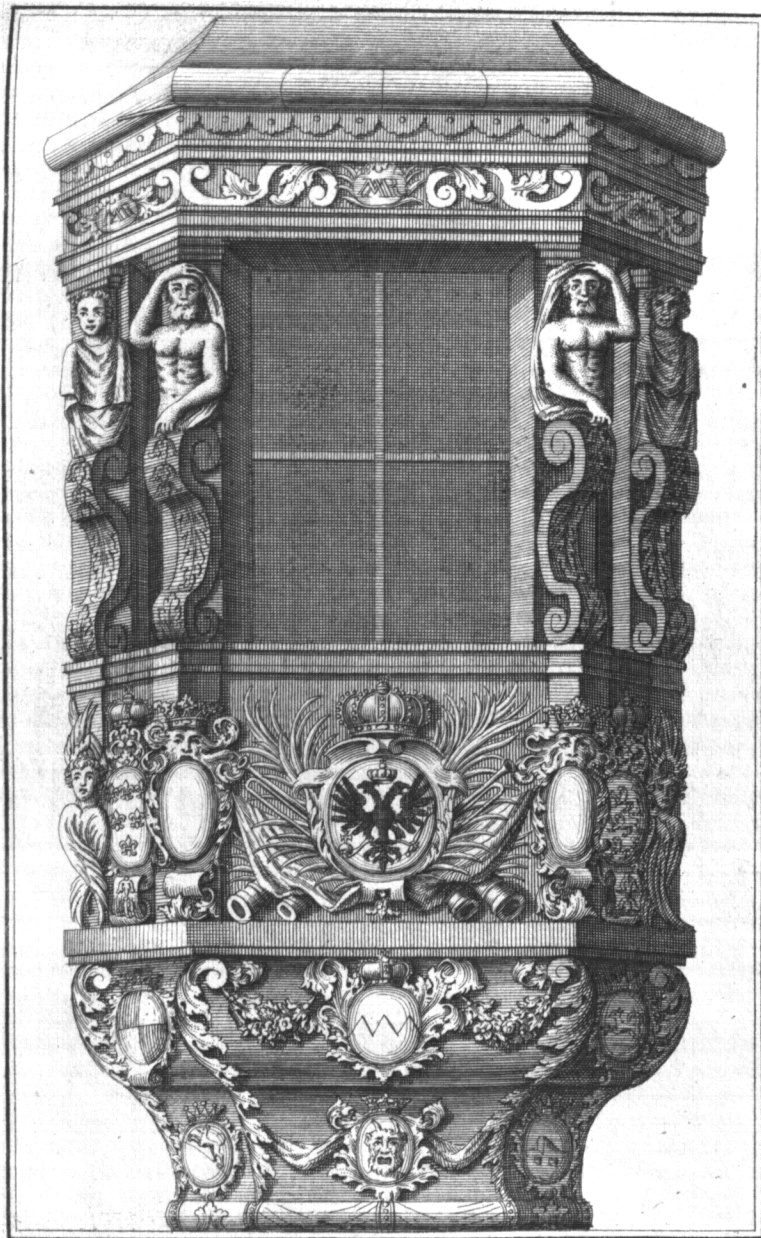

EXPLICIT
CODEX DIPLOMATICVS
CVM MANTISSA
INSCRIPTIONVM
SEQVNTVR
XVIII. TABVLAE AENEAE.

Tab. I.

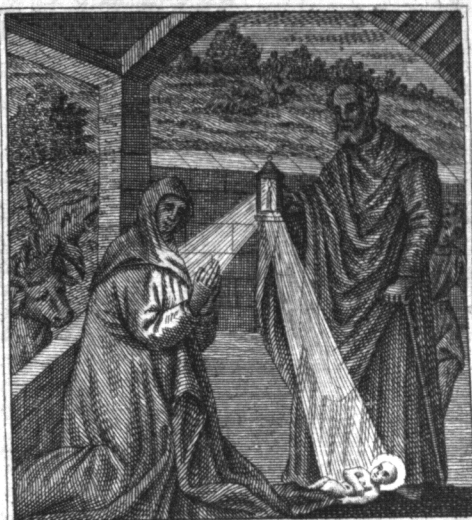
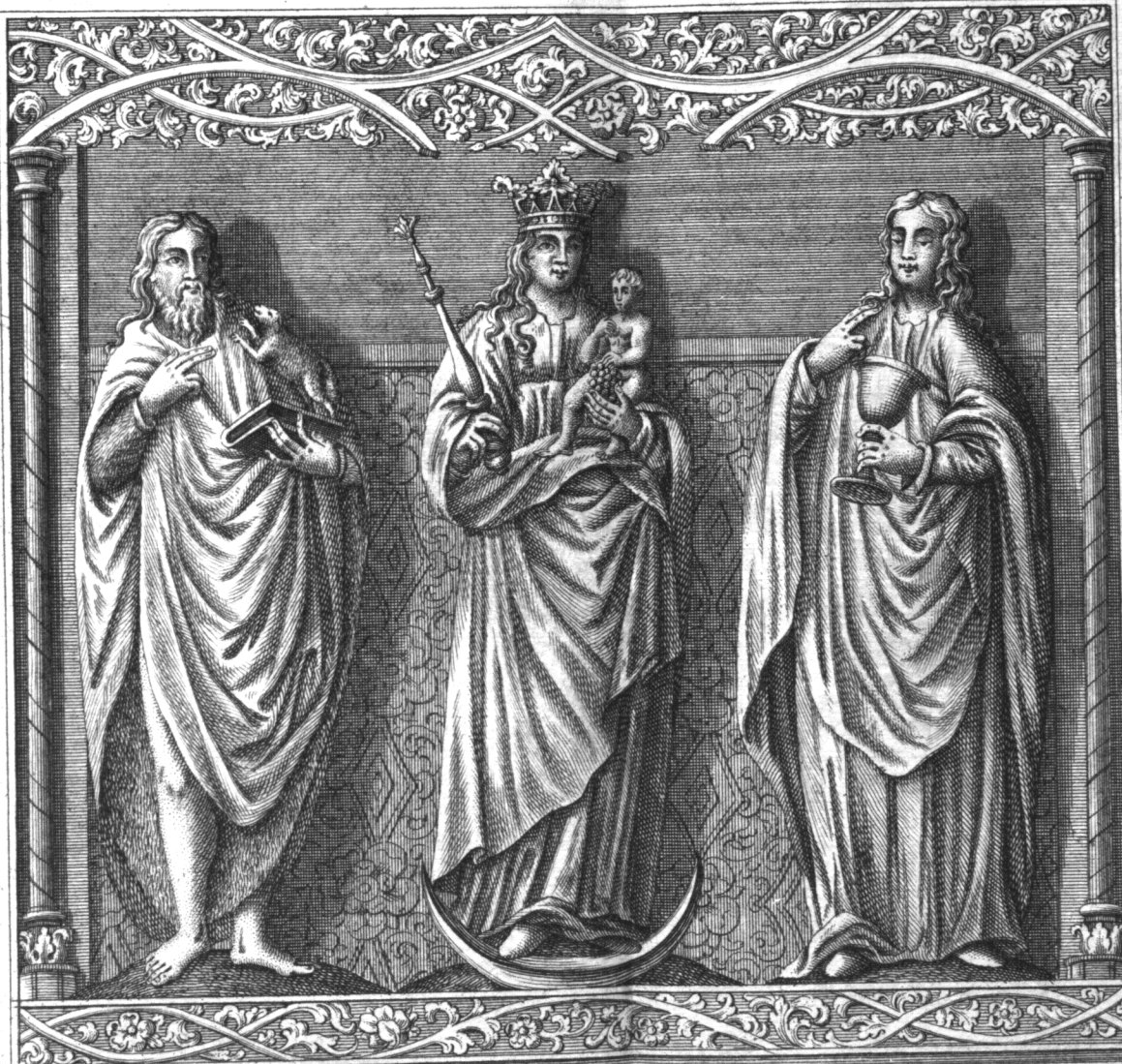
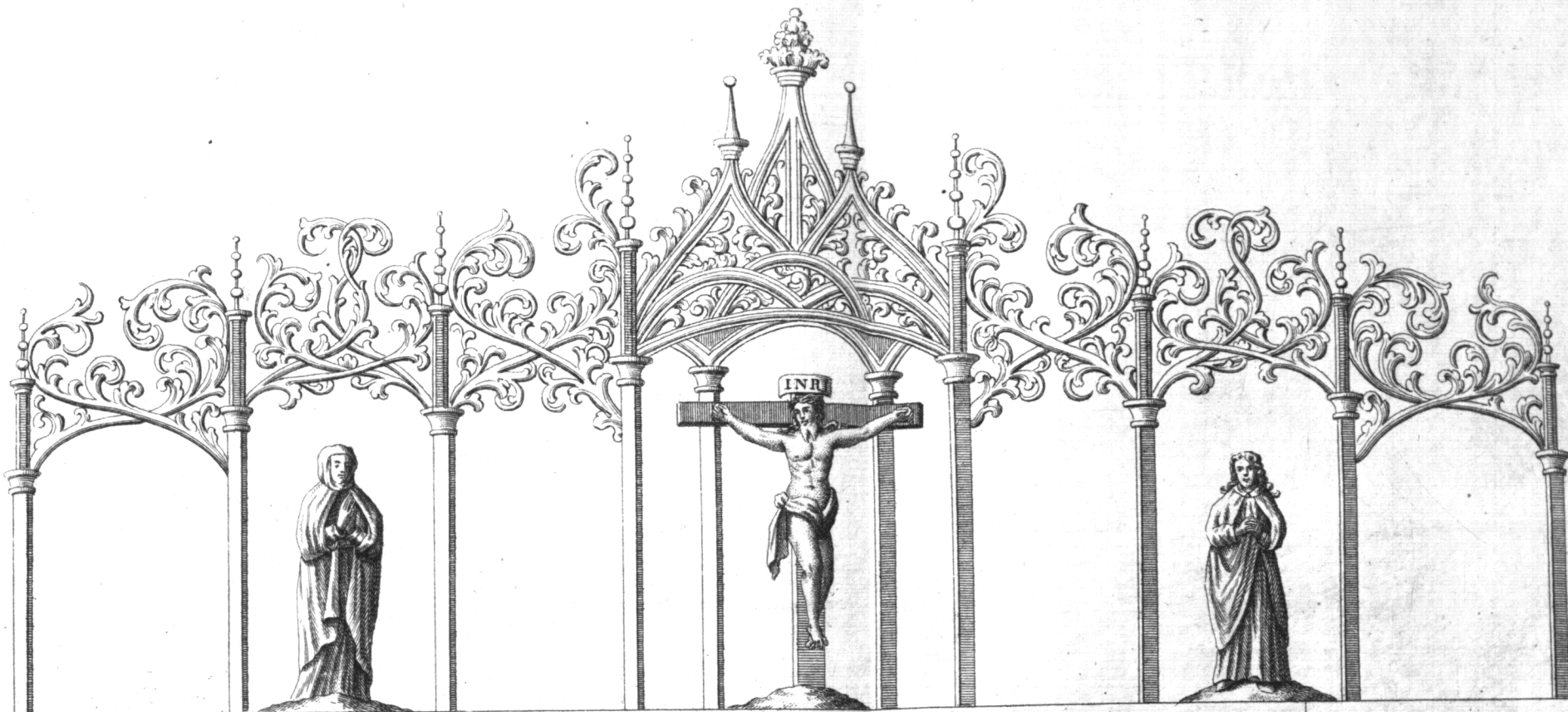
Gedenk durch Gott des Erbaru manns Berthold Holschüher des eltern und Irener seiner Witten
starb A. 1334. Gedenk durch Gott des Erbaru manns Berthold Holschüher des jüngern ob-
genannten Berthold Sohns. Elsbeth seiner Witten und Herrn Friderich Holschüher seines
Bruders Teutschen Ordens starb A. Dni 1400 und aller ihrer Altfedern die Stifter sein der
ewigen Ruhmes hiezu Schenbach dem Gott gnädig sey Amen.
1658. renovirt. 1723.

ANNO DNI M^o CC^o XXXIX. Ø. FRIDERICVS.
 HOLTZSCHNITZER ANTIQ^o M^o VIGILIA. AN
 NVNDAZONI^o S^o M^o MARIA + ANNO DNI.
 M^o CC^o LXV. Ø. ELIZABETH UXOR. SYFRIDVS.
 HOLTZSCHNITZER^o B^o V^o POSC^o M^o CHAHEL.
 ANNO DNI M^o CC^o LXX. M^o VIGILIA M^o CHAHEL.
 Ø. ELIZABETH UXOR. LIPHARDVS. NVTZEL.
 O^o MS. DE NVREMBERG. +. H^o. SVN^o S^o SEPULTVS.

1 2 3 4 5 Schuh.

Anno dñi 1573 az ä Christag nach Obersten fass der
überhig hofschuer am Obfmarck dem gotz gnad.

Anno dñi 1573 ampfstufag ind er gaffstafteim herbst
farb die bartramfing hofschuer am obfmarck der gotz.

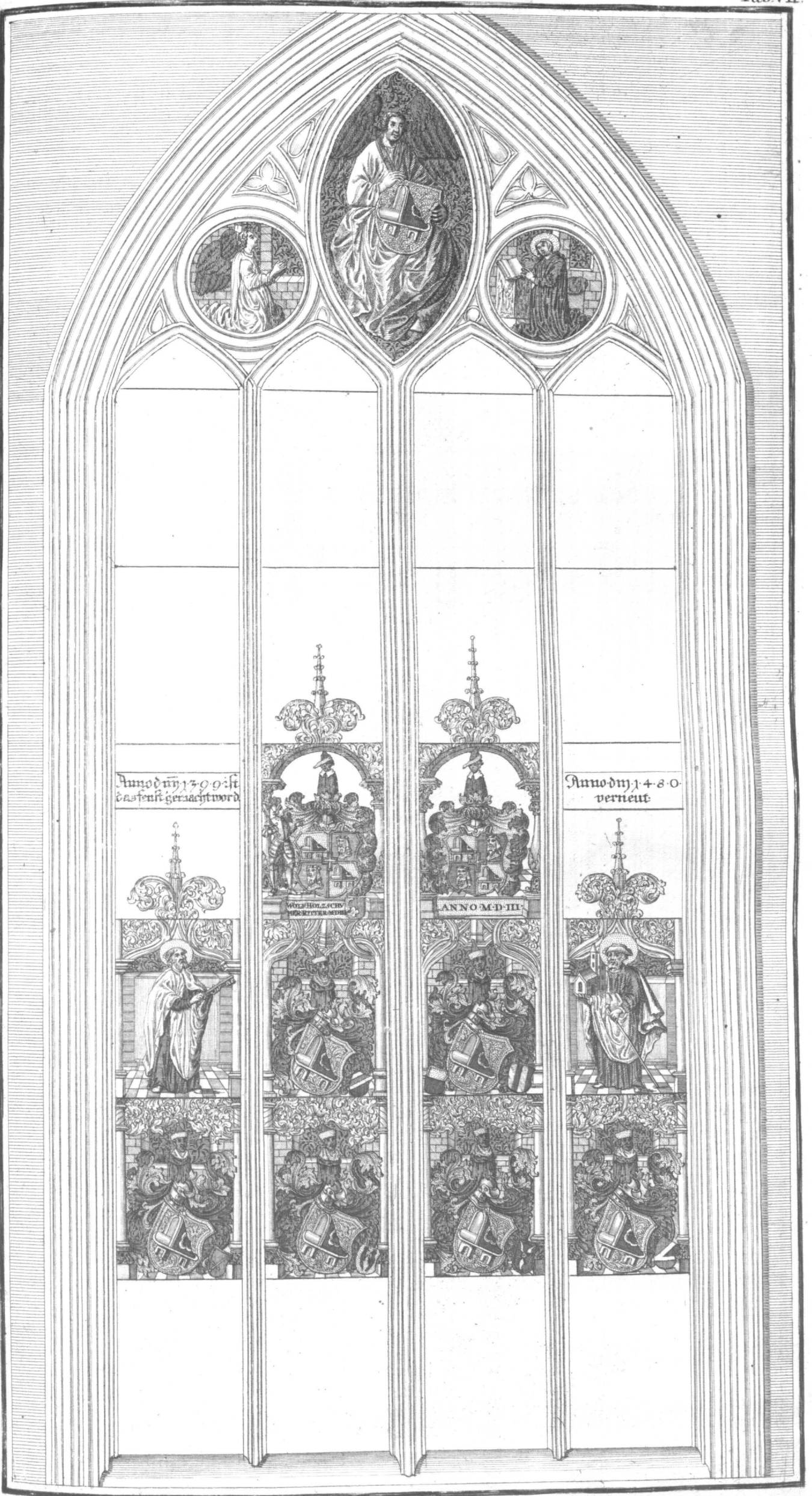

Martin Tyroff sculp.

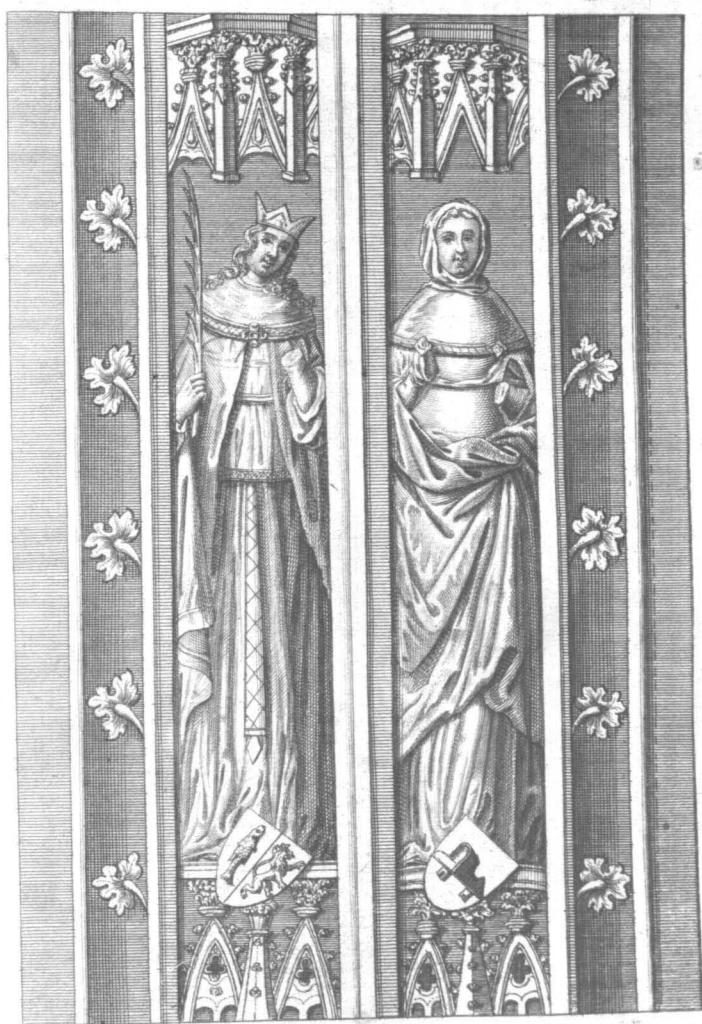
TAPES

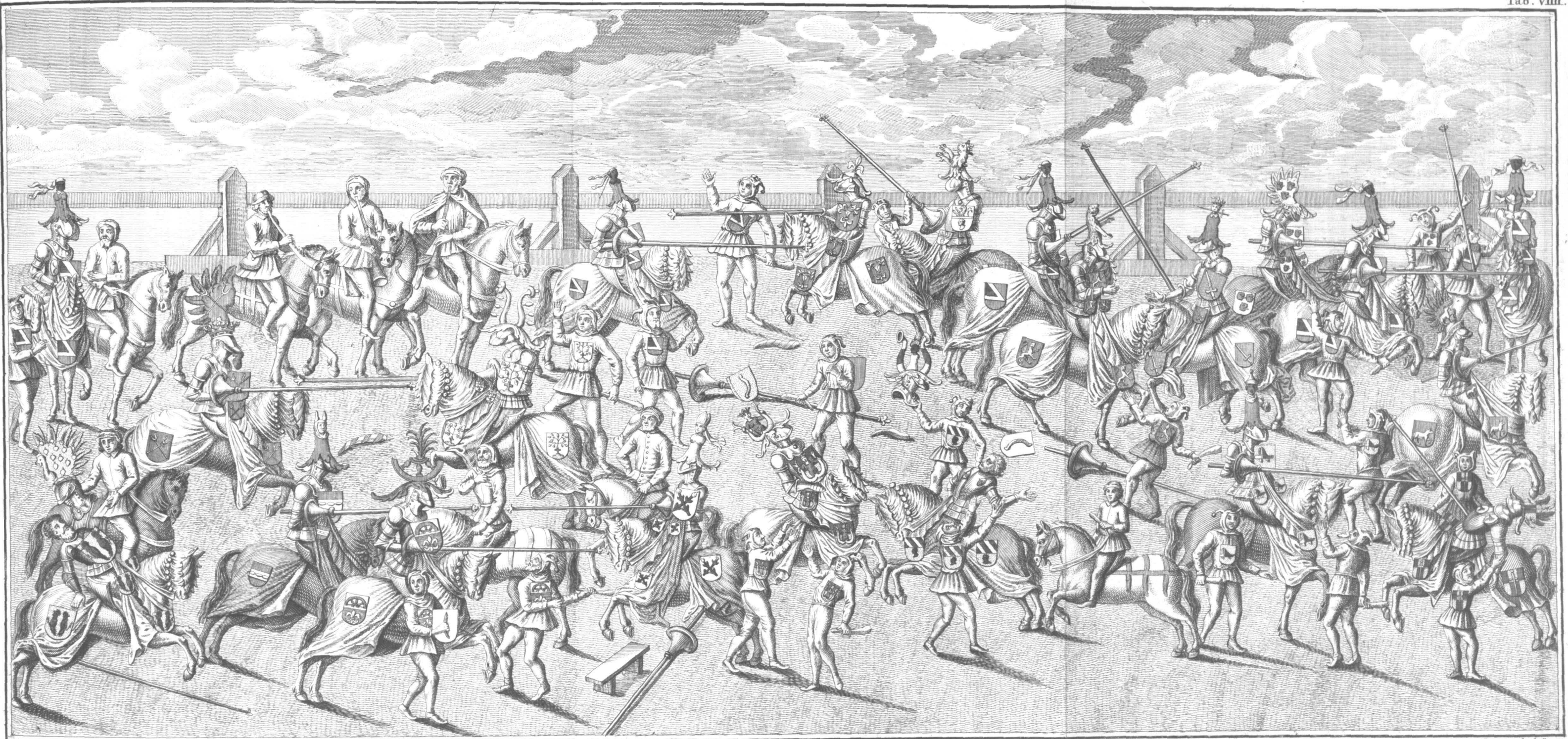
QVEM HOLZSCHVHERORVM MAIORES OPTIMI A: CIOCCCCCLXXXV
 PER NICOLAVM SELBICERVVM IN BELGIO CONFICIENDVM SVISQVE IMAGINIBVS CONDE-
 CORANDVM CVRARVNT, VT INSERVIRET SACRIS, QVIBVS INPRIMIS FRIDERICI
 HOLZSCHVHERI SVORVMQVE MEMORIA IN AEDE SEBALDINA A DIE
 MARTIS FINITO AD MERCVRII VSQVE PIE COLEBATVR.

Tab. VIII.

Herrn N: 70.
1394.

Herr Friderich N: 71.
teusch Ordens 1400.

Herr Wolff N: 117.
Mitter 1547.

Herrmann Brüderguthen
Karl Holzschubers N: 88.
Leinwand 1480.

Seufrid N: 96
1509

Herr N: 70
1431.

Herr Berthold N: 79
des Raths 1449.

Herr Wolff N: 117
Mitter. 1547.

Herr Karl N. 88. Oberst
ter Hauptmann A. 1440
an N. 1480. ab.

Herr Anton N. 83.
des Raths A. 1480
an N. 1483. ab.

Herr N. 148.
A. 1559 an Anno.

Herr Valerius N. 130.
des Raths A. 1532
an N. 1545. ab.

Hainrich N. 146
A. 1544. an N.
1559. ab.

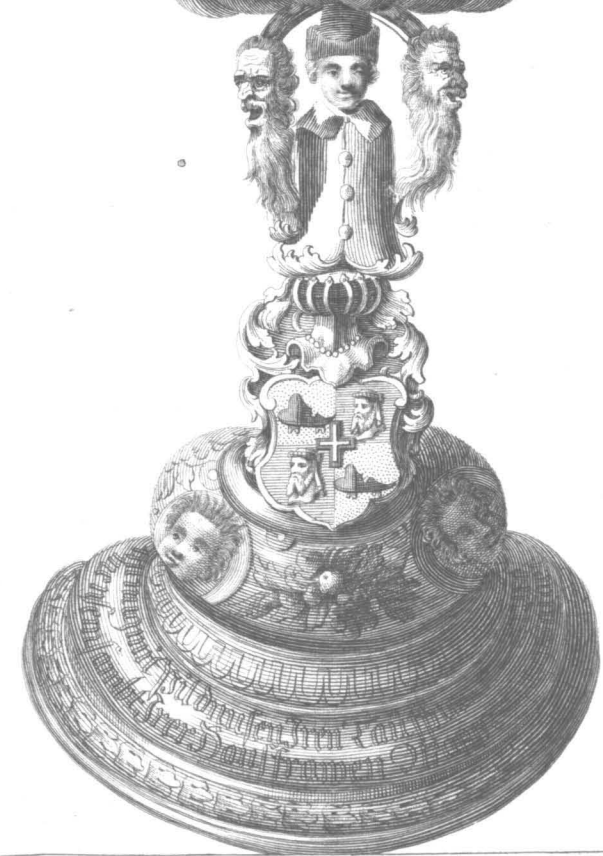
Herr Georg N. 94.
alter Herr A. 1483.
an A. 1508. ab.

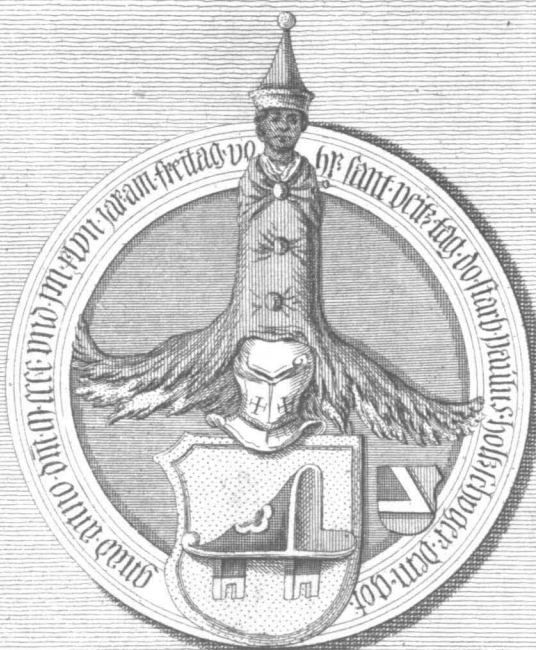
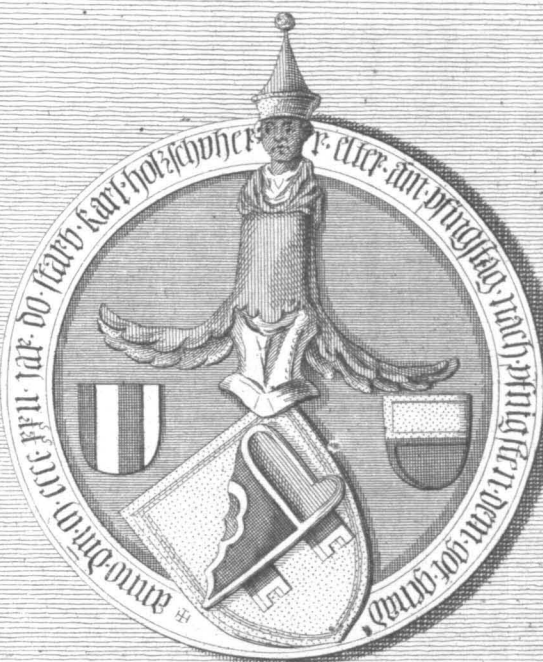

Paulus N. 98.
A. 1508. an A.
1532. ab.

Herr N. 148.
A. 1559. an Anno

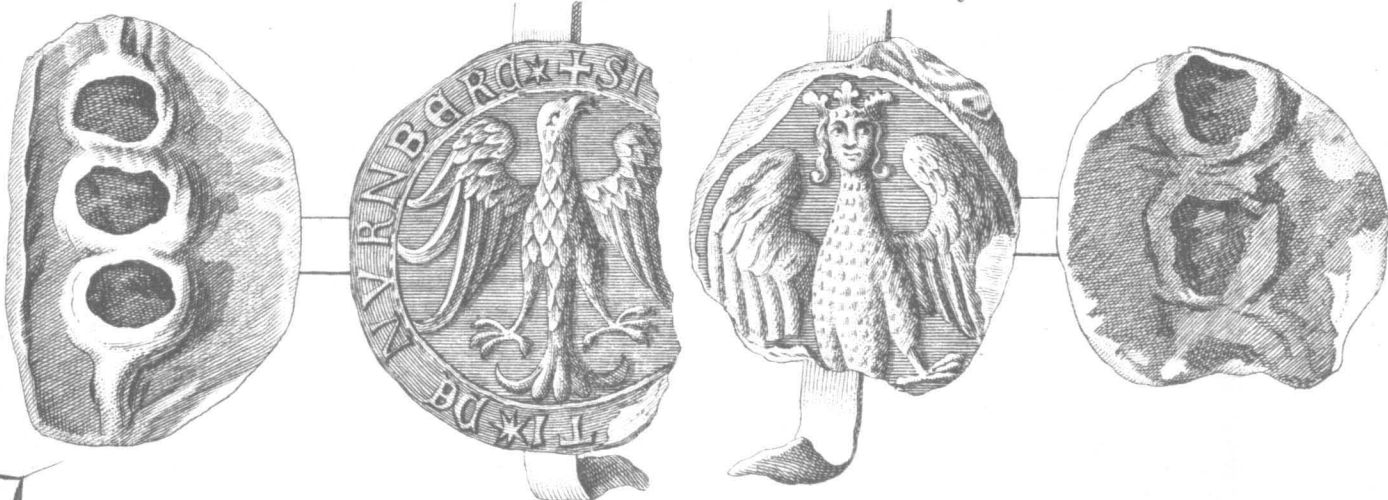

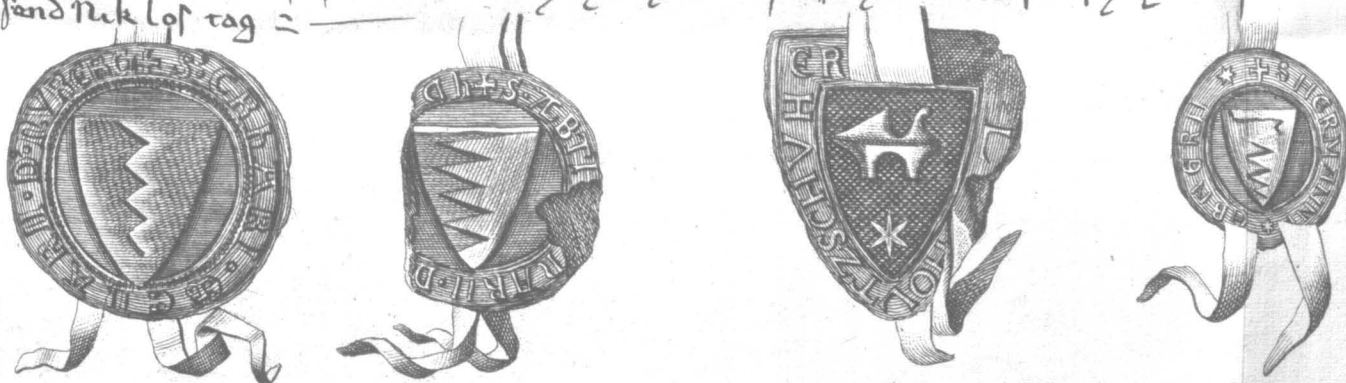
Wos Sophia dea de Heidegge. Brolde Gultet 7 Scabin de Nurembe notum esse volumus vni
 usq[ue] presentem paginam inspecturis q[uo]d Chunr[ad] de Rische boa Soroz se[er]e azarie magdate in
 Nurembe sita in Rische lib[er]a dimisit 7 absoluta om[n]i iuri. Hui[us] rei testes sunt. Ulric[us] de
 Beroltz. Ulric[us] fili[us] suus. Henr[ich] de alta domo / Henr[ich] de[us] Holschuch. Arnold[us] de[us] Holschuch
 Rudolf[us] caru[us] 7 alii quam plures. In hui[us] etiam rei testimoniu[m] presentem paginam scribi curauimus
 sigillo[rum] notor[um] robore muniam[us]. Dat[um] Anno d[omi]ni m[ille] cc[entis] lxxj. Idus Martij.

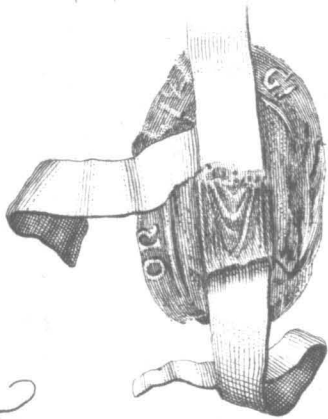
Ich Eifrit von Kämmerstern d[er] Schultheize vñ vñ d[er] Schepphen d[er] Stat[us] ze Nurembe die hen vñ tun kundt offentlich an
 disen Brief daz fur vns chom in gericht d[er] Wigener. hern Chunrat Ebners seligen elter son vñ d[er] Stat[us]
 Brief vñ d[er] Schultheizen vñ vñ d[er] Stat[us] Insigel ze Nurembe daz Insigel daz vñ d[er] Stat[us] vñ vñ d[er] Stat[us]
 phien da si bi ain ander waren vñ er ze sine tagen chome vñ vñ d[er] Stat[us] siner gewist d[er] Stat[us] d[er] Stat[us] vñ d[er] Stat[us]
 waren billich vorunt scholte sin daz er gewalt scholt haben mit siner muet wot vñ mit siner frunde Eecher rate daz
 ist her Eifrit Ebner her Heidege Holschucher h[er] Albrecht Ebner vñ halben her Erkenbrecht Koler her Berhtolt d[er] Jun-
 ge phinzung vñ her Chunrat phinzung her Chunrat phinzung son mit halben d[er] Stat[us] vñ d[er] Stat[us] daz vñ d[er] Stat[us]
 kaufen so getan Gut als sin vater vñ vñ sine gewist d[er] Stat[us] vñ d[er] Stat[us] daz vñ d[er] Stat[us]
 lazen hie daz so grozer schade vñ gienge des si vñ d[er] Stat[us] daz vñ d[er] Stat[us] daz vñ d[er] Stat[us]
 in geben mit vñ d[er] Stat[us] daz vñ d[er] Stat[us] daz vñ d[er] Stat[us] daz vñ d[er] Stat[us] daz vñ d[er] Stat[us]
 Insigel ze Nurembe d[er] Stat[us] daz vñ d[er] Stat[us] daz vñ d[er] Stat[us] daz vñ d[er] Stat[us] daz vñ d[er] Stat[us]
 daz vñ d[er] Stat[us] daz vñ d[er] Stat[us] daz vñ d[er] Stat[us] daz vñ d[er] Stat[us] daz vñ d[er] Stat[us] daz vñ d[er] Stat[us]
 daz vñ d[er] Stat[us] daz vñ d[er] Stat[us] daz vñ d[er] Stat[us] daz vñ d[er] Stat[us] daz vñ d[er] Stat[us] daz vñ d[er] Stat[us]

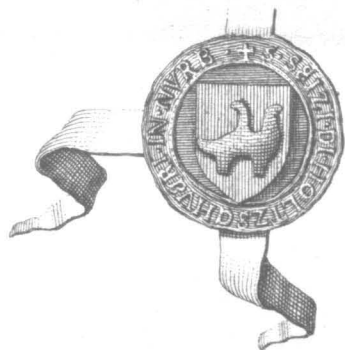
Ich Eberhart Ebner vñ ich Albrecht Ebner vñ ich Leupolt Holschucher vñ ich Herman Ebner
 burger ze Nuremberch verichen vñ ain punt offentlich an disen brief allen den di in lesent oder
 hoerent lesen. Wan wu vorunt sein hern Chunrat Ebners sind vñ haben gewalt ze
 ain vñ zelazzen mit vñ d[er] Stat[us] daz vñ d[er] Stat[us] daz vñ d[er] Stat[us] daz vñ d[er] Stat[us] daz vñ d[er] Stat[us]
 den dem langen von Berhtoltz daz vñ d[er] Stat[us] daz vñ d[er] Stat[us] daz vñ d[er] Stat[us] daz vñ d[er] Stat[us] daz vñ d[er] Stat[us]
 wil daz Erb auf dem Hof ze Berhtoltz daz vñ d[er] Stat[us] daz vñ d[er] Stat[us] daz vñ d[er] Stat[us] daz vñ d[er] Stat[us] daz vñ d[er] Stat[us]
 disen brief versigelt mit vñ d[er] Stat[us] daz vñ d[er] Stat[us] daz vñ d[er] Stat[us] daz vñ d[er] Stat[us] daz vñ d[er] Stat[us] daz vñ d[er] Stat[us]
 man zalt von Kristes geburt dreutzen hundert jar nah in dem fuff zehenden jar an
 sand Nuk los tag :-

Anno dñi m̃ dñi Quia testimonia recentant nimiru mortua suscitant cum gesta hominu leguma scripturaz at-
testacionibz comendant. Huius itaq; scriptis p̃sufficientia testimonio dñi q̃d frat̃ fridricus deus Abbas totusq; Con-
uentus monasterij Ebera tenore p̃sentium publice recognoscim⁹ et cōstare volum⁹ vniuersis p̃sentibus y futuris q̃d fri-
dericus deus holtzschuher et Jucha vxor elegituna tunc in Nuremberg aduocaciam ville nre in Wolkoltz dorf a Cunra-
do deo wigelin genero suo tunc ibidem p̃ducentis libris halli Item aduocaciam ville nre de Ruitlin a. deo gre-
hellin genero syfridi de Greckenader tunc iandē ciuitatis p̃centum libris halli iusto empicionis titulo cōpauerūt
et a venabili dño Abbate in Elwangen a quo p̃dē aduocacie descendebant in feudum appropriari pcurauit
Idemq; cōiuges p̃sentia atq; future saluti animaz suaz prudentes aduocacias p̃paz villaz appatas vt p̃dicit quaz
p̃petas ad nos et p̃dictum monasterium a retroactis temporibz p̃uenit et adhuc indubitant p̃uenit p̃fato nro con-
uentui atq; monastio remedialit̃ cōpotes mentiu et membrorum in manu coadunata donacoē ut vni⁹ accedente con-
sensu omniū liberoz suoz pari voto testamētarie legauerūt nec nō irrevocabilit̃ donauerūt. Dant et tradunt
litas p̃p̃entes nichiluris sibi aut hēdibz suis reservantes. firmantesq; hanc suam vltimam esse voluntatem...
... Testes vero p̃scriptoz omniū sunt fratres Albertus prior Bertivicius supprior Bertoldus Cel-
lerarius. Btoldus subtelleari Conradus bursarius. Henricus Camerarius Hartmūdus magr curie in
herbipoli fridericus nr notarius sacerdotes y monachi Eberacen. Herdegen laic⁹ frat̃ p̃fati fridrici holtz-
schuheri et plures alij fide digni. In hoc itaq; omniū euidentiam et cōtitudinem ampliorē p̃sens scri-
ptum est verabilis in xpo patris et dñi visitatoris nri Gwillelmi Abbatis norumundi nri atq; sepe
fati friderici holtzschuheri sigilloz munimēte roboratum. Et nos frat̃ Gwillelmus deus abbas nor-
mundi p̃fatus con fitem⁹ sigillum nrm ad humiles iandē friderici p̃ces ex certa sciencia p̃sentibz appen-
disse p̃cipientes omnia p̃missa sicut scripta sunt inuolabiliter obseruari. Datum Ebera Anno incar-
nacionis dñice millimo trecentesimo octauo decimo feria tertia post diem annunciationis virginis
gloriosę.

Ich Seiz holtzschuher Burg ze Nuremberg. Egehe vnd bekenn offentlich an disen brieff vnd tun kunt
allen den di in sehen od horen lesen. Daz ich den Erlovdigen Geystlichen hren dem Rpt. vnd
dem Conuent des Closters ze Eberach den Zehenden ze Deberungen dze lehen geet, von dem
Cunprobest ze Babenber. ze trennen hant trage. vnd auch mein erben tragen sollen als in mein
vater selig qm vnd allen sinen Erben von dem Cunprobest ze tragen den egen hren als vorgeschri-
ft enphanen hat vnd auch als sin brieff sagt. den er minem vater selig dar vber gegeben hat.
Des zu einem vrlund. gib ich den egen hren von Eberach disen brieff mit meinem eigen insigel
sigelt. Der geben ist nach Crists gepurt dazehen hundert iar vnd in dem sechs vnd schzigstem
iar and zwelwochen nach sant Lucien tag. d' heiligen Junckfrawen.

A:1399

A:1408.

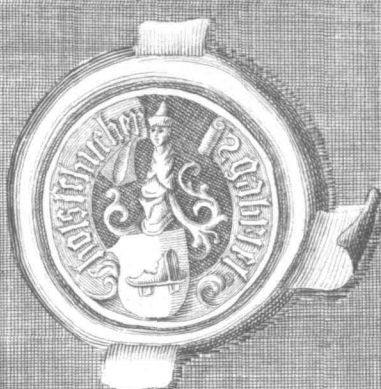
A:1441.

A:1457.

A:1457.

A:1473.

A:1483.

A:1484.

A:1488.

A:1496.

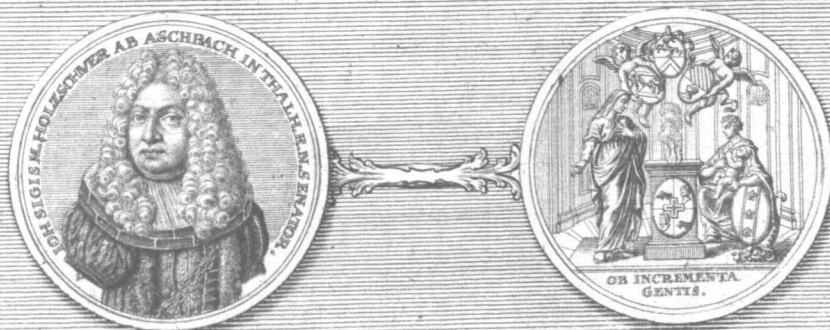
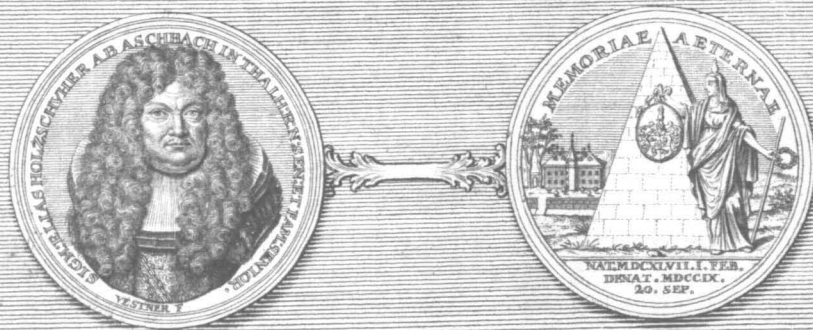
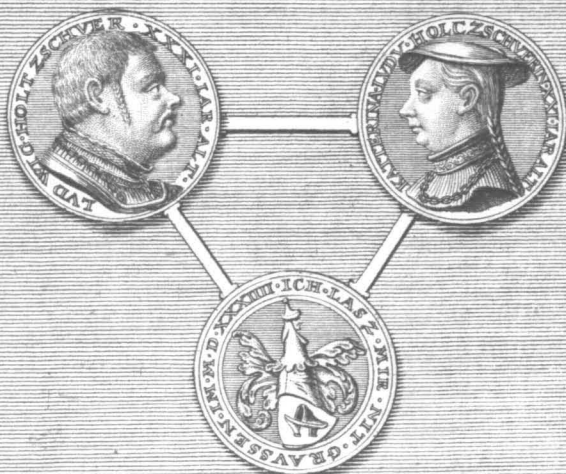
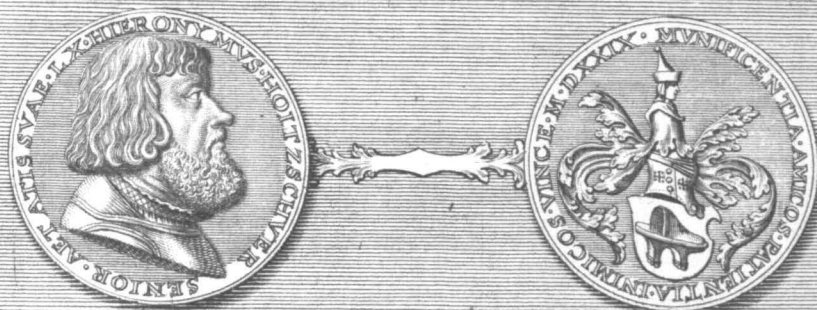

A:1496.

A:1503.

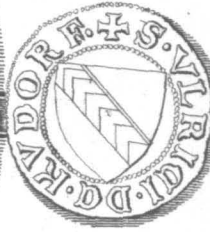

Nº 1307.
ad doc: 15.

Nº 1396.
ad doc: 82.

Nº 1414. ad doc: 102.

Nº 1417.
ad doc: 108.

Nº 1422. ad doc: 112.

Nº 1422. ad
doc: 113.

Nº 1423. ad doc: 117.

Nº 1439. ad doc: 132.

Nº 1441. ad doc: 133.

Nº 1441. ad doc: 135.

Nº 1444. ad doc: 138.

Nº 1447. ad doc: 143.

Nº 1460.
ad doc: 172.

Nº 1490. ad doc: 188.

Nº 1539. ad doc: 246.

Nº 1540.
ad doc: 247.

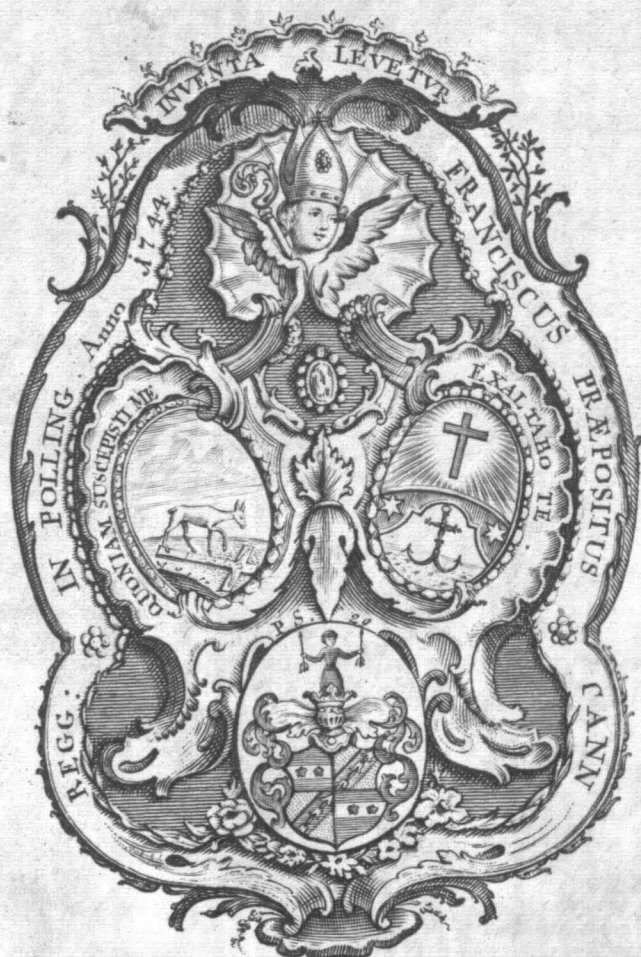

Nº 1560. ad doc: 262.

Nº 1612. ad doc: 280.

Ingenieurth. v. d. Men.